LAW LIBRARY

McGILL UNIVERSITY LIBRARY

9667 1958

RBC.
K45L
B72
1690

evidenter eum errorem confirmantes, ſed & qui commoda explicatione potius ad juſtam poteſtatem regum tuendam poſſint adduci) admonendus es lector, hoc ætati illi dandum eſſe, nec ob id iſtũ noſtrum ſcriptorem magis rejiciendum vel premendum fuiſſe, quàm cæteros Annalium noſtrorũ de cauſis forenſibus & actorum Parliamenti libros qui iiſdem temporibus æditi fuerunt, quámque etiam multos magni nominis & alioqui bonos theologos ejus ævi, qui publico ejuſdem univerſalis ferè ignorantiæ quaſi æſtu ac ſecundo flumine abrepti, non ſolum Papali tyrannidi ſuccubuerunt, ſed & turpiſſimas hæreſes ab ipſius Papæ fontibus, vel potius ſentina, hauſtas Chriſti meritis cum ſumma blaſphemia adverſiſſimas, & contra Regum juſta imperia & Majeſtates quàm maximè proditoriè (ſi ita licet loqui) contumeliosorum atque etiam ſententiarum tamen libri, quæ ab iis in quorum manibus hic author verſatus eſt ſuæ memoriæ [illegible] cauſa adnotata & a deſcribenti-

Innocent III was the bone of

DISTINCTI,

Ad diverſorum & vetuſtiſſimorum Codicum collationem, ingenti cura denuò Typis vulgati.

Quorum quid cuique inſit, proxima pagina demonſtrabit.

McGILL COLLEGE MONTREAL LIBRARY

LONDINI,
Typis MILONIS FLESHER & ROBERTI YOUNG.
Aſſign: JOHANNIS MORE Armig.
M. DC. XL.

LAW LIBRARY

In Quarto libro De Aſſiſis novæ diſſeyſinæ [illegible]
In eodem libro De Aſſiſis ultimæ præſentationis in ſecundo tra[illegible]
In eodem libro De Aſſiſis mortis anteceſſoris in tertio tractatu.
In eodem libro De Conſanguinitate in quarto tractatu.
In eodem libro De Aſſiſa Iuris utrum in quinto tractatu.
In eodem libro De Dote in ſexto tractatu.
In eodem libro De Ingreſſu in ſeptimo tractatu.
In Quinto libro De Brevi de recto in primo tractatu.
In eodem libro De Eſſoniis in ſecundo tractatu.
In eodem libro De Defaltis in tertio tractatu.
In eodem libro de Warrantia in quarto tractatu.
In eodem libro De Exceptionibus in quinto tractatu.

evidenter eum errorem confirmantes, ſed & qui commoda explicatione potius ad juſtam poteſtatem regum tuendam poſſint adduci) admonendus es lector, hoc ætati illi dandum eſſe, nec ob id iſtũ noſtrum ſcriptorem magis rejiciendum vel premendum fuiſſe, quàm cæteros Annalium noſtrorũ de cauſis forenſibus & actorum Parliamenti libros qui iiſdem temporibus æditi fuerunt, quámque etiam multos magni nominis & alioqui bonos theologos ejus ævi, qui publico ejuſdem univerſalis ferè ignorantiæ quaſi æſtu ac ſecundo flumine abrepti, non ſolum Papali tyrannidi ſuccubuerunt, ſed & turpiſſimas hæreſes ab ipſius Papæ fontibus, vel potius ſentina, hauſtas Chriſti meritis cum ſumma blaſphemia adverſiſſimas, & contra Regum juſta imperia & Majeſtates quàm maximè proditoriè (ſi ita licet loqui) contumelioſorum atque etiam ſententiarum tamen libri, quæ ab iis in quorum manibus hic author verſatus eſt ſuæ memoriæ adjuvandæ cauſa adnotata, & a deſcribentibus pro ipſius authoris verbis pravè uſurpata & inſerta ſunt, ſæpiſſimè autem indoctorum hominum & Latina ſaltem neſcientium ſcriptorum inſcitia (quod etiam pleroſque alios vetuſtos ſcriptores, in inculto illo & ſuperſtitionum & ignorantiæ pleniſſimo ſecuro contaminavit) vicioſa, diſſidentia alia ab aliis, omnia multis & inſignibus [illegible] fœtebant. Quo ſanè incommodo evenit, ut non ſine magna difficultate & ſumptu etiam, unum ex plurimorum collatione fidum exemplar collectum, recenſque integrum, poſt examinationem diligentem multorum ſtudioſorum & doctorum hominum opera factam, jam tandem deſcriptum ſit. In quo labore à quamplurimis bonis, eorumque etiam quibuſdam illuſtribus & honoratiſſimis viris, qui ſuos in hunc uſum libros libenter, & ut veriùs dicam ſtudioſè, accommodarunt (quibus eo nomine, Lector candide, plurimum omnes debemus) egregiè adjuti ſumus.

Agit vero hic author de Jure, quod Commune hujus Regni vocamus. Juſtiniani Inſtitutionum methodum, juris nempe civilis Romanorum quoque peritus, videtur ſibi ad imitandum propoſuiſſe, ac eadem fere ratione ad leges Anglicanas commodo & perſpicuo ordine tradendas progreditur. Quod ejus inſtitutum, illis quibus in hoc genere indigeſta confuſio ſemper diſplicuit atque multum indies & moleſtiæ & impedimenti objicit, non poteſt non eſſe inprimis & jucundum & utile. Videmus quantum pauci illi

 libri

9667

LAW LIBRARY

ne vel magno tuo peric[illegible]
necessariò admonendum censui.

Confectum est hoc opus ab illustri viro Henrico de Bracton, sub ultima tempora Regis Henrici tertii, trecentis circiter abhinc annis, haud multò postquam Rex Johannes Regium diadema suo capite detractum Pontificio legato in manus tradidit, seque ipsum Pontificis potestati permisit. Quo ex facto Romanus Pontifex, præter generalem illam quam in omnes Christiani orbis in Eu[illegible]pa principes prærogativam cum insigni illorum in[illegible]que infamia superbissimè exercuit, propriam sibi quandam in Anglia jurisdictionem eo ipso tempore vendicavit. Nihil igitur magnopere mirandum est, siquando hic scriptor in ecclesiasticis causis pontificiam authoritatem (cui alioqui invictissimi etiam Imperatores & Reges cesserunt) coactus videatur admittere. Erat enim (ut omnibus perspicuè constat) id vitium illorum temporum, & omnium tum prope communis error, cùm universis fere gentibus crassissimæ tenebræ superstitionis & ignorantiæ obfusæ essent, & tunc ferme extinctum humanarum traditionum multitudine Evangelii lumen nondum tantas fraudes & tam injustũ pseudo-apostolicæ tyrannidis imperium patefecisset. Nec sanè poterunt tam obscuri & quasi fascinati vel potiùs captivi tamque recentis temporis quæcunque dicta falsissimam illam simulationem antiquitatis, quam huic tyrannidi affingunt, multum juvare.

Itaque si fortè incides in ejusmodi aliquid quod Pontificiæ favere authoritati videbitur (cujusmodi apud hunc authorem loci certe perpauci occurrent, & ii quidem ipsi non modo non disertè nec evidenter

evidenter eum errorem confirmantes, ſed & qui commoda explicatione potius ad juſtam poteſtatem regum tuendam poſſint adduci) admonendus es lector, hoc ætati illi dandum eſſe, nec ob id iſtũ noſtrum ſcriptorem magis rejiciendum vel premendum fuiſſe, quàm cæteros Annalium noſtrorũ de cauſis forenſibus & actorum Parliamenti libros qui iiſdem temporibus æditi fuerunt, quámque etiam multos magni nominis & alioqui bonos theologos ejus ævi, qui publico ejuſdem univerſalis ferè ignorantiæ quaſi æſtu ac ſecundo flumine abrepti, non ſolum Papali tyrannidi ſuccubuerunt, ſed & turpiſſimas hæreſes ab ipſius Papæ fontibus, vel potius ſentina, hauſtas Chriſti meritis cum ſumma blaſphemia adverſiſſimas, & contra Regum juſta imperia & Majeſtates quàm maximè proditoriè (ſi ita licet loqui) contumelioſiſſimas diſſeminarunt: Quorum tamen libri bona cum venia in manibus ſunt, neque id injuria: ſemper enim eorum temporum quibus vixerunt habenda nobis ratio eſt, ut legentibus quod rectè ſcripſerint commodo ſit: ſi quid vero erraverint, temporis ipſius, nempe erroribus obnoxii, & adhuc recentis, nec magnæ antiquitatis, conſideratio, tibi ad vitandos errores præſidio, illis ad excuſandos, pro aliquo patrocinio ſit. Nobis vero hæc proteſtatio noſtra pro æquiſſima defenſione habeatur, quod non eò ædidimus ut quicquam omnino per nos in vulgus ſpargatur, vel in falſiſſimæ tyrannidis papiſticæ aſſertionem, quam meritò abominamur: vel in juſtiſſimæ regiæ poteſtatis fraudem aut præjudicium, quam pro jure ſuo & officio noſtro humillimè & veriſſimè agnoſcimus: vel ad deceptionem tuam, lector, cui optimè conſultum volumus: Hoc tantum conſilio fecimus, ut tibi & Reipub. proſimus, & nequis, ſi quid immutatum vel omiſſum eſſet, Papicolis improbiſſimæ genti ad calumniam locus pateret.

Præterea lector, ſi quid quod tum temporum pro lege habebatur, nunc recentiorum ſtatutorum ſanctionibus immutatum ſit, vel aliis de cauſis Juſtitiariorum opiniones ab antiqua ſententia receſſerint, memineris acta Parliamentorum conſulenda, præſentibus vivendum ſtatutis, præſentibus legibus obtemperandum: hujus, ut aliorum bonorum autorum, commodo ordine & rectè traditis ad tuam utilitatem fruendum. Vale.

T. N.

Innocent III was the Pope of Johns time, & put the Kingdom under interdict 1208.

1215 Magna Charta was signed by John.

Varietates lectionis hujus operis ex fide duodecem librorum antiquorum descriptæ, quas his punctis (“) in margine libri annotatas repperies.

Fo.	*Ita legitur.*	*Aliter sic.*
1	“ Usu armorum & præsidio.	Armorum podio
9	“ Nativitatis suæ.	vicinitatis suæ
22	“ sive homagium	sine homagio
24	“ sed sicut	vel sicut
36	“ saccum cum brochia	sellam cum brothio
40	“ nihil jure	nihil in re
41	“ domino vendente	domino tradente
59	“ vel remaneat	nec remaneat
59	“ non valebit	tunc valebit
59	“ simplici confirmatione	simplici donatione
59	“ licet juvari possit	licet juvari non possit licet injuriari possit
86	“ ad covey & key	ad cofre & key ad cover & key
87	“ saccum cum brochia	sellam cum brothio
89	“ aliquo modo	aliquo medio
98	“ infra xiiij. annos	infra xij. annos
92	“ in Kanc.	in Lanc.
92	“ dos parapherna	dos paraphernalis
101	“ poterunt renovari	poterunt revocari
101	“ in contrarium	in contractu
115	“ busones	barones
116	“ sothale quandoque filctale	scothale quandoque Byldale quandoque Gildale
118	“ illas habeat	illas tradidit
122	“ Comites Paleys	Comites Palentynes
124	“ ante iterum	ante iter
124	“ fridhburgo	fridithburgo
126	“ audiri debet	audiri non debet
147	“ de superiori labro	desuper balluro desuper ballenro
147	“ quædam dispensationes	quædam desponsationes
150	“ petere ut adiratam	petere ut indiratam
153	“ Regis H. 46.	Regis H. 56.
177	“ non habebit talis	habebit talis
181	“ tamen alius ubi voluerit	cum alius noluerit
193	“ pater suus liber	pater suus villanus
252	“ hæreditatis restitutio	hæreditatis institutio
340	“ qualiter redimuntur	qualiter redduntur
340	“ major præsens sit	minor præsens sit
351	“ infra quartum diem	infra secundum diem
359	“ mille & quadringenti	mille & quadraginta mille & sexaginta
359	“ quo summum planeta pervolvat circulum	quo suum planeta devolvat circulum
408	“ facta æditione sine scriptis	facta æditione in scriptis
441	“ excommunicationem minorem & pœnam.	excommunicationem minorem & perpetuam.

INDEX

INDEX EORUM OMNIUM
quæ in hoc opere continentur.

Liber primus, de Rerum divisione.

Caput 1. fol. 1.

¶ *Quæ sunt regi necessaria.*
Quòd sola Anglia usa est consuetudine & jure non scripto.
Quæ causa inventionis hujus tractatus.

Cap. 2. fo. 1.

¶ *De Prohemio authoris.*
De materia hujus libri.
Quæ materia.
Quæ utilitas.
Quis finis.
Quis effectus.
Quòd sapiens esse debet qui judicat.
Quæ sit pœna malè judicantis.

Cap. 3. fo. 2.

¶ *De principali tractatu, & primò Quid sit lex.*
Quid est consuetudo.

Cap. 4. fo. 2.

¶ *De Iustitia & Iure.*
Quid sit Iustitia.
Quid sit Ius, & quòd jus varias habet exceptiones.
Quid sit Iuris prudentia.
Quid sit æquitas.
Quæ sunt Iuris præcepta.

Cap. 5. fo. 3.

¶ *Qualiter dividitur jus.*
Quid sit jus publicum.
Quid sit jus privatum.
Quid sit jus naturale.
Quid sit jus civile.
Quid sit jus gentium.
Quæ descendunt & introducta sunt ex jure gentium.
Quid sit manumissio.

Cap. 6. fo. 4.

¶ *De prima divisione personarum.*
Quid sit libertas.
Quid sit servitus.
Qualiter nascuntur servi & qualiter fiunt.
Quis dici possit liber & quis ingenuus.
Qui dicuntur libertini.
Qui dici non possunt liberi nec computari inter liberos.

Cap. 7. fo. 5.

¶ *De secunda divisione personarum.*
Cui comparari debet hermaphroditus.

Cap. 8. fo. 5.

¶ *De tertia divisione personarum.*
De diversis nominibus dignitatum.
Quid sunt Ringæ.
Quid significet gladius.
De dignitate Regis & quòd Rex non habet parem.

Cap. 9. fo. 6.

¶ *De quarta divisione personarum, quòd aut est sui juris aut alieni juris aut dubii.*
Qui sunt sui Iuris.
Qui sunt alieni Iuris.
Qui sunt in potestate patrum.

Cap. 10. fo. 6.

¶ *Qualiter dissolvitur patria potestas & dominica.*
De quadam subdivisione personarum quæ sunt in potestate aliena.
Qualiter solvitur dominica potestas in servis fugitivis.

Cap. 11. fo. 7.

¶ *De diversis conditionibus personarum tenentium in dominico domini regis.*
De liberis in manerio Regis.
Quòd sub potestate domini sunt liberi homines.

Cap. 12. fo. 7.

¶ *De rebus & rerum divisione.*
Prima divisio.
Secunda divisio.
Tertia divisio.
Quædam res sunt communes secundùm divisionem interiùs.
Quædam publicæ.
Quædam universitatis.
Quædam sacræ & religiosæ quæ sunt deo consecratæ.
Quædam singulorum.
Quædam nullius.

Liber secundus, de acquirendo rerum dominio.

Caput 1. fo. 8.

¶ *Qualiter acquiruntur rerum dominia de Iure naturali sive gentium per occupationem, & de feris bestiis.*
De Piscatione, venatione & apprehensione & apium inclusione.
De mansuetis bestiis & avibus.

Cap. 2. fo. 9.

¶ *De modo acquirendi per accessionem, & quid est alluvio.*
De insulis natis in flumine.
De accessione quæ fit humana natura operante per adjunctionem specierum.
De ædificiis quilibet.
De literis & picturis.
De accessione quæ fit divina natura & humana operante, & de planta.

Cap. 3. fo. 10.

¶ *De modo acquirendi per specificationem.*
Item per confusionem.
Item per inventionem.

Cap. 4. fo. 10.

¶ *De diversis modis acquirendi ex jure civili.*
De quadam recapitulatione de quadam divisione Rerum.
De Servitutibus.

Cap. 5. fo. 11.

¶ *De acquirendo rerum dominio ex causa donationis inter vivos.*
Quid sit donatio.
Qualiter dividitur donatio.
Quis donare possit.
Quis donare non possit.
Cui donari possit.

Index.

Quæ res dari possit, & quæ non.
Quæ exiguntur ad hoc quod valeat donatio.
Breve ad inquirendum in quo statu fuit donator quando fecit donationem.
Breve si donatur sit compos mentis.
Breve de sũmonendo tenentem.
Quòd certa sit res quæ dari debet.
Quòd donatio sit gratuita & non coacta.
Quid sit metus.

Cap. 6. fo. 17.

¶ *De diversis modis donationum, quòd alia sit simplex & pura & alia conditionalis vel sub modo.*
Si fiat donatio sub conditione.
Si ex facto præcedente vel ex causa.
Quòd conditio impedit descensum ad proprios hæredes.

Cap. 7. fo. 20.

¶ *Si terra data fuerit bastardo vel in maritagium.*
De dote uxoris bastardi.
Si terra data fuerit in maritagium, videndum qualiter fiat donatio in maritagium.
Maritagium aliud liberum, aliud non.
Quòd maritagium revertitur pro defectu hæredum.

Cap. 8. fo. 24.

¶ *Si servis fieri possit donatio.*
Si fiat donatio servo sub potestate domini sui constituto.
Si fuerit donatio ei qui fuerit extra potestatem domini.
Si servus donat. facere posset an non.

Cap. 9. fo. 26.

¶ *Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatorie vel donatorii, & de donatione facta ad terminum vitæ vel annorum.*

Cap. 10. fo. 27.

¶ *De donatione facta in liberam eleemosynam.*
Quòd quis dare possit terram brevius quàm tenuit.

Cap. 11. fo. 28.

¶ *De donationibus factis pluribus simul sive successivè.*
Si pluribus bastardis simul de concubina.

Cap. 12. fo. 29.

¶ *Si vir uxori donationẽ facere possit cõstãte matrimonio.*

Cap. 13. fo. 29.

¶ *Si felo post feloniam donationem fecerit vel dimiserit ad terminum.*

Cap. 14. fo. 30.

¶ *Si fiat donatio de re aliena.*

Cap. 15. fo. 31.

¶ *Qualiter in donationibus mutatur una causa possidendi in aliam causam possidendi.*
Si fiat donatio alicujus rei exceptæ aliqua parte.

Cap. 16. fo. 33.

¶ *De distinctione chartarum.*
De distinctione chartarum, alia regia, alia privatorum.
Quòd de chartis regiis non debent Justitiarii disputare nec eas judicare.
Cùm res certa dari debeat, oportet quòd certa servitia veniant in compensationem pro re data.
De verbis & clausulis contentis in charta.
De servitiis & consuetudinibus nominatis in charta.
Quæ servitia dicuntur forinseca & quare.
De servitiis quæ nec dicuntur intrinseca nec forinseca, sed concomitantia.
Quod tenemẽtũ dici debet socagiũ, & quod militare feodum.
De clausula warrantiæ.
Quòd non obstante homagio, potest quis excusari à warrantia per clausulã appositam in charta ne teneatur warranto.
De appositione signi, & de testibus.

Cap. 17. fo. 38.

¶ *De possessione, & quod non valet donac. nisi subsequatur tradic. & ideo videndum de divisione possessionũ, & qualiter acquiratur possessio veriũ*
Quid sit possessio.
Qualiter dividitur possessio.

Cap. 18. fo. 39.

¶ *De traditionibus.*
Quid sit traditio.
Qualiter fieri debet traditio, et quæ sufficiunt ad traditionẽ.
Facta traditione, videndum quando donatorius incipit possidere, & quando donator dimittit.
Quòd solo corpore retinetur possessio.
Per quas personas acquiritur possessio.
Si de una re pluribus facta sit donatio simul vel successivè, quis præfertur.

Cap. 19. fo. 45.

¶ *Quibus modis amittitur possessio.*
Si ille cui datum est rem datã ulterius dare posset sine præjudicio, & cum quis poterit dare terram alienam, quare non poterit dare propriam.
Quæ sit donatio libera & quæ conditionalis.
Quid sit libertas & quid servitus.

Cap. 20. fo. 49.

¶ *Qualiter quis uti debeat seysina.*
Quòd non valet donatio, nisi donator totaliter se dimittat de re data & totaliter se teneat extra.

Cap. 21. fo. 51.

¶ *Qualiter amittitur possessio acquisita.*

Cap. 22. fo. 51.

¶ *Qualiter acquiritur possessio per usucaptionem.*
Qualiter acquiritur possessio Juris, quod tradi non potest legum usu.

Cap. 23. fo. 52.

¶ *De acquirendo rerum dominio incorporalium, sicut de Juribus, libertatibus & servitutibus.*
Qualiter quis uti debeat servitute in communia pasturæ.

Qualiter

Index.

Qualiter in jure præsentandi, & qualiter trãsfertur seysina.
Quòd advocatio ecclesiæ cum aliquo tenemento transferatur cum dari debeat.
Quòd donatio de advocatione ecclesiæ valere non debet antequam donator fuerit in possessione præsentandi.

Cap. 24. fo. 55.

¶ De libertatibus, quis eas dare possit & quæ sint Regis.
Quid est corona Regis.
De warennis & libertatibus concessis à domino Rege, qualiter possidentur & utantur.
Breve si quis alium vexaverit contra libertatem.
De intentione querentis proponenda.

Cap. 25. fo. 58.

¶ De confirmationibus.
Quid est confirmatio.
Quando quis possit confirmare, & quando valet confirmatio, & quando non.

Cap. 26. fo. 60.

¶ De donationibus inter mortuos & mortis causa.
De quibus rebus poterit quis condere testamentum.

Cap. 27. fo. 61.

¶ De acquirendo rerum dominio ex causa emptionis.
De arris datis.

Cap. 28. fo. 62.

¶ De Locato & conducto.
De usu vestimentorum.

Cap. 29. fo. 62.

¶ De acquirẽdo rerũ dominio ex causa successionis, & qualiter hæredes succedũt parentibus.
Quid sit hæreditas.
Quis dici debeat hæres legitimus.
Qualiter illegittimi legittimãtur.
De præsumptionibus quòd partus debeat esse legittimus, cò quòd nascitur ex uxore.

Cap. 30. fo. 63.

¶ De statu & differentia liberorum.
De qualitate hæredum, qui propinqui sunt & propinquiores & de eorum seysina.
Quid faciat hæredem propinquiorem.

Cap. 31. fo. 67.

¶ De gradibus successionis & & parentelæ.
De personis corũ qui aliis succedere debent, & de ordine successionis.
De hæredibus qui succedũt non ex successione sed substitutione per modum donationis.

Cap. 32. fo. 69.

¶ De partu supposito, & cùm uxor fecerit sẽ prægnãtem cũ non sit ad exhæredationem veri hæredis.
Breve de videndo mulierẽ ut sciatur utrũ sit prægnãs vel non.
Breve Constabulario quòd recipiat eam in castro suo.
Item quòd ad querelam hæredis videatur.
Itẽ quòd vic. faciat eam venire corã Iust. apud Westmonasteriũ.
De præsumptione quia nascitur ex uxore.
Breve de eo quod nutriverat aliquẽ in domo ut filiũ et hæredẽ qui nec est filius nec hæres.
Item cùm verus hæres moriatur infra ætatem, supponit custos alium extraneum, vel si habeatur suspitio quòd mortuus sit, breve quod videatur.
Breve si hæreditas hæredis mortui debeat esse eschaeta domini regis.
Cùm talis mulier in judicio cõvicta fuerit vel confessa quòd prægnans non sit, breve de faciendo seysinam vero hæredi.

Cap. 33. fo. 71.

¶ De hæredibus instituendis.
Si fieri debet partitio inter hæredes.
De justitiariis constituendis ad partitionem faciendam.
De Iustiariis constituendis ut interfint partitioni.
Breve cum partes elegerint aliquos de communi assensu ad partitionem faciendam.
Breve alterius modi sed de eodem, ubi partitio minus ritè facta est per alios.
Breve de eodẽ, sed istud deberet præcedere proximo præcedens.
Breve de seysina facienda cohæredibus; cùm convenerit inter eos de partitione.
Item aliud de eodem si particeps tenens cognoverit participi partem suam, & quod fiat extensio.
Breve quòd quis cat ad capiendum sacramentum de extensoribus si facienda sit extentio extra comitatum.
Breve ubi extensores nihil fecerunt ad primum mandatũ.
Breve si milites venerint & Vic. negligens fuerit.
Breve si extentio minus sufficienter facta fuerit.
Breve interlaqueatum ubi milites de duobus cõitatibus convenire debent ad faciendam extensionem.
Breve de eodem.
Breve de querela filiæ primogenitæ & participis quæ non habet rationabilem partẽ suam nec æsnetiam, & de partitione rationabiliter facienda per milites.
De habendis corporibus extensorum ad certificandum.

Cap. 34. fo. 75.

¶ De officio extensorũ, & qualiter debet extendi advocatio ecclesiæ.
Breve vic. de seysina facienda cohæredibus post partitionem.

Cap. 35. fo. 77.

¶ De homagiis faciendis & capiendis.
Quid sit homagium, & qualiter trahatur.
Quis teneatur homagiũ capere.
Quis teneatur homagiũ facere.
Item quando & quotiens homagium faciet.
Item de quibus rebus.
Per quas personas.
Qualiter & per quæ verba.
Itẽ qualit. sacramẽtũ fidelitatis

Quæ

Index.

Quæ sunt inquirenda & tenenda in sacramento fidelitatis.
Quis effectus homagii.
Qualiter homagiũ dissolvatur & extinguatur. Item casus de Wilde de morisco in Hybernia.
Si dominus possit attornare homagiũ & servitiũ tenentis contra voluntatem tenentis.
Si dominus captionem homagii tenentis sui differat vel recuset per malitiam.
Si tenẽs propria autoritate divertat se ad alium, relicto domino suo, & faciat ei homagium.
Si dominus medius cum servitium receperit à tenente suo non acquietaverit eum versus superiorem dominum.

Cap. 36. fo. 84.

¶ De releviis dandis.
Quid sit rationabile relevium.
Quis teneatur ad relevium.
Quibus teneatur.
Item quoties.
Item quando.
De quibus rebus. Item quietãtia custodiæ & relevii.
Si de sokagiis dari debeat relevium, vel quid, & quod de sokagio datur redditus duplicatus pro relevio.
Si de feodi firma vel quid.
Nota de berietto.

Cap. 37. fo. 86.

¶ De custodia hæredum.
Item de ætate hæredũ & quòd de feodo militari in sokagio potest & debet respondere sicut petere.
De ætate fœminæ.
Si plures sint domini capitales & unus tenẽs ad quẽ pertinet maritagium hæredis.
Quòd maritagium pertinet ad antiquiorem feoffatorem.
De hærede Sockmanni sub cujus custodia esse debet.

Cap. 38. fo. 88.

¶ De maritagiis hæredum, & ad quem pertinere debeat maritagium.
Si plures & diversæ hæreditates sint alicui descendentes tã ex parte patris quàm ex parte matris.
Quando feodũ alicujus deliberatur quòd ad dominũ pertinet maritagium hæredis.
Cùm plures sint domini capitales, tam ex parte patris quàm ex parte matris.
Cùm autem maritagium petatur, refert quis fuerit in seysina de hærede, utrum dominus vel extraneus.
Ad quem pertineat maritagiũ de Sokagio.
Provisio si quis hæredem subtraxerit.

Cap. 39. fo. 91.

¶ De donationibus propter nuptias ob causam dotis, dotis constitutione, & quid est dos.
Quæ est rationabilis dos.
Quis possit dotem constituere.
Item quando & ubi.
Quot sint species dotis.
Item de qua re.

Cap. 40. fo. 95.

¶ Quòd uxor vidua remanere debet in capitali mesuagio per quadraginta dies post mortẽ viri, donec dos sua fuerit ei assignata, & de dotis assignatione post mortem viri.
Qualiter dos fuerit ei assignanda.
Qualiter advocatio ecclesiæ transferatur in dotis assignationem & qualiter non, & quòd aliud est dare ecclesiam & advocationem ecclesiæ.
Quòd dos libera esse debet.

Liber tertius de Actionibus.

Cap. 1. fo. 98.

¶ De actionib: & quid sit actio.
Vnde oriatur.

Cap. 2. fo. 99.

¶ Quid sit obligatio & qualiter contrahatur.
Quid est stipulatio.
Si fiat stipulatio sub cõditione.
Facta stipulatione deducitur.
Item loca.
Quid sit judicialis stipulatio.
Si res plures in stipulationem deducantur.
Quis non possit stipulari.
Causæ quare inventæ fuerunt stipulationes & obligationes.
De obligationibus quæ nascuntur quasi ex contractu.
De traditione & junctura.
Per quas personas acquiritur obligatio.
Quibus modis tollitur obligatio
Oriuntur obligationes ex delicto vel quasi.

Cap. 3. fo. 101.

¶ De prima divisione actionũ.
Quæ sunt actiones personales.
Quæ sunt actiones in rem de re mobili.
Quæ sunt in rem de re mobili, & quòd oportet opponere precium de re petita.
Quæ sit actio mixta.
Quòd quædam conceptæ sunt in simplum & sic.
De actionibus civilibus in rẽ.
De actionibus civilibus in personã qualiter nascuntur.
De possessoria hæreditatis petitione, quæ dici possit assisa novæ disseysinæ.

Cap. 4. fo. 103.

¶ Cui competant actiones quæ oriuntur ex maleficiis, & cõtra quem.
Cui actio injuriarum competit & contra quem.
Cui actio quod metus causa, & contra quem.
Cui & contra quem competat interdictum quòd vi aut clã.
Cui & cõtra quẽ cõpetat interdictũ de Itin. actuq; privato.
De interdicto quorum bonorum.
Alia divisio actionum si plures competant super una re & una fuerit electa.
Si quis se retraxerit ab una cum fuerit electa.
Actionum tertia divisio.

Cap. 5. fo. 104.

¶ Vbi terminari debent actiones criminales.

Cap.

Cap.6.fo.104.
¶ De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorum iniquitates.
Cap.7.fo.105.
¶ Vbi terminandæ sunt actiones ciuiles.
De diuersitate justitiariorum.
Quæ placita immediatè placitari & terminari debent in curia domini & rationes quare.
Cap.8.fo.106.
¶ Vbi & coram quibus personis proponendæ sunt actiones & terminandæ.
Quid sit judicium & in quibus consistit, & quòd judiciũ judicis consistit in tribus.
Quòd quadruplex est munus.
De potestate judicis.
De divisione jurisdictionum sacerdotii & regni.
Cap.9.fo.107.
¶ De regimine jurisdictionis quæ pertinct ad regnum.
De sacramento quod rex facere debet in coronatione.
Ad quod rex creatus sit in ordinaria jurisdictione.
Cap.10.fo.107.
¶ De jurisdictione delegata quæ ad justitiarios pertinct.
De differentia justitiariorum.
De potestate justitiariorum.
Qualiter & quandò finiatur eorum potestas & jurisdictio.
Cap.11.fo.108.
¶ Qualiter constituendi sunt justitiarii ad itinerandum de Comitatu in Comitatum generaliter ad omnia placita vel specialia,
De Sacramento quod justitiarii facient cùm justitiariam receperint.
Breve uni eorum clausum.
Breve omnibus justitiariis simul quod erit eorum warrantus, & publicè legetur in Comitatu patens.
Breve de eodem omnibus justitiariis simul patens.
Breve clausum vic. quod venire faciat coram justitiariis omnia placita.
Breve de generali summonitione clausum.
Breve cum ipsi justitiarii fecerint summonitionem nomine proprio & per breve suum.
Item omnibus quatuor justitiariis simul ubi constituuntur ad quædam specialia & non ad omnia placita.
Breve clausum vic. quòd venire faciat assisam.
Si autem constituantur quatuor milites justitiarii ad unicam assisam capiendam novæ disseysinæ.
Breve de eodem vic. clausum quòd venire faciat assisam.
Si justitiarius banci solus constituatur quod assumat.
Breve vic. clausum de eodem.
Breve si de banco transferatur assisa usque ad comitatum ad certos justitiarios.
Breve clausum de eodem vic. dirigendum.
Si assisa transferatur à quatuor justitiarius usque ad iter justitiariorum extra comitatũ cùm in comitatu incepta fuerit.
Breve de consuetudinibus justitiariorum ad inquisitiones faciendas super contentionibus ad querelam.
Breve vic. clausum super eodem.
Cap.12.fo.112.
¶ De modo & ordine proponendi actiones coram justitiariis & de eorum officio.
Breve ne quis implacitetur sine brevi & præcepto domini regis.
De ordine actionum.
Quòd prius agendum est super possessione quàm super proprietate.
De actionibus vi bonorum raptorum.
De ordine actionum in triplici.

Tractatus secundus, De Corona.

Cap.1.fo.115.
¶ Qualiter procedere debent justitiarii in Itinere suo & quo ordine.
De sacramento. xii. militum electorum ad dicendum verdictum in placitis coronæ.
Capitula de quibus. xii. respondere debent.
Cap.2.fo.117.
¶ Breve de generali summonitione in Itinere justitiariorũ itinerantium apud Shipwey in comitatu Kanc. infra libertatem quinque portuum. Item capitula.
Breve vic. Norff. & Suff. quòd sciri faciat hominibus in Iermewe & Donewiz.
Cap.3.fo.118.
¶ De crimine læsæ Majestatis & suis speciebus.
De crimine falsi & suis speciebus.
De occultatione thesauri inventi.
Quid est Thesaurus.
Quid sit wreckum & de grosso pisce, s. Sturgione & balena.
De assisis regni juratis si non observentur.
Cap.4.fo.120.
¶ De crimine homicidii & qualiter dividitur.
Quid sit homicidium.
Cap.5.fo.121.
¶ De officio Coronatorum circa homicidium.
De inquisitionibus ubi occisus fuerit.
De attachiando culpabiles.
Si in campis vel in boscis.
Si notus vel ignotus.
Si occisor fugiat.
De submersis.
Quæ sunt decodenda.
Cap.6.fo.122.
¶ De officio Coronatoris in thesauris inventis.

Cap.

Index.

Cap.7.fo.122.

¶ De officio coronatorum in raptu virginum.

Cap.8.fo.122.

¶ De officio Coronatorum de pace & plagis.

De officio vic. in appello de pace & plagis amensurandis.

Si plaga periculosa sit, ponantur appellati in prisonam nec sunt per plegios dimittendi, sed videndum in cujus prisona sunt custodiendi, s. in prisona illius qui habet potestatem judicandi.

De probatore & socke et sacke.

Quod prisones non debent de terris suis dissesiri sed inde debent sustentari.

De inquisitione faciendа utrũ appellati sunt odio & atia.

Breve de inquisitione.

Si per inquisitionem culpabilis inveniatur.

Si non sit culpabilis, dimittatur per plegios.

Aliud breve de eodem.

Si captus infra libertatem & dilata fuerit deliberatio et captor attachiatur, quòd sit ad respondendum quare talem cepit et imprisonavit.

Cap.9.fo.123.

¶ De Clerico imprisonato.

Cum in curia Christianitatis defecerit in purgatione, et si apostata fuerit.

Breve si ordinarius nolucrit ei purgationem inducere cum sit ei liberatus.

De custodia reorum qui sunt in prisonam mittendi et qui per plegios dimittendi et de carceris fractione.

Cap.10.fo.124.

¶ De criminosis qui statim fugiunt post feloniam, et tunc qualiter secta fieri debeat post tales, et quorum quidam sunt in franco plegio et quidam de manupastu alicujus.

Quòd prima nocte dici poterit uncuth, secunda vero gast, tertia nocte hoghene hyne.

Cap.11.fo.125.

¶ Qualiter reus criminosus sit requirendus, et si non veniat qualiter utlagandus.

Cum malefactor fugã ceperit, qualiter interrogandus erit in comitatu, et de comitatu in comitatũ, et qui sequi debeant et possunt.

In quibus mulier habet appellum.

Quis utlagari possit et debeat.

Quòd aliquis non possit utlagari qui infra duodecem annos fuerit, et quòd fœmina nõ potest utlagari sed weyviari.

Qualiter quis sequi debeat, et quot comitatus.

De secta non ritè facta.

Si sectam resumere voluerit, sine secta non procedatur ad utlagationem.

Cap.12.fo.126.

¶ De causa utlagationis vera et præsumptiva.

Si vulneratus curari noluerit cum possit.

Item causa præsumptiva.

Si nulla subsistit causa.

Si causa non sit periculosa.

Si quis fuerit utlagatus ob nullam causam vel minus rationabilem, ei gratia est major quantum ad inlagationem

Item potest utlagatio pronunciari nulla, et fiat breve regis super hoc et nulla dici poterit multis rationibus.

Quæ dici poterit nulla et quibus rationibus, quia minus ritè facta.

Item tam ille de fortia quam ille de facto fugerint, et utlagatur quis tam propter factũ quã propter fortiã et è cõtrario

Qualiter et quando pronunciari debet utlagaria de facto et quando de fortia, an statim et eodem die diversa opinio.

Si ille de fortia præsens sit et ille de facto fugerit, vel si uterque.

Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur

Ille de fortia non est interrogandus donec factum convincatur.

Cum autem uterque præsens fuerit et ille de facto convictus, qualiter sit procedendã contra illum de fortia.

Cap.13.fo.128.

Quid utlagatus forisfaciat per utlagationem et quòd utlaugh dicitur frendeſman.

Cum utlaugh qui scienter talem receptaverit.

Si fugerit et se defenderit.

Si nõ fugerit nec se defenderit.

Quòd sola fuga non inducit.

Forisfacit quæ juris sunt.

Item forisfacit Actionem.

Item dissolvit donationes, venditiones & omnes contractus & obligationes.

Quòd quædam catalla sua sunt domini regis.

Si terram liberam habuerit statim capiatur in manum domini regis per unum annũ & unum diem.

Cum autem post annum & diẽ terra non fuerit domino capitali restituta, ad querelã veri domini fiat vic. tali breve.

Facta inquisitione de restituenda terra domino capitali.

Aliud breve de eadem de restituenda terra.

Si terra data in maritagium cum filia alicujus de hæreditate materna extiterit in manus domini regis per annum & diem per feloniam quam vir ipsius filiæ fecit, breve de restituenda.

Breve si rex alienaverit infra terminum suũ vel ballivi sui.

Item aliud breve de eadem materia

Quòd nunquam revertetur terra ad dominum capitalem nisi felonia convicta fuerit.

Si felo ante feloniam convictam obierit.

Si donationem fecerit ante feloniam convictam vel post.

Item non valebit felonis generatio ucc ad hæreditatem paternam

ternam vel maternam habendam.
Exemplum de filio senatoris.
Quòd nihil forisfacit quis antequàm fuerit convictus.
Diversa opinio Martini de Pateshull et Stephani de Segrave de hæreditate mulieris.

Cap 14. fo. 131.

¶ De inlagatione, qualiter utlagati post utlagariam ex causa mittuntur ad pacem.
Breve quòd dominus Rex perdonat fugam et utlagariam omnibus ballivis dirigendum à tempore suo: Aliud quòd Rex perdonat (quantum ad ipsum pertinet) utlagariam à tempore patris sui.
Item quòd Rex perdonat utlagariam, quia tempore quo appellum factum fuit, ipse appellatus in alio, appellatus fuit de eadem roberia.
Si quis falso coram justitiariis fuerit indictatus et postea se reddiderit prisonæ domini Regis, et remittit Rex utlagariam.
Si ille qui interfici debuit sanus et vivus redierit.
Breve de eo qui interfici debuit si sanus et vivus revertatur
De inlagatione et ad quæ restituatur inlagatus.
Quòd judicanda erit causa primo ante inlagationem per quam fuit utlagatus, ut faciliùs admittatur ad pacem secundum causam utlagationis
Si nulla causa sed infortunium sine felonia.
Si nulla omninò causa.
Non restituitur quis nisi tantũ ad pacem.
Quid felo forisfaciat sive utlagatus.
Item restituuntur legi maximè in criminalibus quòd ipsi aliis respondeant et alii ipsis non, in civilibus vero ipsi aliis.
Quod Rex remittit eis suam secta sine præjudicio aliorum.
Quòd oportebit quòd versus ipsum loquatur per verba appelli.
Item si antenatus filius ex pluribus feloniam fecerit in vita patris & fuerit utlagatus in vita patris.
Cum utlagatus captus fuerit non alicui licitum est eum interficere nisi in ipsa captione se defendat.
Quòd aliquando potest dominus Rex de gratia sua vitam concedere restitutis.

Cap. 15. fo. 134.

¶ De homicidio quod palam et pluribus astantibus perpetratum est, & postea de homicidio quod nullo præsente perpetratum est & quod dicitur murdrum.
Quid sit murdrum.
Quæ causa inventionis murdrorum.
Quid dicitur murdrum.
Qualiter patria excusatur à murdro.
Si interfector captus fuerit com. nullum erit murdrum.
Item qualiter debet Englescheria præsentari secundũ consuetudinem diversorum comit.

Cap. 16. fo. 135.

¶ Si malefactores fugiunt ad ecclesiam qualiter debeant regnum abjurare si cognoscant latrocinium & feloniam.
De sacramento qualiter debent regnum abjurare.
Quòd non debet morari in ecclesia ultra quadraginta dies, si velit quid tunc agendũ sit.
De divisione exiliorum.

Cap. 17. fo. 136.

¶ De homicidio per infortunium & casuali.

Cap. 18. fo. 136.

¶ De illis qui capti sunt quòd non debent spoliari bonis suis sed debent inde sustentari.
Breve quòd de bonis suis sustententur.
Qualiter captus produci debet corã justic. et quare justic. examinare debent in duello injungendo & judiciis.
Vadiatio duelli et si appellatus victus fuerit vel appellans.
Ne quis extraneum hospitetur nisi de clara die.

Cap. 19. fo. 137.

¶ De quibus loqui debeat appellans.
De appello de morte hominis.
Quòd possunt plures appellari sicut unus de morte alterius.
Verba appelli de morte fratris vel alterius.
Item appellum de fortia.
Qualiter debent appellati defendere.
Si duellum declinare noluerit per hoc quòd transit ætatem.
Si omnes concurrunt qui jungunt appellum, statim vadietur duellum.
Si plures appellaverint unum sed de diversis factis, sicut de diversis plagis.
Si ante duellũ percussũ omnes appellantes mori contingat.
Si ante appellat. victus fuerit de facto, tũc demũ procedatur versus alios de fortia & de præcepto.
Si plures unũ appellaverint de morte alicuj. de plurib. plagis
Si unus plures appellaverit de diversis plagis mortalibus.

Cap. 20. fo. 139.

¶ Quòd appellatus det vadium defendendi & appellans det vadium disrationandi. Item de exceptionibus contra appellum.
Quòd quædã sũt exceptiones quæ generales sunt ad omnia placita, quædã speciales et diversæ secundũ diversitatem placitorum et appellorum.
Prima exceptio & generalis in omni appello de secta, si bene & secundum legem terræ facta sit.
Si de recordo inter just. cõtẽtio habeatur, tũc quid agendũ sit.
Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellum.

Cap.

Cap.21.fo.140.

¶ De duelli vadiatione, cùm nulla sit exceptio, tunc statim vadictur duellum.

De forma sacramenti.

Facto sacramento ex utraque parte committatur defensor duobus militibus.

De sacramento faciendo in cãpis.

De banco domini regis.

Si appellatus victus fuerit.

Si appellans in campo se retraxerit.

Cùm omnes de facto convicti fuerint, tunc procedatur contra eos de forcia, & de sacramento ab appello faciendo.

De sacramento faciendo ab appellante.

Si appellans de facto victus fuerit vel se retraxerit, illi de forcia liberantur.

Si primo appellans de facto mortuus fuerit vel defaltam fecerit, dominus rex potest procedere ex officio.

Item defendit. quis ab appello propter mahemium & quia transit ætatem.

Si mulier per vim oppressa.

Cap.22.fo.141.

¶ De indictatis per famam patriæ ex suspitione.

Qualiter' justic. debeat examinare.

Quòd omnes à jurata amoveantur quos appellatus sufficienti habet ratione suspectos.

Quòd villatæ jurabant per se vel omnes simul erectis manibus.

Verba quæ à justitiariis procedenda sunt post sacramentũ factum.

Generalis observantia in sacramẽtis corã justic. faciendis

Cap.23.fo.143.

¶ De appello de pace & plagis factis contra pacem & de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.

& de modo defendendi & difrationandi.

De exceptionibus contra hujusmodi appellum.

Item quid dicetur de eo qui virilia abscidit alicujus.

Cap.24.fo.144.

¶ De appello de plagis & mahemio & de modo appellandi & defendendi.

De exceptionibus contra hujusmodi appellum.

Quid dici debeat mahemium.

Quid sit deformitas & non mahemium.

Cap.25.fo.145.

¶ De appello de pace & imprisonamento, et de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.

De exceptionibus contra hujusmodi appellum.

Qualiter in appello isto agi poterit civiliter vel criminaliter cũ adjectione feloniæ vel non.

Cap.26.fo.146.

¶ De actione criminali sic de pace & roberia & de appellis & de modo appellandi & defendendi.

De appellis de felonia & pace regis & de verbis appelli & defendendi & responsione appellati.

Cap.27.fo.146.

¶ De appello de iniqua combustione & roberia modo appellandi & defendendi.

Cap.28.fo.146.

¶ De appellis de raptu virginum.

De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defensione appellati.

De exceptione contra appellum

Si appellatus per patriam fuerit convictus quæ pœna sequatur.

De appellatis de forcia.

Cap.29.fo.148.

¶ In quibus mulier habet appellum.

De appello de morte viri sui.

Cap.30.fo.148.

¶ De appellatis attachiandis.

Breve d. attachiando.

Aliud breve ad idem de eadẽ.

Breve de faciendo venire appellum coram justic.

Aliud breve ad idem de eodem, & nisi inveniatur, quòd utlagetur & interrogetur de comit. in comit.

Breve quod tradatur per ballium.

Breve de summonendo appellum coram domino rege.

Breve si appellum factum fuerit immediatè coram rege.

Breve vic. de faciendo recordũ in comit. coram custod bus.

Aliud breve de eodem vic.

Cap.31.fo.150.

¶ Si quis fecerit feloniam de seipso.

Cap.32.fo.150.

¶ De actione furti & quid sit furtum.

Quot species furti.

De appello de latrocinio.

Si defendat, vadietur duellum.

Si appellatus patriam elegerit.

Breve de faciendo venire warrantum per auxilium.

Si warrantum vocaverit per auxilium curiæ breve de venire faciendo warrantum.

Si furtum in manu alicujus inveniatur.

Si uxor tenetur ex furto viri

Si uxor cum viro convicta fuerit.

Si civiliter prægnans fuerit damnanda.

Cap.33.fo.152.

¶ De furto manifesto & probatore cognoscente.

Breve quod rex dat justic. potestatem concedendi probatori vitam & membra.

Quòd vic. attachiet eos quos probator appellaverit.

De capiendo appellatum per probatorem qui se cognoscit esse latronem.

Cap.34.fo.152.

¶ Cùm præsens fuerit appellatus qualiter probator proponere debet intentionem & appellum suum, & de modo defendendi.

Quod appellat. primò juret per verba

negativa, & postea juret appellans per verba affirmativa.
Si autem defensionem non susceperit in propria persona sed excipiat & judicium petat, si contra talem cognoscentem se esse latronem.
Si probator fecerit quod promisit teneatur ei conventio & sic in fine abjuret regnum.
Si Comitatus vel curia alicujus petentis appellum tenuerit de probatore, veniat recordū ad curiam Regis per hoc breve.
Item breve vic. quod probatorem habeat coram rege & omnes quos ipse appellaverit de societate, quia plures fortè propter appellum probatoris se subtrahunt.
Si autem appellati venerint & finem fecerint quòd redire possint & esse sub plegiis.
Vbi quis appellatus per patriam fuerit deliberatus quòd habeat catalla sua.
Breve de replegiando aliquem quem talis cepit & captum detinet.

Cap.35.fo.154.

¶ *Quòd nemo potest curiam suam habere de probatore vel latrone cognoscente. Item quæ placita pertineant ad curiā & quæ ad comitatum & de libertatibus singulorum.*

Cap.36.fo.155.

¶ *De minoribus & leuioribus criminibus quæ civiliter intentantur.*
Qualiter quis patitur injuriā propter suos.
In quibus casibus servi habent perſonam standi in judicio contra dominos suos.
Quòd atrox injuria æstimatur multis modis.

Cap.37.fo.155.

¶ *De vetito namii.*
Si vero captio fuerit justa.
Si querens queratur de utraq; scil. captione & detentione.
Si aliquis post legem vadiatam defaltam fecerit.
Quòd non potest quis aliquid dedicere de recordo adversarii
De officio vicecomitis.
Breve de attachiando quare cepit averia & fugavit extra comitatum.
Cùm vicec. vel serviens Regis visum habuerit de averiis sine impediment.
De responsione captoris quòd juste, quia in damno suo.
Si lex vadiatur ex utraque parte ita quòd querens dicat quòd juste.
Item si captor dicat quòd juste.
Si serviens alicujus ceperit averia alicujus in absentia domini sui.
Cùm averia alicujus semel fuerint per judicium deliberata & iterum capta, breve quòd deliberentur.

Liber quartus de assisis novæ disseysinæ.

Cap.1.fo.159.

¶ *De divisione possessionum.*

Cap.2.fo.160.

¶ *De possessione quæ nuda est vel dicitur.*
De terra quæ reverti debet ut escheata tanquam ad capitalem dominum pluribus rationibus.
Si quis se intruserit in terram aliquam & quæ reverti debet
Item quo warranto se intrusit.
Breve de intrusione.
Item quare se intrusit.
Si quis post mortem uxoris suæ se tenuerit in possessione.
Breve de attachiando.
Item adhuc de intrusione.
Item si duobus fœffa fuerit donatio & de intrusione.

Cap.3.fo.161.

¶ *Qualiter amissa possessio per vim injuriosam per assisam novæ disseysinæ restituatur & de qualitate disseysinæ.*

Cap.4.fo.162.

¶ *De violenta disseysina. i. de simplici violetia & sine armis*
Item de vi & vi armata, & quid est vis.
Quòd pluribus modis dicitur vis.
Quæ dicuntur arma.

Cap.5.fo.162.

¶ *De primo remedio post disseysinam & ubi incontinenti licet rejicere et quomodo et quando.*

Cap.6.fo.164.

¶ *Quòd oportet de necessitate ad superiorem recurrere ubi non potest disseysitus per se disseysitorem suum incontinenti rejicere et fiat ei ibi breve de nova disseysina.*
In quibus locum habet hujusmodi assisa.
De triplici effectu hujusmodi assisæ.

Cap.7.fo.165.

¶ *Cui competit assisa.*
Si fœffa fuerit donatio viro et uxori simul qui habent quasi jus unum vel aliis duobus simul in communi.

Cap.8.fo.166.

¶ *Si fiat disseysina pluribus in re communi.*

Cap.9 fo.167.

¶ *De eo qui est in possessione nomine alieno et cui non competit assisa.*

Cap.10.fo.170.

¶ *Contra quem non competit assisa et quibus modis quis incidat in assisam.*

Cap.11.fo.172.

¶ *Contra quem non competit assisa.*
Si quis nomine domini sui fecerit disseysinam.

Cap.12.fo.174.

¶ *Cui fieri debet querela.*

Cap.13.fo.175.

¶ *Quando fieri debeat querela.*

Cap.14.fo.175.

¶ *Si res disseysinæ post disseysinam ad alium transferatur per disseysitorem unum vel plures.*

Cap.15.fo.177.

¶ *Si res disseysita ad alium*

transferatur post disseysinam per disseysitorem unum vel plures.

Cap. 16. fo. 179.

¶ *Audita querela rex mittat breve suum vic. de modo impetrationis brevis novæ disseysinæ.*

Forma brevis de nova disseysina.

De officio vic. cùm acceperit breve.

De visu faciendo.

De quibus rebus, & qualiter fieri debet visus.

Si de redditu proveniente de camera.

Si de recordo.

Quòd multiplex potest esse divisa inter vicinos.

De visu faciendo.

De summonitione facienda disseysitoribus attachiatis.

Cap. 17. fo. 182.

¶ *Si disseysitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilem summonitionem, & de modo recedendi sive retrahendi se de placito.*

Casus de Priore de Kynelworth & Waltero de Insula.

Cap. 18. fo. 183.

¶ *De interrogationibus faciendis cùm partes comparuerint in judicio, & de officio Justiciarii in hujusmodi placito.*

Item de interrogationibus faciendis.

Cap. 19. fo. 184.

¶ *Factis interrogationibus à justic. à querente, inquirendum erit à tenente si aliquid sciat dicere quare assisa debeat remanere, & de captione assisæ.*

Exceptio contra juratores.

De forma sacramenti in assisa novæ disseysinæ.

Si juratores sunt sibi invicem contrarii.

De veredicto juratorum.

Quòd sacramentum habet in se tres comites.

Quæ debeat restitui disseysito.

De pœna disseysitoris multiplici.

Qualiter justic. inquirere debent de dannis.

Cap. 20. fo. 187.

¶ *De exceptionibus. Exceptio contra breve sive contra jurisdictionem.*

Quæ exigantur ad hoc quòd procedat assisa.

De exceptionibus contra breve.

Quòd error multiplex est.

De errore circa personam sive circa corpus sive circa officium.

De errore circa nomen & dignitatem.

De errore circa ipsam rem.

De errore circa causam.

De errore circa locum.

Exceptio si breve fuerit deperditum.

Quando tenere debet breve in persona successoris quod impetratum est versus prædecessorem.

Cap. 21. fo. 190.

¶ *Exceptio contra personam querentis, & imprimis de statu.*

Si servitus objiciatur.

De exceptione & de statu querentis. s. de villenagio.

Cui competit exceptio villenagii.

Cap. 22. fo. 194.

¶ *De quibusdam casibus specialibus tangentibus materiam præcedentem.*

Cap. 23. fo. 195.

¶ *Quis injustè possidet & quis non.*

Exceptio de hoc quod dicitur in brevi, injustè disseysivit.

De exceptione villenagii cùm servus fuerit disseysivus.

Qui exceptionem villenagii opposuerit, statim habeat probationem.

Si fiat exceptio villenagii libero homini qui tenet in villenagio per villanas consuetudines.

Cap. 24. fo. 202.

¶ *De exceptione ratione adjuncti ut si liberæ nupserit villano.*

Forma brevis ubi vir nunquã fuit in seysina sed uxor, cum ipsa petere non posset per se sine viro.

De exceptionibus contra querentem & contra assisam.

Cap. 25. fo. 203.

¶ *De exceptione quæ competit contra querentem ex persona tenentis.*

Cap. 26. fo. 204.

¶ *Quis dici debeat principalis disseysitor quis secundarius.*

Cap. 27. fo. 205.

¶ *Exceptio contra assisam si injustè & sine judicio. Exceptio contra hoc quod dicit disseysivit.*

Cap. 28. fo. 207.

¶ *De hoc quod dicit de libero tenento & exceptio contra.*

De divisione tenementorum.

Item de communi tenemento.

Item de pastura.

Item aliud villenagium quod sic dividitur.

De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemento.

Quòd patientia per longũ tẽpus habita trahitur ad cõsensum.

Cap. 29. fo. 210.

¶ *Si disseysitus post longum intervallum authoritate propria seysinam suam sine judicio sibi usurpaverit.*

Cap. 30. fo. 210.

¶ *De transgressionibus & ubi assisa cadit in transgressionem per juratam terminatam & non in modum assisæ.*

Cap. 31. fo. 210.

¶ *Quòd exceptio datur tenenti si erratum fuerit nomine villæ.*

Quòd assisa cadet in perambulationem.

Quòd cadit assisa omninò propter incertitudinem juratorum.

Cap. 32. fo. 212.

¶ *Quòd exceptio datur tenenti ex termino, qua dicitur post talem terminum.*

Si ballivus sine domino respondeat qualem habet potestatem & quid possit & quid non.
Cap. 33. fo. 213.
¶ De iis quæ impediunt restitut. ad tempus vel imperpetuum.
Si aliquis incidat in assisam causa successionis.
Si donatio cadat in assisam.
Si cõventio vel pactũ cadat in assisam vel modum donationis.
Quæ impediant restitutionem.
Cap. 34. fo. 215.
¶ Sunt quædã exceptiones quæ sunt quasi extra seysinam & non tangunt sed perimunt breve quandoque & quandoq; differunt assisam.
De exceptionibus dilatoriis quæ sunt contra assisam.
Qualiter & quibus modis cadit assisa in juratam.
Si ille qui tenuerit per legem Angliæ dicat se esse disseysitum.
Quòd assisa cõpetit prima facie & ab initio donec constiterit quo animo quis quid fecerit, quia si de animo constiterit statim aut assisa vel transgressio per confessionem ejus qui convenitur.
Item vertitur assisa quandoq; in juratã propter transgressionem districtionis, fieri enim poterit disseysina sub colore districtionis.
Qualiter fieri potest disseysina sub specie districtionis.
Item cadit in assisã bastardia.
Cap. 35. fo. 218.
¶ De remedio quæ cõpetit hæredibus disseysitorum. Cùm autẽ disseysitor moriatur vel disseysitus vel uterq;, consulitur hæredibus eorum per breve de ingressu, quia cadit assisa omnino ad pœnam et ad restitutionem simul vel tantùm ad restitut. secundũ quod assisa incepta fuerit cum defuncto vel non.
Breve de ingressu formatum de modo procedendi in hujusmodi placito.
Cap. 36. fo. 220.
¶ Si firmarius infra terminum suum ejectus fuerit.
Breve ad recuperandam firmam.
Cap. 37. fo. 220.
¶ De assisa si quis sine judicio fuerit disseysitus, de jis quæ sunt de pertinentiis liberi tenementi sicut de juribus, ut si sint servitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini sicut pastus pecorum, scilicet communia pasturæ.
Si quis non possit uti propter vim competit assisa novæ disseysinæ domino fundi.
Cap. 38. fo. 222.
¶ De cõmunia pasturæ & quibus modis acquiritur communia pasturæ.
Quòd communia dici poterit multis modis.
Qualiter amittitur communia pasturæ cum semel fuerit acquisita.
De impetratione brevis de cõmunia pasturæ cùm quis fuerit disseysitus.
De officio vicecomitis.
Forma brevis de cõmunia pasturæ.
De intentione querentis proponenda.
De exceptionibus contra querentem.
De exceptionibus contra assisam secundùm articulos brevis.
De exceptionibus contra assisam.
Contra exceptionem replicatio.
Quòd sub nomine herbagii, non continetur glans.
Quæ continentur sub nomine glandis.
Qualiter dissolvitur mutuus consensus per contrariam voluntatem & dissensum.
Quòd cõstitutio servitutis potest restringi & mutari.
De constitutione de Merton per W. de Ralcigh tunc justic.
Breve de constitutione de Merton secundùm quod tunc provisum fuit per W. de Raleigh justic.
Cap. 39. fo. 235.
¶ De admensuratione.
Breve quare quis superoneravit vicecomiti exequendam.
De officio vicecomitis in brevi de admensuratione.
Coram justic. breve de eodem.
Cap. 40. fo. 230.
¶ De placito quo jure.
Breve quo jure quis exigit cõmuniam pasturæ.
Cap. 41. fo. 231.
¶ De communia habendi rationabile estoverium in fundo alieno in boscis & brueriis & aliis in vastis alicujus.
Cap. 42. fo. 231.
¶ De aquæ ductu.
Cap. 43. fo. 231.
¶ De nocumentis injuriosis.
De nocumẽtis injuriosis de servitutibus.
Cap. 44. fo. 232.
¶ De nocumentis injuriosis & pertinentiis pertinentiarum.
Cap. 45. fo. 232.
¶ Quòd ea quæ injustè levata sint ad nocumentũ statim demoliri possunt & recenter.
Breve de hujusmodi.
Forma brevis de justitiando aliquem quòd permittat alium habere viam.
De communia pasturæ & pischaria & de offic. vic.
Breve si rex voluerit quòd hujusmodi nocumenta terminentur corã justic. suis quibuscũq;.
De visu faciendo.
De responsione et exceptionibus illius de quo queritur secundùm articulos brevis.
Qualiter amoveri debet nocumentum.
De aqua diversa.
De stagno levato.
Cap. 46. fo. 235.
¶ Si mercatum aliquod levatum

tum sit ad nocumentum vicini mercati.

Cap. 47. fo. 235.

¶ *Breve de ingressu post disseysinam factam de servitutibus & eorum pertinentiis si una partium moriatur vel pars utraque.*

Cap. 48. fo. 236.

¶ *Breve si infra summonitionem itineris justitiariorum contingat disseysinã fieri qualemcunque.*

Cap. 49. fo. 236.

¶ *Quòd non debet fieri disseysina super disseysinam nec assisa super assisam nec jurata super juratam nec convictio super convictionem.*

Cap. 50. fo. 237.

¶ *Si contingat aliqua ratione assisam novæ disseysinæ capi extra com' tunc breve de seysina habenda.*

Tractatus secundus de Assisa ultimæ præsentationis.

Cap. 1. fo. 238.

¶ *Cui cõpetat hujusmodi assisa.*
Breve de assisa ultimæ præsentationis.
De modo procedendi in hujusmodi placito.
Si deforcians vel impediens ad primum diem summonitionis non venerit, qualiter sit resummoncndus.
Breve quòd vic. venire faciat juratam.
De essoniis & resummonitionibus & hujusmodi placitis.
De sacramẽto juratorum in assisa ultimæ præsentationis.
De veredicto juratorum.

Cap. 2. fo. 240.

¶ *Cùm utraq; pars comparuerit in judic. proponat quercns intentionem suam.*

Cap. 3. fo. 240.

¶ *De responsione & exceptionibus de formâ contra querentem secundũ articulos brevis.*

Cap. 4. fo. 242.

¶ *De exceptionibus contra assisam.*
Si charta proferatur oportet quòd probetur per testes in charta nominatos.
Item de advocatione ecclesiæ nostræ.
De diversis usibus super hujusmodi materia de ultima præsentatione.
Breve episcopo postquam recuperaverit per assisam ultimæ præsentationis.

Cap. 5. fo. 245.

¶ *Si mulier præsentaverit ratione dotis suæ.*
De advocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ.
De advocatione data vel alienata antequam donator fuerit in possessione præsentandi.

Cap. 6. fo. 246.

¶ *Cùm quis summoneatur quare impedit.*
Breve quare impedit.
Quid est impedire.
Differentia inter quare impedit & quare non permittit.
Breve quare non permittit.
Breve si impediens fuerit infra ætatem.

Cap. 7. fo. 248.

¶ *Forma brevium post seysinã recuperatam.*
Breve episcopo vel ordinario dirigendum cum quis seysinam recuperaverit per assisam ultimæ præsentationis.
Breve quòd episcopus admittat clericum non obstante reclamatione sed per judicium.
Vbi sunt participes in præsentatione.
Breve de quatuor sororibus quarum duæ habent virum et duæ non.
Breve si concordia fiat.
Breve si per judicium ratione firmæ.
Breve de admittendo clerico ubi partes consentiunt in clericum propter minorem qui non potest ad chartas respondere.
Alia forma de eodem.
De clerico admittendo ubi quis præsentatur de communi assensu plurium qui sunt plenæ ætatis.
Breve ubi unus remittit jus suum alteri ex quatuor participibus & duo consentiunt in eundem.
Cùm quis præsentaverit ad ecclesiam antequã recuperaverit manerium, ad quod pertinet advocatio.
Si episcopus non admiserit clericum ad mandatum regis.
De probibitione facienda judicibus si clericus alium clericum implacitaverit.

Cap. 8. fo. 250.

¶ *Probibitio si clericus ab eo implacitat' qui amisit implacitaverit clericũ ejus qui per judicium recuperaverit.*
De prohibitione dum quis fuerit infra ætatem.
Cùm quis per assisam recuperaverit et postea cum fuerit implacitat' per breve de recto incipiat ecclesia vacare.

Cap. 9. fo. 251.

¶ *Breve de summonendo episcopum qui ad mandatum domini regis clericum admittere recusavit.*
Si pluries mandatum fuerit officialibus.
Si episcopus fecerit defaltam.
Cùm episcopus comparuerit.

Tractatus tertius de assisa mortis antecessoris.

Cap. 1. fo. 252.

¶ *De prima seysina post mortem antecessoris.*
Si dominus capitalis vacuam invenerit seysinam.

Cap. 2. fo. 253.

¶ *De impetratione brevis.*
Breve assisæ mortis ãtecessoris.
Aliud breve de eodem qui est infra ætatem.
Breve quod mixtam habet naturam cum morte antecessoris

& cum cõsanguinitate. Quòd diversa sunt brevia de eodem.

Cap. 3. fo. 254.

¶ *Qualiter procedendũ est post impetrationem brevis & de essoniis.*

De resummonitione.s.quod fuit in comitatu vel extra.

Breve de resummonitione si assisa capienda fuerit extra comitatum.

Cap. 4. fo. 255.

¶ *Qualiter petens debet fundare intentionem suam partibus comparentibus.*

Si juratores sint absẽtes, breve de habendo corpora eorum.

Si capta fuerit assisa per defaltam vel si statim tenens se ponat in assisam sine alia exceptione.

Cap. 5. fo. 256.

¶ *De seysina facta petenti per judic.*

Breve de seysina facienda post captionem assisæ.

Breve si quereus queratur quòd seysinã suã habere non possit.

Breve de seysina ubi tenẽs gratis recognovit.

Si justitiarii propria authoritate scribant vic. ex parte domini regis.

Brevia de seysina per cõcordiã.

De extensione facienda si fortè alia terra assignanda fuerit in escambium.

Cap. 6. fo. 257.

¶ *De exceptionibus & responsionibus contra assisam quare debeat remanere.*

Si breve originale non fuerit exhibitum quia fortè deperditum, quid sit agendum.

Cap. 7. fo. 257.

¶ *Si tenens warrantum vocaverit in assisa mortis antecessoris.*

Si warrãtus infra ætatem fuerit quid sit agendum.

Breve de summonẽdo warrantum.

Breve de summonẽdo warrantũ cùm vocatus manẽs sit extra comitatũ interlaqueatum.

De essoniis post vocationẽ warranti.

Si warrantus defaltam fecerit, capiatur de terra sua.

Breve dum fuerit in seysina.

Aliud breve de eodem dum fuerit in seysina.

Breve de summonẽdo warrantum ad warrãtizandum cum assisa capta fuerit per defaltam warranti.

Si warrantus defaltam non fecerit.

Si assisa tangat regem & dicat tenens quòd sine rege respondere non potest, capiatur nihilominùs assisa sed ponatur judicium in respectum quousq; dominus rex inde præcepit voluntatem suam.

Cap. 8. fo. 261.

¶ *De exceptionibus propenendis contra assisam mortis antecessoris.*

De morte quarum personarum capi debet assisa.

Cap. 9. fo. 261.

¶ *Qualiter petens probare debet suam intentionem.*

De seysina die quo obiit.

De ultima seysina.

Si quis donationem fecerit ad vitam suam alicui tantùm sine hærede, vel alicui & hæredibus suis.

Quid sit dominicum.

Quid sit feodum.

Die quo obiit.

Qualiter accipitur dies.

Si de usu seysinæ in assisa queratur, de hoc non est curandum.

De termino.

De qualitate hæredum.

De hoc quod dicitur in brevi summoneas &c. tales qui tenent &c.

Cap. 10. fo. 266.

¶ *De responsione tenentis ad articulos brevis.*

Ad hoc quod dicitur in brevi si talis antecessor &c. & quod non jaceat exceptio.

Cap. 11. fo. 267.

¶ *Si talis antecessor cui competit assisa mortis antecessoris.*

Cap. 12. fo. 268.

¶ *De exceptionibus contra articulos brevis.*

Dicitur (de tanta terra) ut si error fuerit in impetratione exceptio propter errorem.

Item die quo obiit.

Casus Roberti de Suche.

Propinquior hæres & alius adcò propinquus.

Exceptio super id quod dicitur talis tenet.

Cap. 13. fo. 270.

¶ *Exceptio si petens remisit vel confirmavit postquam jus ad eum descendit.*

Exceptio ubi non jacet assisa mortis antecessoris.

Vbi non jacet assisa mortis antecessoris.

Vbi cadit assisa.

Si felonia objecta fuerit.

Si duo petant per assisam versus unum.

Qualis seysina habita tollit assisam.

Cap. 14. fo. 274.

¶ *Exceptio si contra minorem qui est infra ætatem petatur per assisam mortis à majore qui est plenæ ætatis.*

Si minor contra minorem.

Si minor contra majorem.

Si minor petat contra minorem quòd distinguendum de seysina mortui tenentis.

Cap. 15. fo. 275.

¶ *Si plures sint petentes & plures tenentes in assisa mortis antecessoris.*

Cap. 16. fo. 276.

¶ *De exceptionibus extrancis ut de exceptione feloniæ.*

De diversis casibus.

Quòd si antenatus fuerit in partibus transmarinis & juratores dubitaverint utrum mortuus vel vivus fuerit fiat minori seysina sub conditione.

Cap. 17. fo. 277.
¶ Quando assisa mortis antecessoris vertitur in juratam & tenet breve assisæ & cadit causa donationis in assisã.
Si bastardia cadat in assisam.
Quæstio de custodia utrum tenementum de quo assisa arramatur teneatur in socagio vel per servitium militare.
Exceptio venditionis.
Cap. 18. fo. 278.
¶ Inter quas personas non jacet assisa mortis antecessoris.
Casus quòd soror de eodem patre et eadem matre præfertur masculo de diverso patre de perquisito.
Cap. 19. fo. 280.
¶ De exceptione bastardiæ in assisa mortis antecessoris.
De inquisitione bastardiæ in tali assisa.

Tractatus quartus de consanguinitate.
Cap. 1. fo. 281.
¶ Breve de consanguinitate.
Cap. 2. fo. 281.
¶ De intentione petentis et responsione tenentis.
Responsio ad tale breve.
De exceptione paritatis quæ est in personas descendentes de eodem stipite.
Quid juris si postnatus et propinquus petat versus remotum sicut versus tertium fratrem.
Quid juris si warantus vocetur fratrem viz. postnatus & warantizaverit.
Cap. 3. fo. 283.
¶ De exceptionibus contra breve.
Cap. 4. fo. 283.
¶ An breve de consanguinitate verti possit in breve de recto.
Cap. 5. fo. 284.
¶ Breve de scysina antecessoris qui obiit de communia pasturæ seysitus.
Forma brevis ubi quis meritur seysitus de communia pasturæ si seysina deforcietur hæredi & de consanguinitate.
Forma brevis de recto.
Cap. 6. fo. 284.
¶ De brevi quo warranto.
Cap. 7. fo. 285.
¶ Si damna veniant in judiciũ in assisa mortis antecessoris.

Tractatus quintus de assisa utrum.
Cap. 1. fo. 285.
¶ Vtrum sit libera elecmosyna.
Cap. 2. fo. 286.
¶ De modo procedendi & respondendi.
Vbi jacet hæc assisa, ubi non.
Qualiter proceditur ad assisam.
Alia forma in modum Juratæ.
Cap. 3. fo. 287.
¶ De remediis quæ competunt personæ sicut laico.
Si tenementũ possit accidere ut eschaeta.
Breve quòd terra reddatur rectori ut eschaeta.
Cap. 4. fo. 288.
¶ De convictione sive attincta juratorum qui male juraverint.
Quando locus est convictioni & quando non.
Ad quem pertinet capere cõvictionem & certificationem.
Breve ad summonendũ xxiiij.
Aliud breve de ass. mor. antecessoris.
Breve de ass. ultimæ præsentationis.
Qualiter accipi debet cõvictio.
De sacramento. xxiiij.
Cap. 5. fo. 292.
¶ Quæ sit pœna convictorum.
Qualiter excusantur.
Breve si cum. xxiiij. acquietaverint xij. de perjurio dicãt disseysiti quòd plenè non habent seysinam suam.
Breve cum. xij. emendaverint.
Cap. 6. fo. 293.
¶ De remediis et exceptionibus per quas differtur convictio.
De remedio per certificationem
Breve si. xij. summonendi sunt ad certificandum & similiter de assisis quibuscunque.
Cap. 7. fo. 294.
¶ Breve de novo formatum si post convictionem arramatã contingat mori aliquem inter quos assisa capta fuit.
Aliud de assisa mortis antecessoris ad convincendum. xij.
Cap. 8. fo. 294.
¶ Quòd non est assisa capienda super assisam nec convictio super convictionem.
Vbi capi debet assisa super assisam & ubi non, et ubi in ass. no. diss.
Vbi in assisa mortis antecessoris.
Vbi in ass. ultimæ præsentationis.
Vbi in assisa utrum.
Quòd non capit' convictio super convictionem.

Tractatus sextus de actione dotis.
Cap. 1. fo. 296.
¶ Vbi actio dotis potest terminari.
Breve de dote rationabiliter constituta.
Cap. 2. & 3. fo. 296.
¶ Qualiter mulier proponere debet intentionem.
De visu petendo.
De vocatione waranti.
Cap. 4. fo. 297.
¶ De exceptionibus generalibus contra breve si warant' non habuerit.
Cap. 5. fo. 297.
¶ Quòd mulieri petenti dotem non tenet' quis respondere sine warranto de dote sua, non magis quam ipsa mulier debet respondere sine warr. suo.
Si warant' fuer. ad fidem regis Franciæ.
Breve ad producendum hæredem ad warantum de dote.
Si alium produxerit quàm verum.

Index.

De duabus mulieribus contendentibus de dote.

Cap. 6. fo. 299.

¶ Cùm proposita fuerit intentio mulieris aut tenens statim restituat & ostendat, quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.

Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breve.

Quòd uxor recuperabit super tenentem vel super hæredem secundùm quod fuerit dotata nominata vel non nominata.

Quòd non remanet actio mulieri de dote propter minorem ætatem waranti.

Breve de disseysina facienda mulieri cùm recuperaverit dotem.

Breve si de tertia parte dotis non nominatæ recuperaverit & inde feoffatus teneat in pace & hæres faciat dotem mulieri petenti.

Breve ubi mulier recuperavit dotem suam ut de dote nominata super hæredem, quod ipsa recuperat & hæres faciat escãbiũ feoffato ad valentem.

Ratio quare mulier recuperat dotem nominatam si alienata fuerit & de dote non nominata nisi excambium.

Item expectatur quandoque ætas in petitione dotis speciali ratione.

Cum autem mulier recuperat seysinam suam sive de dote nominata sive non nominata & versus eum qui warantizat & warantus non habeat terram in comitatu illo in quo petitur unde possit warantizare sed in alio comitatu, ubi terram habuerit fiat tale breve.

Breve ubi mulier recuperat seysinam suam de dote nominata.

De modo assignandi dotem.

Quòd finis factus in curia domini regis non aufert dotem nominatam.

Cap. 7. fo. 301.

¶ Exceptiones cõtra mulierem petentem dotem.

Cap. 8. fo. 302.

¶ Exceptio quòd nũquam fuit desponsata tali viro.

De exceptione contra matrimonium.

Breve de mittendo inquisitionem ad curiam christianitatis.

De officio ordinarii.

Facta probatione in curia christianitatis & inquisitione, breve per quod summoneatur pars.

Breve de seysina facienda mulieri si inquisitio fecerit pro ea.

Si summonitus non venerit nec se essoniaverit.

Si probatur in curia christianitatis & dum mulier sit in veniendo versus curiam moriatur tenens.

Cap. 9. fo. 303.

¶ Si dicat ubicunque fuerit desponsata nunquam fuit ei dos constituta, vel quòd non ad ostium ecclesiæ.

Item ubi conceditur matrimonium & excipitur contra dotem.

Item dicere potest quòd aliter dotata fuit, ut si dicit quòd non nominatim, responderi poterit de tertia parte vel hujusmodi.

Quòd inquiratur per patriam ubi secta defecerit, & alia probatio.

Cap. 10. fo. 305.

¶ Si de modo constitutionis dotis proferatur instrumentum in re aliena.

De cujus assensu fit talis constitutio dotis.

Si de consensu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit.

De exceptione contra mulierem sic dotatam.

Inquirendum si dotata fuit per assensum.

Cap. 11. fo. 305.

¶ Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierum dotem petentium.

Quòd mulieri petẽti dotem objectum fuit quòd alia mulier ratione ejusdem viri habuit dotem & quòd duabus mulieribus non fuit concedenda.

Breve ad hoc. s. duabus mulieribus.

Consulti fuerunt justic. qualiter procedendum esset in tali inquisitione facienda.

Cap. 12. fo. 307.

¶ Exceptio contra mulierem si aliquando contra mulierem petentem dotem fuerit sententiatum causa matrimonii.

Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate.

Si duæ mulieres dotem petant võ multũ refert de prioritate.

De duabus mulieribus dotem petentibus ratione unius viri, quæ illarũ in possessione fuerit tempore mortis obtinebit.

Cap. 13. fo. 308.

¶ Item competit exceptio ex eo quod dicitur mulier petit, responderi poterit quod petitio nulla est, quia vir suus dicquo eam desponsavit nec postea aliquid juris habuit in terra illa per quod dotare possit.

Cùm contra mulierem proponatur exceptio de consuetudine civitatis vel burgi, tunc fiat breve ballivis civitatis.

Si summonitus ad respondendum in placito dotis excipiat quòd nihil teneat vel nisi ad terminum vel in villenagium, vocetur warantus.

Exceptio contra mulierem si petat medietatẽ de feodo militari & quòd non nisi de tertia.

Exceptio quòd vir suus nunquã fuit inde feoffatus quòd inde eam possit dotare.

Breve ad hoc quòd inde nunquam fuit seysitus quòd &c.

Index.

Exceptio si tenuit in villenagio, vel hoc fuit jus alterius uxoris, vel nisi ad terminum annorū vel ad vitam vel hujusmodi.

Quòd potest cognoscere quòd seysitus fuit ut de feodo sed antequam illam desponsaret, illam dederat ita &c.

Ad hoc responsio & replicatio.

Replicatio uxoris si ex dolo vel negligentia viri seysitus amitteret, ut uxorem defraudaret de dote habenda post mortem.

Si vir alienaverit terram suam antequam desponsaret.

Exceptio cōtra mulierem quòd vir suus feloniam fecerit.

Responsio mulieris.

Si filius alicujus & hæres ante dotis assignationem feloniam fecerit.

Cōtra mulierem unde nihil habet.

De replicatione mulieris.

Si terra de qua dotem petit cōmissa fuit ad firmam & ad terminum.

Si dos quæ petitur in confinio duorum com. de qua faciendā fuerit inquisitio.

Cap. 14. fo. 312.

¶ De seysina faciēda mulieri si nō sit quod opponi possit quare dotem non habeat.

Si dos ei recognita fuerit & reddita in curia.

Cap. 15. fo. 313.

¶ Qualiter mulier poterit suā dotem amittere cùm fuerit in possessione, et ex quibus causis.

Qualiter dotē amittit mulier.

Cap. 16. fo. 313.

¶ De recto de dote ad terram petendā quæ pertinet ad dotē cùm cessaverit breve de dote.

De formanda & proponenda intentione mulieris.

De intentione proposita.

Cap. 17. fo. 314.

¶ De exceptionibus contra mulierē petentem et de admensuratione dotis.

Responderi poterit quòd plenè habet dotē suā & ideò oportet quod fiat extēsio et inquisitio.

Breve de admensuratione dotis in diversis comitatibus.

De officio vic. & de modo procedendi.

Cùm partes præsentes sint modus per quem proponat querens intentionem suam.

Cap. 18. fo. 315.

¶ Quid pertineat ad mulierem facta constitutione dotis & assignatione & de vasto in dote.

Cùm mulier in dotē vastum fecerit & destructione de prohibendo ne vastum faciat.

Si non omittat quin vastū faciat, forma brevis quod fiat de attachiando mulierem.

De modo procedendi in hujusmodi placito cum post dilationes comparuerit.

Responsio mulieris contra querelam.

Fiat visus de vasto et fiat inde inquisitio.

Idem respondere potest ad vastum mulieris.

Vterque ponere se possit in inquis.

Breve de videndo vastum per vic. et patriam et remittat inquisic. justic.

Si mulier de vasto cōvincatur quæ pœna sequatur.

Breve de apponendo forestario.

Refert utrum quis vastum fecerit in proprio vel alieno.

Quid est vastū et quid exitū.

Cap. 19. fo. 317.

¶ Si custos vastum fecerit in alieno, sicut in terra quam tenuit nomine custodiæ, breve ne faciat.

Si custos de vasto cōvincatur, quæ pœna sequatur.

Cap. 20. fo. 317.

¶ Mortua muliere ad quem revertitur dos.

Si hæres donationem fecerit in vita mulieris & attornaverit mulierem donatorio.

De dote data vivente uxore quæ dotem tenuit, & cujus servitiū attornatum fuit donatorio et sic non ad hæredem.

Tractatus septimus de Ingressu.

Cap. 1. fo. 317.

¶ Vbi locum habet ista actio.

Breve si quis dimiserit ad terminum qui præteriit.

De modo procedendi in hujusmodi placito.

Si respondeat tenens quòd non per talem nominat. in brevi sed per alium talem.

Breve si juratores venire debeant coram justitiariis.

Cap. 2. fo. 319.

¶ De responsione & exceptionibus tenentis cōtra petētem.

Cùm partes in judicio comparuerint.

De exceptione cōtra ingressum et quòd tenens poterit renuntiare exceptioni si per alium quàm per eum qui in brevi nominatur & warantum licèt hoc sit seipsum.

Cap. 3. fo. 321.

¶ Breve si hæres petat quod antecessor dimisit ad terminum.

Cap. 4. fo. 321.

¶ Breve si vir donationem fecerit de hæreditate uxoris, cui ipsa in vita sua contradicere non potuit.

Breve si hæres fuerit ex alio viro, et si vir hæredem habuerit ex alia uxore.

Cap. 5. fo. 322.

¶ Breve si dos fuerit alienata per secundum virum.

Breve si vir dotē alienaverit.

Breve quod competit hæredi si uxor dotem alienaverit.

Item si uxor dotē alienaverit.

Breve si per abbatem sine assensu capit'.

Breve si cellerarius vel procurator.

Breve si per ballivum contra voluntatem domini sui.

Index.

Breve si felo alienaverit post feloniam factam.
Breve si villanus alienaverit id quod tenuerit in villenagio.
Breve si per eum qui non fuit sanæ mentis.
De ingressu per eum qui non tenuit nisi ad vitam quacunque ratione & cum post mortem reverti debet.
De ingressu per intrusionem.
De ingressu per custodem.
De ingressu per maritum.
Si hæres peterct de seysina antecessoris dum fuerit infra ætatem.
Item dum fuit infra ætatem.
Item dum in custodia.
Item dum fuerit infra ætatem & modo habet ætatem.
Dum maneret de familia sua.
Breve de pastura data ad terminum qui præteriit.

Cap. 6. fo. 324.

¶ *De diversitate Juratæ secundum diversitatem brevium.*
Si partes posuerint se in Juratam secundùm diversitatem brevium.
Jurata sine assensu episcopi, vel prioris vel Abbatis.
Item super Intrusionem.
Item breve si per uxorem quæ non nisi dotem &c.

Cap. 7. fo. 325.

¶ *Si jurata summonenda sit coram justic.*

Cap. 8. fo. 326.

¶ *De brevibus si firmarius petierit seysinam propriam.*
Qualia brevia non vertuntur ad brevia de recto per narrationem, quia ille qui petit non habet nisi liberum tenementum.
Qualiter & quæ vertantur.
Qualiter recurritur per inquisitionem per juratam de ingressu.

Liber quint' de Recto.

Cap. 1. fo. 327.

¶ *De materia hujus libri.*
Quare hoc placitum de recto ult' ponitur.

Cap. 2. fo. 328.

De diversis formis brevium de recto.
Breve de recto si terra partibilis sit de Socagio.
Breve de recto ballivis sokæ vel custodibus honorum.
Breve de recto si quis tenere debet in capite de Rege.
Breve de recto custodi ubi hæres fuerit infra ætatem.
Breve ballivis maneriorum secundùm consuetudinem manieriorum.
Breve ballivis de burgo.
Breve de recto de dote ubi mulier partem habuerit.
Breve de rec. de ser. et consuetudinibus.

Cap. 3. fo. 329.

¶ *Qualiter placita transferuntur à curia dominorum usque ad comitatum.*
Quòd pluribus modis possit curia domini desicere.
De summonitionibus & modo procedendi in curia domini regis.

Cap. 4. fo. 329.

¶ *Qualiter defalta recti in capitali domino debeat probari in curia regis.*
De processu in comitatu post defaltam curiæ probatam.
Quando loquela incipit esse in comitatu.

Cap. 5. fo. 330.

¶ *Cùm loquela fuit in comitat' translata.*
De modo procedendi in placito de recto cùm fuerit in comitatu & de forma diversorum brevium.
Si in comitatu vocetur warrantus.
Si tenens se posuerit in magnâ assisam in comitatu.
Breve de pace usque ad adventum Justitiariorum.
Prohibitio custodi.
Si placitum fuerit in comitatu de consuetudinibus & servitiis.
Si ille qui se posuerit in magnâ assisam de servitiis et consuetudinibus & habuerit breve de pace distringatur à domino suo pendente placito.
Breve de pace ubi terra petita teneri debet in Gavelkind.
Quòd tenens qui se posuerit in magnam assisam cum breve de pace habuerit perquirat sibi petens de arramando magnam assisam coram Justitiariis in adventu ipsorum.
Breve de eodem de assisa arramanda.
De ass. arramanda cum placitum de recto fuerit de servitiis & consuetudinibus.
Breve de ass. arramanda in Jurata de Gavelkind loco magnæ assisæ.
Qualiter removetur placitum de comitatu ad magnam curiam per breve quod dicitur pone.
Pone ad petitionem petentis.
Pone ad petitionem petentis de consuetudinibus & servitiis.
Pone ad petitionem tenentis et ex causa.
Vbi duellum vadiandum est contra consuetudinem regni.

Cap. 6. fo. 333.

¶ *De diversitate & divisione summonitionis.*
De summonitione generali.
De summonitione speciali.
Quis potest summonere.
Per quos & per quot facienda sit summonitio & quando.
Quæ summonitio est legittima.

Tractatus secundus de Essoniis.

Cap. 1. fo. 334.

¶ *De modo procedendi post summonitionem.*
Breve de habendo cum coram Justitiariis

Justitiariis qui per fraudem, malitiam & falsitatem essoniavit adversarium suum.

Cap. 2. fo. 336.

¶ *De exceptionibus qui non venerit ad summonitionem.*

De exceptionibus non venientis ad judicium post summonitionem.

Verba excusationis proferenda ab essoniatore in essonio de malo veniendi.

Cap. 3. fo. 339.

¶ *De excusationibus non venientis post summonitionem per essonium de malo veniendi & de divisione essoniorum.*

Qualiter irrotulatur essonium de ultra mare.

Essonia de servitio Domini Regis de ultra mare.

Placita specialiter excepta in quibus non jacet essonium de servitio domini Regis.

Si quis implacitatus fuerit à duobus & ad unum placitum essoniaverit se de malo lecti & ad aliud de malo veniendi.

Si duo placita de quibus unum de malo lecti & aliud de malo veniendi.

Quis se possit essoniare.

Si plures sunt petentes.

Si tenens fecerit attornatum.

Si atturnatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.

Si tenēs plures vocaverit warantos vel unum.

Quis post duelli vadiationem se possit essoniare.

Quando quis possit essoniari.

Ubi possit essoniari.

Quoticns possit essoniari.

Cap. 4. fo. 344.

¶ *De essonio de malo lecti.*

Quando fieri debet essonium de malo lecti & qualiter.

Quoticns fieri debet essonium de malo lecti, quando & qualiter.

Si quis habere possit duo essonia de malo veniendi simul propter necessitatem.

Si vir & uxor se semel essoniaverint de malo lecti.

Ad quæ brevia pertinent duo essonia de malo veniendi & similiter de malo lecti.

Ubi vertitur breve de recto in breve de ingressu per narrationem & è contrario.

Cap. 5. fo. 347.

¶ *Qualiter essonium de malo veniendi debeat irrotulari et judicari de servitio domini Regis.*

Qualiter de simplici essonio de malo veniendi.

Si warantus vocatus fuerit.

Cap. 6. fo. 348.

¶ *Qualiter essonium de malo veniendi judicatur.*

Si breve originale non venerit, breve vicecomiti quòd faciat aliud venire.

Cap. 7. fo. 349.

¶ *Qualiter irrotulatur essonium de malo lecti.*

Si adjungatur essonium de malo veniendi essonio de malo lecti.

Cap. 8. fo. 349.

¶ *In cujus persona non nocet essonium de malo lecti.*

Qualiter essonium de malo lecti judicandum sit.

Cap. 9. fo. 351.

¶ *Qualiter redduntur essonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem.*

Qualiter redduntur essonia de malo veniendi.

Qui essoniatores affidabunt & qui plegios invenient, & de plegiorum datione.

Quid sit warantizare essonium per sacramentum.

Si in die dato erratum fuerit quid sit faciendum.

Cap. 10. fo. 352.

¶ *Breve ad mittendum quatuor milites ad eum qui essoniatus est de malo lecti, ad eum videndum.*

De officio vic. cùm susceperit breve.

Irrotulatio si visores non venerint.

Breve de attachiando milites.

Si unus visorum infirmus sit vel inutilis, ponatur alius loco sui.

Qualiter petenda sit licentia surgendi.

Breve si post licentiam petitam & obtentam arrestatus fuerit per adversarium.

Si in curia baronis vel alterius denegetur licentia surgendi, dominus Rex licentiā dabit in defectu talium.

Cap. 11. fo. 356.

¶ *De officio quatuor militum in visu faciendo. De essoniis cum missi venerint ad locum ubi essoniatus jacere debet.*

Cùm milites venerint ad testificandum languorem.

Qualiter dandus sit dies & sub quibus verbis.

Cap. 12. fo. 357.

¶ *Qualiter essoniatus custodire debeat languorem & qualiter se tenere.*

Si essoniatus invenus fuerit vagans qualiter debet arrestari.

Breve si essoniatus surrexerit sine licētia quòd milites mittantur ad ipsum ad videndum si ita surrexerit vel non post languorē ei adjudicatum.

Cap. 13. fo. 359.

¶ *Qualiter essoniatus venire debet ad turrim London. & quando, vel mittere responsalem.*

Qualiter sit annus bissextilis.

De apparitione essoniati.

De officio Constabularii.

Cap. 14. fo. 361.

¶ *Cùm visus fieri debet vel factus fuerit, si visores non sunt legittimi quid facere debet essoniatus.*

Si languor vertatur in morbum incurabilē quòd essoniatus venire non poterit tunc mittat

mittat responsalem.
Breve de mittendo ad languidum ut sciatur si ratum habuerit responsalem quam responsalis pro eo fecit.
Cap.15.fo.362.
¶ Si plures sint participes tenentes unicum jus habentes qualiter procedendum est in essonio de malo lecti.
Cap.16.fo.363.
¶ Si quis essoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat essoniatus apparere & quando.
Breve de videndo cum qui essoniatur in comitatu de malo lecti.
Cap.17.fo.363.
¶ De essonio de malo villæ.
Vbi non jacet essonium de malo villæ.

Tractatus tertius de Defaltis.

Cap.1.fo.364.

¶ De contumacibus & non venientibus ad judicium post legittimam summonitionem.
Compensatio defaltarum.
De excusationibus non venientis.
Si legittimè summonitus defaltam fecerit, breve quod vocatur magnum cape.
Natura & effectus brevis Magnum cape juxta virtutem vocabulorum contentorũ in brevi.
Qualiter terra capta in manum domini regis per defaltam peti debeat per plevinam.
Quid fieri debet in placito advocationis post defaltam.
Qualiter defenditur summonitio & fursisa per legem.
Si defalta facta fuerit qualiter sit procedendum.
Irrotulatio post defaltam.
Breve de seysina habenda postquàm quis recuperavit per defaltam.
Cap.2.fo.367.
¶ Quale competat remedium tenenti postquàm amiserit per defaltam & usque ad quod tempus.
Cap.3.fo.357.
¶ Qualiter saxatur defalta per servitium domini regis.
Brevia quæ excusant per servitium domini Regis.
Qualiter excusatur absentia multis modis.
Si post defaltam capiatur dies amoris.
Quis possit remittere defaltã.
Cap.4.fo.369.
¶ Si in actione mixta facta sit defalta.
Si in uno brevi actio duplex.
Si petens defaltam fecerit & tenens venerit, si petens possit salvare.
Si petens non venerit nec tenens se essoniaverit.
Si unus ex pluribus tenentibus qui tenent in communi defaltam fecerit & alius essoniatus fuerit, & tertius comparuerit.
Si particeps nominatus in brevi sequi noluerit vel non venerit, summoneatur ad sequẽdum si voluerit.
Si vir & uxor simul petant et alter eorum defaltã fecerit.
Si quis defaltam fecerit ante comparuerit si loquela translata fuerit ad magnam curiã.
Parvum cape si quis defaltam fecerit postquàm in curia comparuerit.
Forma brevis quod dicitur parvum cape.
Si quis defaltam fecerit in actione mixta.
Si duæ actiones quarum una personalis & alia realis currant versus unũ in uno brevi
Cap.5.fo.372.
¶ Partibus in judicio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem suã de modo narrandi.
De articulis quibus uti debet in narratione.
Qualiter breve de recto limitetur.
Quòd tenens poterit mutare intentionem suam in parte.
Cap.6.fo.373.
¶ Qualiter fit narratio descensus usque ad petentem per singulos gradus.
Si fieri debeat narratio à linea recta usque ad transversalem.
Si antenatus in vita patris cõmunis moriatur.
Si Abbas vel Prior petant per breve de recto.
Si plures sint petentes omnes nominentur in brevi, sive legittimi sive bastardi, vel servi
Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione.
Quibus jus descendere potest.
Quòd donatorio nihil juris descendere poterit de seysina donatoris vel antecessoris.
Cap.7.fo.376.
¶ Proposita intentione actoris, videat tenens an sit jurisdictio & Justiciarius qui judicare possit. Item an sit ibi actor & de cautela circa responsionem tenentis considerandum & de visu petendo.
Cap.8.fo.376.
¶ De visu petendo & quare faciendus est visus.
De visu faciendo et cui non visus scilicet vel quod tantundem valeat.
Si post visum petitum se essoniaverit tenens, & postea dicat quòd visum non habuerit.
Cap.9.fo.377.
¶ Si de rebus incorporalibus jaceat visus sicut de juribus.
Cùm jus advocationis petatur & plures sunt ecclesiæ.
Si jus advocationis capi debeat in manum Regis.
Vbi visus jacet vel tantundem.

Cap.

Cap. 10. fo. 379.

¶ *De irrotulatione post visum concessum.*

Brevia de visu faciendo scilicet de toto.

Si de parte unde dotata fuit.

Si ad breve de recto quo jure petatur visus de communia pasturæ.

Cap. 11. fo. 379.

¶ *Ad diem datum post visum habitum reincipiatur essoniū.*

Si loquela posita fuerit ad magnam curiam de comitatu & contentio fuerit de visu habito vel comitatu.

Cap. 12. fo. 379.

¶ *Qualiter petens debet designare tenenti rem petitam ut sciri possit si illam tenuerit vel non.*

Si contentio habeatur quantum terræ positum fuerit in visu, aliquando fit inde jocus partitus.

Si fiat inde inquisitio, tunc sic. Habito visu tunc warrantum vocet tenens si voluerit si warrantum habeat.

Tractatus quartus de warrantia.

Cap. 1. fo. 380.

¶ *De warranto vocato post visum. Quid sit warrantizatio*

Quis possit warrantum vocare & de qua causa.

Quare debeat warrantizare.

Quis vocari debet ad warrantizandum.

Si minor vocatus fuerit ad warrantum.

Maritus vocat uxorem ad warrantum quandoque.

Cap. 2. fo. 381.

¶ *Quibus modis obligatur quis ad warrantizandum.*

Si minor vocatus fuerit statim ostendat tenens chartam vel aliud.

Aliquando sine chartæ ostentione.

Aliquando per homagium.

Si vocatus ad warrantum homagium negaverit.

Per chirographū & finē factū.

Item tacitè vel expressè.

Si dominus capitalis ad quem terra pervenerit ut eschaeta vel alio modo cum non sit hæres, quia res transit cum onere

Si Rex debeat warrantizare, dicere poterit, quòd sine Rege respondere non poterit.

Quòd nullus vocat Regem ad warrantum nisi teneatur ad escambium.

Cap. 3. fo. 382.

¶ *Quòd warrantus debeat designare proprio nomine si possit vel quod tantundem valet.*

Si warrantus de dote felloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eschaeta contentio habeatur.

Cap. 4. fo. 383.

¶ *Si quis warrantum vocaverit qui sit sub potestate sua, licèt auxilium petierit non habebit auxilium curiæ.*

Item si talem qui non fuerit sub potestate Regis, sed ipsum producat si possit.

Si warrantus fuerit infra libertatem alicujus ubi nō currit breve Regis.

Breve si sine auxilio produci nō possit.

Si minor vocatus fuerit ad warrantum de dote vel in placito de recto, tunc summoneatur custos ejus.

Si hæres qui vocatus sit ad warrantum nihil tenet de hæreditate materna sed parastes sius, tunc summoneatur uterque sive hæres fuerit major sive minor.

Cap. 5. fo. 384.

¶ *Quòd quis potest se essoniare.*

Si defaltam fecerit capiatur terra in manū domini Regis.

Breve ad capiendum terram in manum domini Regis per defaltam ad valentiam super warrantum, magnum cape.

Si terra petita fuerit in uno comitatu & terra warranti in alio, tunc fiat extensio per tale breve.

Breve de capiendo terram pro defectu.

Si de advocatione ecclesiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & æstimetur advocatio, ut sciri possit quantum capi debeat.

Breve quòd capiat tantam terram quæ sit de hæreditate.

Si mulier dotem petierit & minor vocatus ad warrantum & custos defaltam fecerit capiatur de terra minoris pro defectu custodis.

Si minor vocatus fuerit ad warrantum cum parastre, & uterq; eorum defaltam fecerit vel uterq; eorum tantum, capiatur de de terra minoris ad valentiam terræ petitæ.

Si plures warranti defaltam fecerint.

Si warranti manentes fuerint in diversis comitatibus & pro ea parte quam quilibet tenuerit facta priùs æstimatione.

Cap. 6. fo. 385.

¶ *Si warrantus ad secundam summonitionem post captionē nec primo die nec secundo nec tertio nec quarto comparuerit Quòd petens recuperabit seysinam per defaltam.*

Cū tenens amiserit quia warrantus non potest eum defendere in seysina sua, si warrantus tenementum habuerit in eodem comitatu, statim fiat ei excambium ad valentiam.

Si plures sint warranti & quidam defaltam fecerint & quidam non.

Cape de terra warranti ad valentiam.

Aliud breve de eadem captione sed alio modo.

De viro & uxore cùm simul vocati fuerint ad warrantum & alter ipsorum de-

defaltam fecerit.
Cùm warrantus nullam habeat excusationem cùm defaltam fecerit primo die, secundo, tertio, vel quarto.
Breve secundùm judicium supradictum.
Quòd potest quis amittere per defaltam quam fecit primo die, sicut secundo, tertio & quarto.
Vbi quietus receditde warrantia & terra petita capiatur in manum domini Regis.
Si petens defaltam fecerit offerentibus se liti quarto die tenente & warranto, uterque quietus recedet.
Si warrantus Christianus vel Judæus terram non habuerint per quam distringi possunt ad warrantum vicecom. habeat corpora eorum.

Cap.7.fo.387.

¶ Post essonia & dilationes præsentibus in judicio petentibus & warranto, & warrantus gratis warrantizaverit & in se susceperit defensiones, tunc remaneat tenens domi donec discussum fuerit inter petentē & warrantum.
Proposita intensione versus warrantum.
Breve de faciendo seysinam & sic de manu in manum de pluribus sicut de uno, scilicet quòd fiat escambium.
Si warrantus nihil habeat unde escambium faciat.
Cùm unus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit & ex pluribus tenentibus qui diversis temporibus feoffati fuerint quòd melior erit conditio ejus quoad escambium qui primò feoffatus fuit si uno tempore fuerint implacitati, aliud si diversis.
Cùm warrantus nihil habeat unde escambium faciat de hæreditate ejus cujus nomine vocatus fuerit ad warrantū.
Si ille qui feoffavit tempore feoffationis satis habuit, res illa quam tunc habuit tacitè obligatur vel expressè facta in modum donationis.

Cap.8.fo.388.

¶ Si warrantus dicat quòd warrantizare non debeat, quo casu oportet quòd qui eum vocavit rationem ostendat quare warrantizare non debeat si warrantus contendere velit.
Cōfirmatio hæredis cum jus ei descenderit, facit primā chartam convalescere quæ ab initio fuit invalida.
Finis factus.
Homagium.
Homagium factum capitali domino de concessione medii.

Cap.9.fo.389.

¶ Cùm warrantus warrantizaverit, suspenditur profecutio contra tenentem donec placitum de warrantia terminetur.
Non tenebitur warrantus ad majus excambium quam ad id ad quod vocatus est ad warrantum.
Si Rex vocetur ad warrantum de dono antecessoris, quis sit antecessor Regis videndum.
Si privata persona vocetur ad warrantum ratione chartæ suæ vel antecessorum suorū.
In quibus casibus non tenetur warrantizare.
Exceptio quòd donator nunquā fuit in seysina.
Quòd non est hæres nec suus feoffatus.
Non tenetur aliis hæredibus warrantizare quàm illis qui sunt in charta comprehensi secundùm modum donationis.
Vbi quis remisit & quietum clamavit.
Si salvo jure cujuslibet.
Si non tenuerit nisi ad vitā, vel si certi homines excepti sint.
Si modus in donatione contentus quòd donator non teneatur ad warrantiam & quòd conventio vincit legem.
Propter variationem si tenens semel cognoverit quòd non tenuit tenementum nisi ad vitam vel ad voluntatem domini qui vocatur ad warrantum.
Non tenetur quis ad warrantiam nec excambium de feoffamento & incūbratione tenentis sui vel de injuria & injusta detentione.
Non tenetur quis de incumbramento tenentis sui.
De excambio rehabendo si factum fuerit.

Cap.10.fo.391.

¶ Suspenditur quandoque warrantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.
Fallit hoc quandoq; propter finem factum, vel si antecessor minoris obiit seysitus ut de feodo, quia minor respondebit ad finem.
Cùm minor warrantizaverit propter finem non respondebit petenti ante ætatem.
Videtur quòd teneatur respondere de quibus antecessor non obiit seysitus ut de feodo, si vice versa non teneatur respondere de quibus obiit seysitus ut de feodo.
Suspenditur quandoq; per mortem warranti.
Si quis duos vel plures vocaverit ad warrantum, ut si virum & uxorem.
Vbi plures vocantur ad warrantum successivè, refert quis priùs moriatur & in persona cujus debeat placitum warrantiæ suscitari & unus ex principalibus personis moriatur.
Quòd remanebit totum placitum ad minorem ætatem unius warranti & post seysinam.
Si plures warranti vocentur sicut unus hæres.
Suspenditur warrantia propter dubium eventum propter par-
tum

tum qui in utero est.
Si warrantus vocatus appellatus sit de vita & membris.
De eo qui debet esse loco hæredis, ut de escheata.
Refert utrum warrantus qui obiit tenuit in feodo vel ad vitam.
Poterit quis intrare gratis ad warrantiam si non vocetur ad proprii juris tuitionem.

Cap.11.fo.393.

¶ Cùm warrantus se de warrantia defendere non possit vel cùm gratis vel per judicium, tunc reincipiet petens principale placitum versus warrantum sicut fecit versus tenentem & eodem modo proponat intentionem.
Si ille qui warrantizaverit ulterius vocet warrantum, tunc fiat ei tale breve pro auxilio curiæ.
Si ille qui vocatur ad warrantum non tenuit nisi ad vitam quand, se offavit & mortuo eo qui vocatus est.
Cùm ultimus warrantus ulterius warrantum vocare voluerit, tunc statim defendat jus petentis.

Cap.12.fo.394.

¶ Proposita intentione contra warrantum si warrantus visum petat denegabitur ei.
Si warranto competat alia exceptio quæ primo non competierit principali tenenti, proponatur ille incontinenti.

Cap.13.fo.394.

¶ Si nulla sit exceptio vel defensio de escambio rebabendo & cùm warrantus tenentem suum defendere non possit.
Non tenetur quis factum patris warrantizare vel escambium facere de hæreditate matris vel è contrario.
Si warrantus tenuerit de domino rege per warrantiam.
Si de escambio fieri debet extensio.
Casus ubi quis habere possit ipsam rem principalem & nihilominus escambium.

Cap.14.fo.395.

¶ Si tenens warrantum vocaverit qui manens sit extra regnum & nihil habuerit in regno per quod distringi possit
Breve si implacitatus in Anglia warrantum vocaverit qui manet in Hybernia.
Si warrantus non venerit nec tenentem suum warrantizaverit.
Si implacitatus in Hybernia warrantum vocaverit qui manens sit in Anglia.

Cap.15.fo.396.

¶ Si warrantus contenderit de warrãtia & charta producatur calumniata & petens se posuerit super patriam & testes in brevi nominatos.
Summoneãtur testes sed quid si manentes in diversis comitatibus.
Si charta bona sit in se & recognita pro bona, sed cum donator non fuit compos sui nec sanæ mentis quando fecit donum illud.
Inquisitio si fuit sanæ mentis.
Si per testes de consensu partium.
Si res una data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate.
Si advocatio data fuerit duobus.
Si inquisitio fieri debeat per testes & per patriam.
Si fieri debeat inquisitio in com. & non coram justitiariis.
Si testes manentes sint in diversis com.
Si in comitatu breve interlaqueatum.
Si testes & recognitores non venerint ad primum diem.
Quòd variantur hujusmodi inquisitiones secundùm varietatem placitorum.
Cùm comparuerint testes & recognitores.

Cap.16.fo.398.

¶ Probari poterit charta alio modo quàm per testes, scilicet, per collationem signorum, & de vitiis chartæ.
Probatur sigillum per collationem.
Si plura proferantur instrumenta.

Cap.17.fo.399.

¶ Aliud genus warrantiæ, sicut de warrantia chartæ.
Breve de warrantia chartæ.
Si non venerit attachiatus observetur ordo attachiamentorum.
Si summonitus ad warrantizandum vexaverit tenentem suum erga dominum feoffatorem.
Si tenens in brevi de recto nullum habuerit warrantum quem vocare possit vel velit, tunc ad elidendam actionem petentis, tenens proponat exceptionem si quam habuerit & illam probet, cum quodammodo actor sit in hac parte.

Tractatus quintus de Exceptionibus.

Cap.1.fo.399.

¶ Quid sit exceptio, & de divisione exceptionũ quòd quædam dilatoriæ, quædam generales, quædam speciales.
Quando proponendæ sunt & quando non.
Quædam ante visum & quædam post.
Contra exceptionem competit replicatio.
Ad replicationem competit triplicatio.
Quædam sunt perpetuæ, quædam sunt temporales.
Quòd quis possit pluribus uti.
Probari poterit exceptio multis modis.
Non per sectam.
Non per simplicem vocem.
De exceptione quæ ponitur contra jurisdictionem.

Cap.2.fo.400.

¶ *Quid sit jurisdictio & de ejus divisione.*

Quale forum actor sequi debeat & quæ pertineant ad forū seculare.

Ratione criminis & ratione contractus.

Si quis elegerit unum judicem ad alium recurrere non potest de facili, & debet æstimari si sit sui juris.

Quæ pertinent ad forum ecclesiasticum & quæ ad forum seculare.

Quòd laicus non est convenien-dus coram judice ecclesiastico de aliquibus quæ pertinent ad Coronam & dignitatem Regis.

Quòd quis possit renunciare iis quæ pro se introducta sunt, sed non in præjudicium alterius.

Cap.3.fo.402.

¶ *De prohibitionibus domini Regis. Item dictum est si per consensum, nunc autem si cōtra voluntatem.*

Breve ad prohibendum si cōtra coronam & dignitatem domini Regis judicibus ne teneant placitum de catallis quæ non sūt de testamēto vel matrim'.

Breve judicibus ne teneant de laico feodo.

Breve parti ne sequatur.

Cap.4.fo.402.

¶ *De prohibitionibus & advocationibus ecclesiarum.*

Prohibitio de advocationibus Indicavit judicibus.

Prohibitio si rectores ecclesiar. contendant inter se sine patronis.

Prohibitio si clericus præsentatus ab eo qui optinuerit implacitatus fuerit à clerico ipsius qui amisit in curia Regis.

Breve prohibitionis (ostendit nobis) formatum justic secūdum querelam.

Breve prohibitionis contra eum qui sequitur contra judicium factum in curia domini Regis.

Prohibitio si fiat cōtra ea quæ in curia domini Regis rite acta sunt.

Si de iis quæ pertinent ad laicum feodum ratione alicujus advocationis sicut de excuniis & redditibus quæ pertinere possunt ad coronam.

Si minus idoneus fuerit recusatus & idoneus admissus ad querelā breve format. à just'.

Prohibitio judicibus si clericus ad præsēt ationē Regis vel adtecessoris admissus implacitetur in curia Christianitatis.

Cap.5.fo.404.

¶ *De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationib. episcopatuum, abbatiarū, prioratuum & hujusmodi.*

Prohibitio si clericus implacitaverit ballivum vel alium ministrum eò quòd arestavit eum pro pace Regis vel pro latrocinio.

Cap.6.fo.404.

¶ *Prohibitio de eo qui dicebat se tenere per legem Angliæ & in curia Christianitatis probare voluerit pueros suos legittimos qui revera bastardi sunt.*

Si quis voluerit in curia Christianitatis legittimationē suā probare, antequam inquisitio esset judicibus per curiam Regis demandata per Wilhelmū Mußbet.

Si petens tenenti vel è contrario bastardiam objecerit, & mortuo eo cui fuit objectum velit judex inquirere de legittimatione filii, cum hoc non sit ei demandatum.

Cap.7.fo.405.

¶ *Quibus fieri debet prohibitio*

Cap. 8. fo. 406.

¶ *Si judices prohibitionem admittere recusaverint & superveniat illa prohibitio, æstimare debent an eorum sit jurisdictio, & si dubitaverint, debent consulere justic. & de hujusmodi consultationibus dicatur.*

Breve ad respondendum consultationi judicum per justic. de nova garba.

Aliud breve & alterius modi si clericus clericum de eodem.

Cap. 9.fo. 406.

¶ *Ubi & quando & quibus rebus locum habet prohibitio, ratione personarum & rei.*

Ratione contractus.

Ratione delicti.

Cap. 10.fo. 407.

¶ *Quando & in quibus locum non habet prohibitio sicut de re sacra vel quasi.*

Quòd ratione accessionis locum non habet prohibitio.

Quòd actiones legari non possunt.

Item non in causa testamentaria.

Si de facto suo effectus sit alterius jurisdictionis.

Non habebit prohibitionem de recenti spoliatione.

Item in causa restitutionis.

Cap.11.fo.408.

¶ *De judicibus qui fraudulenter simul faciunt suas comminationes ut facilius procedant ad excommunicationem.*

Breve de capiendo excommunicato domino Regi per episcopū directum.

Si episcopus vel alius ordinarius fraudulent. procuraverit captionem.

Cùm quis justè fuerit excommunicatus.

Cùm justè excommunicatus paratus sit satisfacere deo & ecclesiæ, breve ad deliberandum eum qui captus fuerit.

Cap.12.fo.409.

¶ *De Judicibus attachiandis si procedant contra prohibitionem.*

Breve de Judicibus attachiandis si autoritate literarum domini Papæ.

Item quòd attachiet per mel-

res plegios.

Cap. 13. fo. 409.

¶ *Cùm partes comparuerint in judicio.*

De probatione intentionis.

De legis vadiatione si defendat.

Qualiter formantur verba legis.

Quòd refert quis eorum prius purgaverit.

De responsionibus judicum.

Cap. 14. fo. 411.

¶ *Qualiter procedendum sit contra jurisdictionem alicujus judicis.*

Cap. 15. fo. 411.

¶ *De exceptione contra personam justiciarii & de causa recusationis.*

De jurisdictione majorum judicum sicut Papa.

Quòd judex debet examinare & æstimare an sua sit jurisdictio.

Cap. 16. fo. 412.

¶ *Quòd quandoq; mutat jurisdictio de jurisdictione in jurisdictionem, & quandoq; de persona in personam mutat' nomine rerum.*

An privatorum consensus mutare possit jurisdictionem.

Quòd mutat jurisdictionem aliquando contractus, aliquando delictum.

Cap. 17. fo. 413.

¶ *De exceptionibus contra brevo, & ubi eadem competere debet & ubi non.*

Quæ sunt brevia originalia & quæ sunt magistralia.

Cap. 18. fo. 415.

¶ *Si competat exceptio ex persona petentis unde quædam dilatoria quædam peremptoria multis rationibus.*

Exceptio contra petentem ex persona tenentis.

Cap. 19. fo. 416.

¶ *De exceptione bastardiæ in casibus bastardiæ quòd nulla bastardia simplex sed quælibet causam habet certam.*

De mittendo ad curiam Christianitatis utrum ante vel post matrimonium constitutio concessa & approbata coram Rege & consilio suo clericis & laicis.

Quis possit apponere bastardiam.

Contra quem competat.

Inter quas personas.

Cùm objecta fuerit causa, oportet quòd sequatur probatio.

Quòd mittatur inquisitio bastardiæ ad curiam Christianitatis per breve.

Forma brevis.

Oportet quòd ille cui opponitur bastardia probet se esse legitimum.

Breve quòd opponitur ei bastardia qui est in seysina.

Quòd pater nunquam desponsavit matrem.

Breve quòd natus ante matrimonium.

Cùm loquela transmissa fuerit ad curiam Christianitatis & remaneat placitum in curia Regis donec veniat inquisitio.

De officio ordinarii.

Facta inquisitione, breve per quod statim resummoneatur loquela.

Quòd ad diem resummonitionis potuerit esse essoniatus si voluerit.

Quis sit effectus legitimationis cum probata fuerit.

Cap. 20. fo. 420.

¶ *Exceptio competens ex persona petentis si fuerit nõ sanæ mentis i. furiosus, & sunt plures peremptoriæ.*

Exceptio ex persona petentis si fuerit surdus & mutus naturaliter.

Exceptio propter morbum incurabilem sicut de leproso.

Exceptio ex cognitione ubi quis se cognovit ad villanum.

Exceptio si de crimine convictus fuerit de felonia vel aliquis antecessorum.

Exceptio per mortem civilem si quis contulerit se religioni & habitum religionis susceperit.

Cap. 21. fo. 421.

¶ *De exceptionibus quæ competunt ex persona petentis & quæ peremptoriæ sunt sicut de minori ætate.*

De quibus minor infra ætatem debeat respondere & de quibus non.

Breve ne minor respondeat infra ætatem de libero tenemento suo donec sit talis ætatis.

Si plures sint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non.

Exceptio ratione adjuncti sicut de participe & uxore.

Si mulier cũ hæreditate nupta fuerit minori, vel è contrario.

Status minoris mutari non debet nec de tenem. nec de servitio & consuetudinibus.

Replicatio, si in assisa mortis antecessoris vel in placito per breve de recto objiciatur minori quòd placitare non possit quia minor est.

De probatione ætatis ex præsumptione per aspectum corporis.

Si Justic. dubitaverint cùm venerint.

Qualiter probatur ætas per patriam cùm per aspectum corporis probari non possit, & per quos.

Ex præsumptione ut si quis alios placitaverit sicut major.

De resummonendo loquelam ad curiam quæ remansit sine die propter minorem ætatem.

Breve cum seysinam recuperaverit jam major factus versus dominum capitalem, & similiter de vasto facto in uno brevi.

Cap. 22. fo. 425.

¶ *De loquela ad curiam resummonendam quæ posita fuit sine die.*

Breve de resummonendo loquelam ubi remansit sine die propter ætatem minoris qui vocatus

catus fuit ad warrantum.
Item propter iter Justitiariorum, & pro servitio regis.
Item propter peregrinationem in terram sanctam.
Item si ad curiam Christianitatis quacunque de causa vel in placito dotis.
Si in partes transmarinas in servitio Regis de advocatione
Si generalis fieri debet resummonitio ad bancum.
Breve vic. quòd clamare faciat

Cap. 23. fo. 426.

¶ Exceptio ex persona petentis propter lepram & propter excommunicationem.
Si vir uxoris appellatus sit de felonia, non cadit actio prius ante convictionem instituta.
Si quis ritè excommunicatus fuerit & extiterit in excommunicatione per 40 dies.
Breve de excommunicato capiendo.
Si appellatus de felonia ad appellum declinandum falsò dedit intelligi episcopo quòd appellans excommunicatus fuit & captus fuit, breve ad deliberandum eum.

Cap. 24. fo. 427.

¶ Exceptio ex persona petentis quia alienigena & ad fidem reg. Franciæ.
Exceptio contra petentem propter statum dubium multis vationibus.
Exceptio ex delicto spoliationis donec fuerit restitutus.

Cap. 25. fo. 428.

¶ Exceptio dilatoria quia jus commune ita quòd sine aliis respondere non potest, vel quia in parte tangit alios sine quibus, &c.
Exceptio quòd partixipes habet sine quibus, &c.
Exceptio quòd particeps est ad fidem Regis Franciæ.
Cùm particeps sine participe obtinuerit fortè per fraudem & per fraudem sequi noluerit.
De summonendo participes.
Si unus de participibus moriatur.
Cùm omnes in brevi nominentur.
Cùm unus ex participibus totã teneat hæreditatem.
Si hæreditas partita sit inter participes.
Sunt qui terram tenent in cõmuni sed non ut cohæredes.
Exceptio quòd viro non respõdetur cujus hæreditas sit terra.
Exceptio quòd sine assensu talis superioris.

Cap. 26. fo. 430.

¶ De exceptionibus quæ cõpetunt tenenti ex persona propria.
Quòd oportet quòd omnes nominentur petentes licèt respõdere possunt quòd quidam sunt bastardi & quidam villani & hujusmodi.
Si particeps surdus fuerit vel mutus.
Si tenenti competat exceptio ex ipsa re.
Oportet quòd petens designet rẽ quã petit cum pertinentiis.

Cap. 27. fo. 431.

¶ Proposita intentione videre poterit tenens an totam teneat vel non, & unde oportet quòd visum habeat vel quod tantundem valeat.
Cùm visum habuerit quid faciendum.
Oportet designare quæ vel qualis sit quã petit res mobilis vel immobilis & certã designatio
Exceptio quòd nihil inde tenet & pœna quæ sequitur si inde convincatur.
Exceptio quòd tenementum nõ teneat quia alius tenet de pertinentiis.
Quòd aliquando fuit de pertinentiis sed postea desint esse.
Inquisitio utrum totum tenuerit vel non.
Si tenens dicat quòd nihil teneat & aliàs cognovit quòd totum teneat.
Si cognoverit quòd totum non tenuerit in feodo sed partem.
Si quis manerium petat cum omnibus pertinentiis ad quod pertineat advocatio.
Replicatio super hoc.
Si dicat quòd nihil tenuerit mentiendo sicut de priore de Wcylock & ij. de Insula.
Si tenens dicat quòd totam terram non teneat, & petens quòd totam & sic sit res dubia per negationem aut locus erit joco partito aut inde inquisitio de pertinentiis, & sunt pertinentiæ pertinentiarum.

Cap. 28. fo. 434.

¶ De exceptione quam habetis ex errore in nominibus villarum. Item quid sit villa, quid mansio, quid manerium.
Exceptio ad hoc quòd dicit jus meũ & quòd diversa sũt jura
Ad quos descendit hæreditas & quo jure, & plures possunt jus habere & unus majus & alius minus.
Quòd poterit impedire descensus per feloniam commissam per aliquem antecessorum.
Competit exceptio tenenti ex ipsa editione actionis si omnino non vel obscurè.
Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo unum & modo aliud primo contrarium.
Item competit tenenti exceptio rei judicatæ.

Cap. 29. fo. 435.

¶ Exceptio ex taciturnitate quòd clamcum non apposuit.
Cui præjudicatur de clameo nõ opposito.
Qualiter fuerit excusatus quis qui clameum non apposuerit.
Excusatur si in prisona tunc fuit.
Item si infirmitate detentus vel ultra mare.
Si finis contineat falsitatem sicut de warrantia chartæ, ubi ille qui dicit fuisse in

seysina nullam habuit seysinam tempore confectionis chirographi.
Si tempore placiti nec ipse nec anteceſſor ſuus jus habuit.
Si finis factus fuit in occulto ante tempus legitimum vel ſi tenuerit niſi ad vitam.
Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria.

Cap. 30. fo. 437.

¶ *In quibus caſibus non excuſatur.*
Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare debet, ut ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus tranſmarinis vel in priſona & hujuſmodi.
De exceptione finis facti.
Exceptio de defectu probationis per lapſum temporis quòd tam longinquo tempore quod excedat memorias hominum, vel propter immutationem.
Exceptio ſi tenens fuerit à duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſpõdere poteſt.
Exceptio contra petentem jus merum per breve de recto ut ſi ipſe tenens teneat ad vitam quacunque ratione.
De tenente per legem Angliæ.
Quid retinere poſſit ſi tenuerit per legem Angliæ.
De partu ſuppoſito.
De forma & monſtro.
Si inutilia natura reddidit membra vel ſi curvus fuerit vel gibboſus vel membra tortuoſa.
Si omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.

Cap. 31. fo. 439.

¶ *Qualiter procedendum ſit contra contumaces in actione perſonali.*
In actione criminali.
Irrotulatio poſt defaltam.
Breve de attachiando & ponendo aliquem per vadium et plegios in actione perſonali cum fecerit defaltam.
Breve de attachiando per meliores plegios.
Qualiter & quando plegii ſint amerciandi.
Breve quòd diſtringatur quis per terras & catalla et ulteriùs per ordinem.

Cap. 32. fo. 441.

¶ *De returnis vicecomitis et ſi vicecomes negligens fuerit.*
Pone ſicut aliàs.
De fraude vicecomitis.
De imperitia vicecomitis.
Breve de attachiando ulterius ſicut aliàs vel pluriesubi vicecomes negligens fuerit.
De excuſatione vicecomitis.
Breve quòd vicecom. non omittat propter libertatem.
Si clericus ſecuritatem invenire noluerit propter privilegium ordinis.
Breve ad Epiſcopum vel alium quòd faciat venire clericum cum non habeat per quod diſtringi poſſit.
Breve ſi Epiſcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, quòd Epiſcopus diſtringatur.

Cap. 33. fo. 443.

¶ *De Rebus communibus inter vicinos dividendis.*
Quòd ſolennitas attachiamẽtorum non ſit ubique et in omni caſu tenenda.
Si ſtatim venire debeat reus propter privilegium actoris.

FINIS.

¶ HENRICI DE BRACTON
de Legibus & consuetudinibus Angliæ.
Liber primus.

CAP. I.

¶ *Quæ sunt regi necessaria. 2. Quòd sola Anglia usa est consuetudine & jure non scripto. 3. Quæ causa inventionis hujus tractatus.*

IN Rege qui rectè regit, necessaria sunt duo hæc, arma videlicet & leges, quibus utrumque tempus, bellorum & pacis, rectè possit gubernari: utrumque enim istorum alterius indiget auxilio, quo tam res militaris possit esse in tuto, quàm ipsæ leges usu armorum & præsidio possint esse servatæ. Si autem arma defecerint contrà hostes, rebelles & indomitos, sic erit regnum indefensum: si autem leges, sic exterminabitur justitia, nec erit qui justum faciat judicium. ¶ 2. Cum autem ferè in omnibus regionibus utantur legibus & jure scripto, sola Anglia usa est in suis finibus jure non scripto & consuetudine. In ea quidem ex non scripto jus venit, quod usus comprobavit. Sed absurdum non erit leges Anglicanas (licet non scriptas) leges appellare, cùm legis vigorem habeat, quicquid de consilio & de consensu magnatum, & reipublicæ communi sponsione, authoritate regis sive principis præcedente, justè fuerit definitum & approbatum. Sunt autem in Anglia consuetudines plures & diversæ, secundùm diversitatem locorum: Habent enim Anglici plurima ex cõsuetudine, quæ non habent ex lege: sicut in diversis comitatibus, civitatibus, burgis & villis, ubi semper inquirendum erit, quæ sit illius loci consuetudo, & qualiter utantur consuetudine qui consuetudines allegant. ¶ 3. Cùm autem hujusmodi leges & cõsuetudines per insipientes & minus doctos (qui cathedram judicandi ascendunt antequàm leges didicerint) sæpiùs trahantur ad abusum: & qui stant in dubiis & in opinionibus multotiens pervertũtur à majoribus, qui potiùs proprio arbitrio quàm legũ authoritate causas decidunt: ad instructionem saltem minorum, ego Henricus de Bracton animũ erexi, ad vetera judicia justorum perscrutanda diligenter, non sine vigiliis & labore: facta ipsorũ, consilia & responsa, & quicquid inde notatu dignum inveni, in unam summam redigendo, sub ordine titulorum & paragraphorum (sine melioris sententiæ præjudicio) compilavi, scripturæ suffragio, perpetuæ memoriæ cõmendanda: postulans a lectore, ut si quid superfluum vel perperam positũ in hoc opere invenerit, illud corrigat & emendet, vel conniventibus oculis pertranseat, cùm omnia habere in memoria, & in nullo peccare, divinum sit potiùs quàm humanum.

Cap. II.

1 ¶ *De Prohemio authoris.* 2. *De materia hujus libri.* 3. *Quæ intentio.* 4. *Quæ utilitas.* 5. *Quis finis.* 6. *Quis effectus.* 7. *Quòd sapiens esse debet qui judicat.* 8. *Quæ sit pœna malè judicantis.*

IN hoc autē tractatu, sicut in aliis tractatibus, cōsideranda sunt hæc, quæ sit materia, quæ intētio, quæ utilitas, quis finis, & cui parti philosophiæ supponatur. ¶ 2. Et sciendum est, q̄ materia est, facta & casus qui quotidiè emergūt & eveniūt in regno Angliæ, ut sciatur quæ cōpetat actio, & quod breve, secundùm q̄ placitum fuerit reale vel p̄sonale: & sup̄ his acta cōficiēda sive irrotulationes secundùm ꝓpōsita & objecta, agendo & ꝓbando, defēdēdo & excipiendo, & replicādo, & hujusmodi. ¶ 3. Intētio autē authoris est tractare de hiis, & instruere & docere omnes qui edoceri desiderāt, qualiṫ & quo ordine lites & placita decidātur secūdùm leges & cōsuetudines Anglicanas, & de hiis habere tractatū, ut doceantur & corrigātur errātes, puniātur cōtumaces. ¶ 4. Itē cōmunis intentio est de jure scribere, ut rudes efficiantur subtiles, subtiles subtiliores, & homines mali efficiantur boni, & boni meliores, tum metu pœnarū, tum exhortatione p̄miorū, juxta illud. Oderunt peccare boni, virtutis amore; Oderunt peccare mali, formidine pœnæ. ¶ 5. Utilitas autē est, quæ nobilitat addiscentes, & honores cōduplicat & ꝓfectus & facit eos principari in regno, & sedere in aula regia, & in sede ipsius regis, quasi in throno dei, trib⁹ & nationes, actores & reos, ordine dominabili judicātes, vice regis quasi vice Jesu Christi, cùm rex sit vicari⁹ dei. Judicia enim non sunt hominis sed dei, & ideò cor regis benè regētis dicitur esse in manu dei. ¶ 6. Finis huj⁹ rei est ut sopiātur jurgia, & vitia ꝓpulsentur, & ut in regno cōservetur pax & justitia. Ethicæ verò supponitur, quasi morali scientiæ, quia tractat de morib⁹. ¶ 7. Hujusmodi verò leges Anglicanæ & cōsuetudines, regū authoritate, jubent quādoq;, quādoq; vetant, & quādoq; vindicant & puniunt transgressores: quæ quidem cùm fuerint approbatæ cōsensu utentiū, & sacramento regum cōfirmatæ, mutari non poterunt nec destrui sine cōmuni cōsensu & cōsilio eorum omnium quorū cōsilio & cōsensu fuerunt promulgatæ. In meli⁹ tamen cōverti possunt, etiā sine eorum cōsensu, quia nō destruitur q̄ in meli⁹ cōmutatur. Si autē aliqua nova & incōsueta emerserint, & quæ priùs usitata non fuerint in regno, si tamen similia evenerint, p̄ simile judicentur, cùm bona sit occasio à similib⁹ ꝓcedere ad similia. Si autē talia nūquam pri⁹ evenerint, & obscurū & difficile sit eorum judicium, tunc ponantur judicia in respectum usq; ad magnam curiam, ut ibi p̄ cōsilium curiæ tīminentur: licet sint nōnulli qui de ꝓpria scientia p̄sumentes, quasi nihil juris ignorent, nolunt alicujus consilium expetere: in quo casu honēsti⁹ & consulti⁹ eis foret consilium habere quàm aliquid temerè definire, cùm de singulis dubitare non sit inutile. ¶ 8. Sedem quidem judicandi, quæ est quasi thronus dei, non p̄sumat quis ascendere insipiens & indoctus, ne lucem ponat in tenebras, & tenebras in lucem, & ne in manu indocta, modo furientis, gladio feriat

inno-

innocentem,& liberet nocentem,& ex alto corruat quasi à throno dei,qui volare inceperit antequàm pennas assumat. ¶ 8. Et cùm quis judicare debeat & judex fieri,caveat unusquisque sibi ne perversè judicando,& contra leges, prece vel precio, pro temporalis lucelli commodo, æterni luctus mœstitiam sibi comparare præsumat: & ne in die furoris domini sentiat ipsum vindicantem,qui ait,Mihi vindictam,& ego retribuam,& ubi flebunt & plangent reges & principes terræ cùm viderint filium hominis, propter timorem tormentorum ejus, ubi aurum & argentum non valebit liberare eos. Quis autem non timeat illud examen, in quo erit dominus accusator,advocatus & judex, à sententia autem sua non poterit provocari? Quia pater omne judicium dedit filio, qui claudit & nemo aperit,aperit & nemo claudit. O districtum judicium, quo non solum de actibus, verum etiam de omni verbo otioso, quod iniquè loquuti fuerint homines,reddituri sunt rationem! Quis ergo effugere poterit à ventura ira? Mittet enim filiꝰ hominis angelos suos,qui colligent de regno dei omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & ex eis alligabunt fasciculos ad cõburendum,& mittent eos in caminum ignis,ubi erit fletus,& stridor dentiũ,gemitus & ululatus,ejulatus,luctus & cruciatus,stridor & clamor,timor & tremor, dolor & labor, ardor & fætor, obscuritas & anxietas, acerbitas & asperitas,calamitas & egestas,angustia & tristitia,oblivio & confusio,tortiones & punctiones, amaritudines & terrores, fames & sitis, frigus & camina,sulphur & ignis ardens in secula seculorum. Caveat igitur quilibet judicium illud,ubi judex terribiliter districtus, intolerabiliter severus, immoderatè offensus,vehementer iratus, sententia ejus incommutabilis, carcer irremeabilis, tormenta sine fine, sine intervallo, & sine temperamento, tortores horribiles qui nunquam lassescunt, nunquam miserentur, timor rerum conturbat, conscientia damnat, cogitationes increpant,& fugere non licet; unde beatus Augustinus. O quàm magna peccata mea sunt nimis! unde cum quis deum habuerit justum judicem,& conscientiam suam testem, nihil timeat nisi causam suam.

CAP. III.

¶ De principali tractatu, & primo. Quid sit lex. 2. Quid est consuetudo.

VIdendum est etiam quid sit lex: & sciendum quòd lex est commune præceptum virorum prudentum consultum,delictorumq; quæ sponte vel ignorantia cõtrahuntur coertio,rei publicæ sponsio cõmunis. Item author Justitiæ est deus,secundùm quod justitia est in creatore. Et secundùm hoc,jus & lex idem significat. Et licet largissimè dicatur lex omne ꝙ legitur, tamen specialiter significat sanctionem justam jubentem honesta, ꝓhibentem contraria. ¶ 2. Consuetudo verò quandoq; ꝓ lege obsservatur, in partibus ubi fuerit more utentium approbata, & vicem legis obtinet, longævi enim temporis usus & consuetudinis non est vilis authoritas.

Cap. IV.

1 ¶ De Justitia & Iure. 2. Quid sit Justitia. 3. Quid sit Ius, & quòd jus varias habet exceptiones. 4. Quid sit Iuris prudentia. 5. Quid sit æquitas. 6. Quæ sunt Iuris præcepta.

QUia a Justitia (quasi a quodam fonte) omnia jura emanant, & quod vult justitia, idem jus prosequitur : videamus ergo quid sit justitia, & unde dicatur : Item quid sit jus, & unde dicatur, & quæ sunt ejus præcepta : Item quid sit lex, & quid consuetudo, sine quibus non poterit quis esse justus, ut faciat justitiam & justum judicium inter virum & virum. ¶ 2. Est autem Justitia constans & perpetua voluntas jus suum cuiq; tribuens, cujus definitio poterit intelligi duobus modis, uno modo prout est in creatore, altero prout est in creatura. Et si intelligatur prout est in creatore. i. in deo, plana sunt omnia, cùm Justitia sit dei dispositio, quæ in omnibus rebus rectè constituit & justè disponit. Ipse enim deus tribuit unicuique secundùm opera sua, ipse non est variabilis nec temporalis in dispositionibus & voluntatibus suis: Imò ejus voluntas est constans & perpetua : Ipse enim non habuit principium, nec habet, nec habebit finem. Altero modo intelligitur prout est in creatura. i. in homine justo. Homo enim justus habet voluntatem tribuendi uncuiquè jus suum, & ita illa voluntas dicitur justitia, & dicitur voluntas tribuere jus suum, non quantum ad actum, sed quantum ad affectionem : Sicut dicitur imperator, augustus, non quòd semper augeat imperium, sed quòd ejus propositum est ut augeat. Sic ut dicitur de matrimonio, quòd sit individua conjunctio, quia ejus sunt animi ut nunquam dividantur, dividuntur tamen postmodùm ex causa. Item dicitur Justitia constans, secundùm definitionem, prout Justitia est in creatura, ut per hoc quod dicitur (voluntas) intelligatur mens, & per hoc quod dicitur (constans) intelligatur bonum. Constantia enim semper accipitur in bonum, unde & sancti dicuntur fuisse constantes, ubi dicitur, O Constantia martyrum. Item constantes estote, constantia enim non admittit variationem. Per hoc autem quod dicitur, perpetua, intelligitur habitus, quia Justitia est habitus mentis bonus, vel mentis benè constitutæ. Vel : Justitia est voluntarium bonum, nec enim potest dici bonum propriè nisi intercedente voluntate, tolle enim voluntatem, & erit omnis actus indifferens, affectio quidem tua nomen imponit operi tuo. Item crimen non contrahitur, nisi voluntas nocendi intercedat. Item voluntas & propositum distinguunt maleficia. De hoc autem quod dicit, jus suum, id intelligitur hominis meritum, nam propter delictum, vel pactum non servatum, vel familia, privatur quis jure suo. De hoc autem quod dicit, cuique. i. sibi ipsi, ut honestè vivat, Item deo, ut deum diligat, Item proximo, ut eum non lædat. De hoc autem quod dicit, jus suum. i. justitiæ, & sic dicitur jus, justitia: quia in ea stant omnia jura. ¶ 3. Jus autem derivatur à Justitia, & habet varias significationes. Ponitur enim quandoq; pro ipsa arte, vel pro eo quod scriptum habemus de jure, quia jus dicitur ars boni & æqui, cujus merito quis

nos

nos sacerdotes appellat: Justitiam namque colimus,& sacra jura ministramus. Item jus quandoq; ponitur ꝑ jure naturali, quod semper bonum & æquum est, quandoq; ꝑ jure civili tantùm, quandoq; pro jure prætorio tantùm, quandoq; pro eo tantùm,quod competit ex sententia. Prætor enim jus dicitur reddere, etiam cùm iniquè decernit, relatione facta, non ad id quod Prætor fecit,sed ad illud quod Prætor facere debuit. Item ponitur jus quandoque pro loco in quo redditur jus, ponitur etiam pro necessitudine, sicut pro jure cognationis vel affinitatis. Supponitur etiam jus quandoq; pro actione, quandoque pro obligatione qualibet, quandoque pro hæreditate, sicut pro proprietate rei, quandoque ꝑ bonorum possessione, quia est jus proprietatis, & jus possessionis. Item jus possessionis, sicut feodum : unde locum habet assisa mortis antecessoris. Item jus possessionis, sicut liberum tenementum, si quis tenuerit,tantùm ad vitam quacumque ratione. Item jus proprietatis, quod dicitur jus merum, & unde poterit quis habere utrumque. Et dividi poterit quandoque jus proprietatis à jure possessionis, quia proprietas statim post mortem antecessoris descendit hæredi propinquiori, minori & majori,masculo & fœminæ,furioso & stulto, sicut fatuo,surdo & muto, præsenti,& absenti, & ignoranti sicut scienti. Sed tamen non statim acquiritur talibus possessio : licèt possessio & jus possessionis semper sequi debeat proprietatem. Jus autem possessionis descendere poterit per se ad alias personas, & per alios gradus, ut si cùm jus proprietatis descendit ad agnatum propinquiorem,primò natus frater ponat se in seysinam,& sic moriatur seysitus, transvertit ad hæredes suos quoddam jus proprietatis cum jure possessionis, quod sequi debet ꝑ proprietatem primam,& sic de hærede in hæredem : sed primi hæredes majus jus habent quàm secundi hæredes, sed semper præferri debet possessio donec primi hæredes verificaverint jus suum,si tamen fratr̃ postnat9 plures habuerit filias,& primò natus se ponat in seysinam,ita fieri debet de eo ut supra,& sic poterit ad plures diversos hæredes descendere jus proprietatis in infinitum,ut cùm plures jus habeant proprietatis, unus, vel plures possunt habere jus majus. Item ponitur jus quandoque ꝑ potestate,ut cùm dicitur,iste est sui juris, quandoq; ꝑ rigore juris, ut cùm dividitur inter jus & æquitatem. Item ponitur ꝑ ipsa arte,non ꝑ quolibet jure quod invenitur in ipsa arte, nec enim omne jus præcipit, imò quoddam permittit, vel ponitur ꝑ omni jure quod præcipit honestè vivere, alterum non lædere, jus suum cuique tribuere. ¶ 4. Juris prudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, justi atque injusti scientia. ¶ 5. Æquitas autem est rerum convenientia, quæ in paribus causis paria desiderat jura,& omnia benè coæquiparat : & dicitur æquitas quasi æqualitas, & vertitur in rebus. i. in dictis & factis hominum. Justitia in mentibus justorum quiescit; inde est, quòd si velimus loqui propriè, dicemus judicium æquum, non justum, & hominem justum, non æquum : Abutentes tamen iis appellationibus, dicimus, Hominem æquum, & judicium justum.

Differt ergò multum juris prudentia, à juſtitia : Juris enim prudentia agnoſcit, & juſtitia tribuit cuique quod ſuum eſt. Item juſtitia virtus eſt, juris prudentia ſcientia eſt. Item juſtitia quoddam ſummum bonum eſt, juris prudentia medium. ¶ 6. Juris præcepta ſunt tria hæc, honeſtè vivere, alterum non lædere, jus ſuum unicuiq; tribuere.

Cap. V.

1 ¶ *Qualiter dividitur jus.* 2. *Quid ſit jus publicum.* 3. *Quid ſit jus privatum.* 4. *Quid ſit jus naturale.* 5. *Quid ſit jus civile.* 6. *Quid ſit jus gentium.* 7. *Quæ deſcendunt & introducta ſunt ex jure gentium.* 8. *Quid ſit manumiſſio.*

INfinitæ verò ſunt juris ſpecies, quia infiniti ſunt homines & infinitæ ſunt res. Nam ſic diceretur jus, aliud equinum, aliud aſininum, aliud vineæ, aliud agri, aliud pecoris, aliud hominis. ¶ 2. Eſt autem jus publicum quod ad ſtatum reipublicæ pertinet, & conſiſtit in ſacris, in ſacerdotibus, & in magiſtratibus. Intereſt enim reipublicæ ut habeat eccleſias in quibus homines veniam petant peccatorum ſuorum. Expedit enim eſſe ſacerdotes, à quibus de peccatis noſtris pœnitentiam accipiamus, & qui orent ꝓ nobis & dei adjutorium nobis adquirant & ꝓvidentiam. Expedit etiam magiſtratus reipublicæ conſtitui, quia per eos qui juredicendo præſunt effectus rei accipitur. Parum eſt enim jus in civitate eſſe, niſi ſint qui poſſunt jura gerere. ¶ 3. Jus autem privatum eſt ꝙ ad ſingulorum pertinet utilitatem principaliter, & ſecundariò pertinet ad rempublicam, unde dicitur, expedit quidē reipublicæ ne quis re ſua malè utatur, & ſic vice verſa, quòd reipublicæ principaliť intereſt quòd ſic ſecundariò reſpiciat utilitatem ſingulorū. Eſt etiam hujuſmodi jus privatum tripartitè collectum, aut ex naturalibus præceptis, aut gentium, aut civilibus. Dictum eſt ſupra de jure publico & privato, nunc autē dicendum quid ſit jus naturale, vel gentium vel civile, ꝙ dici poterit cōſuetudo quandoq;. Quomodo & cui, & quando ꝓ cōſuetudinem vel ꝓ conſtitutionē principis derogetur legi, in ſequētibus dicendū eſt. ¶ 4. Jus autē naturale plurib° modis dicitur. Primus modus eſt ut dicatur à natura animati motus quidam inſtitutus proveniens, quo ſingula animalia ad aliquid faciendum inducuntur, & unde dicitur ſic. Jus naturale eſt quod natura.i. ipſe deus docuit omnia animalia, & ita eſt iſtud nomen (quod) accuſativi caſus & hoc nomen (natura) erit nominativi caſus, vel dici poterit quòd nomen illud (quod) ſit nominativi caſus, ut dicatur ſic, videlicet : Jus naturale, ꝙ docuit omnia animalia natura. i. ꝓ inſtinctū naturæ. & ita hoc nomē (natura) erit caſus ablativi, & hoc eſt ꝙ dicitur, primi motus non ſunt in noſtra poteſtate, ſecundi verò ſunt, & ideò ſi res procedat in delectationem & oblectamentum tantùm & non ulteriùs, veniale tantum contrahitur peccatum : ſi autem ulteriùs progrediatur ad aliquid componendum, ut exerceat quis quod turpiter cogitavit, tunc dicetur tertius motus & mortale contrahere peccatum. Eſt & illud notandum, quòd qua ratione juſtitia

stitia est voluntas, habito respectu ad rationabilia tantùm, eadem ratione dicitur jus naturale motus, habito respectu ad omnem creaturam rationabilem vel irrationabilem. Sunt tamen quidam qui dicunt ꝙ neque voluntas neq; motus, jus naturale, vel gentium, dici possunt, quia facti sunt, voluntas tamen vel motus sunt instrumenta per quæ jus naturale vel justitia apperiunt vel ostendunt suum effectum. In anima enim sunt virtutes & jura, & illud fortè apertiùs dicitur. Jus autem naturale secundo modo dicitur debitum quoddam quod natura cuilibet repræsentat. Item dicitur jus naturale jus æquissimum cùm dicitur lapsos minores secundùm æquitatem restitui. ¶ 5. Jus autem civile quod dici poterit jus consuetudinarium pluribus modis ponitur, uno modo pro statuto cujuslibet civitatis: alio modo dicitur jus civile id quod non est prætorium, & quandoq; detrahit vel addit juri naturali vel gentium. Quæritur aliud jus quandoq; in civitatibus ex consuetudine more utentium approbata, quàm extra: tamen observari debeat talis cõsuetudo pro lege. Item appellari potest jus civile omne jus quo utitur civitas, sive sit naturale sive sit civile sive gentium & hujusmodi. ¶ 6. Jus autem gentium est quo gentes humanæ utuntur & quod a naturali jure procedit, eo ꝙ jus naturale omnibus animalibus commune sit, quæ in terra, quæ in mari nascuntur, & quæ in aëre. ¶ 7. A jure enim gentium descendit maris & fœminæ conjunctio, & fit per mutuam utriusq; voluntatem, quæ matrimonium appellatur, corporalis tamen cõjunctio facta est, nec propriè dici poterit jus, cùm ipsum sit corporale & videatur. Jura autem omnia sunt incorporalia & videri non possunt, quæ descendunt & introducta sunt ex jure gentium, ab eo tamen jure descendit liberorum procreatio & educatio. i. nutrimentum. Hoc autem jus gentium solũ hominibus commune est, veluti erga deum religio, ut parentibus & patriæ pareamus, ut vim atq; injuriam propulsemus, nam de jure hoc evenit, ut quod quis ob sui tutelam corporis fecerit, jure fecisse existimetur. Item cùm inter homines cognationem quandam constituit natura, consequens est hominem homini insidiari nephas esse. ¶ 8. Manumissiones autem juris gentium sunt. Est autem manumissio datio libertatis. i. detectio secundum quosdam, quia libertas quæ est de jure naturali, per jus gentium auferri non potuit, licèt per jus gentium fuit obfuscata. Jura enim naturalia sunt immutabilia. Sed dicitur verè ꝙ libertatem dat qui manumittit, licèt non suam sed alienam, dat enim quod non habet, sicut videtur in creditore, qui usum fructum constituit in re non sua. Jura enim naturalia dicuntur immutabilia, quia non possunt ex toto abrogari vel auferri, poterit tamen eis derogari vel detrahi in specie vel in parte. Item ex hoc jure gentium introducta sunt bella, cùm ad tutionem patriæ inducuntur à principe, vel propulsantur violentiæ. Ex hoc etiam jure gentium discretæ. i. separatæ vel divisæ sunt gentes, regna condita & dominia distincta. Et non sunt dominia de novo inventa de jure gentiũ, sed ab antiquo, quia in veteri testamento aliquid erat meum & aliquid tuũ, & unde tunc erat, phibitũ ne fieret furtũ, & etiam tunc præceptum fuit ne quis mercenarii sui retineret mercedem. Ex hoc etiam jure

gentium, agris sunt termini positi, ædificia sunt collata & vicinata, ex qua collatione fiunt civitates, burgi & villæ, & generaliter jus gentium se habet ad omnes contractus, & ad alia plura. Quæ autem sit longa consuetudo dicetur infra.

Cap. VI.

1. ¶ *De prima divisione personarum.* 2. *Quid sit libertas.* 3. *Quid sit servitus.* 4. *Qualiter nascuntur servi & qualiter fiunt.* 5. *Quis dici possit liber & quis ingenuus.* 6. *Qui dicuntur libertini.* 7. *Qui dici non possunt liberi, nec computari inter liberos.*

1 Dictum est supra de jure naturali, gentium & civili, sed quia omne jus de quo tractare ꝓposuimus, pertinet vel ad personas, vel ad res, vel ad actiones secundùm leges & consuetudines Anglicanas, & cùm digniores sint personæ quarum causa statuta sunt omnia jura: Ideò de personis primò videamus & earum statu, qui varius est & diversus, & postmodùm de jure personarum ꝙ vertitur circa eas. Est autem prima divisio personarū hæc & brevissima, ꝙ omnes homines aut liberi sunt, aut servi. i. omnis homo aut est liber aut est servus, ut ita resolvatur pluralis omninò in singularē, sed sic opponi poterit de ascripticio (ut dicitur) quia verè liber est, licet quodā servitio sit astrictus, & de eo brevis poterit esse solutio, quia ei qui liber est, villenagium vel servitiū nihil detrahit libertatis, habita tamē distinctione utrum tales sint villani & tenuerint in villano socagio de dominico domini regis, de quib⁹ inferiùs tractabitur pleniùs. Itē nec obstat ꝙ dicitur de statu libertatis, quia quamvis servus fuerit in possessione libertatis, revera servus est, quamvis se & sua aliquando defendere possit contra dominum suum petentē ipsum ut nativum suum, ꝓ exceptionem privilegii. Cùm autem omnis homo sit liber, aut servus, expedit videre quid sit libertas & quid servitus, & qualiter cōtingat servitus. ¶ 2. Est autem libertas naturalis facultas ejus ꝙ cuiq, facere libet, nisi ꝙ jure aut vi ꝓhibetur. Sed secundùm hoc videtur ꝙ servi sint liberi, nam & ipsi liberam habent facultatem, nisi vi aut jure ꝓhibeantur. Sed definitur libertas eo jure quo ꝓdita est ex qua liberi vocantur, licèt enim servi efficiantur liberi, tamen quoad jus gentium servi sunt, quoad jus verò naturale liberi, & ita liberi & servi, diversis tamen respectibus, & sic omninò liber & omninò servus & non ꝓ parte, & secundùm ꝙ prædictum est. Et in hac parte jus civile vel gentiū detrahit juri naturali. ¶ 3. Est quidem servitus cōstitutio juris gentium qua quis dominio alieno contra naturam subijcitur, & dicitur à servando, non à serviendo. Antiquitùs enim solent principes captivos vendere & ideò eos servare & non occidere. Dici etiam poterunt mancipia eò ꝙ ab hostibus manucapiuntur: & ideò cùm postmodū libertati donantur, dicuntur manumissi, quasi à manu dimissi. Sed tamen omnis servus non dicitur à servando sed à serviendo, non enim omnis qui servit est servus, nec dicitur à servando, sicut videri poterit in tabellione. Tabellio enim qui dicitur serv⁹ publicus à serviendo derivatur. ¶ 4. Servi autem aut nascūtur aut fiunt. Nascuntur autem ex nativo & nativa alicujus copulatis vel solutis, sive sub potestate domini

constituti

constituti sunt sive extra potestatē. Item nascitur serv⁹ qui ex nativa soluta generatur quāvis ex patre libero, quia sequitur conditionem matris quasi vulgò cōceptus. Item dicitur serv⁹ natione de libero genitus qui se copulavit villanæ in villenagio constitutæ, sive copula maritalis intervenerit sive non. Item vice versa, si villanus ingrediatur ad liberā in liberum tenemēt, part⁹ proveniens erit serv⁹. Si autem ex nativo unius & ex nativa alterius, tunc refert in cujus villenagio, ut ꝑ hoc videatur cuj⁹ servus esse debeat, & quem debeat sequi partus, patrem videlicet, vel matrem, secundū ꝙ copulati fuerint vel soluti, & secundùm ꝙ fuerint sub potestate dominorum vel extra. Item si à libero & nativa soluta, partus erit nativ⁹, quia sequitur conditionem matris si extra villenagium: si autem ex nativa & libero extra villenagium copulatis & in libero thoro, liber erit (ac si de libera & libero) & ita nascūtur servi. Fiunt etiā servi liberi homines captivitate, de jure gentiū, ut prædictū est: Bella enim orta sunt, & captivitates sequutæ, &c. Fit etiam liber homo servus per confessionē in curia regis factā: ut cùm liber homo sit in curia Regis, se cognoscat ad villanū. Item liber homo fit servus si cùm semel manumissus fuerit ob ingratitudinē in servitudinem revocetur. Itē fit liber homo servus, cùm ab initio Cleric⁹ vel Monach⁹ factus fuerit; postea ad secularem vitam redierit, quia talis debet restitui domino suo. Item servorum una est conditio substantialis: quicunq; enim servus est, ita est serv⁹ sicut alius, nec plus nec min⁹. ¶ 5. Liber verò & ingenuus dici poterit, qui statim ut nat⁹ est liber est: sive ex duob⁹ liberis & ingenuis, sive ex duobus libertinis, scilicet qui ex justa servitute manumissi sunt, sive ex uno ingenuo & altera libertina, sive nascatur ex matre ancilla & patre libero, dū tamen extra villenagiū & in libero thoro, dum tamen ex matrimonio. Itē si ex matre libera & servo extra matrimoniū. Et sufficit matrē esse liberā, vel tempore illo quo concepit vel tempore quo parit, vel saltem in medio illorū tēporū, licet ancilla facta fuerit, quia non debet calamitas matris ei nocere qui in utero est. ¶ 6. Sunt etiā liberi qui dicuntur libertini, illi scilicet qui ex ista servitute manumissi sunt, & dicitur libertin⁹ quasi liberatus à servitute. ¶ 7. Itē qui ex dānato coitu nascuntur inter liberos non cōputantur, sicut ex adulterio, & hujusmodi. Itē qui contra formā humani generis cōversо more ꝓcreantur, veluti si mulier mōstruosū vel ꝓdigiosū sit enixa. Part⁹ autē qui mēbrorū officia ampliavit, ut si sex digitos habeat, vel si quatuor tantū, vel si tantū unum, talis inter liberos connumerabitur.

Cap. VII.

1 ¶ *De secunda divisione personarum.* 2 *Cui comparari debet hermaphroditus.*

EST autem alia divisio hominum, quòd alii sunt masculi, alii feminæ, alii hermaphroditi. Et differunt feminæ à maſculis in multis, quia earum deterior est conditio quam masculorum. ¶ 2. Hermaphroditus comparatur masculo tantum vel feminæ tantum secundùm prevalescentiam sexus incalescentis. Item qualiter servi efficiantur liberi per manumissionem & quis possit manumittere & quis non, dicetur plenius infra de actionibus & servis fugitivis.

¶ *De*

Cap. VIII.

1 ¶ *De tertia divisione personarũ.* 2 *De diversis nominib⁹ dignitatũ.* 3 *Quid sunt Ringæ.* 4 *Quid significet gladi⁹.* 5 *De dignitate regis & quòd rex nõ habet parẽ*

Liberorũ autem hominũ quorumcunq; nulla est acceptio apud deũ nec etiam servorum, quia non est personarũ acceptor deus, quia quantũ ad dominũ, qui major est fit tanquã minor & qui p̃cessor, sit tãquã ministrator. Apud homines verò est differentia personarũ, quia hominũ quidã sunt præcellentes & prelati, & aliis principantur. Domin⁹ Papa videlicet in rebus spiritualib⁹, quæ pertinent ad sacerdotiũ, & sub eo archiepiscopi, episcopi, & alii prælati inferiores. ¶ 2. Itẽ in tẽporalib⁹ sunt Imperatores, reges, & principes, in hiis q̃ ꝑtinent ad regnũ, & sub eis duces, com̃, baroñ, magnates sive vavasores, & milites: & etiã liberi, & villani, & diversæ potestates sub rege cõstitutæ. Comites vz. quia à com̃. sive à societate nomẽ sumpserunt, qui etiã dici possunt cõsules à cõsulendo: reges enim tales sibi associãt ad cõsulendũ & regendum populũ dei, ordinantes eos in magno honore & potestate & nomine quãdo accingunt eos gladiis. i. ringis gladiorũ. ¶ 3. Ringæ enim dicuntur ex eo ꝙ renes girant & circundãt, & unde dicitur, accingere gladio tuo, &c. Et ringæ cingunt renes taliũ, ut custodiant se ab incestu luxuriæ, quia luxurioſi & incestuoſi deo sunt abhominabiles. ¶ 4. Gladi⁹ autẽ significat defensionẽ regni & patriæ. Sunt & alii potentes sub rege qui dicuntur barones, hoc est robur belli. Sunt & alii qui dicuntur Vavasores, viri magnæ dignitatis. Vavasor enim nihil meliùs dici poterit quã vas sortitum ad valetudinẽ. ¶ 5. Sunt & sub rege milites, s. ad militiam exercẽdam electi, ut cum rege & supradictis militent, & defendant patriã & populũ dei. Sũt etiã sub rege liberi homẽs & servi ejus potestati subjecti, & oñis quidẽ sub eo, & ipse sub nullo, niſi tantũ sub deo. Parẽ autẽ nõ habet in regno suo, quia sic amitteret p̃ceptum, cum par in parẽ nõ habeat ĩperiũ. Itẽ nec multo fortiùs superiorẽ, nec potentiorẽ habere debet, quia sic esset inferior sibi subjectis, & inferiores pares esse nõ possunt potentiorib⁹. Ipse autẽ rex, nõ debet esse sub homine, sed sub deo & sub lege, quia lex facit regẽ. Attribuat igitur rex legi ꝙ lex attribuit ei, videlicet dominationem & potestatem, nõ est enim rex ubi dominatur voluntas & non lex. Et ꝙ sub lege esse debeat, cùm sit dei vicari⁹, evidenter apparet ad similitudinem Jesu Christi, cujus vices gerit in terris, quia verax dei misericordia, cùm ad reparandum humanum gen⁹ ineffabiliter ei multa suppeterent, hanc potiſſimam elegit viã, quasi ad destruendum op⁹ diaboli nõ virtute uteretur potentiæ, sed justitiæ ratione: & sic esse voluit sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, noluit enĩ uti virib⁹, sed ratione & judicio. Sic & beata dei genitrix virgo Maria mater Dñi q̃ singulari privilegio supra legem fuit, ꝑ ostendendo tamẽ humilitatis exẽplo legalib⁹ subdi nõ refugit institutis. Sic ergo rex ne potestas sua maneat infrenata, igitur nõ debet esse major eo in regno suo in exhibitione juris, minim⁹ autẽ esse debet vel quasi in judicio suscipiẽdo si petat. Si autẽ ab eo petatur (cũ breve nõ currat cõtra ipsũ) loc⁹ erit supplicationi, ꝙ factũ suũ corrigat & emẽdet, ꝙ quidẽ si nõ fecerit, satis sufficit ei ad pœnã,

quòd

quòd dominum expectet ultorem. Nemo quidem de factis suis præsumat disputare, multo fortiùs contra factum suum venire.

Cap. IX.

1 *De quarta divisione personarũ, quòd aut est sui juris aut alieni juris aut dubii.* 2 *Qui sunt sui Juris.* 3 *Qui sunt alieni Iuris.* 4 *Qui sunt in potestate patrũ.*

Dictum est supra de statu personarum, nunc supponenda est alia divisio, ut per divisiones facilior tradatur doctrina: partitio enim sive divisio animum legentis incitat, mentem intelligentiæ præparat, memoriam artificiosè reformat. Est autem hæc divisio talis, quod omnis homo aut est sui juris, aut alieni, aut dubii, secundum quosdam, qui dicunt statũ alicujus esse in suspenso, sicut de eo qui captus est ab hostibus, sed revera absurdum esset dicere aliquem eodem tempore nec in patris nec in sua potestate fuisse, ꝙ enim dicitur, pendente statu, verum est ratione futuræ fictionis postliminii, quod omnino separatur à jure. Si enim revertatur, fingitur non fuisse captº, sed inspecto præsenti statu nunquam pendet, cùm lex dicat captum ab hostibus esse servum. Igitur possibile est quod filium habeat in potestate sua, & generaliter vera est, quòd nulla præsentia, nulla præterita pendent. ¶ 2. Sui juris autem sunt omnes, qui non sunt in aliena potestate. Cognitis autem personis quæ sunt alieni juris, per consequens sciri poterit omnes alios esse sui juris. ¶ 3. In potestate aliena sunt servi, quæ quidem potestas dominorũ in servos à jure gentium est, quæ aliquando fuit & vitæ & necis servorum, sed nunc coarctata est per jus civile, ita ꝙ vita & membra sunt in potestate regis, ita ꝙ si quis servum suum occiderit, non minùs punietur quam si alienum occiderit, & in hoc legem habent contra dominos, ꝙ stare possunt in judicio contra eos de vita & membris propter sævitiam dominorum, vel propter intollerabilem injuriam, ut si eos destruant, ꝙ salvum non possit eis esse waynagium suum. Hoc autem verum est de illis servis qui tenent de antiquo dominico coronæ, sed de aliis secus est, quia quandocunque placuerit domino, auferre poterit à villano suo waynagium suum & omnia bona sua. Expedit enim rei publicæ ne quis re sua malè utatur. Est autem effectus hujus dominicæ potestatis, quod quicquid per servum justè acquiritur, id domino acquiritur vel quasi domino, sicut bonæ fidei possessori vel usurario vel fructuario. Qui igitur ex te & uxore tua nascitur, in tua potestate est. Item qui ex filio tuo & ejus uxore nascitur, i. nepos tuus & neptis, æquè in tua potestate sunt, & ꝓnepos & ꝓneptis, & deinceps cæteri; qui verò ex filia tua nascitur in potestate tua non est, sed in patris ejus vel avi vel proavi. ¶ 4. In potestate autem patrum sunt filii qui nascuntur ex justo & legittimo matrimonio. Idem in nepotibus & proneporibus quantum ad avos & proavos paternos. Et præsumitur quis esse filius hoc ipso quòd nascitur ex uxore, quia nuptiæ probant filium esse, & semper stabitur huic præsumptioni, donec probetur contrarium: ut ecce, maritus probatur non concubuisse aliquamdiu cum uxore, infirmitate vel alia causa impeditus, vel erat in ea invalętudine ut generare non possit, vel probatur quòd fuit absens per decennium & reversus invenit anniculum, hic qui in domo mariti natº est,

Nov. 63.

est (licet vicinis scientibus) non erit filius mariti. Et de hac materia inveniri poterit plenius infra, de partu supposito.

Cap. X.

1 ¶ *Qualiter dissolvitur patria potestas & dominica.* 2 *De quadam subdivisione personarum quæ sunt in potestate aliena.* 3 *Qualiter solvitur dominica potestas in servis fugitivis.*

Dictum est supra quẽadmodũ dominica & patria potestas constituatur: nunc autẽ dicendũ qualiter dissolvatur & tollatur, & sciendũ ꝙ tribus modis in liberis personis, videlicet morte naturali, morte civili & dignitate. Itẽ in servis, dominica potestas tollitur manumissione & morte naturali, ut si pater qui habet filiũ in potestate moriatur, nã ejus filii incipiũt esse sui juris, quãvis aliquando remaneant sub tutela dominorũ & sub cura amicorum vel parentũ. Mortuo verò avo patruo, nepotes ejus non sunt sui juris, sed recidunt in potestatẽ sui patris, si pater eorũ vivat, cùm avus moriatur, & nullo modo exierint de patris potestate p̃ emancipationẽ vel alium modum, sicut p̃ dignitatẽ. Itẽ morte civili, ut si pater dãnetur p̃pter aliquã feloniam cõmissã, vel alius antecessor, vel perpetuò exuletur, si autẽ relegetur ad tempus, nihilominus retinebit liberos in potestate sua: quia sua cum remeabit habebit. Itẽ dignitate aliquando, ut p̃ episcopalẽ dignitatẽ. Item p̃ emãcipationem solvitur patria potestas: ut siquis filiũ suũ forisfamiliaverit cũ aliqua parte hæreditatis suæ, secundũ ꝙ antiquitùs fieri solet. Itẽ solvitur dominica potestas quãdoq; manumissione, ut si domin° servũ suũ manumiserit, quacunq; ratione manumissionis, secũdũ ꝙ inferiùs dicetur, de manumissionibus. ¶ 2. Prima divisio personarũ fuit talis, ꝙ oñes hoñs aut liberi sunt aut servi, secunda, ꝙ quædã personæ sunt sui juris, & quædã alieno juri subjectæ: nunc sequitur alia divisio, ꝙ p̃sonarũ quæ non sunt in potestate aliena, quædã sunt in custodia seu tutela dominorũ, quædã in curatione parentũ & amicorũ, secundùm ꝙ inferiùs dicetur pleniùs, de custodia & cura. Quædã verò neutro jure tenentur, sicut illi qui sunt plenæ ætatis. Et quibus modis finitur cura & tutela, dicetur pleniùs infra. Itẽ quædã sunt sub virga, ut uxores, &c. ¶ 3. Servi autẽ sub potestate dominorũ sunt, nec solvitur dominica potestas quãdiu manẽtes fuerint in villenagio levantes & cubãtes, sive terrã tenuerint sive nõ. Itẽ si nõ sunt manẽtes in villenagio sed vagãtes p̃ patriã, euntes & redeuntes, sẽper sub potestate dominorũ sunt, quãdiu redierint, & cũ cõsuetudinẽ revertẽdi habere desierint, incipiunt esse fugitivi ad similitudinẽ cervorũ domesticorũ. Itẽ si cùm vagãtes fuerint sicut mercatores vel mercenarii certis tẽporib° chevagiũ solvũt (ꝙ dicitur recognitio in signũ subjectionis & dominii de capite suo) & quãdiu chevagiũ solverint, dicũtur esse sub potestate dominorũ, nec solvitur dominica potestas. Et cũ solvere desierint, incipiunt esse fugitivi, & si aliquo p̃dictorũ modorũ fugã fecerint, statim p̃sequi debent, & petẽtur infra tertiũ vel quartũ diem, donec fuerint cõprehensi & reducti ubicũq; fuerint invẽti, nec debet aliquis eos ĩpedire ratione alicuj° libertatis vel privilegii, quia dñs servorũ illorũ sẽper retinet dominiũ, donec illud amittat p̃ negligentiã vel p̃ violentiã, &

injustam

injustã resistẽtiã,& cùm ille qui ꝑsequitur resistere nõ possit,tũc oportebit ad superiorẽ recurrere,ut sibi ꝑquirat per breve:Nisi ita sit forte,ꝙ ille fugitivus infra annũ,ad villenagiũ suũ revertatur,& a domino cõprehẽdatur & detineatur,ꝙ quidẽ licitè potest facere dominus,quia ante ãnũ cõpletũ nullum habere potest privilegiũ fugitivus. Nec etiã si dominus infra annũ clameũ suũ qualitercũq; apposuerit,si fugitivus post ãnũ redierit,licitè retinere poterit,nec currit tẽpus cõtra dominũ,cũ res per clameũ appositũ efficiatur litigiosa.Et ꝑ hoc ꝑpetuetur actio imposterũ & elidatur privilegium. Si autẽ dominus ille negligens fuerit in prosequẽdo,& in clameo apponẽdo qualitercũq;,si fugitivus revertatur post ãnũ,nõ erit domino licitũ nec tutũ manũ apponere,tamẽ post ãnũ potest fugitivus habere privilegiũ,& se in statu libero defẽdere ꝑ exceptionẽ,& sic solvitur dominica potestas. Et dicuntur servi esse in statu libero,donec dominus versus eos sibi ꝑquisierit ꝑ legẽ terræ,nec habebit potestatẽ aliquã in eis vel liberis suis, terris vel aliis bonis ipsorũ,donec corpus,ꝙ principale est,disrationaverit, secundũ ꝙ inferius dicetur.Cũ autem dominus ꝑ negligẽtiã vel impotẽtiã sui seysinã de suo fugitivo amiserit,si resũptis viribꝫ cõtra privilegiũ,fugitivũ reduxerit,vel cùm fugitivus redierit,ipsũ retinuerit,pœnã debitã non evadet,cũ hoc sit cõtra pacẽ.Sed si extra villenagium.s. ꝑ lapsũ. 3,vel 4.dierũ invẽtus fuerit cùm dominus negligẽs fuerit in prosequutione, capi nõ poterit nec detineri,nec magis quam liber homo,& si fuerit,inde habebit querelã de imprisonamẽto. Infra plus de hac materia, de placito de Nativis & fugitivis,qualiter revocantur in servitutẽ, qui sũt extra potestatem dominorum & in fuga.

Cap XI.

1 ¶ *De diversis cõdicionibus personarũ tenentiũ in dominico domini Regis.* 2 *De liberis in manerio Regis.* 3 *Quod sub potestate domini sunt liberi homines.*

IN dominico domini regis plura sunt genera hominũ:sunt enim ibi servi, sive nativi ãte cõquestũ,in cõquestu,& post, & tenẽt villenagia & ꝑ villana servitia & incerta,qui usq; in hodiernũ diẽ villanas faciũt cõsuetudines & incertas,& quicquid eis præceptũ fuerit (dũ tamẽ licitũ & honestũ.) Fuerũt etiã in cõquestu liberi homines, qui liberè tenuerũt tenemẽta sua ꝑ libera servitia, vel ꝑ liberas cõsuetudines, & cũ ꝑ potẽtiores ejecti essent, postmodũ reversi receperũt eadẽ tenemẽta sua tenẽda in villenagio, faciẽdo inde opera servilia,sed certa & nominata,qui quidẽ dicũtur glebæ ascripticii,& nihilominus liberi,quia licèt faciãt opera servilia,cum nõ faciũt ea ratione personarũ,sed ratione tenemẽtorũ,& ideo assisã novæ dissesinæ non habebũt, quia tenemẽtũ est villenagiũ,quãvis privilegiatũ, sed nec Assisam mortis anteccssoris:sed tãtũ parvũ breve de recto,secũdũ cõsuetudinẽ manerii,& ideo dicũtur glebæ ascripticii,quia tali gaudẽt privilegio,ꝙ a gleba amoveri nõ poterũt, quãdiu solvere possũt debitas pensiones,ad quoscũq; pervenerit dominicũ domini regis,nec cõpelli poterint ad tale tenemẽtũ tenẽdũ nisi voluerint.Est etiã aliud genus hominũ in manerio domini regis,

&

& tenẽt de dominico & ꝑ easdẽ consuetudines & servitia villana, ꝑ quæ supradicti & non in villenagio, nec sunt servi nec fuerunt in cõquestu ut primi, sed ꝑ quandã conventionem, quam cum dominis fecerunt, & ita quod quidã eorum cartas habẽt & quidam non. Et qui si à talibus tenementis ejecti fuerint, seisinam recuperabunt) sed secundum quosdã) ꝑ assisã novæ disseisinæ, & cum assisam novæ disseisinæ habuerint, hæredes habebunt assisam mortis antecessoris. ¶ 2. Sunt & alia genera hominum in maneriis & dominicis domini regis, qui sicut alibi tenent liberè & in libero socagio & ꝑ servitium militare ex novo feoffamento & post conquestum. ¶ 3. Itẽ sub potestate dominorum sunt liberi homines possessi ut servi & qui aliquando in libertatẽ proclamant, & qui dici poterunt statu servi cùm sint liberi eadem ratione qua servi dici poterunt statu liberi cùm sint fugitivi, & extra potestatẽ dominorum, de quibus pleniùs dicetur infra.

Cap. XII.

1 ¶ *De rebus & rerum divisione.* 2. *Prima divisio.* 3. *Secunda divisio.* 4. *Tertia divisio.* 5. *Quædem res sunt communes secundùm divisionẽ interiùs.* 6. *Quædam publicæ.* 7. *Quædam universitatis.* 8. *Quædam sacræ & religiosæ quæ sunt deo consecratæ.* 9. *Quædam singulorum.* 10. *Quædam nullius.*

Superiùs dictum est de personis & statu hominum & jure personarum: consequenter dicendum erit de rebus ꝑ divisionem, quia res ꝑ divisionem meliùs aperiuntur. ¶ 2. Rerum autem prima divisio hæc est, ꝙ rerum quædam sunt in patrimonio nostro, & quædam extra. In patrimonio nostro sunt res tam mobiles quam immobiles, quibus ꝑ voluntate & necessitate nostra nobis uti licet de quibus satis patebit inferiùs. Extra patrimoniũ autẽ dicũtur res sacræ & religiosæ & cõmunes. Quædam verò nec sunt in patrimonio nec extra, sicut jura & servitutes, usũs fructus. Item actus, via & aquæ duct⁹ & hujusmodi, & ideò non dicuntur servitutes esse in bonis, quia per se & sine fundo alienari non posunt. Item prædiales servitutes per se non censentur, & ideò videntur non esse, vel extinctæ esse si censeantur per se. Nam & manica videtur extincta cùm non accedit vestimento, & tignum videtur non possideri, cum non accedit ædificio, sed tamen non dicuntur istæ servitutes esse extra bona, cũ possidentes exceptionẽ, & non possidentes habeant actionem. ¶ 3. Fit & alia & secũda divisio rerũ, quia aliæ sunt corporales, aliæ incorporales. Corporales verò sunt quæ tangi possunt, sicut terra, fundus, res immobiles vel res mobiles quæ se movere possunt, sicut animalia vel hujusmodi, vel moveri. Incorporales verò sunt, sicut sunt jura, quæ videri non possunt nec tangi, ut jus eũdi, agendi, aquamvè ducẽdi, & hujusmodi, quæ nó possidẽtur sed quasi. ¶ 4. Est & tertia divisio rerum, ꝙ aliæ sunt communes, aliæ publicæ, aliæ universitatis, aliæ nulli⁹, & aliæ singulorum, q̃ variis ex causis, cuiq̃ acquiruntur. ¶ 5. Naturali verò jure cõmunia sunt omnia hæc, aqua ꝑfluẽs, aër & mare, & littora maris quasi maris accessoria. Nemo enim ad litt⁹ maris accedere ꝓhibetur, dum tamen à villis & ædificiis abstineat, quia littora sunt de jure gentiũ cõmunia sicut & mare. Ideò ædificia si in mari sive in littore posita fuerint, ædificantiũ

sunt de jure gentium, & ita in hoc casu solũ cedit ædificio, licet alibi cõtrariũ, quia ædificium cedit solo. ¶ 6. Publica verò sunt oñia flumina & portus. Ideoq̃ jus piscãdi oñb⁹ cõmũe est in portu & in fluminib⁹. Riparũ etiã usus public⁹ est de jure gentiũ, sicut ipsius fluminis. Itaq̃ naves ad eas applicare, funes arborib⁹ ibi natis religare, on⁹ aliq̃ in iis reponere, cuivis liberẽ est, sicuti p̃ ipsum fluvium navigare: sed ꝓprietas earum est illorum, quorũ p̃diis adhærent, & eadẽ de causa arbores in eisdẽ natæ eorundẽ sunt: & hæc intelligenda sunt de fluminib⁹ ꝑhennib⁹, quia temporalia possunt, esse privata. Nota hîc differentiã inter publicum & cõmune. Publica autem ita accipiunt̃ q̃ sunt oñium populorum. i. quæ spectant ad usum hominum tant̃. Cõmunia verò dici poterunt aliquãdo q̃ sunt oñium animantiũ. ¶ 7. Universitatis verò sunt (non singulorum) q̃ sunt in civitatib⁹, ut theatrũ, stadia & hujusmodi, & si qua sunt in civitatib⁹ cõmunia. Dicunt̃ verò theatra à theorando. i. inspiciendo. Stadium verò dicit̃ octava pars milliarii, ꝙ (ut dicitur) Hercules uno anhelitu currebat & postea stabat. Et dicunt̃ ista universit̃ dominio & usu. Usualia autem dicunt̃ universitatis esse non usu, sed dominio & fructu, ut fundi & servi. i. civitat̃, qui ita sunt oñium civium, ita ꝙ nullius ꝑ se. ¶ 8. Res verò sacræ, religiosæ & sãctæ in nullius bonis sunt: ꝙ enim divini juris est, id in nullius hominis bonis est, immò in bonis dei hominum censura. ¶ 9. Item sunt res singulorum ut mea & tua, dominio & usu, sicut fundi, civitates & servi. Et sunt sacra q̃ ritè & ꝑ põtifices deo cõsecrata sunt, veluti ædes sacræ & religiosæ, & dona quæ ritè ad ministerium dei dedicata sunt, ut calices, cruces, & thuribula, q̃ alienari ꝓhibentur, excepta causa redẽptionis captivorũ. Itẽ loca sacra sunt cœmiteria & capellæ & ecclesiæ, & licet ædificia diruant̃, adhuc loc⁹ sacer manet. Et differt sacrũ à sacrario, quia sacrarium dicitur locus ubi sacra reponũt̃. Sacræ etiam res sunt, veluti muri & portæ civitat̃, & ideò dicuntur muri sancti, quia pœna capitalis constituta est in eos qui aliquid in muros sanctos delinquunt, violando aliquid in hiis vel immittendo, vel transcendendo, scalis adhibitis, vel alia qualibet ratione: quia hostile est & abhominabile aliàs ingredi quã per portas, dicitur enim sanctum ꝙ defensum est & munitum ab injuria hominũ, & lex illa specialiter dicitur sanctio, quia pœnã imponit injurioso. Muros verò municipales reficere non licet alicui ad privat̃ cõmodũ, sed ad publicã utilitatem. ¶ 10. Res quidẽ nullius esse dicuntur plurib⁹ modis, natura sive jure naturali, ut feræ bestiæ, volucres, & pisces. Item censura (ut dictum est) sicut res sacræ, religiosæ & sanctæ. Item casu, sicut est hæreditas jacens ante aditionem: sed fallit in hoc, quia sustinet vicem ꝑsonæ defuncti, vel quia sperat̃ futura hæreditas ejus qui adibit. Dicuntur etiam res in nullius bonis esse, quæ habitæ sunt ꝓ derelicto. Itẽ tẽpore dicunt̃ res in nulli⁹ bonis esse, ut thesaur⁹. Itẽ ubi nõ apparet dñs rei, sicut est de wrecco maris. Itẽ de hiis quę ꝓ wayvio habẽt̃, sicut de averiis ubi nõ apparet dñs, & q̃ olim fuerũt invẽtoris, de jure naturali jã efficiunt̃ principis de jure gẽtiũ. Itẽ sunt res natura nulli⁹, ubi natura nõ patitur ꝙ possẽt esse alicuj⁹,

sicut

V. Blundell v. Catterall 5 BLA 270. 292. 308.

ſicut ſunt liberi homines, liberi enim homines exempti ſunt à dominio & commercio, & illud idem dici poterit de ſervo ægrotante quem dominus abjecit, lex enim facit ei ut ſit liber.

HENRICI DE BRACTON
de Legibus & conſuetudinibus Angliæ.
Liber ſecundus.

Cap. I.

1 ¶ *Qualiter acquiruntur rerum dominia: de Iure naturali ſive gentium per occupationem, & de feris beſtiis.* 2. *De Piſcatione, venatione & apprehenſione & apium incluſione.* 3. *De manſuetis beſtiis & avibus.*

Dictum eſt ſupra de rerum diviſione, nunc autẽ dicẽdum eſt qualiter dominia rerũ acquiruntur, de jure naturali ſive gentium: ut à vetuſtiore jure incipiatur, quod cum ipſo genere humano rerũ natura prodidit, & poſt dicendũ erit de jure civili, quod poſtea eſſe cepit, cùm & civitates cõdi, & magiſtratus creari & leges ſcribi ceperunt. ¶ 2. Jure autẽ gentium ſive naturali dominia rerũ acquiruntur multis modis. Inprimis per occupationẽ eorũ quæ non ſunt in bonis alicujus, & quæ nunc ſunt ipſius regis de jure civili & non cõmunia ut olim: ſicut ſunt feræ beſtiæ, volucres & piſces, & oñia animalia quæ in terra & in mari & in cœlo & in aëre naſcũtur ubicũq; capiãtur, & cũ capta fuerint incipiunt eſſe mea: quia mea cuſtodia coercẽtur, & eadẽ ratione ſi evaſerint cuſtodiam meã & in naturalẽ libertatẽ ſe receperint, deſinũt eſſe mea & rurs⁹ fiũt occupãtis. Recipiunt autẽ naturalẽ libertatẽ tunc, cũ vel oculos meos effugerint in aëre libero & non ſub captura mea, vel ita ſunt in cõſpectu meo ut impoſſibilis ſit eorũ ꝓſecutio. ¶ 3. Item cõtinet occupatio piſcationẽ, venationẽ & apprehẽſionẽ. Et nec ſola ꝓſequutio facit rẽ eſſe meã. Nã etſi feram beſtiã vulneraverim ita ut capi poſſit, nõ tamẽ eſt mea niſi eã cepero, imò erit potiùs occupãtis, quia multa accidere ſolẽt nẽ capiã. Itẽ ſi in laqueum quẽ venãdi cauſa tetẽdi aper inciderit, & cũ coertione eũ exẽptũ abſtuli, erit meus, ſi in poteſtatẽ meã pervenerit, niſi conſuetudo vel privilegium ſe habeat in cõtrarium. Cõtinet & occupatio incluſionẽ, ut in apibus quarum fera eſt natura, nã ſi in arbore mea conſederint, non magis ſunt meæ antequam à me alveo includantur, quàm volucres qui in arbore mea fecerint nidum, & ideò ſi alius incluſerit eas, earum dominus erit. Examen etiam quod ex alveo meo evolaverit eò uſque meum eſſe intelligitur quamdiu in cõſpectu meo eſt, nec ſit impoſſibilis ejus ꝓſequutio, alioquin occupantis fit, ſed ſi quis illud ceperit, ſuum non facit ſi ſciverit ipſum eſſe alienum,

num, sed furtū facit, nisi animum habeat restituendi. Et hæc vera sunt, nisi aliquando de consuetudine in quibusdam partibus aliud fiat. ¶ 4. Hæc quæ dicta sunt locum habent in animalibus, quæ omni tempore fera permanserunt: si autem animalia fera facta fuerint mansueta, & ex consuetudine eunt & redeunt, volant & revolant, ut sunt cervi, cygni, pavones & columbæ & hujusmodi, alia regula comprobata est, ut eousque nostra intelligantur, quamdiu habuerint animum revertendi. Nam si revertendi animum habere desierint, nostra desinunt esse. Revertendi autem animum videntur desinere habere, cùm consuetudinem revertendi deseruerint. Idemque dicitur de gallinis & anseribus feris factis, ex mãsuetis. In domesticis verò tertia regula comprobata est, quòd licet conspectum meum effugerint anseres mansueti & gallinæ, quocunq; tamen loco sunt, mei intelliguntur esse, & furtum facit qui ea animo lucrandi retinuerit. Habet etiam locum ista species occupationis in iis, quæ ab hostibus capiuntur, ut si liberi homines in servitutem nostram deducantur, & potestatem nostram evaserint, pristinum statum recipiunt. Item locum habet eadem species occupationis in iis quæ communia sunt, sicut in mari & littore maris, in lapillis & gemmis, & cæteris in littore maris inventis. Idem etiam in insulis in mari natis, & in similibus, & in rebus pro derelicto habitis, nisi consuetudo se habeat in contrarium propter fisci privilegium.

7 Co. 16b
Case of Swans

Cap. II.

1. ¶ *De modo acquirendi per accessionem, & quid est alluvio.* 2. *De insulis natis in flumine.* 3. *De accessione quæ fit humana natura operante per adjunctionem specierum.* 4. *De ædificiis quilibet.* 5. *De literis & picturis.* 6. *De accessione quæ fit divina natura & humana operante, & de planta.*

Acquiruntur etiam jure gentium rerum dominia, per accessionem discretam, vel secretam, concretam seu continuam, & quæ ex animalibus dominio tuo subjectis nata sunt, tibi acquiruntur. Item quod per alluvionem agro tuo flumen adjecit, jure gentium tibi acquiritur. Est autem alluvio latens incrementum, & ꝑ alluvionem adjici dicitur ꝙ ita paulatim adjicitur, quòd intelligere non possis quo momento temporis adjiciatur. Nam etsi tota die infigas intuitū tuum, imbecillitas visus tam subtilia incrementa perpēdere non potest, ut videri poterit in cucurbita & similibus. Si autem non sit latens incrementum imò apparens, contrarium erit, ut ecce, vis fluminis partem aliquā ex tuo prædio detraxit & vicini prædio appulit, certū est eam tuam permanere, & si longiori tēpore fundo vicini adhæserit, & arbores quas secum traxerit in eum fundū radices egerint, ex eo tempore videntur fundo vicini acquisitæ. Dabitur tamen priori domino utilis vendicatio, secundùm quosdā, sed cessat rei vendicatio, quia alterius facta est crusta, & alia dicenda est arbor aliæ terræ alimento. ¶ 2. Habet etiam locū eadē species accessionis in insula nata in flumine, quæ si quidē mediam partē fluminis teneat, cōmunis est eorū qui ꝑ indiviso ab utraq; parte fluminis propè ripā prædia possidēt, ꝑ modo latitudinis cujuscunq; fundi, quæ latitudo propè ripam sit, ꝙ si alteri parti proximior sit, eorū est tantùm qui

ab ea parte ꝓpe ripam prædia possident. Si autem insula in mari nata sit, ꝙ raro accidit, occupātis fit, nō tamē credas ꝓpriū alicujus agrum in formam insulæ redactum, insulā esse, ut ecce, flumen dividitur in su ꝓiori parte & circuit agrū alicuj⁹, & demū infra unitur, quo casu ej⁹ erit ager cuj⁹ prius fuerat. Cavendū quoq; erit in metienda vicinitate insularum, quia potest quis in hoc de facili decipi. Ponatur igitur punct⁹ quidā in medio intē utrumque agrū, & secundùm hoc, si insula citra punctū sit, vel huj⁹ tantū, vel illi⁹ tantum erit. Si autē sit & citra punctū, & in ipso pūcto, & ultra, tunc ꝓ indiviso cōmunis erit, ut tantū mihi de ipsa insula cedat, quantū cōtinetur à medietate puncti usq; ad agrū meū, & sic fiat in ꝓsona vicini quoad divisionem. Et videtur ꝙ vicinitas & remotio insulæ considerari debet secundùm principium nativitatis suæ, & inde erit, ꝙ si intē insulā quæ mihi ꝓximior est & cōtrariā ripam vicini, quæ est ultra flumen alia sit nata insula, mēsura fiet à mea insula & non ab agro meo. Et hæc oīa tenenda sunt in insula quæ alvei solo adhæret & non quæ virgultis sustentatur. Si autē insula rotunda inveniatur, difficile erit eā metiri, hoc tamē observetur, ꝙ omne ꝙ ꝓpinqui⁹ est, mihi cedat, & ita vicino cedat ꝙ ei vicini⁹ erit, & hoc nunquā fallet. Habet etiam locum hæc in agris nō limitatis: nam in limitatis nō habet locū jus alluvionis. Sunt autē limitati, qui assignantur aliquib⁹ certis locis & certis tminis, ubi scitur quid cui sit datum, quid retentū & relictū. Prætereà agris limitatis non cedit insula ratione vicinitatis in flumine publico, imò conceditur occupanti, & ꝓ consequens regi ꝓptē suum privilegium. Habet etiam locum eadē species accessionis in alveo fluminis, à flumine derelicto. Cedit enim eis qui ꝓpe ripam fluminis prædia possident, ꝓ modo. s. latitudinis cujuscūq; agri, quæ latitudo prope ripam sit. Nov⁹ autē alve⁹ ejusdem juris incipit esse, cuj⁹ & ipsum flumen. i. publicū. Flumen enim alveum sibi constituendo agrum privatum facit publicum & publicum privatū. Et ideò dicuntur flumina vice Censitorum. i. judicum vel principū fungi. Judex enim vel imꝑator sæpè ꝙ uni⁹ est alteri adjudicat, justè vel injustè, bona fide vel mala. Sed ubi flumē mihi abstulit meum prædiū ꝓ alvei cōstitutionē, deinde redit ad antiquum alveū, de jure stricto in prædio quodā meo nihil possum vendicare: cedit enim iis qui ꝓpe ripam prædia habent, de æquitate tamen vix obtinet hoc. i. nullo modo obtinet. Ubi autē flumē alveum sibi nō cōstituit in agrū meū sed illū inundaverit, non immutatur species ej⁹ quātū ad ꝓprietatē. ¶ 3. Hæc de accessione quæ fit tātùm divina natura operante. Est & alia, quæ fit tantū humana natura operante, quæ fit ꝓ adjunctionē uni⁹ speciei ad alterā, ejusdem generis vel diversi, ꝓ applumbaturā vel ferrilimationē, secundùm qd' infrà legitur, & ibi dicitur, quæ pars alteri debet accrescere. Si autē ꝓ applumbaturā minor cedit majori vel precioſiori: sed si neutra precioſior, quilibz suū vēdicabit. ¶ 4. Vendicat etiā sibi locū jus accessionis in ædificiis ꝓ humanæ naturæ laborē, ut si quis in solo suo alienam materiā ædificavit, ipse dñs intelligitur ædificii, quia omne qd' inædificatur, solo cedit. Nec tamē is qui materiæ dñs fuerat, dñs esse desinat, nec suū potest eximere, sed ꝓ eo duplū cōsequetur, & si dirutū sit ædificiū, ꝙ suū fuerit vēdicare poterit, nisi fuerit duplum cōsequut⁹. E cōtrario autē, si quis de suo in

ali-

alieno ſolo ædificaverit mala fide, materiã p̃ſumitur donaſſe, ſi autem bona fide, ſolvat dominus ſoli, precium materiæ & mercedẽ fabricatorũ. Hoc autem, ꝙ prædictum eſt, locum habet ſi ædificium ſit immobile, ſi autẽ mobile, aliud erit, ut ecce, horreum frumentariũ novum ex tabulis ligneis factum, in prædio Semphronii poſitum, non erit Semphronii. ¶ 5. Hæc eadem ſpecies acceſſionis, ꝑ humanæ naturæ ſolicitudinẽ poteſt aſſignari in literis. Literæ enim licèt ſint aureæ perinde mẽbranis, chartiſve cedunt, ſicut ea ſolo cedere ſolent quæ ædificantur vel inſeruntur. Sed in picturis erit cõtrarium. Ridiculoſum enim eſſet precioſam picturã ꝑ acceſſionem cedere viliſſimæ tabulæ: & ideò tabula cedit picturæ, ut in Inſtitutis pleni⁹ inveniri poterit, & in ſũma Aſonis, ꝙ in caſu deterior eſt cõditio poſſidentis. Itẽ in eodem, ꝙ melior eſt cõditio poſſidẽtis ꝓpt̃ duplex beneficiũ poſſidendi. Itẽ in eodẽ, ꝙ ubi obſcura ſunt utriuſq; jura, ꝑ poſſeſſore judicabitur. Poteſt etiã eadem ſpecies aſſignari in texturis: Nã ſi alienã purpurã quis intexuerit in veſtimẽto ſuo, licèt precioſior ſit purpura, tamen cedit veſtimẽto jure acceſſionis. Item eadẽ ſpecies acceſſionis poteſt aſſignari in fructuariis & uſuariis circa fructuũ obventionem. ¶ 6. Alia autem acceſſio erit divina natura & humana cooperãte, & quæritur ex ea dominiũ, ut ecce. Titius alienã plantã in ſolo ſuo poſuit, ipſius erit planta. Et ex diverſo, ſi Titius ſuã plantã in Menii ſolo poſuerat, Menii erit planta, ſi modò utroq; caſu radices egerit, unde verſus. Quicquid plãtatur, ſeritur vel inædificatur, omne ſolo cedit, radices ſi tamẽ egit. Sed antequã radices egerit, ꝑmanet ejus, cuj⁹ pri⁹ fuerat, & hæc eſt adeò verũ ut ſi vicini arbor ita terrã Titii oppreſſerit, ut in ejus fũdo radices egerit, Titii erit arbor. Ratio enim non ꝑmittit ut alteri⁹ ſit quàm ej⁹, in cuj⁹ fundo radices egerit. Item ſi in confinio arbor poſita ſit & in vicini fundo radices egerit, communis erit, nec licebit vicino radices excidere. Et hoc verũ eſt ſi arbor mea in vicini fundo radices egerit, ſine quibus vivere non poſſit, quòd cõmunis eſſe debeat, ſi autẽ ſatis vivere poſſit ſine radicib⁹ illis, non erit communis. Qua autem ratione plantæ ſolo cedunt cùm radices egerint & ædificia immobilia, eadẽ ratione cedunt frumenta cùm ſata fuerint, & ſolo coaluerint, ſive fortuito caſu ceciderint in terram, ſive non.

Cap. III.

1 ¶ *De modo acquirendi per ſpecificationem.* 2. *Item per confuſionem.* 3. *Item per inventionem.*

Acquiritur & nobis res per ſpecificationem, ut ſi quis de aliena materia ſpeciem fecerit aliquam, dominus erit ſpeciei qui fecit. ¶ 2. Eſt & alius modus acquirendi per confuſionem. Confunduntur itaque liquida, ut mel & vinum. Confunduntur etiam ſolida, licèt cum difficultate magna, vz. ſpecies, ſicut aurum & argentum, plumbum & ferrũ, & ꝙ ex iis redigitur erit commune (ſive ſeparari poſſit ſive non) inter eos, de quorũ voluntatib⁹ corpora ſive ſpecies confunduntur, ſi autem caſu fortuito fiat confuſio & ſeparari non poſſunt, idem erit. Si autẽ ſeparari poſſunt materiæ, unuſquiſq; partem ponderis & menſuræ habebit, quam habuit in rudi materia. Si autẽ frumentũ alicujus mixtũ fuerit cum frumento alterius, non erit frumentũ

inter eos cõmune, sed quilibet de acervo suo vẽdicabit partem, ꝑ modo sui frumenti. Nec fieri poterit cõmunicatio frumenti, quia singula corpora manẽt in sua substantia, ac si pecora Ticii tuis pecorib⁹ essent mixta, & ubi non intelligitur ꝙ grex sit cõmunis, & quamvis valdè difficile sit & quasi impossibile separare frumentum meum à frumento tuo, satis tamen dici poterit ꝑ parte indivisa dari vendicationem, quasi acervus frumenti sit cõmunis, ut vendicet tantum de acervo quantũ fuerat suũ, & differt cõfusio à mixtione in tribus: species enim dicuntur misceri & materiæ confundi. Item species mixtæ remanent in eadem substantia & specie, confusæ autem transferuntur in aliã materiam. ¶ 3. Acquiritur & dominium per inventionem, ut si thesaurus inveniatur: secundùm quod dicetur inferius inter placita coronæ.

Cap. IV.

1. De diversis modis acquirendi ex jure civili. 2. De quadam recapitulatione de quadam divisione Rerum. 3. De Servitutibus.

ACquiritur etiam jure civili multis modis, vz. ex causa donationis, ex causa successionis, ex causa testamentaria & aliis pluribus modis, secundùm ꝙ inferiùs dicetur. Acquiritur etiam res corporalis ꝑ traditionem, quia res corporalis patitur traditionẽ, quod non faciunt res incorporales, ut sunt jura. Et quid sit traditio & quæ sufficiũt ꝑ traditione, dicetur infra pleniùs, de donationib⁹. ¶ 2. Est & alia divisio rerũ de qua superiùs dicitur in parte, ꝙ aliæ sunt corporales, aliæ sunt incorporales. Corporales sunt hæ, quæ sui natura tangi possunt, qualia sunt homo, fundus, vestis, aurum, argentum & aliæ res innumerabiles, quæ omnes numerari nõ possunt, ꝓpt̃ earũ multitudinẽ, & ideò dicitur natura sui, licèt res tangi non possunt, ꝓpt̃ casũ fortè, quia res cecidit in ꝓfundũ maris, vel ꝓpt̃ difficultatem, sicut stellæ cœlo infixæ, quæ res corporales sunt, licèt tangi non possũt prædictis rationibus, tamen tangibilia sunt. Itẽ corporales res sunt fumus & aër. Est enim aër unũ ex quatuor elementis, ex quibus omnia corpora cõstant & creantur. Illud idẽ etiã est ꝙ assumitur & remittitur à corpore, sicut flatus & anhelitus. Incorporales verò res sunt quæ tangi non possunt, qualia sunt ea quæ in jure cõsistũt, sicut hæreditas, usus fructus, advocationes ecclesiarũ, obligationes, & actiones, & hujusmodi. Nec obstat ꝙ in hæreditate, usu fructu & hujusmodi, corporales res cõtineantur: nam ꝙ ex aliqua obligatione nobis debetur, plerumq; corporale est, veluti homo, fundus, pecunia & hujusmodi, sed ipsũ jus hæreditatis. i. ipsum jus, ꝙ est hæreditas, incorporale est. Et ita dicendum est de jure utendi, fruendi & jure advocationis & obligationis & etiã de jure rusticorũ prædiorũ. Incorporales etiã res sunt, licèt in jure non cõsistant, sicut sunt genera & species, calodæmones & cacodæmones, anima mundi & animæ hominũ. ¶ 3. Quia verò servitutes cõnumerantur inter alias res incorporales, videndũ est de servitutibus. Est enim quædã servitus qua homo fit serv⁹ hominis, sed de ea non tractatur hic, sed de illa qua subjicitur prædiũ prædio, sed fit tamẽ ad similitudinẽ ejus qua homo fit serv⁹ hominis, ut sicut illa cõstitutio dicitur jus gentiũ, quasi quis dominio alieno cõtra naturã subjicitur. Et hoc idẽ dicatur de servitute, sive de cõstitutione qua domus

domui,

domui, & rus ruri subjungitur, & ita dicuntur servitutes urbanæ & rusticæ. Et quæ istæ sunt, & quis eas constituat, & cui, & qualiter, & cùm constituantur, & qualiter amittuntur, inferiùs dicetur.

Cap. V.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex causa donationis inter vivos.* 2. *Quid sit donatio.* 3. *Qualiter dividitur donatio.* 4. *Quis donare possit.* 5. *Quis donare non possit.* 6. *Cui donari possit.* 7. *Quæ res dari possit, & quæ non.* 8. *Quæ exiguntur ad hoc quòd valeat donatio.* 9. *Breve ad inquirendum in quo statu fuit donator quando fecit donationem.* 10. *Breve si donator sit cõpos mentis.* 11. *Breve de summonendo tenentem.* 12. *Quòd certa sit res quæ dari debet.* 13. *Quòd donatio sit gratuita & non coacta.* 14. *Quid sit metus.*

Quoniam inter alias causas acquisitionis, magna, celebris, & famosa est causa donationis, ideò donatio sibi vendicat secũdum locum · Quia p eam magis acquiritur & sæpiùs quàm p aliam, & unde imprimis videndũ est quid sit donatio & qualit dividatur, quis donare possit & quis non. Item quæ res possit donari & quæ nõ, & cui dari possit & cui non. Itẽ quæ exigantur ad hoc ꝙ valeat donatio. Itẽ qualit acquiratur possessio & qualit transferatur ab uno ad alium, & cùm fuerit acquisita, qualit amittatur, & cùm amissa fuerit qualit restituatur. ¶ 2. Est autem donatio quædam institutio, quæ ex mera liberalitate & voluntate, nullo jure cogente, procedit, ut rem transferat ad aliũ, & est (dare) rem accipientis facere cum effectu, alioquin inutilis erit donatio, quæ irritari poterit & revocari : ut si fiat de re aliena, quia non videtur quis possessionem adept', qui eam ita nactus est ut illã retinere non possit, & tamen si res aliena donetur, erit donatio valida quoad datem & quoad accipientẽ ab initio, licèt invalida sit quantũ ad verũ dñm & illũ qui jus habet, erga quem nullo tẽpore erit valida, nisi p cõfirmationem ej' qui illam infirmare poterit. s. veri dñi vel ejus hæredis, vel p eorum ratificationẽ vel ratihabitionẽ, vel p cursũ temporis, ꝙ omniũ excludit actionem. ¶ 3. Videndum erit qualit dividitur donatio. dividitur sic, ꝙ donationũ alia inter vivos, alia mortis causa, sicut ex causa testamẽtaria, de qua inferiùs dicetur. Itẽ donationũ alia simplex & pura. s. quæ nullo jure civili vel naturali cogẽte, nullo precio, metu vel vi interveniente, ex mera & gratuita liberalitate don'tis ꝓcedit: & ubi in nullo casu velit donator ad se reverti ꝙ dedit vel ꝙ se daturũ promisit, sive fiat donatio purè sive in diẽ, nisi fiat sub cõditione vel sub modo. Itẽ alia fit ob causã, ubi. s. causa inꝑponitur ut aliquid fiat vel nõ fiat, in quã speciẽ cadit donatio causa dotis, vel mortis, vel hujusmodi, ut, si quis ea mẽte dederit, ut tũc demũ fiat accipientis, cùm aliquid fuerit subsequutũ. i. si aliquid factũ fuerit vel nõ factũ. Et hoc genº donationis im ꝓprie dicitur donatio, cùm fiat sub cõditione, & si quid detur ea mẽte, ut statì fiat accipiẽtis, si tamẽ aliquid factũ sit vel nõ factũ, ꝙ id ad se debet reverti, velit donator, nec hoc ꝓprie dicitur donatio, sed talis vz. quæ resolvitur sub cõditione, secũdũ ꝙ plenius dicetur inferiùs, de donationibº cõditionalibº. Qualis autẽ debet esse, dicetur infra in titulo, qui loquitur de illis, quæ exigãtur ad hæc, ꝙ valeat donatio. Itẽ donationũ quædã justa & quædam injuriosa. Justa autem poterit esse si fiat de re ꝓpria, si autem fiat de

de re aliena, erit injurioſa, & ea à vero domino poterit revocari. Item donationum, quædã libera & pura, & quædã ſub cõditione vel ſub modo ſuſpenſa. Item quædã abſoluta & larga, & quædã ſtricta & coarctata, ſicut certis hæredibus, quibuſdam verò à ſucceſſione excluſis, ut ſi fiat donatio certis hæredibus & pſonis, vel ſi ab initio larga fuerit & fuerit poſtmodùm ex cõventione coarctata, ita quòd donatori⁹ rem ſibi datam dare vel vendere non poſſit certis pſonis, vel non niſi certis pſonis, quod quidem facere poterit quilibet, niſi ubi pactũ intervenerit in initio donationis, quòd hoc ei facere non liceat cõtra pactum. Item donationum alia incepta & non perfecta, ut ſi de donatione convenerint, & inſtrumentũ inde confectum fuerit & homagium captum, tamẽ non ſufficiunt hæc omnia, niſi traditio ſubſequatur. Item poterit donatio eſſe ſimplex præloquutio, quæ non ſufficit ꝓ donatione. Item poterit fieri donatio cum charta vel ſine charta, quia licet charta non intervenerit, valida poterit eſſe donatio, dum tamen donatio ꝓbari poſſit aliis legittimis documentis, unde non ſufficit tantùm probare chartam, niſi ꝓbetur & donatio. Sed ẽ converſo, poterit charta eſſe vera & valida p ſe, licet donatio fuerit imperfecta, & è cõtrario. Item donationum quædam valida eſſe poſſunt ab initio, & invalida fieri ex poſt facto, & è cõverſo. Item valida poterit eſſe donatio ſtatim ab initio inter quaſdam pſonas, & invalida & ſuſpenſa quantum ad alias pſonas, ut ſi quis rem alienam dederit alicui, ut ſuprà dictum eſt. Item donationũ quædam ab initio tam valida tam perfecta, quòd irritari non poterunt nec revocari. Itẽ eſt & alia quæ ab initio eſt aliqua & incepta, ſed tamen non pfecta & p cõfirmationem pficitur & convaleſcit, ut ſuprà dictum eſt: ut ſi incepta fuerit, ſed traditio in vitâ donatoris non ſubſequuta, p cõfirmationem veri hæredis poſt mortem anteceſſoris, cùm ei jus deſcenderit & non antè, valida efficitur & confirmatur, quia confirmatio omnem ſupplet defectũ. Itẽ ab initio poterit eſſe perfecta & tamen in pendenti erit donatio donec p ratificationẽ confirmetur, ut ſi minor dum fuerit infra ætatem donationem fecerit, in pendenti erit donatio, quouſq; fact⁹ major, p ratihabitionem, illã confirmaverit, vel per integram reſtitutionem illam revocaverit, & in multis aliis caſib⁹. ¶ 4. Item videndum quis donare poſſit & quis non: & ſciendum ꝙ donare poteſt omnis qui à lege vel jure non ꝓhibetur. Donationẽ verò facere poteſt, qui eſt major & plenæ ætatis de quocunq; tenemento, dum tamen ſit ſanæ mentis, & in ſeyſina, & rerum ſuarum habuerit adminiſtrationem. Item dominus rei, & non dominus, ſenex, & valitudinarius, maſculus, & fœmina, liber, & ſervus aliquando. Item legittimus, & baſtardus in ſuo caſu, cùm hæredes de corpore ſuo habuerit vel aſſignatos. Itẽ tam ille qui habet liberum tenementum, ſicut ad vitã ſuã, quàm ille qui ꝓprietatem habet & feodũ. Item licèt liberũ tenementũ non habuerit, donationem poteſt facere quis, dum tamẽ in ſeyſina fuerit aliqua juſta de cauſa, ſicut ad terminum annorũ, vel ratione cuſtodiæ. Idẽ erit ſi nullã juſtã cauſam habuerit, ut ſi per intruſionẽ, vel diſſeyſinã, & cùm ſit in ſeyſina aliis donare poterit, licèt non cum effectu, & aliis p donationem facere liberũ tenementum, quod quidem ipſe non habuerit. Item convaleſcit donatio facta à furioſo, ſicut à minore,

ſi

si sanæ mentis effect⁹, donū illud cōfirmaverit, vel ratū habuerit. Itē donationē facere poterit, ex cōsuetudine speciali, ille qui est infra ætatem xxi. in anū ætatis suæ xvi. sicut in villa de Gipwico, quia ibi potest facere donationem ille qui est xvi. annor. ¶ 5. Itē quis donationē facere nō possit videndū est. Et sciendum q̄ ꝓhibētur donationē facere omnes, qui generalē & liberā rerum suarū nō habēt administrationē, sicut illi minores qui sunt sub tutela vel cura, & se ipsos regere nō norunt, accipere autē poterūt (tutore authore) & cōditionē suā meliorē facere. Dare autē nō poterūt nec cōditionē suā deteriorare. Dare autem ideò non possunt, quia donationi cōsentire non poterūt, nec cum authoritate tutoris nec sine. Item nec surd⁹ qui omnino nō audit. Secùs autem si tardè audit, quia tunc potest dare. De muto autem qui omnino loqui nō potest, id idem erit dicendū, possunt enim cōsentire (secundùm quosdā) p signa & nutum. Et generaliter tenendū est q̄ mutus donationē facere nō potest, quia donationi cōsentire nō potest, sicut nec furiosus, nec mēte capt⁹, nisi lucidis gaudeat intervallis, sicut ille qui est infra ætatem, vice autem minoris fungitur ecclesia dei. Item nec ille donare potest qui ab hostib⁹ capt⁹ est, quādiu fuerit in custodia eorū & sub potestate, quia nec possidere potest qui ab aliis possidetur, nec aliquid dare potest cum effectu, quia nihil possidet. Idem dici possit de servo ratione prædicta, quia nihil dare potest cum effectu, quia nihil possidet, dum ab aliis possidetur. In pendenti autē sunt hujusmodi donationes (secundùm quosdā) donec cōfirmentur vel penit⁹ infirmentur, quāvis dicant quidā, q̄ nulla præterita nec præsentia remaneāt in suspenso, secundùm quod, inferi⁹ pleni⁹ dicetur. De hac materia in tractatu, quæ donationes validæ sunt ab initio & quæ validæ efficiuntur ex postfacto. Itē donare nō potest leprosus extra cōmunionē gentium posit⁹, (ut de termino s. M. añ regis H. septimo incipiente octavo circa finē rotuli, sicut nec petere. Itē sunt nonnulli qui dare nō possunt sine cōsensu aliorū, nec valet illorū donatio p se, ut si Archiepiscopi donationē facerēt, episcopi, abbates vel priores ecclesiarū quæ sunt de advocatione dñi regis, nec dare possunt sine assensu capituli sui, nec ipsū capitulū sine cōsensu regis vel alteri patroni, quia omniū illorū cōsensus quos res tangit erit necessari⁹ & requirend⁹. Idē dicendū erit in rectorib⁹ ecclesiarū, qui nihil possidēt nisi nomine ecclesiæ suæ, unde nihil dare possunt, alienare vel pmutare, nisi de cōsensu episcopi vel patroni, nisi inde melioretur cōditio ecclesiæ, si autē deterioretur, nō valet, quia fit eis donatio secūdariò, sicut maximè patet in ipsa dedicatione & etiā post dedicationē. Do deo & ecclesiæ tali & canonicis vel monachis vel rectorib⁹ vel psonis ibidē deo servientib⁹, & ita q̄ primò et principaliter fit donatio deo et ecclesiæ, & secūdariò canonicis vel monachis vel psonis, & ita nihil habēt nisi nomine ecclesiæ suæ, & hæc vera sunt, nisi velit aliquis dicere q̄ ecclesiæ suæ cōditionē meliorare nō possunt, etiā sine cōsensu prædictorū. Sūt etiā quidā priores & ꝓcuratores qui sunt amotibiles, qui nec dare possunt nec alienare, sicut nec rem in judicium deducere, nec pmutare nec cum cōsensu superioris nec sine cōsensu abbatis vel prioris, vel alteri⁹ talis, quia amotibiles sunt & nō ꝓpetui, nec generalē nec liberā habent administrationem. Sunt tamen quidam qui sunt amotibiles

qui respondere poterunt & rem in judicium deducere in locis spiritualibus, sicut apud sanctum Albanum. Item donare non potest bastardus cum effectu, nisi de corpore suo hæredes procreatos habuerit, vel assignatos fecerit legittimè, vel per nomen vel per modum donationis. Item dare non potest cum effectu accusatus super crimine læsæ majestatis, vel alio crimine capitali post feloniam perpetratam, dum tamen condemnatus fuerit judicialitèr & per sententiam, sed donatio talis remanebit in pendenti, donec fuerit condemnatus vel convictus. Et ad hoc facit lex F. de donationibus post contractum maleficium, &c. ubi dicitur, q̃ post contractum crimen, donationes factæ valent, nisi cõdemnatio sequuta sit, innuit ergò quod nisi fuerit subsequuta, quòd valent donationes, & si fuerit quòd non valent. Item dare non potest ille qui omnino seysinam non habuerit rei datæ, licèt dominium habuerit & servitium percipiat, sicut videri poterit in casu. Esto q̃ quis primò dimiserit terram suam ad firmam B. & postea illam dederit C. & homagium suum ceperit, & in seysinam posuerit, salvo B. firmario termino suo, & q̃ nihil ei deperiat per donationem illam, & ita quòd nihil remaneat illi donatori nisi homagium & servitium. Item esto q̃ idem donator qui nihil sibi retinuit nisi dominium & servitium, sine seysina, eandem terram dederit eidem B. firmario & de facto posuerit ipsum in seysinam, si ipse C. incontinenti ipsum B. ejecerit, B. per assisam non recuperabit ut liberum tenemẽtum, nec ut terminum: quia utrumq; amittit, ex quo donator nullam omnino seysinam habuit, ex tali donatione non potuit ei facere liberum tenementum, & ex quo idem B. se tenuit ad feoffamentum tacitè termino renunciavit. Sed si idem C. post feoffamentum eundem firmarium ejicere non possit incontinenti, vel post intervallum, competit ei Assisa novæ disseisinæ, tam super feoffatorẽ suum, quàm super firmarium; in quo casu tantum per assisam recuperabit versus ipsum B. firmarium. De æquitate tamen per officium Justiciariorum tenebitur donator eidem firmario ad excambium propter fraudem. Et plus de hac materia infrà, si diversis temporibus ab uno & eodẽ facta fuerit donatio duobus. Item non valent donationes factæ inter virum & uxorem, non enim poterit vir dare uxori, nec è converso, constante matrimonio, quia hujusmodi donationes prohibitæ sunt inter tales psonas, nec enim fraudem facere possunt constitutioni. ut si vir donationem fecerit extraneæ personæ, ea mente ut extranea persona eam det uxori in vita viri, vel post mortem. Et q̃ de viro dicitur, dici potest de uxore. Si autem ante sponsalia vel matrimonium vel post divortium fiant, benè valent, dum tamen non fiant in occasione matrimonii subsequentis, si fiant ante, secundùm quosdam. ¶ 6. Dictum est in proximo præcedente quis donare possit & quis non, nunc autem dicendum cui donari possit, & sciendum est quòd dari potest tam servo quàm liberò, sive fiat donatio à domino sive non domino, secundùm quod inferius dicetur. Item tam fœminæ quàm masculo. Item tam viro quàm uxori simul vel separatim per se. Item tam minori quàm majori, dum tamen tutoris auctoritas intervenerit, sed non poterit quis esse minoris feoffator & tutor, quia cùm sit donator, non poterit se ipsum dare tutorem, quia sic videretur

continuare

continuare seysinam suam, licèt omnes fructus & ꝓventus rei datæ converteret in usus & utilitatem minoris. Oportet enim in qualibet donatione ꝙ dator se ponat extra seysinam, tam animo quàm corpore, corpore, tam proprio quàm alieno. Oportet ꝙ donatorius se ponat in seysinã tam animo quã corpore, corpore, ꝓprio vel alieno. Item donari poterit tam bastardo quàm legittimo, sibi & hæredibus suis vel assignatis suis. Item fieri poterit donatio tam pluribus quàm uni soli, simul & semel vel successivè ꝑ modum donationis, ut infrà dicetur. Itẽ dare poterit quis concubinæ suæ vel alius ab eo, concubinæ & pueris suis, natis & nascituris, vel hæredibus eorũ vel assignatis, quo casu nullus alteri succedit ex pueris, cũ omnes simul feoffati fuerint & teneant in cõmuni, & si aliquis eoꝝ sine hæredibus decesserit, pars decedentis, per jus accrescendi, remanebit superstitibus & eorũ hæredibus, etiã à pluribꝰ usq; ad unum, & ad donatorem non revertetur, quamdiu unus superstes fuerit vel hæredes habuerit: sed si omnes sine hæredibus decesserint, res donata ad donatorem revertetur. Si autem donatio facta fuerit concubinæ tantùm & hæredibus suis, & legittima fuerit & hæredes habuerit, fratrem vel sororem, nepotem vel neptem, vel remotiores qui in donatione comprehendantur, benè poterit ipsa pueros suos feoffare, unum vel plures, simul vel successivè quamdiu hæredes extiterint qui donũ suũ warrantisare possunt secundũ ꝙ dicitur de terra data in maritagiũ. Si autem concubina hæredẽ non habuerit, non valebit donatio facta ab ea, sed res ad feoffatorẽ suum revertetur. Cùm autem concubina & pueri sui feoffati fuerint simul, & omnes simul & semel in seysina fuerint, si ejiciantur, oms simul, ꝑ assisã novæ disseisinæ, recuperabunt, tenendũ in cõmuni. Si autem quidã eoꝝ ejiciãtur ab extraneo vel participe, eodem modo. Si autẽ quidã eorũ successivè decedant, hæredes eoꝝ partẽ suã recuperabũt ꝑ assisam mortis anteceſſoris. Si autẽ mater illorum, s. cõcubina q̃ nomine omnium pueroꝝ fuerit in seysina, primò decesserit, si dominꝰ capitalis in absentia pueroꝝ se posuerit in seysinã, & petentibꝰ pueris restituere noluerit, competit eis assisa novæ disseysinæ ex nomine matris, quæ nomine eoꝝ fuerit in seysina ut ꝓcuratrix, sive pueri in seysina priꝰ extiterint sive non, & ꝑ assisã mortis anteceſſoris, licèt nunquam personaliter in seysina extiterint, cùm acquisita sit eis possessio ꝑ matrẽ tanquam ꝑ ꝓcuratorẽ vel ꝓcuratricem, vel ꝑ breve formatum donationis. Ut de itinere M. de Pateshull in coñ Herford anno regni Regis H. quinto in fine rotuli. Item fieri poterit donatio tam viris religiosis quã aliis quibus dari poterit. Itẽ tã Judeis quã Christianis, nisi modus donationis inducat contrarium, s. ꝙ licitũ sit donatorio rem datã dare vel vendere cui voluerit, exceptis viris religiosis & Judæis, & quòd talibus personis dari non poterit sicut aliis, nulla ratio vel necessitas illud inducit, nisi tantùm modus donationis. Item pluribus fieri poterit donatio simul, quorum quidam capere possunt ex tali donatione, quidam non, & unde valida erit donatio quantũ ad ꝑsonas quorundam: invalida autem quantum ad personas aliorum, ut si vir constante matrimonio dederit uxori & pueris communibus, vel ex alio viro progenitis, quia licèt donatio non valeat

Co. l. 180 b n 3 post 28ª

valeat quantum ad perſonam uxoris, valebit tamen quantum ad perſonas puerorum. ¶ 7. Nunc videamus quæ res dari poſſit, ad quod notandum, quòd rerum, alia corporalis, alia incorporalis. Corporalis verò eſt quæ tangi poſſit & videri, ut Leo, fundus, veſtimentum. Incorporalis verò eſt, quæ tangi non poteſt nec videri, quarum poſſeſſio diverſimodè transferatur de perſona in perſonam. Et ſciendum quòd dare poteſt quis tam alienam rem quàm propriam, propriam ſcilicet, quam habet in præſenti & in manu ſua jure hæreditario, vel de perquiſito ex quocunque titulo, ad vitam vel in feodo, per ſe, vel in communi cum alio. Item terram quam habet vel accidere poſſit in futuro, per mortem alicujus anteceſſorum ſuorum qui tenuerint in feodo, vel poſt mortem eorum qui tenuerint ad vitam quocunque titulo. Rem verò ſic dare poterit ut fidelitas & ſervitium eorum qui tenuerint ad vitam attornentur donatorio. Et quo caſu, ſi donatorius poſt mortem talium primam habuerit ſeyſinam, & hæres petat, dabitur ei exceptio contra hæredem: ſi autem hæres primam habuerit ſeyſinam, dabitur donatorio actio contra hæredem ex modo donationis ſui feoffatoris, & non cõpetit actio donatorio quæ competit ſuo donatori, quia quãvis rem ita dare poſſit ut p̃dictum eſt, tamen actionem ſuam concedere non poteſt ſuo feoffato. Item rem alienam dare poterit quis & ſtatim convaleſcit donatio, ſecundùm quod ſuprà dictum eſt. Item dare poterit quis rem quam tenet in communi, ſicut illam quam tenet ſeparatim & per ſe. Item dare poteſt quis terram quam alius tenet ad terminum annorum, ſalvo tamen firmario termino ſuo, quia iſtæ duæ poſſeſſiones ſeſe compatiuntur in una re. q̃ unus habeat liberum tenementum & alius terminum. Itẽ donare poteſt quis cũ effectu rem q̃ ſua propria eſt, & non revocabitur donatio. Alienam verò rẽ dare non poterit cum effectu, quia revocari poterit, ſed valebit quoad ſuũ feoffatum ut ſuus feoffatus habeat excambium. Et ſciendum q̃ multipliciter fit donatio, quãdoq; s. in feodo, quãdoq; in vita, quãdoq, ad feodi firmã, quandoq; ad terminũ vitæ vel annorum. Si autem ad vitam qualitercunque ſtatim habet donatorius liberum tenementũ, ut ſi fuerit eject⁹ recuperare poterit per aſſisã novæ diſſeyſinæ, & poterit ille cui ſic data fuit terra illa, alteri dare, vel in feodo, vel ad vitã ſi voluerit, ſed revocari poterit donatio. Sed ſi ille qui tenuerit ad vitã ſic & talib⁹ verbis donationẽ fecerit, de terra q̃ ad vitam tenuerit, alicui: Do & concedo tali quicquid juris habeo in tali terra, etſi qui dat liberẽ habeat tenementẽ, non tamen facit ei cui ſic donatur liberẽ tenementẽ, quia dico. Do tibi jus meum, hoc eſt terrã talẽ ad vitam meam. s. donatoris, non agitur ad vitã donatorii, & ideò donator licèt liberẽ habuerit tenementum, donatorio tamen p̃ hæc verba liberũ tenementum facere non potuit, quia ſi dixiſſet, do tibi talem rem in dominico vel in feodo, hoc non eſſet jus ſuum ſed injuria. Jus autem ſuum, hoc fuit, dare illud quod habuit. s terram dare ad vitã ſuã. s. donatoris & non ad vitã accipientis, quia hoc eſſet injuriosũ & nõ juſtum, & ex hoc liberẽ tenementẽ habere non potuit. ¶ Et generaliter poterit res, qualitercunque acquiſita fuerit, dum tamen tenens illam teneat nomine proprio, ſive per diſſeynam ſive per intruſi-

intrusionem, vel alio modo facere liberum tenementum donatorio quod ipse non habet, & statim quantum ad donatorem & donatorium, sed non quantum ad verum dominum. Item donari non poterit res quæ possideri non potest sicut res sacra vel religiosa vel quasi, qualis est res fisci, vel quæ sunt quasi sacræ sicut sunt muri & portæ civitatis. Hujusmodi verò res sacræ à nullo dari possunt, nec possideri, quia in nullius bonis sunt. i. in bonis alicujus singularis personæ, sed tantùm in bonis dei vel bonis fisci. Item dari non poterunt alicui singulari personæ, res q̃ sunt spiritualibus annexæ, sicut corrodia, ex abbatibus & domibus religiosis percipienda, & hujusmodi, in quibus nullus sibi vendicare poterit liberum tenementum. Sacræ verò & religiosæ sunt res quæ ritè per pontifices deo sunt consecratæ & dedicatæ, sicut sunt ecclesiæ tam cathedrales quàm regulares & rurales. Item eis annexa cœmeteria & alia loca ubi mortui inferuntur, licèt non dedicata, sicut tempore interdicti. Item loca ubi constituuntur abbatiæ, prioratus & aliæ domus religiosæ quæ in bonis dei sunt, & etiam diruto ædificio, adhuc locus sacer manet. Item quasi res sacra ut liber homo qui vendi non potest, cùm libertas non recipiat æstimationem, & est res quasi sacra, res fiscalis, quæ dari non potest, nec vendi, nec ad alium transferri à Principe vel à Rege regnante, & quæ faciunt ipsam coronam, & communem utilitatem respiciunt, sicut est Pax & Justitia, quæ multas habet species, secundùm quod alibi dicetur plenius. Sunt & aliæ res quæ pertinent ad coronam propter privilegium Regis, & ita communem non respiciunt utilitatem, quin dari possunt & ad alium transferri, quia si transferatur, translatio nulli erit damnosa, nec ipsi Regi sive Principi, & si hujusmodi res alicui concessæ fuerint, sicut wreccum maris, thesaurus inventus, & grossus piscis, sicut balena, sturgio, & alii pisces regales, oporteat si inde quæstio habeatur, quòd illi qui hujusmodi libertatem sibi vendicat, doceat hujusmodi ad se pertinere, quia si warrantum non habuerit specialem, in hac libertate se defendere non poterit, quamvis pro se prætendat longi temporis præscriptionem: Diuturnitas enim temporis in hoc casu injuriam non minuit sed auget, nec in primo casu nec in isto, currit tempus contra Regem, nec incumbit ei probatio q̃ ad ipsum pertineant, cùm constare debeat singulis, quòd hujusmodi de jure gentium pertineant ad coronam. Sunt etiam aliæ res quæ pertinent ad coronam quæ non sunt ita sacræ, quin transferri possunt, sicut sunt fundi, terræ & tenementa & hujusmodi, per q̃ corona regis roboratur, & in quibus currit tempus contra regem, sicut contra quamlibet privatam personam. Sũt & aliæ res quasi sacræ quæ personam Regis respiciunt, & aliquando transferri non possunt nisi Justitiariis domini Regis, sicut visus Franci plegii, Placita de vetito namio, Emendatio transgressionis assisarum, Judicium latronum, sicut de illis qui habent Sock & Sack & hujusmodi omnia, q̃ pertinent ad pacem, & per consequens ad coronam. Item dici poterũt quasi res sacræ, res datæ in liberam eleemosinã, est enim libera eleemosina & magis libera eleemosina, secundùm q̃ inveniri poterit infrà de assisis. ¶ 8. Dicendum est etiam quæ exiguntur ad hoc quòd valeat donatio cum effectu,

quia

quia oportet quòd fit mera & pura, libera & non coacta, nec per metum nec per vim extorta. Idem quòd pecunia vel ſervitium non interveniat, ne cadat in cauſam emptionis & venditionis, quia ubi pecunia intervenerit ibi erit emptio, ſi autem ſervitium, ibi erit ſervitii remuneratio. Ad hoc autem quòd valeat donatio, oportet donatorem eſſe plenæ ætatis, quia ſi minor donationem fecerit non valebit, quia in integrum reſtituetur, ſi voluerit, cùm pervenerit ad ætatem. Et notandum quòd cùm donator minori dederit curatorem, & curator nomine minoris fuerit in ſeyſina, ſi donator poſtea quacunque ratione ſe poſuerit in ſeyſinam, & inde obierit ſeyſitus, nunquam propter hoc mutabitur ſtatus minoris, quin retineat contra quoſcunq;. Recipere enim poterit per tutoris authoritatem, & conſentire donationi ſibi factæ. Conſentire autem donationi ad ſe faciendæ, vel admittendi iterum donatorem ad ſeyſinam non poteſt, alicujus authoritate: meliorem enim ſuam conditionem facere poteſt, deteriorem nequaquam. Item non poteſt tutor ſic datus ab homine, convertere aliquid in uſus alicujus donatoris vel alterius, ſed tantummodo in uſus minoris, quia inde oportet eum reddere rationem minori cùm minor ad ætatem pervenerit, vel ſi malè geſſerit amoveri poterit & alius ſubſtitui. Item quòd ſuo nomine poſſideat & non alieno, alioquin ſi donaverit revocari poterit donatio. Item ad minus quòd ſit ſanæ mentis & bonæ memoriæ, quamvis impotens ſui, & in ægritudine detentus & lecto mortali conſtitutus, quia in tali ſtatu facta donatio valebit ſi omnia concurrant quæ validam faciunt donationem: non enim debet alicui rerum ſuarum adminiſtratio interdici, vel diſpoſitio, cùm infirmitate gravetur, dum tamen ſit bonæ memoriæ, quia tũc primò neceſſe habet providere familiæ, & domeſticis ſuis, & parentibus, & ſtipendia dare & teſtamenta ordinare: alioquin contingeret talem damnũ ſentire ſine culpa. Sed quoniam aliquando fraudulenter fiant chartæ & falsò finguntur donationes fieri, cũ non fiant, ideò ad veritatem declarandam, erit ad patriã & viſinetum recurrendum. Inquiſitio enim multipliciter variatur ſecundùm varietatẽ querelarũ, & exempli cauſa, fiat inquiſitio ꝑ hæc verba. ¶ 9. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd aſſumptis tecum cuſtodibus placitorũ coronæ noſtræ & præterea duodecem diſcretis & legalibus militib⁹ de comitatu tuo de tali viſineto, in ꝓpria ꝑſona tua accedas ad talem locum, & ꝑ eorum ſacramentum diligenter inquiras ſi talis, &c. vel aliter. Præcipim⁹ tibi ꝙ corã te & corã cuſtodibus placitorũ coronæ noſtræ, in pleno comitatu tuo venire facias duodecem tam milites quã alios liberos & legales & diſcretos homines de viſineto tali, per quos rei veritas meliùs ſciri poterit & negotium expediri. vel aliter: præcipimus tibi, ꝙ venire facias coram nobis vel Juſtic. noſtris tali die apud W. duodecem, &c. ad recogñ ſuꝑ ſacramentum ſuum, ſi A. die quo debuit dediſſe B. tantam terram eum pertiñ in talli villa, fuit ita compos ſui quòd itinerare potuit de loco in locum, & ita ſanæ mentis & bonæ memoriæ, quòd donationem facere potuit & donationi conſentire, vel non, &c. vel aliter: Si A. die, &c. fuit ſanæ mentis & bonæ memoriæ, quamvis ægritudine detentus, & ſi prædictus B. s. donatorius

natorius per donum illud seysinam habuit de eadem terra in vita ipsius A. donatoris. s. per tantum tempus ante mortem ipsius A. vel non, vel quod si idem A. non fuit sanæ mentis, & ita quòd repetatur contrarium per omnia. & unde C. filius & hæres ipsius A. dicit quòd quando donum illud fieri debuit, non fuit idem A. bonæ memoriæ nec compos sui quòd itinerare posset de loco in locum, & inquisitionem, &c. Item alia forma inquisitionis super eodem. s. si die quo terram illam dedit B. per chartam suam, fuit bonæ memoriæ, & si donum illud ei fecit vel non, & si fuit ita compos sui post donum illud (si aliquod donum ibi fuit) quòd itinerare potuit de loco in locum, quamvis paralysi percussus. Si tamen in principio donationis non esset sanę mentis, postmodum sanæ mentis effectus donum illud ratum habuerit vel non. Et notandum quòd si paralyticus itineret de loco in locum & discretionem habet, ab eo præsumatur quòd omnia ritè gesserit, & de aliis non est ita intelligendum, quia quamvis itinerare non possunt, tamen bonam memoriã habere poterunt. Et de hac materia plenius invenies, de termino M. anno regni Regis H. decimoquinto incipiente decimo sexto in Cõm Berk: de Roberto de Burneby. Item cùm quis fuerit impotens sui, sed tamen sanæ mentis. Si aliquis surrepto sigillo alicujus, chartam fecerit de terris suis sine voluntate & consensu suo ad exhæredationem hæredis, ad instantiam & petitionem hæredis, mittantur milites per præceptum domini Regis ad impotentem ut audiatur ejus confessio, utrum. s. de voluntate sua & consensu factæ sunt donationes & chartæ vel non, & si donationes & chartas deadvocaverit, tunc iste qui fraudem fecerit summoneatur, quòd sit responsurus de fraude illa per tale breve, quod mediatè subsequitur. ¶ 10. Rex vic. salutem. Mitte quatuor legales milites de com tuo apud M. ad A. qui languidus est ut dicitur, ad videndum in quo statu fuerit, & utrum sit compos sui vel non, & ad inquirendum ab eo si alicui terras dederit in ægritudine sua, & quibus, & inquisitionem illam nobis vel Justic. nostris scire facias ad talem diem sub sigillo tuo, &c. Cùm autem per inquisitionem constiterit, quòd ille de quo queritur fraudem fecerit, summoneatur ille quòd veniat responsurus per tale breve. ¶ 11. Rex vic. salutem. Bene recolimus, nos ad instantiam A. hæredis B. misisse te & quatuor milites ad prædictum B. ad videndum statum suum, & utrum esset cõpos sui vel non, & similiter ad audiendũ si aliquas terras dedisset in ægritudine, & in impotentia sua, & quibus, & tu simul cum prædictis militibus nobis scripsisti, ꝙ ipsum infirmum & impotentem invenisti, & ꝙ coram te & prædictis militibus & multis aliis tunc ibi præsentibus recognovit, ꝙ tali de N. nunquam terras aliquas dederit, nec chartam ei de aliquo dono fecerat, & quia prædictus A. hæres ipsius B. adhuc nobis conqueritur, quòd prædictus talis, qui sigillum ipsius B. patris sui dudum habuerat vel surripuerat per infirmitatem & impotentiam ipsius B. ut dicitur. per se & sine ipso B. vel ballivo suo, propria authoritate se posuit in terras ipsius B. apud talem locum. & chartas de prædicto sigillo (quòd penes se habet) de prædictis terris sibi fecit, ad exhæredationem ipsius A. & quia nemini debet fraus sua patrocinari, nec sustinere, nolumus

nolumus ſicut nec debemus ꝙ aliquis exhæredetur injuſtè, tibi præcipim⁹, ꝙ ſi prædictus A. fecerit te ſecurum, &c. tunc ſum̃ p bonos ſum̃ talem, ꝙ ſit, &c. ad oſtendendū quo warranto ſe poſuit in prædictas terras. Sum̃ etiā per bonos ſum̃, &c. 12. tam milites quam alios, &c. ad recogn̄, &c. ſi prædictus B. terram illam dederit prædicto tali & chartam ſuam ei inde fecerit vel nō, & ſi terras illas ei dedit, & chartam ſuam ei inde fecerit, in quo ſtatu tunc fuerit, utrum. s. compos ſui & bonæ memoriæ, cum ſano intellectu & ſenſu integro, quando donum illud fecit vel non, & ſimiliter p quem p̄dictus talis inde poſitus fuit in ſeyſinam, & habeas ibi, &c. Ad quæ quidē poterit ſummonitus reſpondere, ꝙ licèt donatio illa minùs ſufficiens haberet initium, idem B. poſtea coram probis hominibus ratam habuit illam donationem, & illam confirmavit, & unde ſi mutata voluntate velit impugnare poſtea factum, quod ſuum fuit, per ratificationem & ſuam confirmationem, hoc ei nocere non debeat, cùm ſufficere debeat ſemel voluiſſe. ¶ 12. Oportet etiam ꝙ certa res deducatur in donationem, quia incertæ rei nulla eſt donatio. Item oportet quòd certa res ſit, quamvis incertus ſit rei eventus, ut ſi dicat quis, dabo tibi talem rem cùm mihi acciderit poſt mortem talis anteceſſoris, vel cùm ita factum ſit, vel non factum, vel cùm hoc ſequutum fuerit vel non ſequutum. Et eodem modo cùm certa debeat eſſe res quæ donatur, vel promittitur, ita oportet quòd ſit res certa quæ redonatur vel repromittitur, ſicut homagium vel ſervitium certum, & ſic cadit donatio in unum quatuor contractuum nominatorum, ut ſi dicam, do tibi iſtam rem certam p̄ homagio & ſervitio tuo, oportet quòd ſerviria certa ſunt & expreſſa in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, quibus expreſſis, omnia alia ſervitia & conſuetudines remittuntur, & ſi ſcriptura non intervenerit, recurrendum erit ad communem uſum, ut tale ſervitium fiat & tantundem, quantum faciunt tenentes tantum terræ in eadem villa de eodem feodo. Et ſi de uſu cōtentio oriatur, recurrendum erit ad inquiſitionem patriæ, vel ad magnam aſſiſam. Item oportet quòd certa verba interveniant donationi congrua ſicut & ſtipulationi, ut ſi dicam, dabis mihi centum? & reſpondeas, dabo, quia non valet interrogatio niſi ſequatur reſponſio interrogationi conveniens. s. dabo, & ex tali interrogatione & reſponſione ſtatim ſequitur obligatio. Item ſi ſcriptura intervenerit, validior erit donatio, quia probari poterit donatio faciliùs & meliùs per ſcripturam & inſtrumenta, quàm per teſtes vel per ſectam. Et de chartis & fide inſtrumentorum dicetur pleniùs infra. Item non valet donatio, niſi tam dantis quàm accipientis concurrat mutuus conſenſus & voluntas, s. quòd donator habeat animum donandi, & donatorius animum recipiendi. Nuda enim donatio, & nuda pactio non obligant aliquem, nec faciunt aliquem debitorem: ut ſi dicam, do tibi talem rem, & non habeam animum donandi, nec tradendi, nec à traditione incipiam, non valet, ut ſi dicam, do tibi iſtam rem, & illam nolui tradere, & ſuſtinere quòd illam tecum feras, vel arborem datam ſuccidas, non valet donatio, quia donator plenè non conſentit. Item oportet quòd non ſit error in re data, quia ſi donator ſenſerit de una

re

re & donatorius de alia, non valet donatio propter dissensum: & idem erit si dissensio fiat in genere, numero & quantitate. In genere, ut si quis dicat, do tibi tale manerium certum, & donatorius senserit de alio, quamvis seysinam occupaverit, sibi tamen nihil acquirit. Numero, ut si quis decem dederit, & alius senserit de viginti, non valet quamvis major numerus contineat in se minorem, quia uterque in certum numerum non consentit. Sed hic error nocebit in persona donatorii. Sed quid si aliquis dederit decem, & donatorius consenserit in quinque, valet donatio, quia consentiunt ambo in minorem numerum, sic non est in primo casu, quia in primo casu donator non consentit in majorem numerum, & hic consentit in utrumque, quia si in majorem, per consequens in minorem, sed non convertitur. Item in quantitate, ut si quis dicat, do tibi decem libratas terræ in tali manerio, quod fortè valet viginti libras, & donatorius totum occupet, non valet donatio, quia donator in viginti libras non consentit. Aliud tamen est si dicat, do tibi tale manerium pro decem libratis terræ, cùm valet, 20. valet donatio. Idem est si dicat donator, do tibi decem acras in tali loco, & donatorius sentiat de viginti, non valet donatio ut suprà. Sed quid si donatorius de decem sentiat cùm donator decem dederit & occupet viginti, valet donatio, quia hic non est error sed præsumptio, quæ corrigi poterit de superfluo. Item si dicat donator, do tibi tantam terram pro decem libratis terræ, & ibi sunt 20. adhuc valet donatio, quia neuter errat, nec est deceptus, quia licet error sit in valore, non tamen in re errant. Item si dicat donator, do tibi 10. libratas, & donatorius consentit in quinque, adhuc valet donatio, quia nullus est error qui noceat, quia uterque consentit in eundem numerum, quia qui consentit in 10. per consequens in 5. consentit, major enim numerus in se continet minorem. Et in fine notandum, quòd si in corpus quod traditur sit consensum, non nocet, quamvis circa causam dandi atq; recipiendi sit dissensio: ut si pecuniam numeratam tibi tradam, vel quid tali, & tu eam quasi traditam accipias, constat, ad te ꝓprietatem transire. Item in quibusdam donationib⁹ oportet quòd aliorũ consensus interveniant quã donatoris & donatorii: ut si archiepiscopus, episcopus, abbas & prior, rector ecclesiarum, syndicus vel ꝓcurator donationẽ fecerint, omnium eorum, quorum interfuerit, requirendus erit consensus, sicut regis, & capituli vel conventus. Item oportet ꝙ donationem sequatur rei traditio, etiam in vita donatoris, & donatorii, alioquin dicetur talis donatio potiùs nuda promissio quã donatio, & ex nuda promissione non nascitur actio, non magis quàm ex nudo pacto, non enim valet donatio imperfecta, nec chartę confectio, nec homagii captio cum omni solemnitate adhibita, nisi subsequuta fuerit seysina & traditio in vita donatoris, & unde si donatorius post mortem donatoris se intruserit, statim ejiciatur, vel etiam post aliꝙ intervallum temporis, per assisam novæ disseysinę non recuperabit, nec hæres donatoris tenebitur ad homagium suum capiendum, licèt factum fuerit sui antecessoris. Et qualiter traditionibus & usu captionibus rerum dominia transferuntur, dicetur plenius in titulo, de acquirenda

possess.-

poſſeſſione. Item quia conventiones, conditiones & pacta & modi diverſi donationum incidunt in donationibus, ſi incontinenti apponantur legem dant donationi & donationem infirmant, & dant exceptionem donatori, & ligant ꝑſonas contrahentium & obligant ipſam rem datam, & tranſeunt cum ipſa re de ꝑſona in perſonam. Si autem ex intervallo adjiciantur, non inſunt omnino donationibus, ſed perimunt quandoq; actionem, quandoq; exceptionem ut probatur, C. de pactis in bonæ fidei & L. ſequenti, & ita contrahitur donatio, ut ſi dicam, do tibi hoc, ut facias & concurrant iſta ꝑdicta, ſecundùm quod videri poterit de verbis pactorum. C. per hos verſus, Re, verbis, ſcripto, cõſenſu, traditione, junctura, veſtes ſumere pacta ſolent. ¶ 13. Item gratuita debet eſſe donatio & non coacta, nec per metum vel vi extorta, ut ſi quis cartam & donationem cognoverit requiſitus, excipiat tamen ꝙ valere non debeat, eò ꝙ per metum & coactionem tempore guerræ, aliove quocunq; tempore illam fecerit, revocabitur donatio: dum tamen cùm vim majorem & coactionem evaſerit, ſtatim reclamet, ut ſi tempore guerræ illata fuerit violentia, ſtatim poſt guerram reclamet, alioquin ſibi præjudicat imperpetuum, cùm per diſſimulationem conſentire videatur, ut inter placita quæ ſequuntur regem, anno regni regis H. 19. Aſſiſa præſentationis, inter priorem de Wallingford & Rogerum de Quincy & Simonem de Thennore, qui venit à latere. Si autem tempore pacis compulſus fuerit quis per metum & vim in priſona, ad aliquid dandum, vel faciendum contra voluntatem ſuam, cùm à priſona & violentia evaſerit, ſtatim debet levare huteſium & clamorem, & cum huteſio & clamore accedere debet ad villas ꝓpinquiores & ad ſervientes regis, & poſtea ad com̃, & ibi oſtendere violentiam ei factam: & ſic revocabitur ꝙ actum erit: Si autẽ diſſimulaverit, videtur conſentire, ut ſupra: ut de quodã itinere. s.S. De Segrave in com̃ Kanť de Petro de Beke, qui ſum̃ fuit ad warrantiſand' Falconi de Brèante quandam cartam de manerio de Middleton, & unde judicium redditum fuit apud Weſtm̃. Et non ſolum excuſatur quis qui exceptionem habet, ſi ſibi ipſi inferatur vis vel metus: ſed etiam ſi ſuis, ut ſi filio vel filiæ, fratri vel ſorori, vel aliis domeſticis & propinquis, ſicut de eodem Falcone, qui tenuit in priſona fratrem cujuſdam, donec frater ejuſdem qui fuit extra priſonam dedit ei quoddam manerium. Quid autem ſit vis, inferiùs dicetur in tractatu, de aſſiſa novæ diſſeyſinæ, & ibi, qualiter dividatur. Et hic dicendum eſt quid ſit metus. ¶ 14. Metus autem eſt præſentis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio: & præſentem debemus accipere metum, non ſuſpitionem inferendi ejus, vel cujuſlibet vani vel meticuloſi hominis, ſed talem qui cadere poſſit in virum conſtantem, talis enim debet eſſe metus, qui in ſe contineat mortis periculum & corporis cruciatum. Refert autem utrum metus præveniat donationem, vel ſubſequatur: quia ſi primò coactus & per metum compulſus promiſero, & poſteà, ſponte & gratis dedero, talis metus non excuſat. Si autem primò gratis promiſero, & poſteà per metum coact' tradidero, iſte metus excuſat, propter violentiam tradendi & compulſionem, cùm fortè mutata ſit prima voluntas transferendi rem ad donatoriũ.

Fear what?

Sed

Sed quid si quis ab hoste captus, & in prisona detentus donationem fecerit, quæritur an valeat, ꝙ valeat videtur prima facie, si quidem talem donationem dum fuerit in tali statu, fecerit alicui parenti vel amico, militi, vel servienti suo benè merito, revera nulla intervenerit coactio, nec met⁹ in donatione facienda, sed donator hoc affectavit ut donaret tali, unde videtur ꝙ mera & libera & pura sit donatio, & ideò ꝙ valere debeat. Et si eam invit⁹ faceret ita ꝑ prisonā ad hoc coact⁹ ꝑ vim, cui resistere non posset, videtur ꝙ valere non debeat, vice versa. Unde videtur, ꝙ in prisona donationē facere potest & non potest, secūdum tamen diversos respect⁹. Respondeo, in neutro casu valet donatio quādiu quis fuerit in prisona, vel quia hoc facit ꝑ coactionē, et quia potestatē sui non habet. Et qui potestatē sui non habet, nec eorū quæ sua esse debent, potestatē habebit. Et generaliter qui ab aliis possidetur, ipse nihil poterit possidere, & sicut ille qui in servitute fuerit nihil possidere poterit quia possidetur, ita nec ille qui possidetur ab hostibus vel detentus fuerit. Sed cùm talis ita ab hostibus detentus naturalem receperit libertatem, hoc est cùm suæ potestatis effect⁹ fuerit, res ita gestas potest vel ratificare vel infirmare, et ita quòd si postmodùm res ita gestas approbaverit, vel statim donum non revocando, vel homagiū vel servitiū recipiendo, valet.

Cap. VI.

1 ¶ *De diversis modis donationum, quòd alia sit simplex & pura, & alia conditionalis vel sub modo. 2. Si fiat donatio sub conditione. 3. Si ex facto præcedente vel ex causa. 4. Quòd conditio impedit descensum ad proprios hæredes.*

DOnationum alia divisio. s. quòd alia simplex & pura, alia conditionalis, alia sub modo, uni facta, vel pluribus successivè. Item alia, conditionalis, quæ plurib⁹ est adjectis conditionibus. Item alia, de re in maritagium data, alia, de re data viris religiosis, alia, de re data bastardis, alia, de re data ad feodi firmam, alia, de re data ad vitā quocūque modo, alia, quæ idem est ꝙ concessio & non donatio, sicut de re cōcessa ad terminum annorum. Simplex autem & pura dici poterit, ubi nulla est adjecta conditio nec modus: simplicitèr enim dari dicitur, quod nullo adjecto datur. Ut si dicatur, do tali tantam terram in villa tali ꝑ homagio & servitio suo, habendam & tenendam eidem tali & hæredibus suis de me, & hæredibus meis, reddendo inde annuatim, ipse & hæredes sui mihi & hæredibus meis tantum, ad tales terminos, ꝑ omni servitio, & consuetudine seculari, & demanda, ita quòd certa sit res quæ datur, & certa servitia & consuetudines quæ domino debentur, licet incerta sunt alia quæ tacitè remittuntur: & ego & hæredes mei warrantizabimus, acquietabimus, & defendemus imperpetuum prædictum talem & hæredes suos versus omnes gentes ꝑ ꝓdictum servitium, & sic acquirit donatari⁹ rem donatā ex causa donationis, & hæredes ejus post eum ex causa successionis, & nihil acquirit ex donatione facta antecessori, quia cum donatorio non est feoffatus. Et per hoc ꝙ dicitur tali & hæredibus suis (largè sumpto vocabulo hæred') continentur omnes hæredes, tam ꝓpinqui quàm remoti, tam ꝑsentes quàm futuri, sed tamen unus eorū, vel plures qui sunt quasi unus, & propinquiores, remotioribus præferuntur, ut infrà dicetur

cetur, de succeſſionibus. Item augere poterit donationem & facere alios quaſi hæredes, licèt re vera hæredes non ſunt, ut ſi dicat in donatione, habendum & tenendum tali et hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare vel assignare voluerit: Et ego et hæredes mei warrantizabimus eidem tali & hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare voluerit, vel assignare, et eorum hæredibus contra omnes gentes. In quo caſu, ſi donatorius terram illam dederit vel assignaverit, ſi donatorius et hæredes ſui defecerint, donator & hæredes ſui incipiunt eſſe loco donatorii & hæredum ſuorum, et pro hærede donatorii erunt, quoad warrantizandum assignatis & hæredibus eorum, per clauſulam contentam in charta primi donatoris, quod quidem non eſſet, niſi mentio fieret de assignatis in prima donatione. Sed quamdiu primus donatorius ſuperſtes fuerit vel ejus hæredes, ipſi tenentur ad warrantiam & non primus donator. Item ſicut ampliari poſſunt hæredes, ſicut prædictum eſt, ita coarctari poterunt per modum donationis, quòd omnes hæredes generaliter ad ſucceſſionem non vocantur. Modus enim legem dat donationi, & modus tenendus eſt contra jus commune, & contra legem, quia modus & conventio vincunt legem, ut ſi dicatur, do tali tantam terram cum pertinentiis in N. habendam & tenendam ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & uxore ſibi deſponſata, procreatos habuerit. Vel ſic: Do tali & tali uxori ſuæ, vel cum tali filia mea, &c. Habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis de carne talis uxoris, vel filiæ, exeuntibus, vel procreatis vel procreandis: quo caſu, cùm certi hæredes exprimantur in donatione, videri poterit quòd tantum ſit deſcenſus ad ipſos hæredes communes, per modum in donatione appoſitum, omnibus aliis hæredibus ſuis à ſucceſſione penitùs excluſis, quia hoc voluit donator. Et unde ſi hujuſmodi hæredes procreati fuerint, ipſi tantùm vocantur ad ſucceſſionem, & ſi taliter feoffatus aliquem ulteriùs inde feoffaverit, tenet feoffamentum, & hæredes tenentur ad warrantiam, cùm ipſi nihil clamare poſſunt niſi ex ſucceſſione, & deſcenſu parentum: quamvis quibuſdam videatur, quòd ipſi feoffati fuerint cum parentibus, quod non eſt verum. Si autem nullos tales hæredes habuerit, revertetur terra illa ad donatorem per conditionem tacitam, etiam ſi nulla fiat mentio in donatione, quòd revertatur, vel ſi expreſſa mentio in donatione habeatur: & ita erit ſi hæredes aliquando extiterint & defecerint. Sed in primo caſu, ubi nullus extiterit, ſemper erit res data donatorio liberũ tenementum & non feodum. Item in ſecundo caſu, quouſque inceperint hæredes eſſe, eſt liberum tenementũ, cùm autem inceperint habere, incipit liberum tenementum eſſe feodum, & cùm deſierint eſſe, deſinit eſſe feodum, & iterum incipit eſſe liberum tenementum, & ita nunquam ibi erit dotis exactio, niſi fuerit donatio pura, quia de reverſione expreſſa nunquam fiat mentio. Notandum quòd benè poterit donator ab initio in principio donationis ſuæ, legem imponere donationi, & de voluntate ſua rem datam exonerare, ad commodum ipſius donatorii, & contra legem terræ, dum tamen hoc non ſit in præjudiciũ aliorum, ad quos nihil pertinet de eorum contractu:

ut si terram dederit pro minori servitio quàm illam tenuerit de domino & feoffatore suo, dum tamen factum suum warrantizare poterit de proprio, ne domino capitali præjudicetur de servitio suo, licèt terrã datam sibi habuerit obligatam. Poterit tamen exonerare terram datam in præjudicium sui ipsius & hæredum suorum, & remittere servitium ꝑprium ꝑ se, & hæredibus suis, sive servitia, sive consuetudines quascunque. Et sufficit ꝙ hoc semel voluit, quia nihil tam cõveniens est naturali æquitati, quàm voluntatem domini, volentis rem suam in alium transferre, ratam haberi. Et expresso eo ad ꝙ tenetur donatori' in charta donationis, alia omnia videntur esse remissa, quæ non specialitèr sunt expressa. Expressa enim nocent, non expressa non nocẽt, & sic liberat charta ab onere quæ expressa non onerat. Poterit etiam donator rem datam onerare plus & minus, servitio et servitutibus, de voluntate donatorii, & sic nõ præjudicatur alicui nisi donatorio & hæredibus suis: ex quo uterque in initio donationis hoc voluit, quia volenti non fit injuria. Et sic expressa nocent donatorio & non nocent donatori. Et sic modus donationis & conditio quandoque ꝑdest donatorio & quandoq; nocet, et è converso. Modus autem donationis et conditio multiplex esse poterit in ꝑsona donatorii, quandoq; ad cõmodum, ne det vel ne faciat, quandoq; ad incõmodum ꝙ det vel faciat, & semper oportet servare ea, de quib' inter partes cõvenerit, quamvis in præjudicium legis, dum tamen hoc nõ sit in præjudiciũ aliorum. Et semper donatorius poterit facere de re data quicquid voluerit, cùm sit sua omnino, nisi specialitèr cõtineatur ꝙ nõ possit. Item esto quòd sic dicatur in donatione, do tali tantam terram cum pertin &c. habendum et tenendum sibi & hæredib' suis, si hæredes habuerit de corpore suo ꝑcreatos, si tales hæredes extiterint, quamvis defecerint, generalitèr vocandi sunt omnes et in infinitum, quia satisfactum est cõditioni: Si autem null' talis ꝑcreatus fuerit, semper erit res data liberum tenementum, et revertetur ad donatorem, omnib' aliis hæredibus exclusis, cùm non sit cõditioni satisfactum, et sic adjungitur conditio sub modo. Item fieri poterit donatio viro & uxori simul, & hæredibus uxoris tantùm, ꝑ modum donationis, et eodem modo viro et uxori et hæredibus viri tantùm. Item viro et uxori et hæredibus cõmunibus, si tales extiterint, vel si non extiterint, tunc ejus hæredibus qui alium supervixerit. Itẽ fieri possunt donationes sub modo et adjecta cõditione, ut si dicat quis, do tali tantã terram &c. ut det mihi tantũ, vel ut inveniat mihi necessaria, talis donatio, et si non sit omnino gratuita, tamẽ simplex est et pura, et si sequatur traditio, revocari non poterit, sed ille qui tradidit ad hoc agere poterit, quòd ille qui accipit teneat ei conventionem, et faciat ꝙ promisit. Si autem tali donationi sit statim conditio apposita in initio donationis, quòd nisi accipiens tradenti teneat quod convenit, statim liceat sibi se ponere in terram illam, & tenere sibi et hæredibus suis quietè de ipso accipiente & hæredibus suis, si postmodùm se posuerit in seysinam ille tradens, & ille qui accipit arramaverit super eum assisam novæ disseysinæ: Inprimis inquirendum erit an ille qui tenementum accepit, invenerit tradenti ita sufficientèr necessaria, quòd inde

inde contentus esse deberet. Si autem non, cadit assisa, si autem sic, p assisam recuperabit. Si autem necessaria sufficient non invenerit, & tradens in seysinam se ponere non possit p prædictam conditionem, dabitur ei actio ex conditione, ad seysinam suam rehabendam, si vero in possessione esset, ꝙ p se, posset se tueri in possessione sua p exceptionem convertionis. Sed quid si ille qui recepit tali modo, ulterius dedit terram illam alteri, cum non sit pertinens cõditioni? quæritur si ille qui tradidit, possit talem ejicere, cùm illum non tãgat cõditio, videtur prima facie quod sic, quia videtur ꝙ ipsa res obligata sit cum persona & ad nullum transferri poterit nisi cum suo onere, & ideo videtur ꝙ quamvis fuerit ejectus, & licèt sine judicio, non recuperabit. Sed revera obligatio ista psonalis est & inter certas personas contrahitur, nec alias personas ligat, nisi tantùm illas inter quas tantùm fit contractus, nec expressum est de quo tenemento inveniri debent necessaria, non magis de illo quam de illo, & ideò tenementũ non obligatur neq; oneratur. Qualitèr ergo pspiciendum erit quærenti, cùm sic feoffatum ejicere non possit, nec se ponere in seysinam secundùm conventionem, nec contra ipsum agere ex conventione? agendum igitur erit (ut videtur) cum primo qui decepit, ut ad minus teneatur ad interesse, si habeat unde: si autem nihil, tunc recurrendum erit ad feoffatum, de consilio curiæ & non de jure, & sic incidunt in donationem illius. iiii. contractus innominati. s. do ut facias, facio ut des, facio ut facias, do ut des, & sic poterit sequi donatio ex causa præcedente vel ex causa subsequente, secundùm prædictos contractus, facit enim modum, ut si conditionem, quia causam: unde versus. Scito quòd ut modus est, sic cõditio, quia causa. Item poterit pluribus fieri donatio p modum simul & successivè, ut si quis plures habeat filios, & sic fecerit primogenito donationem & dicat. Do A. primogenito filio meo tãtam terram, &c. habendam & tenendam sibi & hæredibus suis de corpore suo procreatis, & si tales hæredes non habuerit, vel habuerit & defecerint, tunc terram illam do B. filio meo postgenito, & volo quòd terra ad ipsum B. revertatur, habendum & tenendum sibi & hæredibus suis, quos de corpore suo procreatos habuerit, & si nullos tales habuerit, vel si habuerit & defecerint, tunc volo & concedo pro me & hæredibus meis, quòd prædicta terra revertatur ad C. tertium filium meum, habendum & tenendum sibi & hæredibus suis quos de corpore suo procreatos habuerit, et sic de pluribus. Et si prædicti A. B. C. sine talibus hæredibus de corpore suo procreatis decesserint, tunc volo quòd prædicta terra revertatur ad me & ad alios hæredes meos ꝙ quidem fieret sine expressione, per tacitam conditionem, nisi donator aliud inde ordinaret. Item si largiùs fiat donatio, ut si dicatur, do tibi tantum terræ, &c. habendum & tenendum tibi & hæredibus tuis, vel cui dare vel assignare in vita, vel in morte legare volueris, valet donatio, ppt voluntatem et cõsensum donatoris, quamvis contra legem terræ fieri videatur, & unde si legatarius primã habuerit seysinam, si hæres petat p assisam, legatarius contra assisam, competentem habebit exceptionem de modo donationis: si autem legatarius extra seysinam petat ex causa testamentaria in foro ecclesiastico, ob-

obstabit ei regia ꝓhibitio,ne Judices ecclesiastici judicarent,quia non habent jurisdictionem nec coertionem ad judiciū suum exequendum. Si autem in foro seculari agere voluerit, quamvis hoc sit inauditū, benè poterit, ꝓ breve formatum,cum possit quis renunciare iis quæ ꝓ se & suis fuerint introducta,sine præjudicio aliorum. Est quædam donatio omnino sub modo,secundùm q̄ prædictum est de iiij.generibus contractuum.s. Do ut des, ut si dicam,do tibi digestum ut des mihi codicem, & si digestum tradidero, teneris mihi ad codicem tradendum. Vel si dicam,do tibi ut facias,i.do tibi codicem ut facias mihi scribi digestum. Vel facio ut des. i. facio tibi domum ut des mihi codicem: vel facio ut facias.i. facio tibi aulam ut tu facias mihi cameram,istæ donationes consistunt sub modo,& obligant contrahentes,ita quòd si dedero vel fecero,tu teneris ad dandum vel faciendū, secundùm quod convenit,sed tamen ut repetere possim quod dedi,si tu non vis facere quod promisisti, si ad hoc tantùm agere possunt quòd tu facias, nisi aliter convenerit ab initio. Poterit enim huic donationi sub modo adjici conditio ab initio, ut si dicam, & si non dederis vel non feceris, quod convenit, quòd ego repetere possum q̄ dedi : vel impensas factas circa rem quas feci,aliter non. ¶ 2. Fieri autem poterit donatio sub conditione seu sub modo,ut si dicam,do tibi rem istam,si ita factum sit vel non factum,& si cōferatur cōditio in futurū,licet præsentia & præterita non sunt in pendenti sicut futura, quia cōditio in præteritū collata infirmat obligationem vel omnino non differt. Hæc autem cōditio est possibilis vel impossibilis, si autem possibilis & potestativa, ut si dicam,do tibi talem rem si dederis mihi x.valet donatio,sed suspenditur donec existat cōditio.Ut si tu petas rem, excipere possum quòd tu x.mihi non dederis.Item si conditio fuerit impossibilis,ut si dicam, do tibi istam rem si cœlū digito tetigeris, non valet donatio,& pro non adjecto habetur conditio. Item non valet donatio ab initio sed est in pendenti in alterius potestate,collata conditione, ut si dicam: Do tibi talem rem,si Titius voluerit,vel arbitrat⁹ fuerit,vel quid tale fecerit,quia nisi hoc fecerit,donatio non valebit.Item si conditio casualis fuerit,ut si dicam,do tibi talem rem,si navis venerit ex Asia,vel si Titius consul factus fuerit, erit donatio in pendenti, quia hujusmodi donationes dependent ex insidiis fortunæ.Si autem conditio fuerit mixta & disjunctiva, ut si in parte fuerit potestativa & in parte casualis,ut si dicam:Do tibi hanc rem si mihi x. dederis, vel si illud feceris, sufficit unum istorum adimpleri, sed si plures conditiones ascriptæ sunt donationi conjunctim, ut si dicatur, si illud & illud factum sit, omnibus est parendum, si divisim,ut prædictum est, cuilibet vel alteri eorum satis est obtemperare. Item conditionum alia expressa, & fit verbis negativis, ut si dicatur, si Titius hæres non sit, tu hæres esto, vel si tu hæredem de corpore tuo non habueris, tunc terra sic data revertatur ad tales, unum vel plures, simul vel successivè. Item est quædam conditio tacita, & fit verbis affirmativis, ut si dicatur, si A. sit hæres B. te invicem substituo, id est, hæredem facio, & si unus eorum præmoriatur, vivus succedat mortuo. Item conditionum, alia

duplex, ut si dicatur, si hæredes de corpore tuo non habueris, vel si habueris & defecerint, tunc terra data revertatur ad me & ad hæredes meos. Item alia simplex, & fit verbis affirmativis, ut si dicam, si habueris hæredes & infra ætatem decesserint, tunc revertatur terra illa &c. Item alia duplex, & fit partim verbis negativis, partim affirmativis, ut si dicam, si filius meus non fuerit furiosus, vel si fuerit & infra furorem decesserit, volo quòd tu hæres meus sis, & hujusmodi. Item fieri poterit donatio sub modo, pluribus adjectis conditionibus, ut si dicam, do tibi hanc rem, ut facias tale quid, vel ne facias, & si non feceris, vel si feceris, quod terra revertatur ad me. Vel do tibi quòd non facias istam rem sine voluntate mea, & si feceris, quòd possim me ponere in terram illam, & me tenere in terra illa quietè de te & hæredibus tuis, & unde si cum prædictæ conditiones sive conventiones & instrumenta in quibus continentur deducta fuerint in judicio, non sufficit si probentur instrumenta, conditiones vel conventiones : nisi probetur quòd satisfactum sit conditioni, vel non satisfactum: quia ꝓbato instrumento, adhuc poterit esse quòd non sit conditioni satisfactum, p veram ꝓbationem, vel saltem p præsumptionem, cui semper standum erit, donec ꝓbetur in contrariũ. Item si quis ita dederit sub modo vel sub conditione, quæ ex alterius dependeat voluntate vel potestate. Verbi gratia: si quis dederit alicui advocationem alicujus ecclesiæ, ut ibi faciat prioratũ & illum in proprios usus cõvertat, hoc sine voluntate Episcopi vel alterius ordinarii adimpleri non poterit, & si illi consentire noluerint, non erit hoc imputandũ donatorio quòd conditio non extiterit, & tenebit donatio, maximè cùm donatorius ad hoc diligentiam adhibuerit, ꝓ posse suo, efficacem. ¶ 3. Fit etiam donatio quandoq; ex causa præcedente, & quandoq; ex causa subsequente : præcedente, ut si dicam, do tibi hanc rem, quia mihi benè serviisti, & quo casu, licèt talis benè nõ servierit, valet tamẽ donatio, quia falsa causa adjecta non perimit donationem, non magis quàm legatum. Si autem ex causa subsequente, ut si dicam, do tibi hanc rem, quia bene mihi servies, adhuc erit illud idem dicendũ. Si autem addatur cõditio in causa subsequente, erit donatio in pendẽti, ut si dicam, do tibi terrã hãc, si benè mihi servieris, & pura erit & perfecta donatio, resolvitur tamen sub conditione, si servitium bonum non fuerit subsequutum, erit in pendenti, donec sciatur utrum existat cõditio vel non existat. ¶ 4. Item poterit cõditio impedire descensũ ad proprios hæredes, contra jus cõmune, ut si dicam, concedo tibi tantum terræ ad terminũ x. annorũ, & post terminum, revertatur ad me terra illa, & si infra terminum illorum x. annorum decessero, cõcedo ꝓ me & hæredibus meis quòd terra illa tibi remaneat ad vitam tuam vel in feodo, & sic facit conditio liberum tenementum & feodũ, & tollit conditio hæredibus, assisam mortis antecessoris, quia si illi prima facie habeant directam actionem, firmarius tamen habebit ex conventione exceptionem. Item ꝙ fuit ab initio liberum tenementum & ad vitam, p conventionem poterit mutari in terminum, ut si aliquis concedat alteri terram ad vitam, fieri poterit inter eos conditio, quòd si tenens infra certum terminum obierit, quòd

hæredes

hæredes, tenentes, vel assignati, vel sui executores possunt terram sic datam tenere usq; ad certum terminū, post mortem ipsius tenentis, & ita facit cōditio, de termino libeř tenementū, & è cōtrario, & dat exceptionem contra veros dominos & eorum hæredes. Item eoď modo dat exceptionem contra assisam novæ disseysinæ, ut suprà de necessariis inveniendis, satis dictum est. Itē dat exceptionem creditori contra debitorem, verum dominum & hæredes ejus, si inter eos convenerit ab initio, ꝙ si pecunia suo die soluta non fuerit, ꝙ terra in vadium data remaneat creditori & suis hæredibus, ut infrà de assisa mortis antecessoris, de hærede Johannis Dacy. Item dat exceptionem contra veros hæredes & contra assisam mortis antecessoris, si sit qui dicat cùm peregrè sit profecturus, concedo A. talem terram meam ad certū terminum, sicut cruce signatorum, & ita ꝙ si rediero restituet mihi terram meam, & si in itinere mortuus fuero, vel non rediero, remanebit A. terra illa in feodo, & si existat conditio quòd talis non redierit, & hæres petat per assisam mortis antecessoris, obstabit ei exceptio conditionis, & ita mixta erit donatio, scil. feoffamentum cum termino & unum habent principium, licèt exitum diversum, & tunc terminus & feoffamentum incipiunt eodem tempore, licèt simul stare non possunt, nec paribus passibus incedant, unum eorum præcedit & stat, & aliud est in pendenti, quousque existat conditio vel non existat. Si autem non existat conditio, terminatur utrumq;, sci. tenementum cum termino, vel feodo, & è cōtrario. Si autem existat conditio, statim desinit esse terminus, & feodum vel tenementum quod ab initio incepit, & in pendenti extitit, jam firmum remanet & tenet. & terminus evanescit & è contrario, & sic nocet hæredibꝰ antecessoř cōventio ex cōditione. Poterit enim quis renūciare ꝓ se, & suis, juri ꝙ ꝓ se introductū est, & ideò hæredi nō infertur injuria, sed damnū, ex quo talis conventio placuit antecessori: quia scienti & volēti non fit injuria, & ita conditio seu conventio vincit legē. Quod autē dicitur in ꝓcedentibꝰ, ꝙ potest quis renūciare ꝓ se & suis hæredibus, iis q̄ ꝓ se & suis hæredibus introducta sunt, nō tamen potest iis q̄ ꝓ aliis introducta sunt renunciare, secundū ꝙ inferiùs dicetur, de exceptionibus, in titulo de ꝓhibitionibus. Itē esto ꝙ aliquis dimiserit terram aliquā ab initio in vadium & sub conditione, ita ꝙ, si pecunia suo die soluta non fuerit, ꝙ terra pignori data remaneat creditori, & in hoc casu si die suo pecunia soluta non fuerit, remanebit terra sic impignorata creditori ipsi, per creditoris conditionem, & voluntatem debitoris suppositam, & sic erit, si certa & unica dies apponatur. Sed esto ꝙ quis pecuniā ita credat, reddendam ad plures terminos, & ꝙ si debitor in aliquo istorum terminoř in solutione defecerit, qd' res impignorata remaneat creditori. Cessat in primo termino, paratꝰ est tamē debitor satisfacere in ultimo termino vel ante, de toto, quęritur an teneat conditio? videtur ꝙ sic, quia non satisfactum est cōditioni, secundū qd convenit, quia in tēpore est plus & minus, & est veř. Sed esto ꝙ debitor ita respondeat, ꝙ ad diem suum venit paratꝰ satisfacere, & pecuniam solvendā obtulit sub testimonio ꝓboř & legaliū hominū, q̄ hoc dicant sub testimonio visus sui, q̄ videř pecuniam numeratam

meratam quacunque hora diei, cùm tota dies cedit debitori, liberatur debitor. Et unde oportet creditorem quòd qualibet hora diei se exhibeat ad recipiendum & sui copiam faciat, & ita quòd nihil sit quod sibi debeat imputari. Si autem debitor sit in mora, creditore præsente, amittet debitor, vel si præsens fuerit & pecuniã non habuerit. Idem erit sive creditor præsens fuerit sive non. Sed quæro an creditor, pecunia sua die non soluta, statim habeat liberum tenementum: habet, si fuerit in possessione, si autem fuerit extra, habet actionem ex conventione.

Cap. VII.

1 ¶ *Si terra data fuerit bastardo vel in maritagium.* 2. *De dote uxoris bastardi.* 3. *Si terra data fuerit in maritagium, videndum qualiter fiat donatio in maritagium.* 4. *Maritagium aliud liberum, aliud non.* 5. *Quòd maritagium revertitur pro defectu hæredum.*

Quoniam terra data bastardo in maritagium, sicut & aliis, vel bastardo per se, in se tacitam habet conditionem vel expressam de reversione: ideo videndũ si terra data fuerit bastardo in maritagium cum aliqua muliere, aut datur ipsis & eorum hæredibus cõmunibus, aut hæredibus ipsius uxoris tantùm, in primo casu revertetur ad donatorem, si defecerint hæredes communes, per modum tacitum donationis. Si autem sit hæredibus uxoris, tunc si hæredes habuerit de bastardo, remanebit eorum hæredibus cõmunibus terra, quia tales erunt hæredes uxoris, quamvis communes. Si autem communes defecerint, tunc descendit terra sic data aliis hæredibus ipsius uxoris de altero viro vel à latere venientibus. Item, esto ꝙ terra illa data fuerit alicui bastardo ꝑ se sine uxore, & tunc addatur, ei & hæredibus suis tantùm, vel ei & assignatis suis: si ei & hæredib⁹ suis tantùm, tunc deficientibus hæredib⁹, sive homagium intervenerit sive non, erit terra illa eschaeta dominorũ ꝑ defectu hæredum, & cum tali domino remanebit, non obstante homagio, quia homagiũ evanescit, hæredib⁹ deficientib⁹ ubique. Si autẽ facta fuerit bastardo & hæredib⁹ suis vel assignatis, vel cui assignare voluerit, tunc si in vita sua terram illã assignaverit hora cõgrua & tempore cõpetenti, ac si fecerit donationẽ & eodẽ modo, valebit assignatio & donatio, quamvis hæredes de corpore suo defecerint, ꝙ quidem facere non posset deficientib⁹ de corpore suo hæredib⁹ ꝑcreatis, nisi hoc ei ꝑmissum esset per cõditionem & ꝑ modum donationis. Et notandum ꝙ in favorem bastardorum primò inventa fuerit donatio, unde quidẽ sive facta fuerit donatio bastardo & hæredib⁹, vel bastardo & hæredib⁹ & assignatis, si hæredes nõ habuerit, vel assignatos hora congrua non fecerit, terra sic data, non obstante homagio, revertitur ad ipsum donatorem, & cum eo remanebit pro defectu hæredum & assignatorũ. ¶ 2. Sed de dote mulieris quid fiet in hoc casu? ex quo warrantum nõ habet de dote sua, cùm nec appareat hæres nec assignatus, nec etiam legatarius, si fortè legatum fuerit, sicut in burgagiis: mulier in omnib⁹ istis casib⁹ dotem obtinebit, quãmvis warrenti non existant, quia vir suus, quãvis bastard⁹, feoffatus fuit tenendi in feodo sine aliqua contradictione, liberè & purè, & statim incipit res data esse in feodo, licèt

licèt hæredes vel assignati non existant, vel licèt extiterint & defecerint, q̃ non est in certis hæredibus expressis & nominatis: ut suprà. Sed qualiter obtinebit mulier dotem, cùm warrantum non habeat, non magis quã ille qui warrentum habere potest, cui ꝑ bastardũ fit donatio, deficientib⁹ hæredib⁹ & assignatis & legatariis? Respondeo q̃ ipsi amittunt ꝑ defectu warrenti, quãvis teneãt & sint in possessione. Sed qualiter recuperabit ipsa? cũ sit extra seysinam & sine warranto, ut videtur, respondeo. Habet quasi warrantũ suum, illum, ad quem, terra sic data, debet reverti, & maximè, eò q̃ vir suus (quãvis bastardus) feoffatus fuit purè & sine conditione tenendi in feodo, & sic existit talis warrant⁹ dotis & non donationis, & poterit ratio esse, quia ex necessitate, statim post mortem taliũm donatoꝝ, revertitur res data ad donatorem, ꝑ defectu hæredis, qui warrãtizare deberet donum: & etiã dos, non statim, sed post tempus, & erit donator quasi hæres, & loco hæredis ꝑ defectu hæredum, & in dote non erit aliqua exhæredatio sicut in donationibus, & maximè hoc ideò, quia ad donatorem post mortem uxoris erit reversura. Item esto quòd duobus fratribus bastardis fiat donatio de aliqua re, tunc distinguendum erit, utrum fiat illis duob⁹ simul & in cõmuni, vel cuilibet ipsoꝝ separatim & per se: si autem separatim & per se, & unus eorum moriatur sine hæredibus vel assignatis, res data revertetur ad donatorem ꝑ defectu hæredis vel assignati, quia frater bastardus omninò extraneus est ei quoad successionem, licèt nõ quoad sanguinem. Si autem sic data fuerit res, tenenda in cõmuni, & si unus eoꝝ decesserit sine hærede vel assignato, frater ejus bastardus succedet ei, non quidem jure successionis, sed jure accrescendi, secundùm q̃ dicitur suprà, de concubina & pueris. Si autem uterq; hæredes habuerit, omnes simul teneant in cõmuni, nisi agere velint ad divisionem & partitionem. Si autem uterq; sine hæredib⁹ & assignatis decesserit, vel si tales habuerit & defecerint, sic tota res data revertetur ad donatorem. ¶ 3. Quãdoq; verò revertatur maritagium ad donatorem, per cõditionem tacitã vel expressam: Ideò consequenter dicendum est qualiter terra dari possit in maritagium. Et sciendum q̃ terra datur aliquando ante sponsalia, & ꝑpter nuptias, à patre muleris, vel alio parente, ipsi marito cũ muliere aliqua, vel utriq; simul. s. tali viro & uxori suæ (q̃ idem est) & eoꝝ hæredibus vel alicui mulieri ad se maritandam, vel simpliciter sine aliqua mentione maritagii, q̃ quidem donatio fieri poterit sicut cuilibet de populo. Sed si fiat mentio de maritagio, terra sic data dici poterit maritagium. Fit etiam talis donatio, ante matrimonium contractum, aliquando in ipso contractu, aliquando post contractum. Est autem alia donatio, q̃ fit à viro uxori, in ipso contractu, ad ostium ecclesiæ, q̃ non dicitur propriè donatio, immo dotis nõminatio, sive constitutio, secundùm quod inferiùs dicetur in tractatu, de dote. Terra vero q̃ sic datur ꝑpter nuptias, dicitur maritagium. Et est maritagium aliquando liberum. s. ab omni servitio quietum, & aliquando servitio obligatum. Liberum autem maritagium dicitur, ubi donator vult quòd terra sic data quieta sit & libera ab omni seculari servitio, quod ad dominum feodi possit pertinere, & ita quòd ille, cui sic da-

ta fuerit, nullum omnino faciat inde servitium usq; ad tertium hæredem, & usq; ad quartum gradum, ita ꝙ tertius hæres sit inclusivus. Item liber̃ potest esse ex toto quòd nullum omnino reddit servitium. Item omni servitio obnoxium, sed ubi nullum servitium remittitur. Item liberum in parte, & in parte non, ubi aliquod servitium accipitur in donatione, & aliquod remittitur: ut si quis ita tradidit in maritagium liber̃ tenementũ, salvo in de forinseco servitio. Item poterit quis dare liberiùs quàm ipse tenuerit & per minus servitium, ut si ipse teneatur ad forinsecum domino & feoffatori suo, tenens ipse poterit alium inde ulteriùs feoffare sine forinseco, de toto vel de aliqua parte, non tamen limitatur districtio dominorum, quin per totum facere possunt districtionem, secundùm juris rigorem, sed de æquitate non. Ut si districtionem fecerit super feoffato, perquirat sibi feoffatus, per breve de medio, super suũ feoffatorem, & interim non cessabit districtio, propter placitum de medio: quia si sic: tunc fieret injuria capitali domino. Si autem super feoffatorem, benè facit: quia ipse tenetur suo feoffato ad warrantiam. Itẽ esto quòd dominus capitalis sui tenentis confirmaverit feoffamentum, si tunc districtionem fecerit super suum feoffatum, feoffatus habebit defensionem suam in manu sua, scilicet confirmationem. Si autem super feoffatorem tenentem suum, licèt ipse nihil habeat in manu ad defensionem suam, si tamen petit servitium ab eo, quod remiserit suo feoffato, & sic esset confirmatio inefficax, si ab uno posset petere quod alteri remisit. Et unde dicere poterit feoffator quòd ipse respondere non teneatur: Quia ex quo dominus capitalis suum factum & donum confirmavit, faciendo aliquid contra, illud non poterit infirmare, quia confirmatio suum supplet defectum: & ita quòd nullus eorum tenebitur, ut confirmatio magis valeat quàm pereat, & quòd potiùs locum teneat quàm nullũ. Gradus verò computandi sunt, à primo donatorio, usq; ad tertium hæredem inclusivum: Ut donatorius faciat primum gradum, & hæres suus faciat secundum, & hæres hæredis tertium, & hæres secundi hæredis quartum, qui quidem tenebitur ad servitium, & facta computatione de hæredibus, filius vel filia donatorii erit primus hæres, filius vel filia talium, erit secundus, & filius vel filia secundi hæredis, erit tertius hæres qui tenebitur ad homagium & servitium faciendum, & ita quòd donatorius & duo hæredes successivè tali gaudent libertate. Et videtur quòd homagium ideò fieri non debet, propter reversionem ad donatorem si hæredes defecerint. Sed quid si à tertio hærede fit homagium, & ipse vel hæredes sui sine hæredibus decesserint, videndum erit an alii sint hæredes, qui vix deficiunt infra quartum gradum, & si tales extiterint, ad eos revertetur maritagium pro defectu hæredum in recta linea descendentium. Si autem nullus talis inveniatur, vel si fuerit & defecerit, tunc, pro defectu omnium illorum, ad donatorem revertetur maritagium, & pro defectu hæredum, evanescit homagium. Item esto quòd fiat homagium ante tertium hæredem, quæritur an extunc teneatur ad servitium? & verum est quòd sic, ut probatur de termino sancti Mich.

anno

anno regni Regis H. 15. incipiente 16. comitatu de Salop̄ de Rogero de la Suche & Petronilla de Wyneſlogh, quia ſervitiū ſemper ſequitur homagium, quamvis hoc ſit ad dānū ſolventium. Et quid ſi in initio donationis liberi maritagii nulla ſit charta confecta, q̄ in ſe contineat warrantizationē expreſſam, nec homagiū ſit fact', nec ſervitium, & contingat donatorium implacitari & hæredes ſuos ſi donatorem maritagii & feoffatorem ſuū vocaverit ad warrantū, quæritur an warrantizare debeant, ſine charta & homagio? & verē eſt ꝙ ſic, quia fœmina p̄ donatorē ſic maritata, vel ejus pueri vel hæredes, ſi ipſa obierit, erunt p̄ charta, & ſufficiunt p̄ charta. ¶ 4. Eſt autem maritagium ſervitio obligatum & oneratum, ꝙ non eſt liberum, ut ſi donator ſic dederit, retento ſibi & hæredibus ſuis ſervitio debito, & ſic fiet ſervitium debitum ſive homagium, uſq; ad tertium hæredem, & terti⁹ hæres extunc faciet homagium cum ſervitio, de hærede in hæred. Sed ante homagium factum & uſq; ad tertium hæredem in utroq; caſu faciet vir fidelitatem, & ejus hæredes, vel uxor donatorii, dum fuerit ſine viro. Liberum autem maritagium dici poterit, dum tamen fiat inde ſervitium tale quale. Item nihilominùs dici poterit liberum, licèt inde ſolvantur præſtationes communes, q̄ non pertinent ad dominum feodi, ſed ad Regem. Item nihilominùs dici poterit liberum, ſi inde præſtentur auxilia rationabilia, ſicut de filiabus maritandis & de filio faciendo militem, quæ pertinent ad perſonas, q̄ liberè tenent, & non ad tenementum quod tenetur liberè. Item dari poterit terra ante matrimonium & poſt, tam viro pro ſe & hæredibus ſuis, quam uxori pro ſe & hæredibus ſuis, quā utriſq; & hæredib⁹ ſuis communibus, à patre, vel matre, vel alio parente uxoris, unde ſi contingat partitionē fieri inter uxorē & ſorores ej⁹ participes, vel earum hæredes de cōmuni hæreditate, in partitione facienda, non venit in diviſionē, terra data viro per ſe: quia ipſe feoffatus eſt ſicut quilibet de populo, & ideò cōtribuere non tenetur. Sed terra data tā viro quā uxori vel uxori per ſe, cōtribui debet (ſecund' quoſdā) & indiſtinctè, ꝙ ego non approbo, cùm mentio non habeatur de maritagio, & p̄ eo ꝙ vulgaritèr dicitur, ꝙ maritagium cadit in partem. Videtur ergo ꝙ non aliud quam id quod datur ratione maritagii & affectione, & ideo de facili dicere poſſit quis, ꝙ donatio ſimplex & pura cadit in partem, ſicut maritagium, ꝙ quidem non dicitur. Reſtat ergo inquirendum, ut videtur, utrum terra ſic data, ad minus, uxori ante matrimonium, data ſit tali de cauſa, ſcil. ad ſe maritandam, vel ſicut cuilibet de populo, & quòd nulla ſit ſpes maritagii, vel ob ſpem maritagii, & ſecundùm hoc cadet donatio in partem, vel non cadet. Diverſimodè verò datur terra in maritagium cum uxore, ut ſi dicat donator. Do tali filiæ meæ tantā terram ad ſe maritandum, nulla facta mentione de hæredibus, videtur ꝙ talis donatio tantùm ſit liberum tenementum & non feodum, & quòd ſe non extendat ad hæredes, & unde ſive liberos habuerit ſive non, videtur ſtatim ꝙ poſt mortem talis mulieris, ſive maritata fuerit ſive non, reverti debeat ad donatorem, nec ad hæredes deſcendet, nec cum primo viro vel ſecundo per legem Anglicanam remanebit, vel ſi ita data fuerit, ſcil. ad ſe maritan-

maritandam, & tenendum ſibi & hæredibus ſuis generaliter, licèt de corpore ſuo nullos habuerit, alii remotiores vocantur ad ſucceſſionem. Si autem hæredes de corpore ſuo habuerit, tales aliis præferuntur, dum tamen terra remaneat primo vel ſecundo marito ad vitam, per legem Angliæ. Si autem terra ſic data fuerit in maritagium, ſibi & certis hæredibus ſuis, cum coarctatione, ſcilicet, qui de carne ſua procreati fuerint, ſi tales defecerint, ſtatim revertetur terra data ad donatorem pro defectu hæredis, omnibus aliis hæredibus excluſis. Si autem ſic data fuerit, tam viro quàm uxori & eorum hæredibus communibus, tales intelliguntur eſſe hæredes, qui de corporibus utriuſque ipſorum communiter fuerint procreati, omnibus aliis hæredibus ſeparatis, & à ſucceſſione excluſis. Et ideò ſi uxor à primo viro filiam procreaverit, & de ſecundo filium, filia ex primo viro in ſucceſſione præferri debet filio ex ſecundo viro procreato, quod quidem eſſe non deberet, ſi terra data eſſet uxori tantùm & hæredibus de corpore ſuo procreatis, & iſtis omnibus deficientibus, revertetur terra data ad donatorem, omnibus aliis excluſis, ut prædictum eſt. Item dari poterit terra in maritagium tam viro quàm uxori, habendum & tenendum prędictis viro & uxori, & hæredibus viri tantùm, in quo caſu vocantur omnes, tam alii hæredes ipſius viri quos habuerit ex alia uxore, quã remotiores. Si autem ſic data fuerit, viro & uxori & hæredibus uxoris tãtùm, tunc vocantur ad ſucceſſionem, tam hæredes uxoris de tali viro, ſive maſculi ſive fœminæ, quàm de alio viro, & remotiores, dum tamen maſculi fœminis præferantur. Si autem ſic fiat donatio, viro & uxori, & eorum hæredibus, de communibus hæredibus dici intelligitur. s. de corpore ipſoꝝ procreatis ſimul & progenitis & conjunctim. Item eſto quòd talis fiat donatio, ut ſi dicat, do tali viro tantam terram cum pertinentiis pro homagio & ſervitio ſuo, habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis, & incontinenti adjiciat in charta iſtam clauſulam. s. in liberum maritagium cum filia mea, videtur quòd iſta duo ſimul ſtare non poſſunt, cùm ſint ſibi ad invicem repugnantia, quia inde ſequitur, quòd in primo caſu, debeat terra ſic data remanere viro & hæredibus ſuis quibuſcunque: & in ſecundo caſu, tam uxori quàm viro, & eorum hæredibus communibus & conjunctim, & ſi tales hæredes non habuerint, quòd terra ſic data reverti debeat ad donatorem, ex tacita conditione, & pacta incontinenti appoſita inſunt contractibus, & legem dant eis & illos infirmant. Quæritur igitur cui parti ſtandum erit? quidam dicunt quòd homagium præferri debet, cùm ſit primus & principalis contractus, & maritagium ſit quaſi acceſſorium. Alii verò dicunt, quòd maritagium debet præferri, ut videtur, quia terra data eſt propter affectionem mulieris, & occaſione maritagii, & videtur ꝙ primum pactum debeat per poſterius elidi: ſed melius eſt, ut videtur, quòd homagium preferri debeat: quod multis rationibus doceri poterat. Item ſi dicatur, do tali tantam terram per modum donationis, ut filiam meam ducat in uxorem, vel per conditionem, ſi filiam meam duxerit in uxorem, & ſi ille, cui talis facta fuit donatio, illam non duxerit, vel ad alia vota convolaverit

rit, competit donatori repetitio, etsi perfecta fuerit donatio, quia terra ex causa data, & causa non est sequuta. Et unde si donator postquam talis aliam duxerit illum statim ejiciat, ejectus per assisam novæ disseysinæ non recuperabit, incontinenti enim ejici videtur in ipso contractu, vel post contractum, & post seysinam, infra triduum vel quartum diem, vel aliquantulum ulterius, sed cum causa. De hac materia habetis de itinere Abbatis de Rading & M. de Pateshull in comitatu Leycestriæ. Assisa novæ disseysinæ, si Robertus filius Martini. Sed non erit ita, si talem duxerit in uxorem, ut convenit, licet postmodum inter eos celebretur divortium, cum sit modo & conditioni satisfactum. Sed alio modo competit repetitio, & hoc apparet, secundum quod tales hæredes habuerint vel non habuerint. Hæc de maritagio ad præsens sufficiunt exempli causa. Quoniam aliquando revertitur maritagium ad donatorem, pro defectu hæredum, sive homagium intervenerit, sive non, videndum igitur qualiter revertatur, tam de maritagiis quàm de aliis terris dãtis pro homagio & servitio. Et sciendum quod quandoque fit reversio ad donatorem pro defectu hæredum, per modum tacitum vel expressum, ut si terra data fuerit in maritagium, vel bastardo. Item per conditionem tacitam vel expressam, tacitam, ut quamvis in hujusmodi donationibus nulla facta sit mentio de reversione, oportet tamen ex necessitate, quòd res data revertatur ad donatorem, cum jus merum non habeat alius, ad quem descendat, & res sic reversa cum donatore remanebit, quia homagium, si prius intervenerit, evanescit, nec ille ad quem res sic revertitur, hæres erit donatorii & de hac materia inveniri poterit, de termino sancti Michaelis anno regni Henrici tertio, incipiente quarto in comitatu Bedeforde, de Richardo le Hare) nec ut hæres, vel quasi, nec pro hærede, nec loco hæredis, nec factum donatorii warrantisabit aliquo casu nisi tantùm dotis constitutionem, & hoc non in omni casu, nisi cum sit pura donatio, & non conditionalis nec modalis, ita quòd expresse revocetur. Item revertitur terra data non pro defectu hæredum tantùm vel assignatorum, sed pro defectu hæredum vel assignatorum, de quibus nulla fit mentio in donatione, quòd res data ad ipsos descendat. Item revertitur terra data ad donatorem pro defectu hæredum, qualitercunque tenentes feoffati fuerunt, purè vel sub conditione, vel alio modo, si omnino nullus hæres appareat, & cum donatore remanebit. Et si dubitetur an sit hæres, eodem modo, donec sciatur si hæres sit, & quis sit hæres, & in hoc casu erit donator pro hærede. Item revertitur ad donatorem terra data, non pro defectu hæredum, sed quòd jus & successio descendere non poterit ad hæredes, propter impedimentum perpetuum, sicut prò felonia antecessoris, de qua convictus fuerit, aliquo genere convictionis, & talis terra remanebit cum donatore, ut eschaeta sua, & ille donator ad quem sic revertitur, habebitur loco hæredis ad warrantisandum omnia quæ felo gessit ante feloniam, dum voluit & potuit: dum tamen perfecta fuerit ante feloniam: sicut donatio, vel ad terminum dimissio, quæ

omnia

omnia firma erant & rata, & irritari non poterunt, licèt de termino videatur quod sic: quia videtur quòd firmarius warrantum non habeat de termino suo, sicut dici poterit de custodia. Sed re vera tenet talis dimissio, quia dominus capitalis non intrat ut custos, sed ut dominus, & loco hæredis. Ea verò, quæ ante feloniam incepta fuerunt, & non perfecta, sed in faciendo, sicut in promissionibus, & obligationibus, & dotis constitutionibus, non valent post convictionem & condemnationem. Ea verò quæ post feloniam facta sunt, vel imperfecta in faciendo, nunquam valebunt post condemnationem, nec tenebitur donator ad warrantizandum, licèt sit loco hæredis in quibusdam. Et sicut res sic data, esse poterit eschaeta donatoris in dominico, eodem modo poterit ei esse in homagio & servitio, quia medio inter ipsum, & tenentem tenentis sui sublato de medio, & loco cujus oportet eum succedere, vèlit nolit, quia homagium & servitium recusare non poterit, & sic erit loco hæredis ei, cui succedit, licèt vulgaritèr dicatur, quòd quilibet poterit feodum suum wayviare: sed hoc intelligendum erit cum distinctione, quòd si quis alium feoffaverit de C. libratis terræ per servitium unius denarii, terra sic data erit feodum donatoris, quia inde feoffat, & similitèr erit feodum feoffati, quia ipse inde feoffatus est, tenendi in feodo, sibi & hæredibus suis, & unde habito respectu ad feoffatum, feoffatus benè poterit wayviare feodum suum, cùm hoc sit ad commodum sui feoffatoris, & ad proprium incommodum suum. Feoffator autē hoc facere non potest, quia si ita esset quòd posset wayviare feodum suum pro minimo servitio, nunquam warrantiam faceret suo feoffato. Cùm igitur feoffator medius hæreditatem suam forisfecit, succedet ei, loco hæredis suus feoffator superior, velit nolit, & loco hæredis defendet eum, quem ille defēdere tenetur cujus loco succedit, quia sicut tenementum succedere possit tenenti in dominico, ita poterit servitium, nec illud wayviare possit non magis quàm ipsum tenementum. Sed esto ꝙ quis alium feoffaverit per certum servitium. s. ꝑ decem & ille feoffatus alium ulteriùs feoffaverit per minus servitium. s. ꝑ quinq;, quæritur an principalis feoffator habere debeat servitium ei debitum. s. decem, & nihilomin⁹ quinq; sicut eschaeta, & sic utrūque, vel tantum alterum, decem vel quinq;. Item esto ècontrario quòd principalis feoffaverit per minimum servitium, & ille feoffatus alium per majus servitium, rigor juris vult ꝙ habeat utrumq;, quia unum est eschaeta, & aliud est debitum ꝓpter suum feoffamentum, & obligatur tenementū. Sed ita injustè gravaretur tenens, si teneretur ad utrūq;, cum suus feoffator tenetur eum defēdere, cujus loco succedit dominus capitalis superior. Æquitas tamen sibi locum vendicat in hac parte, quòd dominus non sit in damno, quin ad minus habeat suum plenum servitium, computato cum minori servitio. s. quinq; in quantitate decem. Si autem è contrario dominus ꝑ minus servitium. s. ꝑ quinq; & suus tenens ꝑ majus servitium feoffaverit, dominus ratione eschaetæ habebit majus servitium ut eschaetam, computato minori. s. quinq; in majori servitio tenentis. s. decē, cuj⁹ loco succedit. Quia sicut plures sunt hæredes de hærede in hæred', ꝓpinqui & remoti, ita plures

possunt

possūt esse tenētes p plura feoffam̄ successivè de teñte in tenent̄ & plures dñi capitales superiores, erūt dñi ultimi feoffati. Sed tamē quid̄ erūt ꝓpinquiores, & quid̄ remotiores, usq; ad primū feoffatorē ascēdēdo, & ita plures erūt teñtes capitalis dñi, primi feoffatores, gradatī descendendo usq, ad ultimū. Et sic erūt tenētes ꝓpinqui & tenētes remoti. Itē revertitur terra ad donatorē ꝑ restitutionē, ut si tenēs reddiderit & restituerit dño tenemēt̄ suū vel si illud weyviaverit, ꝙ benè facere potest, im ꝑpetuū, & sic solvitur & evanescit homagiū, & tale tenemētū remanere poterit cū donatore, homagio nō obstāte. Itē revertitur terra data ad donatorē nō ꝓ defectu hæredis, vel ꝓpter feloniam, sed sicut ad hæredē ꝓximū feoffati, ut si pater cōmunis ante mortē suā feoffaverit filiū suū mediū, vel frater antenat⁹ fratrē suū post natū, & talis obierit sine hærede de se, terra data revertitur ad feoffatorē, fratrē ante natū, uno modo sicut eschaeta, ꝓ defectu hęredū fratris sui postnati de corpore suo, alio modo sicut hæredi fratri suo, & antenato. Sed quoniā homagium nō evanescit nec extinguitur, cùm sint alii hæredes cognati vel fratres, nec primogenit⁹ ꝓpter homagiū poterit esse hæres & dominus, cū homagiū expellat dominicum & retineat servitiū, terra sic data remanere nō poterit cum donatore, si sit hæres ei ꝓximus qui petat, si autem null⁹ sit omnino, vel null⁹ qui petat, terra cum tali feoffatore remanebit. Itē si quis alium feoffaverit, & ille idem secūdum, & secund⁹ tertiū & ita in infinitū, & ille ultimò feoffatus primū feoffatorē, tale feoffamētum stare nō poterit, nō magis quā si quis alium feoffaret de aliqua terra, ꝓ homagio & servitio suo, & ille idem feoffatus eundē feoffatorē suum, quia sic esset simul & semel de eodem tenemento domin⁹ & tenens, ꝙ esse non potest, magis quàm dñs & hæres. Om̄ē autē reversionē īpedit cōfirmatio, facta ab eo qui donū alicuj⁹ poterit infirmare, & eodē modo homagiū, & servitiū receptū ab eodē, & sine cōfirmatione. Idē est. s. ꝙ īpeditur reversio, si aliquis feoffat⁹ fuerit ab eo qui feoffare nō potest, tenēdi de eo qui donationē revocare poterit, & ipse homagiū tale ceperit & servitiū, nō potest donationē infirmare: sec⁹ si donator homagiū retinuerit & servitiū atturnaverit vero dño ꝓ se ꝑ manum donatorii.

Cap. VIII.

1 ¶ *Si servis fieri possit donatio.* 2 *Si fiat donatio servo sub potestate domini sui constituto.* 3 *Si fuerit donatio ei qui fuerit extra potestatem domini.* 4 *Si servus donationem facere posset an non.*

Videndum est etiā an servis fieri possit donatio, sicut liberis, ad ꝙ inprimis videndum est, utrum servi sub potestate dominorum suorum fuerint constituti, vel extra potestatem, & in statu liberi, & hoc sive sint manumissi sive fugitivi. Itē utrum fuerit donatio facta à domino, sub cujus potestate fuerint, vel ab alio. Si autē à domino, tunc utrum cum charta & sine charta & manumissione, & libertate p̄cedente, vel sine, & tūc utrum sibi tātùm, vel sibi & hæredibus suis. Si autem à dño, sub cujus potestate fuerit, & præcesserit libertas cum manumissione, valet donatio, ac si facta esset donatio cuilibet alii de populo, sive hoc fiat cum charta, vel sine: Dum tamē homagium ītervenit, nō tamē nocet si īterveniat utrūq;, quia quāvis dicatur,

quòd

quòd servus liberum tenementum habere non posset, tamen defenditur in possessione, ut si feoffator & suus dominus petat, & habeat prima facie actionem, servus habet cõtra actionem domini sui, competentem exceptionẽ, & actionem, si dominus eum ejecerit contra factum suum, & cum servus petat dominus excipiat de servitute, servus habet competentem replicationem de facto domini. Item si in charta contineatur, & sine manumissione expressa, habendum & tenendum liberè quietè & pacificè, sibi & hæredibus suis, licèt homagiũ nõ intervenerit, innuitur p hujusmodi verba & vehementer p̃sumitur, ꝙ donator voluit eum esse liberum, cui donatum est. Si autẽ in charta hoc tantùm contineatur, habendum & tenendum tali (cùm sit servus) ꝑ liberũ servitium, hujusmodi verba non faciunt servum liberũ, nec dant ei liberũ tenemẽtum. Est enim longè aliud tenere liberè, & aliud tenere ꝑ liberum servitium, quia quamvis quis teneat ꝑ liberum servitium, non tamen ꝓpter hoc tenet liberè, quia tenementum ꝙ conceditur villano, tenendum per liberũ servitium, non facit villanum liberum, nisi teneat liberè, non magis quã villenagium facit liberũ hominẽ villanum, si liber homo teneat ꝑ villanas consuetudines, quia tenementum nihil confert, nec detrahit personæ, nisi præcedat, ut dictum est, homagium vel manumissio, vel ꝙ tantundem valet de concessione domini, scilicet ꝙ villanus liberè teneat & quietè & per liberum servitium, sibi & hæredibus suis. Si autem hoc solùm dicatur, quòd teneat per liberum servitium, sibi & hæredibus suis, si ejectus fuerit, à quocunq;, non recuperet per assisam novæ disseysinæ ut liberũ tenementum, quia domino competit assisa & non villano. Si tamen dominus ipsum ejecerit, quæritur an contra dominum agere possit de conventione, cùm prima facie non habet personam standi in judicio, ad hoc, quòd dominus teneat ei conventionem, videtur ꝙ sic, ꝓpter factum domini sui, ut si agat de conventione, & dominus excipiat de servitute, replicare poterit de facto domini sui, sicut supra dicitur, de feoffamento. Nec debent jura juvare dominum contra voluntatem suã, quia semel voluit conventionẽ, & quamvis damnum sentiat, non tamen fit ei injuria, & ex quo prudenter & scienter contraxit cum servo suo, tacitè renunciavit exceptionẽ villenagii, nec poterit eum tueri ignorantia, si forte p̃tendat quòd nescivit ipsum esse villanum, tẽpore cõtractus, quia scivit, aut scire debuit, cujus fuit conditionis ille, cùm quo contraxit, utrum videlicet servus vel liber, servus ꝓprius vel alienus, & utrum sub potestate sua, vel extra constitutus. Item esto quòd servo facta sit donatio à domino, ut prædictum est, pro homagio & servitio, & cum manumissione vel sine, vel per id quod tantundem valet, ut prædictum est, & ille idem dominus alii dederit homagia & servitia eorũ, quæro an talis illos ejicere & disseysire ꝑ̃otest, cùm non sit ibi factum suum nec feoffamentum, & verum est quòd non potest, non magis quàm ille qui donationem fecit, quia cum loco ejus succedat non potest plus juris clamare, quam ille posset cui succedit, & ipse extrareus est quantum ad tales feoffatos, & ideò de jure non competit ei exceptio villenagii, & si sit qui dicat ꝙ competat, obstabit ei replicatio de facto sui feoffatoris. ¶ 2. Si servo alicujus

cujus sub potestate domini constituto facta fuerit donatio, benè valet, & tenet, quamdiu domin⁹, sub cuj⁹ fuerit potestate, hoc ei permiserit, & unde si fuerit disseysitus p feoffatorē suum, vel p alium, ad quem non pertinet, cōpetit ei restitutio p assisam, contra feoffatorem suum ꝓpt factum suum & cōtra alios ad quos non ptinet, & quib⁹ de jure non competit exceptio villenagii. Et quid si domin⁹ servi, in cuj⁹ fuerit potestate, servū suum ejiciat, qui se dicat esse liberum, & proclamat in libertatē, cùm servus sit? hic fiat discussio p parentelā servi ꝓductā, tam ex parte domini, quam ex parte servi, si autem serv⁹ fuerit extra potestatē domini, aliud erit, quia tunc nō respondebit serv⁹ ad exceptionē status sui, nisi velit sponte, antequā fuerit restitutus p assisam novæ disseysinæ, & ita ꝙ primò habeat statū suum, & posteà agat dominus de statu servi & non priùs. Poterit enim quis esse servus unius, & liber homo alterius, respectivè tamē, quamvis dicatur, ꝙ quilibet aut liber est aut servus, nec ꝓ parte liber, nec ꝓ parte serv⁹. Et non solùm cōpetit servo sic feoffato assisa novæ disseysinæ contra prædictos, sed etiam hæredib⁹ suis, cùm post mortē ej⁹ semel extiterint in possessione, & quousq; seysinam habuerint cōpetentem, cōpetit eis assisa mortis antecessoris versus omnes, præterquā cōtra verum dñm, sub cujus fuerint potestate, quia cōtra ipsum non tenet assisa novæ disseysinæ, nec mortis antecessoris, quia licèt servus sub potestate constitutus, prima facie habeat querelā vel actionem, dominus cōtra ipsum habet cōpetentem exceptionem servitutis, & servus nullā replicationem. Sed quare non habet dñs assisam novæ disseysinæ, statim, cùm servus sub potestate sua cōstitutus tenementū acquisierit, ex quacunq; causa ejiciatur? cùm dicatur ꝙ quicquid p servum acquiritur, id dño acquiritur: & unde videtur ꝙ statim ex quo servus est in possessione, ꝙ dñs p eum possidet, & ideò si serv⁹ ejiciatur, ꝙ dñs p eum sit ejectus. Item ꝙ p servum acquiritur, id dño acquiritur, etiam nescienti & ignoranti, & adhuc dormienti. Ad quod inprimis videndum erit, utrum serv⁹ ꝓquisitum fecerit nomine suo ꝓprio, vel nomine domini sui. Si autē nomine domini sui, & ad opus domini stipulatus fuerit, & cōtraxit, id statim acquiritur domino p servum, sicut p ꝓcuratorem suum, & quandocunq; servus ejectus fuerit, statim cōpetit assisa domino & non servo. Si autem, vice versa, stipulat⁹ sit servus sibi ipsi, & non dño, id nō statim acquiritur domino, quāvis illud sit sub voluntate & potestate sua, antequā dñs apprehensus fuerit possessionē. Quod quidem impunè facere poterit si voluerit, ꝓpt exceptionem, quæ ei cōpetit, & cōtra quam in hoc casu nulla cōpetit replicatio, dum tamen ipse domin⁹ faciat feoffatori servi sui in homagio & servitiis & aliis, ꝙ serv⁹ facere teneretur. Et cùm domin⁹ seysinā ita habuerit de manu sua, poterit restitutionem facere servo, vel ali⁹ tenendū liberè vel in villenagio, & extunc cōpetit domino assisa novæ disseysinæ, vel nō cōpetit, secūdum ꝙ sic vel sic. Cum autē villan⁹ sub potestate, cōstitutus sic seysit⁹ moriatur, antequā domin⁹ man⁹ apposuerit, poterit esse cōtētio inē dñm servi, & feoffatorē, cuj⁹ illorū debeat esse eschaeta, tenemētū sic p servū acquisitū, et videtur ꝙ non poterit esse eschaeta domini, quia serv⁹ non de eo tenuit, sed de suo feoffa-

tore. Itē nec eſchaeta feoffatoris, cùm ſerv⁹ feoffat⁹ liber ſit & habeat hæredes quātum ad ſuum feoffatorē, ꝓpt̄ ſuum factū & feoffamentum, & unde ſi primò feoffator ſe poſuerit in ſeyſinā, dñs ſervi nullā habebit verſus eum actionē, hæredes tamē feoffati habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris, & cùm ꝑ aſſiſam recuperaverint, tunc erit illud tenemētum in voluntate dñi, ſicut priùs fuerit tēpore mortis anteceſſoris. Et ſciēdū ꝙ in hoc caſu, cōtra omnes cōpetit aſſiſa mortis anteceſſoris in ꝑſona hæredū, cōtra quos cōpeterit aſſiſa novæ diſſeyſinæ in ꝑſona anteceſſoris: Si autē in vita anteceſſoris ſe poneret dñs ſervi in ſeyſinā, & feoffator miſerit ſe in poſſeſſionē poſt mortem, dñs habebit aſſiſam novæ diſſeyſinæ, ſalvo tamē feoffatori ſervitio ſuo debito. Sed quid ſi hæres fuerit infra ætatē? quis habebit cuſtodiā & maritagium, cùm ſic poſſit dñs carere ſervo ſuo, ex præmiſſis poterit veritas benè ꝑpendi. Itē eſto, ꝙ plures ſint domini, & ſerv⁹ ſit cōmunis, ſi cōtrahat & ſtipuletur, quæro cui iſtorū dominorum, utrum uni vel ambob⁹? Reſpondeo, ſi uni tantùm, ipſe totum habeat, ſi ambobus, tunc cōmune erit, ſecundùm ꝙ ſerv⁹ fuerit ſtipulatus. Et quid ſi ſibi ipſi ſtipuletur? tunc refert quis eorum ſe priùs poſuerit in ſeyſinā, & utrum unus vel ambo, vel omnes, & ſecūdùm hoc &c. Sed ſem ꝑ ratio habenda eſt, de parte dominorum. Itē eſto ꝙ ſervus donationem fecerit de eo, ꝙ ei datum eſt, tunc diſtinguendum, ut ſuprà, utrum ſerv⁹ tenuerit ut liberum tenemētum, vel ut villenagiū, quia ſi ut villenagium, dño cōpetit repetitio, ſed ſi liberū tenemētū, tunc nec ei, nec dño ſuo, quia tenet ꝙ actū eſt, & dñs ſibi imputet ꝙ tantū expectavit (de ſervitio autē reſtat quærēdū) & ſic cōſtat ꝙ qui ſub poteſtate alteri⁹ fuerit, dare poterit. Sed qualiter hoc? cùm ipſe qui ab aliis poſſidetur, nihil poſſidere poſſit. Ergo videtur ꝙ nihil dare poſſit, quia non poteſt quis dare ꝙ non habet, & niſi fuerit in poſſeſſione rei dandæ. Reſpondeo, dare poteſt qui ſeyſinam habet qualēcunq;, & ſervus dare poteſt, & quandoq; irritari poſſit donatio & quandoq; nō, ſecundū rationē præmiſſā. ¶ 2. Dictū eſt ſuprà quid juris, ſi donatio facta fuerit ei qui eſt ſub poteſtate dñi, nunc autem dicendū quid juris, ſi fiat illis donatio, qui fuerint extra poteſtatē, ſicut fugitivis, vel ſervis extra villenagiū natis, & cui acquiritur res data, & poſſeſſio: & ſciendū eſt ꝙ ſervo, & ſi dñs eum ejecerit ſine judicio, dicunt quidā, ꝙ nō cōpetit ſervo reſtitutio ꝑ aſſiſā, quia ſi cōpetit ei actio, obſtabit ei agenti exceptio ſervitutis. Sed revera, ſi cōtra ipſum excipiatur, replicare poterit de manumiſſione, vel ꝙ excipienti non cōpetit exceptio ſervitutis. Itē excipere poterit de privilegio. Itē excipere poterit ꝙ eſt in ſtatu libero, & ſi de ſtatu ſuo ageretur, haberet reſponſiones & exceptiones cōpetentes, quib⁹ ſe tueri poſſet in ſtatu ſuo libero. Oportet igitur ante oīa, de ſtatu cognoſcere, & corp⁹ diſrationare, & tunc habeat dñs quicquid ſequitur corp⁹, vz. ſequelā, ſicut pueros & catalla, & tenementa, ꝙ quidem priùs fieri non poteſt: ꝙ ſi priùs fieri poſſit, quare deducerentur catalla in judicium, ꝑ breve de nativis, ſi de ſtatu agatur? cùm dicat breve, ꝙ vic. faciat habere tali, talē nativū & fugitivū ſuum cum ſequela ſua, & catallis ſuis, & ſi antequàm corpus diſrationaret, ſine judicio ſibi uſurparet terras & catalla, ei petenti ſervum ſuum per breve, in cauſa

causa status,obstare posset exceptio spoliationis, ita quòd petens nunquam audiretur ante plenam restitutionem catallorum & tenementorum. Et q tenementum contineri possit sub generalitate catallorum,quātum ad dominum,videtur,quia ex catallis illorum servorum (quæ dominorum esse debent) empta sunt tenementa, cùm igitur dominis non competat exceptio villenagii,cōtra eos qui sunt extra potestatē,si replicetur,multo fortius nec eis cōpetit,qui nihil juris habent in servis neq; in catallis.Et sicut non poterit quis servū suū fugitivū, dum fuerit in statu libero disseysire, quia recuperet p assisam, antequam corpus habeat sub sua potestate, cum petatur in servitutem sicut de servis fugitivis, licèt sunt servi:ita nec possunt liberi sub potestate dominorum constituti ut servi, qui dici poterunt statu servi, assisam portare si fuerint disseysiti,nec habent recuperare,antequam se docuerint esse liberos, si proclament in libertatem. Dictum est in curia regis, coram Justic.de banco apud Westm̄, p Johannem de Metingham,& socios suos Justic.ibidem,q si nativus alitus fugitivus fuerit & extra potestatē domini sui,sive infra civitates,sive antiquum dominicū regis,vel alibi,& reversus fuerit & invent° in fundo servili:ubi traxit originē, & cōprehensus à vero domino suo ibidē vel à suis,quasi avis in nido,hoc p̄bato, si talis illud dedicere velit in curia regis,imperpetuū serv°erit. Infrà plus de hac materia,de assisa novæ disseysinæ.Itē tenementū non mutat statum liberi,non magis quàm servi.Poterit enim liber homo tenere purū villenagiū,faciendo quicquid ad villenagiū p̄tinebit,& nihilominùs liber erit,cùm hoc faciat ratione villenagii,& nō ratione p̄sonæ suæ,& ideò poterit,quādo voluerit,villenagiū deserere,& liber discedere,nisi illaqueatus sit p uxorem nativam ad hoc faciendū,ad quam ingressus fuit in villenagiū.& quæ præstare poterit impedimentum.Est enim purum villenagiū,à quo præstatur servitiū incertum & indet̄minatū,ubi sciri non poterit vesperè,quale servitium fieri debet manè,vz.ubi quis facere tenetur,quicquid ei præceptum fuit.Item non mutat statum liberi,villanum socagiū, non magis quam liberum. Sed quamvis de villano socagio fiat certū servitium, p̄pt̄ hoc non habebit liberum tenementum (ad hoc facit suprà de dominico domini regis p totum)quia hoc facit ratione tenementi,licèt non ratione p̄sonæ.Utrumq; tamen tenere poterit p certa servitia & expressa,ex cōventione tamē, ad vitam vel in feodo,& quo casu cōventio & cōsensus dominorū, facit ei liberum tenementū,quāvis opera faciant servilia,tallagia,& alia,cùm sint certa & determinata.Merchetum verò p filia dare, non cōpetit libero homini,inter alia, p̄pt̄ liberi sanguinis privilegium,& unde in dominicis domini regis,distinguendum erit int̄ liberos,& villanos sockmannos,qui in dominico domini regis nati sunt,& ab antiquo tenuerūt in villenagio:& puros villanos,& illos qui adventicii sunt, & tenuerint p certa servitia & expressa,ex cōvētione, quāvis ad similitudinē villanorū sockmānorū,& quorum non est similis conditio,quia in p̄sona uni°erit liberum tenemētum,& in p̄sona alteri°villenagiū. ¶ 3. Item videndum est an serv°dare possit,& sciendum q de jure dare non potest tenementum q in villenagium tenuerit,

vel in villano ſocagio: quòd ſi de facto fecerit, incontinenti revocari poterit res data, ſine brevi, & non ſine brevi ex poſt facto. Si autem villan', ſub poteſtate conſtitutus, vel extra, tenementum acquiſitum, antequam dominus manum appoſuerit, ad alium tranſtulerit, benè tenet donatio, nec revocari poterit, cum dominus per negligentiam ſuam actionem ſuam amiſerit. Si autem villanus ſockmannus villanum ſocagium ad alium transferre voluerit, priùs illud reſtituat domino, vel ſervienti, ſi dominus præſens non fuerit, & de manibus ipſorum fiat tranſlatio ad alium, tenendum liberè vel in ſocagio, ſecundùm quod domino placuerit, quia ille villanus ſockmannus, non habet poteſtatem transferendi, cùm liberum tenementum non habeat, ſed dominus. Et per hoc videri poterit manifeſtè quòd ſi talis ſockmannus ejectus fuerit, quòd ei non competit aſſiſa, ſed domino.

4 Co. 21

Cap. IX.

1 ¶ *Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatoris vel donatorii, & de donatione facta ad terminum vitæ vel annorum.*

Fieri etiam poterit donatio ad terminum, vel ad tempus: ad terminum, vitæ vel annorum, vitæ, tam donatoris quàm donatorii, vel alterius ipſorum tantùm. Item ad tempus. i. quouſque, vel donec proviſum fuerit donatorio, & tunc refert, utrum mentio fiat tantùm de donatore, ſine hæredibus, vel de donatore & hæredibus ſuis: & ſive ſic vel ſic, refert utrum provideri debeat tantùm donatorio, vel donatorio & hæredibus ſuis. Quo caſu, ſi hæredes non comprehendantur, nec proviſum ſit à donatore in vita donatoris vel donatorii, remanebit res data in feodo cum ipſo donatorio. Si autem proviſum ſit in vita ipſorum, revertatur terra data ad ipſum donatorem, per modum donationis. Si autem comprehendantur tantùm hæredes donatoris & non donatorii, & donator nec hæredes ejus providerint donatorio dum vixit, remanebit res data donatorio, & hæredibus ſuis in feodo, quamvis hæredes donatoris, vel donator poſt mortem donatorii, parati ſunt hæredibus ipſius providere. Si autem vice verſa, tantùm contineantur hæredes donatorii, & non donatoris, ſi donator providerit donatorio, vel ejus hæredibus, revertitur terra ſic data ad donatorem, & ſi donator in vita ſua non providerit, non ſufficit ſi poſt mortem ſuam velint hæredes providere, cùm modus donationis ſe habeat in contrarium. Si autem in donatione ab initio nulla facta ſit mentio de hæredibus, ſi in vita ipſorum donatoris & donatorii non ſit proviſum, terra ſic data non revertitur ad donatorem, nec hæredes ſuos, ſed cum hæredibus donatorii in feodo remanebit. Si autem donatio fiat alicui ad vitam donatorii & non donatoris, & non in feodo, tunc erit terra data, liberum tenementum ipſius donatorii. Si autem è converſo, tunc erit liberum tenementum donatoris, & non donatorii, quia in vita donatorii revocari poteſt, ſi præmoriatur donator, hoc eſt, quia ſi donator in vita donatorii moriatur, ſtatim revertitur res donata ad hæredes donatoris, & ſic non erit liberũ tenementũ donatorii, quia in vita ſua revocatur. Si autẽ fiat donatio ſic, ad vitam donatoris, donatorio & hæredib' ſuis, ſi donatorius præmoriatur, hæredes ei ſuc-

cedent

cedent, tenendum ad vitam donatoris, & per assisam mortis antecessoris recuperabũt, qui obiit ut de feodo. Et si donator præmoriatur, tunc, ut prius, erit liberum tenementum donatoris, & nõ donatorii, prædicta ratione. Sed ꝓpter hoc, hæredes inde ordinare non poterit: ut de termino, sicut in primo casu, quia statim post mortem donatoris, revocabitur res donata. Si autem nulla facta sit mentio de hæredibus donatorii, tamen non statim revertitur res data ad donatorem, nisi donatorius intestatus decesserit, vel si cùm testamentum fecerit, nullam, de tali tenemento quasi ad terminum annorum sibi relicto, fecerit mentionem, q̃ quidem si moriens inde in testamento ordinaverit, sicut de catallis, bene valebit testamentum. Si autem donator sic donationem fecerit ꝓ se & hæredibus suis tali, nulla facta mentione de hæredibus donatorii, vel quòd ad vitam suam, res sic data erit liberum tenementum quoad vixerit donatorⁱ, quia taliter dare, perinde est, ac si daret ad vitam. Si autem fiat donatio ad terminum annorum, quãvis longissimum, qui excedat vitas hominũ, tamen ex hoc non habebit donatorius liberum tenementum, cùm terminus annorum certus sit & determinatus, & terminus vitæ incertus, & quia licèt nihil certiꝰ sit morte, nihil tamen incertius est hora mortis. Poterit etiam quis terram alicui concedere ad terminum annorum, & ille eandem, infra terminũ illum alteri dare, vel eidem in feodo, & sic mutare unam possessionem in aliam, si firmarium feoffaverit. Si autem alium, utraq; possessio durabit, quia sese compatiuntur terminus, & feoffamentũ de eadem terra, quia ibi sunt diversa jura, ad feoffatum verò ptinet ꝓprietas feodi & liberũ tenementum, firmarius verò nihil sibi vendicare poterit, nisi usum fructuum .s. quòd liberè uti possit & sine impedimento feoffati ꝓcipere usum fructuum. Item dare poterit quis alicui, terram ad voluntatem suam, & quamdiu ei placuerit, de termino in terminum, & de anno in annum, & in quo casu, ille qui accipit nullum habet liberũ tenementum, cùm dominus ꝓprietatis rem sic concessam repetere possit sicut à p̃cario. Item esto quòd A. primò dimiserit ad terminum annorum, & posteà, durante termino, feoffaverit inde B. & in possessionem induxerit, salvo firmario termino suo, & cùm nihil sibi retinuerit idem A. nisi tantùm nudum dominium, de facto feoffat ipsum firmarium, si idem B. post terminum completum, se ponat in seysinam ratione primi feoffamenti, & firmarium ejecerit, non competit firmario restitutio per assisam, quia ipse A. non potuit ei facere liberum tenementum, cùm non haberet nisi nudum dominium. Sed hoc recognito per assisam, tenebitur ipse A. secundo feoffato ad escambium, in ipso judicio, sine alio brevi, propter fraudem. Cùm verò ipse primò feoffatus semel se posuerit in seysinam, & per secundum feoffatum fuerit ejectus, ꝓ assisam recuperabit, & non valeat donatio ab eodem facta, quia nihil habuit in dominico, nisi nudum dominium. s. homagium & servitium: ut habetis de termino sancti Hilarii anno regni regis Henrici in comitatu Norff. de Cicilia de Stradefete, & priore hospitalꝭ sancti I. de Jerusalem in Anglia. Nec si talis donator vel hæres ejus ratione talis donationis vocaretur ad warrantum, warrantizare teneretur.

Et ad idem facit de termino ſancti Michaelis anno regni regis H. decimo tertio decimo quarto incipiente xiiij. in principio.

CAP. X.

1 ¶ *De donatione facta in liberam eleemoſynam.* 2. *Quòd quis dare poſſit terram liberiùs quàm tenuit.*

POterit etiam fieri donatio in liberam eleemoſynam, ſicut eccleſiis cathedralibus, conventualibus, parochialib⁹, viris religioſis, & quandoq; in liberam eleemoſynam & perpetuam, & quo caſu, non excuſatur ille qui accipit à præſtatione ſervitii. Si autem fiat donatio in liberā, puram, & perpetuam eleemoſynam excuſatur. Et de hac materia pleniùs infra, de aſſiſa. Ad iſtam donationem ſequentur caſus ſpeciales. Quia eſto quòd quis dederit terram alicui domūi religioſæ quæ fuit eſchaeta ſua & de feodo ſuo: ſed quàm nunquam priùs habuerit in dominico ſuo, tenendā in puram & perpetuam eleemoſynam, & quietam ab omni ſeculari ſervitio & exactione, & ita liberè ſicut aliqua eleemoſyna alicui domui religioſæ liberiùs & meliùs dari poſſit. Si ille qui eam feoffavit inde alicui alteri fecit cōſuetudines & ſervitia, & de quibus illi religioſi nunquam acquietantiam habuerint, ſi cùm implacitati fuerint de ſervitio illo, feoffatorem ſuum vocaverint ad warrantū, warrantizare non debet, licèt verum ſit quòd quis poſſit liberiùs terram dare, quàm ipſe tenuit, quia non dedit niſi quod ſuum fuit warrantizare. s. terram quæ fuit eſchaeta ſua, remittens eis ſervitiū ſibi debitum, alienum autem ſervitium per talē donationem tollere non potuit nec minuere, niſi hoc ſpecialiter ſuſciperet in ſe, de alterius domini voluntate, cùm warrantia & defenſione, quod autem ſuum fuit, remiſit, ꝑ ſe & hæredibus ſuis, & quantū ad ſe & ipſos, liberam & puram fecit eleemoſynam, quantū ad alios verò nequaquam. Item eſto quòd quis ſic dicat, do tali tantā terram ita liberè ſicut illā tenui, die quo illi feci donationē, vel ſicut unquam liberiùs tenui, vel ſicut ego vel aliquis anteceſſorū meorum illā liberiùs unquam tenuim⁹, quo caſu, videndum erit ſi terra illa libera ſit erga alios, vel onerata, & de quib⁹ ſervitiis, & quib⁹, & à quo tempore, ut ſic teneatur donator ille qui dedit, vel non teneatur. ¶ 2. Item ꝙ quis liberiùs dare poſſit terram in liberam, puram, & perpetuam eleemoſynā, quàm ipſe tenuerit de feoffatorib⁹ & capitalib⁹ dominis ſuis. Et quòd hæredes tenentur warrantizare ſi chartam cognoverint, vel, ꝓbata fuerint, habetis de itinere M. de Pateſhul, de loquela diverſorum comitatuū quæ fuerūt ſuꝑ judicium in itinere ſuo anno regni H. tertio de magiſtro militiæ templi in Anglia. Item ſi quis dederit alicui domui religioſæ terrā, cum corpore ſuo, in extrema voluntate, & inde moriatur ſeyſitus, nō valet donatio, niſi interveniat hæredis confirmatio, quæ omnē ſupplet defectum. Et unde ſi hæres poſt confirmationem petat ꝑ aſſiſam, obſtabit ei exceptio cōfirmationis, licèt prima facie videatur, ꝙ cōfirmatio nulla, ubi donum præcedens invalidum judicetur. Si antē ꝑ tres dies vel quatuòr ante mortē ſuam, vel antequā religioni ſe tranſtulerit, dederit, & ſeyſinam domui religioſæ fecerit, non ſuccurritur hæredi ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris ad ſeyſinā recuperandā, quia ſeyſitus non obiit,

Co. l. 295. b

&

& statim effcitur liberum tenementum, cùm simul cõcurrunt jus & seysina, ut de ultimo itinere M. de Pateshul, in comitatu Eborum. Item pluribus fieri poterit donatio simul & in eodem tempore, sicut in diversis temporibus & successivè.

CAP. XI.

1 ¶ *De donationibus factis pluribus simul sive successivè. 2. Si pluribus bastardis simul de concubina.*

PLuribus & legittimis poterit fieri donatio successivè, ut suprà dictũ est, vel simul omnib⁹ ab initio, & quorum omnes possunt esse plenæ ætatis, vel infra ætatem, vel quidã eorum. Et si omnes infra ætratem sint, oportet ꝙ donator omnib⁹ det tutorẽ, quia ipse donator tutor esse non poterit, ne seysinam suã continuare videatur, nec poterit minor donationi consentire, nisi hoc faciat tutore authore. Si autem omnes plenæ ætatis extiterint non erit necessaria tutoris authoritas, quia quilibet eorũ sufficit sibi ipsi. Si autẽ quidam infra ætatẽ, & quidã non, si donator voluerit, possunt majores esse tutores minorum, dum tamen nulla suspitio habeatur, ꝙ machinari velint in mortem minorum, tollitur autẽ suspitio, ut si fiat donatio patri vel matri, & eorum pueris legittimis. Aliud tamẽ esset, si fratri, vel avunculo, vel nepoti, ꝓpt̃ jus accrescendi. Sed cùm aliquis eorum sine hærede decesserit, cùm sint ita feoffati simul & nõ separatim, quæritur si pars decedentis accrescere debeat superstitibus, vel ad donatorem reverti ꝓ defectu hæredum? & verum est quòd non ad donatores, nec ad superstites, ꝓ jus accrescendi, sed ex jure successionis, quia poterit quilibet esse hæres alteri⁹, cùm sint legittimi, quod esse non potest de bastardis, sicut inferiùs dicetur. Nec ratione alicu⁹ partis decedentis cõpetit domino capitali seysina, quia si se poneret in seysinam, sic superstitibus faceret disseysinam, cùm nullã partem sciat ut possit distinguere ab alia, & quam partim debeat habere custos. Sed quid si un⁹ moriatur, relicto hærede infra ætatem existente, quæritur in cuj⁹ custodia remanebit, & quàm partem habere debeat custos in custodia? cùm nulla sit pars certa vel determinata. Oportet igitur de necessitate ꝙ fiat partitio rei datæ ut dominus capitalis certam partem habeat in custodia. ¶ 2. Item fieri poterit donatio plurib⁹ bastardis, de cõcubina natis, sicut legittimis, ut si fiat donatio pueris alicujus bastardi, duobus vel pluribus, & quo casu, dari possunt curatores (ut suprà) si fuerint infra ætatem, & si unus illorum obierit sine hærede de se: quæritur utrum reverti debeat pars decedentis ad ipsum donatorem pro defectu hæredis? cùm deficiant hæredes de corpore decedentis, & non poterit eorũ aliquis alteri succedere de jure successionis cùm quilibet eorum alteri sit extraneus, quoad successionẽ, videtur quòd ad donatorem reverti debeat, facta partitione, nisi sit qui dicat, quòd pars decedentis accrescere debet superstitibus, ꝓ jus accrescendi: cum non possit de jure successionis. Si autem facta fuerit donatio pluribus simul, tam legittimis quàm bastardis & eorum hæredibus, & legittim⁹ moriatur, nulla facta partitione, relictis hæredib⁹, fiet partitio ut suprà, quia bastardi habere poterint hæredes de corpore suo: si autem nullos reliquerit, tunc videtur, quod

quòd locum habere debeat jus accreſcēdi, & eodem modo fiat de baſtardo, ſicut ſuperiùs dictū eſt, & ſic videtur, ꝙ quādiu unus eorum vel aliquis eorū hæredum ſuperſtes fuerit ꝙ nihil ad donatorē reverti debeat, niſi tunc demum, cùm omnes defecerint. Item fieri poterit donatio plurib⁹ pueris, tam nominatis quàm non nominatis, & tam natis quàm naſcituris, & tam abſentib⁹ quàm præſentibus, & ita ꝙ ſi minores ſint, & eis tutor detur, ubicunq; fuerint, præſentes vel abſentes, nati vel naſcituri, acquiritur eis ꝑ tutorem, qui nomine eorum fuerit in poſſeſſione, quia ipſe poſſidet, cujus nomine poſſidetur, & eis acquiritur abſentibus ꝑ curatorem, tanquā ꝑ ꝓcuratorem, ſicut domino, abſenti & ignoranti, & etiam dormienti ꝑ ſervum acquiritur, ut per procuratorem, ſi nomine domini ſtipuletur, & etiam ſicut acquiritur verò hæredi abſenti ꝑ cuſtodem, cùm nomine veri hæredis fuerit in poſſeſſione. Item fieri poterit donatio legittimæ concubinæ ſuæ, & pueris ſuis, præſentibus & abſentibus, natis & naſcituris, & ſi omnes infra ætatem extiterint, poterit mater eſſe in ſeyſina nomine ꝓprio, & nomine puerorum ſuorum, ſicut tutrix & curatrix, & ſic poterit ipſa habere liberum tenementum nomine ꝓprio, & curationem nomine liberorum, in eodem tenemento, & ſic acquirere poterit ſibi ipſi liberum tenementum cùm fuerit in poſſeſſione ex cauſa donationis, nomine ꝓprio, & pueris ſuis omnib⁹ tam minoribus quam majoribus, ut prædictum eſt, & ex ſua procuratione. Et unde ſi cum in poſſeſſione fuerint, ejiciantur, quidā vel omnes, competit eis aſſiſa novæ diſſeyſinæ ad ſeyſinam ſuam recuperandam, & cùm abſentes fuerint & non admittantur, eodem modo competit eis aſſiſa, quamvis ꝑ ſe ipſos ꝑſonaliter priùs in ſeyſina non extiterint, quia ſufficit ſi alius nomine eorum, ſicut ꝓcurator, vel curator, quia ꝑ ꝓcuratorem acquiritur poſſeſſio abſenti, & retinetur ſicut corpore ꝓprio, & ſimiliter animo ꝓcuratoris, ſicut animo ꝓprio, cùm acquiri poſſit ignoranti, ſicut ſcienti, & abſenti ſicut præſenti. Item fieri poterit donatio plurib⁹ ꝑſonis ſimul, extraneis, ſicut ex parentela conjunctis, ut ſuprà, ut ſi A. donationem fecerit B. & C. ſimul, qui ſeſe non contingūt & eorum hæredibus, qui ſi hæredes habuerint, cuilibet eorum loc⁹ erit partitioni. Si autē alicui ipſorum tantùm, ipſi⁹ hæredes ſuccedunt inſolidū, ꝓpt̄ unionem donationis, & jus accreſcēdi. Et ſi nullos hæredes habuerint, revertetur terra data ad donatorē. Itē ſi plurib⁹ fiat donatio, ſicut viro & uxori ſimul & nō ꝑ ſe & eorū hæredibus, & nō ut maritagiū, ſed ut purum feoffamētum: tunc refert utrū certis & coarctatis hæredibus, vel utrū univerſalitèr omnib⁹. Si autē coarctatis et certis hæredibus, & illis deficiētib⁹ revertitur res donata ad donatorē, quāvis alii extiterint. Si autē univerſalitèr omnib⁹, tunc ſi cōmunes eorū hæredes extiterint, tales aliis præferuntur, ſi autē defecerint, tunc ſeparati (ut videtur) admittantur. Si autē fiat mētio ꝙ terra data ſit in maritagiū cum uxore & eorū hæredibus, cōmunes hæredes de corpore utriuſq; admittātur, qui ſi defecerint, revertitur tra data, & alii remotiores excludūtur: quia res data, eſt liberū tenemētū uxoris, & nō viri, cū nō habeat niſi cuſtodiā cū uxore. Si autē ſic detur tra in maritagiū, viro cū uxore, et eorū hæredib⁹, ꝑ homagio et ſervitio viri

(quod

(ꝙ fit aliquando) licèt detur in liberã maritagium, q̃ sunt sibi adinvicẽ adversantia sive repugnantia, tũc ꝑfertur homagiũ, & erit ac si fieret donatio, tam viro quã uxori. Item si uxor rem viri dederit sine assensu viri, viro cõpetit restitutio, vel per assisam novæ disseysinæ, vel p breve de ingressu, sicut cuilibet alii de populo, ſc. de eo, ꝙ sine voluntate sua alienavit. Si autẽ è contrario, vir rem uxoris suæ dederit, nunquã revocabitur in vita ipsi⁹ viri, eò quòd viro suo uxor contradicere non potest. Si autẽ vir rem tam sibi quàm uxori datam dederit, uxor donationem viri in vita viri revocare nõ potest, sed si uxor donationem fecerit, vir illam revocare poterit.

CAP. CXII

1 ¶ *Si vir uxori donationem facere possit constante matrimonio.*

ITem quæritur an vir uxori donationẽ facere poterit, vel è cõtrario: constante matrimonio. Matrimoniũ autem accipi possit, sive sit publicè cõtractum, vel fides data, ꝙ separari non possunt, & revera donationes inter virũ & uxorẽ, constante matrimonio, valere non debent, & est causa, ne fiant ꝓpter eorum libidinem, vel nimis eorum immoderatã egestatem. Et quòd hujusmodi donationes non valẽt, ꝓbatur in rotulo de termino sancti Mich. anno regni Regis H. 15. Com̃ Lincolniæ, de itinere, assisa mortis antecessoris, si Helewisa, cui quidã Eudo donationẽ fecerat, postquã eam affidaverat, & cum qua publicè postea contraxit, & ubi hæredes Helewisæ nihil ceperunt ꝑ assisam mortis antecessoris de seysina ipsius Helewisæ. Ad idem facit de termino sanct. T. anno regni Regis Hen. 17. de Petronilla q̃ fuit uxor Wilhelmi de san. Martino, Com̃ Norf. q̃ cùm post mortem viri sui ejecta esset de tenemento ei sic dato, recuperare non potuit seysinam per assisam novæ disseysinæ, quia donum & feoffamentum illud, ipso jure nullum. Item ad hoc facit de termino sancti H. anno reg. Hen. VIII. Com̃ Not. de Roberto de Wallingh. & Johanna uxore ejus, ubi dicitur quòd non valet talis donatio, maximè, quia uxor cui donatum fuit nunquam seysinam habuit ante desponsationem, & ex quo vir suus obiit inde seysitus: & quia terra illa nunquã separata fuit ab aliis terris ipsius viri sui. Sed quid si post divortium factum, fiat talis donatio? benè valet, & tenet. Item esto, ꝙ cũ talis donatio directè fieri non poterit à viro vxori, vel è contra, constante matrimonio, si fiat indirectè, ita ꝙ vir dederit extraneo, ut extraneus statim vel post mortem suam rem datam det uxori, vel è contrario. Si uxor donationem velit facere viro, videtur ꝙ valere non debet, quia sic fit fraus constitutioni, & perinde est ac si directè fieret donatio, nec refert, utrum quid fiat, vel per simile, vel per id quod tantundem valet. Contrarium tamen factum fuit, & malè de errore curiæ, & quasi de consilio curiæ, de Godfrido de Crewcombe, qui dedit terrã Roberto de Muscegros, ut idem Robertus illã daret post mortẽ ipsius Godfridi, uxori ipsius Godfridi. Item esto, quòd fiant donationes ante sponsalia, & ante matrimonium, videndum an valere debeant, & ꝙ prima facie valere debent videtur, quia donationes in concubinatu collatas non posse revocari constat, nec si matrimonium fuerit

postea

posteà inter eos contractū, ad irritum recedere non poterit, q̄ antea de jure valuit, sed hoc erit cum distinctione, quia refert utrum hoc fiat ob causam & affectionē matrimonii subsequentis, vel nō, quia post, si inter tales p̄sonas contractū sit matrimoniū, manifeste videtur q̄ maritalis honor & affectio pridem p̄cesserat p̄sonis cōparatis, considerata vitæ cōjunctione. Sed esto q̄ post talem donationem ad alia vota cōvolaverint vir & uxor, & ad actus contrarios, revocari non poterit talis donatio, si fuerit pura & sine oñi conditione. Si autem conditionalis, ut si ita contrahatur, do ut facias: revocari poterit, quasi causa non sequuta. Simplices donationes faciendæ non sunt, nec ante nuptias nec ante matrimonium, nec in ipso matrimonio, sed propter nuptias, ut si fiat dotis constitutio & ita tamen quòd dotis quantitatem non excedant, scilicet tertiam partem, quæ dicitur dos rationabilis, ut C. de donationibus ante nuptias L. Cum milite. Si igitur ubi dicitur quòd si nomine & substantia nihil distat à dote donatio ante nuptias facta viro, quare non ea simili modo & matrimonio contracto dabitur? scimus itaque omnes licentiam habere, sive priusquam matrimonium contraxerit sive posteà, mulieribus donationes facere, propter dotis donationes, ita quòd vir constituere possit dotem ante matrimonium, & in matrimonio, & post, ut tamen non simplices donationes intelligantur, sed hoc propter dotem, & propter nuptias factas: simplices etenim donationes non propter nuptias fiunt, sed propter nuptias vetitæ sunt & propter alias causas, propter libidinem fortè, vel unius partis egestatem, & non propter ipsarum nuptiarum affectionem efficiuntur, secundum quod superius tactum est. Et si tales fieri possunt donationes ob amorem inter virum & uxorem habitum, posset alter eorum egestate & inopia consumi, quod non est sustinendum, & unde donatio inter virum & uxorem ab initio invalida est, & nullo tempore valitura, nisi post mortem eorum interveniat confirmatio hæredum, qui possent hujusmodi donationem infirmare. Confirmatio vero talium, validam facit donationem, quæ prius fuit invalida & omnem supplet defectum.

Cap. XIII.

1 ¶ *Si felo post feloniam donationem fecerit vel dimiserit ad terminum.*

ITem inter alia videndum est, an ille, qui feloniam fecerit, donationem facere possit, & feoffare, vel ad terminum dimittere, ad hoc quòd valeat donatio vel dimissio. & si ea, quæ ante feloniam fecerit, quando voluit & potuit, valere debeant, & tenere, sive terram dimiserit ad terminum, vel in feodum, & etiam ea quæ post feloniam factam fecerit, aliquo vel omni tempore valere debeant & tenere. Ad quod videndum est, utrum donatio facta fuerit ad terminum, vel in feodo, & perfecta quando voluit & potuit, & valet quidem quo i agitur, tam de termino quàm de feoffamento. Item nec pater felonis, si fortè filius primogenitus fecerit feloniam in vita patris, si pater videns quòd hæreditas ad hæredes suos remotiores defendere non posset, sic fecerit donationem, non valebit: nisi hoc fuerit per modum donationis: ut si pater ita feoffatus fuerit per char-

tam

tam sibi & hæredibus suis, vel cui dare vel assignare voluerit, quod quidem facere non potuit, si donatio tantùm facta fuerit sibi & hæredibus suis. De feoffamento verò planum est. Sed de termino possit dubitari, quia videtur prima facie, quod terra sic data ad terminum, ante feloniam, statim cùm fuerit condemnatio subsequuta, licèt terminus non sit completus, debeat esse eschaeta domini capitalis, quasi deficiente warranto: ad similitudinem ejus quod dicitur, quòd si aliquis dimiserit terram aliquam alicui usque ad terminum annorum, & ille qui dimiserit ante terminum completum moriatur, hærede relicto & infra ætatem existente: si capitalis dominus firmarium ejecerit, cùm confirmatio sua non intervenerit, remanebit terra in manu capitalis domini, cum blado & fructibus in terra illa inventis, usque ad hæredis ætatem, quamvis hæres terminum illum warrantizare teneatur. Et sic videtur, quod multotiens ejici potest firmarius post feloniam factam & convictam, quasi deficiente warranto suo. Et sicut videri poterit de uxore felonis dotem suam petente, quia obstabit ei exceptio, quòd warrantum de dote sua non habuit: Et in quo casu distinguendum erit, utrum terra vel tenementum dimissum fuerit ad terminum vel ad firmam, ante feloniam commissam, quando dominus rei voluit & potuit, vel post feloniam, quando voluit & non potuit. Si autem ante feloniam quando voluit & potuit, tunc tenet terminus, sicut & omnia alia quæ rite facta sunt ante feloniam, tempore congruo & licito. Et cùm feoffamentum tali tempore factum valeat & teneat, multo fortiùs valere debet terminus, & tenere, quia si potest quis id quod majus est, multo fortiùs & id quod minus est: & unde si capitalis dominus se posuerit in seysinam, & firmarium ejecerit, perquirat sibi firmarius per breve commune, sicut quilibet de populo, nec obstat quod dicitur de seysina custodis, quia in uno casu se in seysinam ponit, non ut dominus rei, sed ut custos, & custodia non adimit terminum, sed differt, nec terminus custodiam adimit nec differt. In alio vero casu non ingreditur seysinam ut custos, sed ut dominus & loco hæredis, & cùm loco hæredis ingrediatur, omnia facere debet quæ pertinent ad hæredem, & quę ille facere deberet, cui ipse succedit, quamvis nomine eschaetæ, ac si feloniã non commisisset, scil. warrantizare, acquietare & defendere debet. Nec succedit dominus capitalis ratione eschaetæ, nisi in universum jus, quod ille habuit cui succedit, & unde cùm ille qui dimisit non posset firmarium, de jure ejicere si feloniam non commisisset, pari ratione nec ille qui plus juris non habet quàm ille qui dimisit. Et si post feloniam commissam, dimiserit felo ad terminum, semper tenebit terminus imperpetuum, quousque convincatur, nec obstat quod dicitur, de uxore felonis dotem petente, quòd obstat ei exceptio, quòd warrantum non habeat post feloniam convictam: quia quamvis dos ritè constituta fuit ante feloniam factam & convictam, tamen si petat post feloniam convictam, obstabit ei exceptio quòd warrantum non habeat, omnia enim quæ ante feloniam factam ritè acta sunt, semper valent & tenent, sive subsequuta fuerit condemnatio sive non. Ea vero quæ post feloniam facta sunt, semper valent & tenent, nisi fuerit condemnatio

natio ſubſequuta,& ſi fuerit ſubſequuta non valent,& omnia q̃ incepta fuerunt ante feloniam,vel poſt feloniam,poſt condemnationem nunquam ꝓduci poterunt ad effectum,nec finem accipere,obſtante exceptione feloniæ, & unde in hoc caſu non eſt diſtinguendum, niſi inter ea quæ perfecta ſunt & ea quæ perficienda,& utrum condemnatio ſubſequuta fuerit,vel nõ ſubſequuta. Et ſic ſufficienter dictum eſt de iis quæ ad terminum dimittuntur. Si autem in feodo,ſive ante feloniam vel poſt,omnia valent & tenent quouſque fuerit condẽnatio ſubſequuta, & ſic ea quæ ꝓfecta fuerint ante feloniam ſemp tenent,& valẽt,& ea quæ facta ſunt poſt feloniã ſẽper remanent in ſuſpenſo,quouſq; condemnatio ſubſequuta fuerit,vel non ſubſequuta.Ea vero quæ imꝓfecta ſunt,quocũq; tempore fuerint incepta, ante feloniã vel poſt,nunquam poſt condemnationem ꝓduci poſſunt ad effectum. Sed eſto quòd juſtitiarii terram datam in feodo,vel ad terminũ dimiſſam, ante feloniam factam,cùm felo convictus fuerit aliquo genere convictionis de facto (licèt non de jure) ceperint in manum domini Regis, & ita q̃ habuerit annum & diem,nunquã poterit dñs capitalis talem ſeyſinã recuperare,qualem Rex habuit,non de jure,quia terrã datam in feodo non poterit felo forisfacere,nec etiã datam ad terminũ,ante terminũ cõpletum alicui tenendam in dominico, ꝓpter ſervitutem quam firmarius ſibi acquiſivit ante feloniam ꝓpetratam,de uſu fructuũ habendo ad terminum vitæ vel annorũ. Sed revera quia poſt terminum reverſura eſt ad capitalẽ dominũ, tanquam eſchaeta ſua,habebit Rex terminũ ſuum, dũ tamen in fine termini ſatisfaciat firmario ad valentiã,ita ꝙ nihil firmario depereat. Et ſi fortè capitalis domin⁹ authoritate ſua ꝓpria ſe ponat in ſeyſinã,poſt annum & diem,firmarius habebit regreſſum vers⁹ eum ꝓ cõmune breve,ſcil. quare ſe intruſit in terram illam infra terminum ſuum.Si autẽ felo dimiſerit ad voluntatem ſuam terram,& de anno in annũ ante feloniã ꝓpetratam vel poſt,ſtatim poſt condẽnationem,terra illa erit eſchaeta capitalis domini,dum tamẽ dominus Rex habeat terminum ſuum. Et ꝙ nunquam ante condemnationem,vel donec felonia convincatur, poſſit terra felonis eſſe eſchaeta capitalis domini,convenit lex cum conſuetudine Anglicana F.de donationeL. poſt contractum,ubi dicitur quòd poſt contractum capitale crimen, donationes factæ valent,niſi condemnatio ſubſequuta ſit.

Cap. XIV.

1 ¶ *Si fiat donatio de re aliena.*

VIdim⁹ in p̃cedentib⁹ q̃ donatio valeat cum effectu,de re ꝓpria,& quæ revocari non poterit,cũ donator illam ſtatim fecerit accipientis: Nũc autẽ videnđ ſi donatio fiat de re aliena,& q̃ quidẽ nõ valet cũ effectu, quãtũ ad ipsũ,cujus res fuerit, licèt valeat & ſtatim fiat accipientis quãtum ad donatorẽ & donatoriũ,& quantũ ad illos qui jus non habẽt, nõ tamen valet, quantũ ad illum qui jus habet, ſtatim,ſed poſt temp⁹:quia ſi incontinẽti ejiciat feoffatum,ꝓ aſſiſam recuperabit. Sed ſi ꝓ negligentiam vel patientiã tẽpus habuerit,ſine brevi & judicio diſſeyſiri nõ poterit: Poterit autem

tem res esse omnino aliena & ex toto, quantum ad jus & proprietatem, & feod', & liberum tenementum, usum fructuũ & nudum usum, & aliquis posuerit se in seysinam, ꝑ dissеysinam vel per intrusionem, cũ fortè invenerit rem vacantem. Et si talis dum ita fuerit in seysina donationem fecerit, valebit quantum ad ipsum & feoffatum suum, & alios qui jus non habent ut prius dictum est, donec ꝑ illum, qui jus habet, revocetur. Item poterit esse aliena quantũ ad omnia p̃dicta, & alicujus in possessione existentis quoad nudum usum, vel quoad hoc ꝙ servitutem habeat in re quoad usum fructuũ pcipiend', sive ad certum terminum vel ad voluntatem. Item quoad hoc, ꝙ habeat custodiam, vel curam, vel hujusmodi, in quibus casibus si dum sic fuerit in seysina, quali quali, donationem fecerit, statim fit res data accipientis quoad dantem & accipientem, & quoad alios, qui jus non habent. Sed quoad verum dominum nunquam erit liberum tenementũ, nisi ex longa & pacifica seysina, & unde si incontinenti post tale feoffamentum posset verus dominus ponere se in seysinam, omnes quoscunq; tenere posset exclusos à possessione. Item poterit res esse propria ꝑ minima parte, & aliena pro majori, ut si quis habeat liberum tenementum de re aliqua, & alius ꝓprietatem & feodum, ut si mulier in possessione fuerit nomine dotis, vel alius qui tenuerit ad vitam suam per donationem vel per legem Angliæ, vel donec ei provisum fuerit, vel hujusmodi, & tales donationem fecerint, statim faciunt accipientis liberum tenementum, & si ejiciantur, statim recuperabunt per assisam versus quoscunque, præterquam versus verum dominum, si ille statim ejiciat. Et cùm tales liberum habeant tenementum, statim & sine mora ex causa donationis ad alios transferunt id, quod habent. Sed si dominus ꝓprietatis, antequã temp° habeant & longã possessionem & pacificam, taliter feoffatos ejecerit, nunquã recuperabunt versus eũ, quia seysinã non habent, nec tẽpus, ꝙ sufficere possit ad habend' libẽ tenemẽ. Nec ipsi donatores aliquo tempore habebunt regressum, ex quo animo & corpore, & sine spe revertendi recesserunt à possessione. Si autẽ ꝑ negligentiã vel patientiã domini ꝓprietatis, per tantum tempus extiterint in seysina, quod sine brevi ejici non possunt, si à proprietario fuerint implacitati, vocare possunt ad warrantum feoffatores suos, & cùm eis fuerit warrantizatum, tenere possunt ad vitam feoffatoꝝ, & post mortem eoꝝ, habebit ꝓprietarius regressum versus eos, per breve de ingressu, si post feoffamentũ tale non intervenerit confirmatio ꝓprietarii, vel hæredum ipsius, cùm jus ad ipsos pervenerit. Et hæc vera sunt, nisi sit qui dicat, quòd tales qui sic alienaverint ad exhæredationem veri hæredis, haberi debent pro mortuis, & ita hujusmodi donationes statim validæ sunt, quoad dantes & accipientes & alios qui jus non habent, & quoad proprietarium & ejus hæredes, in pẽdenti sunt & invalidæ, quousq; per eos infirmetur vel confirmetur. Item poterit quis habere jus merum, & ꝓprietatem feodi & liberum tenement', ex aliqua justa causa acquisitionis, & ex justo titulo, & alius hæc omnia, sed majus jus merum & ꝓprietatem & liberum tenementũ, ex alia justa causa acquisitionis, propter temporis prioritatem. Sed quid dicitur de eo qui

nullam

nullam omnino seysinam habuit,nec aliquã juris scintillam, si donationem fecerit de re quam alius tenet, ꝑ se ipsum vel ꝑ alium nomine suo,non faciet rem accipientis,cùm ipse nihil teneat,quia non potest plus juris ad alium transferre quã ipse habet,nec plus valebit ista donatio quã valeret,si aliquis transiens ꝑ aliquod manerium ab aliquo possessum, diceret socio suo viatori,do tibi tale manerium ꝙ talis possidet,quia nihil aliud esset dicere, quã dare ei plenã pugnatam ex nihilo,cùm possessio non sit vacua. Item esto ꝙ servus,qui à domino possidetur, villenagium ꝙ à domino tenuerit,dederit alicui, & tunc observetur in omnibus secundùm ꝙ superiùs dicitur, & secundùm ꝙ donatorius longam habuerit seysinam vel brevem, & secundꝫ quod dicitur inter placita quæ sequuntur regẽ,anno regni Regis H.21. Assisa novæ disseysinæ,si Simon filius Wydonis. Item esto quòd quis donationem fecerit alicui de terra,quæ pro parte est aliena, ut si ꝓprietarius donationem fecerit alicui de terra, quam mulier tenet ad vitam nomine dotis, vel alius ꝑ legem Angliæ, vel alio quocunq; modo ad vitam, talis donatio non valet, nisi ille qui ad vitam tenuerit,se dimittere voluerit & à possessione recedere. Aliter enim non poterit donator ꝓprietarius inducere donatorium in vacuam possessionẽ. Si autem se sic non dimiserit,non valebit donatio cum effectu, ante mortem mulieris, sed quatenùs ad ipsum pertinet, inducere poterit donatorium in seysinam, & dare ei ꝙ ipse habet, scil. jus proprietatis & feodum,& atturnare ipsi donatorio servitium mulieris,& ꝙ sit ei intendens sicut warranto suo de dote sua,& quo casu si donatorius post mortem mulieris primam habuit seysinam,& donator vel ejꝰ hæredes petierint, defenditur donatorius vel ejus hæredes in possessione per exceptionem. Si autem donator vel ejus hæredes primam habuerint seysinam, dabitur donatorio vel ejus hæredibus,actio ex conventione. Item esto quòd proprietariꝰ donationem fecerit secundo viro uxoris, cujus ipse fuerit warrantus de terra quam ipse vir & uxor simul tenent nomine dotis, de dono primi viri sui, & si talis warrantus donationem facere voluerit, non potest donatorium inducere in seysinam vacuam,cùm sint idem corpus & eadem caro vir & uxor, nec poterit donator atturnare servitium uxoris viro suo, ratione prædicta. Et unde si post mortem uxoris ejectus fuerit,ex tali donatione seysinam non recuperabit.

Cap. XV.

1 ¶ *Qualiter in donationibus mutatur una causa possidendi in aliam causam possidendi.* 2 *Si fiat donatio alicujus rei excepta aliqua parte.*

Mutatur quandoque per donationem una causa possidendi in aliam causam possidendi, ut si quis ab initio habuerit in aliqua re nudum usum, ex concessione proprietarii habere poterit usum fructuum. Item si ab initio habuerit usum fructuum & terminum, habere poterit, existente termino, & dum sic fuerit in possessione, liberum tenementum, absque eo quòd se ponat extra seysinam, dum tamen interveniat solemnitas in ipsa mutatione, ne contingat donationem deficere pro defectu proba-

probationis. Item mutari poterit una causa in aliam, ut si cui habenti liberũ tenementum concedatur, dum sic fuerit in seysina, quòd illud teneat in feodo, & inde habeat ꝓprietatẽ, sicut videri poterit de illis qui tenent nomine dotis, vel ꝑ legem Angliæ, vel hujusmodi, poterũt enim de libero teneñto feodum facere possidenti: Vel quòd id quod quis prius ad terminum habuerit dari ei possit in feodo, & quę solemnitas inde erit facienda, sive ꝑsentes fuerint donator & donatorius sive absentes, nõ itaq; mutatur causa & possessio ipsò jure, quia aliud est habere jus utendi & usum fructuum tantum, & aliud longè dominium & ꝓprietatem, & unde tutius est, quòd adhibeatur solẽnitas ad ꝓbationẽ mutationis, quæ nisi fuerit adhibita, deficere poterit ꝓbatio, licèt jus non deficiat. Et poterit donator & verus dñs, cũ voluntate tenentis, mutare unam causam possidendi in aliam, sine mutatione possessionis, nec est necesse resùmere rem semel datam ad causam mutandam, cùm semel fuerit quis in possessione, ac si de novo fieri deberet donatio, quia si quis ꝑ intrusionem vel disseysinam semel habuerit ingressum, possit ei verus dominus concedere rem tenendam in feodo, sine mutatione possessionis licèt injusta sit, mulò fortius si justa. Sed hoc facere possit, sine præjudicio alterius, ut si primò facta fuerit donatio minori in feodo, cujus causa mutari non poterit ad damnum & præjudicium, sed ut ejus melioretur conditio, mutari non poterit infra ætatem ad damnum suum. s. quòd habeat ad vitam, quod ei prius datum fuit sibi & hæredibus suis, vel quod ei datum fuit in feodo, vel ad vitam, detur alteri, ad damnum minoris. Est etiam ecclesia ejusdem conditionis, quæ fungitur vice minoris, sicut in cõm Lincolniæ de quadam ecclesia in Hebland, ubi quæd terra primò data fuit ꝑsonæ & ecclesiæ & successoribus, & postea mutavit donationẽ donator de ecclesia in privatas ꝑsonas. s. personæ & hæredibus suis, quod esse non debuit, quia hoc esset in præjudicium & damnum ecclesiæ. Et sic poterit donator mutare causam possidendi de una causa in aliam sine ꝑmutatione possessionis, & de ꝑsona in ꝑsonam nõ poterit sine mutatione possessionis, nec de ecclesia ad privatã ꝑsonã cũ dãno ecclesiæ. Itẽ esto ꝙ quis donationem fecerit viro de dote uxoris quã habuit de donatione primi viri sui, & qualiter donatori uti debet seysina sua, non enim poterit habere vacuã possessionẽ, nec uti ꝑ se. Et si uxor vellet resignare in manũ dñi ꝓprietatis dotẽ suã, ut inde feoffaret virũ suũ, sic esset donatio, q̃ est ꝓhibita, inter virũ & uxorem, & fieret fraus constitutioni. Si autẽ vellet servitium uxoris attornare viro suo, non valeret, cùm oña quæ uxoris sunt, sunt ipsius viri, nec habeat uxor potestatẽ sui sed vir, & unde dicitur ꝙ talis donatio valere nõ debeat. Sed ꝑmortua uxore, cũ vir fuerit in possessione, si donator petierit vel ejus hæres, obstabit petenti exceptio donationis, si autẽ extra, vir ꝑ actionẽ obtinebit, si autẽ vir ꝑmoriatur, nõ dabitur hæredi suo actio, ex quo uxor nũquã mutavit statũ suũ. Sed esto ꝙ tantũ fiat donatio uxori sine viro ꝑ se de terra quã in dotẽ tenuerit, benè valet, & tenet donatio, facta mutatione de libero teñto usq; in feod'. Si autẽ utriq; illorum fiat donatio, & eoꝝ hæredibus separatis vel cõmunibꝰ, benè valet donatio, facta mutatione cõmunis possessionis.

Item

¶ 2 Item fit donatio alicujus rei, excepta aliqua parte certa, & tunc refert, utrum pars illa excipiatur in initio donationis, ut si dicat donator, do tibi tale manerium cum pertinentiis, ꝑ hæc verba transfertur totum manerium, & cùm addat & dicat incõtinenti, excepta tali parte: Ita extra capitur pars illa post donationẽ, quãvis ante traditionẽ non. Si autẽ sic dicat, do tibi tale maneriũ cum ꝑtinentiis, retenta mihi tali parte, vel salva, aliud erit: quia in hoc casu nihil transfert ad donatorium, nisi id tantùm ꝙ transferri voluit, & ita illa pars quam retinuit, semper cum eo est & semper fuit. Et unde si hæres donatoris posteà donationem confirmaverit, nihil aliud confirmat ꝑ illam generalitatem donatorio, nisi rem illam, secundùm quod data fuerit, & cum eisdem ꝑtinentiis, quia nihil aliud confirmat ꝑ illam generalitatem, nisi illud tantùm quod fuit in donatione comprehensum, & unde si in prima donatione, excepta fuit advocatio ecclesiæ, illa generalis confirmatio, advocationem non comprehendit, & secundùm ꝙ res data transfertur, ita confirmatur, quia confirmatio nihil confert donationi, nec detrahit, vel diminuit. Sicut poterit donator mutare causam possidendi de re donata in personam donatorii absque resumptione & mutatione possessionis sed non transferre de persona in personã sine mutatione possessionis. Ita poterit donator in donatione sua cum consensu accipientis, legem, conditionem, & modꝫ apponere quem voluerit, dum tamen hoc non sit in p̃judicium aliorum, quamvis hoc esse possit in p̃judicium sui ipsius, & hæredꝫ suoꝝ, quamvis hoc sit contra legẽ terræ, & consuetudinem regni, cùm conventio quãdoque legem vincat. Et simplex esse poterit donatio, mera, & pura sine cõditione, vel modo, & totius rei, absque aliqua retentione de re ipsa, vel ejus ꝑtinentiis, poterit enim quis dare rem, & partem rei retinere, vel partem de ꝑtinentiis. Et quod fuit pars ꝑtinentiarum post donationem factam, statim desinit esse de re illa vel de ꝑtinentiis ejus, quantũ ad donatorium. Itẽ potest quis dare totum jus ꝙ habet in re.s.tam possessionis, quã ꝓprietatis ipsi donatorio & hæredibus suis quietè de se & hæredibus suis imperpetuũ: & ista donatio dicitur simplex & pura, & tali donationi poterit donator si voluerit, in initio donationis legem apponere & conditionem, ut res data, post tempus ad ipsum revertatur cum jure possessionis tantùm, tenendi ad vitam suam. & ita ꝙ rei ꝓprietas remaneat cum donatorio, vel ita ꝙ utrũq; jus tam possessionis quàm ꝓprietatis remaneat cum donatorio, & ꝙ usus fructus, revertatur post tempꝰ ad donatorem, ad terminum vitæ vel annoꝝ. Item qui ꝓprietatem habet tantùm, & alius habeat possessionem sed liberꝫ tenementum, id ꝙ habet alteri dare potest, scilicet, ꝓprietatem, salvo tenẽti libero tenemento suo, & jure possessionis, ad vitam, & ꝙ post mortem ejus revertatur possessio ad ꝓprietatem, & quo casu atturnare debet ille, qui possidet, de servitio & aliis, ei qui ꝓprietatem habet, sicut priùs fuerit atturnatus donatori. Et eodem modo si quis habens utrumq; jus, concesserit alicui usum fructum, videlicet ad terminum, id ꝙ habet alteri concedere potest, salvo tamen firmario termino suo. Item si quis habens utrũque jus ꝓprietatis & possessionis, concesserit alicui jus utrũque, tali adjecto modo,

ut post tempus revertatur ad ipsum possessio, tenendi ad vitam, & ut inde habeat liberum tenementum, remanente proprietate cum donatorio, non statim ingrediatur donator, quocunque colore : sicut causa hospitandi eodem die, nec in crastino, nec ulteriùs recenter utendo ut priùs, quia per hoc præsumitur quòd nunquam animum habuit recedendi à possessione, cùm utrumque concurrere debeat in donatione, videlicet quòd donator possessionem relinquat animo & corpore. Et post longum tempus ex conventione si ingrediatur, si contra conditionem rejiciatur, habet assisam recuperandi ex conventione. Si autem alius.s. donatorius contra ipsum assisam portaverit, habebit exceptionem ex conventione : & si fortè ingredi non possit, ex conventione habebit actionem. Item eodem modo, si ex recognitione post aliquod tempus facta in curia domini regis quæ recordum habet, dum tamen recognitio & confessio vera sit, cùm oporteat confessionem in ea re factam, esse veram & naturalibus convenire, valebit quod actum erit. Et si donator fortè confiteatur donatorium fuisse in seysina tempore confessionis factæ, cùm non sit, non valebit confessio, nec ea quæ sequuntur, locum habere debent. Si autem donator post tempus longissimum, videlicet decem annorum vel ulteriùs, quod quidem tempus oblivionem inducit, qualiter tunc utatur ut dominus vel aliter, hoc donatorio non nocebit, propter tempus. Item si in omnibus istis casibus supradictis, quandocumque ingrediatur donator, refert si statum suum mutaverit omnino vel in parte, vel non mutaverit. Quia si omnino mutaverit statum suum, quòd ubi priùs usus fuit ut dominus, modò utatur ut serviens, vel mercenarius, hoc donatorio non nocebit, quia donator omnino statum suum mutaverit, & valdè inhumanum esset, si filius vel amicus donatorem hospitio non reciperet, saltem ut hospitem, cum se non ingerat sicut priùs, vel sicut dominum. Si autem ex toto vel in parte ingressus, non ex conventione vel recognitione se gerit ut dominus, tunc aliud erit. Ut si quis donationem fecerit suo filio primogenito & hæredi, vel frater antenatus fratri suo postnato, ne per homagium excludatur hæres, vel frater antenatus à successione, si fortè donatorius sine hærede de se decesserit. Item poterit quis dare filio suo postnato sic, ut primogenitus non excludatur ab hæreditate, ut si quis ita dederit. Do tali filio meo postnato, pro servitio suo, tantam terram, tenendam de me tota vita mea, sibi & hæredibus suis, & post mortem meam de capitalibus dominis feodi, pro servitio quod ad terram illam pertinet : si postnatus præmoriatur, antenatus succedet ei, quia homagium non intervenit. Si autem sic, tenendum de capitalibus dominis, sic excludit se à custodia. Item si sic fiat donatio filio antenato à patre communi, pro servitio sive homagio, tenendum de capitalibus dominis, & talis in vita patris moriatur, postnatus sive fuerit major sive minor, succedet ei, patre excluso à custodia, & si minor fuerit, ad dominum capitalem pertinebit custodia. Si autem major tunc relevium.

Cap. XVI.

1 ¶ *De distinctione chartarũ.* 2. *De distinctione chartarũ, alia regia, alia privatorum.* 3. *Quòd de chartis regiis non debẽt Justitiarii disputare nec eas judicare.* 4. *Cùm res certa dari debeat, oportet qd. certa sint servitia quæ venire debent in cõpensationẽ pro re data.* 5. *De verbis & clausulis cõtentis in charta.* 6. *De servitiis & cõsuetudinibus nominatis in charta.* 7. *Quæ servitia dicuntur forinseca & quare.* 8. *De servitiis quæ nec dicũtur intrinseca nec forinseca sed cõcomitãtia.* 9. *Quod tenementũ dici debet socagiũ, & qd. militare feodũ.* 10. *De clausula warrãtiæ.* 11. *Quòd nõ obstãte homagio, potest quis excusari à warrãtia per clausulã appositã in charta ne teneatur warrãto.* 12. *De appositione signi, et de testibus.*

SUperiùs autẽ dictũ est ꝙ fit donatio alicui ob causam præteritã, quia diu servivit, vel præsentem, quia benè servit, vel futurã, quia benè serviet, & talis donatio benè dici poterit servitii futuri remuneratio. Nunc de donationib⁹ quæ dantur ꝓ homagio & servitio simul. Et sicut oportet ꝙ certa sit res quæ datur, ita oportet ꝙ certa sint servitia quæ dantur ꝓ re data. Et fiunt aliquando donationes in scriptis, sicut in chartis, ad perpetuam memoriam, ꝓpter brevem hominum vitã, & ut faciliùs ꝓbari possit donatio. Et tamen nihilominùs valet, licèt scriptura non intervenerit, dum tamen alias habeat ꝓbationes. ¶ 2. Et sciendum quòd chartarum, alia regia, alia privatorum: & regiarum, alia privata, alia cõmunis, & alia universitatis. Itẽ privatarũ, alia de puro feoffamẽto & simplici, alia de feoffamento cõditionali, sive cõventionali, & secundùm oĩa genera feoffamentorũ fieri potest. Item privatarum, alia de recognitione pura vel cõditionali. Itẽ alia de quieta clamantia. Item alia de cõfirmatione. Et de hac materia inveniri poterit infrà, de finali cõcordia. Charta verò de puro feoffamento, est de simplici feoffamento, sine aliqua adjectione. Cõditionalis, ut si cõditio donationi sit adjecta, ut suprà videri poterit. Itẽ de recognitione, ut si tenens rem quam tenet & ab eo petatur, recognoverit jus esse petentis. Vel è converso, si petens rem quàm tenens tenet, recognoverit jus esse tenentis, tenẽdũ de se vel de alio, vel si illã remiserit & quietũ clamaverit. Itẽ de pura quieta clamantia, ut si petens purè remiserit, & quietã clamaverit tenenti, terrã quàm petiit ut jus suum. Item charta de cõfirmatione, quæ alterius factum consolidat, & confirmat tantùm, & nihil novi attribuit, sed aliquando confirmat & addit. Item earum quæ sunt privatæ & simplices de pura donatione, remanent donatorio & ejus hæredibus. Si autem cõmunes sint, duplicari debent quòd quilibet habeat partem suam: Vel deponi in æqua manu cuilibet partium, cùm necessariè fuerit exhibenda. Et si penes donatorium remãserit, donator, eo quòd sua interest, petat à donatorio exhibitionem, cùm donatorius fortè aliquid petat à donatore ꝙ donator negaverit, vel de quo dubitetur, vel si donator petat & donatori⁹ negat, tunc donatori⁹ vel exhibeat instrumentum, vel ei denegetur actio, si petens fuerit, vel si ab eo petatur, remaneat indefensus, communis enim esse poterit aliqua ratione, ut si terra datur ad terminum annorum vel ad firmam. Item communis esse poterit alia ratione & ꝓpetua, ut si quis donationem fecerit alicui de aliqua re, retenta sibi aliqua parte illius rei, ut si quis manerium dederit, retenta sibi quarta

parte,

parte, vel de ejus pertinentiis. Ut si quis manerium dederit, retenta sibi advocatione ecclesiæ vel hujusmodi, & si tenens dicat se totū tenere, cùm donator petat, ostendere debet tenens chartam ad probandam exceptionem suam, quod si non fecerit, exceptio sua nulla, & amittat sicut indefensus. Si autem chartam fortè exhibere non possit, quia illā ad manum nō habuerit, de necessitate erit ad patriam recurrendum. Et eodem modo si casum allegaverit, & casum ꝓbaverit. Et sciendum ꝙ privatorum instrumentorū tres sunt species, nam facit aliquando quis scripturam sibi ipsi, & tali scripturæ non erit fides abhibenda, aliquando facit contra se, & tali scripturæ adhibetur fides, aliquando tamen facit quis scripturam sibi ipsi & alii, & contra se & ꝓ se, quæ communis est, & de qua superiùs dicitur, & de quib⁹ agitur, de conventionibus factis inter privatas personas, & talis scriptura dicitur charta chirographata, quæ scinditur per medium, & una pars remanet parti uni, & altera alteri. Et unde quamvis non liceat alicui partium à conventionibus recedere, tamen non solet aliquando necessitas imponi curiæ dñi regis, de hujusmodi conventionibus privatis discutere. Sed tamē si quis à conventione recedat, succurritur alteri parti, per actionem de cōventione, secundùm quod inferiùs dicetur. Et notandum quòd omniū scripturarum privatarum, quib⁹ quis uti voluerit in judicio ꝓ se, copiā faciet adversario suo contra se: sed petens petere non debet quòd tenentis instrumenta exhibeantur ad suam intentionem fundandā, cùm non teneatur armare adversarium suum cōtra se, nisi fortè instrumenta sua sint communia, nec etiam poterit tenens petere quòd exhibeantur ei instrumēta petentis ad exceptionem suam ꝓbandam, secundùm ꝙ prædictum est, maximè nisi sint communia. ¶ 3. De chartis verò regiis & factis regum, non debent nec possunt justiciarii, nec privatæ personæ disputare, nec etiam si in illa dubitatio oriatur, possunt eam interpretari, & in dubiis & obscuris, vel si aliqua dictio duos contineat intellectus, domini regis erit expectanda interpretatio & voluntas, cùm ejus sit interpretari, cujus est concedere, & etiam si omnino sit falsa ꝓpter rasuram, vel quia fortè signum appositum est adulterinum, melius & tutius est quòd coram ipso rege procedatur ad judicium. Item nec factū regis, nec chartam potest quis judicare, ita quòd factum domini regis irritetur. Sed dicere poterit quis, ꝙ rex Justitiam fecerit, & benè, & si hoc, eadem ratione quòd malè, & ita imponere ei quòd injuriam emendet, ne incidat Rex & Justic. in judicium viventis dei ꝓpt̄ injuriam. Rex autem habet superiorem, deum. s. Item legem, ꝓ quam factus est rex. Item curiam suam, videlicet Comites, Barones, quia Comites dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrū, & ideò si rex fuerit sine fræno. i. sine lege, debent ei frænum ponere, nisi ipsimet fuerint cum rege sine fræno, & tunc clamabunt subditi & dicent, Dñe Jesu Christe in chamo & fræno maxillas eorum cōstringe, ad quos dominus, Vocabo super eos gentem robustā & longinquam & ignotā, cuj⁹ linguam ignorabunt, quæ destruet eos, & evellet radices eorum de t̄ra, & à talibus judicabuntur, quia subditos noluerunt justè judicare, & in fine, ligatis manib⁹ & pedib⁹ eorum, mittet eos in

caminum ignis, & tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. ¶ 4. Si privata ꝑsona fecerit donationē de re certa, ex causa futura, oportet ꝙ certa sint ea, quæ donatori præstari debent in retributionē ꝓ re data, ut si fiat donatio ꝓ homagio & servitio, vel ꝓ servitio tantùm sine homagio, fieri enim poterit donatio ꝓ homagio & servitio ꝓpriè de feodo militari, impropriè verò fit homagium de ſockagio, cùm inde fieri deberet tantùm fidelitas, & non homagium, & si de facto fiat homagiū, non tamen sequitur ꝓpt̄ hoc, ꝙ ad dm̄ capitalē ꝑtineat custodia & maritagiū, quia custodia & maritagium non semper sequitur homagium, quia ad quem hujusmodi ꝑtineant, ꝓ homagium non determinetur, sed ꝓ servitium, secundùm ꝙ tenementum tenetur ꝓ servitium militare, vel ꝓ ſockagium. Ut si quis donationem fecerit filio suo primogenito, & hæredi, vel frater antenatus fratri suo postnato, ne ꝓ homagiū excludatur hæres vel frater antenatus à successione, si fortè donatorꝰ sine hærede de se decesserit. Itē potest quis dare filio suo postnato, sic, ut primogenitus non excludatur ab hæreditate. Ut si quis ita dederit. Do tali filio meo postnato ꝓ servitio suo tantā terrā, tenendā de me tota vita mea sibi & hæredibꝰ suis, & post mortē meā, de capitalibꝰ dn̄s ꝓ servitio ꝙ ad illā terrā ꝑtinet: si postnatꝰ præmoriatur, antenatus succedet ei: quia homagiū non intervenerit. Si autē sic: tenendā de capitalibꝰ dominis, sic excludit se à custodia. Item si fiat donatio filio antenato ab ipso patre cōmuni, ꝓ servitio sive homagio, tenendum de capitalibus dominis & talis in vita patris moriatur, postnatus frater, sive fuerit major, sive minor succedit, patre excluso à custodia. Et si minor fuerit, ad dm̄ capitalem ꝑtinebit custodia & maritagiū. Si autem major, tunc relevium. Et qui teneantur ad homagium & fidelitatē, & qui non, & quæ sequūtur homagia, plenius dicetur inferius, de homagiis. ¶ 5. Fit autem donatio in scriptura ꝓ hæc verba. Sciant præsentes & futuri, ꝙ ego talis, dedi & concessi, & hac præsenti charta mea cōfirmavi tali, ꝓ homagio & servitio suo, tantā terrā cum ꝑtinentiis in tali villa &c. ut infrà. Et unde ꝓ hoc, ꝙ dicit, Ego talis, vult quòd certa ꝑsona cōprehendatur in donatione quæ dat, & per hoc ꝙ dicit, dedi, vult ꝙ res data fiat accipientis, & per hoc ꝙ dicit, concessi, perpendi poterit ex hoc, quòd donationi consensum præbuit, quia non multùm differt dicere cōcessi, quàm dicere consensi. Item ꝓ hoc ꝙ dicit, præsenti charta mea confirmavi, per hæc innuit quod vult, quòd voluntas sua, per quam res transfertur ad donatorium, & quæ firma esse debet, præsens charta, sigilli sui munimine, confirmetur. Est enim confirmare, id quod priùs firmum fuit, simul firmare. Item per hoc ꝙ dicit, tali, vult quòd certa ꝑsona exprimatur cui fit donatio. Hoc videtur contrarium ei, quod dicitur suprà de pluribus bastardis filiis de concubina &c. Item quòd fieri poterit donatio pluribus pueris, ubi dicitur, quòd pueris natis & nascituris fieri poterit donatio: Sed non nominati & nascituri sunt incertæ personæ, ergo incertis personis fieri poterit donatio: & ita non est necesse, quòd certa persona comprehendatur in donatione, cujus contrarium innuitur hîc. Sed non est contrà, quia licèt dicatur quòd donator vult exprimere certam personam cui facit donationem,

nationem, cùm eam tali ꝑsonæ fecit, ut hîc: non tamen negat ꝑ hoc quin fieri possit incertæ personæ, ut ibi. Item ꝑ hoc quod dicitur, ꝑ homagio & servitio suo, vult quòd certa sit causa, ꝑ qua fit donatio. Et idem si sic dicat, ꝑ servitio sine homagio. Item per hoc ꝙ dicit, tantam terram, vult ꝙ certa res deducta sit in donatione, & certæ ꝑtinentiæ quæ tunc ꝑtinuerunt, cùm res venit in donationem. Item per hoc ꝙ dicit, in tali villa, vult ꝙ certus locus cõprehendatur, in quo res sita est quæ datur. Item contineri debet, habendam & tenendam tali & hæredibus suis generaliter, vel cum coarctatione hæredum, liberè & quietè, honorificè, benè & in pace, vel in liberum maritagiũ, tali & hæredibus suis talib⁹, vel tali Abbati, vel priori, & successoribus suis, in liberam & purã eleemosynã. Itẽ tali & hæredib⁹ suis vel assignatis, secundùm quod, superi⁹ videri poterit in exemplo manifestè. Et ꝑ hoc ꝙ dicitur tali & hæredib⁹ suis, vult donator quòd cõprehendantur certæ ꝑsonæ ad quas desc̃ẽdere debet res donata post mortẽ donatorii ꝑ modum donationis, et per ꝙ ꝑpendi poterit si tales hæredes defecerint, quòd ꝑ modum tacitũ reverti debeat res donata ad donatorẽ. Item ꝑ hoc ꝙ dicit, liberè, non vult quòd rei datæ servit⁹ imponatur: ut si quis velit uti aliquo jure in re data, ad quam servit⁹ non pertinet, neq; usus. Item per hoc quod dicit, quietè, vult quòd quietem habeat & pacem, quòd uti possit donatorius re data pacificè, & non inquietetur. Est enim quies idẽ ꝙ requies, sive pax, & si componatur cum hac præpositione (in) erit ibi inquies. s. non quies. Et non refert ad hoc, quòd non possit uti omnino vel minus commodè, secundùm quod, inferiùs videri poterit, de cõsuetudinibus & servitiis præstandis in assisis. ¶ 6. Item dicitur, reddendo inde ꝑ annum tantum, ad certos terminos tales, & faciẽdo inde talia servitia, & tales cõsuetudines, quæ omnia debent esse certa & expressa in charta, quib⁹ expressis & in charta nominatis, cùm infinita sunt genera servitiorum & cõsuetudinum, alia oĩa servitia & cõsuetudines, quæ expressa non sunt, tacitè videntur esse remissa. Et impossibile esset oĩa in charta exprimere, ad quæ donatori⁹ non teneretur, licèt charta expressè nõ acquietet, satis enim acquietat, ex quo specialiter nõ onerat. Itẽ dicitur, ꝑ omni servitio, consuetudine seculari, exactione & demanda, ꝑ quam generalitatem, videtur expressè remittere oĩa alia servitia, cõsuetudines, & demandas seculares q̃ ad dñm pertinẽt de tenemento, licèt hoc in charta expressè non contineatur. Sunt enim servitia & cõsuetudines quæ ꝑtinent ad dñm feodi, et cõsuetudines et servitia quæ ꝑtinent ad regẽ, sicut sectæ ad justitiam faciendam, per breve de recto, & ad pacem, sicut de latrone judicando, et ꝑ aforciamento curiæ in prædictis. Ad dñm verò fundi donatorem, pertinent servitia ratione rei datæ, sicut reddit⁹, sive debeatur aurum, sive argẽtum, in pecunia numerata, ut si dicatur, reddendo inde ꝑ annum x. aureos vel argenteos sive x. solidos, vel si servitium consistat in fructu, ut si dicatur, reddendo inde ꝑ annum x. coros tritici, sive x. quarteria vel hm̃oi, si servitium cõsistat in solido, si autẽ in liquido, ut si dicat̃, reddend' inde ꝑ annũ x. dolia vini, vel x. cados olei. Itẽ si certa res repromittat̃ vel sub disjunctione, ut si dicat̃, reddend' inde ꝑ annũ q̃dã calcaria deaurata

vel ſex denarios, vel unam libram piperis, vel cumini, vel ceræ, vel quaſdam chirothecas, vel tot denarios, & in quo caſu, tenens habet electionem, utrum iſtorum ſolvere velit, & unum ſolvendo, liberatur, & hæc omnia & plura alia conſiſtunt in redditibus & in redditionibus. Eſt tamen quoddam genus redditus, qui datur ab aliquo, percipiend' de re aliqua certa, cum diſtrictione vel ſine, qui non dicitur ſervitium, ſed quaſi ex feoffamento liberum tenementū, de quo infra dicetur, de Aſſiſa. Item ſunt quædā ſervitia quæ pertinent ad dñm capitalem, & quæ cõſiſtunt in factionib', & fiunt ex conſuetudine, de tmino in tminum, et de quib' oportet quòd fiat mentio in ſcriptura, et alioquin peti non poterunt, ut ſi dicatur, & faciendo inde ſectam ad curiam domini ſui et hæredum ſuorum, de quindena in quindenā, vel de trib' ſeptimanis in tres ſeptimanas, quolibet anno, de tmino in tminum. Item faciendo inde tot aruras & tot meſſuras, tot falcationes, & quæ oĩa ptinent ad dominos feodi, ex tenementis ſic datis liberis hominib', et, pveniunt ex tenementis, et dici poſſunt feodalia, ſive prædialia ſervitia, et non perſonalia, niſi ratione prædiorum et tenementorum. Item poterit quis feoffare alium per ſerjantiā, quæ quidem multiplex eſſe poterit, et unde quædam pertinent ad ipſum dñm feoffantem, et quædam ad ipſum regem, ut ſi dicatur, p ſervitium equitandi cum dño ſuo, vel dña, qui propriè dicuntur Rodknightes, vel per ſervitia tenendi placita dominorum ſuorum, vel portandi brevia infra certa loca, vel paſcendi leporarios & canes, vel mutandi aves, vel inveniendi arcus & ſagittas, vel portandi, et de iis ſerjantiis non poterit certus numerus comprehendi. Et hujuſmodi ſervitia oĩa dici poſſunt intrinſeca, quia in chartis et in inſtrumentis ſunt exprimenda, et dñis capitalibus remanebunt. Et cùm ꝑpt̃ exercitum regis & patriæ tuitionem non fiunt: Ideò ex talibus ſervitiis nullum cõpetere deberet maritagium, nec cuſtodia domino capitali, non magis quàm de Socagio. Ecce hîc dicitur quòd ex parvis ſerjantiis, quæ non reſpiciunt Regem nec patriæ defenſionem, ut equitare cum dño vel dña, & portare brevia et hujuſmodi, non habebitur maritagium, cujus contrarium ponit per exemplum. Contrarium autem habetur de quadam Abbatiſſa de Berking, inter placita, quæ ſequuntur regem, anno regni regis Henrici coram W. de Raleighe, & quæ recuperavit cuſtodiam & maritagium de hærede cujuſdam tenentis ſui, qui tenebat tenementum ſuum in manerio de Berking per ſervitium equitandi cum ea de manerio in manerium, quod quidem S. de Segrave non approbavit. Sunt & alia genera ſerjantiæ, quæ ad dñm capitalem non pertinent, ſed ad dominum regem, ꝑ exercitu regis ad patriæ tuitionem vel defenſionem, & hoſtium deprehenſionem: ut ſi quis ita feoffatus fuerit. s. per ſerjantiā inveniendi domino Regi unum hominem vel plures, ad eundum cum eo in expeditionem ad exercitum, equites vel pedites, cum aliquo genere armorum, & ex tali ſerjantia competit domino capitali, ſive de domino rege tenuerit, ſive de alio, cuſtodia & maritagium hæredis, quod quidem non eſſet tenendum in caſibus prædictis. Illud idem ſervatur ſi quis teneat per ſervitium, inveniendi domino regi, certis locis & certis temporibus,

poribus, unum hominem, & unum equum, & saccum cum brochia p aliqua necessitate vel utilitate exercitum suum cõtingentem. ¶ 7. Item sunt quædam servitia, quæ dicuntur forinseca, quãvis sunt in charta de feoffamẽtis expressa & nominata, & quæ ideò dici possunt forinseca, quia ptinẽt ad dominum regem, & non ad dominum capitalem, nisi cùm in ppria persona pfect° fuerit in servitio, vel nisi cùm p servitio suo satisfecerit dño regi quocunq; modo, & fiunt in certis temporib°, cùm casus & necessitas evenerit, & varia habent nomina, & diversa. Quandoq; enim nominantur forinseca, largè sumpto vocabulo, quoad servitium domini regis, quandoq; scutagium, quandoq; servitium domini regis, & ideò forinsecum dici potest, quia fit & capitur foris, sive extra servitium, q fit dño capitali. Item scutagium, q talis præstatio ptinet ad scutum, q assumitur ad servitiũ militare. Item dicitur regale servitium, quia specialit ptinet ad dominum regem, & non ad alium, & secundùm q, in cõquestu fuit adinventum, et hujusmodi servitia psolvuntur ratione tenementorũ, et non personarũ, quia ex tenementis pveniunt, ut si dicatur in charta, faciendo inde forinsecum servitiũ, vel regale servitiũ, sive servitum domini regis: q idem est, secundũ modum feoffationis. s. quantum pertinet ad feodũ uni° militis, vel duorum in eadem villa, vel de eodem feodo, vel ad scutagia. c. s. ij. marcas vel tres, et ad plus, plus, & ad minus, minus. Et quia tale servitium forinsecum nõ semp manet sub eadem quantitate, sed quandoq; præstatur ad plus, quãdoq; ad minus, ideò de qualitate regalis servitii, & quantitate fiat mentio in charta, ut tenens certum tenere possit, quid & quantum psolvere teneatur: q quidem dici poterit de sectis, quæ ptinent ad dñm capitalem, cùm possint ibi varia & diversa tempora denotari, de quibus fit mentio suprà. Sed si sic dicatur, reddendo inde per annum tantum, & faciendo tales sectas p omni servitio, excepto regali servitio, vel salvo forinseco, tunc videndum erit inprimis si feodum illud in ipsa donatione forinsecum debuit ab initio vel non. Si autem nullum debuit ab initio, nec sit certum forinsecũ in charta expressum, nunquã præstabitur nec peti poterit, ppt incertitudinẽ. Si autem ab initio nullum, sed in ipsa donatione cõvenerit q detur scutagium, & in charta exprimatur certum, erit omnino præstãdum. Et sicut poterit donator liberius dare quàm ipse tenuerit, et onerare se ipsum et hæredes suos erga suos feoffatores, ita poterit suum feoffatũ onerare ad plura servitia et ad alia, quàm ipse teneatur feoffatori suo. Poterit enim de socagio facere servitium militare, & è converso, si ita convenerit ab initio inter ipsum et feoffatum suum. Sed quid si feodum feoffatoris non debeat forinsecum, & donator dederit p forinseco, tunc refert, utrum certum & expressum vel non. Si autem incertum, tunc tale quid peti nõ poterit, si autẽ forinsecum debuit ab initio, sed tamẽ in charta donationis nõ exprimatur certũ, videtur prima facie, q peti nõ possit? Sed revera sic erit intelligẽdum, q tale & tãtumdem præstãdũ sit, quãtum præstãt alii qui tenent tenemẽta in eadẽ villa, & de eodẽ feodo p servitiũ militare. Itẽ potest quis dare tenemẽtum, quod ipse tenuit per servitium militare, tenendum in villenagium p villanas consuetudines & servitia,

Specman Lex. 44 —

servitia, dum tamen certa & expressa. Si autem dicat quòd dat ita liberè, sicut aliqua terra liberiùs dari possit, hoc intelligendum erit, quantum ptinet ad donatorem, & erga suum feoffatorem defendet quantum ad ipsum ptinebit. Si autem res data tam erga alios quàm erga dominum suum capitalē obligata fuerit, nō tenetur ad hoc, ꝑ hæc verba ipsum erga alios acquietare, nisi specialiter in se illud onus susceperit, & tunc versus omnes defendat, si habeat unde, si non, respondeat ꝑ seipso. Item dare poterit ita liberè, sicut ipse illā unquam liberiùs tenuit, unde si ꝑ ipsum aliquo tempore inde fuerit onerata vel servituti suppositа, ipse eam tenetur liberare ꝑ ppē modum donationis. Eodem modo si dicat, ita liberè sicut ipse vel aliquis antecessorum suorum illā unquam liberiùs tenuit, & sic eodem modo præstet donator ꝙ ꝑmisit. Item sicut aliqua terra vel aliqua eleemosyna liberiùs dari poterit, hoc est de omni ꝙ ipsum tangit & feoffatorē suum, & si habet unde acquietet. ¶ 8. Sunt etiam quædā cōsuetudines, quæ nec dicuntur intrinsecæ nec forinsecæ, sed sunt quædam servitia concomitantia, sicut servitia regalia & militaria, & etiā homagia, & ideò in chartis non sunt exprimenda, quia si homagium ꝓcesserit & regale servitium, sequitur exinde ꝙ ad capitalē dñm ꝓtinebit Relevium & custodia & maritagium, sive servitium sit militare, vel serjantia ꝑpē exercitum, ad plus se habuerit vel ad minus, saltem ad unum obolum. Sunt etiam quædā consuetudines, quæ servitia non dicuntur, nec cōcomitantia servitiorum, sicut sunt rationabilia auxilia ad filium primogenitū militem faciendū, vel ad filiā primogenitā maritandā, quæ quidē auxilia fiunt de gratia & non de jure, & ꝑ necessitate, & indigentia dñi capitalis. Nunquam igitur exigitur auxilium, nisi præcedat necessitas, nec tenetur aliquis ad hujusmodi auxiliū præstandū, nisi ex indigentia domini sui capitalis, et ex eo ꝙ est liber homo suus. Et sunt hujusmodi auxilia ꝑsonalia et non prædialia, ꝑsonas enim respiciunt et non feoda, secundùm ꝙ, ꝓpendi poterit ex præcepto dñi regis ꝑ breve suum. Est itaque præceptum suum tale, quòd vic. justè et sine dilatione, habere faciat tali, rationabile auxilium suum de militib⁹ et liberè tenentibus suis in balliva sua, ad primogenitum filium suum militem faciendū, et in eadem forma fiat breve de filia sua primogenita maritanda, secundùm ꝙ inferiùs dicetur. Primogenitæ filiæ non dabitur auxilium tale, quia istud auxilium pertinet ad capitalem dominum, sicut pertineret si non esset nisi unus hæres, cùm omnes sunt quasi unus hæres. Et cùm hujusmodi auxilia dependeant ex gratia tenentium, & non ad voluntatem dominorum, nec sunt feodalia sed personalia, haberi debet respectus ad personam utriusque, tam domini, quàm tenentis, ut domini necessitas, secundùm quod major esset vel minor, relevium acciperet, & quòd tenens gravamen non sentiret, sed quòd auxilium accipienti cederet ad commodum, & danti ad honorem. Sunt etiam inter alia quædam præstationes personales, quæ non dicuntur servitia, sed auxilia vic. quæ non tenetur feoffator warrantizare. Item sunt omnes fines communes ꝑ toto comitatu, ut in itinere justic. & alibi pro misericordiis, ut si comitatus pro transgressione in misericordiam inciderit, quæ quidem

non

non sunt inter servitia connumeranda. Sunt etiã quæd̃ cõmunes p̃stationes quæ servitia non dicuntur, nec de consuetudine veniunt, nisi cùm necessitas intervenerit, vel cùm rex venerit, sicut sunt hidagia, coraagia & carvagia & alia plura de necessitate & ex consensu cõmni totius regni introducta, & q̃ ad dñm feodi non pertinent, & de quibus nullus tenetur tenentem suum acquietare, nisi se ad hoc specialiter obligaverit in charta sua, & unde cùm dicat feoffator & dñs capitalis, ego & hæredes mei, warrantizabimus tali & hæredibus suis tantã terrã cum pertinentiis, contra oñs gentes imp̃petuum per p̃dictum servitium, hoc erit intelligendum, tantam terrã cum pertinentiis de omnibus servitiis, & secularibus demandis, quæ ad dominos feodi pertinent ratione p̃dicta tenementi. Igitur servitia quæ pertinent ad dominum Regem p̃ justitia vel pace, sicut sectæ ad com̃ vel hundr̃, & tres sectæ prænominatæ, ad curias, auxilia vic. & ad fines communes & misericordias, excluduntur, cùm non pertineant ad dominos feodorum, sed ad Regem, nisi ipse dñs feodi ad hoc specialiter se obligaverit in charta sua. Poterit enī dominus si voluerit se obligare ad indebita, & teneri & debita remittere, si voluerit, ut si tenenti suo remittat custodiam, maritagium & relevium cùm evenerint. Ea verò quæ pertinent ad Regem, remittere non potest, & onerare seipsum in præjudicium dñi Regis nec tenentem acquietare: cùm hujusmodi, personas hominum requirunt, sicut visus franciplegii, & alia, quæ introducta sunt pro pace & communi utilitate. Nec etiam dñs ea remittere poterit tenenti suo, si ipse dominus hujusmodi libertates concessas habeat à dño Rege, non magis quàm facere sub se justitiarios, cùm ipse in hac parte sit justitiarius domini Regis, nisi ipse Rex factum & concessionem domini feoffantis confirmaverit. Sed tunc cum ex confirmatione dñi Regis, factum dñi roboratur, non poterit dñs contra factum suum venire, cùm hoc non fit ad alicujus præjudicium nisi suum proprium. Nec ipse Rex contra suam confirmationem. Quod quidem aliter esset, si hujusmodi libertates tantùm pertinerent ad dominum Regẽ, & non ad alium. Unde remittere non potest, obligare tamen potest & onerare seipsum. Item poterit quis feoffari ab alio per diversa genera servitiorum facienda. s. per servitium unius denarii & reddendo scutagium, & per serjantiam unam vel plures. ¶ 9. Et unde si tantùm in denariis & sine scutagio vel serjantiis, vel si ad duo teneatur sub disjunctione, scilicet ad certam rem dandam pro omni servitio, vel aliquam summam in denariis, id tenementum dici potest scutagium. Si autem superaddat scutagium & servitium regale, licèt ad unum obolum, vel serjantiam, secundùm quod superius dictum est, illud dici poterit feodum militare. ¶ 10. In charta verò de donatione quandoq; adjicitur hæc clausula. Et ego & hæredes mei warrantizabimus tali & hæredibus suis tantùm, vel tali & hæredibus suis & assignatis & hæredibus assignatorum, vel assignatis assignatorum & eorum hæredibus, & acquietabimus & defendemus eis totam terram illam cum pertinentiis (secundùm quod prædictum est) contra omnes gentes imperpetuum, per prædictum servitium. Per hoc autem quod dicit, ego & hæredes mei, obligat se & hæredes suos ad

Warranty

ad warrantiã, ꝓpinquos & remotos, p̃sentes & futuros, ei succedentes in infinitum. Per hoc autem q̃ dicit, warrantizabim⁹, suscipit in se obligationẽ, ad defendendũ suum tenentem in possessione rei datæ & assignatos suos, & eoꝝ hæredes, & oñs alios secundùm q̃ suprà dictum est, si fortè tenem̃ datũ petatur ab aliquo in dominico. Per hoc autem q̃ dicit, acquietabimus, obligat se & hæredes suos ad acquietandũ, si quis plus petierit servitii vel aliud servitium quã in charta donationis continetur. Per hoc autem q̃ dicit, defendemus, obligat se & hæredes suos ad defendendũ, si quis velit servitutem imponere rei datæ, contra formã suæ donationis. Itẽ non sufficit si rem illã ei warrantizat, nisi warrantizaverit ejus ptinẽtias, sive consistant in corpore, sive in jure, in corpore, ut si ꝓtineant Hãbeletti qui non sunt de corpore rei datæ, in jure, ut si ꝓmaneat advocatio in ꝓprio, vel servitus in alieno. Item poterit esse warrantizatio larga & stricta, larga, ut si dicatur. Ego, & hæredes mei warrantizabim⁹ tali & hæredib⁹ suis, largior, ut si dicat, tali & hæredib⁹ suis & assignatis & hæredib⁹ assignatoꝝ. Itẽ largissima, ut si dicat, tali & hæredib⁹ suis & assignatis, & eoꝝ hæredib⁹ & assignatis assignatoꝝ & hæredib⁹ eoꝝ, & sic tenetur donator & hæredes ejus oñibus warrantizare, per modũ donationis, si res data ad tot man⁹ devenerit, & hoc immediatè. Si autem ita dicat, tali & hæredib⁹ suis warrantizabim⁹, si talis ulteriùs dederit vel assignaverit, non tenetur ipse principalis feoffator talib⁹ warrantizare immediatè, sed ꝓ medium. s. q̃ quilibet vocet ad warrantũ suum feoffatorẽ, de gradu in gradũ ascendendo. Itẽ poterit esse warrantia stricta, ut si dicatur, tali & hæredibus suis, quos de uxore sua sibi desponsata, ꝓcreatos habuerit, hîc vero coarctatur warrantizatio, ad hæredes tantũ expressos & non ad alios. Itẽ strictior, ut si dicat, ego & hæredes mei warrantizabimus tibi, quo casu excluduntur à warrantia hæredes donatorii. Itẽ strictissima, ut si dicat, ego warrantizabo vobis, nulla facta mentione de hæredibus donatoris, vel donatorii. ¶ 11. Itẽ quãvis in donatione interveniat homagium & servitium ꝓ modũ in donatione appositũ, excusari poterit à warrantia, si hoc adjiciat in charta donationis, ne ipse nec hæredes sui teneãtur ad warrantiam, &c. quia in multis casibus vincit conventio legem. Cùm autem donator teneatur ad warrãtiã, & feoffatũ suum in seysina suã defẽdere voluerit, & petens cõtra eũ obtinuerit, tenetur donator ad excãbiũ ad valentiã. Et qui teneantur warrantizare, & cui, & quando, & quãdo non, dicetur pleniùs infrà in tractatu, de warrantia, q̃ quidẽ esset lõgum hîc enarrare & difficile. Itẽ dicitur in charta, contra oñs gentes, ad q̃ sciendũ, q̃ poterit unus vel plures à tali generalitate extrà capi, ut si dicatur, warrantizabim⁹ contra omnes gentes præterquam contra tales. Item videndum cùm dicat ita generaliter contra omnes gentes, an ipse & hæredes sui warrantizare debeant contra seipsos, & sciendum q̃ sub hac generalitate non comprehenduntur, quia si terram petant in dominico contra donationem & chartam suam, eliditur actio ꝓ exceptionẽ donationis, cũ illi petere nõ possũt, qui cõtra alios deberent warrantizare. Eodem modo si servitium petant indebitum, defendentur feoffati per chartam suam, vel dabitur eis actio ne indebitas

bitas exigant cõſuetudines & ſervitia, nec ſtare poterit ſimul, ꝙ quis petat, ubi defendere deberet, nec ſi feoffator petat verſus feoffatũ ſuũ, nunquã locũ habebit placitũ, de warrãtia chartæ. Itẽ dicitur, ꝑ ꝑdictũ ſervitium. i. ꝑ ſervitium in charta donationis cõꝓhenſum, quia ſi nullum eſſet in charta donationis exꝓſſum, ſuperflua eſſet adjectio. s. ꝑ ꝑdict' ſervitiũ, & unde videtur ꝙ oñia ſervitia & cõſuetudines exprimi debent in charta donationis, q̃ ꝓtinent ad dñm capitalem ꝑ feoffatorẽ ex teñto dato, & ꝙ nihil aliud peti poſſit, niſi ꝙ in charta donationis exꝓſſum fuerit. Videtur etiã ꝑ hæc verba, ꝙ donator ad warrãtiã tenebitur, quãvis homagiũ nõ intervenerit nec fidelitas. ¶ 12. Et quoniã hujuſmodi ſcripturæ nõ eſſet fides adhibẽda, niſi ſigñ intervenerit, ꝙ talis donatio & ſcriptura à conſcientia & voluntate donatoris emanaret, ideò in teſtimonium & approbationẽ rei geſtæ, apponit donator ſigñ, adjiciendo in charta donationis clauſulã iſtã, ꝙ ut ratum ſit & firmũ, &c. Vel ſic, in cuj⁹ rei teſtimoniũ, huic ſcripto ſigillũ meum appoſui. Debent etiam teſtes ad hoc vocari, ut ſub ꝓſentia eoꝝ, oña cum ſolẽnitate ꝓcedãt, ut veritatẽ dicere poſſint, ſi inde fuerint requiſiti, & eoꝝ nomina debent in charta cõꝓhendi, & ſi in cõfectione chartæ ꝓſentes non fuerint, ſufficit ſi poſtmoꝺ, in ꝓſentia donatoris & donatorii fuerit recitata & conceſſa: & utilius & melius ſi in locis publicis, ſicut in coñ & hundred', ut facili⁹ ꝓbari poſſit, ſi fortè fuerit dedicta, & cùm talis fuerit ſolẽnitas adhibita, nõ multũ refert, utr̃ ꝓprio vel alieno ſigillo ſit ſignata, cùm ſemel à donatore coram teſtibus, ad hoc vocatis, recognita & conceſſa fuerit. Si autem teſtes ꝓſentes non fuerint, nec talis ſolemnitas adhibita, ſi de ſigno & charta oriatur dubitatio, ſi cùm teſtes fuerint requiſiti, dicant ſe nil inde ſcire, ita deficere poſſit charta, quãvis vera ſit & bona, ꝓpter defectũ ꝓbationis, deficere enĩ poterit ꝓbatio, quãvis non deficiat charta. Si autem dubitaverint de charta, donationẽ non ꝓbant, quia quotieſcunq; dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Si autẽ dicũt, ſecunꝺ credulitatẽ ſuã, non tamẽ ꝓbant, ſed ꝓſumptionẽ inducunt, cui ſtanꝺ erit, donec ꝓbetur in contrarium. Si autem dicat un⁹ eoꝝ ſe ꝓſentem fuiſſe, nec hoc ſufficit ad plenam ꝓbationem, ſed ſemiplenã, quia ſimiliter jnducit ꝓſumptionem. Si autẽ duo dicant ſe interfuiſſe, ſufficit ad plenã ꝓbationem, licèt alii dicant ſe nil inde ſcire: cũ duob⁹ non contradicant expreſsè, & cũ in ore duoꝝ vel triũ teſtiũ ſtet oñe verbũ. Si autẽ teſtes contrarii fuerint in ſuis teſtimoniis, & quidã illoꝝ dicãt contra chartã & donationẽ, & quidã ꝑ charta, & fuerint ĩpares numero, majori & digniori parti ſtanꝺ erit: Si autem pares in numero & dignitate, erit pro charta & donatione judicanꝺ, ut donatio magis valeat quã pereat. Item ſi dicant teſtes, ꝙ interfuerint ubi ꝓlocutio donationis facta fuerit, vel confectioni & recitationi notulæ, nec hoc ſufficit, quia adhuc poſſunt partes reſilire. Item non ſufficit chartam eſſe factã & ſignatã, niſi ꝓbetur donationem eſſe perfectam, & quòd omnia quæ donationem faciunt ritè præceſſerunt, & ſubſequutam eſſe traditionem, alioqui nunquam transferri poteſt res donata ad donatorium. Poterit enim homagium præceſſiſſe, & quòd charta ritè facta ſit, & vera & bona, & cum ſolemnitate reci-

recitata & audita, tamē nunquā valebit donatio, nisi tunc demū cum fuerit traditio subsequuta, & sic poterit charta esse vera, sed sine facta seysina, nuda. Itē aliquādo, vice versa, poterit donatio esse vera & pfecta, & charta falsa, ut si quis, cū donationem fecerit & seysinā donatorio & hora congrua & sine charta, obierit, vel mente alienat⁹ fuerit, & donatori⁹ post hæc chartā donationis acquisierit, licèt signū cognitum fuerit, nihilomin⁹ tenebit donatio, & charta nulla erit. De hac materia pleni⁹ dicetur infrà, de fide chartaꝝ & instrumentoꝝ, si eis fuerit in judicio contradictum.

Cap. XVII.

1 ¶ De possessione, & quòd non valet donatio nisi subsequatur traditio, & ideò videndum de divisione possessionum, & qualiter acquiratur possessio rerum. 2 Quid sit possessio. 3 Qualiter dividitur possessio.

DOnationū, secundꝫ ꝙ ꝑdictū est, alia ꝑfecta, alia imperfecta, sed cū dare, sit rē accipientis facere, nūq erit perfecta donatio, antequā donatori⁹ plenā habuerit possessionem, sive seysinā & ꝑ se sive ꝑ aliū, qui jus clamaverit in re, & donec sibi tradita res fuerit, quia traditionib⁹ & usū captionib⁹, possessiones & reꝝ dominia trāsferuntur. Non enī sufficit si jus alienū alicui cōcedatur, nisi donatorius seysinā habuerit vel fuerit consequutus & adeptus. Sed quoniā possessio sive seysina multiplex est: Inprimis vidēd erit quid sit possessio, & qualiter dividatur. Itē qualiter acquiritur ꝑ traditionē, vel alio modo, & per quas ꝑsonas acquiritur, & qualiter, cū acquisita fuerit, retineatur, & qualiter quis uti debeat, & si plurib⁹ fiat, quis ꝓferatur, & cum acquisita fuerit, qualiter amittatur, & cū amissa fuerit, qualiter restituatur. Ideò dicitur, quis est in possessione vel quasi. ¶ 2 Quid sit possessio videndū. Et sciendum ꝙ possessio, est corporalis rei detentio. i. corporis & animi cū juris adminiculo cōcurrente. De re autē corporali ideò dicitur, quia incorporalia nō posſūt possideri nec usucapi, nec sine corpore tradi, quia ꝑ se traditionem non patiuntur: Ideò dicuntur quasi possideri, tradi enī possunt, vel quasi, ꝑ patientiā & per usum. Et possessio ideo dicitur rei detentio, quia naturaliter tenetur ab eo qui ei insistit. i. corporaliter. De hoc autem ꝙ dicitur, corporis & animi cum juris adminiculo concurrente, dicetur infrà pleniùs, & cùm quis in possessione fuerit & ei controversiā moveamus, aut pertinet ad hoc, ut nostrum petamus ꝙ non possidemus, & fortè injustè fuerimus ejecti de possessione propria, vel si alienam possessionem, sicut anteceſſoꝝ nostrorum petierimus ꝙ nobis restituatur, vel ad hoc, quòd per interdictum, nobis retinere liceat liberè & quietè, benè & pacificè possidemus. Restituendæ enim possessionis ordo, per actionem expeditur. Retinendæ vero duplex est, aut exceptio aut interdictum. Exceptio vero datur multis de causis. ¶ 3. Dividitur autem possessio sic, possessionum autem alia civilis, alia naturalis. Civilis autem est, quæ animo tantùm retinetur. Naturalis, quæ corpore, & aliquando justa est & aliquando injusta. Et potest quis utroque modo possidere, scilicet animo & corpore, ita quòd neque animo per se, neq; corpore per se, & acquirere nemo potest possessionem nisi utroque modo, animo & corpore, & sicut non potest possessio nisi animo & corpore acquiri

quiri, sic non potest nisi utroq; amitti, & cũ utroq; acquiratur, licèt corpore poterit amitti, animo solo poterit retineri. Itẽ possessionum, alia justa, alia injusta, secundꝫ ꝙ inferiùs videri poterit in tractatu, de assisa novæ disseysinæ. Item alia vera, alia imaginaria, sive colorata sive fictitia. Imaginaria verò, ubi quis se gesserit ac si possideret, cùm aliꝰ possideat. Itẽ alia nuda, alia vestita. Nuda, ubi quis nil juris habet in re, nec aliquã juris scintillam, sed tantùm nudã pedẽ positionem: vestita, jure, titulo, vel tẽpore. Itẽ quædã bona & firma, quædam adepta, & quædam adipiscenda, & quædam nuda & infirma. Item quædam ꝓpria, quædã aliena, & alienaꝝ, quædã ꝓpinqua & quædã remota. Item quædã vetus, & quædã recens & nova. Itẽ est quædam quæ nihil juris habet in re, sed aliquid possessionis, ut si quis fuerit in seysina vel possessione per intrusionem. Est etiã alia possessio quæ aliquid habet possessionis, sed nihil juris, ut si quis fuerit in possessione ut custos vel creditor & hujusmodi. Est & alia possessio quæ multũ habet possessionis, & paꝝ juris, sicut est possessio antecessoris in causa possessionis, de qua quis moritur seysitus, ubi alius habet jus meꝝ, & antecessor feodum & libeꝝ tenementum. Est & alia possessio, quæ plurimũ habet possessionis & aliquid juris, ubi convertitur causa ꝓprietatis, ut si quis tenuerit ad terminũ vitæ vel annoꝝ ꝑ concessionem alicujus, qui illam sic dimisit in vita sua, & non obiit inde seysitus. Est & alia possessio quæ multum habet possessionis, & multum juris, sicut illa, ubi quis habet in re aliqua jus merum, & ꝓprietatem feodi, & libeꝝ tenementum cum seysina, sed de qua non obiit seysitus. Item possessionum, quædã brevis est & tenera, & quædã longa & tempore firmata, ut si quis ꝑ intrusionem vel disseysinam in seysina fuerit, vel ab eo qui nihil juris habuerit, vel si aliquid habuerit, in p̃judiciũ veri domini feoffaverit, qui meꝝ jus habuit & ꝓprietatem, vel cõtra cõvẽtionem vel modum donationis, & hujusmodi, ubicunq; vertitur in alterius p̃judiciũ, talis possessio semꝑ erit tenera, donec ex tẽpore (ꝙ pro titulo sufficiat) fuerit firmata, ꝑ negligentiã veri domini, vel ꝑ impotentiam. Si autem facta fuerit donatio ab aliquo, qui jus habet & ꝓprietatem, feodum & libeꝝ tenẽtum & seysinã, cùm donatoriꝰ animo retinendi ingressꝰ fuerit, & donator à possessione recesserit, cũ familia, sine animo vel spe revertendi, statim & sine mora erit donatio firma, & acquiritur liberum tenementum accipienti, ex quo concurrunt, sine alicujus præjudicio, jus & seysina. Item possessionum, alia pacifica, alia contentiosa, & poterit contentio esse injuriosa vel justa, secundꝫ quod possessio fuerit justa vel injusta. Item possessionum, alia continua & longa, alia interrupta vel brevis, ut si malæ fidei possessor, sicut intrusor vel disseysitor, in longa & pacifica extiterit possessione, liberum tenementum acquirit, ex tempore, ita si verus dominꝰ statim & recenter impetraverit, vel nitatur eos ejicere, licèt non possit, talis possessio dicitur interrupta, & ita ꝙ si post longum tempꝰ ejecerit, incontinenti dicitur ejecisse, dum tamen continua sit vis & invasio. Item possessionum, alia justa civiliter & naturaliter, quantum ad quasdã personas, quantum ad alias injusta utroq; modo, scilicet quantum ad verum dominum poterit esse tenera,

quantum

quãtũ ad alios qui jus nõ habẽt, firma & bona, ut si quis aliũ feoffaverit de re aliena, ut suprà tactũ est (Si fiat donatio de re aliena) talis poterit esse tenera. Itẽ est quæd̃ possessio p̃caria, ut si quis cõcesserit alicui habitationem, vel usum fructuũ in re sua ad voluntatẽ suã, quæ satis dicitur nuda, eo ꝙ tẽpestivè & intempestivè poterit revocare, & si talis cõtra volũtatẽ veri domini seysinã retinere contenderit, statim ejiciatur, & si ejici non possit, ejiciatur p̃ assisam. Itẽ est possessio concessa p̃ p̃cio, & tunc refert utrum certum sit p̃cium constitutum vel incertum. Si autem certum precium, ad certum temp' vel imperpetuum, ejici non poterit p̃ voluntate concedentis, si autem incertum, tunc fiat ut suprà dicitur de precario.

Cap. XVIII.

1 ¶ *De traditionibus.* 2 *Quid sit traditio.* 3 *Qualiter fieri debet traditio, & quæ sufficiunt ad traditionem.* 4 *Facta traditione, videndum quando donatorius incipit possidere, & quando donator dimittit.* 5 *Quòd solo corpore retinetur possessio.* 6 *Per quas personas acquiritur possessio.* 7 *Si de una re, pluribus facta sit donatio simul vel successivè, quis præfertur.*

ITẽ nõ valet donatio, nisi subsequatur traditio, quia nõ transfertur p̃ homagiũ res data, nec p̃ chartaſ̃ vel instrumẽtoſ̃ cõfectionẽ, quãvis in publico fuerint recitata. Itẽ neq; p̃ imaginariã traditionẽ, ubi corpore recedit & animo retinet possessionẽ, & vult poti' ꝙ res data cũ eo remaneat, quàm trãseat ad donatoriũ, & unũ agit & alteſ̃ agere simulat, sed tunc demũ cũ donator plenã fecerit seysinã donatorio p̃ se, si p̃sens fuerit, vel p̃ p̃curatorẽ, & literas, si absens fuerit, ita ꝙ charta donationis & literæ p̃curatoriæ corã vicinis, ad hoc specialiter cõvocatis, legãtur in publico, & etiã cũ donator corpore & animo recesserit à possessione, si absẽs fuerit in ipsa traditione, sine aliqua spe & animo revertẽdi, ut dñs, & cũ donatori' in possessione vacua extiterit corpore & animo, & cũ volũtate retinẽdi possessionẽ, & ꝙ un' desinat & ali' incipiat possidere, quia donator nũquã definit possidere, donec donatori' plenariè fuerit in seysina, nec jacebit seysina aliquo tẽpore medio, vacua. ¶ 2 Vidẽd̃ est primò quid sit traditio, & est traditio, de re corporali p̃pria vel aliena, de p̃sona in p̃sonã, de manu p̃pria vel aliena, sicut p̃curatoria, dũ tamẽ de volũtate dñi, in alteri' manũ gratuita trãslatio. Et nihil aliud est traditio in uno sensu; nisi in possessionẽ inductio de re corporali, ideò dicitur ꝙ res incorporalis nõ patitur traditionẽ, sicut ipsũ jus, ꝙ rei sive corpori inhæret, & quia nõ possũt res incorporales possideri, sed quasi, ideò traditionẽ nõ patiũtur, sed quasi, nec adquirũtur nec retinentur nisi p̃ patientiã & usũ. De re p̃pria vel aliena ideo dicit, ꝙ refert quis traditionẽ facere possit, & scienḍ ꝙ oñs qui donationẽ, &c. sive sit dñs sive non dñs. Si autẽ fiat traditio à vero dño, statim & sine mora incipit donatorius habere libeſ̃ tenementum, propter conjunctionem juris & seysinæ, & mutuum utriusq; partis consensum, & sufficit semel voluisse, in ipsa traditione vel post traditionem, & quia res quæ traditione, nostra fuerint, jure gentiũ nobis acquituntur. Nihil enim tã cõveniens est naturali æquitati quã desiderium dñi, volentis in aliũ rem suã transferre, ratũ habere. Et nihil inter-

antè 184

est

est an ipse dñs p se tradat alicui rem suã datã, an ali⁹ voluntate ipsius, sicut p ꝑcuratorẽ si ipse ꝑsens nõ fuerit, vel p nuntium, cum literis tamẽ ꝑcuratoriis patẽtib⁹, ut supradict' est in parte, cõtinentib⁹ voluntatẽ ipsi⁹ donatoris. Et in quo casu ostẽdãtur literę & charta, ut dici poterit, talis habuit & breve & chartã, secundꝺ ꝙ Anglicè dicitur, **he had both writ and charter.** Et sive fiat traditio per ipsum dñm vel per ꝑcuratorẽ, & si cui fieri debeat traditio de aliqua domo per se, vel mesuagio ratione alicujus fundi, eo animo ut donatori⁹ totum fundum possideat, usq; ad certos terminos, cum omnib⁹ juribꝫ & pertinentiis suis, & ubi nõ est necesse oñs glebas circumire, nec ubiq; nec undiq; pedẽ ponere, fieri debet traditio per ostium & per haspam vel annulum, & sic erit in possessione detoto, ex voluntate & aspectu & possidendi affectu. Si autem nullum sit ibi ædificium, fiat ei seysina, secundum ꝙ vulgariter dicitur, per fustĩ & per baculum, & sufficit sola pedis positio cũ possidendi affectu, ex voluntate donatoris, quãvis statim expletia nõ ceperit : poterit enim quis habere liberum tenemẽtum ex traditione, quamvis statim non utatur, nec expletia capiantur, quia usus & expletia non multum operãtur ad donationẽ, valent tamen multotiens ad possessionis declarationem, & dici poterit vestimenta donationum, sicut traditio. Si quis enim equum emerit, in ipsa traditione, suus erit, licèt eo statim nõ utatur, & illud idẽ dici poterit de vestimẽ & hujusmodi. Eodẽ modo si quis fundũ emerit, nõ poterit statĩ arare nec excolere, quia boves fortè nõ habet, nec carucã nec aliꝙ quo uti possit, vel quia dies feriat⁹, & sufficit talis seysina, quoad libeꝝ tenẽtum. Itẽ nec expletia capere possit, quia nõꝺ venit temp⁹ messuum, nec vindemiaꝝ. Si autẽ fruct⁹ nõ maturos perceperit, vel arbores ꝑstraverit, ista nõ debent dici expletia, cùm sint potius ad dãnum quàm ad cõmodum. Idem dici poterit de pastu pecoꝝ, quia sufficit quoad seysinã, ꝙ quis habeat aspectũ & possidendi affectum, quãvis statim pecora non ĩmittat & secundum numerum debitum. Item si traditio nõ interveniat, sufficit ꝑ traditione quoad seysinã & libeꝝ tenemẽ, longa seysina & pacifica & lõgus usus quãvis in re aliena, ut si quis ingressum habuerit in rem vacuã, & à nullo possessã, sicut in hæreditatem nõ aditã, longa enĩ possessio sufficit pro traditione & parit jus. Item cũ ꝑcesserit donatio, & donatorius, ꝑpria authoritate, sine donatore vel ej⁹ ꝑcuratore, vel sine brevi & nuntio se posuerit in seysinã sine traditione, non valet talis seysina. Potest enĩ donator ante traditionem mutare voluntatem, cùm imperfecta sit donatio, & possessionem retinere corpore & animo, & si talis se teneat in possessione, cõpetit dñõ assisa novæ disseysinæ. Sed si donator post talem seysinã bonæ memoriæ existens, quãvis impotens sui, ratã habuerit donationem, & talem seysinã approbaverit, ex ratihabitione convalescit. Item sufficit ꝑ traditione corporali, nuda voluntas dñi ad alium, quasi mutata causa possessionis, dum tamen fiat cum solemnitate, quòd probatio non deficiat : ut si quis rem alicui locaverit, vel concesserit ad terminum vitæ vel annorum, & postea eidem vendiderit vel donaverit, licèt eam ex tali causa primò non habuerit, eò tamen, ꝙ ipse dominus patitur eam, ex tali causa vel alia quacunque,

expletia

b Co. 59.

apud

apud eum esse, sua efficitur. Eodē modo si ex nulla justa causa p̄cedente, sed si p̄ intrusionem vel disseysinā sit aliquis in possessione rei alteri⁹, & velit dominus p̄prietatis quòd sua sit, sua erit, quamvis possessio apud verum dominum non fuerit: fingitur enim p̄ voluntatem domini, q̄ res quasi ex eo, & per manum suam, ad detentorem pervenerit, possessio & dominium. Item videndum quid transferat qui tradit, & sciendum est q̄ illud totum (& aliter quam ipse teneat, & seipsum obligare potest) transferat ad eum qui accipit, q̄ est apud eum qui tradit, ut si quis in fundo dominium habuerit, & meū jus & p̄prietatem feodi, & liberum tenementum & usum fructuum & totum, tradendo statim totum transfert ad donatorium. Et cùm animo tali transferatur fundus, & donator totum transferat, & donatorius totum recipiat, non sufficit q̄ donatorius utatur in aliqua parte, sive in principali sive in p̄tinentiis, nisi donator & omnes sui omnino à possessione exeant, quia donator utendo in parte per se vel suos, totum retinet fund̄ cum p̄tinentiis, quamvis donatorius in aliqua parte utatur, sive in principali sive in pertinentiis, quia per talem usum nihil acquirit. Sed si fiat inquisitio de usu, & inquiratur quod donator in aliqua parte usus sit usq; ad mortem, nō erit ulteriùs inquirend̄ si donatorius in aliqua parte usus fuerit, quia ita inquisitio esse debet, cùm donatorius ex ea nil debeat consequi. Et semper videnda est, q̄ sit res principalis, q̄ venit in donationem, utr̄ inde terra, fundus, vel manerium vel dom⁹, & tunc qualis debet esse traditio & qualis usus. Si autem totum nō habuerit statum, transfert id q̄ habet, & si non nisi usum fructuum tantùm, tamen statim facit suo feoffato liber̄ tenementum, quantum ad se & alios qui jus non habent, sed quātū ad ver̄ dominum, non nisi post tempus. Si autem nihil omnino habuerit qui tradit, nec aliquā seysinā, ad eum qui accipit nil transfert, quia dare & transferre nō potest nec tradere, id q̄ non habet. Cùm autem dominium tradatur, transfertur ad accipientem tale dñm, quale fuit apud eum qui tradidit, ut si fundus fuerit serv⁹ vel onerat⁹, transfertur cum servitutib⁹ & onere, nisi donator in se susceperit onus in ipsa donatione, in toto vel in parte, si autem liber fuit fundus, transfertur tunc uti fuit. Item si donator liber̄ fundum esse dixerit cum tradiderit, qui re vera serv⁹ fuerit, nihil jure servituti fundi detrahit, sed obligat se debere præstare q̄ dixerit. Si autem fund̄ tradiderit cum pertinentiis & servitutib⁹, p̄tinentias & servitutes transfert ad eum qui accipit, & si nihil aliud transferre poterit donator ad accipientem quā ipse habuit: ut si nō nisi nudum usum vel si usum fructuum, tamen ad aliud transfertur quoad accipientem. sc. ad jus merum, feodum & liberum tenementum, quia ex eo quod quis, in possessione fuerit quali quali: poterit hæc omnia facere suo feoffato quoad dominium vel saltem quoad excambium, licèt dominus rei non extiterit. Sed statim non efficitur accipiens dominus, nisi post seysinam pacificam & longam, quantum ad verum dominum. & unde si verus dominus recenter eum ejecerit, per assisam non recuperabit, si donator plenū jus in re non habuit, ut si non nisi ad vitam tenuerit, vel non nisi usum fructuū, vel nudum usum habuerit. Si autem donator talem ejecerit, vel ali⁹ qui jus

non

non habuerit, versus omnes tales quolibet tempore, ꝑ assisam recuperabit. Si autem donatio & traditio facta fuerit de eadem re uni, ab uno dño, & alii à non dño, traditio facta à dño prævalebit, & idem si à duobus, quia una poterit revocari, & altera non. Item si à duobus non dominis fiat donatio & traditio de eadem re, uni vel duobus, utraq; à vero dño poterit revocari, & quantum ad donatorios, ille præfertur qui priùs fuit in seysina. Et idem dici potest de duob⁹ quibus dñs vel non dñs donationem vel traditionem fecerit, & unde versus. Rem dño vel non dño vendente duobus, In jure est potior, traditione prior. Item videndum qualiter donatorius, & per quem poni debeat in seysina, & sciendum ꝙ ꝑ seipsum vel ꝑ ꝓcuratorem quemcunq;, hominem ꝓprium vel alienũ, qui nomine suo recipiat seysinã, sive cùm absens dñs sit hoc fiat sive præsens, vel cùm hoc sciat vel ignoret, dum tamen cùm sciverit cõsentiat. Item seysinã accipere potest quis, absens vel præsens, sciens vel ignorans, si ille qui in seysina fuerit ad tminum vitæ vel annorum, attornatus fuerit donatorio, & cùm ipse de voluntate sua se attornaverit ei & ei fecerit servitium, ita quòd donatori⁹ fuerit in seysina ꝑ se vel ꝑ attornatũ suum, per hoc quòd sit notorium quòd veritas possit ꝓbari, qui si fuerit ejectus ꝑ donatorem recuperabit. Si autem per aliũ ad quem non ꝑtinet, & donatorius portaverit assisam, vocand⁹ erit donator, & si ratã habuerit donationem, recuperabit donatorius, et si irritã, primò discutiatur inter eos, & postmodum ꝓcedat assisa versus extraneum vel non ꝓcedat. ¶ 3. Acquiritur res per traditionem, quia traditionib⁹ & usu captionibus &c. Et ꝙ dicitur, traditione acquiri possessionem, regulariṫ quidem verũ est, ꝙ inter vivos non acquiritur dñium sine inductione in possessionem: sed tamẽ aliquãdo acquiritur benè sine possessione vacua. Illa enim verba, in vacuam possessionem, dicuntur demõstrativè & nõ causativè. Regulariṫ autẽ dixi ideò, quia quãdoq; sine traditione transit dñium & sufficit patientia: ut si tibi vendã ꝙ tibi accomodavi, aut apud te deposui vel ad firmã vel ad vitã, & si ꝙ ad vitã, vendo tibi in feodo, & sic mutaverim casum possessionis, hoc fieri poterit sine mutatione possessionis. Ex hoc enim ꝙ patior rem meã esse tuã ex aliqua causa, vel apud te esse, videor tradere. Idẽ est de mercib⁹ in orreis. Idẽ etiã dici poterit & assignari, quãdo res vẽdita vel donata est in cõspectu, quam vẽditor vel donator dicit se tradere, ut si ducat' in orreũ vel campũ. Itẽ retentio usus fructus, & traditio instrumenti rei de firma & tmino, ꝑ traditione accipitur. Item illud idem poterit assignari, cùm rem illã, quam tibi donavi & non tradidi, cõducam à te, sic videor tradere. Item si rei petitæ acceperim ꝑcium, ut si petam à te rem meã, & res sit in præsenti, trãsfero ꝓprietatẽ in emptorẽ, si emptor posteà nanciscatur possessionẽ volũtate mea. Item si res animo vacua non fuerit, ut si dos, vel alio modo ad vitã, trãsferri poterit ꝑ ea parte quæ vacua fuerit, ut si ego do doñium & ꝓprietatẽ & liberũ tenemẽtum, & ali⁹ usum fructuum, ꝙ meum est transferre potero, sine præjudicio usufructuarii. Item ꝙ meum est, si habuero ꝓprietatẽ, & ali⁹ liberum tenemẽtum, quòd meum est &c. sed ita, ꝙ ille qui ita partim nomine meo & partim suo proprio, attornatus fuerit donatorio,

torio, ſicut fuit donatori, & ipſe ſe attornaverit ſicut warranto ſuo & ita ꝙ donator nec hæredes ſui nunquã habeant regreſſũ aliquo tẽpore &c. Item ſufficit ꝑ traditione, etſi traditio non ꝓcedat, ratihabitio donatoris ſi in pura volũtate præſtiterit cum memoria bona. Item oportet ꝙ veſtita ſit traditio, et nõ nuda. s. ꝙ traditionem præcedat vera cauſa, vel putativa, qua tranſeat dñium. Et illud nõ refert, utrũ tradat dñs an aliꝰ, ejus tamen voluntate. Et non refert multum, utrũ præcedat vel ſubſequatur voluntas, ut ſi ꝓcurator liberã habens adminiſtrationẽ negotiorũ univerſorũ, ſi talis vendiderit & tradiderit, rem facit accipientis, voluntate dñi ſubſequuta. Itẽ contra voluntatẽ dñi quãdoq; transfertur dñium. s. ꝑ judicẽ, quia judiciũ ruit in invitum. Et hoc non fit tantũ inẽ vivos, ſed etiã in ultima voluntate, dum tamẽ donator bonã habeat memoriã, ſicut fieri ſolet inẽ vivos. Item quædã tranſeunt cum univerſitate, licèt de eis ſpecialiẽ nõ fiat mentio, ſicut ſunt ptiñ et jura. Itẽ in incertã ꝑſonã, ſicut ſunt miſſibilia. Itẽ ſine traditione, res habita ꝑ derelicta, ubi dñs ſtatim deſinit eſſe dñs, ſi autẽ cauſa navis allevandæ, nõ ſic, quia non ea voluntate ejecit quis ut deſinat eſſe dñs, vel nolit, ſi autem ea mente ut nolit eſſe dñs, aliud erit. Item ſine traditione, ſi velit quis id ꝙ eſt apud te diſſeyſina vel intruſione tuum ſit &c. remaneat tanquã datum vel venditum. ¶ 4. Videndũ eſt etiã quando donatorius poſt traditionem in-
¶ 4 cipit poſſidere, et donator deſinit, & tunc refert, utrum donatorius fuerit in poſſeſſione ꝑ ſe, et vacuã habuerit ſeyſinã ſine donatore vel ſuis, vel ſi donator fuerit in poſſeſſione ſimul cũ donatorio, vel aliquis de ſuis nomine ſuo. Et ſciendũ ꝙ donator nunquã deſinit poſſidere, antequã donatoriꝰ poſsidere incipiat, quia uno incipiente deſinit aliꝰ, dum tamen donatoriꝰ in poſſeſsione fuerit vacua, et donator & ſui extra poſſeſsionẽ extiterint corpore & animo poſsidendi, et donatoriꝰ in poſſeſsione corpore ꝓprio vel alieno nomine ſuo cum animo poſsidendi, & ſic deſinit donator & incipit donatoriꝰ poſsidere. Deſinit donator poſsidere, cùm corpore & animo donandi & transferendi ad donatoriũ, ſe poſuerit extra ſeyſinã, corpore dico, ꝓprio & ſuorum, & incipit donatoriꝰ, cùm ingreſſus fuerit vacuã poſſeſsionẽ ꝑ ſe, vel ꝑ ſuos. i. corpore ꝓprio vel ſuorũ cum animo poſsidendi & retinendi, & ſic deſinit unus & incipit alius. Sed qualiẽ ꝑpendi poterit quo animo donator donationem fecerit? cùm ſolꝰ deus cor hominis intueatur, & homo ſecũdùm faciẽ judicare oportet ꝑ exteriora, ſecundũ opera exteriora, et ſecundũ viſum et intellectum hominũ, dicere enim poterint, vidimꝰ ꝙ talis gratis & voluntate ſua exivit & ſine aliqua coactione, et ꝙ donatoriꝰ liberè intravit. Et ſciẽdũ ꝙ animo & corpore ſimul acquiriẽ poſſeſſio & nõ corpore ꝑ ſe nec animo ꝑ ſe, & ſicut acq̃riẽ utroq;, ita nõ amittiẽ niſi utroq;, quia ſi quis à poſſeſſione ejiciatur, nõ amittit ſtatim utrãq; poſſeſsionẽ, naturalẽ et civilẽ, quia animo retinere poteſt civilẽ, licèt fuerit extra poſſeſsionẽ, ſecũdũ ꝙ inferiꝰ dicitur, de aſſiſa. ¶ 5. Itẽ ſolo corpore, ꝙ nõ eſt multũ in uſu, ſine animo, ut poſt mortẽ
¶ 5. alicujꝰ, donec corpꝰ efferatur ad ſepulturã, quia ante, nõ erit poſſeſſio vacua, quãdo animo vel corpore retineatur, et cùm corpꝰ efferatur, jam ũtroq; deſinit poſſidere, & de hac materia dicetur pleniùs infrà de aſſiſa. Item deſinũt

quidam

quidam posſidere in veritate,quidã quoad opinionem hominum,quia imaginaria poterit eſſe donatio & ſimiliter traditio,quia poterit quis naturaliter poſsidere verè & juſtè, et etiã naturaliter injuſtè et non vere. Eſt enim naturalis poſſeſsio juſta et injuſta,juſta,ut ſi juſtã facta traditione, extiterit donatorꝰ in poſſeſsione vacua et ꝑ ſe:naturalis et injuſta,ut ſi cum donator donatorium induxerit in poſſeſsionem,ambo ſimul remanſerint in poſſeſſione,et quo caſu,dum donatorꝰ in poſſeſsione fuerit,ſi utatur ut priꝰ & ſtatum non mutaverit,uterq; habebit naturalem poſſeſsionẽ,ſed donator juſtã,et donatorꝰ injuſtã,et idem erit ſi uterq; utatur ut dñs,quia donator utendo,poſſeſsionẽ ſuam cõtinuat,& donatorꝰ utendo,nihil ſibi acquirit. Si autem donatorꝰ utatur ut dñs,et donator non,adhuc non incipit donatorꝰ poſsidere,quia vacuã non habet poſſeſsionem. Et idẽ dici poterit de familia donatoris, ut ſi cùm donator donatorium in poſſeſsionem induxerit, & ſic corpore ꝓprio & animo receſſerit,relictis ibi in poſſeſsione uxore et pueris, vel alia familia nomine donatoris,licèt donatorꝰ teneñto utatur, tamẽ ꝑ talẽ uſum nihil acquirit,prædicta ratione, quia vacuã non habet poſſeſsionem. Item eſto ꝙ cùm donator donatorium in poſſeſsionẽ induxerit, et ſimul in poſſeſsione extiterint ꝑ aliquod tempꝰ,et ſimul à poſſeſsione receſſerint, quia poterit eſſe donatio & traditio imaginaria & fictitia,de veritate et partiũ voluntate,et animo conſtare non poterit,niſi ꝑ uſum. Per uſum enim,in hoc caſu,declarari poterit veritas,et in hoc caſu eſt uſus neceſſarius, quia quãvis ꝑ inductionem in poſſeſsionem præſumi poſſet donationem et traditionem eſſe veram, et cui ſtandum erit donec ꝓbetur in contrarium, tamen poſſet donator ipſo facto docere cõtrarium,utendo(ut prius) per ſe, vel ꝑ ſuos,& ꝑ factum tale vincitur præſumptio,eò ꝙ facit cõtrarium facto præcedenti,ꝑ exteriora enim præſumi poterit de interioribꝰ,ſecũdùm ꝙ dicitur,Mõſtrat per vultũ,quid ſit ſub corde ſepultũ,& multò fortiùs mõſtrare poterit ꝑ factũ. Item cùm ambo ſimul à poſſeſsione receſſerint,injungat donator familiæ ſuæ ꝙ ſit intẽdens donatorio,ſicut dño,in omnibꝰ vel cum ſacramẽto vel ſine,et ſi ſic factum fuerit,ſufficiens erit donatio & traditio:ſi autem fecerit cõtrarium, ita poterit eſſe donatio et traditio imaginaria & nõ vera,maximè ſi donator reverſus,negotium ſic geſtum ratum habuerit. Si autẽ hoc nõ approbaverit,firma erit donatio,et tenebitur familia donatorio ꝑ actionẽ negotiorum geſtorum. Sed eſto ꝙ cùm quis donationẽ fecerit,et traditionem,fructꝰ exceperit,tunc refert, utrum extantes vel futuros. Extantes verò benè poterit excipere,quia ꝑ extantes nõ impeditur donatoriꝰ quin poſſit ſtatim uti & frui,ſi verò futuros,tunc refert,utrũ ad certum tempꝰ vel imperpetuum. Si autem non poſſit uti frui ante tempꝰ, ꝑfecta erit poſſeſsio quoad liberũ teneñtũ, plenaria tamẽ nõ erit ante uſum fructuum. De hoc autẽ ꝙ dicitur, ꝙ vacua debet eſſe poſſeſsio, duo principaliter exiguntur,ꝙ ꝑfecta ſit alicujꝰ rei donatæ donatio et traditio,ad hoc ꝙ competat actio donatorio contra donatorẽ. s. quòd res tradatur,& quòd ſequatur miſsio rei in vacuã poſſeſsionẽ : vacua enim poſſeſsio tradi non intelligitur, ſi quis eam poſſederit ꝑ ſe, vel ſi quis in eadem poſſeſsione fuerit,ſicut

cut ꝓcurator, colonus vel inquilinus, hoſpes, ſerv⁹ vel amicus, licèt ſubject⁹ non ſit ei, cuj⁹ nomine eſt in poſſeſsione, cùm non ſit in ſeyſina nomine donatorii. Itē ſi cùm ambo fuerint in poſſeſsione, ſive ſimul utantur, ſive non, in parte vel in toto, ſive imaginaria ſit donatio ſive non, & donatorem pœnituerit feciſſe traditionē, & donatoriū ejecerit, nō recuperabit ejectus per aſsiſam, quia vacuam poſſeſsionē non habuit, eò ꝙ donator à poſſeſsione nō receſsit. Et è cōtrario, ſi donatorius donatorem, donator recuperabit ꝓ aſsiſam, prædicta ratione, quia nunquā deſiit poſsidere. Item cùm donator donatoriū in poſſeſsionem induxerit & ſtatim receſſerit, & poſtmodùm ſine mora reverſus, ſub colore hoſpitandi hoſpitium petierit, adhuc eſſe poterit donatio imaginaria, & non vera. Sed & tunc refert, utrum ſub eodem colore admittatur, vel repulſus fuerit: ſi autem repulſus, per aſsiſam non recuperabit, quia de ſua voluntate & non cōpulſus exivit, & rata & firma erit donatio, ex quo ſemel voluerit. Si autem gratis admittatur, tunc videndum utrum ſe gerat ut dñs, ſic utendo, agendo & præcipiendo ſicut priùs, & ſi hoc egerit, tunc videtur quòd animo à poſſeſſione non receſſit, ſed illam animo poti⁹ cōtinuavit. Si autem poſt longū temporis intervallum redierit, & donatorius in medio tēpore in poſſeſſione extiterit, & ꝓ ſe uſus fuerit, erit traditio bona, quia tēpus purgat vitiū, et maximè ex nova cōventione, ſi conventio de novo intervenerit, & ſic tenere poterit donatio et valere, quāvis fruct⁹ et alia in uſus ꝓprios cōvertat tēpore vitæ ſuæ. Videtur etiā (ſine præjudicio melioris ſentētiæ) ꝙ ſive ſtatim redierit, poſtquā ſemel exiverit, ſive non, ſi ſic non agat ut dñs, ſed ſtatum ſuum ex toto mutaverit, ꝙ agat ut ꝓcurator, vel ſeneſchallus, vel ſerviens, ubi priùs fuit dñs, et ꝙ ſit miniſtrator, ubi priùs major & præceptor, nō erit talis donatio vel traditio imaginaria, quia ꝓ factum & uſum veritas declaratur. Itē cùm ambo fuerint in poſſeſſione, et donator ſemel exiverit, et cùm regredi voluerit nō poſſit, vel cùm donatori⁹ in poſſeſſione fuerit, pœnituerit donatorem donationis & ingredi non poſſit, ponat ſe in aliquā partē terræ donatæ, facit donatorio diſſeyſinam, quia licèt donatorius totū fundū non circumiverit, vel in omni parte nō extiterit, tamen ex ipſa traditione totum acquiſivit, cùm tēpore traditionis eo animo ſeyſinā nact⁹ ſit, ꝙ totum fundū cum ptinentiis poſſideat uſq; ad t̄minos, et eò quòd donator in traditione nihil ſibi excepit, quòd ſi excepiſſet, aliud eſſet. Itē eſto quòd donator in donatione et traditione excipiat, ne donatori⁹ uti poſſit vel frui, talis donatio ꝓfecta erit, licèt ineſficax et effectū non habeat vel ꝓfectionē. Itē eſto quòd ꝓcurator negotia gerens ſui dñi, rem emerit in abſentia dñi ſui, vel ſtipulat⁹ fuerit ex cauſa donationis, & facta traditione recedat donator animo & corpore, et ꝓcurator nomine domini ſui in poſſeſſione extiterit corpore et animo retinendi, et cùm dñs inde certiorat⁹ fuerit factū ꝓcuratoris non approbaverit, et venerit aliquis à latere & ꝓcuratorē ejecerit, videndū cui cōpetat aſſiſa, non donatori, quia animo & corpore receſſit à poſſeſſione: Itē nec ꝓcuratori, quia nomine ſuo non recepit, ſed alieno: Itē non dño ꝓcuratoris, quia factū ꝓcuratoris non approbavit. Videtur igitur ꝙ cum diſſeyſitore remanebit, ꝙ eſſet iniquum,

cùm

cùm ex maleficio ſuo non debet lucrum reportare. Revera cõpetit aſſiſa donatori, quia licèt animo & corpore receſſerit, tamen poſſidere non deſinit, ex quo donatorí poſſidere non incepit. Item incipit quis poſſidere, quando de voluntate donatoris nactꝰ fuerit poſſeſſionem vacuã, corpore, & animo retinendi p ipſum donatorẽ, vel ejꝰ ꝓcuratorem, p literas vel p nuntiũ, ſecundum ꝙ prædictum eſt. Sed cùm ꝓcuratorem miſerit vel nuntiũ, ante traditionẽ pœnituerit donatorẽ donationis, quæritur an donatio revocari poſſit ex pœnitentia: videtur ꝙ ſic. Sed refert, utrum cõſtiterit ꝓcuratori vel nuntio de volũtate donatoris mutata vel non: ſi autẽ cõſtiterit, non valebit donatio, licèt fuerit traditio ſubſequuta, ſi autẽ non, benè tenebit. Item eſto ꝙ donator ante traditionem moriatur, ſive hoc ignoraverit ſive non, non valebit donatio. Et illud idẽ dici poterit de morte donatorii ſi p ꝓcuratorem adeptꝰ fuerit poſſeſſionẽ. Itẽ eſto ꝙ poſt donationem factã ante traditionem furere ceperit donator, vel eſſe non ſanæ mentis, vel nõ bonæ memoriæ, & poſtea ſubſequuta fuerit traditio, benè valebit donatio, quia voluntatẽ quã habuit donator ante furorẽ, et quæ nõ fuit revocata ſuperveniente furore, mutare nõ potuit, ſive ipſe donatoriꝰ cũ authoritate vel ſine ſe poſuerit in ſeyſinã & ex quo donator nunquã mutavit voluntatẽ, quòd quidẽ ſi donatoriꝰ ſe poſuerit in ſeyſinã ꝓpria authoritate, cùm donator eſſet ſanæ mentis, vel ſi furioſus, dũ tamẽ dilucidis gauderet intvallis, revocare vellet donationẽ, benè poſſet, quia nõ intvenit authoritas vel traditio ſeyſinæ. Si autẽ donatoriꝰ poſt donationẽ & ante traditionem furere ceperit, vel eſſe non ſanæ mẽtis, nõ valebit donatio, vel traditio, quia licèt donator in voluntate tradẽdi extiterit, tamẽ donatoriꝰ animũ retinẽdi nõ habet, nec recipiendi, et ideò donator nũquã deſinit poſſidere, ex quo donatoriꝰ incipere non poteſt. Itẽ ſine traditione poterit quis incipere poſſidere, p longã & pacificã ſeyſinã, et cõtinuum uſum, licèt aliꝰ poſſidere nõ deſinat, quia dicitur ſuperiꝰ quòd traditionibꝰ & uſu captionibꝰ rerum dominia & poſſeſſiones transferunt. Item poterit eſſe ſeyſina tenera & bona & firma. Ad ꝙ breviꝫ notandum, ꝙ nũquã erit tenera, niſi cõcurrãt jus & ꝓprietas & ſeyſina, ut ſi jus deſcendat alicui hæreditariè & ſe poſuerit in ſeyſinã vacuã ſine cõtentione (vacuã dico animo & corpore) ſtatim habebit liberũ teneñtum in ipſa cõjũctione (ſine cõtẽtione dico) ſecundũ ꝙ cõtentio juſta fuerit vel injurioſa, & ſecũdùm ꝙ inferiùs dicetur. Itẽ eodẽ modo cùm jus & poſſeſſio cõjũcta ſint vel fuerint & unita in eadẽ pſona & ſub eadẽ cõjũctione, ex cuacũq; cauſa acquiſitionis, cum ipſa re trãsferunt ad aliũ, ille qui accipit ſtatim habet utrũq;, & p cõſequens in ipſa traditione ſtatim habet liberũ teñtũ. Si autẽ facta ſit donatio de re aliena, vel cõtra cõventionẽ vel conditionẽ vel intruſionẽ vel diſſeyſinã, nunquã erit ibi poſſeſſio firma & valida, ſed tenera erit quouſq; ſubſtantiã ceperit ex tẽpore longo & pacifico, ꝙ ſufficere poſſit ꝓ titulo, maximè cõtra verum dñm, vel contra cõventionem & cõditionem. Cõtra donatorẽ verò vel vẽditorẽ & alios q̃ jus nõ habent, firma erit & valida, quãtum ad tales, quia ſtatim facit liberũ teñtũ in ipſa traditione, et ſic adverſus quoſdã erit valida ab initio, invalida autem & tenera quantũ ad alios.

¶ 6. Per quas perſonas nobis acquiratur poſſeſsio videndū eſt, et ſciendum quòd per noſmetipſos, et per liberos et per ſervos, quos ſub poteſtate noſtra habemus, ſcienter et ignoranter, dum tamen factum eorum et negotium neceſſarium ſuerit et approbatum: per ſervos, tam illos qui ſunt in poteſtate noſtra, quàm extra poteſtatem. Item tam per alienos quàm per ꝓprios, dum tamen bona fide poſsideamus. Per ꝓprios acquirimus qui ſunt extra poteſtatem, ſed tamen nihil accipimus antequam corpora fuerint diſrationata. Item per liberos acquirimus, ſicut per ꝓcuratores, cuſtodes, et curatores, ut ſi nomine noſtro ſtipulati fuerint ꝓcuratores, vel cuſtodes nomine noſtro in poſſeſsione, et nos recognoverint ad hæredes. Dum tamen verum hæredem propinquum, vel ꝓpinquiorem recognoverint ad hæredem et non antè. Et cùm hæres recognitus fuerit, et antè venerit et homagium fecerit, et obtulerit domino ſuo, quicquid de jure facere debeat, quia non valet antequam ita fit: quia etſi verus ſit hæres, poterit hæreditatem recuſare, et unde ſi dñs capitalis in ſeyſina fuerit, donec ſciverit quis ſit hæres, vel donec hæres ad ipſum pervenerit facturus &c. vel alia ratione quacunq;, quāvis dicat quòd ſit in ſeyſina nomine talis hæredis, non valet, quia per hoc non erit hæres in ſeyſina. Si verò alius quàm verus hæres ſit in feyſina vel verus hæres, & alius ſe faciat hæredem, ſi capitalis dñs homagium capere velit, ſic illud capiat: ſalvo jure cujuſlibet, vel talis nominati qui ſe facit hæredem. Et eodem modo acquiritur ſurdo & muto naturaliter: licèt omnino audire nō poſſunt, neq; loqui, ad ſimilitudinem ejus qui eſt infra ætatem, quia talibus deſcendit jus merum et proprietas ſicut aliis. Item ꝑ ꝓcuratores, cùm infra ætatem nobis facta ſuerit donatio, & donator nobis dederit curatorem, quia minor affectum retinendi habere non poterit, non magis quàm furioſus ſine curatore, quia non eſt aliud de eis niſi ad ſimilitudinem ejus, qui dormienti pluviam in manum projecerit. Et qui accipere debet & retinere, oportet quòd habeat affectionē et intellectum ꝓcipiendi et retinendi. Item qui curare debet et cuſtodiam habere, oportet eodem modo quòd habeat intellectum, quia ſi minorem vel furioſum, liberum vel ſervum miſeris ut poſſideas, nequaquam ꝑ eos videris poſſeſſionē apprehendiſſe, quia intellectum non habent. Item de ſervis, per ſervum enim alienum acquirimus, quando bona fide poſſidemus, quia credimus illum noſtrum eſſe, non habentes conſcientiam rei alienæ, per ſervum enim quem ſcimus eſſe alienum, acquirere non poſſumus, nec etiam ipſe aliquid domino ſuo acquirit, quia ab alio quàm à domino ſuo poſſidetur. Per communem autem ſervum acquirimus, etiam ſinguli in ſolidum, ſi ad hoc tamen agat ſervus communis ut uni tantùm acquirat, ſi autem ad hoc non agat, tunc ſingulis acquiritur in communi. Item acquirimus per ſervum in quem habemus uſum fructuum, quamvis ipſum non poſsideamus, ſicut ex operibus ſuis. Item acquiritur domino per ancillam, ſicut per ſervum. i. per fœminam ſicut per maſculum. Item impubes per ſervum impuberem, dum tamen tutoris authoritate. Item per ſervum qui in fugâ eſt, dum tamen à nullo poſſidetur, quia quamdiu ab alio non poſsidetur, à domino videtur poſſideri, vel

donec

donec exceptionem habuerit, ꝑ quam se tueri posit in statu libero, ut si dominus habeat actionem, servus habet exceptionem, si autem nullā, & dñs ꝑ actionem eum acquisiverit, omnia acquisita ꝑ servum dñs obtinebit. Item per servum acquiritur hæreditas, dum jacet non adita, quia hæreditas ibi est loco defuncti domini. Item si plures servientes sunt, per unum poterit hæreditas retineri. Et à simili videtur, quòd si plures tenentes teneantur ad redditum, si quidam partem solverint, per hoc totus reddit⁹ retinetur. Item à simili, si cui pasturam ad C. animalia dederim, licèt donatorius C. non immittat, per unicā ovem immissam ad tantum numerum pasturā retinebit. Item liber homo, à sciente se esse liberum hominē non possidetur, nec per ipsum acquiritur: Acquiritur tamen ꝑ ipsum qui creditur esse servus, si mala fide possidetur liber homo, si non liber, sed servus alienus existimetur. Item ꝑ ꝓcuratorem & tutorem possessio nobis acquiritur, etiam nobis ignorantib⁹. Et si dicatur per eos nobis non acquiri quæ nostro nomine accipiunt, futurum est, ut nec ipse possideat. s. ꝓcurator et tutor, cui res aliena sic tradita est, quia non habent animum possidendi, nec is q̄ tradidit, quia concessit possessionē, nec erit medio tempore vacua possessio. Acquiritur tamē minori, etiam si non cōsentiat, cùm plenæ ætatis extiterit. Et habebit versus ꝓcuratorem actionem negotiorum gestorum si in tali contractu se malè gesserit, de majore autem non sic, ut suprà. Item acquiritur possessio & dñm per ꝓcuratorem & sine apprehensione, ut si quis ꝓcuratori suo tradi jusserit rem emptā, vel datam, etiam in ipsa jusione, quia per jusionem suam declarat voluntatem suam. Item si custodem in rem posuerit. Itē si claves cellulæ, vivariæ, vel horreorum tradiderit quis dño vel ꝓcuratori, vina et merces tradi videntur, & si ꝓcurator non erret & dñs erret, adhuc domino acquiritur possessio: & vice versa, si ꝓcurator erret & dñs non, acquiritur nihilominus, sufficit enim si unus non erret, secus esset si uterq;, cuia non consentit qui errat. Item quicquid p servum justè acquiritur id dño acquiritur, sed ea quæ ex maleficiis servus apprehenderit, ad dñi possessionem ideò nō pertinent, quia nec peculii causam apprehendunt. Item tradi potest possessio per ꝓcuratorem, sicut acquiri, & si quis per procuratorē tradi jusserit alicui, et ipse authoritate sua propria sine procuratore se posuerit in seytinā, quamvis vacuam, talis rectè per se in possessionem non veniet, quia posset donator ante traditionem revocare donationem, quod quidem post traditionem facere non posset: In pendenti igitur erit donatio, quousq; donator illam ratam habuerit, vel irritam tenuerit, tenebit tamen si illam ratificaverit tacitè vel expressè, expressè, quòd hoc voluerit, tacitè si illā in vita non revocaverit. Si autem amicus venditoris, cui mandavit quòd donatorium induceret in possessionem, donatore mortuo priusque verus hæres id sciret (hæredibus non prohibentib⁹) donatoriū in possessionem induxerit, rectè tradita erit possessio. Sed si id fecerit, cùm sciret donatorem esse mortuum, vel cùm sciret quòd hæredes id facere nollent, non erit ritè facta traditio. Sed si hæredes hoc affectaverint, aliud erit. Itē dicit suprà in principio, cùm juris adminiculo &c. ꝑ nisi intvenerit juris adminiculū nō videt 384

quis possidere, licèt corpore & animo rei insistat, tamen ꝓpt̃ rem quæ possideri nõ potest, sicut res sacra & religiosa, quæ à nullo possideri potest, cùm tantùm sit in bonis dei, nec ab ignorãte, nec à sciente, licèt possessor religionem contemnat. Item ꝓpter causam, quia liber homo, à sciente ipsum esse liberum, nullo modo possideri potest, ab eo autem possideri potest, qui credit illum esse servum suum & non alienum. Item ab hostibus captus, non magis quàm servus, aliquid possidere potest, quia ab aliis possidetur, & unde cùm nihil possidet, sequitur quòd nihil dare potest nec transferre ad alium, nec facere accipientis cum effectu rem quam non habet, nec valet ꝙ agit, dum fuerit sub hostium potestate cõstitutus. ¶ 7. Qualiter, & ꝑ quas personas possessio retineatur, satis dictum est suprà, sed restat videre quid juris, si plurib⁹ de una et eadem re facta fuerit donatio, simul vel successivè, in eo ꝙ superiùs minùs dictum est. Ut, si quis unum primò feoffaverit & chartam ei fecerit de feoffamento & homagium suum ceperit, et in possessionem induxerit, sive talis usus fuerit vel expletia ceperit sive non, si idem ille feoffator cùm fuerit extra possessionem, et nihil habeat ꝙ ulteriùs tradere possit, nisi tantũ servitium vel servitium & homagium, cùm voluntate tenentis aliũ feoffaverit, sicut primũ, & in possessionẽ induxerit, et primũ feoffatum ejecerit, uũq; facit disseysinã tam donator quàm donatori⁹, et eodem modo licèt ipsum primum non ejecerit, si secundò feoffat⁹ uti voluerit contra voluntatem primi, sive arando, sive seminãdo vel aliud opus faciendo. Et idem erit si primò feoffatum uti nõ permiserit qualicunq; impedimẽto, se dominum esse contendendo. Item non refert, cui primò facta sit donatio, cum omnib⁹ quæ faciunt donationem, nec qui primò usus fuerit vel expletia ceperit, sed cui primò facta fuerit traditio. Itẽ refert quis eorum primò habuerit seysinam de voluntate & authoritate dñi per traditionem, vel se posuerit quis eorum in seysinã ꝓpria authoritate, et quo casu, ille præfertur qui authoritatem habet & traditionẽ. Item esto ꝙ quis teneñtum primò alicui tradiderit ad firmã & t̃minum annorum, & posteà alium de eodem teneñto feoffaverit, omnib⁹ concurrentib⁹ quæ faciunt donationem, et posteà illũ in seysinã induxerit, firma erit donatio & bona sine alicuj⁹ præjudicio, dum tamẽ firmarium uti & frui non impediat, quia benè sese cõpatiuntur de eadem re duæ possessiones, dum tamen ex diversis causis, sicut traditio ad firmã, & traditio in feodo, ex causa donationis, quia usus fruct⁹ ꝑ se stare potest in ꝑsona uni⁹, & liberum teneñtum ꝑ se in persona alterius, & ille qui habet t̃minum nõ habet nisi tantùm jus utendi fruendi in alieno teneñto; & sic sese benè cõpatiuntur istæ duæ traditiones, ad t̃minum & in feodo, & cùm donatòr ita ꝑ traditionẽ desierit esse dñs & possidere, & firmarium posteà de factò feoffaverit, firmarius per tale feoffamentũ, licèt utatur & fruatur & in possessione sit, tamen donator causam suam possidendi ex tali donatione mutare non poterit. s. terminum in feodum, et unde si firmarius ex tali feoffamento se gerat ut dominus, facit disseysinam primo feoffato, & si per assisam amiserit, amittit utrumq;, terminum, & teñtum, quia gerendo se ut feoffatũ, videtur tacitè termino renunciare, & quod dicitur de duob⁹,

dici

dici poterit de pluribus qui ſucceſſivè fuerint feoffati. Plures tamen poſſunt ſimul & ſemel feoffari de eodem tenemento, & omnibus ſimul fieri poterit traditio, & erit una traditio & una donatio. Et quid ſi primò feoffatus expletia capere non poſſit propter terminum uſufructuarii, nihilominùs valet donatio, quia ſemper ſalvari debet terminus. Et ſi ſecundus feoffatus poſtquam ſe tenuerit ut feoffatus ad feoffamentum, & expletia ceperit, hoc erit potiùs de libero tenemento primi feoffati quam ſuo, quia de alieno. Et cum donator ſemel dederit, nihil ſibi ulteriùs retinet, quod donare poſſit, niſi nudum dominium. Caſus iſte evenit apud Clarindone in præſentia Johannis de Lexinton, & malè fuit ibi terminatum, objecta quadam exceptione ſervitutis, contra primo feoffatum, qui tulit aſſiſam novæ diſſeyſ. contra ſecundo feoffatum & donatorem. Item ſi pluribus fiat donatio, poſſit quidē quibuſdam fieri traditio in abſentia aliorum, partim nomine proprio, partim nomine aliorum, s. nomine procuratorio, & ſic acquiritur abſentibus, de facto eorū qui præſentes ſunt. Item ſicut fieri poteſt donatio pluribus ab uno de jure vel de facto: ita poſſunt plures donationem facere uni vel pluribus, de re quam tenent in communi & erit donatio & traditio quaſi una. Si autem non fuerit res communis, tunc refert quis fuerit in poſſeſſione ex quacunq; cauſa, ſive jus habuerit ſive non, & ſi talis donationem fecerit & traditionem, valebit donatio, licèt donator jus non habuerit, cùm poſſit quis rem dare alienam, & facta traditione, ſtatim incipit donatorius poſſidere & donator deſinit. Et unde ſi verus dominus eundem donatorium vel alium feoffaverit, & chartam fecerit & homagium ceperit, donatio non valebit, quia tradere non poteſt, cùm ſit extra ſeyſinā, id ꝙ non habet, & quia feoffamentum ꝙ quis habet ab aliquo ex una cauſa, illud ab alio habere non poteſt ex eadem cauſa, quia ꝙ ſemel meum eſt ex una cauſa & ab uno, durante poſſeſſione mea, non poterit illud iterum eſſe meum ex eadem cauſa & ab alio. Nec magis poterunt duo unicā rem dare ex una cauſa vel diverſis, niſi res fuerit communis ut prædictum eſt, quàm unicam rem ſimul & inſolidè poſſidere, nec ſimul & inſolidè unicam rem poſſidere, non magis quam unꝰ ſtare, ubi alius ſtat, & unus ſedere ubi alius ſedet, & eiſdem rationibus dare non poteſt qui non poſſidet. Sed ſi quis jus habuerit in re aliena & non ſeyſinā, poterit poſſidenti recognoſcere poſſeſſionem eſſe jus poſſidentis & remittere jus ſuum, vel ſimpliciter remittere ſine recognitione. Poterit etiam ſi dominus fuerit ex nova conceſſione ſive traditione (ut ſuperiùs dict' eſt) mutare cauſam poſſeſſionis, ut ſi primò conceſſerit uſū fructuum ad terminum, poterit concedere tenenti ſine traditione ex nova cauſa liberē tenem. 1. 27. 44. Si autem primò ad terminum vitæ & ut liberum tenementē, poterit mutare cauſam uſque in feodum, ſed ſupervacuum eſſet omnino, ſi unus eandem rem uni bis traderet & ex eadem cauſa, cùm ex prima traditione omnino deſiorit poſsidere. Si quis autem in poſſeſsione fuerit alicujus rei propriæ vel alienæ, ſi ab eo petatur, poteſt illā recognoſcere eſſe jus petentis, & omnino remittere vel tenendum de ſe & hæredibus ſuis, vel de alio, ſecundùm quod inferiùs dicitur, de finalibus concordiis. Item poterit quis deſinere

poſsidere

possidere & alius incipere tam de facto ꝓprio quàm de alieno. Item tam ex tempore quàm ex animo & corpore, ut infrà, de assisa. Ex tẽpore, vt si præsens fuerit, per negligentiam, & si absens, per oblivionem. Longa enim absentia, sicut decem annorum, vel amplius, inducit oblivionem.

Cap. XIX.

1 ¶ *Quibus modis amittitur possessio.* 2 *Si ille cui datum est, rem datam ulteriùs dare posset sine præjudicio, & cùm quis poterit dare terram alienam, quare non poterit dare propriam.* 3 *Quæ sit donatio libera & quæ conditionalis.* 4 *Quid sit libertas & quid servitus.*

QUum autẽ semel fuerit possessio acquisita, amitti poterit multis modis: videndum igitur quibus modis amittatur, & sciend est ꝙ eisdem modis amittitur quibus acquiritur. Acquiritur non corpore tantũ, sed utroq;: animo tamen retineri poterit, sine corpore, amitti tamen non poterit sine utroq; scil. animo & corpore, quia retinetur animo sine corpore, & corpore sine animo, & cùm utrumque defecerit, amittitur ex toto. Qualiter vero amissa contra voluntatem possidentis restituatur, satis dicetur infrà, de assisa novæ disseysinæ. ¶ 2 Item videndum an ille cui datum est, rem donatam ulteriùs dare possit sine præjudicio dominorum capitalium, & videtur quòd sic, quia si ulteriùs fiat donatio, licèt capitalis dominus ex hoc damnum cõsequatur, tamen per hoc ei non injuriatur, quia non omne damnum inducit injuriam, sed è contra injuria damnum. Injuria autem dici poterit omne id, quod non jure fit, & ex injuria sequitur actio ad tollendum injuriam, & id quod injuria fit, sed ubi damnum & nulla injuria, non sequitur actio ad tollendum nocumentum, per quod fit damnum. Sed posset aliquis dicere quòd ex hoc quòd donatorius ulteriùs dat & transfert rem donatam ad alios, quòd hoc facere non potest, quia per hoc amittit dominus servitium suum, quod quidem non est verum, salva pace & reverentia capitalium dominorum. Et generaliter verum est, quòd donatorius rem & terram sibi datam donare poterit cui voluerit, nisi ad hoc specialiter agatur in possessione ne possit. Cùm enim quis tenementum dederit, certum dat tenementum tali modo, ut certas consuetudines recipiat & certum servitium, secundùm quod superiùs dictum est. Et unde de jure plus petere non poterit si habuerit quod convenit, & sic tollat quod suum fuerit & vadat. Non enim fit donatio tali modo quòd habeat custodiam terræ & hæredis & maritagium, sed quòd habeat homagium & servitium, sed cùm homagium habuerit, & tale debeatur forinsecum servitium quòd domino capitali, debeatur relevium, & custodia terræ, & maritagium hæredis cùm evenerint, & quæ sequuntur forinsecum sicut servitium domini Regis, nunquam tamen habebit dominus capitalis ista simul, sed unum istorum tantùm, cùm evenerit, aut relevium, aut custodiam & hæredis maritagium. Et benè poterit esse quòd unum istorum semper eveniet, & aliud nunquam: & unde si dominus tantùm relevium habeat, & teneat inde se contentum, quãvis plus valeant custo-

cuſtodia & hæredis maritagium,& quia ubi quis tenetur ad duo ſub disjũctione,unum ſolvendo vel faciendo liberatur,& unde cũ quis capitalis dominus tenentem ſuum impedierit quod dare non poſſit,facit ei injuriam & diſſeyſinam apertam,ex quo illum re ſua & ſeyſina uti non ꝑmittit. Tenẽs vero nullam facit injuriam domino ſuo ex tali donatione, quãvis damnũ, cùm ipſe dominus habere poſſit relevium de ſuo feoffato, & ejus hæredibus,& licèt damnum ei facit,non tamen injurioſum erit,prædicta ratione.Item videri poteſt quòd capitalis domin⁹ injuriam facit,ponendo ſein ſeyſinam in ipſa donatione tenentis ſui recenter, vel poſt tempus, ſi hoc ei non liceat ex conventione. Quia eſto,quòd cùm ponere ſe voluerit in ſeyſinam repellatur, vel cùm in ſeyſina fuerit ſtatim ejiciatur, unde ad hoc ꝙ ei competat actio de repetenda ſeyſina,oportet dicere & docere,quòd competit ei jus,& quòd facta ſit ei injuria : unde cùm repulſus fuerit ſine ſeyſina habita, non video quòd competat aliqua actio per quam acquirere poſſit ſeyſinam ſuam quam nunquam habuit, vel ſeyſinam alicujus anteceſſoris, vel cum ejectus fuerit, liberum tenementum recuperare non poterit ꝑ aſſiſam,liberum tenementum quod non habuit.Si autem ſummoneri fecerit donatorium,quare feodum ſuum intravit, reſpondere poterit, & docere rationem & causã quare:ſcil.quia ille,cujus tenementum illud fuit,& liberè tenuit, ſine aliqua exceptione & ſervitute impoſita, illum inde feoffavit ꝑ chartam ſuam,quam ſtatim oſtendat ſi velit. Si autem quo warranto? producat ſtatim incontinenti feoffatorem ſuum ſi præſens fuerit, qui warrantizet, vel oſtendat chartam ſuam de feoffamento. Si autem quærat quare intravit feodum ſuum ſine licentia ſua,& ad damnum ſuum, tale videlicet, ꝙ amittit ſervitium ſuum & hæredis maritagium & cuſtodiam terræ, Reſpondere poterit & (ut prius) oſtendere poterit donatorius cauſam quare : & quòd ſi damnum habuerit,illud non eſt ei injurioſum, quia injuria non ſequitur omne damnum. Habet enim ex tenemento illo,quicquid pertinet ad dominum feodi ratione homagii & ſervitii,licèt non ad tale commod̃, quando tenens ſuus in manu ſua tenuit tenementum,ſicut cuſtodiam terræ, & hæredis maritagium,ſufficit enim ſi habeat relevium,quaſi ex duobus alterũ. Aliud tamen eſſet ſi in ipſa donatione eſſet talis ſervitus adjecta, ne tenens omnino alienaret,vel ne certis perſonis, & quo caſu,ſi fieret alienatio contra conventionem & mod̃ donationis, & donatio fiat tũc cùm fuerint ſimul in poſſeſſione donator & donatorius,quo caſu,ſi capitalis domin⁹ donatorium ejecerit, non recuperabit donatorius per aſſiſam, quia poſſidere non incipit,ex quo donator poſſidere non deſinit. Si autem donatorem ejecerit,competit ei aſſiſa,ex quo nunquam à poſſeſſione receſſit.Eodem modo fiet ſi donator ejecerit per ſe,ante traditionem. Si autem ſolum donatorium in poſſeſsione invenerit poſt traditionem,& ipſum ſtatim & recenter ejecerit,per aſsiſam non recuperabit eject⁹,quia quamvis ſtatim habeat liberum tenementum,quantum ad ſuum feoffatorẽ & alios qui jus non habent,tamen non quantum ad capitalem dominum,propter modum & conventionem in donatione appoſitam, non niſi ante tempus,id eſt,poſt longgam

gam & pacificam possessionem, & quo casu iniquum esset q̃ possessio eum eo capitali domino remaneret, nisi hoc haberet ex conventione. Ideo parat⁹ esse debet dominus capitalis restituendi possessionem suo feoffato, nisi fortè dare voluerit valorem vel precium, & maximè si donator hoc affirmaverit, vel quantum donatorius dare voluit, si tenementum ex causa emptionis acquisivit. Si autem capitalis dominus, præsens per longum temp⁹ dissimulaverit, donatorium ejicere non potest, quin recuperet: habebit tamen actionem ex conventione versus tenentem suum, qui alienavit, & non aliũ sive solvendo sit, sive non. Et unde si nihil habeat capitalis dominus, sibi ipsi imputari possit, q̃ donationem contra conventionem factam, p̃ tantũ temp⁹ dissimulaverit. Videtur igitur ex p̃missis, q̃ cùm donatio facta à domino tenenti suo, perfecta sit & libera, pura & non cõditionalis nec servilis, ex hoc non fit domino injuria, si tenens ulteriùs dederit: ex hoc enim provenit injuria si contra modum vel conventionem. Si tenens meus fecerit donationem, quæritur cui faciat injuriam, non domino, quia dominus habet quicquid pertinet ad ipsum & tenementum obligatum & oneratum, quicquid dicatur, & ad quemcunq; pervenerit. Item nec feoffatus, quia nihil ad capitalem dominum quicunque feodum suum tenuerit, cùm tenens sit tenens suus quamvis per medium. Item si dicat quod in ustè ingressus est feodum suum, dico non, quia non est feodum suum in dominico sed tenentis illius, & dominus nihil habet in feodo, nisi servitium: & sic erit feodum tenentis in dominico, & feodum domini in servitio, & si dominus prohibuerit ne tenens faciat voluntatem suam de tenemento suo quod tenet in dominico, sic intrat dominus in tenementum tenentis sui & facit ei disseysinam, nisi modus vel conventio in ipsa donatione adjecta aliud inducat, cũ quilibet possit modum & conditionem in donatione sua apponere, & legem quæ semper observabitur: Feodum vero domini, dictum est id, homagium & servitium, & non tenementum in dominico, & ideò qui intrat in homagium & servitium suum facit ei injuriam, & nõ qui intrat in tenementum quod tenens suus tenet in dominico, ut suprà dictum est. ¶ 3. Et unde necessarium est videre quæ donatio est libera & pura & quæ conditionalis (secundum quod superiùs dictum est) & quæ servituti supposita, videlicet quod donatorius faciat vel ne ei facere liceat; de hoc autem quod dicitur libera, oportet videre quid sit libertas, quid servitus, ut sciri poterit quid inde sequatur, quid autem sit dare satis dictum est suprà. ¶ 4. Est autẽ libertas, naturalis facultas ejus, quod cuique facere libet quod voluerit, nisi quod de jure vel vi prohibetur. Servitus autem, dici poterit contrarium, ut si contra libertatem teneatur quis ex conventione aliquid facere, vel non faciat, cùm igitur donatio pura sit & perfecta sine conditione vel servitute imposita, dici possit libera, & cum donatio rem faciat accipientis & sit libera, & ex libertate sequatur quòd donatorius de re data facere possit quod voluerit, si rem ulteriùs dederit, domino suo non injuriatur, cùm totum habuerit quod ad ipsum pertinuerit. Item poterit donatio esse subjecta conditioni, vel servituti in parte, vel in toto: Item quantum ad omnes, vel

quantum

quantum ad quoſdam,conditioni,ſecundùm quod ſuperiùs in parte dictum eſt.Ut ſi dicatur,do tibi tali tantum terræ,ſi navis venerit ex Aſia, vel Comes Richardus effectus fuerit Rex Alemannũ, vel ſi hoc fecerit vel non fecerit, talis donatio perfecta non erit,donec ita ſit vel non ſit, cũ dependeat ex inſidiis fortunæ,& exiſtente conditione, perfecta erit donatio facta traditione,quæ ſi non fiat,habebit donatorius actionem ex conventione.Et idem erit ſi fiat mentio de hæredibus. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis ſub tali conditione,quæ dependeat ex futuro,videlicet ut conditio referatur ad donatorium & hæredes ſuos ſimul,vel tantùm ad hæredes, & non ad donatorium,tunc ad hoc quòd donatorius liberum habeat tenementum in futuro,exiſtente conditione vel feodo : Refert utrum dicatur, tali & hæredibus ſuis conjunctim,vel tali & hæredibus ſuis diviſim, videlicet ut conditio referatur ad donatorium & hæredes ſuos ſimul, vel tantũ ad hæredes & non ad donatorium.Si autem conjunctim, non erit alicujus iſtorum liberum tenementum,nec perfecta donatio. Si autem diviſim,ſtatim perfecta erit donatio & liberum tenementum donatorii,ſed non quãtum ad hæredes erit feodum antequam exiſtat conditio. Idem erit ſi dicat, do tali & hæredibus ſuis,ſi hæredes habuerit de corpore ſuo,vel ſi quos,&c. ſtatim erit liberum tenementum donatorii,ſed nunquam feodum,niſi cùm tales habuerit,propter conditionem quæ dependet ex fortuna ex pendenti & eventu dubio. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis vel tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, vel quos de corpore ſuo,&c. ſtatim erit perfecta donatio,& feodum donatorio : Licèt in fine addatur talis conditio, quòd ſi tales non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint, quòd terra revertatur ad donatorem, nihilominùs perfecta erit donatio ab initio, facta traditione, ſed reſolvitur ſub tali conditione, quæ quidem tacita eſſe poſſit ſicut expreſſa, & de neceſſitate revertitur res data ad donatorem propter defectum hæredum, cùm non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint. Item ſi certis hæredibus fiat donatio,licèt defecerint, & alii remotiores generaliter admittuntur ad ſucceſſionem ex conditione,ut ſi dicatur, do tali & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo, ſi tales habuerit licèt defecerint, alii remotiores vocantur ad ſucceſſionem, ſed ſemper erit liberum tenementum, & non feodum, quouſque tales eſſe inceperint, & ſi tales nunquam procreati fuerint, omnes hæredes remotiores excludantur, quaſi non exiſtente conditione, & ſemper erit liberum tenementum donatorii & nunquam feodum. Item quandoque obligatur perſona donatorii ex ipſa donatione,&quandoque tam donatorius quàm ipſa res, donatorius, ut ſi dicat donator, do tibi talem rem ut invenias mihi neceſſaria, ex hoc obligatur donatorius & non ipſa res, & ex tali donatione non obligatur ipſa res ſed donatorius, ad neceſſaria invenienda. Si autem ſic dicat quòd invenias ſibi neceſſaria ex re data, ex tali donatione obligatur tam ipſa res quàm perſona, ſcilicet res, non ut donator rem poſſit repetere, ſed ut ex re data ſibi inveniantur neceſſaria. Item eodem modo, ſi in ipſa donatione convenerit inter

Fee simple Conditional.

ter donatorem & donatorium, ne donatorius faciat, & fecerit, adhuc rem donatam revocare non poterit, agere tamen potest ex conventione ad consequend̃ tantùm suum interesse. Item si ulteriùs procedatur in obligationẽ, ut si non fiat ut convenerit, vel contra hoc ꝙ convenit ꝙ fieret, vel non fieret, quòd benè liceat donatori & hæredibus suis ponere se in rem datam, tenend̃ sibi & hæredibus suis ut priùs, vel ad vitam, sic obligatur tam res quàm donatorius, & quo casu, si donator se posuerit in seysinam per conventionem, & donatorius petat per assisam, obstabit ei exceptio conventionis. Si autem in seysinam se ponere non possit donator, habebit actionẽ ex conventione, ad seysinam recuperandam. Item si dicatur sic, do tibi talem rem, habendam tibi & hæredibus tuis, vel cuicunque dare vel assignare voLit. § 361. lueris, exceptis viris religiosis & Judæis, obligatur sic, tam res quàm psona: Res, ne detur talibus, persona, ne det talibus, & sic non erit libera donatio, quoad personas vetitas, quia prohibitum ne faciat, libera autem quoad oñs alias personas. Et sive donatorius rem datam retinuerit, vel illam ulteriùs dederit, non credo quòd donator ex tali obligatione rem datam possit repetere, sed ex conventione agere, ad suum interesse, nisi ita convenerit, quòd si contra præmissa factum fuerit, possit donator se ponere in seysinã, ad quoscunque res illa postmodum pervenerit contra vetitum. Et quo casu si donatorius rem datam ulteriùs dederit liberè, omnino nullius persona excepta, tamen adhuc erit res obligata, quòd dare non possit: quia transit cum suo onere. Et si primus donator, ex conventione inter ipsum & suum feoffatũ, se posuerit in seysinam, & ultimò feoffatum ejecerit, ei petenti restitutionem per assisam, obstabit exceptio conventionis, licèt secundus donatorius obligatus non sit ex conventione inter alios facta, & licèt ipse non teneatur, tenetur tamen ex quo detinet rem obligatam: & licèt ejectus fuerit & extra seysinam, habebit tamen regressum ad excambium versus suum feoffatorem, quia tenetur ei suus feoffator facere quod promisit, promisit enim in sua donatione, rem esse liberam, quam ex postfacto invenit oneratam. Si autem donator ingredi non possit, secundùm quod in donatione convenit, habebit actionem ex conventione versus utrumque, tam contra secundum donatorium, quàm ab eo feoffatum, quia donatorius tenetur ex conventione obligatus, & suus feoffatus tenetur: quia rem detinet obligatam, & nullus eorum per se: donatorius non, quia non potest restituere, licèt teneatur ex conventione, nec feoffatus ab eo, quia non tenetur ex conventione, licèt possit restituere. Facta igitur conventione, utriusq; procedat actio simul contra utrumque, & quo casu, cùm primus feoffator obtinuerit, faciat secundus excambium suo feoffato. Itẽ poterit fieri donatio cum tali modo, ne res detur alicui, præterquam ipsi donatori, & qualiter fieri debeat in hoc casu, satis elici poterit ex præmissis. Item fieri poterit donatio, ne cui detur à donatorio vel hæredibus suis, & sic non erit donatio libera, cùm sit servituti supposita. Et unde si dicatur generaliter, tenẽdum liberè, detrahitur tamen libertati per adjectionẽ quæ sequitur, ne det, & nihilominùs obligatur res cum psona. Itẽ poterit fieri donatio ne fiat. i.

ne donatorius det rem sibi datã, vel eam conferat, si mobilis sit, vel ea utatur vel fruatur si immobilis, & si hoc dici debeat donatio, inutilis erit omnino & infructuosa, licet interveniat traditio, quia non fit accipientis, & ideo potius dicenda est nulla. Item dari poterit terra liberius quàm ipse tenuit qui dedit, & tamen quia res transit cum suo onere, semper manet obligata primo feoffatori. Item per majus servitium, & per hoc, primus feoffator nullũ commodum consequitur, nisi in casu, ut si fortè homagium sui tenentis ei acciderit, ut eschaeta, vel ꝑ defectu hæredis, vel ꝑ felonia, vel ratione custodiæ vel hujusmodi. Item ꝙ quis tenet per servitium militare, dare poterit tenend' in Socagio, & è contra: benè enim poterit tenens alicujus mutare feoffamentum & servitium, quantum ad ipsum & tenentem suum, & ita ꝙ ei non competat custodia, nec hæredis, tenentis sui, maritagium, quamvis hæc omnia competant suo feoffatori. Et quid si pro defectu hæredis vel ꝑpter feloniam vel alio modo eveniat, quòd ultimò feoffatus tenere debeat de primo feoffatore? cum ratione sui feoffamenti per servitium militare, competat ei custodia & maritagium hæredis, & de feoffamento tenentis sui super socagium, & de natura socagii non competat ei pro relevio nisi redditus duplicatus, solvat hoc si poterit diligens & providus curialis. Item cùm quis liberiùs dederit quàm tenuerit, tenetur feoffatum suum warrantizare, & defendere per servitium in charta nominatum, ꝙ si facere noluerit, vel non possit, dominus capitalis se capiat ad feodum suum, quia res transit cum onere, & tenens faciat servitium statim, donec habere possit regressum versus suum warrantum. Item dari poterit res liberiùs quàm donator illã tenuerit, ut si teneatur de domino suo ad certum servitium, & ipse dederit in liberam, puram & perpetuam eleemosinam, vel in liberum maritagium, & cum res transeat cum onere, ꝑpter mod' donationis suæ, tenetur feoffatum suum in seysina defendere. Et quid si donator contrarius sit sibi ipsi in donatione sua, ut si dicat, do tibi talem rem in liberam, purã, & perpetuam eleemosinam, faciendo inde tale servitium, & quo casũ, libera, & pura non potuit esse eleemosina, cùm sit servitio obligata: Videtur igitur (sine p̃judicio melioris sententiæ) ꝙ contra donatorium debeat interpretari, ex quo scienter in charta sua voluit ad servitiũ obligari. Item si dicat donator, do tibi talem rem, habendã & tenendã in libe' maritagiũ cum tali, faciendo inde tale servitium, ista duo simul stare nõ possunt, ꝙ res data sit in liberum maritagiũ, & ꝙ inde fiat homagium & servitium, ante tertiũ hæredẽ inclusivum, & undesi statim fiat homag' vel ante tertiũ hæredem quandocunq;, homagium sequitur servitium, & sic ꝑ homagio erit interpretand'. Item si sic convenerit inter donatorem & donatorium, ne fiat donatio vel vẽditio, nisi tantùm donatori, vel ejus hæredi, & si contra factum fuerit, statim post traditionem, poterit donator se ponere in seysinã, cum res ex conventione maneat obligata, post tempus verò non potest, quin faciat dissеysinam: negligentia enim trahitur ad consensum. Si autem ab initio convenerit, ꝙ se in seysinam ponere possit, tum multò fortiùs, dum tamen incontinenti. Si autem sic convenerit, quòd se ponere posset in seysinam cùm voluerit,

&

& quando voluerit, omni tempore se ponere possit, cùm non currat tempus contra ipsum, eò ꝙ res est taliter obligata, & ille ultimò feoffatus sibi imputare poterit, ꝙ rem sic obligatam ex donatione accepit, sive hoc fecerit ignoranter vel scienter, scit autem (vel scire debet) quilibet qui contrahit, quæ vel qualiter sit res, quam accepit, libera vel serva, onerata vel non onerata, obligata vel non, vitiosa vel non, & omnia debet diligenter perscrutari & inquirere: cùm ignorantia ipsum non excusat, & cùm liceat contrahentibus sese adinvicem decipere. Sed hæc quæ dicuntur, magis habent locum in venditionibus quàm in donationibus, secundꝫ quod inferiùs dicetur pleniùs, de emptione & venditione. Cùm enim capitalis dominus ex tali conventione se posuerit in seysinam, rem retinere non poterit, nisi tantum dederit, quantum quilibet alius dare voluerit: Hoc enim tacitè intelligitur, licèt in instrumento expressè non exprimatur, & si illam sic recusaverit, benè liceat feoffato suo inde facere quod voluerit, dum tamen res priùs offeratur domino sub eadem conditione, & hæc vera sunt, nisi priùs inter dñm & tenentem suum convenerit de certo precio. Item poterit donator ex speciali conventione, contra jus commune, conditionem suam meliorem facere in causa donationis, ut si pro homagio & servitio suo donationem fecerit, ad homagium verò pertinet warrantizatio & defentio, & excambium si warrantizare non possit, & ex speciali conventione exonerari possit dñs, si specialiter in donatione convenerit, ne warrantizet, & sic poterit tenens gratis renunciare iis, q̃ pro se introducta sunt à lege, contra jus commune. Item vice versa, poterit donatorius conditionem suam meliorem facere in causa donationis, ex speciali conventione contra jus commune, ita videlicet cùm ad homagium & servitium regale pertineat custodia & hæredis maritagium, ex speciali conventione poterit tenens exonerare suos hæredes & suum tenementum, ne capitalis dñs habeat custodiam & maritagium, si ita specialiter convenerit, contra jus commune, & ita poterit tenens conditionem suam meliorare, & dominus suam pejorem facere. Et unde cùm hæredes tenentis semel acquietantiam habuerint in vita capitalis dñi, vel hæredꝫ suoꝝ, licèt hæredes capitalis domini infra ætatem fuerint, & in custodia dominoꝝ suoꝝ, tales capitales domini nil juris clamare poterunt in custodia vel maritagio hæredis ultimi tenentis, quia si petāt, nihil petere possunt nisi nomine hæredis sui feoffati, sed si ipse esset plenæ ætatis, nihil petere posset, oppositā convẽtione, nec ipsi ꝑ consequens qui petunt nomine suo. Unũ tamen obstare possit, si uterque hæres infra ætatem extiterit, & hæres ultimi tenentis acquietantiam nunquā habuit, quia si capitalis dominus petat, & excipiatur contra ipsum de conventione, & ad probandam exceptionẽ, licèt charta vel aliud instrumentum ꝓducatur, replicari poterit à domino, ꝙ hæres tenentis sui non poterit ad exceptionem & chartā respondere, & sic obtinebit ea vice. Sed quæritur an propter hoc debeat charta vacua remanere, videtur quòd non, quia adhuc durat obligatio inter hæredes primi tenentis & secundi, & non sunt deusitati, cùm uti vellent si possent. Et ita poterit quis, ex conventione speciali, renunciare iis, quæ ꝓ se introducta sunt

&

& ſuis,qui à ſe cauſam trahunt & originem, et ſicut poterit quis renunciare iis quæ pro ſe et ſuis introducta ſunt contra jus commune: Ita non poterit renuntiare iis quæ ꝑ aliis introducta ſunt, et in præjudicium aliorum, quia hoc eſſet injurioſum aliis,cùm hoc noluerint,ſibi ipſi non erit injurioſum,cùm hoc voluerit, licèt contra jus commune : Scienti enim et volenti non fit injuria, et ideò dicitur ſcienti et volenti, quia qui errat non conſentit. Item eſto, quòd quis donationem faciat ſub iis verbis. s. tenendum tali et hæredibus ſuis, vel cui dare vel legare voluerit, videtur prima facie quòd hæc dictio(legare)ſupervacua ſit,et haberi debet ꝑ non adjecta,cùm laicum feodum legari non poſsit,niſi in rebus ſpecialibus,ſicut burgagiis,et unde ſi laicum feodum petatur ex cauſa teſtamentaria in ſeculari foro, audiri non debet legatari⁹, quia cauſa teſtamentaria non tractatur in tali foro, ſed ſpecialiter excipitur ne tractetur. Si autem petatur in foro eccleſiaſtico, ibi obſtabit regia prohibitio, et unde videtur quòd in quolibet foro deficit ei actio, cùm ſit extra poſſeſſionem. Sed ſi in poſſeſſione extiterit ex cauſa legati,et hæres petat per aſſiſam mortis anteceſſoris,quæritur an elidi poſſit actio petentis per exceptionem donationis ex cauſa legati, ex quo anteceſſor teſtator hoc noluit, licet contra jus commune, ad tollendam aſſiſam mortis anteceſſoris. Reſpondeo, videtur quòd talis adjectio valere non debeat,quia legare poſsit, cùm legatum ſit donatio mortis cauſa, et legatum tantùm morte cõfirmatur,et donatio inter vivos,traditione. Si autem eſſe debet donatio inter vivos, tunc oportet quòd traditio ſequatur in vita donatoris. Si autem cauſa mortis, ſequitur traditio poſt mortem. Sed ſi nulla traditio ante mortem, tunc non valebit donatio inter vivos, non magis quàm aſſignatio. Si autem poſt mortem fiat traditio, quaſi ex donatione inter vivos per modum adjectum in donatione,quaſi de legato,non valebit ut donatio inter vivos : quia in vita non eſt ſubſequuta traditio,nec etiam ut legatum, quia non eſt purè legatũ, ſed adjectio et ſequela donationis inter vivos, et ideò nulla ratione valere debet ut donatio vel legatum, et tamen tali donatorio nulla competeret actio ſi eſſet extra ſeyſinam meritò, nec competeret ei exceptio contra aſsiſam mortis anteceſſoris, cùm ſit in ſeyſina.

CAP. XX.

1 ¶ *Qualiter quis uti debeat ſeyſina.* 2. *Quòd non valet donatio niſi donator totaliter ſe dimittat de re data & totaliter ſe teneat extra.*

QUum autem poſſeſſio fuerit acquiſita, quamvis donatori⁹ liberum habeat teneñtum,ſtatim tamen ad declarationem poſſeſsionis,ne imaginaria ſit donatio,quãvis inducatur in vacuã poſſeſsionẽ,oportet uti ſeyſina ſua,et unde,cùm res data fuerit minori vel majori,oportet ꝙ ille cui data fuerit,ſi major fuerit,utatur fruatur ſeyſina ſua ꝑ ſeipſum,vel ꝑ ꝓcuratorem quẽcunq;,liberũ vel ſervũ,qui nomine ſuo fuerit in poſſeſsione, et qui fruct⁹,et ꝓvent⁹et ꝓficua cõvertat in uſus donatorii,et nihil in uſus donatoris. Si autem minor fuerit vel impotens ſui, oportet ꝙ utatur per tutorem, vel ꝓcuratorem datum à donatore,quia ſi ipſe donator, pater, vel alius in

seysina remãserit,& ꝑfect⁹ in usus ꝓprios cõvertat,quãvis hoc fecerit quasi curator,& ita seysitus obierit, quãvis homagium & charta intervenerit, & seysina cum solennitate,adhuc non valebit donatio,nec etiã si donatori⁹ ratione ꝓdictoꝝ,post mortem donatoris se posuerit in seysinã,& statĩ eject⁹ fuerit,ꝑ assisã novæ disseysinæ non recuperabit.Si autem ꝑ negligentiã veri hæredis longã habuerit seysinã & pacificã,& post intervallum eject⁹ fuerit, recuperabit, quia sine judicio, & vero hæredi competit assisa mortis antecessoris. Idem erit,ꝙ non valebit donatio, si cùm simul fuerint in possessione,terrã simul excoluerint, & fruct⁹ expenderint in cõmuni,ex toto vel ex parte,per usum enim videri poterit,quid lateat in animo donatoris,& hæc vera sunt sive continua sit possessio donatoris,sive ꝑparticulas distincta,donator enim ꝑ talem usum ꝓpriam seysinã continuat,& seysinam donatorii impedit,& adnihilat.Et videtur ꝑ talem usum,ꝙ à possessione non recessit, animo nec corpore.Item si in charta donationis contineatur,quòd donator rem integram donaverit,& donatorius in parte aliqua usus fuerit,& donator in alia, continuat per hoc donator seysinã suam in toto,nisi aliqua pars specialiter sit excepta.Sed si donatorius in parte aliqua usus fuerit,ita quòd donator in nulla parte,& eo animo ut fund⁹ possideat,usq; ad terminos, talis usus sufficit ad totum fundum retinendum.Si autem donatorius in pertinentiis,& donator in principali, donator totum retinebit per usum suum, & donatorius per usum suum,nihil acquiret,quia aut totum aut nihil : quia in animo donatoris esse deberet totum transferre, & in animo donatorii totum recipere.Malè actum est in contrarium,inter Rogẽ de Reyne & Robertẽ de Shute,de terra de Vulvertõ cũ hundr̃ pertiñ,ubi ꝑ talem usum adjudicatum fuit,ꝙ Roger⁹ retineret hundredum ꝓpter usum de hundredo,ubi Richardus frater Rogeri,donator nunquam recessit à terra, ad quã hundredum pertinuit, & est solutio ut videtur, ꝙ si simul utantur in principali, valere non debeat donatio, multò fortiùs valere non debeat, si donator in principali & donatorius in pertinentiis,cùm principale sit caput,& ꝑtinens membrum,& utrumq; corpus fit & sic utuntur simul in uno corpore, quod est ipsa res,integrè data.Si autem diversæ essent res,& quarum nulla aliam contingit & simul datæ,ut si dicatur, do tibi talem rem & talem,aliud erit, vel si quis aliã rem dederit cum ꝑtiñ,retenta tantùm sibi aliqua parte rei donatæ,non enĩ ꝓdest donatorio donatio,vel usus situs in aliqua parte rei donatæ, si donator utatur in parte aliqua rei donatæ, sive simul sive vicissim, in una domo vel in diversis,in uno loco vel in diversis,quæ sunt de corpore vel ꝑtinentiis rei datæ,quia donator animũ habere debeat,ut totum trãsferat,& donatori⁹,ut totum recipiat, & cùm uterq; utatur,donator per usum suum totũ retinet,& donatori⁹ ꝑ usum suum nihil acquirit.Item si statim & eodem die quo recessit,vel in crastino revertatur,hospitium charitativè petitur⁹, secund⁹ ꝙ in parte dicitur superiùs,& admissus,utatur fruatur ut pri⁹ & se gerendo ut dominus, licèt voce ꝓfiteatur contrarium, per hoc videtur quòd à seysina animo non recessit,& unde si ita admiss⁹, alium fortè feoffaverit,vel donatorium ejecerit,donatorius per assisam non recuperabit.

Si

Si autem hoc fecerit post longum intervallum, sicut annum vel post biennium, dum tamē finis & chirographum in curia domini Regis intervenerit, aliud erit, donatore extra seysinā existente, erit etiam quasi novus contract°, cum veterem non tangat donationem. Et illud idem dici potest, si extra curiā regiam p aliam scripturā sine fine & chirographo regio, dum tamen ꝓbari possit cōventio & scriptura, quæ lecta sit in publico & audita. Et ita mutari poterit donatio post intervallum, de partium voluntate. Et quòd ea quæ dicta sunt vera sunt, videri poterit per exemplum, ut de Itinere episcopi Dunholmñ, & M. de P. in comitatu Eborū añ regis H. tertio Assisa novæ disseysinæ si Roger° de Halgheton, ubi dicitur, quod quidam dedit filio suo juniori unam virgatam terræ p quinq; annos ante mortem suam, & fecit ei seysinam, & omnem solennitatem in donatione facienda, & posteà recessit à terra illa usq; ad aliam terrā suā, & ita habuit filium suum in custodia sua tota vita sua, sed omnes fruct° in ꝓprios usus convertit, & quando pater obiit, posuit se puer ille in terram illam, & verus hæres statim ejecit eum, & puer non recuperavit: Quia pater excepit expletia tota vita sua, quamvis juratores dicerent, quòd hoc fecit ratione custodiæ pueri sui, & si hæres eum statim ejicere non posset, recuperare poterit per assisam mortis anteces soris, ut de tmino sancti Michaelis anno regis H. tertio incipiente quarto. Item cum simul fuerint in possessione donator & donatori°, & donator alium feoffaverit, et in seysinā posuerit, & prius feoffatum ejecerit, per assisam novæ disseysinæ non recuperabit, ut de tmino sancti Michaelis anno regis H. decimosexto incipiente decimoseptimo in comitatu Suffolke de Wilhelmo de Fraxino. Item esto, quòd quis dederit alicui medietatem træ suæ in maritagium cum filia sua, sive certa sit pars sive incerta, et omnes in una domo & eadem terra in simul commorentur, & blada expenderint in communi, & donator ita moriatur seysitus, non valebit illa donatio, ut de ultimo itinere M. de P. in comitatu Suffolke, Assisa novæ disseysinæ si Anselmus. Item facit ad materiā istā, ꝙ habetis de itinere Simonis de Pateshull in comitatu Leic. & Suff. ubi dicitur, quòd si donator & donatorius simul fuerint in seysina usq; ad mortem donatoris, licèt donatorius omnia cepit expletia, cùm homagio & fidelitatib° hominū, & licèt donator publicè protestetur quòd trā non sit sua, sed donatorii, & quòd ipse sit hospes & charitativè susceptus ut hospes, adhuc non valebit donatio: quia nihilominus donator cōtinuat seysinam suam. Item facit ad materiā istā, ꝙ habetis de ultimo itinere M. de P. in comitatu Suffolk, de quodam Johanne filio Hugonis & Alano fratre suo antenato. Casus talis est. Idem Alanus in vita Hugonis patris sui, cōcessit Johanni fratri suo postnato, per quandam conventionem inter eos factam, totam hæreditatem quæ ei descendere debuit de prædicto Hugone patre eorum cōmuni, & Hugo se dimisit in curia domini capitalis, et capitalis dñs cepit homagium ipsius Johannis, sed Alanus tunc reclamavit, et Hugo postquā posuit Johannem in seysinā, vagavit p patriam p duos menses, et postea reversus, posuit se in terram illam, & sic fuit in seysina cum prædicto Johanne per unum annum & dimidium, et sic obiit

seysitus, et quia sic obiit seysit⁹, et quia sic reclamavit Alanus, et quia facta fuit cõcessio de re non vacante, et longé antequã idem Hugo se dimisisset, idem Johannes eject⁹ p Alanũ, non recuperavit seysinã suã per assisã. ¶ 2. Item facit ad materiã istã q̃ habetis de ultimo itinere M. de P. in comitatu Lanc. anno regni regis H. decimosexto, ubi capta fuit quædam jurata apud Lincolñ, si Roger⁹ de Monte Vegonis anno & die quo obiit, fuit in seysina de quibusdã terris, & qui dixerunt q̃ prædict⁹ Roger⁹ non fuit seysitus, anno & die quo obiit, quia diu ante mortem suã dedit terrã illã cuidã Johanni de Lunguilers, qui semper posteà remãsit in seysina, usq; ad mortẽ ipsi⁹ Rogeri, & excoluit terrã illã & blada expendit, & reddit⁹ & expletia cepit, & etiam quintã decimã dedit dño regi apud Lincolniam, & unde in itinere ejusdem apud Lanc. eodem annñ, cõvicti fuerunt juratores per triginta sex milites de comitatu Eborum & Lanc. sicut cõtinetur in principio rotuli. Et unde triginta sex milites dixerunt, q̃ idem Roger⁹ venit ad comitatum Lanc. & dedit cuidã Johanni de Lunguilers terrã illã, per quandã chartam, & liberavit ei chartã in pleno com̃, sed Roger⁹ semper remansit in seysina, quousq; ad mortẽ, & cepit omnia expletia, & legavit omnia bona mobilia, & nunquã amovit ballivos nec servientes suos quos ibi priùs posuerat, nec in aliquo statum suum mutavit, & unde ibidem adjudicatum fuit, q̃ Rogerus obiit seysitus, & q̃ xij. de com̃ Lincolñ falsum fecerunt sacram̃tum, & ideò cõvicti, quia dixerunt cõtrarium: & q̃ prima jurata cõvicta fuit p secundã. Illud idẽ invenietis ibidẽ, de eodem Rogero, & Henrico de Marr̃, quia idem Roger⁹ semper cepit expletia, usq; ad mortem. Item esto, q̃ cùm donator & donatori⁹ ita fuerint simul in seysina, q̃ donatori⁹ rem sic datã dederit alicui: quæritur an valet donatio? Revera non valet, quia neuter eorũ inducitur in vacuã possessionem, si autẽ cùm ambo in possessione fuerint, donator alteri dederit, & primũ donatorium ejecerit, & eject⁹ nõ recuperabit, quia seysinã vacuã, & p se non habuit, nec possidere incepit, ex quo donator possidere non desiit. Cùm autẽ uẽq; sic fuerit in possessione, tam donator quàm donatori⁹ post donationem, & simul exiverint à possessione, non aliter perpendi poterit, de voluntate donatoris, quàm p usum, quia p exteriora præsumitur de interiorib⁹, & p interiora judicare debem⁹, & quãvis in recessu utriusq;, donator seysinã liberavit donatorio, nihilominùs tamen habere poterit animũ possidẽdi, & retinere possessionem civilẽ. Homo enim secũdum faciem judicat ut homo, sol⁹ autẽ de⁹ cor hominis intuetur, qui novit abscondita cordis, & renes scrutatur & corda: Nullũ enim apud deum secretum. Per usum igitur poterit veritas declarari, sed si cùm animo revertendi recessit donator à possessione, cùm donatorium induxerit in possessionem, & mox reversus quacũq; de causa simulata non admittatur, si repellatur, non cõpetit ei assisa novæ diss. quãvis dicat q̃ animũ recedẽdi à possessione non habuerit, & in hoc casu p̃fertur opinio veritati, quia ex quo gratis cũ solennitate nõ coact⁹ exivit, p̃sumitur vehem̃t ad min⁹ q̃ animũ verũ revertendi nõ habuit, & sive causã haberet sive nõ, posset quilibet dicere q̃ animum non haberet recedendi, & sic revocare q̃ actũ effet. Et unde sive sic sive non

sic,

sic cõsultè faciet donatori°, si extra seysinã tenuerit donatorem, & cùm donatorio p assisam fuerit adjudicata seysina, p hoc firma erit imperpetuum seysina donatorii, & ulteri° nõ erit imaginaria donatio nec simulata, & unde p hoc posset donatori° sine suspitione cõcessionẽ facere donatori tenendi ad vitã rem donatã. Itẽ vice versa, si donator reversus, sive ab initio animũ revertendi habuerit sive nõ, & donatorium ejecerit, si donatori° statim ipsum ejicere nõ possit, cõpetit ei assisa novæ diss. nõ obstãte sibi aliqua exceptione teneræ seysinæ, ꝓdest enim possidere, quotiens ex volũtate ej°, ad quem res ptinet, possideri ceptũ ẽ, & sufficit semel voluisse, omnib° cõcurrẽtib° quæ faciunt donationẽ validã, & si posteaquam ceptũ est possideri, voluntas ej°, ad quem res ptinet, accesserit, licèt nulla ab initio intervenerit, sufficit tamen ex postfacto, & prodesse debet possessori. Itẽ si quis, voluntate ejus ad quem res ptinet, possidere inceperit, quãmvis voluntas ej° posteà non pseveret, nihil nocet possessori, quia semel cepit possidere ex voluntate, ut in primo casu. Et idẽ erit, si cùm ambo à possessione recesserint, facta traditione, & nemine in possessione relicto, statim reversus donator, mittat se in possessionẽ, si donatori° statim reversus, eum eiicere non possit, cõpetit assisa novæ disseysinæ donatorio.

CAP. XXI.

1 ¶ *Qualiter amittitur possessio acquisita.*

DIctum est suprà, qualiter possessio retineatur, & per quas psonas, & qualiter donatori° uti debeat: Nunc autẽ dicendũ, qualiter acqsita amittatur. Et sciendum, ꝙ ferè eodẽ modo amittitur possessio, quo acquiritur: Acquiritur enim corpore & animo, & nõ amittitur nisi utroq, modo, licèt retineri poterit tantùm animo, secundùm ꝙ, superiùs dictum est. Et unde, cùm quis naturalem habuerit possessionẽ & civilẽ ex aliqua justa causa acquisitionis, statim cùm donationẽ fecerit p traditionem animo trãsferendi, statim amittit & desinit habere utrãq; ex ipsa traditione. Et eodẽ modo si quis utrãq; habuerit, & cõtra volũtatẽ suã disseysit° fuerit & eject°, statim amittit naturalẽ, civilem autẽ nequaquã, donec iterũ se reponere velit in seysinã & repellatur, vel si crediderit se posse repelli, abstineat à seysiñ, & ad superiorẽ recurrat, & tunc desinit possidẽ. Sed si recenter dum civilẽ habuerit, rejecerit ejectorem, recuperat naturalẽ, & sic habet utrãq;, tã naturalẽ quàm civilẽ, & sic quãdoq; desinit quis possidere, & ali° incipit statim cùm alius desinit, sive fuit naturalis possessio p se, sive naturalis & civilis conjũctim. Itẽ cùm quis eject° fuerit, et naturalẽ possessionem amiserit, si ad tẽmp° p negligentiã vel impotentiã vel patientiã injuriã dissimulaverit, amittit utrãq;, tam naturalẽ quàm civilem, cùm patientia trahatur ad cõsensũ, & sic desinit ver° dñs possidere, & incipit possidere possessor violẽt°. Et eodẽ modo, si verus dñs à possessione recesserit nemine suorũ in possessione relicto, adhuc retinet utrãq;, naturalem & civilem, quousq; alius ingrediatur contra voluntatem suam, eo sciente vel ignorante: & tunc desinit verus dñs habere possessionem naturalem justam, & intruso incipit habere naturalem sed injustam, sed retinet verus dominus civilem, quousq; reversus repellatur sine spe ponendi se in seysinam, vel cùm suspicetur se posse repelli, &

tunc amittit utrãq; & intrusus incipit habere utrũq;, & cùm intrusus utrãq; habuerit, & sine judicio à vero dño ejectus fuerit, tunc fiet de eo sicut suprà dicitur de vero dño, & ver⁹ dñs ꝑpt̃ suam injuriã amittit actionem suam & assisam, secundùm ꝙ, inferiùs dicetur de assisa. Si autem hoc fecerit cum judicio, & ꝑ assisam, vel recenter sine assisa, aliud erit. Item cùm malæ fidei possessor ita utrãq; habere inceperit, si ab extraneo ejectus fuerit, tunc fiat de eo, sicut fieri deberet de vero dño, quantùm ad extraneas ꝑsonas. Item amittit quis utrãq;, morte naturali vel civili, morte naturali, civilem amittit in exitu animæ, & naturalem, cùm corp⁹ efferatur, civilem & naturalem simul. Ex morte civili, cùm habitũ religionis assumpserit, ita quòd ad seculum redire non possit. Item cùm in possessione extiterit licèt eject⁹ non fuerit, si tamen ꝑhibit⁹ fuerit uti frui, vel quòd cõmodè non possit, nec modo debito, per se nec per suos, vel si alius uti voluerit contra voluntatem suam, retinet dñs naturalem possessionem justam, & impediens vel perturbans, ex longa possessione, ꝑ impotentiã vel negligentiã veri domini incipit habere quodammodo utrãq;, naturalem & civilem: sed naturalem injustam. Et eodem modo fit, ubicunq; res alicujus sive in possessione fuerit sive extrà, contra voluntatem suam fuerit cõmunicata, vel cõtractata, ædificando, arando, seminando, aquam divertendo, falcãdo, fodiendo, vel quid aliud tale faciendo. Ecce hîc, quòd si quis sponte permittat alium arare, seminare vel meliorare terrã suã, non est disseysina, nec est negligentia ejus, qui patitur, sed cautela, si non permittat asportare fructus. Si autem voluntas ipsius, cujus res fuerit, intervenerit, aliud erit, cùm scienti & volenti non fiat injuria. Ut si aliquis terram meam araverit, seminaverit, & stercoraverit, vel alio modo melioraverit, & ego dissimulavero ad tempus, ut fructus cõsequi possim, si tamen ipsum vel alios statim arare, seminare, non impedivero, sive meliorare: non tamen ꝑpt̃ hoc desino possidere, cùm hoc faciat de voluntate mea, quòd si contra faceret, statim esset ibi disseysina, & unde non erit ibi negligentia, imò cautela, ut fructus lucrifaciat, vel alio modo conditionem veri domini meliorem. Sed cùm malæ fidei possessor fruct⁹ & blada asportaverit, cùm hoc sit contra voluntatem domini, erit disseysina manifesta. Infra pleniùs de hac materia dicetur, inter assisas novæ disseysinæ.

Cap. XXII.

1 ¶ *Qualiter acquiritur possessio per usucaptionem.* 2. *Qualiter acquiritur possessio Juris, quod tradi non potest legum usu.*

Dictum est in præcedentibus, qualiter rerum corporalium dominia ex titulo, et justa causa acquirendi, transferuntur per traditionem. Nunc autem dicendum qualiter transferuntur sine titulo, & traditione, per usucaptionem. s. per longam, continuam, & pacificam possessionem, ex diuturno tempore & sine traditione: sed quàm longa esse debeat non definitur à jure, sed ex Justitiariorum discretione. Continuam dico, ita quòd non sit interrupta: Interrumpi enim poterit multis modis, sine violentia adhibita, per denuntiationem & impetrationem diligentem, & diligentem prosequutionem, & per talem interruptionem, nunquam acquiret possidens

possidens, ex tempore, liberū tenemtū. Pacificā dico, quia si cōtentiosa fuerit, idem erit q̄ prius, si cōtentio fuerit justa, ut si verus dñs statim cùm intrusor vel disseysitor ingressus fuerit seysinā, recēter & incōtinenti (si præsens fuerit, vel si absens cùm redierit) nitatur tales viribꝫ repellere & expellere, licèt id q̄ inceperit ꝓducere non possit ad effectū, dum tamen cùm defecerit, diligens sit ad impetrandū & ꝓsequendū. Et nota, q̄ ex hoc capitulo habetur, q̄ acquiritur possessio & liberū tenemtum ex tempore, & sine titulo & traditione, ꝓ lōgam, & pacificā seysinā, habitā ꝓ patientiā & negligentiā veri dñi. Injuriosa autē esse poterit cōtentio, vel injusta, ut si quis, ad quem non ꝓtinet, talibus questionē moveat vel contentionē vel intruptionē, et unde si quis ꝓ intrusionē post mortē alicujꝰ ante aditā hæreditatē ab hærede, ꝓpria authoritate se posuerit in seysinā vacuā, vel cum authoritate ejꝰ qui jus nō habet donādi, cùm nō sit verꝰ dñs. Itē si disseysitor cùm disseysinā fecerit. Item si firmariꝰ ꝓ lōgum tempꝰ, post tminum præteritum. Itē si quis contra cōventionē, quāvis inter alios factā, vel contra modū donationis, ut q̄ omnino dare non posset vel alienare, vel non certis ꝓsonis. Item si quis se posuerit in seysinā ex causa donationis ejus, qui jus nō habet, vel non nisi ad vitā, quacūq; ratione, ad exhæredationē veri hæredis. Item si frāt postnatꝰ, ꝓpria authoritate, se intruserit in seysinā, vel fortè cùm habuerit authoritatē à capitali dño, vel ab aliquo ad quem non ꝓtinet, & quorum casus sunt infiniti: Tales sive titulū habuerint sive nō, quantum ad verum dñm, qui jus habet & ꝓprietatem, nūquam liberum tenemtum habebunt nisi ꝓ longā, cōtinuam, et pacificā possessionē, ut ꝓdictum est, quātum vero ad non dñs qui dederunt, vel quātum ad alios, qui jus non habent, statim & incontinenti incipiunt habere jus & liberū tenemtum, & incipiunt possidere, et cùm lōga, et pacifica & continua possessio intervenerit, incipiunt possidere quoad omnes, et habere liberū tenemtum ita quòd sine brevi vel judicio ejici non possunt: quia sicut tempꝰ est modꝰ inducendæ et tollendæ obligationis, ita erit modꝰ acquirendæ possessionis, longa enim possessio (sicut jus) parit jus possidendi & tollit actionē vero dño petenti quādoq; unam, quādoq; aliā, quādoq; omnem, quia omnes actiones in mundo, infra certa tempora habent limitationem. Sic enim, ut prædictum est, acquiritur possessio et liberū tenūtum ex tempore, sine titulo et traditione, ꝓ patientiā & negligentiā veri dñi. Et sciendū quòd non valet si fuerit violenta, si incōtinenti resistatur, et hoc verum est, nisi fuerit p̄caria, quæ omni tempore revocari poterit, et idem si de gratia: gratia enim voluntaria est, & de voluntate cōtraria revocatur. Itē ubi fuerit clādestina, sicut noctuaria, vel cōcessa à ballivis in absentia dñorum. Itē si ad p̄cium incertū. s. quolibet anno vel tēpore mutatum, et altnatum, secùs si ad certum. Et hæc locum habent inᵗ privatas ꝓsonas, inᵗ regē et privatas ꝓsonas non tenet istud, quia Rex parē non habet, nec vicinum, nec superiorem. ¶ 2. Dictum est, qualiᵗ quis acquirit possessionē rei corporalis ex tēpore & sine traditione, cùm usu vel sine: nunc autē dicendū qualiᵗ acq̄riᵗ possessio rei incorporalis, sicut possessio juris, vz. alicujꝰ servitutis, ꝓ patientiā quæ trahitur ad cōsensum, et longū usum

et pacificum, sine cõstitutione vel expressa volũtate. Patientia verò trahitur ad consensum, & acquiritur possessio juris ꝑ usum, ut si dñs ꝓprietatis liberum habens fundum, ex patientia permiserit uti vicinum suum, præsens & sciens, in fundo suo aliqua servitute, ubi jus utendi non habuerit, sicut in pastu pecorum, itinere, vel actu vel aquæ ductu, vel hujusmodi ꝑ longum tempus, pacifice sine interruptione: ex tali usu & patientia præsumitur de consensu, & de voluntate: & ita acquiritur possessio ex tempore, ita quòd taliter utens, sine brevi et judicio ejici non poterit, et sicut consensus esse poterit tacitus, sicut expressus, sic poterit esse voluntas tacita vel expressa. Præsens et sciens dico, quia si absens fuerit, vel præsens & ignoraverit, et si sciret ꝓhiberet, talis usus non valebit, cùm sit clandestin⁹, et idem erit si nocturnus. Item idem erit si violentus. Item idem si p̃carius, qui tempestivè et intempestivè revocari poterit, cùm dependeat tantùm de gratia & voluntate cõcedentis, sicut de tempore in tempus, de termino in terminum, sicut de anno in annum, ꝓ certo servitio, vel incerto cum termino præfinito, dum tamen si certum sit p̃cium vel servitium cum termino, erit possessio vera & sufficiens. Si autem incertum sit servitium cum termino vel fine, ut si aliquis haberet aliquãdo plus, aliquãdo minus, erit ibi potiùs locatio herbagii, quàm pastura. Si autem in absentia veri domini utatur quis de patientia, & pmissione servientis, vel alterius qui jus non habet cõcedendi, vel constituendi servitutem, talis usus non sufficiet, nec valebit ad possessionem acquirendã.

Cap. XXIII.

1 ¶ *De acquirendo rerũ dominio incorporalium, sicut de Juribus, libertatibus & servitutibus. 2. Qualiter quis uti debeat servitute in cõmunia pastura. 3. Qualiter in jure præsentãdi et qualiter transfertur seyssina. 4. Quòd advocatio ecclesiæ cũ aliquo tenemẽto trãsferatur quũ dari debeat. 5. Quòd donatio de advocatione ecclesiæ valere nõ debet antequã donator fuerit in possessione præsentãdi.*

Dictum est superiùs qualiter acquiruntur rerum corporalium dominia, quæ traditionem patiuntur vel quasi, ex causa donationis, & qualiter postea transferuntur traditione expressè de persona in personam ex mutuo consensu, tacito vel expresso: Tacito, qui sufficit pro traditione, eò quòd donatio expressè non revocatur, cùm possit, Expresso, ꝓ ratihabitionem expressam. Item cùm quis adeptus fuerit possessionem, per se sine titulo & traditione, qualiter acquiritur possessio & dominium rerum ex tempore. Item qualiter rerum incorporalium, sicut juris. s. alicujus servitutis, in alieno acquiritur dominium & possessio per longum, continuum & pacificum usum, sine consensu expresso, per patientiam veri domini, qui scivit & non prohibuit, sed permisit de consensu tacito. Nunc autem dicendum est qualiter acquiruntur rerum incorporalium dominia, & possessio, sicut jurium, ex consensu expresso, ex causa donationis & cõstitutionis servitutis. Jura siq̃dem, cùm sint incorporalia, videri non poterunt, nec tangi, et ideò traditionem non patiuntur, sicut res corporales. Oportet igitur ex necessitate, ꝙ in hujusmodi cõtrahatur donatio ex affectu contrahentiũ, & solo animo & voluntate trãsferendi, & accipiendi, & aspectu rei

cor-

corporalis,cui insunt hujusmodi jura,& sic quasi possidentur ex fictione juris,& ille qui sic in possessione fuerit ex juris fictione,semp quasi utitur,donec fuerit dissey situs p violentiam vel sine violentia per non usum. Acquiri enim poterit possessio rei corporalis sine usu & similiter rei incorporalis, quasi possessio,sine usu. Sed cùm usus intervenerit in re incorporali, retinetur possessio per usum,& efficitur vera,quæ priùs fuit fictitia,& cùm quis usus fuerit jure tali,ad alium transferre poterit jus, & usum simul,quod non potuit ante usum. Item si ille cui constituta fuerit servitus, in vita sua cùm nolit,vel non possit,usus non fuerit,hæres ejus uti poterit, si servitus fuerit constituta sibi & hæredibus suis,& sic de hærede in hæredem ꝓpinquos & remotos, ꝓ modum donationis. Si autem sic constituta fuerit servitus, tali & hæredibus suis,vel cui dare vel assignare voluerit, omnes tales per mod' constitutionis sive donationis admittuntur ad usum successivè, cùm sint quasi in possessione,& omnes alii ab usu penitus excluduntur. Hujusmodi autem jura,sicut servitutes,dici possunt pertinentiæ alicujus rei corporalis, & pertinent de re corporali ad rem corporalem, sc. de fundo vel de tenem̃ alieno ad fundum vel tenementū alicujus ꝓprium,& hoc multis modis,secundùm quod infrà dicetur pleniùs,de assisis. Transferuntur autem hujusmodi jura de persona in personam,per usum & quasi ante usum, ut p̃dictū est. Item sicut pertinent jura ad aliquem ex alieno,ita pertinent in ꝓprio, ut si quis fundum habuerit, ad quem pertinet advocatio ecclesiæ,jus præsentandi pertinebit ad dominum, & quamvis ecclesia secundum quod cõstruitur lignis & lapidibus,sit res corporalis,jus tamen præsentandi erit incorporale,& unde aliud est dare ecclesiam,& aliud dare advocationem. Laici tamen,secundùm communem usum,propter eorum simplicitatem,dant ecclesias,ꝙ nihil aliud est dicere,quã p̃sentare. Laicus igitur præsentat ad ecclesiam vacantem,secundùm quod construitur ex lignis & lapidibus, ut p̃sentatus ecclesiam regat, & episcopus eam dat,sc. præsentatum admittit ad regimen,& instituit. Si autem dominus fundi advocationem dederit, sc. illud jus præsentandi,aliud erit. Si quis autē donationē fecerit viris religiosis,& dederit eis ecclesiam,ita ꝙ illam habeant in ꝓprios usus, sic remanebit ecclesia illa imꝓpetuū, sed tamen jus advocationis ad illos nõ transfertur,quia jus advocationis semp remanet cum patrono,& unde illã ulteriùs cõferre nõ poterunt alicui clerico, cū jus advocationis, & jus p̃sentandi sẽper remaneat cū patrono. Si autem dederit quis eis jus advocationis alicujus ecclesiæ,ipsi de gratia & dispensatione, poterunt eam in ꝓprios usus retinere,vel ad eam p̃sentare,& jus advocationis vel patronat' sibi retinere. Habet tamen hujusmodi donatio ex consuetudine & ab usu aliã interpretationē,& alium intellectū, ut si dicat quis, do talē ecclesiã talibus viris religiosis,ubi mentionem facere deberet de advocatione, sufficit donatio talis,quantū ad jus advocationis transferend',& ꝓpter simplicitatē laicorum interpretetur,quòd laicus per hæc verba dat quicquid juris habuit in ecclesia illa,s. jus advocationis,simul cum ecclesia illa, secundùm quod, inveniri poterit de termino sanctæ Trinitatis, anno regni Regis Henrici quarto in

com̃

cõm Lincolñ,de eccleſia de Wichine,data priori de Markeby.¶ 2 Itẽ videdũ qualiter quis uti debeat jure ſibi conceſſo,ad retinẽdã poſſeſſionẽ & juris ſui declarationẽ, & primò de ſervitutib⁹, ut ſi cui concedatur in alieno, jus paſcẽdi, ſtatī cũ poſſit, īmittit pecora ſua,unũ vel plura, & p hoc retinebit ſeyſinã ſuã, unũ dico, quia ſi ad plura uſq; ad mille vel ſine numero, ſufficit ad ſeyſinã retinẽdã ſi unicũ immittat. Itẽ ſi jus paſcẽdi p totũ fundꝫ cõcedatur, ſufficit ad ſeyſinã retinẽdã p totũ fundꝫ,ſi unicũ īmittat, eo animo ut p totũ paſcat,ꝙ quidẽ ſi ei pmiſsũ nõ fuerit,ꝙ uti oñ̃o nõ poſſit vel cõmodẽ, cõpetit ei aſſiſa novæ diſſ. licèt anteà nõ uſus fuerit in veritate, ꝓpter quaſi ſeyſinã & quaſi uſum ex prima volũtate cõcedẽtis, & cũ ſic in veritate uſus fuerit,illud jus cũ uſu trãſmittit ad hæredes ſuos & aſſignatos,ꝙ priùs facere potuit ſine uſu,& extunc ad extraneos illud jus tranſmittere poterit cum uſu & ſeyſina,ꝙ priùs facere non potuit, ſine uſu. Et ꝙ dict' eſt de jure paſcendi,ſiat de jure eũdi,agendi,aquãve ducendi,& de oñ̃b⁹ aliis ſervitutibus,q̃ ſunt infinitæ & non refert.¶ 3 De jure autẽ advocationis reſtat videre,qualiter trãsferatur,& q̃ debeãt concurrere ad hoc,ꝙ transferri poſſit. Oportet igitur ꝙ ille,qui advocationem dederit,in ſeyſina ſit p̃ſentãdi:hoc eſt ꝙ ultimò p̃ſentaverit aliquẽ,qui ad p̃ſentationẽ ſuã admiſſus fuerit & inſtitutus,vel ſaltẽ cõmiſſa cuſtodia, cũ p hoc recognoſcatur ipſum eſſe patroñ, vel ſaltẽ ꝙ p̃ſentationẽ ſuam evicerit ab aliquo de ſeyſina anteceſſoris, vel ꝙ anteceſſores ſui p̃ſentaverint īmediatè, vel aliquis nomine eor̃, vel nomine ſuo,ſicut cuſtos vel firmarius. Cũ autẽ ſic in ſeyſina fuerit,jus advocationis ad alium transferre poterit,ſed non ſolo animo & affectu,ſicut ſervitutem,ſecund' quoſdam. Cũ jus advocationis incorporale ſit, ꝙ videri non poſſit nec tangi,oportet de neceſſitate,ꝙ cùm corpore transferatur,ad quod ꝓtinere poſſit,quia ſine corpore rectè poſſideri non poſſit,licèt ab aliquibus dicatur quòd quaſi ad ſimilitudinem ſervitutis. Et quòd advocatio q̃ incorporalis eſt,transferri non poſſit ſine re corporali & teñto, ꝓbatur de termino ſancti H. anno Regis H. nono,comitatu Norf. inter abbatem de Meſſendene & Huberẽ de Burgo,de eccleſia de Owalton,ubi idem abbas protulit quandam chartam cujuſdam walteri de la Penne, q̃ teſtabatur, quòd idem Walterus dedit ei advocationem illius eccleſiæ, ſed quia poſteà convictum fuit,quòd idem Walterus nullum teñ̃ habuit in manerio,in quo eccleſia ſita fuit,nec aliquis per eum,nec idem Walter. nunq; p̃ſentavit ad eccleſiam illam:conſideratum fuit,ꝙ abbas nihil caperet. Item ad hoc facit ꝙ habetis de termino ſancti Hilar. anno Regis Henrici ſexto,comitatu Staff. de Raul̃ Comite Ceſtriæ & Priore de Kenelwyde,de Eccleſia de Stoke, ubi dicitur quòd ille qui dedit advocationem priori,nec aliquis anteceſſorum ſuorum nunquam ſeyſinam habuit præſentandi,nec aliquod teneñ̃tum in villa illa, conſideratum fuit quòd donatio illa nulla. Item ad hoc facit, quod habetis de termino Paſchæ, anno Regis Hen. nono in comitatu Cornub. de Richardo de Wyks & Priore de Triwardrey, aſſiſa ultimæ præſentationis de eccleſia de Wyks, ubi non valuit donatio facta de advocatione, quia ille qui dedit, nunquam fuit in ſeyſina præſentandi, nec terram aliquam

habuit

habuit in villa illa, ad q advocatio illa potuit ꝑtinere q vis multæ confirmationes epiſcopoꝝ, & dñoꝝ capitalium interveniſſent. ¶ 4 Oportet igitur, ꝙ advocatio cum re corporali transferatur, cum ſeyſina illi⁹, cui trāsfertur, vel alicuj⁹ anteceſſoꝝ ſuoꝝ, & cū ſic facta fuerit donatio advocationis, cū teñto, facta traditione rei corporalis viz. teñti, ſtatī incipit donatorius poſſidere teñtū illud, & quaſi poſſidere jus ꝓſentandi: ſeyſinā autē nunq habebit, antequam eccleſia vacaverit, & tunc ꝓſentare poſſit. Et unde ſi donatio facta fuerit tanꝫ donatorio ſine hæredib⁹ ſuis, ſi in vita ſua vacaverit, ꝓſentare poterit, & uti ſeyſina ſua. Si autē non, remanebit ꝓſentatio cum donatore, vel ſi illā in vita ſua dederit alicui anteq vacet, non valebit donatio, ex quo non fuit in ſeyſina ꝓſentandi, ſed remanebit cū donatore. Si autem ſic facta fuerit donatio, ſibi & hæredibus ſuis, ſi in vita donatorii no vacaverit, ꝙ ꝓſentare poſſit, jus tamen ꝓſentandi transmittit ad hæredes ſuos ꝓpinquos & remotos in infinitū, de ſeyſina donatoris & warrāti ſui, ſicut de ſeyſina alicuj⁹ anteceſſoris, & donatorius ſemper ex donatione eſt quaſi in poſſeſſione, & videtur uti, donec ſeyſinā amiſerit, ꝑ nō usū, hoc eſt, ſi donatorē vel aliū ex negligentia vel patientia ſua ꝓſentare ꝓmiſerit ad eccleſiā, cū vacaverit, quo caſu nunq recuperabit ipſe, nec hæredes ſui, quia vacua erit charta & donatio ſine ſeyſina. Si autē donatorius anteq eccleſia illa vacaverit, vel anteq ꝓſentaverit, vel hæredes ſui advocationē illā dederint alicui, cū teñto vel ſine, non valebit donatio, quia quāvis jus ꝓſentandi transferatur, tamē ſeyſinā non transferunt, q non habent, ſed ſem ꝑ remanebit cū donatore, qui ultimò ꝓſentavit, niſi fortè ſit ita, ꝙ donatio facta ſit donatorio & hæredibus ſuis, vel cuicunq; dare & aſſignare voluerit ꝓpter mod' donationis, quia donatorii & aſſignati erunt loco hæred'. Sed ſi cùm nulla facta ſit mentio de aſſignatis; donatorius vel ejus hæredes dederint vel aſſignaverint anteq ſeyſinā habuerint, & donatorius vel ejus aſſignati, cum eccleſia vacaverit, ꝓſentaverit, & ꝑ negligentiā vel ꝑ patientiā primi donatorii admiſſus fuerit clericus, ad eoꝝ ꝓſentationem, ſic incipient poſſidere ex negligentia vel patientia alioꝝ, & incipiet valere donatio, ex quo concurrunt jus & ſeyſina, juſtè vel injuſtè. Sed quid ſi uterq; ꝓſentaverit, primus donator viz. & ſecundus donatori⁹? prim⁹ donator ꝓferri debet ꝓpter ſeyſinam, à qua non receſſit, nec ſecūd⁹ donator potuit ad aliū pl⁹ conferre quā ipſe habuit, ſc. nil niſi jus ſine ſeyſina, & licèt aſſignat⁹ ipſum vocare vellet ad warrantum, non poſſit ei plus warrantizare, quàm ei dedit vel dare potuit, nec etiam poteſt eum defendere in ſeyſina ꝓſentationis, quam ſuus aſſignatus non habuit. Item eſto, quòd ante ſeyſinam præſentationis facta fuit donatio vel aſſignatio, & caſu aliquo revertatur teñtum cum advocatione ad eum qui dedit, ſicut eſchaeta, vel alio modo, & inceperit eccleſia vacare tunc primò, & uterque præſentaverit, ſc. primus donator & primus donatorius, adhuc erit præferendus in donatione primus donator, propter ſeyſinam præſentandi, à qua non receſſit, & ſi donatorius inſtrumenta donationis protulerit, vacua erunt, quantum ad jus præſentandi, quia quicquid habuit, ſuo feoffato contulit, & jam ex alia cauſa, & ab alio poſſideri incepit de novo

novo, quã ex prima causa donationis & à feoffatore suo. ¶ 5 Et ꝙ donatio facta de advocatione valere non debeat, antequã donator fuerit in possessione p̃sentãdi, ꝓbatur in rotulo, de term̃ s̃ancti M. anno reg. H. octavo incipiẽte nono in com̃ Bed. de Johanne de Trahilz & priore de Niwẽhã, assisa ultimæ p̃sentationis, de tertia parte ecclesiæ de Sudmels, ubi prior respondit ad assisam, ꝙ Walterus de Trahilz, anteceſſor p̃dicti Johannis, dedit advocationem illius tertiæ partis Falkz de Bureflute, & ille Falkz, illam dedit domui suæ per chartã suã, sed quia idẽ prior recognovit ꝙ idẽ Walterus fecit ultimam p̃sentationẽ, & ꝙ Falkz nunquã p̃sentavit, cõsideratũ fuit, ꝙ Johannes recuperaret seysinam suã de seysina Walteri anteceſſoris sui. Itẽ ad hoc facit, ꝙ habetis de itinere M. de Pateshull in com̃ Wygorn̄, anno Regis Hen. quinto: ubi dicitur, quòd si ille cui data fuerit advocatio vel donatorius antequam præsentaverit, illam ulteriùs donaverit, non valebit donatio, quia ultimus donatorius warrantum non habuit. Item non valet donatio advocationis, si ille qui dedit nunquam habuit seysinam præsentandi, nec aliquid de manerio, vel tenemento, ad quod advocatio pertinuit, ut inter placita quæ sequuntur regem, anno regni Regis Hen. tertii vicesimo secundo in com̃ Salop. de Godfrido de Gamages, ubi idem Godfridus dixit corã Rege, ꝙ quidã anteceſſor suus dedit patri suo quandã terrã, cũ advocatione eccleſiæ, & inde postmod' convictũ fuit, ꝙ idem anteceſſor nunquã seysinã inde habuit, & ideo donatio nulla, licèt idẽ Godfridus & pater suus postmod' inde essent in seysina. Itẽ ad hoc facit, de term̃ Paschæ anno regn̄ Reg. H. decimo in com̃ Leyc. assisa ultimæ præsentationis, inter Walter̃ de Rideware, & priorem de Undeleigh, ubi id' Walterus nil capere potuit per assisam, quia Comes de Ferrariis, qui maneriũ illud, ad ꝙ advocatio illa ptinuit, dedit p̃dicto Waltero, nunquã p̃sentavit ad eccleſiã illã. Item ad hoc facit, quod habetis de termino s̃ancti M. anno Reg. H. nono incipiente decimo, assisa ultimæ præsentationis, inter priorẽ de Lewes, & de novo mercato, de eccleſia de Hatfelt, ubi idem Adam recuperavit præsentationem suam de seysina avi sui ex parte matris. Casus quidem talis est. Avus quidã ip̃ius Adæ, &c. De hac materia habebitis plenius infrà, de assisa ultimæ p̃sentationis, & hic sup̃abundat vel ibi. Item videtur, quòd sine corpore poterit jus advocationis transferri ad alium p̃ se, & quasi possideri, sicut servitus, donec vacaverit, & tunc p̃ usum & præsentationem retineri, ad similitudinem servitutis, non est enim necesse, ut videtur, ꝙ sem̃p adhæreat fundo vel teñto cui insit, cũ inesse poterit eccleſiæ, secund' ꝙ eccleſia constructur ex lignis & lapidib°, & unde dicitur advocatio talis eccleſiæ, & unde si eccleſia donetur sine teñto, adhuc poterit transferri advocatio vel retineri, & cũ p se data fuerit advocatio & cùm eccleſia vacaverit, donatorius p̃sentaverit, & jus advocationis retinebit per seysinam, & sic desinet esse advocatio de fundi pertinentiis. Et unde videtur quòd si ille qui advocationem dedit sive ante vacationem eccleſiæ, sive post, fund' dederit cũ omnibus p̃tinentiis suis, & cum advocatione eccleſiæ expresse, non valebit donatio, quantum ad advocationem, licèt valeat quantum ad fundũ, transferendo sine advocatione

catione,quia donator id ꝙ pri⁹ dedit,sine volũtate donatorii resumere non poterit,nec iterũ dare,licèt videatur prima facie,ꝙ sem ꝑ in seysina extiterit, donec donatori⁹ p̃sentaverit. Sed revera dare non poterit cum donatorius jus non habeat p̃sentandi & sit quasi in seysina,donec ecclesia vacaverit,& sic ꝑ imaginariã seysinã, remanet vera seysina in suspenso, usq; vacationẽ ecclesiæ,& tunc p̃sentet donatorius,si advocationẽ ad aliũ non transtulerit, vel donator si hoc nõ fecerit, & sic erit observand̃, ubi advocatio separata est à fundo, & non est de fundi ꝑtinentiis. Itẽ esto, ꝙ de fundo fiat donatio cum advocatione,& anteq; ecclesia vacaverit,vel post,fuerit donatorius per donatorẽ vel ꝑ aliũ disseysitus,& tunc vacare incipiat ecclesia, non p̃sentabit donatorius ad ecclesiã cujus advocatio est de ꝑtinentiis, anteq; fund̃ recuperet ꝙ est principale,& sic agi oportet in pluribus casib⁹, ꝙ seysinam habere non poterit quis de pertinentiis vel accessorio, anteq; acquisierit principale.Itẽ quandoq; trãsit jus advocationis cũ corpore.i.cũ ipso fundo, vel teñto ad ꝙ advocatio ꝑtinuerit,quãdoq; cũ expressione,& quãdoq; sine,cũ expressione,ut si dicatur,do tibi fund̃ istũ cum omnibus ꝑtinentiis suis & cum advocatione ecclesiæ,vel sine expressione, ut si dicatur,do tibi fundum istũ cum om̃ib⁹ ꝑtinentiis suis,sine aliquo reteñto,sive hoc sit in feodo, vel ad firmã,in quo casu,transit advocatio cum ipso fundo ad donatorium,& si partẽ fundi dederit,quãvis cum om̃b⁹ ꝑtinentiis suis,& partẽ retinuerit,nõ ꝓpter hoc trãsfertur advocatio, sed cum donatore remanebit, licèt minimã partẽ fundi retinuerit, non enĩ transfertur advocatio cum aliqua parte fundi, nisi specialiter transferatur. Itẽ si pluribus fiat donatio de fundo aliquo,ꝑ particulas cum om̃ib⁹ ꝑtinẽtiis simul,vel successivè sine aliqua exp̃ssione advocationis,ultimò feoffatus,quantum ad jus advocationis,erit omnibus aliis præferendus, habita tamen distinctione, secundùm quosdam, si advocatio specialiter excipiatur: utrum donator sic dicat, do tibi tantam terram cum omnibus pertinentiis suis, excepto tanto terræ de p̃dicta terra cum pertinentiis, vel, retento mihi tanto terræ de eadem terra: quia in primo casu videtur excipi ab illo ꝙ donator totum transferat ad donatorium scilicet advocationem cum omnibus aliis pertinentiis,& unde cùm posteà ab illo toto excipiat partem,videtur ꝙ advocatio remanere debeat donatori,ex quo cum parte specialiter excepta non transfertur. Si autem sic dicat,do tibi tantam terram cum omnibus pertinentiis suis,salva mihi,vel retenta tali parte, videtur quod advocatio remanere debeat cum parte retenta vel salvata.Item esto,quòd alicui fiat donatio de tenemento, cum advocatione, donec ei provideatur,si ante provisionem,& antequam in seysina fuerit præsentandi, donatorius rem cum advocatione, vel advocationem per se, etiam post præsentationem ad alium transtulerit, qui similiter præsentaverit ante provisionem,& posteà donatorio provisum fuerit,& iterum ecclesiam vacare contigerit,& omnes præsentaverint,scilicet donator primus & donatorius primus & secundus, donator primus erit aliis omnibus præferendus, quia si primus donatorius & secundus prima facie actionem habeant de p̃sentatione,donator habebit exceptionem de ꝓvisione,&

non

nō poterit prim⁹ donatori⁹ dare ad remanentiā vel cū effectu, quia ꝓpetuitatē nō habet, vel quia ejus ſtat⁹ depēdet ex inſidiis fortunæ. De hac materia inveniri poterit, de tmino Paſchæ anno reg. Hen. ſeptimo in coñ Bed. de Falkz de Briāte, & priore de Nywēhā, aſſiſa ultimæ ꝓſentationis de eccleſia de Haſpele.

CAP. XXIV.

1 ¶ *De libertatibus, quis eas dare poſſit & quæ ſunt Regis.* 2 *Quid eſt corona Regis.* 3 *De warennis & libertatibus conceſſis à domino Rege, qualiter poſſidentur & utantur.* 4 *Breve ſi quis alium vexaverit contra libertatem.* 5 *De intentione querentis proponenda.*

Dictū eſt ſuprà, qualiter jura & res incorporales transferūtur, & qualiter tradūtur, vel quaſi, & qualiter poſſidētur, vel quaſi, & qualiter ꝓ veꝝ uſum retinētur: nūc autē dicēd' erit de libertatib⁹, quis cōcedere poſſit libertates, & quib⁹, & qualiter trāsferuntur, & qualiter poſſidentur vel quaſi, & qualiter ꝓ uſum retinētur. Quis? Et ſciend' q̄ ipſe dñs Rex, qui ordinariam habet juriſdictionē & dignitatē & poteſtatē, ſuꝑ oñs qui in regno ſuo ſunt, habet enī oña jura in manu ſua, q̄ ad coronā & laicalē ꝓtinēt poteſtatē & materialē gladiū, qui ꝓtinet ad regni gubernaculū, habet etiā juſtitiā, & judiciū q̄ ſunt juriſdictiones, ut ex juriſdictione ſua, ſicut dei miniſter & vicarius, tribuat unicuiq; qd' ſuū fuerit. Habet etiā ea q̄ ſunt pacis, ut popul⁹ ſibi traditus in pace ſileat & quieſcat, & ne quis alteꝝ verberet, vulneret vel malè tractet, ne quis alienā rē ꝓ vim & roberiā auferat vel aſportet, ne quis hominē mahemiet vel occidat. Habet etiā coertionē, ut delinquētes puniat & coerceat. Item habet in poteſtate ſua leges, & conſtitutiones, & aſſiſas in regno ſuo ꝓviſas & approbatas, & juratas, ipſe in ꝓpria ꝓſona ſua obſervet, & à ſubditis ſuis faciat obſervari. Nihil enim ꝓdeſt jura condere, niſi ſit qui jura tueatur. Habet igitur Rex hujuſmodi jura ſive juriſdictiones in manu ſua. Habet etiā ꝑ cæteris oñib⁹ in regno ſuo, de jure gentium, privilegia ꝓpria, q̄ de jure naturali eſſe deberent inventoris, ſicut Theſaurus, wreccum Maris, Craſſus piſcis, Sturgio, wayvium, q̄ in nulli⁹ bonis eſſe dicūtur. Habet etiā de jure gentiū, in manu ſua q̄ de jure naturali deberent eſſe cōmunia, ſicut feras beſtias & aves non domeſticas, q̄ deberent eſſe cōmunia de jure naturali & per apꝑhenſionē, & captionē, & aucupationē, ꝓpria. Itē per occupationem & apꝑhēſionem rei alteri⁹, ut ſi quid abjiciatur & ꝓ derelicto habeatur. Ea vero q̄ juriſdictionis ſunt & pacis, & ea q̄ ſunt juſtitiæ & paci annexa, ad nullū pertinent, niſi ad coronā & dignitatem regiā, nec à corona ſeparari poterunt, cū faciāt ipſam coronā. ¶ 2 Eſt enī corona Regis facere juſtitiā & judicium, & tenere pacē, & ſine quib⁹, corona cōſiſtere nō poteſt, nec tenere. Hujuſmodi autem jura ſive juriſdictiones ad perſonas vel teñta transferri nō poterūt, nec à privata perſona poſſideri, nec uſus nec executio juris, niſi hoc datum fuerit ei de ſuper, ſicut juriſdictio delegata non delegari poterit, quin ordinaria remaneat cum ipſo Rege. Ea vero q̄ dicuntur privilegia, licèt pertineant ad coronam, tamen à corona ſeparari poſſunt & ad privatas perſonas transferri, ſed de gratia ipſius Regis ſpeciali: Cujus gratia & conceſſio ſpecialis, ſi non intervenerint, tempus, à tali petitione,

Regem

Regē nō excludit. Nullū enī tēp⁹ currit donationi Regis, vel cōtra cū in hoc casu, cū ꝓbatione nō egeat: Cōstare enī debet oñib⁹, ꝙ hujusmodi ꝓtinent ad coronā, nisi sit aliquis qui docere possit, ex speciali gratia habita, cōtrariū. In aliis verò ubi ꝓbatio necessaria fuerit, currit tēp⁹ cōtra ipsū: sicut cōtra quoscūq; alios. Hujusmodi autē libertates, cū a Rege cōcessæ fuerint, statī quasi trāsferūtur, & quasi possidētur, & ille cui cōcedūtur, statī quasi utitur, licèt cas⁹ quo uti debeat statī nō evenerit. Cū autē evenerit, & usus fuerit, statī retinet possessionem per usum, & sive usus fuerit verè sive nō, semper erit in possessione vel quasi, vel jurisdictionis delegatæ vel rei, donec amiserit ꝓ abusū, vel nō usum. Uti autē nō poterit quis verè, licèt quasi, tali libertate, donec casus evenerit quo uti possit, ut si quis habeat curiā & potestatem placitādi in curia sua, placita vetiti namii, & tenēdi placitū ꝓ breve de recto, licèt sit quasi in possessione, tamen vereuti non poterit, ante brevis impetrationē & summonitionē. Itē si cui cōcedatur libertas, ꝙ inquirere possit & judicare de assisis & mēsuris infractis cōtra cōstitutionē regiā, licèt possit inquirere, tamen judicare nō poterit antequā fuerit trāsgressū, licèt fuerit quasi in possessione. Itē si cui cōcedatur talis libertas, ꝙ habeat Soke & Sake, Toll & Them, Infangthef & Utfangthef. ¶ 3 Judiciū vitæ & membrōr, & furcas & alia q̄ ptinent ad executionem judicii, talis nō priùs uti poterit tali libertate, antequā latro captus fuerit, de quo judiciū fieri possit & debeat, sed semꝑ priùs quasi utitur, cùm sit in potestate utendi tali libertate, donec illā libertatem amiserit, per non usum: hoc est donec alius de latrone capto, infra libertatē suā justitiā fecerit & judicium, & illum abduxerit extra libertatem suā, seme! seyfiendo, per negligentiā & patientiā suā, eo p̄sente & sciente, & ꝓmittente. Cùm autem hoc sciverit, & diligenter & recenter sibi ꝓquisiverit, repetere poterit libertatē suā. Si autē negligens fuerit, & ꝓ negligentiā & patientiā ꝓ lapsū tēporis illā amittit, & extūc sine rege restitui nō poterit, cū ꝓ lapsū tēporis suā amiserit actionem. Item cod' modo si cui cōcedat talis libertas, ꝙ quiet⁹ sit de Theolonio & cōsuetudinib⁹ dādis ꝓ totū regn̄ Angliæ, in terra & in mari, & ꝙ Theoloniū & cōsuetudines capiat infra libertatem suā, de ementib⁹ & vendentib⁹, statī erit quasi in possessione, & possessionem retinebit cùm Tolnetū & cōsuetudines receperit, & cū alibi in regno, extra libertatem suā, ꝓ talem libertatem p̄textu talis libertatis, ꝓ judicium, vel alio modo, habuerit quietantiā in nūdinis & mercatis. Et ꝙ hic dictum est exempli causa, dici poterit in oñib⁹ aliis cōmunib⁹ casibus consimilib⁹, sicut in iis ꝙ ꝓtinent ad coronā, sicut in placito de vetito namii, de visu frāciplegii. Itē de privilegiis supradictis. Est enī libertas, evacuatio servitutis, & contrario modo sese respiciunt, & ideò simul non morātur. Esse enī poterit libertas, ut si quis teneatur ad dand' ex servitute, sicut Theolonium & consuetudines, ex libertate defendi poterit ad nō dandum. Item si ex servitute teneatur quis ad non capiendum, ex libertate concessa capere possit consuetudines & Theolonia. Item si cuis ex causa venandi vel aucupandi ingredi possit fundum alienum, ex servitute fundo imposita, per negligentiam vel patientiam dominorum, ex libertate concessa, prohiberi

hiberi poterit ne ingrediatur. Itē si ex servitute vel quasi, ingrediantur ballivi fundum alicuj°, sicut vic. & serviētes Regis, ex libertate a Rege cōcessa, à Rege ꝓhibeātur ne ingrediātur, sed ut ꝑ dñm libertatis summonitiones fiāt, & attachiamēta, & visus frāci plegii, & oña alia q̄ ꝑtinent ad coronam. Cùm autē dñs Rex ita libertates cōcesserit, sicut ꝑdictum est, illas cōcedere non debet in præjudicium aliorum, ut si priùs fortè alicui concessit talem libertatem, ꝙ habeat warrenniam per totā terrā suā, & totum fund' suum, si postmodum illud idem concedat alteri infra eandē libertatem, injuriatur & detrahit libertati priùs concessæ, qua fortè usus est quis ꝑ multa tēpora, & ꝙ semel dederit, sine juris injuria resumere non poterit, nec aliis dare, & maximè de quo ipse in seylina non fuerit, quod si fecerit de facto, & cùm charta libertatis publicè lacte fuerit & audita, & cùm uti inceperit donatorius, impeditus fuerit per illum, qui primā habuerit libertatem, absq; eo ꝙ hoc priùs domino Regi ostenderit, ꝙ factum suum, ꝙ magis voluntarium est quàm justum, revocet, & emendet, amittere poterit imperpetuum, eo ꝙ factū domini Regis, ꝓpria authoritate impedit & ei resistit, cùm hoc non liceat alicui, nec etiam, quod magis est, de facto suo disputare, ut de Abbate sancti Albani & Galfrido de Chyldwike, apud Westm̄ coram ipso domino Rege, ubi idem Galfridus warrennam suam retinuit, quia idem Abbas, absque eo quòd hoc ostenderit domino Regi, ipsum uti impedivit. Item nec mutare poterit idem Rex de jure, libertatem priùs concessam, ut si dominus Rex tenenti suo concesserit talem libertatem, quòd nullus vic. vel ballivus ingressum habeat in terram suam, vel feodum suum, ad aliquam summonitionem, vel attachiamentum, vel districtionem ꝓ servitio faciendo, si servitiū tenentis sui alicui attornaverit, & concesserit, talis, returna breviū non habebit, contra libertatem priùs concessā tenenti suo, qui returna habuerit priùs, ut cogatur returna recipere p mediā persona, q̄ priùs recepit sine medio ꝑ manus vicecom̄ vel ballivorum: Et quia nō poterit quis servitium tenentis sui ita atturnare alicui ad damnū ipsi° vel gravamē, & hoc verum est, nisi hoc ꝓvenerit ex voluntate tenentis, vel per negligentiā vel patientiā longā. Itē esto, ꝙ dñs Rex duobus concesserit aliquā libertatē, ut si alicui universitati, sicut civibus vel burgensibus vel aliquib° aliis, ꝙ mercatum habeant vel feriā in villa sua, civitate vel burgo, vel consuetudines capiat, & theolonia, & quieti sunt per totū regn̄ suū in terra & in mari de theolonio dando, vel aliqua alia consuetudine, si postmodum concedat consimilem libertatem aliquibus in regno suo, quòd capiant & quieti sint, secundùm quod prædictum est, videndum erit qui illorum præferri debeant in tali libertate, cùm quibusdam concessum sit quòd theolonia capiant & consuetudines, & aliis nedent, quod quidem simul stare non poterit. Recurrendum igitur erit de necessitate, ad prioritatem impetrationis, si nullus eorum usus fuerit sed quasi. Si autem unus eorum usus fuerit, ita quòd ab aliis ceperit theolonium & consuetudines, in villa, & mercato, vel nundinis, & quòd quietantiam habuit in villa, mercato vel nundinis, talis præferri debet, propter usum, & retinere, cùm prior sit usu, quamvis non impetra-

impetratione, & hoc verum erit, ubi posteriores impetratione usi fuerint, nisi illi qui priores sunt impetratione, statim & recenter sibi ꝓquisiverint. Si autem illi qui priores sunt impetratione, priùs usi fuerint, & quòd ceperint ab aliis cõsuetudines in villa aliorum, libertates suas retinebunt, tam ꝓpt̃ prioritatem impetrationis, quàm prioritatem usus. Si autẽ post talem impetrationem libertatis, & usum, alii impetraverint libertatem, quòd uti posſunt, alii qui priores sunt, ꝓpt̃ hoc, libertatem suã non amittunt. Sed esto, quòd illi qui priores sunt impetratione & usu forte ꝑ non usum vel abusum amiserint, & antequã restituti fuerint ad libertatem, alii impetraverint & usi fuerint, alii qui priores fuerint impetratione, & usu nunquã restituentur. Si autem priores, post impetrationem aliorum, sed ante usum restituti fuerint, sic per restitutionem libertatem priùs habitam retinebunt, & aliis præferentur: ꝓpt̃ verũ usum, qui usui fictitio debet præferri. Si quis igitur cõtra hujusmodi libertates, illos quibus concessæ fuerint gravare vel vexare præsumpserint, summoneatur quòd sit corã rege vel ejus Justic. inde respondr̃ per tale breve. ¶ 4. Rex vic. salutem. Summoneas ꝑ bonos summonitores, majorẽ & ballivos talis civitatis, burgi vel villæ, quòd sint coram nobis &c. vel corã Justic. nostris apud talem locum, tali die, ad respondendũ tali, vel talibus, quare ceperunt Theoloniũ & consuetudines in villa sua tali, de hominib9 ipsi9 talis, vel de talibus burgensibus, cõtra libertates, quas idem talis vel tales habent, ꝑ chartã nostrã, vel antecessorum nostrorum regum Angliæ, quib9 hucusq; usi sunt, ut dicunt, & habeas ibi summonitores & hoc breve. Teste &c. ¶ 5. Qui cùm post Essonium & dilationes venerint, ꝓponat querens querelã suam, & intentionẽ hoc modo. Dicat ꝙ cùm ipse & antecessores sui, & homines sui de tali villa, vel ipsi tales burgenses, à tali tempore quieti extiterint, & ipsi quieti esse debeant de Theoloniis et aliis cõsuetudinibus dandis, tam in terra quàm in aqua, ubique in regno Angliæ, ꝑ chartas domini Regis & antecessorũ suorum Regum Angliæ, si sint mercatores merchandisas suas exercentes, exceptis talibus merchãdisis & talibus, ipsi ballivi distringunt ipsum, & homines suos, vel burgenses tales, ad dandum theolonium & alias consuetudines, cõntra prædictas libertates, ita quòd ceperunt de tali, qui talem rem vendidit, tantum, nomine theolonii, & de tali tantum. Et præterea ceperunt talem & imprisonaverunt, vel verberaverunt & male tractaverunt, & unde per talem injustam captionem, damnum habent ad valentiam tanti, & quòd tales habeat libertates, & quòd talem acquietantiã habere debeat, ꝑ chartã domini regis & antecessorũ suorum regum Angliæ, profert chartam talem Regis, factam tali anno, tali mense, tali die regni sui, quæ testatur, quòd inter alias libertates quas cõcedit tali, vel antecessoribus suis, cõcedit & confirmat ei, quòd ipse & hæredes sui, & homines eorum de tali villa, quieti sint & liberi de omni theolonio, & omnib9 cõsuetudinibus secularibus, quæ ad ipsum ꝓtinent in omni foro, & in omnib9 nundinis, per totum regnum suum, tam ꝑ terram quàm ꝑ mare, ubicunq; pervenerint, et per omnes terras suas, ubicunq; libertates dare ei poterit, profert etiam chartam talem, al-

terius regis,tali anno regni sui,tali mense,tali die confectam, quæ primam chartam confirmat,et per eadem verba,et sic proferre potest plures chartas regum antecessorum Angliæ. Profert etiam chartam talis Regis qui nunc est,tali anno,tali mense,tali die confectam:per quam omnes chartas præcedentes confirmat,& per eadem verba,& per quam etiam concedit, quòd si prædict⁹ talis vel tales,vel eorum antecessores,prædictis libertatib⁹ usi non fuerint per tempus aliquod, per quod illas amiserint per non usum, quòd nihilominùs ipsi et hæredes sui illis de cætero utantur liberè & sine impedimento. ¶ 6. Et talis major & tales ballivi veniunt, & defendunt vim & injuriam, et injustam captionem theolonii, & consuetudinem, & dicunt, quòd antequam aliqua libertas concessa esset talibus burgensibus qui queruntur, vel eorum antecessoribus, ab aliquo Rege concessa esset, vel antequam ipsi qui queruntur haberent villam vel burgum, vel mercatum, vel feriam, vel etiam portum : habuerunt ipsi burgenses, de quibus queritur, villam suam,burgum,civitatem vel portum ad feodi firmam,de antecessoribus domini regis, sibi & hæredibus suis,cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus, ad villam suam pertinentibus, de donatione talis Regis, tenendum de eo et hæredibus suis, reddendo inde tantum per annum, & qui illam concessit ita liberè per chartam suam,sicut ipse illam unquam liberiùs habuit in manu sua,die quo concessionem illam eis fecit, & inde ꝓferant chartas antiquiores, si quas habuerint, et regum succedentium cõfirmationes.Et unde dicere potuerunt,quòd sicut charta eorum aunciata est & libertas anterior, non potuit aliquis rex talem libertatem aliis concedere,in eorum præjudicium et injuriam,& inde petere judicium.Ad quod,poterit à quærentibus replicari,quòd si illi, de quibus queritur, chartam habuerint aunciatam, nunquã tamen usi fuerunt ipsi, vel antecessores eorum tali libertate,antequã eis,qui queruntur,et antecessorib⁹ eorum talis cõcessa esset libertas, ꝙ capere possent theolonium in villa tali, et quieti essent ꝓ totã terrã regis,de theolonio et consuetudinib⁹ dandis,quia nullus burgensis de villa sua unquã priùs venit ad villam prædictorum, de quibus queritur,qui aliquid emeret vel venderet vel aliud faceret ꝓ ꝙ teneretur dare theoloniũ,vel alias cõsuetudines. Ad quod poterit ab illis,de quib⁹ queritur, replicari,ꝙ si null⁹ prædictorum burgensiũ,de quib⁹ queritur, veniret in villã suã ut aliquid emeret vel venderet,tamen libertatẽ suam non amiserunt ꝓ non usum,quia quam citò venerunt et emerunt,sive post sive ante libertatem eis cõcessam,ceperunt theolonia & cõsuetudines, quia priùs uti non potuerunt.Item ꝙ ante libertatẽ eis cõcessam usi fuerint,ratione prioritatis,ita quòd ceperunt theoloniũ,et cõsuetudines de tali, qui emit talem rem vel vendidit,et tantũ dedit ꝓ cõsuetudine sua, et ali⁹ talis talẽ rem, & tantũ dedit,et sic de plurib⁹,et petunt ꝙ ꝓ patriã inquiratur.Dicere etiã poterunt,ꝙ quãvis ita usi non essent,ut prædictũ est, tamẽ cum charta eorum aunciata sit,et libertas anterior,nõ sunt deusitati, quia nunquã antè evenit casus ꝙ uti possent, sive hoc fuerit ante libertatem posteri⁹ concessam, sive post.Item dicere possunt,quòd si fortè libertates suas amisissent ꝓ nõ usum;

tamen

tamen restituti sunt p dñm regem per verba in charta sua de confirmatione contenta, quæ talia sunt, quòd si fortè libertatibus illis priùs eis concessis usi non fuerint omninò, vel cùm usi fuerint illas amiserunt p non usum, quòd nihilominùs, illis utãtur de cætero. Ad q̃ verò, à parte adversa poterit replicari, quòd quãvis tales ita restituti fuerint ad libertatem, quam priùs amiserunt p non usum: tamen medio tempore ante restitutionẽ, cõcessit eis dñs rex per chartã suam, libertatem quam nunc habent, & unde cùm talis libertas ita eis concessa fuerit, non potuit dñs rex eis restituere libertatem, quam priùs aliis cõcessit, vel dicere poterit, quòd quãvis charta eorum postnata sit, & libertas posterior, tamen usu priores extiterint, et quamvis fortè libertatem suam talem, qua usi fuerunt, et usu priores per non usum amitterent: licèt utriq; restituti essent, tamẽ ipsi sive priores sive posteriores impetratione vel usu, primã habuerunt restitutionem, et sic, ut videtur, in omni libertate cõcessa, in impetratione, usu vel restitutione, erit prioritas præferenda.

Cap. XXV.

1 ¶ *De confirmationibus.* 2. *Quid est confirmatio.* 3. *Quando quis possit confirmare, & quando valet confirmatio, & quando non.*

Quia aliquando donationes cùm perfectæ sint, ab hæredibus impediuntur: eget aliquando donatorius cõfirmatione hæredum, et aliquando dominorum capitalium, sicut domini Regis, & aliorum inferiorum. Item si cùm à vero domino facta fuerit donatio, & acquisitum dominium, cum homagio & servitio et solennitate debita, & sit ibi defectus in donatione, q̃ in vita donatoris non sit sequuta traditio, & ita quòd imperfecta sit donatio, si donatorius quocunq; casu post mortem donatoris nactus fuerit seysinam, non valet donatio, cùm sit invalida, licèt aliqua, nisi confirmatio hæredis intervenerit, quæ si intervenerit, donatio convalescit. Item si quis rem alienã dederit, licèt ab initio valeat donatio, quantum ad donatorem & donatorium, non valebit tamen, quantum ad verum dominum. Ut si quis, quocunq; modo, tenuerit ad terminũ vitæ, vel annorum, vel ratione custodiæ, vel pignoris, sive vadii, aliquam rem, & illam alicui dederit, licèt valida sit donatio quantum ad dantem et accipientem, invalida tamen erit & in pendenti, quousq; à vero domino fuerit donatio talium revocata, vel talium confirmata. ¶ 2. Videndum igitur quid sit confirmatio, et est confirmatio, prioris juris & dñii adepti firmatio, cum prima firmitate donationis, nihil enim novi attribuit, sed jus vetus consolidat, & confirmat. Si autẽ à capitali domino, vel ab alio non domino facta fuerit ei à latere, et inde si ab initio donatio facta à vero dño, valida fuerit, cõfirmatio facta ab aliis statim valida erit, et ita verũ erit q̃ dicitur, quòd ubi donatio valida, & confirmatio valida erit. Item si facta fuerit donatio à non dño, sicut ab illo qui tenet ad terminũ, vel alio modo, sicut prædictũ est, valebit cõfirmatio à latere facta, donec fuerit donatio à vero dño revocata, & cùm revocata fuerit, incipit non valere, quantum ad dantem & accipientem, et quantum ad verum dñm, cùm autẽ confirmata fuerit à vero dño, tunc valet & tenet sicut in initio donationis, et tunc primò incipit valere in persona veri

domini. Si autem donatio omnino nulla, quia à lege omnino ꝓhibita, sicut donatio inter virum & uxorem, vel donatio facta ab eo qui nullam omnino seysinam habuit, ꝙ tradere posset, & rem accipientis facere, confirmatio à latere facta non valebit, & ibi est quod dicitur, ꝙ ubi donatio nulla omnino, nec valebit confirmatio. Sed generaliter, cùm quis in possessione fuerit ex quacunq; causa vera vel fictitia, & verus dñs sciens et præsens hoc voluerit, & donationem vel venditionem à quocũq; factam confirmaverit, confirmatio validum facit quod actum fuit, ex quo dñs hoc voluit, voluntas enim sua & confirmatio omnes supplet defectus, licèt id ꝙ actum est ab initio, non valuit. Et hoc dico, nisi error fuerit ab initio in donatione, quia si error fuerit ab initio in donatione, non plus valebit confirmatio, quàm valet donatio. Poterit enim esse error, tam rei quàm ꝑsonæ in donatione, & eodem modo in confirmatione, & sive erratum fuerit in persona sive in re, non valebit ꝙ agitur, quia qui erat non consentit: ut si quis donationem fecerit alicui, sicut hæredi talis cùm non sit hæres, & postea sequatur confirmatio, non valebit confirmatio, non magis quàm donatio. Item si cùm capitalis dñs aliquem posuerit in seysinã alicujus hæreditatis, & credat ipsum esse hæredem, cùm non sit, sicut partꝰ suppositus: vel alius à vero hærede, & homagium suum ceperit, & confirmationes intervenerint, non valebit ꝙ agitur, ꝓpter errorem ꝑsonarum, sed hoc detecto, dissolvendum erit homagium, quia ipse qui homagium fecit, nihil juris habuit in tenemẽto de quo homagiũ fecit, nec de eo tenere debet tenemẽtum, de quo homagium fecit. Item eodem modo poterit esse error, de ipsa re in donatione, ut si donator senserit de una re, & donatorius de alia, non valebit donatio, nec cõfirmatio quæ sequitur ex tali donatione. Item non valebit confirmatio si in donatione erratum non sit, & erratum sit in cõfirmatione. ¶ 3. Item videndũ quando quis possit cõfirmare, et sciendũ quòd nõ priusquã jus ei acciderit, vz. hæreditas, vel dominium, ꝙ possit infirmare donationem antecessoris ꝓpt̃ aliquem defectum, ut si in vita donatoris nõ fuerit traditio subsequuta, unde in vita donatoris non valebit confirmatio. Item si cùm jus ei descenderit, totũ jus suum ad alium transtulerit sive res corporalis fuerit, sive incorporalis, sicut jus. Item nec valet cõfirmatio facta ei qui fuerit extra seysinam rei, de qua fit cõfirmatio, sicut videri poterit ꝑ exemplũ. Quidam dedit quandã advocationem cujusdam ecclesiæ cuidam abbati (cum tenemẽto vel sine non refert) & fecit ei chartã, super donatione illa, obiit donator antequam ecclesia vacaret, & hæres donatoris præsentavit ad ecclesiam illam qualitercunq;, de facto, & clericus admissus fuit ad suam presentationem, et ita ꝙ charta Abbatis vacua fuit ꝑ non usum, moritur hæres sic in possessione, et transfert possessionem suã ad hæredem suum, iste hæres, ex quacunq; causa, transfert ad alium, manerium ad ꝙ ꝑtinet advocatio, cum omnibus ꝑtiñ suis, sine aliqua retentione, tenendum in feodo, Abbas, cum charta sua vacua impetrat ab hærede qui transtulit, & qui est extra possessionẽ advocationis, confirmationem donationis factæ ab antecessore suo primo donatore, ut validam faciat primã donationem (per cõfirmationem) quæ effecta

fuit

Co. L. 295 b

fuit invalida & vacua per non usum, confirmat ei, & super hoc faciunt inter se finem per Chirographum, postea vacat ecclesia, præsentat Abbas, præsentat donatorius secundus. Dicit Abbas ꝙ ad ipsum pertinet advocatio & præsentatio, & ad hoc ꝓbandum profert quandam chartam talis antecessoris de donatione & confirmatione hæredis, & finem factum. Donatorius verò dicit, quòd ad ipsum pertinet præsentatio, quia habet totum manerium illud cum omnibus suis pertinentiis, sine aliqua retentione de donatione prædicti hæredis, cujus antecessor præsentavit post confectionem illius chartæ quam Abbas profert, & ita ꝙ charta illa vacua est. Ad quod respondet Abbas, quòd charta valida est & bona, & si ab initio vacua esset per non usum, tamen hæres donatoris facit eam validã ꝓ confirmationem sequentem, quæ omnes defectus supplere potest, sine alicujus præjudicio, & quæ confirmatio, per finem & chirographum ꝙ sic ostendit, roboratur. Ad quod dicit donatorius, quòd nec confirmatio, nec finis qui sequitur ex ea, valere debeant, quia cùm hæres confirmavit, & antè dederat ipse manerium, ad quod pertinet advocatio ipsi donatorio cum omnibus pertinentiis suis sine aliqua retentione, & quia facta fuit confirmatio post donationem & translationem juris sui ad alium, & sic dum fuit extra seysinam, valere non debeat confirmatio, nec finis qui sequitur ex ea, & exinde nec charta, cùm sit vacua, nec confirmatio sine seysina, nec finis qui sequitur ex ea. Item esto, ꝙ hæres cùm sic sit in seysina, manerium cum pertinentiis dimiserit ad firmam, ad terminũ annorũ, & post dimissionẽ, durante termino, confirmaverit Abbati donationẽ factam ab antecessore suo, eodem modo quo prædictũ est, vacat ecclesia, præsentat abbas, præsentat hæres, ꝑsentat firmarius. Abbati præsentanti respõdet hæres quòd charta antecessoris sui vacua est, ꝓ nõ usum. Ad ꝙ Abbas respõdet, ꝙ licèt charta antecessoris sui vacua sit ab initio, tamen efficitur valida ꝓ cõfirmationem, vel per finẽ. Ad ꝙ hæres respondet, quòd nec charta, nec confirmatio, nec finis valere debeant, quia ante hæc omnia, dederat ipse ad terminum, manerium cum advocatione. Ad ꝙ abbas respondet, quòd hoc ei nocere non debet, quia quãvis hæres manerium cum pertiñ daret ad terminũ, tamen remansit ei ꝓprietas & liberum tenũtum, & ꝓpt̃ ꝙ valida debet esse cõfirmatio. Ad ꝙ firmarius respõdet, quòd ad ipsum ꝓtinet præsentatio, quia ante cõfirmationẽ, dimissum ei fuit manerium sine retentione ad terminũ, cum omnibus ꝓtinentiis suis, & quòd cõfirmatio subsequens nihil juris ei auferre potuit, & quo casu firmarius obtinebit, & cùm ita præsentaverit, cõtinuat possessionẽ hæredis, cujus nomine præsentaverit, & sic cõfirmatio illa est vacua, nisi post terminum ratificata fuerit ab hærede. Sed retento primo casu, si infra terminũ ecclesia non vacaverit, semper erit cõfirmatio facta post traditionem in pendenti, quousq; terminus præterierit, & cùm ecclesia infra terminum non vacaverit, extunc incipiet confirmatio firma esse & valida, & extunc pertinebit præsentatio ad Abbatem. Et hæc omnia locum habebunt in omni casu, ubi tenementum ad quod advocatio pertinuerit, ad dominum proprietatis, post tempus & terminum, erit reversurum. Ut si cui concedatur tenementum cum pertinentiis usq; ad ætatem alicujus, vel donec provisum fuerit, vel si quis

remuerit ad vitam quacunque ratione, quòd confirmatio omnino non va-
" leat, vel remaneat in suspenso. Si autem fiat donatio & concessio alicujus rei
corporalis vel juris, ab aliquo, sine aliqua spe reversionis, & sequatur tradi-
tio, ex tunc si fiat confirmatio alicujus donationis præcedentis, quæ imper-
fecta fuerit, vel cujus seysinam quis amiserit per non usum, non valebit, li-
" cèt posteà res ex alia causa, sicut per eschaetam, revertatur ad donatorem,
quia extunc alia confirmatione opus erit. Si autem dubium fuerit an rever-
tatur, tamen non valebit confirmatio, si fortè fuerit p præsentationem in-
terrupta. In hoc passu habetur, quòd non valet confirmatio, nisi ille qui con-
firmat sit in possessione rei, vel juris unde fieri debet confirmatio, & eodem
modo, nisi ille, cui confirmatio fit, sit in possesione. Et in omni casu, opor-
tet quòd ille qui confirmat vel recognoscit, sit in possessione rei vel juris, de
quibus fieri debet confirmatio, vel recognitio, & eodem modo ille cui fit,
quia si nullus, non valebit quod actum erit. Item fieri poterit confirmatio
sic, quòd confirmatio dependeat ex prima donatione, ut si quis dicat, confir-
mo tali talem rem, vel donationem talem, sicut rationabiliter facta est, ex
tali cõfirmatione non valebit prima donatio, nisi in se valida fuerit & per-
fecta, per hujusmodi enim verba coarctatur, & distringitur, ita quòd nullũ
" supplere poterit defectum, quod non est in simplici confirmatione, ubi non
requiritur, utrum donum sit rationabile vel non, perfectum vel imperfe-
ctum, vel omnino nullum. Item sciendum quòd confirmatio specialis debet
referri ad tempus illud, quo donatio conscripta sit, sicut ad alias ratihabitio-
nes negotiorum. Est autem confirmatio, quasi quædam ratihabitio, sufficit
tamen quandoq; per se, si etiam in se contineat donationẽ, ut si dicat quis,
" dedi & confirmavi, licèt juvari possit ex aliqua donatione præcedente. Ef-
fectus autem confirmationis est, quòd ille qui alicujus donum confirmat,
sive suum proprium, sive alienum, vel antecessoris vel extraneæ personæ,
proprium, ut si quis dum fuerit infra ætatem, vel dum nõ fuerit sanæ men-
tis, vel non sui juris, vel per vim donationem fecerit, cùm plenæ ætatis ex-
titerit, vel sanæ mentis, vel sui juris, vel extra violentiam constitutus, eam
confirmaverit, illam nunquam infirmare poterit. Item si donum anteceſſo-
ris vel alterius confirmaverit hæres, sive donum perfectum fuerit sive non,
validum vel invalidum, illud infirmari non poterit. Quod autẽ dictum est
de advocationibus, quæ sunt de pertinentiis in re ppria, observandum e-
rit in servitutibus, quæ pertinent ad liberum tenemtum alicujus in re alie-
na, ut si cui concedatur & hæredibus suis jus pascendi, & eundi in fundo
alieno, & hujusmodi, quamvis ipse non utatur in vita sua, hæredes tamen
in donatione cõprehensi uti poterunt. Et eodem modo assignati & donato-
rii (si de illis in donatione mentio habeatur) propter modum donationis. Si
autem nulla, donator usum transferre non potuit, quem non habuit. Sed si
per negligentiam, & patientiam primi donatoris tales diu usi fuerint, vel si
confirmatio ipsius vel hæredum suorum intervenerit, usus convalescit, per
virtutem confirmationis. Sed & diversæ sunt causæ adquirendæ rerum do-
minia, ut causa testamentaria, causa emptionis & venditionis, & ex locato,

&

& conducto. Sed quia succurritur agentibus, & jus suum prosequentibus in eisdem, per breve de Debito, vel quasi, ideò inferius de debito plenius dicetur.

Cap. XXVI.

1 ¶ *De donationibus inter mortuos & mortis causa.* 2. *De quibus rebus poterit quis condere testamentum.*

EST autem inter alias donationes donatio mortis causa, quæ morte confirmatur, cujus tres sunt species, una cùm quis nullo præsentis mortis periculi metu conteritur, sed sola cogitatione mortalitatis donat: alia, cùm quis imminente periculo mortis commotus, ita donat, ut statim fiat accipientis. Tertia, ut si quis commotus periculo, non dat sic ut statim fiat accipientis, sed tunc demùm, cùm mors fuerit insequuta. Et mortis causa donatio potest esse multiplex, ut si quis contemplatione, vel suspitione mortis, alicui dat, cujusmodi donationes sæpè fiunt ab ægrotantibus, vel ab eis qui in aciem sunt ituri, vel per mare navigaturi, vel peregrè profecturi, & in se tacitam habent conditionem, ut hujusmodi donationes revocentur: si ægrotus convaluerit, si miles ab acie redierit, si nauta à navigatione, & peregrinus à peregrinatione. Et donationes quæ sic fiunt propter mortis suspitionem, morte testatoris confirmantur, & sic fiunt: ut si quid humanitùs contigerit de testatore, habeat is, cui legatum est, legatum, si autem convalescat, retineat, vel rehabeat legatum, vel si priùs moriatur ille cui legatum est. Et si duo, qui sibi invicem mortis causa donaverint pariter decesserint, neutrius hæres repetet, quia neuter alterum supervixit. Et est re vera talis donatio mortis causa, cùm testator, rem legatam se ipsum magis habere voluerit, quàm eum cui legata fuerit, & eum, cui legata est, magis quàm hæredem suum. Si autem sic donetur mortis causa, ut nullo casu revocetur: causa donandi, magis est quàm mortis causa donatio, & ideò perinde haberi debet, sicut alia quævis inter vivos donatio, & ideò inter viros & uxores non valet. Mortis causa donare licet, non tantùm infirmæ valitudinis causa, sed periculi, & propinquæ mortis, ab hoste vel à prædonibus, vel ob hominis potentis crudelitatem, vel odium, aut causa navigationis, vel peregrinationis imminente, aut si quis fuerit per insidiosa loca iturus, hæc enim omnia instans periculum demonstrant. Tenentur autem hæredes, parentum suorum, & aliorum antecessorum, quorum hæredes extiterint, testamenta servare, & eorum debita, ad quæ catalla sua non sufficiunt, acquietare. Inprimis autem debet quilibet qui testamentum fecerit, dominum suum de meliori re quam habuerit, recognoscere, & posteà, ecclesiam de alia meliori. Et quibusdam locis habet ecclesia melius averium de consuetudine, vel secundum, vel tertium melius, in quibusdam nihil: & ideò consideranda est consuetudo loci. Item de morte uxoris alicujus (dum vir superstes fuerit) de toto grege cõmuni secundùm melius averium, quasi de parte sua, sed hoc non nisi de permissione & gratia viri sui. Et quamvis non teneretur quis aliquid dare ecclesiæ suæ, nomine sepulturæ, tamen cùm consuetudo illa laudabilis existat, dominus

dominus papa non vult eam infringere, postquã verò quis ecclesiam suam ita recognoverit, deinde parentes & alias psonas, secundùm q̃ ei placuerit, respiciat. Mulier verò, quæ sui juris extiterit, testam̃tum facere potest, sicut alia quævis persona, & disponere de rebus suis, & fructibus in dote sua existentibus, sive separati sint à solo sive non, q̃ quidem olim facere nõ potuit, sed nunc potest, sed de gratia. Si autem fuerit sub potestate viri sui cõstituta, testam̃iti factionem non habebit absq; viri sui voluntate, ꝓpter honestatẽ tamen receptum est quandoq; quòd testam̃tum facere possit de rationabili parte, quam habitura esset si virum supervixisset, & maximè de rebus sibi datis & concessis ad ornamentũ, quæ sua ꝓpria dici poterunt, sicut de robis & jocalibus. ¶ 2. De quib⁹ rebus quis testam̃tum condere possit videndum erit, & sciendum q̃ de rebus suis mobilibus, vel de se moventib⁹, & quatenus superfuerit, deducto ære alieno. s. debitis aliorũ, quia qui centum solidos habet, & centũ solidos debet &c. Item si pluribus debeatur, videndum quis debet præferri. Et sciendũ, q̃ si testator dño regi teneatur, ipse rex erit omnibus aliis præferend⁹, & benè licebit vic. vel aliis ballivis dñi regis, si ostenderit literas dñi regis, de summonitione scaccarii patentes, imbreviare, & attachiare bona & catalla defuncti, inventa in laico feodo suo, ad valentiam ipsius debiti, q̃ debetur dño regi, per visum legalium hominum, & ita q̃ nil inde amoveatur, donec debitum, quod clarum fuerit, persolvatur, & residuum catallorum executoribus relinquatur. Debitum verò defuncti, quod debetur Judeis, non usurabit, quamdiu hæres infra ætatem extiterit. Et si debitũ Judei in manum dñi regis devenerit, non capiet rex nisi sortem. s. catallum in charta cõtentum. Ad quæ etiam debita, vel alia acquietantia, uxor defuncti, si superstes fuerit, nil conferet de dote sua, cùm dos uxoris debeat esse libera. Item si liber homo, intestatus & subito decesserit, dominus suus nil intromittat de bonis defuncti, nisi de hoc tantum, quod ad ipsum pertinuerit. s. q̃ habeat suum herioth, sed ad ecclesiam & ad amicos pertinebit executio bonorum, nullam enim meretur pœnam quis, quamvis decedat intestatus. Posteà verò, primò deduci debent debita aliorum, quæ clara sunt & recognita, inter quæ connumerari poterunt servitia servientum, & stipendia famulorum, dum tamen certa sunt. Si autem incerta sunt, sicut de servientibus, qui sine precio certo steterint in servitio alicuj⁹, licèt ex voluntate depẽdeant, tamẽ cùm ex arbitrio testatorũ & amicorũ taxata fuerint, ex bonis defuncti deducantur. Item deduci debent expensæ faciẽdæ circa fun⁹. Itẽ necessaria habeat uxor, usq; ad quarentenã, nisi ei fuerit sua dos citiùs assignata. His igitur omnib⁹, de bonis defũcti deductis, peculiũ erit q̃ superfuerit. Si autẽ nihil superfuerit, vel fortè defunct⁹, tempore mortis, nil in bonis habuit, ꝓ hoc remanebit hæres onerat⁹. Si autem post debita deducta, & post deductionẽ expensarũ quæ necessariæ erunt, ut prædictum est, id totum q̃ tunc superfuerit, dividatur in tres partes, quarũ una pars relinquatur pueris, si pueros habuerit defunct⁹, secunda uxori, si superstes fuerit, & de tertia parte habeat testator liberam disponẽdi facultatem. Si autem liberos nõ habeat, tunc medietas defuncto, & alia medietas uxori

Verba mag. Ch. c 18 –

refer-

reſervetur. Si autē ſine uxore deceſſerit, liberis exiſtentib⁹, tūc medietas defuncto, & alia medietas liberis tribuatur. Si autē ſine uxore & liberis, tunc id totū defuncto remanebit. Eodē modo, ſi ab initio nullis fuerit debitis oneratus, fiat de bonis ſuis, ſecundꝫ ꝙ p̄dict' eſt. Hæres autē defūcti tenebitur ad debita p̄deceſſoris ſui acquietāda eaten⁹, quaten⁹ ad ipſum pvenerit, ſci. de hæreditate defuncti, & nō ultra, niſi velit de gratia, & ſi nihil. multò fortiùs: Sed ſi ad ipſum aliquid aliunde pervenerit, inhumanum eſſet ſi debita parentum inſoluta remanerent. Et eaq̄ dicta ſunt, locū habent & tenent, niſi ſit conſuetudo q̄ ſe habeat in contrariū, ſicut in civitatibus, burgis, & villis. Habet enim civitas Londoñ in conſuetudine, ꝙ ſi certa dos uxori conſtituatur, ſive in denarīs, ſive in aliis catallis, ſive domib⁹, q̄ loco catallorum habentur, nihil ulteri⁹ s petere poterit quam dotem ſuam de jure, niſi hoc fuerit de gratia & voluntate viri ſui, ſi ei ſpecialiter aliquid reliquerit ultra dotē, plus velmin⁹, & ſecundꝫ ꝙ fuit benè merita in vita viri ſui, vel non. Et eſt ratio quare plus petere non poſſit quàm dotem conſtitutam, ſecundùm quoſdā, quia ipſa ante oñs debitores dotem ſuam p̄deducet, totā vel partē, quamdiu tanꝫ remanſerit in bonis viri ſui, & cùm totam dotem ſuā ſic habere debeat p̄cipuā, ſic vice verſa, ſi plura ſint bona dotem excedentia, nihil ampliùs capiet quā dotem nominatā, niſi hoc fuerit de ſpeciali gratia, ut p̄dictum eſt, & benè merito. Et illud idem obſervandꝫ erit de liberis taliū, ut quidam dicunt, ſcilicet, quòd non ampliùs capient de bonis defuncti de jure (de bonis dico mobilibus) quàm fuerit eis ſpecialiter relictum, niſi hoc ſit de ſpeciali gratia teſtatoris, ſecundùm quod dicitur de uxore, & ſi benè meriti fuerint in vita patentum. Et unde nihil poſſunt pueri petere magis, quàm uxores de jure, niſi tantum de gratia, vix enim inveniretur aliquis civis, qui in vita magnum quæſtum faceret, ſi in morte ſua cogeretur invitus bona ſua relinquere pueris indoctis vel luxurioſis, & uxoribus malè meritis, & ideò neceſſariū eſt valdè, quòd illis in hac parte, libera facultas tribuatur. Per hoc enim tollet maleficium, animabit ad virtutem, & tam uxoribus, quàm liberis benè faciendi dabit occaſionem: quod quidem non fieret, ſi ſe ſcirent indubitanter certam partem obtinere, etiam ſine teſtatoris voluntate. Si autem plura ſint debita, vel plus legatum fuit ignoranter vel ſcienter, ad quæ catalla defuncti non ſufficient, excepto domini Regis privilegio, fiat ubique defalcatiò, excepto eo, quòd ſi debitum fuerit in eo quod defuerit, remaneat hæres obligatus. Fieri autem debet teſtamentum liberi hominis, ad minus coram duobus, vel pluribus viris legalibus & honeſtis, clericis vel laicis, ad hoc ſpecialiter convocatis, ad probandum teſtamentum defuncti, ſi opus fuerit, ſi de teſtamento dubitetur. Executores autem eſſe debent illi, quos teſtator elegerit, ſive ſunt extranei ſive parentes, propinqui vel remoti, & ſi de teſtamento oriatur contentio, in fore eccleſiaſtico debet placitum terminari, quia de cauſa teſtamentaria (ſicut nec de cauſa matrimoniali) curia Regia ſe non intromittit. Item quæro an teſtator legare poſſit actiones ſuas? & verum eſt quod non, de debitis q̄ in vita teſtatoris convicta non fuerunt nec recognita, ſed hujuſmodi actiones competunt

petant hæredib'. Cũ autem convicta sint & recognita, tunc sunt quasi in bonis testatoris, & competunt executoribus in foro ecclesiastico. Si autem competant hæredibus, ut prædictum est, in foro seculari debent terminari, quia antequam communicantur & in foro debito, non pertinet ad executores, ut in foro ecclesiastico convincantur. Et in fine notandum est, quòd de bonis defuncti, primò deducenda sunt ea quæ sunt necessitatis, & posteà quæ sunt utilitatis, & ultimò quæ sunt voluntatis.

Cap. XXVII.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex causa emptionis.* 2 *De arris datis.*

Est autem quædã causa acquirendi reꝝ dominia, q̃ dicitur causa emptionis & venditionis, cũ quis rẽ suã vendiderit alicui, mobilẽ vel ĩmobilẽ, emptor tenetur venditori ad p̃cium & venditor emptori è converso ad ipsam rem tradendam, secund' q̃, superiùs obseruatur, in donationibus, quia sine traditione non transferuntur reꝝ dominia. Et quo casu, oportet q̃ certa sit res quæ venditur, & q̃ certum constituatur p̃cium: nulla enim emptio esse potest sine certo p̃cio, nec etiam aliqua res incerta peti poterit. Certa itaq; esse possit ex certa quantitate, ut si dicat quis, vendam tibi unã carucatam terræ, vel virgatã terræ & hujusmodi. Item ex numero, ut si dicat quis, vendam tibi tot carucatas, tot virgatas, vel tot acras, vel hujusmodi. Item si dicat quis, vel quod tantundem valeat: ut si dicat, totam terram quam talis tenuit, vel de qua talis seysitus fuit die quo obiit, vel totam terram quæ cõtinetur inter tales diuisas, & hujusmodi. Emptio vero & venditio cõtrahitur, cũ de p̃cio convenerit inter contrahentes, dum tamen à venditore, arrarum nomine aliquid receptum fuerit, quia quod arrarum nomine datum est, argumentum est emptionis & venditionis contractæ. Et si scriptura intervenire debeat, non erit perfecta emptio & venditio, nisi cum fuerit partibus tradita & absoluta. Et cùm arræ non intervenerint, vel scriptura, nec traditio fuerit subsequuta, locus erit pœnitentiæ, & impunè recedere possunt partes contrahentes à contractu. Sed si precium solutum fuerit, vel ej° pars, & traditio subsequuta, perfecta erit emptio & venditio, nec poterit posteà aliquis contrahentium à contractu resilire, prætextu precii non soluti, in parte vel in toto: Sed agere poterit venditor, ad recuperandum id, quod de precio defuerit, per actionem competentem, sed non ad ipsam rehabendam. Nec etiam se ponere possit in seysinam rei venditæ, quin faciat dissey-sinam, nisi hoc faciat pactum incontinenti appositum in ipso contractu, & modus vel conditio, ut suprà dictum est plenius, de donationibus, & infrà dicetur de dissey-sina. Si autem inter contrahentes ita convenerit, quòd res empta sit tanti, quanti talis æstimaverit, nisi ille talis precium definierit, vel si ille definire noluerit, vel non possit, nulla erit emptio vel venditio, quasi nullo precio definito, vel constituto. ¶ 2 Item cùm arrarum nomine aliquid datum fuerit ante traditionem, si emptorem emptionis pœnituerit, & à contractu resilire voluerit, perdat quod dedit: Si autem vendito-

venditorem, q̃ arrã nomine receperit, emptori restituat duplicatum. Cùm autem venditor rem ipsam vendiderit tanquã sanam, & sine mahemio, & posteà mahemiata inventa fuerit, vel min⁹ sana, & ꝓbari possit ab emptore q̃ tempore contractus talis fuerit, tenebitur venditor rem suam rehabere. Sed si tempore cõtractus sana & sine mahemio fuerit, quicquid de ea posteà contigerit, non tenebitur. Item cùm rem īmobilem vendat quis, ut terrã, & in venditione ꝓmiserit eam esse liberã, cũ sit serva, vel non oneratam, cùm sit onerata, vel non obligatam, cùm sit obligata, ꝓpter hoc non rescinditur contract⁹, sed agere potest emptor cõtra venditorẽ, ad hoc q̃ ei teneat quod ꝓmisit. Cùm emptio & venditio contracta fuerit, ut p̃dictum est, ante traditionem & post periculum rei emptæ & venditæ, illum generaliter respicit quĩ eam tenet, nisi aliter ab initio convenerit, quia re vera qui rẽ emptori nond̃ tradidit, adhuc ipse dñs erit, quia traditionibus & usucaptionibus, &c. ut suprà, de donationibus, secundùm quod videri poterit, ut si Bos venditus, mortuus fuerit ante traditionem, vel ædes incendio consumptæ, vel fundus vi fluminis in parte vel in toto consumptus, vel ablatus, & hujusmodi, quibus rationibus, videtur q̃ totum periculum ꝓtineat ad venditorẽ. A contrario verò videtur, quòd si post emptionem, ante traditionem, fundo vendito aliquid ꝓ alluvionem vel alio modo accreverit, quòd commodum ad venditorem pertinebit. Ipsum enim sequi debent commoda, quem sequuntur incommoda, & cõmod̃ ejus esse debebit, cujus est periculum. Item poterit emptio vel venditio cõtrahi inter aliquos, tam sub conditione quã purè, sub conditione ita: ut si talis res empta infra certum diẽ emptori placuerit, sit ei empta aureis tot, & si displicuerit emptori, restituatur. Si quis autem rem sacram, quæ vendi non potest, à venditore emerit, cùm contractus stare non poterit, emptor à venditore consequetur, quatenus suâ interfuit non fuisse deceptum, quamvis emptor scire teneatur, quæ, & qualis sit res quam emerit, sacra vel non sacra, obligata vel non obligata. Emptori verò & hæredibus suis tenetur venditor & hæredes sui rem emptam warrantizare, sive mobilis, dum tamen si immobilis, fiat ut infrà dicetur de warrantis, si autem mobilis, fiat ut infrà dicetur de furtis.

Cap. XXVIII.

1 q̃ *De Locato & conducto.* 2 *De usu vestimentorum.*

CUm autẽ locatio & conductio, ꝓxima sit emptioni, & venditioni, quia sicut emptio & venditio contrahitur postq̃ de p̃cio convenerit, ita locatio & conductio. Ex locato enĩ & conducto solet res deberi vel ad usum vel ad habitionẽ. Ut si quis rẽ suã mobilẽ vel īmobilẽ alicui locaverit usq; ad certũ tempus, pro certa mercede constituta, tenetur locator obligatus, rẽ locatã ad usum dare, & conductor tenetur mercedẽ solvere, & si res īmobilis locata fuerit & conducta, sicut domus, & hujusmodi, omnia invecta & illata tam pro mercede quàm aliis pignori sunt annexa. Et quid si nihil in

do-

domibus locatis & conductis inveniatur? recurend erit ad corpora conductoꝝ, si inveniãtur, quòd locatori ꝓspiciatur de securitate, si ab initio nõ sit prospect'. Si autem corpora non inveniantur, hoc poterit locator suæ imputare negligentiæ vel imperitiæ, ꝙ sibi cautiùs non ꝓspexit. Si autem aliquis tenens fuerit, & redditum forte dño suo non solverit, cùm ad vitam suam tenuerit, vel in feodo, ad districtionem faciendam aliter erit ꝓcedendum. Mortuo verò conductore infra tempus conductionis, hæres ejus eodem jure in conductionem succedit, nisi ille conductor in vita, vel in morte aliter duxerit ordinandum. Item elapso tempore conductionis in vita cõductoris, benè poterit locator se ponere in rem locatam authoritate propria, si eam vacuam invenerit & non obligatam. ¶ 2 Qui pro usu vestimentorum, auri vel argenti, vel alterius ornamenti, vel jumenti mercedem dederit, vel ꝓmiserit, talis ab eo desideratur custodia, qualem diligentissimus paterfamilias suis rebus adhibet, quam si præstiterit, & rem aliquo casu amiserit, ad eam restituendam non tenebitur, nec sufficit, aliquem talem diligentiam adhibere, qualem suis rebus propriis adhiberet, nisi talem adhibuerit, de qua superiùs dictum est.

Cap. XXIX.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex causa successionis, & qualiter hæredes succedunt parentibus.* 2 *Quid sit hæreditas.* 3 *Quis dici debeat hæres legittimus.* 4 *Qualiter illegittimi legittimantur.* 5 *De præsumptionibus quòd partus debeat esse legittimus, eò quòd nascitur ex uxore.*

Est etiã alia causa acquirendi reꝝ dñia, q̃ dicitur causa successionis, & quæ competit singulis hæredibꝫ, de om̃bꝫ, de quibꝫ antecessores eoꝝ obierũt seysiti ut de feodo, vel etiã seysiti aliquo tẽpore ut de feodo & jure hæreditario, ꝙ quidem descendere debet hæredibus ꝓpinquioribus, masculis vel fœminis, recta linea vel transversali venientibus. Descendit itaq; jus, quasi ponderosum quid cadens deorsum, recta linea vel transversali, & nunquam reascendit ea via qua descendit, post mortem antecessorum. A latere tamen ascendit alicui, ꝓpter defectũ hæredum inferius provenientiũ. Et si seysina sive possessio aliquem exorbitet, ita quòd jus merum non sequatur, in fine tamen ad ꝓprietatem revertetur, si sit hæres qui petat. Item descendit jus vero hæredi, ubicunque natus fuerit, vel in utero matris, citra mare vel ultra, nec potest aliquis sibi facere hæredem, quia solꝰ deus hæredem facit. Et quia hæres dicitur ab hæreditate, & non hæreditas ab hærede, Ideò primò videnḋ est quid sit hæreditas, posteà quis sit hæres legittimus, & quis ex pluribꝫ præferatur. ¶ 2 Et sciendḋ, quòd hæreditas est successio in universum jus, ꝙ defunctus antecessor habuit, ex quacunq; causa acquisitionis, vel successionis, cum seysina sive sine, ut si cum seysina, quocunque tempore seysitus fuerit, in vita sua vel in morte scilicet die quo obiit. Et si jus ad plures hæredes descendat successivè & sine seysina, tamen eadem seysina competit hæredi, quam antecessor habuit in vita vel in morte. Et cùm jus proprieta-

tis

tis concursum habuerit cum seysina, statim & sine mora acquiritur hæredi liberum tenementum. ¶ 2 Item videndum quis dici debeat hæres legittimus, quia, secundum quod inferiùs dicitur, liberorum, quidam sunt filii & hæredes, sicut sunt illi qui ex justis nuptiis procreati sunt & progeniti, & ibi pleniùs. Legittimus vero hæres & filius est, quem nuptiæ demonstrant esse legittimum: sicuti ille qui natus est ex legittimo matrimonio, vel ille qui in facie ecclesiæ legittimus reputatur, quamvis in veritate matrimonium non fuerit, cùm ambo, tam vir quàm uxor, bona fide conjuncti, credentes se legittimè copulatos esse, cùm sint re vera consanguinitate, vel affinitate conjuncti, vel alio modo, quòd matrimonium stare non posset, vel dummodò alter eorum tantum hoc credat. Quia cùm mulier alicui conjugato nubat bona fide, credens eũ esse solutũ, cũ sit alteri mulieri copulatus, & ex eo filios suscipiat, tales legittimi judicãtur & hæredes, sive post matrimonium contract' progeniti sunt & nati, sive ante matrimoniũ geniti, & in matrimonio nati, sive in matrimonio geniti, & post matrimonium nati, sive solutum sit matrimonium per mortem parentum, vel in vita parentum ex quacunque causa per divortium, & hoc sive inter parentes publicè contrahantur sponsalia vel matrimonium, dum tamen si divortium in vita parentum celebretur, vel si inter tales clandestina fuerunt conjugia ab initio, vel contracta contra interdictum ecclesiæ in gradu prohibito, etiam ignoranter: Soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegittima est censenda, de parentum ignorantia, nullum habitura subsidium, cùm illi taliter contrahendo clandestina conjugia, non ex parte sciente, vel saltem affectatores ignorantiæ, videantur. Pari modo proles illegittima est censenda, si ambo parentes, impedimentum scientes legittimum, etiam præter omne interdictum, in facie ecclesiæ contrahere præsumpserint, quod quidem non esset, si in facie ecclesiæ hoc facerent ignoranter, uterque scilicet vel eorum alter. Sed in omni casu ubi clãdestina sunt conjugia, non excusabit ignorantia, nec etiam si publicè contracta, si hoc fuerit præsumptivè contra interdicta ecclesiæ. Et ad hoc facit decretale, cujus verba hæc sunt. Cùm inter I. virum & V. mulierem divortii sententia sit canonicè prolata, filii eorum non debent exinde sustinere jacturam, cùm parentes eorum publicè & sine contradictione ecclesiæ inter se contraxisse noscantur, ideóque sancimus, ut filii eorum, quos ante divortium habuerint, & qui concepti fuerunt ante latam sententiam, nonminùs habeantur legittimi, & quòd in bona paterna hæreditario jure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur. ¶ 4 Sequitur videre qualiter illegittimi legittimantur: & sciend', ꝙ si quis naturales habuerit filios de aliqua & postea cum ead' contraxerit, filii jam nati, per matrimoniũ subsequens, legittimãtur, & ad omnes actus legittimos idonei reputantur, sed tamen non nisi ad ea quæ pertinent ad sacerdotium, ad ea verò quæ pertinent ad regnum, non sunt legittimi, nec hæredes judicantur, quòd parentibus succedere possunt, ꝓpter consuetudinem regni, ꝙ se habet in contrarium. Spurii verò qui ex dãnato coitu ꝓcreantur à talibus, inter quos matrimonium esse non potuit, omni

prorsus

prorsus beneficio excluduntur. Legittimantur etiam quandoque quasi per adoptionem, & de consensu & voluntate parentum, ut si uxor alicujus de alio conceperit quàm de viro suo, & licèt de hoc constiterit in veritate, si vir ipsum in domo sua susceperit, & advocaverit, & nutrierit ut filium, erit hæres & legittimus, vel si expressè non advocaverit, dum tamen illum non amoverit, sive vir omnino ignoraverit, vel sciverit, vel dubitaverit, talis legittimus & hæres judicabitur, eò quòd nascitur de uxore, dum tamen præsumi possit, quòd potuit ipsum genuisse. Et illud idem dici possit de partu suppositio, & sic quandoque communis opinio præfertur veritati. ¶ 5 Si autem violenta præsumptio se faciat in contrarium, in prædictis casibus, ut ecce, maritus probatur propter aliquam infirmitatem, vel frigiditatem, vel aliam impotentiam coeùdi, per multum tempus non concubuisse cum uxore, vel si probetur quòd extra regnum, vel provinciam per biennium & ultra longè extiterit, & quòd vehementer præsumi possit quòd ad uxorem accessum habere non potuit, & cùm redierit prægnantem invenerit vel parvulum habentem anniculum, sive talem advocaverit & nutrierit vel non, erit talis filius (non immeritò) à successione repellendus, quia talis filius, nec hæres esse poterit. Sed vice versa, ubi vir sanus erit & incolumis, & semper steterit cum uxore in provincia, in una domo & uno lecto, sive partus conceptus fuit ab alio, sive suppositus, & ipse eum nutrierit & habuerit pro filio, vel etiam ipsum deadvocaverit & amoverit, si postea ipsum recognoverit ad filium coram viris fide dignis, qui hoc probaverint, si opus fuerit, ulteriùs deadvocare non poterit, sed erit filius legittimus & hæres. Et de hac materia inveniri poterit de termino Paschæ anno undecimo R.H. in comitatu Sussex de Johanne de Monte acuto. Sed esto q̃ vir talem in vita sua ad hæredem non recognoscat, sed cùm amoverit talem, moriatur, licèt post mortem suam à custode, vel ab aliquo cujus hæreditas non fuerit, ad hæredem recognoscatur, non valebit. Cùm autem fuerit talis natus, vel suppositus, vir statim talem à domo sua amoveat, nec faciat eum nutriri in domo sua pro filio, nec alibi, nec permittat eum redire ad ipsum. Et de hac materia inveniri poterit de termino sancti Michaelis anno R.H. quarto incipiente quinto, comitatu Lincolñ de Barthol filio Richardi, & ubi tenens paratus fuit se ponere in magnam assisam, vel super patriam, de jure: utrum ipse haberet majus jus tenendi terram in dominico quæ petita fuit, an ille qui petiit, sicut ille qui non habebatur pro filio à patre communi, nec nutritus pro filio in domo patris, sed amotus à domo patris, & sicut ille qui nunquam rediit ad patrem in vita sua, sicut filius, nec post mortem, ad capitales dominos feodi, facturus eis quod de jure facere deberet, & in quo casu tenens retinuit sine Assisa, Jurata, vel inquestione, quia petens non potuit præmissa dedicere.

ante 6a

Cap. XXX.

1 ¶ *De statu & differentia liberorum.* 2 *De qualitate hæredum, qui propinqui sunt & propinquiores & de eorum seysina.* 3 *Quid faciat hæredem propinquiorem.*

Quia

QUia dictum est suprà quòd naturales,& legittimi vocantur præ aliis ad successionem,non est inutile videre statum & differentiam liberorum, quæ quidem multiplex est. Liberorum autem, secundùm quod prædictum est,quidam sunt naturales & legittimi, qui ex justis nuptiis & legittima uxore procreantur. Item quidam naturales tantùm & non legittimi, sicut sunt illi qui procreantur & nati sunt de legittima concubina,cum qua tempore procreationis posset esse matrimonium,sicut de soluto & soluta. Quidam verò nec legittimi, nec naturales, qui nati sunt ex prohibito coitu, ex talibus videlicet,inter quos non posset esse matrimonium tempore procreationis,sicut sunt spurii,qui ad nihilum apti sunt.Item eorum,qui legittimi sunt & naturales, quidam sunt filii & hæredes, sicut sunt illi quibus descendit aliqua hæreditas,ex parte patris,vel ex parte matris,vel ex parte utriusque,in dominico vel in servitio. Item eorum quidam sunt filii & non hæredes unius,sed filii secundùm quod hæreditas descendit tantùm ex parte patris,vel ex parte matris.Item eorum,quidam sunt legittimi filii & naturales,sed nullius hæredes,quia ex nulla parte descendit eis hæreditas aliqua. Item eorum, quidam incipere possunt esse hæredes & desinere, & quidam non.Item eorum,qui sunt naturales,legittimi & hæredes,quidam sunt propinqui & quidam propinquiores,& quidam remoti & quidam remotiores, & omnes, quotquot sunt, sunt hæredes recti & justi, quotquot descendunt gradatim à communi stipite primò per lineam directam descendentem in infinitum,& posteà per lineam transversalem,descendendo in infinitum,illis deficientibus qui sunt in linea recta, & ultimò cũ illi defecerint qui sunt in linea transversali descendendo,vocantur illi qui sunt in linea transversali ascendendo tantũ,quia p lineam rectam ascendendo,per quã jus descendit propter mortem antecessorum, jus illud nunquam per eandem lineam reascendit,& quamvis omnes sic in infinitum ascendendo & descendendo recti sunt hæredes & justi,tamen non omnes simul vocantur ad successionem, quia propinquior excludit propinquum. i. propinquus remotum, remotus remotiorem. Quibus etiam omnibus deficientibus, vel propter defectum vel propter delictum,revertitur jus,de necessitate,ad eum qui feoffavit,scilicet ad dominum capitalem, cùm aliam viam non inveniat, & evanescit homagium,secundùm quod inferiùs plenius dicetur de eschaetis.Item hæredum, quidam sunt sub potestate parentum & infra ætatem, quidam sunt sui juris & plenæ ætatis, ut si fuerint emancipati vel forisfamiliati in vita parentum,& post mortem, quidam eorum sunt plenæ ætatis & sui juris, & quidam infra ætatem & sub tutela sive custodia capitalium dominorum, & quidam sub cura parentum propinquorum,secundùm quod,inferiùs dicetur. ¶ 2 De eo autem quod superiùs dicitur, quòd hæredum quidam sunt propinqui, & quidam propinquiores, sciendum est, quòd si quis habuerit plures filios, omnes sunt hæredes propinqui, postnatus sicut antenatus, quantum ad seysinam parentum, & pares in jure possessionis: dum tamen postnatus (per negligentiam vel patientiam antenati) in seysina per tantum tempus extiterit, quòd à seysina, sine judicio,

ejici

ejici non possit, & sine brevi, quia ex tunc pares sunt in jure, & par parem non ejicit, in jure possessionis. Sed extunc recurend' erit ad jus ꝓprietatis, secundùm q̄, inferiùs dicitur, in assisa mortis antecessoris. Si autem postnatus post mortem antecessoris se priùs posuerit in seysinam quàm antenatus, si statim ejiciatur, non recuperabit per assisam novæ disseysinæ, quia liber tenementum habere non potuit, nisi ex lōgo tempore & pacifica possessione vel seysina, ꝓpter jus proprietatis, quod est cum antenato. Si autem statim ejici non possit, ad interrumpendam possessionem suam, sed antenatus statim īpetraverit sibi per assisam mortis antecessoris, & diligenter ꝓsequutus fuerit, tamen non procedit assisa inter eas, sicut inter alias quascunq; personas, quia sunt de uno stipite, quamvis pares sunt quoad jus possessorium, antenat°, & postnatus, tamen possessio postnati nulla est, cùm sit interruptio per diligentem impetrationem & diligentem prosequutionem antenati: cùm sit igitur hæres propinquus, poterit esse hæres remotus. Est autem hæres remotus, ut si quis haberet plures filios, & unicam filiam, masculi erunt hæredes propinqui & filia hæres remota. Si autem plures filios & nullam filiam, sed nepotes ex filiis, filii erunt hæredes propinqui, & nepotes hæredes remoti: Item dici poterunt remotiores respectu hæredum remotor̄, sicut ꝓnepos, abnepos, atnepos, trinepos, & sic ulteriùs descendendo in infinitum linea recta. Si autem filii & filia, & neptes defecerint, tunc erit hæres ꝓpinquus, frater & soror ei qui fuerit in seysina hæreditatis. Si autem filios habuerit, deficiente filia & nepotibus, erit avunculus vel amita in linea transversali, hæres remotus, & omnes ex illa provenientes in eadem linea transversali, erunt hæredes remotiores: filiis autem & filiabus, nepotibus, avunculo, & amita deficientibus, tunc erit proavunculus, & ꝓamita hæres ꝓpinquus, & alii superiores remoti & remotiores. Item sunt propinqui & ꝓpinquiores, propinquior autem dici poterit ille, ad quem jus proprietatis immediatè post mortem antecessoris descendit, vel propter ætatem. Vt si quis plures haberet filios, jus ꝓprietatis semp descendit ad primogenitum, eò quòd ipse inventus est primò in rerum natura, & alii remanebunt ei propinqui vel propinquiores, secundùm q̄, liberos habuerit vel non habuerit. Si autem in vita patris, antenatus decesserit sine hærede de se, frater postnatus locū suū obtinebit, & incipiet esse patri communi hæres ꝓpinquior, & alii postnati ꝓpinqui, & sic fiet de aliis in infinitū. Si autem frater antenatus in vita patris communis obierit, relicto hærede de se, nepos vel neptis ex eo incipiet esse in potestate avi, & hæres propinquior avo, propter jus proprietatis quod ei descendit, quamvis gradu remotior, & unde si avunculus vel amita hæres propinquus & non propinquior (quamvis gradu ꝓpinquior) extra seysinam, petat versus nepotem vel neptem, qui fuerit in seysina, obstabit eis exceptio ꝓprietatis, & q̄ hæredes propinquiores esse non poterunt avunculus vel amita. Et eodem modo, si petant versus extraneas personas, obstabit exceptio proprietatis, quia nepos vel neptis, vel alius maj° jus habuit. Si autem avuncul° vel amita, priùs quā nepos vel neptis, se posuerint in seysinam, tunc fiet per omnia, secundùm quod dicitur superiùs

periùs de fratre postnato, quòd ꝓcedit inter eos breve de consanguinitate, vel de recto, secundùm ꝙ, avunculus vel amita longam seysinā vel brevem habuerit. Et quod dicitur de fratre postnato, avunculo, vel amita hæredibus propinquis, obseruetur de omnibus aliis hæredibus ꝓpinquis in casu consimili. ¶ 3. Item sexus facit hæredem ꝓpinquiorem, ut si quis hæreditatem habens & uxorem, genuerit ex se filium vel filiam unam, vel plures, si omnes fuerint hæredes anteceſſoris, masculus sexus semper in succeſſione præferri debet sexui fœmineo: nunquam enim ad succeſſionem vocatur fœmina, quamdiu aliquis hæres superfuerit ex masculis, nisi cōtrarium fāciat modus donationis, ut ecce. Aliquis dat alicui terram in maritagium cum filia sua & hæredibus de corpore suo ꝓcreatis, ꝓcreatur filia, moritur maritus, alius ducit matrē in uxorē, generat ex ea filium, moritur mater: filia, ꝓpinquior erit hæres, & excludit masculum à succeſſione, & sic facit modus donationis filiam hæredem ꝓpinquiorem, & excludit à succeſſione sexum masculum. Item eodem modo, facit linea hæredem ꝓpinquiorem fœminam, in linea recta descendentem, & excludit masculum in linea transversali: Ut si quis filiam habuerit, vel filium, & ex eo nepotem vel fratrem, filia vel neptis fratri præfertur in succeſſione, propter lineam rectam quæ præfertur transversali. Item sanguis facit hæredem ꝓpinquiorem, & jus sanguinis excludit masculum, & præfertur fœmina, ut ecce. Aliquis ducit uxorem, & ex ea generat filium, & filiam, & mortua ea, posteà ducit aliam de qua generat filium, mortuo patre descendit hæreditas antenato filio de prima uxore, moritur seysitus sine hærede de se, dominus capitalis ponit se in seysinam, soror de eodem patre & eadem matre petit per assisam de seysina fratris sui, & frater de alia uxore eodem modo, soror de eodem patre & eadem matre obtinebit, & jus sanguinis excludit masculum. Item jus sanguinis eodem modo facit hæredem ꝓpinquiorē, & excludit tam sexum masculinum à succeſſione quàm fœmininū. Verbi gratia. Quidam duxit quandam in uxorem, & ex ea generat filium vel filiam, posteà, mortua prima uxore, ducit aliam, de qua generat filium vel filiam, filiꝰ de secunda uxore facit acquisitum, moritur sine hærede de se, soror de secunda uxore petit per assisam, frater vel soror de prima uxore eodem modo: soror de secunda uxore obtinebit, & excludit tam masculum quàm fœminam ex prima, ꝙ verum est. Sed ea quæ dicta sunt, secundùm quosdam, locum habent de perquisito in utroque casu, de hæreditate verò descendente aliud erit: quia habito respectu ad communem anteceſſorem talium, de quo hæreditas descendit, jus proprietatis nunquam respiciet fœminam, dum tamen ibi masculus fuerit vel ꝓveniens ex masculo, sive hæredes ꝓcreati fuerint ex uno patre & una matre, vel diversa. Et ꝙ dicitur de hæredibus propinquioribus & propinquis, obseruari debet in omni consimili casu, in omnibus aliis hæredibus, remotis & remotioribus. Et de hac materia inveniri poterit casus expressus, de termino sanctæ Trinitatis anno regni regis H. ttio, in comitatu Sussex. Assisa mortis anteceſſoris si Radulphꝰ de la Roche. Itē de Wilhelmo de Maundevill comite Essex et Matilda comitissa Here-

l. 2 Comm. 232.

ford. Et ad hoc facit, de tmino sancti Michaelis añ regni regis Hērici quarto incipiēte quinto in comitatu Lincolñ, de Ozberto filio Richardi & Bartholomeo fratre suo, ubi frater postnatus fuit in seysina & retinuit. Quod autem idem obseruari debeat de hæreditate descendente, quod de perquisito obseruatur videtur, cùm quilibet de seysina ꝓpria facit stipitem & primum gradum, sed re vera non est ita. Verbi gratia. Aliquis habet duos filios ex diversa matre & duas filias, frater antenatus erit patri suo ꝓpinquior hæres, & filius postnatus post eum propinquus, & filiæ hæredes remotæ. Cùm autem hæreditas descenderit filio antenato ut hæredi propinquiori, frater postnatus incipit esse hæres propinquior fratri antenato, sorores hæredes ꝓpinqui. Mortuo igitur fratre antenato sine hærede de se, descendit hæreditas ꝓpinquiori hæredi, hoc est fratri postnato, & non filiabus, licèt sunt hæredes ꝓpinqui, nec est multum curandum utrum sint de eodem patre & eadem matre, vel diversa. Si autem frater antenatus de prima uxore, vel postnatus de secunda uxore, perquisitum fecerit, si sororem habuerit de eadem matre, ꝓpt̄ jus sanguinis duplicatum tam ex parte patris quàm ex parte matris, dicitur hæres ꝓpinquior soror, quàm frater de alia uxore, licèt sit hæres propinquus. Possunt quidem esse pares quoad jus possessionis, cùm postnati liberum tenemtū acquisierint ex tempore, vel impares ante. Item eodem modo quoad jus sanguinis ꝙ poterint hæredes esse pares, cùm fuerint de uno patre vel de una matre, à quib⁹ jus descēdit. Si autem de diversis tunc impares. Et erit propinquitas sanguinis sicut propinquitas successionis. Refert etiam à quo fiat perquisitum, utrum ab extranea persona, vel à patre communi, vel ab alio antecessore sicut à fratre antenato. Et poni poterit casus in psona trium fratrum. Verbi gratia. Sit quòd pater communis seoffavit filium antenatum, qui est hæres suus ꝓpinquior, & mortuo primogenito sine hærede de se, antequam hæreditas acciderit ei, succedit ei frater medius de ꝑquisito, sicut hæres propinquior, & erit frater postnatus, tunc fratri medio hæres propinquior. Et si in vita primogeniti descendit ei hæreditas patrua, & de ꝑquisito homagium intervenerit, statim pertinebit ad fratrem medium successio & jus successionis, cùm primogenitus de perquisito non possit hæres esse & dominus. Non enim possunt simul stare perquisitum & dominium, ꝓpt̄ homagium: homagium enim expellit ꝑquisitum. Si autem ꝑquisitum factum fuerit ab extraneo vel ab alio vz. quàm à cōmuni antecessore, si hæreditas supervenerit homagiū factum ex ꝑquisito extraneæ ꝑsonæ, non expellit pquisitum quia in hoc casu non erit primogenitus hæres & dominus. Esto enim ꝙ facta sit donatio fratri postnato à patre cōmuni vel fratre antenato, & eo mortuo sine hærede de se, erit frater antenat⁹ hæres ꝓpinquior fratri postnato, & cum eo remanebit hæreditas si homagiū non intervenerit, & quāvis homagiū intvenerit, & hæreditas paterna ei descenderit, sēper habebit antenat⁹ primā seysinā ꝑ assisam mortis antecessoris, si capitalis dñs vel alia extranea ꝑsona fuerit in seysina. Si autem frater medius se pri⁹ posuerit in seysinā, tunc consulitur antenato per breve de recto, & cùm antenat⁹ seysinam habuerit & homagium inter-

2 Comm. 232.

intervenerit, si sit hæres ꝓpinquior antenato qui petat, non poterit seysina cum eo remanere, ratione supradicta, sed descendit jus primo filio vel filiæ liberis antenatis, si liberos habuerit, & consulitur eis, si petere velint seysinam, per breve de recto, facta narratione & computatione de seysina fratris postnati. Si autem liberos non habuerit frater antenatus, tunc statim fit descensus jure ad fratrem medium, et competit ei actio, per breve de recto, sicut competit liberis supradictis. Sed quid si dum frater medius petierit, incipiat frater antenatus hæredes procreare, talibus procreatis, cadit actio fratris, et incipit actio competere pueris: Sed si frater ante procreationem puerorum seysinam recuperaverit, non ꝓpt̃ hoc erit seysina auferenda, sed ei & hæredibus suis imperpetuum remanebit. Et vice versa, si cùm ab initio antenatus pueros habuerit et agere inceperint, et pendente placito esse desierint, extunc statim incipiet actio in persona fratris medii, sicut ab initio, si pueri non extarent, et idem jus q̃ cõpetit fratri medio, competit hæredibus suis in infinitum. Item esto quòd frater medius cùm seysinam acquisierit, sine hærede de se moriatur, adhuc illud idem erit dicendũ de fratre medio, q̃ dictum est de fratre postnato. s. quòd frater antenatus est ejus hæres ꝓpinquior. Sed quid si sine hærede fratres decesserint ut prædictum est, nec antenatus habuerit liberos, tunc vocandi sunt remotiores. Et quid si nulli omnino apparuerint hæredes qui petant? sic poterit seysina remanere cum antenato, non obstante homagio: quia licèt actio non deficiat neq; jus, deficit tamen probatio, cùm non sit qui petat. Item esto quòd frater medius fecerit perquisitum et moriatur sine hærede de se, et capitalis dominus sive extraneus se posuerit in seysinam, adhuc competit assisa mortis antecessoris fratri antenato non obstante homagio, & non fratri postnato, & cùm per assisam recuperaverit antenatus, extunc competat actio per breve de acto, vel pueris antenatis, vel fratri postnato, modo quo prædictum est, & non ut ex tali placito procedatur ad magnam assisam vel duellum, sed quòd fiat propinquitatis & parentelæ computatio. Sed quid si postnatus frater primã seysinam habuerit pacificam, et tempus, quòd sine brevi ejici non possit, & sine judicio, extunc competit actio fratri antenato & ejus hæredibus, si ipse præmoriatur, per breve de recto, ut facta computatione, sciatur quis eorum sit hæres propinquior: quo probato, non erit postnatus, ut videtur, per judicium ejiciend', quia si constiterit quòd frater antenatus sit hæres propinquior, tamen (quia homagium intervenerit) judicandum erit in eodem judicio, quòd postnatus in seysina remaneat, cùm seysina cum antenato non poterit remanere propter homagium, nec alia actione opus erit, per breve de recto, quòd super eodem jure inter easdem personas veniat actio super actionem, non magis quàm assisa super assisam, sed cùm frater antenatus ab initio fratrem postnatum recenter ejicere vellet, vel si non possit, & statim sibi acquirit per assisam mortis antecessoris. antecrem postnat' liberum tenem̃tum habere poterit ex tempore, si p assisam obtineret antenat' in jure possessorio & in causa possessionis, nihilominus secui posset actio in ꝑsona postnati super jure proprietatis, nisi sit qui dicat quòd

contra assisam & contra actionem per breve de recto posset postnatus defendere se per exceptionem. s. quòd antenatus non possit simul esse hæres & dominus. Item propinquiores hæredes esse possunt plures sicut unus, & cuilibet jus descendit quasi uni hæredi, ꝓpter juris unitatem, sicut sunt plures filiæ ꝓvenientes de eodem patre, & eadem matre, à quibus descendit hæreditas, & ubi omnes simul & insolidum hæredes sunt, eò quòd masculus non apparet, & non refert utrum eundem habuerint patrẽ & eandem matrem, vel diversos, habita tamen distinctione, secundùm ꝙ prædictum est, utrum sit hæreditas descendens vel perquisitum, et utrum fuerit de uno et eodem patre et eadem matre, vel diversis, et erit hæreditas inter illas dividenda in omnibus quæ recipiunt divisionem ratione personarum, pro virilibus portionibus, sed non ratione rei. Qualiter autem homagium facere debent, & quibus, et quando, et quomodo, et à quibus accipi debeat, infra plenius dicetur, de homagiis. Item possunt esse hæredes propinquiores plures in una hæreditate, masculi sicut fœminæ, sed non ratione personarum, sed ratione rei, et non simul et insolidum, sicut fœminæ et sicut unus hæres, sed sicut hæredes plures participes, & sicut partem capientes. Sunt autem hæredes & cohæredes, et cohæredum quidam sunt participes, et quidam non. s. nullam partem cum hæredibus capientes. Item possunt esse plures hæredes fœminæ et participes, tam ratione personarum, quàm rei, ut si quis teneat hæreditariè terram aliquam, quæ partibilis sit, et habuerit plures filias et hæredes, et sic erunt filiæ hæredes ꝓpinquiores, quia participes hæreditatis & capaces. Poterit etiam quis habere plures filias de una matre, et plures de alia, et sic sint omnes participes, et capaces hæreditatis paternæ descendentis, quantum ad hæreditatem paternam descendentem, non erunt tamen participes et capaces quantum ad perquisitum fratris vel sororis qui fuerint de eadem matre. Illæ vero quæ fuerint de eadem matre erunt hæredes propinquiores, participes et capaces de perquisito fratris vel sororis ꝓpter sanguinem. Et illi qui sunt de diversa matre, masculus sive fœmina, propinqui erunt hæredes & recti, et in vita aliorum nunquam participes nec capaces in vita talium, sed post mortem. Et regulariter verum est, quòd omnes illi, propinquiores dicuntur esse hæredes, ad quos jus ꝓprietatis descendit jure hæreditario. Si autem de necessitate, per conventionem et conditionem tacitam vel expressam, vel ꝓ defectu hæredum vel ꝓpter delictum, jus propietatis ad donatorem vel ad dominum capitalem revertatur, qualitercunque, ut eschaeta, licèt hæres non sit, et in aliquo casu loco hæredis, propter terram quæ ad ipsum revertitur in dominico, seysina semper sequetur ipsum, cùm sit loco hæredis, licèt non sit hæres, & cum eo permanebit hæreditas, ut eschaeta, & extinguitur homagium, et servitium, cùm non sit hæres qui petere possit vel qui petat. Cùm autem jus ꝓprietatis sic ad donatorem reversum fuerit, licèt alius fuerit in seysina ex donatione ejus, qui donare non potuit, extinguitur omnino warrantum, ut si donator ad warrantum vocatus fuerit, warrantizare non tenetur, eò quòd jus habet petendi terram illã in dominico, quòd si homagium ceperit, vel servitium,

vel

vel cõfirmaverit tale donũ,ut ſuprà dictum eſt, tunc tenebitur ad warrantum.Et notandũ quòd hæredũ,quidã ſunt veri hæredes,& quidã ſunt quaſi hæredes,in loco hæredum,& ꝑ hæredibus habentur,veri hæredes ex cauſa ſucceſſionis,quaſi hæredes,& loco hæredum,vel ꝑ hæredib⁹,ꝑ modum donationis:ſicut ſunt aſſignati, vel loco hæredum ſicut domini capitales, quibus revertitur hæreditas,ꝑpt̃ defectum, vel ꝑpter delictum,ſicut eſchaeta ꝑpt̃ defectum hæredis,cum hæredes deficiant in linea deſcendente:ꝑpter delictum. i. ꝑpter feloniam,ubi impeditur deſcenſus, licèt hæredes extiterint aut parentes. Item ꝑpt̃ modum donationis,ut ſi donator dicat,do tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, & ſi hæredes tales non habuerit, vel ſi habuerit & defecerint, tunc do tali & hæredibus ſuis quos de corpore ſuo habuerit, & ſic in infinitum de pluribus, tales ſuccedunt non ex cauſa ſucceſſionis, ſed hæredes erunt per modum donationis.

CAP. XXXI.

1 ¶ *De gradibus ſucceſſionis & parentelæ.* 2. *De perſonis eorum qui aliis ſuccedere debent, & de ordine ſucceſsionis.* 3. *De hæredibus qui ſuccedunt non ex ſucceſsione ſed ſubſtitutione per modum donationis.*

DIctum eſt ſuprà de qualitate hæredum & differentia,& qui vocãtur ad ſucceſſionem,& qui aliis in ſucceſſione præferuntur,ſicut hæredes propinquiores. Sed quoniã hæreditas,& jus ſucceſſionis deſcendit per gradus: Ideò videndum eſt de gradib⁹ ſucceſſionis,& parentelæ, & qualiter jus deſcendit, & ꝑ quas perſonas, ad eum qui in jure ꝑprietatis ſeyſinam petierit alicuj⁹ anteceſſoris. Et ſciendum quòd cognationum ſive parentelarum aliæ ſunt ſuprà, aliæ ſunt infrà, aliæ ex tranſverſo, ſive à latere. Parentes verò qui ſunt ſuprà, dici poterunt anteceſſores & parentes, ſed qui mortui ſunt & hæredes antecedunt, i. cedunt ante,& hæredes cedunt eis ſub,quaſi ſuccedunt. Eſt enim cedere, quaſi recedere, & eſt cedere alio ſenſu venire. Illi verò qui ſunt infra rectam lineam, vel tranſverſalem, dici poterunt rectè cognati & hæredes. Illi verò qui ſunt ſuprà in linea tranſverſali, dici poterunt rectè parentes & hæredes, deficientibus illis qui ſunt inferiùs, & alio modo, quamvis impropriè cognati dici poterunt,& hæredes,eò quòd anteceſſores ſuccedunt ꝑ defectu inferiorum.Superior autem cognatio parentum, ſive anteceſſorum qui mortui ſunt in linea recta aſcendente eſt, & incipit à primo gradu, vz. à patre vel matre aſcendente uſq; ad avum à ſecundo gradu.s.ab avo,uſq; ad proavum, à tertio gradu.s.à proavo, uſq; ad abavum, & ſic à quarto gradu.s.ab abavo uſq; ad atavũ,ſic à quinto gradu. s.ab atavo, uſq; ad tritavũ qui obtinet in cõputatione ſextũ gradum. Ulteriùs autẽ non fit cõputatio aſcenſus,quia talis cõputatio excederet memorias homiñ.Et ſic reſolvẽdo à tritavo cõputato ꝑ patre,vel tritavia ꝑ matre, fieri poterit deſcẽſus jure uſq; ad trinepotẽ & trineptẽ. Et eſt inferior cognatio,faciẽda.Eſt etiã cõputatio liberorũ & hæredũ recta linea deſcendentium,à primo gradu.s.à patre vel matre uſq; ad trinepotẽ vel trineptẽ, ut à patre vel matre uſq; ad nepotem vel neptem, & à nepote vel nepte,uſq; ad ꝑnepotem, vel proneptem, & ſic de gradu in gradum uſq; ad trinepotem,

& ulteriùs si necesse fuerit. In quo casu, nullus debet vocari ad successionem in linea transversali, descendendo vel ascendendo, masculus nec fœmina, quamdiu aliquis hæres superstes superfuerit in linea recta descendente, sed illis omnino deficientibus in parentela, de necessitate revertitur jus proprietatis ad eos, qui sunt in linea transversali descendentes. Et incipienda est computatio parentelæ in primo gradu ꝑ omnes gradus, & hæredes, ad quos jus proprietatis descenderit, sicut à communi stipite eorum qui utrumq; jus habuerint, videlicet proprietatem & possessionem per omnes gradus, & personas illas, quas seysina sequi deberet, si vivi peterent, vel tempus, quòd hæredes esse potuissent, expectassent. i. si aliquid ad eos descenderit, mortuis antecessoribus. Et in quocunq; gradu in linea rectè descendente hæredes defecerint, revertitur de necessitate jus proprietatis ad eos qui sunt in linea trāsversali scilicet ad fratrem patris vel matris, vel sororem & promedium quasi per plures gradus. Si autem nullus omnino pervenerit hæres à primo gradu in linea rectè descendente, & frater antenatus obierit in vita patris communis sine hærede, vel si hæredem habuerit, & in vita patris defecerit, & omnes fratres præmortui, tunc fiat computatio à primo gradu immediatè, sicut à communi stipite, à patre vel à matre existentibus in seysina, usq; ad fratrem vel sororem exeuntem in linea transversali: qui quidem cùm seysinā suā obtinuerint, faciunt stipitem & lineam rectā descēdendo, quantum ad suos hæredes. Si autem tempore descensus, filiꝰ vel filia defecerint, & hæredes habuerint recta linea descendendo. s. ad nepotes vel neptes vel ulteriùs, & quidam defecerint, & quidam non, ꝑ omnes gradꝰ, & ꝑ omnes ꝑsonas ꝑ quas jus descendisse debuit si viverent, fiat computatio discensus & juris, ad illum qui superstes est & petit. Si autem tales aliquando extiterint & defecerint, in tali omnino linea descēdente in vita antecessoris. tunc quia jus de necessitate revertitur ad alios qui sunt in alia linea transversali, fiat computatio parentelæ & descensus à primo gradu, & communi stipite, usq; ad talem per omnes gradus & personas ad quas jus descendit dum viverent, vel descendere debuit si expectarent quòd hæredes essent, omissis illis omnibus qui mortui sunt in vita antecessoris, ac si nunquam essent in rerum natura. Et si ulteriùs ad aliquē jus descenderet, fiat per omnia ut suprà dictum est de hæredibus inferioribꝰ recta linea vel transversali venientibus. Illis autem omnino deficiētibus ad quos jus descendit inferiùs in linea recta descendente, vel trāsversali, oportebit de necessitate quòd jus ꝓprietatis descendet ad parentes vel cognatos qui sunt in linea transversali ascendente, sicut ad fratrem avi, & sic in linea descendente ꝑ omnes hæredes suos usq; ad illum qui petit, & si omnes tales defecerint, tunc ad superiores, videlicet ad fratrem ꝓavi, & omnes hæredes suos, & sic de gradu in gradum, & hærede in hæredem, usq; ad illum qui petit. Dividitur autem aliquando computatio descensus per plures lineas, & per plures gradus, ꝓpter hæredum pluralitatem qui cadunt in descensus, videlicet ubi hæreditas descendat pluribus filiabus, quarum omnes sunt cohæredes participes & capaces. Et ibi dividitur jus ꝓprietatis in ꝑsonas plures, & plura capita, & quandoq;

doq; bifariè, trifariè, quadrifariè per ſubdiviſiones, ſecundùm ꝙ inferiùs in narratione juris, per breve de recto, manifeſtiùs apparebit. Et ubi quælibet ꝑſona facit ſibi ſtipitem in primo gradu & lineam rectam deſcendentem, non autem ꝑ omnes perſonas quæ aliquando hæredes extiterint, licèt propinquiores, facienda eſt computatio deſcenſus, niſi tantũ ꝑ illas, quæ expectaverint mortem anteceſſorũ, per quam jus ꝓprietatis ad eas deſcendit, vel ſaltem ad hæredes de corpore ſuo venientes: quia ſi quis plures habuerit filios & filias, & antenatus hæres ꝓpinquior in vita patris communis, ſine hærede de ſe deceſſerit, poſtnatus ſtatim poſt eum eſt hæres propinquior, ex quo nihil juris deſcendit fratri antenato dum vixerit, ac ſi nunquam eſſet in rerum natura, non fiet mentio de ꝑſona ſua, ſed immediatè fiat computatio deſcenſus, ad fratrem poſtnatum qui expectavit, quod jus ei deſcendit. Idem etiam erit, ſi frater antenatus liberos ex ſe habuerit, & in vita patris communis omnes deceſſerunt, antequam eis aliquid jus deſcenderit. Si autem frater antenatus, vel liberi ſi quos habuerit, patrem communem ſuꝑvixerit, ſaltem per unam horam, & ſic expectaverit deſcẽſus juris ad eos, & ſic ſtatim obierint, oportet facere mentionẽ in deſcenſu juris de ꝑſona ipſius ad quem jus deſcendit. Et eodẽ modo ſi plures ſint ꝑſonæ & hæredes, ad quos jus deſcendit gradatim & ſucceſſivè, de ſingulis hæredib⁹ oportebit facere mentionem in deſcenſu: ſic incipiendo à cõmuni ſtipite, & unde talis anteceſſor fuit ſeyſit⁹ in dominico ſuo ut de feodo &c. Et de talibus, ut quidam dicunt, deſcendit hæreditas, & deſcẽdere debuit tali ut filio & hæredi, & de talibus uſq; ad talem, & ſic de hærede uſq; ad hæredẽ, uſq; ad petentẽ, ꝙ quidẽ dici poterit, nõ de eo qui ſine hærede in vita patris deceſſerit, vel ſi hæredes haberet, & omnes in vita patris deceſſerint, antequam aliꝙ jus eis deſcenderit. Si autem frat̃ antenat⁹, relicto hærede in vita patris deceſſerit, tunc fiat computatio talis deſcenſus infrà. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. Et de tali anteceſſore deſcendere debuit jus tali, ut filio & hæredi. Sed dici non debet ꝙ aliquid jus ei deſcẽdit, cùm nõ expectaret ꝙ deſcenderet. Et ideò ſic facta mentione de eo qui in vita patris ſic obiit dicatur, & quia talis fili⁹ nõ expectavit ut jus ei deſcẽderet à tali anteceſſore, deſcendit jus tali, ut nepoti vel nepti, & ſic deinceps, deſcendendo uſq; ad petentẽ. Sed re vera ſive antenat⁹ moriatur in vita patris, vel alterius anteceſſoris, & ſive liberos habuerit ſive nõ, ſemper debet mẽtio fieri de eo in quolibet deſcenſu, ꝓpt̃ jus ꝙ ei deſcẽderet, ſi mortẽ anteceſſoris expectaret. ¶ 2. Facta mẽtione de gradib⁹, bonũ eſt videre de ꝑſonis ſuccedentiũ, & qui in ſucceſſione aliis præferũtur, à primo gradu uſq, ad ultimũ. In primo verò gradu ſedent pat̃ & mat̃, qui faciunt ſtipitẽ cõmunẽ. In ſecundo verò gradu in linea deſcendente ſunt fili⁹ & filia. In tertio nepos & neptis, & ſic deinceps in infinitũ, ſecundùm ꝙ prædictũ eſt in parte, & ubi omnes ꝓpinquiores remotioribus præferuntur. Et iſtis omnino deficientibus, tunc in ſecundo gradu in linea trãſverſali ſunt frater patris & matris ſoror, et hæredes eorũ in infinitũ deſcendẽtes. Itẽ in linea recta aſcẽdente, av⁹, ꝓav⁹, in ſuis gradib⁹, & ſic ulterius ſecundùm ꝙ prædictum eſt, et eorum hæredes à latere ꝓvenientes

in infinitum, ut supra dict' est. Item frater patris, & soror dicuntur patru' & amita, & si ex amita ꝓcedat filius, vel filia, dici poterunt quant ad nepotem ꝓprior amitiv' & ꝓprior amitiva, & sic eor filii & filiæ, nepos & neptis, & ulteriùs descendendo in infinitum. Illi verò qui ex patruo ꝓcedunt, filius vel filia, patrueles nuncupantur, & sic deinceps eor filius & filia in infinitum descendendo. Item in linea recta descendente vel transversali, ex parte filiæ alicujus, soror filiæ vel frater, denno eodemque patre & diversa matre, consobrina dici poterit, & frater ex talibus consobrinus, & horum filius vel filia, nepos, neptis, & sic deinceps. Item soror filiæ vel frater de una & eadē matre, sed diverso patre, soror uterina, frater uterinus, dici poterunt, & sic eor filius & filia, & sic deinceps ut suprà. Item soror patris dicitur amita, & soror matris dr matertera, & eor filius & filia, & sic in infinitum. Et istis omb' deficientibus, ad superiores fiet descensus, sicut ad fratrem avi vel aviæ, vel ad sororem in linea trāsversali, sicut ad patruum magnum, vel amitam magnam, & ad eor hæredes, filium vel filiam, & sic deinceps. Et illis omnino deficientib', tunc ad fratrem ꝓavi ex parte patris, qui dicitur ꝓpatruus magn', vel ejus sororem, q̄ dicitur ꝓamita magna, & sic deinceps ad filios & filias, eor nepotes & neptes. Illis autem deficientibus, ex parte patris, tunc vocentur fratres abavi & abaviæ, qui dicuntur abpatruus magn', & abavita magna, & eor hæredes in infinitum. Et istis deficientibus ex parte patris, frater atavi vel ataviæ, qui dicuntur atpatruus magnus, & atavia magna & eor hæredes in infinitum. Quibus deficientibus, vocantur ex parte patris frater, & soror, triavi & triaviæ, qui dicuntur tripatru' magn', & tritavia magna, & eorum hæredes in infinitum. Et ex alia parte transversali à parte matris, ut si avunculus vel matertera, & omnes alii hæredes defecerint, tunc vocantur fratres & sorores avi vel aviæ ex parte matris, et vocantur avunculus magnus, & matertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et illis deficientibus, tunc vocantur ex parte matris frater proavi & proaviæ, vel soror qui dicuntur proavunculus magnus & promatertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et sic gradatim vocandi sunt abavunculus magnus, & abmatertera magna, & atavunculus magnus, & atmatertera magna ex parte matris in linea transversali, triavunculus magnus & trimatertera magna ascendendo, & eorum hæredes in infinitum. Et qualiter gradus cognationis computentur, & quo gradu, quis distet ab alio in linea descendente vel ascendente, in figura superiùs in arbore ante principium libri picta, manifestiùs quasi ad oculum apparebit. ¶ 3 Succedit quis alteri, vel quasi succedit, non quidem jure hæreditario ut hæres, sed propter defectum hæredis, vel delictum, sicut capitalis dominus vel feoffator in eschaetam suam, de quo superiùs fit mentio in titulo, de donationibus. Succedit etiam quis alteri, vel quasi, non quidem jure hæreditatio, vel jure successionis, ut hæres, sed ex causa substitutionis, per modum donationis, de quo etiam superiùs fit mentio titulo eodem, ut si dicat donator in donatione facienda. Sciant, &c. quòd dedi tali, tantam terram & tantam cum pertinentiis, habendum & tenendum sibi & hæredibus

redibus ſuis de corpore ſuo ꝑcreatis tantùm, & quo caſu, cùm oñs hæredes remotiores excludantur, ſi terra reverſura ad donatorem ꝑ conditionē tacitā vel expreſſā, ſi tales hæredes defecerint, ſicut adjiciat donator in charta donationis: & ſi talis, tales hæredes non habuerit, vel ſi habuerit, & defecerint, ꝙ terra illa revertatur ad alium fratrem ſuū, vel extraneum, habendꝫ & tenendꝫ ſibi & hæredibꝰ ſuis, de corpore ſuo ꝑcreatis, ut ꝑdictum eſt, & ſic deinceps pluribus ſucceſſivè. Si tales hæredes non habuerit primus feoffatus, ad ſubſtitutum non deſcendit aliquod jus, ꝑ ꝙ competat ei aſſiſa mortis anteceſſoris, de ſeyſina primi feoffati, in jure poſſeſſionis, nec breve de recto, ſuper jure ꝓprietatis. Et unde ꝙ res magis valeat quàm pereat, & ꝙ effectū habeat donatio, q̄ de voluntate donatoris ꝓceſſit, ſi poſt mortē primi donatorii ſubſtitutus ſe juſtè poſuerit in ſeyſinam, & donator vel ejus hæres petierit, contra actionem ſuam ſubſtituto dabitur exceptio, de modo donationis. Si autē extra ſeyſinam poſitus ſubſtitutus petat, non conſulitur ei, niſi ꝑ breve formatum de ſubſtitutione facta, ꝑ modꝫ donationis, quod in ſe modum contineat: breve autem tale erit ut liquere poterit.

Cap. XXXII.

1 ¶ *De partu ſuppoſito, & cū uxor fecerit ſe prægnantē cū non ſit, ad exhæredationē veri hæredis.* 2 *Breve de videndo mulierem ut ſciatur utrū ſit prægnās vel non.* 3 *Breve Conſtabulario quòd recipiat eā in caſtro ſuo.* 4 *Item quòd ad querelā hæredis videatur.* 5 *Itē quòd vic. faciat eā venire corā Juſtic. apud Weſtmonaſterium.* 6 *De præſumptione quia naſcitur ex uxore.* 7 *Breve de eo quòd nutriverat aliquē in domo ut filiū & hæredē qui nec eſt filius nec hæres.* 8 *Item cū verus hæres moriatur infra ætatem ſupponit cuſtos aliū extraneū, vel ſi habeatur ſuſpitio quòd mortuꝰ ſit, breve quòd videatur.* 9 *Breve ſi hæreditas hæredis mortui debeat eſſe eſchaeta domini Regis.* 10 *Cùm talis mulier in judicio convicta fuerit vel confeſſa quòd prægnans non ſit, breve de faciendo ſeyſinam vero hæredi.*

Dictū eſt ſuprà ꝙ ꝑſumitur ꝙ quis ſit hæres, eò ꝙ naſcitur ex uxore, & ꝙ ſit hæres, quē nuptiæ demōſtrāt. Et quoniā aliquādo ſupponitur partꝰ a uxore, q̄ ſe facit ꝑgnātē cū nō ſit, & aliquādo à cuſtode, qui (mortuo vero hærede) ſupponit extraneū, & nutrit ut hæredē ad hæreditatē, & ad exhæredationē veri hæredis, cū non ſit filius nec hæres: Ideo de partu ſuppoſito videndꝫ, & qualiter hujuſmodi malitia in curia Regis cōvincatur. Eſto igitur ꝙ uxor alicujꝰ in vita viri ſui ſe ꝑgnantē fecit, cū non ſit, vel poſt mortē viri ſui ſe ꝑgnantē fecit cū non ſit, ad exhæredationē veri hæredis, vel fortè cum ꝑgnans ſit, non ſit veriſimile ꝙ partus poſſit eſſe viri defuncti. Et in duobꝰ primis caſibus, ubi ſe fecerit ꝑgnantē, cū non ſit, ad querelā veri hæredis, ꝑ ꝑceptum domini Regis, faciat vic. venire talem mulierem corā eo, & corā cuſtodibus placitorum coronæ, vel etiam corā aliquo quem dñs Rex juſtic. conſtituerit, & faciat eam videri à diſcretis mulieribus, & tractari ꝑ ubera, & ꝑ ventrem, ad inquirendā veritatem, & ſi ſuſpitio habeatur alicujus falſitatis, qualitèr debeat cuſtodiri. Et de hac materia inveniri poterit in rotulo de termꝫ ſan. Hilar. & de termꝫ Paſchæ anno Reg. H. quinto in coñ. Norf. De Petro conſtabulario de Manton, & Muriella quæ fuit uxor Wilhelmi

helmi de Maũton, & in quo casu, necesse erit inquirere ab uxore de tẽpore conceptus sui, & de morte viri sui, & de accessu vel recessu suo, sub ea forma, breve erit tale. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi, quòd omni dilatione & occasione postposita, venire facias coram te, & coram custodibus placitorum Coronæ nostræ in pleno comitatu tuo, vel coram tali quem ad hoc justic. nostrum constituimus, A. quæ fuit uxor B. & quæ se facit prægnantem, & coram prædictis custodibus facias eam videri per legales & discretas mulieres, per quas veritas melius sciri poterit, & diligenter tractari à mulieribus prædictis per ubera, & per ventrem, modis omnibus quibus inde melius possit certiorari utrum prægnans sit necne, & si prædicti custodes & mulieres viderint quòd prægnans sit, vel inde dubitaverint, tunc illam poni facias in castro nostro tali, & ita quod nulla domicella quæ prægnans sit, vel alia, de qua suspitio possit haberi alicujus fallitatis faciendæ, sit cum ea, & in castro illo moram faciat, quousque de partu suo constare possit. Provideas etiam quòd in castro illo ita discretè custodiatur, ne in custodia illa de partu suo possit falsitas evenire, mandavimus enim constabulario tali quod in prædicto castro eam recipiat, &c. Et si alius ad hoc quàm vic. constituatur Justic. ut prædictum est, tunc addatur in fine clausula ista: Quia mittimus talem, ut cum ipso & per ipsum negotium illud perducas ad effectum. Breve autem quod dirigitur constabulario quòd eam recipiat, tale erit. ¶ 3. Rex tali constabulario salutem. Præcipimus tibi, quòd talem mulierem, quæ se facit prægnãtem in tali castro (cùm pervenerit ad te) recipias, & ita quòd in eodem castro moram faciet ad custum suum proprium, & si duæ mulieres vel tres de progenie tali voluerint visũm de ea facere singulis diebus, semel in die in prædicto castro, hoc eis permittas. Teste, &c. Et hoc ita fiat si uxor fecerit se prægnantem in vita viri sui: Si autem post mortem viri se prægnantem fecerit cùm non sit, ad exhæredationem veri hæredis, & petat se mitti in possessionem bonorum nomine ventris, ad malitiam convincendam fiat tale breve ad querimoniam hæredis. ¶ 4. Rex vic. salutem. Monstravit nobis A. frater B. quòd cùm talis fœmina, quæ fuit uxor prædicti B. prægnans non sit, ipsa falsò dicit se esse prægnantẽ de prædicto B. & ad exhæredationem ipsius A. de terra quæ fuit prædicti B. quæ ad ipsum A. jure hæreditario descendere debuit ut dicit, tanquam ad fratrem & hæredem ipsius B. si prædicta talis de eo prolem nõ habuerit. Et quoniã tantam excogitatam malitiam volumus impedire, tibi præcipimus, quòd assumptis tecum discretis & legalibus militibus & discretis & legalibus mulieribus de comitatu tuo, in propria persona tua accedas ad ipsam talem mulierem, & coram prædictis militibus facias eam videri à prædictis mulieribus, & diligenter tractari per ubera, & per ventrem, modis omnibus, quibus melius & honestius inde poterit certiorari. Et si ipsam invenerint p̃gnantem vel imp̃gnantẽ, diligenter inquirant de tẽpore conceptus, quoquo modo, quando & ubi, & quando illa crediderit se esse pariturã. Et inquisitionẽ q inde feceris, scire facias justic. nostris tali die apud Westm̃ evidenter & distinctè, & apertè, p literas tuas sigillatas, & per discretos milites ex illis, qui inquisitioni illi interfuerunt,

&

& cognita veritate, fiat inde, q̄ justè fuerit faciend', & interim prædicta talis salvo custodiatur in castro tali, vel alibi tuto loco, ad omnem suspitionē tollendam alicujus falsitatis faciendæ, donec de partu ipsius constiterit. Et habeas ibi hoc breve, & nomina militum, & mulierum per quoꝝ sacramētum inquisitionem illam feceris. Teste, &c. Si autem talis mulier venire debet corā justic. apud West. tunc fiat breve in hac forma, q̄ vic. habeat corp⁹ ejus. ¶ 5. Rex vic. salutem, p̄cipimus tibi, q̄ oñi occasione postposita, habeas coram justic. nr̄is apud W. tali die, corpus A. quæ fuit uxor B. q̄ se dicit esse p̄gnantem, cùm non sit, ad respondend' C. quare se facit falsò p̄gnantem cū non sit, ad exhæredationem ipsius C. T. &c. Cùm autem mulier sic fuerit cautè custodita, & omni suspitione per talem custodiam sublata, si fortè p̄gnans extiterit, & peperit, de facili perpendi poterit utrum partus ille fuerit viri sui defuncti verè vel præsumptivè, vel alterius: computato tempore, scilicet à tempore quo dicebat se concepisse, & etiam à morte viri usque ad diem pariendi. Dicunt enim quidam, licèt alii sunt in contraria opinione, quòd mulier tempus pariendi etiam (p̄ unum diem) excedere non potest, nisi fortè partus in utero mortuus sit, vel ad monstrum declinaverit cū discrimine matris. Anticipare tamen potest tempus pariendi, ut pareat præmaturè, & si monstrosum vel prodigiosum enixa fuerit, partus ille inter liberos non computabitur, vel communerabitur, quantum ad successionem. Partus autem qui membrorum officia ampliaverit, ut si sex digitos habeat in una manu, vel diminuit, ut si non nisi quatuor tantùm, tamen quia aliqualiter videtur effectus esse ut homo, inter liberos communerabitur quoad successionem. Et notandum secundum quod superiùs dict' est q̄ si cohabitaverint vir & uxor, nec sit impedimentum ex aliqua parte quin generare possent, & uxor de alio quā de viro conceperit, partus legittimus erit sive ipsum vir advocaverit sive deadvocaverit: & legittimus erit ꝓpter p̄sumptionem, eò quòd nascitur ex uxore. Talis enim præsumptio non admittit ꝓbationem in contrarium. Si autem simul habitaverint vir & uxor, & vir ꝓpter aliquod impedimentum legittimum q̄ probari possit, generare non possit, si uxor de alio conceperit, ꝓpter cohabitationem p̄sumitur quòd partus sit legittimus, eò quòd nascitur ex uxore, & standum erit tali præsumptioni donec probetur in contrarium, & sic in istis duobus casibus præsumptio præfertur veritati. Et si pater partum semel advocaverit, iterum illum deadvocare non poterit, si hoc probetur. Si autem cùm generare non possit, propter legittimum impedimentum, partum in utero vel æditum deadvocaverit, & ut decet, à domo sua amoverit, nihilominùs tamen standum erit præsumptioni, quod partus legittimus sit, eò quòd nascitur ex uxore, admittitur tamen probatio in contrarium, si certis indiciis doceatur, cuòd legittimum extiterit impedimentum, & sic vincit talem præsumptionem veritas, & probatio vera. Et licèt per talem probationem, partus fuerit advocatus à patre, partus nunquam efficietur legittimus, cùm hoc esset in præjudicium veri hæredis. Si autem cùm diu simul non cohabitaverint ꝓ biennium vel ultrà: sive vir generare possit sive non, & uxor concipere vel non,

non,si uxor ab alio conciperet,vel partum ſuppoſuerit,ita quòd vehementer præſumi poſſit,propter temporis intervallum & diſtantiam locoꝝ,quòd vir talem partum non genuerit, ſive talem partum advocaverit ſive non, nunquam efficietur partus legittimus. Et licèt præſumatur quòd legittimus ſit, eo quòd naſcitur ex uxore, tamen non erit ſtandum tali præſumptioni, nec erit neceſſe probare contrarium,cùm ipſa veritas, ſi de ea conſtiterit ꝙ ſimul non cohabitaverunt, doceat contrarium. ¶ 6 Dictum eſt ſuprà de uxore quæ falſò ſe facit prægnantem in vita viri ſui vel poſt mortem cum non eſſet, nunc autem dicendum eſt ſi vir vel uxor nutrierit aliquem ut filium & hæredem,qui nec eſt filius nec hæres, ad exhæredationem veri hęredis, ſive partus ſit ſuppoſitus, ſive ab alio conceptus, & ad querelam veri hæredis ſummoneantur,quòd ſint coram juſtic.per tale breve.¶ 7 Rex vic. ſalutem præcipimus tibi,quòd habeas coram juſtic.noſtris,&c.corpus A.& B.uxoris ſuæ,vel corpus alterius ipſorum,ad reſpondendum C. filio vel nepoti vel alteri hæredi ipſius A.qui ſe gerit pro hærede ipſius A. quare nutriri faciunt D.ſicut filium & hæredem ipſius A.ad exhęredationem ipſius C. qui nec eſt filius nec hæres ipſius A. nec eſſe poteſt, ut idem C.dicit. Et habeas ibi hoc breve Teſte, &c. Et in quo caſu, cùm comparuerit pater vel mater,vel eorum alter,& talem nutritum produxerint,tunc ſi talem nutritum in judicio ad filium & hæredem recognoverint, & præſumptio ſit pro eis quæ non admittit probationem in contrarium, ut ſi naſcatur de uxore, quæ concipere poteſt, licèt ab alio quàm à viro ſuo concipiatur, vel ſi fortè ſupponatur,cùm ſimul cohabitaverint,nec ſit impedimentum ex parte viri quin generare poſſit,nec eſt impedimentum ex parte matris, quin concipere poſſit propter ſterilitatem & ſenectutem,talis filius & partus erit legittimus. Si autem verus hæres docere poſſit contrarium aliud erit, licèt parentes aliud in jure confeſſi ſunt, dum tamen hoc probetur. Debet enim confeſſio facta in jure,naturæ & veritati convenire.Pendente tali placito, antequam de tali partu conſtiterit,moritur partus & ſubſtituitur ei alius,& nutritur ut hæres,ad querimoniam igitur veri hæredis fiat tale breve. ¶ 8. Rex vicecom̃ ſalutem. Oſtendit nobis & conſilio noſtro A.frater B.qui ſe facit hæredem ipſius B.ſi C.uxor B.& filius ipſius B.ſine hærede de corpore ſuo deceſſerit,quòd cùm placitum ſit in curia noſtra,&c. inter ipſum B. & prædictam C. uxorem ejus ex una parte & eundem A. ex altera, & ipſi B.& C.in eodem placito fecerint attorn̄,& ad clamorem ipſius C.& multarum gentium, habita aliquando ſuſpitione quòd eadem C. mortua ſit, & dictum ſit multotiens attornato ipſius C. quòd ad ſuſpitionem talem tollendam,ipſam producerent coram juſtic.& vivam exhiberēt,ipſi eam nullatenùs produxerint propter quod major jam ſuborta eſt ſuſpitio quàm ſolebat quòd mortua ſit,& mors ejus concelata ad exhæredationem ipſius A. Et ideò nefalſitas veritati præferatur,tibi præcipim°,ꝙ aſſumptis tecũ quatuor militibus de comitatu tuo, quos ad hoc legales eſſe videris in propria perſona tua,ſimul cum prędicto A.accedas ad talem locum,ubi prædicta C. moram facit,ſicut attornati ſui in curia noſtra nuper recognoverunt,& eā à

p̄dictis

ꝑdictis militib⁹, simul cũ ꝑdicto A. & aliis, quos idẽ A. de familia sua secum adducet, & videri facias si adhuc sup̃stes sit & viva, & si viva sit, tunc in quo statu eã inveneris, & secundꝫ ꝙ eã inveneris, certos reddas nos & justic. nostros tali loco, tali die evidẽtèr, distinctè, & aperte ꝑ literas tuas sigillatas sigillo tuo, & sigillis quatuor ꝑdictoꝝ milit, & habeas ibi nomina militum & hoc breve Teste, &c. Itẽ cũ legittimus hæres fuerit in custodia alicujus dñi capitalis, & mortu⁹ sit, & ille capitalis dñs alium extraneũ supposuerit loco talis, tunc ad querimoniã veri hæredis vel alterius fortè, ad quẽ ꝑtinet hæreditas, ut eschaeta, ut si verus hæres qui mortu⁹ est teneret de dño Rege in capite vel de alio, & tunc fiat tale breve in ꝑsona Regis. ¶ 9. Rex vicecoñ salutẽ. Præcipe A. & B. uxori ej⁹, ꝙ juste, &c. reddãt nobis tantã terrã cum ꝑtinentiis, &c. in tali villa, q clamam⁹ ut eschaetã nostrã, & q̃ ad nos reverti debet ut eschaeta nostra, eò ꝙ C. filia & hæres B. qui de nobis tenuit in capite obiit sine hærede, & in q̃ ꝑdicti A. & B. non habẽt ingressũ, nisi per hoc ꝙ ꝑdictus A. duxit ꝑdictã B. in uxorẽ, postq̃ã falsò & ad exhæredationẽ nostrã, supposuit ꝑdictã B. loco ꝑdictæ C. q̃ mortua est, & fecit eam nominari C. & nutriri ac si esset filia & hæres ꝑdicti B. q̃ nec est filia nec hæres ejus, sed filia talis ut dicitur, & nisi fecerit, &c. Et quid si ꝑdicta B. supposita, priùs homagium fecerit dño Regi vel alteri, cujus eschaeta terra esset? quæritur an obstare debeat homagiũ, & est veꝝ quòd non, ꝓpter errorẽ ꝑsonæ, cepit enim homagiũ talis ꝑsonæ sicut filiæ & hæredis talis, q̃ nec fuit filia nec hæres. Itẽ de tenemẽto ꝙ de eo tenere debuit cepit homag', sed nullũ tenemẽt de eo tenere debuit, cũ non esset filia nec hæres B. & ideò homagiũ nullũ, ꝓpter errorẽ, quia qui errat, non cõsentit. Cùm autẽ mulier, q̃ se facit ꝓgnantẽ, in judicio cõvicta sit, vel cõfessa ꝙ ꝓgnans nõ sit, tunc habeat verus hæres tale breve capitali dño directũ, de capiendo homagiũ suũ. ¶ 10. Rex tali capitali dño salutẽ. Sciatis ꝙ A. q̃ fuit uxor B. dedit nobis & cõsilio nostro intelligi, ꝙ ꝓgnans fuit de ꝑdicto B. viro suo, & quoniã hoc dicebat ad exhæredationẽ C. fratris & hæredis ipsius B. si ꝑdicta A. ꝓlẽ ab ipsa B. non haberet, ut idẽ C. dicebat, nos ad querimoniã ipsi⁹ C. fecim⁹ eam teneri sub custodia, quousq; sciri possit, secundꝫ debit naturæ, utrum ꝓgnans esset necne. Et post multas inquisitiones, tandẽ didicim⁹ ꝑ confessionẽ ipsi⁹ A. publicè factã, in judicio corã justic. &c. & ꝑ legales & discretos homines & mulieres à quib⁹ visa fuit ꝑ ꝑceptũ nostrũ, ꝙ non fuit ꝓgnans, sed ꝙ decepta fuit, credens se esse inꝓgnatã cũ non esset: Et ideò vobis mandamus, ꝙ ꝓpter illam deceptionẽ non omittatis, quin capiatis homagiũ ꝑdicti C. qui in curia nostra ꝓnuntiatur hæres ꝑdicti B. legittimus, & secundꝫ regni nostri consuetudinem, seysinã de hæreditate sua, quam de nobis tenere debet ei sine dilatione habere facias Teste, &c.

Cap. XXXIII.

1 ¶ *De hæredibus instituendis.* 2 *Si fieri debet partitio inter hæredes.* 3 *De Justitiariis constituendis ad partitionẽ faciendã.* 4 *De Justitiariis constituendis*

ut

ut inter sint partitioni. 5 Breve cũ partes elegerint aliquos de cõmuni assensu ad partitionẽ faciẽdã. 6 Breve alteri⁹ modi sed de eod', ubi partitio min⁹ ritè facta est per alios. 7 Breve de eodẽ, sed istud deberet præcedere proximo præcedens. 8 Breve de seysina faciẽda cohæredib⁹, cũ cõvenerit inter eos de partitione. 9 Itẽ aliud de eodẽ si particeps tenẽs se cognoverit participi partẽ suã, & quod fiat extensio. 10 Breve quod quis eat ad capiendũ sacramentũ de extẽsorib⁹ si facienda sit extẽtio extra comit. 11 Breve ubi extẽsores nihil fecerunt ad primum mandatũ. 12 Breve si milites venerint & vic. negligens fuerit. 13 Breve si extẽtio min⁹ sufficiẽter facta fuerit. 14 Breve inter laqueatũ ubi milites de duob⁹ comitatib⁹ cõvenire debent ad faciẽdã extensionẽ. 15 Breve de eodẽ. 16 Breve de querela filiæ primogenitæ & participis quæ non habet rationabilẽ partẽ suam nec æsnetiam, & de partitione rationabiliter facienda per milites. 17 De habẽdis corporibus extensorum ad certificandum.

MOrtuo tenente alicuj⁹, primò debet dñs capitalis seysire in manũ suã feoð suũ & teñtum, ꝙ de eo īmediatè tenetur, & tenere in manu sua, donec ei constiterit si defunct⁹ hæredẽ habuerit vel nõ, & hoc dico: si vacuã invenerit possessionẽ. Si autẽ hæres apparẽs sit, tũc aut un⁹ vel plures qui sũt quasi un⁹ hæres vel cõtendũt se esse hæredes cũ nõ sint, & nescitur quis eoꝝ sit ꝓpinquior, in quo casu, licitum erit dño capitali, tenere feodum suum in manu sua, quousq; discussum erit inter cohæredes, quis eoꝝ sit hæres rectus & ꝓpinquior. Si autem in seysina invenerit aliquem, qui se facit hæredem, talem ejicere non possit, quin faciat dissey sinam. Tenere tamen se poterit in seysina cum tali, donec talis, si hæres fuerit, ipsum recognoscat ad dñm, secundùm ꝙ inferiùs dicetur in assisa mortis anteces soris in principio. Cùm autem sit hæres apparens, un⁹ vel plures unum jus habentes, ut p̄dict⁹ est, & sint plenæ ætatis, sive inveniantur in castro sive non, inprimis capiat eoꝝ homagium, & rationabile relevium, & postea habeant seysinam hæreditatis. Et qualiter hoc fieri debet, inferiùs dicetur pleniùs. Si autem hæres vel hæredes plures, fuerint infra ætatem, qui recogniti fuerint ad hæredes, non priùs habeat dominus capitalis custodiam hæredum & maritagium, antequam ceperit eorum homagium, & capto homagio, tunc remaneant in custodia dominorum, sicut de feodo militari, usq; ad legittimam ætatem suam. Et de custodia & maritagio, inferiùs dicetur pleniùs, post tractatum de capiendo homagio & relevio. ¶ 2. Cùm autem plures sint hæredes unũ jus habentes, & dividi debeat hæreditas inter eos ratione rei, vel ratione ꝑsonar̃: tunc statim post homagium captum fiat divisio hæreditatis & partitio inter cohæredes. In partitione hujusmodi facienda, nullum debet esse placitum inter cohæredes, qui ad hæredes recognoscuntur, licèt inter eos sit contentio de partibus suis quòd aliquis eorum pl⁹ habuerit ad partem suã, quã ad ipsum pertineat habend', quia nihil aliud sequitur, nisi qd' facta extensione, quilibet habeat partem suam rationabilem. Sed si antequam contentio terminetur, ille qui plus habuerit, seysitus moriatur, hæres suus, sive sit major sive minor, sine brevi non respondebit, ꝓpter seysinã anteces soris sui, justam vel injustam. Cùm autem plures sint hæredes, ut p̄-

dictum

dict' est, & inter eos convenire non possit de partitione facienda, tunc fiat breve, ꝙ nullū placit̄ contineat, sed ꝙ conveniant ad partitionem faciendā, si sibi viderint expedire. Sed quoniam partitio fieri non potest inter cohæredes nisi facta extētione & appciatione, & extentio & appciatio fieri non possit sine militib⁹, qui faciant extentionē cū vicecom̄, & qui aliquādo dicuntur justic. cū cōstituātur à Rege, aliquādo eliguntur à partib⁹ de consensu cōmuni, ideò videnᵭ inprimis qualiter à Rege cōstituuntur, & ꝑ ꝙ breve. Breve tale est. ¶ 3. Rex dilectis & fidelib⁹ suis A.B.C. & D. salutem. Sciatis ꝙ constituim⁹ vos justitiarios, ut coram vobis om̄b⁹, vel aliquo ex vobis, si om̄s interesse non possitis, fiat extentio ꝑ talē & talem de talibus honorib⁹, secundᵭ ꝙ p̄dictis talibus & sociis suis ꝑ literas nostras patentes significavim⁹. Et ideò vobis mandam⁹, ꝙ tali die conveniatis apud talem locum, & ꝑ sacramentum p̄dictor̄ talium, vel quorundam ex illis, si om̄s electi p cōmunem assensum partium non interfint, legaliter discretè & rationabiliter extendatis, & appciari faciatis om̄s terras & oña tenta de p̄dictis honoribus de N. cùm om̄b⁹ ꝑtiñ suis, sc. in dominicis, villenagiis, & servitiis liberor̄ hominum, in pratis, pasturis, boscis, & planis in om̄b⁹ aliis rebus, ad terras illas & tenta ꝑtinentibus. Et si fortè om̄s extensores electi, ad diē illum non venerint, vel cū venerint extentionē illā facere noluerint, tunc alios legales & discretos hom̄s, loco eor̄ ponatis, quos ad hoc inveneritis magis utiles, & p eor̄ sacramēta, extentionē illā & appciationem fieri faciatis, secundᵭ ꝙ p̄dict' est, ita ꝙ extentio illa ultra diem illum nullo modo differatis. Et sciatis ꝙ p̄dict⁹ talis & talis manuceperunt, habendi suos extensores sc. à partibus electos, & superiùs nominatos ad eundem diem. Et extentionem illā & appreciationem, evidentèr, distinctè & apertè scire faciatis nobis, vel justitiariis nostris talib⁹ tali loco, tali die, sub sigillis p̄dictor̄ extētsor̄. In cujus rei testimoniū, &c. T. &c. Item alia forma de eodē, & si illi de com̄ illo sint rebelles qualiter alii, loco eor̄ assumendi sunt de alio com̄, ad faciēdā extentionē. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus suis talibus salutem. Sciatis ꝙ constituimus vos justic. nostros, ut interfitis extensioni & appciationi faciendæ inter tales & tales, de tali honore cum pertinentiis, ita quòd extentio illa & appciatio fiat corā vobis, tali die apud talem locum, ꝑ A.B.C.D. electos ex parte talis, per D.E.F. electos ex parte talis, si omnes tunc coram vobis præsentes fuerint, & si non, vel si præsentes fuerint & sint rebelles, quò minùs extentio illa fieri possit, tunc alios legales milites assumatis vobis, ex illis quos vic. noster tali coram vobis ibidem venire faciet, loco p̄dictorū militum, ꝑ quos extentio & appreciato illa meliùs fieri possit, & qui nec p̄dictum talem & talem aliqua affinitate attingant, & per eorum sacramentum fieri faciant extentionem & appciationem illam in hac forma, scilic. ꝙ om̄s terræ & omnia tenementa extendantur, secundùm quod supradictum est. Præcipimus etiam vic. nostro tali, ꝙ venire faciat coram vobis ad p̄dictum diem talem, tam milites quàm alios legales homines, ꝑ quos negotium illud meliùs expediri possit. Et ideò vobis mandamus ꝙ om̄i occasionem postposita, p̄dict' loco & die conveniatis, ad p̄dictā extentionem & appreciat

ſciationē faciendā, ſecund' formā p̄dictā, & cū facta fuerit, tunc valorem oñium terraꝝ illarū & tenementorū illorū imbreviari faciatis, & illā imbreviationē habeatis corā Juſtic. noſtris tali loco, tali die, & q̄ citò extenſio illa & appreciatio facta fuerit, vos, una cum p̄dicta vic. noſtro, ſtatī habere faciatis, prædicto tali plenariā ſeyſinam de honore prædicto cū ptinentiis: Exceptis terris & teneñtis, q̄ prædictus talis, aliis inde dedit in feodo, & q̄ quidem appreciantur & extendātur p̄ ſe, & inde valores p̄ ſe ſimiliter imbreviantur, ut nos vel juſtitiarios noſtros tales, inde reddere poſſitis certiores, Teſte, &c. Cùm autem extenſores ex cōmuni conſenſu partium eliguntur, ad extentionem & appreciationem faciendā, tunc fiat breve extenſoribus electis, in hac forma ex parte Regis. ¶ 5. Rex A.B.C.D. ſalutem. Sciatis q̄ A. de N. & B de N. in curia noſtra corā, &c. elegerunt vos, ut p̄ ſacramentum veſtrū extendantur & appreciātur oñs terræ, & oñia tenementa de tali honore, & unde contentio fuit inter eos, & unde concordati ſunt in curia noſtra corā Juſtic. noſtris talibus, & ita q̄ ſi un⁹ veſtrū intereſſe non poſſit, q̄ alius talis ponatur in loco ejus, & ſic de oñb⁹ aliis nominatis. Et ideò vobis mandamus, firmiter præcipientes, quaten⁹ tali die conveniatis apud talem locū, vel alibi, ubi meliùs & faciliùs convenire poſſitis, & facto ſacrañto corā vic. tali legaliter & diſcretè & rationabiliter extendatis, & appreciari faciatis omnes terras & omnia tenementa de prædicto honore, & tam illa tenementa quæ prædictus A. inde dedit quàm alia, ſc. in dominicis, villenagiis, &c. ut ſuprà, & illam extentionem & ap̄ciationem ſcire faciatis Juſtic. noſtris talibus, tali loco, tali die. Mandavimus etiam vic. noſtro tali, quòd ad prædictum locum & diem, vobis occurrat, ad ſacramenṫ veſtrum capiendum, & q̄ tunc coram vobis venire faciat omnes illos de prædicto honore, & alios de coñ tuo, quos viderit eſſe vocandos, & per quorū ſacramentum auxilium habere poſſitis, ad extenſionem illam & appreciationem faciendam. Et ſcire faciatis præfatis juſtic. noſtris ad prædictū diē, quot homines & quos idem B. feoffaverit, & de quibus tenementis, & valor & precium illorum tenementorum p̄ ſe imbrevientur. Et ſi omnes veſtrū intereſſe non poſſitis, tot ex vobis ad minus, interſint ad prædicta exequēda. In cujus rei teſtimonium, mittimus vobis has literas noſtras patentes Teſte, &c. Item aliud breve de eodem, & ubi cauſatur partitio, eò q̄ minùs bene facta eſt, & ubi conſtituuntur tres Juſtitiarii ꝓpter p̄ſumptionem extenſoꝝ. ¶ 6. Rex dilectis & fidelib⁹ ſuis ſalutem. Sciatis q̄ nos, ad petitionem dilectoꝝ & fidelium noſtrorum A. & B. conſtituimus vos Juſtic. noſtros ad faciendam extentionem & partitionem inter prædictum B. & tales filias & hæredes talis, quæ ſunt in cuſtodia ipſius A. de omnibus terris & tenementis quæ fuerunt C. de N. in coñ tali, & unde prædicti A. & B. conqueſti ſunt, quòd partitio inde priùs facta per præceptum noſtrum, facta fuit minùs rationabiliter, quam deberet. Et ideò vobis mandamus quòd aſſumpto vobiſcum vic. noſtro tali, cui dedimus in mandatis quòd una vobiſcum ſit ad faciendā partitionem illā, quàm citiùs poteritis accedatis ad omnes terras & tenementa quæ fuerunt prædicti C. in prædicto coñ,

& convocatis coram vobis xij.vel vj.legalibus hominib⁹ de qualibet villa, ſecundùm q̄ meli⁹ expediri videritis, p̄ eorum ſacrāmta extendi et appreciari faciatis quamlibet villam per ſe in dominicis et villenagiis &c.ut ſupra, ſecundùm q̄ modo ſunt, et in eodem ſtatu quo nunc ſunt, in omnibus rebus quæ extendi & appreciari poſſunt et debent.Et facta taliter extenſione,quælibet villa dividatur per medium,ita quòd medietas cujuſlibet villæ æqualis ſit alteri medietati ejuſdē villæ,& facta ſic diviſione, mittatur ſors ſuper utramq; medietatem,et p̄ ſortem aſſignetur utriq; parti ſua medietas, ſalva tamen ipſi A. ſua æſnetia, et cōputentur eidem A.in parte ſua omnes terræ et omnia teneñta quæ idem A.dedit, ſecundum valorem illarū terrarum datarum.Et ad omnem cōtentionis occaſionem tollendā, quæ oriri poſſit inter eos et ballivos eorum,et ut ſic in qualibet villa terræ partitæ et diviſæ inter eos ſine cōtentione remaneant,de cōſenſu partium ꝓviſum eſt & conceſſum, quòd unicuiq; ipſorum habere faciatis partem p̄ ſe, & ita q̄ portio quæ per ſortem acciderit prædictis filiabus in aliqua villa,quæ ſi integra remaneret cōpetens eſſet ipſi A.et neceſſaria cum ſua parte,tūc eidem A. integrè remaneat partitio illa cum parte ſua,et ita quòd integre habeat totam villam illam.Et eodem modo,vice verſa,fiat in alia villa de parte ipſius A. quæ ſi villa integra remaneret competens et neceſſaria eſſe poſſet prædictis filiabus & aſſignetur portio prædicti A. in villa illa ad valentiam illius portionis quam prædict⁹ A. habuit de portione prædictarum filiarum in alia prædicta villa,ſecundùm q̄ quælibet villa & terra extenſa fuerit,et ita quòd prædictæ filiæ habeant integrè totam villā illā. Et ſi portio unius in una villa,minor ſit portione alterius in alia villa,ei qui minus habuerit, ad quod defuerit,perficiatur alibi in loco competenti, de portione ejus qui plus habuerit,ita quòd quilibet earum æqualem habeat portionem computatis terris datis &c.Et ſalva ipſi A.æſnetia ſua.In cuj⁹ rei teſtimonium &c. Teſte &c. Eſt etiam aliud breve quod iſtud breve præcedit, & ubi Juſtic. minus ritè p̄ceſſerunt,& de quo ſequitur iſtud breve præcedens,quòd tale eſt & quod directum fuit vic. ¶ 7. Rex vic.tali ſalutem.Sciatis quòd reddidimus A. ad opus filiarum & hæredum B. quarum cuſtodiā idem A.habet, per finem quem fecit nobiſcum, & cuſtodiā medietatis omnium terrarum & teneñtorum cum pertinentiis quæ fuerunt prædicti C.in balliva tua,ut rationabilem portionem dictarū filiarū prædictarum terrarū & teneñtorum quæ eas contingit de hæreditate ipſius C.&c.unde B.qui habet aliam medietatem earundem terrarum,quæ fuerunt ejuſdem C.eſt particeps earum de prædicta hæreditate, & unde convenit in curia noſtra coram &c. inter prædictos B.& A.quòd omnes terræ illæ,cum omnib⁹ pertinentiis ſuis,quæ fuerunt prædicti C.extendantur & appreciantur,& poſteà inter eas dividātur,ſalva tamen eidem B. æſnetia ſua,& cùm terræ illæ extenſæ fuerint & appreciatæ,idem B.habeat partem ſuam p̄ ſe,ſine parte quam idem A. habeat cum eo, ita quòd omnes terræ cum omnibus pertinentiis, quas prædictus B. priùs dedit de terris quæ fuerunt prædicti C. computentur eidem B. in parte ſua, ſecundùm valorem illarum terrarum datarum, &

ita etiam, ꝙ cùm medietas prædictarum ẽrarum assignata fuerit eidem A. idem A. habere faciat eidem B. de medietate quam recuperat ad op⁹ prædictarum filiarum, tantundem ẽræ in loco cõpetenti. Et ideò tibi præcipim⁹, ꝙ assumptis tecum discretis &c. ꝑ quos extensionẽ & appreciationẽ & partitionem illã melius facere poteris, in ꝓpria ꝑsona tua accedas apud talem locum, tali die, & ꝑ eorum sacrañtum terras illas cum ꝑtinentiis, in omnib⁹ reb⁹ extendi & appreciari facias, & unicuiq; ipsorum A. & B. partem suã habere facias & assignari, salva eidem B. ut prædictum est æstnetia sua, et salvo eidem B. tanto terræ de medietate ipsius A. per eãdem extensionem, per quam idem A. recuperavit. Præcipim⁹ etiam tibi, ꝙ de exitibus medietatis ejusdem terræ quam cepisti in manum nostram ꝑ præceptum nostrum, & qui inde pervenerunt dum fuit in manu nostra, habere facias unicuiq; ipsorum, secundùm partem suam quam habuit ꝑ prædictam partitionem, et sive prædicti A. et B. venerint sive non, non remaneat ꝓpt̃ absentiam ipsorum aut alicuj⁹ ipsorum, quin terræ illæ extendantur & apprecientur et dividantur modo quo prædictum est, & ita te habeas in hoc negotio &c. Teste &c. Est & alia forma brevis de extensione facienda de cõsensu partium ꝑ concordiã, et dirigitur vic. ¶ 8. Rex vic. salutem. Scias ꝙ cõvenit inẽ A. petentem & B. tenentẽ, de tali manerio cum ꝑtinentiis in tali coñ, et de alio manerio cum ꝑtinentiis in alio coñ tali, et sic si plura maneria fuerint in diversis coñ de quib⁹ fieri debet partitio inter partes, & tunc sic dicatur. s. ꝙ medietas omnium terrarum prædictarum remaneat ipsi A. & hæredib⁹ suis quietè de ipso B. & hæredib⁹ suis imperpetuum, & alia medietas cum ꝑtinentiis cum omnib⁹ rebus remaneat eidem B. & hæredibus suis quietè de ipso A. et hæredib⁹ suis impertuũ, ita tamen ꝙ cùm omnes terrę et feoda omnium prædictorum honorũ, in omnib⁹ reb⁹ ꝑ legales homines, de consensu ipsorũ A. & B. electos, extenta fuerint & appreciata rationabiliẽ. A. et hæredes sui habebunt medietatẽ suam de tali honore & tali, et B. & hæredes sui habebunt suã medietatem de tali honore & tali. Et si alicui ipsorum aliquid defecerit in prædictis honoribus de medietate sua id ꝙ ei defuerit, ꝓficietur ei de tali honore, loco cõpetenti. Et ideò tibi præcipimus, quòd assumptis tecum &c. ut suprà. Item aliud breve de eodem, si ꝑ concordiã. ¶ 9. Rex vic. salutem. Scias quòd cùm A. in curia nostra &c. peteret versus B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, ut rationabilem partem suam quæ eum cõtingebat de hæreditate C. patris vel alterius antecessorum prædictorum A. et B. cujus hæredes ipsi sunt: idem B. venit in eadem curia, et recognovit totam prædictã terrã cum ꝑtinentiis esse jus ipsi⁹ A. ut rationabilem partem suã, quæ eum cõtingebat de prædicta hæreditate, habendum & tenẽdum prædicto A. &c. et ideò tibi præcipim⁹, quòd assumptis tecum discretis & legalib⁹ hominib⁹ de proximo vicineto talis villæ, in propria ꝑsona tua accedas ad talem terram, & per eoꝝ sacramentum, terram illam extendi facias & appreciari in dominicis, villenagiis, et servitiis liberorum hominum, in pasturis, boscis, & omnibus aliis rebus, et cùm extensio et appreciatio ista facta fuerit, tunc ꝑ eorundẽ sacrañtum, totã terrã

illam

illam cum ꝑtinentiis æqualiter partiri facias in duas partes, et ita ꝙ quælibet pars æqualis sit alteri, et facta sic partitione, unicuiq; ipsorū partem suam habere facias et assignari, salvo tamen eidem B. tanto tꝛæ, quam sibi et hæredibus suis retinet sine parte, salva etiam eidem A. æsnetia sua. Et quid, et ubi, et ꝑ quas particulas unicuiq; eorū partē suam assignaveris, scire facias nobis vel Justic. nostris &c. tali loco, tali die, evidēter, distinctè et apertè, ꝑ literas tuas sigillatas, & ꝑ quatuor legales homines ex illis ꝑ quas partitio illa facta fuerit. Et habeas ibi hoc breve, et nomina illorum, ꝑ quorum sacramentum partitionem illā feceris, Teste &c. ¶ 10. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi, ꝙ omni dilatione postpositā, sis tali die & tali loco, ad capiendum sacrāmtum de tali & ſociis suis, electis ad extensionem et appreciationem faciendā, de tꝛis & tenemtis de tali honore, secundùm ꝙ in literis nostris patentibus, quæ ibi inde ostendentur continetur, & si opꝰ fuerit, coram eisdem militibꝰ venire facias alios de prædicto honore, quos prædicti milites ad hoc vocari voluerint, ut eisdem militibus super sacrāmtum suum sint auxiliantes, ad prædictā extensionē & appreciationem faciendā, & cùm extensio illa et appreciatio rationabiliter facta fuerit, plenariam seysinam habere facias tali, de omnibus terris & tenemtis de prædicto honore cum pertinentiis Teste &c. Milites quandoq; ad primum præceptum regis non veniunt ad faciendam extensionem, vel fortè cùm venerint, vic. negligenter faciat ꝙ ei junctum vel jussum est, et unde si milites nō venerint fiat eis iterum tale breve. ¶ 11. Rex dilectis & fidelibꝰ suis A. B. C. D. salutem. Satis recolimus, vobis aliàs dedisse in mandatis, quòd A. et B. in curia nostra coram &c. eligerunt vos de communi cōsensu eorum, ut ꝑ sacrāmtum vestrum extendantur & apprecientur omnes terræ & omnia tenemta de tali honore, unde cōtentio &c. ut suprà. Et quia tunc ad mandatum nostrum nihil inde feciſtis, iteratò vobis mandamus, et in fide, qua nobis tenemini firmiter præcipimus, quatenus omni occasione et dilatione postpositis, conveniatis tali loco et tali die, et facto sacrāmto coram vic. nostro tali, vel coram dilectis et fidelibꝰ nostris A. et B. quos ad hoc Justic constituimus, vel altero ipsorum, si ambo interesse non possunt, legaliter, et discretè et rationabiliter extendatis et appreciatis omnes terras et tenementa &c. ut suprà. Et extensionem et appreciationem illam scire faciatis Justic. nostris apud W. vel prædictis A. & B. Justic. ad hoc cōstitutis, vel alteri eorū sub sigillis vestris, ut ipsi justiciarii Justic. nostros apud W. ad diem eis datum plenius certificare possunt. In cujus rei testimonium &c. Teste &c. Si autem, cùm milites venerint vic. negligens fuerit, tunc fiat vic. tale breve. ¶ 12. Rex vic. salutem. Mandavimꝰ ꝑ literas nostras patentes talibus militibus, quòd tali die convenirent apud talem locum, et facto sacrāmto corporali, legaliter, discretè & rationabiliter extenderent et appreciari facerent omnes terras et tenemta de tali &c. unde concordia facta fuit inter A. et B. secundùm ꝙ in literis nostris patentibus, quas eisdem militibus inde transmittimꝰ, plenius continetur. Mandavimus etiam tibi, quòd omni occasione postposita, esses ibidem ad eundem diem, ad capiendum sacramentum prædic-

torum militum, ad extensionem & appreciationē illam faciendā de terris et tenemñtis prædicti honoris, & secundùm q̄ plenius cōtinebatur in literis nostris patentib⁹, & q̄ facta extensione plenariā seysinā habere facias prædicto A. de omnibus terris &c. ut suprà. Exceptis terris &c. ut suprà. Et unde ostēsum est nobis, ex parte prædicti A. quòd prædicti milites nihil inde fecerunt, et quòd tu p̄ negligentiā tuā p̄misisti prædictos A. & B. et prædictos milites recedere sine die, negotio penit⁹ infecto. Et quia minùs diligenter, & minùs discretè te tunc habuisti in negotio illo, iteratò tibi præcipimus, sicut tunc tibi præceperim⁹, quòd in fide, qua nobis &c. sis apud talē locum tali die &c. ut suprà. Et si aliquis ex prædictis militib⁹ electis ex parte alicujus prædictorum A. & B. ad prædictum diem coram te nō venerint, tunc alios ponas loco eorum, ad extensionē et appreciationem illam faciendam, et redditus et exitus terrarū illarū salvo custodiantur Teste &c. Aliud breve de eodē, ubi vic. negligens fuerit et ubi causatur extensio. ¶ 13. Rex vic. salutem. Benè recolimus, aliàs tibi præcepisse, quod assumptis tecū xii. &c. ita inferatur totum factum ut suprà. Et in fine dicatur. Et unde nihil inde fecisti ut audivimus, vel aliter. Et unde prædict⁹ A. queritur, q̄ prædicta extensio & partitio minùs sufficienter facta fuit, eò quòd eidē A. non assignasti ad partem suā, nisi tertiā partem illius terræ, et ubi ei assignasse debuisti medietatem, vel quid tale: & ita quòd tota querela querētis inferatur. Et ideò tibi præcipim⁹ sicut aliàs tibi præceperim⁹, quòd assumptis tecū xij. &c. ut sup̄. Et in fine addatur illud cōminatoriū. Et ita te habeas in hoc negotio, ne, p̄ negligentia tua, vel p̄ cōtemptu huj⁹ præcepti nostri, nos ad te graviter capere debeamus. Et notandum quòd semper variantur brevia ad extensiones faciendas, secundùm varietatem dictorū, recordorū & cōcordiarum, secundùm q̄ inferiùs pleniùs dicetur in tractatu de actionib⁹ in excābiis faciendis. Si autē milites venire debeant de uno com̄ usq; ad aliū com̄, ad faciendā extensionem et appreciationē cum aliis militib⁹ de alio com̄, et q̄ dicitur breve interlaqueatum, tunc fiat in hac forma. ¶ 14. Rex vic. salutem. Præcipim⁹ tibi, q̄ ad diem et locum quem dilecti et fideles nostri tales, tibi scire faciant, venire facias corā eisdem, octo tam milites quàm alios liberos et legales &c. p̄ quos negotium meli⁹ expediri possit, ut p̄ eor̄ sacrām̄tum, simul cum xij. in tali com̄ elect⁹ extendātur et appreciātur tales trā in dominicis, villenagiis &c. ut suprà. Et secūdum q̄ in literis nostris patentibus, eisdem talib⁹ justic. nr̄is ad hoc cōstitutis directis, pleniùs continetur. Et habeas &c. Teste &c. Item aliud breve de eodē, et ubi causatur partitio & extensio, cùm partitio facta fuerit. ¶ 15. Rex vic. salutem. Præcipim⁹ tibi q̄ sine dilatione eligas xij. milites de com̄ tuo vel de com̄ tuis, qui secūdùm cōsuetudinem regni Angliæ faciant partitionem de doñicis terris, quæ fuerint A. in com̄ tuo et quæ hæreditariè cōtingunt B. & E. sororem suam. Et tunc prædictis B. et E. habere facias rationabiles partes suas, secundùm q̄ partitio illa facta fuerit p̄ eosdē milites, Teste &c. Et posteà si causetur partitio illa q̄ minùs rationabiliter facta sit, iterum præcipiat vic. quòd extensionem et partitionem illam corrigat et emendet, vel si suspect⁹ habeatur,

con-

cõstituantur justic. secundùm q̃ superiùs sumi poterit exemplum. Si autem partes interesse noluerint forte extẽsioni & appreciationi, vel partitioni ad partem suam recipiendã, nihilominùs ꝓcedãt, ad præceptum domini regis Justic. vel vic. ꝑ tale breve, cùm un⁹ particeps negetur esse cohæres. ¶ 16. Rex vic. salutem. Ostensum est nobis ex parte A. & B. uxoris ejus, quòd cùm ipsa B. particeps sit, & cohæres C. & B. filiarum & hæredum E. de tota hæreditate ipsius E. et filia primogenita ipsius E. Ipsi A. & B. æsnetia ipsius B. non habet partẽ suam rationabilem ut deberent, secundùm regni nostri cõsuetudinẽ. Et cùm teneamur unicuiq; de regno nostro justitiam exhibere, tibi præcipimus quòd scire facias prædictis C. et D. quòd sint coram nobis vel justic. nostris tali loco, tali die si voluerint, et sibi viderint expedire et audituræ partitionẽ illius hæreditatis, & partẽ suã rationabilem si voluerint recepturæ. Alioquin in partitione illa & assignatione facienda ꝓut justũ fuerit, nihilominùs ad diem illum ꝓcedem⁹, vel ꝓcedas Teste &c. Et quo casu cùm tales venerint post summonitionẽ, inquirendum erit ab eis inprimis si aliquid sciant dicere, quare ipsi quærentes participes esse non debeant, & partem suã cum eis habere, secundùm q̃ quilibet eorum major fuerit nat⁹ vel minor. s. antenat⁹ vel postnat⁹, et quare ille qui quæritur, habere non debeat æsnetiã suã, & nihil dicere sciãt in cõtrarium cùm venerint, vel si summoniti non veniant, securè ꝓcedat partitio, habita tamen ratione meliorationis & deteriorationis in ꝑsona cujuslibet hæredis, de tempore quo quilibet ipsorum habuit in manu sua partẽ suã. Si autem extensores non venerint ad certificãdum Regi vel vic. de extẽsione, appreciatione, & partitione facta, tunc habeat vic. corpora eorũ ꝑ tale breve. ¶ 17. Rex vic. salutẽ. Precipim⁹ tibi, quòd habeas corã &c. tali loco, tali die, corpora A. B. C. D. extensorum talis manerii, ad certificãdum nos vel Justic. nostros, qualit̃ & in quib⁹ reb⁹, & ꝑ quas particulas, et ꝑ quam appreciationẽ fecerunt extensionẽ illã, et unde prædict⁹ A. dicit q̃ prædicti extensores extẽderunt tali xx. libratas tr̃æ ꝓ decẽ, et tu ipse tunc sis ibi simul cum prædictis extensoribus, ad certificationẽ illã faciendã. Teste &c. Et notãdũ q̃ si inveniri possit, quòd vic. negligens sit tepid⁹, vel remissus in executione præceptorum dñi regis, ꝓ defectu ej⁹ præcipietur Coronatorib⁹, quòd ipsi exequantur, ut de t̃mino P. anno regni regis H. octavo com̃ Wilt̃ de Thoma de Cymeges &c. Item & si tales negligentes extiterint, tunc præcipiatur custodibus eschaetorum.

Cap. XXXIV.

1 ¶ *De officio extensorum, & qualiter debet extendi advocatio ecclesiæ. 2. Breve vic. de seysina facienda cohæredibus post partitionem.*

Officium autẽ extensorum est, in reb⁹ hæreditariis extẽdendis & appreciandis, q̃ inprimis videant, quid & quantum sit in dñico in quolibet manerio. s. quot acræ terræ arabilis, vel quot virgatæ, & quãtum valeat acra vel virgata ꝑ annum. Itẽ quot acræ in pastura, & quid quælibet acra valeat ꝑ annum. Item q̃ et quantum sit in vasto. Itẽ quot acræ prati, & quo anno falcari possũt, et quo nõ. Itẽ quot acræ bosci, et q̃ valeãt ꝑ annum, cum persona vel sine. Itẽ appreciantur gardina. Itẽ vivaria & piscariæ, si ibi fuerint,

apprecientur. Et in ſumma omnia alia quæ ſunt de corpore manerii, & de quib⁹ cõmodum poſſet evenire. Item quid & quantum ſit in villenagio, & quot virgatæ, & quid valeat quælibet virgata ꝑ annum, in redditibus, tallagiis, & omnib⁹ aliis rebus. Poſteà verò extendantur ſervitia liberorum hominum, & redditus. Si autem advocatio ibi fuerit, extendatur & apprecietur advocatio, ſimul cum aliis rebus hæreditariis. s. ꝑ qualibet marca, ſecũdùm valorem eccleſiæ, extendantur xii. denarii, ut ſi eccleſia ſingulis annis, ſecundũ cõmunem æſtimationem, valeat C. marc. appreciatur advocatio ad C. s. Facta autẽ extenſione & appreciatione, ut prædictum eſt, cauſari poterunt & calumniari multis modis, ꝙ nõ ritè fortè, quia ad minus vel plus appreciatæ ſunt res hæreditariæ quàm valeant, ut cùm talis res non valeat niſi tantum, vel cum plus valeat quàm tantum, appreciata eſt ad tantum. Item cauſari poterit aſſignatio vel occaſionari ſicut appreciatio. s. cùm tale maneriũ tantũ valeat, extenſores non aſſignaverunt tali qui queritur niſi tale ꝙ minimũ eſt, & ideò ſi cauſatio juſta fuerit, alia extenſione, vel appreciatione, vel aſſignatione opus erit, ſecundùm ꝙ, inferiùs pleniùs dicetur. Cùm autẽ extenſio & appreciatio ritè facta fuerit, fiat rerum hæreditarũm partitio æqualiter in duas partes vel plures, ſecundũ numerũ cohæredum participũ, & ita ꝙ quælibet pars, ꝑ oĩa æqualis ſit alteri, & facta ſic partitione, cuilibet cohæredũ aſſignetẽ pars ſua, non ut quilibet poſt aliũ eligat partẽ ſuã, ſed huj⁹ diſtributionis, Fortunã faciant judicẽ, ut quilibet habeat partẽ illã, quæ ꝑ ſortẽ ci acciderit. Ita ꝙ in plurib⁹ ſchedulis ſcribantur nomina cohæredũ particularũ, & nominata, & quaſi ex improviſo tradantur omnes ſchedulæ particularũ alicui laico, qui omnino literas ignoret, & ipſe tũc tradat cuilibet participi ſchedulã ſuã, & erit quilibet eorum cõtent⁹ de parte illa, quæ in ſchedula illa cõtinetur, velit nolit. Et hoc ita erit, niſi fortè de cõſẽſu ita evenerit, ꝙ quilibet poſt aliũ habeat electionẽ, ſecũdùm ætatis prærogativã. s. primogenit⁹ primã, & poſtnat⁹ aliã, & ſic deinceps. Et ſive ſic ſive nõ ſic, ſtatim irrotuletur quid, & cui, & ubi, & ꝑ quas particulas fuerit pars quælibet aſſignata, in tris, & tenemẽtis, & feodis militũ, & redditibus, & omnib⁹ aliis reb⁹ ad ꝑpetuam memoriã. Itẽ & ſi aliqua tra ſit quæ poſt temp⁹ ad hæredes reverti debeat ſicut dos, vel alia quæcũq; ſiat irrotulatio, quid quis tollere debeat, & tunc ſtatim capiantur homagia, cùm fuerint ſervitia atturnata. Non autẽ veniunt in diviſionẽ omnes res hæreditariæ, aliquando ꝑpt̃ privilegiũ, ꝑpt̃ ꝑſonã cui cõpetit ratione ætatis, ſicut ꝑpt̃ primogenituram & æſnetiã, ſecundùm quod, inferiùs dicetur. Item ꝑpt̃ ipſam rem, quæ diviſionem non recipit, cùm ꝑpter cõſenſum cohæredum, qui deſiderant, ꝙ aliqua res hæreditaria remaneat in cõmuni. Inprimis autẽ videndũ eſt, quæ veniant in diviſionem, & hoc viſo, de facili ꝑpendi poterit, quæ nõ veniãt. Et ſciendũ, ꝙ in diviſionẽ veniunt, tam dominica quàm villenagia, quæ dici poſſunt dominica: Item veniunt ſervitia liberorum hominum, & homagia. Item veniunt in diviſionẽ plura capitalia meſuagia, & unũ, ſive ſint in diverſis baroniis conſtituta, ſive non. Non enim poterit aliquis particeps ratione primogenituræ & æſnetiæ, ſibi vendicare omnia capitalia meſuagia,

gia,habet tamèn privilegium,propter æſnetiam, quòd primam habebit electionem,ut ſi plures participes ſint ibi cohæredes, et plura capitalia meſuagia,primogenit⁹ primò eligat, et poſteà poſtnatus,et ſic tertius,et quartus in infinitum,quamdiu ſuperfuerit unicum capitale meſuagiū.Sed ſi cùm plures ibi fuerint, non tamen tot,quòd quilibet habeat unum,tunc illis qui expertes ſunt,de cōmuni hæreditate ſatisfiat ad valentiam. Si autem plura ibi fuerint, poſtquā quilibet habet unum, tunc reincipiat primogenitus ſuam electionem, & ſic poſtnatus, et quilibet poſt alium ut prædictum eſt,et ſic pluries fiat electio ſi meſuagia ſufficiant, et ſi unus expers fuerit,tunc ꝓvideatur ei ut ſuprà. Item facta electione,cùm quilibet habuerit unum, & unicum remanſerit, illud inter partes dividatur, niſi conſenſerint quòd totum uni remaneat, ita quòd aliis ſatisfiat ꝓportionaliter in aliis ad valorem. Item cùm ibi fuerint plura capitalia meſuagia, non ſunt tamen tempore aſſignationis deliberata,ſunt enim quidā qui de conceſſione anteceſſorum tenent ad vitam quacunq; ratione,ſicut nomine dotis, vel hujuſmodi, tunc primogenitus primò eligat ut prius,vel meſuagium ꝙ deliberatum eſt, vel illud ꝙ non eſt deliberatum,& ei qui tunc fuerit ſine meſuagio,ad tempus aſſignetur aliquid ad valentiam loco meſuagii,in tenantia, donec ſuum fuerit ei deliberatum.Si liber Sockmannus moriatur pluribus relictis hæredibus & participibus, ſi hæreditas partibilis ſit et ab antiquo diviſa, hæredes (quotquot erunt) habeant partes ſuas æquales, & ſi unicum fuerit meſuagium,illud integrè remaneat primogenito,ita tamen quòd alii habeant ad valentiam de communi. Si autem non fuerit hæreditas diviſa ab antiquo,tunc tota remaneat primogenito. Si autem ſuerit Sockagium villanū, tunc conſuetudo loci erit obſervanda. Eſt enim conſuetudo in quibuſdam partibus,quòd poſtnat⁹ præfertur primogenito,& è contrario.Cùm autem liberum tenementum teneatur ꝓ ſervitium militare, & plures ſint ibi cohæredes, et unum capitale meſuagium, inter cohæredes dividatur, ſecundùm ꝙ vallatur foſſato, vel heya, ſecundùm ꝙ includitur cum gardinis vel vivariis. Ita tamen, quòd facta partitione, primogenitus vel primogenita habeat electionem ꝓpt̄ ſuam æſnetiam. Dividitur enim quandoq; aula in duas partes vel plures, quandoq; camera dividitur ab aula,et ſic fiet de pluribus domibus in curia exiſtentib⁹. Uxor autem poſt mortē viri ſūi in aſſignatione dotis,nihil capiat de capitali meſuagio cum hæredib⁹ plurib⁹ vel uno, ubi non fuerit niſi unū capitale meſuagiū, ſed habebit electionem de uno meſuagio ꝙ tenetur in villenagio,ſi autem nullum tale fuerit,tunc aſſignetur ei loco curiæ ad valentiam tertiæ partis capitalis meſuagii,in latum & in lōgum, & ædificabitur de cōmuni, et hoc erit ubiq; ubi dotata fuerit de tertia parte,& ſi aliter fiat quādoq;,hoc nō erit de jure ſed de gratia ſpeciali,vel ꝓ ignorantiā.Nec etiā aliquid capiat de advocatione eccleſiarū ratione t̄tiæ partis ſuæ,nō magis quàm de meſuagio:niſi fortè dotata fuerit de aliquo manerio integro cū ptiñ,nulla facta exceptione, niſi in cōſtitutione dotis adjūcta fuerit ſpecialit̄ advocatio ſua t̄tiæ parti. De hoc autē ꝙ dicit̄, ꝙ de feod' militari, veniūt in diviſionē capitalia meſuagia et int̄ cohæredes divi-

1 Co 21

dividuntur, hoc verum est, nisi capitale mesuagium illud sit caput comitatus, ꝑ̄ jus gladii, ꝙ dividi non potest, vel caput baroniæ, castrum, vel aliud ædificiū, & hoc ideò, ne sic caput ꝑ plures particulas dividatur, & plura jura Com̄, & Baroniarum deveniant ad nihilum, ꝑ ꝙ deficiat regnum: ꝙ ex comitatibus & baroniis dicitur esse constitutum. Si autem plura sint ædificia quæ sunt capita Baroniæ, dividi possunt inter cohæredes, facta electione, salvo jure æsnetiæ, quia cùm plura sint ibi jura, quodlibet per se poterit integrè observari: quod quidem non est in uno, ut prædictum est, licèt à quibusdam dicatur, quòd in aliis regionibus aliquando de cōsuetudine dividatur. Sed quòd nunquā dividi debeat in Anglia videtur, nec visum fuit contrarium, & erit cōsuetudo regionis observanda, ubi hæreditas est quæ petitur, & ꝑsonæ nascuntur quæ petunt, et unde si dicatur quòd in regno Angliæ aliquando facta fuit partitio, hoc fuit injustum. Si autem non sit ibi ubi unicum castrum, illud integrè remaneat primogenito, ita tamen, quòd postnato ꝑ parte sua satisfiat alibi ad valentiam, uni vel pluribus. secundùm numerum persōnarum. Si autem plura, primogenit⁹ habeat electionem, sicut de capitalib⁹ mesuagiis. Item veniunt jura in divisionem, unum vel plura, sed tamen non dividuntur, quia divisionem non recipiunt, sicut sunt advocationes ecclesiarum, & servitutes prædiorum, plures enim advocationes dividi possunt int̄ plures cohæredes, & quodlibet jus poterit esse integrum & ꝑ se, quia sunt ibi plura jura & diversa. Unica autē advocatio dividi non poterit, quāvis ecclesia quæ est quasi subjectum, in plures partes dividatur, duas, tres, vel quatuor, ratione diversarum Baroniarum, et hoc (ut prædictū est) ab antiquo. Et unde cùm unica sit advocatio & unicū jus, et plures cohæredes quasi unum corp⁹, ꝑ ꝑ̄ unitatē juris ꝙ habēt, aut omnes simul præsentent, aut null⁹, nec potest aliquis eorum alteri p̄ferri ratione æsnetiæ, nisi ita int̄ eos convenerit ab initio, ꝙ quilibet post alium p̄sentet successivè. Itē nec p̄fertur numer⁹, ut si plures cōsentiāt, dum tamē sit unic⁹ qui reclamat. Et quo casu, nisi infra sex mēses cōvenerint, ordinarius loci ꝑ videbit ecclesiæ viduitati. Item si servitutes à fundo qui dividitur, fundo vicino debeantur, partitio facta servitutē debitā minuere non debet, nec mutare. Si autem servit⁹ debeatur à fundo vicino fundo qui dividitur, una erit servit⁹, quātum ad fundum cui debetur ꝑ pter plures particulas, & plura erunt ibi jura integra, & quilibet uti possit ꝑ se, simul vel successivè, dum tamen modū debitum nō excedat, ꝙ fund⁹ vicin⁹, in quo cōstituta est servit⁹, plus debito nō oneratur. Sunt etiā aliæ res hæreditariæ quæ veniunt in partitionē, quæ cùm cōmodè dividi nō possunt, cōcedūtur uni, ita ꝙ alii cohæredes alibi de cōmuni hæreditate habeant ad valorē: sicut sunt vivaria, piscariæ, parci, & hujusmodi: vel saltem ꝙ partē habeāt ꝑ defectu, sicut secundū piscē, tertiū, vel quartū: vel secundū tractum, tertiū vel quartum, secundùm numerū cohæredū. Itē de parcis, secundā, tertiā, vel quartā bestiā. Item cadit in partem, terra priùs data in maritagiū alicui sororū & cohæredū, nec est ꝛra sic data prædeducenda, quia aut maritagiū cōferat, aut recedat sine parte. Sed quid si maritagiū excedat partē illā quā habitura esset de cōmuni hæreditate? si

maritagium

maritag' cõtribuerit, nũquid poterit ad hoc cõpelli? nõ. Habet enĩ electionem conferendi, vel non. Et sic cadit generaliter in partem, id ꝙ datur alicui mulieri cohæredi & participi in maritagium de communi hæreditate patris vel matris, q̃ dividi debet inter cohæredes, & hoc sive sit hæreditas descendens, sive ꝑquisitũ, ex quo ꝑquisitũ, sicut hæreditas, descẽdit ad hæredes. Et ꝙ maritagiũ cadit in partẽ habetis in rotulo de primis placitis post guerrã cõmunẽ Essex, de H. de Abecot & participib⁹ suis ꝑ breve, ꝙ dicitur nuper obiit de proparte sororum. Et quid si vir dederit uni ex filiabus suis in legittima viduitate sua, totum maritagium suum? adhuc erit illud idem dicendum quod priùs. Item si pater vel mater, vel uterq, totã hæreditatem suam dederit in maritagium, non cadit aliquid in partem, quia nihil remanet inter cohæredes dividendum. Si autem cum homagium intervenerit post tertium hæredem vel antè fiat partitio, adhuc cadit maritagium in partem, ut priùs, quòd computato ei qui tenet maritagio suo, propter homagium perficiatur ei quod defuerit de communi hæreditate. Sed quid si pater vel mater aliquem ex cohæredibus purè feoffaverit, ꝑ homagio & servitio, nulla facta mentione de maritagio? quæritur an feoffamentũ veniat in divisionem sicut maritagium, & quicquid ab aliis dicatur, videtur quòd non quia cum dicatur quòd maritagium cadit in partem, adeò de facili dici poterit quòd feoffamentum caderet: quod est inauditum. Et quòd maritagium cadere debeat & non feoffamentũ, videtur prima facie, quia maritagium reverti possit & remanere cum feoffatore, vel ejus hæredibus, & partiri inter cohæredes, ex quo homagium non intervenerit: quod quidẽ non est de puro feoffamento propter homagium, quia sic esset quasi dominus vel domini & hæredes: nisi sic fiat (ut ꝓdictum est) quòd feoffamentum computetur feoffato in parte sua. Sed quid si particeps feoffatus sit pro servitio tantùm sine homagio? vel pro homagio & servitio tenend' de capitali domino? Item si fiat donatio viro & uxori simul in maritagium, adhuc erit ꝙ maritagium cadit in partem. Item si fiat viro sine uxore pura donatio pro homagio & servitio, sibi & hæredibus suis, tale feoffamentum non cadit in partem, quamvis terra descendat hæredibus uxoris. Et idem erit si fiat pura donatio extraneæ personæ, qui post feoffamentum unam ex filiabus & participibus duxerit in uxorem. Dictum est quòd æsnetia semper præferenda est propter privilegium ætatis, sed esto quòd filia primogenita, relicto hærede, nepote vel nepte, in vita patris vel matris à quibus hæreditas descendit decesserit, ꝓferẽda erit soror antenata nepoti vel nepti ex filia primogenita, quantum ad æsnetiam, quia mortem parent expectavit. Sed quid dicetur de serjantia? videtur ꝙ dividi non debeat, ne cogatur Rex servitiũ suũ recipere ꝑ particulas. Facta ut ꝓdict' est partitione, & ꝑ sortẽ assignatione adita hæreditate, omnia jura hæreditaria transeunt ad hæredes ex civili additione. Possessio tamen, nisi naturaliter fuerit apprehensa, videlicet animo & corpore, ꝑprio vel alieno sicut ꝑcreatorio, priùs ad ipsos non ꝛtinebit, & unde cum in curia domini Regis facta fuerit partitio, statì habeant breve de seysina sua habenda, secund' ꝙ partitio facta fuerit inter eos in curia domini

mini Regis p tale breve. ¶ 2. Rex vic. salutē. Scias ꝙ cū extentio & appciatio oīnium terraꝝ & tenemtoꝝ q̄ fuerunt talis, patris vel matris talium, facta inter eas partitione, tali ꝑgenitæ accederunt p sortem, talia maneria q̄ sunt capita Baroniæ, ꝑpter æsnetiam, & talia mesuagia per electionem, tot terræ & tot tenementa, tot advocationes, & tot feoda militum, & similiter tali talis pars, & sic de aliis. Et ideò tibi præcipimus, quòd prædictis talib⁹ de p̄dictis terris & tenementis & feodis, & secund' ꝙ p̄dictū est, sine dilatione plenariā seysinam habere facias Teste, &c. Cùm autem un⁹ ex pluribus cohæredibus & participib⁹ sine hærede de corpore suo moriatur facta partitione, ejus portio accresceret superstitibus per jus accrescendi.

Cap. XXXV.

1 ¶ *De homagiis faciendis & capiendis.* 2 *Quid sit homagiū, & qualiter trahatur.* 3 *Quis teneatur homagiū capere.* 4 *Quis teneatur homagiū facere.* 5 *Itē quando & quotiens homagiū faciet.* 6 *Itē de quib⁹ rebus.* 7 *Per quas personas.* 8 *Qualiter & per quæ verba.* 9 *Itē qualiter sacramentū fidelitatis.* 10 *Quæ sunt inquirenda & tenenda in sacramento fidelitatis.* 11 *Quis effectus homagii.* 12 *Qualiter homagiū dissolvatur & extinguatur. Itē casus de Wilhelmo de Morisco in Hibernia.* 13 *Si dominus possit attornare homagium & servitium tenentis, contra voluntatē tenentis.* 14 *Si dominus captionē homagii tenentis sui differat vel recuset per malitiā.* 15 *Si tenens propria authoritate divertat se ad alium, relicto domino suo, & faciat ei homagiū.* 16 *Si dominus medius cùm servitiū receperit à tenente suo non acquietaverit eum versus superiorē dominū.*

CUm autē quis post mortē antecessoris, à capitali dño recognitus fuerit ad hæredē, ante assignationē vel post, sive hæres plenæ ætatis extiterit sive non, statim ab initio capitalis dñs capiat homag' suum, antequam habeat custodiā vel releviū. Sunt enim quidā hæredes qui tenent ad homagiū faciendum & ad sacramentum fidelitatis, quidam tantùm ad sacramentū fidelitatis, secundùm diversitatem tenementorum. Oportet igitur quòd distinguantur genera tenementorum, ut per hoc sciri possit diversitas tenentium & hæredum. Tenementorum autem aliud tenetur per servitium militare, aliud per serjantiam, de quibus homagium faciendum erit domino capitali, propter servitium forinsecum, ꝙ dicitur regale, & ꝙ ꝑtinet ad scutum & militiam, ad patriæ defensionem. Est etiam aliud genus tenementi ejus, sc. quod tenetur in socagio libero, & ubi fit servitium in denariis capitalibus dominis, & nihil inde omnino datur ad scutum & servitium Regis. Et dici poterit Sockagium à Socko, & inde tenentes qui tenent Sockagio Sockemanni dici poterunt, eò quòd deputati sunt, ut videtur, tantummodò ad culturam, & quorum custodia & maritagium ad propinquiores parentes, jure sanguinis pertinebit. Et si aliquando inde de facto capiatur homagiū, quod pluries contingit, non tamen ꝑpter hoc habebit dominus capitalis custodiā & maritagium, quia non semper sequitur homagium, licèt quandoque. Est enim aliud genus Sockagii, quod dicitur Sockagium villanum,

ubi

ubi nullum om̄ino cōpetit homagium, sed fidelitatis sacrament̄, sicut de villano, ꝙ si de facto fecerit, p negligentiam vel stultitiam dominor̄ hoc erit ipsis dominis p̄ judicium, & ideò inde cavendum. Est etiam aliud genus tenementi, ꝙ datur in maritagium, & ubi non fit homagium ante tempus, sc. ante tertium hæredem inclusivè positum, ꝓpter commodum donatoris per reversionem, ꝙ si de facto priùs fiat, tenet, quamvis hoc sit ad damnum donatoris. Et ut videtur datur tempus usq; ad tertium hæredem & non ultrà, quia cùm sint hæredes tres de hærede in hæredem, extunc vix poterunt deficere, & ideò tunc sequitur homagium absq, damno & periculo donatoris. Item non capitur homagium ante tempus, ꝓpter jus accrescendi ut si hęreditas priùs descendat cohæredibus, fratribus vel sororibus, nullus eorū homagium faciet fratri vel sorori antenatis, quia si aliquis ex pluribus cohæredibus sine hærede de suo corpore decedat, pars descendentis accrescet superstitibus, & cum illis remanebit, si homagium non intervenerit, quod si fecerit, de manibus cohæredum descendet ad hæredes inferiores. Cùm autem plures fuerint cohæredes, ut prædictum est, omnes accapitabunt filiæ primogenitæ, & maritus primogenitæ homagium faciet capitali domino de toto feodo, & postnatæ primogenitæ vel ejus marito sacramentum facient fidelitatis, & totum servitium suum, & primogenita vel ejus maritus, inde capitali dn̄o respondebit, ne capitalis dn̄s cogatur recipere servitia sua per particulas: particularis enim solutio non minimum habet incommodi. Habet etiam dominus capitalis custodiam, & maritagium postnatarum, & nō primogenita, nec ejus maritus, ut ovis à luporum morsibus eruatur, ꝓpter spem & eventum successionis, quod evenire posset si infra ætatem morerentur ex aliqua machinatione, & hæc vera sunt, si plures sorores de alio tenuerint quàm de domino Rege, quia si fortè de domino Rege tenuerint in capite, tunc primogenita omissa, omnes accapitabunt & homagium facient domino Regi, & cùm de alio tenere debeant quàm de domino Rege, & quælibet per se de facto accapitaverit capitali domino, hoc revocari non poterit à primogenita & ejus marito, sed semper quod factum est tenebit, quia capitalis dominus, quod ei oblatum est non recusabit, sed sive tenuerit de domino Rege sive de alio, cùm homagium factum fuerit, sive ante tertium hæredem vel post, statim sequentur relevia & alia servitia. Videndum est inter cætera quid sit homagium, qualiter contrahatur, quis teneatur homagium capere, & quis homagium facere, cùm quando, & quotiens, & de quibus rebus. Item per quas personas. Item qualiter capiatur, & per quæ verba, & per quæ verba fieri debeat sacramentum fidelitatis. Item qualiter, & per quantum tempus teneat homagium inter dominum & tenentem, & cùm ambo moriantur, vel unus ipsorum, & cadat ex utraque parte vel alia, & dissolvatur per mortem, teneat obligatio, & relevetur tenementum cum homagio in personis hæredum. Item cùm semel factum fuerit homagium qualiter dissolvatur, & omnino extinguatur propter defectum vel propter delictum, domini vel tenentis, domini, quando dominium amiserit, quòd dominus esse non potest: tenentis, ꝙ tenementum reverti

ti debeat ad dominum, secundùm quod tenens id tenuerit in dominicò vel servitio. Item si dominus possit attornare homagium & servitium, vel istorum unum, contra voluntatem sui tenentis. Item si dominus homagium tenentis sui recusaverit, vel cùm homagium receperit, tenentem suum de servitio versus suum dominum superiorem non acquietaverit, sed propriæ bursæ totum infuderit, quid juris? ¶ 2. Quid sit homagium? Sciendum quòd homagium est juris vinculum, quo quis tenetur & astringitur ad warrantizandum, defendendum, & acquietandum tenentem suum in seysina sua versus omnes, per certum servitium in donatione nominatum & expressum, & etiã vice versa, quo tenens reobligatur & astringitur ad fidem domino suo servandam, & servitium debitum faciendum. Item contrahitur homagium de utriusque voluntate, tam domini quàm tenentis, & per contrariam utriusque voluntatem dissolvitur si uterque voluerit, quia nihil tam conveniens est naturali æquitati, quàm unumquodque dissolvi eo ligamine quo ligatum est. Non enim sufficit si unus tantùm hoc voluerit, quia nihil tam conveniens est naturali æquitati, &c. Est itaque tanta & talis connexio per homagium inter dominum & tenentem suum, quòd tantum debet dominus tenenti, quantum tenens domino, præter solam reverentiam. ¶ 3. Item quis teneatur homagium capere? & sciendum quòd dominus feodi, & feoffator, sive masculus sit, sive fœmina, major vel minor. Nec si dum minor fuerit homagium ceperit, major factus allegare potuit ætatem, & quòd deceptus fuit quando infra ætatem homagium cepit, quia in captione homagii semper subintelligendum erit, quòd hoc sit salvo jure cujuslibet, & inde si falsa charta intervenerit, cùm minor ad ætatem pervenerit, argui poterit falsitatis, non obstante homagio. Sed si contra actionem excipiatur de homagio, contra homagium replicetur de minori ætate, quod quidem esse non poterit in majore, qui ignorare non debet, cujus conditionis sit ille, cujus homagium ceperit. ¶ 4. Item videndum quis potest homagium facere? Et sciendum quòd liber homo, tam masculus quam fœmina, clericus & laicus, major & minor, dum tamen electi in Episcopos, post consecrationem homagium non faciant, quicquid fecerint ante, sed tantùm fidelitatem. Conventus autem homagium non faciet de jure, sicut nec Abbas, nec Prior, eò quòd tenent nomine alieno, scilicet nomine ecclesiarum, sicut videri poterit in ipsa donatione, in principio donationis, ut si dicatur. Sciant, &c. quòd dedi, &c. tali ecclesiæ & tali Rectori vel tali Priori, vel Abbati & Monachis ibidem Deo servientibus. Videtur & verum est, quòd primò & principaliter fit donatio Ecclesiæ, & secundariò rectoribus & personis, & unde si aliquando fiat homagium de facto, in ipsa prima donatione, quod sæpiùs fit propter warrantiam, nunquam posteà sequetur relevium, vel aliud homagium, vel custodia de jure licèt aliud de consuetudine, vel per modum donationis observetur. Quia si plures sint ibi Abbates vel Priores successivè, & mutentur omnes canonici in alias personas & alia capita, semper erit corpus idem, & idem conventus, ad similitudinem gregis, &c. Item

si

si plures sint Abbates, & Priores successivè, nullus debet variari descensus juris de Abbate in Abbatem sicut de hærede in hæredem, quia jure hæreditario nullus succedit alteri, quia sunt in possessione nomine alieno. Et licèt tales ad homagium non teneantur de jure, faciunt tamen tota die de consuetudine, & dant relevia infra certa tempora scilicet infra tricesimum annum, sicut in Normannia de consuetudine observatur ne capitales domini de debitis servitiis defraudentur, hoc tamen inter prȩmissa observato, quòd si minor homagium fecerit, nullum tamen juramentum fidelitatis, antequam ad ætatem pervenerit, præstabit. Et qualiter poterit minor homagium facere vel capere, cùm necessarius sit huic inde consensus & expressio verborum. ¶ 5. Item quando quis possit homagium facere? Et sciendum quòd in principio donationis, tam ante seysinam habitam quã post seysinam, sed si ante & seysina non sequatur, homagium effectum non habebit, vel si nec in vita donatoris, nisi donatio ratificata fuerit, per confirmationem ab hærede. Item quotiens fiet? Et sciendum quòd semel ab initio. Et pluries successivè capi poterit homagium, sicut fieri: quia cùm ab initio factum fuerit homagium à tenente, & captum à domino, semper tenet homagium, quousque uterque simul, vel alterum moriatur, & tunc per mortem decedentis solvitur sive dissolvitur, quia mors omnia solvit ex parte decedentis, sive dominus sive tenens fuerit. Sed tenet homagium in persona superstitis, & si cadit in persona morientis, tenet tamen obligatio in persona hæredis & in ejus persona cum homagio relevatur tenementum, & in persona domini innovatur homagium, quod tenuit ab initio. Et unde si plura fiant homagia ab hæredibus pluribus successivè, plura erunt ibi homagia, ratione plurium hæredum, & per hoc plura relevia, & ratione unius domini, qui pluries homagia ceperit, non erunt ibi plura homagia sed unum, licèt pluries innovetur, vice versa cùm tenens superstes fuerit, & cum homagium fecerit moriatur capitalis dominus, cadit homagium ex parte illa, duret tamen obligatio homagii in persona hæredis, & in persona ejus relevabitur homagium, ita quod de novo capiendum erit ab hærede & de novo faciendum à tenente. Et sic fieri poterit de pluribus dominis capitalibus decedentibus & hæredibus eorum, in quo casu, plura erunt homagia ex parte dominorum, & non nisi unum ex parte tenentis, qui semper superstes est, sed plures homagii innovationes, propter pluralitatem dominorum & eorum hæredum, ideò non dabitur nisi unicum relevium à tenente. Item de uno & eodem tenemento simul & semel, non possunt plura fieri homagia pluribus dominis capitalibus, sive tenens tenere debeat tenementum de pluribus dominis in communi vel tantùm ab uno, quia si à pluribus in communi, & unus sit hæres, primogenitus ex pluribus homagium capiat, ab uno, vel pluribus. Item si plures tenere debeant in communi de uno vel pluribus, primogenitus homagium faciet pro omnibus. Si autem unus vel plures qui tenent in communi de uno tantùm tenuerint, & alicui cui non tenentur, per ignorantiam vel districtionem injustam homagium fecerint,

fecerint erit eis subveniendum. Si autem p malitiam & fraudem ad exhæredationem domini sui nõ sic, quia ibi de jure amittere deberent tenemta, extincta penitus obligatione homagii ꝓpter fraudem. Eodem modo, cùm semel homagium fecerint vero domino, p fraudem recesserunt ab eo, si autem ab initio homagium fecerint non dño, & posteà p judicium recuperaverit verus dominus, ratione alicujus finis, vel attornationis, in casibus exceptis, & tenens noluerit facere ei homagium, cui tenetur de jure, sed se tenuerit ad homagium, ad quod non tenetur nisi de voluntate, cùm verus dominus posteà recuperaverit homagium & servitium de jure, nõ liberabitur tenens ab eo cui adhæsit de voluntate, sed inde faciat ad melius quod poterit. Item poterit quis de pluribus tenementis plura facere homagia, uni domino simul vel successivè, vel diversis & pluribus, & sic poterunt plures domini, plura capere homagia, ratione plurium tenementorum, dum tamen unus ex pluribus, dominus sit præcipuus & legittimus, quia feoffator primꝰ, & propter primum feoffamentum, & capitale. Et talis semper habebit maritagium hæredum, propter primum feoffamentum, nisi tenens in capite tenuerit de domino Rege prout inferiùs inter custodias provisum est per statutum. Et si inter dominos suos capitales oriantur inimicitiæ, in propria p-sona semper stabit cum eo cui fecit ligeantiam, & per attornatum cum aliis vel salvo eis forinseco servitio, in quo eis tenetur de tenemento quod de eis tenet. ¶ 6. De quibus rebus, & sciendum, quòd de terris & tenementis, reddibitus & omnibus aliis q̃ tenentur per servitium militare, sive servitium militare magnum sit, sive minimum, etiam si non daretur ad scutagium nisi obolus unus, & semper sequetur tale servitium custodia hæredis, & maritagium, & non tantùm propter homagium seculare factum, sed propter regale servitium, quia non ad omne homagium sequitur custodia & maritagium, quia homagium fit aliquando, ut suprà dictum est, de tenemento quod tenetur in Sockagio. Item fit homagium de tenemento, quod tenetur ad serjantiam, & ibi sequitur custodia & maritagium, maximè si serjantia illa respiciat Regem, & patriæ defensionem, & secus est si privatam personam, & in nulla parte ipsum Regem, vel exercitum suum. Sunt enim plures serjantiæ quæ respiciunt privatas personas, & non ipsum Regem, ut si quis debeat equitare cum domino suo de manerio in manerium, & tales dicuntur Rodknights, vel si teneat tenementum aliquod per serjantiam, tenendi placita sua, vel portandi brevia sua infra certa loca, & hujusmodi: & si tales aliquando faciant homagium, non prætextu talis homagii pertinebit ad capitalem dominum custodia & maritagium. De feodo verò vel redditu, qui datur ex camera, sive tenemento de quo possit redditus pervenire, non fit homagium. Nec pro solo dominio fit homagium, nisi soli Regi vel Principi, sine tenemento vel servitio, admittitur tamen quandoque quòd campiones faciant homagium domino suo, sed hoc esse non debet, nisi tantum pro dominio suo, nec valet homagium si redditus sit annuus, & de camera, nisi constituatur & proveniat ex certo tenemento. Tenementum verò certum, ꝙ datur alicui in feodo per servitium militare ob-

ligat

ligat tenentem ad homagium. Quod quidem si omnino ab alio evincatur à tenente, per hoc omnino homagium dissolvitur & extinguitur, nec revocari poterit, nec resuscitari nisi ex nova causa, & quamdiu talis fuerit in possessione, licet aliud jus habuerit, durat homagium inter tenentem & non dominum qui feoffavit, donec tenementum evincatur, & ulterius non. De nullo autem tenemento quod tenetur ad terminum fit homagium, fit tamen inde fidelitatis sacramentum. ¶ 7. Per quas personas? Et sciendum quod non per procuratores, nec per literas fieri poterit homagium, sed in propria persona tam domini quàm tenentis capi debet & fieri: quia in quibuscunque casibus persona necessaria fuerit, negotium per procuratorem vel literas expediri non poterit. ¶ 8. Item qualiter & per quæ verba fieri debeat homagium? Et sciendum, quòd ille qui homagium suum facere debet, obtentu reverentiæ quam debet domino suo, adire debet dominum suum ubicunque inventus fuerit in regno, vel alibi si possit cõmodè adiri, & non tenetur dominus quærere suum tenentem, & sic debet homagium ei facere. Debet quidem tenens manus suas utrasque ponere inter manus utrasque domini sui, per quod significatur ex parte domini, protectio, defensio & warrantia, & ex parte tenentis, reverentia & subjectio, & debet dicere hæc verba. Devenio homo vester, de tenemento quod de vobis teneo (vel aliter) quod de vobis teneo & tenere debeo, & fidem vobis portabo de vita & membris, & terreno honore (secundùm quosdam, vel aliter, secundum alios) de corpore & catallis & terreno honore, & fidem vobis portabo contra omnes gentes (qui vivere poterint & mori, secundùm quosdam) salva fide debita domino Regi, & hæredibus suis, & statim post, faciat domino suo sacramentum fidelitatis hoc modo. ¶ 9. Hoc audis domine N. quòd fidem vobis portabo de vita & membris, corpore, & catallis, & terreno honore, sic me deus adjuvet & hæc sancta dei euangelia. Et quidam hoc adjiciunt in sacramento & benè, quòd fideliter, & sine diminutione, contradictione, vel impedimento & dilatione injusta, terminis statutis faciet servitium suum domino suo, & hæredibus suis. Et non debet fieri homagium privatim, sed in loco publico & communi, coram pluribus in cõm, hundr̃, vel curia, ut si fortè tenens per malitiam homagium vellet dedicere, posset dñs facilius probationem habere de homagio facto, & servitio recognito, quia ad homag' faciend', r̃cedere debet diligens examinatio, si ille qui hæredē se facit, sit filius naturalis ejus, cujus hæredē se facit, & hæres rectus & propinquior, quantum ad jus possessionis & non sol rect' & ꝓpinquus, sed si sit hæres propinquior, quantum ad jus proprietatis: quilibet autē hæres propinquior utrumq; jus habere debet, possessionis videlicet & proprietatis, quamvis alius, eo majus jus habuerit. ¶ 10. Item inquiri debeat quale, & quantum tenementum teneat, pro quo, & de quo obligatur homagiũ facere. Item quid in dominico, & quid in servitio, & utrum totum tenementum teneat in dominico, vel totum in servitio, vel partem in dominico, & partem in servitio. Item per quod servitium, & qualiter descendat ei hæreditas ꝙ hæres esse possit, ne in captione homagii, contingat dñm per

negligen-

negligentiã decipi,vel per errorẽ. ¶ 11. Effectus verò homagii eſt, quòd ſi quis homagium alteri fecerit,domino vel non dño,à tali dño,vel homagio ſuo recedere non poſſit ſine judicio, quamdiu tenuerit tenementum per q̃ obligatur ad homagium,in dominico vel ſervitio. Item nihil facere poteſt tenens ꝑpter obligationem homagii,q̃ vertatur domino ad exhæredationẽ vel aliã atrocem injuriã, nec dominus tenenti è converſo,quòd ſi fecerint,diſſolvitur & extinguitur homag' oñino,& homagii connexio & obligatio,& erit inde juſtum judicium,cùm venerit contra homagium & fidelitatis ſacramẽt,quòd in eo in quo delinquunt puniantur,ſc. in perſona domini,quòd amittat dominium, & in perſona tenentis, quod amittat tenementum,ſecundùm quod inferiùs dicetur pleniùs. Et ſic diſſolvi poterit homagium. ¶ 12. Qualiter autem diſſolvatur homagium,ex una parte vel utraque,domini & tenentis,ita quòd ex una parte teneat,& ex alia non,vel ex utraque parte deficiat, videndum. Et ſciendum, q̃ aliquando tenet homagium & homagii connexio in perſona tenentis, & omnino diſſolvitur & extinguitur in ꝑſona dñi capitalis, ꝑpter defect',vel ꝑpter delict' ipſius domini. Sed relevatur & vivificatur in ꝑſona alterius domini ſuperioris dñi ꝑpter defectum. Ut ſi capitalis dominus,qui homagium tenentis ſui ceperit omnino ſine hærede deceſſerit, vel ſi hæredes habuerit & defecerint, vel cùm hæredes habuerit, alteri homagium & ſervitium attornaverit in caſibus licitis & conceſſis,vel alio modo de voluntate tenentis,in quo caſu, extinguitur homagium quoad ipſum dominum,& in perſona alterius reviviſcit,& ſemper durat in perſona tenentis. Item ꝑpter delict', ut ſi dñs capitalis feloniam fecerit,vel aliquid ad exhæredationem tenentis ſui, ꝑpter quod ipſe dominus juſto judicio debeat exhæredari, & unde ipſe omnino de medio tollitur, & id quod ſuperior dominus capitalis priùs habuit per medium, in ſervitiis & conſuetudinibus, nunc habet immediatè, propter delictum ſui tenentis,ſicut ſuperiùs habet ꝑ defectum,& ſic incipit obligatio homagii inter tenentem & capitalem dominum ſuperiorem,& tenetur talis dominus ſuperior, homagium capere velit nolit,quia ſi recuſare poſſet & weyviare feodum ſuum & homagium & ſervitium tenentis ſui,tale ſequeretur inconveniens,quòd nunquam fieret alicujus tenementi warrãtia. Nunquam enim faceret aliquis warrantiam & excambium de C. libratis terræ ꝑ ſervitio unius denarii,ſi poſſet pro voluntate ſua feod' ſuum mutare & weyviare, & homagium & ſervitium tenentis ſui recuſare. Objicere tamen poſſet talis dominus capitalis,tali tenenti homagium ſuum offerenti,quòd illud recipere non debeat, cùm talis tenens non ſit feoffatus ab eo, ſed ab alio, & ideò quòd nihil clamat in homagio ſuo & ſervitio, ſed quòd hoc ei valere non debeat,videtur, quia cùm plures poſſint eſſe capitales dñi & feoffatores aſcendendo, ita ſunt plures feoffati tenentes deſcendendo, & ſuperior dominus omnium habet infimum tenentem ſibi obligatum, propter feodum ſuum quod talis tenet, quamvis ꝑ medium, quo ſublato, erit tenens ſuus ſine medio,& ipſe dñs ſuus capitalis,erit quaſi principalis feoffator,& ſic durabit inter eos obligatio homagii ꝑ medium, vel ſine medio.

Ut

Ut ſi feoffavero A. et A.B.et B.C.et ſic in infinitum,omnes tenentes de tenente in tenentē,à primo uſq; ad ultimū deſcendendo, erunt tenentes mei, et ab ultimo feoffato et tenente de capitali dño et in capitalem dñm aſcendendo gradatim, erit capitalis dñs ultimi feoffati,ab ultimo feoffatore uſq; ad primum,ſed ꝑ medium ut dictum eſt. Quo ſublato vel quibus, incipiet ultimo feoffatus eſſe primus feoffat⁹ ſine medio. Itē eodē modo tenere poterit homagium in ꝑſona domini vice verſa, et diſſolvi et extingui in ꝑſona tenentis et convaleſcere in perſona alterius, ut ſi tenens cùm homagium fecerit dño ſuo, ſe dimiſerit ex toto de hæreditate ſua et alium feoffaverit, tenendū de dño capitali,et quo caſu tenens abſolvitur ab homagio et extinguitur homagium,velit nolit dñs copitalis,et incipit in perſona feoffati qui obligatur, ꝓpter teneñtum ꝙ tenet,quod eſt feodū dñi capitalis. Item homagium quod ſic extinguitur in ꝑſona tenentis iterum reviviſci poterit in ꝑſona ejuſdem, ſed ex alia cauſa. Ut ſi feoffatus ab eo, idem teneñtum ei reſtituat,tenendū de eodē capitali dño. Itē extingui poterit homagiū et obligatio diſſolvi ex utraq; parte multis modis,ꝙ teneñtum datum ꝓ homagio et ſervitio remanebit capitali dño tanquā eſchaeta ſua in doñico,tum ꝓpter defectum tum ꝓpter delictū: ꝓpt̄ defectum,ut ſi tenens & feoffatus ſibi & hæredib⁹ ſuis certis vel incertis ſine hæredib⁹ deceſſerit omnino,vel ſine hærede de ſe,et quo caſu extinguit̄ omnino homagiū & obligatio,quia teneñtum cadit in dñicum ꝓ defectu homagii, quia non ſunt partes inter quas contrahi poſſit,cùm cōtrahi nō poſſit niſi inter duas ꝑſonas obligatio, quia deficiunt hæredes in ꝑſonis quorum poſſet homagiū ſuſtētari.Et qualiter hoc fit in pluribus caſib⁹ dicetur infrà de eſchaetis pleniùs. Item ꝓpt̄ delictū.Ut ſi tenens alicujus feloniam fecerit vel aliquid aliud, ꝓpter ꝙ debeat exhæredari, et quo caſu extinguitur homagium,et diſſolvitur obligatio ex utraq; parte ratione ſupradicta, & revertit̄ teneñtum ad capitalem dñm in dñico ut eſchaeta. Itē extinguit̄ homagiū de jure,& diſſolvitur obligatio & vinculū fidelitatis, ut cùm quis homagiū fecerit capitali dño ſuo & ſervitium illud malitioſè deadvocaverit omnino,ꝙ nihil tenuerit de eo, ad exhæredationē veri dñi ſui cui ꝓ homagiū obligat⁹ fuerat & fidelitatis ſacrañtū,& quo caſu licèt homagiū & obligatio teneat ex parte dñi ſi voluerit,non tamen tenet ex parte tenentis, qui ꝓ abnegationem dñi ſui homagiū & vinculū fidelitatis infringit. Et cōpetunt dño in hoc caſu duo remedia ut videtur,vel quòd petat teneñtum tenētis ſui, ꝙ de eo tenere debuit in dominico,quia deadvocat⁹ eſt ꝓ tenentē in cuj⁹ ꝑſona deficit obligatio, vel quòd petat ſervitium,eò quòd tenet obligatio in ꝑſona ſua & remittat tenenti de gratia teneñtum.Refert tamen ꝓ ꝙ breve,ſi autē ꝓ breve de recto ut quidā dicunt,videtur ꝙ nō poſſit,niſi ipſe vel anteceſſores ſui in ſeyſina fuerint de teneñto illo in dominico vel ſervitio.Et ſi aliquando extiterint in ſeyſina, tamen incongruè petet per aliquem deſcenſum, cùm tenens extiterit in poſſeſſione per deſcenſum ab anteceſſoribus ſuis, niſi ſit qui dicat,quòd licèt nihil juris ei deſcendat, tamen quòd ei deſcendere debuit cùm ſit deadvocatus. Sed melius eſſet ut videtur, petere per breve de

eſchaeta: cùm deficiat homagiũ & obligatio ex parte tenentis, ꝙ breve tale eſſe ꝓ poterit. Præcipe tali, ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat tali, tantã terram vel tot feoda, quæ ꝓdict⁹ talis de eo tenuit et inde homagiũ ei fecit et ſervitiũ, et quæ debent eſſe eſchaeta ſua, eò quòd ꝓdict⁹ talis tenens, cõtra homagiũ ſuũ et fidelitatis ſacramẽtum, ꝙ ei inde fecerat, ipſum malitiosè et ad exhæredationẽ ſuã deadvocavit, & niſi fecerit &c. Et unde ut videtur, cùm ſic ꝓbatũ fuerit ꝓ inquiſitionẽ et juratã, non erit ulteriùs neceſſe quærere de aliquo juris deſcẽſu. Et ſive agatur ꝓ tale breve, ſive ꝓ breve de recto, nõ erit loc⁹ magnæ aſſiſæ nec duello, ſed capietur inquiſitio & jurata, ad ſimilitudinẽ magnæ aſſiſæ, ꝓ hæc verba. Utrũ vz. ille qui tenet, maj⁹ jus habeat tenendi teñtum illud, vel feodũ in dñico, an ille q̃ petit, et cui idẽ tenens vel aliquis anteceſſorũ ſuorũ, inde homagiũ & ſervitiũ fecit, et quem poſtmodũ malitiosè cõtra homagiũ et fidelitatẽ ſuã, deadvocavit: et ſi hoc ꝓbatũ fuerit, et tenens tenuerit in dñico, recuperabit petẽs in dñico, ſi autẽ in ſervitio recuperabit in ſervitio, ut tenens tollatur de medio, ita ꝙ de cætero non ſit medi⁹, et tenens ſu⁹ ꝓ obligationẽ teñti, ꝙ de eo priùs tenuerat, ſed adjũgatur primo feoffatori ſine medio. Itẽ ibi idẽ jus, ubi eadẽ ratio: ſi tenens dño ſuo atrocẽ fecerit injuriã, vel ſi ſteterit cum inimico dñi ſui, cõſilio, vel auxilio cõtra dñm ſuũ, excepto principe, & capitali dño ſuo, cui fecit ligeãtiã. Itẽ ſi aliquid fecerit cõtra dñm ſuum ad exhæredationẽ dñi ſui, et quo caſu, juſtũ judiciũ quòd tenens exhæredetur, ꝓpter obligationẽ homagii quam infringit. Item ſi man⁹ violentas injecerit ſuper dñm ſuum &c. plura hiis ſimilia tenentẽ exhæredãt. Et in fine ſciendũ ꝙ inter tenentẽ & dñm ſemper tenet & ſtat homagiũ, quãdiu hæredes ex utraq; parte extiterint, et quamdiu tenẽs teneñtum tenuerit in dñico, vel ſervitio, ꝙ obligationẽ homagii inducit. Sed iſtis deficientib⁹ vel aliquo iſtorũ, deficit homagium, & nunquã reviviſcet, niſi hoc ſit ex nova cauſa & in ꝑſonis aliorum. Itẽ notandũ, ꝙ nõ poteſt dñs capitalis wayviare homagiũ, vel recuſare ſervitium, cõtra voluntatẽ tenentis ſui, quò minùs teneatur ad warrantiã et excambium, nec etiam tenens vice verſa, quò minùs faciat dño ſuo ſervitium debitũ, quamdiu tenuerit teneñtum ꝓpter ꝙ obligat̃ ad ſervitium, ſed poteſt dñm ſuum deadvocare, cùm teneñtum tenuerit. Sed hoc ut ꝓdictũ eſt, erit ſuum damnum. Poterit etiã teneñtum wayviare cum cauſa vel ſine, et ſic diſſolvetur homagium. Itẽ reddere poterit dño ſuo homagium ſuum, ſimul cum tenemento, ꝓpter capitales inimicitias, ut liberiùs ꝓſequatur appellum ſuum, et ſic diſſolvitur homagiũ. ¶ 13. Itẽ videndum ſi dñs attornare poſſit alicui homagiũ & ſervitium tenentis ſui, cõtra voluntatẽ ipſius tenentis: et videtur quòd nõ, et maximè homagium, quia tale ſequeretur incõveniens, quòd poſſet eum ſubjugare capitali inimico ſuo, & ꝓ ꝙ teneret̃ ſacramẽtum fidelitatis facere ei, qui eum dãnificare intenderet. Levis autẽ inimicitia nõ impedit in quibuſdã caſib⁹ ſuperiùs exceptis, in quib⁹ poterit dñs capitalis homagiũ & ſervitiũ liberi hominis ſui alteri attornare, cõtra voluntatẽ tenẽtis velit nolit. s. ꝓ finẽ factum in curia dñi regis, ubi ſummonẽd⁹ eſt ille, cuj⁹ homagium et ſervitium alteri concediẽ, ut ibi recognoſcat homagium & ſervitium

ſervitium ſuum,et ubi oſtendere poſſit rationē,quare non debeat homagiū facere,ꝙ ſi non poterit attornabitur velit nolit. Item in alio caſu, ut ſi quis terrā dederit in maritagium cum filia ſua cum homagio et ſervitio alicuj⁹ liberi hominis.Item ſi ꝑ redemptione corporis ſui,in quib⁹ caſib⁹ attornabitur velit nolit,niſi cauſas prætendere poſſit quare non debeat. Eſt & alia cauſa quare homagium & ſervitiū attornare non poſſit,ut ſi velit homagium attornare tali qui nihil habeat in bonis,unde poſſet warrātizare, defendere et excambium facere.Ex hoc enim poſſet quilibet dñs capitalis exonerare ſe ꝑ voluntate ſua, ne ſuo feoffato teneretur, ad warrantiā & excambium de C.libratis terræ,ꝑ uno denario de ſervitio,& ideò in hoc caſu nō magis poſſit attornare homagiū et ſervitium,quàm wayviare feodū ſuum, quia dñs velit nolit,warrantizabit et defendet ꝑpt̄ homagium.Et ꝙ homagium attornare non poterit niſi in caſib⁹ ſuperius exceptis,habetis de tmino P.añ regis H.ſeptimo,in Com̄ Hereford de itinere,et uno teñto in Com̄ Cant̄ deWilhelmo filio Benedicti cive Londoñ,et Galfrido de Luci tenente etWilhelmo de Maundevil Comite capitale dño,de tenem̄to N.de Gingeſnyle. Et cùm idē Galfrid⁹ tenens,attachiat⁹ eſſet vel ſummonit⁹ ad faciēdū eidē w.homagiū et ſervitiū ſuū, ꝙ idē Comes ei dederat,& prædict⁹ Galfridū eidē w.attornaverat,idē Galfrid⁹ noluit ei attornare,ſed ipſum in curia penit⁹deadvocavit, et dixit quòd nihil de eo tenuit,nec tenere voluit, nec recedere à dño ſuo qui eum feoffavit. Propt̄ ꝙ ſummonit⁹ fuit prædict⁹ comes, ad oſtendendum ꝙ juris clamaret in ſervitio prædicti G. qui venit & cognovit,ꝙ dederat prædicto w.homagiū et ſervitiū ipſi⁹ G.de tenem̄to ꝙ de eo tenuit in prædicta villa, ad ꝙ reſpōdit prædict⁹ G. ꝙ noluit attornari prædicto w.niſi curia cōſideraret.Dixit etiam ꝙ tenuit de dño Comite duo teñta,unū in villa prædicta et aliud alibi, et ſimul et ſemel feoffat⁹ fuit de eiſdē tenem̄tis ꝑ unicū homagiū & ſervitiū, nec voluit homagiū ſuum dividere et facere duo, ubi prius non fecit niſi unum,niſi curia cōſideraret, nec attornari p̄dicto w.Et quia Comes cognovit et cōceſſit,ꝙ idē G.faceret ſervitiū eidē w.de prædicto teñto in prædicta villa,in omnib⁹ reb⁹:et quia idem G.nihil oſtendit in curia,quare ſervitium illud eidē w.facere nō poſſet vel non deberet,cōſideratū fuit ꝙ prædict⁹w.haberet ſeyſinā ſuā de p̄dicto ſervitio,ſalvo dicto Comiti,homagio de toto prædicto feodo,& hoc ideò ut videtur, quia homagiū dividi nec attornari nō potuit, cōtra voluntatem tenentis,licèt ſervitium dividi poſſet & attornari,& ſic videtur quòd ſervitium attornari poterit in omni caſu, et cōtra voluntatē tenentis ipſi⁹, licèt homagium non poſſit,niſi in caſib⁹ ſupradictis.Et unde ſi cùm dñs ſervitiū attornare voluerit,tenens attornari noluerit,et ipſe cui attornat⁹ fuerit diſtrictionē fecerit, poterit tenens ſi voluerit, illū deadvocare cui fuerit attornat⁹et juſtè, ꝑpt̄ homagium, ꝙ durat adhuc inter dñm qui ſervitium attornavit,& tenentē ſuū.Sed tamen ꝑpt̄ hoc ceſſare nō debet diſtrictio ꝑ ſervitio,quia diſtrictio ꝑtinet ad ſervitiū habendū & non ad homagium, quia dñs retinuit homagium, et qui cōcedit ſervitium alicui,ꝑ conſequens cōcedit diſtrictionem,quia ſervitium cōcedere ſine diſtrictione nihil eſt,nō

magis est quàm si diceret quis: concedo tibi haustum in fonte meo, sed nolo q̄ tu habeas accessum ad fontē, & sic nulla erit cōcessio, & multa sunt exempla, & unde si tenens deadvocaverit illum qui distringit p̄ servitio, non tamē cessare debet districtio p̄ servitio, quia ista simul stare possunt, deadvocatio & districtio. Sed si simul p̄ homagio distringatur cū servitio, & sic fiat deadvocatio, dicunt quidā q̄ cessat districtio, nisi sit qui dicat, q̄ si donatio et cōcessio cōstare non posset p̄ una parte vz. homagio, tamen valere debeat de servitio, & ita non deberet cessare districtio, si ita cùm unū tenere possit, invito tenēte, & aliud nō, et nisi ita sit q̄ homagiū dedicere nō possit, et si dicat injustè deadvocat⁹ sum, et hac ratione, quia finis inde fact⁹ est, vel homagium in curia regis recognitū et cōvictum, et hujusmodi, et quo casu oportet q̄ sibi cautè p̄spiciat, vel p̄ breve de fine facto, vel p̄ breve de warrantia, & q̄ sequatur finis & chirographum, vel ut paulò antedictum est, ut tenens summoneatur ad ostēdendū, cui faciat servitiū suum, & similiter ille dñs, qui attornavit, ad cognoscendū quid juris clamat in p̄dicto servitio, & tunc fiat, ut supradictū est, de p̄dicto Galfrido. Cùm autē servitiū sic attornādum fuerit, non magis attornari debet ad dānum et piculū ipsi⁹ tenētis, nisi voluerit, quàm ipsum homagiū, ut p̄dict' est, nō debet alit̄ facere, quàm priùs fecit, nisi velit, et secundùm quod priùs fecit, nec plus servitii, nec plures sectas, nec alibi quā solebat: quia si ille, cui attornat⁹ est, hoc facere posset, ita tenens immodicè gravaretur. Prospiciat igitur tenens, cùm fuerit attornād⁹, q̄ de eo cui fuerit attornat⁹, chartā habeat sufficientē, p̄ quā se defēdere posset versus eū cui fuerit attornat⁹, q̄ plura servitia nō exigat quàm tenēs sū⁹ ei facere teneatur, et p̄ quē obligat⁹ sit ille dñs ad warrātiā & excābiū, sicut fuit ille qui attornavit. ¶ 14. Itē esto quòd cùm dñs obligat⁹ sit ad capiendū homagiū tenētis sui, captionē illā differat vel recusēt, in fraudē fortè, ne ei teneatur ad warrātiā, quo casu multiplicit̄ poterit tenenti p̄videri, relaxatur inprimis à servitio ad q̄ nullo modo tenetur, nisi capto homagio, & si p̄ placitū et judiciū capi debeat, dñs oīa arreragia amittet. Poterit etiā tenens, si voluerit, oblato homagio corā plurib⁹ in cōm vel curia et p̄cisè recusato, attornare se superiori dño capitali, et si ipse homagiū recusaverit, alteri superiori, et ita de dño in dñm quousq; p̄venerit ad ipsum regem, qui est principalis dñs descendēdo, et ultim⁹ ascēdendo, et hæres ultimus omnium hæredū. Et quid si superior dñs capitalis homagiū talis recusaverit, cùm fuerit ei oblatū, postquā inferior dñs homagium injustè recusaverit? nec ei fiet servitium non magis quàm dño inferiori, qui medi⁹ esse deberet, & sic dici posset de omnib⁹ aliis dñis superiorib⁹ capitalib⁹. Cùm autē tenēs sic se attornaverit superiori, et ipse homagiū suū ceperit, ille qui homagium suum recusavit, ulteriùs servitiū nec homagiū petere poterit, et nihilominùs tenebitur ad warrantiā, hoc p̄bato, quòd homagiū injustè recusaverit, & illū sequetur servitiū, cui factum est homagiū. Si autē sine causa tali, vel alia sufficiēti, tenens p̄ districtionē cōtra voluntatē suā homagium fecit superiori, vel extraneæ persōnæ, si verus dñs petat homagium, non poterit tenens recedere ab eo, cui homagium fecit sine iudicio, et quo casu, cùm ipse

verus

verus dñs petat à tenente suo, quòd faciat ei cõsuetudines & recta servitia, quæ ei facere debet, de libero teñto, ꝙ de eo tenet in tali villa, ut in homagiis, releviis, redditib⁹ &c. & unde petit ꝙ faciat ei homagiũ, & relevium de tali feodo &c. & cùm talis venerit & cognoscit quòd de eo tenere deberet feodũ illud, & libenter faceret ei homagiũ & servitium si recedere posset à tali dño, qui homagium suum cepit ꝑ districtionem, vel ipsum verum dñm penit⁹ deadvocavit, dicendo quòd nihil de eo teneat. Si autẽ ipsum advocaverit, ut ꝓdictum est, tunc sumoneatur ipse capitalis dñs superior, vel extrane⁹ non dñs, quòd sit ad certũ diẽ, ad cognoscẽdũ ꝙ juris clamat in homagio & servitio ꝓdicti talis, vel ratione hæreditatis quæ fuit talis antecessoris ipsi⁹ tenentis in tali villa, & unde talis ver⁹ dñs. s. in curia nr̃a &c. clamat homagium & servitium ꝓdicti tenentis, de eodẽ feodo, quo casu, cùm talis venerit, poterit ver⁹ dominus dicere, quòd homagium & servitium ad ipsum pertineat multis modis. Dicere enim poterit ꝙ ad ipsum ꝑtineat hac ratione. s. quia talis pater vel mater, avunculus vel matertera vel alius antecessor talis tenentis, talis fuit homo, talis patris, vel matris, avunculi, vel materteræ, vel alterius antecessoris ipsius domini, qui petit & post talem antecessorẽ, qui sic fuit in seysina, fuit ali⁹ talis antecessor in seysina de homagio & servitio ꝓdicti talis vel hæredis sui talis, & sic de plurib⁹. Ad quæ respondere poterit ille qui sumonit⁹ est, & excipere multis modis, quare homagiũ & servitiũ nõ ꝑtineãt ad petentẽ, ut si mutationes et donationes intervenerint: ut si tales antecessores, vel hæredes eorum de quib⁹ fit mentio, postquã sic essent in seysina ut prædict⁹ est, donationẽ feciſſent, vel ꝑmutationẽ, vel recognitionẽ, vel remissionẽ, ꝑ cõcordiã vel ꝑ judicium, post magnã assisam vel duellum, vel ꝙ ali⁹ talis se gerit ꝑ hærede talis dñi capitalis, & ꝙ ille qui petit nõ sit hæres, et ita ꝙ ipse jampridem ipsum implacitavit ꝑ aliud breve de servitiis et cõsuetudinib⁹, et petere poterit judiciũ, si de una & eadẽ re, debeat simul et semel duob⁹ respõdere. Et sic cùm ipse petens ꝑ judiciũ sic recuperaverit, poterit ipse tenẽs ꝑ judiciũ recedere de tali homagio. De tali materia habetis de t̃mino s. Hil' anno regis H. sexto in Coñ Dorset, de Alano de sancto Georgio, rem petend', sed ꝙ nõ dñs sumoneri debeat ut ꝓdictũ est in principio, habetis de t̃mino s. M. an. regis H. nono incipiẽte decimo in Coñ Kanc. de Isabella de Hotot. Cùm autẽ tenẽs verũ dñm suũ deadvocaverit in judicio ut ꝓdictũ est, et nõ dño suo fecerit homagiũ & servitiũ, cũ omnino dñm suũ deadvocaverit, vertetur placitũ int̃ ipsũ verũ dñm & tenentẽ suũ. Et unde inprimis videndũ, utrũ dñs agat ꝑ breve de servitiis & cõsuetudinib⁹, vel ꝑ breve ꝙ talis faciat ei homagiũ & servitiũ. Si autem ꝑ breve de servitiis & cõsuetudinib⁹, tunc refert, utrũ dñs agat sup ipso jure, vel sup seysina homagii, & servitii. s. utrum cõtineatur in brevi ꝙ faciat ei consuetudines & recta servitia quæ ei facere debet et solet, vel tantùm quæ ei facere solet, vel tantùm quæ ei facere deber, si autẽ super ipso jure, qualecunq; sit breve, et sive domin⁹ petat quòd tenens faciat vel tenens petat ꝙ dominus capiat, ꝑ breve de homagio capiendo, in utroq; casu, ꝑ interrogationes & responsiones perveniri poterit ad duellum, vel magnam assisam,

nisi ita sit, quòd ꝓpter deadvocationem velit dñs terrā petere in dominicō ꝑ breve de recto ut supradictum est. Cùm igitur summonit⁹ sit quis ꝑ breve, quare non capiat homagiū alicujus, & prætendat querens rationē, quare ille qui summonit⁹ est debeat capere homagiū suum, et dicat quòd pater suus tenuit de tali & homagiū ei fecit, vel de tali alio antecessore & ꝑ tale servitium, et ita quòd ille tali ratione tenere debeat de eo, & ipse homagiū suum capere ꝑ servitium tale: poterit ipse de quo queritur defendere servitium & homagiū suum factum, et dicere precisè quòd ille querens nullam terrā de eo tenet, nec tenere debeat, & se defendere ꝑ campionē vel ponere se in magnā assisam ꝑ hæc verba. s. utrum ipse de quo queritur, maj⁹ jus habeat tenendi terrā illā in dominico, an idem qui queritur tenendi eam de eo. Poterit enim benè esse quòd talis querens vel anteceſſor suus homagium fecerit antecessori ejus de quo queritur, sed nunquam habuit seysinā in vita anteceſſoris ejus, vel quòd ipse tale homagiū ceperit, et quòd talis ꝓpria authoritate, sine warranto et cōtra voluntatē donatoris, se posuerit in seysinā, & unde petere poterit ut prædictū est, terrā in dñico. Et de hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading et M. de Pateshul in cōm Warwick, anno regis H. quinto de Roberto de Halgeford, qui petiit corā eis quòd quidā caperet homagiū et rationabile relevium suum de libero tenemēto ꝙ de eo tenuit, et de eo tenere clamavit in tali villa, et unde dixit quòd pater su⁹ tenuit de eo tantā terrā suā ꝑ tale servitium, & ipse ita eam tenere debuit de eo, et hoc obtulit & petiit quòd caperet homagiū suum. Et talis venit & defendit ꝙ non debuit inde homagiū suum capere, quia terrā illā debuit tenere in dñico, et sic posuit se in magnā assisā ꝑ verba supradicta. ¶ 15. Cùm autē quis à dño suo vel nō dño cui homagiū fecerit & servitium ꝓpria authoritate diverterit ad aliū, et sine judicio, nihilominùs tamen tenebit homagiū. Et poterit tenens tenere de dño suo qui attornaverit servitium suum alteri cum districtione, et ita poterit tenens deadvocare eum cui servitium attornatū est. Sed in hoc casu nō cessabit districtio, ꝓpt̄ deadvocationem. Sed si utrūq; attornaverit de voluntate tenētis aliud erit. Vel si utrūq; deadvocaverit, dūm qui attornaverit & attornatū, sed cùm cessaverit districtio ꝑ deadvocationē, et dñs ꝓbare possit seysinā suā, & cùm ꝑ deadvocationē tenentis incipiat esse nō tenens, locū habere debet assisa novæ disseysinæ, et ad hoc bona est ratio. Sed cùm omnino deadvocat⁹ fuerit dñs, nullū habebit breve de servitiis & cōsuetudinibus, quia nihil clamat tenere de eo, igitur alio modo ꝓcedēdū erit. Sed si cùm servitiū petat, vel ꝓ servitio distringat & tenēs su⁹ ipsū omnino deadvocaverit, statim cessabit districtio, et oportebit ꝙ dñs sibi ꝓvideat alio modo, sive jus habuerit in servitio sive nō ad seysinā suā repetēdā, et hoc ꝑ breve de servitiis & cōsuetudinib⁹ quæ ei facere solet, ita ꝙ breve loquatur tātū de seysina & nō de jure, et tunc non erit ibi duellū, nec magna assisa, cùm breve loquatur tātū de seysina. Sed cū dñs petat servitiū unde recēter fuit in seysina, aut tenēs cōfitebitur, vel nihil respōdit ad ꝓposita, vel omnino negabit & defendit. Si autē confiteatur, planū est: si autē nihil respondeat, indefensus erit: si autem negaverit, opor-

tet q̄ petens ꝓbet intentionē & seysinā suā. Sed refert qualiter, quia si offert ꝓbare ꝑ corp⁹ cujusdā liberi hominis, non jacebit duellū, quia non agitur de ipso jure, nec si tenens vellet se defendere ꝑ duellū, vel ponere se in magnā assisā, non jacebunt pari ratione, quia non agitur de jure. Oportet igitur de necessitate, q̄ petēs ꝓbet ꝑ patriā, & tenens ꝑ patriā se defendat: cùm veritas sit sub dubio, ꝓpt̄ negationē tenentis. Et si tenens ꝓbare noluerit ꝑ patriā, cùm nullam aliā habuerit ꝓbationē, denegabitur ei actio: Sed cùm se posuerit super patriam, et in ꝓbatione defecerit, amittet, sive jus habuerit sive non, & licèt jus habuerit, deficere tamen poterit ꝓbatio. Si autem tenens ponere se noluerit super patriā, cùm nullā aliā habuerit defensionem, indefensus erit, & petens recuperabit, sicut videri poterit in assisa, exemplū, ubi querens vel petens ad intentionē suam ꝓbandā, se posuerit in assisam, & tenens assisā recusaverit. ¶ 16. Cùm quis tenentis sui homagiū ceperit, vel fidelitatis sacramtū, et servitiū tenentis sui, et cùm sit medi⁹ inẽ tenentem & dñm, tenentẽ suū versus superiorem dñm non acquietaverit, sed ꝓpriæ bursæ totū infuderit, hoc ꝓbato vel testificato corā ꝓbis & legalibus hominib⁹, poterit absq; juris injuria seipsum ꝓpria manu acquietare, & facere servitium capitali dño, & ille qui medi⁹ est, ꝑ obligationē homagii nihilominùs tenebitur ad warrantiā. Dictū est in præcedentib⁹ qualiter faciẽdum est homagiū. Et de illis qui tenentur ad sacramtum fidelitatis, sicut illi qui tenent in Sokagio libero, vel ad vitam quocunq; modo, qualiter fidelitatem facere debeant, vel quibus, satis ꝑpendi poterit ex præmissis.

CAP. XXXVI.

1 ¶ De reliviis dandis. 2. Quid sit rationabile relevium. 3. Quis teneatur ad relevium. 4. Quibus teneatur. 5. Item quotiens. 6. Item quando. 7. De quibus rebus. Item quietantia custodiæ & relevii. 8. Si de Sokagiis dari debeat relevium, vel quid, & quod de Sokagio datur redditus duplicatus pro relevio. 9. Si de feodi firma vel quid. 10. Nota de heriette.

Cùm homagia facta fuerint, & fidelitatis sacramenta, ab illis qui plenæ ætatis extiterint, oportet statim quòd tenementum quod fuit in manibus antecessorum, et hæreditas quæ jacens fuit ꝑ eorum decessum, relevetur in man⁹ hæredum, & ꝓpter talẽ relevationem, facienda erit ab hæredib⁹ quædā præstatio, quæ dicitur reliviū, de feodis militariis, & serjeātiis, & aliis de quib⁹ fit homagiū, et regale servitiū, vel de Sokagiis, de quib⁹ de jure nullum fieri debet homagiū. Fit quædā p̄statio quæ non dicitur relevium, sed quasi, sicut heriettum, quasi loco relevii, & quod dari debet aliquando ante sacramtum fideliratis, aliquando post. Et unde videndum inprimis quale sit rationabile relevium, et quis debeat dare relevium, et quib⁹ sit dādum, & quotiens, & quando. ¶ 2. Et in primis de feodo militari. Quale sit rationabile reliviū antiquū de feodo militari, distinguitur in charta libertatum. c. 2. s. de comitatu integro dandæ sunt C. libræ de hærede Comitis ꝑ relevio. Et de hęrede Baronis ꝑ Baronia integra C. marc. de hærede militis, de feodo militis integro C. s. ad plus, & qui min⁹ debuerit, min⁹ det, secundùm q̄ tenuerit tenūtum militare, plus vel min⁹, et secundùm antiquam cōsuetudinē feodorum. Et tale erit rationabile reliviū de feodis militarib⁹.

¶ 3. Item quis dare debeat relevium ? & sciendum quòd ille, qui alicui succedit jure hæreditario, & in cujus persona relevatur hæreditas quæ jacens fuit per mortem antecessoris & non alius. Non enim dabit relevium, qui seysinam ingreditur ex aliqua causa acquisitionis, sicut ex causa emptionis vel donationis, nisi ingrediatur ex causa successionis. ¶ 4. Item quibus sit dandum. Et sciendum quòd non nisi dominis capitalibus & propinquioribus feoffatoribꝰ, & si plures fuerint capitales domini gradatim ascendendo, quilibet hæres relevium dabit suo feoffatori & non aliis, vel ipsi domino regi, si fortè de eo tenuerit in capite per servitium militare. ¶ 5. Item quotiens, & sciendum quòd non nisi semel tantùm. s. quamdiu hæres duraverit qui semel relevavit. Nec etiam propter mutationem dominorum, si capitales domini plures decesserint de hærede in hæredem, & quamvis hac de causa plura capienda sunt homagia & ratione dominorum sint plura, tamen unicum erit quantum ad tenentem, quamvis sæpiùs innovatum, & ideò omnino unicum relevium. Item cùm tenens relevium semel dederit, & contingat mutationem fieri dominorum, ex causa donationis vel emptionis, per judicium vel concordiam, vel alio quocunq; modo, quamvis tenens aliquando diversis dominis qui acquisierint teneatur ad homagium, vel si dominus de quo priùs tenuit, propter delictum vel propter defectum hæredis sublatus sit de medio, cùm tenens capitali domino superiori obligatus sit ad homagium, non propter hoc dabit relevium, cùm hæreditas in persona sua non decidat, quæ semel per ipsum fuit relevata, quamvis deciderit in persona domini sui capitalis per mortem, vel mutationem, defectum, vel delictum. ¶ 6. Item quando, de feodo militari. Et sciendùm, quòd post homagium factum, & cùm ei fuerit hæreditas sua per dominum capitalem restituta, vel cùm major factus sine impedimento & contradictione, se posuerit in vacuam possessionem. ¶ 7. De serjantiis verò nihil certum exprimitur, quid vel quantum dare debeant hæredes, & ideò juxta voluntatem dominorum, dominis satisfaciant pro relevio, dum tamen ipsi domini rationē & mensuram non excedant. Item fœmina quæ semel in custodia fuerit vel cùm plenæ ætatis extiterit semel relevium dederit, imperpetuum quieta erit de relevio, tam ipsa quàm vir suus, si posteà nupserit post custodiā vel relevii donationē, nec etiam si plures, nec etiā si uxor præmoriatur, vir iterum dabit relevium, quia tenet homagium priùs factum ad vitā suā & tenementum tenebit semel relevatum, quod in psona sua non decidit, nec ipse succedit ut hæres, sed cùm vir moriatur tunc decidit hæreditas & extinguitur homagium in persona sua, & quia durat obligatio homagii in psona hæredis, hæres homagium faciat & tenementum relevet, ad quod priùs non tenebatur in vita viri, quia tenuit homagium tota vita ipsius viri, nec debuit capitalis dominus duo homagia capere simul & semel & à duobus, ratione unius hæreditatis non partitæ. Et sic non tenetur quis de uno tenemento plura dare relevia, non magis quàm plura facere homagia. Nec debet aliquis plura recipere ab uno & eodem tenente, sed plura possit recipere à pluribus hæredibus tenentibus successivè. Et de hac materia habetis de termino s. Michaelis anno regni regis H.

nono

nono incipiente decim. coñ Stafford de Harneo Baggod & Rogero la Zuſche, & Margar: Baggod q̃ feoď ſuum tenuit de p̃dict. Rogero, & unde idem Roger⁹ fuit medi⁹ int̃ eos, & Margeria diſtricta, eò ꝙ idem Roger. nõ dedit relevium ipſi Harneo, & unde Roger⁹ reſpondit, ꝙ null' dedit relevium, quia frater ſuus cujus hæres ipſe fuit, inde fecit homag' & relevium patri ipſius Harnei, & ipſe Roger⁹ poſt mortem fratris ſui, fecit homagium & relevium eid', & poſteà fecit homag' matri ipſi⁹ Har. de cuj⁹ feodo ipſe tenuit id ꝙ tenuit, & poſt fecit homagiũ ipſi Harneo, ratione cuj⁹ homagii idem Harne⁹ petiit relevium, & unde Rogerus petiit judicium ſi teneretur ad plura relevia de uno tenemento quã ad unum, cùm ſemel haberet illud relevatum. Conſiderat̃ fuit ꝙ Margeria & Rogerus eſſent quieti, & Harneus in miſericordia, & ꝙ Margariæ ſatisfaceret de dãpnis ſuis & expenſis. Nullus autem qui acquiſiverit aliquo genere acquiſitionis, vel qui dñium ĩmutaverit vel quacunq; ratione ad vitã tenuerit relevium dabit. Item nec ille qui aliquã duxerit in uxorem, q̃ aliquandiu extiterit in cuſtodia dñi ſui. Item nec ille qui quacunq; ratione fuerit in cuſtodia plus vel minus, dum tamen dominus, nomine cuſtodiæ, receperit ad valentiam unius oboli. Item nec ille, qui ſemel relevium dederit, quamdiu vixerit aliud dabit. Poſſunt tamen quidã eſſe ſub cuſtodia, & nihilomin⁹ relevium dabunt, quamvis fuerit infra ætatem, ſed tunc demum dabunt, cùm ꝓvenerint ad ætatem & non ante. Sed hoc eſt ſpeciale in ipſo Rege, ꝓpter ſuum privilegium, ut ſi quis per feoffamentum ipſius dñi Regis tenere debeat de eo in capite & hæredibus ſuis in feodo puro, ſine aliqua conditione vel ſub conditione, dum tamen ipſe Rex teneatur ad warrantiã & excãbium, ipſe Rex habebit cuſtodiam omnium terrar̃ q̃ talis tenuerit de aliis ꝓ ſervitium militare, de cuiuſcunque feodo fuerint, uſq; ad ætatem hæredis, & cum talis ad ætatem ꝓvenerit, reſtituta ei hæreditate dabit relevium dñis ſuis & non pri⁹, quia teñtum prius diſtringi non poterit eò ꝙ extiterit in manu dñi Regis, nec teneñta eor̃ qui tenuerint de anteceſſorib⁹ hæredis, licèt videatur ꝙ diſtringi poſſũt quia hæres ita infra ætatem, homag' capere poterit & facere, & ꝙ ſtatĩ ſequi debeat relevium poſt homag' capt̃. Item eſto ꝙ hæres ſit aſtrarius, vel ꝙ aliquis anteceſſor̃ reſtituat hæredi in vita ſua hæreditatẽ & ſe dimiſerit, videtur ꝙ nullo tempore jacebit hæreditas, & ideò ꝙ nec relevari poſſit nec debeat nec relevium dari. Sed re vera quotiẽſcunq; quis ingreditur ut hęres & ꝓ deſcenſũ, relevatur hæreditas in ꝓſona ejus, & erit relevium danď ſtatim poſt homag' captum, quod quidẽ non fieret niſi ingrederetur ut hæres. Item quæritur an liberè tenentes alicujus hæredis ad relevium danď teneantur contribuere, non ut videtur, ſive ſint ꝓpinquiores tenentes ſive remotiores cùm quilibet de morte anteceſſoris proprii teneatur ad relevium ſuo feoffatori. Item quæritur ſi cùm quis fuerit infra ætatem & in cuſtodia domini ſui, & tenens ſuus moriatur, hærede relicto qui fuerit infra ætatem, in cujus cuſtodia eſſe debeat? & eſt veř, quòd in cuſtodia illius domini capitalis, ſub cujus cuſtodia eſt hæres & warrantus ſuus, cum omnibus terris, tenementis & redditibus quæ ſunt de feodo illius domini capitalis,

ſed

ſed non ea q̄ ſunt de feodo alieno, quia tunc ꝑtinebit maritag' hæredis & cuſtodia terræ ad dñm capitalem, de cujus feodo fuerit. Si autem talis fuerit plenæ ætatis, videnḋ' cui facere debeat relevium, dño capitali, vel ſuo warranto, cùm ſtatī capi poſſit homag', quāvis hæres & warrant' ſuus infra ætatem exiterit, & cùm capt̄ ſit homag', ſtatī ſequi debeat relevium, & per hoc, ꝙ ſtatī ſit dño capitali ſolvend'. Sed videtur ſecund' quoſdā, ꝙ q̄vis relevium ſequatur homag', ꝙ non ſit ante ætatem warranti ſolvend'. Eſto etiā ꝙ tenens tenentis alicujus, cum dño ſuo talem fecerit cōventionem, ꝙ poſt mortem ſuā hæres ſuus, ſi infra ætatem fuerit, non ſit ſub cuſtodia ſua, ſed ſub cuſtodia parent̄ ſuoꝝ ꝓximoꝝ conſanguineoꝝ, vel ſi plenæ ætatis extiterit, quòd nullꝰ dabit relevium: & contingat poſtmodꝰ, ꝙ talis dñs mediꝰ moriatur, hærede infra ætatem relicto, & qui, cùm fuerit ſub cuſtodia dñi ſui, petat idem dñs ſuus cuſtodiā hæredis ſecundi teñtis, cùm fuerit infra ætatem, vel relevium cùm plenæ ætatis extiterit, objicitur à parentibꝰ cōventio, replicatur à dño, ꝙ fact' teñtis ſui, nō potuit ei auferre cuſtodiā vel relevium, ꝙ ei cōpetit ratione hæredis, ꝓximi teñtis ſui, in cuſtodia ſua exiſtentis. Reſponſum eſt ei ex adverſo, ꝙ nihil juris clamare poterit in p̄dictis, nō magis q̄ ille qui eſt in cuſtodia ſua, ſi eſſet plenæ ætatis, quia ſi ille peteret, obſtaret ei cōventio: ꝙ quidem veř eſt, ꝙ dñs capitalis nihil clamare poteſt. Sed diſtinguend' eſt, utr̄ hæres aliquis illius, cui talis facta fuit cōventio, nunquā fuerit ꝑ talem cōceſſionem ſub cuſtodia parenť, cùm eſſet infra ætatem, vel plenæ ætatis, quietantiā haberet de relevio? & quo caſu p̄fertur cōventio ꝓpter ſeyſinā anteceſſoris qui obiit ſeyſitꝰ de quietantia, & quia dñs & feoffator ſuꝰ quādo obiit nō fuit in ſeyſina: ſi autē tenēs nunquā quietātiā habuerit, ſed dñs obiierit ſeyſitꝰ, dñs capitalis cōtra parētes obtinebit nō alia ratione, niſi quia hæres teñtis ſui infra ætatē, ad chartas cōtra cōvētionē reſpōdere nō poterit. ¶ 8. Dict' eſt de relevio qd' p̄ſtatur de feodo militari, nunc autē videnḋ' ſi de Sockagio dari debeat relevium, cū de Sockagio nō cōpetat dñno capitali cuſtodia nec homag': & ubi nulla cuſtodia, ibi nullꝰ relevīū, ſed è cōtrario. Revera de Sockagio nulla cōpetat dñno capitali cuſtodia, ſed parentibꝰ ut p̄dict' eſt, nec homag' licèt in quibuſdā partibus de conſuetudine & ꝑ abuſum obſervetur cōtrariū, ſicut in epiſcopatu Wyn. & alibi. Et cùm ita fact' ſit q̄vis ꝑ abuſum oportet ꝙ de cuſtodia & relevio fiat ſecund' ꝙ fit de feodo militari. Et ꝙ de Sockagio nō datur relevium, nec cōpetet domino cuſtodia nec maritag', habetis de terñ ſ. M. anno R. H. ſep. incipiente octavo com̄ Eboř circa finem rotuli, & q̄vis hæreditas nō relevet̄ in ꝑſona hæredis Sockmāni, ꝑ manꝰ domini capitalis, ſed parenť, fit tamen de neceſſario dñno capitali q̄dā p̄ſtatio ab hærede ꝓpter dñniū & dñi recognitionē, & q̄ p̄dictis rationibꝰ, dici non poterit relevīū, & q̄ talis eſt, vz. cùm teneatur Sockmānꝰ defendere tenent̄ ſuum erga dominum ſuum ꝑ certī reddit̄ in pecunia numerata, vel ꝑ quid tale quod tantundem valeat, q̄ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura, in ſolido vel in liquido, ſicut frumento, vino, oleo, ſecundùm quod redditus diverſimodè accipiuntur, loco relevii in recognitionem dominii, dabit tenens domino ſuo & hæres

una vice reddit̃ ſuũ uni° anni duplicat̃, ſed ꝙ nõ ſolvat reddit̃ & poſteà duplicat̃, ſed ꝙ ſolvat reddit̃ & poſtea tãtũdẽ in ſimplum. Sed refert utr̃ facere hoc debeat hæres cũ fuerit infra ætatẽ, ante vel poſt fidelitatis ſacrañt, ad ſimilitudinẽ homagii, ubi nõ dand' eſt releviũ ante homag' capt. ¶ 9. Quid autẽ fieri debet de teñto ꝙ tenetur ad feodi firmã, nõ eſt aliquid certũ determinat̃ ſicut in p̃miſſis, ſed tamen videnḋ eſt, ꝙ ratio obſervetur & rationabilis ſit p̃ſtatio & releviũ, ſicut rationabile debet eſſe cujuſlibet auxilium, habito reſpectu tã ad p̃ſonã dñi, q̃ teñtis, ꝙ p̃ſtatio ſive donũ fiat ſecundũ ꝙ deceat teñtẽ dare, & dñm recipere, ſecund' facultates teñtis qui dat, & neceſſitatẽ dñi qui accipit, & ita ꝙ p̃ſtatio non gravet teñtẽ, nec egentẽ dimittat accipientẽ, non enĩ debet eſſe id ꝙ p̃ſtatur maximũ vel minimũ. Itẽ nec majus q̃ expediat danti, nec min° q̃ deceat accipientẽ. Item nec magñ, nec parvũ, ſed mediũ. In oñi autẽ rationabili p̃ſtatione obſervetur mediũ, cũ ſit modus in reb°, &c. Cùm autem in hujuſmodi cauſa fiat exceſſus, non tenebit ulteriùs modus vel menſura, nec erit rationabilis p̃ſtatio vel auxiliũ. Eſt quidẽ alia p̃ſtatio q̃ nominatur heriettũ, & q̃ nullã cõparationẽ habeat ad relevium. ſc. ubi tenens, liber vel ſervus, in morte ſua, reſpicit dñm ſuum de quo tenuerit, reſpicit de meliori averio ſuo, vel de ſecundo meliori ſecundùm diverſã locor̃ conſuetudinem, q̃ quidem p̃ſtatio magis ſit de gratia, q̃ de jure, & q̃ hæreditatem non contingit.

Cap. XXXVII.

1 ¶ De cuſtodia hæredum. 2 Item de ætate hæredum & quòd de feodo militari in ſockagio poteſt & debet reſpondere ſicut petere. 3 De ætate fœminæ. 4 Si plures ſint domini capitales, & unus tenens, ad quem pertinet maritagium hæredis. 5 Quòd maritagium pertinet ad antiquiorem feoffatorem. 6 De hærede Sockmanni ſub cujus cuſtodia eſſe debet.

Dict' eſt ſuprà de hæredib° majorib° inſtitutis, & qui teñtur ad homagia & relevia, & qui ad fidelitatẽ: nunc autẽ dicend' eſt de illis qui minores ſunt & infra ætatẽ, & quos oportet eſſe ſub tutela & cura alior̃, eò ꝙ ſe ipſos regere nõ norũt, & quor̃ quidã debent eſſe ſub cuſtodia dñr̃ cùm terris & teñtis q̃ ſunt de feodo eor̃, & quidã ſub cuſtodia parentũ & p̃ximorũ conſanguineor̃, ut p̃dict' eſt. Et quib° dãtur cuſtodes aliquando, de jure de antiquo feoffamẽto, & aliquãdo curatores ab homine, ubi quis aliq̃ feoffaverit infra ætatẽ exiſtentẽ, cùm ipſe curator eſſe non poſſit ſimiliter & cuſtos. Quia cõpetit aliquãdo dño capitali cuſtodia terræ q̃ eſt de feodo ſuo p ſe & nõ cuſtodia hæredis nec maritag', cùm hæres fuerit maritand°, & quãdoq; cõpetit dño cuſtodia utriuſq;. Itẽ ſunt hæredes, de quib° conſtat quòd majores ſunt, & de quib° conſtat ꝙ minores, & de quib° dubiũ erit utrũ majores ſunt vel minores, in quo caſu, cùm conſtiterit ꝙ minores ſunt, ſub cuſtodia dñor̃ remanebunt de feodo militari, donec plenã habuerint ætatẽ, vel alior̃ ſecund' diverſa genera teñtor̃. Si autẽ dubium fuerit utr̃ majores fuerint vel minores, in hoc dubio, in cuſtodia remanebũt, donec conſtiterit de ætate. ¶ 2. Sunt autem diverſæ ætates, ſecund' diverſitatẽ hæred' & teñtor̃. De feodo verò militari, habebit hęres plenã ætatem cũ 21. annũ ĩpleverit

verit & 22. attigerit. Si vero fuerit hæres & filius Sockmãni, tunc demũ cũ 25. annos cõpleverit. Si autẽ filius burgensis, tunc ætatem habere intelligitur, cũ denarios discretè sciverit numerare, & pannos ulnare, & alia negotia similia paterna exercere. Sed sic nõ definitur certũ temp⁹, sed ꝑ sensũ & maturitatem suã. Fœmina verò plenæ esse poterit ætatis in Sockagio oñi casu, cùm possit & sciat domui suæ disponere, & ea facere q̃ ꝑtinent ad dispositionem, & ordinationẽ dom⁹, ut sciat q̃ ꝑtineãt ad Cone & Keye, ꝙ quidem esse nõ poterit ante quartũ decim̃ anñ vel decim̃ quintũ, quia hm̃odi ætas requirit discretionem & sensũ. Item vires requirit ætas Sockagii & discretioñ & sensũ, & secundꝺ ꝙ hæres Sockmãni, possit & sciat ea exercere, q̃ ꝑtinent ad agriculturã. Item majores vires, & majorem sensũ, & discretionem requirunt ea, q̃ ꝑtinent ad servitia militaria, ut hæres vid. in servitio militari, taꝫ habeat robustatem, ꝙ possit arma portare, q̃ sufficiãt ad officium suũ militare secundꝺ diversa genera teñor̃, & servitior̃. Itẽm est ætas placitãdi & petendi restitutionẽ ꝑpriæ seysinæ, vel alicuj⁹ anteceſſoris. Et est ætas placitãdi & petendi ꝑprietatem, & respondendi sup ꝑprietatem, quia qualitercunq; acquirere possit possessionem infra ætatẽ, ante plenã ætatẽ 21. anñ, non respondebit, nec iplacitabit, nec etiã iplacitabitur sup ꝑprietate, respõdendo in feodo militari, licèt possit aliquãdo petendo in Sockagio, potest & debet respondere, sicut & petere cùm plenæ ætatis fuerit. Et hæc vera sunt nisi ĩplacitat⁹ fuit de facto suo ꝑprio, & si feoffat⁹ fuit infra ætatem, vel si fecerit disseysinã, quãdo autem petere possit minor, cũ sit infra ætatẽ, & quid, & quãdo respõdere, dicetur infrà pleni⁹ de exceptionib⁹ q̃ ꝑveniũt ex minori ætate in placitis & assisis. ¶ 3. Fœmina verò hæres, & mascul⁹ secundꝺ quosdã, ad paria judicãtur quoad oñs ætates, secundꝺ diversitatẽ teñtor̃, sc. ꝙ habeat ætatem burgagii sicut mascul⁹, & Sockagii sicut mascul⁹, sc. 15. annor̃, & feodi militaris sicut mascul⁹ sc. 21. anñ, & ꝙ tunc primò finiatur custodia, secundꝺ alios verò dicitur fœmina habere plenã ætatem, cùm 15. annos (ꝙ veꝝ est) cõpleverit quoad feod' militare, tunc enĩ poterit, ut dicunt, domui suæ disponere, & nubere viro qui possit ꝑ se vel ꝑ alium militaria exercere, & ideò priùs ad ætatem ꝑvenerit, quia magis doli capax est q̃ masculus, & quia maturiora sunt vota mulieris q̃ viri. Sed si ita esset, sic plenã ætatem haberet, cùm esset duodec. annor̃, quia tunc esset viri potens & posset viꝝ sustinere, ꝑ quod videtur, quod quoad ætatẽ nõ sit differentia inter mascul⁹ & fœminã, quod falsũ est. Sed si ita esset, tunc sequeretur istud inconveniens, quòd infra legittimã ætatẽ novem & unius anni, posset placitare & implacitari ꝑ breve de recto, & respondere ante tempus legittimum, & cùm esset quatuordecim vel quindecim annorum, & unde videtur quòd talis ætas intelligenda sit de Sockagio, & non de feodo militari, quia in tali ætate potest disponere domui suæ & habere Cone & Keye, & septimo anno consentire matrimonio, & virum sustinere anno duodecimo. Plenam itaq; custodiam habent domini capitales feodorum suorũ omnium, sine ꝑsonis hæred', quandoq; cùm personis eorum, & ita quòd inde plenam habent dispositionem, in ecclesiis conferendis cùm vacaverint, & in custodiis concedendis

dendis, dādis, & vendendis, & in mulierib⁹ maritādis, & maritagiis vendēdis, si q̄ fuerūt maritādæ, & generaliter de oñb⁹ disponere, ad comod' hæredis, sicut de ꝓpriis essent disposituri, & melius si fieri possit. Et vendere possunt custodiā terrā, & maritag' hæred' si non fuerint maritati, sed de hæreditate nihil possunt alienare, vel offendere possūt ad remanentiā. Hæredes autē quādiu fuerint in custodia ꝓ quantitate hæreditatis, honorificè exhibebunt, & debita hæreditaria acquietabūt, ꝓ quantitate hæreditatis, & ꝓ rata, secund' temp⁹ custodiæ. Negotia verò hæred' agere possunt, & de eor̄ jure acquirendo, in quib⁹ minorib⁹ placitare licet, placitum movere & ꝓsequi de jure possessorio, ꝓpriæ seysinæ videlicet, vel alicujus antecessoris: sed super recto in causa ꝓprietatis, ꝓ illis agere non possunt, nec respondere, nisi hoc fit in casu, sc̄. de aliquo, de quo minor infra ætatem fuit feoffatus. Si verò minor de felonia infra ætatem fuerit appellatus, ꝓ salvos & securos plegios attachiabitur, sed dum fuerit infra ætatem inde respōdere nō tenebitur, sed tunc demū cum major sit factus. Item custos, quādiu custodiā terræ habuerit, sustentet domos, parcos, vivaria, stagna, molendina, & cætera omnia ad terram illam ꝓtinentia, & de exitibus ejusdē terræ reddat hæredi, cùm ad plenā ætatē ꝓvenerit, terrā illam suā totā instauratā, de carucis & oñb⁹ aliis, & saltem non minùs q̄ secund' quod illā instauratam invenit. Item nihil capiet de terra hæredis, dū fuit infra ætatē, nisi rationabiles exitus, & rationabiles consuetudines, & rationabilia servitia, & hæc sine destructione & vasto, hominum & rer̄, ꝙ si fecerit, sive p̄cedat ꝓhibitio sive non, amittet custodiam, & emendabit damnum, & tradetur terra ꝓpter delictum talibus discretis & legalibus hominib⁹ de feodo illo, vel ꝓpinquiorib⁹ consanguineis, secund' ꝙ inferiùs dicetur de actionib⁹. Si autem dñs Rex, quacunq; de causa, custodiam alicujus terræ habuerit, & illam Vicec. vel alteri tradiderit, qui de exitibus Regi debeat respondere, & talis destructionem fecerit & vastum, ille dñs Rex à tali, capiat custodiam & emendā, & terra cōmittatur duobus legalibus & discretis hominibus de feodo illo, qui de exitibus respondeant domino Regi, vel ei cui dominus Rex illos exitus assignaverit. Si autem illā dederit vel vendiderit alicui, qui destructionem vel vastū inde fecerit, amittet custodiā illā, & tradetur duobus, ut p̄dictum est. ¶ 4. Cùm sit hæres masculus vel fœmina, & plures dñi capitales, omnes maritagiū hæredis habere non possunt, licèt omnes jus habuerint in maritagiū, eò quòd talis hæres tenuerit de quolibet per servitium militare. ¶ 5. Unus tamen plurium p̄fertur oñb⁹, & maj⁹ jus habet in maritagiū, sc̄. primus feoffator dominus capitalis, de quo antecessor hæredis suum primū habuit feoffamentum, & cui p̄ omnibus aliis fecit legeantiam. Sed custodia terrarum aliis dominis remanebit, quæ sunt de feodo illorum cum servitiis, sed si aliquis hæres terram aliquā tenuerit de dño Rege in capite, sive alios dominos habuerit sive non, dñs Rex aliis præfertur in custodia hæredis, & sive ipse hæres ab aliis priùs fuerit feoffatus sive posteriùs, cùm Rex parem non habeat, nec superiorem in regno suo. Cùm igitur dominus Rex aliis ꝓferatur tam in custodia terræ de cujuscunq; feodo fuerit ut supradictū est,

Si aliquis tenuerit de eo hæreditatē aliquā p feodi firmā, Sockagiū vel Burgagiū, & de alio teneat terrā p servitiū militare, nō habebit Rex custodiā hæredis vel terræ alicujus, quā tenet de alio p servitiū militare, nec etiā occasione parvæ alicujus serjantiæ, quā tenuerit de dño Rege p servitiū reddendi ei cultellos, vel sagittas vel hujusmodi. Itē si dñs Rex tenuerit aliquā baroniā vel aliā terrā ut eschaetā suā, sc. ubi hæres non apparuerit ꝓpter defect' vel ꝓpter delict', vel si hæredes extiterint, cū nō sunt ad fidem domini Regis, sicut de terris Normannorū & Flandrentiū, & aliquis tenens de tali baronia vel altera terra moriatur, hæres ejus non dabit aliud releviū dño Regi, nec aliud faciet servitium, q faceret Baroni vel Normāno, si illa esset in manu Baronis vel Normanni, nec eam tenebit alio modo q Baro eā tenuit, vel Normannus, nec occasione talis Baroniæ, vel eschaetæ, habebit domin' Rex aliquā eschaetā, vel custodiam hominum de Baronia illa, vel eschaeta tenentium, nisi alibi tenuerit alia tenementa de domino Rege in capite, ille qui teñtum tenuerit de Baronia illa vel eschaeta nisi sit ita q ipse dñs Rex tales feoffaverit de eadem baronia vel eschaeta, de aliqua parte tenendā de eo hæreditariè, purè & sine aliqua conditione, & ad quam warrātizandam, obligavit se & hæredes suos. Si autem tenuerit quis de domino Rege serjantiam magnam vel parvā, habebit Rex custodiam, ac si de eo teneretur p servitium militare. Magna autem dici poterit secund' quosdā, ut si valeat C.s. & si tantum, habebit Rex custodiam oñium aliorū, etiam si valerent M.marc. & cùm tali ratione sint alioꝝ feoda in manu dñi Regis, p̄dicta ratione alii capitales domini feodorum illorum nihil exigere possunt de terris & tenementis illis, nec in servitiis nominatis, nec in auxiliis ad filiam maritandā, aut filiū primogenit̄ militem faciend̄, vel etiā sectis, quamdiu terræ fuerunt in manu & custodia domini Regis, sed p̄cipietur vic. quòd ꝓ hujusmodi, distringere non ꝓmittat. Parvæ autem serjantiæ dici poterunt, quæ sunt dimidium marc. vel 5.s. ut si quis teneatur invenire domino Regi equum & saccum cum brochia eunti in Walliam cum exercitu & hujusmodi, ut de termino san. Hil' anno reg. H. decimo septimo in com̄ Kant̄, de Warino de monte Canis. & Roberto de Hucham. Item per servitium equitandi cum dñis & dominabus, vel tenendi curiam, vel portādi br̄ia, vel hm̄odi. ¶ 6. Hæres verò Sockmāni, mortuis anteceſſorib⁹ suis, sub custodia capitaliū dñi nō erunt, sed sub custodia cōsāguineoꝝ suoꝝ ꝓpinquioꝝ, hoc est eoꝝ qui cōjuncti sunt jure sāguinis, & nō jure succeſſionis, hoc est ꝓpinquiorum hæred' quibus posset aliquod jus descendere, sive ꝓpinquiores sunt, sive ꝓpinqui, sive remoti, & illis cōpetit custodia ex parte quoꝝ non descendit hæreditas, ut si descendat ex parte patris, ꝑtinet ad matrē custodia, cùm sit parens ꝓpinquior, ꝓpter ꝓpinquitatem sanguinis, qua deficiente, vocatur pater matris vel mater, & illis deficientibus frater vel soror, & deficientibus illis, avunculus vel amita. Si autem hæreditas descendit ex parte matris, tunc fiat è contrario. Et regulariter verum est, q nunquam remanebit aliquis in custodia alicujus, de quo haberi posset suspitio, q velit jus clamare in ipsa hæreditate, & unde si plures sint filiæ & hæredes, & tenere debeant

in

in Sockagio, nulla debet esse in alteri⁹ custodia, sed sint in custodia consanguineoꝝ, modo quo p̃dictum est. Si autem tenere debeant p̲ servitium militare, omnes erunt sub custodia dñi capitalis, & nulla eaꝝ sub custodia alterius, p̲pter p̃dictam suspitionem, & donec plenã habuerit ætatem. Et cùm quælibet illaꝝ ad ætatem p̲venerit, tenetur dñs eaꝝ, eas maritare, singulas cum suis rationabilibus portionibus, & si ab initio oñs majores extiterint, nihilominùs in custodia dominoꝝ erunt, donec per consilium & dispositionem dominorum maritentur, quia sine ipsoꝝ dispositione, & assensu, mulier hæreditatem habens, maritari non potest, nec etiam in vita antecessorum de jure, sine assensu dñi capitalis, quod si olim feciſſent, hæreditatem amitterent sine spe recuperandi, nisi solùm p̲ gratiam, hodiè tamen aliam pœnam incurrunt, sicut inferiùs dicetur, & hoc ideò, ne cogatur dñs homagium capere de capitali inimico, vel de alio minimè idoneo. Cùm autẽ quãdocunque licentia & consensus domini requiratur, tenetur dominus consentire, aut justam causam ostendere, quare consentire non deberet, & cùm nullam causam ostenderit nec consentire velit, possit mulier, de consilio parentum, impunè & licitè maritari. Ex hoc autem sequitur quæstio, si mulier dotem habens, possit p̲ voluntate sua alicui nubere, p̃ter assensum warranti sui de dote sua, & si fecerit, si debeat dotem suam amittere, cùm maritus suus inde nullum homagium warranto suo teneatur facere, sed cum affidatione fidelitatem tantùm, cùm olim ex tali causa dotem amitteret, nunc tamen non amittet. Cùm fœmina plenæ ætatis hęres extiterit, & de feodo plurium dominoꝝ tenere debeat, tunc sufficiet ad se maritandum, requirere assensum dñi capitalis primi feoffatoris, & cui antecessores sui fecerint ligiantiam. Item cùm semel legittimè maritatæ fuerint, & posteà viduæ effectæ, iterum non tenebuntur sub custodia dominoꝝ, licèt teneantur assensum eorum requirere maritandi se: p̃dicta ratione solet dici aliquando q̲ putagium hæreditatem non adimit generaliter, sed hoc non esset intelligend' de putagio filiaꝝ & hæred', sed de putagio matris, quia filius hæres legittim⁹ est, quãdo nuptiæ demonstrãt, quia p̃sumitur quis esse filius, eò q̲ nascitur ex uxore, dũ tamen talis nõ sit p̃sumptio q̲ admittat p̲bationẽ in cõtrariũ, secũd' q̲ suprà in parte dict' est. In custodia Sockagii, ubi plura sunt feoffamenta tenẽdi in Sockagio, nõ erit requirẽd' de prioritate vel de posterioritate feoffamentorũ, cũ tant⁹ sit custos, & cõsanguinitatis jure, parens p̲pinquior. Nec mult⁹ refert utrum talis legittimus sit, vel bastardus, & hæc vera sunt, q̲ locum non habebit prioritas & posterioritas, nisi ita sit de consuetudine, q̲ ad dños capitales p̲tinere debeat custodia, & maritagium de Sockagio, sicut de feodo militari, sicut observatur in episcopatu Wynt. & alibi. Et unde si plura sint feoffamenta in Sockagio, & à pluribus, ubi talis observatur consuetudo, erit ad prioritatem recurrendum. Et si non sit nisi unus, talis dominus capitalis qui tale habeat privilegium, & alibi unus vel plures sint domini, non credo in hac parte privilegium esse præferendum. Esto etiam quòd quis de uno tenuerit in Sockagium, & de alio per servitium militare, quæritur quis capitalium dominorum præferri debeat in maritagio? & verum est quòd ille qui feoffavit per servitium militare, nec erit habend⁹ respectus

ad

ad prioritatẽ tẽporis, vel posteritatẽ ꝓpter privilegiũ militare. Itẽ retento primo casu, si cõtingat ꝙ ex parte patris descẽdat hæreditas, q̃ tenetur ꝓ servitiũ militare, & ex parte matris in Sockagio vel è cõtrario. Si cõtentio fiat de maritagio hæredis in cujus ꝑsona cõjungi debeãt illæ duæ hæreditates, ille in maritagio ꝓferendus erit, cuj⁹ feod' pri⁹ fuerit deliberat', secund' ꝙ inferiùs pleni⁹ dicetur. In fine vero notand', ꝙ nõ potest quis, qui sub custodia alterius est & infra ætatẽ, habere aliũ, qui infra ætatẽ fuerit sub custodia sua: quia regulariter ver̃ est ꝙ alios regere non potest, qui seipsum regere non novit. Nec ꝑtinebit maritagiũ ad ipsum, qui fuerit custos ejus de quo ipse debuerit tenere, nisi tenemẽt illius minoris fuerit de feodo ipsius custodis. Si autẽ de alteri⁹ feodo quã ipsi⁹ custodis, ille habebit maritagium hæredis ejus, qui feoffat⁹ fuerit ꝑ tenentẽ suũ & custodiã teñti, q̃ quidẽ tenens suus habitur⁹ esset, si esset plenæ ætatis, licèt maritagiũ tenentis sui ꝑtineret ad aliũ dñm suũ capitalẽ, ratione veterioris feoffamenti. Casus Hẽrici de Tercy & Wilhelmi de Punchardon de hærede Rogeri de Venpel, & unde anteceſſores Wilhelmi feoffaverãt Rogeꝝ Venpel de terra de Hiwisse & Reginald' & Rogeꝝ filiũ suũ, & quorum hæredes simul & semel fuerunt infra ætatem, & hæres Reginaldi in custodia p̃dicti Henrici ratione terræ de Cokkeslege, & hæres Rogeri in custodia Wilhelmi, quia teneñt Reginaldi & tenementum Rogeri non fuerunt in feodo.

Cap. XXXVIII.

1 ¶ *De maritagiis hæred', & ad quẽ pertinere debeat maritagiũ.* 2 *Si plures & diversæ hæreditates sint alicui descendentes tã ex parte patris quã ex parte matris.* 3 *Quando feod' alicujus deliberatur quòd ad dominũ pertineat maritagiũ hæredis.* 4 *Cùm plures sint domini capitales, tam ex parte patris quam ex parte matris.* 5 *Cùm autem maritagiũ petatur, refert quis fuerit in seysina de hærede. utrũ dominus vel extraneus.* 6 *Ad quem pertineat maritagium de Sockagio.* 7 *Provisio si quis hæredem subtraxerit.*

Dict' est suprà de hæredibus qui plenæ ætatis sunt, & sui juris in morte parent̃, & qui infra ætatẽ extiterint, sub cujus custodia & cura esse debeant usq; ad legittimã ætatẽ, sive maritati fuerint in vita parent̃ sive non. Nunc autẽ dicend' est de illis, qui in vita parent̃ non sunt maritati, ad quem pertineat eor̃ maritagiũ, secund' ꝙ fuerint sub custodia parent̃ vel capitalium dominor̃. Sed inprimis non est omittendum, videre quid juris sit, cùm plenæ ætatis extiterint & non maritati in vita parent̃, sive masculi fuerint, sive fœminæ, ad quod sciend' ꝙ cùm plenæ ætatis extiterint, tales hæredes se ipsos maritare poterunt sine injuria dominor̃, dum tamen si fœmina fuerit hæres & maritanda, licèt plenæ ætatis extiterit, se maritare non poterit sine assensu capitalis dñi ad quem ꝑtinere dinoscitur maritagiũ, ratione paulò antedicta, ne cogatur domin⁹, &c. Si autem mascul⁹ & hęres & plenæ ætatis fuerit, se maritare potest quando voluerit & ubi, assensu capitalis dñi non requisito. Nulla enim poterit esse causa in masculo hærede, quare uxorem non ducat, q̃ esse possit in fœmina cùm viro nubat. Si autẽ cùm hæres

infra

infra ætatem extiterit, & sub custodia parentũ de Sokagio, ꝓpinquior cõsanguineꝰ eum maritare poterit, sine alicujus injuria, vel aliis vendere maritagium, dum tamen in fœmina hærede observetur, quod superiùs dictum est de feodo militari. Cùm autem hæres minor & non maritatus, extiterit sub custodia domini, masculus vel fœmina, sic ut in feodo militari, ad dñm capitalem, sub cujus custodia ipse fuerit, ꝓtinebit maritagium pleno jure, & ipsum maritare poterit cùm voluerit, & ubi, dum tamen non disparagetur, vel vendere ei maritagium cui voluerit, dum tamen in vita venditoris maritetur, & eum maritare potest, non tantùm semel sed sæpiùs quamdiu fuerit infra ætatem, & sine uxore. Si autẽ dñs capitalis cui competit maritagium, negligens extiterit, quòd hæredem infra ætatem non maritaverit, nec ei maritagium obtulerit, quod de jure recusare non possit, extunc cùm hæres effectus fuerit plenæ ætatis & sui juris, seipsum maritare possit, sine injuria alicujus, & eodem modo, si cùm capitales domini contenderent de maritagio, cùm ꝓvenerit ad ætatem. Si autem infra ætatem hæres ꝓpria voluntate se maritaverit, vel ꝓ consilium alterius quàm capitalis domini, sive sit masculꝰ vel fœmina: item si cùm dñs capitalis, ei uxorem obtulerit, quam de jure recusare non posit, & ad volũtatem domini capitalis se maritare noluerit, dicendo quòd nondum voluntatem habet maritandi se, dominus in hoc non poterit necessitatem imponere, quòd hoc faciat invitus, cùm libera debeant esse conjugia, ꝓspicitur tamen ei in hac parte, quòd ultra ætatem hæredis retineat hæreditatem, quousq; inde perceperit ad valentiam maritagii, vel donec ei inde fuerit satisfactum aliter. Item quotienscunq; contigerit unum ex pluribus infra ætatem mori & alii sunt infra ætatem, masculi vel fœminæ, habebit dñs capitalis maritagium cujuslibet post aliũ, dum fuerint infra ætatem. ¶ 2. Dictum est in præcedentibꝰ quid juris sit, si una sit hæreditas descendens à patre vel à matre tantùm, & unus sit capitalis dominus. Nunc autem dicendum est, si diversæ sint hæreditates descendentes, tam ex parte patris quàm ex parte matris, quæ conjungi debeant in ꝑsona unius hæredis, & utriusq; hæreditatis sit unus dominus capitalis, de quo tenetur ꝓ servitium militare, quo casu quantum ad maritagium hæredis habendum, refert cujus feodum priùs fuerit deliberatum, ita quòd hæres teneatur domino suo ad homagium, quia non poterit capitalis dominus, nec debet, homagiũ alicujꝰ hæredis capere, antequam hæreditas sic deliberata fuerit, ꝓpter quod hæres teneatur ad homagium, & nullus alius. Item nec potest dominus capitalis ab hærede qui plenæ ætatis extiterit, relevium petere, vel servitium aliquod, antequam homagium hæredis receperit, cùm fuerit hæreditas deliberata. Item nec alicujus hæredis qui fuerit infra ætatem ꝓtinet ad ipsum custodia terræ & hæredis, & maritagium, antequam feodum suum sic fuerit deliberatum, eò quòd non duraverit homagium antecessorum. Durare autem sic poterit homagium antecessoris tota vita eorum, si ab eo non sit recessum, ut videri poterit. Esto quòd quis teneat de alio per homagium & per servitium militare, & concedat filio suo, quòd teneat hæreditatem ad vitam filii sui hæredis de se, vel de

dominis capitalibus, et sub tali conditione, quòd si filius moriatur in vita patris quod hæreditas integre revertatur ad patrem tenenda ut priùs, sine conditione, vel sub conditione, ad vitam suam, per talem concessionem adhuc non mutatur homagium, sed tenet inter patrem et dominum suum capitalem, quia nunquam fuit ab eo recessum, nec filius quamvis hæres, qui non tenuit nisi ad vitam, ad homagium tenebatur. Quod quidem aliter esset si pater ab hæreditate se dimitteret, & filium hæredem instituerit. ¶ 3. Videndum igitur qualiter et quando feodum alicuj° deliberatur, et sciendum quòd tunc demum deliberatur quantum ad dominum ptinet, cùm hæres sine impedimento, vel aliquo modo ad homagium teneatur, & nunquam deliberabitur, quamdiu duraverit homagium anteceſſoris: ut ecce, A. habens hæreditatem, ducit uxorem B. habentem hæreditatem, et quilibet illorum habet unum dominum capitalem, ꝓcreatur ex eis hæres cõmunis, filius vel filia, præmoritur A. in vita uxoris, jam deliberata est hæreditas ipsius A. ita quod ad dominum suum ptinet custodia terræ & hæredis, & q hæres teneatur ad homagium, & ꝓinde est q dominus suus habeat maritagium. Item esto q B. uxor præmoriatur, videtur igitur sicut in casu præmisso, q feodum dñi sui de quo tenuit sit deliberatũ, & q ei competat custodia terræ, et hæredis, et maritagiũ, q quidem non est verum, quia adhuc durat homagium ipsi° A. factum dño capitali nomine uxoris, q in vita ipsius A. non dissolvitur, cùm tenere debeat hæreditatem uxoris suæ per legem Angliæ ad vitam suam. Et unde durante homagio ipsius A. hæres suus sub potestate sua remanebit, et capitali dño non tenebitur ad homagium vivente patre, cùm nõ possit quis duo homagia de uno teneñto simul capere à duobus. Quod autem dictum est, locum habet in hærede cõmuni. Si autem sunt diversi aliud erit, ut si vir primò contraxerit cum quadam habente hæreditatem, & hærede ꝓcreato decesserit vir, adhuc non est hæreditas deliberata vivente uxore, nec maritagium: et si posteà nupserit alteri viro, vel pluribus successivè, nunquam deliberabitur custodia vel maritagium in vita sua, vel virorum, ut prædictum est. Si autem uxor præmoriatur et ipse aliam uxorem duxerit, adhuc erit illud idem dicendũ de hæreditate uxoris primæ. Sed cum vir præmoriatur, deliberabitur hæreditas hæredis de alio viro. Præmori autem poterit vir vel uxor, per maj° tempus, vel minus, vel minimum, hora, vel momento, et ille dominus semper præferendus erit, cujus feodum priùs fuit deliberatum. Sed esto quòd constare non possit quis illorum priùs moriatur, tunc recurrendum est ad antiqui° feoffamẽtum vel feodum, nullo habito respectu ad prioritatem deliberationis. ¶ 4. Cùm autem tam ex parte hæreditatis patris, quàm ex parte hæreditatis matris plures sunt & diversi dñi capitales, & deliberata fuerit hæreditas ex una parte antequã utraq; hæreditas cõjuncta sit in pſona uni° hæredis ex parte illa quæ deliberata fuerit, erit ille dñs præferend° qui prim° est feoffator, & dñs lige°, et cui ille anteceſſor qui obiit fecit ligeantiã. Eodẽ modo, cùm hæreditas utriusq; tã patris quàm matris, una vel plures, cõjũcta sit in pſona uni° hæredis, adhuc erit ille pferend°, qui primò feoffavit p ſervitiũ militare, omnib° aliis

aliis penit° exclusis, licèt ibi sint infinita feoffamta. Plures autem capitales domini feoffatoris p servitium militare jus habere poterunt in maritagium alicuj°, sed non omnes obtinebunt, cùm maritagium non recipiat divisionem. Oportet igitur de necessitate, quòd un° aliis præferatur, secundùm q̄ prædictum est. ¶ 5. Cùm autem maritagiū alicuj° hæredis petatur ab uno vel à plurib°, refert quis fuerit in seysina, utrum.s. ille qui jus habet, an ille qui jus non habet, sicut mater, vel alius propinquus, parens, vel extraneus, vel unus ex pluribus capitalibus dominis qui jus habet. Si autem ille qui jus non habet, & ab eo petatur ab aliquo domino capitali, uno vz. aut confitetur quòd habeat ipsum, aut negat: Si autem negaverit, procedatur contra ipsum, secundum q̄ inferiùs dicetur in tractatu de actionibus. Si autem confiteatur quòd ipsum habeat, & unus ex pluribus dominis petat, probante eo quòd antecessor hæredis de eo tenuit per servitium militare, oportet quòd tenens restituat, vel rationem ostendat quare restituere non debeat. Non enim sufficit si dicat, quòd alius majus jus habeat in maritagio, quia in ore tenentis non jacebit talis exceptio. Cùm autem sint plures, qui dicunt se habere jus in maritagio, & petunt ab uno qui jus non habet, licèt cognoverint quòd hæredem habuerit, tamen non tenetur alicui eorum hereditatem restituere, donec ei constituerit de jure petentium, & quis eorum sit alteri præferendus, sed dicetur ei, quòd illum salvo custodiat, donec constiterit de veritate, & erit hæres ei restituend° qui prioritatem habet feoffationis & plus juris. Si autem constare non possit per aliquam ꝓbationem, quis eorum majus jus habuerit, ꝓpter hoc non remanebit seysina cum eo qui nihil juris habet, sed erit transferenda ad petentes, eò quòd ꝓbant se jus habere. Sed restat videre, utrum omnino debeat cum uno remanere, ut ita quòd satisfaciat alteri de medietate valoris, vel quòd uni ex toto remaneat sine satisfactione, cùm maritagium divisionem non recipiat. Videtur quòd uni remanere debeat ex toto, sine aliqua recompensatione medietatis, si ꝓbari possit, quis eorū ultimò fuit in seysina. Si autem non, et omnino deficiat ꝓbatio, videtur quòd ille præferri debeat, qui primò instituit actionem. Esto etiam quòd unus ex pluribus capitalibus dominis, qui jus habet in maritagio, fuit in seysina, & unus vel plures petant maritagium, ille qui tenet, in seysina remanebit, donec constiterit quis eorum maj° jus habuerit in maritagio. Non sufficit enim q̄ petentes ꝓbent se jus habere, omnes, vel quidam eorum, ad hoc quòd auferatur possessio à tenente, nisi sit qui ꝓbet se majus jus habere: Paritas enim juris non aufert seysinam à tenente, propter commodum possidendi, & privilegium possessionis. Igitur nisi sit aliquis qui ꝓbare possit, se ipsum esse primum & principalem feoffatorem, cùm tenens negaverit, cùm ꝓ negationem fiat res dubia, tenens remanebit in seysina, quasi deficiente ꝓbatione, licèt revera jus habuerit, cùm defecerit ꝓbatio, licèt jus non deficiat. Si autem dicat inquisitio, quòd omnes feoffati sunt uno eodem tempore, petens & tenens.s. à conquestu Angliæ, adhuc erit judicandum ꝓ possidente, eò quòd pares sunt jure & tempore, cùm paritas non aufert possessionem, ut suprà. Item si sciri non possit omnino,

nec ꝓbari cujus feoffam̃tum sit vetustius, vel si fortè Juratores dubitaverint, adhuc remanebit possessio tenenti, quasi deficiente ꝓbatione: quia qui dubitat, vel obscurè loquitur, non ꝓbat: quia quotienscunq; dubitatur an quid sit, perindè est acsi non esset illud, cùm autem loquatur ꝓbatio de uno tempore, adhuc poterit esse prioritas de die vel hora, de quib⁹ si dubitatum fuerit, vel penitus nescitum, adhuc non valet ꝓbatio petentis. Item cùm Juratores nihil sciant de prioritate temporis, vel diei, vel horæ, sed dicant quòd petens ultimam habuit seysinam, adhuc non sufficiet hoc, quòd majus tenens possessione privetur: poterit enim quis esse in seysina, quamvis jus non habuerit, vel jus maj⁹. Cùm autem descendat hæreditas tam ex parte patris, quàm ex parte matris, & patre præmortuo, cùm hæres non maritetur, reddit mater hæredi hæreditatem, & instituat ut hæredem tenendum de capitalibus dominis, tenebitur hæres statim omnib⁹ capitalib⁹ dominis utriusq; hæreditatis ad homagium, quia feoda omnium sunt deliberata, & tunc fiat sicut prædict̃ū est de prioritate deliberationis alterius hæreditatis. Et de prioritate feoffationis ejusdē hæreditatis & non utriusq;. Antequam & postquam in ꝑsona uni⁹ hæredis, semel conjuncta fuerit utraq; hæreditas. Et hæres semel fuerit maritat⁹ ratione primæ paternæ deliberationis. Extunc enim si infra ætatem hæres, et iterum maritand⁹, non observabitur ordo hæreditatis quæ primò deliberata est, sed cōjunctis omnib⁹ feoffatorib⁹ utriusq; hæreditatis, ille aliis præferend⁹ erit, qui primus & principalis erit feoffator in cōjunctione utriusq; hæreditatis. Item esto quòd pater vel mater feoffaverit hæredem suum simul & semel, de pluribus feodis, quæ tenentur de diversis capitalibus dominis, tenendæ de seipsis & eorum hæredibus, patre vel matre feoffatore præmortuo, hærede non maritato, ꝑtinebit maritagiū ad primum feoffatorem, nec mutatur ordo nec prioritas. Si autem immediatè de capitalib⁹ dñis, adhuc illud idem observabitur, dum tamen simul & semel & eodē tempore, quia si aliter esset, sciri nō posset, quis ipsorū esset in maritagio præferendus. Si autem pater vel mater nō simul sed diversis temporibus feoffaverunt hæredem de diversis feodis tenendū de se, vel de dñis capitalib⁹, & si de dñis capitalibus, tunc mutatur ordo primæ prioritatis, & tenet novus ordo novi feoffamenti: si autem de se & hæredib⁹ suis, adhuc tenet vet⁹ ordo & prioritas, quæ non mutatur quantum ad ꝑsonas eorum ꝑ novum feoffam̃tum, & ad ipsos ꝑtinebit maritagium quamdiu vixerint, illis tamen præmortuis, hærede non maritato, cùm hæres, ratione successionis antecessorū, & non feoffam̃ti sibi facti, incipiat esse sub potestate capitalium dominorū, reincipit esse ordo prim⁹ prioritatis qui mutat⁹ fuit et alterat⁹ ꝑ feoffam̃tū hæredis. Et ꝙ dictum est de filio antenato & hærede, locū habet de filio postnato, si post feoffamentū suum cōtingat ipsum esse hæredē. Si autē non, teneat feoffam̃tū, & maritagium inter ipsum & suū warrantū. Si autē pater vel mater partē hæreditatis dederint filio & hæredi simul & semel, vel successivè, & partē retinuerint, quid juris esse debeat de maritagio habendo, satis elici poterit ex præmissis. Item si paṫ & maṫ hæreditatē habentes, simul vel successivè hæredē feoffaverint

vel

vel filiũ postnat̃ de utraq; hæreditate & aliquid retinuerit, mortuo tã patre q̃ matre filio infra ætatẽ existente, & non maritato, erit illud ꝙ retentũ est prim̃ feoffament̃, cùm hæres in man⁹ dñr̃ devenerit, licèt illud esset ultimũ in ꝑsonis antecessor̃. Item cũ filium & hæredem feoffaverint de utraq; hæreditate pater & mater, teñdã de eis, & nihil sibi retinuerint, tunc illud feodum erit p̃ferend', ꝙ fuit primum ꝑ novum feoffament̃, exclusa prioritate feoffationis antecessor̃. Item esto ꝙ successivè feoffaverunt filium postnatũ, de se tenend' & hæredib⁹ suis, maritag' hæredis talis ad eos ꝑtinebit, nec habenda est ratio, quantum ad eos & hæredes suos de prioritate feoffam̃ti, cùm unus sit feoffator & unus hæres, nisi ita sit fortè, ꝙ ille postnatus hæres p̃ficiatur, quo casu p̃fertur ille in maritagio habendo de cujus feodo talis fuit primò feoffat⁹, & tenebit novitas, exclusa vetustate, aliter enĩ esset si de utraq; hæreditate simul & ex toto esset feoffatus. Item & eodem modo, si cũ hæres patris vel matris feoffatoris sit infra ætatem & in custodia dñi capitalis, cùm parentes feoffatores sibi partem hæreditatis retinuerunt, moriatur filius postnatus, hærede suo infra ætatem existente, & ratione hæreditatis antecessor̃ qui feoffaverũt, devenerit custodia terrar̃ hæredis postnati in man⁹ dñor̃ capitaliũ de maritag' ipsius hæredis, erit habenda ratio prioritatis, secund' ꝙ ipse à patre & matre feoffatus fuit, simul vel vicissim, quia si simul de pluribus feodis, erit ille capitalis dñs in maritagio præferendus, de cujus feodo antecessores feoffatores primò fuerunt feoffati. Si autem vicissim, tunc erit ille præferendus de cujus feodo pater & mater primum fecerunt feoffament̃ filio postnato. ¶ 6. De Sockagio vidend' est, ad quem ꝑtineat maritag', & sciend' quod ad ipsum, ad q̃ ꝑtinet custodia terrar̃ & teñtorum, secund' diversam consuetudinem locor̃, vel ad dñm capitalem, vel ad ꝓpinquiorẽ consanguineũ qui nihil juris clamare possit in hæreditate, ꝓpter suspitionem exhæredationis, & ipsius consanguinei maximè, ex cujus parte hæreditas nõ descendit, vel qui aliquid juris clamare possit in hæreditate, vel qui hæres esse possit toti⁹ vel ꝓ parte, & ideò non deberet esse filia postnata in custodia primogenitæ, vel mariti sui, si viro fortè nupta fuerit. Et ideò si quis emerit custodiã terrar̃, & maritag' filiar̃, & aliq illar̃ duxerit in uxorẽ, statĩ oritur suspitio, & amittit custodiã corporis & maritag' aliar̃ ipso jure, ꝓpter suspitionẽ, & ideò ꝑtinebit ad parentes ut dict' est, custodia corporis & maritag'. Esto etiã ꝙ quis feoffatus fuerit de aliquo teñdum in Sockagio primò, & posteà, de eodẽ vel ab alio tenendi ꝑ servitium militare, vel è contra, videtur & ver̃ est, ꝙ ille p̃ferend⁹ est qui feoffavit per servitiũ militare, ꝓpter privileg' militare: & si feoffat⁹ dãpnũ incurrat ꝑ tale feoffam̃t̃ quoad maritag', hoc sibi ipsis poterunt ĩputare. Si cùm hæredes extiterint sub potestate parentum, ad quos pertinuerit maritagium mero jure, parentes ipsorum maritagium hæredum vendiderint, & ab emptore maritati non fuerint in vita venditoris, statim mortuo venditore, ad dominum capitalem pertinebit maritagium, & ex tunc si alius eum maritaverit, emptor, parens, extraneus, vel alius ad quem non pertinuerit, & jus non habuerit, vel si jus habuerit, & alius majus jus habet, facit domino

capitali præjudicium, ad quem mero jure ꝑtinuerit maritagium, cùm illud sit ei deliberatum, cùm emptor illam seysinā verā habuerit in vita venditoris ꝑpter non usum, nec poterit in hoc casu hæredem vocare ad warrantum. Si autem hæredes cùm sint sub potestate parentum, sine consensu eorum se maritaverint, propter hoc non sunt exhæredandi, licèt aliter quodammodo puniendi, si parentes voluerint. Si autem cùm hæredes in potestate dominorum devenerint non maritati, ipsi domini capitales vendiderint maritagium cùm jus habuerint, licèt ali⁹ pl⁹ juris : & ille qui plus jus habuerit petierit maritagium ab emptore, & custodiam hæredis, in hoc casu erit venditor vocandus ad warrantum. Et ꝙ dicitur de uno emptore dici poterit de plurib⁹, si maritagiū sit venditum pluribus de manu in manum. ¶ 7. Provisio de cōmuni consilio facta, de hæredibus infra ætatem existentibus, si dum fuerint infra ætatem, ꝑ malitiam abducti fuerint, & detenti ꝑ parentes à custodia dominorum, quòd si laicus inde convictus fuerit, quòd puerum abduxerit & maritaverit absq; licentia domini capitalis, restituat vel reddat custodi valorem maritagii, & corp⁹ ꝑ delicto tradatur ꝑ ballivos prisonæ, quousq; custodi emendaverit delictum, & quousq; domino regi satisfecerit de transgressione illa, & hoc intelligatur de hæredibus infra xiiij. annos existentibus : de hæredibus autem qui sunt quatuordecim annorum & ultra, usq; ad plenam ætatem, & si se maritaverint sine licentia dominorum, ut eis auferant maritagium suum, & dñs capitalis talis hæredis, obtulerit ei rationabile maritagiū, ubi non disparagetur, & ꝙ recusare non deberet, domin⁹ suus tunc, teneat terram ejus ultra terminū ætatis suæ. s. xxj. anni, ꝑ quantum temp⁹ ꝑcipere potest duplicem valorem maritagii, secundùm æstimationem legalium hominum, vel secundùm ꝙ ei priùs ꝑ eodem maritagio oblatum fuerit sine fraude & malitia, vel secundùm quod ꝑ bari possit in curia domini Regis. De dominis autem capitalibus custodibus, si illos maritaverint quos habent in custodia, villanis vel aliis, sicut Burgensibus, ubi disparagentur, si talis hæres infra ætatem xiiij. annorum, vel talis ætatis extiterit quòd non possit consentire, tunc si parentes conquerantur, dñs ille amittet custodiam usq; ad ætatem hæredis, & omne commodum ꝙ inde ꝓceptum fuerit, convertatur in commodum ipsius qui infra ætatem fuerit, secundùm dispositionem & ꝓvisionem parentum, contra dedecus ei factum. Si autem fuerit xiiij. annorum & ultra, quòd consentire possit, & tali maritagio cōsenserit, nulla pœna subsequatur. Si quis hæres, cujuscunq; ætatis fuerit, ꝑ dño suo se maritare noluerit, non cōpellatur hoc facere contra voluntatem suam, sed cùm ad ætatem ꝑvenerit, domino suo satisfaciet de tanto, quantū dñs su⁹ ꝑcipere posset ab aliquo ꝑ maritagio, antequā terram suam recipiat, & sive voluerit se maritare, sive non, ꝑdict⁹ hæres, quia maritagium ejus qui fuerit infra ætatem, de mero jure ꝑtinet ad dominum feodi.

Cap. XXXIX.

1 ¶ *De donationibus propter nuptias ob causam dotis, dotis cōstitutione, & quid est dos.* 2. *Qua est rationabilis dos.* 3. *Quis possit dotem constituere.* 4. *Item quando & ubi.* 5. *Quot sint species dotis.* 6. *Item de quare.*

Quo-

QUoniam utile est mulieres esse dotatas multis de causis, acquiruntur enim eis cùm fuerint maritandæ rerum dñia ex causa donationis, ut cùm fuerit fœmina maritanda, fit ei donatio à viro suo multis modis ꝓpter nuptias, de re ꝓpria viri, vel de re patris, vel matris, fratris, vel sororis, vel alterius amici, de eorum consensu & voluntate, quæ quidem donatio dicitur dos, & quæ quidem perfecta esse non potest ante mortem viri, nec quamvis in vita viri possit constitui, tamen ante mortem seysina non poterit assignari: inprimis igitur videndum quid sit dos, & quæ sit dos, & quæ sit rationabilis dos, & quis possit dotem constituere, & cui. Item quando, & ubi, & de qua re, et quantum. Item quis possit dotem assignare, et quando, et infra quod tempus, et ubi assignetur quæ competat actio mulieri ad dotem suam consequendam. Et sciendum quòd dos est id, quod liber homo dat sponsæ suæ ad ostium ecclesiæ, ꝓpter nuptias futuras, et onus matrimonii, et ad sustentationem uxoris, et educationem liberorum, cùm fuerint ꝓcreati, si vir præmoriatur. ¶ 2. Rationabilis autē dos est, cujuslibet mulieris de quocunq; tenemento tertia pars omnium terrarum & tenementorū, quæ vir suus tenuit in dominico suo, et ita in feodo, quòd eam inde dotare poterit, die quo eam desponsavit. ¶ 3. Item quis possit dotem constituere, et sciendum quòd tam minor, quàm major masculus. Cui uxori? tam majori, quàm minori. Poterit enim ille qui infra ætatē est, uxorem suam dotare, quamvis existentem infra ætatem, dum tamen possit dotem ꝓmereri, et virum sustinere, et quamvis vir infra ætatem moriatur, uxor sua, sive infra ætatem fuerit sive non, dotem obtinebit. De hac autē materia, inveniri poterit de termino Paschæ anno regni Regis H. nono in Comitatu Devon̄ de Sara, quæ fuit uxor Wilhelmi Burnell. ¶ 4. Quando? et sciendū, quòd ante desponsationem, in initio contractus. Ubi? et sciendum quòd in facie ecclesiæ, & ad ostium ecclesiæ, non enim valet constitutio facta in lecto mortali, vel in camera, vel alibi, ubi clandestina fuerint conjugia, quia si non valeant clandestina conjugia hæredib⁹ quoad successionem, nunquam valebunt uxoribus ad dotis exactionem. Oportet igitur ꝙ constitutio dotis sit facta publicè, & cum solemnitate ad ostiū ecclesiæ, & ubi nullū omnino matrimonium, ibi nulla dos. Igitur videtur à contrario sensu, ubi matrimonium, ibi dos, ꝙ quidem verum est, si matrimoniū in facie ecclesiæ contrahat̄. Ad ostiū ecclesiæ fiat dotis constitutio inter quascunq; psonas consanguinitate vel affinitate conjunctas, vel extraneas, dum tamen matrimoniū in vita cōtrahentium accusatum non fuerit, nec dissolutum. Si tamen accusatū & dissolutū quacunq; ratione, desinit esse dos, cùm deficiat matrimonium, & desinit esse dotis exactio. Nec debet aliquis ratione uni⁹ viri, in dotis petitione, duab⁹ uxorib⁹ respōdere. ¶ 5. Et dotis species sunt duæ, alia ꝓfectitia, alia adventitia, ꝓfectitia dici poterit quæ datur à patre, vel matre, vel alio parente in ipso contractu ꝓ filia maritanda, & terra sic data dici poterit maritagiū, et patrimoniū mulieris, et aliquādo cadit in partem int̄ cohæredes fœminas, si talis partē habere voluerit hæredit' ut suprà. Et non dicitur pura donatio facta sine causa matrimonii. Itē advētitia dos dici poterit

Dower

ad ostium Ecclesiæ

Rationabilis

Pas. 9 H 1
Sarah ux. Burnell

rit maritagium, quod ab aliis datur, quàm à patre vel matre, sive parens sit
" vel extraneus. Item est dos parapherna quæ fit juxta dotem, vel præter &
ante matrimonium, non constante matrimonio, ut si fiat viro & uxori simul, vel uxori ꝑ se: & talis non cadit in partē, licèt facta fuerit à parentibus quia pura est, & non ob causam matrimonii ut suprà dictū est. Item fit donatio ꝓpter nuptias, ꝙ sponsus dat sponsæ ad ostium ecclesiæ, & de qua hic agitur, die desponsationis. Et hoc ꝓpriè dicitur dos mulieris secundùm consuetudinem Anglicanā, & talem dotem lucratur vir, uxore præmortua, & uxori remanet ad vitam viro præmortuo, & lucratur sic vir dotem, uxore præmortua. Item lucratur vir aliquando dotem ex lege in vita mulieris, cùm celebratum fuit inter eos divortium, quacunq; ratione, sed non si fiat tantùm separatio thori. Item aliquando dotem lucratur post mortem viri,
" cùm fuerit assignata ex cōsuetudine civitatū & Com̄, sicut in Kanc. & Londoñ, Lincolñ & alibi. Et sciendum, quòd maritagium ob causam matrimonii, semper remanet mulieri & hæredib⁹ suis, si hæredes habuerit, si autem non, revertitur ꝓ defectu hæredis, & eodem modo dos paraphernalis hæredibus quibuscunq;. ¶ 6. De qua re? & sciendum, quòd si vir terras habuerit & tenem̄ta, dotare poterit uxorem suam, dum tamen modum non excedat, de quacunq; terra voluerit, & de cujuscunq; feodo extiterit, quamvis ꝑ hoc auferat dño capitali custodiam feodi sui, cùm uxor dotem obtinuerit, damnum quidem ei facit sed nullā injuriam, cùm si custodiam non habuerit, sufficiat ei releviū, & de hac materia inveniri poterit de termino P. anno regis H. duodecimo Com̄ Lincolñ, de Idonea quæ fuit uxor Nicholai Burdeth. Item de terris & tenem̄tis ꝓpriis, quæ tenuerit in feodo sibi & hæredibus suis, & non ad terminum vitæ vel annorum, sive illa tenuerit vir ex causa successionis sive ex causa ꝑquisiti, vel alio quocunq; modo, & unde si feoffatus fuerit purè & sine aliqua conditione sibi & hæredib⁹ suis certis & expressis, vel indeterminatis, quāvis tales hæredes non habuerit, sive bastardus fuerit, sive legittimus, vel si tales hæredes habuerit & defecerint, ita quòd terra data reverti debeat ad donatorem ꝑ conditionem tacitam vel expressam: uxor dotem obtinebit, quia pura est donatio ab initio, & purum feoffamentum, quamvis ꝑ conditionem tacitam vel expressam dissolutum. Si autem ita facta esset donatio, ut si dicam, do tibi tantam terram, nulla facta mentione de hæredibus, ista donatio se nō extendit ad hæredes, nisi tantùm ad vitam donatorii, & quia non in feodo nisi ad vitam, ideò cessat dotis petitio. Si autem adjiciat in donatione ita, do tibi & hæredibus tuis, si hæredes habueris tales, vel de tali uxori. Ista donatio non est perfecta ab initio, sed dependet ex insidiis fortunæ, nec erit perfecta antequam existat conditio, quòd hæredes habueris tales vel ex tali uxore, q̄ si defecerit, non erit ibi feod', sed tantùm liberum tenementum ad vitam, & ita cessabit dotis petitio. Si autem tales hæredes habuerit, vel de tali uxore, qvis defecerint, statim incipit donatio esse perfecta, & feod' & competit uxori petitio dotis. In primo autem casu est donatio pura, sed resolvitur sub conditione tacita vel expressa. In secundo verò casu non est pura, sed dependens

quo-

2 Comm. 133

Pas. 12 H 1. Idonea uxor Burdeth

quousq; extiterit conditio, vel deficiat. Item constitui potest dos rationabiliter, secund' ꝙ prædictum est, & ideò ultra tertiam partem, quia in majori quantitate q in tertia parte, constitui non potest, potest tamen in minori, dum tamen uxor in constitutione se teneat contentam. Si tamen ulteriùs q rationabiliter constituatur, cùm fuerit assignata, id ꝙ excedit per admensurationem revocabitur, si capitalis dūs, vel alius ab hærede dotem assignaverit. Secus autem esset, si hæres hoc fecerit sciens & prudens. Et hæc quæ dicta sunt de tertia parte, vera sunt de feodo militari, n' si aliter observetur de aliqua cosuetudine speciali, vel nisi terra teneatur in Sockagio, ubi diversimodè fit dotis constitutio, vel in Gavelkind, vel si Sockagium adjungatur feodo militari. Et de hac materia habetis de term̄ P. anno reg. Re. H. decimo quinto in com̄ Cantabrigiæ. Item constitui potest dos, non tant̄ in terris & tenementis perquisitis, sed etiam pquirendis, si perquisita fuerint, vel acciderint in vita viri sui, ut de term̄ P. anno reg. Re. He. septimo in com̄ Somerset, de Emma q̄ fuit uxor Wilhelmi Daci, & licèt vir suus jus habuerit in terris pquirendis, cessat dotis exactio sive petitio, nisi in vita viri fuerint pquisita, q vis post mortem viri acciderint vel fuerint pquisita, quia de eo de quo vir nunquā seysinam habuit, non potest dos peti: nisi ita esset quòd dos constitueretur in aliquo tenem̄to, ꝙ post mortem tenentis esset ad vir̄ reversurum, quòd si dos ita constituta fuerit, sive revertatur in vita viri, sive post mortem, erit locus petitioni dotis, ut videri poterit, si constituatur dos in tenemento quod alia uxor tenuit in dotem, si in vita uxoris dotatæ acciderit (q vis non in vita viri) recuperabit eam uxor ut dotem suam, si inde sectam habuerit sufficientem propter constitutionem dotis specificatam, ꝙ quidem aliter esset, nisi esset specificata. Et de hac materia habetis de term̄ sanct. Hil. anno Reg. H. decimo quarto in com̄ Northampton de Christiana quæ fuit uxor Walteri, quæ recuperavit, quamvis vir suus inde seysinam non haberet dum vixit. Et cùm uxor sic dotata fuerit de re quam alius tenet, & quæ post mortem tenentis reverti debeat ad hæredem warrentum de dote sua, videndum si expectare debeat mortem tenentis, antequam dotem habeat, vel si ei debeat assignari ad valentiam in tenantia, quousque dos sic nominata ei fuerit deliberata. Et videtur quòd expectare debet, nisi aliter specialiter convenerit ab initio constitutionis. Item ab initio constitui poterit dos in re certa & nominata, & re incerta & non nominata. In re certa & nominata, sicut de aliquo manerio certo, de cujuscunque feodo extiterit, cùm vir plura tenementa teneat de diversis feodis, & diversis dominis capitalibus, quia secundùm quod prædictum est, in electione viri erit, de cujus feodo velit uxorem suam nominatim dotare, dum tamen manerium illud non sit caput baroniæ, si plura alia habuerit maneria quæ non sint capita baroniæ, quia manerium quod est caput baroniæ, integrè remanebit hæredi, & warrento de dote sua, cùm inde dotari non debeat, si de aliis terris consequi possit dotē suā, & de hac materia inveniri potest de termino sanctæ Trin. anno Regis H. quarto in Com̄ Northampton de Theobaldo de Lassel. Et si plura maneria sint, & in hæreditate quæ sunt de capite

Pas. 15 H1.

Pas. 7 H1. Emma ux Daci

Hil. 14 H1 Christiana ux. Walter

Tr. 4 H1. Lassel

te

te Baroniæ, tunc ꝙ de uno manerio tali dict' est, fiat de pluribꝰ, dū tamen uxor alibi dotē cōsequi posset, ꝙ si non posset, oportet de necessitate, ꝙ aliter fiat, cū necessitas sub lege non cōtineatur, quia ꝙ aliàs non est licit, necessitas licit facit. Sed ꝙ dicitur de Baronia, non est observand in vavassoria, vel aliis minoribus feodis q Baronia, quia caput non habent, sicut Baronia. Et ꝙ dicitur de Baronia, & Barone, servari debet in Coñ & Comite, sive castrum ibi fuerit sive non. Cū autem possit uxor dotem nominatā alibi cōsequi q de manerio ꝙ est caput Baroniæ, & ei petenti dotem de tali manerio respondeatur, ꝙ dotem inde habere non debeat p̄dicta ratione, & ipsa è contra dicat ꝙ aliquis anteceſſor hæredis dotavit uxorem suam de tali manerio, replicari potest ex parte hæredis quòd hoc non fuit de jure, immò de ignorantia hæredis, vel gratuita permissione, ꝙ quidem imposter trahi nō debet in exempl'. Si autē oñia maneria sint capita Baroniæ, & teneantur in capite de dño Rege, nec sit alia terra quæ sufficiat ad dotem, dotari poterit ex tali manerio, salvo tamen hæredi castro si ibi fuerit, vel capitali mesuag' si non castrum. Sed quoniam quandoque onerosa est custodia castri, vel capitalis mesuagii sine tenente hæredi, cùm uxor dotata sit de tali manerio sine exceptione, dissimulatur quandoque uxori seysina castri, propter onus, dum tamen restituatur Regi tempore guerræ, vel alterius necessitatis si voluerit, & cùm voluerit, secund̄ quod factum fuit de Comitissa Lincolñ, quæ fuit uxor Walteri Coñ mareschalli, de quodam castro in Hibernia, ubi Comitissa dotata fuit de toto manerio sine aliqua exceptione quod fuit caput Baroniæ. Poterit etiam uxor dotari nominatim sub conditione vel sine, ut si dicat vir uxori, quòd dotateam de tali manerio cum pertinentiis, quo casu, si sufficiat ad dotem pro tertia parte totius hæreditatis viri sui, tenere se debet contentam, & omnes pertinentiæ ad ipsam pertinent, in advocationibus, & collationibus eccleſiarum, in custodiis, releviis, & maritagiis, & omnibus aliis rebus, cùm nihil inde excipiatur specialiter. Excipitur quandoque multipliciter, secundùm quod inferiùs dicetur. Si autem ibi minus fuerit, quàm quod sufficere possit ad dotem, & in constitutione dotis se tenuerit contentam, plus petere non poterit in assignatione. Si autem plus, sū pfluum tollitur per admensurationem, & uterque modus duci poterit in conditionem, ut si quis ita dotaverit uxorem suam, de aliquo manerio integrè & sic dicat, & si illud sufficiat pro dote sic ei remaneat integrè & sine contentione: Si autem minus ibi fuerit, id quod defuerit perficiatur ei in alio certo & competenti loco. Si autem plus ibi fuerit, facta extentione & rationabili appreciatione, quòd illud superfluum restituatur hæredi. Et revera qualiscunque fuerit dotis constitutio facta, semper erit modus constitutionis observandus, & sequendus, dum tamen legittima sit dotis constitutio, & non contra legem terræ. Et cùm uxor sic dotata fuerit nominatim, de quacunque certa re, in ipsa constitutione dotis, statim incipit habere jus in re nominata, ita quòd si vir eam, constante matrimonio ex quacunque causa ad aliū transtulerit, uxor post mortē viri, habebit versus quemcunq; tenentē repetitionem, & cùm per occasionem de dote petierit,

&

& teñs hæredē vocaverit ad warrant̄,& ipse warrantizaverit, uxor recuperabit ipsam rem, & teñs de warrento suo excābiū ad valentiā, ꝙ quidē esse non debuit si dotata fuerit de re incerta, sicut de tertia parte rer̄ acquirendar̄,vel acquisitar̄. Sed è contrario, sc. si res fuerit à viro alienata constante matrimonio,& ipsa petat tertiā partē versus tenentem, cum hæres warrantizaverit,tenens retinebit id ꝙ tenet,& uxor recuperabit ad valentiam de hærede, si hæres habeat unde,si autem non,ipsa recuperabit quod petit, & tenens de excābio expectet tempora meliora versus hæredē,donec ad ipsum aliquid pervenerit de hæreditate,& si ad ipsū aliquid ꝑvenerit,tunc habeat uxor de hæreditate excambium,& tenens rehabeat tenem̄tum suum, si autem nihil de hæreditate in vita uxoris ꝑvenerit ad hæredem, tunc remaneat ei terra illa ad vitam suam nomine dotis,cùm esse non debeat indotata, ad teñtem tamen statī post mortem suā reversura. Non nominata verò dici poterit dos & incerta, ubi quis uxorem suā dotaverit in generali, de omnibus terris & tenem̄tis in tertia parte acquisitis, & acquirendis. Item sicut poterit quis uxorem suā dotare in certis terris nominatis, ita eā poterit dotare in certa sum̄a pecuniæ, sive terras habuerit & tenem̄ta, sive non,ut si burgensis fuerit:maximè si tenuras habuerit exteriores sive non, sive alius tenens exterior,& quo casu,cū uxor contentā semel se tenuerit de sum̄a illa ꝓ dote sua,nihil ampliùs petere potest nomine dotis, de aliis cattallis & tenem̄tis,q̄ fuerit ei constitut̄,& unde si nomine dotis aliquid petat de catallis,audiri non debet,quia ea ratione ꝙ consequi debet plenarie dotem suā,q̄ diu ibi fuerit unicus obolus,vel quaten⁹ catalla viri sufficiant, ea ratione si plus ibi fuerit, nihil ulteriùs ibi consequetur, & sicut vult esse in lucro quaten⁹ catalla sufficiant,ita esse debet in dāpno in catallis q̄ excedūt, ex alia tamen causa,q̄ ex causa dotis,sicut ex causa testam̄taria vel ex consuetudine approbata, ulteri⁹ petere potest, si fortè vir aliquid ei reliquerit in testam̄to ultra dotem nominatā, vel non nominatā, certā vel incertam. Item & sicut potest dos constitui in pecunia numerata, ita poterit in rebus q̄ consistunt in pondere & mensura,& tam in liquido q̄ in solido, & sicut in isto vel in illo,ita & in utroq;. Itē constitui poterit dos ab uno viro, tā plurib⁹ uxorib⁹ q̄ uni,in vita oñium vel successivè cū decesserint, vel ex quacunq; causa,celebrato divortio,in eodē reg.vel eadem ꝓvincia,vel diversis, sed una illar̄ aliis præferetur in dotis petitione, ꝓbato in foro ecclesiastico q̄ illar̄ sit uxor legittima,vel si difficilis sit ꝓbatio, vel deficiat om̄ino, tunc erit illa p̄ferenda,q̄ in possessione viri extiterit tēpore mortis viri. Si autē cùm quis uxorē habuerit & legittimā,aliam superinduxerit illegittimam, vel plures,legittima præferetur. Si autē nulla ex pluribus in possessione extiterit, neque quæ illar̄ legittima extiterit constare possit, tunc nulla illarū obtinebit, pro defectu probationis. Item si uxor una, pluribus nupserit in vita omnium, cùm decesserit ab omnibus, dotem non obtinebit, cùm omnium uxor legittima esse nō possit simul & semel sed unius, licèt successivè secund̄ ꝙ inferiùs dicetur in actione de dote. Si quis sub spe ꝓquirendor̄,uxorem suā dotaverit,de omnibus rebus,terris, & tenementis quæ tenuerit

nuerit die desponsationis, non valet talis dotis constitutio: cũ certa esse debeat, & sic constituta incerta fit, cũ dependeat ex insidiis fortunæ, & bene esse poterit q̃ nunq̃ faciet ꝓquisitum, & cùm ꝓquisiẽ non fecerit nec uxor esse debeat indotata, restringitur talis dotis constitutio ad legittimã cõstitutionem tertiæ partis, vel dimidiæ secund' diversã cõsuetudinem locor̃, & diversitatem teñtor̃. Cõstitui etiam poterit dos in terris & teñtis, q̃ quis tenuerit in feodo sibi & hæredibus suis, & non in his q̃ teñtur ad terminum vitæ, vel annorum, nec si ita tenuerit quamvis in feodo, q̃ alius jus habeat ut rem evincere possit, q̃ quidem si ꝓ judicium evicta fuerit, licèt uxor inde dotata sit, petitio dotis cessabit, quia ꝓ judicium constabit manifestè, quòd vir suus non fuit seysit' inde in dominico, q̃ vis ut de feodo, non tamen ita in feodo quòd inde dotare possit uxorem, & sic non poterit quis de jure alieno dotare uxorem suã cum effectu ꝓpter evictionem. Sed cùm vir uxorẽ suã dotaverit de re certa, & alius eandem rem petierit, & vir ante judicium, illã ei ꝓ concordiã recognoverit & reddiderit, nihilominùs post mortẽ viri sui, integra erit exactio dotis, si uxor dotem petierit, secũd' quosdã qui ducti sunt hac ratione, q̃ vir potest adeò benè remittere jus ꝓprium sicut alienum, & in hoc dubio dotem obtinebit, in quacunq; recognitione & redditione, ꝓ pacem. Sed dicunt alii quòd adeò benè potest recognoscere jus alienum sicut ꝓprium, licèt judicium non intervenerit, & quo casu, cũ uxor dotem petierit de re recognita, & excipiatur contra, q̃ dotem habere non debeat, eò q̃ vir suus die quo eam desponsavit non fuit inde seysitus ita in dominico, & ita in feodo q̃ eam inde dotare potuit, & ipsa è contrario dicat q̃ sic, videtur & verum est, cũ per negationem efficiatur res dubia, quòd locus sit inquisitioni, non obstante recognitione & concordia, secundùm q̃ videri poterit per exempl'. Esto quòd quis alium feoffaverit de aliqua terra, & mortuo feoffato, hærede infra ætatem relicto, deveniat custodia terræ & hæredis in manus dñi capitalis, qui durante custodia, alium feoffaverit de eadem terra qui ducendo uxorem ipse ei in dotem constituerit, cùm autem hæres ad ætatem ꝓvenerit, ꝑetret assisã novæ disseysinæ, vel mortis antecessoris, vel breve de ingressu, vel de recto versus tenentem, teñs sive warrantum vocaverit sive non ante judicium cum de jure suo constiterit, vel fortè etsi non constiterit, jus petenti recognoscit & ei reddit seysinã & decedit, uxor ejus petit dotem, objicitur ei q̃ vir non fuit ita seysitus in dominico, & ita in feodo quòd eam inde dotare posset, & ipsa è contrario q̃ sic, & petit judicium de recognitione ꝓ concordiam, propter prædictum eventum dubium de jure proprio sui viri vel alieno, quo casu, si de jure petentis contra virum suum constiterit, non erit ad aliam probationem ulteriùs ꝓcedend', sed uxor per hoc cadet ad dotis petitionem. Si autem de jure non constiterit, per patriam veritas inquiratur, hoc tamen adjecto, q̃ videndum erit utrum vir, qui jus alienum recognovit, se defendere possit per exceptionem & non defendit, sed gratis restituit, vel cùm se defendere vellet, & per exceptionem opponeret, judex per patriam judicando, exceptionem propositam non admisit. In his verò casibus non cadit actio dotis, cùm

de

de hujusmodi ratio sit habenda. Poterit etiã cõstitui dos certa & nominata, & incerta & non nominata, & in re aliena sicut in re ꝓpria, ut si quis uxorem suã dotaverit de hæreditate paterna, vel materna in vita eorũdem, dum tamen hoc fiat per assensum & voluntatem eorundem, aliter autem, nisi de assensu & voluntate eorundem extiterit, constitutio non valebit. Constare enĩ poterit multis modis, ꝑ instrumentũ & scripturã ubicunq; factã, dum tamen ꝓbari possit ꝙ parentes assensum p̃buerunt, in qua scriptura non expedit si contineatur, quòd pater vel mater dotem constituerit, sed tamen ille qui duxit uxorem, cùm alius dotem constituere non possit. Item ꝑ vivam vocem, ut si pater vel mater vel alius p̃sens parens, ad ostium ecclesiæ viva voce ꝓtestetur, ꝙ filius suus dotat uxorem suum de hæreditate quam ipsi tenent, coram pluribus ad hoc vocatis, & quòd voluntarium ad hoc præbent assensum. Et illud idem erit si alibi quàm ad ostium ecclesiæ ante desponsationem, dum tamen hoc ante desponsationem, vel in ipsa desponsatione revocatũ non fuerit ꝑ dissensum, & licèt de necessitate fieri debet dotis constitutio, & modus constitutionis ad ostium ecclesiæ, non tamen necesse est omnino quòd ad ostium ecclesiæ adhibeatur consensus, valet enĩ sive matrimonium p̃cedat sive subsequatur cõsensus, ac si valeret si fieret ad ostium ecclesiæ, dum tamen ꝓbari possit viva voce. Si autem uxor dotata, ad probandum consensum instrumentum proferat in judicio quòd vir sic dotaverat uxorem ꝑ assensum, sufficit illa ꝓbatio. Si autem ꝑ vivã vocem, sufficit quælibet illarum ꝑ se. Si autem utramq; simul, & conveniant, sufficiet unam ꝓsequi & probare. Si autem contrariæ fuerint, unam illarum eligere poterit ab initio, & una electa ad aliam recurrere non poterit, cui per electionem renunciavit, & inde si validam elegerit sufficit, si autem invalidam amittit, secundꝫ quod videri poterit, cùm uxor ad ꝓbandum assensum producat vivam vocem & testes, qui dicunt quòd maritus uxoris eam dotavit, & instrumentum similiter probatũ ad probationem dicat, ꝙ pater vel mater vel alius parens dotavit uxorem, cùm deberet dicere eos præbuisse assensum, & unde cùm uxor præcisè se tenuerit ad utrumque, neutra valebit, cùm sint contrariæ, nisi sit qui dicat, quòd illam, quæ utilis est sufficit tenere, & quòd utile non est videatur per inutile, & quia valet plus quod actum est q ꝙ scriptum, fortè ꝓpter errorem scribentis, & benigna interpretatione posset ita interpretari instrumentum, ꝙ ad hoc tanꝫ valere debeat, quòd antecessor constitutioni dotis factæ ꝑ hæredem p̃buit assensum & ꝓpter simplicitatem contrahentiũ, secundꝫ ꝙ dicitur de layco p̃sentante ad ecclesiam, qui dicit in instrumento p̃sentationis, ꝙ dat tali clerico talem ecclesiam sed incongruè, quia episcopus dat, & laycus tantùm p̃sentat, ex benigna igitur interpretatione, ꝓpter simplicitatem laycorum, admittitur quòd nõ fit vacua p̃sentatio, propter incongruam dictionem donationis, sed admittitur donatio pro præsentatione, dat tamen laycus advocationem ecclesiæ, licèt ecclesiam dare non possit. Sed si cùm advocationem dederit, dicat in instrumento donationis, quòd dat ecclesiam, valebit donatio advocationis ex benigna interpretatione, propter simplicitatem laycorum, & sic fit interpretatio

per assensum

p̃tatio ab antiquis, q̃ cũ laic⁹ dicat, do ecclesiam, dat quicquid juris habet in ecclesia, tã in advocatione, q̃ in p̃sentatione, benignæ enĩ faciendæ sunt interp̃tationes, ut res magis valeat q̃ pereat. Sed (sine p̃judicio melioris sententiæ) videtur q̃ uterq; dotẽ constituit pater scilicet & mater vel alius parens, ꝓpter consensum, & vir ꝓpter nominationẽ dotis, quor̃ neutr̃ valet sine alio, nec unũ sufficere possit p̃ se, unde si pater instrumenṫ confecerit sup̃ consensum ad ꝓbationem constitutionis, & uxor habuerit vivam vocem ad ꝓbationem nominationis, neutr̃ istor̃ erit alteri contrarium, & ideò benè simul stare possunt, & nunq̃ valebit nominatio viri sine consensu parentis, nec è contrario, & sic uterq; simul stat. Poterit etiã vir dotare uxorẽ suã de reb⁹ alienis paternis vel maternis, vel utriusq; ipsor̃, & alteri⁹ antecessoris, p̃ assensum & voluntatẽ ipsor̃, eisdẽ modis quib⁹ de reb⁹ ꝓpriis nominatĩ vel non nominatim acquisitis vel acquirendis, & de illis etiã, sed nominatĩ & specialiter de quibus antecessores nunq̃ fuerunt in seysina, dum tamen post tẽpus ad hæredes sunt reversuræ secund' q̃ superiùs dicitur in parte. De dote alterius uxoris, quæ in vita viri nunq̃ fuit deliberata, de alienis verò reb⁹ q̃ evinci poterunt, non valet dotis constitutio cum effectu. Itẽ si cùm pater uxorem habuerit, & ei dotem constituerit in tertia parte hæreditatis sc. de trib⁹ unciis unã, & de consensu ipsius, vivente matre, constituat filius uxori suæ dotem, non poterit eã dotare, nisi de tertia parte duar' partium sc. duar' unciarum, quia mater dotata est de tertia parte totius, s. de tertia parte trium unciar'. Si autem pater uxorem non habuerit, cùm filius uxorem suã dotaverit, & facta cõstitutione à filio de consensu patris, tunc pater post, uxorem duxerit, tunc fiat è contrario illius, q̃ supra dict' est, & secund' q̃, inferiùs dicetur, de actione dotis. Videnḍ etiã, si postq̃ dos semel fuerit ritè cõstituta, in reb⁹ ꝓpriis vel alienis de cõsensu, ex aliqua conventione facta inter vir' & uxorem, constante matrimonio, augmentari possit in p̃judicium vel ad dampnum hæredis, & dicitur q̃ nõ, ut de itinere W. de Ralegh in com̃ Midd', assisa mortis antecessoris si Johannes Blund⁹, & unde videtur, q̃ eadem ratione, minui non debet in p̃judicium uxoris. Facta sic cõstitutione dotis ut p̃dict' est, non poterit uxor in vita viri circa dotem constitutã nominatã q̃ vis certã, aliquid disponere, cùm inde libeṙ teneãtũ habere non possit ante assignationem, nec uxor viro contradicere possit, si velit dotem vendere vel alienare, q̃ si faceret, de jure dotem amittet, quòd si vir alienaverit, licèt uxor in vita non potuit cõtradicere, ipsa tamen post mortem viri, regressum habebit versus quoscunq; detentores. Sed si p̃ judicium vel p̃ cõcordiã ut p̃dict' est, vel ꝓpter delict' (secund' q̃ inferiùs dicetur) uxor regressum non habebit.

Cap. XL.

1 ¶ *Quòd uxor vidua remanere debet in capitale mesuagio per quadraginta dies post mortem viri, donec dos sua fuerit ei assignata, & de dotis assignatione post mortẽ viri.* 2 *Qualiter dos fuerit ei assignanda.* 3 *Qualiter advocatio ecclesiæ transferatur in dotis assignationem & qualiter non, & quòd aliud est dare ecclesiam & advocationem ecclesiæ.* 4 *Quòd dos libera esse debet.*

Mortuo

MOrtuo viro, confirmatur tunc primò dotis constitutio, & si dos deliberata ei fuerit, statim fiat ei dotis assignatio, sine aliqua difficultate, & nihil det pro dote sua, vel maritagio, vel hæreditate sua quam maritus & ipsa tenuerūt die obitus ipsi⁹ mariti, & maneat in capitali mesuagio mariti sui per quadragīta dies post obiī mariti, infra quos assignetur ei dos sua, nisi priùs ei fuerit assignata, vel nisi domus illa fuerit castrum, & de castro illo si recesserit, statim provideatur ei domus competens, in qua possit honestè morari, quousque dos sua ei assignetur secundùm quod prædictum est, & habeat rationabile estoverium suum interim de communi, & pro dote sua, cùm fuerit ei deliberata, assignetur ei tertia pars totius terræ mariti sui, quæ sua fuit in vita sua, vel alio modo satisfaciat ei secundum quod ad ostium Ecclesiæ dos fuit ei constituta, nec distringatur ad maritandum se, dum vivere voluerit sine viro, & ita tamen, quòd securitatem faciet capitali domino, quòd se non maritabit sine assensu suo, de quocunque tenere debeat, de domino Rege, vel de alio. Item quis debeat dotem assignare videndum, cùm mulier per se authoritate propria non possit se ponere in seysinam, propter assisam mortis antecessoris, cùm hæres primam seysinam habere debeat cùm fuerit plenæ ætatis, vel dominus capitalis nomine hæredis, si hæres fuerit infra ætatem. Et sciendum, quòd hæres cùm fuerit plenæ ætatis, & non dominus capitalis, quia se intromittere non debet, nisi contentio fuerit de hæreditate. Cùm autem hæres fuerit infra ætatem, tunc dominus nomine hæredis infra quarentenam, alioquin currit tempus, & sequantur dampna, nisi excuset rationabilis causa. ¶ 2. Si autem tota dos vacaverit, tunc infra quadraginta dies assignetur ei dos sua legittima, & secundùm quod ei ad ostium ecclesiæ fuit constituta, secundùm quod, tunc fuerit culta vel inculta, cum fructibus & redditibus, & omnibus aliis pertinentiis, & nihil resundatur executoribus vel hæredibus pro cultura & cura, quia antiquitùs solet observari, quòd sicut uxor dotem suam recipit post mortem viri sui cultam vel incultam, ita post mortem uxoris, solet restitui hæredi culta vel inculta, quia de bladis & fructibus à tenemento non separatis, non habuit uxor testamenti factionem, sed nova superveniente gratia & provisione, sicut patet de provisionibus apud Merton, inter placita quæ sequuntur Regem Henricum anno regni sui decimo octavo, poterit uxor de fructibus & bladis, sive à solo separata fuerint, sive non, testari, & pro voluntate sua disponere. Si autem pars dotis vacaverit, & pars non, tunc illam partem quæ vacaverit recipiet, & non vacantem petat per actionem per breve de recto si voluerit, nisi de consilio ad tempus duxerit abstinendum, ne per receptionem partis, sibi præjudicet quantum ad exactionem residui, propter dilationem quæ venire poterit per breve de recto, si aliquod inde recipiat, propter verba in brevi de dote contenta, scilicet & unde nihil habet, secundùm quod inferiùs dicetur inter actiones de exceptionibus contra petitionem dotis. Cùm autem nihil vacaverit, tempore quo vir moritur, sed tota hæreditas alienata extiterit in manib⁹ alior̄, nō habent tenītes necesse statī

St of Merton 20 Hen 3.

dotem

dotem restituere nisi velint, cùm justam causam habeãt resistendi, & vocãdi warrentum suum, unum vel plures successivè usq; ad personam hæredis & warrenti uxoris de dote sua, infra quod tempus non tenentur mulieri ad restitutionem dampnorum, vel expensarum. Qui quidem cum warrantizaverit, statim dotem restituat mulieri; nisi justam causam habuerit resistendi, quam si non habuerit, sed resistat per malitiam, omnia dampna restituet mulieri petenti, secundùm valorem totius dotis illam contingentis à tempore mortis viri sui, & omne interesse, quatenus suâ interfuit dotem suã habuisse usque ad diem quo seysinam suam per judicium recuperaverit, & nihilominus warrentus in misericordia remanebit. Et illud idem erit, si cũ dos tota vacaverit, die quo maritus obierit, & nihil fuerit alienatum in vita sua, si uxor se in dotem nominatam posuerit, & inde ante assignationem ejecta fuerit, nec fuerit ei satisfactum sine placito & dilatione, & hoc semper erit tenendum, nisi hæres vel custos justam causam habeant resistendi. Illud etiã erit, si à tenemento quod ei assignatum est ad quarentenã suam, ante assignationem dotis ejiciatur, infra quarentenam vel post. Item illud idem, si omnino extrà teneatur, quòd non habeat ubi caput suum reclinet. Si autẽ cùm tota vacaverit, & hæres contendere nolit, sed gratis & sine placito ei dotem restituere velit, videnḋ est q̃ sint ei nomine dotis restituẽda. Et si de incerta parte fiat dotis constitutio ad ostiũ ecclesiæ, de acquisitis sc. & acquirendis, conveniens erit q̃ hæres ei assignet in dotem tertiam partem totius liberi tenemẽti, q̃ habuit antecessor suꝰ in dominico suo ut de feodo die quo eam desponsavit, & ita in dominico & feodo, quòd eã inde dotare potuit, & hæc vera sunt, nisi constitutio dotis alio modo, tempore constitutionis ad ostium ecclesiæ facta fuerit, & quo casu, sequenda erit constitutio, cũ de ea cõstiterit. Integrè enĩ & non p particulas, vel in parte, fieri debet assignatio, sc. de oñibꝰ terris & tenemẽtis, secundꝰ modꝰ constitutionis. In dominicis, villenagiis, feodis militum, homagiis, & servitiis liberoꝝ hominum, in advocationibus ecclesiarũ, & secundꝰ quod fuerit nominatim dotata vel non nominatim, cùm advocatione vel sine, & sive ibi sunt plures advocationes, sive una semper in constitutione dotis, & in assignatione erit habenda inde ratio, ut vel unam ex pluribus retineat, vel quòd ei inde aliunde satisfaciat ad valentiam, cùm advocationes aliquando non recipiant divisionem: & semper tenendꝰ est modꝰ constitutionis. Et licèt de advocationibꝰ in constitutione dotis nulla facta sit mentio, nec in assignatione, nec sit in hæreditate nisi unica ecclesia, cùm post mortem viri, in vita uxoris, non debet hæres, de jure, illam conferre sine assensu uxoris. Sed quid si noluerit consentire? hæres qui duas partes habet in p̃sentatione p̃feretur, quia quãvis ecclesia magni valoris extiterit, tamen occasione dotis non dividitur, quia non patitur secationem, & maximè quia ab antiquo divisa non fuerit. Si autem de advocatione non sit mulieri aliter satisfactum, videtur prima facie, quòd si in vita ipsius ter vacaverit, quòd de æquitate, tertiam habere debeat p̃sentationem. Sed refert ad hoc qualiter sit dotata, & dos ab initio constituta: si autem de tertia parte & nõ sit nisi unicum maneriũ, & una advocatio,

vocatio,vel si ibi sint plura maneria,et plures advocationes,nil petere possit uxor de advocationibus ratione suæ tertiæ partis,nisi in ipsa dotis cõstitutione,vel assignatione, specialiter convenerit quòd aliquid inde habere debeat, et est ratio. Esto quòd quis habeat maneriũ aliquod integrum cum advocatione ecclesiæ,et inde partem dederit tertiam vel dimidiam vel minimam uni, et posteà alii alteram partem, et sic successivè pluribus usq; ad unam acram, vel etiam minimam partem, dum tamen aliquid retinuerit, licèt quælibet pars magna sive minima data sit, cum omnimodis ptinentiis suis,donator semper advocationẽ integrè retinebit, nisi specialiter cum aliqua particula data transferatur, et sive donatio facta fuerit simul et semel,et una die, uni vel pluribus successivè, & unde cùm tertia pars ubique cõstituta sit et assignata uxori nomine dotis,nulla facta mentione de advocatione, nihil transferri potest de advocatione, ex talis partis constitutione cum tertia parte assignata ꝑ dote, et unde non poterit uxor aliquid petere de advocatione,ex tali dotis constitutione,nisi aliter inde specialiter cõvenerit in ipsa cõstitutione vel assignatione,quòd tota advocatio transferatur cum parte asignata. Si autem dotata fuerit de aliquo manerio integro, ad ꝙ ptinuerit advocatio,cum omnib⁹ ptinentiis suis,sine aliqua retẽtione vel exceptione,advocatio transit cum universitate,et ipsa re,cum specialiter retenta non sit nec excepta.Et eodem modo fiet si ꝑ tertia parte fuerit ei aliꝙ manerium cum ptinentiis assignatũ. Item esto ꝙ quis ita dicat in donatione sua,do tali manerium tale cum omnib⁹ ptinentiis suis,videtur ꝑ hæc,omnia transferre ad donatarium, et advocationẽ si ibi fuerit:si dicat posteà, excepta tanta terra ad op⁹ meum,cùm igitur ab initio totum transferat,& ab illo toto certã partem extra capiat, videtur ꝙ advocatio non revertatur ad ipsum cum parte excepta,sed verum est ꝙ debeat cum donatario remanere.Si autẽ sic dicat,do tali tale maneriũ cum omnib⁹ ptinentiis suis nulla facta mentione de advocatione,et posteà dicat,retẽta mihi tanta terra, vel præter tantam terram quam retineo,advocatio cum parte retenta remanebit donatori, et illud idem erit,salva mihi tanta terra. ¶ 3. Cum autem sic dotata fuerit ut prædictum est,de tertia parte cum advocatione nominatim & expressè,vel cùm de manerio integro expressè cùm advocatione,vel sine expressione,dum tamen sine exceptione,benè poterit ecclesiã cõferre cùm vacaverit,& quotiens vacaverit,sed illã dare non poterit loco religioso,vel alibi,antequam vacet,& sit in possessione præsentãdi,quò magis impediatur præsentatio hæredis & warrẽti sui,ꝙ si fecerit, hæres restituetur ad seysinam præsentationis suæ vel antecessoris sui ꝑ assisam, ꝙ si præsentaverit uxor in viduitate sua post mortem viri qui dotavit eam, vel si nupserit secundo,et ipsi simul dederint advocationem loco religioso,vel alicui privatæ ꝑsonæ, ꝑ hoc auferetur seysina præsentationis suo warranto, et warrantus post mortem uxoris non audietur,nisi tantùm sup ꝓprietate ꝑ breve de recto,& quo casu donatari⁹ warrantum vocabit donatorem,vel ejus hæredẽ, ut excambium consequatur. Sed quid si cùm uxor secundum virum suum supervixerit, et advocationem petat ꝑ breve de ingressu, eò quòd viro suo

cõtradicere nõ potuit in vita viri, nec finis nec chirographũ intervenerit in curia regis, quæritur an audiri debeat? Et videtur quod ſicut de quacunq; alia re. Itẽ ſi cùm ipſa petere ceperit ꝑ breve de ingreſſu, warrant⁹ ſu⁹ ſimiliter agere incipiat ꝑ breve de recto, uxor in hoc caſu erit ꝓferenda, & ſi illa obtinuerit, ꝑ hoc jus warranti reformabitur ei, ut eandẽ ſeyſinã quam uxor habuit, habeat warrant⁹ poſt mortẽ uxoris, & ſi in ꝓbatione juris defecerit uxor, videtur quòd remanere debet actio warrãti uſq; ad mortẽ uxoris, ac ſi eſſet, ſi ipſa ꝑ ſe in viduitate ſua poſt ꝓſentationẽ, dediſſet advocationem. Et longè aliud eſt dare eccleſiam, quàm dare advocationem, quia qui advocationẽ dat, transfert eccleſiã, & ipſum jus ꝓſentandi. s. ſeyſinã, cùm fuerit in ſeyſina ꝓſentandi. Si autem eccleſiam dederit quis alicui, qui ad præſentationẽ admittatur, retinet ſibi jus ꝓſentandi & ſeyſinam ut jus patronatus, cuicunq; ſic facta fuerit donatio, privatæ ꝑſonæ, vel loco religioſo, in ꝓprios uſus, vel alio modo. Itẽ eſto quòd prim⁹ vir, qui dotavit nominatim cum advocatione vel alio modo, ut prædictũ eſt, in vita ſua advocationem dederit alicui loco religioſo, hæres ejus cùm obierit tenetur advocationem illam, quam anteceſſor ſuus incumbravit deliberare ſi poſſit, vel ei ſatisfacere ad valentiam ſi non poſſit, & ſi illam uxori deliberaverit, illa poterit ad eccleſiam illam præſentare ſi vacaverit. Et ſive vacaverit, ſive non, advocatio illa poſt mortẽ uxoris revertetur domui religioſæ, ꝓpter donum primi viri quod firmum eſſe debet. Cùm autem de tertia parte dotata fuerit, & tota dos vacaverit, ſive in uno manerio ſive in pluribus, de nullo ꝙ de ſua natura indiviſibile ſit & ſecationem ſive diviſionem non patiatur, nullam partem habebit, ſed ſatisfaciat ei ad valentiam alibi. Item nec de aliquo ꝙ de conſuetudine dividi non ſolet: quia eſto quòd vir non haberet niſi unicum manerium ſuum, ſive illud fuerit caput baroniæ, vel non, uxori non aſſignabitur in ttia parte ſua, aliquid de capitali meſuagio, ipſa enim nihil capiet de capitali meſuagio, ſive un⁹ ſit ibi hæres, ſive plures, quia ipſa partem non capit, ſicut facit cohæres particeps cum cohærede participe. Nihil enim capiet de capitali meſuagio, ſecũdùm ꝙ vallatũ fuit & incluſum foſſato, haya, vel palatio. De hac materia inveniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H. ſeptimo in Coñ Eſſex de quadã Idonea petẽte dotem. Item nec de aliquo ꝙ infra clauſum cõtineatur ſicut de Gardinis, Servoriis vel vivariis. De hmõdi vero ſi fuerint extra, erit inferiùs dicẽdũ quid juris. Sed cùm nihil capere poſſit de capitali meſuagio, & ipſa ſine meſuagio eſſe nõ debeat, eligat ipſa de villenagiis honeſtũ aliꝙ, & ꝙ competens ei eſſe videatur & inde ſe teneat cõtentã. Si autẽ nullũ meſuagiũ inveniat in villenagio, tunc ꝓvideat ei in loco cõpetenti quædã platea, quæ ei ſufficere poſſit ad meſuagiũ, ad valentiã ttiæ partis. s. in latũ et longũ, & non ad valentiam ædificiorum, & fiat meſuagium de boſco cõmuni. Si autem nullũ ſit meſuagium de villenagio, nec aliquid in dñico ubi fieri poſſit meſuagium, tunc de neceſsitate recurrendũ erit ad capitale meſuagiũ, ſicut in Burgagiis ad liberũ bancũ. Et hæc oĩa vera ſunt, niſi ab initio velit hæres ei gratis partẽ cõcedere de capitali meſuagio, ꝙ benè licitum erit, cùm hæres hoc voluerit.

Item

Item si in eodem manerio, in quo tertia pars erit ei assignanda, fuerint plura capitalia mesuagia, duo, vel plura, ipsa ad minus unicum habebit, dum tamen hæres electionem habeat. Si autem nominatim,& integrè dotata fuerit, de aliquo manerio, vel qualitercunq; fuerit dotata,si convenerit inter ipsam & hæredem, quòd habeat manerium aliquod integrè, pro dote, illud totum habebit cum mesuagio & aliis pertinentiis, nisi aliquid fuerit specialiter exceptum, vel nisi valor excedat dotem rationabilem. Item cùm assignanda fuerit ei tertia pars, facta assignatione de mesuagio, assignetur ei tertia pars, de omni quod vir suus tenuit in dominico, secundùm statum præsentem in terra arabili, secundùm quod fuerit culta, vel inculta, seminata, vel non seminata, & si fuerit seminata, vel non seminata, nihil dabit pro cultura. Item assignetur ei tertia pars, de pratis, boscis, pascuis, pasturis, & de omnibus aliis commoditatibus, exceptis parcis vivariis de quibus nihil percipiet. Nihil enim ampliùs percipiat de piscibus & feris in parcis inclusis, quàm de animalibus, & ovibus in ovilibus, eo excepto, quòd si piscariæ ibi fuerint, quarum commoditates dependent ex insidiis fortunæ, ibi percipiet tertiam partem commoditatis, vel tertium piscem, vel jactum retis tertium, secundùm quod convenerit. Item assignanda erit ei tertia pars villenagii, quod est quasi dominicum. Item tertia pars servitiorum liberorum hominum,& de quibus habebunt custodias & relevia, salvis tamen homagiis, dominis capitalibus. Item habebit hæredum maritagia. Item habebit eschaetas sive venerint propter defectum vel propter delictum, sed hoc non nisi ad vitam,quia post mortem pertinet ad hæredem : & generaliter omnes commoditates ex dote provenientes, uxoris erunt quoad vixerit,nisi hoc fortè auferat cõventio specialis.¶ 4. Assignata dote, libera debet esse dos,nihil enim conferet uxor de dote sua,ad debita mariti acquietanda,quia si peculium mariti non sufficiat ad debita, quicquid fuerit ulteriùs solvendum, hæredem & hæreditatem onerabit. Item hæres tenetur dotem suam defendere & warrantizare, & pro ea sequi Comitatus, hundredas, & curias dominorum.Ipsa enim ad alia intendere non debet, nisi ut domui suæ disponat, & ut pueros suos, si qui fuerint, nutriat & educat. Curiam autem suam propriam habere debet de omnibus placitis quæ ad ipsam pertinent terminandis. Placita verò per breve de recto, placitari debent, & terminari in curia hæredis, & warrenti sui de dote sua, propter vinculum homagii,quod inter liberos tenentes suos,& warrentum de dote sua, non est dissolutum, & quia ipsa placitum super recto tenere non poterit, cùm non habeat nisi liberum tenementum. Item nec pertinent ad ipsam, placita quæ pertinent ad coronam, pro justitia & pace domini regis, quia nullus hujusmodi placita placitare poterit, nisi hoc eis specialiter concessum fuerit : sicut justitiariis domini regis, sicut placitum per breve de recto, visus franci plegii, placita de vetito Namii, si latro fuerit judicandus,vel si transgressum sit contra assisas domini regis,hujusmodi verò placita non pertinent ad dotem. Alia verò placita quæ pertinent ad dominum feodi, placitare poterit in cur̃ sua.

Henrici de Bracton

De Legibus & consuetudinibus Angliæ

Liber tertius. Qui dividitur in duos tractatus, quorum primus est De actionibus.

CAP. I.

1 ¶ *De actionibus & Quid sit actio.* 2. *Vnde oriatur.*

DIctum est suprà de personis, & rebus, nunc autem dicendum est de actionibus, & videndum quid sit actio, & unde oriatur, & qualiter dividatur, & qualiter proponatur, & intentetur, & qualiter proposita fundetur, & qualiter fundata probetur, & sciendum quid sit actio. Actio nihil aliud est, quàm jus prosequendi in judicio, quod alicui debetur. Jus autem ponitur, ad differentiam eorum quæ non sunt juris, vel eorum quæ quamvis jus habeant, & actionem, elidi tamen poterunt per legittimam exceptionem contrapositam. Vel dicitur jus ad differentiam officii judicis, quod latissimum est & non est actio. Multa enim expediuntur per officium judicis, quæ non expediuntur jure actionis, & jus non est ipsum officium sed appellari poterit factum. Sed si sit qui quærat cur dicatur quis prosequi per actionem, cùm proponat actionem injuriarum, cùm ibi ex officio judicis summa constituatur. Respondeo, benè poterit dici actio cùm agitur ex injuria, & est ratio, quia habet querens jus querendi & petendi si aliquid ei debetur. Si quæras quid, Respondeo, id videlicet, ꝙ querens æstimaverit. Nam antequam querens in judicio conqueratur, æstimare non poterit injuriã sibi factam. s. quale damnum sustinuerit, ex qualitate facti & injuriæ enormitate, quæ quidem æstimatio, si injusta fuerit vel superflua, benè pmittitur judici ex officio suo, summã quam querens æstimavit moderare & minuere, non autẽ augere, nisi fortè ita sit, quòd ille de quo queritur, gratis se posuerit in voluntatem & gratiam ipsi' conquerentis. Et quo casu æstimatio & taxatio erit in voluntate conquerentis & aufertur judici officium & potestas taxandi. Item ꝙ dicitur, ꝑsequendi, hoc autem ponitur ad differentiam exceptionis, qua non ꝑsequimur alium, sed magis ab alio ꝑsequuti, nosmet ipsos defendimus, licèt in exceptione partes actoris sustineam'. Itẽ de eo, ꝙ dicit, in judicio, hoc etiam ponitur ad differentiam eorum, quæ non in judicio, sed extra ꝑsequimur, sicut furem nocturnum, vel diurnum, sicut prædonem vel alium, & non licebit unicuiq; se sine judicio vindicare, hoc excepto, quòd si tales vivi capiantur, vita & mors et membrum ꝑtinent ad regem. Item, ꝙ sibi debetur, ponitur ad differentiam criminalium actionum, quib' non solùm mihi debitum prosequor, sed cuilibet de populo, propter pacem regis & commu-

nem

nem utilitatem. ¶ 2. Videndum est etiam unde actio oratur? et sciendū est q̄ ex obligationib⁹ præcedentib⁹, tanquā à matre, filia. Obligatio autē quæ est mater actionis, originem ducit & initium ex aliqua causa præcedente, sive ex cōtractu vel quasi, sive ex maleficio vel quasi. Ex cōtractu verò oriri poterit multis modis, sicut ex conventione, p interrogationes & responsiones, ex conceptione verborum, quæ voluntates duorum in unum trahit cōsensum, sicut sunt pacta, conventa, quæ nuda sunt aliquando, aliquando vestita, quæ si nuda fuerint, exinde non sequet̄ actio, quia ex nudo pacto non nascitur actio. Oportet igitur q̄ habeat vestimēta, de quib⁹ inferiùs dicendū est, et hujusmodi causa ex cōtractu, vel quasi, semper erit civilis. Itē nascitur obligatio ex maleficio, vel quasi, & maleficiū ꝓvenit ex delicto & injuria, quæ quidem plures sub se continet species: ut si quis crimen læsæ majestatis commiserit, homicidium, vel furtum, et hujusmodi: vel quasi ex maleficio, ut si judex scienter malè judicaverit, obligatus esse videtur quasi ex delicto, sed quia nec præcisè ex maleficio nec ex cōtractu obligat⁹ est, & aliquid peccasse intelligitur licèt per imperitiā, ideò videtur quasi ex malificio teneri.

Cap. II.

1 ¶ *Quid sit obligatio & qualiter contrahatur.* 2. *Quid est stipulatio.* 3. *Si fiat stipulatio sub conditione.* 4. *Facta stipulatione deducitur.* 5. *Item loca.* 6. *Quid sit judicialis stipulatio.* 7. *Si res plures in stipulationem deducantur.* 8. *Quis non possit stipulari.* 9. *Causa quare inventæ fuerunt stipulationes & obligationes.* 10. *De obligationibus quæ nascuntur quasi ex contractu.* 11. *De traditione & junctura.* 12. *Per quas personas acquiritur obligatio.* 13. *Quibus modis tollitur obligatio.* 14. *Oriuntur obligationes ex delicto vel quasi.*

Quùm autem nascantur actiones ex obligationibus, quæ ex contractu, vel quasi substantiam capiunt, & etiam ex maleficio vel quasi, videndum est in primis quid sit obligatio, et qualiter cōtrahatur, et p quæ verba, et p quas psonas acquiritur obligatio, & qualiter dissolvatur & tollatur, & qualiter cùm fuerit dissoluta renovetur, & qualiter in aliam psonam transfundatur, & qualiter una obligatio in aliam mutetur. Et primò sciendum, quòd obligatio est juris vinculum, quo necessitate astringimur ad aliquid dandum vel faciendū, ut si quis ligatus fuerit & astrictus alicui ad aliquid, & ille aliàs ei ad aliud contra obligatus. Est enim obligatio, quasi contra ligatio, & quatuor habet species, quibus contrahitur, & plura vestimēta. Cōtrahit̄ enim re, verbis, scripto, consensu, traditione, junctura, quæ oīa dicunt̄ vestimēta pactorū. Re autē contrahitur obligatio, veluti in mutui datione, quæ cōsistit in reb⁹ q̄ pondere, numero, mensura sunt: pondere, sicut in reb⁹ quæ ponderant̄: numero, sicut pecunia numerata, pōdere, ære, argēto, & auro: mēsura sicut in vino, oleo, frumēto. Quæ res autē in appendendo, numerando, metiēdo in hoc dātur, ut statim fiant accipientiū, q̄a mutuū, ꝓpriè dicitur id q̄ ex meo fit tuū, & quandoq; nō eædem res, sed aliæ ejusdē naturæ reddūtur creditori. Hiis autē cui res aliqua utenda datur, re obligatur q̄ cōmodata est, sed magna differētia est int̄ mutuū & cōmodatū, q̄a is qui rem cōmodatam accepit, ad ipsam restituendam tenetur, vel ejus preciū, si fortè incen-

incendio, ruina, naufragio, aut latronum, vel hostium incursu, consumpta fuerit vel deperdita, substracta, vel ablata. Et qui rem utendam accepit non sufficit ad rei custodiam, quòd talem diligentiam adhibeat qualem suis rebus ꝓpriis adhibere solet, si alius eam diligentiùs potuit custodire. Ad vim autem majorem, vel casus fortuitos non tenetur quis, nisi culpa sua intervenerit, ut si rem sibi commodatam domi, secum detulerit cùm peregrè ꝓfectus fuerit, & illam incursu hostium, vel prædonum, vel naufragio amiserit, non est dubium, quin ad rei restitutionem teneatur. Commodata autem res dicitur ad cōmodum data, & ꝓpriè dicitur commodata, cùm nulla mercede accepta res utēda datur. Gratuitum enim esse debet cōmodatum, & si merces intervenerit, potiùs dici debeat locatio & cōductio quàm commodatum. Is apud quem res deponitur, re obligatur, & de ea re quam accepit restituenda tenetur, & etiam ad id, si quid in re deposita, dolo commiserit. Culpæ autem nomine non tenetur. s. desidiæ vel negligentiæ, quia qui negligenti amico rem custodiendam tradit, sibi ipsi, & ꝓpriæ fatuitati, hoc debet imputare. Creditor qui pignus accepit, re obligatur & ad illam restituendam tenetur, & cùm hujusmodi res in pignus data sit utriusq; gratia s. debitoris quò magis ei pecunia crederetur data sit, & creditoris, quò magis ei in tuto sit creditum, sufficit ad illi⁹ rei custodiā, diligentiā exactam adhibere, quam si præstiterit, & rem casu amiserit, securus esse possit, nec impedietur creditum petere. ¶ 2. Verbis contrahitur obligatio ꝑ stipulationem, est enim stipulatio quædam verborum conceptio, quæ consistit ex interrogatione & responsione, ut si dicatur, promittis? promitto. Dabis? dabo. Facies? faciā. Fidejubes? fidejubeo. Et omnis talis stipulatio, aut fit purè, aut in diem, aut sub conditione: purè, ut si dicatur, tantam pecuniam dare spondes? sine aliqua adjectione diei vel conditionis, pecunia illa statim peti poterit. Sed si dies adjiciatur, quo solvi debeat, statim debetur, sed peti non poterit ante diem, nec etiam eo die, quia totus is dies relinquitur arbitrio solventis, nec verò certum erit eo die solutum non esse, priusquam dies præterierit, nec eodem modo rectè petet quis si quis hoc anno, vel mense, dare stipulat⁹ est, nisi omnibus partibus præteritis anni vel mensis. Eodem modo si quis hominem vel fundum stipulatus fuerit, non rectè petet, antequàm tantum spacium præterierit, quòd tradi possit. ¶ 3. Fit aliquando sub conditione stipulatio, ut si dicatur, si Titius consul factus fuerit, tantam pecuniam dare spondes. Et notandum quòd in conditionali stipulatione, tantùm spes concipitur & conditiones quæ ad præteritum vel ad præsens tempus referuntur, aut statim infirmant obligationem, aut omnino non differunt, ut si dicatur, si talis vixerit, vel consul factus fuerit dare spondes, nam si ita non fuerit nihil valet. Si autem res ita se habeant, statim valet, quia ea quæ ꝑ rerum naturam certa sunt statim, non viciant obligationem, quamvis apud nos incerta fuerint. ¶ 4. Facta autem in stipulationibus deducuntur, ut si facta fuerit stipulatio, aliquid fieri, vel non fieri, quo casu, optimum erit pœnam adjicere, ne quantitas stipulationis sit in incerto, vel necesse sit actori probare, quid ejus intersit, & tali modo adjiciatur pœna. Et si hoc

Coppe de bernard 2 Ld R. 914.

hoc factum non fuerit vel non erit, tunc nomine pœnæ tantum dare spondes. Item si de una resenserit stipulator, & de alia ꝓmissor, non valet, non magis quàm si ad interrogatum non esset responsum. Item non valet, si quis ita stipuletur, quòd quis homicidium perpetret vel furtum vel hujusmodi. ¶ 5. Item loca deducuntur in stipulationem, ut si dicas, existens Oxoñ hodie Londoñ dare spondes: talis stipulatio erit inutilis, nisi temp⁹ adjiciatur, quo fieri possit id ꝙ deducitur in stipulationem, quia omnino erit impossibile, ac si quis rem ꝓmitteret quæ in rerum natura non esset, vel esse non posset, vel si rem sacram vel publicam, quæ non est in alicujus bonis. Item si quis stipulat⁹ fuerit, qui alium daturũ vel facturũ ꝓmiserit quàm eum qui in potestate sua extiterit, vel si quis ad ea quæ interrogat⁹ fuerit non responderit, nec secundùm ꝙ interrogat⁹ fuerit, ut si quis decem aureos dari stipuletur, & alius quinq; ꝓmittat, vel si unus purè, & alius sub cõditione, stipulatio non valebit. Item erit inutilis si quis ita stipulatus fuerit: si navis venerit de Asia hodie, dare spondes. Quia præpostero concepta est, tamen licèt præpostera fuerit, non erit rejicienda. Item non valebit, si impossibilis adjecta fuerit conditio, cui natura in impedimento fuerit quòd existat. Veluti si dicat, si cœlum digito tetigero, dare spondes: si autem sic, si cœlum digito non tetigero, tunc valet, quia purè facta est, & statim peti poterit. ¶ 6. Judicialis autem esse poterit stipulatio, vel conventionalis: judicialis quæ jussu judicis fit vel prætoris. Cõventionalis, quæ ex conventione utriusq; partis concipitur, nec jussu judicis vel prætoris, & quarum totidem sunt genera, quot pœnæ rerum contrahendarum, de quib⁹ omnib⁹ omnino curia regis se non intromittit, nisi aliquando de gratia. ¶ 7. Si cùm res plures in stipulationem deducantur, ꝓmissor simpliciter respondeat, sic dare spondeo, ꝓpter omnes tenetur. Et si unam rem tantùm, ex pluribus se daturum ꝓmiserit, vel quasdam, obligatio in iis contrahitur ꝓ quibus responderit. Ex plurib⁹ enim stipulationibus, una vel quædam videntur esse perfectæ, & cum plures sint res, ad singulas respondere debet. ¶ 8. In fine autem videndum, quis non possit stipulari nec ꝓmittere, ut sciri poterit quis possit stipulari: & sciendum ꝙ mutus nec stipulari potest nec promittere, cùm loqui non possit, nec verba stipulationi congruentia proferre, quod quidem in surdo exceptum est, quia is qui stipulatur, verba ꝓmittentis, & is qui ꝓmittit, verba stipulantis audire oportet, nisi sit qui dicat, ꝙ hoc facere possunt ꝑ nutus, vel ꝑ scripturam. Nec dicitur hoc de eo qui tardiùs audit, sed de eo qui non omnino exaudit. Et ꝙ ꝑ scripturã fieri possit stipulatio & obligatio videtur, quia si scriptum fuerit in instrumẽto aliquem ꝓmisisse, ꝑinde habetur, ac si interrogatione præcedente responsum sit. Furiosus autem stipulari non potest, nec aliquod negotium agere, quia non intelligit quid agit. Eodem modo nec infans, vel qui infanti ꝓximus est, & qui multũ à furioso non distat nisi hoc fiat ad cõmodũ suũ & cũ tutoris authoritate. ¶ 9. Invẽtæ autẽ sunt hmõdi stipulationes & obligationes, & hoc, quòd unusquisq; habeat & sibi acquirat, ꝙ suâ interest, si contra ea agat quæ in stipulationẽ deducuntur. Et si res in stipulatione deducta alii detur, nihilominùs interierit stipulatoris,

quia ille qui ꝑmisit, tenebitur ad interesse, vel ad pœnam si pœna fuerit in stipulationē deducta. Per scripturā verò obligatur quis, ut si quis scripserit alicui se debere, sive pecunia numerata sit, sive non, obligatur ex scriptura, nec habebit exceptionem pecuniæ non numeratæ contra scripturam, quia scripsit se debere, & non solùm obligatur quis ꝑ verba, sed ꝑ scripturam, & ꝑ literas, non ut literæ quidem ipsæ vel figura literarum obliget, sed oratio significativa quam exprimunt literæ, sed utrumq; cooperatur ad obligationem, oratio significativa simul cum litera. Contrahitur etiam obligatio non solùm scripto & verbis, sed & consensu, sicut in contractibus bonæ fidei, ut in emptionibus, venditionib⁹, locationib⁹, conductionib⁹, societatib⁹, et mandatis, et ideo dicuntur obligationes hujusmodi cōtrahi ex consensu, quia nec scriptura, nec præsentia semper est necessaria. Et notandum, quòd in his contractibus nominatis, uterq; obligatur alteri. s. in mutuo vel in literarum obligatione & aliis casib⁹ pluribus, sicut in commodato & deposito & aliis hujusmodi. Et si non à principio, tamen posteà potest uterq; incipere alteri obligari, vel ratione expensarum et hujusmodi. ¶ 10. Dictum est suprà de obligationibus quæ nascuntur ex contractu, nunc autem dicendum est de obligationib⁹ quæ nascuntur quasi ex contractu. Et sciendum, ꝙ quasi ex contractu nascuntur actiones, sicut negotiorum gestorum, tutelæ, communi dividundo, familiæ herciscundæ, actio ex testamento, condictio indebiti, & hujusmodi. ¶ 11. De traditione fiat ut suprà in titulo de donationibus. Junctura, ut si plura pacta de eadem re deducantur in stipulationē, possunt plura pacta in stipulationem deduci sicut plures res, & si incontinenti adjiciantur etiam in initio contractus, insunt contractibus, & legem dant eisdem, & contractus informant. Si autem ex intervallo non sit, ut si primo pactum intervenerit ne peteret, & posteà de eadem re ut peteret, primū pactū ꝑ posterius eliditur, non quidem ipso jure, sed opere exceptionis. ¶ 12. Videndum etiam est ꝑ quas ꝑsonas acquiratur obligatio, & sciendum quòd ꝑ ꝓcuratores, & ꝑ liberos, quos sub potestate nostra habem⁹, & ꝑ nosmet ipsos, & filios nostros, & ꝑ liberos homines servientes nostros, ex duabus causis. s. ex operibus suis, & re nostra acquiritur obligatio: item ꝑ servos ꝓprios vel communes, vel in quibus usum fructum habemus, vel alios quos bona fide possidemus, dum tamen nomine nostro fuerint stipulati. ¶ 13. Videndum etiam quibus modis tollitur obligatio, & sciendum, quòd tollitur quandoq; ꝑ exceptionem multipliciter, ut si quis petat, & alius doceat se solvisse. Item ratione pacti, ut si priùs convenit ut peteret, posteà ne peteret. Item per exceptionem doli, vel metus, ut si exorta fuerit obligatio per dolum vel per metum. Item per exceptionem rei judicatæ, ut si per judicium recessum sit ab obligatione. Item per exceptionem jurisjurandi, cùm delatum fuerit jusiurandum vel relatū & posteà juratum. Item ꝑ exceptionem præscriptionis ꝓpter defectum probationis, quia sicut tempus est modus inducendæ obligationis, ita & tollendæ per dissimulationem & negligentiam, & per consequens actionis quæ sub certis temporibus limitatur, currit enim tempus contra desides & sui juris contemptores.

tẽptores. Itẽ tollitur morte alterius contrahentium, vel utriusq;, maximè si fuerit pœnalis, vel simplex, si autem duplex, sc. pœnalis & rei psequutoria, in hoc ꝙ pœnalis est tollitur, & non extenditur contra hæredes, nec datur hęredibꝫ, quia pœna tenet suos authores, & extinguitur cum psona. Itẽ tollitur cùm sic sit extincta, quòd nulla remaneant ejus reliquiæ, sicut p veram solutionem, quia soluto eo ꝙ debetur, oms tollitur obligatio, sive ipse solvat qui debeat, sive alius pro eo, sive debitore sciente, sive ignorante, & eo etiã invito. Item si reus solverit, fidejussor liberatur, & è contrario. Item per acceptilationem, quæ dicitur imaginaria solutio, ut si dicatur: Omne quod tibi debui ex quacunque causa habesne acceptum? & respondeatur, vel scribatur, habeo, acceptumque fero. Et in partem debiti poterit acceptilatio fieri, sicut in toto, & possunt oms res quæ aliqua ratione in stipulatione deducuntur, tolli per acceptilationem, & eodem modo quo tolluntur per acceptilationem obligationes, ita poterunt renovari, & deduci in aliam obligationem plures & unam, ut si pro pluribus debitis, causis, & obligationibus, promittatur certa summa pecuniæ. Item per novationem, ut si transfusa sit obligatio de una persona in aliam, q̃ in se susceperit obligationem. Intervẽtu enim novæ psonæ nova nascitur obligatio, & prima tollitur, sicut de constituta, ut si quis in se susceperit alterius obligationem. Item si ab una persona transfusa sit in aliam, quæ obligari non possit, amittitur, ut si in personã minoris à persona majoris. Item innovatione intervenire poterit fidejussor & pœna. Item sub conditione, ut si secundus benè solverit, alioquin durat prima. Item p confusionem, ut si massa confusa fuerit cum alia, ita quòd non appareat. Item p interitꝫ rei & speciei. Itẽ solutione, tamen notandꝫ ꝙ ꝓdicta vera sunt si corporale erat, quod deductꝫ fuit in obligationem: Si autem incorporale, sicut servitus, vel aliud jus quod est incorporale, non potest inde fieri solutio, cùm res incorporalis traditionem non patiatur. Videtur tamen quasi traditionem fieri, per contidianam patientiam, & p usum. Et in summa notandum, quòd eisdem modis dissolvitur obligatio, quæ nascitur ex contractu vel quasi, quibus contrahitur. Re, ut si res petenti restituatur: verbis, ut si fiat in contrarium, & contrariis verbis. Scripto, ut si cõtuatur: verbis, ut si fiat in contrarium, & contrariis verbis. Scripto, ut si cõscripserim me debere, scribat creditor se accepisse. Consensu, ut si communiter consensum fuerit ex utraq; parte, recedatur à contractu p communem dissensum utriusq;, & non alterius tantũ. Traditione, ut si res tradita retradatur. Junctura, ut si fiat contrarium. ¶ 14. Oriuntur ẽtiam obligationes ex delicto vel quasi, ex maleficio vel quasi: delicta verò, & maleficia, ex dictis & factis p̃cedentibus, q̃ quidem distingui debent quo animo fiant, & qua voluntate, voluntas enim & ꝓpositum distinguunt maleficia, secundùm ꝙ inferius dicetur. Ex maleficiis autem ꝓcedunt crimina majora vel minora, sicut crimẽ læsæ majestatis, homicidia, furta, & rapinæ, & alia plura de quibus inferiꝰ dicetur. Itẽ quasi ex maleficio trãsgressiones sive ꝓsumptiones ut si judex scienter malè judicaverit, & hujusmodi. Itẽ ex maleficio vel delicto ꝓcedunt injuriæ & transgressiones. Injuria autẽ dici possit oñe illud, ꝙ non jure fit. Transgressio autem, cum modus & mensura non servatur. Et in

iis

iis casibus, considerand' est quo animo, quave voluntate quid fiat, in facto vel judicio, ut pinde sciri possit q̄ sequatur actio, & q̄ pœna. Tolle enim voluntatē, & erit oīs act⁹ indifferens, quia affectio tua nomen īponit operi tuo, & crimen non cōtrahitur, nisi nocendi voluntas intercedat, nec furtum cōmittitur, nisi ex affectu furandi. In iis autē delictis sive maleficiis, obligatur ille qui delinquit, ei cōtra q̄ delinquitur, nec dissolvitur obligatio quoad pœnā, nisi morte utriusq; vel alterius. Pœna verò non transgreditur p̄sonā delinquentis, non enim debet pœnam sentire, qui in culpa non fuit, juxta illud. Pœna potest demi, culpa perennis erit.

Cap. III.

1 ¶ *De prima divisione actionū.* 2 *Quæ sunt actiones personales.* 3 *Quæ sunt actiones in rē de re mobili.* 4 *Quæ sunt in rē de re mobili, & quòd oportet opponere preciū de re petitā.* 5 *Quæ sit actio mixta.* 6 *Quòd quædā conceptæ sunt in simplū & sic.* 7 *De actionib⁹ civilib⁹ in rē.* 8 *De actionib⁹ civilib⁹ in p̄sonā qualiter nascuntur.* 9 *De possessoria hæreditatis petitione, quæ dici possit assisa novæ disseysinæ.*

immobili

Dict' est suprà quid sit actio, & qualiter de obligationib⁹ oriatur: nūc autē vidend' qualiter dividatur. Et sciend', q̄ oīiū actioñ, sive placitor̄ (ut inde utatur æquivocè) hæc est prima divisio, q̄ q̄dā sunt in rē, q̄dā in p̄sonā & q̄dā mixtæ. Item ea r̄ q̄ sunt in p̄sonā, alia criminalia, & alia civilia, secūd q̄ descendunt ex maleficiis vel cōtractib⁹. Item criminaliū, alia major, alia minor, alia maxima, secund' criminū quantitatē. Sunt enī crimina majora, & dicuntur capitalia, eò q̄ ultimū inducunt suppliciū, vel truncationē mēbrorum, vel exiliū p̄petuū, vel ad tēp⁹. Minora verò q̄ fustigationē inducunt, vel pœnā pillorar', vel tūborar', vel carceris inclusionē, quandoq; cū infamia, quandoq; sine, secund' q̄ fuerit talis aut talis. Dict⁹ enī fustiū infamiā non irrogat, sed causa p̄pter q̄ id plecti meruit. Item ea r̄ q̄ sunt in p̄sonā & q̄ ex delicto oriuntur, vel quasi, sicut actio injuria r̄, de qua civiliter agitur, q̄dam major est, & q̄dam minor. Est autem atrox injuria, & est levis, & secundū hoc sequitur pœna, major vel minor, juxta illud. Quod tamen admissum, q̄ sit vindicta docebo. Nec debet pœna ad alios extendi q̄ ad suos authores, nec ulteri⁹ p̄gredi q̄ se extendit delict'. Item poterit injuria sub se continere transgressionē, ut si quid p̄sumatur contra statuta Regis & regni, excedendo mod' & mensurā, vel faciendo citra debit̄, videlicet minus q̄ deberet, p̄ malitiam & fraudem, negligentiam & omissionem. Item sunt actiones in p̄sonā civiles, quæ oriuntur ex contractu vel quasi, ut suprà dictum est. Viz: ubi quis alteri tenetur ad aliquid dand', vel faciend', ex aliqua causa p̄cedente. Et notād' q̄ nulla actio civilis in p̄sonā civilē criminaliter, potest nec debet intētari, unde oportet q̄ judex in qualibet actione tali fact' & initiū diligēter examinet, & secund' hoc p̄cedat actio civiliter, & si utraq; pars voluerit criminaliter agere in civili, ut si quis actionē instituerit contra aliū criminaliter cū sit civilis, & diceret q̄ p̄ feloniā excussisset pulverē de capa sua, vel quid tale, & hoc paratus esset difrationare, judex factum examinādo

&

& causam, deberet ꝓnunciare appell' esse null', & causam civilem, & nō criminalem. Et hoc, etiam si appellatus paratus esset ꝓ corp' suum defendere, & etiam si per imperitiam esset inter eos duellum vadiat̄, deberet devadiari per judicium. Sed restat quærendum, utrum talis ulteriùs ad civilem actionem habere possit regressum, vel non. Cùm autē actio fuerit merè criminalis, institui poterit ab initio criminaliter, vel civiliter, sed cùm criminaliter, fuerit semel instituta civiliter, quæritur an accusans mutare possit & agere criminaliter, & è contrario. Dicunt quidam ꝙ à criminali descendere non poterit ad civilem, minuendo, sed à civili ad criminalem augendo, quibuscum ego non assentior, cùm in hoc casu admitti non deberet variatio. ¶ 2. Personales verò actiones sunt, quæ competunt contra aliquem ex contractu, vel quasi: ex maleficio, vel quasi: cùm quis teneatur ad aliquid dand', vel faciendum, & locum habent adversus eum qui contraxit, & hæredem suum, nisi fuit pœnalis, & dicuntur actiones nativæ, eò ꝙ nascuntur ex contractibus, & omnes ferè personales actiones sunt ex contractu, sicut mutui, commodati, depositi, mandati, ex empto, vendito, locato, & conducto. Personales verò actiones quæ nascuntur ex maleficio, aliæ persequuntur pœnā tantùm, ut actio furti, aliæ verò persequūtur ipsam rem & pœnam, sicut actio vi bonorum raptorum, & ita sunt duplices, eò quòd sunt rei persequutoriæ, & pœnæ, & ita tam in rem, quàm in personam, & cùm sint uno modo rei persequutoriæ, competunt contra omnes qui possunt restituere, sive ille possideat qui spoliavit, sive alius. Secundùm verò quòd fuerint pœnales, non persequuntur nisi tantùm authores delicti, & quandoq; competunt versus unum qui deliquit, cùm possit restituere, cùm sint cōjunctæ in una ꝑsona, & quandoq̄ versus duos, vel plures, cū sint disjunctæ, & bifurcatæ, cùm ille qui deliquit, non possideat, nec restituere possit, nec ille qui possidet non deliquerit, sed restituere possit. Item illar̄ q̄ sunt in personā ex maleficio, vel quasi: quædam sunt criminales & q̄dam civiles. Criminalium quædam majores, q̄dam minores, & civilium eodem modo, secundùm quod superiùs in parte tangitur. ¶ 3. Actiones verò in rem sunt, quæ dantur contra possidentem, qui nomine ꝓprio possideat ex quacunque causa, & non alieno, quia habet rē, vel possidet q̄ restituere possit, vel dūm nominare: ut si quis petat ab alio rem certā, fund' aliquem, vel terram, & se contendat habere jus & inde esse dominum, & persequatur rem illam, & non ejus, precium, nec ejus æstimationem, nec tantumdem quod sit ejusdem generis, & sic res corporalis immobilis, quæ petitur ex quacunque causa versus aliquem, qui nullo jure personali obligatus est. Et per hoc quod petens rem petitam intendens esse suam, actionem instituerit versus tenentem, & tenens negaverit, in rem erit actio, sivē placitum, & hoc sive proprio nomine petat, sive ratione rei, quam ipse possidet, sicut viri religiosi vel rectores, nomine ecclesiarum suarum, vel alii nomine alicujus universitatis, sicut in rem communem, & hoc etiā sive principaliter petat ipsam rem, sive jus quod rei adhæreat sine tenemēto, & quod à tenemento separari non possit, ut si quis petat advocationem alicujus ecclesiæ, vel cōmuniam pasturæ, vel ꝙ liceat ei ire, vel agere,

vel

vel quid tale q̄ consistit in jure, in rē erit placit̄, sive actio: quia hujusmodi jura omnia sunt res incorporales, & quasi possidentur, & insunt corporibus, & acquiri non possunt nec retineri sine corporib⁹ quibus insunt, nec haberi aliquādo sine corporibus ad q̄ ꝑtineant. ¶ 4. Dictum est suprà si res sit immobilis quæ petitur, nunc cùm sit res mobilis quæ petatur, sicut Leo, Bos, vel Asinus, vestimentum, vel aliud quod consistit in pondere, vel mensura. Videtur prima facie quòd actio sive placitum esse debeat, tam in rem, quàm in personam, eo quòd certa res petitur, & quòd possidens tenetur restituere rem petitam, sed revera erit in personā tantùm, quia ille à quo res petitur, non tenetur precisè ad rem restituendam, sed sub disjunctione, vel ad rem, vel ad precium, & solvendo tantùm precium liberatur, sive res appareat, sive non. Et ideò si quis rem mobilem vendicaverit ex quacunq; causa ablatam, vel commodatam, debet in actione sua definire precium, & sic proponere actionem suam. Ego talis peto, q̄ talis restituat mihi, talem rem, talis precii: vel conqueror q̄ talis mihi injustè detinet, vel robbavit, talem rem, tanti precii, alioquin non valebit rei mobilis vendicatio, p̄cio non apposito. Idem erit si res mobiles petantur, quæ consistunt in pondere, numero, vel mensura sicut massa, pecunia, vel triticum, vel aliæ quæ in liquido consistunt, sicut vinum & oleum, quo casu si hujusmodi res petantur, sufficit si implacitatus tantundem restituat quod sit ejusdem ponderis, numeri, generis & mensuræ, & unde quia non compellitur præcisè ad rem quæ petitur, erit actio in ipsam personam cùm implacitatus per solutionem tantundem possit liberari. ¶ 5. Est autem actio mixta, tam in rem q̄ in ꝑsonam, & ideò sunt mixtæ, quia mixtam habent causam ad utrunq;, sicut est divisio hæreditatis inter cohæredes participes, vel de proparte soror̄. Vel alio modo de ꝑparte secund̄ quod res fuerit dividenda, ratione personarum, vel ratione rei, vel utriusq;. Et eodem modo si res dividenda fuerit inter vicinos & non cohæredes, vel si distinguendi sint fines agror̄, inter vicinos, & Baronias, per rationabiles divisas, vel ꝑ perambulationem, in quibus casibus, hujusmodi actiones videntur esse mixtæ tam in rem, quàm in ꝑsonam, cùm quilibet sit eorum actor & reus, actor tamen dici poterit ille, qui priùs ad judicium ꝑvocaverit, & ita comparatæ sunt quædā actiones sola gratia rei ꝑsequendæ, vel sola gratia pœnæ ꝑsequendæ, & sic sicut simplices, vel gratia utriusque, & sic sunt duplices, vel tam in rem quam in personam, & sic sunt mixtæ, in rem ratione rei principalis, in ꝑsonam gratia personalium p̄stationum. Item mixta esse poterit & mixtam causam habere, secund' quod fuerit rei persecutoria & pœnalis, & ita erit quælibet actio in rem, persequitur enim rem ipsam & pœnam, propter injustam detentionem. Et eodē modo de actione in rem & in personam, & ita possit esse mixta & mixtam habere causam quælibet criminalis & civilis, sive oriatur ex maleficio vel quasi. Sunt quædam quæ aliquando fiant perpetuæ & durare solent sine tēporis præfinitione, hodie verò ferè omnes infra certa tempora limitantur, pro defectu probationum, & sic sunt temporales, secundùm quarundam actionum diversitates. Ferè dico, propter res, quæ de jure gentium pertinent

ad

ad coronã, ꝓpter privilegium Regis, sicut de rebus quæ in nulli' bonis sunt; nec habent dominum. Item de rebus, & libertatibus, & dignitatibus, quæ pertinent ad dignitatem domini Regis, & coronam, & in quibus casibus nullum tempus currit contra ipsum si petat, cùm probare non habeat necesse, & sine probatione obtinebit, si implacitatus warrentum non habuerit, nec specialem libertatem, quia se ex longo tempore non defendet. Si aliquæ verò sunt actiones quæ ex quacunque causa dentur in hæredes vel cõtra, dici poterunt tranſitoriæ, eò quòd transeunt ad hæredes vel contra. ¶ 6. Item actionum, quædam conceptæ sunt in simplum, quædam in duplum, q̃dam in triplum, quædam in quadruplum, & ita competere poterunt versus unicam personam, vel plures, & secundùm quod fuerint rei persecutoriæ vel pænè. Item ex uno delicto plures oriri poterunt actiones, contra unum vel plures, & quandoque, una actione poterunt terminari omnes. Item plures competere poterunt actiones alicui contra alium, quarum una erit præjudicialis & præambula, & priùs terminanda. Item in uno libello, possunt duæ contineri actiones, quarum una in personam, alia verò in rem, & quarum quælibet simplex erit per se. Item actionum quædam directa, quædam indirecta, quædam contraria. Item quædam vulgaris, quædam generalis, quædam singularis. Item quædam communis, quædam propria, secundùm quod, res quæ petitur communis erit vel propria. Item earum quæ sunt in rem, quædam proditæ sunt super ipsa possessione, & quædam super ipsa proprietate, est enim possessio rei & proprietas. ¶ 7. Actionum autem civilium & in rem, sicut rei vendicatio, alia confessoria, alia negatoria: confessoria, cùm dicat quis, aliq; rem corporalem esse suam, sicut hunc servum, hunc fundꝰ, hunc equum, hanc vestẽ. Itẽ in rẽ, q̃dã recuperandæ possessionis causa, quædã adipiscendæ, & quædã retinendæ. Recuperandæ, hoc est seysinę ꝓpriæ priùs habitæ, ꝑ assisã novæ disseysinæ: adipiscendæ, hoc est alienæ, vid. alicujus antecessoris. Retinendæ, sicut interdicta, ne quis alteri vim faciat. Itẽ quandoq; gratia recuperandæ tam possessionis q̃ ꝓprietatis simul. Itẽ quandoq; causa recuperandæ possessionis q̃ quis ei concessit ad termiñ vitæ, vel annoꝝ. Item confessoria est, qua dicis tibi jus esse eundi ꝑ fundum vicini tui, aquámve ducendi, eo invito, & hm̃odi. Et hæc actio in rem ideò dicitur quia rem tuam incorporalem petis, sc. jus eundi ꝑ fundꝰ, & ideò confessoria dicitur, quia constituta est verbis affirmativis. Actio verò negatoria est, quam dominus fundi intendit adversùs te solitò euntem per fundum suum, dicens tibi non esse jus ire per fundum suum. Et hæc actio dicitur in rem, quia dominus fundi in hoc, suam vendicat libertatem. Et hujusmodi actiones non competunt de dominio rei, sed de jure prædiorum. ¶ 8. Item actionum civilium in personam, ex contractu vel quasi quædam nascuntur ex pacto. Ex quasi contractu nasci dicuntur, quæ nec omnino ex pacto, nec omnino ex maleficio, sed tamen majorem cum pactis habent affinitatem, q̃ cum maleficiis. Ex maleficiis nascuntur actiones, quibus delicta hominum coercentur, sicut condictio rei furtivæ, actio vz. bonoꝝ raptorũ, actio legis Aquiliæ, & injuriaꝝ. Ex quasi maleficio, nascuntur actiones quæ

nec

nec ad pacta accedunt nec ꝑpriè ad maleficia, sed similiora sunt maleficiis quam pactis. Ex contractu, & obligatione oriuntur actiones, secundùm ꝙ superiùs dictũ est, aliæ re, aliæ verbo, aliæ literis, aliæ cõsensu. Re, ut conditio certi de mutuo. Conditio autem certi cõpetit ex omni causa, & obligatione, ex qua quid certũ petitur, sive ex cõtractu certo, vel incerto. Causæ verò hujusmodi actionũ sunt quatuor contract⁹ superiùs nominati, de quibus superiùs dictum est, in titulo de donationibus. Ut do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Item est petitoria hæreditatis actio, & competit illis, quib⁹ jus merum descendit ab antecessorib⁹, sicut hæredib⁹ ꝓpinquioribus. ¶ 9. Possessoria verò hæreditatis petitio est de possessione propria, & quæ dicitur actio unde vi, per quàm restituitur spoliato, sua possessio, & dici poterit assisa novæ disseysinæ. Itẽ dicitur possessoria petitio, de possessione aliena, sicut alicuj⁹ antecessoris, de aliquo tento de quo antecessor obiit seysit⁹ ut de feodo, q̃ dicitur actio quor̃ bonor̃, sive assisa mortis antecessoris.

Cap. IV.

1 ¶ *Cui competant actiones quæ oriuntur ex maleficiis, & contra quẽ.* 2 *Cui actio injuriarũ cõpetit & cõtra quẽ.* 3 *Cui actio quòd met⁹ causa, & cõtra quẽ.* 4 *Cui & cõtra quẽ cõpetat interdict⁹ quòd vi aut clã.* 5 *Cui & cõtra quẽ cõpetat interdict⁹ de itinere actuq̃ privato.* 6 *De interdicto quor̃ bonor̃.* 7 *Alia divisio actionũ si plures cõpetant super una re & una fuerit electa.* 8 *Si quis se retraxerit ab una cùm fuerit electa.* 9 *Actionum tertia divisio.*

ITẽ videnᵈ cui cõpetant actiones q̃ ex maleficio oriuntur, & cõtra q. Et sciendᵘ ꝙ actio furti, sive condictio, dño rei cõpetat, contra furẽ, & ejus successorẽ, & cõtra qlibet detentorẽ. Actio vi bonor̃ raptor̃, de reb⁹ mobilibus vi ablatis, sive robbatis, datur dño reī, vel de cujus custodia surreptæ sunt, & qui intravit in solutionẽ erga dñm suũ, ita ꝙ ejus interfit agere. Actio vero legis Aquiliæ de hominib⁹ ꝓ feloniã occisis, vel vulneratis, dabitur ꝓpinquioribus parentibus, vel extraneis homagio vel servitio obligatis, ita ꝙ eorum interfit agere. ¶ 2. Actio verò injuriar̃, competit ei qui cõtumeliam vel injuriã passus est, contra eum qui injuriã intulit, vel pulsavit, verberavit, & malè tractavit, & in qua judex eum tanti condẽpnabit, quãti actor dixerit se nolle injuriã sustinuisse, adhibita tamen ꝓ judicẽ taxatione. ¶ 3. Actio, ꝙ metus causa, datur ei, qui ꝓbabili metu coactus, rem suã tradidit, vendidit, vel ꝓmisit, versus eum qui metum intulit. Et dicitur metus ꝓbabilis, qui in virum constantem cadere posset, & non in hominem meticulosum. Actio de dolo competit ei, contra q̃ dolus cõmittitur. Actio verò sive interdict⁹, unde vi, sc. ꝙ duplex est. scil. rei restitutoria, & pœnalis, datur contra eũ, qui vi dejecit, & datur ei, qui vi ejectᵘ est, ad restitutionẽ possessionis rei immobilis, qua quis vi dejectus est, & quo casu duplex est in persona dejectoris, secundùm quod inferiùs dicetur, in assisa novæ disseysinæ, & in qua nec mortalitas, nec casus fortuit⁹ liberat dejectorẽ. ¶ 4. Actio sive interdictum, quòd vi aut clam, datur adversus eum, qui in solo vel fundo alterius novum opus manu factum cõstruxit, vel destruxit, & se occultavit

vit ne sibi ꝓhiberetur, & qui talia cõstruxit vel destruxit, ꝓ hanc actionẽ cõpelletur, ut id ꝙ fecit in pristinũ statũ suis suptibꝫ reponat, ut res sit sicut solet esse & debet. Hujusmodi verò actiones sive interdicta, non dãtur hæredibus nec in hæredes, in eo ꝙ pœnalia sunt sed dãtur in eo ꝙ sunt restitutoria. ¶ 6. Actio verò sive interdictꝫ, de Itinere actuq; privato, datur adversus eos, qui injustè aliq ꝓhibent uti sua servitute. Ait enĩ ꝓtor, ꝙ itinere actuque privato, agitur, vel via hoc anno, ubi nec vi, nec clam, nec precario ab adversario usum est. Quò minꝰ ita utatur, vim fieri veto. Et hæc oña interdicta ex maleficio oriuntur. ¶ 6. Est etiã interdictꝫ sive actio quoꝝ bonoꝝ, q̃ non oritur ex maleficio, sed ex quasi cõtractu, & datur hæredibꝰ ꝓpinquioribꝰ de seysina mortis antecessoꝝ, & datur adversus quoslibet possidentes. ¶ 7. Actioñ autẽ civiliũ, q̃ sunt in rẽ, aliæ datæ sunt sup ipsa possessione, aliæ ꝓditæ super ipsa ꝓprietate. Et si super eadem re uni petenti competãt plures actiones, sicut assisa novæ disseysinæ mortis antecessoris super possessione, & breve de ingressu, & breve de recto super proprietatẽ, simul & semel omnibus uti non poterit, sed unam eligat quã voluerit, & una electa, nunq habebit regressum ad alias, pendente illa, ꝙ si ad aliam recurrat, impetratio de secunda non valebit. Si verò, quocunq; modo, ab incepta recesserit, per licentiam vel judicium, in ꝓponendis actionibꝰ hunc ordinem observabit. Si enim ab assisa novæ disseysinæ recessum fuerit, statim habeatur recursus ad assisam mortis antecessoris, si competat, & postea ad breve de ingressu, & ad ultimum ad breve de recto, & ita ascendendo de possessione usque ad ꝓprietatem, sed non è contrario descendendo, quia nunquã de brevi de recto fit descensus ad alia brevia inferiora, quia qui semel egerit per breve de recto, totum jus, tam super possessione quàm super proprietate deducit in judicium secundꝫ quod videri poterit infrà, ubi tractatur de brevi de recto. Nunq enĩ à causa ꝓprietatis fit descensus ad causam possessionis, nec postq semel actum fuerit de seysina antecessoris, non possit quis agere de seysina propria per assisam. ¶ 8. Cùm autem ab actione in rem, quis semel recesserit vel ab actione se retraxerit, vel judicium contrarium habuerit, nunquã ad eandem redire poterit, cùm semel actio extincta non reviviscit. Si autem ex quacunque causa à brevi se retraxerit pro aliquo defectu, & non ab actione, aliud erit. ¶ 9. Item actionum, quædam præjudiciales, quæ oriuntur ex incidentibus quæstionibus vel emergentibus, in quibus quæritur utrum aliquis sit ingenuus vel libertinus, & si libertinus, liber, vel servus? filius annon, & si filius, utrum legittimus vel bastardus? & hujusmodi, & dicuntur præjudiciales, quia priùs judicantur quàm actio principalis. Et ut per hoc remaneat principalis vel procedat in quacunq; causa tam incidenti vel emergente, ut si incidat conventio sive pactum, res judicata vel finis factus vel alia quævis exceptio.

Cap. V.

1 ¶ *Ubi terminari debent actiones criminales.*

¶ Ub

VBi terminari debeant actiones criminales, vel placita videnda. Et sciendum, q̄ si actiones criminales sint, in curia dñi Regis debent terminari, cùm sit ibi pœna corporalis infligenda, & hoc corā ipso Rege, si tangat p̄sonam suā, sicut crimen læsæ majestatis, vel corā justitiariis ad hoc specialiter assignatis, si tangat p̄sonas privatas. Vita verò, & membr̄ homiñ sunt in manu dñi Regis, vel ad tuitionen, vel ad pœnā cùm deliquerint, nisi ita sit fortè, quòd aliquis gaudeat speciali libertate, q̄ habeat Toll & Tem, &c. ut infrà. Ad dñm Regem & coronam suam pertinet, cognoscere de crimine læsæ majestatis: ut de nece, vel seditione p̄sonæ suæ, vel regni, vel exercit⁹ sui. Item crimen falsi, quod sub se continet plures species, & multipliciter fieri poterit, ut si quis falsaverit sigillum dñi Regis, vel falsam monetā fabricaverit, vel de non re p̄bare re p̄bam fecerit, vel si quis falsario consenserit scienter. Item occultatio thesauri inventi fraudulosa, placit̄ de pace dñi Regis fracta, et ista graviora sunt crimina & majora, quia principaliter tangunt p̄sonam ipsius Regis. Sunt etiam crimina aliquantul̄ minora, eò q̄ in parte tangunt ipsum Regem p̄pter pacem suam infractam, in parte privatas p̄sonas, contra quas delinquitur, sicut crimen furti, crimen roberiæ contra pacem, & plagar̄. Item crimen homicidii, sive sit casuale vel voluntarium, licèt eandem pœnam non contineant, quia in uno casu rigor, & in alio misericordia. Item crimen incendii, nequiter facti. Itē raptus virginis, vel sanctimonialis, vel matronæ honestè viventis. Item crimen roberiæ & imprisonamenti, contra pacem. Item de libero homine imprisonato, quar̄ omnia, pœnam corporalem infligunt, & secund̄ q̄ fuerint majora vel minora, gravem inducunt pœnā vel minùs gravem. Inducunt enī q̄dam ultimum supplicium, cū pœna graviori & tormentis, ne statim deficiant, quandoq; sine tormentis. Item q̄dam inducunt membror̄ truncationem, q̄dam exilium p̄petuum, vel ad tempus, & eodem modo imprisonamentum. Pœnæ autem ad correctionem, & correptionem hominum sunt inventæ, ut quos divinus timor à malo non revocat, tēporalis saltē pœna coerceat, & cohibeat, à peccato. Ipse enim deus propter iniquitatem corripit homines.

Cap. VI.

¶ *De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorū iniquitates.*

GEnera pœnar̄, quib⁹ afficiuntur malefactores, sunt hæc. Sunt autem q̄dam quæ adimunt vitam, vel membr̄. Sunt autem q̄ auferunt civitatem, burgum, vel provinciā. Sunt autem q̄ continent exilium p̄petuum, vel ad tempus, vel corporis coertionem, sc. imprisonamenī vel ad tempus, vel imperpetuum. Sunt q̄dā q̄ fustigationem, verberationem, pœnam pillorar̄ & Tymborar̄ & dāpnū cum infamia inducunt. Sunt etiā q̄dā q̄ dignitatis, & ordinis inducunt depositionem, vel alicujus actus privationem, vel prohibitionem. Et non alio modo puniatur quis, quàm secundùm quod se habeat condemnatio, ut si gladio animadverti debeat in aliquem, tunc non securi, nec telo, nec fustibus, vel laqueo, alio quove modo. Item qui vivi exuri debent, non eis verberibus noceatur, nec virgis, nec tormentis: quia plerique

defici[illegible]

deficiunt dum torquentur, & hoc nisi aliter exigat enormitas delicti. Solent præsides in carcere continendos damnare ut in vinculis contineantur, sed hujusmodi interdictæ sunt à lege, quia carcer ad continendos, & non puniendos haberi debeat. Respiciendum est judicanti, ne quid aut duriùs aut remissiùs constituatur, quàm causa deposcit, nec enim aut severitatis aut clementiæ gloria affectanda est: sed ꝑpenso judicio, prout quæque res expostulat, statuendum. In leviorib⁹ causis, leniores esse debent, ad lenitatem. In gravioribus autem pœnis, severitatem legum, cum aliquo temperamento benignitatis, subsequi. Et pœnæ potiùs molliendæ sunt quàm exasperandæ. Delinquunt latrones ꝓposito, ꝓ factionem, ebrii, impetu ꝓ ebrietatem, cùm ad manus vel ferrum ꝓvenitur. Casu, cùm ꝓ infortunium, ut si aliquis venando, ꝓ telum in feram missum, hominem interfecerit, & similia ꝓpetraverit. Crimen vel pœna paterna, nullã maculam filio infligere potest. Igne concremantur, qui saluti dominorũ suorũ insidiaverint. Facta puniuntur, ut furta, homicidia. Scripta, ut falsa & libelli famosi. Consilia, ut conjurationes: sed hæc quatuor genera consideranda sunt septem modis, causa, ꝑsona, loco, tempore, qualitate, quantitate & eventu. Causa, ut in verberibus, quæ impunita sunt à magistro vel parente, nisi modum excedant, quia emendationis & non injuriæ gratia videntur adhiberi, & puniuntur, cùm quis ꝓiram ab extraneo pulsat⁹ est. Persona dupliciter spectatur, ejus.s. qui fecit, & ej⁹ qui passus est: aliter enim puniuntur ex eisdem factionib⁹, servi quàm liberi, & aliter qui quidẽ aliquid in dñm parentémve cõmiserit quàm in extraneum, in magistratum quàm privatũ. Et similiter ætatis ratio habenda est. Loc⁹ facit ut idem sit furtum vel sacrilegiũ, & secundùm hoc minor pœna vel major. Temp⁹ discernit prædonem à fure, vel effractorem, & furem diurnum, à nocturno. Quantitas discernit furem ab abigevo, secundùm ꝙ furtũ fuerit maj⁹ vel minus, ut si quis suẽ furripuerit fur erit, & si quis gregem, abigev⁹ erit. Event⁹, ut si ex voluntate & conscientia certa fecerit quis aliquid, sicut homicidiũ, an ex eventu, ut suprà: & secũdũ hoc, aut erit felonia aut infortunium. Item est pœna pecuniaria, sicut corporalis, & quælibet pœna corporalis quamvis minima, major est qualibet pœna pecuniaria.

Cap. VII.

1 ¶ *Ubi terminandæ sunt actiones civiles.* 2. *De diversitate justitiariorũ.* 3. *Quæ placita immediatè placitari et terminari debẽt in curia domini et rationes quare.*

Dictum est superiùs, in cujus curia actiones criminales debeant terminari, sive in cõm vel extra, sivẽ in curia domini regis, vel alibi: nunc autem dicendum, ubi triandæ sunt actiones civiles, quæ sunt in rem vel in personam. Et sciendũ, quòd earum quæ sunt in rem, sicut rei vendicationes ꝓ breve de recto, terminari debent in curia Baronum vel aliorum, de quibus ipse petens clamaverit tenere, si plenum rectum ei tenere voluerit, vel possit vel sciverit. Si autẽ noluerit, vel non possit, vel nescíverit, tunc probato à tenente, quòd curia dñi sui, ei de recto defecerit, transferri debet placitum ad comitatum, ut vic. rectum teneat, & sic à cõm transferri possit ad

magnam curiam, ex certa causa, si dominus rex voluerit, & ibi terminari. Sed hoc fieri non debet contra voluntatem dominorum, sicut olim fieri solet p principem, nisi ex prædictis causis, vel si dñs curiæ sponte curiam suam remiserit ipsi regi. Et de hac materia habetis pleniùs infra, de actionib⁹ civilib⁹ in rem, sup ipsa ꝓprietate p breve de recto. In com̃ vero terminari possit placitũ, p breve de recto, & corã vic. si ad magnã curiã dñi regis translatũ non fuerit ut prædictum est. Itẽ quæstio status, sicut placitum de nativis, nisi ille qui petitur, excipiendo se dicat esse liberũ, & coram justitiariis dñi regis in adventu ipsorum se esse ꝓbaturum, & quo casu, pacem habebit usq; ad adventũ ipsorum, vel transferri poterit judicium & ꝓbatio ad magnam curiam, si dño regi placuerit. Item in com̃ & coram vic. placitari possunt plura placita, in quib⁹ vic. est justiciari⁹ cõstitut⁹ p breve, & justiciet, sicut de servitiis & consuetudinib⁹, de debitis & aliis placitis infinitis. Item placitum de vetito Namii, in quo vic. justitiarius est & vic. & qualiter hujusmodi terminentur, inferiùs dicetur. Et quare non potest vic. in com̃ judicare de alicujus libertate, sicut de ipsi⁹ nativitate, cùm ꝓbatio libertatis sit quasi incidens placito de nativis, sicut possit in curia domini regis: nescio aliam causam assignare, nisi hoc sit ꝓpter favorem libertatis, quæ est res inæstimabilis, & quæ insipientibus & min⁹ discretis committi non debet ꝓpter discrimen. ¶ 2. Placita verò civilia in rem, & in psonam, in curia dñi regis terminanda, coram diversis justitiariis terminantur. Habet enim plures curias, in quibus diversæ actiones terminantur, & illarum curiarum habet unam ꝓpriam, sicut aulam regiam, & justitiarios capitales qui ꝓprias causas regis terminant, & aliorum omnium, p querelam vel p privilegium sive libertatem: Ut si sit aliquis qui implacitari non debeat nisi coram ipso domino Rege. Habet etiam curiam, & justitiarios in banco residentes, qui cognoscunt de omnibus placitis, de quib⁹ authoritatem habent cognoscendi, & sine warranto, jurisdictionem non habent nec coertionem. Habet etiam justitiarios itinerantes de com̃ in com̃, quandoq; ad omnia placita, quandoq; ad quædam specialia, sicut assisas novæ disseysinæ & mortis antecessoris capiendas, & ad gaolas deliberandas, quandoq; ad unicam vel duas & non plures: in iis casibus omnib⁹ erunt curiæ ipsi⁹ domini regis. Et sunt 2. recognitiones. s. de nova disseysina, & de morte antecessoris, quæ capi non debent nisi in suis comitatibus per communem libertatem, & hoc nisi inceptæ fuerint in comitatibus, quia si inceptæ fuerint in com̃, transferri possunt extra com̃ de loco in locũ, & extra com̃ terminari, cum omnib⁹ sequelis suis, sicut in cõvictionib⁹ & certificationib⁹, cùm evenerint, & sive hmõdi recognitiones in com̃ terminatæ fuerint sive non, non est ꝓhibitum quin cõvictiones & certificationes extra com̃ trahi possunt. Et sicut prædictum est in parte, trahuntur placita causis supradictis, à curiis baronũ usq; ad com̃, & ibi tminãtur quãdoq;, & quãdoq; inde trãsferuntur, & ponũtur corã justiciariis itinerãtib⁹ in com̃ & inde corã justic. de bãco, vel corã rege multis de causis. ¶ 3. Sunt etiã int̃ alia placita, quædã quæ nõ p trãslationẽ, sed immediatè tminari debent corã justitiariis vel corã rege. s. placitum de

baroniis,

baroniis, ubi ipse petens tenere clamat immediatè de dño rege in capite p breve de recto, ꝙ vocatur præcipe in capite, & hoc ideò, quia hic tãgit ipsum regem in toto, vel in parte. Item immediatè in curia domini regis, terminari debent placita de advocationib⁹ ecclesiarum, vel capellarum, & assisis ultimæ præsentationis, & est ratio, quia si alius à rege mandaret episcopis de admittendo clericum, & ipse non obtemperaret, alius à rege coertionem non haberet, & quia episcopus ad alterius mandatum quàm regis clericum admittere non tenetur. Item immediatè in curia domini regis placitantur placita de dotibus, ubi mulier nihil habet, & est ratio, quia si contra mulierem dotem petentem, exciperetur quòd dotem habere non posset, eò quòd viro, cujus nomine dotem petit, nunquam fuit legittimo matrimonio copulata, nullus alius præter regem posset episcopo demandare inquisitionem faciendam. Item immediatè pertinet ad regem querela finis factæ in curia domini regis & non observatæ, & est ratio, quia nemo potest finem interpretari, nisi ipse rex, in cuj⁹ curia fines fiunt. Est enim ejus interpretari cujus est concedere. Item in curia domini regis immediatè placitantur plura placita, ꝓpter impotentiam aliorum ex necessitate, cùm non possit aliquis Baro, vic. vel alius de liberis tenementis cognoscere, nec tenens tenetur respondere, sine præcepto vel warranto dñi regis, nec etiam possunt aliquem de hujusmodi, ad sacrãmtũ sine warranto compellere, & hujusmodi placita sunt infinita. Qualiter autem placita ꝓpter necessitatem, de curia in curiam transferuntur multipliciter, vel propter indulgentiã privilegiatorum sicut templariorum, & hujusmodi, infrà dicetur plenius, ꝓ translationẽ ꝓ pone.

Cap. VIII.

1 ¶ Ubi & coram quibus personis proponẽdæ sunt actiones & terminãdæ. 2. Quid sit judicium & in quibus consistit, & quòd judicium judicis consistit in tribus. 3. Quòd quadruplex est munus. 4. De potestate judicis. 5. De divisione jurisdictionum sacerdotii & regni.

VIdendum etiam ubi, & coram quibus personis proponendæ sunt actiones & probandæ, & sciendum quòd in judicio. Videndum est igitur quid sit judicium. ¶ 2. Et sciendum, quòd judicium est in qualibet actione trinus actus trium personarum: Judicis vz. actoris, & rei, secundùm quod largè accipi possunt hujusmodi personæ. s. quòd duæ sint personæ ad minus, inter quas vertatur contentio, & tertia persona, ad minus, qui judicet, alioquin non erit judicium, cùm istæ personæ sint partes principales in judicio, sine quibus judicium consistere non potest. Judex verò sive justitiarius, uti debet veritate, & veritas judicii in tribus consistit. s. in indifferenti & æquali personarum susceptione, ut legitur in Deuteronomio, audite illos, & quòd justum fuerit, judicate: sive civis sit iste, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cujusquam personam, quia dei judicium est. Item in eodem libro capitul. 16. non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant &c. ut infrà de justic. Item consistit in diligenti examinatione, quia oportet judicem cuncta rimari. Hoc intelligens Job, ait. 29.

Cauſam quam ignorabam diligentiſimè inveſtigabam, non enim dicit diligenter vel diligentiùs, immo diligentiſimè. Debet enim judex, ꝑ examinationem de dubiis facere certum, & de credulitate veritatem, de ignorantia notitiã, & notorium ſive notitiam de ignoto. Item conſiſtit veritas judicii, in juſta ſententiæ prolatione, & juſta & diligenti executione, ut in Deuteronomio xvi. Juſtè ꝙ juſtum eſt ꝑſequeris, ut vivas & poſſideas terram quam dominus deus datur⁹ eſt tibi. Et ſecundo libro Paralipomenõn. 19 ubi dicitur. Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium ſed dei, & illud idem ꝙ judicaveritis, in vos redundabit, ſit timor domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim eſt apud dñm deum veſtrum iniquitas, nec ꝑſonarum acceptio, nec cupido munerũ, quæ excæcant oculos ſapientum, & ꝓvertunt verba juſtorum, ut legit in Eccleſiaſtico, ca. 20. ¶ 3. Xenia & dona excæcant oculos judicum, & qui dona & munera dixit, omne gen⁹ muneris intellexit. Munus .s. à manu, quale eſt res corporalis quæ præſtatur. Munus à lingua, quale eſt blandiens & adulatoria ſupplicatio, laudum celebre præconium, vanæ gloriæ ſymphonia. Item munus ab obſequio, quale eſt ſervitium acceptum & impenſum, ꝑ quo extorquetur judicii rectitudo. Item nec munus, munus à ſanguine vocari meretur, cùm ꝑ ſanguinis linea, recti judicii linea recurvatur. In hoc enim tangit ſanguis ſanguinem, hæc ꝑfecto genera munerum, ſordidorum nomine nuncupantur, & lex humana gravem pœnã infligit judici corrupto ꝑ ſordes .s. ꝑ munera ſordida, ubi ſi judex vel juſtitiari⁹ paciſcatur cum litigatore ad certam partem litis, ut C. ad legem vel repetet L. omnis, ubi dicitur: omnes cognitores & judices, à re cuivis manus abſtineant, nec alienum jurgium putent ſuam prædam. Etenim privatarum quoq; litium cognitor, idemq; mercator, ſtatutam legib⁹ cogetur ſubire jacturam. Jactura enim ſine pœna erit, quòd idem ꝙ recepit reſtituat in quadruplum. Ut C. s. L. ultima in fine, quia ibi tenentur in quadruplum, ſive tempore adminiſtrationis aliquid receperint ſive poſt, quocunq; titulo vel quocunq; velamẽto, ut ſi finxerit interveniſſe titulum donationis, vel venditionis. Rẽ vera ſordid⁹ eſt ille, quem judicii veritas non adornat, ut ſi favor, vel odiũ, timor, invidia vel præmium inducunt cõtrarium, ut judicii veritas corruat in plateis, de quo dici poterit, væ illi ſordido, ꝑ quem veritas ſordeſcit in paludibus platearũ, nec erit inter beatos connumerand⁹, de quib⁹ dicitur, beat⁹ qui excutit manus ſuas ab omni munere. Ab omni tamen munere non eſt abſtinendum, quia licèt ab omnib⁹ & paſſim avariſſimum ſit accipere & viliſſimũ: à nemine tamen erit inhumanum, ut ſi amic⁹ accipiat ab amico ſolo intuitu amicitiæ & amoris. Actor verò, ſive ſit petens ſive querens, uti debet intentione. Docere enim debet, & rationẽ prætendere, ꝙ ad ipſum ptineat actio, & ꝙ pars eſſe poſſit in judicio, ponere enim debet corã eo qui jus dicturus eſt, intentionẽ ſuam & illam fundare & ꝓbare. Reus vero uti debet exceptione & defenſione, ſecundùm quod inferiùs dicet pleniùs. ¶ 4. Oportet etiam, quòd ille qui judicat, ad hoc quòd rata ſint judicia, habeat juriſdictionem ordinariam vel delegatam, & non ſufficit quòd juriſdictionem habeat, niſi habeat

beat coertionem, quòd si judicium suum executioni demandare non posset, sic essent judicia delusoria. Non enim habet ordinarius jurisdictionem & executionē in omni causa, cùm jura sint separata & limitata. ¶ 5. Sunt enim causæ spirituales, in quibus judex secularis non habet cognitionem nec executionem, cùm non habeat coertionem. In hiis enim causis pertinet cognitio ad judices ecclesiasticos, qui regunt & defendunt sacerdotium. Sunt autem causæ seculares quarum cognitio pertinet ad reges & principes, qui defendunt regnum, et de quibus judices ecclesiastici se intromittere non debent, cùm eorum jura sive jurisdictiones limitatæ sunt et separatæ, nisi ita sit quòd gladius juvare debeat gladium, est enim magna differentia inter sacerdotium et regnum.

Cap. IX.

1 ¶ *De regimine jurisdictionis quæ pertinent ad regnū.* 2. *De sacramēto quod rex facere debet in coronatione.* 3. *Ad quod rex creat° sit in ordinaria jurisdictione.*

Cum autem de regimine sacerdotii nihil pertineat ad tractatum istum, ideò videndum erit de iis quæ pertinent ad regnum, quis primò et principaliter possit et debeat judicare. Et sciendum quòd ipse Rex et non alius, si solus ad hoc sufficere possit, cùm ad hoc ꝑ virtutem sacramēti teneatur astrictus. ¶ 2. Debet enim in coronatione sua, in nomine Jesu Christi præstito sacramēto, hæc tria ꝑmittere populo sibi subdito. Inprimis se esse præcepturum & ꝑ viribus opem impensurum, ut ecclesiæ dei & omni populo Christiano vera pax omni suo tempore observetur. Secundò, ut rapacitates & omnes iniquitates, omnibus gradibus interdicat. Tertiò, ut in omnibus judiciis æquitatem præcipiat & misericordiam, ut indulgeat ei suam misericordiam clemens & misericors deus, & ut per justitiam suam firma gaudeant pace universi. ¶ 3. Ad hoc autem creatus est & electus, ut justitiam faciat universis, & ut in eo dominus sedeat, & per ipsum sua judicia discernat, & quod juste judicaverit sustineat & defendat, quia si non esset qui justitiā faceret, pax de facili posset exterminari, & supervacuum esset leges condere, & justitiā facere, nisi esset qui leges tueretur. Separare autem debet rex (cùm sit dei vicarius in terra) jus ab injuria, æquum ab iniqùo, ut omnes sibi subjecti, honestè vivant, et quòd nullus alium lædat, & quòd unicuiq;, ꝙ suum fuerit, recta contributione reddatur. Potentia verò omnes sibi subditos debet præcellere. Parem autem habere non debet, nec multo fortiùs superiorem, maximè in justitia exhibenda, ut dicatur verè de eo, magnus dominus noster, & magna virtus ejus &c. Licèt in justitia recipienda, minimo de regno suo comparetur, & licèt omnes potentia præcellat, tamen (cùm cor regis in manu dei esse debeat) ne sit ineffrænata, frænum apponat temperantiæ, & lora moderantiæ, ne cùm ineffrenata sit, trahatur ad injuriā. Nihil enim aliud potest rex in terris, cùm sit dei minister & vicarius, nisi id solū ꝙ de jure potest, nec obstat ꝙ dicitur, ꝙ principi placet legis habet vigorē, quia sequitur in fine legis, cum lege regia quæ de imperio ej° lata est. i. non quicquid de volūtate regis temere præsumptū est

sed animo condendi jura, sed quod consilio magistratuum suorum, rege authoritatem præstante,& habita sup hoc deliberatione,& tractatu, rectè fuerit definitum. Potestas itaq; sua juris est, & non injuriæ, & cùm ipse sit author juris, non debet inde injuriarum nasci occasio, unde jura nascuntur, et etiam qui ex officio suo alios prohibere necesse habet, id ipsum in propria persona committere non debet. Exercere igitur debet rex potestatem juris,sicut dei vicarius & minister in terra, quia illa potestas solius dei est, potestas autem injuriæ diaboli et non dei, & cujus horum opera fecerit rex,ejus minister erit,cujus opera fecerit. Igitur dum facit justitiam, vicarius est regis æterni, minister autem diaboli, dum declinet ad injuriam. Dicitur enim rex à benè regendo,& non à regnando, quia rex est dum benè regit, Tyrannus dum populum sibi creditum violenta opprimit dominatione. Temperet igitur potentiam suam per legem, quæ frænum est potentiæ quòd secundùm leges vivat, quòd hoc sanxit lex humana, quod leges suum ligent latorem, & alibi in eadem,digna vox majestate regnantis est legibus. s. alligatum se principem proficiscere. i. profiteri. Item nihil tam proprium est imperii, quàm legibus vivere, & majus imperio est legibus submittere principatum, & meritò debet retribuere legi, quia lex tribuit ei, facit enim lex quòd ipse sit rex. Item cùm non semper oporteat regem esse armatum armis sed legibus, addiscat rex sapientiam, et conservet justitiam, et deus præbebit illam sibi, et cùm illam invenerit, beatus erit si tenuerit eam, cùm sit honor & gloria in sermone sensati, & lingua imprudentis subversio ipsius, & principatus sensati stabilis, & rex sapiens judicabit populum suum. Si autem fuerit insipiens, perdet illum,quia à capite corrupto descendit corruptio membrorum, et si sensus & vires non vigeant in capite,sequitur quòd cætera membra suum non poterunt officium exercere. Non solùm autem sapiens esse debet sed misericors, & cùm sapientia misericorditer justus, & licèt tutius sit reddere rationem pro misericordia, quàm pro judicio : tutissimum tamen est, ut ita palpebræ ejus præcedant gressus suos, quòd judicium non vacillet per imprudentiam, nec misericordia decipiat per incircumspectionem. Misericordia siquidem injusta est cum incorrigibili, & non est in eos liberalitatis augustiæ referenda humanitas, qui impunitatem veteris admissi, consuetudinibus potiùs quàm emendationi deputarunt. Et cùm indulgeat judex indigno, nonne ad prolapsionis contagium provocat universos? Sic ergo misereatur indigno, ut semper homini condoleat. Item pauperis non misereatur quis in judicio, misericordia. s. remissionis,cui tantum misericordia compassione est,sicut & omnibus miserendum. Et quib⁹ & qualiter sit miserendum, eum doceat merita vel demerita personarum.

CAP. X.

1 ¶ *De jurisdictione delegata quæ ad justitiarios pertinet.* 2. *De differentia justitiariorum.* 3. *De potestate justitiariorum.* 4. *Qualiter & quando finiatur eorum potestas & jurisdictio.*

Dictum

Dictum est in proximo de ordinaria jurisdictione, quæ pertinet ad regem, consequenter dicendum est de jurisdictione delegata, ubi quis ex se ipso nullam habet authoritatem, sed ab alio sibi commissam, cùm ipse qui delegat non sufficiat per se omnes causas sive jurisdictiones terminare. Et si ipse dominus rex ad singulas causas terminandas non sufficiat, ut levior sit illi labor, in plures personas partito onere, eligere debet de regno suo viros sapientes, & timentes deum, in quibus sit veritas eloquiorum, & qui oderunt avaritiam, (quæ inducit cupiditatem) & ex illis constituere justitiarios, vic. & alios ballivos & ministros suos, quibus referantur tam quæstiones super dubiis, quàm querimoniæ sup injuriis, & qui nec ad dextram nec ad sinistram viæ propter prosperitatem terrenam, vel adversitatis metum, à tramite justitiæ non declinent, sed judicent populum dei in æquitate, ut dici possit de eis cum psalmista, quod de vultu eorum judicium prodiit æquitatis. Et considerent efficaciter, quid oportuerit secundùm necessitatem, quid expedierit secundùm utilitatem, quid liceat secundùm promissionem, quid deceat secundùm honestatem. Et tale judicium diligit honor Regis, cujus personam in judicio & judicando repræsentant. Nulli autem juris beneficium denegent, à nullo præmium petant, ut prædictum est, vel recipiant, ut quis jus suum liberè persequatur, ut causa viduæ ad eos liberè ingrediatur, ut sint orphano & pupillo adjutores, ut nulli calumniam fieri patiantur, ut constitutiones & eorum edicta, juri & consuetudinibus approbatis, & communi utilitati sint convenientia. Coram eis nulla deprimat adversariorum potentia, sed agat quilibet, quod causa sua desiderat, & se temperet ab injuria, nec à limitibus judiciorum justorum avertat eos odium, favor, vel gratia, ut dici possit de eis, justus es domine & rectum judicium tuum &c. Item sapientes oportet eos esse qui judicant, ut honestatem judicandi ab aliis non mendicent. Si quis autem minùs sapiens & indoctus sedem judicandi conscendere, & honestatem judicandi sibi præsumpserit, ex alto corruit, quia volare satagit, antequam pennas assumat, & qui tali potestatem judicandi dederit, perinde erit ac si gladium poneret in manum furientis. Item non solùm oportet judicantem sapientem esse, immo potentem, juxta illud Salomonis: Noli quærere fieri judex, nisi virtute valeas erumpere iniquitates, ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua. ¶ 2. Item justitiariorum, quidam sunt capitales, generales, perpetui & majores à latere Regis residentes, qui omnium aliorum corrigere tenentur injurias & errores. Sunt etiam alii perpetui, certo loco residentes, sicut in banco, loquelas omnes de quibus habent warrantum terminantes, qui omnes jurisdictionem habere incipiunt præstito sacramento. Item sunt alii itinerantes de loco in locum, sicut de Comitatu in Comitatum, quandoque ad omnia placita, quandoque ad quædam specialia, sicut ad assisas tantùm & Gaolas, & qui authoritatem habere incipiant sine sacramento, cùm breve domini Regis receperint de warranto. Sunt etiam justitiarii constituti ad quasdam assisas, duas vel tres vel plures, qui quidem ppetui non sunt, quia expleto officio jurisdictionem amittunt.

¶ 3. Est autem eorum potestas, quòd ex quo eis commissa est causa, una vel plures, licèt simpliciter, extenditur eorum jurisdictio ad omnia, sine quibus causa terminari non potest, quantum ad judicium et executionem judicii. Et eodem modo si causa fuerit incidens vel emergens et præjudicialis, ad alias verò res & alias pſonas, non possunt jurisdictionem suam extendere, nec de aliis cognoscere quàm de hiis quæ in commissione cõtinentur, cùm fines mandati diligenter sint attendendi. ¶ 4. Et quamvis quidam eorum perpetui sunt, ut videtur, finitur tamen eorum jurisdictio multis modis. s. mortuo eo qui delegavit, vel mortuo eo sub cujus ꝓprio nomine causa delegatur. Item cùm deligans revocaverit jurisdictionem, vel alium dederit justitiarium, re integra ex toto vel ex parte. Item si ipse delegatus remittat causam ad ipsum delegantem, vel ad alium delegatum, ex causa, propter certum diem & certũ locum. Item finitur, lata sententia & executione demandata, quia judex per judicium redditum functus est officio suo, & juratores liberati sunt à sacramento, nisi sit qui dicat, ꝙ reddito judicio, nihilominùs possit justitiarius juratores revocare ad certificandum, vel inquirere de falso sacramento, secundùm ꝙ justitiari° fuerit capitalis, vel itinerans generaliter ad omnes causas. Re vera, cùm judicium debito modo redditum sit, non potest justitiarius, qui judicium reddidit, illud postèa corrigere vel mutare, eodem tamen die quo redditum est, supplere poterit in iis, quæ pertinent ad consequentias. Sed hoc ultimum, locum habet in personis eorum, qui constituti sunt justitiarii ad aliquas assisas specialiter capiendas, ut unam, duas vel plures. Et notandum in fine, quòd nullus justitiarius à domino rege sic delegatus, poterit aliquem sibi subdelegare.

CAP. XI.

1 ¶ *Qualiter cõstituendi sunt justitiarii ad itinerandũ de Com' in Com' generaliter ad omnia placita vel specialia. 2. De sacramẽto qd' justitiarii facient cum justitiariã receperint. 3. Breve uni eorũ clausũ. 4. Breve omnib° justitiariis simul qd' erit eorũ warrãt°, et publicè legetur in comitatu patens. 5. Breve de eodem omnibus justitiariis simul patens. 6. Breve clausũ vic. qd' venire faciat corã justitiariis omnia placita. 7. Breve de generali sũmonitione clausũ. 8. Breve cũ ipsi justitiarii fecerint sũmonitionẽ nomine proprio et per breve suũ. 9. Itẽ omnib° quatuor justitiariis simul ubi constituuntur ad quædã specialia & non ad omnia placita. 10. Breve clausũ vic. qd' venire faciat assisã. 11. Si autẽ cõstituantur quatuor milites justitiarii ad unicã assisã capiendã novæ disseysinæ. 12. Breve de eodem vic. clausũ qd' venire faciat assisã. 13. Si justitiari° banci sol° cõstituatur qd' assumat. 14. Breve vic. clausũ de eodẽ. 15. Breve si de bãco trãsferatur assisa usq; ad com̃ ad certos justitiarios. 16. Breve clausũ de eodẽ vic. dirigendum. 17. Si assisa trãsferatur à quatuor justitiariis usq; ad iter justitiariorũ extra com' cùm in com' incepta fuerit. 18. Breve de cõsuetudinibus justitiariorum ad inquisitiones faciendas super contentionibus ad querelam. 19. Breve vic. clausum super eodem.*

UT autẽ de capitalib° justitiariis in bãco residẽtib° ad pſẽs taceam°, vidẽdũ qualiẽ cõstituẽdi sunt justitiarii ad itinerãdũ de Com̃ in Com̃, ad õnes causas generaliẽ vel ad certas, et postèa, qualiẽ ad speciales, unã, duas vel plures. Si autẽ cõstitui debeãt ad õnes causas generaliẽ, tũc pſtito sacram̃to, qualiter

liter se gerere debeant in itinere suo, fiat cuilibet eorũ breve ſpecialiter ꝑ ſe, & poſteà omnib⁹ in cõmuni. Forma autẽ brevis ſpecialis talis erit. ¶ 2. Et ſacramentum tale erit. Jurabit quilibet poſt aliũ, quòd rectam juſtitiã facient ꝑ poſſe ſuo in comitatu, in quib⁹ itineraturi ſunt, tam pauperib⁹ quam divitibus, & ꝙ aſſiſam ſervabunt ſecundùm capitula ſubſcripta, & inferiùs exprimenda, & ꝙ faciẽt omnes rectitudines & juſtitias, ſpectantes ad coronã domini regis. Et poſt ſacramentũ ſuũ dicatur eis expreſſe, ꝙ ꝑ poſſe ſuo intendãt ad faciendũ comodũ regis. ¶ 3. Rex dilecto & fideli ſuo A. ſalutẽ. Sciatis ꝙ conſtituimus vos juſtitiariũ noſtrũ una cum dilectis & fidelibus noſtris A.B.C. ad itinerandũ ꝑ comitatum talem, vel cõm tales A. de omnib⁹ aſſiſis & placitis tã coronæ noſtræ q aliis, ſecundum ꝙ in brevi noſtro, de generali ſummonitione inde vobis directo, plenius cõtinetur. Et ideò vobis mandamus, rogantes ꝙ in fide qua nobis tenemini, unà cum prædictis ſociis veſtris, ad hæc expedienda fideliter & diligenter intendatis, ut tam fidem veſtram q diligentiã ad hoc appoſitam debeamus meritò commendare. Teſte &c. & hæc eadem forma fiat ſingulis eorum per ſe. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus ſuis A.B.C.D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituim⁹ vos juſtitiarios noſtros ad itinerandum in comitatu tali, de omnib⁹ placitis & aſſiſis tam coronæ noſtræ q aliis, quæ emerſerint poſtquàm juſtitiarii noſtri ultimò itineraverunt in cõm illo, & etiã de illis quæ ſummonita fuerunt & atterminata fuerunt, & non finita coram juſtitiariis noſtris de banco apud Weſtm̃, vel corã juſtitiarriis nr̃is itinerantibus qui ultimò itineraverũt in eodẽ cõm, de omnibus placitis, vel tantũ de aſſiſis novæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris capiẽdis, vel gaolis deliberandis, ita ꝙ omnes aſſiſæ illæ & omnia placita illa, ſint corã vobis in eodẽ ſtatu quo remanſerunt ꝑ præceptũ noſtrũ, vel ꝑ præfatos juſtitiarios noſtros itinerantes, vel ꝑ præfatos juſtitiarios noſtros de banco. Mandavimus enim vicecom̃ nr̃o A. ꝙ ad diem & locũ, quem ei ſcire facietis, faciat coram vobis ſummonitiones fieri, & attachiamenta venire, cum brevibus aſſiſarum & placitorum prædictorũ. Et ideò vobis mandamus, rogantes ꝙ in fide qua nobis tenemini ad hæc exequenda fideliter, &c. ut ſuprà. ¶ 5. Rex A.B.C. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros &c. ut ſuprà. Et ideò vobis mandamus, rogantes quòd tali die conveniatis apud talem locum, facturi inde quod ad juſtitiam ꝑtinet & in fide qua nobis tenemini ad negotia noſtra ibidem expedienda ita fideliter &c. ut ſuprà. Mandavimus enim vic. noſtro tali ꝙ ad prædictum diem & locum faciat corã vobis ſummonitiones fieri, & attachiamenta venire cum brevibus aſſiſarum prædictarum & placitorum prædictorum. In cujus rei teſtimoniũ mittim⁹ vobis has literas noſtras patentes Teſte &c. Poſteà fiant brevia vic. clauſa, quòd venire faciat coram juſtitiariis omnia placita, & de generali ſummonitione, omnib⁹ facienda tam majorib⁹ q minorib⁹. ¶ 6. Rex vic. vel vicecomitib⁹ talib⁹ ſalutẽ. Præcipimus vobis, ꝙ ad certos dies & loca, quæ vobis ſcire faciant dilecti & fideles noſtri tales, vel aliter tales & ſocii ſui quos juſtitiarios noſtros aſſignavimus ad itinerandum per cõm veſtros ad omnia placita, venire faciatis

coram

coram eis omnia placita coronæ noſtræ, quæ placitata non ſunt, & q̃ emerſerunt poſtquam juſtitiarii noſtri ultimò itinerauerunt in partibus illis, ad omnia placita & ſimiliter omnia attachiamenta ad placita illa ptinentia, & omnes aſſiſas & omnia placita quæ poſita ſunt ad primam aſſiſam coram juſtitiariis, cum brevibus aſſiſarum & placitorum, ſicut pleniùs continetur in literis noſtris clauſis, quas ſingulis veſtrum aliàs inde miſimus Teſte, &c. ſcilicet de generali ſummonitione, quæ tales ſunt. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores, omnes archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, priores, comites, barones, milites & liberè tenẽtes de tota ballivatua, & de qualibet villa, quatuor legales homines & præpoſit̃, & de quolibet burgo duodecem legales burgenſes per totam ballivam tuam, & omnes illos qui coram juſtitiariis itinerantibus venire ſolent & debent, quòd ſint apud talem locum, tali die, anno regni noſtri tali, coram dilectis & fidelibus noſtris A. B. C. D. quos juſtitiarios noſtros conſtituimus, audituri & facturi præceptum noſtrum. Facias etiam venire tunc coram eiſdem juſtitiariis noſtris, omnia placita coronæ noſtræ quæ placitata non ſunt, & quæ emerſerunt poſtquam juſtitiarii noſtri ultimò itineraverunt in partibus illis ad omnia placita & omnia attachiamenta ad placita illa pertinentia, & omnes aſſiſas & omnia placita quę poſita fuerunt ad primam aſſiſam coram juſtitiariis cum brevibus aſſiſarum, ita quòd aſſiſæ illæ & placita pro defectu tui vel ſummonitionis tuæ non remaneant. Facias etiam clamari & ſciri per totam ballivam tuam, quòd omnes aſſiſæ, & omnia placita quæ fuerunt attachiata & atterminata & non finita corã juſtitiariis noſtris de bãco, vel coram juſtitiariis noſtris qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo de omnibus placitis, vel coram juſtitiariis noſtris illuc miſſis ad aſſiſas novæ diſſeyſinæ capiendas, & gaolas deliberandas, tunc ſint coram præfatis juſtitiariis noſtris apud talem locum, in eodem ſtatu in quo remanſerunt p præceptum noſtrum, vel per præceptum juſtitiariorum noſtrorum prædictorũ itinerantium, vel per juſtitiarios noſtros de banco. Summoneas etiã per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſt ultimã itinerationem prædictorum juſtitiariorum noſtrorum in partibus illis, p tunc ſint ibidem coram prædictis juſtitiariis noſtris itinerantibus cum brevibus aſſiſarum & placitorum quæ tempore ſuo receperunt, & ad reſpõdendum de tempore ſuo, ſicut reſpondere debẽt coram juſtitiariis itinerantibus, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve Teſte, &c. Aliquando verò cùm juſtitiarii itinerare debent in diverſis comitatibus, bene facere poſſunt ſummonitiones generales ſub nomine ſuo proprio in prædicta forma, ſic. ¶ 8. Talis & ſocii ſui juſtitiarii itinerantes in tali comitatu vicecomiti tali ſalutem. Mandamus vobis, ex parte domini Regis, quòd ſummoneas per bonos ſummonitores omnes Archiepiſcopos, &c. omnia ut ſuprà. Facta igitur generali ſummonitione, ut prædictum eſt, videndum erit quando loquelæ quæ ſunt in banco vel alibi incipient eſſe coram juſtitiariis itinerantibus, & eſſe deſinãt coram juſtitiariis de banco, vel aliis, cùm poſſit ſummonitio fieri per multum tempus ante iter, & ſciendum p non antequam juſtitiarii

incepe-

inceperint itinerare, quia benè poterit iter multipliciter impediri, revocari, vel suspendi, & unde semper dabitur dies partibus à justitiariis de banco, sub tali conditione, nisi justitiarii itinerantes priùs venerint ad partes illas, & quo casu semper remanebunt placita illa in banco, quousque iter inceptum fuerit. Si autem datus fuerit dies ante summonitionem generalem partibus, & infra diem illum incipiat itineratio, retro trahetur dies ille ad diem itinerationis per generalem summonitionam, & desinit placitum coram justitiariis de banco. Sed quid dicetur de eo qui coram justitiariis de banco essoniatus fuerit de malo lecti? fiat de eo secundùm quod visus fuerit vel non visus, & si visus fuerit, tunc secundum quod languor fuerit ei adjudicatus, vel secundùm quod fuerit ei malum transiens. Et si visus fuerit, si possit sine licentia surgere videndum, vel si non possit, à quo petenda sit licentia surgendi, utrum à justitiariis itinerantibus, vel de banco, vel si visus fuerit & habeat malum transiens, coram quibus debet comparere, vel si languor ei fuerit adjudicatus, coram quibus debeat testificari visus, vel si justitiarii itinerantes, si in eodem comitatu jacuerit essoniatus, mittere possint ad ipsum ut faciat attornatum, cùm essonium de malo lecti coram eis non habeat locum. Cùm verò post generalem summonitionem itineris, non venerit quis liber homo, nec se essoniaverit de communi summonitione, licèt placitum non habuit, nec fuit implacitatus primo die, pro defalta erit in misericordia, licèt postmodū compareat, nisi rationabili de causa docuerit se esse impeditum, & si fortè se essoniaverit, nisi posteà comparuerit non valebit essonium, & idem erit si venerit, & sine licentia recesserit. Si autem constituantur justitiarii ad assisas, & non ad omnia alia placita, sed ad placita specialia, sicut ad assisas omnimodas, ad gaolas deliberandas, & ad placita de dote tantùm coram quatuor justitiariis, tunc fiat breve sub hac forma quatuor justitiariis patens omnibus simul. ¶ 9. Rex dilectis & fidelibus suis A. B. C. D. salutem. Sciatis quòd constituimus vos justitiarios nostros, ad assisas novæ disseysinæ, mortis antecessoris, ultimæ præsentationis capiendas, & ad alia placita de dote, unde mulieres petentes nihil habent, generaliter tenenda, quicunque contra assisas prædictas, terras vel advocationes ecclesiarum deforciaverint. Vel sic: ad assisas mortis antecessoris & magnas assisas, & omnes juratas per præceptum nostrum summonitas coram justitiariis nostris ad primam assisam, vel coram justitiariis nostris apud Westmonaster. atterminatas, præterquam super illos qui profecti sunt in servitio nostro tali, & similiter ad gaolam deliberandam, tam de illis qui in prisona nostra inveniuntur, quàm de illis qui per præceptum nostrum in custodia committuntur. Et ideò vobis mandamus, rogantes quòd ad diem talem & tali loco conveniatis, &c. ut suprà, de constitutione justitiariorum ad omnia placita: & de hoc fiatim fiat vicecom̄ breve clausum in hac forma. ¶ 10. Rex vicecom̄ salutem. Sciatis quòd constituimus dilectos & fideles nostros A. B. C. D. Justitiarios nostros, ad assisas novæ disseysinæ, &c. ut suprà per omnia usque ad clausulam (& ideò) & tunc sic. Et ideò tibi præcipimus, quòd tali die venire facias coram eisdem justitiariis nostris apud talem locum

omnes

omnes assisas novæ disseysinæ, mortis anteceſſoris, ultimæ præſentationis magnas assisas & oñs juratas,& oñia placita de dote, ſecundùm quod prædictum eſt,& quæ ſummonitæ ſunt coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam,cùm in partes illas venerint,vel coram juſtitiariis noſtris apud Weſtmoñ atterminatæ,& omnia attachiamenta quæ pertinent ad gaolam deliberandam,vel alios in cuſtodia poſitos deliberandos. Et ſummoneas per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſtquam, &c. ut ſuprà. Teſte, &c. Si autem conſtituantur juſtitiarii ad unam aſſiſam novæ diſſeyſinæ tantùm, vel mortis anteceſſoris tantùm, unam, duas vel plures, tunc fiat eis omnibus ſimul breve patens in hac forma. ¶ 11. Rex dilectis & fidelib⁹ ſuis, A.B.C.D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros, ad aſſiſam novæ diſſeyſinæ capiendam, quam A. arramavit verſus B. coram vobis per p̄ceptum noſtr̄,de libero tenemento ſuo in tali villa,vel ſic : quam A. arramavit verſus B. coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam,cùm in partes illas venerint,&c. Si autem conſtituantur tantùm ad unam aſſiſam mortis anteceſſoris,tunc ſic. Sciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarios noſtros,ad aſſiſam mortis anteceſſoris capiendam, quam A. arramavit verſus B. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, & ideò vobis mandam⁹ quòd ad diem & locum,quib⁹ ad hoc intendere poteritis,vel quos duxeritis providendos, vel ſic:quòd tali die,conveniatis apud talem locum ad aſſiſam illam capiēdam,facturi inde quod ad juſtitiam pertinet, ſecund' legem & conſuetudinem regni noſtri Angliæ, ſalvis nobis amerciamentis inde provenientibus, mandavimus enim vicecomiti noſtro tali,quòd aſſiſam illam, dictis die & loco, vel ad diem & locum quem ei ſcire facietis, coram vobis venire faciat, & in hujus rei teſtimonium mittimus vobis iſtas literas noſtras patentes Teſte, &c. & ſuper hoc fiat vicecomiti breve clauſum quod reſpondeat formæ præcedenti per omnia in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti tali ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus A.B.C.D. juſtitiarios noſtros ad talem aſſiſam capiendam,vel talem quā talis arramavit,&c. ut ſuprà. Et ſimiliter ad aſſiſam mortis anteceſſoris quā talis arramavit,&c. ut ſuprà. Poſſunt enim plures aſſiſæ una juſtitiaria contineri ſicut una, ſi unus fuerit petens vel querens, & ſive plures ibi fuerint diſſeyſinæ vel diſſeyſitores, ſive plures tenentes ſive unus. Et ideò tibi præcipimus,quòd aſſiſam illam,vel aſſiſas illas ad prædictos diem & locum, vel ad diem & locum quem vobis ſcire facient, coram præfatis juſtitiariis noſtris venire facias,&c. Teſte,&c. Si autem aſſiſa ultimæ præſentationis capienda ſit coram talibus juſtitiariis,&c. ſic:ad recognoſcendum per ſacramentum ſuum,quis advocatus tempore pacis præſentavit ultimam perſonam, &c. ſecundum formam brevis per omnia. Si autem ad aſſiſam utrum, tunc ſic: ad aſſiſam capiendam,quæ ſummonita eſt coram vobis per præceptum noſtrum,inter A. perſonam talis eccleſiæ petentem, & B. laicum ſcilicet tenentem, vel è contrario:ad recognoſcendum utrum tantum terræ vel redditus cum pertinentiis in tali villa, ſit libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam prædicti A.in laicum feodum prædicti B.vel è contrario: utrum tant̄ terræ vel redditus

ditus cum pertinentiis in tali villa, sit laicum seodum prædicti B. vel libera eleemosina ipsius A. Si autem constituatur aliquis justitiarius de banco vel alius & solus cõstituatur, tunc fiat ei breve patens de justitiaria in hac forma. ¶ 13. Rex dilecto & fideli suo tali salutem. Scias quòd constituimus te justitiarium nostrum unà cum iis, quos vobis duxeritis associandos vel assumendos, ad assisam novæ disseysinæ capiendam, quam A. arramavit corã vobis per præceptum nostrum versus B. & alios nominatos in brevi nostro originali de libero tenemento suo in tali villa, vel sic, ad capiendam assisam mortis anteceſſoris, vel aliam quamcunq; secundum formam brevis. Et ideò vobis mandamus, quòd ad diem & locum, &c. ut suprà, facturi, &c. salvis, &c. mandavimus, &c. in cujus, &c. & fiat breve vicecomiti super eodem clausum, quòd venire faciat assisam coram justitiariis in hac forma. ¶ 14. Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis talis, &c. & sic totum originale de verbo in verbum, usque: Et tenementum illud esse in pace, usque ad certum diem, quem dilect⁹ & fidelis noster talis tibi scire faciat & interim, &c. & summoneas eos, &c. quòd sint coram præfato tali & sociis suis quos, &c. ad certum locum quem tibi scire faciat, &c. parati, &c. & sic fiet de aliis assisis. Et in quo casu, contingit multotiens quod aliqua de causa fit tali justitiario associatio alterius justitiarii ad impetrationem disseysitoris fortè, ut captio assisæ differatur & in fraudem, & quo casu si talis venerit, bonũ est, si autem non, nihilominus procedet assisa, quia plus habet authoritatis breve patens de capienda assisa, quàm breve clausum de associatione: nisi ita sit ꝙ mandetur expresè quòd sine tali non capiatur. Si autem primò summonita fuerit assisa coram justitiariis fortè apud Westm̃. & constituantur postmodum justitiarii in com̃ ut captio assisæ maturetur, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 15. Rex A. B. C. salutem. Sciatis quòd constituimus vos justitiarios nostros ad assisam ultimæ præsentationis capiendam, quæ summonita fuit coram justitiariis nostris apud Westm̃ inter A. querentem & B. impedientem de ecclesia tali, & ideò vobis mandamus, &c. ut suprà. Mandavimus enim vicecomiti nostro tali, quod venire faceret coram nobis tali die, & tali loco, vel ad certos diem & locum quando ad hoc intendere poteritis, recognitores assisæ illius ad faciedã assisam illam, in eo statu & sicut venire debuerunt tali die coram justitiariis nostris apud Westm̃ ad idem faciend. Mandavimus etiam ei quòd scire faciat prædicto B. quòd tunc sit ibi auditurus assisam illam in eodem statu quo atterminata fuit coram justitiariis nostris apud Westmonasterium tali die, &c. non obstante eo, quòd idem dies datus fuit ipsi B. p essonium suum postquam defaltam fecerat coram eisdem justitiariis apud Westm̃: & sive venerit sive non, procedatis ad illam assisam capiendam, tum propter lapsum sex mensium, tum ꝙ si præsens esset nihil dicere posset contra assisã, quare remaneret post p̃dictam defaltam q fecit in præfata curia apud Westm̃: In cujus rei testimonium, &c. Teste, &c. Aliud breve de eodem clausum vic. dirigendum est in hac forma. ¶ 16. Rex vic. salutem. Scias quòd constituimus tales justitiarios nostros ad assisam ultimæ præsentationis capiendam, quæ summonita fuit coram justitiariis

nostris

noſtris apud Weſtm̃.inter tales,ad recognoſcendum quis advocatus,&c.& ſic totum originale. Et ideò tibi præcipimus, quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores ejuſdem aſſiſæ, & illos ſine omni dilatione venire facias coram juſtitiariis noſtris apud talem locum tali die ad faciendam recognitionem aſſiſæ illius, ſicut venire debuerunt coram juſtitiariis noſtris apud Weſtmonaſterium tali die ad idem faciend' conſtitutos. Scire etiam facias prædicto B. & ſic deinceps per omnia ſicut in brevi præcedenti uſque ad clauſulam (in cujus rei,&c.) Et habeas,&c. Teſte,&c. Cùm autem aſſiſa mortis anteceſſoris poſita fuit aliquando coram talibus juſtitiariis in com̃ & poſt defaltam vel eſſonium vel diem datum vel warrantum vocatum poſita fuerit coram juſtitiariis noſtris itinerantibus,& primo die nõn venerit tenens,tunc ſummoneatur quòd ſit coram talibus juſtitiariis itinerantibus per tale breve.¶ 17. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores,&c. A.quòd ſit coram talibus juſtitiariis itinerantibus, ad audiendam aſſiſam mortis anteceſſoris, quam B. in curia noſtra, coram talibus juſtitiariis noſtris ad hoc conſtitutis, arramavit verſus eundem A.de tanta terra cum pertinentiis in tali villa,ita quòd aſſiſa illa tunc procedat in eodem ſtatu in quo fuit apud talem locum,& quando poſita fuit coram præfatis juſtitiariis itinerantibus. Et venire facias coram eiſdem juſtitiariis noſtris itinerantibus apud p̃dictum locum C.D.E.recognitores ejuſdem aſſiſę ad p̃fatum termiñ,ad faciendam aſſiſam illam,& habeas ibi nomina recognitor̃ & hoc breve Teſte,&c. Si verò conſtituiſſe debeant juſtitiarii ad aliquam inquiſitionem faciendam, vel de contentionibus habitis inter aliquos de libertatib⁹,vel de roberia vel de aliis, ſicut de injuriis & hujuſmodi,ſi duo conſtituantur vel plures,fiat ſingulis eor̃ breve clauſum in hac forma.¶ 18.Rex dilecto & fideli ſuo A.ſalutem,ſciatis quòd conſtituimus vos juſtitiarium noſtr̃ ſimul cum B.ad quandam inquiſitionem faciendam inter C. querentem & D.ſuper contentionibus inter eos ortis de talib⁹ libertatibus, & de talibus occupationibus feodor̃, & de quibuſcunq; aliis injuriis, roberia, verberibus & plagis, & hujuſmodi, de quibus contentio fuerit inter eos ſecundùm formam litterarum noſtrarum quas inde miſimus Viceco. noſtro tali, & ideò vobis mandamus, rogantes quatenus ad diem quam prædictus Vicecomes noſter vobis ſcire faciat, accedatis apud talem locum ad inquiſitionem ſimul cum prædicto B. & præfato vic.noſtro faciendam, ut diligentiam veſtram & diſcretionem meritò debeamus commendare. In cujus rei,&c. Teſte,&c. Et fiat aliud breve conſocio ſuo conſimile & clauſum,& etiam ſuper eodem fiat breve vicecom̃ clauſum in hac forma.¶ 19.Rex vicecomiti ſalutem,præcipimus tibi, quòd aſſumptis tecum dilectis & fidelibus noſtris A.& B.quos ad hoc juſtitiarios noſtros cõſtituimus,in propria perſona tua accedas ad talem locum, & illic coram te & coram præfatis juſtitiariis noſtris venire facias viginti quatuor de legalioribus & diſcretioribus militibus de com̃ tuo per quos rei veritas,&c. & qui nec p̃dictos C. & D. aliqua affinitate attingant, vel qui aliquo modo nõ ſint eſſoniabiles,ad recognoſcend̃ ſuper ſacramentum ſuum,ſi prædictus C.

prædictum

ꝑdictum D.robbavit,vel aliam injuriam ei fecit contra pacem noſtram,& ita ꝙ oñia ꝓcedant ſecundꝫ querelam querentis.Et tunc ſic.Et inquiſitionem illam,vel inquiſitionem q̃ inde feceris,venire facias coram nobis, vel ſcire facias nobis tali die vel ſine dilatione.Et ſcire facias ꝑdicto D. ad quem diē facere volueris inquiſitionem illā,ut inde tempeſtivè ꝓmuniatur,& ut ꝑdicta inquiſitio in ꝑſentia utriuſq; ꝓcedat,ſi voluerint intereſſe:& ita te habeas in hoc negotio,&c. Teſte,&c. Et infiniti ſunt caſus,& formæ infinitæ quib⁹ conſtituuntur juſtitiarii,ſecundꝫ ꝙ inferiùs videri poterit in multis locis. Sed hæc ad ꝑſens ſufficiant exempli cauſa.

Cap. XII.

1 ¶ De modo & ordine proponendi actiones corã juſtitiariis & de eorũ officio. 2. Breve ne quis implacitetur ſine brevi & præcepto domini Regis. 3 De ordine actionũ.4 Quòd prius agendum eſt ſuper poſſeſſione quã ſuper proprietate.5 De actionib⁹ vi bonorũ raptor⁹. 6 De ordine actionum in triplici.

IN adventu juſtitiarioꝝ ad omnia placita ex juriſdictione ſibi delegata, ꝓtinent ad eos audire querelas ſinguloꝝ & petitiones, ut unicuiq; juſtitia fiat,& ꝙ ſuum fuerit tribuatur.Et ſi ſit qui putat ſe habere petitionem,actionibus debet experiri, quia nemo ſine actione experitur, & hoc non ſine brevi ſive libello conventionali,quia nemo de libero tenemẽto ſuo ſine brevi vel ejus ꝓtinentiis, niſi gratis voluerit,reſpondebit. Quòd ſi ad hoc injuſtè arctatus fuerit,ſubvenitur ei ꝑ tale breve dñi Regis Vicecomiti directum in hac forma. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi quòd non implacites nec implacitari ꝓmittas talem de libero tenemẽto ſuo in tali villa ſine ſpeciali ꝑcepto noſtro vel capitalis juſtitiarii noſtri Teſte,&c. Et ſicut non debet ſine brevi reſpondere,ita nec debet ſine judicio diſſeyſiri. Et dicitur ideò breve, quia rem de qua agitur & intentionem petentis paucis verbis breviter enarrat,ſicut facit regula juris, q̃ rẽ q̃ eſt breviter enarrat, & ideò videtur quòd ſine brevi ſive libello,non debet quis experiri in judicio,ne mutari poſſit petentis intentio vel mod⁹ petendi.Item ſine brevi nõ debet quis experiri,nec tenens ſine brevi reſpondere de ꝓtiñtiis,non magis q̃ de ipſo tenemẽto, ſicut de paſtura & aliis de quibus Vicom̃ & Comitatus non habent recognitionem,ſicut de placito namii vetiti, ꝓ ſervitiis & conſuetudinib⁹,quia ubicunq; loquela deducta fuerit in curiam Baronum vel aliorum qui libertates habent de averiis captis & detentis contra vadium & plegiũ,& querela ꝓvenerit ad comitat̃,ſi contentio fiat de terra,ſervitiis & conſuetudinibus, paſtura vel hujuſmodi q̃ pertinent ad liberum tenemẽtum ſine brevi,remanebit loquela,& querens ſibi ꝓquirat ſi voluerit,& tenens ſemꝑ in ſeyſina moretur. Et quoniam quandoq; competat uni actio unica contra unum, quandoq; plures contra unum vel plures qui tenent in communi vel ſeparatim & per ſe quandoq; competunt plures actiones vel una pluribus qui tenent in communi contra unum vel plures,quaꝝ quædam ſunt ꝑjudiciales,eò quod primò debent terminari ſecundùm quod ſunt criminales

minales vel civiles, & si omnes criminales, tunc una major & altera minor, vel si una criminalis & altera civilis, vel si omnes civiles in rem vel in personam, & si in rem, vel super possessionem vel super proprietatem, ideò de ordine actionum & judiciorum, & q̃ actio debeat alteri præferri. ¶ 3. Et in Primis sciendum, quòd si alicui plures competant actiones criminales contra unum vel plures, illa q̃ major est primò debet terminari, ne maleficia remaneant ĩpunita, & extinguatur pœna, ut si de minori crimine priùs ageretur, sic extincta persona criminosi, extingueretur pœna in majori, sicut videri poterit, ut si quis accusatus fuerit de furti crimine, vel homicidii, & similiter de crimine læsæ majestatis & convictus, graviùs punitur crimen læsæ majestatis quàm crimen furti vel homicidii, quia ex uno sequitur quòd criminosus trahitur, frangitur, & suspenditur, ex alio non sequitur nisi tantùm suspensio. Et ideò si de minori crimine priùs ageretur, ita extingueretur pœna in majori ꝑ parte, scilicet quòd non traheretur nec frangeretur, q̃ esse non debet. Si autem duæ vel plures cõpetant actiones contra unũ, quar̃ una criminalis sit & altera civilis, criminalis priùs debet terminari, & est ratio, quia si quis appellatus est de vita & mẽbris, competit ei exceptio, contra qlibet agentem civiliter quòd appellatus ei respondere non tenetur antequã se defenderit in criminali, nec mutare poterit statum suum quamdiu dubius fuerit status ꝑpter crimen. Si autem contra unum duæ cõpetant actiones civiles, quar̃ una in ꝑsonam & alia in rem, utraque simul poterit intentari, quia neutra aliam tollit vel excludit, ex quo sese inter easdem ꝑsonas compatiuntur, ac si unus illas contra plures intentaret. Si autem utraq; fuerit in rem, & utraq; super possessione, illa quæ fuerit super possessione ꝑpria priùs terminari debet, sicut in assisa novæ disseysinæ, q̃ illa quæ fuerit super possessione aliena, sicut assisa mortis antecessoris, de morte alicuj⁹ antecessoris. Si autem plures petierint seysinam ꝑpriam versus unum, per assinam novæ disseysinæ, ultima seysina priùs erit determinanda, & sic fiat de pluribus quod de duobus. Et illud idem fiat de assisa mortis antecessoris si plures petant versus unum per assisam. Si autem uni competant plures actiones civiles versus unum, tam super possessione propria & aliena, quàm super proprietate, petens habet electionem, quam primò voluerit intentare, & una electa, ad alias regressum non habebit pendente illa, si processerit secundùm ordinem actionum, & si ordine non servato processerit ad illas, postmodùm regressum non habebit, & unde si plures competant actiones versus unum, sicut assisa novæ disseysinæ de possessione ꝑpria, & assisa de seysina antecessoris, & breve de ingressu, & breve de recto, primò (si velit ordinem servare, quòd una terminata possit ad alias habere ingressum) eligat actiones super possessione, & illam primò de seysina ꝑpria, & postea de seysina aliena, & tunc demùm agat de proprietate, & primò eligat actionem de ingressu, & postea super ipso recto, quia si primò elegerit agere super ipso recto, nunq; postmodum regressum habebit ad inferiores, nisi ita sit q̃ aliquando per narrationẽ reverterat̃ breve de recto in breve de ingressu, quia quamvis teneat ordo, ut p̃dict' est, de actione in actionem ascendendo usq;

ad

ad breve de recto, nunquam tenebit ordo descendendo à superiore actione ad inferiorem. Item incidit quandoq; quæstio ꝓprietatis in actionem intentatam super ipsa possessione, sive possessorium intentetur causa recuperandæ possessionis, sicut in assisa novæ disseysinæ, vel adipiscendæ possessionis, sicut assisa mortis antecessoris, & quo casu, simul quandoq; intentatur proprietas cum petitorio judicio, quoad cognitionem possessionis, & non quoad ꝓnuntiationem sup ꝓprietate. Et sæpius inquirendum erit de ipsa ꝓprietate, ut de possessione magis constare possit, & sic nihil cõmune habet possessio cum ꝓprietate, quoad ꝓnuntiationem, licèt quoad cognitionem, ut prædictum est, quia fortè aliter judex non posset cognoscere de uno.s.de possessione, nisi prius cognosceret de reliquo.s.de ꝓprietate, ꝓnuntiatio verò justitiarii erit super possessione. Et notandum quòd verbum possessionis quandoq; ponitur ꝓ re possessa, & quandoq; ꝓ restitutione. ¶ 4. Et quòd de possessione prius agendum sit quàm de ꝓprietate, & quòd causa possessionis est præmittẽda, quãvis in fine debet ꝓprietas prævalere, videri poterit manifestè. Quia esto, quòd justitiarius prius de ꝓprietate & recto ꝓnunciet, quàm de possessione inter aliquos, si posteà de possessione cognoscere voluerit inter eosdem, nihil ageret, quia placitum de recto, quod præcessit inter eosdem de eodem teneñto, recognitionem, de petendo seysinam ꝓpriam vel alienã de eodem teneñto, extinguit inter eosdem, quia placitum de recto utrumq; jus determinat, tam possessionis quàm ꝓprietatis. Ut de termino s. Trinitatis anno regni regis H. tertio, in coñ Eborũ, assisa mortis antecessoris si Wilhelm⁹ le Senescal. Et idem erit si duo implacitaverint unum, unus videlicet ꝓ recognitionem in causa possessionis, & alius per breve de recto in causa ꝓprietatis, suspenditur placitum ꝓ breve de recto, donec sciatur cui debeat possessio remanere, ubicunq; fuerit placitum de recto, in curia dñi regis vel in Coñ. Et si possessio ꝓ recognitionem tenenti remanserit, tunc demum ꝓcedat placitum de recto inter eos: Si autem tenens amiserit ꝓ recognitionem, tunc cadit breve de recto, & tunc agat petens versus eum qui evicit ꝓ recognitionem. Sed cùm ꝓsequutio ꝓ breve de recto ita suspensa sit ꝓ recognitionem, petens ꝓ breve de recto semper apponit clameum suum, ꝓ quocunq; feratur sententia in causa possessionis. Et quòd prius cognoscendum sit de possessione quàm de ꝓprietate si violentia adhibita sit, ꝓbatur. ff. Ad legem Juliani de vi publica. Lege, Si de vi, ubi dicitur, quòd si de vi & possessione vel dominio quæratur, antè cognoscendum est de vi, quàm de proprietate rei, & etiam prius quæritur de vi quàm de jure dominii sive possessionis. Item est & alia ratio, quòd qui rem petere voluerit, si cautè sibi ꝓviderit, videat primò an aliqua ratione nanciscì possit possessionem: quoniam commodius est possidere quàm petere. Multi enim sunt qui si possessionem habuerint, se defendere poterunt per exceptionem: si autem fuerint extra, vix aut nunquam fortè recuperabunt per actionem. De hoc autem quod dicitur, quod qui primo petierint per breve de recto, quòd ad inferiores actiones descendere non possit, videndum qualiter usus fuerit brevi de recto. Sunt quidam

dam qui dicunt, quòd si in tantum usus fuit petens per breve de recto quòd tenens summonitus sit, & ad summonitionem essoniatus, quòd hoc sufficit quòd regressum non habeat ad actiones inferiores, quia tunc inceptum est placitum cum effectu, per breve de recto. Quidam autem dicunt contrarium, quòd non est inceptum cum effectu, antequam summonitus comparuerit, & ad breve responderit, vel warrantum vocaverit, vel ulteriùs processerit. Sed re vera, sufficit si fiat ut primò dictum est. Et hæc vera sunt, si breve, per quod actio incepta est, teneat in suo casu. Ut si assisa mortis antecessoris impetrata fuerit, & non jacuerit inter partes, pro non impetrata reputabitur, et ideò descendere poterit petens ad assisam novæ disseysinæ ad seysinam propriam recuperandam. Eodem modo videtur quòd esse debeat, si quis usus fuerit & impetraverit parvum breve de recto, secundùm consuetudinem manerii domini Regis, ubi impetrasse debuit magnum breve patens: si eo utatur, nihilominùs habebit regressum ad breve magnum ad petendum liberum tenementum suum, et è contrario: quia cùm in suo casu non sunt impetrata, ideò nulla. Si autem utraque actio duorum versus unum super proprietatem, & ubi uterque agere poterit tam super possessione quàm super proprietate, sed ratione diversorum temporum: semper de ultima seysina priùs erit cognoscendum, et si de ultima seysina constare non possit, tunc observetur quòd dicitur, quòd qui priùs appellat priùs agat, quod fallit in quatuor casibus. Cùm autem ab una parte, plures actiones civiles proponantur versus unum vel plures, de pluribus rebus & diversis, poterit qui eas proponit, quam voluerit præmittere, & omnes simul tractare. De hoc autem quod dicitur, quòd si plures alicui competant actiones, una debet experiri, et una electa ad alias non poterit recurrere pendente prima: Sciendum est, quòd istud fallit in quatuor casibus. Primus casus est, quòd cùm quis plures habeat actiones, vel duas de una re quæ fuerint contrariæ, si utrasque proposuerit, audiri non debet, magis quàm si contraria allegaret. Oportet igitur quòd unam istarum proponat, quam voluerit, quia sese non compatiuntur nec simul stare possunt, quia una excludit aliam: Ut si quis peteret simul sortem & usuras, & terram in dominico & ad terminum. Secundus casus est, ut si illa quæ primò proponitur, pendeat ex alia & quæ posteriùs proponi deberet per ordinem, ut si quis tanquam hæres petat debitum hæreditarium, antequam se probaverit hæredem, & posteà vult inquiri si sit hæres vel non. Præpostera est enim talis petitio. Item si quis petat fundum, rei vendicatione, & statim vult percipere fructus vel colligere, antequam fundum acquisiverit, vel de fructibus agere, antequam prima actio terminetur de principali, repelli debet à secunda actione de fructibus. Primò enim debet constare de re principali per actionem primam, cujus esse debeat, & posteà de ejus pertinentiis. Et unde videtur rationibus prædictis, quòd si quis petat manerium cum pertinentiis, ad quod pertineat advocatio, sicut de pertinentiis, et pendente placito de manerio, antequam convincatur cujus esse debeat, contingat ecclesiam vacare,

vacare, & ille qui petit manerium, præsentaverit antequam principale terminetur, si placitare voluerit, non audietur per breve de quare impedit nec de ultima præsentatione, & plures sunt hujusmodi actiones, & infinitæ. Tertius casus est, cùm secunda sit præjudicialis primæ, ꝙ non est in primo casu, sed è converso. Ut si à te petam fundum Tycianum quem tu possides, & negas meum esse, & petam viam ad ipsum fundum Tycianum per fundum Sempronianũ qui Tycii est, non sum audiendus in hac secunda actione de via, quæ præjudicat primæ, & quia primò oportet discutere cujus debeat esse fundus Tycianus, ad quem via pertinere debeat. Item si vendico à te aliquem fundum, & antequam convincatur, velim interim tecum agere de communi dividundo, non sum audiendus, ꝑ eo quòd ꝑ hanc actionem de dividendo præjudicatur primæ, de principali recuperando. Quartus casus est, si tales sint actiones ꝓpositæ, quod una tollitur electione alterius, ut si agam in causa ꝓprietatis ꝑ breve de recto, et posteà velim recurrere ad aliam quæ sit de possessione, non possum, quia ꝑ hoc fieret præjudicium primæ, & tamen utraq; actio tam ꝓprietatis quàm possessionis sub actione de ꝓprietate continetur. ¶ 5. Et notandum in fine, quòd cùm quis plures habeat actiones concurrentes de eadem re, una debet experiri, ut F. quòd metus causa. L. similiter, si coactus & C. de tributoria actione. L. quòd in hæredem ff. Eligere. Sed videtur contra F. quorum legatorum L. prima. Ubi dicitur quòd si duæ competant actiones quas actor sciat sibi competere, et ꝓtestatus fuerit ex una rem suam consequi velle, licebit ei, et ita potest indefinitè ꝓponere actiones. Solutio. Ubi certus sùm duas mihi competere actiones, eligere cogor, ut F. de tributoria L. ꝙ in hæredem. ff. Eligere. Si autem ignorem quæ mihi competat, tunc sub generali verbo, indefinitè possum ꝓponere actiones, ut in L. contraria. Vel ubi ex confessione adversarii dependet mea actio, cogitur adversarius exprimere cùm fuerit interrogatus, utrum ꝑ hærede vel ꝑ possessore possideat, ut sciatur ꝑ medium, quæ actio mihi competat actori: licèt titulũ suæ possessionis dicere nemo cogatur. Ut C. de hæredibus L. cogi possessorem. Item si quis duo brevia simul vel diversis temporibus impetraverit, dum tamen ille usus fuerit, electo uno brevi ꝑ ꝙ agere voluerit & alio priùs usus fuerit, ex secundo agere non poterit, antequam se retraxerit à primo, ut de abbate de Ryvall & Petro de Sabaudia coram rege. Et notandum quòd ubi duæ actiones de eadem re concurrunt, aut sunt rei ꝓsecutoriæ, aut pœnæ. Si autem rei tantùm, tunc in electione actoris erit quam voluerit eligere, ut p̃dictũ est. Et una electa &c. ut suprà. Ut F. locati, L. si merces. ff. Culpæ nomine. Si autem pœnæ, tunc aut ex uno facto vel diversis, ex uno & eodem facto, ut si quis aliquid ꝑ vim rapuerit, tenetur actione furti, & interdicto unde vi, in quo casu, una electa, non potest recurrere ad aliam, nisi quatenus minus consecutus fuerit ex una: ut F. de privatis delictis L. non utique, et F. de actionibus & obligationibus. ff. Si servum. Si autem ex diversis factis, tunc neutra tollitur per aliam, et ibi duæ actiones de eadem re concurrentes, una aliam non consumit, ut in Justic. Item notandum quòd pœnalis actio non datur in hæredes,

nec transit in eos, nisi lis fuerit contestata cum defuncto. Ad hoc facit F. de pullicianis & vectigalibus L. interdum. ff. pœnæ. Ubi dicitur, quòd pœnæ ab hæredibus peti non possunt, si non est quæstio mota vivo illo qui delinquit. Et hoc sicut in cæteris quoq; pœnis, ita & in vectigalibus. Item in causa criminis, & maximè si civiliter agatur. Et injuriarum, illustres personæ ꝑ ꝓcuratorem agere possunt ut iij. Q. ix. in fine & C. de injuriis L. ultima. Item in eo quòd pœnalis est, non datur in hæredes similésq; personas, nisi in quantum ad eos ꝓvenerit. Item si contra pupillum agatur, vel furiosum, ad damna inde non tenentur, nisi in quantum ad eos pervenerit ut suprà: quia affectu carent, nisi pupillus fortè doli capax sit. ¶ 6. Item actio civilis cùm aliquando triplex sit, & quasi mixta. s. personalis, pœnalis & rei persecutoria, sicut de restitutione spoliatorum, quòd res corporalis & immobilis restituatur spoliato, vel quòd res incorporalis, sicut jus aliquod, in debitum statum reformetur. Sicut dici poterit de servitutibus, ut de jure eundi, agendi, & de jure pascendi in fundo alieno, & hujusmodi: benè poterunt hæc omnia unica actione terminari, sicut per assisam novæ disseysinæ, secundùm diversas species disseysinarum. Personalis enim est, quia tantum datur spoliato, & competit contra spoliatorem in eo quòd pœnalis est. Est etiam pœnalis ꝓpter delictum, quia injustè & sine judicio, & quandoque persequitur spoliatorem, si spoliator superstes sit, & in eo quòd pœnalis est extinguitur ꝑ mortem utriusq;, vel alterius ipsorum. Est etiam restitutoria tantùm aliquando, & non pœnalis, quantum ad eos qui immunes sunt à delicto disseysinæ, quia pœnã sentire non debet, qui immunis est à culpa, secundùm quod inferiùs dicetur de assisa novæ disseysinæ. Item ex uno facto injurioso, plures possunt oriri actiones pœnales in causa civili, & uni competere vel pluribus contra unum vel plures, & omnes simul benè poterunt intentari, cùm non sint contrariæ vel præjudiciales, sed sese compatiuntur, ut videri poterit, ut si quis nihil juris habeat in fundo alieno, nec aliquam servitutem, contra voluntatem domini, cujus fundus ille fuerit, fossatum levaverit, plures competere poterunt ex hoc domino fundi actiones. s. assisa novæ disseysinæ de libero tenemẽto, ex quo talis sic novum opus fecerit in fundo alieno, & rem alienam sic invito domino contractaverit. Ex hoc etiam poterit ei competere & alia, quòd fossatum illud levatum est ad nocumentum liberi tenemẽti sui, eò fortè quòd per fossatum illud poterit obstrui via aliqua. Item competere poterit ei & tertia, quia per fossatum illud poterit alicujus aquæ cursus injustè ad nocumẽtum domini diverti, & quia ibi sunt plures injuriæ ex uno facto, ꝑ hoc poterit delinquens pluribꝰ actionibꝰ teneri uni, & aliquando pluribus, & poterit ille cui injuriatum est omnibꝰ simul si voluerit experiri, vel vicissim, plures enim actiones pœnales de eadem re sive de eodẽ facto concurrentes, una aliam non consumit, quia quatenus minus consequitur ꝑ unam, consequi poterit si voluerit ꝑ aliam, si vicissim egerit & succesivè. Sed cùm plures competant actiones ex uno facto, ut prædictum est, videndũ erit utrum omnes injuriæ unica actione possint terminari, quia cùm lites restringendæ sunt, non expedit pluribus actionibus

nibus uti, cùm una sufficiat pro omnibus, ad demoliendum illud totum quod injuriosè factum est, & ad pristinum statum reformetur, quòd res sit sicut solet esse & debet. Unde necessarium erit quòd procedat assisa novæ disseysinæ, quòd fossatum omnino prosternatur, & fiat tenementum adeò planum sicut esse solet : per hoc enim poterit via obstructa aperiri, & aqua trestornata recipere cursum debitum, & sic possunt omnes injuriæ unica actione terminari & secundùm diversitatem nocumentorum poterunt damna æstimari. Si autem primò tantùm ageretur de via obstructa, adhuc pro magna parte remanere poterit injuria de fossato & aqua trestornata, & si primò tantùm de aqua trestornata, adhuc remanere posset in magna parte injuria de fossato, & etiam omnino de via obstructa, & ideò melius est quòd per unicam actionem omnes illæ simul terminentur injuriæ, quàm per plures. Item ex uno delicto sive ex facto, plures oriri poterunt actiones criminales & pœnales, & competere pluribus sicut uni, & contra unum & plures, sive nascuntur ex uno facto vel pluribus, secundùm quod plenius dicetur infrà de placitis coronæ, de appellis & pœnalibus actionibus. Item ex uno facto vel delicto, plures possunt oriri actiones pœnales, & pluribus competere sicut uni, ut si cui injuria illata fuerit per illos qui sunt sub sua potestate, sicut sunt filius, filia, vel alii qui sunt de alicujus familia, & in servitio suo verbaraverit, vulneraverit, & malè tractaverit contra pacem, competit ei quidem actio, qui ictus sustinuit & vulnera, et ipsam violentiam directa, ut consequatur suum interesse secundùm æstimationem injuriæ. Competit etiam domino actio indirecta, quatenus suâ interfuit non caruisse servitiis famulorum & operibus servorum & hujusmodi. Competit etiam domino actio ex hoc, si tales verberati sunt vel pulsati in dedecus ipsius domini, etiam si servitio & operibus servorum non caruerit, & ita poterit interesse sua aliquando, ratione alterius istorum, & aliquando ratione utriusque, ut si dicat se nolle sustinuisse damnum pro tanto, nec pudorem vel dedecus pro tanto, conjunctim vel divisim. Sed videndum inter cætera quæ istarum sit præjudicialis, & si una dependeat ex alia, et videtur quòd sic : quia esto quòd serviens vel servus, cui violentia illata est, in probatione sua defecerit, licèt querela vera sit, videtur quòd per hoc extincta sit actio domini, quia si factum non probetur, quòd est principale, valere non debeat aliquid quod dependeat ex eo, & proinde quòd talis non verberatur ad dedecus ipsius, nec ad damnum. Sed revera quamvis talis in probatione sua defecerit, nihilominùs subesse possit verum, quòd ita fuit. Et unde si unus non probaverit, alius potest. Idem erit si tales se retraxerint vel sequi noluerint.

Incipit tractatus ſecundus Libri tertii, in quo tractatur De Corona.

Cap. I.

1 ¶ *Qualiter procedere debent juſtitiarii in Itinere ſuo & quo ordine. 2. De ſacramento xij. militum electorum ad dicendum veredictum in placitis coronæ. 3. Capitula de quibus xij. reſpondere debent.*

EActa coram juſtitiariis itinerantibus generali ſummonitione, ad certos diem & locum, quæ ad minus continere debet ſpacium xv. dierum, videndum erit in primis, qualiter ꝓcedere debeat & quo ordine. Et ſciendum quòd in primis incipere debent de placitis coronæ, in quib⁹ terminantur actiones criminales, tam majores quàm minores, niſi ipſe dominus Rex fortè in aliqua parte aliter duxerit faciendum. Et inprimis legantur brevia, quæ dant eis authoritatem & poteſtatem itinerandi, ut ſciri poterit de eorum authoritate: quibus auditis, ſi juſtiariis placuerit, quidam major eorum & diſcretior, publicè coram omnib⁹ proponat quæ ſit cauſa adventus eorum, & quæ ſit utilitas itinerationis, & quæ cõmoditas ſi pax obſervetur, & ꝓponi ſolent verba iſta ꝑ M. de Pateſhull. In primis de pace domini regis & juſtitia ejus violata, ꝑ murdritores & robbatores & Burglatores, qui malitiam ſuam exercent die ac nocte, non ſolùm in homines, de loco in locum itinerantes, ſed in homines in lectis ſuis dormientes, & quòd dñs Rex mandat omnib⁹ fidelibus ſuis, quòd in fide qua ei tenentur, & ſicut ſua ſalvare voluerint, eſſeax & diligens præſtent conſilium & auxilium, ad pacem & juſtitiam ſuam conſervandam, & malitiam prædictorum tollendam & reprimendam, & hujuſmodi plura. Quibus ꝓpoſitis, debẽt juſtitiarii ſe transferre in aliquem locum ſecretum, & vocatis ad ſe quatuor vel ſex vel plurib⁹ de majorib⁹ de Coñ, qui dicuntur buſones coñ, & ad quorum nutum dependent vota aliorum, & ſic inter ſe tractatum habeant juſtitiarii ad invicem, & oſtendant qualiter à dño rege & conſilio ſuo ſit ꝓviſum, quòd omnes tam milites quàm alii qui ſunt quindecem annorum & ampliùs, jurare debent quòd utlagatos, murdritores, robbatores & burglatores non receptabunt, nec eis conſentient, nec eorum receptatoribus, & ſi quos tales noverint, illos attachiari facient, & hoc vic. & ballivis ſuis monſtrabunt, & ſi huteſium vel clamorem de talibus audiverint, ſtatim audito clamore, ſequãtur cum familia & hominib⁹ de terra ſua. Ad q̃ notari poſſit, quòd ſi quis feloniam fecerit, & ſtatim capt⁹ fuerit, levato huteſio, ceſſabit ſecta. Et unde ſi homo ꝑ infortunium oppreſſus fuerit, ſubmerſus, vel aliquo alio modo mortuus, vel interfect⁹, ſtatim levetur huteſium, ſed ſequi non oportet de terra in terram, villa in villam, cùm ma-

malefactor captus sit. s. la bane. Et posteà traceam conducant per terram suam, & in fine terræ suæ illam monstrabunt dominis terrarum vicinarum: Et sic quòd fiat secta de terra in terram cum omni diligentia, donec malefactores comprehendantur, & quòd non remaneat tracea facienda, nisi impedimẽtum interveniat p noctem supervenientem, vel alia rationabili causa, et quòd illos quos suspectos habent p posse suo arrestabũt, non expectato mandato justitiarii vel vic. & quòd inde fecerint, scire faciant justitiariis vel vic. Jurabunt etiam quòd si aliquis venerit in villã vel Burgum vel alibi, et emerit panem, cervisiam vel alia victualia, & suspectus habeatur quòd hoc sit ad op⁹ malefactorum, ipsum arrestabunt, et ipsum arrestatum vic. vel ballivis suis liberabunt. Jurabunt etiam quòd nullum de nocte recipient in domũ suam ad hospitandum, nisi benè not⁹ sit, et si fortè ignotum aliquem hospitaverint, quòd non pmittent eum in crastino recedere ante clarum diem, et hoc sub testimonio trium vel quatuor proximorum vicinorum. Convocentur postmodùm servientes & ballivi hundredorũ, & per ordinẽ irrotulẽtur hundredarii sive wapentakia et nomina servientũ, quorum quilibet affidabit, quòd de quolibet hundredo eliget quatuor milites, qui statim veniant coram justitiariis ad faciendum præceptum dñi regis, et qui statim jurabũt, quòd eligent xij. milites vel liberos et legales homines, si milites non inveniantur, qui neminem appellant, nec sunt appellati, nec malè crediti de pace infracta, de morte hominis, vel alio maleficio, & per quos negotia dñi regis possint meliùs et utiliùs expediri. Et nomina eorum xij. statim imbreviari faciant in quadã schedula et illã liberent justitiariis, qui etiã cum venerint, jurabunt in hac forma, prim⁹ sic. ¶ 2. Hoc audite justitiarii, quòd ego veritatem dicam de hoc q̃ à me interrogabitis ex parte dñi Regis, et fideliter faciam id q̃ mihi præcipietis ex parte dñi Regis, et p aliquo non omittam, quin ita faciam p posse meo, sic me deus adjuvet, et hæc sancta dei evangelia. Et post eum jurabit quilibet aliorum seperatim, et p se. Tale sacramẽtum quale A. prim⁹ jurator. s. hic juravit, ego tenebo ex parte mea, sic me deus adjuvet & hæc sancta &c. Et cùm ita juraverint omnes, legantur eis capitula p ordinem, de quib⁹ coram justitiariis respondebunt. Quib⁹ sic auditis, statim dicatur eis, quòd de quolibet capitulo, seperatim & p se sufficienter, distinctè & aperte respõdeant in veredicto suo, & illud habeant ad certum diem, & secretè dicatur eis, quòd si sit aliquis in hundredo vel wapentakio suo, qui malè creditus sit de maleficio aliquo, illum statim capiant si possint, si autem non, tunc secretò habere faciant justitiariis nomina talium, et omnium illorum qui malè crediti sunt in quadam schedula, et præcipietur vicec. quòd illos statim capiat, et captos venire faciat coram justitiariis, ut justitiarii de iis faciant justitiam. Capitula verò quæ illis duodecim proponenda sunt quandoque variantur, secundum varietatem temporum & locorum, & quandoque augentur, quandoque minuuntur. Sed tamen aliquid dicatur de Capitulis (exempli causa) qualiter per ordinem proponuntur. ¶ 2. Inprimis de veteribus placitis coronæ, quæ aliàs fuerunt coram justitiariis, & non fuerunt

terminata. De novis placitis coronæ, quæ posteà emerserunt tempore pacis, p q notari poterit p capitula ista, quòd non erit quærendum de placitis illis coronæ quæ emerserunt ante aliud iter justitiariorū, & quæ coram eis ꝑposita non fuerunt. Et si aliquis illorū de hujusmodi fuerit accusatus, inde habebit exceptionem, & etiam possunt juratores xij. de alio itinere argui de pjurio, ut de termino s. Michaelis annī regni regis H. nono incipiente decimo, de quodā Henrico Romband in comitat Hertford. De illis qui sunt in misericordia domini regis, & non sunt amerciati, ad q videndum, qualiter quis sit amerciandus. Et sciendum quòd miles & liber homo non amerciabitur nisi secundùm modum delicti, secundùm q delictum fuit magnum vel parvum, & salvo contenemento suo. Mercator verò non nisi salva merchandisa sua: Et villanus autem non nisi salvo wannagio suo, & hoc p judicium ꝑborum hominum de vitineto, qui affidabunt simul cum serviente. Comites verò, vel Barones non sunt amerciandi, nisi p pares suos, & secundùm modum delicti, & hoc p Barones de scaccario, vel coram ipso rege. Clericus vero non amerciabitur, secundùm beneficium suum ecclesiasticū, sed secundùm quantitatem laici feodi sui, & secundùm modum delicti. Et ad hoc fideliter faciendum affidabunt amerciatores, quòd neminem gravabunt p odium, nec alicui deferent ꝑpter amorem & quòd celabunt ea quæ audiverunt. De valectis & puellis, qui sunt & esse debent in custodia dñi regis, qui sunt, et qui illos habent, & p quem, & quantum terræ eorum valent. De dominab', quæ sunt & esse debent de donatione domini regis sive sint maritatæ sive non, & si sint maritatæ, quibus & p quem, & quantū terræ illarū valent p annī. De ecclesiis quæ sunt de advocatione dñi regis, quæ ecclesiæ illæ sunt, & qui illas habent & p quem, & quantum valent p annī. De eschaetis dñi regis, quæ sunt, & quis illas tenet, & p q servitium, tam de terris Normannorum, quàm de aliis, & si quæ teneantur sine warranto, capiantur in manum dñi regis. De Serjantiis dñi regis, quæ sunt, & qui illas tenent & p quem, & cujusmodi serjantiæ illæ sunt, & quantum valent & quæ servitia reddant. De purpresturis factis su p dñm regem, sive in terra, sive in mari, sive in aqua dulci, sive infra libertatem, sive extra, sive alibi ubicunq;. De mensuris factis & juratis p regnum, si servatæ sint sicut ꝑvisum fuit, & si custodes mensurarum mercedes ceperint ab aliquo, quòd possint p alias emere & p alias vendere, quod quidem intelligatur de omnib' mensuris, tam ulnis quàm ponderibus, & si assisa de latitudine pannorum servata sit sicut fuit ꝑvisum, & si quis denarios ceperit ꝑ pannis cōtra assisā venditis. De vinis venditis in civitate, burgis, & aliis villis mercatoriis, ubi vina vendita sunt, contra assisam, & quis ea vendiderit, et quot dolia per annum & per quot annos. De illis qui ceperunt denarios ab illis, qui extraneos hospitati sunt contra assisam inde factam anno præterito. De vic. & aliis ballivis dñi regis, qui tenuerunt placita coronæ & quæ placita sunt & qui convenire faciunt hundreda sive wapentakia ꝑ inquisitionib' faciendis de morte hominis vel aliis placitis coronæ, & si ceperint misericordias pro defaltis, vel pro Uthesio non levato vel non secuto. De usurariis,

rariis christianis mortuis, qui fuerunt, & q̃ catalla habuerunt, & quis ea habuerit. De catallis Judeoꝝ occisoꝝ, & vadiis & debitis & chartis eoꝝ, & quis ea habeat. De falsonariis & retonsoribus denarioꝝ. De moneta & chambio domini Regis, sc. quis fecit monetam & chambium sine domino Rege, vel justitiariis suis. De burglatoribus & malefactoribus & eoꝝ receptatoribus tempore pacis. De fugitivis, & quis redierit post fugam sine warranto dñi Regis. De utlagatis & fugitivis & eoꝝ catallis, quis ea habet, & si qui utlagati redierint sine warranto. De hiis per quoꝝ terram utlagati, raptores, vel burglatores transierunt, qui non fecerunt sectã post eos, sicut facere debuerunt. De mercatis remotis ab uno die in alium, sine licentia dñi Regis, nisi sit de die dominica, & si quod mercaẽ de novo levaẽ fuit, sine warranto aut præcepto dñi Regis. De novis consuetudinibus levatis, sive in terra sive in aqua, quis eas levavit & ubi. De mercede capta pro blado & aliis catallis dimittendis, ne caperentur ad castella & hujusmodi, & similiter de prisis factis p vic. constabularium vel alios ballivos contra voluntatem eoꝝ, quorũ catalla illa fuerunt, de defaltis, sci. de iis qui summoniti fuerunt ad esse hic coram justitiariis & non sunt. Et qui non venerunt primo die de gaolis deliberatis, sine warranto domini Regis, & similiter de illis qui tenuerunt placita de ꝑbatoribus, sine warranto. De evasione latronum. De wrecko maris, de malefactoribus in parcis & vivariis, qui illi sunt, & eodem modo de columbariis, & qui columbas capiunt revertentes ad columbaria. De rapinis & prisis factis extraneis, per quos hoc factum fuit, & quãdo & ubi & in cujus potestate. De illis qui non ꝑmittunt ballivos dñi Regis intrare in terras suas, ad sumonitiones & attachiamenta, vel districtiones faciendas, pro debitis dñi Regis vel pro placitis, & aliis rebus sine speciali libertate. De ballivis qui ceperunt dona vel denarios, pro recognitoribus amovendis, de juratis & assisis, & similiter de vic. & ballivis qui ceperunt redemptionem de valetis integr̃ feod̃ militis tenentibus, vel viginti libratas terræ habentib⁹, ne milites fierent ad mandaẽ dñi Regis, cũ vic. & alii ballivi dñi Regis inde p̃cept̃ baberent speciale, de talibus, plenæ ætatis existentibus, milites faciẽdis. De vic. & aliis ballivis qui placita coronæ, & namii vetiti placitãt & terminant in com̃, hundredis, vel ꝑ sacramenẽ vel alio modo, cũ nullam inde habeant potestatẽ sine speciali mandato dñi Regis, & per breve suum, nisi tanẽ vic. qui est in hoc justitiarius dñi Regis super injusta captione & detentione. De excessibus vic. & alioꝝ ballivoꝝ, si aliquã litem susciteverint occasione habendi terras, vel custodias vel perquirẽdi denarios, vel alios ꝑfectus vel ꝑ ꝓ justitia & veritas occultetur vel dilationem capiat. De vic. & aliis ballivis ambidextris, qui capiunt ex utraque parte. De thuthingis, hundredis, sive wapentakiis & aliis ballivis domini Regis positis ad firmã, tempore prædictorum vic. quantum valent, & ꝑ quanto posita fuerunt quolibet anno temporibus prædictorum vicecomitum, & pro quanto modò posita sunt, de prisis domini Regis in terra, sive in aqua dulci, vel salsa, & libertatibus spectantibus ad castella sua, sive ad comitatum, sive ad burgos suos, sive ad alia quæcunque loca, quæ sunt, & quantum valeant per annum;

&

& quis ea occupaverit vel celaverit, vel detinuerit. De Vicecom̃ & aliis ballivis qui ceperunt denarios ab illis qui rectati fuerunt de morte hominis, ut dimitterent eos per plevinam, cùm non essent replegiandi sine speciali p̃cepto domini Regis. De vicecom̃ & aliis ballivis, qui imprisonaverunt illos qui rectati fuerunt de latrocinio per indictamentum vel appellum probatoris, & illos in prisona detinuerunt quousque haberent de illis redemptionem, cùm possent & deberent per legem terræ replegiari, sine aliqua redemptione, vel si à talibus redemptionem ceperunt ne imprisonarentur. De vicecomitibus & aliis ballivis, qui bis vel pluries denarios ceperunt ab aliquo, ac si pluriès esset amerciatus cùm amerciatus non esset nisi semel. De vicecom̃ & aliis ballivis, qui distrinxerunt plures unum nomen habentes, pro pluribus amerciamentis, ubi non fuit amerciatus nisi unus tantùm. De vicecom̃ & aliis ballivis qui distrinxerunt aliquem ad payandum & faciendum plus, q̃ id ad quod fuit amerciatus per summonitionem scaccarii. De ballivis qui faciunt cervisias suas, quas quandoq; vocant **Gothale** quandoque **Filtale**, ut pecunias extorqueant ab eis qui sequuntur hundreda sua & ballivas suas, & de illis similiter qui licèt cervisiam non faciant, blada tamen colligunt in autumno, agnos & alia prætextu ballivæ suæ, per quod pauperes gravant & molestant. De catallis extraneorum, de potestate Regis Franciæ existentium, dum Rex fuit in Vasconia, quò devenerunt, &c. De denariis captis pro defaltis per ballivos de iis qui non venerũt ad summonitionem vicecomitis, quis eos ceperit & quantum. De iis qui levaverunt warrenniam sine sufficienti warranto. De iis qui manuceperunt habendi aliquem coram justitiariis in adventu ipsorum & non habuerunt eum primo die. De iis qui retraxerunt brevia & alteri parti vendiderunt, p̃ quod dñs Rex amisit id quod ad ipsum inde p̃tinebat. De thesauris inventis &c. De felonibus damnatis & suspensis alibi, q̃ corã justic. ad omnia placita ad quorum manus catalla devenerunt, & qui terras (si quas habent) teneãt, & à quo tẽpore, & quant̃ valent per anñ. De iis qui currunt in alienis warrennis sine warranto dominor̃. De vic. & aliis ballivis domini Regis qui ceperint mercedem, p̃ vigiliis constitutis & non observatis.

Cap. II.

1 ¶ *Breve de generali summonitione in itinere justitiariorum itinerantium apud Shipwey in com' Kanc. infra libertatem quinq; portuum. Item capitula.* 2 *Breve vic. Norff. & Suff. quòd sciri faciat hominib' in Jermewe & Donewiz.*

REx dilectis & fidelibus suis Ballivis de Hastings salutem. Præcipimus vobis quòd omni occasione postposita, sitis apud Shipwey ad talem diem coram dilectis & fidelibus nostris talibus, & illuc tunc venire faciatis viginti quatuor de legalioribus & discretioribus Baronibus de Hastings, & alios, sicut venire solent & debent ad placitum de Shipwey, ad respondendum coram præfatis justitiariis nostris de capitulis subscriptis. De veteribus placitis Coronæ, quæ aliàs fuerunt coram justitiariis apud Shipwey,

wey,& nō fuerūt termiñta. De novis placitis coronæ nr̄æ q̄ infra libertatē vestrā emerserunt tēpore pacis,postq; justitiarii ultimò itineraverunt apud Shipwey. De iis qui sunt in misericordia dñi Regis & nō sunt amerciati. De ecclesiis q̄ſūt de advocatione dñi regis,q̄ eccleſiæ illæ ſūt,& qui illas habēt, & p quē,& quant valent p anū. De assisis pannoꝝ si servatæ sint sicut ꝓvisum fuit,& si quis denarios cepit ꝓ pannis contra assisā venditis. De eschaetis dñi Regis,q̄ sunt, & qui illas tenent,& per q̄ servitiū, tam de terris Normannoꝝ q̄ de aliis, & si q̄ teneantur sine warrāto capiātur in manū dñi Regis. De illis qui robbaverunt in terris vel in aqua post pacē clamatā. De purpresturis factis super dñm Regem, sive in terra sive in mari sive in aqua dulci, sive infra libertatem sive extra, sive alibi ubicunq;. De mensuris factis & juratis p regn̄,si servatæ sint sicut ꝓvisum fuit, & si custodes mensuraꝝ mercedē ceperunt ab aliquo quòd possit p alias emere & p alias vēdere: q̄ quidē intelligatur de oñb⁹ mēſuris tā ulnis q̄ pōderib⁹. De vinis venditis,&c. De thesauro,&c. De catallis Frācoꝝ,&c. De falsonariis,&c. De burglatorib⁹,&c. De mercatis,&c. De chābio,&c. De Fugitivis,&c. De Mercede,&c. De novis consuetudinib⁹,&c. De defaltis,&c. De gaolis,&c. De rapinis,&c. De navibus captis in guerra & traditis p Wil. de Wrothehā,cui tradebantur,& quis illas habeat vel quid de illis actū sit. De illis qui vendiderunt naves vel maeremiū ad naves faciendas inimicis patris dñi Regis & suis contra ꝓhibitionem patris ipsius dñi Regis. Faciatis etiam venire corā eisdem justitiariis nr̄is ad p̄fat̄ termiñ, oña placita & oñia attachiamenta q̄ venire & termñ debent & solēt corā justitiariis placita teñtib⁹ apud Shepwey Teste,&c. Eodē modo & per eadē verba scribatur ballivis de Romual, ballivis de Heya, ballivis de Dover & ballivis de Sandwyz, ita q̄ quilibet eoꝝ portuū habeat literas p se in p̄dicta forma. Et quoniā sæpius contentio est inter hoñes p̄dictoꝝ portuū,& homines de Gernemuth & de Donwich, fiat breve vic. Norff. & Suff. in hac forma. ¶ 2. Rex vic. Norff. & Suff. salutē. Sciatis q̄ suñoneri fecim⁹ ad talē diē apud Shepwey,oñia placita de quinq; portub⁹ sicut teneri debent & solēt corā justitiariis apud Shipwey. Et ideò tibi p̄cipim⁹,q̄ hoc sciri facias hominib⁹ de Jernemewe & ballivis de Donewiz, ita q̄ si aliquis cōqueri voluerit de aliquo qui sit de libertate vel infra libertatem quinq; portuū,tunc sit apud Shipwey corā p̄fatis justitiariis nostris querelā suā ꝓpositur⁹ & justitiam inde recepturus Teste,&c.

CAP. III.

1 ¶ De crimine læsæ majestatis & suis specieb⁹. 2 De crimine falsi & suis specieb⁹. 3 De occultatione thesauri invēti. 4 Quid est thesaur⁹. 5 Quid sit wreckū & de grosso pisce, sc. Sturgiō & Balena. 6 De assisis regni juratis si non observentur.

CUm sint quædam crimina capitalia quæ inducunt corporalem pœnam, quandoque ultimum supplicium, quandoque membrorum truncationem, secundum quod fuerint majora vel minora, & quorum quædam sunt publica,

publica & quædam privata, & publicorum quædam majorem pœnam inferunt, propter personam contra quampræsumitur, sicut est crimem læsæ majestatis, ut si contra personam ipsius Regis sit præsumptum, quod quidem crimen omnia alia crimina excedit quoad pœnam, ideò primò dicendum est de hoc crimine læsæ majestatis. Habet enim crimen læsæ majestatis sub se multas species, quarum una est, ut si quis ausu temerario machinatus sit in mortem domini Regis, vel aliquid egerit vel agi procuraverit ad seditionem domini Regis, vel excercitus sui, vel procurantibus auxilium & consilium præbuerit vel consensum, licèt id quod in voluntate habuerit nó perduxerit ad effectum. Ad accusationem verò hujus criminis, admittitur quilibet de populo, liber homo & servus & minor infra ætatem constitut', dum tamen accusatus attachietur usque ad ætatem accusantis, & hoc dico, dum tamen sit ille qui accusat integræ famæ & non criminosus, quia criminosi ab omni accusatione repelluntur, ut si accusans fuerit latro cognitus vel utlagatus, vel aliquo genere feloniæ convictus vel convincendus. Nec etiam admittuntur ad accusationem in crimine læsæ majestatis, aliquo casu conspiratores, vel crimini consentientes, & in hoc casu pertinet tota accusatio ad accusantem, & ad ipsum Regem. Continet etiam sub se crimen læsæ majestatis, crimen falsi, quod quidem multiplex est: ut si quis falsaverit sigillum domini Regis, vel monetam reprobam fabricaverit & hujusmodi, secundùm quòd, inferiùs dicetur. Si sit aliquis qui alium noverit inde esse culpabilem, vel in aliquo criminosum, statim & sine intervallo aliquo accedere debet ad ipsum Regem si possit, vel mittere, si venire non possit, ad aliquem Regi familiarem & omnia ei manifestare per ordinem. Non enim debet morari in uno loco per duas noctes, vel per duos dies antequam personam Regis videat, nec debet ad aliqua negotia, quamvis urgentissima, se convertere, quia vix permittitur ei quòd retro aspiciat. Quod autem si ad tempus dissimulaverit & subticuerit, quasi consentiens & assentiens, erit seductor domini Regis manifestus, sive accusatus proprius fuerit homo, vel alienus: & si post intervallum accusare velit, non erit de jure audiendus, nisi docere poterit se fuisse justis rationibus impeditum. Si quis autem de hoc crimine fuerit diffamatus, tunc videndum erit utrum appareat accusator vel non, si autem nullus appareat, nisi sola fama quæ tantùm apud bonos & graves oriatur, hic salvò attachiabitur per salvos & securos plegios, vel si plegios non habuerit, per carceris inclusionem, donec de crimine sibi imposito veritas inquiratur, & si condemnandus fuerit, ultimum supplicium sustinebit cum pœnæ aggravatione corporalis, & omnium bonorum amissione, & hæredum suorum perpetua exhæredatione, ita quòd nec ad hæreditatem paternam vel maternam admittuntur. Est enim tam grave crimen istud, quòd vix permittitur hæredibus quòd vivant. Et si aliquando fortè ad successionem admittantur tales, hoc magis erit de gratia quàm de jure. Si autem appareat accusator, tunc primò capiatur ab eo securitas de prosequendo, & si plegios non habuerit, sufficit pro securitate sola fidei datio, & hæc ideò: quia si ad plegios inveniendos districtè

tenere-

reneretur, alii se abstinerent à consimili accusatione. Facta igitur securitate de prosequendo, ut prædictum est, statim capiatur accusatus & carcerali custodiæ mancipetur, nec erit per plegios dimittendus, nec per ballivum sine speciali præcepto domini Regis, non magis quàm de homicidio perpetrato, & si liberè & sine districtione venire voluerit, & liberè respondere, liberè debet recedere, nisi judicium ei incumberet. Utroque autem apparente, tam accusante quam accusato, proponat accusans appellum suum in hunc modum: scilicet dicere debet se interfuisse & vidisse certo loco, certo die, certa hora, & sciviſse ipsum accusatum prælocutum fuisse mortem regis, vel seditionem suam vel exercitus sui, vel consensisse, vel auxilium & consilium impendisse, vel ad hoc autoritatem præstitisse, & hoc ego juxta considerationem curiæ disrationare paratus sum. Accusato etiam è contra per ordinem negante, solet appellum istud per duellum terminari, nec erit locus concordiæ, nisi hoc sit de voluntate ipsius Regis. Poterit tamen accusatus ad appellum respondere, & illud determinare antequam duellum vadietur. Dicere enim poterit appellatus, cùm feloniam defenderit & seditionem domini Regis & totum quicquid ei imponitur, & petere sibi allocari quòd appellans est latro cognoscens, & latro captus & imprisonatus pro latrocinio, & quòd fregit prisonam & à prisona evasit, vel quòd utlagatus fuit, ita quòd nihil restat de eo judicandum nisi tantùm executio judicii. Item petere poterit sibi allocari, quòd cùm dicat appellans quòd alii plures fuerunt cum eo ubi prælocutio illa facta fuit, quòd ipsi nunquam simul fuerunt aliquo tempore de die vel de nocte, vel aliquo alio tempore. Item petere poterit sibi allocari, quòd cùm idem appellans post diem quo prolocutio illa fieri debuit & seditio, ductus esset aliàs coram justitiariis pro alia transgressione, nihil locutus fuit de tali seditione domini Regis. Item petere poterit sibi allocari, quòd ex quo appellans talem scivit seditionem esse prolocutam, statim & sine mora non accessit ad Regem, ut hoc ei ostenderet, sed hoc per tantum tempus subticuit, quòd interim posset domino Regi (si ita esset) periculum iminere: Et unde in appello suo audiri non deberet, sicut inimicus & traditor domini Regis, & consentiens feloniæ. Item petere poterit sibi allocari, quòd cùm hoc fieri deberet tali tempore, & appellans esset sæpius in curia domini Regis, & cum Rege sæpius loqueretur, vel loqui posset si vellet, de hoc nihil ei ostendit. Item petere poterit sibi allocari, quòd cùm ipse appellatus venerit coram ipso appellante, & staret inter plures, ipsum nõ cognovit nec scivit ipsum ab aliis discernere. Poterit etiam petere plura alia sibi allocari, de die, & hora, & variatione, & aliis pluribꝰ, secundꝯ, inferiùs dicetur de appellis. Ad exceptiones istas, oportet quòd appellans respondeat ad singulos articulos per ordinem, ut sic reducat appellum ad judicium. Et tunc videndꝫ quis possit & debeat judicare, & sciendum ꝙ non ipse Rex, quia sic esset in querela ꝓpria actor & judex, in judicio vitæ, membrorum, & exhæredationis, quod quidem non esset, si querela esset aliorum. Item justitiarii? non, cùm in judiciis, ꝑsonam domini Regis cujus vices gerit, repræsen-

præsentet. Quis ergo judicabit? videtur, sine præjudicio melioris sententiæ, quòd curia & pares judicabunt, ne malefieia remaneant impunita, & maximè ubi periculum vitæ fuerit & membrorum vel exhæredationis, cum ipse Rex pars actrix esse debeat in judicio. Sed in hac parte ut videtur, erit distinguend', quale sit factum de quo ꝓponitur appellum, utrum sc. sit ibi felonia vel transgressio, quia quælibet transgressio dici non debet felonia, quis è converso. Si autem ibi fuerit felonia, tunc judicãda sunt verba appelli, ordo & processus, ut sciri possit si inter appellat̃ & appellantem jungi possit duell', quia si ad appellum accusantis paratus esset appellatus, sine responsione vadiare duellum, præcedere deberet examinatio, ut prædictum est. Et si sine examinatione contra justitiam esset vadiatum, per examinationem posset devadiari. Si autem tale sit factum, quòd debeat ibi magis transgressio quàm felonia denotari, remanebit duellum, sed tunc videndum utrum transgressio illa quæ tangit Regem gravis fuerit vel levis, sive sibi, sive uxori & pueris. In suis verò poterit Rex injuriari. Si autem levis fuerit transgressio quæ pœnam infligat pecuniariam tantùm, & levem, benè possunt justitiarii sine paribus judicare. Si autem gravis fuerit transgressio & proxima exhæredationi, quòd redemptionem inducat, ibi debent pares justitiariis associarii, ne ipse Rex per seipsum vel justitiarios suos sine paribus actor sit & judex. ¶ 2. Est & aliud genus criminis læsæ majestatis, quod inter graviora numeratur, quia ultimum inducit supplicium & mortis occasionem, sc. crimen falsi, in quadam sui specie, & quod tangit coronam ipsius domini Regis, ut si aliquis accusatus fuerit vel convictus, quòd sigillum domini Regis falsaverit, consignando inde chartas vel brevia, vel si chartas confecerit & brevia & signa apposuerit adulterina, quo casu si quis inde inveniatur culpabilis, vel seysitus, si warrantum non habuerit, pro voluntate Regis judicium sustinebit, & si warrantum habuerit, & warrantizaverit, liberabitur & tenebitur warrantus. Si autem cùm warrantum nominaverit, warrant' subtraxerit se, exigendus erit & utlagandus, sed ille qui captus est, non erit propter hoc dimittendus, nec liberabitur, nisi, quòd culpabilis non sit, posuerit se super patriam, & si forte cùm venerit, de warrantia ei defecerit, bene poterit inter eos ad duellum perveniri. Est & aliud genus criminis, quod sub nomine falsi continetur, & tangit coronam domini Regis, & ultimum inducit supplicium, sicut de illis qui falsam fabricant monetam, & qui de re non reproba faciunt reprobam, sicut sunt retonsores denariorum, qui cùm sint in seysina, sæpius non contingit ipsos liberari per warranti vocationem. Socios autem & coadjutores & ministros habere poterunt in hoc opere, quos si appellare voluerint audientur. ¶ 3. Est inter cætera gravis præsumptio contra Regem & dignitatem & coronam suam, quæ quidem est, quasi crimen furti, scilicet occultatio thesauri inventi fraudulosa, ut si quis accusatus fuerit, quòd thesaurum inveniret, scil. aurum vel argentum, vel aliud genus metalli, quocunque loco, cùm super hoc apud bonos & graves fuerit diffamatus per patriam, statim attachietur quòd sit coram

justi-

justitiariis in adventu eorum, ubi si negaverit se aliquid invenisse, poterit veritas per patriam declarari, & cùm non sit de aliquo seysitus, poterunt tamen contra ipsum esse præsumptiones probabiles, quibus standum erit donec per patriam probetur contrarium. Poterunt autem tales esse præsumptiones, ut si solito ditiùs se habuerit in vestibus & in aliis ornamentis, cibis & potibus & hujusmodi, qui cùm super hoc fuerit convictus, erit gaolæ committendus, & postea graviter, pro voluntate domini regis redimendus, & non refert quo loco hujusmodi thesaurus inveniatur, secundùm tempora moderna, licèt aliter hoc antiquitùs fuerit observatum. ¶ 4. Est autem thesaurus, quædam vetus depositio pecuniæ, vel alterius metalli, cujus non extat modo memoria, ut jam dominum non habeat, & sic de jure naturali, sit ejus qui invenerit, ut non alterius sit. Alioquin si quis aliquid lucri causa, vel metus, vel custodiæ recondiderit sub terra, non erit thesaurus, cujus etiam furtum fit. Thesaurus fortunæ donum creditur, & nemo, servorum opera, thesaurum quærere debet, nec propter thesaurum terram fodere, sed si alterius rei tunc operam sumebat, & fortuna aliud dedit. Cùm igitur thesaurus in nullius bonis sit, & antiquitùs de jure naturali esset inventoris, nunc de jure gentium efficitur ipsius dñi regis. Et sunt alia quædam quæ in nullius bonis esse dicuntur, sicut wreckum maris, grossus piscis, sicut Sturgio & Balena & aliæ res quæ dominum non habent, sicut animalia vagantia quæ nullus sequitur, petit, vel advocat, & quæ sunt ipsius domini regis propter suum privilegium, & eorum quibus ipse rex concesserit talem libertatem aut privilegium, & unde videndum, quod dici debeat wreckum. ¶ 5. Et sciendum quòd wreckum dici poterit, quasi derelictũ, ut si quid (navis levandæ causa) à nave „pjectũ fuerit ab aliquo, sine animo retinendi vel repetendi, id „ppriè dici poterit wreckum, cùm res „pjecta habita sit „p derelicta, & si habita sit „p derelicta videri poterit p præsumptiones, ut si liber projectus fuerit, utrũ inveniatur clausus vel aptus, cùm cõmodè claudi possit & benè, & sic de similibus. Item magis „ppriè dici poterit wreckũ, si navis frangatur, & de qua nullus vivus evaserit, & maximè si dominus rerũ submersus fuerit, & quicquid inde ad terrã venerit erit dñi regis, nec aliquis alius aliquid à dño rege inde vendicare poterit, vel habere, quamvis prope littus maris prædia possederit, nisi de wrecko habendo speciali gaudeat privilegio. Et quòd hujusmodi dici debeant wreckum verum est, nisi ita sit quòd verus dominus aliunde veniens, per certa indicia & signa, docuerit res esse suas, ut si Canis vivus inveniatur, & constare possit quòd talis sit dominus illius canis, præsumitur ex hoc illum esse dominum illius canis & illarum rerum. Et eodem modo, si certa signa apposita fuerint mercibus & aliis rebus. Et ea quæ dicta sunt, locum habent si res in littore maris inveniantur, & illud idem si „ppe littus vel longiùs in mare, dum tamen constare poterit in veritate, quod in littore essent applicandæ. Sed quid si in mari longiùs à littore inveniantur, ita quòd constare non possit ad q terram vel regionem esset applicandæ, tunc quicquid ita inventum fuerit erit inventoris, eò quòd in nullius bonis esse dicatur, & dicitur à nautis

tis Lagan & q̄ ideo occupanti conceditur, quia non est aliquis qui inde privileg' habere possit, Rex non magis q̄ privata p̄sona, ꝓpter incert̄ rei event̄. De Sturgione verò ita obseruatur, q̄ Rex illum habebit integrū ꝓpter suū privileg', de Ballena verò, sufficit, secundùm quosdam, si Rex inde habuerit caput, & Regina caudā. ¶ 6. Est enī gravis p̄sumptio contra Regem & Coronam & dignitatē sūā, ut si assisæ statutæ & juratæ in regno suo ad cōmunem regni sui utilitatē non fuerint obseruatæ, secund' q̄ superius videri poterit inter capitula supradicta, & unde transgressorib⁹ quandoq; infligitur pœna corporalis, sc. pilloralis vel Tumboralis cum infamia, secundū regni statuta, & quandoq; pœna pecuniaria, & quandoq; villæ abjuratio, secund' diversitatem delictorum.

Cap. IV.

1 ¶ *De crimine homicidii & qualiter dividitur.* 2 *Quid sit homicidium.*

Est etiā inter alia crimina, crimen capitale q̄ in parte tangit ipsum regē, cujus pax infringitur, & in parte privatā p̄sonā, qui nequiter & contra pacem dñi Regis occiditur. Et unde inprimis dicend' est de homicidio, quid sit homicidiū, & unde dicatur, q̄ ejus species, & qua pœna homicidæ puniantur. ¶ 3. Et est homicidium hominis occisio ab homine facta, si enim à bove, cane, vel alia re, non dicetur ꝓpriè homicidium. Est enim dict' homicidium ab homine & cædo, quasi hominis cædium. Species homicidii sunt plures, nam aliud spirituale, aliud corporale: de spirituali verò ad præsens non est hic dicend', sed corporale est, quo homo occiditur corporaliter, & hoc dupliciter committitur, lingua vel facto. Lingua tribus modis, sc. p̄cepto, consilio, defensione sive tuitione. Facto, quatuor modis, sc. justitia, necessitate, casu & voluntate. Justitia, ut cùm judex, vel justitiarius vel minister reum justè damnat̄ occidit. Istud autem homicidiū, si sit ex livore vel delectatione effundendi humanī sanguinē, licèt justè occidatur iste, tamen peccat mortaliter ꝓpter intentionē corruptā. Si vero hoc fiat ex amore justitiæ, non peccat judex ipsum condēnando ad mortem, & p̄cipiendo ministro ut occidat eum, nec minister si missus à judice occidat condemnat̄, peccare tamen uterque si hæc fecerint juris ordine non servato. Necessitate, quo casu distinguendum erit utrum necessitas illa fuit evitabilis vel non. Si autem evitabilis, & evadere posset absque occisione, tunc erit reus homicidii. Si autem inevitabilis, quia occidit hominem sine odii meditatione in metu & dolore animi, se & sua liberando, cùm aliter evadere non posset, non tenetur ad pœnam homicidii. Casu, sicut per infortunium, cùm aliquis projicit lapidem ad avem vel animal, & alius transiens ex insperato percutitur & moritur, vel si quis arborem inciderit, & per casum arboris, aliquis opprimatur & hujusmodi. Sed hic erit distinguendum, utrum quis dederit operam rei licitæ vel illicitæ: si illicitæ, ut si lapidem projiciebat quis versus locum ꝓ quem consueverunt homines transīt facere, vel dum insequitur quis equū vel bovē, & aliquis à bove vel equo percussus fuerit & hujusmodi, hoc

im-

imputatur ei. Si vero licitæ rei operam dabat, ut si magister causa disciplinæ discipulum verberat, vel si cùm quis deponebat fœnum de curru, vel arborem incidebat & hujusmodi, hic si adhibuit diligentiam quam potuit. s. respiciendo & proclamando, sed non nimis tardè vel dimisse, sed tempore congruo & altè, & ita quòd si aliquis ibi erat vel illuc veniebat posset aufugere & sibi præcavere, vel magister non excedendo modum in verberando discipulum, non imputatur ei. Sed si dabat operam rei licitæ & non adhibuit diligentiam debitam, imputabitur ei. Voluntate, ut si quis ex certa scientia, & in assultu præmeditato, ira vel odio, vel causa lucri nequiter & in felonia & contra pacem domini Regis aliquem interfecerit. Et fit aliquando hujusmodi homicidium pluribus astantibus & videntibus, aliquando verò clanculo, nemine vidente, ita quod sciri non possit quis sit occisor, & hujusmodi homicidium dici poterit murdrum, secundùm quod inferiùs dicetur. Pœna vero homicidii duplex est, spiritualis vz. & corporalis, spiritualis tollitur per patientiam & pœnitentiam. Et occidit quis alium dupliciter, quandoq; lingua, quandoq; facto. Lingua, ut si quis dissuadet, & sic dissuadendo retrahit aliquem à bono ꝓposito volentem alium liberare à morte. & sic quodammodo indirectè facit quis homicidium. Pœna verò homicidii, commissi facto, variatur: ꝓ homicidio verò justitiæ justa, & recta intẽtione facto, non est aliqua pœna infligenda. Si sit aliquis qui mulierem prægnantem percusserit, vel ei venenum dederit per quod fecerit abortivum, si puerperium jam formatum vel animatum fuerit, & maximè si animatum, facit homicidiũ. Possunt etiam esse plures culpabiles de homicidio sicut unus, ut si plures rixati fuerint inter se in aliquo conflictu, & aliquis sit interfectus inter tales, nec appareat ex quo nec ex cujus vulnere, omnes dici possunt homicidæ, & illi qui percusserunt, & qui tenuerunt malo animo dum percussus fuerit. Item & illi qui voluntate occidendi venerunt, licèt non percusserunt. Item & illi qui nec occiderunt, nec voluntatem occidendi habuerunt, sed venerunt ut præstarent consilium & auxilium occisoribus, quamvis aliquando eorum violentia repellatur. Item non solùm tenetur ille qui percutit & occidit, verùm & ille qui præcipit percutere & occidere, quia cùm non sint immunes à culpa, immunes esse non debeant à pœna. Nec etiam ille, qui cùm posset hominem à morte liberare, non liberavit. Item fit homicidium in bello, & tunc videndum utrum bellum sit justum vel injustum. Si autem injustum, tenebitur occisor: Si autem justum, sicut ꝓ defensione patriæ, non tenebitur, nisi hoc fecerit corrupta voluntate & intentione.

Cap. V.

1 ¶ *De officio Coronatorum circa homicidium.* 2. *De inquisitionibus ubi occisus fuerit.* 3. *De attachiando culpabiles.* 4. *Si in campis vel in boscis.* 5. *Si notus vel ignotus.* 6. *Si occisor fugiat.* 7. *De submersis.* 8. *Quæ sunt deodanda.*

Cum autem contingat homicidium fieri quandoque in domibus, quandoque in villis, quandoque in vicis, quandoque in campis extra villam, & etiam in nemoribus, & ad coronatores pertineat de hujus-

modi occisis cognoscere & de interfectore, quis ille fuerit, si nesciatur, diligentem facere inquisitionem: Ideò bonum est videre quale sit eorũ officium in hac parte. Est igitur eorum officium quòd quàm cito habuerint mandatũ à ballivo dñi regis, vel à ꝓbis hominib⁹ illi⁹ patriæ: accedere debent ad occisos vel vulneratos, sive ad submersos vel subitò mortuos, & ad domorum fractiones, & ad locum ubi dicitur thesaurũ fuisse inventum, & hoc facere debent statim & sine mora aliqua, & in adventu ipsorum versus partes illas mandare debeant quatuor, quinq;, vel sex villis vicinis, quòd statim veniant corã ipsis, & ꝑ eorũ sacrãmtũ faciant inquisitionem de homine occiso, cùm à coronatorib⁹ fuerint requisiti. ¶ 2. Inprimis: s. ubi mortu⁹ occisus fuerit, in domo vel in campo. Itẽ si ad luctã, vel ad tabernã, vel aliam cõgregationem, & ubicunq; invent⁹ fuerit mortuus, tunc diligenter erit inquirendum, qui tunc interfuerunt, sive masculus sive fœmina, major vel minor, et qui illorum de facto fuerunt culpabiles, & qui de forcia, consilio vel præcepto, & qui fuerunt in causa aliqua illius facti. Et facta inquisitione diligenti, quotquot ꝑ inquisitionẽ inventi fuerunt culpabiles aliquorũ prædictorũ modorum, si ꝑsentes fuerint vel alicubi inveniri possent, statim & sine mora capiantur, & vic. deliberentur, & in gaolã detrudantur. Quotquot autem ꝑ inquisitionem inventi fuerunt in domib⁹ illis ubi mortu⁹ fuit interfect⁹, licèt culpabiles non fuerunt, attachiandi tamen sunt usq; ad adventum justitiariorũ, & nomina plegiorũ irrotulentur in rotulis coronatorũ. ¶ 3. Nec sunt illi qui culpabiles inveniuntur ꝑ plegios dimittendi, sine speciali præcepto dñi regis, facta priùs inquisitione, utrum appellati sint odio vel atya, vel ꝑ verũ appellũ. Et breve de tali inquisitione faciẽda gratis debet concedi, secũdùm ꝙ videri poterit in charta de libertatib⁹. Et nõ erit de aliquib⁹ inquisitio facienda, nisi tantũmodo de illis qui fuerunt in prisona. ¶ 4. Si autẽ in campis vel in boscis inveniat occisus, inprimis attachient̃ inventores, sive masculi fuerint sive fœminæ, cujuscũq; fuerint ætatis, & sive mortu⁹, occisus fuerit ibi vel alibi ubicunq;. Et si ibi occisus nõ fuerit, secũdùm ꝙ ꝑpendi poterit ꝑ præsumptiones, & multotiens ꝑ sanguinis effusionem, si plagas habuerit, statim & recenter investiganda sunt vestigia malẽfactorũ, & sequenda ꝑ ductũ carectæ, passus equorũ, & vestigia hominũ, & alio modo, secundùm ꝙ consultiùs & meliùs fieri possit. ¶ 5. Inquiratur etiã utrum mortuus ille not⁹ fuerit vel ignotus, & ubi nocte illa hospitat⁹, secundùm ꝙ inquisitũ fuerit attachientur hospes & hospites, & tota familia in domo inventa ubi fuerit hospitat⁹. ¶ 6. Si autem sit aliquis qui effugerit ꝑ hmõdi occisis, & de quo habeatur aliqua suspitio ꝙ culpabilis extiterit, statim accedãt coronatores ad domos ipsius, & diligenter inquirant quæ catalla habuerit, & quæ blada in horreo, si villan⁹ fuerit, & si liber homo, quam terrã liberã habuerit & quid valeat, sive blada habuerit in terra sive nõ. Et cùm ita inquisiverint, appreciari faciant blada & catalla eorũ sicut statim vendi possunt, & terrã liberã quantũ valeat ꝑ annũ, & statim liberẽt ea totæ villatæ ad respondendũ de ꝑcio corã justitiariis, salvo tamẽ servitio dominorũ feodi. Et istis õnib⁹ sic inquisitis, sepeliantur corpora mortuorũ occisorum,

quæ

quæ si ante talem inquisitionem factam,& visum coronatorum sepulta fuerint,tota villata in misericordia remanebit. ¶ 7. Si autem de submersis & subitò mortuis vel oppressis vel p infortunium vel alio modo extinctis fieri debet inquisitio, simili modo erit inquirendum qui præsentes fuerint quando tales submersi fuerunt,oppressi vel subitò mortui,& tunc videantur corpora defunctorum nuda & aperta, qualitercunque fuerunt mortui, ut sciri possit utrum ibi sit felonia vel infortunium, secundùm quod perpendi poterit per signa exteriora, ut si inveniantur plagæ apertæ vel brussuræ per ictus orbos, vel si jugulati fuerunt, secundùm quod perpendi poterit per signum impressionis funiculi collum constringentis,vel per aliam læsionem in corpore inventam, & secundùm hoc procedere debent coronatores ad inquisitionem in forma supradicta, & facere attachiamenta de corporibus & rebus, secundùm quod malefactores inventi fuerint vel non inventi. ¶ 8. Item batelli de quibus tales submersi fuerint apprecientur, & alia quæ sunt causa mortis alicujus, & sunt deodanda pro rege, ut si submersus fuerit quis in aqua dulci, & non in mari, ubi nec navis nec maeremium,si navis fracta fuerit erit deodanda, quia ista omnia erunt dominorum si vivant, sicut eorum catalla: nec sunt deodanda ex infortunio in mari nec wreckum, nec etiam murdrum de occisis vel submersis in mari. Et si nulla inveniatur felonia, sed quòd subitò mortui sunt vel per infortunium, tunc attachiare debent inventorem usque ad adventum justitiariorum, & similiter omnes illos qui in societate illa fuerunt ubi tale accidit infortunium.

Cap. VI.

1 ¶ *De officio Coronatoris in Thesauris inventis.*

Item de officio eorum si thesaurus dicatur inveniri, & de attachiamentis inde faciendis. Inprimis, inquirere debent ab eis qui inde rectati sunt, & si aliquis inde inventus sit seysitus, vel si præsumptio faciat contra aliquem quòd thesaurum invenerit, eò quòd quis abundantiùs se habuerit in victu & ditiùs in vestitu ut suprà. Et si aliquis talis inveniatur (ut suprà) attachiari debet per quatuor vel per sex plegios & plures si possint inveniri.

Cap. VII.

1 ¶ *De officio Coronatorum in raptu virginum.*

Est etiam eorum officium in raptu virginum, quòd si quis ab aliqua de raptu fuerit appellatus, & factum recens fuerit, secundùm quod multotiens videri poterit per judicia certa, ut si hutesium levatum fuerit & recenter persecutum & ruptum vestimentum, & si non ruptum, sanguine tamen intinctum, tunc attachietur appellatus per sex vel quatuor vel plures si tot inveniri possunt, si autem non,ad minus per duos quòd sit &c. ut suprà. Si autem factum recens non fuerit nec hutesiũ recenter levatum, nec signa appareant quæ recenter præsumptionẽ inducant, sufficit si appellatus attachietur per duos.

Cap. VIII.

1 ¶ *De officio Coronatorum de pace & plagis. 2. De officio vicec. in appello de pace & plagis amensurandis. 3. Si plaga periculosa sit, ponantur appellati in prisonam nec sunt per plegios dimittendi, sed videndum in cuj° prisona sunt custodiendi. 3. in prisona illi° qui habet potestatẽ judicandi. 4. De probatore & socke & sacke. 5. Quòd prisones non debent de terris suis desseysiri sed inde debent sustentari. 6. De inquisitione faciẽda utrũ appellati sunt odio & atya. 7. Breve de inquisitione. 8. Si per inquisitionẽ culpabilis inveniatur. 9. Si non sit culpabilis dimittatur per plegios. 10. Aliud breve de eodẽ. 11. Si capt° infra libertatẽ & dilata fuerit deliberatio et captor attachiatur qd' sit ad resp̃od' quare talẽ cepit et imprisonavit.*

ESt etiam eorum officium in appello de pace & plagis, ut si quis de pace & plagis fuerit appellat°, inprimis videnda erit plaga, et si plaga mortalis fuerit, et appellat° inveniatur, statim capiatur & capt° detineatur, donec sciatur utrum vulnerat° convalescere possit vel non, si autem non & moriatur, appellati retineantur in prisona. Si autem cõvalescat, attachietur appellat° p 4. vel p plures, secũdùm q̃ plaga fuerit major vel minor, si autem ibi fuerit mahemium, tunc p plures ut fiat ibi bona securitas. Si autem plaga simplex fuerit, tunc sufficit si per duos. Et si advena fuerit & ignotus de longinquo veniens, peregrinus, vel si pro penuria amicorum plegios invenire non possit, ej° sit plegius gaola, quæ ad custodiendum deputatur & non ad puniendum. ¶ 2. Cùm quis alium appellaverit de pace & plagis, videre debet coronator plagas illas, & illas mensurare cuj° sunt longitudinis, & cuj° profunditatis, sive factæ fuerint in capite sive alibi, & quibus armis, & hæc oĩa faciet irrotulari cum testimonio vic. si præsens fuerit in inquisitione facienda, vel saltem in com̃, si appellum factum sit in com̃. ¶ 3. Appellati verò de morte hominis, & de pace et plagis periculosis, statim capiantur, et in prisonam detrudãtur, & ibi custodiantur, donec p dñm Regem p plegios dimittantur, vel p judicium deliberentur, vel donec de eis petatur curia Christianitatis si clerici fuerint, cujuscũq; ordinis vel dignitatis fuerint. Appellati verò de forcia salvò attachientur, quousq; appellati de facto convincantur. Sed videndũ in cuj° prisona debeãt, cùm capti fuerint, remanere: sive capti fuerint p latrocinio, sive morte hominis, vel p alia felonia. Et sciendum quòd non nisi in prisona ipsi°, qui tales posset in curia sua judicare, sicut dñs Rex, qui potestatem habet judicandi de vita & membris, vel tollendi vitam vel concedendi. Ut si felo convictus fuerit p morte hominis, vel p alia felonia, ultimo puniatur supplicio, sicut morte, vel membrorũ truncatione. ¶ 4. Item concedendi vitam vel membra, sicut dicitur de p̃batore, de quo nullus prisonam habere poterit, nec de eo placitum habere nisi ipse dñs rex, cùm nullus alius ei posset vitam concedere vel membra. Et hæc vera sunt, nisi sit aliquis in regno qui regalem habeat potestatem in omnibus, sicut sunt civitates, Comites Paleys salvo dominio domino regi sicut principi. vel si sit aliquis qui de concessione domini regis talem habeat libertatem, sicut Sock & Sack. Tolnetum, Team, hinfangthefe & hutfangthefe, qui inventus fuerit seysitus de aliquo latrocinio, sicut hondhabbende & bacberende, & unde qui tales habent libertates, habebunt prisonam suam de tali-

de talib⁹, quia possunt tales in curia sua judicare. ¶ 5. Prisones verò sic imprisonati, antequam convicti fuerint de terris suis disseysiri non debent, nec de reb⁹ suis quibuscunq; spoliari, sed dum fuerint in prisona, debent de ꝑprio in omnibus sustentari, donec per judicium deliberati fuerint, vel condemnati, & si fortè ante condemnationem in prisona obierint, terra remaneat hæredibus, & catalla remaneant parentibus & amicis, quamvis manifestè appareat quòd tales forent condemnandi si judicium expectassent, secundùm ꝙ dicitur, quòd si aliquis sub incerto causæ eventu in vinculis vel sub fidejussorib⁹ decesserit, ejus bona confiscanda non erunt. Nec cùm quis in carcerem duct⁹ fuerit, spoliari eum bonis oportebit, sed post condemnationem. ¶ 6. Sed cùm iniquum est quòd innocentes, sicut illi qui criminosi non sint, diu inclusi detineantur in carcere, ideò ad lacrymosam querelã parentum & amicorum, de gratia dñi regis, fieri solet inquisitio, utrum hujusmodi imprisonati ꝑ morte hominis culpabiles essent de morte illa vel nõ, & utrum appellati essent odio vel atya. Et breve de hujusmodi inquisitione nulli debet denegari. Forma brevis talis est. ¶ 7. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd ꝑ ꝑbos & legales homines de comꝰ tuo diligenter inquiras, utrum A. de N. captus & detent⁹ in prisona nostra, de tali loco de morte B. unde rectatus & appellatus est, rectatus sit vel appellatus de morte illa odio & atya, vel eo quòd inde culpabilis sit: & si odio & atya, quo odio & qua atya, vel quis inde culpabilis sit, & inquisitionem quam inde feceris vic. ¶ 8. Et cùm vic. miserit inquisitionem, & ꝑ inquisitionem culpabilis inveniatur, non erit ulteriùs per ballium dimittendus. Si autem dicat inquisitio quòd per odium & ꝑ atyam; & contineatur causa in inquisitione quo odio vel qua atya, diligenter erit causa examinanda, cùm sint plures &c. & ballivi qui non sine causæ cognitione in hujusmodi inquisitionibus prætendunt non causam ut causam, & si sufficiens fuerit causa, ꝑ balliũ dimittatur usq; adventum justitiariorum, alioquin remaneat in prisona &c. In omni verò injuria, & transgressione contra pacẽ dñi regis cum adjectione feloniæ, solet quilibet appellat⁹ vel rectat⁹ ꝑ plegios dimitti, præterquam de morte hominis, quocũq; tempore, donec imprisonat⁹ ꝑ inquisitionẽ doceat se esse immunẽ, nec fieri debet inquisitio de aliquo, nisi de eo qui fuerit in prisona. Cùm autẽ ꝑ inquisitionẽ constiterit, ꝙ imprisonat⁹ appellat⁹ fuerit odio vel atya, & nõ in eo ꝙ culpabilis sit, tunc ad ꝑceptũ dñi regis cõmittatur ꝑ ballium ꝑ breve vic. directũ in hac forma. ¶ 9. Rex vic. salutẽ. Quia cõstat nobis ꝑ inq̃sitionẽ quam tibi facere ꝑceperim⁹, & quam nobis misisti, ut sic inseratur tota forma inquisitionis &c. Tibi præcipimus &c. vel fit quandoq; sic, sine forma inquisitionis. Præcipim⁹ tibi, qd' si A. capt⁹ & detent⁹ in prisona nra ꝑ morte B. unde rectat⁹ est vel appellat⁹, invenerit tibi xij. ꝑbos & legales homines de comꝰ tuo qui manucapiãt habẽdi eũ ad primã assisam &c. corã justitiariis nostris ad respõdendũ de morte ipsi⁹ B. unde eum appellat, tunc eum tradas in ballium illis xij. ꝑbis hominib⁹ usque ad ꝑdictum adventum justitiariorum, & habeas ibi nomina xij. prædictorum hominũ, qui manuceperint habendi eum, ut prædictum est. Teste &c.

¶ 10. Vel aliter: Si A. capt⁹ ꝑ morte B. & impriſonat⁹ apud talem locum, invenerit tibi xij. ꝑbos & legales homines de com̃ tuo, qui manucapiãt habendi eum coram juſtitiariis &c. ad ſtandum recto, de morte prædicti B. unde appellat⁹ eſt, tunc ipſum A. tradas ꝑ ballivum prædictis xij. hominib⁹ à priſona liberatum, modo quo prædictum eſt, & catalla ſua ei deliberari facias, & habeas ibi nomina xij. &c. Si quis autem impriſonatus fuerit infra libertatem aliquam ꝑ morte hominis, vel alia felonia, & balliv⁹ libertatis talem fortè non deliberaverit ad mandatũ vic. tunc fiat breve vic. quòd eum deliberet, non obſtante libertate in hac forma. ¶ 11. Rex vic. ſalutem. Satis recolimus tibi præcepiſſe aliàs vel ſæpius quòd A. qui capt⁹ eſt apud talem locum infra talem libertatem & in priſona detentus, deliberari faceres deſicut non eſt capt⁹ ꝑ morte hominis, vel alia occaſione quare non ſit deliberand⁹ & replegiandus, & adhuc in contemptum noſtri, & contra præceptum noſtrum, in priſona nihilominùs detinetur, ſicut nobis datur intelligi: tibi præcipim⁹, quòd ſi ita eſt, non obſtante libertate ipſius talis, in propria ꝑſona tua ſine dilatione accedas apud talem locum & prædictum A. ſine dilatione deliberari facias, ne ad nos de eo iteratò querela perveniat. Et ſi B. uxor ipſius A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo &c. tunc pone ꝑ vadium & ſalvos &c. omnes ballivos prædictæ libertatis talis, qui ſic illum in priſona detinuerunt, quòd ſint coram &c. ad reſpondendum prædicto A. de prædicta tranſgreſſione et impriſonamento. Et habeas &c. Teſte &c.

Cap. IX.

1 ¶ *De Clerico impriſonato.* 2. *Cùm in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione, & ſi apoſtata fuerit. Breve ſi ordinarius noluerit ei purgationem inducere cùm ſit ei liberatus de cuſtodia rerum qui ſunt in priſonam mittendi & qui per plegios dimittendi, & de carceris fractione.*

SI clericus capt⁹ fuerit ꝑ morte hominis, & petatur in curia Chriſtianitatis de eo, qualiter cõmittend⁹ erit Epiſcopo, & qualiter Epiſcopus debeat eum cuſtodire. Cùm verò clericus, cujuſcunq; ordinis vel dignitatis, captus fuerit ꝑ morte hominis, vel alio crimine & impriſonat⁹, et de eo petatur curia Chriſtianitatis ab ordinario loci ſicut Archiepiſcopo vel epiſcopo vel eorum officiali, vel aliis literas prædictorum deferentibus, impriſonat⁹ ille ſtatim eis deliberetur, ſine aliqua inquiſitione inde facienda, non tamen ut omnino deliberetur ut vagans ſit ꝑ patriam, ſed ſalvò cuſtodiatur, vel in priſona ipſius epiſcopi vel ipſius regis, ſi ordinarius hoc voluerit, donec à crimine ſibi impoſito ſe purgaverit cõpetenter, vel in purgatione defecerit, ꝓpter ꝙ debeat degradari. Et ideò, ut prædictum eſt, ſi petatur, erit liberandus curiæ Chriſtianitatis, quia non habebit Rex de eo priſonam, quem judicare non poteſt, nec clericos degradare, quia nõ poteſt eos ad ordines ꝑmovere, ſecundùm ꝙ prædictum eſt. ¶ 2. Cùm autem clericus ſic de crimine convictus degradetur, non ſequitur alia pœna pro uno delicto, vel pluribus ante degradationem perpetratis. Satis enim ſufficit ei pro pœna degradatio, quæ eſt magna capitis diminutio, niſi fortè convictus fuerit de apoſtaſia, quia tunc primò degradetur, & poſteà per manum laicalem

calem comburatur, ſecundùm quod accidit in concilio Oxoñ, celebrato à bonæ memoriæ S. Cantuarieñ Archiepiſcopo, de quodam diacono qui ſe apoſtatavit ꝑ quadam Judea, qui cùm eſſet per Epiſcopum degradat⁹, ſtatim fuit igni traditus per manum laicalem. Si autem ſit aliquis ordinarius qui in curia Chriſtianitatis, clerico ſic ei liberato, purgationem indicere (ſine accuſatore coram eo de novo accuſante) noluerit, tunc fiat ei breve ex parte domini Regis in hac forma. ¶ 3. Rex tali ordinario ſalutem. Audivimus quòd cùm quidam clericus de morte hominis rectatus, vel appellatus, vel indictatus coram juſtitiariis noſtris product⁹ eſſet, & ibi vobis ſicut clericus liberatus, ut ſe coram vobis purgaret, & ſe inde redderet innocentem ſi poſſet, non vultis (ut dicitur) ad purgationem ꝓcedere, niſi ſit aliquis qui de novo coram vobis in foro eccleſiaſtico verſus eum ꝓſequatur, & inſtituat accuſationem. Et quoniam ꝓ accuſationem factam in curia noſtra, de morte illa ſatis habetur ſuſpectus, & per talem diffamationem & indictamentum, nihil aliud reſtat niſi quod coram vobis admittatur purgatio, quæ quidem fieri deberet, ſi laicus eſſet in curia noſtra, ſi ordo impedimentum non daret, & licèt nullus ſequeretur, nos ꝓ pace noſtra ſequi deberemus. Vobis mandamus, quòd ſecundùm q̃ idem talis ſe purgaverit coram vobis, vel non, quod veſtrum fuerit exequamini. Teſte, &c. ¶ 4. Cùm autem (ſecundùm quod prædictum eſt) non ſunt quidam in carcerem detrudendi in levioribus criminibus, ſed ꝓ plegios dimittendi, ſi plegios dare poſſint, niſi tam grave ſcelus eum admiſiſſe conſtat, ut nec fidejuſſoribus, nec militibus cõmitti debeat, ſed ut carceris pœnam & incluſionẽ ſuſtineat, æſtimare debet vic. utrum in carcere recipienda ſit ꝑſona, an fidejuſſoribus tradenda, & hoc vel ꝓ criminis, quod objicitur, qualitate & enormitate, vel ꝓpter honorem & ampliſſimas facultates, vel ꝓ innocentia perſonæ, vel ꝓ ejus dignitate qui accuſatur. Sed cùm ꝓ criminis qualitate in carcerem recepti fuerint, conſpiraverint (ut ruptis vinculis aut fracto carcere) evadant, ampliùs (quàm cauſa ꝓ qua recepti ſunt expoſcit) puniendi ſunt, videlicet ultimo ſupplicio, quamvis ex eo crimine innocentes inveniantur, ꝓpter quod inducti ſunt in carcerem & imparcati. Sed ſi ſit aliquis inter tales qui conſpirationem eorum detexerit, talis à pœna liberabitur.

CAP. X.

1 ¶ *De criminoſis qui ſtatim fugiunt poſt feloniã, et tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales, et quorũ quidã ſunt in franco plegio & quidã de manupaſtu alicuius.*
2. *Quòd 1ª nocte dici poterit uncuth, ſecũda vero Guſt, tertia nocte hoghenehyne.*

DIctum eſt de illis qui præſentes ſunt, vel capi poſſunt in felonia facta in publico, pluribus aſtantibus & videntibus, ſicut in quibuſcunque congregationibus. Sed quia ſunt quidam qui ſtatim fugiunt poſt feloniam & capi non poſſunt, ſtatim poſt tales levetur hutefium, & fiat poſt eos ſecta, de villa in villam, quouſque malefactores capiantur, alioquin tota villata in miſericordia regis remanebit. Qualiter autem ſecta fieri debet, quælibet patria habet ſuum modum, & eodem modo levetur hutefium. Si quis per infortunium mortuus fuerit, oppreſſus, vel ſubmerſus, vel

quocunq; alio modo interfect⁹, dum tamen non sciatur quis sit interfector, sed sequi non oportet in hiis casibus de villa in villam, nec de terra in terram, dum tamen hutesium levatum sit, cùm sit quasi capt⁹ malefactor. De eo autem qui sic fugam ceperit, diligenter erit inquirendū si fuerit in franco plegio & decenna, & tunc erit decenna in misericordia coram justitiariis nostris, quia non habent ipsum malefactorem ad rectum, licèt per alios ante, iterum capt⁹ fuerit & prisonæ liberatus, ex quo per decennam non est captus nec ꝓductus. Si autem extra francum plegium fuerit talis in aliqua villa receptatus, erit villata in misericordia, nisi talis sit ille qui fugit, quòd in decenna & franco plegio esse non debeat: ut magnates, milites & eorum parentes, clericus, liber homo, & hujusmodi, secundùm consuetudinem patriæ, & quo casu tenebitur ille, in quibusdā partibus, de cujus fuerint familia & manupastu, & ꝓ eis respondebit, nisi consuetudo patriæ aliud inducat, quòd pro manupastu suo non debeat respondere: sicut in Com̄ Hertford, ubi non respondet quis ꝓ manupastu suo ꝓ aliquo delicto, nisi redierit post feloniam, vel post delictum eum receptaverit, ut de itinere M. de Pateshull in Com̄ Hertford, anno regni H. quinto. Archiepiscopi, Episcopi, Comites & Barones & omnes qui habent Sok, & Sak, Toll & Team, et hujusmodi libertates, milites suos & ꝓprios servientes, Armigeros. s. dapiferos & pincernas, camerarios, coquos, pistores, sub suo **fridhburgo** habere debent. Item & isti suos armigeros & alios sibi servientes, quod si cui forisfecerint, ipsi dñi sui habeant eos ad rectum, & si non habuerint, solvant ꝓ eis fortisfacturam: & sic erit observandum de omnib⁹ aliis, qui sunt de alicujus manupastu. Quia omnis homo sive liber sive servus, aut est aut debet esse in franco plegio aut de alicujus manupastu, nisi sit aliquis itinerans de loco in locum, qui non plus se teneat ad unum quàm ad alium, vel quid habeat quod sufficiat ꝓ franco plegio, sicut dignitatem vel ordinem vel liberum tenementum, vel in civitate rem immobilem. Et secundùm leges Edwardi Regis, omnis qui est ætatis duodecem annorum facere debet sacramentum in visu franci plegii, quòd nec latro vult esse nec latroni consentire, & in franco plegio esse debet omnis qui terram tenet & domū, qui dicuntur **husfastene**, & etiam alii qui illis deserviunt, qui dicuntur **folgheres**, quia nec debet quis à se repellere servientem suum antequam purgatus sit de omni calumnia, unde priùs fuit calumniatus. Item de manupastu alicujus est ille & familia, qui est ad victum & ad vestitum, vel ad victum tantùm cum mercede, sicut sunt famuli vel servientes & domus mercenarii. ¶ 2. Item secundùm antiquam consuetudinem, dici poterit de familia alicujus, qui hospitatus fuerit cum alio per tres noctes, quia prima nocte dici poterit **uncuth**, secūda verò **Gust**, tertia nocte **hoghenehyne**. Et in fine notandum, quòd potest quis alium recipere in franco plegio, sicut **borghye aldere** quando voluerit pro voluntate sua, sed non poterit illum à franco plegio dimittere cum voluerit, nec vice versa, ut videtur, cùm quis se posuerit in francum plegium alicujus vel decennam, vel ex antiquo secutus fuerit cum decenna, non poterit se retrahere cùm voluerit.

See Selden's Tracts 39 & seq.

1. ¶ *Qualiter*

Cap. XI.

1 ¶ Qualiter reus criminosus sit requirend⁹, & si non veniat qualiter utlagandus. 2 Cùm malefactor fugã ceperit, qualiter interrogãdus erit in com', & de com' in com', & qui sequi debeant & possunt. 3. In quibus mulier habet appellum. 4 Quis utlagari possit & debeat. 5. Quòd aliquis non possit utlagari qui infra duodecem annos fuerit, & quòd fœmina non potest utlagari sed wayviari. 6 Qualiter quis sequi debeat, & quot comitatus. 7 De secta non ritè facta. 8 Si sectã resumere voluerit, sine secta non procedatur ad utlagationem.

CUm autẽ quis se ita subtraxerit, ꝓpter homicidium vel aliud crimẽ, de beneficio principis & gratia vocabit̃ quòd veniat respons̃ur⁹ & ad stãdum recto, si sit aliquis qui versus eum loquatur, alioquin nõ erit statim vocand⁹ sine secta alicujus, quia cùm absenti reo gravia crimina intentẽtur, sententia festinari non solet, sed vocari ut requiratur, non utiq; ad pœnam, sed ut potestas sit ei purgandi se si poterit se purgare: & dabitur ei temp⁹ legittimũ, scil. mensium quinq; quod est infra quintũ com̃ ad standum recto, & ad respondend̃ appellanti de crimine ei imposito, qui si infra tẽp⁹ illud non venerit, ꝓ exlege tenebitur, cùm principi non obediat nec legi, & extunc utlagabitur, sicut ille qui est extra legem sicut **Laughcleſman**. Si autẽ infra tempus illud venerit & respondeat secund̃ legem terræ, tunc deducat̃. Si autem post talem interrogationẽ infra temp⁹ illud reversus moriatur, & se nondum purgaverit, ad hæredes suos proprios transmittit hæreditatem, licèt revera culpabilis sit, amittit tamen catalla sua ꝓpter fugam. ¶ 2. Cùm autem malefactor fugã ceperit, oportet ꝙ sit qui sequatur fugientẽ, qui loquatur de visu & auditu, quòd fugitivus, vel ꝙ redeat ad pacem infra temp⁹ præfinitum, vel quasi inobediens legi, secund̃ legem terræ utlagetur in comitatu, & ibi proponat oĩa verba appelli, ac si fugitiv⁹ præsens esset, & adjiciat in appello & accusatione sua, ꝙ si inculpatum vidisset, versus ipsum loqueretur. Ad hujusmodi verò sectam faciendã, non admittitur quilibet de populo, nisi ad ipsum pertineat sequi propter parentelam fortè, eò ꝙ est sanguine & parentela conjunct⁹ interfecto, & quo casu cùm plures sint appellantes, ꝓpinquior parens semper p̃fertur remotiori. Si autẽ extrane⁹ fuerit qui sequitur, admittitur ad sequendũ, ut si homagio obligat⁹ fuit interfecto, vel dominio, ut si fuit de manupastu, vel familia interfecti, & dicat se plagã vel vincula, vel quid tale in ipsa interfectione recepisse, & ad hoc admittitur tam ille qui est infra ætat̃ q ille qui est plenæ ætatis, dum tamen ætas minoris expectetur, & cùm ad ætatem ꝓvenerit, non habebit locum contra ipsum exceptio de secta minùs ritè facta, quin ꝓcedat appellũ, & sic videtur de aliis qui appellum non haberent, si appellatus præsens esset, & excideret contra ꝓsonam appellantis, licèt aliter videatur quòd bene valeat secta à quocunq; & indeterminatè, cùm non sit qui excipiat contra illum qui sequitur. ¶ 3. Non autem habet appellũ fœmina nisi de morte viri sui, inter brachia sua interfecti, vel de corpore suo ꝓprio, p ꝙ alicui judici debeat lex apparens. Et notandum, ꝙ non est aliquis qui sequi possit versus alium de aliqua felonia per attornatum, dum tamen ille qui queritur & sequi deberet,

beret potens sit sui, ita quòd sequi possit, & si p aliquod tempus fuerit impotens, quòd parens vel amicus pro eo sequatur propter impotentiam, cùm potens effectus fuerit, cessabit attornatus, & ut dicitur, non debet alius sequi ad utlagationem pro aliquo, nisi esset interfecto ita conjunctus parētelæ vel homagio, quòd si appellatus præsens esset jaceret inter illos appellū, & si vic. Comitatus sine secta aliquem interrogaverit in comitatu ad utlagādum sine præcepto Justitiariorum, erit in misericordia. Item si cautè agant vic. in comitatu examinare debent factum, p quo quis interrogandus erit, quia quamvis felonia adjiciatur in appello, tamen quodlibet factum non continet sub se feloniam, quamvis aliquando contineat injuriam & transgressionem. ¶ 4. Item videndū quis utlagari possit & debeat ad alicujus sectam, & quis non. Et sciendū p quilibet masculus, dum tamen sit duodecem annorum & ampliùs, quia omnes talis ætatis aut sunt aut esse debent in decenna, vel in eo p tantūdem valet, sicut in manupastu & hujusmodi ut suprà. ¶ 5. Minor verò, & qui infra ætatem duodecem annorum fuerit, utlagari non potest, nec extra legem poni, quia ante talem ætatē non est sub lege aliqua, nec in decenna, non magis quam fœmina quæ utlagari non potest, quia ipsa non est sub lege. i, Inlaughe anglicè. s. in franco plegio sive decenna, sicut masculus duodecē annorum & ulteriùs, & ideo non potest utlagari, wayviari tamen bene potest & p derelicta haberi, cùm p felonia aliqua fugam fecerit sive ceperit. Est enim wayviū quod nullus advocat, nec princeps eam advocabit nec tuebitur cùm fuerit ritè wayviata, sicut fit de masculo qui secundū legem terræ ritè fuerit utlagat', extunc enim gerunt caput lupinū, ita p sine judiciali inquisitione ritè pereunt, & secum suū judicium portant, & meritò sine lege pereant, qui secundùm legem vivere recusaverint, & hæc ita, si cùm capiendi fuerint fugiant, vel se defendant: si autē vivi capti fuerint vel se reddiderint, vita illorū & mors erit in manu dom̄ regis. ¶ 6. Itē qualiter quis sequi debeat, & infra p temp' videndum, & sciendū quòd ad sectam & appellum ipsius qui sequi debet & poterit, interrogari debet appellatus ad quatuor comitatus, de comitatu in comitat̄, donec appellat' utlagetur, sub hac tamen observatione, p ad primū comit̄ non fiat nisi simplex vocatio, & comitat' ille primus non computabitur infra tempus utlagationis, nec erit un' ex quatuor comitat̄, quia semper oportet quinq; præteriri antequā quis sit utlagatus, & secundū hoc ad quartum comit̄ qui revera dici poterit quintus, & in quo non admittitur essonium, nec audiend' erit, si quis manucapere vellet appellatū, de habendo ipsum ad alium comit̄, quia sic posset protrahi tempus utlagationis in infinitum, quod esse non debet, secundùm quod responsum fuerit Richardo Duket per M. de Pateshull, cùm esset apud Walsingham in comit̄ Norf. Ad alios verò Com̄ præcedentes bene poterit talis manucapi, dum tamen quilibet com̄ allocetur pro uno, usque ad quintum. Usq; ad quintum verò com̄ poterit talis per se vel amicos suos (si voluerit) reddere se prisonæ vel defendere se & purgare innocentiā, post tempus verò illud, qualitercunq; fuerit utlagatus, redire non poterit nisi de gratia principis. Sed si infra tempus

illud

illud redierit, ut prædictum est, & se defenderit, restituetur ad omnia, sicut ad pacem & hæreditatē, præterquā ad mobilia propter fugā. Sed quid si ille qui sequitur ab initio ritè non fuerit persecutus, ut si statim cùm posset, Hutesium non levaverit, nec secutus fuerit ad villas vicinas, nec ad ballivū dom̄ regis, nec ad coronatores, nec ad primum comitatum ut deceret, si postea sequi voluerit audiri debet, cùm non sit aliquis qui causari debeat vel possit jure, propter sectam min⁹ ritè factam. ¶ 7. Si autem cùm secta ab initio ritè facta fuit, ille qui sequitur ad aliquem comitatū fecerit intervallum, bene poterit sectam suam resumere si voluerit, dum tamen ille comitatus omissus p negligentiam suam, infra tempora utlagationis non computetur. Et quod dicitur de uno comitatu dicitur de pluribus, quia hoc totū cedit ad commodum appellati propter negligentiam appellantis. ¶ 8. Si fortè sectam resumere noluerit vel antequam perfecta fuerit, non ꝓcedatur sine secta in comitatu ad utlagationem, sed expectetur adventus justitiariorum, nisi sit aliquis qui sequi possit & velit, & resumat sibi sectam inceptā donec perficiatur: Quæ si ante iter justitiariorum perfecta non fuerit, computatis comitatibus quibus secta priùs facta fuerit, dicāt ei justitiarii quòd eam perficiet donec appellatus utlagetur. Si autem non sit aliquis qui in comitatu sectam inceptam resumpserit, propter sectam priùs factam, quæ violentam inducit præsumptionem, & sine aliqua inquisitione, utrum appellatus culpabilis sit vel non, præcipiatur à justitiariis quòd vicecomes com̄ sectam perficiat, computatis com̄ præcedentibus, quibus priùs ante iter secta facta fuit, quod quidem sine inquisitione non fieret, utrum indictatus culpabilis esset vel non, nisi secta & appellum præcessisset. Sola autem fuga non sufficit p se, vel latitatio sine contumacia, ad aliquē utlagandū, nec indictamentū, rectū, vel fama, nisi sit qui sequatur in com̄ ante iter justitiar̄ & appellet, vel ꝙ à justitiar̄ in itinere p̄cipiatur comitatui, quòd sequatur ex parte regis de com̄ in com̄, donec rectat⁹ secund̄ legē terræ fuerit utlagat⁹, facta priùs à justitiar̄ inquisitione, si nulla p̄cesserit secta priùs in comitatu, utrum indictatus culpabilis sit vel non, quia si secta p̄cesserit licèt deserta fuerit, tamen talē inducit p̄sumptionē ꝙ non oportet ulteriùs inquirere, utrū indictat⁹ culpabilis fuerit vel non, quia secta p se vel inquisitio p se ad hoc plenè sufficiunt, hoc tamen observato, quòd si inquisitio dicat ꝙ indictatus culpabilis non sit, dicatur viceecomiti comitatus quòd ad utlagationem non procedat. Sed quandocunque talis redierit, remaneat sub plegio ad standum recto, si quis versus eum loqui voluerit. Et unde videtur, vice versa, quòd si per inquisitionem culpabilis inveniatur, & ante utlagationem redierit, quòd non sit per plegios dimittendus, sed sub custodia & in prisona retinendus, propter inquisitionem præcedentem, donec ab imposito crimine se defenderit. Sed cùm præceptum fuerit alicui quòd sectam, quæ ante iter incepta fuit, post iter perficiat, computatis comitatib⁹ p̄cedentibus mori contigerit, vel sequi noluerit post iter, vel infirmitate gravatus sequi non possit, videndum si comitatus sectam perficere possit sine warranto vel justitiarii præcepto, si coram justitiariis, & secta non fuerit

perfecta

perfecta sed derelicta, tunc præcipiant justitiarii quòd in coñ procedatur ad utlagariam sine alia secta.

Cap. XII.

1 ¶ De causa utlag' vera & præsumptiva. 2. Si vulneratus curari noluerit cùm possit. 3. Itẽ causa præsumptiva. 4. Si nulla subfuit causa. 5. Si causa non sit periculosa. 6. Si quis fuerit utlagat' ob nullã causam vel min' rationabilẽ, et gratia est major quantũ ad inlagationẽ. 7. Itẽ potest utlagatio pronuntiari nulla & fiat breve regis super hoc & nulla dici poterit multis rationib'. 8. Quæ dici poterit nulla, & quibus rationibus, quia minùs rite facta. 9. Itẽ tam ille de forcia quã ille de facto fugerint, & utlagatur quis tam propter factum quàm propter forciã & econtrario. 10. Qualiter & quando pronuntiari debet utlagaria de facto & quando de forcia, an statim & eodem die diversa opinio. 11. Si ille de forcia præsens sit & ille de facto fugerit, vel si uterq;. 12. Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur. 13. Ille de forcia non est interrogandus donec factum convincatur. 14. Cùm autem uterq; præsens fuerit & ille de facto convictus, qualiter sit procedendum contra illum de forcia.

CAusa verò utlag' esse poterit vera aliquãdo, aliquãdo p̃sumptiva: vera enim esse poterit, cùm quis nequiter & in felon̄ con̄ pacẽ regis, plurib' astantib' & videntib', vel saltẽ sub visu & auditu alicujus, cujus interfuerit appellare, occisus fuerit uel graviter vulnerat', & mayhemiat' & robbatus, & imprisonat̄, vel ligat', ita ꝙ p se sequi non possit, & sit aliquis qui sequatur, cũ malefactor fugerit & capi non possit, & ita ꝙ factũ sub se continet felonią. Et ꝓpter ꝙ, ut videtur, facta præced̄ sunt diligenter examinanda, quia quædã accidũt ex infortunio sicut de submersis & oppressis & hujusmodi. ¶ 2. Itẽ ubi vulnerat' evadere poterit mortem ꝓ industriã medicorũ, curari noluit cũ posset, sed in odiũ ꝓcussoris se morti exposuit, vel si per imperitiam medic', qui ꝓperã medicamen̄ dederint, vel cũ medic' nõ esset imputandũ, usus fuit cibo & potu vetito, vel fortè obiit morte natur̄, & non plaga illa, & hæc oĩa à coronat̄ diligen̄ exãinanda sunt, sed tamẽ cùm secta intervenerit nõ erit ꝓpter hoc utlagaria differẽda. ¶ 3. Præsumptiva poterit esse, licèt nõ vera, tum ꝓp̄ sectã, tum ꝓp̄ inquisit̄ fact' corã justit̄, licèt omnino nulla subsit causa, ut si ille qui interfici debuit, viv' sit & san', & ille qui debuit interficere, homo meticulosus se subtraxerit ꝓp̄ sectã & appell', vel etiã cũ in duob' con̄ esset appell', in uno se defendit vel prisonæ se reddiderit, & in alio con̄ fuerit utlagat'. Itẽ si ille qui dicit se esse robbatũ, imprisonat̄, vel ligat̄, nunquã fuit robbat' &c. ¶ 4. Itẽ etsi subsit causa tamẽ min' sufficiens, sicut de submersis, & oppressis, & hujusmodi ꝓ infortuniũ mortuis. ¶ 5. Item si plaga, de qua appellat' est quis, periculosa non sit, nec mahemiũ inducat, tamẽ ꝓpter p̃sumptionẽ fugæ & sectã appellantis, ꝓcedendũ erit ad utlagationẽ sive ad utlagariã, & si secta ritè facta fuerit, & secundùm legem terræ, tenet utlagaria, licèt nulla subsit causa, vel minùs sufficiens, ꝓper fugã & ꝓpter sectam. Et eodem modo, coram justitiariis, sine õnimoda secta, propter fugam & indictamentum, & inquisitionem factam coram justitiariis. Sed tamen cum talib' major gratia fieri debet à principe, quam

cum

cum illis quibus est causa vera, secundū quod, inferiùs dicetur. ¶ 6. Et quāvis sine causa vera quis utlagatus fuerit, ut si homo qui interfici debuit ꝓducatur vivus, tamen non erit talis utlagaria pronuncianda nulla, cùm rex fecerit gratiam utlagato, cùm ritè & secundùm legem terræ facta fuerit. ¶ 7. Pronuntiari poterit quandoq; utlagaria nulla in suo casu, quamvis subsit causa vel non subsit, vera nec præsumptiva, ut si facta fuerit contra legem terræ, quod esse poterit multis modis, & quæ cùm nulla esse pronuntietur cùm facta sit contra legem terræ, de jure deberet utlagatus restitui, & non de gratia. In quo casu, non debet in literis regis contineri, quòd talem utlagariam remitteret, vel perdonaret quæ nulla est, quia illud quod non est, perdonare non potest, sed denuntiare poterit in civitatibus, comitatibus, Burgis, & villis & aliis locis publicis, utlagariam illam esse nullam, & quo casu, non habet necesse utlagatus habere breve domini regis de pace, nisi velit ex abundanti, ut cùm fuerit restitutus ad omnia debet restitui, & potest sententialiter sine alicujus præjudicio: quia utlagaria illa contra legem terræ facta, debet defieri, quia non tenet. Utlagaria verò quæ fit secundùm legem terræ, licèt nulla subsit causa, vel minùs sufficiens, tenet, & ideo remitti potest vel perdonari, sine præjudicio alterius. Et cùm talis restitutus fuerit, non restituetur ad omnia, propter utlagariā ritè factā, & secundùm legem terræ. ¶ 8. Nulla verò poterit esse utlagaria, ut si quis in comitatu utlagatus fuerit sine secta, & non refert utrū omnino nulla sit secta vel incepta & non perfecta, ut si incepta & postmodum omissa & neglecta, quia ad utlagationē non ꝓcedetur sine secta. Item nulla, si post iter Justiciariorum ꝓcesserit comitatus ad utlagationem sine præcepto & warranto Justitiaꝝ post inquisitionem. Item nulla, si ad præceptū regis vel sectam regis fuerit quis utlagat', nisi priùs facta inquisitione ꝑ justitiaꝝ, utrū ille qui in fuga est, culpabilis sit de crimine ei impositō vel non. Itē nulla, si fiat alibi quàm in comit', præterquam apud London in Hustingo, ut si rex ꝓ sua voluntate, ꝑ literas suas fecerit aliquem clamare utlagatum ꝑ civitates, Burgos, & villas, & alia loca publica, sine secta (ut prædict' est) vel inquisitione præcedente. Itē erit nulla, si ille qui malè fuit creditus, mortuus fuit ante utlagationē. Itē nulla, si ille qui interfici debuit, ꝓducatur viv' & sanus ante utlagationem, cùm nulla subsit causa vera vel ꝑsumptiva, secùs tamē si quis post utlagationē. Itē nulla, si comitatus ad utlagationem ꝓcesserit, cùm ille qui aliquando secutus fuerit moriatur, vel sequi noluerit, vel non possit. Itē nulla, cùm appellatus in uno comitatu se defenderit secundùm legem terræ, & in alio comitatu ab alio appellatus qui sectam fecerit, fuerit utlagatus: quia qui in uno loco se defenderit de uno facto, versus unum de pluribus appellantibus & sequentibus in diversis comitatibus, se defenderit contra omnes de eodem facto: si autem diversa fuerint facta, & diversi appellantes, et in uno loco sive diversis locis se defenderit per legem terræ versus unum vel plures, et in aliis comitatibus fuerit utlagatus, nulla erit utlagatio, dum tamen cùm restitutus fuerit, respondeat aliis, et se defendat per legem

legē terræ & oīa ſua retinebit,& vice verſa,ſi in uno coīm fuerit condēnat⁹, oīa ſua amittet. Et eodē modo cùm ſciverit ſe eſſe appellatū,& interrogatū, ante utlagat̄ ſe reddiderit priſonæ dñi regis, quia poſtquā reddiderit ſe priſonæ dñi regis,non erit ulteri⁹ interrogand⁹. Item nulla erit,ut videtur, cū quis ſemel capt⁹ fuerit,vel ſe gratis obtulerit cùm appellat⁹ fuerit, & de cōſenſu regis & regni exiliū elegerit, & ſic ſecundm̄ legem exierit, non erit ulteriùs utlagandus de jure. Item nulla,cùm quis interrogatus, ante tempus à lege ei conceſſum utlagetur, cùm totum tempus à lege definitum, ei cedere debeat ad commodū:& unde videtur quòd ſi infra tempus illud venerit, & in priſonā ſe miſerit,ꝙ audiri debeat ſua exceptio,ſecùs tamen(ut videtur) ſi poſt tempus illud. Item nulla,ſi comitatus aliquem utlagaverit,ſi fuerit infra ætat̄,cum ſecta vel ſine ſecta,quia ante ætat̄ duodecē annorum, non erit quis ſub lege,& priùs extra legem poni non poterit. Et cum hujuſmodi utlagaria in prædict' caſibus,nulla ſit,& conſimilibus, de jure (concomitante gratia) ad omnia reſtituendi ſunt, dum tamen appellantib⁹ reſpondeant, & ꝑ legem terræ ſe defendant. Item videtur nulla eſſe utlagaria,ſi factum ꝑ quo quis interrogatus eſt,civile ſit & non criminale, ꝑ quo quis vitā amittere non deberet, vel membra. Sola quidem fuga ſine contumacia vel crimine, vel cauſa vera vel p̄ſumptiva,utlagationem non inducit, in quibuſd̄ tamen criminibus levioribus fuga pœnam inducit graviorem, ſicut videri poſſit in eo qui appellatus eſt in crimine raptus, qui ſi p̄ſens convinceretur, non amitteret niſi tantùm membra, amittit tamen quandoq; vitam propter fugam factam. Facta autem poſſunt eſſe plura & diverſa,ſicut ſunt crimina majora & minora, ſecundùm quod, ſuperiùs dicitur in tractatu de criminibus,& hoc dico ſi criminaliter agatur,poteſt quis utlagari ꝑ crimine majori vel minori. Itē ꝑ raptu virginis conī pacem, & ꝑ oīm alia trāſgreſſione,quæ fit contra pacem, & delicto ubi felonia & pax dñi regis adjicitur:Secùs autem eſt de pace vicecoīm,& alibi, ubi non recipitur niſi æſtimatio damnorum,& ubi non ſequitur pœna niſi pecuniaria. Item ꝑ omni tranſgreſſione,licèt minima,ubi quis ad pacem dñi regis vocatus,venire recuſaverit,& hoc propter contumaciam, maximè quæ aliquando abſentem condemnat ad mortem, qui ſi præſens eſſet non amitteret niſi membrum, vel non ſuſtineret niſi impriſonamentum & redemptionē, vel pœnam pecuniariam. Nullum autem majus crimen quàm inobedientia, quia ꝑ contemptu & inobedientia poterit quis excōmunicari,ſicut pro quolibet mortali peccato,cùm omnes ſubditi eſſe debent regi tanquam præcellenti, maximè in honeſtis, & ducibus ejus tanquam ab eo miſſis. Et ſic concordat lex divina aliquantulùm cum humana. ¶ 9. Cauſæ quidem utlagationis poſſunt eſſe plures, utlagatur enim quis tam ꝑpter forciā q ꝑpter factum, ꝑ ſectam alicujus vel ꝑ inquiſitionem coram juſtitiariis, ut prædict' eſt, & hoc tamen ordine obſervato,ſecundùm quoſdam,cum diverſi diverſa ſentiant in hac parte. ¶ 10. Et ſi tam ille qui appellatus eſt de forcia, quā ille qui appellatus eſt de facto abſentes fint, tunc uterq; ſimul interrogandus eſt

ad

ad quemlibet com̃ si non venerit, dum tamen in ultimo com̃, qui debet esse quintus, differatur pronuntiatio utlagariæ ipsorum qui appellati sunt de forcia, donec factum convincatur, ita ꝙ primò, secundum quosdam, pronuntietur utlagaria de eo qui appellatus est de facto, & postea eodem die de eo qui appellatus est de forcia, & sic in eodem judicio. Alii quidem dicunt quòd non eodem die, nec eodem judicio, sed diversis. Dicunt enim quidam, quòd appellatus de facto & appellatus de forcia non sunt simul interrogandi, sed ille de forcia tunc primò cum factum convincatur, sive ille de forcia fugerit sive præsens fuerit. Sed ea quæ dicta sunt, locum habere poterunt, cum uterq; in fugam convertatur, & quo casu præsumitur de utroque, propter fugam, & illud idem dici poterit, ut videtur, si cum ille de facto præsens fuerit, & ille de forcia fugerit, quòd ille de forcia statim exigatur, sed judicium utlagationis remanebit, donec ille de facto se defenderit, vel non defenderit. ¶ 11. Cum autem ille de forcia præsens fuerit, & ille de facto fugerit, non erit versus eum de forcia procedendum, quousq; factum convincatur. Sed quid si uterq; fugam fecerit & sit aliquis qui ad aliquem com̃ illum fugitivum principalem de facto manuceperit, ille de forcia nihilominùs interrogetur propter fugam. Dum tamen judicium remaneat, donec factum convincatur. ¶ 12. Si autem sit aliquis qui ad quartum com̃ velit manucapere appellatum de facto, ut suprà in parte dictũ est, non audietur, secundùm quod Martinus respondit Richardo Duket, de quadam eschaeta in com' Kanc. Ad quod facit quod habetis alibi, in itinere M. de Pateshul in com' Wigorñ, anno regni regis Henrici quinto. Ibi enim dicitur, quòd in quarto comitat̃ non admittitur essonium alicujus appellati, nec audiri debet quis volens talem manucapere, usq; ad alium comitatum nisi fortè hoc esset ex præcepto domini regis, quod potiùs esset voluntariũ quàm justũ. ¶ 13. Cùm autem ambo essent præsentes, ut prædictum est, ille de forcia non erit interrogand°, donec factũ convincatur, si cùm præsens esset non teneretur priùs respondere, nec agit contra ipsum aliqua præsumptio, & hæc est ratio fortè, quia præsentia excusat eum, & fuga induceret præsumptionem. Sed erit talis p plegiũ dimittend°, sicut esse deberet si uterq; præsens esset, & ubi ille de facto non est replegiabilis, ille de forcia per plevinam vel ballivũ dimittatur, donec appellat° se de facto defenderit, vel nõ defenderit, quia ubi factũ ibi poterit esse forcia quandoque, sed nũquam forcia sine facto, quia ubi principale non consistit, nec ea quæ sequuntur locum habere debent, sicut dici poterit de præcepto, conspiratione, & consimilib°: quamvis hujusmodi esse possunt etiam sine facto, & quandoq; puniũtur si factũ subsequatur, sed sine facto non, juxta illud: Quid enim obfuit conatus, cùm injuria nullum habuit effectum. Nec etiam obesse debent p̃ceptũ, conspiratio, p̃ceptũ & consiliũ, nisi factum subsequatur. ¶ 14. Cùm autem uterq; præsens fuerit, & ille de facto sive p̃sens sive absens condemnatus fuerit, ꝓpter hoc ille de forcia, cùm p̃sens fuerit, non erit condemnãdus: sed aget causam & se defendat, cùm habeat defensiones suas integras, & factum esse poterit sine forcia, & qualiter uterq; se defendere debeat, dicetur infrà plenius de appellatis.

Cap. XIII.

1 *Quid utlagat⁹ forisfaciat per utlagationē & quòd utlaugh dicitur frendlesman.* 2 *Cùm utlaugh qui scienter talē receptaverit.* 3. *Si fugerit & se defenderit.* 4. *Si non fugerit nec se defenderit.* 5. *Quòd sola fuga non inducit.* 6. *Forisfacit quæ juris sunt.* 7. *Itē forisfacit Actionē.* 8. *Itē dissolvit donationes, vēditiones & omnes contractus & obligationes.* 9. *Quod quadā catalla sua sunt domini regis.* 10. *Si terrā liberam habuerit statim capiatur in manū dom' regis per unū annū & unū diē.* 11. *Cùm autē post annū & diē terra non fuerit domino capitali rēstituta, ad querelā veri domini fiat vic. tale breve.* 12. *Facta inquisitione de restituēda terra domino capitali.* 13. *Aliud breve de eadē de restituēda terra.* 14. *Si terra data in maritagiū cum filia alicujus de hæreditate materna extiterit in manu dom' regis per annū & diē per feloniā quā vir ipsius filiæ fecit, breve de restituēda.* 15. *Breve si rex alienaverit infra terminū suū vel ballivi sui.* 16. *Itē aliud breve de eadā materia.* 17. *Quòd nunquam revertetur terra ad dom' capitalē nisi felonia convicta fuerit.* 18. *Si felo ante feloniā convictā obierit.* 19. *Si donationē fecerit ante feloniā convictā vel post.* 20. *Itē non valebit felonis generatio nec ad hæreditatē paternam vel maternam habendā.* 21. *Exemplum de filio senatoris.* 22. *Quòd nihil forisfacit quis antequam fuerit convictus.* 23. *Diversa opinio Martini de Pateshul & Stephani de Segrave de hæreditate mulieris.*

CUm quis fuerit ita utlagat⁹ ritè & secundē legē terræ, videndē quæ forisfaciat p utlagariā, si cùm sit quartò vocat⁹ non cōparuerit, & sciendē ꝙ in primis forisfaciat patriā & regnū, & exul efficitur, & talē vocāt Anglici **Utlaughe**, & alio nom̄ antiquitùs solet nominari, scilicet **Frendlesman**, & sic videtur quòd forisfacit amicos, & unde si quis talē post utlagat̄ & expulsionē sciēter paverit, receptaverit, vel cum eo sciēter cōmunicaverit aliquo modo, vel receptaverit vel occultaverit, eadē pœna puniri debet, qua puniretur utlagat⁹, ita ꝙ careat omnib⁹ bonis suis, & vita, nisi rex ei parcat de sua gratia. ¶ 2. Sciēter dico, quia aut potest esse not⁹ & cognit⁹, vel ignot⁹ & incognit⁹, & unde qui notū & cognitū receptaverit, pari pœna puniendē est, qui dicitur **Couthutlaughe**, sed de ignoto & incog' non est ita, & ad hoc facit lex C. de iis qui latrones & maleficos occultāt, L. prima, ubi dicitur: ꝙ eos qui secū alieni criminis reos occultādo vel receptādo cū eis se sociaverint, par ipsos & reos pœna expectat. Et etiā latrones quisquis sciēs receperit, qui dicitur receptator malorū, & eos offerre judiciis sū psederit, supplicio corporali plectetur cū amissione bonor̄. ¶ 3. Itē forisfacit utlagat⁹ oīa quæ pacis sunt, quia à tēpore quo utlagat⁹ est, caput gerit lupinū, ita ꝙ ab omnib⁹ interfici poterit, & impunè, maximè si se defenderit vel fugerit, ita ꝙ difficilis sit ejus captio. ¶ 4. Si autē non fugerit, nec se defenderit cùm capt⁹ fuerit, extunc erit in manu dñi regis mors & vita, & qui taliter captū interfecerit, respondebit pro eo sicut pro alio. Hoc verū est, nisi cōsuetudo se habeat in contrariū, sicut in com̄ Hertford & Gloucester prope marchiā Walliæ. Sed hoc factū aliquando dissimulatur ex causa. Quòd tales, modo quo prædict' est interfici poterunt & impunè, legitur F. ad legē Jull. de Sicariis & veneficis, ubi dicitur: ꝙ transfugas, ubicūq; invēti fuerint, interficere licet. ¶ 5. Sola tamē fuga non inducit nisi tantū bonorū amissionē, in suo casu, cùm coram justitiariis vocati non venerint ante utlagat̄. Et ad hoc facit F. de requirendis

quirendis reis L. ultima & C. eodem titulo, L. Quicunq; ubi dicitur quòd si post fugam redierit quis, & innocentiam suam purgaverit, nihilominùs facultates ejus apud fiscum remanebunt. Item forisfacit ea quæ legis sunt, quia si sine gratia regis, ausu temerario, post utlagariam redierit, sine lege & judiciali inquisitione peribit, nec alios appellare poterit, quia omnem legem amisit: portat enim secum in suo capite suum judicium, ita quòd nullam habebit defensionem, cùm constiterit de utlagaria. Justum est enim judicium, quòd sine lege & judicio pereat, qui secundùm legem vivere recusat. ¶ 6. Itē forisfacit omnia quæ juris sunt & possessionis. s. & juris competentis & competituri, juris adepti & adipiscendi, & possessionem similiter in forma & modo possidendi. Item nulli tenetur, nec aliquis ei, nec ex aliqua causa obligatur. Dissolvuntur enim obligationes & homagia, fidelitates & sacramẽta, & omnia alia quæ mutua voluntate sunt contracta. Item cui? & sciendum quòd sibi ipsi & hæredib⁹ suis omnib⁹, tam remotis quàm ꝓpinquis, & sic forisfaciunt hæreditates & teneme̅ta: & taliter fracta & dissoluta, nunquam conjungi poterunt nec redintegrari, nisi ex novo contractu & nova voluntate mutua, si fortè fuerit aliquo casu restitut⁹. ¶ 7. Item ex utlagaria forisfacit actionem ante utlagariam sibi competentem, licèt postmodùm de gratia fuerit restitutus, quia semper ei petenti obstabit exceptio utlagariæ, dum tamen fuerit secundùm legem terræ ꝓmulgata, secùs tamen si nulla, ut prædictum est. ¶ 8. Item dissolvit utlagaria, sicut quodlibet aliud judicium de felonia, donationes & venditiones factas à tempore feloniæ ꝓpetratæ, & ubi post convictionem cujuscunq; feloniæ retrotrahitur temp⁹ ad temp⁹ feloniæ ꝓpetratæ, sicut suprà de donationibus plenius dicitur. ¶ 9. Catalla quidem utlagati erunt domini regis, quia utlagari alibi non poterit quàm in curia ipsi⁹ regis, sicut in Com̅ vel in hustingo Londoñ. Et idem dicendum est de catallis fugitivorum ante utlagationem, & aliorum qui vocati sunt corā justitiariis, sive culpabiles sint sive non, facta sup hoc inquisitione, & qui quamvis posteà redierint, & prisonæ se reddiderint, catalla sua non recuperabunt ꝓpter fugam. ¶ 10. Si verò terrā liberam habuerint utlagati, statim capienda est in manum domini regis, & tenenda ꝓ unum annum & unū diem, & ad capitales dominos post terminum illum reversura, si de alio tenuerit quàm de rege, tunc erit eschaeta ipsius regis, & hoc verum est quòd ꝓ talē terminum remanebit in manu dñi regis, nisi ipse capitalis dominus vel alius pro eo finem fecerit pro termino regis habendo. Sed quæ sit causa quare terra remanebit in manu domini regis? videtur quòd talis est, quia revera cùm quis convictus fuerit de aliqua felonia, in potestate domini regis erit ꝓsternendi ædificia, extirpandi gardina, & arandi prata. Et quoniam hujusmodi verterentur in grave damnum dominorum, ꝓ cōmuni utilitate ꝓvisum fuit, quòd hujusmodi ædificia & gardina remanerent, & quòd dominus rex propter hoc haberet commoditatem totius terræ illius, per unum annum & unum diem, & sic omnia cum integritate reverterentur in manus capitalium dominorum. Nunc autem petitur utrumque. s. finis pro termino, & similiter pro vasto, & non video

rationē quare, niſi quia terminus benè poterit eſſe ꝑ ſe, ſine vaſto, eò quòd fugitivus & utlagatus non ſolùm delinquit erga eum qui ſequitur & appellat, ſed etiam erga Regem, cujus pacem infringit, contra fidem ſuam cui tenetur, quia quilibet qui facit ſacramentum, jurat ſalva fide domini regis. ¶ 11. Rex vicec. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd ꝑ ſacramentum proborum & legalium hominum de comitatu tuo, diligenter inquiras ſi terra quæ fuit talis utlagati, vel ſuſpenſi, in tali villa, ꝑ morte hominis, vel ꝑ alia tali felonia, extiterit in manu noſtra, per unum annum & unum diem, & de quo prædictus talis terram illam tenuit, & inquiſitionem inde factam ſub ſigillo tuo & ſigillis eorum, ꝑ quorum ſacramentum inquiſitio illa facta fuerit, nobis ſine dilatione mittas, & hoc breve. Teſte &c. Et cùm inquiſitio venerit, ſequitur tale breve. ¶ 12. Rex vicec. ſalutem. Quia conſtat nobis ꝑ inquiſitionem, quòd tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa, quæ fuit talis ſuſpenſi vel utlagati ꝑ morte talis & quam tenuit de tali, extitit in manu noſtra per unum annum & unum diem, ſicut eſſe debet ſecundùm conſuetudinem regni noſtri Angliæ, tibi præcipim⁹, quòd eidem tali, de prædicta terra cum pertinentiis, ſine dilatione plenariā ſeyſinā habere facias. Teſte &c. ¶ 13. Rex vicec. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd ſi terra quæ fuit A. & qui utlagatus eſt de regno noſtro & convictus de latrocinio, extiterit in manu noſtra ꝑ unum annum & unum diem, ſicut eſſe debet ſecundùm conſuetudinem regni noſtri, tunc haberi facias B. capitali domino ſeyſinam de prædicta terra, quæ fuit p̄dicti A. in balliva tua, & quam tenuit de prædicto B. & quæ capta fuit in manum noſtrā occaſione prædicta. ¶ 14. Rex vicec. ſalutem. Monſtravit nobis A. quòd cùm B. vir ſuus, qui mortu⁹ eſt & ipſa A. dediſſent C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa in maritagiū cum D. filia ſua, de hæreditate ipſius A. prædictus C. rectat⁹ de morte E. fugit ꝑ morte illa, & noluit ſtare ad judicium & cōſiderationem cur̄ talis, propter quod prædicta terra cum ꝑtinentiis devenit in manum noſtrā, & in manu noſtra extitit ꝑ unum annū & unū diem, & eo ampliùs ut dicitur: & ideò tibi præcipimus quòd ſecundùm legem & conſuetudinem regni noſtri Angliæ, prædictæ A. (de cujus feodo prædicta terra eſt ut dicit, & ad quam reverti debet ſecundùm aſſiſam regni noſtri) ſine dilatione plenariā ſeyſinam habere facias, ne ampliùs &c. Teſte &c. Contingit quandoq; ꝙ ille cui rex terminum ſuū conceſſit infra annum & diem terram alienat, vel cùm fortè illam in manu ſua tenuerit illam capitali dño non reſtituit, & quo caſu fiat breve vic. in hac forma. ¶ 15. Rex vicec. ſalutē. Præcipe A. quòd juſtè &c. reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa, & in quam non habet ingreſſum, niſi ꝑ nos, qui terrā illā ei cōmiſim⁹ ꝑ unum annū & unū diem, poſtquam in manus noſtras devenit, & quam talis tenuit, qui utlagatus fuit ꝑ morte talis, vel ſuſpenſus, de C. patre vel avo, vel alio anteceſſore ipſi⁹ B. cujus hæres ipſe eſt, & quæ ad ipſum reverti debet tanquam eſchaeta ſua, ꝑpter prædictā felonia, vel aliter: & in quam non habet ingreſſum niſi per nos, qui terminum noſtrum .s. ꝑ annum & diem ei conceſſimus & quæ eſſe debet eſchaeta ſua propter feloniam, quam talis fecit, & de qua convic-

tus

tus fuit in curia noſtra coram juſtitiariis &c. ¶ 16. Vel aliter: & in quam non habet ingreſſum, niſi per talem cui nos illam commiſimus, habendam per unum annum & unum diem, poſtquam talis rectatus de morte talis fugit & utlagatus fuit vel captᵒ & ſuſpenſus, & qui terram illam tenuit de tali patre vel avo talis, cujus hæres ipſe eſt, & qui tunc fuit infra ætatẽ, ad quem terra illa debuit reverti poſt annum & diem, tanquam eſchaeta ſua, & niſi fecerit &c. ſumm̃ &c. Et notandum quòd nunquam habebit rex annum & diem, de aliqua terra quæ non poſſit eſſe eſchaeta, ut ſi felo non tenuit niſi ad terminum vel ad vitam, vel quid tale quod deſcẽdere non poſſet ad hæredes ſuos. De materia verò iſtius brevis inveniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni regis Henrici decimoquinto in Comitat. Kanc. de Wilhelmo Muſard. ¶ 17. Et notandũ, quòd in quolibet brevi, per quod petitur eſchaeta propter alicujus feloniam, oportet quòd exprimatur (& de qua convictus fuerit) quia nunquam reverteretur terra ad dominum capitalem, niſi felonia victa fuit aliquo genere convictionum, ut ſi fuerit ſuſpenſus vel utlagatus, vel feloniam cognoverit, & regnum abjuraverit, & hujuſmodi. Si autem ante feloniam convictam obierit, quocunq; modo, hæreditas deſcendet ad hæredes ſuos, niſi ita fuerit quòd conſcius criminis & timens ſibi ſuſpenſionẽ vel aliam pœnam, ſe ipſum interfecerit, & hæreditas talis erit eſchaeta dominorum. ¶ 18. Si autem furore aut doloris impatientia, vel ꝑ infortunium, aliud eſſe debet. ¶ 19. Et idem erit ſi donationem fecerit ante feloniam ꝑpetratam, vel poſt: quod tenet, ſi non fuerit felonia convicta, ut ſuprà. Si autem convicta fuerit, non valet, ſed revocabitur, & retrotrahitur tempᵒ ad perpetrationem feloniæ, & ſicut non valet donatio poſt feloniam ꝑpetratam, ita nec valebit generatio quoad ſucceſſionem, quantum ad hæreditatem paternã & maternã, cùm ſit ꝑgenitᵒ talis ex teſticulo & ſanguine felonis. ¶ 20. Si autem ante feloniam generationẽ fecerit, talis generatio ſuccedet in hæreditate patris vel matris, à quo non fuerit felonia ꝑpetrata. ¶ 21. Propriis autem hæredibus forisfacit hæreditatem ſuam ꝑpriam, propinquis & remotis. s. quicquid tenuit tempore feloniæ ꝑpetratæ, & qualitercunq; & ſecundùm quod tenuit. Et ad ea quæ dicta ſunt, quòd tenet donatio ſi antequam convictus fuerit moriatur, quia defuncto eo qui reus fuit criminis, extincta eſt pœna. ¶ 22. Sed nihil forisfacit antequam convictus fuerit vel condemnatus, quia dicit lex, quòd poſt contractum crimen capitale donationes factæ valent, niſi condemnatio ſecuta ſit. Quod autem ritè factum eſt ante crimen contractum, irritari non debet, ſicut dicit alia lex, quòd nec corrumpi nec mutari poteſt, quod ritè tranſactum eſt, ſuperveniente delicto. Si autem filius & hæres ꝑpinquior, in vita patris feloniam fecerit, & patrem ſupervixerit & convictus fuerit, cùm jus merum ei deſcenderit, ſive ſeyſinã de hæreditate habuerit ſive non, forisfacit ſibi & hæredibus ſuis ſucceſſionem, & ita quòd cùm jus ad hæredes deſcendere non poſſit, de neceſſitate revertitur ad capitalem dominum feoffatorem, & licèt talis ſeyſinam non habuerit, tamen ſeyſina felonis anteceſſoris ad hæredes non deſcendit, quia oportet quòd ſeyſina ſequa-

tur dominũ capitalem, ad quem jus revertitur. Si autem in vita patris moriatur, sive convictus sive non, statim incipit postnatus hæres esse propinquior patri communi, ac si frater antenatus feloniam non cõmisisset, quia in vita patris nihil juris ei descendit, & sic habendus erit quasi natus non fuisset, ut quibusdam videtur, sed aliis videtur contrà, qui dicunt, quòd cum talis in vita antecessoris feloniam fecerit, et de qua convict⁹ est, non solùm forisfacit id quod tenet sibi & hæredibus suis, sed quicquid ei aliqua ratione accidere possit, à quocunq; antecessore, & non solùm hæredibus suis de carne sua exeuntibus, sed remotioribus fratrib⁹ & aliis, quia per eum semper fieri debet narratio descensus, si de recto agatur, & hæc fuit ratio W. de Eborum & bona. ¶ 23. Sed quid dicetur de uxore hæreditatem habente, cùm vir suus ꝑpter feloniam aliquam quam fecerit fuerit utlagatus, si uxor ꝑpter hoc ejicienda sit ab hæreditate sua ꝑpria, in quo casu diversæ fuerunt opiniones, & secundùm M. de Pateshull, quòd ꝑpter factum viri sui ejici non deberet, nec in vita nec in morte viri sui. Stephanus verò de Segrave sensit contrarium, quòd foret ejicienda, & nunquam in vita viri sui restituenda, & hæc fortè potuit esse causa, quia hæreditas occasionem daret viro utlagato veniendi ad uxorem suam, & hoc esset contra pacem. M. dicebat quòd ꝑpter hoc ejici non debet ab hæreditate, nisi post utlagationem convicta esset de receptamito, vel fortè quòd ab initio consentiens esset feloniæ: Si autem non, dicebat quòd bene potuit viro suo exhibere, & ei necessaria invenire in alio regno. Sed esto quòd uxor petat hæreditatem suam vel partem, cùm fuerit extra seysinam, postquam vir sũ⁹ fuerit utlagat⁹, sine viro suo non debet audiri, licèt fuerit sine culpa, nec assisam portare poterit de nova disseysina, si fortè post utlagationẽ viri sui fuerit ejecta. Item cùm hæreditas sit cõmunis tam viri quàm uxoris, ut si terra data fuerit viro in maritagium cum uxore, & alter ipsorum feloniam fecerit, ꝑ qua judicium sustinuerit ũlagariæ, quæritur an ille qui sine culpa fuerit, amittere debeat totam terram illam an ejus partem. Item cùm res communis fuerit inter participes, & unus feloniam fecerit, & convictus fuerit, quæritur an plus forisfaciat quàm partẽ suam? Videtur quòd non. Et in primo casu, licèt in donatione maritagii mentio fiat de viro, tamen non erit ita viro terra data, quòd eam forisfacere possit, quia tota remanebit uxori sicut hæreditas sua. Item si mulier aliqua sicut mater cum filio tenuerit in communi, & ubi dos nunquam fuerit partita nec assignata, si filius ꝑ felonia fuerit condemnat⁹, quæritur si forisfacere possit dotem matris suæ: videtur quòd non, sed habebit actionem versus eum, cujus eschaeta terra illa fuerit. Item quid dicetur de eo, qui cùm condemnat⁹ fuerit in seysina extiterit de jure alieno. Item si cùm hodie fecerit disseysinam, cras fuerit condemnatus, videtur quòd talis, jus & hæreditatem aliorum forisfacere non potest, sed competit eis actio contra quoslibet possidentes, si voluerit, per breve de ingressu. Item si quis ad vitam accipientis concesserit terram alicui ante condemnationem, tunc refert utrum hoc fecerit ante feloniam perpetratam vel post: Si autem ante feloniam, non erit terra eschaeta ante mortem tenentis,

cùm

cùm nullus possit jus alienum forisfacere, si autem post feloniam aliud erit. Item si ad vitam suam propriam concesserit condemnatus, cum vita exspirat terminus, si autem ad firmam & ad terminum annorum concesserit quis terram alicui condemnato, erit terminus Regis ut catallum, quia accipitur terminus ad similitudinem catallorum. Et notandum, quòd non debet Rex de jure habere annum & diem de aliquo quod non possit esse eschaeta dominorum, nec cum eis remanere, si de hoc constare possit. Item videndum quid dicendum sit de clerico, qui pro aliqua felonia captus fuerit, & de eo petatur curia Christianitatis, & episcopus vel alius ordinarius petierit prisonam domini Regis ad custodiendum eum, & talis frangat prisonam, & fugiat ad ecclesiam, extrahatur ab ecclesia, & reponatur in prisona à qua evasit, nec etiam ecclesia ipsum tueri debet, nec etiam publicum latronem, quin extrahatur si ad pacem Regis venire noluerit, sicut sunt prædones publici, vel hujusmodi, sicut latrones seysiti.

Cap. XIV.

1 ¶ *De inlagatione, qualiter utlagati post utlagariã ex causa mittuntur ad pacem.* 2. *Breve quòd dominus Rex perdonat fugam & utlagariã omnibus ballivis dirigendũ à tempore suo.* 3. *Aliud quòd Rex perdonat (quantũ ad ipsum pertinet) utlagariã à tempore patris sui.* 4. *Item quòd Rex perdonat utlagariã, quia tempore quo appellũ factũ fuit, ipse appellatus in alio Comitatu appellatus fuit de eadem roberia.* 5. *Si quis falso corã justitiariis fuerit indictat⁹ & postea se reddiderit prisonæ domini Regis, & remittit rex utlagariã.* 6. *Si ille qui interfici debuit san⁹ & vivus redierit.* 7. *Breve de eo qui interfici debuit si sanus & vivus revertatur.* 8. *De inlagatione & ad quæ restituatur inlagat⁹.* 9. *Quòd judicanda erit causa primò ãte inlagationẽ per quã fuit utlagat⁹, ut faciliꝰ admittatur ad pacẽ secundũ causam utlagationis.* 10. *Si nulla causa sed infortuniũ sine felonia.* 11. *Si nulla omnino causa.* 12. *Non restituitur quis nisi tãtùm ad pacẽ.* 13. *Quid felo forisfaciat sive utlagat⁹.* 14. *Itẽ restituuntur legi maximè in criminalibus quòd ipsi aliis respõdeãt & alii ipsis non in civilib⁹ verò ipsi aliis.* 15. *Quòd Rex remittit eis suã sectã sine præjudicio aliorum.* 16. *Quòd oportebit quòd versus ipsum loquatur per verba appelli.* 17. *Item si antenatus filius ex pluribus feloniã fecerit in vita patris & fuerit utlagatus in vita patris.* 18. *Cùm utlagatus captus fuerit non alicui licitum est eum interficere nisi in ipsa captione se defendat.* 19. *Quòd aliquando potest dominus Rex de gratia sua vitã cõcedere restitutis.*

Qulum quis ita fuerit utlagat⁹ qualitcunq;, & ex quacunq; causa, non erit ei tutum quòd compareat antequam fuerit de gratia principis inlagatus. Rex enim poterit utlagatum de gratia sua inlegare, & recipere eum ad pacem suam, extra quam priùs positus fuit, & reponere eum in legem, ita quod si utlagaria rite facta fuerit & secundùm legem terræ, & sive ex causa vera sive præsumptiva, pdonare ei poterit fugam & utlagariam. Si autem cõtra legem terræ, debet eam ꝓnuntiare esse nullam, & quidã sic utlagati secundùm legem terræ faciliùs recipiuntur ad pacem, secundùm ꝙ ibi subfuerit causa vera vel nulla, vel minus sufficiens: ut si ille qui interfici debuit, producatur vivus & sanus, si autem factum tale quod non sit crimino-

ſum, eodem modo, vel ſi factum contingat per infortunium. Vix autem aut nunquam admittuntur, ſi factum fuerit criminale & feloniam contineat, tales quidem ad pacem recipi non deberent, ne ex facilitate veniæ, aliis tribuatur materia ſive audacia delinquēdi. Et qualitercunq; inlagetur, ita debet inlagari, quòd omnibus reſpondeat qui verſus eum loqui voluerint, & fiant ei literæ domini Regis patentes & teſtificantes, quòd pacem ſuam ei dederit in hac forma. ¶ 2. Rex &c. omnibus ballivis & fidelibus ſuis præſentes literas inſpecturis ſalutem. Sciatis nos ꝑdonaſſe A. fugam quam fecit, & utlagariam in eum ꝑmulgatam pro recto tali vel tali, ut pro morte, mahemio, roberia & hujuſmodi, unde talis eum appellat, & volumus & præcipimus quòd idem A. firmam pacem noſtram inde habeat, ita tamen quòd ſtet recto, ſi quis verſus eum loqui voluerit, & in huj° rei teſtimonium ei fieri fecim° iſtas literas noſtras patentes. ¶ 3. Sciatis nos ꝑdonaſſe, quantum ad nos ꝑtinet, A. fugam quam fecit ꝑ morte B. interfecti, tempore domini Regis I. patris noſtri, unde idem A. rectatus fuit, et ideò volumus & præcipimus, quòd idem A. firmam pacem noſtrā inde habeat, ita tamen quòd pacem faciat cum parentibus ipſius B. et ſtet recto &c. ut ſuprà. Literas autem iſtas ſecum deferat inlagatus quocunq; ierit, & in promptu habeat, ne quis ignorans ipſum gratiam Regis adeptum fuiſſe, tanquam utlagatum interficiat, quod quidem recenter poſt gratiam adeptam poſſet ignorare, ſi inlagatus ad manum & in promptu literas Regis non haberet. Sunt etiam aliæ formæ literarum utlagationis, ſed magiſtrales ſecundùm qualitatem facti, ut ſi quis de uno facto appellatus fuerit à duobus, & in uno comitatu ſe defenderit ſecundùm legem terræ, vel ſe in priſonam poſuerit, & in alio Comitat̄ fuerit utlagatus. Forma verò brevis talis eſt. ¶ 4. Rex vicec. tali ſalutem. Scias quòd cùm A. in comitatu noſtro Eborum appellaret B. de chartis, armis & equis C. domini ipſius A. & eidem C. robbatis in cuſtodia ipſius A. et idem C. eodem tempore, quo appellum illud fuit, in eodem comitat̄ Eborum appellaret eundem B. de eadem roberia, in comitatu Eſſex, & appellum illud inter prædictos A. & B. per præceptum noſtrum poſitum eſſet coram juſtitiariis noſtris apud W. audito in curia noſtra appello ipſius A. & audita reſponſione ipſius B. conſideratum fuit in eadem curia noſtra, quòd appellum illud nullum fuit, & quòd idem B. inde quietus recederet, et unde ut audivimus, cùm idem B. appellatus eſſet de eodem facto per ipſum C. in comitatu Eſſex ad ſectam, & ad appellum ipſius C. fuit idem B. utlagatus, & publicè pro utlagato clamatus in eodem comitatu Eſſex, et quoniam error præjudicare non debet veritati, & prædicta utlagaria in prædicto comitatu Eſſex promulgata ex ignorantia proceſſit, nec dici poterit contumax qui in uno com̄ ſe legittimè defenderit, licèt in alio comitat̄ de eodem facto fuerit appellatus & utlagatus, ex ignorantia & per errorem, de conſilio magnatum noſtrorum, utlagariam illam nullam eſſe pronuntiamus, & illam eidem B. ſi qua eſſet, perdonavimus. Et ideò volumus & præcipimus, quòd idem B. firmam pacem noſtram inde habeat imperpetuum, & in hujus rei teſtimonium

testimonium &c. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Ostensum est nobis ex parte A. quòd cùm peregrè ꝓfectus esset, tempore quo justitiarii nostri ultimò itineraverunt in partibus tuis, quidam ex vicinis ipsius A. terram suam cupientes (cùm inde culpabilis non sit) malitiosè fecerũt eum indictari de latrocinio, et quòd inde eum malè crediderunt, & ita quòd à præfatis justitiariis nostris præceptum fuit, quòd nisi veniret ad standum recto de prædicto indictamento, exigeretur de cõm in comitatũ, & secundùm regni nostri consuetudinem utlagaretur. Quod cùm idem A. à peregrinatione reversus audivisset, de innocentia & fidelitate sua confisus, reddidit se prisonæ nostræ apud talem locum, antequam esset in comitatu tuo utlagat⁹. Comitat⁹ verò tuus hoc ignorans (ut dicit) interrogationem prosequens inceptã versus ipsum A. eundem dum fuit in prisona utlagavit. Nos verò simplicitatem prædicti A. attendentes & ignorantiam Com̃, utlagariam in eum hoc modo promulgatam ei perdonavimus, ita quòd sufficientem inveniat securitatem, ad standum recto si quis inde versus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd acceptis ab eo modò prædicto, salvis & securis plegiis, ipsum à prisona facias deliberari, & clamari facias per totum comitatũ tuum, quòd firmam pacem nostram habeat: et quòd occasione prædictæ utlagariæ nullus ei molestiam inferat seu gravamen. Teste &c. ¶ 6. Item si cuiquam meticuloso imponatur quòd hominem interfecerit, vel indictatus fuerit & fugerit, et per sectam alicujus utlagatus, et ille qui interfici debuit postmodum sanus & vivus appareat: dominus rex de gratia sua remittit ei utlagariam ꝑ hoc breve. ¶ 7. Rex vicec. salutem. Scias quòd justitiarii nostri, qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo recordantur, quòd cùm A. in curia nostra coram eisdem justitiariis nostris appellaret B. & quosdam alios de morte C. fratris sui: Idem B. homo meticulosus & timens sibi, subtraxit se, ita quòd coram eisdẽ justitiariis nostris non stetit recto de appello illo, ꝓpter quod à juratoribus & villatis de morte illa suspectus habebatur & malè creditus fuit inde, maximè ꝓpter fugam, et ita quòd ad præceptum eorundem justitiariorum nostrorum interrogatus fuit de comitatu in comitatũ, & ita quòd secundùm legem terræ utlagat⁹ est. Verumtamen quoniam idem B. qui interfici debuit inventus est vivus & sanus, nos præsumptionem habitam ꝓpter fugam veritati præferri nolentes, et quia jam manifestum est, quòd nulla subfuit vera causa utlagationis, fugam illam eidem B. remisimus, & utlagationem perdonavimus, quòd veniat ad pacem nostram, de gratia nostra speciali. Et ideò tibi præcipimus quòd in pleno comitatu tuo, ubi idem B. fuit utlagatus, produci facias ipsum C. qui dicebatur occisus, et ab omnibus videri, & tunc demũ ipsum B. inlagari facias & ad pacem nostram recipi. Et etiam publicè clamari, quòd ipsum ad gratiam nostram recepimus, & quòd ei dedimus firmam pacem nostram. Teste, &c. ¶ 8. Cùm quis igitur ita fuerit, de gratia principis inlagat⁹, ad quæ restituatur? Et ad hoc distinguendum est, utrum utlagaria ritè & secundum legem terræ facta sit, sive subsit causa vera sive præsumptiva, & sic valida & justa, vel si facta fuerit cõtra legem terræ, & sic invalida, & injusta & nulla.

¶ 9. Item si subfuit causa, quæ & qualiter illa fuerit, & ubi de facto præcedente denotari possit felonia ꝑpetrata, & in qua volũtate & assultu præmeditato, ut si factum evenerit per infortunium sine felonia, aut cùm quis licitum vellet, aliud accidit ꝑ infortunium illicitum, quòd non vellet, vel si quid accidit ex necessitate: ut si quis hominem se defendendo interfecerit, cùm alias periculum evitare non posset, vel cùm omnino nulla subfuit causa, sicut de meticuloso dicitur, & ubi ille qui interfici debuit viv⁹ exhibetur. In primo verò casu ubi felonia denotari poterit, nũquã deberet talis admitti ad gratiã, vel non nisi cum magna difficultate, quia ex tali inlagatione & tali gratia de facili obtenta, ex tali veniæ facilitate, non solùm inlagatis, verùm etiam aliis in hoc confidentibus, datur materia delinquendi. ¶ 10. Si autem factum evenerit ꝑ infortuniũ sine felonia, ut si quis se defenderit licitè, recipi debet ad gratiã & ad pacem sine difficultate, gratia tamen principis comitante. ¶ 11. Item in casu ubi nulla subest causa, licèt tamen utlagaria sit justa & ritè facta, recipi debet quis ad pacem de gratia & sine difficultate, & aliquantulũ de jure, si nulla causa sit, sed infortuniũ sine felonia. Cùm autem utlagaria ipso jure nulla, eò quòd cõtra legem terræ & consuetudinẽ regni ꝑmulgata, sive subfuerit causa vera vel p̃sumptiva, sive omnino nulla, secundùm q̃ ꝑpendi poterit ex præmissis, talis de jure recipi debet ad gratiam, & de jure ad omnia restitui, ac si non esset ab initio utlagatus. Cùm appellatus fugerit & appellans ritè prosecutus fuerit usq; ad utlagariam, præsumitur vehementer ꝓpter sectam & ꝓpter fugam, quòd appellatus culpabilis sit, & huic p̃sumptioni standum erit semper, quòd appellatus non potest restitui nisi ad pacem tãtùm, & quòd omnia amittit, donec probetur contrarium. s. quòd factum nullum sit, quod benè fieri poterit, ut si ille qui interfici debuit, post utlagariam ꝓducatur vivus, & quo casu, utlagatus restituatur ad omnia, quia factũ nullum, & unde talis vera ꝓbatio vincit p̃sumptionem. Si autem utlagatus antè moriatur, forisfacit omnia suis hæredib⁹ nisi de cõsilio & gratia aliud fiat. ¶ 12. In omnib⁹ verò casib⁹ prædictis, qualiscunq; fuerit causa, cùm utlagatio ritè facta sit & secundùm legem terræ, non restituitur quis nisi tantùm ad pacem, quòd ire possit & redire & de novo contrahere, non enim poterit id quòd ꝑ utlagariã fuit dissolutum, ꝑ inlagariam conjungi sine nova voluntate eorum qui priùs contraxerunt: Non enim poterit rex gratiã facere, cum injuria & damno aliorum. Poterit quidem dare q̃ suum est, hoc est pacem suam, quam utlagat⁹ amisit ꝓpter fugã & suam contumaciam, q̃ autem alienum est dare non potest ꝑ suam gratiã. Item justè utlagatus & ritè non restituitur nisi tantum ad pacem, quòd ire possit & redire & pacẽ habere, & ad actiones restitui nõ potest nec alia, quia est sicut infans modo genit⁹, & homo quasi modo genit⁹. Item non potest inlagaria restituere ad actiones & obligationes p̃habitas, nec ad homagiũ nec fidelitates, nec ad sacramẽta nec ad alia ꝑ utlagariã dissoluta, cõtra voluntatẽ eorũ de quorum voluntate priùs fuerunt conjuncta & firmata, & ideò nec ad hæreditates nec ad tenemẽta in præjudicium dominorũ, & sic ad ea quæ juris sunt restitui non possunt. Ex obligationibus

onib⁹ verò præcedentib⁹ nullus eis tenetur, ſed ipſi ōnibus ne ſint melioris cōditionis ꝑpter utlagar̄, cū deteriores eſſe debent. ¶ 13. Quid ſelo forisfaciat & quibus, ſatis dict' eſt ſupra, ſed cum reſtitui ꝑcuret, videndū ubi reſtituendus erit de jure, & ubi de gr̄a, & ubi nec de jure nec de gr̄a, niſi hoc fiat de voluntate regis. Itē cum de jure vel de gratia fuerit reſtitut⁹ poſt utlagariā, ad quæ reſtituatur & ad quæ non. Cum autem quis ꝑpter ſuſpitionem & malum rectū ſe ſubtraxerit, ſtatim amittit catalla, ſi coram juſtitiar̄ vocatus non comparuerit, ꝑpter fugam, licèt ſtatim ante utlagariā cōparuerit. Poterit quis utlagari ꝑpter fugam, ſive ibi ſubſuerit vera cauſa vel p̄ſumptiva. Præſumptiva dico, ꝑpter fugam tantùm, licèt ibi non ſit vera cauſa. Vera dico, ſi quis interfectus ſit ꝑ feloniam vel ꝑ infortunium. Præſumptiva, cùm nulla prædictorum ſubſit, vel cùm ipſe qui occidi debuit vivus appareat. In omnibus autem caſibus ptædictis ſive ſubſit vera cauſa ſive præſumptiva, ſi quis fuerit reſtitutus poſt utlagariam ritè factam, & ſecund̄ legem terræ omnibus ritè concurrentibus, nec ad catalla habenda reſtituitur nec ad hæreditatē, ad catalla videlicet ꝑpter fugam, nec ad hæreditatē propter utlagariam ritè factam, niſi tantùm ad pacem, ut omnib⁹ reſpōdeat qui adverſus eum loqui voluerint, quia ſtatim cùm convictus fuerit ꝑ utlagariam, incipit jus merum reverti ad dominum capitalem, quia cum felone ulteriùs remanere non poſſit, & talis reſtituitur ad gratiā ſine p̄judicio alterius alicujus. Itē ſunt quidā, qui reſtitui debent de jure, ad pacem in ōni caſu, & ad omnia licèt fuerint utlagati, videlicet ubi utlagaria nulla ipſo jure, ut ſi facta fuerit contra legem terræ & regni conſuetud̄, & aliter quam de jure fieri deberet, vel alibi, ut ſi extra com̄, vel in Londoñ extra Huſtingum: & aliter, ꝙ quidem poterit eſſe multis modis, ut ſi ante quintū com̄. Item ſi in com̄, tamen ad nullius ſectam, videlicet regis, vel parentis, vel amici, & ſi ſecta ibi fuerit, tamen ille qui utlagat⁹ eſt, fuit infra ætatem. Itē cùm ille qui utlagatus eſt, venire non potuit, quia ante utlagat̄ ſe poſuit in priſona pro facto illo vel pro alio. Item cùm de facto illo appellatus fuit & interrogatus, ꝑ facto uno in uno com̄ & ab uno, ſe defendit in alio comit̄ verſus aliū appellant̄ de eodem facto, & multis aliis modis. Itē inlagari debet quis ſine juris injuria, licèt non ad hæreditatem nec ad catalla, ubi nulla ſubfuit cauſa utlagationis omnino, niſi ꝙ fuit meticuloſus, & ſic nullam rem timens, ſubtraxit ſe, vel quia ipſe qui interfici debuit jam apparet vivus, & hujuſmodi: & in hoc caſu denotatur jus & non gratia. Item reſtitui poteſt de gratia, & non de jure ad pacem tantū, & non ad alia, cùm ritè fuerit utlagatus, ſicut eſt ille qui hominem interficit per infortuniū, & non ex mala voluntate, quia voluntas & propoſitū diſtinguunt maleficia. Si quis autem per feloniam & in aſſultu præmeditato alium interfecerit, talis nunquam de jure reſtitui deberet nec de gratia, quia cum talibus nulla gratia facienda eſt, ne talis gratia aliis præbeat audaciam conſimilia perpetrandi: quia facilitas veniæ &c. Facit tamen rex aliquando gratiam talibus, ſed contra juſtitiā, cum ad ſectā ſuam fuerint utlagati, ſed tamen ut omnib⁹ reſpondeant. Item eſto quòd filius antenatus utlagatus ſit, & in vita patris vel

alterius

alterius anteceſſoris fuerit inlagatus & ſic ad pacem domini regis reſtitutus, expectaverit mortem anteceſſoris ſui, nec iſte ad hæreditatem admittetur. Item cùm inlagatus fuerit tali modo ut & omnibus reſpondeat, & ſe fortè defendat per corpus vel per patriam, nec adhuc admittetur licèt ſic purgaverit innocentiam ſuam. Item cùm interrogatus eſſet & utlagatus, nunquam exiit à ſeyſina, ſed ſemper fuit in continua ſeyſina per uxorem, & liberos, & familiam ſuam, adhuc hæreditatem retinere non poteſt, niſi dominus ſuus capitalis hoc voluerit & hoc propter utlagariam ritè factam. Inlagati verò dici poterunt, quaſi modo geniti infantes, & novi homines quaſi de novo creati, quia in perſonis eorum poſt utlagariam ritè factam, nulla præterita ſubſiſtunt, ſed poſt inlagariam tantùm præſentia & futura ſuccedunt & ad ea quæ pacis ſunt reſtituuntur, ut redeant ad regnum & exeant cùm voluerint, vel remaneant ſi voluerint & ſibi provideant in futuro de acquiſitionibus rerum (ſicut priùs) negotiando, contrahendo, emendo, vel vendendo, cum firma pace domini regis. ¶ 14. Item reſtituuntur legi in criminalibus maximè, & ipſi aliis reſpondeant & ſtent recto ſi quis verſus eos loqui voluerit, ſed alii ipſis non reſpondebunt. In civilibus verò ipſi aliis ſed non alii ipſis, quia per utlagariam diſſolvuntur quoad ipſas obligationes, & perinde extinguuntur actiones quæ reſuſcitari non poterunt. Reſpondere autem tenentur ſi quis verſus eos loqui voluerit, & ibi reſpondere tenentur omnibus, ſed habent exceptiones ſuas verſus omnes, præterquam illos qui ritè & ſecundū legem terræ verſus eos ſectam fecerint per quam utlagati fuerint, & unde ſi verſus alios, ſe defenderint p exceptionē. ¶ 15. Rex remittit eis ſuam ſectam, quod quidem facere poſſit ſine præjudicio aliorum. Si autem cùm quis fuerit inlagatus & ſit aliquis qui verſus eum loquatur, qui ſectam ſuam bene fecerit & ſufficienter verſus eum per quem utlagatus fuit, & petat judicium de hoc quòd per ſectam ſuam utlagatus eſt, ſi debeat eum iterum convincere, cùm ſemel eum convicerit per ſectam ſuam, videtur quòd ſi quis utlagatus fuerit per ſectam alicujus, non propter hoc convincitur de facto & felonia, niſi tantùm de contemptu & inobedientia, & hac ratione, quia poterit quis utlagari per ſectam alicujus propter fugam, ut prædictum eſt, licèt nulla ſubfuit cauſa, nec factum, nec felonia. ¶ 16. Oportet igitur quòd appellans, ſi ſectam benè fecit, de novo loquatur verſus eum, & quo caſu, appellatus propter ſectam bene factam ab appellante amiſit ſuas exceptiones, amiſit etiam electionem defendendi ſe per corpus ſuum, vel ponendi ſe ſuper patriam, cùm appellans eum convicerit ſemel per appellum & per ſectam, & ideò quia appellatus hoc totum amiſit propter fugam & utlagariam, oportet quòd per patriam ſe defendat, quòd ſi per patriam ſe defendere non poſſit, quòd doceat cauſam eſſe nullam per exhibitionem ejus qui interfici debuit, alioquin judicium ſuſtinebit, vel ſi patriam recuſaverit, quaſi pro convicto habetur, ita quòd in patria remanere non poterit, & ſi rex eum in patria ſuſtineret, hoc eſſet ad injuriam appellantis. Si autem non ſit aliquis qui ab initio benè ſecutus fuerit, nec aliquis qui appellum habere poſſit, tunc poterit utlaga-

tus

tus in patriã remanere ad pacẽ domini regis. ¶ 17. Itẽ esto ꝙ quis plures habuerit filios, & antenatus feloniã fecerit in vita patris, & utlagat' in vita pris, mortuo patre videndũ est ad quem jus & hæreditas descẽdere debeat. Et videtur ꝙ non filio utlagato, ex quo ꝓ utlagariam forisfecit jus succedẽdi, & non solùm adeptum sed adipiscendũ, non ergo restituetur ad successionem, quia hoc esset, ut videtur, in præjudiciũ dñi capitalis, quod esse non debet. Si autem in vita patris moreretur, cùm esset restitutus, sine hærede, tunc, quasi non esset in rerum natura, descenderet hæreditas ad alios hæredes ꝓpinquiores, ut quibusdam videtur, quod non est verum, secundũ alios, qui melius sentiunt de talibus, quia cùm antenatus moriatur in vita patris vel alterius antecessoris sive inlegatus fuerit sive non, forisfaciat omnibus hæredibus suis præsentibus, apparentibus & futuris, licèt tunc non existentibus, propinquis, & remotis, fratribus, sororibus, & de carne propria exeuntibus, totum jus quod habuit die quo felonia fuit perpetrata, vel ꝙ ei accidere posset ab aliquo antecessore, si antecessor supervixerit, & feloniam non commisisset, & qui mortuo antecessore futuri essent sui hæredes si jus ei descẽdisset, quia licèt gradus vacuus sit per mortem suam, si ad pacem domini regis morereẽ sine felonia, oporteret quòd de eo fiat mentio in descensu ad hæredes de carne sua exeuntes sic. Et unde jus à tali antecessore descendisse debuit tali, ut filio & hæredi si viveret, & à tali, tali ut filio & hæredi talis. Et hoc dici debet de fratribus & sororibus & aliis hæredibus remotioribus, propriis liberis non existentibus. Et sic non poterit dici immediatè quòd jus descendit à tali antecessore tali nepoti, vel nepti, fratri vel sorori, vel hæredi remotiori, nulla facta mentione de eo qui obiit in vita antecessoris, & sic forisfacit actionem & hæreditatem ille qui feloniã cõmisit, sive moriatur in vita antecessoris sive post mortem, & sive utlagat', vel in vita antecessoris restitutus, & sic forisfacit actionem & jus habitum & habendum. Item hæreditatẽ propriã, acquisitam & acquirendam, secundꝰ quod fuit in statu die quo felonia fuit perpetrata, in dominico & servitio, ad terminum vitæ vel annorum. Item idem dici poterit de fratre postnato & suis hæredibus, de omnibus quæ ei possent accidere. Ex hoc igitur sequitur, ut videtur, quòd antecessor, cujus hæres feloniã fecerit de qua convict' fuerit, post feloniam hæredis dare non poterit nec alienare, non magis quàm ipse felo, cùm non sit hæres qui posset donationem & factum suum warrantizare, nisi hoc habeat speciale in charta feoffamenti sui, quòd dare possit & assignare si hæredes defecerint, vel sit ita, quòd donationẽ warrantizare non possint prædicta ratione. ¶ 18. Cùm verò utlagatus captus fuerit, non erit licitum alicui eum interficere, nisi in ipsa captione, si se velit defendere, quia post captionem, vita & mors erit in manu regis. Poterit quidem rex cùm captus fuerit, licèt ritè fit utlagatus & ex causa, ex plenitudine potestatis suæ dare ei vitam & membra, & ut regnum abjuret. ¶ 19. Tenetur etiam aliquando de gratia concedere ei vitam & membra, ut si per infortunium vel se defendendo hominem interfecerit. Tenetur

netur etiã si nulla subfuit causa utlagariæ,ut si ille qui interfici debuit, viv' & san' ꝑducatur.Item si min' sufficiens sit causa,quia fortè factũ ꝑ quo fuit utlagatus,non fuit felonia sed transgressio. Item quia utlagaria nõ fuit ritè ꝑmulgata,vel loco nondebito,ut suprà, & secundùm ꝙ sic vel sic, poterit abjurare regnũ,vel in regno remanere,secundùm gratiam regis.Itẽ si clericus ordinatus fuerit utlagatus,tenetur rex utlagatũ remittere ordinario,ubi ꝑnon fiet nisi degradatio,si se purgare non possit.Clericus dico, sive major sive minor,etiam episcopus vel alius, quia de talibus non poterit rex exequi judicium,nec judicium factũ in foro seculari de utlagaria ligabit tales, qui in cur̃ Christianitatis se purgare possunt,secundùm quosdam.

Cap. XV.

1 ¶ *De homicidio quod palam & pluribus astantibus perpetratũ est, & postea de homicidio quod nullo præsente perpetratũ est & quod dicitur murdrũ. 2. Quid sit murdrũ. 3. Qua causa inventionis murdrorum. 4. Quid dicitur murdrum. 5. Qualiter patria excusatur à murdro. 6. Si interfector captus fuerit nullum erit murdrum. 7. Item qualiter debet Engleschería præsentari secundùm consuetudinem diversorum com'.*

Dictum est suprà de homicidio,quod palam & pluribus astantibus quãdoq; ꝑpetratur,nunc autem dicendum de homicidio, ꝙ nullo p̃sente, nullo sciente,nullo audiente,nullo vidente clam perpetratur, quod dicitur murdrum,unde inprimis videndum ꝙ sit murdrum, quæ causa invẽtionis, & qualiter quis à murdro excusetur. ¶ 2. Murdrum verò est occulta extraneorum & notorum hominum occisio,à manu hominis nequiter ꝑpetrata, & quæ nullo sciente vel vidente facta est, præter solum interfectorem & suos coadjutores & fautores,& ita quòd non statim assequatur clamor popularis. Occulta dicitur, quia occisor ignoratur, nec scitur quis ille fuit qui occidit. Item extraneorum & notorum hominum, ut comprehendatis tam masculum quàm fœminam, & sic excludatis animalia bruta, quæ ratione carent. Extraneorum dico,quia sive interfectus cognitus fuerit sive ignot', dicitur francigena,nisi Engleschería.i.quòd Anglicus sit,probetur ꝑ parentes,& coram justitiariis præsentetur. ¶ 3.Causa verò inventionis murdrorum talis fuit,ꝙ in dieb' Canuti regis Danor̃ qui post Angliam acquisitã & pacificatam rogatu baronum Anglorum remisit ad Daciam exercitum suum & ipsi barones Angliæ erga ipsum regem Canutum fidejussores extiterunt, quòd quotquot rex in Anglia secum retineret firmam pacem ꝑ omnia haberent,ita ꝙ si quis Anglorum aliquem hominũ quos rex secum adduxit interficeret,si se super hoc defẽdere non posset judicio dei.s.aquâ vel ferro,fieret de eo justitia,si autẽ aufugeret & capi non posset, solverentur ꝑ eo 66.marcæ,& colligebantur in villa,ubi quis esset interfectus, & ideò, quia interfectorẽ non habuerunt, & si in tali villa ꝑ pauptate colligi non possent,colligerentur in hundredo in thesauro regis deponẽdæ.¶ 4.Et dicitur murdrum extraneor̃ occisio,& notorum:quia sive not' sit vel extrane', ille qui interfectus est,semꝑ reputabitur Frãcigena, nisi Engleschería, ritè fuerit coram justitiariis præsentata, ꝑ hoc quòd sciri possit ꝙ Anglic' exti-

terit

titerit. Et qualiter Engleſcheria p̄ſentari debeat, infra pleniùs dicetur ſuo loco. Item à manu hominū dicitur, ad differentiā eorū qui a beſtiis & animalibus, quæ ratione carent, occidūtur, vel devorantur: & qui non poſſunt dici murdrat̄ in feloniam, quia animalia, quæ ratione carent, non poſſunt dici feciſſe injuriam nec feloniam. Vel hoc dici poterit ad differentiā eor̄, qui mortui ſunt p̄ infortuniū, ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & hujuſmodi p̄ infortuniū ubi nulla ſubeſt felonia, ſecund̄ q̄ inferi° dicetur. ¶ 5. Excuſatur patria quandoq; à præſtatione quæ datur p̄ murdro, ſicut videri poterit in multis caſibus ſubſequent̄. Inprimis excuſatur patria à p̄ſtatione murdri, ſi interfector cognitus fuerit, ſive captus fuerit ſive non, quia ibi convinci poterit felonia vel p̄ ſectam vel p̄ inquiſitionem patriæ, & ſic q̄ utlagatus ſit. ¶ 6. Item ſi interfector captus fuerit, & judicium ſuſtinuerit, nullū erit murdrum quia convincitur felonia. Itē nullum erit murd̄ cum quis vulneratus fuerit uſq; ad mortem & vixerit poſteà p̄ aliquod tempus, quia tunc poteſt ipſe malefactores detegere, & ſic manifeſtare vel cognoſcere p̄ ſe, utrum ipſe ſit Anglic° vel francigena, & ſic nullum erit murd̄. Itē licèt loqui non poſſit, nec detegere malefactores, ſi quis p̄ morte ſua confugerit ad eccleſiam & mortem cognoverit, nullum erit murd̄. Itē de iis qui mortui ſunt p̄ infortunium nullum erit murd̄. licèt in quibuſdā partibus de conſuetudine aliter obſervetur, ut ſi homo mortuus, ſubmerſus, vel oppreſſus & hujuſmodi ſine culpa alicujus inveniatur, nullum erit murdrum, nec deodanda ſunt. Navis, nec batellus, nec alia catalla de iis qui ſubmerſi ſunt in mari, nec in ſalſa nec in dulci aqua wreccum erit, cum ſit qui catalla advocet & hoc docere poterit. Itē ſi in mari, vel in ripa ejus, in flumine publico, vel in ripa ejus (& maximè quaten° ſalſa attigerit) mortuus inveniatur, null̄ erit murd̄, niſi fortè in terra occiſus in mare vel in flumen mortu° p̄jiciatur, vel vivus nequiter ſit p̄cipitatus, q̄ quidē dici poſſet de omni loco publico, qui in nullius bonis eſſe dicitur, niſi tantùm in bonis ipſius regis. Si autem locus fuerit alicujus univerſitatis, aliud erit. Nequiter dico, ut ſi de ſubmerſis & oppreſſis & hujuſmodi denuncietur, ſtatim accedant ad mortuum coronatores, antequam corpora ſepeliantur, & mortuum videant, & nihilominùs diligenter inquirant p̄ decennas & villatas accepto ſacrām̄to, ſi ibi ſit felonia vel infortunium, & ſecund̄ hoc, faciat ſuum officium, & ideò ſi hujuſmodi corpora ſepulta fuerint ſine viſu coronat̄, villata erit in miſericordia. Item in omni caſu ſi occiſus notus fuerit & Anglic°, licèt interfector ignoretur, murdrum erit, niſi ſecundùm conſuetudinem regni & aſſiſam Engleſcheria præſentetur & debito modo, quia non refert utrum non ſit omnino præſentata vel minus ritè, & ideò qualiter præſentari debeat videndum eſt. ¶ 7. Et ſciendum q̄ ſtatim in ipſa inquiſitione & corā coronatorib° p̄ſentat̄ Engleſcheria, ſed diverſimodè tamen, ſecund̄ diverſas conſuetudines com̄. In quibuſdā verò com̄ p̄ſentat̄ Engleſcheria, ſive mortuus fuerit maſcul° ſive fœmina, p̄ duos maſculos ex parte p̄ris, & p̄ duas fœminas ex parte matris de propinquioribus parētibus interfecti, qui olim dicebantur **To lange and To bzed.** In quibuſdam verò com̄ præſentatur p

unum maſculum ex parte patris & ꝑ unā fœminam ex parte matris. Itē in quibuſd comitatib⁹, ſecundū quoſdā, ſi maſculus inveniatur interfectus, ꝑſentatur Engleſcheria ꝑ unū maſculum ex parte patris, & ꝑ unā fœminā ex parte matris. Et ſi fœmina, modo prædicto, ꝑ duas fœminas vel ex parte patris tantùm vel ex parte matris tantùm, quorum quidem nomina irrotulari debent in rotulis coronatorum, coram juſtitiaī in itinere ſuo ꝑſentanda, & ubi mutari non poſſunt perſonæ nec nomina variari, ꝙ ſi contrà factum fuerit, nulla erit Engleſcheria cum ſit minùs ritè facta, & ideò dabitur murdrum, & ideò ſic præſentatur ut ſciri poſſit utrum interfect⁹ Anglicus fuerit vel francigena, pro Anglico vero, & de quo conſtari poſſit ꝙ Anglicus ſit non dabitur murdrum. Si autem Engleſcheria nulla ſit, vel minùs ritè facta, licèt interfectus Anglicus fuerit, pro francigena reputabitur. Si autem dubium fuerit utrum Anglicus fuerit vel non, & utrum ꝓducti parentes fuerint vel non, hoc ꝑ patriam declarabitur. Si autē plures inveniantur occiſi, de ſingulis ꝑ ſe oportet Engleſcheriā præſentare. Ut ſciatur quādo Engleſcheria ritè præſentatur & quando non, notandum, quòd ſi coram coronatoribus ꝑ quatuor & coram juſtitiaī ꝑ duos, vel coronatoribus per duos, & coram juſtitiariis ꝑ unum vel è contrario, nulla erit Engleſcheria. Item ſi nominibus eorū qui ꝓducti ſunt vel eorum ꝑſonis variatū ſit, vel erratum coram juſtitiariis, non valebit præſentatio, eò quòd in hoc caſu non admittitur variatio. Itē ſi producti parentes non ſint parentes mortui ſed extranei, vel ſi producti ſunt parentes ex parte patris, ubi quidam illorum produci deberent ex parte matris & è converſo. Item ubi omnes ꝓduci deberent ex una parte, producti ſunt ex parte utriuſque. Item ubi plures ꝓduci deberent, ꝓducti ſunt pauciores, & è contrario. Et ideò non valet ſi ibi fuerit variatio vel defectus. Et quoniam in diverſis comitatibus diverſimodè ꝑſentātur, inquirendum erit in quolibet itinere ab initio quæ ſit cōſuetudo præſentandi Engleſcheriam.

Cap. XVI.

1 ¶ *Si malefactores fugiunt ad eccleſiam qualiter debeant regnū abjurare ſi cognoſcant latrocinium & feloniam.* 2. *De ſacramento qualiter debent regnū abjurare.* 3. *Quòd non debet morari in eccleſia ultra quadraginta dies, ſi velit, quid tunc agendum ſit.* 4. *De diviſione exiliorum.*

SUnt etiā quidā, qui cum capi deberent, fugiunt ad eccleſiā vel aliū locū religioſum vel privilegiatū, & ſe tenēt in eccleſia, & quo caſu nihil mediū eſt, niſi ꝙ veniant ad pacem dñi regis ad ſtandū recto, ſi quis verſus eos loqui voluerit, vel ꝙ cognoſcant maleficium propter ꝙ ſe tenent in eccleſia, & ſic habebit electionē. Et quo caſu, ſi recognito maleficio elegerit regnū abjurare, eligere debet portū aliquē ꝑ quem tranſire poſſit ad terrā aliam extra regnum Angliæ, quia non tenetur abjurare terrā & poteſtatē regis ꝑciſe, ſed tantùm regnū Angliæ. Et cōputari ei debent rationabiles dietæ uſq; ad portū illum, & debent ei interdici ne exeat regiam viam, nec

moram

morã faciat alicubi p̃ duas noctes, nec alicubi se divertat, nec multùm declinet à via nisi hoc fuerit ex magna necessitate vel hospitandi causa: sed semper tendat recta via ad portũ, ita q̃ ibi sit ad diem sibi datũ, & q̃ transfretabit quàm citò navẽ habuerit & ventum, nisi tempestate fuerit impeditus, si autem contrà fecerit erit in periculo. ¶ 2. Hoc audite justitiarii, vel ô vos coronatores, q̃ exibo à regno Angliæ, & illuc iterum non revertar, nisi de licentia dñi regis vel hæredum suorum, sic me deus adjuvet &c. Et in sacramento faciendo, nulla fiat mentio de aliquo impedimento. Sed quid dicetur sibi ubi nullum eligere voluerit portum? quia sine portu & mari exire poterit usq; in aliud regnum, & tunc non incompetenter dici poterit, ubi dicitur, quòd elegit portum, quòd elegit transitum, per talem villã, via quæ ducit versus Scotiam, vel Hiberniam vel alibi: sed quòd cognoscere debeat maleficium, non est semper necesse, quia subjicere poterit. Si ad ecclesiam confugerit postquàm fuerit per patriam condemnatus, sive ante judicium sive post, vel si fugerit ad ecclesiã cùm captus fuerit seysitus, & in nullo istorum casuum, cùm ad ecclesiam confugerit morari poterit in ecclesia p̃ quadraginta dies, sicut quidam dicunt, sed statim in adventu justitiariorum vel coronatorum exire debet & facere legem terræ. Spatium verò quadraginta dierum olim dari solet damnatis per assisam de Clarendone, qui cùm exire deberent regnum, possent per quadraginta dies moram facere & quærere subsidia amicorum. ¶ 3. Constitutio quidem talis fuit, quòd quamvis aliquis se purgaret judicio aquæ vel ignis, hic nihilominùs regnum abjuraret, & habuit spatium illud, occasione prædicta, quod quidem non est aliis concedendum. Sed quid si ille qui ad ecclesiam confugerit exire noluerit ab ecclesia, nunquid poterit per vim extrahi p̃ manum laicalem? non ut videtur, quia hoc esset horribile & nephandum. Videtur igitur quòd ordinarius loci, sicut archidiaconus vel officialis suus, decanus vel persona, hoc facere possent & deberent scilicet compellere eum exire, quia gladi⁹ debet juvare gladium, & juris executio non habet injuriã, & cùm talis exire noluerit nisi compulsus, præsumitur vehementer contra ipsum, q̃ malus sit & defendere eum in ecclesia nihil aliud erit, quàm (cùm sit latro public⁹) maximè facere contra pacem & contra ipsum regem qui pacem tueri debet ad securitatem omnium, & si talis exire compelli non possit, saltem cùm in ecclesia fuerit per unam noctem ad plus, sic poterit se tenere in ecclesia per quadraginta dies, & per annum & per biennium si hoc fuerit in voluntate malefactoris. Quid igitur fiet cùm ordinarii timeant irregularitatem & laici excommunicationem? nihil aliud ergo video, nisi q̃ tali denegentur cibaria, ut gratis exeat & petat q̃ contẽptibiliter recusavit, & qui tali super hoc, cibaria ministraverit, tanquam inimicus regis & præsumptor contra pacẽ regis cẽseatur, & sic fiat de illis qui debent regnũ abjurare & in exiliũ mitti. ¶ 4. Est enim divisio triplex ad min⁹, aut certorũ locorum interdictio, sicut p̃vinciæ alicujus civitatis, burgi, vel villæ imperpetẽ, vel ad temp⁹, secundùm q̃ exposcit quãtitas delicti, secundùm quod fuerit maj⁹ aut min⁹. Item exiliũ propter crimen & latã culpam, & omniũ locorũ interdictio imperpetuum

perpetuum,& nisi &c.vel in insulam deportatio in ꝑpetuum, vel ad temp', ꝙ quidem exilium dici poterit,abjuratio regni,sive utlagatio.Et si quis ita exulat' exilio nõ obtẽperaverit,pœna capitali puniatur, hoc est,si post exiliũ tale sine licentia revertatur.

Cap. XVII.

1 ¶ *De homicidio per infortunium & casuali.*

DE homicidio verò casuali, ꝙ multipliciter fieri potest, & de quo suprà tactum est,ut si quis telum in feram mittere volens,vel quid tale egerit,vel si cùm socius luderet cum socio,& jocosa levitate ꝑcusserit, vel cum longiùs staret,arcũ traheret,vel lapidem ꝑjiceret, & hominem quem non vidit,ꝑcusserit,vel si cum pila luderet quis, manũ consortis quẽ non vidit pila ꝑcusserit,ita ꝙ gulam alicujus ꝑsciderit,& sic hominẽ interfecerit, non tamen cum occidendi animo, absolvi debet, quia crimen non contrahitur nisi voluntas nocendi intercedat, & voluntas & ꝑpositum distinguunt maleficium,& furtum omnino non committitur sine affectu furandi.Et secundùm quod dici poterit de infante & furioso, cum alterum innocentia consilii tueatur,& alterum facti imbecillitas excuset. In maleficiis autem spectatur volũtas & non exitus,& nihil interest,occidat quis,an causam mortis præbeat. Sed ibi distinguitur inter veram causam & infortuniũ,de animalibus quæ ratione carent,vel aliis rebus inanimatis, quæ dant occasionẽ, sicut navis, arbor quæ oppressit vel hujusmodi.Rectè autem loquendo, res firma sicut domus vel arbor radicata, quandoq; non dant causam nec occasionem,sed facit ille qui se stultè gerit,nec equus multotiens. Item nec navis nec batellus in salsa, licèt in aqua dulci, & hoc ꝑ abusionem sicut in multis aliis casibus.

Cap. XVIII.

1 ¶ *De illis qui capti sunt quòd non debent spoliari bonis suis sed debẽt inde sustentari.* 2 *Breve quòd de bonis suis sustentetur.* 3 *Qualiter captus produci debet coram justic.& quare justic.examinare debent in duello injungẽdo & judiciis.* 4 *Vadiatio duelli & si appellatus victus fuerit vel appellans.* 5 *Ne quis extraneum hospitetur nisi de clara die.*

QUi pro crimine vel felonia magna,sicut ꝑ morte hominis captꝰ fuerit & imprisonatus,vel sub custodia detentus, non debet spoliari bonis suis, nec de terris suis disseysiri, sed debet inde sustentari donec de crimine sibi imposito se defenderit, vel convictꝰ fuerit, quia ante convictionẽ nihil forisfacit,& si quis cõtra hoc fecerit fiat vic.tale breve. ¶ 2.Rex vic.salutẽ. Scias ꝙ ꝑ visum est in curia nostra corã nobis,ꝙ nullus homo captꝰ ꝑ morte hominis, vel pro alia felonia pro qua debeat imprisonari,disseysietur de terris,tenũtis,vel catallis suis,quousq; convictus fuerit de felonia de qua rectatus est: sed quam citò captus fuerit ꝑ visum custodum placitorũ coronæ nostræ,& ꝑ visum tuum & ballivorum tuorũ & legaliũ hominum, apprecientur catalla ipsius capti,& imbrevientur, & salvo custodiãtur ꝑ ballivos ipsius qui capitur,& qui bonam inveniant securitatem,de respondendo coram justitiaꝝ nostris,cum ab eis exigantur,salvo tamẽ eidem capto & familiæ

liæ ſuæ neceſſariæ quamdiu fuerit in priſona, rationabili eſtoverio ſuo, ut ſi idem capt⁹ fuerit, et corã juſtitiariis noſtris cõvict⁹ de felonia unde rectatus eſt, tunc totum reſiduũ catallorũ illorũ (ultra eſtoveriũ illud) remaneat nobis, ſecundum regni noſtri conſuetudinem, cum termino noſtro de terra illa, p unum annũ & unũ diẽ. Et ſi coram p̃fatis juſtitiariis noſtris ſe defendere poſſit, et purgare de felonia ſibi impoſita, tunc catalla ſua tibi quiete remaneant. Et ideo tibi præcipimus, ꝙ de cætero ita fieri facias in com̃ tuo & obſervari. Et firmiter tibi ꝓhibem⁹, ne de cætero p̃dicta occaſione manum apponas in terris et catallis alicuj⁹, qui capt⁹ fuerit prædicto modo: Ne amplius inde clamorẽ audiam⁹. Teſte. &c. De illis autẽ qui in fuga ſunt, aliter erit, ut ſupra dictum eſt. ¶ 3. Cùm autem taliter captus, coram juſtitiariis ꝓducend⁹ fuerit, ꝓduci non debet ligatis manib⁹ (quamvis aliquando compedib⁹, ꝓpter periculũ evaſionis) et hoc ideò ne videat coact⁹ ad aliquã purgationẽ ſuſcipiẽdã. Cùm autẽ ꝓduct⁹ fuerit & de crimine ei impoſito accuſatus, ſi crimen ſtatim cõfiteatur, ſatis planũ erit judiciũ. Si autẽ negaverit, & crimen defenderit præciſè, & ſit aliquis qui eum appellat ꝑ verba legittima appellum facientia, tunc autem defendit oĩa præciſè quæ ei imponuntur & nihil excipit cõtra appellantẽ, habebit electionẽ utrum ſe ponere velit ſuper patriam, utrũ culpabilis ſit de crimine ei impoſito, vel non: vel defendendi ſe ꝑ corp⁹ ſuũ. Si autem patriam elegerit, ad defenſionem ꝑ corp⁹ ſuum ex pœnitentia reverti non poterit, ſed ꝑ patriam negotiũ terminabitur, nec è cõtra. Si autem ꝑ corp⁹ ſuum intret in defenſionem, nihil excipiendo: ſtatim vadietur inter eos duellum. Si oĩa ritè concurrant & principalia maximè appellum facientia, & quæ jungunt duellum, & ſi fortè appellat⁹ hoc omiſerit, juſtitiarii ex officio ſuo debent oĩa examinare. Inprimis factũ & cauſam appelli, & ſi factũ & cauſa ſufficiãt, tunc in primis examinare debent facta ſi benè facta fuerit, ita ꝙ nulla ſit variatio, ut ſi appellans unum dixerit in com̃, & corã coronatorib⁹, & aliud modò dicat corã juſtitiariis: non enim admittitur hîc variatio, ſecũdum ꝙ inferi⁹ dicetur plenius. ¶ 4. Si autem oĩa benè concurrant quæ jungunt duellũ, tunc dat appellat⁹ vadium ſe defendendi, & appellator vadiũ diſrationãdi, et ſi appellat⁹ victus fuerit, capitalẽ ſubibit ſententiã, cum exhæredatione, & omnium bonorũ ſuorũ amiſſione, & ſicut eſſe debet in omni vel quolibet genere feloniæ. Si autẽ appellans victus fuerit, gaolæ cõmittatur, tanquã calũniator puniend⁹, ſed nec vitã amittit, nec membrũ, licèt ſecundum leges ad taliones teneretur, ſi in ꝓbatione deficeret, et appellat⁹ quiet⁹ recederet de appello illo, niſi fortè juſtitiarii ꝓ aliqua alia ſuſpitione, vel recto, duxerint ulteri⁹ retinendũ: quod aliquãdo faciũt ex cauſa, ſicut cõtigit aliquãdo de Roberto Brodegh in com̃ Berk. corã M. de Pateſhull. Et hæc vera ſunt, ꝙ appellatus p corp⁹ ſuũ ſe defendere poterit, cùm appellat⁹ fuerit: niſi aliqua violenta ꝓſumptio faciat cõtra ipſum. quæ ꝓbationẽ nõ admittit in cõtrariũ, ꝑ quam dedicere vel defendere poſſit mortẽ et feloniã, ſicut eſſe poteſt, cùm quis capt⁹ fuerit ſuper mortuũ cũ cultello cruentato, mortẽ dedicere nõ poterit, & hæc eſt cõſtitutio antiqua, in quo caſu non eſt opus alia ꝓbatione. In quo caſu non eſt ne-

cesse ꝓbare ꝑ corpꝰ nec ꝑ patriam, ubi ꝑsumptio violẽta facit cõtra appellatum. Item si quis jacuerit in domo aliqua de nocte, solus cum aliquo qui fuerit interfectus, vel si duo ibi fuerint vel plures, & hutesium non levaverint, nec plagam à latronibus vel aliis qui interfecerint in defensione facienda nõ receperint, vel nec quis hominẽ interfecerit ostenderint de se vel de aliis, mortem dedicere non poterunt, ut de termino sancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiẽte decimo in comitat̃ Kanc. de Adam de Burgh. Eodem modo ferè dici poterit (ut videtur) si quis in domum suã notum vel ignotum receperit hospitandi causa, vel alia hujusmodi, & qui sanus & vivus visus fuit intrare, & nunquã postea nisi mortuus, domin' domus (si tunc domi fuerit) vel alii de familia, qui tunc præsentes fuerunt, pœnã capitalem non evadent, nisi fortè ꝑ patriam fuerint liberati, si justitiarii perspexerint veritatem ꝑ patriã debere inquiri. ¶ 4. Et ꝓp hac suspitione cõstitutum est, ne quis extraneũ hospitetur nisi de clara die, nec ꝑmittat eum recedere nisi de clara die, & hæc etiã ꝑsumptio maximè esse poterit, ut si dominus & homo suus jacuerint in una domo, & dominus inventus fuerit occisus, homo tenebitur, qui nec clamorem levavit, nec plagã recepit, nec in aliquo se opposuit ad defensionem. Et idem dici poterit de extraneo, quia vix evadere poterit piculum ꝑ inquisitionem patriæ, ꝓpter tam gravem ꝑsumptionem datam de tam occulto facto. Sed cùm patria veritatem scire non possit de tam occulto facto, qualiter liberabitur ille qui sup patriam se posuerit? Revera satis liberat, quia expressè non cõdemnat, sicut dici poterit de charta, cùm satis acquietat ex quo specialiter non onerat. Item poterit factũ esse tam occultum, quòd secta sit nulla vel minꝰ ritè facta, tamen calumniari non poterit, quia initium facti sciri non poterit, sicut de veneno dato, & quo casu, non habebit appellatꝰ electionẽ utrum se ponere velit super patriã, vel defendere se ꝑ corpꝰ suum: sed oportet quòd defendat se ꝑ corpus suum, quia patria nihil scire poterit de facto, nisi ꝑ ꝑsumptionem & ꝑ auditum, vel ꝑ mandatum, quod quidem non sufficit ad probationem ꝓp appellante nec ꝓp appellato ad liberationem, nisi sit qui dicat (ut suprà) quòd satis liberatur, ex quo non condemnatur. Admittitur tamen ex necessitate, quòd appellatus habebit electionem ꝓpter inconveniens quod sequeretur, quia si semper teneretur se defendere ꝑ corpus, ita posset quilibet in tali facto alium appellare per campionem conductivum, quod non est sustinendum.

Cap. XIX.

1 ¶ *De quibus loqui debeat appellans.* 2. *De appello de morte hominis.* 3. *Quòd possunt plures appellari sicut unus de morte alterius.* 4. *Verba appelli de morte fratris vel alterius.* 5. *Itẽ appellũ de fortia.* 6. *Qualiter debent appellati defendere.* 7. *Si duellũ declinare noluerit per hoc quod transit ætatem.* 8. *Si omnes concurrunt qui jungũt appellũ statim vadietur duellũ.* 9. *Si plures appellaverint unũ sed de diversis factis, sicut de diversis plagis.* 10. *Si ante duellũ percussũ omnes appellantes mori cõtingat.* 11. *Si autẽ appellatus victus fuerit de facto, tũc demũ procedatur versus alios de fortia & de præcepto.* 12. *Si plures unũ appellaverint de morte alicujꝰ de pluribꝰ plagis.* 13. *Si unꝰ plures appellaverit de diversis plagis mortalibꝰ.*

In

IN omni verò causa criminali quæ sub se cõtinet feloniã, in appello debet fieri mentio de anno, de loco, de die, & hora. Loqui oportet etiam de visũ & de auditu. Itẽ ꝙ appellans cõstans sit in dicto suo, & in omnib⁹ circũstantiis, secundùm ꝙ, inferiùs dicetur de exceptionib⁹. Verba autẽ appelli sunt hæc. ¶ 2. A. appellat B. ꝑ talia verba, de morte fratris sui, & si ipse defecerit, tunc ꝑ talẽ, & ita ꝙ sunt plures de uno & eodẽ facto. A. appellat B. de morte C. fratris sui, quòd sicut ipse A. & C. frat⁹ su⁹ essent in pace dei & dñi regis apud talẽ locũ, faciendo quoddã tale, vel transiendo à tali loco usq; ad talem locũ, tali die, tali anno, & tali hora: venit idem B. cum talib⁹ nominandis, & nequiter & in felonia & in assultu ꝑmeditato, & cõtra pacẽ dñi regis ei datã, fecit idẽ B. ꝑdicto fratri suo C. unã plagã mortalẽ in capite quodã gladio, vel aliquo alio genere armorũ molutorũ, dum tamẽ non de baculo nec lapide, vel alio instrumento (secundùm quosdã) ꝙ dici non possit armũ molutũ, ita qd⁹ obiit infra triduũ de plaga illa. Et quòd fecit hoc nequiter, & in felonia, & cõtra pacẽ dñi regis, offert se disrationare versus eum ubicunq; ꝑ corpus suũ: sicut ille qui præsens fuit, & hoc vidit, & sicut curia dñi regis cõsiderat. Et si de eo malè cõtigerit, ꝑ corp⁹ talis fratris sui vel alterius parentis C. qui similiter hoc offert disrationare ꝑ corp⁹ suum, sicut curia cõsideraverit: & sic ulteriùs de plurib⁹ aliis, si de tali malè contigerit. Et qui omnes loquãtur de visu suo sine testimonio, quòd plures possũt appellare, unũ de uno & eodẽ facto, et eodẽ vulnere. Et si appellat⁹ versus unũ ex plurib⁹ se defenderit, vel ꝑ judicium quiet⁹ recesserit, versus omnes alios liberabitur, & quiet⁹ recedet. Sed si un⁹ appellantiũ moriatur, vel defaltã fecerit, nihilominùs tamẽ integra erunt aliorũ appella. Itẽ si de primo appellante, quocunq; modo, vel quibusdã illorũ malè contigerit, illi qui superstites fuerint ad disrationẽ faciendã admittũtur. Possunt etiã plures appellari ꝑ eosdẽ de fortia, secũdùm ꝙ, inferiùs dicetur. ¶ 3. Itẽ possunt plures appellari à plurib⁹ de diversis factis & plagis diversis, & quo casu, victoria uni⁹ appellati de una plaga, versus unũ appellãtiũ, aliũ appellatum de alia plaga versus aliũ appellãtem non liberabit, sed nec alii appellati de diversis plagis cõvincuntur si un⁹ eorũ victus fuerit, sed quilibet eorum defendet causam suã ꝓpriã, & sunt verba appelli hujusmodi hæc. ¶ 4. A. appellat B. quòd cùm ipse & C. frater su⁹ essent in pace dei & regis &c. (ut supra) venit idem B. cum C. supradicto appellato, & cum aliis nominandis, & nequiter & in felonia &c. (ut suprà) fecit eidẽ C. unã plagã mortalẽ tali loco, quadã bisacuta, & de qua (si mortuus non esset de prima) mortu⁹ esset de plaga illa secũda, & quòd hoc fecit nequiter, & in felonia, offert se &c. (ut suprà.) Et ita dici poterit de pluribus appellatis & appellãtib⁹ de diversis plagis, sicut dictũ est de ꝑdictis qui ꝑsentes sunt. Si omnes ꝑsentes sint tam de fortia quàm de facto, ꝓcedatur cõtra omnes ꝑ ordinẽ: dum tamẽ illi de fortia non respõdeant, antequam factum cõvincatur. Si autẽ omnes tam de fortia quàm de facto absentes sint, tunc ꝓcedatur cõtra eos ꝑ ordinẽ, ut suprà plenius de requirẽdis reis & fugitivis. Si autem quidã illorum præsentes, & quidam absentes sunt, tunc per ordinem ꝓcedatur, ita tamen quòd factum priùs convincatur. ¶ 5. Idem A. ap-

appellat talē de fortia q̄ cùm ipſe & C. frāt̄ ſuus eſſent in tali loco &c. ut ſupra, venit idē talis cum p̄dicto B. appellato de facto. s. et cum aliis nominādis, et tenuit ipsū C. fratrē ſuū, quādiu idē B. ipſum int̄fecit, vel vinxit eum, vel fuit in auxilio vel cōſilio qualicūq; modo, vel p̄cepto, vel mandato quo maj' ipſe C. fuit int̄fect'. Et q̄ hoc fuit nequit' & in felonia, offert ſe &c. Et ideò dico nequit', quia multotiens illi qui nequit' int̄ficiuntur, vel occidūtur, tenti ſunt ab amicis bono animo, & nō p̄ malitiā: et ideò tutum & honeſtū eſt de animo & voluntate diligent' inquirere. ¶ 6. Et B. appellatus de facto ſimilit' venit, & defendit omnē feloniā & pacē dñi regis int̄factam, & quicquid eſt cōtra pacē dñi Regis, & mortē & oīa quæ verſus ipſum ꝓponūtur, & totū de verbo in verbū ſecundùm q̄ cōtra ipſum ꝓponitur, et tunc habebit electionē ponēdi ſe ſup̄ patriā, vel defendendi ſe p̄ corp' ſuū: ſic dicendo: Et q̄ idē inde culpabilis nō ſit, ponit ſe ſup̄ patriā de bono & malo (ſi patriā elegerit) vel parat' eſt defendere verſus eum p̄ corp' ſuū, ſicut curia dñi regis conſideraverit. Et in quo caſu, cùm ſe defenderit p̄ corp' ſuum, debet juſtitiari' inprimis examinare, ad hoc q̄ jungatur duellū inter eos (niſi factum fuerit manifeſtū & criminale) quale ſit factum, & quæ cauſa p̄ qua fit appellū. Poterit enim factū eſſe ita leve, quòd nō jacebit appellū, ut ſi levis tranſgreſſio ſit, vel ſi ſimplex injuria. Itē examinare debet p̄ quæ verba factum ſit appellum in curia vel in cōm̄. Item qualit' reſpōdit ad appellum, et qualit' ſe defendere voluerit, p̄ corp' vel p̄ patriam. Vel ſi ita ſimpliciter dicat, quòd velit ſe defendere ſicut curia dñi regis conſideraverit, niſi plus dicat, non erit defenſus; quia non p̄tinet ad curiā regis inſtruere eum qualiter ſe defendere debeat. Si autē ſic dicat, parat' ſum defendere, vel p̄ corp' meum vel p̄ patriam, ſicut curia dñi regis conſideraverit, videtur per hoc quod auferat ſibi electionem, quia non debet curia regis ipſum arctare magis ad unum quàm ad aliud; nec ei neceſſitatem imponere quomodo ſe defendere debeat, cùm habeat electionē. Igitur ad unum ſe tenere debet, ſed cùm patriam elegerit, non erit in voluntate ſua quam patriā, ſed in voluntate judicis, licèt ex certis cauſis certas poſſit recuſare p̄ſonas quācumq; patriā elegerit, ut ſi patriā nativitatis, & alibi extra patriā ſuā deliquerit. Poterit enim eſſe fidelis in patria nativitatis, & alibi infidelis. ¶ 7. Item cùm p̄ corp' ſe defendere elegerit, p̄ hoc qd' tranſiit ætatē declinare poterit duellum, ſicut infrà dicet̄ de exceptionib': ſed cùm ſemel ſic duellū declinaverit, ſi ex pœnitentia recurrere voluerit ad defenſionē p̄ corp', nō audietur, quia non admittitur in hoc caſu variatio. ¶ 8. Cùm autē elegerit defenſionē p̄ corpus ſuum, & oīa cōcurrant quæ jungunt appellū, ſtatim vadietur duellū, & quo caſu ſi à plurib' appellat' fuerit de uno facto & una plaga, et verſus unum ſe defenderit, recedet quiet' verſus omnes alios appellantes, et etiā de ſecta regis; quia p̄ hoc purgat innocentiam ſuam verſus omnes. ac ſi ſe poneret ſup̄ patriam, & patria omnino ipſum acquietaverit. Si autem neutrum iſtorum facere voluerit, quaſi convictus & indefenſus remanebit. ¶ 9. Item cùm plures ſic appellaverint unum de uno facto, & de una plaga, & primus appellans poſt duelli vadiationem, antequam percutiatur moriatur, vel ſine

ſui

ſui culpa inutilis ad pugnandum efficiatur, vel ſi de eo humanitùs contigerit, ille qui ſuperſtes fuerit diſrationabit, & ad diem duelli, quo ille primus venire debuit, veniat armatus, & eodē die duellū ꝓcutiat, & ita fiat de pluribus appellantib⁹ ſicut de iſto ſecundo, ſi de aliis aliquid contingat humanitùs. Si autē ille prim⁹ appellans ſequi noluerit & defaltā fecerit, vel ſi p̄ſens ſe retraxerit, aliud erit. ¶ 10. Si autem ante duellum percuſſum omnes mori contigerit, vel omnes efficiantur inutiles ad pugnandū, ſic cadit appellū. Sed tamen appellatus ꝓpter hoc non defenditur à felonia, licèt defendatur de appello. Et ideò rex ſequi poſſit ꝓ pace ſua ſi voluerit. Si autē ante duellum percuſſum appellatū mori contigerit, ſic cadit appellū, & nūquam convincentur de felonia. Si autem appellat⁹ ab uno, ex plurib⁹ ſic appellantibus vict⁹ fuerit, hoc aliis ſufficiet ad victoriam, quia ꝓ unum appellantem convinci poterit unicum factum & una felonia. Cùm autē primus appellans unum ſic appellaverit de uno facto, & aliū vel plures de forcia, & de conſilio vel p̄cepto, ſtatim ante duellum vadiatum appellatus de facto non eſt ꝓ plegios dimittendus, niſi hoc fuerit de gratia, & tunc ꝓ ballium s. corpus ꝓ corpore, & appellati de forcia ſunt replegiabiles, donec ille de facto convincatur, vel ſe defenderit: & percuſſo duello, ſi appellans victus fuerit, illi de forcia & p̄cepto ꝓ judicium recedent quieti de appello, quia ubi factum nullum, ibi forcia nulla, nec p̄ceptū nocere debet, cum injuria nullum habet effectum, & aliis appellantibus reſpondere non debet, ut p̄dictū eſt, de uno & eodem facto de quo ſemel ſe defenderit verſus unum. ¶ 11. Si autem appellatus de facto victus fuerit, tunc primò tenentur reſpondere appellati de forcia & p̄cepto, nec ulteriùs erunt replegiabiles, quia cùm factū convictum ſit, tunc primò p̄ſumi poterit ꝙ ſubfuit forcia & p̄ceptū, & ideò reſpondeant eodem die, & eodē die vadietur duellum inter primum appellantem & appellatos de forcia vel p̄cepto, ſecundùm ꝙ ꝓ ordinem poſiti ſunt in appello, ita quòd ille primò de forcia & poſtea ille de p̄cepto, quia forcia quodammodo ſub ſe continet factum, quod quidem non facit præceptum. Sed quare non poſſunt alii appellātes à primo & principali appellante, eo omiſſo, jungere duellum cum appellatis de forcia & præcepto? Et eſt ratio (ut videtur) quia forcia & præceptum ſunt quaſi ſequela facti principalis, & ita ſunt conjuncta facto & annexa, ꝙ à facto non ſeparantur, quia vuln⁹, forcia & præceptum generant unicum factum: non eſſet vulnus fortè ſi non adfuiſſet forcia, nec vuln⁹ nec forcia niſi præceptum præceſſiſſet. ¶ 12. Contingit etiam quandoq; quòd plures appellant unum de morte alicujus, de pluribus factis & diverſis plagis mortalibus, & quo caſu, plura ſunt appella & diverſa, propter pluralitatem factorum: & unde quilibet eorum poterit de una plaga mortali appellare unum principaliter ſine aliis per ſe, & alios plures de forcia & præcepto. Poterit etiam alius à primo appellare alium de alia plaga mortali & alio facto, & eodem modo ſicut primus, & ita deinceps de diverſis plagis, tertius tertium, & quartus quartum, & ſic plures deinceps, & eodem modo. Et de verbis appelli ſatis dictum eſt ſuprà, ſed tamen appellatus omnibus appellantibus ſimul & ſemel reſpondere nō poterit

quamvis omnib⁹ principaliter reſpondere teneatur. Oportet igitur quòd uni reſpondeat primò, & ſic deinde aliis p ordinem ſucceſſivè. Reſpondeat igitur appellatus A. qui prim⁹ eſt in ordine appellantium, & ipſe excipiat contra ipſum, & petat ſibi allocationes fieri, & quo caſu, ſi appellat⁹ appellum declinaverit verſus A. primum appellantem, ꝓpter hoc non cadunt appella aliorum, ſed eodem die reſpondeat ſecundo appellanti, & ſi eodem modo appellum ipſius declinaverit, reſpondeat tertio eodem die, & ſic fiat de pluribus & quamdiu aliquis remanſerit principaliter appellans, non erit recurrendum ad ſectam dñi regis, niſi tunc demũ cùm omnes appellantes defecerint in appello ſuo. ¶ 13. Si autem unus plures appellaverit de diverſis plagis mortalibus, & de diverſis factis in forma ſupradicta, & primus appellatus appellum declinaverit, recedet ille quiet⁹ p judicium, & ſimiliter appellati de forcia & præcepto de eodẽ facto, quantum ad appellum tale, non tamen quantum ad ſectam regis, ſi Rex ſequi voluerit. Si autem appellans appellatum devicerit p duellum, vel p patriam, & adhuc tenet appellum verſus alios principaliter appellatos de aliis & diverſis plagis, & etiam verſus alios appellatos de forcia & p̃cepto de prima plaga & primo facto quos quidẽ omnes cõvincere oportebit, antequã regreſſum habeat appellans verſus alios principaliter appellatos de facto & aliis & diverſis plagis: & omnib⁹ iſtis ita cõvictis, p ordinẽ ꝓcedatur verſus alios quouſq; omnes ſe defenderint vel cõvincant̃, & ſic erunt plura & diverſa appella ꝓpter diverſa facta.

Cap. XX.

1 ¶ Quòd appellatus det vadium defendendi & appellans det vadium diſrationandi. Item de exceptionibus contra appellum. 2. Quòd quædam ſunt exceptiones quæ generales ſunt ad omnia placita, quædam ſpeciales & diverſæ ſecundùm diverſitatem placitorum & appellorum. 3. Prima exceptio & generalis in omni appello de ſecta, ſi benè & ſecundùm legem terræ facta ſit. 4. Si de recordo inter juſtic. contentio habeatur, tunc quid agendum ſit. 5. Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellum.

CUm autem appellatus fuerit quis p verba appellum facientia, defenſor ſive appellat⁹ det vadiũ defendendi, & appellator vadiũ diſrationandi, niſi appellatus exceptiones habeat ꝓ ſe, quas ꝓponat ad defenſionem ſuam antequam intret in reſponſum. 2. Sunt quædã exceptiones quæ generales ſunt ad omnia appella, & ſunt ſpeciales & diverſæ, ſecundùm diverſitatem appellorum, ſicut de morte hominis, de pace & plagis vel mahemio & roberia. Item de pace & plagis & impriſonam̃to. Item de roberia p ſe: Item de cõbuſtione p feloniam cõtra pacem. Item de raptu virginum, cõtra pacem, & contra quodlibet iſtorũ appellorũ ſpeciales ſunt exceptiones in ſuo caſu. ¶ 3. Eſt quidem iſta generalis exceptio & prima in omni appello. s. ſi ſecta non fuerit benè facta, quia qui appellare voluerit & benè ſequi, debet ille cui injuriatũ erit, ſtatim quàm citò poterit hutefium levare, & cum hutefio ire ad villas vicinas & propinquiores, & ibi manifeſtare ſcelera & injurias perpetratas, & continuò accedere debet ad ſervientes domini regis, ſi inveniri poſſint, & deinde ad coronatores, & ſic inde ſine intervallo ad

proximum

proximum com̃, vel si in crastino feloniæ ꝑpetratæ, vel secundo die teneatur com̃, sufficit ꝑ secta, dum tamen ꝑceſſerit hutesium, si ad com̃ venerit, servientibus & coronat̃ non quæsitis, quia die com̃ tenentur omnes adesse. Itē sufficit ꝑ secta, si continuò ostendatur regi vel justiſ, si præsentes fuerint, scelera perpetrata. & ibi dicetur ei quòd eat ad vic. & coronatores. Ad proximum verò & primum com̃ in præsentia vic. & coronatorum, fiat appellum ꝑ verba appellum facientia (& inferi⁹ dicenda) & ipsi vic. & coronatores omnia verba appelli secundùm quod proposita fuerunt, coram eis irrotulari faciant ꝑ ordinem & modum appelli, illud. s. tantummodo, nec plus nec minus Et inprimis ad quē com̃ venit appellans post feloniam perpetratam, utrum. s. ad primum, secundum vel tertium, & qualiter & quæ verba ꝑposuit in appello de morte hominis. Item si de pace & plagis, quales plagæ fuerunt, recentes vel non recentes in quo loco, cujus longitudinis & latitudinis. Item si de roberia, de quibus rebus, propriis vel alienis. Et si de pecunia numerata, exprimere debet numerum, & genus pecuniæ. Si autem massa rudis, exprimere debet valorem, si autem formata qualitatem & ꝑcium. Item si vestis, colorem & precium, si pannus, colorem, precium, & numerum ulnarum. Item si animal, tunc genus, pilum & precium. Item si de pace & imprisonamento, tunc inquirendū quale fuerit imprisonamentum, utrum carcer vel simplex detentio. Item utrum in vinculis vel sine. Itē utrū in ferro, vel ligno vel utroque. Item si de combustione, qua hora facta fuit, & de omnibus circumstantiis. Item si de raptu, tunc de scissione vestimentorum, & de sanguinis effusione ꝑ corruptionem. Item oportet mentionem facere in irrotulatione appelli, de anno quo felonia debuit ꝑpetrari, quia ex hoc dabitur appellato exceptio, si in rotulis coronatorum aliter contineatur de anno, & aliter coram justitiariis in narratione, ut si in rotulis coronatorum fiat mentio de decem annis, & in narratione coram justitiariis fiat mentio de quinque annis per hoc cadit appellum propter variationem. Item fit mentio de die, ad quod eadem ratio poterit assignari & etiam alia, quia si appellatus docere poterit per certa judicia, & proborum hominum testificationem se eadem die fuisse alibi, ita quòd nullo modo præsumi posset contra ipsum, quòd interesse posset tali facto, tali die, ꝑpter locum ita remotum, quòd hoc esset impossibile, tunc cadit intentio appellantis. Item fit mentio aliquādo de hora, sed hoc non est multum de substantia negotii, licèt variatum sit de hora, quia appellans in arcto positus, benè potuit horam ignorare, cùm metus justam in se contineat ignorantiam, & si variatum sit de hora, ad hoc quòd detur exceptio vel non, discretioni justitiariorum relinquatur. Item fit mentio de loco, prædicta ratione propter variationem. Item de comitatu fit mentio, sed non propter variationem, quia licèt inter vicec. & coronatorem de comitatu habeatur contentio, ex hoc non præjudicatur appellanti, nec appellato. Sed si appellans ad primum comitatum non venerit per se, cùm commodè venire possit, vel per aliam conjunctam personam, cùm per se venire non possit: tunc sibi præjudicat quantum ad appellum & exceptionem appellato, sicut in casib⁹ supradictis.

Et si ita variatum fuerit in appello, & narratione, quòd appellans unum dicat, & rotuli coronatorum ꝓtestentur cõtrarium vel diversum, ut si appellans unum nominaverit in appello suo coram justitiariis, & rotuli coronatorum dicant aliud, vel si ibi unum de facto, & corã justitiariis eundem de forcia vel è contrario. Item si in genere armorum variatum sit, quòd ibi de baculo, & hîc de gladio, & generaliter variatum fuerit, cadit appellum per exceptionẽ. ¶ 4. Est aliquando dissentio in recordo appelli faciendo inter coroñ & vic. cùm uterq; debeat suum habere rotulum, in quibus quandoq; varia contineantur, quandoq; cõcordant & habẽt recordum, & quandoque coroñ ꝑ se sine vic. ut si vic. mortuus fuerit, vel amotus, & rotuli non inveniantur. Si verò rotulus vic. discordet à rotulo coronatoris, & rotuli coronatoris conveniant, tunc eorum stabitur recordo, & quia rotulus vic. nihil operatur nisi ad testimonium. Et quid si rotulus uni⁹ coronatoris discordet à rotulis aliorum coronatorũ cùm plures fuerint, standum erit pluralitati. Si autem non nisi duo coronatores & disaccordent, tunc stabitur rotulo ipsius cum quo concordat rotul⁹ vic. Si autem sint ibi quatuor coronatores, & duo dissentiant à duob⁹, nec appareat vic. qui rotulum habeat ad testificandũ sive ad testimoniũ, tunc stabitur illis duobus qui ꝑ se habent aliquod adminiculum, & qui cum appellante cõveniunt. Et ideò audito appello appellantis, & audita respõsione appellati, tunc primò audiantur rotuli coronatorũ, ut sciri possit utrum appellãs appellum suum, qd' fecit in comitatu, in aliquo mutaverit, coram justitiariis vel in aliquo variaverit, vel si sectam benè fecerit vel non. Et sciendum quòd in omnib⁹ appellis majoribus vel minoribus, non potest appellans variare vel in aliquo appellum suum mutare, adjicere tamen potest, ut si primò dicat & appellet de plaga sibi facta, sed nõ dixerit quibus armis, adjicere potest & arma nominare. s. ꝙ gladio vel bilacuta vel hujusmodi. Itẽ poterit appellans in judicio actionem suã mutare, maximè de rebus robbatis vel fortè ablatis, & de atroci injuria, sed non de morte hominis, ut si actionem quæ criminalis est primò civiliter intentaverit, poterit illam mutare & agere criminaliter, & sic crescere appellum vel augere. Sed si primò actionem criminalem criminaliter intentaverit, non poterit eam mutare & agere civiliter & sic decrescere appellum vel minuere. Auditis igitur verbis appelli & respõsione appellati, & recordo coronatoris, aut stabit appellum aut cadet, secundꝙ secta sufficienter facta fuit vel minùs ritè, vel secundùm ꝙ variatum fuerit vel non variatum. Quòd si bene omnia concurrant, tunc ꝓponat appellatus exceptiones, si quas habeat, cõperentes sibi. Nota ꝙ non potest quis in appello suo variare, nec appellum mutare, poterit tamen adjicere & accrescere appellum & non minuere. ¶ 5. Excipere quidem poterit cõtra appellum & dicere, ꝙ primò appellatus fuit de eodem facto ab alio, & ꝑ judicium inde recessit quietus, & ad illã ꝓbandã, vocare poterit rotulos & recorda justitiariorum. Item excipere potest & dicere, quòd justitiarii itineraverunt in comitatu illo, postquam factum illud fieri debuit, et in itinere illo nulla facta fuit inde mẽtio, ꝙ secus esset si appellum tunc esset inceptum, licèt nondum terminatum,

&

& ad hoc cõcordat bñe de ſummonitione. Et q̃ talis exceptio valida eſt, ꝓbatur de termino ſancti Mich. anno regis H. nono incipiẽte decimo in coñ Hertford, de Henrico Romband indictato de morte hominis, & quòd concelatum fuit in itinere, ita q̃ nulla mentio inde facta fuit, & in ſecundo itinere reſuſcitandum fuit indictamentum, & appoſita exceptione iſta, receſſit H. inde quietus. Item declinaẽ appellum, appoſita exceptione & ꝓbata, q̃ quis alium appellaverit ꝑ odium & atiam & ſic non jacet appellum. Item non jacet appellum inter dominum & tenentẽ ſuum, qui ei fecit homagium ſuũ durante obligatione homagii nec è contra. Item nec inter dominum & ſervũ ſuum, niſi appellaverit eum de felonia & ſeditione facta dño regi, in quo caſu quilibet de populo audiri debet appellans, tam ſervus quã alius, & ſine plegiorum darione, niſi appellans traditor ſit manifeſtus, & convict⁹ ut felo, qui verò fidelem vocem non habebit, ſicut de Ricardo Neale & Radulpho de Gray vicario de Gaine & Wilhelmo filio Heliæ. Itẽ cadit appellũ coram juſtitiariis, ubi nullum fuit appellum in coñ, nec ſecta fuit facta ãte iter juſtitiariorum, vel ſi appellans nunquam fuit proſecutus, & hoc verum eſt, niſi recens fuerit factum & infra iter juſtitiariorum evenerit. Itẽ cadit appellum ubi appellans non loquitur de viſu & auditu, quamvis locut⁹ fuerit in coñ & hoc ꝑ coñ teſtatũ fuerit, ut de itinere M. de Pateſhul in coñ Wigorne anno regis Hen. quinto. Item cadit appellum ſi erratũ fuerit in nominibus appellatorum, vel cognominibus, ut ſi modò vocaverit unum Wilhelmum, & poſtea eundem Robertum. Item ſi variatum fuerit in modo appelli qualitercunq; ut ſi modò appellaverit unum de facto, & modò de forcia eundem, vel è contrario. Itẽ cadit appellum ſi appellans ſemel ſe retraxerit & iterum velit appellare, cùm appellatus ſemel ꝑ judicium quietus receſſerit, & hoc dico, quantum ad illum qui ſe retraxerit, licèt teneat appellũ quantum ad alios appellantes qui appellaverint de eodem facto, ſi non per judicium ſed ꝑ defaltam receſſit appellatus qui etus: defalta enim non tollit appellum aliorum, judicium tamen tollit imperpetuũ, de eodem facto. Si autem diverſa fuerint facta, judicium contra unũ appellantẽ de uno facto, non tollet appellum alior̃ de diverſis factis, nec defalta. Et ſic qui p̃ſens ſe retraxerit ulteriùs non admittitur ad appellum. Idem erit ſi cùm p̃ſens fuerit nihil loquatur verſus appellatum, ſed ſi appellans ad diem ſuum non fuerit ꝓſecutus, ſed defaltam fecerit, ut p̃dictum eſt, cadit breve, ſed non cadit appellum, cum ꝑ aliud breve reſuſcitari poſſit, niſi ita ſit, q̃ judicium ſubſequatur. Item cadit appellũ propter crimen appellantis, ut ſi fuerit traditor manifeſtus, & de hoc convict⁹ ꝑ confeſſionem, vel rationib⁹ manifeſtis. Item ſi latro cognoſcens, vel ſeyſitus de latrocinio vel utlagatus, qui ſuũ ſecum portat judicium. Item ſi accuſator & appellans de felonia, & ſeditione facta dño regi, & conſcius criminis ſtatim & ſine mora hora congrua, cùm poſſit, ſeditionẽ domino regi non manifeſtavit, nec ſuis miniſtris, cũ ſtatim ſequi debeat & recenter antequam ſe divertat ad alia. Item cadit appellum, ſi non fiat mẽtio de pace domini regis, ſed de pace juſtitiarii vel vic. Item nullum appellum, niſi fiat mentio de felonia facta. Item cadit appellum

pellum, si appellans nihil loquatur de visu & auditu, ut de ĩmino s. H. anno regis H. septimo in com̃ Norf. de Durãdo scissore & Henrico de Ver. Item datur exceptio appellato. Itẽ oritur exceptio ex ꝑsona appellantis ut si clericus sit qui appellet, ordinatus vel homo religiosus vel regularis, quia tales relinquunt seculum, & quæ seculi sunt. Itẽ quia latro cognoscẽs, de quo supradict' est, qui vocem non habet versus hominem fidelẽ. Item si quis de rebus alterius q ꝓpriis, nisi causa adjecta ut suprà. Itẽ si de morte alterius, vel plaga q suorum vel aliorũ, nisi sua intersit certa ratione. Item differtur appellum ad tẽpus ꝓ minori ætate, sive minor appellans sit sive appellatus.

Cap. XXI.

1 ¶ *De duelli vadiatione cũ nulla sit exceptio, tunc statim vadiatur duellũ. 2. De forma sacramẽti. 3. Facto sacramẽto ex utraq; parte cõmittatur defensor duob⁹ milit. 4. De sacramento faciẽdo in campis. 5. De banno dom. regis. 6. Si appellat⁹ victus fuerit. 7. Si appellans in cãpo se retraxerit. 8. Cùm õnes de facto convicti fuerint, tunc procedatur cont. eos de forcia, & de sacramẽto ab appellato faciẽdo. 9. De sacramẽto faciẽdo ab appellante. 10. Si appellãs de facto vict⁹ fuerit vel se retraxerit, illi de forcia liberantur. 11. Si primò appellans de facto mortu⁹ fuerit vel defaltã fecerit, domin⁹ rex potest procedere ex officio. 12. Itẽ defenditur quis ab appello propter mahemiũ & quia trãsit ætatẽ. 13. Si mulier per vim oppressa.*

Cum autẽ appellat⁹ nullã ab initio ꝓposuerit exceptionẽ, vel cum exceptionẽ ꝓposuerit, nullã habeat competentẽ, qua se tueri possit, tunc statim vadietur duellũ int̃ eos, & defensor primò det vadiũ defendendi, & posteà appellator det vadiũ disrationãdi, & postmodũ defensor primò juret ꝑ verba negativa negãdo p̃cisè feloniã ei impositã, & posteà jurabit appellator ꝑ verba affirmativa, affirmãdo oĩa esse vera quæ appellato imponit, & est ratio assignata infrà de civilib⁹ actionib⁹ de duello vadiando ꝓ terra. Forma verò sacram̃ti hæc est. ¶ 2. Hæc audis homo quẽ ꝑ manũ teneo, qui te facis appellari A. ꝑ nomẽ baptisterii, ꝙ ego patrẽ tuũ vel fratrẽ vel alium talẽ non occidi, nec plagã ei feci tali genere armorũ, ꝑ ꝙ remotior esse debeat à vita, & morti ꝓpinquior, nec tu hoc vidisti, sic me de⁹ adjuvet & hæc sancta. Et fiat mẽtio in sacram̃to de anno, die & loco secund̃ formã appelli, & posteà juret appellator cõtrar̃, ꝑ hæc verba. Hoc audis homo, quẽ ꝑ manũ teneo, qui te facis appellari B. ꝑ nomẽ baptist. ꝙ tu est ꝑjur⁹ & ideò perjur⁹, quia tali añ, tali die, tali hora, tali loco, nequitèr & in fel̃ occidisti C. patrẽ, filiũ, frat̃ vel aliũ parent̃ vel dñm suũ, vel alit̃: nequiter & in fel̃ & in assultu p̃med̃ fecisti tali unã plagã, tali loco, tali genere armor̃, de qua obiit infra triduum, & ego hoc vidi, sic me de⁹ adjuvet & hæc sancta. Et sic fiet semꝑ sacrm̃tum secund̃ formã appelli, & ita observetur in quolibet genere sacram̃ti ubicunq; p̃stand̃ est sacram̃tum ex utraq; parte. ¶ 3. Facto siquidẽ sacram̃to in hac forma, statim cõmittatur defensor duob⁹ milit̃ vel legalibus hominibus aliis, secund̃ quod appellatus nobilis fuerit persona vel ignobilis, & ꝑ eos ducatur in cãpum ad duellum faciend̃ deputat̃, & appellans eodẽ modo, & ita debet appellat⁹ & appellans à p̃dictis custodiri, ꝙ nemo post sacram̃tum fact' cum illis habeat colloquium ante duelli ꝑcussionem,

excepto

excepto eo, ꝙ cùm in campum venerīt jurare debent corā justitiar̄ secundū formam istam. ¶ 4. Hoc audite justitiar̄ ꝙ ego non comedi nec bibi nec aliquis ꝓ me nec p̄ me, ꝓpter ꝙ lex dei deprimi debeat, & lex diaboli exaltari, sic me deus adjuvet. ¶ 5. Et facto tali modo sacram̄to, statim fiat bann⁹ regis sub voce p̄conia, & facto silentio ꝑ hæc verba. Præceptū reg. & justit̄ est ꝙ nullus sit ita ausus vel audax, ꝙ quicquid audiat vel videat se moveat, vel verbis ꝓferat, & si quis cont̄ hoc fecerit, captus erit & posit⁹ in prisonam, & ibi jacebit ꝑ annum & diē, usq; dn̄s rex de eo p̄ceperit voluntatem suam, iis igitur taliter peractis, congrediantur campiones, & pugnent. Et si appellans vict⁹ fuerit, vel si appellans se defenderit cont̄ ipsum tota die, usq; ad horam qua stellæ incipiunt apparere, tunc recedet appellat⁹ quiet⁹ de appello, ex quo se obligavit appellans ad convincendum eum una hora diei, ꝙ quidem non fecit, & non solū quietus dimittitur appellatus de facto, imò omnes alii qui appellati sunt de forcia & p̄cepto, nec appellatus de facto solummodò quietus recedet versus ipsum primū appellātem, verùm etiā versus omnes appellantes qui ipsum appellaverunt de eodem facto, secus si de diversis. ¶ 6. Si autem appellat⁹ victus fuerit, ultimo supplicio punietur cū pœna gravi vel graviori, secundùm criminis qualitatem, cum exhæredatione hæredum suorum, & omnium bonor̄ amissione, secundùm ꝙ supradictum est de utlagatis. Si autem plures unum appellaverint, vel plures de diversis plagis & factis, si appellatus se defenderit versus unum, ꝓcedant alii appellantes versus eundē modo suprad̄ quousq; omnes de facto convicti fuerint, & tunc deinde ꝓcedatur contra ipsos de forcia & p̄cepto de eodem facto, quia factum & p̄ceptum ita connexa sunt, ꝙ separari non possunt. ¶ 7. Si autē appellās in cāpo se retraxerit, mittatur gaolæ, & ipse & plegii sui de ꝓsequendo, quos in ipsa vadiatione duelli invenit, erunt in misericordia, quia appellās nō disrationavit, secund̄ ꝙ se ad hoc obligavit. Si autem vict⁹ sit in cāpo, aliud erit: quia non stat ꝑ ipsum quin fiat disrationatio, & quāvis ad gaolā mittend⁹ sit, tamen fit ei aliquādo gratia de misericordia, quia pugnat ꝓ pace. ¶ 8. Cùm autem omnes de facto convicti fuerint, tunc demùm procedatur contra eos de forcia & p̄cepto, & loquatur contra primū ꝑ verba superi⁹ opposita, defendendo oīa quæ ei imponuntur ab appellāte, ꝑ verba negativa ut suprà, scilicet ꝙ tali die, tali anno, tali hora, tali loco nō venit cum tali, qui appellat⁹ est & convictus de facto, nec ipsum talē tenuit, nec ligavit, nec aliam forciam ei intulit, dum p̄dictus talis eum occidit vel plagavit, per quod mortuus fuit, sic eum deus adjuvet &c. ¶ 9. Et appellans juret in contrarium per verba affirmativa, & eodem die quo ille de facto convictus fuerit, si ille de forcia tunc præsens fuerit, vadietur duellum, sed detur alius dies ad percutiendum, quo die uterque veniet armatus, nisi fortè ipse appellatus de forcia aliquam pro se habeat exceptionem, per quam declinare possit appellum, & pcusso inter eos duello, si appellatus victus fuerit eandem pœnam sustineat, quam sustinuit ille de facto. Dicitur enī vulgariter, quòd satis occidit qui præcipit, vel qui malo animo tenet dum quis occiditur, & ad paria judicantur in utroq; delicto quantum ad pœnam.

¶ 10. Si

¶ 10. Si verò legittimè se defenderit, ut p̄dict' est, dum tamē appellans victus non fuerit, ꝑ hoc alii de forcia non liberātur, quia diversa possunt esse facta & diversæ p̄sonæ & diversæ causæ, & ita diversa appella, ut si un⁹ p̄cipiat & alius teneat, terti⁹ ꝑcutiat, & quartus latronib⁹ p̄beat ingressum, & quintus in insidiis ne quis superveniat, in oībus istis casib⁹ tenetur quilibet eor̄ de facto suo ꝑprio respōdere. Itē si cùm illi de facto cōvicti fuerint, ille de forcia appellari poterit ꝑ hæc verba, ꝑ patrē vel fratrē, vel alium parētē interfecti. s. A. appellat B. ꝙ idem B. fuit consentiens morti talis, & in auxilio, & ꝙ ille qui convict⁹ est de facto exivit de domo talis appellati ad factū illud faciēd', & ibidē post factū rediit, & ꝙ ipse A. p̄sens fuit in com̄ ubi p̄d B. minat⁹ fuit eidē fratri suo, & ita in eod̄ com̄ ꝙ petita fuit ab eo pax dñi regis, & postea in cur̄ regis ei data, & ꝙ ita nequiter, offert &c. & ꝑ hæc verba cōsiderand̄ fuit, ꝙ duellum esset inter eos, ut de termino P. anno regis H. nono in com̄ Essex de Hugone de Godingham & Hugone de Cātilupo de morte Johañ de Godingham. ¶ 11. Si autem ille qui primò appellaverit de facto mortuus fuerit, vel defaltā fecerit, vel p̄sens se retraxerit, vel cùm sequi velit, appellat⁹ ꝑ exceptionem appellum declinaverit, nihilominùs tamen subesse poterit felonia, quæ si non convincatur, ita remanebūt maleficia impunita, ꝙ esse non debet. Et quoniā non solum injuriatur ei qui occiditur, immo dño regi, cuj⁹ pax infringitur: & quia adhuc subesse possit felonia, quāvis appellatus appellum declinaverit, nec adhuc defensus erit de felonia, sed semper stabit p̄sumptio ꝓpter appellum, donec ꝓbetur contrarium, nec remanere debent maleficia impunita. Procedat igitur rex ex officio suo, & ꝑ pace sua, ad inquisitionem ꝓpter p̄sumptionem appelli, ac si appellat⁹ sine appello esset legittimè indictatus, & ꝙ ad regem pertinet accusatio & secta ꝑ pace sua. Videtur etiā ꝙ appellat⁹ non solùm tenetur appellanti, imò dño regi, sicut videri poterit ꝑ verba appelli, ut si dicat̄. Talis appellat talē, ꝙ nequiter & in felonia contra pacem dñi regis &c. ꝑ ꝙ videri poterit manifestè ꝙ appellatus non solùm tenetur appellanti, imò dño regi. Et quo casu, cùm se defendere obtulerit ꝑ corpus, non audietur, quia rex non pugnat, nec alium habet campionē q̄ patriā, nec si esset qui diceret ꝙ pugnare deberet, duellum caderet ex quo secta non fecit, nec loqui potest de visu nec auditu. Recurrendum est igitur ad patriā, ut videtur, ꝙ quidē si inculpatus recusaverit, videtur quòd sit indefensus, & ꝑ hoc quasi convictus, & quòd cogendus sit ut ꝑ patriam se defendat ꝑ defectum alterius ꝓbationis, ut si fœmina appellū fecerit de morte viri sui, non tenetur duellum facere ꝓpter sexum. Cogendus est igitur appellat⁹ quòd se defendat ꝑ patriam, quia cadit duellū ꝓpter sexum fœmineum, & ita fit in appello de raptu virginū. Ut de itinere ultimo M. de Pateshul in com̄ Linc. anno regis H. decimo. Item placito coronæ de Gilberto filio Aldrendi & Alani Swadi qui transit ætatē. ¶ 12. Item defendit se quis de necessitate ꝑ patriam, ꝓpter defectum corporis appellantis. s. ꝓpter mahemium. Item propter ætatem, ut si appellatus ætatem transierit ut sexaginta annorum, sed tamen ibi habet electionem, utrum se defendere velit ꝑ corpus vel patriam. Igitur in iis casibus

ut videtur, tenetur quis se defendere ꝑ patriã, tum propter regiam dignitatem & ꝓcedentẽ ꝓsumptionẽ, tum ꝓpter sexum appellantis, tum ꝓpter mahemiũ, tum ꝓpter ætatem. Sed cùm dñs rex sectam faciat ꝓ pace sua de appellato qui præsens fuerit, & ipse ꝑ inquisitionem, in quã se posuerit, gratis vel invitus, damnand⁹ & culpabilis inveniat, videndũ qua pœna puniri debeat, cùm sint qui dicant ꝙ pœna pecuniaria, quidam ꝙ ultimo supplicio. ¶ 13. Et si mulier per vim oppressa pucilagiũ suum amiserit, & cùm de appello suo ceciderit appellatus, se posuerit super patriã, ꝑ quã culpabilis esse inveniatur, condemnabitur, ac si appellũ ꝓcessisset: ut determino sancti M. anno reg. H. sexto incipiente septimo.

Cap. XXII.

1 ¶ *De indictatis per famã patriæ ex suspitione.* 2. *Qualiter justic. debeat examinare.* 3. *Quòd omnes à jurata amoveantur quos appellat⁹ sufficiẽti habet ratione suspectos.* 4. *Quòd villatæ jurabũt per se vel omnes simul erectis manib⁹.* 5. *Verba quæ à justic. procedenda sunt post sacramentũ factũ.* 6. *Generalis observantia in sacramentis coram justic. faciendis.*

ITẽ dictum est suprà ubi apparet accusator, & sequitur & appellat, & de secta regis cùm ceciderit appellũ. Nunc autẽ dicend⁹ est de indictatis ꝑ famã patriæ, quæ præsumptionẽ inducit, & cui standũ est, donec indictat⁹ se à tali suspitione purgaverit. Ex fama quidẽ oritur suspitio, & ex fama & suspitione gravis præsumptio, tamẽ ꝓbationẽ admittit in contrariũ, sive purgationẽ. Suspitio quidẽ multiplex esse poterit. Inprimis si fama oriatur apud bonos & graves. Item ex facto ꝓcẽd oritur suspitio, cui etiã standũ est, donec ꝓbetur contrariũ: ut si quis appellatus fuerit à probatore, & fugerit ꝓpter appellũ, & mortuo ꝓbatore redierit. Itẽ si quis de morte hominis, vel alia felonia appellat⁹ fuerit, & ꝑsens appellũ declinaverit, nihilomin⁹ suspectus habetur, quia felonia subesse poterit de qua appellat⁹ se nondũ purgavit, & unde standũ est suspitioni donec se purgaverit. Sunt etiam aliæ præsumptiones, de quib⁹ dictum est supra in parte, quæ ꝓbationem non admittunt in cõtrariũ nec defensionẽ, ut si quis cum cultello sanguinolento captus fuerit super mortuũ, vel à mortuo fugiendo, vel mortem cognoverit coram aliquibus, qui recordũ habent, & hmi tales, etiam si accusator non apparuerit mortem dedicere non poterunt. Sed cùm fama suspitionẽ inducat, videnḋ erit quæ & qualiter esse debeat talis fama, & unde oriatur. Et sciẽḋ ꝙ fama quæ suspitionẽ inducit, oriri debet apud bonos & graves, non quidem à malevolis & maledicis, sed ꝓvidis & fide dignis ꝓsonis, non semel sed sæpius ꝙ clamor innuit & diffamatio manifestat, tumult⁹ enī fit & clamor populi quandoq; de plurib⁹ quæ in veritate non fundantur, & ideò vanæ voces populi nõ sunt audiendæ. ¶ 2. Justic. igitur si discret⁹ sit (cũ ꝓpter famã & suspitionẽ ꝑ patriã debeat veritas inquiri, si indictat⁹ de crimine ei imposito culpabilis sit vel nõ) inprimis debet inquirere, si fortè dubitaverit, & jurata suspecta fuerit, à quo vel a quibus illi duodecẽ dicerunt ea quæ in veredicto suo ꝓferũt de indictato, & audita super hoc eorũ respõsione, de facili perpẽdere poterit, si dolus subfuerit, vel iniquitas. Dicet fortè aliquis

vel

vel major pars juratorum q̄ ea quæ ipſi ꝓferunt in veredicto ſuo didicerũt ab uno ex conjuratorib⁹ ſuis,& qui interrogat⁹ fortè dicet q̄ illa didicit ab illo tali,& ſic deſcendere poterit interrogatio & reſponſio de ꝑſona in ꝑſonam uſq; ad aliquam vilem & abjectam ꝑſonam, & talem cui non erit fides aliquaten⁹ adhibenda. Et ita inquirat juſtitiarius in hujuſmodi q̄ gloria ſua & laudis ſuæ titulus cumuletur, & maturè dicetur Jeſus crucifigitur & Barabas liberatur, ꝑ hujuſmodi enim inquiſitiones ſi diligenter & cautè factæ fuerint multæ inveniri poterunt inconvenientiæ. Et venit quidē quandoq; q̄ dñs tenentem ſuum indictat vel indictari facit & ei crimen imponi ob cupiditatē terrā ſuā habendi in dominico, vel vicinus vicino ꝓpter odium & hujuſmodi. ¶ 3. Cùm igitur procedendum ſit de hujuſmodi ad inquiſitionem, ut ad judicium ſecuri⁹ ꝓcedatur, & ut periculū & ſuſpitio tollatur, juſtitiaꝝ dicat indictato q̄ ſi aliquem ex duodecim juratoribus ſuſpectū habeat, illum juſta ratione amoveat. Et illud idem dicatur de villatis, ut ſi capitales inimicitiæ fuerint inter aliquos ipſorum & indictatum, vel ſi ob cupiditatem terræ habendæ, ut p̄dictum eſt, qui omnes amovendi ſunt ex juſta ſuſpitione, ut inquiſitio abſq; omni ſuſpitione ꝓcedat. Præſentib⁹ igitur xii. juratoribus, & quatuor villatis, inprimis jurabit quilibet de villata ꝑ ſe vel ōnes ſimul erectis ſurſum manib⁹ ſingulorū in hæc verba. ¶ 4. Hoc auditis juſtitiarii, q̄ veritatē dicemus de iis, quæ à nobis requiretis ex parte dñi regis, & ꝓ nihilo omittem⁹, quin veritatem dicemus, ſic nos deus adjuvet, &c. ¶ 5. Et tunc unus ex juſtiꝫ illis hm̄i verba ꝓponat. Talis qui hic p̄ſens eſt, rectat⁹ de morte talis, vel alio tali crimine, venit & defendit mortē & totū, & ponit ſe ſuper linguas veſtras de hoc de bono & malo, vel fortè dicet, de hoc & de aliis malefactis, ſi fortè de aliis ſuſpectus habeatur, & multùm refert utrum ſe poſuerit ſuper eos taliter vel taliter, quia ſecundū hoc diverſa ſequitur condemnatio vel deliberatio, & ideò vobis dicim' in fide qua deo tenemini, & ꝑ ſacramentū q̄ feciſtis, nobis ſcire faciatis inde veritatem, nec omittatis timore, amore, vel odio, ſed ſolum deū præ oculis habentes, quin dicatis ſi culpabilis ſit de hoc quod ei imponitur, vel de aliis maleficiis vel non, & non incumberetis eum ſi immunis ſit vel innocens ſit à delicto iſto, & poſteà ſecundùm eoꝝ veredictum aut ſequitur deliberatio vel condēnatio. ¶ 6. Iſtā verò formā inquiſitionis ꝑ patriā, ſervabunt juſt. generaliter in omnib⁹ inquiſitionibus quæ faciēdæ ſunt ꝓ morte hominis. ubi quis ſe poſuerit ſup inquiſitionem, ſive ſponte ſive ꝑ cautelam induct⁹, ſive ꝑ neceſſitatem, in oībus criminibus, majoribus & minoribus: poſſunt tamen juſtiꝫ ſi viderint expedire, ex cauſa neceſſaria, ſi grave crimē latens ſit, & juratores fortè amore, odio, vel timore celare voluerunt veritatem, ſeparare juratores ab invicem, & quemlibet ꝑ ſe, & ſeparatim examinare, ad veritatem ſufficienter declarandam.

Cap. XXIII.

1 ¶ *De appello de pace & plagis factis contra pacē & de verbis appelli, & de modo appell. & defendendi, & de modo defendēdi & diſrationādi. 2. De exceptionibus cont. hujuſmodi appellū. 3. Itē quid dicetur de eo qui virilia abſcidit alicujus.*

Dictum

Dictum est suprà de appello de morte hominis facta nequiter & contra pacē, nunc autē dicend' est de pace & plagis factis contra pacē, fit autē appellū p̄ hæc verba. A. appellat B. q̄ quadā die tali, sicut fuit in pace dñi regis in tali loco, vel sicut ivit in pace dñi regis in chimino dñi regis inter talē villā & talē, tali die, ante tale festū vel post tale festū, anno tali, tali hora, venit idē B. cum vi sua, & contrā pacē dñi regis in felonia & assultu p̄meditato, fecit ei insultū, & quandā plagā ei fecit in tali loco, tali genere armorum, et q̄ hoc fecit nequiter et in felonia, offeit ꝓbare versus eum p̄ corp° suum sicut curia cōsiderat. Et B. venit et defendit pacē dñi regis infractā, et feloniā, et plagā, et quicquid est contrā pacē dñi regis (et totum de verbo in verbum, quicquid ei imponitur, et secundùm q̄ ei imponitur) p̄ corp° suum, secundùm q̄ curia regis consideravit. Et A. quæsitus si levavit clamorē et hutesiū, et quando venit ad cōm̄ cum appello suo? dicit q̄ statim levavit in facto illo et post factum et statim cum hutesio illo ivit ad villas ꝓpinquiores, et ad servientes dñi regis et coronatores, et ad ꝓximum cōm̄ fecit appellū suum, et vic. et coronatores testantur q̄ secta illa sufficienter et rationabiliter facta fuit, et q̄ plaga ostensa fuit ad cōm̄ recens et aperta, et quia secta rationabiliter facta est, et B. nihil ostendit p̄ q̄ debet habere patriam, consideratū est q̄ duellum sit inter eos. Et B. det vadiū defendendi, et A. det vadiū disrationandi, et uterq; plegios inveniet, et dabitur eis dies, ad quē uterq; veniet armatus, et ad quē diē poterit se uterq; essoñ, vel eorū alter, ita q̄ unicum habeat essoñ, et si appellans defaltam fecerit ad talē diem, vel p̄sens se retraxerit, appellat° quietus recedet, et appellans et plegii sui de ꝓsequendo in misericordia, si autem appellans venerit, et appellat° non, habeatur appellatus ꝓ indefenso. Si autē uterq; defaltā fecerit, et testatum sit q̄ concordati fuerunt, uterq; capiatur; et ipsi et plegii sui in misericordia. Si autem p̄sentes fuerint, uterq; custodiatur. Cùm autem vic. & coronatores testati fuerint contrariū. s. q̄ secta non sit sufficienter facta, eò q̄ nullum hutesium levatum sit, nec plaga ostensa recens & aperta, nec appellans venit cū appello suo nisi ad secund' cōm̄ vel ad tertiū, cadit appellū. Et quia tunc subesse poterit felonia, inquiret rex si voluerit ꝓ pace sua. Et cū ita fuerit quis appellat°, & secta fuerit bene facta, habebit defensor electionē, utrū se defendere velit p̄ corp° vel p̄ patriā. Et si aliquo istorum modorum se defenderit, omnes appellati de forcia vel p̄cepto quieti recedent. Si autem fuerit condemnat°, tunc statim ꝓcedendum erit versus illos appellatos de forcia & p̄cepto. ¶ 2. Declinatur quandoq; appellum de pace & plagis p̄ exceptiones generales, secundùm quod superiùs dicitur, de appello de morte hominis. Declinatur etiam p̄ exceptiones speciales, quia declinatur propter parvitatem plagæ, unde notandum est, quòd in appello de pace & plagis, designandum erit cujus longitudinis fuerit plaga, & cujus ꝓfunditatis, & utrum ibi sit plaga, vel rifflura, ad hoc quòd procedat duellum vel non procedat: Ut sciri possit per factum; utrum sit ibi injuria vel felonia, & exinde quæ sequatur pœna, poterit enim alius ab eo qui injuriam passus est sequi appellum ꝓ eo, si ipse cōmodè sequi non possit, ut si sit parentela conjunc-

tus

tus vel homagio. Poterit etiã sequi ad utlagãdũ appellatũ, cùm fortè se subtraxerit, hoc tamẽ in appello apposito, ꝙ ille principalis sequeretur, si posset, & sequetur si possit. Et unde ꝑ sectam talis, poterit appellat⁹ utlagari ꝓpter impotentiam principalis. Sed si ante utlagationẽ convaluerit, statim debet sibi assumere sectã & appellum, quia alterius secta non valebit, nec erit extũc (si sequi voluerit) ad utlagationẽ ꝓcedendũ, cũ ipse sit vivus & san⁹ ꝓpter verba in principio appelli apposita ꝑ ꝓcuratorem, ꝙ ipse principalis sequetur cùm possit. Item videndũ quo loco corporis plaga facta sit. Itẽ quibus armis, utrum molutis armis, ligno vel lapide, licèt ligna vel lapides sub armorũ appellatione non contineantur. Arma verò moluta plagam faciunt, sicut gladius, bisacuta & hujusmodi, ligna verò & lapides, faciunt brusuras, orbes, & ictus qui judicari non possunt ad plagam, ad hoc ꝙ inde ꝓveniri possit ad duellum. ¶ 3. Sed quid dicitur si quis alterius virilia absciderit, & illum libidinis causa vel commercii castraverit, tenetur: sive hoc volens fecerit sive invitus, & sequitur pœna, aliquãdo capitalis, aliquãdo ꝑpetuum exiliũ cum omnium bonor̃ adẽptione. Item si quis mulieris viscerib⁹ vim intulerit, quòd partum abegerit, tenetur. Item si quis furem nocturnũ occiderit, ita demum impunè foret, si parcere ei sine periculo suo non potuit, si autem potuit, aliter erit: In manu enim regis sunt vita & mors hominũ, sicut coram rege apud Windsore de quodam homine de Cochã coram W. de Raleghe tunc justitiario, cui dñs rex in tali casu ꝓdonavit mortem. Item erit si quis Hamsokne quæ dicitur invasio dom⁹, contra pacem dñi regis in domo sua se defenderit, & invasor occisus fuerit, imperfectus & inult⁹ remanebit, si ille quem invasit aliter se defendere non potuit, dicitur enim ꝙ nõ est dignus habere pacem qui non vult observare eam. Item Judæis filios suos circumcidere licet, sed non alterius religionis hominem, ꝙ si fecerint, castrati pœna irrogatur.

Cap. XXIV.

1 ¶ *De appello de plagis & mahemio & de modo appellandi & defendendi.* 2. *De exceptionibus contra hujusmodi appellũ.* 3. *Quid dici debeat mahemiũ.* 4. *Quid sit deformitas & non mahemium.*

Dictum est suprà de pace & plagis, nunc autem dicendum de plagis & mahemio. Verba autem appelli sunt hæc, A. appellat B. quòd cum esset in pace domini regis tali loco, tali die, tali hora, tali anno &c. ut suprà: venit idem B. cum vi sua & in felonia & assultu præmeditato &c. ut suprà, fecit ei quandam plagam in capite, vel in brachio, vel in alio loco corporis, ita quòd mahemiatus est. Et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert disrationare versus eum, sicut homo mahemiatus, prout curia domini regis considerave rit. Et B. venit & defendit totum de verbo in verbũ &c. ut suprà. Et quo casu videndum erit à justitiariis si ibi sit mahemium vel non. Si autem adjudicetur mahemium, tunc auferetur appellato electio defendẽdi se per corpus, vel per patriam: quia in hoc casu, de necessitate arctabitur appellatus ad defendendum se ꝑ patriam. Aufertur etiam quandoq; patria propter convictionem appellati, ut si fortè factum cognoverit coram aliquibus

quib⁹ qui habent recordum, ſicut eſſe poſſit, ſi aliquis alium caſtraverit, & fortè cognoverit ſe eſſe ſeyſitū de teſticulis, factū ulteriùs dedicere nō poterit cōtra eorū recordū. Si autē mahemiū adjudicatū non fuerit, ꝓcedatur cōtra appellatū, ſicut ſuperiùs de pace & plagis. ¶ 2. Excipiť quandoq; contra hujuſmodi appellū ꝑ generales exceptiones, ut ſupra, ut ſi appellans non fecerit ſectā ſufficientem, vel ſi nunquā fuit ꝓſecut⁹ ante iter juſtitiariorum, vel ſi nullā plagā oſtendit coronatorib⁹, vel non niſi rufflurā vel bruſuram, orbes, ict⁹ cum baculo & non armo moluto. Itē ꝓpter variationē, ut ſi primò appellaverit quis de pace dñi regis, & modò de pace vic. Item ſi primò de pace vic. & poſteà de pace dñi regis. Item ſi primò unū de facto, & poſteà eundem de fortia, & è contrario. Item ſi primò unū de una plaga, & poſteà eundem de alia. Item ſi de una plaga uno loco corporis, & poſteà de eadem in alio loco. Item ſi de plaga primo cum gladio, & poſteà coram juſtitiariis cum biſacuta. Item ſi minori crimine appellat⁹ ſit quis & majori, accipi poterit in minori, donec majus terminetur, ſecundum ꝙ excipi poterit in actione criminali & civili, quia ſemper terminabitur prius criminalis, quàm civilis. Item non omnis plaga facit appellum, quia parvitas plagæ, ut prædictum eſt, declinat appellū, & hoc relinquitur diſcretioni juſtitiariorū, dum tamen ſi in capite facta fuerit, ſufficit ſi attigerit uſq; ad os ꝓfunditas, & in quocunq; alio membro. Et ſi os frangatur, quod facilè ꝓpendi poterit ꝑ renoduram, vel teſta capitis frangatur, ita quòd extrahantur oſſa vel skerda magna levetur, declinabitur & cadet duellū ꝓpter mahemiū. ¶ 3. Mahemium verò dici poterit, ubi aliquis in aliqua parte ſui corporis effect⁹ ſit inutilis ad pugnandū, & maximè ꝑ illū quem appellat, ut ſi oſſa extrahantur à capite, & skerda magna levetur, ut prædictum eſt. Item ſi os frāgatur, vel pes, vel man⁹, vel digit⁹, vel articul⁹ pedis vel man⁹, vel aliud membrū abſcindatur, vel ꝑ plagā factā cōtracti ſunt nervi, & membrum aliꝙ, vel quòd digiti curvi reddātur, vel ſi oculꝰ effoſſus fuerit, vel aliud fiat in corpore hominis ꝑ ꝙ min⁹ habilis & utilis reddatur ad ſe defendendū. Sed quid dicetur de eo qui dentes habet fractos? ſi fractio dentium judicari debeat ad mahemium? Ad ꝙ ſciendum, quòd eſt quoddam mahemium quo quis inutilis efficitur ad pugnandū, de quo ſupradictum eſt. ¶ 4. Eſt & aliud, ꝙ deformitatem corporis inducit, & non mahemiū, & unde refert utrum fracti ſunt dentes præciſores, molares, ſive maxillares, quia ſi molares ſive maxillares, cùm latens ſit mahemium non multū inducit corporis deformitatē nec inutilitatē ad pugnandū. Si autem præciſores, videtur quòd ex hoc inducitur utrumq;, hujuſmodi verò dentes multum adjuvant ad devincendum. Caſtratio verò quāvis latens ſit, adjudicatur ad mahemiū. Sunt & alia genera mahemii, ꝓ quib⁹ non remanebit duellū, ut videt, ut ſi auricula abſcindatur vel naſus, hoc enim magis erit ad deformitatem corporis, quàm ad virium defectum.

CAP. XXV.

1 ¶ *De appello de pace & impriſonamento & de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.* 2. *De exceptionibus contra hujuſmodi appellum.* 3. *Qualiter in appello iſto agi poterit civiliter vel criminaliter cum adjectione feloniæ vel non.*

IN præcedentibus dictum est de pace, plaga & mahemio, nunc autem dicendum est de pace & impriſonamento, ubi liber homo. s. captus fuerit & impriſonatus contra pacem in curia, vel infra libertatem alicujus, ſive fuerit incluſus domo vel caſtro, civitate, villa vel burgo, et in ferro, vinculis, vel ligno detentus contra pacem, donec per ſervientem domini regis, vel breve ſuum fuerit deliberatus, cùm fuerit vetitus per plevinam, poterit enim quis in hoc dupliciter delinquere, uno modo per injuſtam captionem, et alio modo propter injuſtam detentionem, verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quòd ſicut fuit in pace domini regis (ut ſuprà) venit idem B. cum vi ſua contra pacem &c. ut ſuprà, et duxit eum ad talem curiam, vel ad talem locum, et ibi eum poſuit in vinculis, et in ferro, et in cippo, et in priſona ibi eum tenuit per tantum tempus, et plagas ei fecit & mahemium, donec deliberatus fuit per ballium domini Regis, vel donec tantum ei dedit pro redemptione ſua, & quòd hoc fecit nequiter, & in felonia, offert probare per corpus ſuum, vel alio modo ſicut curia domini regis conſideraret. Idem A. appellat alium de fortia, & alium talem de præcepto. Et B. venit & defendit vim & injuriam, & pacem domini Regis infractam, & captionem & impriſonamentum, & detentionem in priſona, & redemptionem tot ſolidorum, plagam, & mahemium, & quicquid ei imponitur, ſecundùm quod ei imponitur p̄ corpus ſuum, vel alio modo, ſecundùm quod curia domini Regis conſiderat. Quo caſu, ſi per corp⁹ ſe defenderit cùm electionem habuerit, fiat ut ſuprà de aliis appellis, & hoc niſi defenſiones habeat & exceptiones, quas ſtatim proponat ad declinandum appellum. ¶ 2. Poterit enim (ſicut in aliis appellis) petere quòd ſibi allocetur quòd appellans hutesium non levavit, vel quòd ſectam non fecit (ut ſuprà) vel quòd varius eſt in appello ſuo, vel poterit cognoſcere quòd talem non impriſonavit ut liberũ hominem, ſed ut ſervum & nativum ſuum, ad quod ſi appellans dicat ſe eſſe liberũ, habeat appellatus incontinenti parentes appellantis villanos, qui ſe cognoſcant eſſe villanos, & ſecundùm hoc terminetur negotium, vel per corpus, vel per patriam, ſecundùm verba appelli, & ſequatur pœna vel non ſequatur, ſecundùm qualitatem delicti. ¶ 3. In appello autem de pace & plagis & impriſonamento, agi poterit civiliter licèt factum ſit criminale, ut ſiquis dicat quaſi conquerendo de injuria, & ſine adjectione feloniæ, quòd talis impriſonavit talem contra pacem domini illius curiæ, vel ſi querela fuerit in civitate, villa, vel burgo, tunc cõtra pacem dominorum & pacem ballivorum, ſi autem in comitatu, tunc contra pacem vicecomitis, ſi autem contra pacem domini Regis ſine felonia adjecta, tunc nullus inferior ſe intromittat, vicecomes nec alius, ſcilicet vicecomes non nomine ſuo, ſed nomine ipſius Regis, cujus pax nominatur. Et hic non ſequitur aliqua pœna corporalis, ſed tantùm pecuniaria, ratione damnorũ, quod ſecùs eſſet ſi felonia eſſet adjecta, ubi inquiſitio ſolummodò pertinet ad Regem, quia vertitur periculum vitæ & membrorum, & ad nullum alium pertinet judicium niſi ad Regem, nec etiam impriſonamentum, quia nullus poteſt in hoc caſu judicare niſi rex, nec habebit aliquis

quis inde curiam ſuam niſi ſpeciali gaudeat libertate per ipſum Regem, ſecundùm quod inferiùs dicetur plenius de actionibus perſonalibus civilibus, quæ ex delictis oriuntur.

CAP. XXVI.

1 ¶ *De actione criminali ſic de pace & roberia & de appellis, & de modo appellandi & defendendi. 2. De appellis de felonia & pace Regis & de verbis appelli & defendendi & reſponſione appellati.*

DIctum eſt ſuprà de actione criminali, quæ oritur de pace & impriſonamento: nunc autem ex illa dicendum, quæ oritur ex pace & roberia. Verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quòd ſicut fuit in pace domini Regis tali loco, tali die, &c. (ut ſuprà) Venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & in felonia, & contra pacem domini Regis, & in roberia abſtulit ei C. s. iii. d. & unum equum talis precii, et unam robam de viridi talis precii, et ſic nominare poterit in appello ſuo plures res diverſi generis, dum tamen certum precium apponat, & rem certam deſignet, qualitatem, quantitatem, precium, pondus & numerum, colorem & pilum, ſecundùm quod, ſuperiùs dictum eſt in parte. Et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ſe diſrationare verſus eum per corpus ſuum, ſicut curia conſiderat &c. Adjungitur quandoque in appello iſto plaga, & mahemium, & impriſonamentum, de quibus ſupradictum eſt, vel quædam illorum, ſecundùm diverſitatem appellorum. Et B. venit & defendit pacem, & feloniam, & totum de verbo in verbum, ſecundùm quod ei imponitur &c. ut ſuprà. Et petit ſibi allocari tale quid, & tale. Etiam poteſt exceptiones apponere, quæ generaliter ſe habent ad omnia appella ad eorum declinationem. Si autem nihil ſit quod appellum declinet, tunc defendat ſe appellatus per corpus ſuum vel per patriam, cùm in hoc habeat electionem, & ſecundùm quod ſe defenderit vel non, procedatur contra appellatos de fortia & præcepto, ſecundùm quod, ſuperiùs tactum eſt. Appellat quandoq; quis alium de alterius rebus, quàm de ſuis propriis, ut ſi ab aliquo robbatæ fuerint res aliquæ quas habuerit in cuſtodia ſua de rebus domini ſui vel alterius, & quo caſu, oportet eum docere, quòd ſua interſit appellare, quia aliàs appellum non habebit, non magis quàm de morte alicujus extraneæ perſonæ, & de quo ſuprà in parte dictum eſt, ſecundùm quod plagam receperit & hujuſmodi. De re verò aliena docere oportet, quòd de cuſtodia ſua robbata fuerit ſimul cum rebus ſuis propriis, vel ſine, & quòd ipſe cuſtos appellans intravit in ſolutionē de tanta pecunia erga dominum ſuum. Et de hac materia inveniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Suffolk de Rogero de Kerken & hærede de Ver. Item ad hoc facit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in comitatu Wigorn̄ de Thoma de Rupe. Verba appellati ſunt hæc. ¶ 2. A. appellat B. quòd ubi fuit in pace domini Regis tali loco &c. ut ſuprà. Venit idem B. cum vi ſua, & nequiter, et in felonia, et cōtra pacē domini regis, et roberia, abſtulit ei decem aureos & unum

num annulum aureum talis precii, & de denariis domini ſui, quos habuit in cuſtodia ſua C. libras ſterlingorum, & unde ipſe intravit in ſolutionem erga dominum ſuum de tanto, vel aliter. A. appellat B. &c. ut ſuprà, cùm eſſet tali loco in pace domini Regis, vel cùm veniſſet à tali loco uſque ad talem locum cum denariis domini ſui, vel cum aliis catallis, vel rebus ad valentiam C. s. venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & in felonia &c. (ut ſuprà) & roberia abſtulit ei tantum de catallis ſuis propriis, & tantum de rebus domini ſui, & unde intravit in ſolutionem &c. ut ſuprà. Et B. venit, & defendit roberiam, & pacem, & totum &c. ut ſuprà. Et ita fiat ut ſuprà. Et ſi plures appellati ſunt de fortia, loquatur idem A. verſus eos, quia ita conjuncti ſunt de facto & fortia, quòd à diverſis appellari non poſſunt, nec poteſt aliquis hic variare magis quam ſuprà, unde ſi quis primò appellaverit per corpus proprium, & poſteà per corpus alterius, non valet appellum, ut ſupradictum eſt de Thoma de Rupe. Quæ autem pœna ſequatur illum qui convictus eſt, docet qualitas & enormitas delicti. Indicitur enim quandoque ademptio vitæ, quandoque membrorum truncatio, ſicut in itinere M. de Pateſhull in comitatu Lincolii de Thoma de Raſne.

Cap. XXVII.

1 ¶ *De appello de iniqua cõbuſtione & roberia & modo appellandi & defendendi.*

Dictum eſt ſuprà de roberia, nunc autem dicendum eſt de roberia & iniqua combuſtione. Si quis autem turbida ſeditione incendium fecerit nequiter & in felonia, vel ob inimicitias vel prædandi cauſa, capitali puniatur pœna vel ſententia. Nequiter dico, quia incendia fortuita, vel per negligentiam facta, & non mala conſcientia, non ſic puniuntur, quia civiliter agitur contra tales. Si quis igitur ædes alienas nequiter combuſſerit, & fugerit, ſi ſit qui accuſet, & appellet, et ſequatur, procedatur contra ipſum ſicut de alia felonia: ſi non, tunc inquiratur veritas in adventu juſtitiariorum, ut ſuprà de aliis appellis. Si autem captus fuerit, & ſit qui ſequatur, tunc irrotuletur appellum in comitatu in hæc verba. A. appellat B. quòd cùm ipſe eſſet in pace domini Regis, in tali loco, tali die &c. ut ſuprà, venit idem B. nequiter & in felonia &c. ut ſuprà, ubi ipſe A. interfuit & vidit, et ignem appoſuit domibus ſuis, & eas combuſſit, et de denariis & catallis ſuis in roberia contra pacem domini Regis aſportavit tales res deſignatas, et nominatas, ad valentiam tanti, & quòd hoc fecit nequiter, et in felonia offert &c. Et B. venit, et defendit totum, de verbo in verbum &c. ut ſuprà, ſecundùm quod ei imponitur, & tunc (ut ſuprà) petat ſibi fieri allocationes, & proponat exceptiones, ſi quas habet, vel per legem terræ ſe defendat &c. ut ſuprà.

Cap. XXVIII.

1 ¶ *De appellis de raptu virginum.* 2. *De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defenſione appellati.* 3. *De exceptione contra appellum.* 4. *Si appellatus per patriam fuerit convictus qua pœna ſequatur.* 5. *De appellatis de fortia.*

Eſt

EST inter alia appella, quoddam appellum ꝙ dicitur de raptu virginum: & est raptus virginis, quoddã crimen, ꝙ fœmina imponit alicui de quo se dicit esse violenter oppressam, cõtra pacem dñi regis, ꝙ quidem crimen si cõvincatur, sequitur pœna. s. amissio membrorũ, ut sit membrũ ꝓ mẽbro, quia virgo cùm corrumpitur, membrũ amittit, et ideò corruptor puniatur in eo in quo deliquit, oculos igitur amittat ꝓpter aspectũ decoris, quo virginẽ cõcupivit, amittat & testiculos, qui calorẽ stupri induxerunt. Non autẽ sequitur hujusmodi pœna de qualibet fœmina, licèt vi opprimatur. Sequitur tamen alia gravis & gravior, secundùm qd' fuerit nupta, vel vidua honestè vivens, sanctimonialis, vel alia matrona. Itẽ cõcubina legittima, vel alia quæstũ faciens sine delectu quidẽ ꝑsonarum, quas quidem omnes debet rex tueri ꝓpter pacem suã, sed non erit de qualibet par pœna. Olim quidem corruptores virginitatis & castitatis suspẽdebant̃, & eorũ fautores, cùm nec tales ab homicidii crimine vacui essent, & maximè cùm virginitas & castitas restitui non possunt: modernis tamen temporib⁹ aliter observatur, ꝙ ꝓ corruptione virginis, amittuntur mẽbra, ut prædictum est, & de aliis sequitur alia gravis pœna corporalis, sed tamen sine amissione vitæ & membrorum. Et cùm virgines & viduæ & sanctimoniales deo sunt dedicatæ, corruptio earum non solũ ad injuriam hominũ, verum etiam ad ipsius dei omnipotentis irreverentiam cõmittitur, & sine vindicta, talis non cõquiescat insania. Cùm igitur virgo sic corrupta fuerit, et oppressa cõtra pacẽ dñi regis, statim, & dum factum recens fuerit, cum clamore & hutesio accedere debet ad villas vicinas, & ibi injuriam sibi illatam ꝓbis hominib⁹ ostendere, sanguinẽ & vestes suas sanguine tinctas, & vestiũ scissiones, & sic ire debet ad præpositum hundredi, & ad servientẽ dñi regis, & ad coronatores, & ad vic. et ad primũ com̃ faciet appellũ suum, nisi ita sit qd' immediatè statim faciat querelã suã dño Regi, vel justitiariis suis, ubi dicet̃ ei, qd' sequatur ad com̃, & in rotulis coronatorũ irrotuletur appellum suum, et omnia verba appelli, secundùm qd' illud ꝓposuerit ꝑ ordinẽ, et ann⁹ et dies, quib⁹ fecerit appellum suum, & dabitur dies in adventu justitiariorum, ad quem iterũ corã eis ꝓponat appellũ suũ, ꝑ eadẽ verba, quib⁹ ꝓposuit in com̃, & à quib⁹ recedere non licet, nisi adat appellum ꝓpter variationem, sicut in aliis appellis, & cautela est in appello isto, & in aliis appellis, qd' primò audiatur appellum ab appellante, & posteà irrotulatio coronatorũ, qualiter appellũ illud factum fuit in com̃, & hoc ideò, ne si rotula coronatoris priùs legerentur, possit appellans ꝑ illa formare suum appellum. **Adelstane.** Raptus mulieris ne fiat, defendit tam lex humana quàm divina, & sic fuit antiquitùs observatum, ꝙ si quis obviaverit mulieri, vel alicubi invenerit eam solã, vel socios habuerit, cum pace dimittat eam, quàm si ꝑ inhonestatẽ tetigerit, frãgit edictum dñi regis, & emendabit secundùm judicium com̃. Si autẽ contra voluntatẽ ejus jactet eam ad terrã, forisfacit gratiã suam, ꝙ si impudicè discooperuit eam, et se super eam posuerit, omniũ possessionũ suarũ incurrit dãnum, qd' si cõcubuerit cum ea, de vita et membris suis incurrit damnum. De pœna ejusdem secundùm legem Romanorum, Francorum, & Anglo-

rum. Si eques esset, equus suus ad dedecus suum decoriabatur de superiori
" labro, & cauda quam propiùs natibus abscindere debuit. Item canis si se-
cum habeat, leporarius vel alius eodem modo dedecorabitur. Si habuerit
ancipitrem, perdat beccum & ungues pedum, & caudam. Terra verò & o-
mnis pecunia quam ipse raptor perdidit ꝑ sua miseria, dabitur mulieri,
warrantizante sibi omnia rege. Et si meretrix fuit antè, tunc non fuit me-
retrix, cùm nequitiæ ejus reclamando consentire noluit. Quòd autem mo-
" do fiunt quædam dispensationes. s. quòd ipsi raptores accipiunt violatas in
matrimonium, non est de lege, sed de permissione sanctæ ecclesiæ & regis,
& illa permissio solius regis est in regno. Et primò surrexit in Francia, ꝑ
quodam Comite qui hospitatus est quendam joculatorem cum uxore sua
ꝑpulchra, quo mortuo (quali morte non curamus evolvere) ipse quidem
Comes habuit eam, ipsa nolente. Ipsa autem quadam nocte exivit à castel-
lo, & fugiens venit Parisiis, ubi invenit regem Robertum, & cadens ad pe-
des ejus narravit eventum rei. Quam ut rex audivit, misit ꝑpter episcopos
& barones, qui tunc erant cum eo ad curiam, & præcepit mulieri ut narra-
ret eis omnia sicut ei fecerat, quod & ipsa fecit. Rex autem consilio episco-
porum & baronum, misit propter comitem, ut statuto die veniret ad curi-
am, ad disrationandum vel defendendum se si posset. Comes autem ut au-
divit verba Regis, timens iram Regis pro suo maleficio, respondit quòd ad
hunc terminum non posset ire ad curiam, sed consilio amicorum suorum
mandavit regi, ad pacificandam iram suam, ꝙ daret ei ducentas libras Be-
luacensis monetæ, et x. equos de precio tanto: Joculatrici autem centum li-
bras, et eam daret in conjugem diviti burgensi, aut militi, qui eam hone-
stè custodiret omnib⁹ diebus vitæ suæ. Rex quidem omnia hæc subsannan-
do renuit dicens, quòd non esset justus vicarius dei, si tantam nequitiam
venderet inultam ꝑ argento, & cum magna ira fecit summonere exercitum, dispo-
nens ire super eum, sed barones precati sunt Regem, ut eis inducias octo dierum donaret, et quòd possent eum adducere ad misericordiam
suam: quod vix concessit, & sic ipse Comes consilio baronum venit ad curi-
am, & cùm Rex comparuit quòd vellet cadere ad pedes ejus, divertit se di-
cens, aut pateretur justitiam aut discederet à curia. Quid plura? omnes ba-
rones clamaverunt & confirmaverunt contra Regem, quòd ipse rex conces-
serat ei misericordiā suā, quando miserunt ꝑ eo, tandem Rex vix concessit.
Episcopi, Comites & barones locuti cum comite, disposuerunt, quòd ipse
Comes duceret eam in uxorem, quæ erat pulchra & sapiens, & quæ largita
est multas eleemosynas ecclesiis & pauperibus: quæ tamen de Judeis nata,
à patre & matre & cunctis parentibus. Hæc dispensatio à talibus & tantis
facta, in tantum excrevit & sublimata est, quòd jam multis locis quasi con-
suetudinaria habetur. Verba autem appelli sunt hæc. ¶ 2. A. fœmina talis.
s. appellat B. quòd sicut esset in tali loco, tali die, tali anno &c. ut suprà, vel
cùm iret à tali loco usq; ad talem locum, vel cùm esset tali loco faciendo
tale opus, venit idem B. cum vi sua, & nequiter & cōtra pacem domini Re-
gis concubuit cum ea, & abstulit ei pucillagium suum sive virginitatem, &

eam

eam ſecum detinuit per tot noctes,& ſic totum exponat factum & veritatem, & quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ꝓbare verſus ipſum, ſicut curia domini Regis conſideraverit. Et B. venit & defendit feloniam & pacem, & raptū, et totum, de verbo in verbum, ſicut curia domini Regis conſideraverit. Et quo caſu oportebit de neceſſitate ſe defendere ꝑ patriam, ꝓpter defectum alterius ꝓbationis & ꝓpter ſexum muliebrem, niſi exceptiones habeat ſibi competentes, per quas declinare poſſit appellum. ¶ 3. Excipere enim poterit contra appellum, quòd ſecta non eſt ſufficienter facta, ſecundùm quod dicitur in aliis appellis. Item excipere poterit & dicere quòd non abſtulit ei pucillagium ſuum, quia adhuc virgo eſt, et quo caſū, probetur veritas ꝑ aſpectum corporis,& per quatuor legales fœminas juratas de dicenda veritate utrum virgo ſit vel corrupta, quæ quidem ſi dicant ipſam eſſe virginem, recedet appellatus quietus de appello illo & fœmina cuſtodiatur. Si autem invenerint ipſam eſſe corruptam, tunc inquirendum eſt, ut videtur, à quo? ab appellato vel ab alio, ſed non per fœminas illas, ſed ꝑ patriam. Et de hac materia inveniri poterit de ultimo itinere M. de Pateſhull in comitatu Norff. anno regni regis H. duodecimo de A. filia Radulphi de Sherings. Item excipere poterit contra eam & dicere, quòd ante diem & annum cõtentos in appello, habuit eam ut concubinam & amicam ſuam, & inde ſe ponat ſuper patriam. Item excipere poterit, quòd eam habuit & decorrupit de voluntate ſua & non cõtra voluntatem, & quòd modo eum appellaverit, hoc eſt in odium alterius mulieris, quam ut concubinam habet, vel quam duxit in uxorem, & per inſtinctum alicujus parentis ſui. Item excipere poterit, quòd anno & die quo hoc fieri debuit, fuit alibi extra regnum, vel in provincia in tam remotis partib⁹ quòd veriſimile eſſe non poterit, quòd hoc ꝙ ei imponitur fieri poſſet per ipſum. Itē excipere poſſit de omiſſione facta in appello, ex eo quòd nihil aliud dicit niſi quòd cõcubuit cum ea, nulla facta mentione de pucellagio,& multæ aliæ poſſunt eſſe exceptiones, de quibus ad p̃ſens nihil recolo. ¶ 4. Cùm autem nihil ſit ꝑ ꝙ declinari poſſit appellum, ſi appellatus ꝑ patriam fuerit condemnatus, ſine aliqua redemptione oculos amittat & teſticulos, ſupradicta ratione, niſi ita ſit quòd fœmina ſic corrupta, cum petat in virum ante judicium redditum, quia hoc eſt tantùm in voluntate mulieris & non viri, quia ſi hoc eſſet in voluntate viri, ſic ſequeretur iſtud inconveniens, ſervum vz. vel ignobilē, mulierem nobilem & generoſam unius pollutionis occaſione ꝑpetuò fœdare, & in opprobrium generis ſui ducere in uxorē. Sed eſto quòd vir raptor ſit nobilis, & fœmina quam rapuit ignobilis, nūquid etiam erit in electione fœminæ corruptæ, eligendi & nubēdi viro nobili vel non? quia illud idem (ut videtur) ſequeretur inconveniens, ex parte viri nobilis. Reſpõdeo, ꝙ ſive vir nobilis ſive ignobilis, fœmina nobilis ſive ignobilis ſit, voluntas ſemper erit in fœmina & electio, quia ꝙ in fœmina eſt voluntarium, in viro erit neceſſariū, ut membra ſua redimat ex neceſſitate. Cùm igitur mulier habeat electionem, et ſpreto judicio petat ipſum in virum, conceditur ei ex gratia regis, ob favorem matrimonii. Si autem judicium elegerit

gerit fœmina, facta executione judicii de corruptore, ꝓcedat appellum versus eos qui appellati sunt de fortia. Possunt enim esse plures in fortia, sed tamen unus tantùm tenebitur de corruptione, licèt plures teneri possunt de concubitu. Et cùm ibi diversa sunt facta, videtur quòd in utroq; facto sequi non deberet consimilis pœna, quia corrumpere virginem, & concumbere cum corrupta, non sequitur utrumq; factum eadem pœna, quod quidem verum est, sed non nisi ꝓpter fortiam, quæ ita convicta est primo facto de corruptione, et tunc sic fiat appellum versus appellatos de fortia. ¶ 5. Eadem A. appellat C. quòd eodem die, eodem anno &c. quo prædictus B. et eadem hora dum idem B. abstulit pucellagium suum, fuit idem C. in fortia, ita quòd tenuit eam dum idem B. abstulit ei pucellagium suum, vel quòd concubuit cum ea postquam &c. vel fuit in consilio & auxilio quocunq;, et quòd hoc fecit nequiter, & in felonia, offert probare versus eum, sicut curia consideraverit, & quo casu, poterit appellatus per patriam deliberari vel convinci, licèt principalis damnatus extiterit.

CAP. XXIX.

1 ¶ *In quibus mulier habet appellum.* 2. *De appello de morte viri sui.*

IN quib⁹ casib⁹ fœmina appellum habeat videndū est, & sciendum quòd non nisi in duobus casibus, ꝑ quod alicui lex apparens debeat adjudicari. s. non nisi de injuria & violentia corpori suo illata, sicut de raptu, ut prædictum est. Item & de morte viri sui interfecti inter brachia sua, et non alio modo. De morte viri sui sic fiat appellum. ¶ 2. A. quæ fuit uxor B. appellat C. quòd cùm D. vir suus esset tali loco, tali hora, tali die, tali anno, venit idem C. cum vi sua, et nequiter & in felonia &c. ut suprà, occidit ipsum B. virum suum inter brachia sua, & quòd hoc fecit nequiter et in felonia, offert &c. ut suprà. Eadem A. appellat E. quòd eodem loco, eodem die, eodem anno &c. venit idem E. cum prædicto C. et nequiter, et in felonia, tenuit ipsum B. virum suum, dum idem C. illum B. occidit inter brachia sua. Et quòd hoc fecit nequiter, et in felonia &c. offert ꝓbare &c. Et sic eodem modo versus plures et de pluribus factis. Et si ille de facto captus fuerit super factum cum cultello cruentato, non erit ulterius inquirendum, dum tamen de hoc constiterit ꝑ testimonium ꝓborum virorum. Sed quid magis operatur appellum mulieris, licèt secta benè facta fuerit quàm secta regis, si appellum ceciderit vel suspitio oriatur ꝑ indictamentum, cùm in utroque casu recurratur ad patriam, videtur quòd idem sit quoad utrumq;, nisi tantùm in hoc, quòd secta regis quandoq; remittitur de gratia, vel cum causæ cognitione, quod quidem non fieret, si mulier benè sequeretur.

CAP. XXX.

1 ¶ *De appellatis attachiandis.* 2. *Breve de attachiando.* 3. *Aliud breve ad idem de eadem.* 4. *Breve de faciendo venire appellum coram justic.* 5. *Aliud breve ad idem de eodē, & nisi inveniatur, quòd utlagetur & interrogetur de com' in Com'.* 6. *Breve quod tradatur per ballium.* 7. *Breve de summonendo appellum coram domino rege.* 8. *Breve si appellum factum fuerit immediatè corā rege.* 9. *Breve vic. de faciendo recordū in Com' corā custodibus.* 10. *Aliud breve de eodem vic.*

Contin-

COntingit quandoq; ꝙ appellati de morte hominis, plaga, roberia, vel alia felonia, ꝑ negligentiam vicecomitis & coron̄, attachiandi sunt, & ideò ad querelam appellantium fiat br̄e dñi regis de attachiando eos quòd sint corā justiī in hac forma. ¶ 2. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum de clamore suo, ꝑsequendo, tunc attachiari facias B. ꝑ corpus suum, ꝙ sit coram justiī nostris ad primā assisam, cùm in partes illas venerint, respons̄ur⁹ eidem A. de morte C. patris, matris, fratris vel fororis, vel alterius parentis, vel domini sui, unde eum appellat. Et habeas ibi hoc breve Teste &c. Si verò de pace regis infracta, sicut de pace & plagis, pace & mahemio, pace & roberia, pace & raptu virginum, & hujusmodi, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 3. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum &c. tunc pone ꝑ vadium & salvos plegios B. quòd sit coram just. nostris ad primam assisam &c. respons̄urus eidem A. de pace nostra infracta, unde eum appellat. Et habeas ibi nomina plegiorum & hoc breve Teste &c. Si autem placuerit domino regi, ꝙ hujusmodi appella, quæ attachiati fuerunt in com̄ usq; ad adventum justiī, de morte hominis vel de pace domini regis infracta, veniant coram seipso vel justitiariis suis de banco, tunc fiat breve in hac forma de summonendo appellum. ¶ 4. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi, ꝙ venire facias coram nobis vel just. nostris apud Westm̄, appellum quod est in comitatu tuo inter A. appellantem & B. appellatum de morte talis, vel de roberia, vel alia felonia, & pace nostra infracta, unde idem A. appellat ipsum B. & pone ꝑ vadium & salvos plegios p̄dictum B. quòd sit coram nobis vel justiī nostris ad prædictum terminum, ad respondendum eidem A. de p̄dicto appello. Et habeas ibi nomina plegiorum, & hoc breve Teste &c. Et fiat tale breve si hoc sit ad instantiam appellantis, si autem ad instantiam appellati, tunc variatur in hoc, quòd ubi dicitur, pone per vadium & plegios, dicatur, summoneas per bonos summonitores p̄dictum A. appellantem &c. scilicet quòd sit &c. ad sequendum appellum suum versus prædictum B. si voluerit. Si autem vic. mandaverit ꝙ appellatus non sit inventus, sed quòd se subtraxerit, tunc præcipiatur (ut priùs) ꝙ attachiet eum si inveniatur, si autem nō, ꝙ faciat eum interrogari de com̄ in com̄, donec ꝑ legem terræ utlagetur, licèt nullus sequatur ꝑ tale breve. ¶ 5. Rex vic. salutem. Præc. tibi sicut aliàs tibi præceperimus, quòd ponas ꝑ vadium & salvos plegios B. vel ꝙ habeas corpus B. quem A. in curia nostra coram nobis vel justitiariis nostris apud Westm̄ appellat de roberia & plagis, vel mahemio & pace nostra infracta, si inveniatur, ad respondendum eidem A. de appello illo, & si non inveniatur, tunc facias eum interrogari de com̄ in com̄, donec ꝑ legem terræ, & secundùm consuetudinem regni nostri utlagetur, eo non obstante ꝙ nullus sequitur Teste &c. Et sciendum quòd in hoc casu, non erit necesse ꝙ alius sequatur, quia hæc est secta regis ꝑ contemptis, eo non obstante ꝙ nullus sequatur. Si autem ante utlagationem venerit & reddiderit se prisonæ domini regis, vel si vic. eum ceperit, detineat eum in prisona donec rex ei aliud præceperit. Aliquādo tamē, licèt prisonæ se non reddiderit, tamen differri poterit utlagaria, si sint aliqui qui manuceperint eum de habendo eum co-

ram domino rege vel juſtiĩ,dum tamen hoc ſit ante quintũ coñ,& tunc fiat tale breve.¶ 6.Rex vic.ſalutem. Si duodecem liberi & legales homines de coñ tuo manuceperint corã te de habendo coram nobis vel juſtitiariis noſtris tali die B.ad ſtandum recto de appello, quod A. in eadem curia noſtra &c.fecit verſus eum de morte C.avunculi ſui,vel alterius talis,tunc appellum illud venire facias coram nobis,vel juſtitiariis noſtris &c.ad prædictum diem,& dic prædicto A.quòd tunc ſit ibi coram &c. appellum ſuum verſus eundẽ B. ꝓſecuturus ſi voluerit,& habeas ibi nomina ꝓdictorũ duodecem ſummonitorum & hoc breve Teſte &c. Si autem appellum, ſecundùm quod prædictum eſt,fuerit in comitatu,fiat aliud breve de ſummonẽdo appellum coram domino rege in hac forma.¶ 7.Rex vic.ſalutem. Præc. tibi quod appellum unde B.attachiatus eſt in coñ tuo ꝓ morte C.unde A. eum appellat,venire facias coram nobis &c.tali die ſicut attachiatus eſt veniendi coram juſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam,cùm in partes illas venerint.Et habeas &c.Teſte &c. Si autem appellum factum fuerit (ſecundũ quod prædictum eſt) immediatè coram ipſo rege vel juſtitiariis ſuis de banco, tunc fiat breve de attachiando appellatum de facto in hac forma. ¶ 8. Rex vic.ſalutem. Si A.fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc pone ꝓ vadium & ſalvos plegios B.& C. quòd ſint coram &c. tali die ad reſpondendum eidem A.de morte D.patris vel alterius,unde eos appellat,vel de pace & plagis,vel aliis feloniis ſuperiùs nominatis,& habeas ibi nomina plegiorum & hoc breve. Et ad diem illum poterunt attachiati ſe eſſoniare,niſi hoc ſit pro morte hominis,vel alio crimine majori. Si autem ad diem nõ venerint,nec ſe eſſoniaverint, & vic.miſerit breve & nomina plegiorũ,tunc appellante ſe liti offerente, attachientur ꝓ meliores plegios, & tunc in fine ꝙ habeat eorum corpora, & obſervetur ordo attachiamentorum (ut infrà) de ꝓſonalibus actionibus, niſi juſtitiarii aliud duxerint ſtatuendũ ꝓ qualitate delicti.Et ſi tunc ſe ſubtraxerint exigãtur ut ſuprà,& plegii omnes ejꝰ in miſericordia,ſi autẽ appellatos ꝓduxerint ad diẽ ſuum, plegii quieti erunt de plevina,niſi gratis velint eos ſub eadẽ plevina retinere,ſi nihil aliud plegiaverint niſi tantũ habendi eum : Non enim ſunt plegii ꝙ appellati reſpondeant vel ſe defendant niſi velint,aliud tamen eſſet ſi eſſent plegii de ꝓſequendo. Si autem cùm appellum ſemel fuerit in coñ, & poſitum coram rege vel juſt. & de verbis appelli contentio habeatur, tunc ꝓcipiatur quòd fiat recordum in comitatu de verbis appelli per hoc breve. ¶ 9.Rex vic.ſalutem. Præcipimus tibi, quòd coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno coñ tuo, recordari facias appella unde A. appellat B. de pace noſtra infracta, qualiter & per quæ verba idem A. fecit appella ſua, & utrum appella fecit in coñ vel hundreda, & recordum illud habeas coram nobis vel juſtitiariis noſtris apud Weſtm̃ tali die ſub ſigillo tuo & ſigillis prædictorũ cuſtodũ placitorũ coronæ noſtræ, & per duos ex illis qui recordo illi interfuerint, & habeas ibi ꝓhoc breve Teſte &c. Item aliud de eodem ſi vic. debeat habere recordũ & debeat facere venire duodecẽ & iiii. villatas ad certificandum juſtitiariis de morte alicujus.

¶ 10. Rex

¶ 10. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd omni occaſione poſtpoſita, ſis coram juſt. noſtris apud Weſtm̃ ad talem terminũ, & ibi habeas recordũ de appello q̃ factum fuit in com̃ tuo inter A. appellantẽ & B. appellatũ de morte C. fratris ipſius A. & corã eiſdem juſt. venire facias ad p̃dictum terminũ duodecẽ liberos & legales homines de com̃ tuo de ꝓximo viſineto ꝓ quos &c. & qui p̃dictos A. & B. aliqua affinitate non attingant, & p̃terea de quatuor ꝓximis villatis, de qualibet villata ſex homines legales & ꝓpoſitũ, ad certificandũ p̃fatos juſt. noſtros de morte illa, & habeas ibi nomina p̃dictorum duodecem & hoc breve Teſte &c.

Cap. XXXI.

1 ¶ *Si quis fecerit feloniam de ſeipſo.*

EOdem modo, quo quis feloniã facere poſſit interficiendo alium, ita feloniam facere poſſit interficiendo ſeipſum, quæ quidem felonia dicitur fieri de ſeipſo. Feloniã quidem facit de ſeipſo, ut ſi quis reus fuerit alicujus criminis, ita q̃ capt⁹ fuerit ꝓ morte hominis, vel cum furto manifeſto, & cùm utlagat⁹ fuerit, vel in aliquo ſcelere & maleficio deprehenſus, & metu criminis imminentis, mortem ſibi conſciverit, hæredem non habebit: Quia ſic convincitur felonia priùs facta, ſicut furtum, vel mors hominis, vel hujuſmodi. Sed qui criminis rei poſtulati non ſunt, vel in crimine deprehenſi manus ſibi intulerint, bona eorum fiſco non vendicentur, non enim facti ſceleritatem conſtat eſſe obnoxiam, ſed conſcientiæ met⁹ in reo veluti pro confeſſo habeat̃. Et ideò ſi rei poſtulati fuerint, vel in ſcelere deprehenſi, ſi ſeipſos interfecerint, bona ipſorum confiſcentur, ſcilicet bona eorum qui reatum mortis ſibi conſciverint, ut ſi ejus criminis fuerint quòd damnarentur morte vel deportatione. Qui autem ſe ſubmerſerint vel præcipitaverit ex alto, vel alio modo, tales hæredes habebunt, quia non convincitur felonia, niſi præcedat aliquod crimen propter quod periculum mortis vel mẽbrorum ſuſtinere deberet. Si quis autem tædio vitæ vel impatientia doloris alicujus, ſeipſum interfecerit, ſucceſſorem habere poterit, & talis non amittit hæreditatem, ſed tantùm bona ejus mobilia confiſcentur: ſed ſi quis ſine cauſa manus ſibi ꝓ vim intulerit, per iram & malam voluntatem, ut cùm alteri nocere vellet, & adimplere non poſſet quod voluit, ſeipſum interfecerit, puniendus eſt, & ſucceſſorem non habebit, quia convincitur & punitur felonia, quã in ꝑſonã alteri⁹ facere ꝓpoſuit, quia qui ſibi ipſi non parcit, multo minùs aliis parceret, ſi facultatem haberet. Sed de furioſo quid dicetur qui rationem non habet? & de mente capto, & frenetico, vel de infantulo, vel ſi ille qui laborat in acuta infirmitate ſeipſum ſubmerſerit vel interfecerit, quæritur an talis feloniam faciat de ſeipſo? videtur quòd non, nec hæreditatem forisfaciunt nec catalla, eò quòd ſenſu carent et ratione, & non magis quàm brutum animal injuriam facere poſſunt nec feloniam, cùm non multùm diſtent à brutis, ſecundùm quod videri poterit in minori, qui ſi alium interfecerit in minori ætate, judicium non ſuſtineret: & hæc vera ſunt quòd furioſus non tenetur, niſi hoc fecerit ſimulato

furore

furore cùm dilucidis gaudeat intervallis. De submersis & oppressis & p̄ infortuniū mortuis patet suprà. Sed si quis seipsum suspēderit, non p̄pter hoc exhæredantur hæredes, secundùm quosdā, nec uxor dotē amittat nisi in casu ut supra, quia felonia de seipso facta convinci non poterit.

Cap. XXXII.

1 ¶ *De actione furti & quid sit furtū. 2. Quot species furti. 3. De appello de latrocinio. 4. Si defendat vadietur duellum. 5. Si appellat⁹ patriā elegerit. 6. Breve de faciendo venire warrantū per auxiliū. 7. Si warrantū vocaverit per auxiliū curiæ breve de venire faciendo warrantū. 8. Si furtū in manu alicujus inveniatur. 9. Si uxor teneatur ex furto viri. 10. Si uxor cum viro convicta fuerit. 11. Si civiliter prægnans fuerit damnanda.*

INter alia placita coronæ non est omittendum de actione furti, & de qua oritur appellum, quamvis in diversis curiis aliquando terminetur, sicut in comitatu & in curiis baronū, & aliquando in majori curia ipsius regis. Inprimis igitur videndum est quid sit furtum & quot ejus species. Et sciēdum, quòd furtum est, secundùm leges, contractatio rei alienæ fraudulenta, cum animo furandi, invito illo dño cujus res illa fuerit. Cùm animo dico, quia sine animo furandi non committitur. Est etiam, quasi furtum, rapina quæ idem est quantum ad nos q̄ robberia, & est aliud gen⁹ contractationis contra voluntatem domini, & similis pœna sequitur utrumq; delictum, & unde prædo dicitur fur improbus: quis enim magis contractat rem aliquā invito domino, quàm ille qui vi rapit? ¶ 2. Species autem furti sunt duæ, quia aliud publicum aliud privatum. Videlicet manifestum et non manifestum. Non manifestum est, ubi quis suspectus est de latrocinio per famam patriæ, p̄ indictamentum et rectum, et ubi graves præsumptiones faciunt contra ipsum. Sed si seysitus non inveniatur de aliquo latrocinio, non habet quis potestatem inquirendi, nec p̄cedendi contra ipsum ad inquisitiones, nisi ipse dūs rex in curia sua. Sed de hac specie nihil ampliùs ad p̄sens, quia superius p̄ præcedentia perpendi poterit, quid in hac parte sit agendū. Et si coram ballivis vel coronatoribus furtum cognoverit, tamen non tenetur ex tali confessione, sine seysina, licèt cum seysina recordum haberent. Furtum verò manifestum est, ubi latro deprehensus est seysitus de aliquo latrocinio, scilicet **Hondhabende & Bacberende** & insecutus fuerit p̄ aliquem cujus res illa fuerit quæ dicitur **fakaburth**, & si sine secta cognoverit se inde esse latronem coram vic. vel coronatore vel serviente domini regis, cum testimonio bonorum & p̄borum hominum, extunc furtum dedicere non possit, quia tales in hoc habent recordum. Et (secundùm quosdam) illud idem erit, etiam sine seysina. Cùm autem sit qui sequatur, possit ab initio agere civiliter vel criminaliter utrum voluerit: poterit enim rem suam petere ut adiratam p̄ testimonium proborum hominum, & sic cōsequi rem
" suam quamvis furatam. ¶ 3. Et si ille qui seysitus fuerit in hoc ei non obtemperaverit, poterit accrescere & petere eam ut furatam, sed non è contrario, & dicere quòd ille qui tenet latro est, aut latronem scit nominare, & quòd in felonia, & furtivè & in latrocinio, & contra pacem domini regis

cepit

cepit rem illam,& furtivè abduxit eam.Et q̄ hoc fecit furtivè,& in felonia, offert ꝓbare versus eum per corpus suum, sicut curia regis consideraverit. Et appellatus tunc defendat feloniam,latrocinium,& totum, vel ꝑ patriam vel ꝑ corpus,secundum electionem suam prout curia consideraverit.¶ 4.Si autem elegerit se defendere ꝑ corpus,statim vadietur inter eos duellum,& appellatus det vadium defendendi,& appellans det vadium disrationandi, & sic terminabitur negotium.¶ 5.Si autem pīā elegerit, tunc dicere poterit,q̄ res de qua agitur sua sit propria & rationem ostendere quare. Ut si equus fuerit,poterit dicere quod ei pullonatus fuit, & quòd eum nutrivit ꝑ tantum tempus. Et si hoc per patriam testatum fuerit,liberabitur, nisi ille qui appellat,docere poterit contrarium,videlicet docere poterit ꝑ patriam, & per visenetum suum,& per alia judicia certa,quòd ei pullonatus fuit & q̄ ipsum nutrivit à juventute,& cùm ex utraq; parte sic producatur secta, p̄feratur illa,quæ major fuerit,& dignior, & magis veri similior.Et non refert utrum res quæ ita subtracta fuit extiterit illius appellantis propria vel alterius,dum tamen de custodia sua.Si autem pares sint in secta & testimonio, vocentur alii fideles homines de confinio, qui nullam partium attigerint,& ille obtinebit,cum quibus ipsi concordes fuerint,& sic terminabitur negotium.Si autem appellatus dicat rem illam esse suam & sibi esse venditam,vel donatam ab aliquo,tunc necesse erit,quòd illum vocet ad warrantum.Si autem warrantus præsens fuerit,vel si habere possit eum ad certum diem,habeat eum ut inter eos procedatur de warrantia, si autem eum habere non possit,tunc alio modo ꝓcedendum erit. Cùm autem warrantus præsens fuerit,aut statim warrantizat, aut defendat q̄ ei warrantizare non debet & negat.Et quo casu,si negaverit,oportet q̄ appellatus,qui in seysina fuerit, hoc disrationet versus eum ꝑ corpus suum, & sic perveniri poterit inter eos ad duellum. Si autē warrantizaverit, tunc statim, cùm tradita res fuerit warranto,liberabitur ille qui warrantum vocavit,& ille qui rem vēdicat tunc loquatur versus eum qui rem warrantizavit,per verba appelli,sicut locutus fuit primò versus primum seysitum,& sic vocare poterit warrātus de warranto in warrantum, plures sicut unus per auxilium curiæ & per breve.Si quis verò cùm warrantum vocaverit & habere non possit sine auxilio curiæ, tunc fiat breve in hac forma vicecomiti. ¶ 6. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi quòd tali die,tali anno regni nostri, & tali loco venire facias talem,apud comitatum talem,vel ad curiam talis apud talem locum,ad respondendum in eodem cōm vel in eadem curia tali, de warrātizatione unius equi furati, vel alterius rei quam ei vendidit, ut dicit, & unde idem talis in eodem comitatu, vel in eadem curia vocavit ipsum talem ad warrantum versus ipsum talem.Teste,&c.Si quis autem rem furatā emerit,cùm illam crederet esse legalem, tunc si warrantum non habuerit, distinguendum erit utrum illam emerit publicè,& in feria, & mercato, & nundinis, & coram ballivis & aliis probis hominibus, qui de hoc testimoniū ꝓhibuerint,& q̄ tolnetum & consuetudines dederit : liberabitur talis emptor,cùm rem restituerit vero domino,sed nihil restituetur ei de precio

quod

quod ſolvit pro eadem re,ſi autem nihil horum habuerit, in periculo erit. ¶ 7. Intrat quandoq; in defenſionem & warrantum aliquis malitioſè,& p̄ fraudem & p̄ mercedē,ſicut cāpio & conductitius, q̄ quidem ſi fuerit corā juſtitiariis detectum, non p̄cedatur ad duellum, ſed p̄ patriam inquiratur veritas ſi talis mercedem acceperit vel non:Et ſi conſtiterit q̄ ſic,pedem amittat & pugnum,ut coram M. de Pateſhul de termino ſancti Hillarii anñ regis H.quarto in comitatu Eſſex de Elya Pigone campione conductitio. Eſt etiam furtū de re magna & re minima,& ideò habenda erit ratio quæ vel qualis ſit res quæ furatur : Pro parvo enim latrocinio, vel p̄ parva re, nullus chriſtianus morti tradatur,ſed alio modo ſic caſtigetur, ne facilitas veniæ aliis materiam p̄ebeat delinquendi, et ne maleficia remaneant impunita.Et ideò ſecundùm qualitatem rei furatæ et valorem,ſi fur convictus fuerit, aut morti tradatur,aut regnum abjuret vel patriam,comitatum, civitatem, burgum vel villam,aut fuſtigetur,et ſic caſtigatus dimittatur.¶ 8. Si verò furtum in manu,vel ſub poteſtate alicujus inveniatur, tunc ille in cujus domo vel poteſtate res furtiva inventa fuerit tenebitur, niſi warrantum invenerit qui eum inde defendere poſſit. ¶ 9.Uxor verò furi deſponſata,non tenebitur ex facto viri,quia virū accuſare non debet, nec detegere furtum ſuū nec feloniā,cùm ipſa ſui poteſtatem non habeat ſed vir,conſentire tamen non debet feloniæ viri ſui,nec coadjutrix eſſe,ſed nequitiā & feloniam viri impedire debet quantū poteſt.In certis verò caſib⁹ de furto tenebit̄,ſi furtū inveniat̄ ſub clavibus uxoris,quas quidē claves habere debet uxor ſub cuſtodia,& cura ſua.Claves videl.diſpēſæ ſuæ archæ ſuæ & ſcrinii ſui:Et ſi aliquādo furtū ſub clavibus iſtis inveniatur,uxor cum viro culpabilis erit.Sed quid ſi res furtiva in manu uxoris inveniatur,nunquid tenebitur vir?non,ut videtur,niſi ei expreſſè cōſenſerit,vel cùm rem ei warrantizaverit cū ipſum vocaverit ad warrantū,& tūc conſentiſſe p̄ſumitur,niſi expreſſè diſſentiat,vel niſi de eo p̄ſumatur q̄ fidelis ſit;eò q̄ ſocietatem talis uxoris devitavit in quantū potuit.¶ 10.Item quid erit ſi uxor cum viro cōjuncta fuerit, vel confeſſa q̄ viro ſuo conſiliū p̄ſtiterit & auxilium, nūquid tenebuntur ambo ? imò,ut videtur,quia vir poteſt teneri p̄ ſe cū ſit mal⁹, & uxor poterit eſſe bona & fidelis & liberari:Item uxor mala p̄ ſe & vir fidelis,cùm ergò uterq; poſſit eſſe malus p̄ ſe & alter eorū bonus, ita poterit uterq; eorum ſimul & conjunctim eſſe malus ſicut bonus. ſolutio. Non igitur erit in omni caſu uxor deliberanda p̄pter conſilium,auxiliū & conſenſum,deſicut ſunt participes in crimine,ita erunt participes in pœna.Et licèt obedire debeat viro,in atrocioribus tamen ſeu latrociniis ei non erit obediendum.Poterit quidem vir ligare & tenere,& uxor ſponte & non coacta occidere,& ita (ut videtur) tenetur de maleficio uterq;. De concubina verò,vel familia domus, non erit ſicut de uxore. Ipſi verò accuſare tenentur vel à ſervitio recedere, alioquin videntur conſentire. Si verò mulier pro maleficio fuerit condemnata, differtur aliquando execūtio judicii , poſtquàm redditum fuerit judicium, ſi prægnans fuerit, donec peperit, ſivè ante delictum perpetratum conceperit ſive poſt. ¶ 11. Ad hoc facit F. de

pēn

pen̄ L. prægnan̄, ubi dicitur q̄ prægnantis mulieris damnatæ pœna differtur quoad pareat, nec de eo quæstio habeatur quamdiu prægnans fuerit, & id est, non torqueatur.

Cap. XXXIII.

1 ¶ *De furto manifesto & probatore cognoscente. 2. Breve quòd rex dat just. potestat. cōcedēdi probatori vitā & mēbra. 3. Quòd vic. attachiet eos quos probator appellaverit. 4. De capiendo appellatū per probat. qui se cognoscit esse latronē.*

Cum furto manifesto deprehensus quandoq; sine aliqua ꝓbatione cognoscit latrocinium & se esse latronem, vel cognoscit homicidium vel roberiam, vel q̄ aliam feloniam fecerit, vel quòd utlagatus fuerit, vel gaolā fregerit, vel regnum abjuraverit, vel quid tale fecerit per quod secum suum portat judicium. Et qui sic convicti secum portant judicium sicut finaliter condemnati, nullum habent appellum versus aliquem fidelem nec infidelē: quia omnino frangitur eorum baculus. Sed non erit ita de ꝓbatore, quia licèt crimen confessus fuerit, tamen propter hoc non est judicatus. Poterit dominus rex si voluerit ei concedere vitam & membra, per sic quod patriā deliberaret à malefactoribus, per corpus vel per patriam, vel per fugam, secundùm quod convenerit de numero & de modo. Appellare poterit quos voluerit de societate & latrocinio vel alia quacunq; felonia, dum tamen si sit aliquis fidelis & in franco plegio, & dñm habuerit qui ipsum advocaverit, & velit se ponere super patriam, si fidelis appellatus, ꝓ patriam fuerit deliberatus, probator infidelis, quasi mendax & convictus condemnabitur. Si autem in decenna non fuerit, nec dominum habuerit qui advocet eum, & patriam recusaverit, fortè tunc cùm omnia bona ei deficiant, & ꝓ hoc par sit appellanti, ꝓcedat inter eos duellū. Et eodem modo si ad appellū ꝓbatoris posuerit se quis super pr̄iam de roberia vel latrocinio, vel alia felonia ei imposita à ꝓbatore, & à patria fuerit inde malè creditus, tunc cùm sit par ꝓbatori, ꝓcedat inter eos duellū. Non enim habet felo vel latro cognoscēs vocē versus aliquē fidelē, qui velit & possit se ponere sup̄ patriā de fidelitate. Cùm autē quis latrociniū vel aliā feloniā cognoverit, & ꝓbator devenerit corā aliquib' qui recordū habuerint de cognitione, aut ꝓseverat in eadē voluntate corā just. aut non ꝓseverat: si autē non ꝓseveraverit, sed se retraxerit quandocunq;, & recordū sit à vic. vel coron̄, vel ab aliis qui recordū habent, q̄ corā eis latrocinium cognovit, extunc habebitur ꝓbator ꝓ convicto & ꝓ cōdēnato, ꝓpter cognitionē. Si autē in eodē ꝓposito coram just. ꝓseveraverit, ubi nunq; se retraxerit, tūc corā eis suā de novo faciat cognitionem, & obliget se ad cōvincendū tot, quot appellaverit, ut habeat vitam & mēbra, ut p̄dict. est: Quod quidē ei concedere nemo potest nisi ipse rex, vel justitiarius suus de speciali ꝓmissione, viva voce vel ꝓ breve suum quod tale est. ¶ 2. Rex just. salutem. Sciatis q̄ concedim' vobis potestatem concedendi tali vitam & membra, qui coram vobis probator devenit, & latrocinium vel aliam feloniā cognovit, per sic, quòd faciat duellum ut convincat quinq; vel tot, per corpus vel per patriam, ad quod se obligavit coram vobis, & secundùm quod nobis significastis, vel cum pluribus, si ad hoc ipsum

ſum inducere poſſitis Teſte &c. Et quo caſu vic. attachiare debet omnes appellatos, & ſi in hoc negligēs extiterit, fiat ei hoc bre in hac forma. ¶ 13. Rex vic. ſalutem. Præc. tibi, q ſi aliquē habes latronē p batorem in balliva tua qui publicè confeſſus fuit latrociniū, vel aliā feloniā corā ſerviente noſtro vel ballivo, vel ballivis, vel aliis p bis hominib⁹, & aliquos de ſocietate appellaverit de latrocinio, roberia, morte hominis, vel alia felonia, tunc ipſos ſine aliqua dilatione attachiari facias, ſecundꝺ conſuetuꝺ regni noſtri, ad habendꝺ eos corā nobis vel capitali juſtiī noſtro ad ſummonitionē noſtrā, vel ipſi⁹ capitalis juſtiī noſtri Teſte &c. Item aliud de eadē materia de capiēdo appellatos p p probatorem & p ducendo coram juſtitiaſ. ¶ 4. Rex vic. ſalut. Præc. tibi, q ſine dilatione capias A. quē B. (qui ſe cognoſcit eſſe latronē) in curia nra coram juſt. &c. appellat de ſocietate & latrocinio, vel alia tali felonia, & illū captū q citi⁹ poteris ducas, vel venire fac. corā eiſꝺ juſt. noſtris apud talē locū, ad reſpondendꝺ eidem B. de ſocietate & de morte hominis, roberia, & latrocinio, vel alia tali felonia, unde eum appellat &c. vel aliter: Præc. tibi, q ſine dilatione capias A. & ipſum captum ducas corā juſtiī &c. ad reſpondendꝺ B. (cognoſcenti ſe eſſe latronē) de ſocietate latrocinii unde eum appellaverat, & tunc habeas ibi corā eiſde juſtitiariis ſufficientē ſectā de viſineto tali, ad faciendā inquiſitionem de p dicto tali, ſecundùm cōſuetudinem regni nri: Et habeas ibi hoc breve Teſte &c. Et poſſet huic brevi bene adjungi, ut videtur: Et ſi idem talis p pter appellum ſe fortè ſubtraxerit, tunc facias illum interrogari de com̄ in com̄, donec ſecundùm legē terræ utlagetur. Et hoc fieri debet tantū ad ſectam dñi regis ſine alia ſecta, p pter p ſumptionem appelli & p pter fugam. Cùm autem appellatus p ſens fuerit, p ponat p bator appellum ſuum in hæc verba.

Cap. XXXIV.

1 *¶ Cùm præſens fuerit appellat⁹ qualiter probator proponere debet intentionē & appellū ſuū, & de modo defēdēdi. 2. Quòd appellat⁹ primò juret per verba negativa & poſtea juret appellās per verba affirmativa. 3. Si autē defenſionē nō ſuſceperit in propria perſona ſed excipiat & judiciū petat, ſi cont. talem cognoſcentē ſe eſſe latron. 4. Si probator fecerit quod promiſit teneatur ei conventio & ſic in fine abjuret regnū. 5. Si com. vel curia alicuj⁹ petentis appellū tenuerit de probatore veniat recordū ad curiā reg. per hoc breve. 6. Itē breve vic. quòd probatorē habeat corā rege & ōnes quos ipſe appellaverit de ſociet. quia plures fortè propter appel. probatoris ſe ſubtrahūt. 7. Si autē appellati venerint & finē fecerint qd redire nō poſſ. & eſſe ſub plegiis. 8. Ubi quis appellat⁹ per patriā fuerit delib. quòd habeat catalla ſua. 9. Breve de repleg. aliquē quē talis cepit & captū detinet.*

A. de N. cognoſcens ſe eſſe latronem, appellat B. de morte & ſocietate & latrocinio vel roberia, vel morte hominis ſcilicet ita: quòd ipſi ſimul furati fuerunt talem rem apud talem locum, & ita quòd prædictus B. habuit ad partem ſuam tantum, vel ſic: quòd ipſi ſimul venerunt ad domum talis, loco tali, vel in via vel alibi, & robbaverūt ei talem rem & poſtquam robbaverint eum, eum interfecerunt, & ita quòd prædictus B. habuit tantum ad partem ſuam, & idem de receptamento ſcienter, & alia felonia,

&

& hoc offert ꝓbare versus ipsum ꝑ corpus suum, sicut curia consideraverit. Et oportebit ꝓbatorem certam rem exprimere, & omnes circumstantias sine variatione & mutatione aliqua, & quòd cognoscat personam appellati cùm fuerit in judicium ꝓductus, quia si eum non cognoverit, præsumetur contra ipsum, quòd nunquam fuerunt socii. Idem A. appellat B. de N. de societate & latrocinio vel felonia prædicta, & ita quòd ipse habuit ad partem suam tantum vel de alio latrocinio alibi facto. Et sic poterit plures appellare eodem modo de societate & plurib⁹ latrociniis & diversis. Et B. venit & defendit societatem, & latrociniū, roberiā, & mortem, & receptam̄tum, & omnem feloniam, et quicquid ei imponitur de verbo in verbum, & secundùm ꝙ ei imponitur de verbo in verbum. Et tunc si per corp⁹ suum sine aliqua allocatione vel exceptione, quo casu, vadietur inter eos duellum, & appellatus det vadium defendendi & ꝓbator det vadium disrationandi. Et si appellat⁹ plegios non habuerit, tunc erit gaola plegium utriusq;, et dabitur dies ad quem venient armati. Et cùm venerint, primò intret defensor & juret in hæc verba. ¶ 2. Hoc audis homo quem per manus teneo, qui te facis appellari A. per nomen baptisterii, quòd ego non sum latro, nec socius tuus de latrocinio, vel roberia, vel hujusmodi, nec tecum furatus fui talem rem, tali loco, nec aliud tale quid fecimus, sicut roberiā talem, nec ego habui ad partem meam tantum, sic me deus &c. Et posteà juret appellans ꝑ verba affirmativa & dicet. Hoc audis homo quem ꝑ manum teneo, qui B. te facis appellari ꝑ nomen baptisterii, quòd tu es ꝑjurus, & ideò perjurus quia tu es latro, et socius meus de latrocinio, quia tali loco simul furati fuimus talem rem, vel talem roberiam simul fecimus, vel quid tale, et unde tu habuisti ad partem tuam tantum, sic me deus &c. Et sic ꝑcutiatur inter eos duellum, ordine supradicto observato. Et si appellatus victus fuerit, eodem die vadiet ꝓbator aliud duellum versus alium appellatum, sed statuetur alius dies ad pugnandum, ad quem uterq; veniet armatus, et sic fiat de plurib⁹ de quolibet post alium, et (secundùm quosdam) non sufficit quòd appellatus cognoscat se fuisse socium suum, vel latronem, vel aliquid consimile ad recreantiam, nisi dicat illud verbum odiosum quòd recreantus sit, & similiter quòd socius sit, et latro, licèt sufficiat (secundùm quosdam) quòd cognoscat se esse socium, et latronem: quia non refert utrum quid fiat vel quod tantundem valeat. Si autem ꝓbator victus fuerit, appellatus per plegium dimittatur, ꝓpter suspitionem appelli, nisi justitiarii ꝓpter aliquam aliam suspicationem providerint illum esse ulteriùs in prisona retinendum, quia fortè indictatus est alibi per milites, & alios fide dignos, ut de termino sancti Hillarii & de termino Paschæ anno regni regis H. quinto in principio rotuli in comitatu Eborum de Roberto filio Johannis. Ibi eodem die vadiatum fuit duellum inter appellatum victorem, et alium ꝓbatorem de novo appellantem. Si autem plegium invenire non possit, aut regnum abjuret aut remaneat perpetuò in prisona. ¶ 3. Cùm autem in propria persona, per corporis defensionem non intraverunt, poterit excipere contra probatorem, & petere sibi allocari, si debeat tali respondere qui est latro

cognoſcens, vel talis ꝙ vocē habere non debeat verſus fidelem hominem. Et cùm ipſe ſit fidelis homo, & in aſſiſa domini Regis &c. & in franco plegio, & dominū habeat qui ipſum advocat, et tunc ſic. Et B. venit & defendit ſocietatē, latrociniū, & totum (ut ſuprà) ſicut verſus eum, qui eſt latro & cognoſcens, et ipſe homo fidelis, et in franco plegio, et in aſſiſa dñi Regis, & dñm habet qui ipſum advocat. Et quo caſu, ſi hoc ꝑ patriā convictū fuerit, damnabitur ꝓbator appellans & liberabitur appellat⁹. Si autē ſic dicat appellat⁹ ſimpliciter, ꝙ defendit totū ſicut verſus latronē cognoſcentē, et de fidelitate ſe ponat ſuper patriā, ſi ꝑ patriā fuerit malè credit⁹, cùm pares ſint in culpa appellans & appellat⁹, ſtatim vadietur inter eos duellum. Et eodem modo cùm fuerit requiſit⁹ appellat⁹, ſi fuerit in frāco plegio, et in aſſiſa dñi Regis, vel ſi fuerit dñs qui ipſum advocet, nec ſit aliquid boni ꝙ ꝓ ſe habeat, ſtatim vadietur duellū, cùm oīa bona ei defecerint. Item ſi appellatus alias rectat⁹ fuerit de maleficio, vel indictatus ꝑ milites, et villatas, et legales homines, qui p̄ſentes fuerint et hoc teſtentur. Item ſi aliàs ab alio ꝓbatore appellat⁹ fuerit ꝓpter tales ſuſpitiones, vadietur duellū. Et eodē modo, ſi cùm ꝓbator primū appellatū devicerit, fiat de aliis appellatis ōnib⁹, ſicut de primo. ¶ 4. Cùm autem ꝓbator fecerit ꝙ ꝓmiſit, teneatur ei cōventio, quòd vitam habeat & membra, ſed in regno remanere non poterit, etiam ſi velit plegios invenire. Si autē ꝓbator victⁿ fuerit antequā duella ſua pfecerit, vel mortu⁹ caſu, vel morte naturali, alii qui appellati ſunt ab eo & non cōvicti, ꝓpter ſuſpitionē appelli ꝓbatoris remaneant ſub plegio, ad ſtandum recto ſi quis verſus eos loqui voluerit, et ſi plegios invenire non poſſint, abjurent regnū. Si autem appellati fortè ꝑ appellum ſe retraxerint, et mortuo ꝓbatore redire voluerint, cùm ꝓpter appellum & ꝓpter fugam magis ſuſpecti habeantur, ſi redierint, capiantur, nec ſint ꝑ plegium dimittēdi, niſi ex ſpeciali præcepto domini Regis, et tunc fiat de eis, ſecundùm ꝙ ſuperius ſit de aliis. Si fortè contingat quòd aliquis in curia ſua, vel cōm, vel juſtitiarius, niſi ad hoc fuerit ſpecialiter datus, appellū tenuerit de ꝓbatore, cōm, & curia erit in miſericordia, & juſtitiarius redarguendus. Et ſi in curia baronis hoc factum fuerit, ſummoneatur recordū ꝑ hoc breve. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Oſtenſum eſt nobis, quòd cùm quidā talis captus ſit in comitatu tuo cum latrocinio, vel infra libertatem talem, & cognovit latrocinium & ꝓbator devenerit, et plures appellaverit de ſocietate & latrocinio, comitatus, vel ballivi de tali hundredo, vel de tali curia, vel tales milites & liberè tenentes de eodem hundredo, vel eadem curia, tenuerunt querelam illam, & appellum de eodem ꝓbatore audiverunt, & ita quòd ꝑ appellum illud, tot homines damnati fuerant in præfato hundredo vel curia, ſine præcepto noſtro, & ſine warranto, quod inde haberent. Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum ꝓbis hominibus, & cuſtodibus placitorum coronæ nr̄æ, ſine dilatione convenire facias prædictum hundredum, & prædictam curiam, & illos coram quibus appellum illud deductum fuit & coram vobis fieri faciatis recordum illud, qualiter appellum illud deductum fuit in prædicto hundredo vel curia, & qualiter idem probator prædictos homines

mines appellaverit, & per quæ verba, & qua occasione prædicti homines damnati fuerunt, et recordum illud habeas coram nobis ad talem terminum, sub sigillo tuo, et sub sigillis prædictorum custodum, et per quatuor legales homines ex illis, qui recordo illi interfuerunt. Et statim probatorem illum recipias à ballivis illis,& salvò custodias, & illum habeas coram nobis vel justitiariis nostris &c. & omnes illos quos de societate appellaverit & latrocinio, ad respondendum ei in prædicto appello, unde eos appellat. ¶ 6. Sunt nonnulli,qui per appellum probatoris se subtrahunt, & quandoque propter adventum justitiariorum, pro indictamento & malo recto, & eo quòd malè crediti sunt in itinere per milites & villatas. Et unde cùm propter duplicem suspicationem,scilicet propter appellum & sacramentum militum, & fugam, non sunt per plegium dimittendi si redierint, sed in prisona retinendi, donec Rex inde præceperit voluntatem suam, unde sunt quidam qui finem faciunt cum Rege, antequam redeant, vel cùm fuerint in prisona. Et ideò fiat vicecom̃ breve de talibus in hac forma. ¶ 7. Rex vic. salutem. Scias quòd talis finem fecit nobiscum pro tali. vel sic : Scias quòd finis factus est nobiscum pro tali, qui est in prisona nostra. vel aliter : Scias quòd finis factus est nobiscum coram Justitiariis nostris, qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo, sicut ipsi justitiarii nostri recordantur, pro A. qui rectatus fuit coram eis de burglaria & malè creditus à xij. militibus & villatis, vel qui fugit propter appellum probatoris : quòd redire possit & esse sub plegio, ad standum recto si quis versus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd si prædictus A. redierit, & tibi plegium invenerit ad standum recto in adventu justitiariorum de eodem recto, si quis versus eum loqui voluerit, tunc ei inde pacem habere permittas. Item si aliquis rectatus de roberia, vel alio maleficio deliberat' fuerit per patriam, fiat breve vicecom̃ de deliberandis catallis suis in hac forma. ¶ 8. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd A. quem B. in curia nostra &c. appellavit de pace, & plagis, & mahemio, per testimonium visneti sui deliberatus est,& quietus clamatus, sicut ille qui non fuit inde culpabilis : & ideò tibi præcipimus, quòd omnia catalla ipsius A. quæ tu cepisti, vel talis ballivus tuus occasione prædicti appelli, & captionis prædicti A. eidem A. sine dilatione reddi facias,& ei firmam pacem nostram habere permittas. Est & aliud breve de materia ista, quod est generale de dimittendo ipsos per plegium nisi in casibus exceptis. ¶ 9. Rex vicecom̃ salutem. Præcipimus tibi quòd justè & sine dilatione replegiari facias talem, quem talis ceperit & captum detinet, nisi captus sit per speciale præceptum nostrum, vel capitalis justitiarii nostri, vel pro morte hominis, vel foresta nostra, vel pro aliquo alio recto quarè secundùm legem Angliæ non sit replegiandus, ne amplius &c. pro defectu justitiæ &c. Teste &c.

CAP. XXXV.

1 ¶ *Quòd nemo potest curiam suam habere de probatore vel latrone cognoscente. Item quæ placita pertineant ad curiam & quæ ad Comitatum & de libertatibus singulorum.*

Dictum est suprà quòd nemo potest habere curiam suam de ꝓbatore & latrone cognoscente, videamus igitur quæ placita pertineant ad curiam & quæ ad comitatum. Sunt enim quidam barones & alii, qui libertatem habent, scilicet Sok, Sak, Tol & Team, **Infangenthef**, **utfangenthef**. Isti possunt judicare in curia sua, si quis inventus fuerit infra libertatem suam seysitus de aliquo latrocinio manifesto sicut **Hondhabend** & **Bacberend** & insecutus fuerit per **Saccabor**, quia nisi fuerit in seysina, licèt aliquis sequatur versus eum sicut versus latronem, non pertinebit ad curiam, hundreda, vel wapentakia, cognoscere de hujusmodi furtis, nec inde facere inquisitionem per patriam, utrum talis qui non fuerit seysitus culpabilis sit vel non. Nec quòd vadietur inter aliquos duellum ante seysinam. De hoc quod dicit **Infangethef** videndum est quid sit. Et dicitur **Infangethef** latro captus in terra alicujus, de hominibus suis propriis seysitus latrocinio. **Utfangethef** verò dicitur latro extraneus, veniens aliunde de terra aliena, & qui captus fuit in terra ipsius qui tales habet libertates. Sed non sequitur, quòd ille posset hominem suum proprium, captum extra libertatem suam, reducere usque infra libertatem suam & ibi eum judicare ex tali libertate. Debet enim quis juri subjacere ubi delinquit. Proprios enim latrones & alienos, infra libertatem suam captos, judicare possunt. Item cognoscere possunt de medletis & hominibus verberatis, vulneratis, nisi felonia & pax Regis vel vicecomitis non apponitur. Poterit tamen apponi pax domini regis & ballivorum. Item de equis, bobus, & aliis animalibus vulneratis, & mahematis. Talis quidem transgressio emendari poterit per vicinos. Item cognoscere possunt de debitis quæ exiguntur sine brevi domini Regis & etiam de aliis quæ relaxantur sine brevi. Ad vicecomites verò pertinent hujusmodi placita in comitatu. Cognoscere quidem potest de medletis, plagis, verberibus, & consimilibus pro defectu dominorum, nisi querens adjiciat de pace domini Regis infracta, vel felonam apponat, extunc enim se vicecomes non debet intromittere, cùm hoc tangat personam ipsius domini regis & coronam suam. Et ideò coronatores querelam illam sive appellum irrotulare debent, annum & diem & locum, & omnia verba appelli per ordinem, & omnes circumstantias ut suprà de appellis usque ad adventum justitiariorum. Sed si tantùm agatur de pace vicecomitis, non erit ibi amissio vitæ vel membrorum, sed sequitur pœna pecuniaria de convictis. Potest quidem vicecom̃ tenere plura placita quæ non sunt ex officio vicecom̃, sed vice ipsius regis, et ex causa necessaria, non sicut vicecom̃ sed sicut justitiarius Regis, si hoc ei specialiter demandetur quòd juratam capiat, & inquisitiones faciat, extensiones & partitiones, licèt in quibusdam judicium reddere non possit. Item habet ex speciali mandato regis, non ex officio vicecom̃, ubi mandatum habet quòd justitiet aliquem, & quo casu, videtur quòd omnia habere debeat ut justitiarius, sine quibus placitum illud terminari non possit. Habet etiam ut Justitiarius & non ex officio vicecom̃, quòd cognoscere potest de averiis captis, & detentis, contra vadium & plegium, quod quidem placitum

pertinet

V. Cowell° — Spelman Gloss.

pertinet ad coronam, & quod ei ex necessitate conceditur ad terminandum ratione inferiùs dicenda. Item pertinet ad ipsum cognoscere de assisis in regno statutis, & juratis per regnum, si fuerint servatæ vel non, sicut panis & cervisiæ, & falsis mensuris quæ pertinent ad coronam, & de quibus attachiamenta facere potest, simul cum coronatore usque ad adventum justitiariorũ. Item pertinet ad vicecom̃ visus franciplegii in turnis suis duobus, singulis annis, per hundreda, wapentakia faciendis, & ideo qualiter debent fieri turni videndum est.

Cap. XXXVI.

1 ¶ *De minoribus & levioribus criminibus quæ civiliter intentantur.* 2. *Qualiter quis patitur injuriam propter suos.* 3. *In quibus casibus servi habent personam standi in judicio contra dominos suos.* 4. *Quòd atrox injuria æstimatur multis modis.*

Dictum est suprà de majoribus criminibus, & appellis quæ criminaliter intentantur, & aliquando ultimum inducunt supplicium, aliquando membrorum truncationem, aliquando exilium perpetuum, vel ad tempus. Nunc autem dicendum est de minoribus & levioribus criminibus, quæ civiliter intentantur, sicut de actionibus injuriarum personalibus, & pertinent ad coronam, eò quòd aliquando sunt contra pacem domini Regis. Videndum igitur quid sit injuria, & sciendum quòd injuria est, quicquid non jure fit, & unde suprà in parte dicitur, quod si quis interfectus fuerit, videndum erit an injuria interfectus sit, vel sit talis qui nullo jure occiditur. Igitur qui latronem occiderit, non tenetur, nocturnum vel diurnum, si aliter periculum evadere non possit, tenetur tamen si possit. Item non tenetur si per infortunium, & non animo & voluntate occidendi, nec dolus, nec culpa ejus inveniatur, de quo suprædictum est, & de gratia principis cum eo mitiùs agitur hoc probato. Non jure occiditur quis, ut si in assultu præmeditato, & in felonia, et animo occidendi fuerit quis interfectus, ob iram et cupiditatem. Item si quis unum percusserit et occiderit, cùm alium percutere vellet in felonia, tenetur. Item si cùm leviùs credidit percussisse, gravius percusserit et occiderit, tenetur, debet enim quilibet modum et mensuram adhibere in suo facto. Et est injuria talis quæ inducit ultimum supplicium, cùm criminaliter agatur. Est & alia quæ non nisi pœnam pecuniariam tantùm, & quandoque eandem pœnam cum carceris inclusione, secundùm facti qualitatem. Fit autem injuria non solùm cùm quis pugno percussus fuerit, verberatus, vulneratus, vel fustibus cæsus, verùm cùm ei convitium dictum fuerit, vel de eo factum carmen famosum et hujusmodi. ¶ 2. Patitur autem injuriam quis, non solùm per seipsum, sed etiam per alios quos habet in potestate, sicut per liberos suos, & uxorem suam. Vir autem agere poterit de injuria facta uxori suæ, sed non è contrario. Defendi enim uxorem à viro, non virum ab uxore dignum est. Item injuriam patitur quis, per illos quos in familia sua habuerit, sicut servientes suos et servos, si pulsati fuerint, et verberati in contumeliam suam, vel quatenus sua interfuit operibus eorum non caruisse.

¶ 3. De plagis verò & verberibus sibi factis, habent ipsi actionem & non dñs, habent enim servi psonam standi in judicio contra omnes de injuriis sibi factis, contra pacem domini Regis, & multò fortiùs servientes. Habent etiam servi psonam standi in judicio contra dominos suos, de seditione domini Regis, & aliis quæ fiunt contra psonam ejus, quia ibi admittitur quilibet de populo, & contra dominum suum de atroci injuria, ubi agitur de vita vel membris vel roberia. Pœna autem injuriarum, quandoq; erit corporalis, quandoq; pecuniaria, & si fuerit pecuniaria, & certa, & in judicium deducta, tunc erit à judice taxanda, cùm sit omne interesse incertum, & quandoq; minuitur, cùm sit in judicium deducta, secundùm qualitatem delicti & psonæ cui injuriatur, nunquam tamen crescere debet de jure. ¶ 4. Est quidem injuria levis, & est atrox, atrocitas verò æstimatur ex ipso facto, ut si quis fuerit malè vulneratus, verberatus, et malè tractatus contra pacem. Item ex loco, si in curia domini Regis, vel dominorum, si coram justitiariis, vel in comitatu corã vicecomite. Item si in theatro, in nundinis, vel in foro, vel alibi corã omni populo. Item locus vulneris, ut si in fronte, vel in oculo magis quàm in loco secreto. Item ex psona æstimatur injuria, ut si magistratib', vel ballivis fiat, parentibus, vel patronis. Item non solùm tenetur actione injuriarum, qui fecit injuriam (hoc est) quí pcussit, sed ille qui dolo fecit, vel qui dolo pcuravit, ut alicui maxilla pugno percuteretur. Hæc autem actio p dissimulationem aboletur. Et ideò si quis injuriam passus, hoc statim ad animum non revocaverit, postea ex pœnitentia remissam injuriam per dissimulationem ad animum recolligere non poterit.

Cap. XXXVII.

¶ De vetito Namii. 2. Si verò captio fuerit justa. 3. Si querens queratur de utraque. s. captione & detentione. 4. Si dominus post legem vadiatã defaltam fecerit. 5. Quòd non potest quis aliquid dedicere de recordo adversarii. 6. De officio vicecomitis. 7. Breve de attachiando quare cepit averia & fugavit extra comitatum. 8. Cùm vicec. vel serviens Regis servum habuerit de averiis captis sine impedimento. 9. De responsione captoris quòd justè, quia in damno suo. 10. Si lex vadiatur ex utraque parte ita quòd querens dicat quòd justè. 11. Item si captor dicat quòd justè. 12. Si serviens alicujus ceperit averia alicujus in absentia domini sui. 13. Cùm averia alicujus semel fuerint per judicium deliberata & iterum capta, breve quod deliberentur.

Detentio Namij pro districtione facienda, pertinet ad coronam domini Regis, & vix conceditur alicui terminandum, præterquàm ipsi domino regi, vel justitiariis suis. Sed quia placitum istud dilationem non capit, propter animalia muta, & propter damnum quod evenire posset, si diu detinerentur inclusa, donec placitum de vetito Namii terminaretur, ideò placitum de vetito Namii vic. conceditur terminandum, hac necessitate, quod quidem non habet ex officio vicec. sed sicut justitiarius domini Regis. Et eodem modo non erit aliquis, qui hujusmodi libertatem clamare possit ut de jure sibi ipsi competentem, sed ut justitiarius domini regis, & de speciali concessione Regis, et nisi hoc habeat, tueri non poterit

rit aliquo tempore longo. Item cùm quis talem habeat libertatem, refert utrũ averia deliberata fuerint ꝑ breve dñi Regis ad querelam factam Regi, vel ſine brevi regis ad querelam factam immediatè vicecomiti ad hoc quòd quis habeat curiam ſuam de hujuſmodi placito, ſi curiam petat : cùm in juſtitia facienda negligens non extiterit. Omnia verò quæ contingere poſſunt circa hujuſmodi placitum, conſiſtunt & verſantur circa duo, vz. circa captionem & detentionem cõtra vadium & plegium, & eſt omnis captio juſta vel injuſta. Si autem juſta ſit captio, vz. ꝑ ſervitio detento ab aliquo qui ſervitium illud cognoſcit, tunc poterit ille qui capit, cognoſcere captionem illam, nec in tali captione delinquit. Sed ſi averia taliter juſtè capta, contra vadium & plegium fuerint detenta, cùm petita fuerint ꝑ vadium et plegium, præſtita ſecuritate de ſervitio faciendo cum arreragiis, vel ſi alia occaſione capta fuerint ſicut ꝑ damno facto, vel injuriis vel debitis, vel aliis, quæ terminari poſſunt ſine brevi dñi regis juſta poterit eſſe captio, et injuſta detentio, primò agatur de captione, quia nunquam fortè capta, vel ſi capta fortè juſtè vel injuſtè, nunquã fuerunt petita ꝑ vadium & plegios, vel ſi petita, non venit ad curiam dñi ſui ad ſtandum recto, et ita quod iterum capta. Item ſi ꝑ damno capto, diſputari poterit utrũ capta fuerint in damno vel extra. Tunc de veniendo ad curiam & parendo juri, & hoc convictum ſit in comitatu, tunc ille qui cepit erit in miſericordia vicec. et averia ſic capta deliberabit vic. tali modo, quòd ille cujus averia ſunt, veniat ad curiam dñi ſui ad rationabilem ſummonitionem, et ad certum diem, reſponſur⁹ de ſervitio ſuo ꝙ cognoſcit, & de arreragiis ſervitii illius. Et in hoc caſu, oportet quòd dñs defendat detentionem vel concedat, ſi autem concedat detentionem injuſtam, planum eſt ꝙ ex hoc ſequitur : Si autem defenderit detentionem injuſtam, et querens ſectam habeat ſtatim ad manum, quæ examinata in omnib⁹ concors fuerit, & quòd omnia facta fuerunt ſub eorum præſentia, tunc vadiabit defendens legem ſe duodecima manu, in qua ſi defecerit, incidet in manum vicecomitis, ſicut in primo caſu, & reſtituet querenti damna ſua, quæ habuit ꝑ illã detentionem. Si autem legem fecerit dñs, tunc quiet⁹ recedet, et querens in miſericordia, ſed nulla damna recuperabit, et returnabit dño averia capta. Et querens aut ſatisfaciat dño ſtatim de ſervitio ſuo, aut replegiare faciat averia ſua uſque ad certum diem, ad quem faciet ei id ꝙ de jure facere debebit. Sed quid ſi poſteà cùm fuerint retornata petantur ꝑ vadium & plegium, et tunc ſint vetita ? videtur quod deliberari debent ut priùs. ¶ 2. Si verò captio fuerit injuſta ſicuti ꝑ ſervitio, quod tenens non cognoſcit, & de quo ſine præcepto domini Regis reſpondere noluerit, tunc oportet quòd ille qui averia ceperit, reſpondeat de injuſta captione, ſive illa detinuerit injuſtè contra vadium & plegium, ut ſuprà, ſive non. Et hoc, ſi querens doceat per certa judicia, et ſectam ſufficientem, quòd capta fuerit pro ſervitio quod non cognoſcit, quia cùm quis dedixerit ſervitium quod petitum eſt, ſive debitum ſit & ſolutum ſive non, cùm in placito illo, per breve domini Regis pervenire poſſit ad duellum, vel magnam aſſiſam, manifeſtè patet quòd nullus liber homo de

tali ſervitio tenetur reſpondere ſine breve domini regis, non magis quàm de libero tenemento ſuo. Sed quid ſi dominus recenter fuerit in ſeyſina de ſervitio de quo cõtenditur, nunquid poterit tenens illud dedicere? Bene poterit (ut videtur) licèt ſolutum, debitum vel indebitum. Tu dic, quòd ſi dominus fuerit in ſeyſina ſervitii, ꝑ quo diſtringitur, ꝑ namium querentis, & hoc poſſit verificari ꝑ patriam, tenens non poterit illud ſervitium ſic dedicere, quin inde capiatur inquiſitio. s. de ſeyſina recenti ꝑ manum tenentis. Si tenens hujuſmodi ſeyſinam dedixerit, & inquiſitione ꝑ domino facienꝫ te, querens erit in miſericordia, & averia capta returnabit domino, quia in hujuſmodi caſu, perveniri non poteſt ad duellum nec ad magnam aſſiſam, propter ſeyſinã recentem. Si autem cõvictum ſit ꝑ inquiſitionem, quòd dominus non fuerit in ſeyſina ſervitii ꝑ manum tenentis, ꝑ quo recognovit diſtrictionem, tunc dominus erit in miſericordia & querens recuperabit damna ſua, & averia ſua deliberata remanebunt, & dominus ſibi ꝑvideat ꝑ breve ſi voluerit, ꝑ hujuſmodi ſervitio recuperando, ubi ꝑveniri poterit ad duellum vel magnam aſſiſam. Idem erit dicendum ſi tenens moriatur & dominus fuerit in ſeyſina ſervitii ꝑ quo diſtrictionem fecit anno & die quo tenens ſuꝰ fuit vivꝰ & mortuꝰ, ſi hæres tenentis poſtmodum velit hujuſmodi ſervitium dedicere, cùm dominus ꝑ eodem diſtrinxerit. ¶ 3. Si autem tenens conqueratur de injuſta captione, & injuſta detentione ſimul & ſemel, benè poterit utramq; injuriam ſi velit proſequi, & per eoſdem teſtes, & per eandem ſectam, & ſi fuerint concordes, & idonei, & ſufficientes, ponere poterit captorem & detentorem ad legem ſi voluerit, & vadiata lege, habebit diem ad faciendam legem, uſq; ad proximum coñ, ad quem poterit uterq; ſe eſſoniare ſi voluerit. Et ſi ad diem legis faciendæ defuerit aliquis de xij. vel ſi contra prædictos excipi poſſit, quòd non ſunt idonei ad legem faciendam, eò quòd villani ſunt, vel aliàs idonei minus, tunc dominus incidet in miſericordiam, & damna reſtituet ſicut priùs. Et contingit multotiens quod dñs poteſt ſalvò defendere detentionem contra vadium & plegium, ſed non injuſtam captionẽ, & quo caſu, uterq; cadet in miſericordiam vicec. tam dñs quàm tenens, dominꝰ ꝑpter injuſtam captionem, et tenens ꝑ falſo clamore de injuſta detentione. ¶ 4. Si dominꝰ poſt legem vadiatam defaltam fecerit, diſtringendꝰ erit quod veniat ad proximum coñ, auditurꝰ judicium ſuum de defalta, ad quem coñ ſive venerit ſive non, debet tenens habere averia ſua deliberata, eò quòd dñs defecit in lege ſua facienda, & poſt talem diſtrictionem, nullum habebit reus eſſonium in odium defaltæ quam fecit, nec poſſit dedicere coñ, ꝑ aliquem audientem & intelligentem, ꝙ ipſe legem non vadiavit, cùm in hoc caſu habeat comitatus recordum, ſicut in aliis pluribus caſibus, quia ſi hoc facere poſſet, eadem ratione dedicere poſſet quilibet contra recordum comitatus de viſo petito, & warranto vocato & cognitionibus, & attachiamentis, & hujuſmodi, & inde ſequeretur quòd nullum placitum terminaretur in comitatu. Hoc tamen videtur eſſe contra eos, cui dicunt quod coñ non habet recorda, cui contradici non poſſit per unum audientem & intelligentem. ¶ 5. Ad quod notandum,

notandum,quòd null' poteſt in comitatu vel alibi aliquid dedicere, de recordo adverſarii ſui, nec de recordo illo aliquid augere vel diminuere, ad damnū ipſius adverſarii ſui : quia ſi hoc,ſic ſequeretur inconveniēs,ꝙ quicquid boni adverſarius ſuus diceret pro ſe,amovere poſſet,& in pej' convertere. Sed de recordo ſuo proprio in coñ recitato inde augere potetit vel diminuere, ſed totum dedicere non poteſt, nec ea quæ ſunt de ſubſtantia negotii, vel principalia cum captione adverſarii, verbi gratia. Sit qui petat quandam terram de ſeyſina anteceſſorum ſuorum, ꝑ verba duellum facientia & nominaverit tempus regis Richardi,& ꝙ expletia cepit ad valentiam viginti ſolidoꝝ,hoc ad alium comitaṫ dedicere poteſt,& dicere ꝙ petiit de ſeyſina anteceſſorum ſuorum de tempore regis I. & ita mutare ꝙ petiit de tempore regum Richardi & Johannis ſimul & ita addere vel augere, & quòd expletia cepit ad valentiam quinq; ſolidoꝝ & ſic minuere, & ſtatim hoc probare debet ꝑ unum audientem, & intelligentem, qui incontinenti paratus ſit hoc probare per corpus ſuum ſi curia conſideraverit. Et ſic poterit quis proprium recordum mutare, augere, & minuere, quia ex hoc nullū damnum habebit adverſarius,quia non ſunt multùm de ſubſtantia negotii. ¶ 6. Officium verò vic.eſt,ſi quis conqueratur de injuſta captione,vel injuſta detentione contra vadium & plegium, quòd cùm breve domini regis ſupervenerit & receperit,quod tale eſt. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd ſine dilatione replegiare facias tali averia ſua,quæ talis cepit & injuſtè detinet ut dicit, & poſteà eum inde juſtè deduci facias ne ampliùs inde clamorem audiamus ꝑ defectu juſtitiæ Teſte &c. vel etiam ad querelam alicujus ſine brevi (accepta priùs ab eo ſecuritate de proſequendo) in ꝑpria ꝑſona ſua,ſi ad hoc intendere poſſit,accedat vic.ad locum ubi averia detēta ſunt,ut dicitur,vel ſi ipſe vic.non poſſit,mittat ſervientē ſuum, & ſtatim cùm venerit,petat viſum de averiis illis ubicunq, incluſa fuerint,& ſi ſit aliquis contradictor vel qui velit contradicere ꝙ inde viſum habere nō poſſit, vel ꝑpter hoc in eum man' violentas injecerit, ſtatim levet hutesiū & clamorem, & cum hutesio & clamore capiat delinquentes, ſicut illos qui ſunt manifeſtè conṫ pacem dñi regis,& in gaolam projiciat, quouſq; doñ rex inde ꝑceperit voluntatem ſuam,& averia capta deliberet ſi inveniātur: ſi autem inveniri non poſſunt, eò ꝙ alibi fugata ſunt fortè, vel extra coñ in fraudem, & captor terrā habuerit in coñ & catalla, capiat ſerviens dñi regis de averiis illius in duplum, & illa detineat, donec averia ſic abducta reducantur. Sed quid ſi captor nullam terram habuerit in coñ nec catalla, quid agendum erit ? cùm poteſtas vic.non extendatur uſq; ad alium coñ, & hoc fiat in fraudem ad impediendā vic.poteſtatem,tunc recurrendum eſt ad poteſtatem regis,& fiat tale breve. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Quia A. fecit nos ſecuros,vel aliter. Si A. fecerit te ſecurū de &c. Pone ꝑ vadiū & ſalvos plegios B. ꝙ ſit coram juſtitiariis &c. apud Weſtm̄ tali die, oſtenſurus quare cepit averia ipſius A. in coñ tali, ubi idem B. non habet terras nec tenementa, licèt habeat feoda, & ipſa fugavit à prædicto coñ tali, uſque ad coñ tuum in fraudem extra poteſtatem vic. noſtri talis, & ibidem ea de-

rinet

tinet contra pacem noſtram, ut dicit. Eodem modo fiat breve, ſi hoc fecerit ad gravamen tenentis ſui. Cùm in comitatu ubi tenens degerit feodum habuerit & curiam capitalem, ad quã tenens ſectam debuerit, cùm hoc faciat de voluntate & in fraudẽ, & non de neceſſitate ꝑ defectu curiæ, & tunc ſic: oſtenſurus quare cepit averia ipſius A. in com̃ tali ubi idem B. terras habet & tenementa & curiam capitalem & ipſa fugavit &c. ut ſuprà. Si autem hæc fecerit ex neceſſitate & pro defectu curiæ, non erit hoc ei imputandũ. ¶ 8. Cùm autem vicecom̃ vel ſerviens regis viſum habuerit de averiis captis, ſine impedimento & contradictione, ſtatim faciat ea deliberari querẽti, & ſtatim det utriq; eorum diem ad proximum com̃, ut ille qui cepit averia, quorum captio dedici non poterit contra recordum vicecom̃ vel ſervientis, ſive juſta fuerit ſive injuſta, oſtendet rationem quare illa juſtè ceperit, & tunc ille qui petit doceat, ſi poſſit, quòd injuſtè. Ad quem comitatum nullum de jure competeret captori eſſonium, cùm injuſta captio & detentio con̄ vadium & plegium, dici poterit quædam roberia, contra pacem domini regis, etiam plus quàm nova diſſeyſina. Cùm verò uterq, præſens fuerit in com̃, tunc dicat captor ꝙ juſte cepit, & ꝑ conſiderationem curiæ ſuæ, pro ſervitio quod idem querens & tenens ſuus ei debuit, & ei injuſtè detinuit, & inde poterit vocare curiam ſuam ad warrantum ſi voluerit, & benè defendat, ꝙ illa nunquam detinuit contra vadium & plegium. Ad quod querens reſpondere poterit, quòd illa injuſtè cepit & detinuit, quia cũ ad curiam ipſius captoris domini ſui, ſummonitus eſſet ad reſpondendũ ei de ſervitiis & conſuetudinibus, ipſe reſpondit ꝙ nullum ſervitium ei tale debuit, & judicium petiit, ſi debuit inde reſpondere ſine brevi & præcepto dñi regis, de ſicut hoc tetigit liberum tenementũ ſuum. Et ſuper hoc nihilominùs cepit idem dñs ſuus averia ſua, & eum diſtrinxit ꝑ ſervitio ſuo, ꝙ non cognovit: & cùm averia ſua peteret deliberari quietè, illa noluit deliberare, & inde ꝓducat ſectam ſuam ſufficientem, ſcilicet probos homines, qui præſentes fuerint in curia, & qui benè examinati, ſi concordes inveniantur, tunc ſummoneatur curia, quæ ſi cùm venerit concordans fuerit cum ſecta, tunc refert utrum captor diſtrictionẽ fecerit per judicium curiæ, vel propria voluntate. Si autem per judicium curiæ, tunc erit curia in miſericordia pro falſo judicio, & averia remanebunt deliberata. Si autem de propria voluntate, & curia ſua ei defecerit de warranto, tunc erit ipſe in miſericordia, & remanebunt averia deliberata. Sed quid ſi curia recordetur, ꝙ querens ſervitium petitum recognovit in curia ipſa, & judicium advocet, & quòd juſta fuit captio propter cognitionem, tunc querens recordum illud dedicere poterit, & cognitionem contra recordum curiæ. Eſto quòd in curia domini nullum fuit placitum de ſervitio, ſed immediatè perventa eſt querela ad vicecomitem de injuſta captione, & quo caſu, ſi dominus cognoſcat ꝙ juſtè cepit & ꝑ ſervitio ſuo, ut prædictum eſt, tunc aut querens omnino dedicit ſervitium illud, & ꝙ illud nũquã fecit, vel cognoſcit ꝙ illud aliquãdo fecit ſed tamẽ injuſtè, quia chartã habet quæ ipſum inde acquietat. Si autẽ omnino dedixerĩ, tunc quia com̃ nõ habet poteſtat̃ ulteriùs cognoſcendi,

cendi, nec judicare poterit utrum ſervitium debitum ſit vel non, remaneant averia deliberata,& dñs ſibi perquirat,q̄ faciat ei ſervitia & conſuetudines quæ ei facere ſolet,ſi recenter fuerit in ſeyſina propter ſeyſinam recẽtem.Et quo caſu,recuperabit omnia damna ſua,quia agit tantùm de poſſeſſione.Si autem de longinqua & remota ſeyſina, tunc dicatur, quæ ei facere ſolet & debet,ut utrumq; jus, tam poſſeſſionis quàm proprietatis in judicium deducatur p̄ breve de recto,ubi nulla damna recuperabit.Si autem cognoſcat querens,q̄ aliquando fecit ei ſervitium ſed injuſtè,tunc quia cognoſcit ſeyſinam domini,juſtam vel injuſtam,retornentur averia,donec ſatisfecerit domino de ſervitio q̄ cognoſcit,propter ſeyſinam, licèt dominus jus non habuerit,& querens ſibi perquirat breve, quòd dominus non exigat ab eo ſervitium & conſuetudines quæ ei facere non debet, eò quòd illa de jure facere non debet,& ideò ſi ſeyſina illũ gravat,liberabit ipſum actio ſuper jure.Item cognoſcere poterit captor, q̄ averia juſtè cepit, quia cùm habeat fundum ſuum liberum, ita q̄ nec ipſe querens nec alius communiã in eadem habere poſſit,nec aliam ſervitutem, & cùm idem querens immiſiſſet averia ſua,cùm jus non haberet immittendi, & pluries eſſet ei prohibitum ne immitteret, ipſe nihilominùs immiſit contra prohibitionem, & ita cepit averia ſua juſtè, paratus ei illa reſtituere ſi velit ab hujuſmodi injuria abſtinere,q̄ quidem facere penitus recuſavit, nec voluit averia ſua tali modo recipere.Ad quod querens,quòd injuſtè,quia ipſe ibi communiam habere debet, & ſemper habuit, & hoc paratus eſt docere, ubi, & quando &c. Et ex quo noluit illa quietè ſine plegio dimittere,ideò noluit tali modo plegium invenire. Et quia comitatus non habet poteſtatem procedendi ulteriùs,remaneant averia deliberata, & ſi querens uti voluerit cùm jus non habeat,ſi dominus aliter ſe defendere non poterit,habeat breve contra ipſum de nova diſſeyſina de libero tenemento ſuo, & ſi querens jus habeat utendi & dominus eum non permittat, habeat breve verſus dominum de communia paſturæ ſuæ. ¶ 9.Dicere etiam poterit captor, q̄ juſtè cepit averia ſua,quia illa invenit in damno ſuo, & ſecundùm legem & conſuetudinẽ regni imparcavit illa,donec damnum ſuum ei eſſet emendatum, & nõ alio modo.Et ipſe querens noluit damnum emendare nec ſecuritatem dare, vel nec illa unquam petiit p̄ vadium nec p̄ plegium,vel ſi petiit,oblata fuerunt ei tali modo,ut p̄dictum eſt,& non alio,& inde producat ſectam. Et ſi querens hoc preciſè negaverit,defendat ſe p̄ legem ſuam,vel ſi dicat, q̄ ſi prædicta occaſione capta fuerunt & juſtè, tamen detenta fuerunt injuſtè cont̄ vadium & plegiũ,quia ille querens venit ad ipſum captorem cum p̄bis hominibus, & coram eis paratus fuit ei emendare damnũ ſuum p̄ viſum eorundem,& ipſe hoc recuſavit,& nihilominus averia ſua detinuit injuſtè cõtra vadium & plegium. Et ſi inde habuerit bonã ſectam & ſufficientẽ, ille captor, ſi hoc preciſè defenderit, contra vadiet legem, & ſic ex utraq; parte poterunt leges vadiari. ¶ 10. Item ſi querẽs dicat quòd injuſtè cepit averia ſua,quia nulla damna ei fecerunt, nec cùm obtuliſſet ei ſatisfacere de dãnis,aliquod dãnum ei oſtendit, tunc oportet q̄ captor ſectam producat

ſuffici-

sufficientem, ꝙ illa cepit in damno suo, & ideò justè : vel ꝑ servitio suo recognito, & injustè detento. Si autem ad servitium respondet querens, cùm illud recognoverit, ꝙ averia injustè capta sunt, quia totum fecit servitium, ita ꝙ nihil ei à retro est, si inde habeat sectam sufficientem, quæ sufficiat ad probationem, injusta erit captio, nec se defendere poterit captor per legẽ. ¶ 11. Item dicere possit captor, ꝙ justè cepit quia quidam talis questus fuit de querente de tali injuria, sicut de verberibus & sanguine effuso, vel de tali debito sine brevi. Et unde talis summonitus fuit, ꝙ esset ad certum diem in curĩ sua inde responsurus, ad quem diem ipse non venit, nec se essoniavit, & unde ꝑ considerationem curiæ meæ districtus fuit, ꝙ esset ad alium diem. Et ad quem diem non venit & ita ꝙ aliàs per considerationem curiæ præceptum fuit quòd averia primò capta retinerentur, & plurã caperentur, & ita per judicium curiæ justè capta fuerunt, & non detenta injustè contra vadium & plegium, quia nunquã petita fuerunt, vel sic : Cùm primò post summonitionem capta essent averia ꝑ defalta ipsius querentis, & petita per plegium, ei deliberata essent ꝑ sic, ꝙ veniret ad alium diem rationabilem inde responsurus, & nisi veniret, ꝙ averia retornarentur, & ad diem illũ nõ venit, & retornata fuerunt averia per defaltam suam, & ita justè capta. Ad quæ respondeat querens, quòd injustè & tali ratione (quam dicat si sciat) Et sic justè capi possunt averia vel injustè, assignata ratione : quia semper inquirendũ erit, qua occasione capta fuer̃, & si justè sive injustè capta fuerunt, tamen cont̃ vadium & plegium denegari non debent, dum tamen ille cujus fuerint, parat° sit facere ꝙ de jure facere debebit. Et notandum ꝙ injusta captio emendari poterit per vicinos, injusta autem detentio non, quia hoc est manifestè contra pacẽ dñi regis, & contra coronam suam. ¶ 12. Sed quid si serviens alicujus in absentia domini sui ceperit averia alicujus tenentis domini sui, & ipse tenens conqueratur de serviente ꝙ averia sua injustè cepit, & contra vadium & plegium detinuerit, & serviens ille curiam domini sui vocaverit ad warrantũ, & curia ei warrantizaverit de servitio ꝙ non recognoscit ? serviens liberabitur, & curia de facto suo respondebit. Sed nunquid poterit curia sine domino respondere, cùm servitium tangat ipsum dominum ? immo : ita ꝙ judicium emendetur. Si autem averia capiantur ꝑ servientem sine judicio curiæ, & posteà petita fuerint ab ipso domino, cùm p̃sens fuerit, & ipse ea vetuerit ꝑ vadium & plegium, uterq; tenebitur, ut videtur, unus de captione, & alter de vetito namio. Et licèt dominus ipse advocaverit captionẽ servi̅tis. servientem non liberat, sed onerat seipsum, & uterq; tenetur de facto servientis: serviens, quia cepit, & dominus dupliciter, quia advocat factum servientis, & quia vetat. Item sunt qui dicunt, quòd non tenetur quis respondere de vetito, antequam convincatur captio injusta ; ad quod dico, quamvis captio justa vel injusta, tamen vetitum semper erit injustum, aliud tamen erit si captio omninò nulla, quia ubi nihil omnino captum, nihil erit ex eo quod sit vetitum. Item etsi captum, tamen nihil petitum, & si nihil petitum, tunc non erit aliquid vetitum. Item esto quòd nihil actum sit per curiam, nec per dominum curiæ,

sed

sed tantū ꝑ servientē, ut si serviens sine dño vel sine cuř talliaverit tenētes dñi sui, sicut villanos qui sunt liberi, vel dicāt se esse liberos fortè, cùm sint servi, & postea cùm inde autoritate ꝓpria fecerit districtionē, & averia ad querelam tenentium fuerint deliberata ꝑ vic. ad vadiū & plegium & querela facta sit tantū de serviente sine dño, quæritur an serviens respondere possit vel debeat sine dño, & rem judicium deducere sine eo? quo casu, inquirendū erit à dño utrum factum servientum suorum advocaverit vel nō, si autem non, tunc poterit dns hoc emēdare, ꝙ si advocaverit vel non emēdaverit, facit injuriam illam suam propriam, si ibi fuerit injuria. Et cum advocaverit poterit descendere ad inquisitionem de tallagio, utrum justè petatur vel injustè, maximè si loquela posita fuerit in curia dñi regis. Casus de Petro de Sabaudia, & tenentibus suis coram consilio domini regis apud Westm̄ ad scaccarium anno regni regis H. xlvi. de termino Paschæ paulò ante ascensionē. ¶ 13. Cùm autem averia semel fuerint per judiciū comitat' deliberata, iterum capi non debent ꝓ eodem, antequam placitum terminetur. Et si iterum capta fuerint, vicecom̄ ea iterum deliberari faciat cū damno capientis ꝑ tale breve. Rex vic. salutem, monstravit nobis A. quòd cùm breve nostrum nuper tibi detuliſſet, de averiis suis replegiandis, quæ B. cepit & injustè detinuit (ut dicit) & tu eadem averia eidem A. replegiasses, & ei dedisses diem ad proximum comitat̄ tuum, & prædictum B. attachiasses ad respondendum super hoc eidem A. prædictus B. post attachiamentum illud averia ejusdem A. iterum cepit, eadem occasione qua ea priùs ceperat, vel occasione alicujus talis, quod tangit illud placitum principaliter, & illa detinet sicut priùs. Et quia hoc est manifestè contra pacem nr̄am, tibi p̄cipimus, quòd averia ipsius A. sine dilatione deliberari facias quousq; capitale placitum inde int̄ eos terminetur. Et si inveneris ꝙ prædictus B. averia ipsius A. iterum cepit ea occasione qua ea prius cepit, & idem A. fecerit te securum &c. tunc habeas coram justitiariis nostris ad primam assisam &c. corpus ipsius B. ad respondendum prædicto A. de secunda captione, & habeas ibi hoc breve Teste &c. Et unde, sive prima captio justa fuerit sive injusta, secunda omnino erit injust. vel aliter: Et si inveneris ꝙ p̄dictus B. averia ipsius A. iterum cepit, ea occasione qua priùs ea ceperat, tunc corpus ipsius B. habeas coram te, & coram custodibus placitorū coronæ nr̄æ ad ꝓximum com̄ tum. Et si ꝑ ballivos tuos ꝑ quos averia p̄dicti A. secundò replegiati fuerunt, & p alios legales homines convinci poterit de secunda captione, & ꝓ una eademq; occasione, tunc p̄dictum B. ita castiges ꝑ gravem misericordiam, ut castigatio illa in casu consimili aliis timorem tribuat delinquendi Teste &c. Et quo casu, semper oportebit ꝙ inculpatus defendat secundā captionē & detentionē, & damnum & totum, secund ꝙ fuerit inculpatus cōtra querentem & cōtra sectā suā, si sectā ꝓduxerit sufficientem, cùm ei nō sit credend̄ ad simplicē vocē suā. Et si simplicit̄ defendet ꝑ plegē se defendat cont̄ sectā, poterit tamē inculpat' ita excipere & respōdere, ꝙ uterq; onerabit̄ ad sectā ꝓducendā, & cū hinc inde fuer̄ secta diligēt̄ examinata ꝑ ea judicabit̄ quæ ꝓbabilior & verisimilior esse ꝓbabitur. Et ꝙ secta

secta examinare debeat, ꝓbatur in itinere W. de Ralegh in coñ Leye. in principio rotuli, de Rogero le Suche: ubi dicitur, ꝙ si secta ex parte querẽtis producatur, ꝙ averia sua injustè capta fuerunt contra vadiũ & plegium, & injustè detenta, & responsum sit ex adverso ꝙ justè, & ideo, quia capta fuerunt in damno, & conᵗ vadium & plegium non fuerunt detenta, si cũ secta fuerit examinata, non concordat nec deponat secundùm intentionem querentis, quia fortè dicit contrarium vel diversum, vel quia nihil scit nisi de auditu, vel quia nihil actum fuit in præsentia eorum qui producuntur, tunc ille de quo queritur, recedat sine die. Sunt etiam catalla quæ aliquando petuntur nomina averiorum, cùm quis in solo alieno opus fecerit manifestũ vel manufactum, ut si heyaverit vel fossatum fecerit, vel carucam immiserit, & hujusmodi utensilia vel catalla capiantur, & per vadium & plegium denegata cùm petantur, & vicecoñ vel ballivus ad querelam ejus cujus fuerint, illa deliberaverit usq; ad coñ vel hundredam, ubi cùm captor dixerit quòd justè capta sunt propter opus manifestum in fundo & solo suo injustè & contra voluntatem suam, & alius dicat fundum illum esse suum: quia istud tangit liberum tenementum, nec sciri poterit quis eorum dominus sit, nec comitat̃ habet potestatem cognoscendi, tunc recurrendum erit ad assisam novæ disseysinæ per illum qui queritur, & retornentur averia & utensilia sic capta, & ante captionem assisæ non deliberentur, & sic fiat de consimilibus.

Henrici de Bracton de legibus & consuetudinibus Angliæ, Liber quartus: Qui dividitur in septem tractatus, quorum primus est de assisis novæ disseysinæ.

Cap. I.

¶ *De divisione possessionum.*

Dictum est suprà de actionibus criminalibus, & injuriarum quæ personales sunt, & pertinent ad coronam domini regis. Nunc autem dicendum est de actionibus civilibus. Et hujusmodi quædam sunt reales, & quædã sunt personales, sed primò de realibus actionibus dicatur. Et est rerũ possessio, & est ꝓprietas, & primò dicend̃ est de possessione quã de ꝓprietate ratione suprædicta. ¶ 1. Et sciend ꝙ possessionum, quædam nuda pedũ positio, quæ dicitur intrusio, & dicitur nuda, eò quòd non vallatur aliquo vestimento, & minimum

mum habet possessionis & omnino nihil juris, & in parte habet naturam cũ disseysina et in quibusd̃ sunt dissimiles, quia ubicunq; est disseysina, ibi quodammodo est intrusio, quantum ad disseysitorem, sed nõ è contrario, quia ubicunq; est intrusio, ibi non est disseysina propter vacuam possessionem, & in utroq, casu, possessio est nuda, donec ex tempore et seysina pacifica acquiratur vestimentum. Est et alia possessio, quæ parũ habet possessionis et nihil juris, sicut illa quæ precaria est, et clandestina, sicut violenta, et talis ex tempore nunquã sibi vestimentum acquirit. Est et alia quæ aliquid possessionis habet et nihil juris, sicut illa quæ conceditur ad terminũ annor̃, ubi nihil exigi poterit nisi usus fructus. Est etiam quædã quæ multum habet possessionis et nihil juris, sicut illa quã quis habet ad vitam tantum, ex causa dotis, vel donationis, vel alia quacunq; causa. Est etiam quædam possessio quæ plus habet possessionis et multum juris, sicut illa, ubi quis habet liberũ tenementum et feodum sibi et hæredibus suis. Est etiam quædam quæ plurimum habet possessionis et plurimum juris, sicut est illa in qua quis habet liberum tenementum, feodũ et ꝓprietatem. Et cùm talis habet plurimum possessionis, et plurimum juris, alius tamen in eodem habere poterit jus majus.

Cap. II.

1 ¶ *De possessione quæ nuda est vel dicitur. 2. De terra quæ reverti debet ut eschaeta tanquã ad capitalẽ dom' plurib⁹ rationibus. 3. Si quis se intruserit in terrã aliquã & quæ reverti debet. 4. Itẽ quo warranto se intrusit. 5. Breve de intrusione. 6. Itẽ quare se intrusit. 7. Si quis post mortem uxoris suæ se tenuerit in possessione. 8. Breve de attachiando. 9. Item adhuc de intrusione. 10. Itẽ si duob⁹ facta fuerit donatio & de intrusione.*

PRimò verò dicend̃ est de illa quæ nuda est omnino et sine aliquo vestimento, quæ dicitur intrusio, et sic de aliis consequẽter dicatur ꝓ ordinẽ. Videndum igitur quid sit intrusio, et sciendũ ꝙ intrusio est, ubi quis (cui nullũ jus competit in re nec scit in illa juris) possessionẽ vacuã ingreditur, quę nec corpore nec animo possidetur, sicut hæreditatem jacentem antequam adita fuerit ab hærede, vel saltem à dño capitali ratione custodiæ, vel ratione eschaetæ, si fortè hæredes non existant, vel si post mortem alicujus, ꝓ finẽ factum, vel per modum donationis, ubi succession sive locum vendicare nõ possit, vel si post mortem alicujus qui tenuit ad vitam, debeat tenementũ reverti ad proprietarium, ponat quis se in seysinam, antequam tenementum illud perveniat ad illum, ad quem pervenire deberet, ex prædictis causis. Et quæ possessio vacua dici debeat & quæ non, suprà sufficienter videri poterit, in titulo de acquirenda possessione. Cùm autem quis ita se intruserit, cùm nihil juris habeat, & hæredem venientem, vel dominum capitalem (ut prædictum est) vel eum ad quem tenementum reverti deberet pluribus modis, per finem factum, per modum donationis, vel ut eschaeta pro defectu, vel ꝓ delicto, vel alio quocunq; modo non admiserit: succurritur ei ad quẽ tenementũ reverti debet pluribus modis, secundùm diversitatem

sitatem casuum, p talia brevia, si autem reverti debeat ad dominũ capitalẽ tanquam eschaeta sua, eò quòd feoffatus sibi & hæredibus suis de corpore suo ꝓvenientibus obierit sine hærede de se. s. de corpore suo, tunc sic. ¶ 2. Rex vic. salutem. Pone p vadiũ & salvos plegios, vel certos plegios A. quòd sit coram &c. ad respondendum B. quare intrusit se in tantã terrã cum pertinentiis in tali villa, quã C. tenuit de p̃dicto B. & unde idem C. fuit seysit' die quo obiit, & quæ ad ipsum B. reverti debuit tanquã ad capitalem dñm illius feodi, eò quod p̃d C. obiit sine hærede de se, & habeas &c. Teste &c. ¶ 3. Item aliud de eodem, ubi quis se intruserit in terram aliquam quasi hæres cùm non sit, super seysinam domini capitalis, & quæ remanere debet in manu sua, donec rectus hęres veniret ad faciendum ei, quod de jure facere deberet. & tunt sic. ¶ 4. Ad respondendum quo warranto se intrusit in tantam terram, quæ est de feodo ipsius B. & quã prædictus B. ceperat in manũ suam, donec rectus hæres veniret ad faciendum ei, ꝙ de jure facere deberet, ut dicit, & habeas &c. Et sic cõpetit capitali domino actio ratione eschaetæ, & ratione custodiæ. Et cùm nullum competat ei remedium ordinariũ, ꝙ loqui possit de seysina propria vel antecessoris, de necessitate recurritur ad extraordinarium, & ad hujusmodi brevia formata. Item aliud de eodem jure alicui competente, & tunc sic. ¶ 5. Ad ostendendum quare intrusit se in tantã terrã &c. quam B. clamat tenere de C. filio & hærede D. qui quidem terram illam dedit prædicto B. in ligea potestate sua, de assensu & voluntate prædicti C. filii & hæredis sui, & similiter de assensu & voluntate p̃dicti A. capitalis domini illius terræ (ut dicit) vel aliter. ¶ 6. Quare se intrusit in tantam terram &c. quam idem B. clamat versus prædictum A. p breve nostrũ de recto in tali curia. Et unde idem A. se posuit in magnam assisam nostram, & ꝓquisivit sibi breve nostrum de pace nostra habenda, usq; ad adventum justiĩ in partes illas, & in quas nondum venerunt, ut idem A. dicit, vel aliter: Quare se intrusit in tantam terram &c. quæ ad ipsum B. reverti debuit post mortem talis mulieris quæ terram illam tenuit in dotem de dono talis, ratione finis facti inter prædictos B. & talem antecessorem *ipsi'* A. cujus hæres ipse est ut dicit. Et hujusmodi forma brevis locum habet in omni casu, ubi quis se intruserit in terram aliquam, quam quis tenuerit ad vitam suam nomine dotis, vel p legem Angliæ, vel alio quocunq; modo, & quæ reverti deberet post mortem talium, ad verum hæredem, vel ad alios ꝓ finem factum, vel alio modo quocunq;. Si autem tales in vita sua donationes fecerint, tunc locum habebit breve de ingressu, sicut infrà dicetur. ¶ 7. Itẽ poterit quis post mortẽ uxoris suæ se tenere in seysina tanquã ꝓ legem Angliæ, licèt liberos simul non habuerint, & tunc fiat tale breve: Quia possessio aliquando jus parit, & quia ꝓ possessione p̃sumitur de jure, ideò infra annum ad min° ejiciat verus hæres intrusorem vel si non: versus eum ꝓquirat per breve, quia de longiori tempore non respondebit ad intrusionem. Ut de termino sancti Mich. anno regis H. nono incipiente decimo in cõm Norf. & Suf. de Simon de Rakfeld, quòd post longum tempus agi non poterit de intrusione, scilicet post decem annos vel duodecem, nec ꝓ breve

nec

nec sine brevi. Si autem intrusor recenter ejectus fuerit & antequam habuerit longum tempus & pacificum (annale videtur secundum quosdam) per assisam novæ disseysinę nō recuperabit, ut de itinere M. de Pateshul in coñ Hereford & Wigorñ anno regis Henrici tertio, assisa novæ disseysinæ si W. Camberlanus. Si autem, fiat tale breve. Præcipe A. ꝙ justè & sine dilatione reddat B. tantam terram &c. & in quam non habet ingressum nisi ꝑ intrusionem, quam fecit in eandem terram post mortem talis &c. Et si tenens dicit ꝙ nihil teneat, nisi nomine alicuj' qui fuit infra ætatem & in custodia sua, & quòd inde nihil lucrari possit nec perdere, cadit breve. Item si uterq; nominetur in brevi tam custos quam minor, cadit breve pro custode: quia nihil inde tenet nisi nomine custodiæ. Si autem, ita dicatur. ¶ 8. Pone per vadium & salvum &c. ut suprà, & ita quod actio omnino sit personalis, quāvis in brevi uterq; nominetur, non cadit breve, cùm aliquo casu sapiat naturam novæ disseysinæ: quia non agitur specialiter de tenemento cum intrusione, sed tantùm de intrusione per se, & ubi culpabiles esse poterunt de intrusione tam illi qui jus habent in re, quàm illi qui jus non habent. Cùm autem intrusor cùm recenter ejectus fuerit habere non possit assisam, eadē ratione nec convictionem super assisam si per assisam amiserit. Item si non habeat actionem, neq; exceptionem si aliquem spoliaverit, si ad ipsum nihil pertineat disseysina: ut si dicat fortè ꝙ disseysitus servus sit, vel ꝙ nihil juris habuerit in tenemento, vel quòd bastardus, vel quòd teneram seysinā, quia nihil ad eum: & quia si petere vellet per actionem nulla ei competeret. Et sic posset tenens semper remanere in possessione, licèt nihil juris haberet in re possessa: Quia cùm neuter jus habeat, melior est causa possidentis, & ideò si ille qui jus non habeat talem ejiciat, ejector exceptionem contra ipsum non habebit, cùm si peteret, actionem non haberet. ¶ 9. Item agere poterit de intrusione quis, ubi ratione alicuj' chartæ vel homagii se posuerit quis in seysinam de aliquo tenemento, de quo nullam habuit seysinam in vita donatoris. Item si se posuerit in seysinam sine brevi procuratorio vel warranto. ¶ 10. Item si cum duobus facta fuerit donatio & alteri eorū traditio, unus ꝑpria autoritate ratione nudæ chartæ se posuerit in seysinā. Itē fieri poterit breve de intrusione breviter & in generali forma, sic: Ostēsurus quare intrusit se in tantam terram &c. quam B. qui nuper obiit tenuit de eodem A. ad vitam suam tantùm, & quæ post mortem ejusdē B. ad eundem A. reverti debuit, ut idem A. dicit, & habeas &c.

Cap. III.

1 ¶ *Qualiter amissa possessio per vim injuriosam per assisam novæ disseysinæ restituatur & de qualitate disseysinæ.*

Dictum est suprà qualiter possessio acquisita, ex quacunque causa acquisitionis, de voluntate possidentis ad alium transferatur. Nunc autem dicendum est, qualiter semel acquisita contra voluntatem possessoris per vim injustā auferatur & amittatur, & qualiter & qua actione, cùm amissa fuerit, spoliato restituatur: quia nemo debet sine judicio disseysiri

de libero tenemento suo, nec respondere sine præcepto domini regis, nec sine brevi. Sed inprimis videndum erit qualiter fit disseysina, & quibus modis, postea verò quale competat remedium incontinenti vel ex postfacto: prius enim cognosci debet de transgressione vel injuria, & facti qualitate, ut postmodum faciliùs sciri possit quale sequatur remedium, & quæ pœna subsequatur. In hoc autem judicio novæ disseysinæ, quod ex maleficio oritur, persequitur quis ipsam rem & persequitur pœnam, & est personale, sicut jus bonorum raptorum, & ibi pœna triplex: una propter spoliationem contra pacem, ubi infligenda est pœna corporalis, alia propter injustam detentionem, ubi infligenda erit pœna pecuniaria. Item persequitur quis damna sua quæ sustinuit medio tempore spoliationis. Est etiam pœna adjecta, quòd disseysitor principalis, unus & non omnes, cùm per assisam convicti fuerint, dant vicecomiti bovem de consuetudine, licèt non de jure. Fit autem disseysina non solùm cùm quis præsens, vel procurator, vel familia qui nomine suo fuerit in seysina, violenter, injustè, & sine judicio de libero tenemento suo qualicunque, ejecti fuerint: verùm etiam fit disseysina, cùm quis ad nundinas, vel peregrè profectus fuerit nemine in domo relicto vel possessione, alius in possessionem ingrediatur, & ipsum reversum non admittat, vel cùm ingredi voluerit, per se, vel assumptis viribus violenter repellat. Fit etiam disseysina, non solum si quis verum dominum præsentem, procuratorem, vel familiam ejiciat, vel reversum à nundinis vel à peregrinatione non admittat vel repellat: verùm etiam disseysinam facit, si ipsum, vel procuratorẽ, vel familiam in possessione existentem, uti omnino non permittat, vel saltem impediat quo minꝰ commodè uti possit. Et quo casu, licèt eum omnino non expellat, tamen facit ei disseysinam, cùm commodum utendi ei omnino auferat, vel quo minꝰ commodè, quietè & in pace uti possit impediat, possessionem inquietando & perturbando. Item non solùm fit disseysina, secundùm quod prædictum est, sed etiam si quis præpotens uti voluerit in alterius tenemento contra ipsius tenentis voluntatem, arando, fodiendo, falcando & asportando, contendendo tenementum esse suum quod est alterius, si autem nihil clamaverit in tenemento, aliud erit: quia tunc erit transgressio, & non disseysina de libero tenemento, vel pecora immittendo vel alio quocunque modo sic servitutem imponendo fundo qui priùs liber erat. Et unde, quamvis omnino non expellat vel impediat, sic imponendo servitutem, aufert libertatem quo minꝰ possessor liberè teneat. Item facit quis disseysinam ei qui possidet, ut cùm jus habeat utendi fruendi in alieno, uti voluerit alio modo, alio tempore, alio genere, quàm uti deberet, vel aliter quàm servitus fuit constituta. Item facit quis disseysinam, non solũ si fiat ut prædictum est, sed fit cùm quis in seysina fuerit ut de libero tenemento, & ad vitam, vel ad terminum annorum, vel nomine custodiæ, vel aliquo alio modo, alium feoffaverit in præjudicium veri domini, & fecerit alteri liberum tenementũ: cùm duo, simul & semel de eodem tenemento & in solidũ, esse non possunt in seysina. Item facere poterit quis

13 Ed 1. c 25.

quis disseysinam sub colore districtionis, ut si quis distringat p̄ servitio cū nihil ei debeatur, vel cùm ei solutum fuerit, vel cùm modum districtionis excedat. Itē si quis uti voluerit cū justè possidente velit nolit, & si cōtra suā voluntatē opus fecerit manufactum. Item facit disseysinam, qui juste possidentem impedit, quo minꝰ in pace & quietè uti possit, faciendo ei contētionem injustā: sed omnis contentio non erit injusta, ut si verꝰ dominus cōtentionem moveat ei qui rem suam injustè detinet, ne pacificā habeat possessionem sive seysinam, sed interruptam ne currat tempꝰ per desidiam. Item disseysiri poterit quis injustè & sine judicio de tenemēto suo, licet tenemētum non teneat liberè, sed ad terminum annorū, vel de dominico dñi regis, vel hujusmodi: talibus injuriari poterit sicut aliis prædictis, sed nō hic succurritur eis p̄ tale breve.

Cap. IV.

1 ¶ *De violenta disseysina. i. de simplici violentia & sine armis. Itē de vi & vi armata, & quid est vis.* 2. *Quòd pluribꝰ modis dicitur vis.* 3. *Quæ dicūtur arma.*

Dictum est suprà de qualitate disseysinæ, & quæ aliquando potest esse violenta, & aliquando simplex sine violentia, & violenta sine armis, & violenta cum armis. Est enim vis simplex & vis armata, quia dicitur de vi, & vi armata: & ideò de vi inprimis videndum, quid sit vis. ¶ 2. Et sciendum quòd vis est majoris rei impetus, cui resisti non potest. Dividitur autem sic, quòd alia simplex, alia expulsiva omnino, & expulsiva cum armis vel sine armis. Item alia clandestina & de nocte, alia palam & publica, & de die. Item alia justa, alia injusta. Item alia per violentiam, alia sine violētia: sicut in rem vacuam. Item expulsiva locum habet in rebus corporalibus & immobilibus, sicut in terris & tenementis. Item locum habet in rebus incorporalibus, sicut in iis quæ in jure consistunt, sed non ita omnino, sed in parte & alio modo. Item vis alia perturbativa, scilicet ubi quis contendit se possidere cùm jus non habeat, & alius dicat se esse in possessione cū jus habeat. Item alia vis inquietativa, ubi quis non permittit alium uti possessione quietè & in pace. Est etiam quies & non quies, quod idem est q̄ inquies. Est etiam vis ablativa, quæ convertitur simul cum perturbativa: cum aliquis scilicet fodiat in alieno vel falcet, & sic perturbet, ut auferat & asportet rem mobilem de re immobili. In rebus autem mobilibus vel se moventibus, locum non habet p̄ se, ut in illis quæ per vim rapiuntur, auferuntur, & asportantur. Item est vis compulsiva, quæ aliquando metum inducit, ubi scilicet quis alium in carcere & in vinculis detinuerit, vel evaginato gladio compulerit ad aliquid dandum, vel faciendum contra ipsius voluntatem. Et exceptionem inducit, sive vis illata fuerit alicui vel filio vel nepoti vel patri in filio vel nepote. Item est vis injuriosa & illicita, & quædam licita & non injuriosa, sive fuerit simplex vel violenta, inermis vel armata. ¶ 3. Est etiam vis armata (armis dejectum dico qualitercunque fuerit vis armata) non solùm si quis venerit cum telis, verùm etiam omnes illos dicimus armatos, qui habent cum quo nocere possunt. Te-

lorum autem appellatione omnia in quibus singuli homines nocere possunt, accipiuntur, sed si quis venerit sine armis & ipsa concertatione ligna sumpserit, fustes & lapides, talis dicetur vis armata. Si quis autem venerit cum armis, armis tamen ad dejiciendum non usus fuerit, & dejecerit, vis armata dicitur esse facta: sufficit enim terror armorum, ut videatur armis dejecisse. Si autem cùm dominus à peregrinatione vel nundinis reversus fuerit, & armati qui possessionem invaserint eum prohibuerint ne ingrediatur, videtur eum armis esse ejectum, & talis vis dici poterit repulsiva. Item cùm procurator generalis armatus venerit, & ipse dominus videtur armis dejecisse sive hoc mandaverit sive ratum habuerit: & hoc quidem erit dicendum de familia, cùm familia armata venerit. Ego enim non videor venisse armatus sed familia nisi jussi vel ratum habui: & secundùm præcedentia, qualitas facti facit pœnam graviorem vel minùs gravem. Sed sive fuerit vis armata vel inermis, quælibet talis non erit injuriosa, quia armorum quædam sunt tuitionis, & quod quis ob tutelam sui corporis fecerit vel sui juris, justè fecisse videtur. Item sunt arma pacis & justitiæ, & arma perturbationis, pacis, & injuriæ. Sunt etiam arma usurpationis rei alienæ, & talis vis dici poterit ablativa, unde & ei qui justè possidet, licitum erit cũ armis contra pacem venientem ut expellat, cum armis repellere, ut ꝑ arma tuitionis & pacis, quæ sunt justitiæ, repellat injuriam, & vim injustã, & arma injuriæ: sed tamen cum talis discretionis moderamine, ꝙ injuriam nõ committat, non enim poterit sub tali prætextu hominem interficere, vulnerare, vel malè tractare, si alio modo suam tueri possit possessionẽ. Ei igitur qui vult viribus uti, erit viribus viriliter resistendum cum armis vel sine, juxta illud. Cùm fortis armatus &c. sed tamen quolibet tempore sine causa non erit cum armis incedendum. Venit etiam quis, ut justè possidentem eũ viribus ejiciat, sed cùm possidens ei resistat, ꝙ opere adimplere non possit quod in animo habuerit & in voluntate: in assisam non incidit, nec debet ei obesse conatus, ubi injuria nullum habuit effectum. Sunt etiam quidam qui dicunt, & putant vim solùm esse, cùm homines vulnerentur: sed regulariter verum est contrarium, quòd vis est quotiens quis (quod sibi videri putat) non per judicem reposcit. Hæc autem de vi dicta, ad præsens sufficiant. Sed quia vis aliquando metum inducit, ideò videndum quid sit metus, & sciendum, ut suprà de donationibus pleniùs.

Cap. V.

1 ¶ *De primo remedio post disseysinam & ubi incontinenti licet rejicere & quomodo & quando.*

SI verò aliquo prædictorum modorum facta fuerit disseysina, primum & principale competit remedium tale, videlicet quòd ille qui ita disseysitus fuit, per se si possit, vel sumptis viribus vel resumptis, dum tamen sine aliquo intervallo, flagrante disseysina & maleficio, rejiciat spolia-

spoliantẽ, vel si tenens cùm fuerit in possessione sive in seysina & alius cum eo uti voluerit, ipso nihilomin⁹ utatur, nisi omnino injustè utentem tenere possit ab utendo excluſum : quia per usum suum sic utendo, justè retinet seysinam suam, alius verò utendo injustè in alieno, nihil sibi per usum injustum acquirit. Si autem ipsum nullo modo expellere possit, ad superioris auxilium erit recurrendum, ut ei pacificè liceat acquirere & quietè uti. Incontinenti vim vi repellere est, quã citò sciri possit vim esse illatam, priusquam ille cui illata fuerit, ad actum contrarium divertat. Si autem omnino quis uti impediverit vel min⁹ commodè, incontinenti repellatur si fieri possit, alioquin ad superiorem recurratur ut suprà. Incontinenti autẽ quid sit videndum, & infra quod tempus. Tempus autem non definitur, sed præsumitur quòd tantum tempus habere deberet, quantum haberet si esset super proprietate implacitatus, scilicet quindecem dierum, quo tamen jure ad præsens non utitur. Videndum est etiam utrum disseysitus præsens fuerit vel absens tempore disseysinæ, vel utrum ipse personaliter ejiciatur vel ejus procurator, vel familia, vel dum absens fuerit alius ingrediatur in suam vacuam possessionem. Vacuam dico corpore, licèt non animo. Si autem præsens fuerit tempore disseysinæ, tunc statim & eodem die, si possit, rejiciat disseysitorem, nisi hoc elegerit propter desperationem, quòd sibi velit requirere, & electa via illa & facta impetratione, ad rejectionem redire non poterit, nec seysinam suam propria autoritate resumere, in præjudicium superioris ad quem jam devoluta est cognitio. Si autem talem viam non elegerit fiat in crastino, tertio die vel quarto, vel ulteriùs cum debita continuatione quod fieri debuit prima die : quia si primo die rejicere non potuit, potest tamen in crastino vires resumere, arma congerere, & auxilia amicorum invocare, quòd si per longum tempus expectaverit, videtur per hoc injuriam dissimulare, & per hoc illam penitus aboleri. Dictum est suprà quòd si possessor, procurator vel familia præsens ejiciatur, & nunc dicendum erit si reversus ingredi prohibeatur vel repellatur vel credat se posse repelli. Si autem absens fuerit ex quacunq, causa necessaria negotiationis communis, vel peregrinationis, vel alia quecunque, oportebit distinguere locorum distantiam & tempora, vel diligentiam vel negligentiam disseysiti : secundùm quod fuerit in eodem comitatu propè, vel in alio comitatu longè, vel alibi, dum tamen infra regnum. Longè vel longiùs distinguatur, quo tempore scire potuit disseysinam esse factam, & non tempus quo scivit, & quo casu in veniendo, computandæ sunt rationabiles dietæ, ut sic allocatis ei rationabilibus dilationibus, infra quartum diem vel ulteriùs ex causa ut prædictum est, dejiciat disseysitorem, quod satis erit incontinenti, cùm non currat tempus ei nisi ex tempore scientiæ, & ex quo post scientiam venire potest commodè. Si autem extra regnum in peregrinatione simplici apud sanctum Jacobum, vel in servitio domini regis fortè in Vascoñ, dilationẽ habebit quadraginta dierum, & duoꝝ Flodorum, & unius ebbæ, quia de ultra mare, & similiter spaciũ quindecem dierũ post quã venerit

Gilb. Ten 37 Ed.

nerit in regnum & etiam quatuor dierum, ut prædictum est, ut vires resumat &c. Si autem extra regnum in simplici peregrinatione in terra sancta, tunc dabitur ei dilatio unius anni extra regnum, & quindecem dierum & quatuor infra, ut prædictum est. Si autem in generali passagio ad terram sanctam, tunc dabitur ei dilatio trium annorum & quindecem dierum, & quatuor, ut prædictum est. Et si aliquis infra tempus illud feoffatus fuit à disseysitore, si verus dominus reversus eum incõtinenti ejiciat, non recuperabit per assisam: quia tẽpus tale, licèt longum fuerit, non est computandũ absenti: & ideò taliter feoffatus sibi imputare poterit, nisi priùs medio tempore sibi per breve de warrantia prospexerit. Omnes autem qui morã faciunt longiorem quoad restitutionem, incontinenti seysinam suam dedisse videntur oblivioni. Provideant igitur sibi, illi qui voluerint rejicere incontinenti flagrante disseysina, quòd injuriam disseysinæ per patiẽtiam, dissimulationem, negligentiam, impotentiam, desperationem, vel negligentem impetrationem non tepescant, per quod amittant utramque possessionem, naturalem videlicet & civilem, & disseysitor utramque habere incipiat, ita quòd sine judicio ejici non possit quasi incontinenti. Qualiter autem quis ejici debeat incontinenti videndum erit per exemplum, & cui competit assisa, & cui non, quia incontinenti: ut ecce. Ejicio te de libero tenemento tuo, viribus & non judicio, competit tibi remedium per assisam ut infrà. Item ejicio te, & tu me incontinenti flagrante disseysina, non recuperabo per assisam, quia passus sum id quod feci. Item ejicio te, & tu me incontinenti, & ego te posteà incontinenti iterum, adhuc competit tibi assisa contra me ad seysinam recuperandam, & ita erit in infinitum, quòd verus possessor ejicere poterit incontinenti, & non competit contra ipsum assisa, & si ipse iterum à spoliatore incontinenti ejiciatur, poterit spoliatorem rejicere & non competet spoliatori assisa: quia quod facit passus est. Si autem verus possessor negligens erit post disseysinam, & negligens impetrator, patiens, & dissimulans injuriam, impotens omnino, vel de potentia sua desperans, ut prædictum est, ita quòd utramq; amisit possessionem, naturalem videlicet & civilem, non succurritur ei nisi per assisam. Et si fortè assisam contemnat, & possessionem suam (viribus utens non judicio) sibi usurpare præsumat, competit spoliatori propter usurpationem assisa, non quia injustè disseysitus sit, sed quia sine judicio, & quia per negligentiam veri domini utramq; habere incepit possessionem, naturalem videlicet & civilem. Et si verus dominus habere velit regressum, vix aut nunquã audietur, nisi tantùm super proprietate, si autem velit ad assisam recurrere, quæ ei primò competebat, non poterit: quia assisam demeruit & gratiam juris, & quia frustra legis auxilium invocat, qui in legem committit: lex enim se ei gratis obtulit, quam quidem recusans, usus est viribus & non lege, & ideò ei non subveniet, quia cum potuit noluit, & cùm velit non poterit. Eodem modo respondebit ei minister legis & juris, cujus jurisdictionem minùs licitè sibi usurpavit. Item esto quòd disseysitor cùm disseysinam fecerit statim

tim & eodem die vel in crastino rem spoliatam ad alium transtulerit ex quacunque causa, poterit ille ad quem res translata est, incontinenti ejici à vero domino disseysito, sicut ipse primus & principalis disseysitor: quia verus dominus semper sibi retinuit civilem possessionem, quamvis naturalē amitteret. Eodem modo si per assisam novæ disseysinæ velit agere, versus utrumque recuperabit, quia uterque fecit ei disseysinam principaliter, scilicet primus disseysitor abstulit ei naturalem possessionem, & secundus civilem, & uterque conjunctus cum alio, simul abstulit ei utramque, civilem scilicēt & naturalem, & unde neuter eorum sine alio respondebit. Sed unus, scilicet primus tenetur ex disseysina tantùm ad pœnam & non ad restitutionem, quia non habet rem quam restituere debet. Secundus verò tenetur ad utrumque, tam ad pœnam quàm ad restitutionem: ad pœnam quia abstulit civilem possessionem, & ad restitutionem, quia habet rem quæ debet restitui. Secus autem est si res post disseysinam per longum intervallum transferatur ante impetrationem brevis, & ubi primus & principalis disseysitor tantùm tenetur ad pœnam propter injuriam, & ille ad quem res p intervallum translata fuerit tantùm ad restitutionem secundùm virtutē assisæ, ut infra dicetur. Item esto quòd primus disseysitor post disseysinam statim ab alio fuerit disseysitus, poterit verus dominus si voluerit ultimum disseysitorem incontinenti dejicere, sed non post intervallum, supradicta ratione. Et eodem modo si per assisam velit agere, poterit versus utrumq; recuperare. Si autem ad tempus dissimulaverit, poterit ille primus disseysitor versus suum disseysitorem recuperare si agere velit per assisam. Posset etiam ab initio eum incontinenti rejicere, ut infrà de transgressionibus ubi plus de hac materia, sine regressu aliquo, quem ille secundus disseysitor habere poterit. Item quæritur de recenti rejectione, an vicecom̄ debeat se intromittere? videtur quòd sic, quāvis quidam dicunt contrarium, sed ad certum tempus & non imperpetuum, nec debet se ingerere ex officio suo, nisi hoc postulet disseysitus, quia si fecerit, cadit in assisam. Item videre debet vic. utrum violentia, pro qua requiretur, si fuerit requisitus, justa sit vel injuriosa: si autem injuriosa, se non intromittat ad alicujus instantiam ne incidat in assisam, ut si aliquis alium disseysiverit injustè, & disseysitus ad hoc nitatur ut disseysitorem suum incontinenti dejiciat: si vicecomes vim disseysiti quæ justa est amoveat, & vim disseysitoris injuriosam sustineat, cadit similiter in assisam. Item cùm quis venerit ut justè possidentem p vim dejiciat, cùm possidens in possessione se viriliter agat & se defendat, & vic. vim & invasoris injuriā sustineat, cadit similiter in assisam. Sed vice versa, cùm vic. justè possidentem in sua possessione defendat, vel cùm justè possidens ejectus fuerit, & incontinenti nitatur possessionē suā resumere, & vicecom̄ cùm rogatus fuerit, & quamdiu licuerit vim talem sustineat, cùm justa sit, hoc ei licebit. s. quamdiu justè possidens civilē habuit possessionē, & donec amissa fuit per negligentiam, impotentiam, vel desperationē: in quo casu, vic. ulteri' se non intromittat etiā rogatus, ne incidat in assisam. Hæc

autem oīa facere potest vel ut amicus, vel ut vic. ex officio suo, pro pace dñi regis. Et in fine notandum, q̄ talis rejectio incontinenti facienda, continua esse debet & non distincta p̄ temporum intervalla, ut si quis injustè disseysitus fuerit, assumptis viribus debet disseysitorem incontinenti rejicere si possit, si autem non, non debet inde recedere, sed continuè pulsare: quia qui semel per impotentiam recesserit utramq; amittit possessionem, quia post tempus redire non potest ad dejiciendum, nec seysinam quam sic amisit pro voluntate sua resumere, cùm jam ad manus superioris fuerit devoluta cognitio. Oportet igitur de necessitate ad superiorem recurrere, sicut inferiùs apparebit. Hæc autem ad p̄sens de rejectione incontinenti dicta, sufficiant exempli causa.

Cap. VI.

1 ¶ *Quòd oportet de necessitate ad superiorem recurrere ubi non poterit disseysitus per se disseysitorē suum incontinenti rejicere & fiat ei ibi breve de nova disseysina. 2. In quibus locum habet hujusmodi assisa. 3. De triplici effectu hujusmodi assisæ.*

Dictum est suprà qualiter disseysitus poterit disseysitorē suū incontinēti rejicere impunè & sine brevi, quamdiu retinuerit civilem possessionē. Nunc autem dicendum qualiter recurritur ad superioris auxilium, cū utrāque amiserit possessionem, naturalem videlicet & civilem. Cùm igitur disseysitus, ita negligens fuerit in hac parte, q̄ nolit vel non possit disseysitorē suum rejicere, de beneficio principis succurritur ei per recognitionem assisæ novæ disseysinæ multis vigiliis excogitatam & inventam, recuperandæ p̄ossessionis gratia, q̄ disseysit⁹ injustè amisit & sine judicio, ut per summariā cognitionē absq; magna juris solēnitate, quasi p̄ cōpendiū negotiū terminetur. ¶ 2. Locū autem non solū habet hujusmodi assisa in rebus corporalib⁹, sicut in tenementis quibuscunq;, verū etiā in rebus incorporalib⁹, sicut in servitutibus & in reb⁹ quæ p̄tinent ad tenementū, sicut in jure piscendi, falcandi, fodiendi & hujusmodi: sicut inferiùs apparebit. ¶ 3. Est autē ista recognitio sive assisa triplex, & pœna multiplex, ut infrà de restitutiōe dānorū: est enim p̄sonalis quia p̄sequitur eum qui fecit disseynā, p̄pter factū quia ipse fecit, p̄sequitur etiā eū ad pœnā p̄pter injuriā, p̄sequitur etiā rem, quoad restitutionē, & in hoc est rei p̄secutoria. Persequitur etiā quādoq; unicū p̄sonā, quantum ad hæc omnia, & quandoq; duas p̄sonas vel plures, secundùm quod duo fuerint disseysitores principales vel plures, & secundū quod res ad ipsos pervenerit p̄ ipsam disseysinam, vel post disseysinā per translationē statim vel post tempus. Persequitur etiam quandoq; unicam p̄sonā quantū ad pœnā p̄pter factum & injuriam, & aliam p̄sonam quantū ad rei restitutionem cùm rem detineat, quarū nulla sine alia poterit respondere p̄ se, quia disseysitor non habet quod restituat, licèt teneatur ad pœnam, nec ille qui rem detinet, licèt possit restituere ullam injuriam fecit: conjunctis igitur utrisque personis in unam, tunc demùm procedatur per assisam, & non aliter. Persequitur etiam quandoque plures personas

sonas quātū ad pœnā,& plures quantū ad rei restitutionem,secundùm q̄ res in plures man⁹ devenerit post disseysinā, vel secundū q̄ in plura capita in ipsa disseysina divisa fuerit & partita. Acquiritur verò p̄ assisam istam non solùm ipsa res spoliata corporalis, verùm etiam omnes fructus medio tempore percepti cui competit querela. Item non solum ipsa res,sed in ipsa re pax & quies. Item non solùm pax & quies in ꝓprio, sed libertas & perturbationis evacuatio,de quibus mentio facta est in principio.

Cap. VII.

1 ¶ *Cui competit assisa.* 2. *Si facta fuerit donatio viro & uxori simul qui habent quasi jus unum vel aliis duobus simul in communi.*

ITem, quoniam ad omnes non pertinet hujusmodi querela quamvis in possessione fuerīt, videndum est igitur cui cōpetat remedium p̄ assisam, & ad quem pertineat querela,& cui fieri debeat, & quando, & similiter ad quem non pertineat,& sciendum q̄ tantùm pertinet ad eos querela qui nomine suo proprio tenementum tenent & non alieno, sive ad vitam,sive in feodo & non ad terminum annorum,licèt aliud habeat remedium : & quicunq; sint tales, masculus vel fœmina, major vel minor, liber vel servus, in suo casu, & sive p̄ se in propria persona sive per procuratorem vel familiam, vel firmarium,vel alios quoscunque qui suo nomine fuerint in seysina, cùm per tales possideant, quia ille possidet cujus nomine possidetur, & unde si quis tales, qui nomine dominorum suorum fuerint in seysina,ejecerit, domino competit assisa & non illis, ut inferiùs dicetur ad exemplum.Nulli autem competit qui in seysina fuerit nomine alieno,quia talis non possidet licèt fuerit in seysina,sicut procurator,vel custos ratione custodiæ,firmarius sive usufructuarius ratione firmæ, servus proprius vel alienus,hospes vel alius quicunq;,talibus enim non cōpetit assisa, cùm nomine dominorum sive aliorum extiterint in seysina,sed querendum est de eo qui seysinam injustam habuerit p̄ disseysinā,vel intrusionem,& ab eo disseysit⁹ fuerit,qui jus non habet.Item si a non domino feoffatus fuerit,& ita ab eo qui jus non habet disseysitus, an ei competat querela & remedium p̄ assisam ? videtur prima facie quòd non,cùm disseysitor p̄ se habeat contra assisam,ut videtur, sufficientem exceptionem, vz. quòd disseysitus non habuit nisi teneram seysinam,vel quòd habere non potuit, propter injustum initium, feodum nec liberum tenementum. Sed revera licèt talis injustè possidens nullam haberet actionem contra veros dominos,habebit tamen querelam & remedium per assisam contra tales qui jus non habent, propter cōmodum possessoris, & ipsi contra tales nullam habebunt exceptionem teneræ seysinæ,vel liberi tenementi. Propter cōmodum possessoris dico, quia si tales qui jus non habent extra seysinam peterent, nunquam recuperarent versùs possidentem, quamvis injustè, cùm actionem competentem non haberent, & ita remaneret suo loco possessio. Et cùm neuter illorum jus habeat, nec feodum, nec liberum tenementum, tamen pro primo possessore judicandum erit, propter seysinam primam, ex quo ille qui secundo primum

primũ possessorẽ ejecit, nullũ jus habuit ejiciẽdi, & quia res posset semper cũ eo remanere p negligentiam veri dñi, & hoc ꝓpter cõmodum possidendi. Cùm igitur actionẽ nõ habeant, & talẽ (quamvis injustè possidentẽ) disseysiverint, cùm ꝑ judicium recuperare non possent, si talis petat ꝑ assisam, licèt ei de jure non cõpetat, tamen in odiũ disseysitoris ꝓcedit, quia ꝑdicti disseysitores nullã contra ipsum habere possunt exceptionẽ. Item competit remediũ ꝑ assisam & querela, ei qui ꝓ se titulũ habuerit ad tẽpꝰ, simul versus oẽs à quocunq; feoffatus fuerit, dño vel non dño, & versus eũ qui jus nõ habet, & eum qui jus habet: ut si quis à non dño, custode, vel firmario ad certũ terminũ tenuerit annoꝝ, vel ab eo qui ingressum habuerit ꝑ disseysinã, vel intrusionẽ, si taliter feoffatꝰ ꝑ aliquod tẽpus in pace tenuerit, à vero dño ejici non poterit sine brevi & judicio, dũ tamẽ tale sit tẽpꝰ, ꝙ sufficere possit ꝓ titulo. A non dño verò, cũ titulum ab eo habeat, ejici non potest, ꝓpter titulum, & feoffamentũ, & ꝓpter factũ suũ, licèt tempꝰ non interveniat, nec etiã ab eo qui jus non habet, licèt non interveniat titulus, nec tẽpus, sed à vero dño ejici poterit & impunè, si tempꝰ ꝙ sufficiat ꝓ titulo nõ intervenerit. Itẽ cõpetit ei remedium & restitutio ꝑ assisam, quia omnino sine aliquo titulo in seysina fuerit ꝑ disseysinã vel intrusionem, ꝙ sine judicio disseysitus, dum tamen tempus habeat ꝙ sufficiat ꝓ titulo, versus omnes sive jus habeat sive non, & ita juvat possessionem aliquando tempus sicut titulus. Item competit ei querela & remedium ꝑ assisam, licèt ejectus non fuerit ꝑsonaliter in ꝓpria persona, vel ꝑ ꝓcuratorem, sed cùm nemine relicto in seysina à seysina recesserit, & cùm reversus fuerit non admittatur vel repellatur. Item cõpetit ei querela & remediũ ꝑ assisam, si quis in alieno uti voluerit, cùm jus non habuerit, & contra dñi voluntatem, & eodẽ modo si dominũ non ꝑmisit uti in suo, ut supradict' est in principio. Item cõpetit ei querela & remediũ ꝑ assisam, si quis disseysitus fuerit ab aliquo per judicium, ꝙ tamen sit injustum. Item competit ei querela & remedium ꝑ assisam, qui furiosus est vel mente captus, sicut ei qui est sanæ mentis, dum tamen in acquisitione tenementi habuerit sanam mentẽ: quia ex *quo semel* dum sanæ mentis extiterit animũ habuerit retinendi, in ipso furore (si supervenerit) animum mutare non poterit nec desinere possidere, quia consentire non potest nec dissentire, nec desinere possidere, & ideò amittere non potest per aliquem cursum temporis id ꝙ tempore prospero, vel dilucidis intervallis acquisiverit. Item competit remediũ tã ei qui feodi firmarius est, quàm ei qui tenet in feodo vel ad vitã. Et eodẽ modo competit ei qui tenet in Sokagio ꝑ certũ redditũ, sicut ei qui tenet ꝑ servitiũ militare. Itẽ cõpetit uxori de re sibi data & tradita à viro vel è contrario cõstãte matrimonio, quãvis donũ irritari possit ex postfacto. Sed si qui ipsorũ post mortẽ donatoris in seysina fuerint, sine judicio disseysiri non possunt, dũ tã tempus quod alibi sufficere possit pro titulo intervenerit. Item competit ei actio cujus pater obiit in statu libero, si post mortem patris fuerit in seysina & in poss. libertatis, extra dominorum potestatem. Item quandoq; cõpetit villano Sockmanno in dominico dñi Regis, si manerium voceẽ Burgꝰ, sicut

Cyrence-

Cirenceſtr: ut de itinere abatis de Radinge,& M.de Pateſhul in com̃ Gloceſter,anno regni Hen.quinto, aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi Philippus le Riche. Item competit libero homini,qui tenuerit villenagium p̃ ſervitium & cõſuetudines villanas,ſive copulatus fuerit villanæ vel non, de tenemento q̃ alibi tenuerit liberè,eo non obſtante, q̃ tenuerit villenagium & copulatus fuerit villanæ. Item competit ei qui feoffatus eſt per aliquem qui tenuerit ad vitam ſive nomine dotis,ſive p̃ legem Angliæ vel ad terminum vel alio quocunq; modo, ut in multis locis probatur per exemplum. Item competit villano in ſuo caſu,verſus dominum & omnes alios,dum fuerit extra poteſtatem dominorum,donec dominus eum ejecerit ut ſervum. Si autem ſub poteſtate dominorum & feoffatus fuerit, ſive à domino ſive ab extraneo, competit ei aſſiſa verſus omnes. Si autem tantùm ab extraneo,competit ei aſſiſa contra omnes de mundo,p̃terquã contra verum dominum, ſub cujus fuerit poteſtate,ſi fortè velit eum diſſeyſire. Item competit ei qui tenemẽtum tenuerit,donec ei provideatur, ſicut aliis qui liberum habent tenemẽtum,quia bene poteſt eſſe q̃ nunquam ei providebitur, & ſic poterit remanere in feodo tale tenementum. Item competit aſſiſa, ut ſi duobus facta fuerit donatio ſucceſſivè & diverſis temporibus, & uterq; ſe ſimul poſuerit in ſeyſina ſine warranto, & donator ratam habuerit alterius ſeyſinam, & alterius non, ſed ſi ille cujus seyſina rata non erat ejectus fuerit, non recuperabit. Si autem utriuſque,hoc ſtare non poterit, ſed proprietas erit præferenda,ac ſi uterq; ingrederetur cum warranto. Si autem unus ingrediatur cum warranto & alius ſine,ille cum warranto præfertur, & ei competit aſſiſa. Item ſi duo ſe gerant pro hærede & de eorum jure dubitetur, in hoc dubio ei competit aſsiſa, qui ſe pri⁹ poſuerit in ſeyſinã, niſi in veritate cõſtare poſsit talẽ jus non habere. Si autẽ duo contendant de hæreditate quorũ null⁹ jus habuerit, ut ſi ambo fuerint baſtardi, cõpetit ei aſsiſa qui priùs fuerit in poſſ.cũ warranto vel ſine,donec ali⁹ ejecerit qui jus habuerit qualecunq;. Si autẽ unus baſtardus & alius legitimus, vel un⁹ ſervus & alius liber,cõpetit ei aſsiſa qui jus habet, ſi ille qui fuerit in ſeyſina longũ tempus habuerit & pacificũ,q̃ ſine judicio ejici non poſſit. Quid etiam ſi tale tẽpus non habuerit? per aſſiſam non recuperabit. ¶ 2. Item videtur incontinenti ejeciſſe, ſi quis ita tenementum dederit ſub conditione quæ dependet de futuro, ut ſi dicat, do tibi tantam terram ſi filiam meam,vel ut filiam meã ducas in uxorem, ſi facta donatione & ſubſecuta traditione, talis, licèt per longum tempus poſteà,ad alia vota cõvolaverit,& aliã in uxorem duxerit, ſi ejiciatur etiam ſine judicio, per aſſiſam non recuperabit: quia ſi res ob cauſam data fuerit & ſub conditione quæ ſic dependet de futuro, licèt ab initio perfecta ſit,tamen cauſa non ſecuta,reſolvitur donatio per conditionem,& ita incipit eſſe nulla,quia conditioni non eſt ſatisfactum. Sed poſſet opponi, q̃ ſi ſtatim non poſſet conditioni ſatisfieri, poſt mortem mulieris quã primò contra conventionem traduxit,poſſet ſatisfieri, & ſic fieri poſſet in multis donationibus ſub conditione ſuſpenſis vel perfectis, ſub conditione tamen reſolvendis. Item ſicut dejici poterit quis per ſeipſum, &

com-

competit ei remedium per assisam, ita potest per familiã suam,& alios qui nomine suo extiterint in possessione, & quia sicut acquiritur possessio p eos quos quis in potestate habuerit & retinetur, ita poterit per suos amitti & retineri: ut si quis me dejecerit, meos autem non, non competit mihi assisa, quia per meos qui dejecti non sunt retineo seysinã. Sed si quis meos & me dejecerit, & quosdam retinuerit & vinxerit vel eos ut servos suos retinuerit, competit mihi assisa, desii enim possidere cùm servi mei vel alii, per quos seysinam retinui, ab alio possidentur. Itẽ si expulsi non sunt tales, sed ab eo qui vi dejecit tenere ceperint, adhuc competit mihi assisa. Item si ego dejectus non fuero, in possessione tamen vinctus sum & impeditus quò minꝰ uti possim, adhuc competit mihi assisa. Item competit cuilibet qui proprio nomine fuerit in seysina justè vel injustè: justè, ut si jure ꝓprio utatur, injustè, ut si in possessione fuerit per disseysinam, vel intrusionem, & si fuerit ejectus per aliquem qui jus non habuerit, competit ei restitutio ꝑ assisam, sicut ei qui jus habet adversus omnes, præterquã adversus verum dominũ: quia licèt jus non habet, eo tamen ꝙ in possessione est, plus juris habet propter seysinam quã ille qui est extra possessionem qui nihil juris habet, & eo maximè, quia si ille qui jus habet nunquam petat, sic poterit terra semper remanere cum disseysitore vel intrusore. Item si cùm antecessor meus ad firmam dederit tenementum & moriatur, & si in seysinam me posuero, salvo firmario firma & termino suo, & de usu non impediat, competit mihi assisa si ejectus fuero, licèt mihi uti non liceat, & valebit mihi seysina quoad liberum tenementum, & non aufert firmario terminũ suũ, & si ultra terminum tenere ceperit firmarius, tunc primò mihi competit breve de termino qui præteriit, sicut antecessori meo competeret: si autem firmariꝰ exceperit de feoffamento, tunc vertitur assisa in juratam ad inquirendum de feoffamento.

Cap. VIII.

1 ¶ *Si fiat disseysina pluribus in re communi.*

PLures etiam disseysiri possunt in re communi, sicut & unus in propria persona, & competit eis querela & remedium per assisam. Communis autem esse poterit res sive tenementum multis modis, sicut res quæ communis est inter virum & uxorem ubi neutri ipsorum sine alio competit querela vel assisa, cùm sint quasi unum corpus & diversæ animæ, & quasi unum jus habentes, nisi sit aliquis qui dicat, ꝙ si vir uxorem disseysiverit vel è contrario, quòd assisa competit uni ipsorum quasi tenendam in communi cum alio. Sed si ita esset, sic fieret divisio inter eos corporis & sanguinis, quod esset contra hoc quod supradictum est. Videtur igitur quòd recurrendum sit ad curiam christianitatis, ut discusso ibi de matrimonio per censuram ecclesiasticam, vel compellatur vir suscipere uxorẽ, vel uxor redire & sequi virum, & si opus fuerit, dominus Rex ad supplicationem ordinarii in tenemento communicando quod suum fuerit exequatur. Poterit etiam esse tenementum cõmune inter duos vel plures, sicut sunt bundæ & metæ & rationabiles divisæ quæ ponuntur in terminis & finibus agrorum

agrorum ad distinguendū prædia & dominia vicinorum, quorum quilibet dominus est proprietatis,& non dominus in solidū, sed tamen dominus in communi. Talibus autem omnibus competit querela & remediū p assisā, secundū q̄ fuerit quilibet eor̄ disseysiti. s. ōnes vel quidā illor̄,per extraneos vel seipsos inter se. Si quis igitur divisas araverit, lapidē vel arborē finalē amoverit & asportaverit,facit disseysinā,ut de itinere M. de Pateshul ad assisas novæ disseysinæ capiendas & gaolas deliberandas in com̄ South: Assisa novæ disseysinæ si Radulphus de le Haye: quia ibi dicitur, quòd si quis terram meam araverit, & maximè qui divisas araverit inter me & ipsum, facit disseysinam: quia in hoc magis injuriatur,quàm si aliam terrā arasset, quia si aliam terram,tunc possent blada retineri,quod non est in divisis (ut videtur) quia hujusmodi metæ & bundæ sunt utriusq; vicinorum in communi,quoad hoc quòd nullus vicinorum aliquid sibi appropriare possit sine eo quod non facit disseysinam ex quo tenent in communi. Sed q̄ ibi poti⁹ sit transgressio quàm disseysina videtur, quia in visu faciendo juratoribus, non potest querens aliquā partē designare nec dicere, hæc pars mea est,quia divisæ non sunt p partes divisæ, sed jacēt in communi, quia nullus scit nec scire poterit partem suā. Si autē sit qui dicat q̄ illa pars dimidia sit alicujus quæ jacet,ppi⁹ juxta terram suam,hoc stare non possit,quia si quilibet araret vel prostraret partem dimidiam propinquiorem terræ suæ, ita consumi possent divisæ & adnihilari. Sed revera (quicquid dicant alii) videtur q̄ ibi sit poti⁹ disseysina de tenemento in communi,& sic fiat visus de toto tenendū in cōmuni,de lapide verò & arbore finali, idē est q̄ liberū tenementum,ex quo lapis in terra fixus,quasi ædificiū solo cedit, & arbor eodē modo cùm radices egerit. Sunt autē quidā qui dicunt,q̄ amotio arboris & lapidis poti⁹ transgressio est q̄ disseysina,sed hoc non est verū, quāvis disseysina sub se contineat transgressionē, licèt non è contrario. Poterit etiā res esse communis inter plures,sicut inter cohæredes & participes in tenemētis cōmunibus,non partita hæreditate. Item inter vicinos in aliquo tenemento, q̄ aliquando fuit litigiosum & de communi voluntate relinquitur ad aliquē usum unum vel plures,si quis ex talibus participibus unum de participibus suis disseysiverit, idem habebit assisam versus participes suos tenendum in cōmuni. Si autem duos,quilibet habebit assisam suā p se,quia diversæ sunt disseysinæ, & idem erit de pluribus in causa possessionis acquirendæ ante partitionē hæreditatis, cùm semel fuerit acquisita, & sunt ibi diversa jura licèt de re incerta. In acquirenda verò seysina alicujus antecessoris in causa proprietatis,ubi diversæ sunt personæ & diversa capita,sed tamen quasi un⁹ hæres propter jus quod eis cōpetit,nullus potest sine alio petere seysinā antecessoris propinquam vel remotam,cùm sunt omnes quasi unus hæres p̄pter unicum jus. Cùm autem semel adita fuerit hæreditas & acquisita sive divisa fuerit inter capita sive non, nullus sine alio respondebit in causa proprietatis de seysina antecessoris, nec etiā in causa possessionis in assisa mortis antecessoris,ut infrà. De seysina verò propria, si ejectus fuerit particeps unus vel plures à participe vel participibus vel etiam ab extraneis personis,

quili-

quilibet habebit remedium p assisam p se sine participe, quia plures sunt ibi disseysinæ. Et vice versa, si unus vel plures cohæredes disseysinã fecerint cohæredib⁹ uni vel pluribus sive extraneis, quilibet de facto suo & de injuria sua p se respondebit: quia pœna suos tenere debet autores. Ante verò additionẽ hæreditatis conjunctũ est jus & seysina antecessoris, & ita conjunctim ab omnib⁹ peti debet qui conjuncti sunt, quasi un⁹ hæres. Cùm autẽ adita fuerit, incipit vel adhuc manet esse jus unum conjunctum, & seysina diversa, sed communis quousq; fuerit partita, & ideò nullus sine alio respõdebit alicui qui seysinam petet, vel jus alicujus antecessoris sui, nec in causa proprietatis, nec in causa possessionis p assisam mortis antecessoris, cũ ónia sunt eis cõmunia ꝓprietas. s. & possessio. Si autem extrane⁹ petat de seysina sua ꝓpria in causa disseysinæ & spoliationis, si omnes disseysinam fecerint, omnes tenentur & cadunt in assisam. Si autem quidam illoꝝ & non omnes, illi tenentur qui fecerint & non alii. Et idem erit si un⁹ tantũ, & ipse solus incidit in asisam & in pœnam & non alii. Sed esto ꝙ disseysitus versus talem semel recuperaverit p assisam, sive tenementum sive pasturam, & alius particeps à primo disseysitore illum ipsum ejiciat de eadẽ re, & ipse disseysitus iterũ sup illũ asisam portet, quæro an debeat ꝓcedere? videtur ꝙ sic prima facie, quia licèt eadẽ sit res, diversæ tamen sunt ꝓsonæ, sed revera non est capienda, quia sic esset capere assisam sup assisam, & hac ratione, quia bene possit contingere ꝙ ultima asisa posset esse contraria primæ, & p ultimam asisam posit adnihilari ꝙ ritè actum esset p primã, & ita possunt esse judicia in pendenti, & esse in incerto, ꝙ esse non debet. Et ita potest unus particeps & debet de seysina sua & injuria propria sine participibus suis respõdere, & non habebitur in hoc casũ regressus ad aliud, nisi ad convincendos juratores si particeps qui p asisam amisit, hoc voluerit.

Cap. IX.

1 ¶ *De eo qui est in possessione nomine alieno & cui non competit assisa.*

Dictũ est in ꝓximo capitulo p̃cedẽti cui cõpetat remediũ p assisam, sive teneat rem ꝓpriam vel in cõmuni, post divisionẽ verò hereditatis cõmunis plures erunt seysinæ & plura jura separata, sed tamen nõ debet quis sine alio respondere, nisi velit in causa ꝓprietatis, ꝙ si faceret, nullũ haberet regressum erga participes suos si fortè amitteret, & ꝙ dictũ est de cohæredibus participibus, dici poterit de vicinis. Nunc autem dicendum est cui non competat remedium p assisam, nec querela. Nulli autem competit querela nec remedium per assisam, qui in possessione fuerit nomine alieno, quia talis non possidet, licèt in possessione fuerit, sed ipse possidet cujus nomine possidetur. Et longè aliud est possidere quàm esse in possessione. In possessione autem sunt, licèt non posident, custos qui tenet aliquando in dominico licèt non in feodo. Item procurator. Item familia, servus proprius, vel alienus bona fide possessus. Item firmarius vel fructuarius, quod non dicitur de feodi firmario. Item usurarius & hospes. Item qui ad voluntatem

tatẽ tenuerit de die in diẽ de anno in annũ licèt warrantũ vocare possit, secundũ quosdã, sicut & usufructuari⁹ qui tenet ad terñ annoꝝ, tales querelã non habebunt nec remediũ ꝑ assisam, quia non habẽt actionẽ, sed dñs proprietatis: & ideò si agant, locum habet contra eos exceptio ꝓprietatis, & liberi tenemẽti a quocunq; disseysitore apposita, sive jus habuerit ejiciendi sive non; & si nõ cõpetat eis de jure exceptio, tamen dissimulanda erit ꝓpter verũ dñm cui cõpetit actio. Itẽ non cõpetit eis querela nec remediũ ꝑ assisam, qui statim & incontinenti post disseysinã à vero dño sunt ejecti flagrante maleficio. Itẽ non cõpetit intrusori eodem modo, nisi tẽp⁹ habuerit longum & pacificum, ꝙ sufficere possit ꝓ titulo. Item nec ei qui nunquã fuit in seysina nec quasi in seysina, & idẽ si min⁹ sufficientẽ habuerit seysinã sicut injuriosam sine tempore & pace contentiosam. Itẽ non competit villano nec villanæ sub potestate dominoꝝ existentib⁹ de puro villenagio contra dñm suum nec contra alios quoscunq; tã ratione ꝑsonarũ ꝙ tenementi, sive sit de antiquo villenagio sive de novo. Si autẽ ꝑquisitum fuerit, contra dñm nõ cõpetit assisa in cujus potestate fuerit, cõpetit tamẽ contra feoffatores extraneas ꝑsonas, quousq; dñs (sub cuj⁹ potestate fuerit) tenementũ illud in manum suam ceperit, ut infrà de exceptionib⁹ pleni⁹ dicetur. Itẽ non cõpetit ei qui tenuerit de villano Socagio in dominicis dñi regis, nec puris villanis, competit tamẽ quandoq; eis qui adventitii sunt, & habent cõventionẽ suam ꝑ certa servitia quãvis villana, ad similitudinẽ eoꝝ qui tenẽt de dominico dñi regis in villano socagio, nisi hoc fuerit in libero burgo sive infra manerium tale. Itẽ non competit ei qui de nave sua eject⁹ fuerit, quasi de libero teñto suo, non magis ꝙ si tract⁹ esset de equo suo sive de vehiculo, curru, carecta vel carro. Sed quid dicetur de eo qui eject⁹ erit de ædibus ligneis? cõpetit ei assisa si cõsistãt in solo ꝓprio sive solo cohæreant sive non, si autẽ cõstruãtur in solo alieno, aut ꝓcessit ꝓhibitio ne amoveanẽ, vel denuntiatio ne fierẽt, in quib⁹ casibus cõpetit ei assisa in cujus solo ædificatum est, & non ei qui ædificavit, quia post denuntiationẽ sive ꝓhibitionẽ, effectæ sunt contentiosæ, & non est licita amotio. Si autẽ nulla ꝓcessit denuntiatio nec ꝓhibitio, & sic quasi sine cõtentione licitè amotæ fuerint, non cõpetit dño soli aliquod remedium ꝑ assisam. Itẽ non cõpetit alicui assisa nisi ei qui possidet, nec à possessione potest aliquis dejici, nisi ille qui possidet nomine ꝓprio, possidet dico, ꝙ se vel ꝑ alium naturaliter vel civiliter, vel altero istorũ. Itẽ nõ cõpetit ei si eject⁹ fuerit sine judicio qui tenuerit ꝑ legẽ Angliæ ratione liberorũ suorũ, qui postmodũ cõvicti sunt ad bastardos, & quamvis velit tales in curia Christianitatis ꝓbare ad legittimos nõ audiret, sed si de facto hoc facere vellet, vero hæredi cõpeteret ꝓhibitio. Itẽ non cõpetit donatorio, qui nullam omnino seysinam habuit ꝑ se quamvis cum donatore, quia si talis ejectus fuerit à vero hærede, dũ tamen incontinenti post mortẽ donatoris antequã tempus habuerit tale, ꝙ sine judicio ejici non possit, si autem ab extraneo ejiciatur, & cujus non interfuerit, omni tẽpore recuperabit, ꝓpter modum possessoris, post tempus vero recuperare poterit verus hæres ꝑ assisam mortis antecessoris. Itẽ idẽ erit si cõvicti fuerint ꝙ hæredes esse nõ

possint

possint nec ꝓpinqui nec remoti, ut si terra data fuerit certis hæredib⁹ aliis omnino exclusis, ut si terra data fuerit in maritagium cum aliqua muliere viro & hæredibus de ipsis duobus vel de eorum carne exeuntib⁹. Item non competit viro sine uxore de hæreditate uxoris cùm ambo fuerint simul disseysiti, nec etiam uxori ꝓ se quæ ꝓ se fuerit disseysita & quæ postmodum nupserit viro, licèt ante nuptias impetraverit, quia cadit breve illud. Itē nō competit aliquando ante tempus, ut si quis ab hostibus captus fuerit, dum fuit sub eorum potestate, cùm autem ad libertatem redierit de eorum manibus, aliud erit. Item competit uxori liberæ copulatæ villano & non è converso. Et competit eis de rebus uxoris priùs acquisitis, cùm uxor libera & villanus simul sint in possessione & seysina extra potestatem dominorum, ut si servus ingrediatur ad liberam uxorem habentem liberum tenementū vel dotem, si ejiciantur, recuperabunt non obstante servitute viri, sed non è contrario, libero copulato villanæ in villenagio, & dum ambo fuerint sub potestate dominorum. Uxori verò liberæ nunquā cōpetit actio de acquirendis, nisi post mortē villani, non magis quā in vita ejus, sed ꝓvidebitur ei ꝓ aliud breve, sicut liberæ à servo liberatæ. Libero autē homini nunquā competet de villenagio uxoris, de libero autem tenemento suo ꝓprio benè cōpetit, non obstante uxoris villenagio. Item non competet ei qui ex libera uxore & villano conjugatis & sub potestate dominorū cōstitutis de hæreditate matris liberæ, si fortè post mortem matris fuerit in seysina, vz. cōtra dominū suum sub cujus fuerit potestate, sed contra alios quoscunq; præterquā contra dominum capitalem hæreditatis illius si alii non sint hæredes, & si statim ejiciatur: Si autem alii sint hæredes vel si post tempus pacificum ejiciatur, recuperabit, & consulitur hæredibus vel dño ꝓ aliud breve. Itē non cōpetit alicui viro religioso (secundū quosdā) qui feoffat⁹ fuerit ꝓ aliquem qui de dño rege tenuerit in capite, vel de alio, nisi residuum q̄ remanserit in manibus feoffatorū sufficiat ad plenum servitium, ꝓpter constitutionem libertatis. Item nulli cōpetit assisa qui ꝓ dominū regē vel ballivos suos nōine suo fuerit disseysit⁹, nisi manifesta fuerit disseysina, & quo casu erit voluntas domini regis expectanda. Si autem non fuerit manifesta, quia fortè contentio est de finib⁹ agror̄, adhuc erit expectanda volūtas dñi regis ut de præcepto suo, & si ei placuerit, fiat inde perambulatio, & sic terminetur negotium. Item non competit ei qui in villenagio tenuit & ꝓ villanas consuetudines, licèt persona libera sit, sive tenementum sit purum villenagium sive privilegiatum, ut dominicum domini regis, quia tales nihil tenent nomine proprio sed nomine alieno, cùm omnes consuetudines & servitia, in puro villenagio omnino sint incerta. Si autem certa sunt, sicut in villenagio privilegiato vel villenagio puro, si ejiciatur tenens, non competit ei remedium per assisam novæ disseysinæ, quia tenet ut villenagium & nomine alieno. Sed tamen bene possit sustineri in hoc casu, quod assisa verteretur in juratam, saltem ad inquirendum de conventione vel de privilegio, ut querens saltem habeat suam conventionem vel privilegium. Item non competit ei assisa, ut si quis se intruserit in aliquod tenementum

mentum cõ conventionẽ & chirographum vel finem factum, nisi hoc fecerit p conventionem duplicatã. Ut si ita convenerit in donatione q̃ nisi hoc factum fuerit vel non fuerit, bene liceat tali se ponere in seysinam, non obstante fine facto, vel conventione, vel homagio vel hujusmodi. Videndũ erit utrum satisfactum fuerit conventioni vel fini sufficienter & modo debito, & ita q̃ ille qui se in seysinam posuit, contentus esse debeat de satisfactione. Item non competit ei assisa qui tenet per legem Angliæ vel nomine dotis, vel alio quocunq; modo ad vitam, & ita q̃ habeat liberum tenementum, si vastum fecerit vel destructionem, si dominus capitalis, vel amicus cujus interfuerit, tenementum suum in manum suam ceperit simplici tamẽ captione, propter vastum & destructionem, dum tamen parat' fuerit restituere, facta inde plenè satisfactione de vasto facto, & accepta securitate de vasto ulteri' non faciendo. Quod etiam observari potest, si aliquis hoc fecerit cujus interfuerit parens vel amicus, qui fortè custodiam habuerit. Et de hac materia inveniatur in itinere M. de Pateshul ad assisam novæ diss. capiend' & gaolas deliberãdas in com̃ North. Assisa novæ disseysinæ si Rogerus de Deneford, & sic intentio dejicientis vel impedientis quandoq; excusat à disseysina. Talibus enim personis conceditur rationabile estoveriũ, & non vastũ, & si in eo q̃ modum excedat & mensuram impediantut, non erit per hoc eis injuriatum. Item non competit assisa uxori per se sine viro, nec cum viro si vir donationẽ fecerit de hæreditate uxoris vivente uxore, quia ipsa p se sine viro assisam portare nõ poterit in vita viri nec post mortem, & unde si ambo nominẽtur cadit assisa, quia vir injustè non est disseysitus, nec ipsa sine viro queri potest, ne ambo fecerint disseysinam. Item nõ competit dño contra tenentem suum de servitio ei detento, quia locũ ibi habet districtio, dum tamen districtio non vertatur ad disseysinã, q̃ multis modis fieri poterit, nisi fuerit rationabile ut alibi contra alium bene competit, ut infrà dicetur. Si autem tenens ad assisam respondeat ita, q̃ assisa nõ jacet inter ipsum & dñm suum, per hoc cognoscit q̃ de eo tenet & sic cadit assisa, & per hoc q̃ assisa cadit in eodem judicio, statim p hoc surgit districtio, unde statim præcipiant justitiariis vic. quod sit in auxilium dño ad distringendum, si dominus non sufficiat. Si autem tenens dominum suum de advocaverit, statim facit eum non tenentem quantum ad se ipsum, licèt re vera tenens sit, & sic statim locum habet disseysina multis rationibus, ut si extraneus distringat tenentẽ ad solvendũ ei, statim jacet assisa inter dñm & extraneum, si autem tenens gratis solverit extraneo, tunc jacebit assisa in persona utriusq;. Item potest quis esse tenens meus reddendo mihi redditum, & possum redditum illum dare alicui & attornare tenentem meum ad reddendum redditum illum meo feoffato p manum suam, sicut mihi reddere consuevit per manum suam, & sic non erit tenens meus homo illius cui p me attornatus fuerit, nec ille cui attornatus est erit dominus suus, & sic jacere poterit assisa novæ disseysinæ inter tales si fortè redditum & servitium non solverit. Item non competit ei qui semel se retraxerit coram justitiariis, tam à brevi quàm assisa, propter aliquem defectum brevis vel plo-

V. bract 180.

et sic tenens meus non erit homo illius cui &c

næ querentis, vel ꝓpter errorē ut infrà pleni⁹ dicetur. Itē non cōpetit ei qui semel se cognoverit ad villanum corā just. & de hoc convictus fuerit, nisi fortè impostorū mutato statu q̄ privilegium habeat vel exceptionē, ut infrà. Item non competit ei qui semel de bona voluntate sua dederit vel restituerit alicui tenūm aliquod in jure vel extra jus, dū tamen hoc ꝓbari possit, quia volenti non fit injuria. Itē si quis tenens cum p̄sens non sit velit rē repetenti restituere, sive in causa spoliationis sive ꝓprietatis, sufficit si chartā suā in signū traditionis & restitutionis in judicio tradiderit, talis enim traditio instrumenti vel signi sufficit ꝓ traditione rei, quoad restitutionē sine alia solennitate, licèt hoc non sufficiat quantū ad donationē, cum corporalis apprehensio non intervenerit, & unde etiā cum talis sic in judicio restituerit, si postea se ꝓ vim tenuerit in seysina & ejectus fuerit, non recuperabit, quia semel ex volūtate restituit p̄dicto modo: in tali enim casu restitutionis non est talis solennitas adhibenda, qualis in donationib⁹ obsservatur. Itē non jacet aliquando ratione donationis, ut si quis tantū dederit de tenūto suo in liberā eleemosynā, ꝓ q̄ capitalis dūs amiserit servitiū suū, quia hoc est conē constitutionē, ut in rotulo de placitis quæ sequuntur regē anno regni regis H. vicesimo tertio apud Catesthul corā W. de Ralegh de Roberto de Totesthall & Priore de Brickstete de tenūto in Bathford, ibi cecidit assisa. Itē de eodē q̄ non cōpetit assisa, ut si quis tenuerit de dño rege in capite per servitiū militare, & ille talis aliquē religiosum feoffaverit in liberā eleemosynam: vel de aliquo alio q̄ de dño rege ꝓ min⁹ servitiū. Et unde si dūs rex vel alius capitalis dūs talē religiosum ejecerit incontinenti, nō recuperabit, sicut in p̄dicto casu corā eodem, nisi tempus habuerit post seysinā. Itē non cōpetit restitutio ꝓ assisam ꝓpter falsam causam possidendi, ut si mulier fuerit disseysita de tenūto quod tenuerit nomine dotis, de qua sufficienter probatum est in foro ecclesiastico, q̄ nunquam fuit ei, cujus nomine dotē habuit, legittimo matrimonio copulata, quia si de facto, non tamen de jure, & ideò nulla dos: quia ubi nullum matrimonium, ibi nulla dos, & sic definit esse liberum tenūm ꝓpter falsam causam possidendi, & ideò licèt ab initio crederetur ibi esse matrimoniū, tamē ibi nullū fuit, & ideò *dos nulla*. Et quāvis talis mulier sine judicio ejiciatur, tamē ꝓ assisam nō recuperabit ꝓpter falsam causam possidendi, & hic non definit esse liberum tenūm q̄ nūquā fuit liber tenūm revera, & non potest definere esse q̄ nūquā incepit. Idē poterit esse si vir alicujus mulieris primò aliā duxit in uxorē de jure, & aliā postea de facto, hoc detecto, cùm prima ꝓbaverit secundū matrimoniū adulterium deficit omnino, & quia tunc primò causam possidendi nō habet ꝓ verā ꝓbationē interveniente, si sine judicio ejiciatur, ꝓ assisam non recuperabit, ꝓpter falsam causam possidendi: & ita erit qualitercunq; ꝓbatū fuerit q̄ matrimoñ secūdū stare nō possit, & quia seysina q̄ talis mulier supinducta pri⁹ habuit nulla fuit in se sed ōnino vitiosa, nisi sit qui dicat q̄ ab initio ignorātia eos excusat, sed non est ibi nisi p̄sumptio q̄ postmodum vincit ꝓbatio vera. Item non cōpetit ei restitutio ꝓ assisam si vir incontinenti ejiciatur post mortem uxoris de re uxoria qualicunque, cùm liberos simul

mul nunquã habuerint, post intervallũ verò ejici sine judicio nõ potest: vel si habuerint & cõvicti sunt ad bastardos, vel alio modo q̃ hæredes esse non possunt, ut suprà eodem. Itẽ nõ cõpetit restitutio p̃ assisam p̃pter falsam impetrationẽ. s. ubi quis impetraverit antequã subesset causa impetrationis, q̃ de facili ppendi poterit p̃ datã brevis. Eodem modo si causa fuit impetrandi & postea desinit esse, ut si disseysitor rem disseysitã dño p̃prietatis restituerit illam gratis accipienti oblatã, desinit esse restitutio p̃ assisam. Aliud autem est si ver' dñs seysinã suã sibi usurpaverit virib' & non judicio. Item desinit esse causa & non cõpetit ei restitutio p̃ assisam, si disseysit' rẽ spoliatam (dissimulando injuriã) gratis remiserit, & quietã clamaverit, vel condonaverit, vel si disseysitus donũ q̃ inde fecerit (ratum habendo) cõfirmaverit, cùm seysinam suam rehabere posset si vellet. Itẽ non cõpetit assisa cum desinat esse causa quæ primò fuit & cadit omnino p̃pter ordinem placitandi non obsevatũ: ut si quis disseysitorem suum primò implacitaverit de tenẽto p̃ brẽ & in suo casu de tenẽto unde assisa aramata est super jure & p̃prietate p̃ breve de recto, vel de ingressu qualitercunq; plus vel minus, vel p̃ assisam mortis antecessoris. Itẽ non cõpetit restitutio p̃ assisam ratione loci, sed cadit omnino sicut in dominicis domini regis. s. in villenagiis privilegiatis, ubi nec assisa novæ disseysinæ, nec assisa mortis antecessoris nec aliud breve, nisi tantũ parvum breve de recto secund' consuetudinem maneriorum currit. Possunt tamen aliquando in maneriis dñorum esse liberè tenentes & tenere p̃ servitium militare p̃ homagio & servitio, & in liberum Sokagium & Serjantiam, & p̃ conventionem de gratia dñorum, licèt hoc esset ab initio villenagiũ. Poterit enim quis de villenagio suo facere liberum tenementum & feodum militare si voluerit. Itẽ non cõpetit restitutio p̃ assisam p̃pter tenẽtum, ut si liber homo tenuerit villenagiũ per villanas consuetud' & servitia incerta, faciendo inde quicquid ad villenagiũ ptinet. Itẽ non cõpetit p̃pter personam, licèt sit liberum tenẽtum, ut si villano tradatur à dño suo (sine manumissione & libertate) aliquod liberũ tenẽtum tenendum p̃ liberum servitium ad volunt' dñi sine mentione hæredum, quia si mentio fieret de hæredibus, p̃sumi posset ex hoc q̃ dñs vellet eũ esse liberum, q̃ quidem sufficere posset p̃ manumissione. Est enim ratio & regula generalis in istis duobus casibus q̃ liber homo nihil libertatis p̃pter psonã suã liberã confert villenagio, nec liberum tenementum è contrario in aliquo mutat statũ aut conditionẽ villani. Item non competit restitutio per assisam ei qui tenet ad voluntatẽ alicujus de anno in annum, quia apponitur terminus certus & determinatus, quia p̃ hoc innuit q̃ voluntas cõcedentis est annualis, & sic nulla assisa p̃pter tempus determinatum, ut de itinere W. de Ralegh in comitatu Bedf. assisa novæ disseysinæ si Milo. Si autem sic concessum fuerit tenementum, donec quis providerit sive ad voluntatem sive non, dum tamen ita dicatur, donec p̃viderit: semper remanebit res data accipienti ut liberum tenementum, donec provisum fuerit, & si nunquam p̃videatur, ita semper remanebit in feodo. Et illud idem dici poterit de terra data ad terminum annorum, ut si dicatur, concedo tibi tantã

terram ad talem terminū,& ego warrantizabo &c.& si aliquid amiseris ꝑ defectu warrantiæ,volo ꝙ teneas terrā illā ultra tminum tuum donec tibi reddidero quicquid amiseris ꝑ defectu warrantiæ,& sic poterit esse ꝙ nunquā reddet,& ita poterit terra remanere in feodo imperpetuum ut liberum tenītum suum. Si autem dicat,donec ipse vel hæredes sui ꝑviderint, & licèt ipse non ꝑvideat,sufficit si hæredes ꝑvideant. Item si dicat donec ego & hæredes mei ꝑviderimus tali,nulla facta mentione de hæredibus, si ei in vita sua non ꝑvideatur, remanebit tenementum in feodo, licèt donator vel hæredes sui hæredibus donatorii velint providere. Provisio enim in hac parte restringitur ad ꝑsonas tam dantis ꝙ accipientis & hæredum ipsorum. Item non competit restitutio ꝑ assisam ratione rei de qua agitur, ut si quis queratur se esse disseysitum de aliqua re quæ ritè & ꝑ Pontifices deo fuerit dedicata,sicut de ecclesiis &cœmiteriis,quia hujusmodi in nullius bonis esse poterunt. s. in bonis nullius singularis ꝑsonæ, sed solummodo in bonis Dei sunt,& si fortè de facto ab aliquo sùper hm̄i quereretur assisa, commutari poterit assisa in juratam ad inquirendum de transgressione, in quo casu si transgressum esset,uterq; foret in misericordia,querens. s. ꝑ falso clamore, & transgressor ꝑ transgressione. De eo autem ꝙ non est sacrum,sicut de libera eleemosyna non erit ita,dicitur enim libera eleemosyna, & magis libera ut infrà. Item eodem modo non competit restitutio ꝑ assisam alicui singulari ꝑsonæ de tenītis & locis quæ sunt quasi sacra,sicut ea quæ sunt cōmunia civitatum & universitatum, sicut stadium & theatrum & alia, sicut muri & portæ,viæ publicæ,& stratæ publicæ quæ tantū deputatæ sunt ad aliquē usum publicū,& in quib⁹ nulla singularis ꝑsona ꝑ se aliquod jus vēdicare poterit,in quibus transgressio est & non disseysina,quia nulla singularis ꝑsona inde poterit esse in seysina,& disseysiri nō potest aliquis de eo ꝙ nō potest possidere. Nec si quis dicat se aliquid inde possidere ꝑ juratā in q vertitur assisa ut suprà,in primo casu aliquid ꝑ juratā retinebit,nec querens aliquid recuperabit,nisi tantū usum cōmunem: ad quē hm̄i loca sunt deputata: ut de itinere M. de Pateshul in com̄ South. ad assisas novæ diss. capiendas & gaolas deliberandas, si Adam Gerū. Infrà plus de hac materia de transgressionibus.

Cap. X.

1 ¶ *Contra quē cōpetit assisa & quib⁹ modis quis incidat in assisam.*

Dictū est suprà cui cōpetat querela & remediū ꝑ assisam post disseysinā factā,& cui non: nunc autem dicend contra quem cōpetat, & quibus modis quis incidat in assisam. Cōpetit enim assisa cont liberum hominem masculū & fœminā,majorē & minorē,clericum & laicum,Christianum & Judæū,ita cont furiosum sicut cont illum qui est sanæ mentis. Item cōtra servum sicut contra liberū,ne serv⁹ melioris sit conditionis ꝙ liber,cùm deterioris esse debeat. Item tam contra ipsum qui autoritatem præbet dejicientibus præcepto,consilio, & auxilio inductivo, quàm contra ipsum qui disseysinam ratam habet ex post facto,vel quia injuriam non emendaverit cùm fuerit interpellatus ab homine personaliter viva voce, vel saltem per diligen-

diligentem impetrationem & diligentem prosecutionem, dum tamen præsens hoc sciverit, vel scire possit & debeat, & ita quòd ibi non sit crassa ignorantia, quod esse poterit si omnes de patria sciverint disseysinam esse factam, & ipse solus ignoraverit cùm præsens sit. In quibus casibus, cùm injuriam suorum non emendaverit cùm possit & sciverit, incidit in assisam. Itē non solum ille qui facit & præcipit (ut prædictum est) verùm etiam ille qui statim & recenter ingreditur seysinam post disseysinam factam, ab uno vel à pluribus, & ex quibus omnes vel quidam illorum fuerint principales disseysitores, & hoc sive ingrediatur de voluntate disseysitoris per donationē, vel per aliam translationē, sive contra voluntatem per disseysinam, & hoc ante impetrationem quandocunque. Et quid si non ejiciantur incontinenti & recenter? omnes sicut principales disseysitores incidunt in assisam, & omnes in brevi comprehendantur. Si autem fuerit diligens impetratio & diligens prosecutio, & post impetrationem factam seysinam ingrediantur, tunc refert utrum statim post disseysinam & impetrationem factam, vel ex longo intervallo, sed sive sit sic sive non, oportet quòd in brevi nominentur ex nova impetratione, quia ad quemcunque res pervenerit post impetrationem, cùm res per diligentem impetrationem & prosecutionem effecta sit litigiosa, ille qui eam sic receperit (quamvis in brevi non nominetur) illam restituere cogetur, & non tenetur ad pœnam ex disseysina, sed tantùm ad restitutionem, & sic imputari sibi ipsi debet quòd rem sic litigiosam recepit, nec excusat eum aliqua ignorantia, sed si cautè egerit dum fuerit in seysina prospiciat sibi per breve de warrantia. Si autem disseysitus negligens fuerit ad impetrandum, & ad prosequendum, & res ante impetrationem fuerit ad alium translata, sive incontinenti sive p̄ longum intervallum: omnes qui acceperint incidunt in assisam, quidā eorum quantū ad pœnam & restitutionem, secundùm quod statim & recenter, quidam verò tantùm ad pœnam & non ad restitutionem, & quidam ad restitutionem & non ad pœnā, secundùm quod post intervallum feoffati fuerunt, & ante impetrationem, sicut superi⁹ in parte dictum est. Et si quidam ante impetrationem per longum intervallum feoffatus fuerit, vel disseysinam fecerit de re spoliata post intervallum, & si in brevi non nominetur, respondere non tenetur nisi velit. Si autem sponte velit, non fit ei injuria propter voluntatem. Item incidunt in assisam non solùm unus sed plures, quidam principaliter & quidam secundariò, qui autem principales sunt & qui non, inferiùs dicetur. Item incidit in assisam non solùm ille qui facit nomine alieno, verùm etiam ille cujus nomine fit, dum tamen factum suorum & injuriam advocaverit, & illam fecerit esse suam. Potest etiam quis ejicere p̄sens cum familia, sicut potest p se sine familia, & eodē modo familia sine eo, & dominus cum familia p̄sens & absens. Absens, ut si eo non præsente jubeat vel mādet, & sic autoritatē præstet ab initio. Item eo non præsente, non jubente, non mandante, nec autoritatem præstante ab initio, sed ex post facto ratum habente, vel cùm fuerit interpellatus injuriam non emendante, ut paulò ante dictū est. Et in quo casu principalis non tenebitur sine secūdariis nec è cō tra:

quia quilibet incidit in assisam cũ alio. Familia verò non potest restituere sine dño, quia p factum eorum est in seysina, & ita non possunt restituere quãvis teneantur ad pœnam, domin⁹ autem cùm advocaverit, suam facit injuriam, & ita tenetur ad utrumq;, ad restitutionem. s. ad ad pœnã. Si autem de advocaverit & injuriam suorum emendaverit, non tenebitur nisi tantũ ad restitutionẽ. Item qui factum advocaverit & injuriã suoĩ, non magis excusatur in hoc casu quantum ad disseysinã, q ille qui jussu dejicit, q excusaretur ab homicidio, si jussu alicujus occideret, cùm in hoc sit dñis obediendũ nec excusat autoritas majoris, nec ille magis excusatur qui jussit, vel qui cõsilium adhibuit, si injuria ꝑvenerit ad effectum, aliĩ autem non, & nõ refert utrum quis ꝑpriis manib⁹ ejiciat an ꝑ alium, & unde si familia mea ex voluntate mea dejecerit, ego videor dejeciſſe, eodẽ modo si ꝑcurator meus, & cum omnib⁹ erit agendum. Si autẽ falsus fuerit ꝑcurator qui dejecit, non mecũ erit agend' sed cũ eo, nisi cũ suum factũ ratum habuero, quia ratihabitio in hoc casu cõparatur mandato. Dicitur enim ꝙ recti⁹ est in maleficio, habitionẽ rati mandato comparari. Et notandũ, ꝙ familiæ appellatio duos continet servos vel alios in numero & ulteri⁹ trium vel plurium. Et si tantũ unus dejecerit, adhuc videbitur familia dejeciſſe, & etiam familiæ appellatio eos cõplectitur qui loco servorũ habentur, sicut sunt mercenarii & conductitii. Item tã liberi q servi, & quib⁹ poterit imperari. Itẽ inter cætera videndũ est quis sit ille qui dejicit, princeps. s. ex potentia, vel aliquis pro eo vel nomine suo, vel judex qui malè judicaverit, vel privata ꝑsona. Si autem princeps vel rex vel alius qui superiorẽ nõ habuerit nisi dñm, contra ipsum nõ habebitur remediũ ꝑ assisam, imò tantũ loc⁹ erit supplicationi ut factũ suũ corrigat & emẽdet, ꝙ si non fecerit, sufficiat ei ꝑ pœna ꝙ dñm expectet ultorẽ, qui dicit: mihi vindictã, & ego retribuã, nisi fit qui dicat ꝙ universitas regni & baronagium suum hoc facere debeat & possit in curia ipsius regis. Sed si alius ex facto & disseysina principis statim vel ex post facto in seysina extiterit, quãvis talis incidat in assisam & in pœnam vel tantũ ad restitutionẽ, secundùm ꝙ seysina ad ipsum ꝑvenerit statim vel ex post facto, tamen sine principe conveniri non poterit ꝑ assisam: quia licèt ipse quodãmodo disseysinã fecerit, tamen non ꝑ se sed cum alio. s. cum principe, & ita ꝙ sine eo respondere non potest, & ideo non procedit assisa. Indirectè tamẽ & quasi ex incidenti etiam sine brevi comprehendi poterit ꝑsona principis ad hoc ꝙ factum suum emendet, vel in personam suam redundabit injuria manifestè. Utpote esto quòd impetratur assisa tantùm super eum ad quem res translata est sine principe, & qui tenetur ad restitutionem & ad pœnam vel ad min⁹ ad restitutionẽ, & ipse respondeat quòd sine principe (qui fecit injuriam) per se vel suos respondere non debeat, quia ipse princeps per se fecit injuriã, vel ipsi duo simul, extunc erit factum & injuria in manu domini regis, qui dici debet in hoc facto quasi warrantus, & extunc poterit (si voluerit) factum suum emendare quasi a lege compulsus, & quasi in persona sua cùm sit ei submissus, debet firmiter obsservare. Si autem ballivus vel servus nomine regis, capienda erit assisa, sed non erit procedendum

dum ad judicium quousq; sciatur de voluntate regis. Si quis autem fuerit à judice qui malè judicaverit disseysitus, sive hoc scienter fecerit sive ex imperitia, qualiter ꝓcedendum sit inferi' dicetur de exceptionib'. Possunt etiam plures teneri & cadere in assisam sicut unus, & quorum unus vel plures possunt esse principales disseysitores, & quidã secundarii. Principales secundꝫ quidam rem disseysitam tenuerint in cõmuni ante partitionem, vel secundùm ꝙ partita fuerit inter plures qui culpabiles sunt de facto principaliter, vel secundum ꝙ postea & post disseysinam in plures manus statim devenerit, vel inter plures partita extiterit statim post disseysinam. Itẽ sicut plures possunt esse principales disseysitores & unus, ita plures possunt esse rei disseysitæ disseysitores & detentores post disseysinam & un' sive possidere inceperint statim post disseysinam qualitercunq;, sive ex intervallo sive nõ, sive ante impetrationem sive post impetrationem, dum tamen si post impetrationem & negligentem ꝓsecutionem possidere inceperint, oportebit eos in brevi comprehendi, ac si ad eos translata esset res ante impetrationem, quia res quæ ab initio effecta fuit litigiosa ꝑ diligentẽ impetrationẽ, effici possit non litigiosa ꝑ negligentem ꝓsecutionem, oportebit enim utramque esse diligentem, saltem quousq; plegii de ꝓsequẽdo inveniantur. licèt captio assisæ differatur, quia extunc omnino erit litigiosa. De hac materia infrà pleni' de exceptionibus.

Cap. XI.

1 ¶ *Cõtra quẽ nõ cõpetit assisa. 2. Si quis nomine domini sui fecerit disseysinam.*

Dictum est suprà contra quem competit assisa, nunc autem dicendum contra quẽ non cõpetit. Et sciendũ ꝙ contra ipsum non competit qui injuriam sive disseysinam nõ fecit. Immunis enim esse debet à pœna qui immunis erat à culpa, quãvis quis teneatur aliquando ad restitutionẽ, licèt non ad pœnam, nisi ꝓ injusta detentione, sicut ille qui feoffatus est à disseysitore ꝑ longum intervallum, vel qui disseysinã fecit primo disseysitori per longũ intervallum post disseysinam, & qui a vero domino sine judicio disseysiri non potest, quia diu ante secundã disseysinã seysinam suam amisit ꝑ negligentiam, utramq; vz. naturalem & civilem, & quãvis à suo disseysitore statim ejici possit & recenter & impunè. Item non tenetur aliquis hæres de facto. s. de disseysina antecessoris sui quoad pœnam disseysinæ, licèt teneatur ad restitutionem, & hoc nisi lis contestata fuerit cum suo antecessore, sicut alibi dicetur. Item nec successor ex facto prædecessoris sui, nisi modo quo prædictum est, & hoc maximè si prædecessor suus in brevi nominetur sub nomine officii vel dignitatis, secus autem est si sub nomine proprio, quia sub diverso nomine non respondebit. ¶ 2. Cum aliquis Abbas, vel Prior, vel dominus vel alia persona quæcunque ex facto & injuria suorum inceperit possidere, cùm facta eorum advocaverit, & sic in seysina ante restitutionem obierit, quæritur an eorum successores vel hæredes ad restitutionem teneantur, cùm possint restituere, licèt non teneantur ad pœnam, sicut antecessor teneretur vel prædecessor. Hæres autem tenetur quoad restitutionem, sed per aliud breve de ingressu. Et eodem modo successor

sub nomine dignitatis, si nomẽ proprium prædecessoris in brevi non fuerit expressum, quia semper eadem est dignitas, licèt diversum nomen. Si autem nomẽ proprium prædecessoris in brevi de nova disseysina incertum fuerit, non tenebitur successor per tale breve, sed p breve de ingressu, sicut suprà dicitur de hærede: nisi fortè idem habuerit nomen proprium prædecessor & successor, quod bene potest sustineri, ut infrà dicetur plenius. Cùm verò quis fecerit disseysinam nomine alieno, ut prædictum est, refert utrum domini præsentes fuerint in provincia, ita quòd adiri possint de facili, vel extra regnum. Si autem adire possint de facili, adeundi sunt, ut sciatur utrũ injuriam emendare voluerint vel non, cùm de injuria eis constiterit: Si autem non, erunt principales disseysitores & in brevi nominandi sunt primò & principaliter, cùm hoc advocaverint. Si autem verbo deadvocaverint expresse interpellati, & hoc non emendaverint, sed opere fecerint contrarium, prudenter & scienter utendo & non restituendo, adhuc illud idem erit dicendum quod superiùs dictum est, & hoc si ante impetrationem. Si autem post impetrationem fuerint interpellati, tunc refert utrum dominus nominetur cum suis vel non. Si autem nominetur, & posteà deadvocaverit, fiat idem q̃ suprà, quia tunc facit injuriã suã propriã, & incipit esse primus & principalis disseysitor per ratihabitionem, quæ retrotrahitur ad disseysinam & ad primum factum. Si autem in brevi nominatus non fuerit, si postmodum advocaverit bene se poterit ponere in assisam de voluntate sua, cogi autem non debet. Et unde si noluerit respondere fine brevi, alio brevi opus erit. Item si non fuerit interpellatus nec in brevi nominatus, nihilominùs procedit assisa versùs suos in absentia sua. Et si post captionem assisæ redierit & factum advocaverit, inprimis sit in misericordia cũ suis, & nullum aliud habebit remedium, nisi q̃ agat de convictione contra juratores si voluerit, & in quibus casibus omnibus cùm advocaverit, & ante captionem assisæ moriatur, successor ejus non tenebitur ad pœnam nisi tãtùm ad restitutionem per breve de ingressu, nec alii qui fecerint tenebuntur. Si autem absentes fuerint omnino vel præsentes deadvocaverint & statim moriantur, semper tenebuntur principales disseysitores illi qui fecerunt, & procedet assisa contra eos usq; ad creationem successorum. Cùm autẽ successor creatus fuerit ante captionem assisæ, tunc erit successor vel hæres in eadem causa in qua fuit prædecessor quod deadvocare poterunt vel advocare, cùm de facto suorum incipiant possidere. Sed refert utrum p breve impetratum contra prædecessorem propter diversitatem personarum. Et unde videndum utrum impetratum fuerit versùs prædecessores, Abbates vel Priores tantùm sub nomini dignitatis, vel simul sub nomine proprio, vel nomine dignitatis, & si sub nomine proprio, tunc refert utrum idem fuerit nomen p̃decessorum & successorum vel diversum, ut infrà dicetur plenius. Et generaliter quicunq; illorum moriatur, sive ille qui fecit, sive ille cujus nomine fit, cùm advocaverit, cadit breve & assisa sub nomine dignitatis & sub nomine proprio, & alio brevi opus erit.

Cap. XII.

1 ¶ *Cui fieri debet querela.*

Dictū est suprà ad quē ptineat querela de disseysina facta, & ad quē non, nunc autē dicend' cui fieri debeat querela, & ad quē recurrendū erit, cū disseysit' utrāq; amiserit poss. naturalē & civilē, & cū seysinā resumere non possit autoritate ꝓpria, cū illā semel amiserit. Querela autē fieri debet ei qui jurisdict' habet, sicut principi, & non omni qui habet jurisdictionē, nisi cum jurisdictione habeat coertionē, ꝙ possit judiciū suū executioni demandare. Non Archiepisc. nec Episc. nec aliis, licèt jurisd' habeant in quibusdam. In laico verò feodo cognitionē non habent neq; coertionem, quia si Archiep. vel Episc. vel alia ꝓsona ecclesiastica de laico feodo cognosceret vel judicaret, si judiciū ꝓ se exequeretur, cōpereret cont' eos assisa novę diss. quia quamvis judicium interveniret licèt justū esset omnino, tamen quia non haberet jurisdict. in talib' nec coertionem, non valeret. Si autem vic. hoc demandaret exequendū, impune eis non obediret, ꝙ si faceret, simul cū aliis caderet in assisam. Sed nonne poterit Judex ecclesiastic' de laico feodo cognoscere ratione fidei interpositæ? non, quia si sic faceret, non haberet coertionē nec judicii executionē, & cùm in judicio ecclesiastico cognoscatur de fidei interpositione, non tamen ꝓpter hoc mutatur jurisdictio vel cognitio super principali, ꝙ est de laico feodo ꝓpter ꝙ incidens est principali ꝙ est fidei interpositio, nec illud quod pri' & maj' est & principale, trahi debet ad forum alienum sive vetitū, ꝓpter id ꝙ min' est, & posteri', & incidens principali vel emergens. Sicut vice versa, ad forum secularē trahi nō debet ꝓ id ꝙ min' est & non principale id ꝙ primum & principale est in foro ecclesiastico, ut si ob causam matrimonii pecunia ꝓmittatur, licèt videatur prima facie ꝙ cognitio super catallis & debitis pertineat ad forum seculare, tamen ꝓpter id ꝙ majus est & dignius trahitur cognitio pecuniæ promissæ & debitæ ad forum ecclesiasticum. & ubi locum non habet ꝓhibitio, cùm debitum sit de testamento vel matrimonio. Eodem modo videretur ꝙ trahi deberet ad forum seculare fidei interpositionis cognitio, ꝙ tamē esse non poterit, cùm judex secularis ꝓ fide læsa injungere non potest pœnitentiam ne falcem suam ponat in messem alienam. Et similiter videri poterit aliàs ꝙ id ꝙ majus est trahit ad se id ꝙ min', ut si quis in curia domini regis implacitatus fuerit ab aliquo super transgressione ab aliquo, & ab eodē appellatus super eodem facto in cōm vel coram justiī de banco, remitti debet placitum super transgressione ad cōm vel ad bancum, nec trahi debet appellum ad judicium sive cognitionem super trāsgressione, sed è converso: quia id ꝙ majus est trahit ad se id quod min' & non è contrario, & hoc sufficit ad præsens exempli causa.

Cap. XIII.

1 ¶ *Quando fieri debeat querela.*

Dictum est suprà cui fieri debeat querela, nunc autem dicendum erit quando, & sciendum quòd statim & sine mora, cùm diligens esse debeat impetratio & diligens prosecutio, secundùm quod superiùs dictum est

est, cùm desides & sui juris contẽptores non juvat juris beneficium, & vigilantib⁹ & non dormientibus jura subveniunt, & ne ante impetrationẽ vel diligentẽ ꝓsecutionem res disseysita transferatur ad alium, ꝓpter ꝙ fiat difficilior ꝓsecutio, & quæ si diligens fuerit, perpetuatur ꝑ hoc actio & detur hæredib⁹, & cõpetit in hæredes ꝑ brẽ de ingressu cum clausula vel sine, quãtũ ad pœnam vel restitutionem, secundùm ꝙ inferi⁹ dicetur & secundùm ꝙ res translata fuerit ad alium ante impetrationẽ vel post, secundùm ꝙ fieri potest multis modis sicut continuò videri poterit in sequentibus.

Cap. XIV.

1 ¶ *Si res disseysita post disseysinã ad aliũ transferatur per disseysitorem unum vel plures.*

SI post disseysinã factã ab uno vel à pluribus res ad alium transferatur ad unũ vel ad plures. Ad plures autem simul vel successivè, de ꝓsona in ꝓsonã, sive de voluntate disseysitoris, sive conẽ voluntatẽ suã ꝑ disseysinã, & hoc si statim post disseysinã & sine intervallo antequã disseysitus sibi ꝑ brẽ vel ꝑ longum intervallum ꝓquisiverit ꝑ negligentiam suã, cùm cõmodè sibi ꝓquirere posset si vellet. In iis casib⁹ omnib⁹, oportet ꝙ omnes, ad quos res translata fuerit ante impetrationem, cum primis & principalib⁹ disseysitoribus in brevi nominentur, ut superi⁹ dictum est, sive ꝓpter pœnã sive ꝓpẽ restitutionẽ, alioquin non recuperabit disseysitus. Principales verò disseysitores ꝓpter factum & ꝓpter injuriam, & illi eodẽ modo ad quos res trãsferat de voluntẽ disseysitoris, si statim possessionẽ nacti fuerint de re translata post disseysinam, & ad restitutionẽ tenentur & ad pœnam, si autem post longum intervallum, aliud erit, quia illi non sunt disseysitores: quia longũ tempus eos excusat ꝓpter negligentiam disseysiti ꝑ q disseysitus amisit utramq; possessionem, vel ꝓpter negligentem ꝓsecutionem, licèt diligens fuerit impetratio ꝑ q res definit esse litigiosa. Item si statim & sine intervallo res disseysita ad alium transferatur sive de voluntate disseysitoris sive contra ꝑ disseysinam, omnes tenentur, & incidunt in assisam, & nullus poterit sine judicio disseysiri nisi hoc fiat incõtinenti, habita tñ tali distinctiõe ꝙ si ille qui ꝑ longũ temp⁹ ante impetrationẽ ingressus fuerit possessionem, si cõstiterit ꝑ juratã vel cõfessionẽ feoffatoris sui ꝙ taliter inde feoffatus fuerit, sine alio brevi & sine placito recuꝑabit excãbiũ suũ, cùm ver⁹ dñs per assisam recuperet teñtum suũ, cùm hujusmodi cõfessio vel cognitio sit quasi quoddã incidens in assisa, si p̃sens fuerit, si autẽ absens, tunc solvetur tenenti recuperare suũ quoad excãbiũ cùm talis redierit si habeat unde fiat excãbiũ. Et ꝙ tã ille (licèt disseysinam nõ fecerit) q ille principalis, qui re vera disseysitor est simul nominari debeant in brevi, & ꝙ nullus sine alio possit conveniri, ratio facit ad hoc potentissima, quia principalis disseysitor licèt disseysinam fecerit, non tñ potest rem restituere, nec ille ad quem translata est res licèt disseysinam non fecerit, potest tamen rem restituere, sed tamen sine judicio & brevi ejici non poterit, nisi gratis se ponat in assisam (ut suprà) cùm in brevi non nominetur. Si autem statim ante impetrationem vel post, in brevi nominati vel nõ nominati, de volũtate disseysitoris primi

vel

vel contra ingressi fuerint seysinā, nullū talibus cōpetit remediū de escambio, quamvis sine judicio & sine brevi ejiciantur, sive post tēpus in brevi nominati ꝑ assisam vel ꝑ officium judicis excambium consequantur, ex quo recenter ingressi sunt rem vitiosam post disseysinā, non subvenitur eis, ut suprà in alio casu, in odium disseysinæ, sed sibi ipsis ꝓspiciant dum fuerint in seysina ꝑ bre de warrantia chartæ, quia donatio valida est quantū ad disseysitorem & suum feoffatum, licèt invalida quātum ad disseysitū. Si autem res translata fuerit ad alium post diligentē impetrationem & diligentem ꝓsecutionem incontinenti sive post intervallum, non est necesse quòd fiat impetratio super illos ad quos res translata est, cùm semel fuerit impetratum, & res effecta litigiosa prædicto modo, vel postquam disseysit' statim & incontinenti post disseysinam ante rem translatam iter arripuerit versus curiam ad impetrandum cùm sic etiam effectum sit tenementum litigiosum, & sic plus est appellare facto quàm verbo, sive hoc factum fuerit statim sive post aliquod intervallum post arreptum iter, dum tamen disseysitus diligens fuerit ad impetrandum & ꝓsequendum, & ita ꝙ ei nulla imputari possit negligentia. Non oportet tales ad quos res translata fuerit post talem diligentiā, nullo habito respectu ad datam, in brevi cōprehendi, quia ex quo sciunt & scire possunt & debēt disseysitum diligentem fuisse ad impetrandū & ꝓsequendum, scire debent ꝑ consequens rem effectā esse litigiosam, & etiā ꝓpter hoc temp' non currere cont disseysitum, cū disseysitor nō extiterit, nec contemptor sui juris. Igitur ad quemcunq; res post talem diligentiā pvenerit, non cadit breve, nec oportebit iterum impetrare nec tales in brevi inserere, quia sive nominati fuerint sive nō, sive res statī trāsferatur ad eos sive post intervallum, semper tenentur ad restitutionem, nec expectari debet temp' post assisam captam nec differri judicium, quo min' statim fiat restitutio disseysito, cùm omnes sunt in culpa & disseysina, tum ꝓpter recentem translationem, tum ꝓpter rem effectam litigiosam ꝑ diligentem ꝓsecutionem, & hoc dico, quia solebant quidā differre judicium, ut dum tales essent in seysina ꝑ breve de warrantia (cùm ꝑ officium judicis nō possent) possent tamen sibi ꝓvidere ad excābium, & semper ꝓcedit assisa super eum qui tenuit tempore impetrationis vel diligentis prosecutionis. Esto etiam quòd aliquis impetraverit diligenter & propter aliquem defectum cadit primum breve, cùm fortè ineptè sit conceptum vel alio modo vitiosum ꝙ stare non possit, & disseysitus incontinenti impetrare incipiat aliud breve, si pendente impetratione secunda, postmodum sit tenementum ad alium translatum, & diligens fuerit disseysitus in impetrando & prosequendo, non valet translatio ad hoc quòd illos ad quos transfertur tenementum oportet in brevi nominare, sicut in primo casu: quia primus & principalis semper respondebit sine eis quasi præventus. Nihilominus tamen si voluerit poterit disseysitus omnes convenire. Item si disseysitus diligens fuerit in impetrando, negligens autem in prosequendo, durante negligentia per aliquod tempus, quia supprimit breve, vel alio modo non prosequitur cùm possit, per negligentiam & moram suam efficitur res non litigiosa

6 Co 10ᵇ (2 vitas computatas

litigiosa p negligentem ꝓsecutionem, quæ ab initio litigiosa fuit p diligẽtem impetrationem. Et si in tali mora, res ad aliũ translata fuerit, cadit primum breve, & oportebit aliud impetrare, & omnes tam primũ & principalem disseysitorem q illos ad quos res translata fuerit in brevi comprehendere. Si autem in omni parte intervenerit diligentia, & breve liberatũ fuerit vic. & plegii de prosequendo inventi, & disseysitores attachiati, licèt assisa statim p hoc non capiatur, & per hoc efficietur res litigiosa imperpetuum, & quantum ad disseysitores illos, & quãtũ ad suos hæredes si illi moriantur, & si res ad alium transferatur in vita eorum, non oportebit omnes nominare, ut prædictum est. Item transfertur quandoq; res ad alium non ut feoffamentum, vel ut liberum tenementum, sed ad terminum fortè annoꝝ, vel sic: videlicet donec ille ad quem transfertur perceperit inde tot vesturas, vel quandiu tenementum illud possit excoli, & bladum portare, sicut contingit in communia pasturæ ubi dominus fundi, vel ille qui se gerit pro dño cùm non sit & fecerit disseysinam, & alii communiam clamaverit, & sic cõponunt inter eos, ꝙ ille qui cõmuniam clamat, possit aliquam partẽ imbladare cum disseysitore, & disseysitus super eum qui se gerit rei dñm recuperat, recuperat versus alios qui ingressi sunt p disseysitorem ad terminũ, vel donec, ut prædictũ est, cum imbladatione licèt non nominentur in brevi: & hoc ideò dico, quia liberum tenementum non habent, nisi tantũ terminum, vel donec, & sic transit investitura cum tenemento. Secº esset si disseysitor aliis rem disseysitam daret, ad vitam vel in feodo. Donec quandoq; habet & signat tempus incertum, ut hic. s. Concedo tali talem terram vel quid tale, donec ei providero in tantum vel tam bona, vel donec sic vel sic. Si autem dicat sic, donec inde ꝓceperis tot vesturas, vel donec ita sit vel nõ sit, vel quandiu excoli possit, hoc non erit liberũ teñtum, quia conceditur ad certũ tempus & certũ terminũ. Si autẽ sic dixerit, do & cõcedo tibi tantam terrã, donec inde ꝓceperis xl. ſ. quia nescitur quanto tempore levari possunt tot libræ de tanta terra, quia terminº incertus est & indeterminatº, videtur ꝙ teñtum remaneat liberum tenementũ, donec tot libræ leventur, cùm sciri non possit nec determinari p quãtum tẽpus levari possunt nec p quot annos, sicut suprà dicitur de tot investuris, & hic determinari potest certus terminº, quia quælibet investura habet suũ annũ & unum. Contingit quãdoq; ꝙ cùm p disseysinã aliquando res ad aliũ trãslata fuerit vel non translata, disseysitũ mori, vel disseysitorẽ vel utrũq;, vel illũ ad quẽ res transl ata fuerit vel utrũq; ipsoꝝ, vel aliquẽ vel õnes, vel ãte impetrat̃ brevis vel post, & si ante, tunc fortè cùm disseysitº sibi cõmodè perquirere posset si vellet, & non perquisivit, vel cùm vellet non potuit infirmitate præpeditus, vel morte præventus, vel alio justo & legitimo interveniente impedimento, vel post impetrationem & diligentem ꝓsecutionem, ita ꝙ visus terræ factº fuit, & juratores electi. In quibus casibus omnibus subvenitur disseysito p brẽ de ingressu, secundùm formas inferiùs notandas, tam super possessionibus rerum corporalium, quàm super juribus. s. rebus incorporalibus, sicut super jure pascendi & hujusmodi, utendi fruendi.

Cap.

Cap. XV.

1 ¶ *Si res disseysita ad aliũ trãsferatur post disseysinã per disseysitorem unum vel plures.*

COntingit etiã multotiens, ꝙ ille qui facit disseysinã, rem disseysitã trãsfert ad alium, ex aliqua causa justa acquisitionis, & cùm disseysit⁹ super eum portet assisam novæ diss. ipse timens assisam, suum spoliat feoffatum, & ita ꝙ suus feoffatus sup eum portet assisam, & ita ꝙ duæ disseysinæ in unam & eandẽ concurrant psonã, & sup eundẽ disseysitorẽ; uterq; istorũ disseysitor petit restitutionem p assisam, utriq; cõpetit assisa, refert tamen cui primò fieri debeat restitutio. Et sciend' est ꝙ semper primò cognoscendum est de ultima disseysina, & posteà de prima, ut infrà apparebit p exemplũ. Sed esto ꝙ prim⁹ disseysitor cùm feoffatum suum disseysiverit, rem disseysitam restituerit vero dño primo disseysito post disseysinã antequã breve impetraverit sup ipsum, & post longum intervall' vel incontinenti, oportet eum qui ultimò disseysit⁹ est p suum feoffatorẽ, super utrunq; portare assisam. Et tunc cùm super utrunq; recuperaverit, ita evanescit prima disseysina, & primò disseysit⁹ seysinã suam nõ recuperabit, nisi p breve de ingressũ, videtur ꝙ esset iniquum, cùm uterq; superstes sit, disseysitor & primus disseysitus. Temperandum est igitur negotium ex officio judicis, ꝙ quicquid agatur remaneat seysina cum primo spoliato sive disseysito, & facta inquisitione de secunda seysina, & inquisita veritate p juratam, si constiterit feoffatum per suum feoffatorem esse spoliatum contra factum suum, faciat ei excambiũ ad valentiam, quia si per judicium recuperaret feoffatus, & secundo spoliatus contra verum dominum, si verus dominus peteret p assisam versus suũ disseysitorẽ tantùm, vel versus utrunque, obstaret ei exceptio rei judicatæ propositæ à feoffato possidente, & sic nunquam recuperaret p assisam: quod esset iniquum, nisi ita esset, quòd sua negligentia ei esse deberet damnosa. Et si contigerit, quòd tenementum cum feoffato remaneret, contra dñm proprietatis, ita sequeretur quòd primò disseysit⁹ excambium haberet rei suæ, quã de jure habere deberet in dominico, quod similiter esset iniquum, & cujuscunq; præcedat assisa vel subsequatur, semper locum habebit judicis officium, ut æquum separetur ab iniquo, & quod quidem latissimum est, & ꝙ ita fieri debeat p consilium curiæ sive p judicis officium, quod idem est ꝙ remanere debeat seysina rei disseysitæ cum vero dño, & non cum feoffato p disseysitorem. Et ꝙ excambium fieri debet feoffato, inveniri poterit in itiñ W. de Ralegh, in com̃ Mid' de termino s. T. anno regni Regis H. decimo tertio, assisa novæ disseysinæ si Johannes Calbus injustè disseysivit Emmam Duredẽt. Casus talis est. Et unde judicium positum fuit coram Rege & consilio suo. A. dedit B. servitium C. qui de eo tenuit liberè. Item B. occasione doni, quod ei factum fuit per prædictum A. de servitio ipsius C. disseysivit ipsum C. de tenemento quod idem C. tenuit in dominico, & de quo idem B. occasione illius doni nihil clamare potuit nisi tantùm servitium, & postquam idem B. tenementum illud tenuerat in manu sua per aliquod tempus, illud dedit cuidam D. post impetrationem

brevis

brevis, quod idem C. impetravit super prædictum B. qui ipsum de eodem tenito disseysivit. Et processu temporis, venit idem B. timens assisam q. prædictus C. super eum arramavit, & disseysivit ipsum D. de p̃dicto tenito, & illud restituit ipsi C. postea venit idem D. qui ultimò fuit disseysitus, & arramavit assisam novæ diff. super utrunque. Sed si D. recuperet p assisam, qualiter consuletur C. vero domino cujus fuit tenitum ab initio? & qui primò injuste fuit disseysitus: quia si D. recuperet per assisam, & C. agat de prima disseysina versus B. suum disseysitorem, vel versus utrunq; tam B. quam D. ex parte D. obstabit ei exceptio rei judicatæ, & ita vix impetrabit excambium, nisi rem propriam habere deberet in dominico. Provisum fuit corã ipso rege, q̃ antequam prædictus D. ultimò feoffatus & disseysitus recuperaret p assisam, q̃ B. warrantizaret prædicto D. & sine alio brevi p officium judicis & de consilio curiæ, donum & factum suum quod ei fecit de prædicto tenemento, & ita q̃ idem D. haberet excambium ad valentiã de tenito ipsius B. & q̃ C. teneret in pace tenitum suum. Item retento primo casu, si cũ B. disseysiverit D. & retinuerit tenitum in manu sua, & illud non restituerit ipsi C. observabitur ordo ut supradictum est, cùm uterq; tam D. quam C. portaverit assisam super ipsum B. videlicet q̃ C. primò recuperabit versus B. & B. faciet excambium ipsi D. sed cùm C. tantum sine D. & per assisam recuperaverit versus B. & D. tunc demùm assisam portet super ipsum B. non audietur sine ipso C. & quamvis B. teneatur ad pœnam propter disseysinã & propter injuriam, tamen restituere non potest sine C. Si autem tantùm super ipsum C. ipse non fecit disseysinam ipsi D. sed per judicium recuperavit ut tenitum suum proprium de quo idem B. ipsum disseysiverat. Oportet igitur de necessitate utrunq; in brevi comprehendere B. s. quia fecit disseysinã & C. quia rem detinet disseysitã, & in quo casu fiat tẽperamentum (ut suprà) q̃ C. retineat tenitum suum & B. faciat D. excambium. Item esto q̃ D. pri' agat per assisam, & recuperet versus B. & tunc velit C. agere versus B. tantũ, recuperare non poterit versus B. quia non habet q̃ restituat. Oportet igitur de necessitate utrunq; cõprehendere tam B. q̃ D. sive D. incontinenti feoffatus fuerit post primã disseysinã, sive p intervallum, & quamvis D. habeat p se exceptionẽ rei judicatæ p assisam, vel q̃ disseysinã non fecerit, ipsi C. tamen (ut suprà) sic tẽperabitur negotium, q̃ C. suum recuperabit tenitum & q̃ B. ipsi D. faciat ad excambium, & ita fiet si tenitum ad plures manus devenerit post disseysinam, q̃ primus disseysit' suum recuperabit tenementum, & ultimò feoffatus p disseysitorem, & sine judicio disseysitus recuperabit excambium. Et sive p̃sens fuerit principalis disseysitor sive absens, vocet eum tenens qui disseysinam non fecit ad warrantum sine alio brevi, & ei warrantizabit, q̃ non erit, si post b̃e impetratum translatũ fuerit tenitum ad alium, quia talis amitteret, nisi sibi p̃sequerit per breve de warrantia chartæ dum fuerit in seysina, quia ineravit in seysinam de re quæ effecta fuit litigiosa p diligentẽ impetrationẽ & diligentem p̃secutionem. Item & de eodem modo, si res ad alium statim & recenter translata fuerit ad alium post disseysinã licèt ante impetrationem, nõ habebit talis warran-

tum

tum si illum vocaverit, quia uterq; disseysitor & tenēs sunt in eadem causa damnationis. Item esto ꝙ A. dimiserit B. terrā ad terminum reddendo sibi inde C. s. per annum, posteà dedit illā terram cuidam C. tenendā in feodo, & facit ei seysinam, salvo firmario termino suo, & attornat servitium firmarii. s. illos centum solidos prædicto C. suo feoffato, & firmarius facit eidē C. servitium prædictum, post venit idem A. cùm nihil habeat nisi nudum dominium, & de facto (cùm de jure non possit) feoffeffat p̄dictum B. firmarium, & post tale feoffamentum non vult firmari⁹ solvere redditum, posteà verò prædictus C. primò feoffatus, dejicit ipsum B. firmarium & secundò feoffatum, prædictus verò B. firmarius portat assisam novæ diss. super C. primum feoffatum, non recuperabit seysinam, quia prædictus A. nullum potuit ei facere liberum tenementum, quia nullam omnino habuit seysinā, nec aliud nisi tantùm nudum dominium. De consilio tamen curiæ regis, p officium judicis, fraude detecta, vel p recognitionē in odiū circumvētionis, de terris ipsius A. providebitur ipsi B. excambium ad valentiam, sive primò feoffatus sit liber sive servus,, quamvis si servus, nullus prædictorum A. vel B. habebit exceptionem servitutis. Item esto ꝙ A. ejiciat B. & statim post disseysinam feoffeffat C. si hoc fecerit ante impetrationem, oportet utrunq; in brevi comprehendere, quia nullus sine alio respōdere poterit, licèt uterq; sit principalis disseysitor, & quia primus & principalis restituere non potest sine feoffato, nec feoffatus disseysinam fecit p se, sed simul cum feoffatore, & sic de pluribus in infinitum. Si autem post impetrationem feoffaverit, sive statim sive post intervallum fiat ut suprà. Item esto ꝙ A. ejiciat B. & C. ejiciat A. & sic quilibet alterum, & ulteri⁹ in infinitum, & postmodū A. ejiciat C. vel B. ejiciat C. incontinenti vel post intervallum, videndū erit quis primò impetraverit, & in cujus persona tenementum esse debeat in pace usq; adventum Justic. & sciendum quòd in manibus illius qui inventus fuerit seysitus tempore impetrationis ,ppter verba, ꝙ vicecom̄ faciat teñtum esse in pace usq; ad adventum Justic. Item esto, ꝙ B. sine judicio disseysivit A. post intervallum, & antequā A. transtulerit rem ad alium si A. impetraverit super B. licèt disseysitor fuerit, recuperabit : si autem gratis obtulerit disseysito, & disseysitus gratis rem oblatam ceperit ante impetrationē, bene licet, sed post impetrationem non, sine pœna. Item esto ꝙ A. primus disseysitor disseysiverit C. suum feoffatum vel suum disseysitorem, & sic restituat tenementum B. antequam C. impetraverit, C. habebit assisam super utrunq;, si res fuerit restituta ipsi B. ante impetrationē C. si autē post, sufficit si impetratum sit tantū super ipsum A. Item esto ꝙ A. cùm disseysiverit C. tenuerit teñtum in manu sua, & cum C. impetraverit sup A. & A. post impetrationē restituerit B. C. recuperabit versus utrunq;, & ita ꝙ B. nunquam postmodum audietur nisi super ,pprietate, quia rem licèt propriam, tamen contentiosum recepit, & in præjudicium C. cùm injustè inde fuerit disseysitus, & in quo casu non licuit ei rem propriam sine judicio recipere. Item esto quòd tam B. quàm C. impetraverint super ipsum A. simul, quæro cujus assisa præcedere debeat ? & secundùm quod, ad ultimam assisam erit recurren-

recurrendum. Item esto q̄ C. ultimò disseysit' negligens sit & B. prius sibi impetraverit super ipsum A. & p̄ assisam recuperaverit versus ipsum A. & C. postmodū impetraverit super utrunq;. s. A. & B. ex parte B. obstabit ei exceptio rei judicatæ, ex parte verò A. tenebit breve quoad excābium p̄ officium judicis. Si autem impetraverit tantùm super B. non valebit, quia nullam fecit disseysinam: & si tantùm super A. restituere non potest, & ideò super utrunq;. Ex præmissis igitur videtur & præsumitur, q̄ in assisa novæ diss. vocari possit warrantus, quod videtur absurdum esse, cùm in delictis non possit quis warrantum vocare, nec dominum sive autorem nominare, & cùm pœna suos tenere debeat autores, ad q̄ distinguendum, utrum intentetur querela novæ disseysinæ versus aliquem, secundùm quod pœnalis est, vel rei persecutoria tantū. Si autem secundùm quod pœnalis est, sive contra unum, sive contra plures qui principaliter fecerint disseysinam, vel feoffati fuerint recenter post disseysinam, intentetur: nunquam erit warrantus vocandus, p̄pter delictum disseysinæ. Si autem intentetur versus aliquem, in eo quod est rei persecutoria tantū: ut si aliquis feoffatus fuerit per disseysitorem p̄ longum intervallum post disseysinam, & ante brevis impetrationem, cùm talis non teneatur ad pœnam, eò quòd disseysinam nō fecit, licèt teneatur ad rei restitutionem, warrantum vocare poterit de jure, & etiam sine alio brevi, si p̄sens fuerit. s. suum feoffatorem, & statim respondere debet warrantus, etiam sine alio brevi, si autem p̄sens non fuerit in captione assisæ tunc cùm vocatus fuerit, statim summoneatur quòd sit ad warrantizandum tenementum de quo vocatus fuit ad warrantum, dum tamen tenens fuit in seysina, ad similitudinem ejus q̄ fit in assisa mortis antecessoris. Si autem uterq; absens fuerit, hoc sibi poterit feoffatus imputare. Et idē esse poterit si vocetur warrantus p̄ bṽe de ingressu post disseysinam, ubi un' illorum moritur vel tenens vel querens, vel uterq;, & ibi extinguitur pœna cum persona, ut si querens tantùm, nisi sit qui agere possit de injuria, cùm ille mortuus sit cui fuit injuriatum, qui habuit actionem quoad pœnam. Itē nec si tenens, quia cùm pœnalis sit non datur in hæredes, non magis quàm hæredibus datur sicut in præmisso casu. Nec ergo si uterq; moriatur, multo forti'. Item q̄ warrantus vocari possit, patet manifestè, ut si assisa novæ disseysinæ contra aliquem fuerit aramata, qui p̄ judicium curiæ suæ recuperaverit, si curiam suam vocaverit ad warrantum, audiri debet, & veniat recordum, quia si curia malè judicaverit, tenebitur curia ad pœnā & ipse nō, quamvis teneatur ad restitutionem. Sed objici poterit, nonne tenetur dñs ad pœnam cùm curia malè judicaverit? & ipse post judicium statim ingressus est tenementum, & ideò disseysitor cum curia? sicut alius qui ingreditur statim post disseysinam per ipsum disseysitorem & de voluntate sua, vel contra voluntatem suam per disseysinam per ipsum disseysitorem? Cum autem sic feoffatus per longum intervallum warrantum vocet, & ei fuerit per judicium vel alio modo warrantizatum, p̄ warrantiam illam jam quasi transfertur res disseysita ad personam ejus, & ita quòd ipse qui fecit disseysinam restituere poterit rem disseysitam querenti, quod ante warran-

riam

tiam non potuit,& sic liberabitur omnino feoffat⁹ & disseysitor, & idē feoffator tenebitur ad restitutionē & similiter ad pœnam disseysinæ,& ita p warrantiā oīa reducuntur ad tempus disseysinæ factæ.Et videtur q̄ sic fieri possit in omni casu,ad quēcunq; translata fuerit res post disseysinā, unū vel plures,in psonis ipsorū & similiter hæredum ipsoī, quādiu ipsæ principales psonæ duraverint. s. disseysit⁹ & disseysitor qui alienavit,cum autem unus illoī obierit, extincta est actio in eo q̄ pœnalis est. Sed cùm disseysitor tenementū ad aliū transtulerit,statim vel post intervallum viventib⁹ disseysitore & disseysito,quæritur an disseysit⁹ petere possit tenūtum,versùs tenentē p b̄re de ingressu,vivente disseysitore,sicut posset si mortuus esset,& petere restitutionē & remittere pœnā disseysinæ disseysitori,sicut posset ille qui habet actionem criminalem versùs aliquem,& in volunt ipius erit utrū velit ab initio criminaliter agere vel civiliter:non,quia si warrantus vocetur(ut p̄dictum est) sic posset esse actio pœnalis licèt civiliter intētata, quæ quidē p tale breve terminari non possit.

Cap. XVI.

1 ¶ *Audita querela rex mittat breve suum vic.de modo impetrationis brevis novæ diss. 2.Forma brevis de nova diss.3.De officio vic.cū acceperit breve.4.De visu faciendo. 5.De quibus rebus,& qualiter fieri debet visus. 6.Si de redditu proveniente de camera. 7.Si de recordo.8.Quòd multiplex potest esse divisa inter vicinos. 9.De visu faciendo. 10.De summonitione facienda disseysitoribus attachiatis.*

AUdita à superiore, ad quem pertinet vim & injuriam ꝓpulsare, & ad quem recurritur de necessitate,querela:transmittet breve suum vic.in quo continebitur tam nomen querentis,quàm ejus de quo queritur,sive sit unus vel plures,& forma querelæ,secundùm quod ei facta fuerit qui jura tuetur,in hæc verba. ¶ 2.Rex vic.salutem. Questus est nobis talis,q talis injustè & sine judicio disseysivit eum de libero tenemēto suo in tali villa post ultimum redditum dñi regis de Brittannia in Angliam.Et ideò tibi p̄cipimus,quòd si prædictus talis fecerit te securum de clamore suo ꝓsequendo, tunc facias tenementum illud reseysiri de catallis quæ in ipso capta fuerint, & ipsum tenementum cum catallis esse in pace, usq; ad primam assisam cū justitiarii nostri ad partes illas venerint. Et interim facias duodecem liberos & legales homines de visneto illo videre tenementum illud, & nomina illorum imbreviari. Et summoneas eos per bonos summonitores,quod sint ad primam assisam coram præfatis justitiariis nostris, parati inde facere recognitionem, & pone per vadium & salvos plegios prædictum talem vel ballivum suum, si ipse inventus non fuerit, quòd tunc sit ibi auditurus recognitionem illam, & habeas ibi summonitorum nomina, plegios, & hoc breve Teste &c. Facta autem taliter impetratione, secundùm quod prædictum est,statim & sine mora tradatur breve vic. ne per negligentiam,& min⁹ diligentem ꝓsecutionem,efficiatur res non litigiosa, quæ ab initio litigiosa facta fuit per diligentem impetrationem.¶ 3.Officium verò vic.est, cùm breve receperit,in principio plegios de prosequendo recipere à querente,

rente, sive unus fuerit querens sive plures, nisi in curia dñi regis fortè plegios invenerit, vel fidē dederit ꝑ paupertate, secundum quod in brevi continebitur. Ab uno autem recipiat duos plegios ad min°, qui sufficientes sunt ad misericordiam dñi regis solvendam, si querens fortè se retraxerit, vel nō fuerit ꝑsecut°, & tales etiam recipiat qui sufficiant ad misericordiā, ita ꝙ nō oporteat seipsum ꝑ aliis de misericordia respondere. Si autem vir & uxor sint querentes, sufficit si illi duo duos plegios sufficientes inveniant, ꝑpter unicum jus quod habent, & quia sunt una caro quamvis diversæ animæ & una erit misericordia, sive unus eorum vel ambo se retrahant vel non sequantur, & quia defalta unius ipsorum in personam utriusq; redundabit. Idem erit (ut videtur) de pluribus unam disseysinam & injuriam ꝑsequentibus in communi, cùm sint quasi unum corpus, & ideò unica sufficit securitas ꝑ duos plegios, secundùm quosdam, quia si onere satisdationum gravarentur, ita cogerentur a prosecutione sui juris desistere. Tutius tamen est (secundùm alios) quòd quilibet eorum duos plegios inveniat si possit. Item ad officium ejus pertinet, quòd faciat tenementum reseysiri de catallis &c. quod hodie aliter observatur, quia querens omnia damna post captionem assisæ recuperabit, per sacramentum recognitorum declaranda, ut inferiùs dicetur. Itē ꝙ teñtum faciat esse in pace, videlicet ꝙ non permittat disseysitorem rem disseysitam ad alium transferre, vel querentem sine judicio seysinam sibi usurpare, usq; ad primam assisam &c. Et unde si quis rem ita effectam litigiosam per impetrationem, aliquo modo, vel per disseys. vel ex aliqua causa acquisitionis ingressus fuerit, illā sine brevi restituet vero dño, sine regressu habendo versus suum feoffatorem, nisi sibi ꝑspexerit ꝑ breve de warrantia dum fuerit in seysina. Item ꝙ in eodem statu remaneat, quòd injuria non crescat, nec res deterioretur vel vastetur, quamvis eam meliorare liceat. Item quòd blada nondum matura non amoveantur, quamvis possit matura amovere ille qui possidet, & alius damna consequatur si optinuerit. ¶ 4. Item ad ipsum pertinet, quòd in præsentia partium (si velint intersesse) eligere faciat & cōvenire duodecem liberos & legales homines de visneto illo ut in adventu justitiariorum facere possunt recognitionem, quos etiam statim mittat ad videndum teñtum illud, & nomina eorum faciat imbreviari, & non solum ab uno vel à duobus, sed etiam ab omnib° si fieri posset, vel etiam septem ad min°, quia per pauciores assisa capi non poterit, licèt possit per plures quàm duodecem ex aliqua justa causa. Necesse est enim quòd fiat visus de tenemēto à juratoribus, ut certa res dedœi possit in judicium, & ꝙ juratores verum & certum facere possunt sacramētum, & ꝙ ꝑinde possit justitiari° justum ꝑferre judicium. ¶ 5. Videre autē debent juratores quale sit tenementū, & quid, & quantū, quale videlicet, utrū terra vel redditus, & utrum res sacra vel prophana. Item privatum vel commune, ut infrà. Item quantum querens posuerit in visu suo, quia si querens posuerit in visū suo plus quàm illud de quo fuerit disseysitus, cadit in misericordiam pro superdemanda, si autem minus, non. Et eodem modo in assisa mortis antecessoris observetur, ut de itinere abbatis de Rading

Kent
f. 35b

& M.

& M.de Pateshul anno regis H.quinto in com̃ Warr̃,assisa novæ diss.si W. de Ludingtõ. Quid?s.utrum terra & tenũ illud de quo facta fuerit disseysina,sive reddit⁹ sive consistat in solido vel in liquido. Et tunc videre debet tenũ de quo redditus ꝑvenerit,sive consistat in denariis sive in aliis rebus quibuscunq; numero,pondere,vel mensura.Mensura.solida vel liquida, solida,sicut in frumento,liquida,sicut in vino oleo,& hm̃i. Itẽ quantũ.s.utrũ plus vel minus. Item videre debent in quo tenũtum sit, & in qua villa, & in quo loco,& in qua parte loci,& intẽ quos fines & quos terminos tenũtum cõtineatur, ut si de numero acrarum vel virgatarũ dubitetur, ut ad minus si quantitatem rei distinguere non possunt,ꝙ dicere possunt certum vel circiter,vel saltẽ infra quas metas tenũtum contineatur. Itẽ si de loco constiterit, nesciunt tamen qua parte loci ,cùm ad seysinã faciendam, sufficit si in quacunq; parte loci fiat seysina, & si in qua parte constiterit, sed tamen nesciant determinare fines tenti tamen sufficit si fiat seysina ad quantitatẽ dicti juratorum ꝑ rationabilem mensurã.Item si de com̃ constare non possit,cadit assisa novæ disseysinæ in ꝓambulationem per illud idem breve de nova diss. Si autem redditus,tunc fiat juratoribus visus de tenemento unde redditus ꝑvenit. Item si cõmunia pasturæ, tunc fiat visus de tenũto in quo petitur cõmunia,& similiter de tenũto ad quod dicitur ꝑtinere. ¶ 6. Si autẽ redditus fieri debeat de camera imperpetuũ vel ad tempus, non potest fieri visus de aliquo tenũto.Et ideò assisa locũ non habet,cùm hm̃i redditus non fit tenũtum,sed alia actione opus erit, & hoc sive redditus ꝑveniat ex camera tantũ,vel ex tenũto aliquo,sed non ꝑ manũ illi⁹ qui tenet tenũtum,sed ꝑ manus donatoris,quod idem erit quod de camera.Si autem ꝑ man⁹ tenentis fieri debeat solutio & immediatè de certo tenemento,si cessatum fuerit,&cũ locum non habeat districtio,locũ habebit assisa in defectũ districtionis. Et eodem modo si ex aliquo certo tenemento concedatur reddit⁹,plus vel minus,ut si aliquis ex aliquo manerio suo concesserit alicui ꝑ annũ & in feodo decem libras cum districtione vel sine.Et si cũ districtione,aut est sufficiẽs aut non est sufficiens : si autem sufficiens, teneat se ad districtionem ille cui reddit⁹ debetur.Si autem omnino nulla vel min⁹ sufficiens,locũ habebit assisa ꝓpter defectum districtionis,ex quo redditus provenit ex certo tenũto,& quia ibi deficit districtio,locum habebit assisa. ¶ 7. Item in visu faciendo,si visus fieri debeat de corrodio, quæro si talis possit facere visum juratoribus de aliquo tenũto? etiam,ut videtur prima facie,quia prioratus sive abbatia vel alia domus,est quasi tenementũ de quo talis redditus provenire debet,unde videtur quòd sufficit si visus fiat de Abbatia, sicut de aliis tenũtis de quibus redditus provenit, sicut de domo privata, sed revera hm̃i Abbatia & Prioratus,non sunt tenementa alicujus singularis personæ, cũ sint sacra & religiosa,& in bonis Dei,& non alicujus hominis privati, vel singularis personæ,& hujusmodi præstatio est quasi ꝓstatio de camera,& unde nulla districtio, & ideo cùm hujusmodi corodia sint quasi spiritualia, sive spiritualibus annexa,non est recurrendum (si detineatur)ad forũ seculare, & quoniã in hujusmodi corodiis committi poterit simonia, ideo ad forum

 ecclesiasticũ

ecclesiasticum recurratur, ut negotium ibi terminetur, quia ibi fieri possit cognitio de simonia. Itē cùm disseysitus fecerit visum juratoribus, videre debent juratores utrū tenūtum proprium sit vel commune, ut si commune sit inter cohæredes participes, vel vicinos, fiat visus de toto, tenendum in cōmuni, à quocunq; particeps fuerit disseysitus. Item utrum sit commune, sicut divisæ, quæ distinguunt & terminant fines agrorum, sive sit arbor vel fossatum vel lapis, vel quid tale. ¶ 8. Et sciendū quòd multiplex potest esse divisa inter vicinos quæ dividunt dominia & distinguunt fines agrorum. Inprimis sicut regia via, quæ communis esse non potest inter vicinos, nec ꝓpria alicujus, sed ipsius dñi regis, & quasi res sacra, & qui aliquid inde occupaverit excedendo fines & terminos terræ suæ, dicitur feciſſe purpresturam super ipsum regem. Idem etiam dici poterit de via militari quæ publica dici poterit, & ducit ad mare, & ad portus, & quandoq; ad mercata. Itē fit divisa de consensu vicinorum ex eorum terra, & est talis divisa communis inter eos vicinos, ex quorum terris fuerit coadjuvata, & unde tenūtum illud coadjuvatum dicitur commune inter eos, ita ꝙ nullus dñs habet per se sed in communi. Et eodem modo si terra fuerit conjecta de communi cōsensu vicinorum ut fiat fossatum, vel murus ex communi tenemento: & dicitur divisa, eò quòd dividit agros & tenementa. Aqua verò currens non dicitur divisa, nisi quamdiu suum rectum cursum tenuerit, & cum alveum mutaverit, desinit esse divisa. Item divisa poterit esse lapis finalis, vel lignum, & hæc omnia communia sunt vicinorum, sed non alicujus eorum ꝓpria, ut infrà. ¶ 9. Item videre debent utrum tenūtum fuerit sacrum & Deo dedicatum, vel quasi sacrum, sicut publicum, vel universitatis, ut stadium, theatrum, muri, & portæ civitatum, non poterit quis tenūtum liberē facere, sicut de redditu qui provenit ex re sacra. Abbatia verò sive priorat⁹ sunt res sacræ, & solummodo in bonis Dei, & non in bonis alicujus privatæ personæ. Igitur cùm hujusmodi domus religiosæ res sacræ sint, non poterit quis convertere aliquid in usus privatorum, & facere de re sacra rem non sacram sive ꝓphanam, ita ꝙ ex re sacra quæ Deo ꝑ Pontifices dedicata est, possit quis habere liberum tenūtum, & ideò nulla assisa novæ diss. sed antequam res Deo dedicata esset, & sacrata, bene posset fundator excepisse & retinuisse sibi liberationes & hospitia, & hujusmodi, & ita hujusmodi nūquam fuerunt sacra, nec poterit redditus ꝓveniens de re sacra, magis esse alicujus liberum tenementum scilicet alicujus privatæ personæ, quā ipsa res de qua ꝓvenit. Item non poterit liberum tenementum redditus esse ꝑsonalis qui debetur, ut pertinens ad aliquā rē ratione cujus petitur, & tamē non poterit habere redditum nisi habeat ipsam rem, cui & propter quam debetur: ut si quis habuerit hundredum aliquod, & sunt qui dant redditum ne sequantur, & quia ille redditus non provenit ex aliquo tenemento nec ratione alicujus tenementi, nec juratores visum facere possunt de aliquo tenemento. Item sicut oportet visum facere de tenemento de quo redditus provenerit, ita videre debet tenementum propter quod præstatur redditus, ut si quis certum redditum constituerit alicui de camera sua & hæredū

suorum

suorum, ut aquam ducere possit per fundum suum, si talis aquam duxerit vel non duxerit. Item si redditum constituerit quis eodem modo, ut habeat in alieno jus pascendi vel eundi vel aliud quid tale faciendi, sive alius aquam duxerit, vel paverit, vel diverterit, vel aliquid tale fecerit vel non, semper tamen debetur redditus, & pro redditu servitus, unde si aliquis ipsorum contrahentium recedere voluerit à contractu, tamen alius ubi voluerit non recedet, & unde si ille qui servitutem concesserit redditum percipere noluerit, nihilominus tamen debetur servitus, & jus eundi, aquamve ducendi & jus pascendi. Si autem servitus concedatur, & redditus denegetur vel detineatur, nec sit locus vel tenementum ubi districtio fieri possit, locus erit assisæ novæ disseysinæ quasi de libero tenemento. Et si nõ sit tenementum de quo redditus provenerit, & de quo visus fieri possit, tamen sufficit si fiat visus de tenemento propter quod debetur redditus, & quia si fieret districtio in servitute debita, verbi gratia. Ut si constitueretur redditus quod ducere posset quis aquam per fundum alienum, & cessatum esset in redditu solvendo, non posset ille cujus fundus esset, pro districtione facienda aquam divertere vel diminuere, quo minus cursum suum debitum haberet & statutum, quin faceret disseysinam ei cui servitus deberetur, nisi ita conveniret in constitutione servitutis. Durum esset & iniquum quòd unus haberet cursum & alius de redditu sine aliquo regressu fraudaretur: competit ei igitur assisa novæ disseysinæ ratione prædicta, & eò quòd deficit districtio, & fiat visus de tenemento propter quod debetur non de quo redditus provenit, quod fieri non poterit, sed propter quod redditus debetur à vicino. Sed hoc locum habet, ubi ille cui servitus constituta fuit non curat ulteriùs aquam ducere, quia semper remanet tenens licèt aquam ducere nolit. Melius tamen est quòd fiat districtio pro redditu tali modo quo fiat summonitio, & quòd per judicium capiatur aqua in manum domini simpliciter sine aliqua mutatione vel diversione, & qui si tunc non venerit nec satisfecerit de redditu, capiatur ex secundo decreto & adjudicetur domino suo sic, quòd illam divertere poterit donec ei satisfactum fuerit de redditu, & quòd semper paratus sit restituere cùm ei fuerit satisfactum. Item si fiat aliquid in fundo alicujus quod vicino noceat injustè, ut si fossatum vel murus levetur vel prosternatur injustè, vel aliud quiddam fiat ad nocumentum injustum vel injuriosum, non solùm sufficit videre tenementum quod nocet, sed etiam illud cui nocitum est. Item si jus eundi vel pascendi debeatur vel aliud tale, non solùm sufficit visum facere de tenemento in quo jus illud constituitur, sed etiam illud ad quod jus pertinet. Unde oportet videre tenementum ubi pastura est, & tenementum ad quod pertinet pastura. Si autem nesciat ille qui queritur vel non possit tenementum designare, secundùm quod prædictum est, qualitatem, nec quantitatem, locum, nec comitatum, nec villam, nec aliud certum, nihil dare possint querenti per assisam, sed cadit omnino breve quantum ad assisam. Et cadit quandoquè in perambulationem coram justitiariis ex consensu partium, ut si dissensio

habeatur de finibus & terminis terræ,com̃,vel fundorum,vel locorũ,vel in qua parte,cùm habebit assisam in aliqua parte, nec in meliori nec in pejori nec in posteriori,quia jus respicit æquitatem. Si autem querens locum designaverit, sed in qua parte loci nesciat designare, sufficit si in aliquo loco habeat seysinam p̃ sacramentum juratorum. Si autem de certa parte loci constiterit, sed nesciat querens fines & terminos distinguere, eò quòd termini & lapides finales amoti sunt fortè,tunc ei assignabitur tantũ, quantũ juratores crediderint ipsum esse disseysitum,quia etsi justitiarii sem̃p certũ reddere non possint judicium,eò quòd de incerta re agitur apud illos, tamẽ hoc facere debent quantũ eis fuerit possibile.Sunt autem quidam juratores qui sine visu faciunt sacramentum,& ita jurare debent q̃ veritatem dicent secundùm conscientiam suam,salvo visu in modum juratæ : Sed tamen de talibus distinguendum erit,utrum ab initio electi fuerint p̃ vic.vel p̃ ballivum & præceptum fuerit ut visum facerent, & ipsi hoc facere contẽpserunt,& ita q̃ de negligentia nullam habuerint excusationem:in quo casu & si de hoc convicti fuerint q̃ p̃ negligentiam hoc fecerint & contemptum, graviter amercienter.Et si contingat quòd de perjurio in assisa facta convincantur,pœnam non evadent convictorum nec quantũ ad infamiam nec quantũ ad pœnam,quia magis delinquunt q̃ alii juratores p̃ contemptum. Et ideò æqualis pœna eis infligitur cùm de jure major ꝓpter contemptum esset eis infligenda,& hoc suæ imputare poterunt negligentiæ. Si vero non sunt pri⁹ electi sed loco aliorum,qui non veniunt fortè,vel si venerint certa ratione recusantur eò q̃ inutiles sunt vel alio modo substituuntur, tunc videndum est utrum fuerint de proximo vicineto, vel longè à remotis alibi assumptis, & utrum verisimile sit vel præsumi possit q̃ veritatem nesciant vel ignorent.Si autẽ p̃sumi possit q̃ veritatẽ sciverint de facto,secundùm q̃ res se habet, de loco tamen & quantitate rei dubitaverint, quoad hoc ultimum excusantur,quia visum nõ fecerunt de teñto. Si autem in narratione facti & veritatis mentiti fuerint scienter,non excusantur in hoc,quantũ ad pœnam convictorum,sed vix quantũ ad infamiã, & ꝓ eo q̃ visum non fecerint excusantur.Si autem longè à remotis assumpti fuerint ꝓpter defectũ aliorum,& ita q̃ præsumi possit q̃ veritatem ignorent, excusantur quantũ ad pœnam & quantũ ad infamiam, quia visum non fecerunt, & similiter quia à remotis assumpti sunt,& in veritate errare possunt,& ideò non mentiuntur neq; se pejerant,quia contra conscientiam non vadunt, nec cõsentit qui errat. Sunt etiã qui jurant omnino sine visu in modũ juratæ, q̃ esse non debet ut alibi ? ut, esto q̃ assisa capi debeat in modũ assisæ cùm nihil excipiatur cont̃ assisam corã justit. nec sit ratio quare cadere debeat in juratã, & cùm omnes juratores electi sint in ipsa curia coram just. cùm citò recessuri sunt & quasi ex improviso dicere debeant veritatem,cùm visus de tenemento eis non fiat,nec sciverint utrum aliquid dare debeant querenti plus vel min⁹, vel totum auferre, nec sit locus convictioni, periculosum erit querenti & tenenti quòd procedat negotium sub jurata, & etiam magis erit periculosum juratoribus propter alieni compendii lucrum anceps

subire

iubire ꝑjurium. Quòd autem assisa capietur in modū assisæ, hoc stare non poterit aliqua ratione, quia primus jurare non potest salvo visu ꝓpter verba in sacramento exponenda, quia jurabit ꝙ dicet veritatem de tento de quo sic visum fecit ꝑ præceptum dñi regis, sed nullum tentum vidit, nec ꝑ præceptum dñi regis nec sine, igitur de nullo tento quod viderit dicere poterit veritatem, quia nullum tale tentum vidit, & ideò si ita juraverint juratores, pejerant manifestè, quia non convenit sacramentū cum veritate. s. de tento unde visum non fecerint. Si autem ita juraverint. s. de tento de quo visum fecerint, & postea in fine (salvo visu) non valet, quia sic erunt sibi ipsis cõtrarii. Quòd autem assisa capi debeat in modum juratæ sine causa manifesta non video rationem. Sed quid si fuerit in assisa inter partes disputatum, & ꝙ ꝑ incidentem quæstionem de consensu partium vertatur assisa in juratam ? bene procedet jurata etiam sine visu. ¶ 10. Item cùm vic. disseysitores attachiaverit ꝙ sint in adventu justit. sive justitiarii qui constituti fuerint ad omnia placita generaliter sive ad quædam specialiter, sicut ad assisas novæ disseysinæ & mortis antecessoris capiendas, & gaolas deliberandas vel ad aliquā assisam specialiter, sicut sunt quatuor milites de cõi, vel unus justitiarius specialiter transmissus à latere regis, ꝙ assumptis tecum &c. secũdum ꝙ suprà dictum est in principio de civilibus actionibus sive criminalibus. Quæritur an tales attachiati ante adventum justit. rationabilem habere debeant summonitionem quindenæ ? & est verum ꝙ non, quia sive quindenam habuerit sive min⁹ spacium, diem causare non poterunt, quia sive venerit sive non, capienda erit assisa, & quia tantū operatur eorum absentia quantū præsentia. Nec injuria disseysinæ essonium habebit, nec longas inducias, nec judiciorum solennitates, quia viribus & sine judicio fecerunt disseysinam, quod est manifestè contra justitiam & pacem domini regis. Item si per se venire non possint, possunt tamen venire per ballivos suos, & etiam per amicos suos qui verba ꝓ eis faciant, & quorum responsio admittetur ad instructionem juratorum, & etiam declinandam assisam. Cognoscere autem non possunt disseysinam nec paciſci, nec remittere, sicut inferi⁹ dicetur.

Cap. XVII.

1 ¶ *Si disseysitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilem summonitionem. & de modo recedendi, sive retrahendi se de placito. 2. Casus de Priore de Kynelworth & Waltero de Insula.*

IN adventu autem justitiariorum si nullus venerit nec querens, nec ille de quo queritur, tunc erit assisa quasi vacua & omnes plegii sui erunt in misericordia. Si autem ille de quo queritur venerit, & querens non, plegii & querens erunt in misericordia, & ille de quo queritur recedet sine die, nisi querens se velit essoniare, quod bene ei licebit, sed querens ad aliud breve consimile si voluerit recuperabit. Si autem querens venerit, & alius non, plegii de attachiamento erunt in misericordia, & ipse similiter si fuerit attachiatus, & capietur assisa per defaltam ut infrà. Si autem nulla pars venerit, nec querens nec ille de quo queritur, ꝑ judicium curiæ quieti recedant

venerit, nec querens ille de quo queritur, p judicium curiæ quiete recedat, & omnes in misericordia, scilicet principales psonæ & plegii. Item in adventu justit. aut omnes veniũt tam querens quã ille de quo queritur, secundꝫ ꝙ fuerint unus vel plures, quo casu, statim ꝓcedatur ad assisam, nisi forte de gratia justit. in casu licito velint tranfigere vel paciſci. In quibusdã verò casibus nihil aliud erit, nisi ꝙ querens se retrahat, vel ille de quo queritur cognoscat disseysinam. Et qui se ita in principio sine aliqua causa justa simpliciter retraxerit, sive in assisa disseysinæ, sive in alia quacunq; assisa vel placito, nunquam ad consimile breve recuperabit. Si autẽ incepta fuerit assisa vel placitum quodcunq; & error fortè fuerit in impetratione, ita ꝙ breve stare non possit, sed cadit tanquam vitiosum, sive querens dicat ꝙ sequi noluerit breve illud, vel se simpliciter retrahat, vel licentiã recedendi petat, vel alio quocunq; modo, ad aliud breve recuperare poterit ꝙ non sit vitiosum, quia ad actionem non respondetur, nec cõt actionem recipitur, sed cõt breve, ꝓpter vitium & errorem, & actio in se integra est & non incepta. Et unde cùm nihil in judicium deducatur nisi exceptio contra breve, si simpliciter se retrahat à brevi, non tamẽ se retrahit ab actione quæ in judicium non deducitur, nisi expresse dicat ꝙ se retrahat ab utroq;. De errore verò brevis infrà dicetur de exceptionibus, sed quicunq; & qualitercũq; se retraxerit simpliciter sive dicat, retraho me de brevi isto, vel recedo, vel nolo ampliùs sequi, vel alio modo, impunè non recedet: quia ipse & plegii sui de ꝓsequendo erunt in misericordia. Cùm autẽ petant licentiã recedẽdi & eis gratis concedatur, impunè recedẽt. Si autem bre cõpetens sit, & nihil scit ꝙ excipi poterit contra breve nec cõt psonã, si res & actio in judicium deducantur, & non sit error in quantitate rei petitæ, si tunc petat licentiam recedendi, simpliciter recedit ab utroq; & nunquã ad aliud breve cõsimile recuperabit: Item si dicat retraho me versus talem fortè, quia nihil tenet, in quo casu nihilomin' ad aliud bre recuperabit versus aliũ qui tenet, licet versus eum qui non tenuit receſſit ab utroq;. Sed esto ꝙ ille versus quem se retraxit jam de novo inceperit possidere, cõpetit contra illum cõsimile bre, non obstante exceptione ꝙ se retraxit pri', quia jam incipit cõpetere actio versus eum ubi prius non competebat. Et unde semper videndum erit utrũ se retraxerit de brevi tantùm, propter vitium brevis, vel de brevi & assisa, expresse vel tacitè, & si eadem sit persona & eadem res vel diversa: & utrũ actio pri' non competiit, quia tenens non tenuerit, & posteà competere inceperit, quia tenens de novo inceperit possidere. Sed quærendum si ꝓ primum breve posset agere, cùm jam pervenerit in eum casum à quo incipere potuit. Sed revera non, quia tempore impetrationis nulla subfuit causa impetrandi, quod perpendi poterit per datam. Illud autem locum habet infrà de exceptionibus, ubi quis excipit quòd totum non teneat, vel quòd omnino nihil. Item esto quòd aliquis se retrahat de brevi, cum tenens falsò dicat ꝙ non possideat cum possideat revera, & idem tenens aliàs conveniat ab eodẽ ꝓ consimile breve, non habebit talis tenens talẽ exceptionẽ, ꝙ se retraxer petens, in odiũ mendacii, sed sine judicio, ppt mẽdaciũ spoliãd' erit,

secundũ

secundum w. de Eborũ : vel si cum dixerit aliquando tenens in judicio quod nihil clamat in tali re, si postmodũ velit de eadẽ re versus eundẽ petentẽ defendere se per exceptionẽ, vel si ad hoc agat quod nihil petit, nisi quòd uti possit jure suo & seysina, quare alius eum inde inquietat vel impedit, non audietur, quasi sibi ipsi cõtrarius, sicut dici possit in jure advocationis, ut si quis dicat se nihil habere in jure advocationis: si postmodũ velit agere contra primã petitionem per Quare impedit, quia in hoc contrarius est sibi si dicat primò quòd nihil teneat, & postmodùm quòd ad ipsum pertinet jus præsentandi, quia simul stare non possunt in una persona & eodẽ tempore. Si autem talis qui dicebat se possidere cùm nihil possideret, & postea ex causa possidere inceperit, vel ex causa donationis vel emptionis vel fortè quia vocatus est ad warantũ, hic poterit se defendere vel ex tali nova causa agere, nec habebit exceptionẽ quod aliàs se retraxerit, cum nihil possideret. Si autem aliquis se retraxerit à judicio, ubi judiciũ erit, & à brevi non poterit agere postmodũ per consimile Itẽ si semel sit in judicio & se retraxerit de brevi de recto, postmodum ad inferiora descendere non poterit, Si autẽ tantum à brevi ubi nullum judicium bene poterit descendere ad inferiora, ubi tenens nihil tenuit vel mentitus fuit, dicendo se non tenere cùm teneret. Itẽ si quis negaverit quòd possederit, agere non poterit nec se defendere contra petentẽ cui mentitus est, ex aliquo jure vel causa præcedente mendacium, tamẽ ex causa subsequẽti benè potest. Si autem ille qui dixit quod nihil tenuit quando talis se retraxit, incipiat postmodũ defendere sicut tenens & petat judicium de petente, qui dicat se possidere, si ipse sit in possessione, ex quo tunc petiit, quia propter hoc quod petiit dixit se esse extra possessionẽ, non minus valebit sua responsio propter mendacium, verbi gratia. ¶ 2. Esto quòd aliquis dicat se jus habere in aliqua advocatione, & ei petenti per breve de recto respondeat tenens quod advocationẽ non teneat sed alius talis, & qd nihil iuris clamat in eadem, & petens sic retraxerit se à brevi, & non perquisiverit sibi versus eum, de quo dicitur quòd sit in seysina, sive hoc verum sit sive non, saltem ad convincendum mendacium excipientis, si postea contingat eccleſiam illam vacare, & uterque istorum præsentaverit, tam ille qui se retraxerit, quàm ille qui dicebat se nihil tenere, neuter eorum aliquid consequatur (ut videtur) petens, quia per hoc quod petiit dicebat se esse extra possessionẽ, & postea se retraxerit, & nihil sibi postmodũ perquisivit. De tenente ergo videndum, utrum mentitus fuit excipiendo, vel verum dixit, si verum, & ille qui revera tunc tenuit ius suum postmodũ ei recognovit & remisit, vel fortè ei præsentanti non cõtradixit: valet præsentatio tenentis, si autem mentitus fuit, adhuc valet præsentatio tenentis, & remanet mendacium impunitũ, eo quòd nullus fuit prosecutus ad illud mendacium convincendum, & sic de novo incipiat petens agere, si confidat de iure. Si autẽ ille de quo queritur præsens disseysinã cognoverit, mittendus est à gaolæ, eo quòd iniuriam cognoverit, quæ est contra pacem. Præsente siquidem querente & præsentibus recognitoribus omnibus, cùm disseysitor præsens non fuerit, nec per se, nec per ballivum suum, nec per aliũ

qui pro ſe verba facere poſsit, procedet aſsiſa & recognitio per defaltam, quia nulli parcendum eſt in hac parte, majori nec minori, nec differenda erit aſsiſa pro aliquo, nec etiam ipſe rex eſſet expectandus ſi in veniendo eſſet ad portam. In iſto tamen caſu erit querens diligenter examinandus, & juratores diligentiſsimè inſtruendi ad veritatem dicendam, cùm ille ſuper quem venit aſsiſa (ſi præſens eſſet) excipere poſſet contra aſsiſam, & dicere quare remaneret, & ideo querens diligenter examinand' eſt quod doceat diligenter, qualiter ſit ſuum liberũ tenementũ, & quem ingreſſum habuerit in tenementum illud, ſecundum quod inferius plenius dicetur de interrogationib' à juſtitiariis faciendis. Et quo caſu, ſi juratores malè juraverint, convincendi ſunt de perjurio, ſive male juraverint de articulis aſsiſæ, ſive de circumſtantiis quæ aſsiſam non tangunt, quia capitur aſsiſa in modum aſsiſæ & non juratæ de partium conſenſu.

c. 1 ¶ *De interrogationibus faciendis cum partes comparaverint in judicio, & de officio Juſtic. in hujuſmodi placito.* 2. *Item de interrogationibus faciendis.* Cap. 18.

PArtibus autem in judicio comparentibus, & audito brevi per quod judex habeat cognitionem, & confirmata perſona ejus, audito brevi & querela, oportet inquirere imprimis à quærente ſi habeat querelam, quod poſsit eſſe pars in judicio, & ideo videndum eſt de officio juſticiarii. Officium autem ejus eſt, diligenter cauſam examinare, & non ſolum diligenter, imo diligentiſsimè, ſecundum illud beati Job, qui dixit, Cauſam quam ignorabam diligentiſsime examinabam. Interrogare enim debet partes, tam actoris quam rei, actoris, i. petentis vel querentis de jure ſive querela ut ſciri poſsit per hæc ſi habeat actionem vel querelam, & etiam ut per hoc ſciri poſsit utrum recognitio procedere debeat in modum aſsiſæ vel juratæ. Inprimis de quo tenemento. Item interrogare debet illum de quo queritur, ut ſcire poſsit an ei cõpetat exceptio & qualis, & ſi actio realis fuerit, oportet docere petentẽ quod ſua interſit petere, ut infra de cauſis proprietatis plenius. Eodẽ modo oportebit querentẽ oſtendere quod ſua interſit conqueri, quia non ſufficit alicui dicere quod aliquis diſſeyſiverit eum de libero tenemento ſuo ſic proponendo intenſionẽ, niſi illam fundaverit aliqua ratione probabili, vel præſumptiva: ut ſi dicat quod talis diſſeyſiverit eum de tali tenemento, quod ei deſcendit ex cauſa ſucceſsionis, vel donationis, vel ex cauſa dotis, vel ex aliqua alia juſta cauſa acquirendi, & unde fuit in ſeyſina per tantum tempus, donec ipſe (de quo queritur) eum inde injuſte diſſeyſivit, vel quod tenementum illud, qualemcunq; ingreſſum haberet, tenuit per tantum tempus quod ſine judicio non debuit diſſeyſiri. Quia cùm quis agit ut poſſeſsionem alicuius rei adipiſcatur, docere debet de iure ſuo per quod probet illam rem ad ſe pertinere, alioquin ſuccumbet, quamvis ad diſſeyſitorẽ res illa non pertineat, ut C. de edendo L. qui accuſare & C. de rei vendicatione L. penult' & V.Q.V.C.I. Itẽ qualitercũq; in ſeyſina eſſet & per qualecũq; tẽpus ſive per longũ ſive per modicũ, nõ pertinet ad illum querentẽ diſſeyſire, cùm nullum ius haberet nec iuris ſcintillam ejiciendi, nec aliquam

actio-

actionem in causa proprietatis. Et proposita sic querela & fundata, tunc demùm descendendum erit ad recognitionẽ, ut sciri possit utrum verũ sit quod proponitur vel non. Quia qualitercunq; quis fuerit in seysina sive per disseysinã sive per intrusionẽ, & sic non nomine alieno sed proprio, licet revera nil il iuris habeat quantũ ad verum dominũ: habet tamen statim & sine intervallo liberum tenementũ quantùm ad omnes qui sunt extra possessionẽ qui nihil juris habent in tenemento, ut infra de eodem. Igitur si ita nudè & in superficie procedatur (sicut quidam faciunt qui dicunt, statim audito brevi, si ille de quo queritur aliquid sciat dicere contra assisam) indiscretè agitur, quasi querela manente indiscussa; quia nescitur adhuc utrũ cõpetat assisa vel iurata, nec etiam scitur utrum ibi sit transgressio vel disseysina. Igitur sicut necesse est quòd petens doceat in causa proprietatis, quo iure petat, cùm non sufficiat per se dicere quòd ius habeat in re nisi doceat de iure: Ita non sufficit proponere querelã, nisi querens doceat ius querelæ, & quo iure ad ipsum pertineat. ¶ 2. Et ideo ut res certa in iudicium deducatur, & certi reddantur iusticiarii & instruantur iuratores, oportebit iustitiarios interrogationes facere ad cautelam. s. inprimis de quo tenemento querens fuerit disseysitus. Item de qualitate, utrũ. s. de terra vel de redditu, & si de terra inquirendũ est utrũ propria fuit vel cõmunis. Itẽ utrum publica res vel res sacra. Item si terra sive tenementũ sit hæreditas descendens vel perquisitũ, ex aliqua iusta causa acquisitionis. Item in feodo, vel ad vitã quocunq; modo, vel donec sit provisum, ita qd ad min° præsumi possit qd. possit esse suum liberum tenementum, & quamvis alienum, qd. tempus sufficiat qd. sine indicio eiici non deberet. Et ideo de tempore seysinæ quærendũ est, quicunq; fuerit in seysina, & sine iudicio disseysitus, ut frater postnat°, vel antenat°, vel bastard°, vel etiam omnino extraneus. Si autem reddit° sit, tunc inquirere oportet si reddit° ille sit, qui domino feoffatori debeatur, vel reddit° qui concedatur de aliquo tenemento annuatim percipiend°, & ut tenementi feoffato. Item utrum sit de camera tantum percipiendus ad vitam, vel in feodo de hæredib°, sine aliquo tenemento de quo debeat provenire. Item si sine tenemento, & de camera & in feodo vel ad vitam, si detur pro aliquo tenemento vel pro aliquo iure habendo, vel libertate in fundo alieno. Item inquirere oportet de quantitate tenementi, utrum sit ibi plus vel minus, ut sciri possit si plus querens posuerit in visu suo, quàm recuperare debeat per assisam, & ut sciri possit utrum recuperare debeat per assisam totum vel partem, vel omnino nihil. Item ne querens plus usurpet in seysina quàm recuperavit per assisam, quod si fecerit & inde fiat querela, declarabitur postmodum per assisam. Item inquirendum est, utrum omninò eiectus fuerit, vel quo minus uti possit seysina sua, vel quòd alius uti velit contra voluntatem suam, & sic de qualitate disseysinæ. Item inquirendum est de modo, scilicet utrum facta fuerit disseysina de nocte vel de die, utrum cum armis vel sine. Item utrum cum roberia, vel sine, & sic de singulis circumstantiis. Item inquirendum est, quamvis querens iustum non habeat initium, ut super disseysinam vel intrusionem, vel per dona-

tionem factam à non domino, de re aliena, per quantum tempus poſſederit, per longum vel per breve,& quis eum ejecerit : extraneus qui jus non habuit omnino, vel verus dominus vel feoffator ſuus, & hoc propter commodum poſſeſſoris,cùm ille qui poſſidet,licet jus non habeat, meliorem habeat conditionem,eo quòd in poſſeſſione eſt,quàm ille qui nihil juris habet & eſt extra poſſeſſionem : quia talis qui ita eſt in poſſeſſione ſtatim habet liberum tenementum erga feoffatorem ſuum & extraneas perſonas, ſine aliquo temporis intervallo, contra verum dominum non, ſine temporis intervallo,quod ſufficere poſsit pro titulo, ita quòd poſsidens ejici non poſsit ſine judicio. Item talibus non competit aliqua exceptio contra aſsiſiam, nec de tenera ſeyſina, nec de libero tenemento. Feoffatori de re aliena non competit propter factum ſuum, extraneo verò non,quia nullum jus habuit. Vero domino non propter tempus, quia poſt tempus diſſeyſivit ſine judicio. Quibus de cauſis etiam proximè prænotatis, inquirendum erit à diſſeyſitore, cùm taliter poſsidens abſque juſto initio injuſtè & ſine judicio, vel licet non injuſtè per ſe, tamen injuſtè, quia ſine judicio diſſeyſitus fuerit, qualem ingreſſum ille de quo queritur habuit in illud tenementum, ut videri poſsit utrum ei competat exceptio vel non. & ſi querens nihil docere poſsit, quòd habeat liberum tenementum, vel quod injuſtè dejiciatur, tamen oportet quòd ille de quo queritur doceat contrarium, ſcilicet quòd juſtè poſuerit ſe in ſeyſinam, & non injuſtè,ſcilicet vel cum juſto judicio,vel alio modo incidenti in cauſis prænotatis. Item ſi dicat tenens quòd juſtè & de voluntate querentis, hoc non ſufficit, quia primo poteſt de voluntate intrare, ſed poſtmodum injuſtè & contra voluntatem ſe in ſeyſina tenere multis modis, ſicut per vim ut contra conventionem.

1 ¶ *Factis interrogationibus a Iuſtic. a querente, inquirendum erit a tenente ſi aliquid ſciat dicere quare aſsiſa debeat remanere, & de captione aſsiſæ.* 2. *Exceptio contra Juratores.* 3. *De forma ſacramenti in aſsiſa novæ diſſeyſinæ.* 4. *Si Juratores ſunt ſibi invicem contrarii.* 5. *De veredicto Juratorum.* 6. *Quod ſacramentum habet in ſe tres comites.* 7. *Quæ debent reſtitui diſſeyſito* 8. *De pœna diſſeyſitoris multiplic.* 9. *Qualiter juſtic. inquirere debent de damnis.* *Cap.* 19.

FActis igitur interrogationibus, ut prædictum eſt, quod non eſt factuum nec præſumptuoſum, tunc primo quæratur a tenente ſi aliquid velit vel ſciat dicere, quare aſsiſa debeat remanere. Ex interrogationibus vero præcedentibus dabitur ei materia reſpondendi;ſunt tamen qui interrogant à tenente ſi aliquid ſciat dicere contra aſsiſam, quod non eſt in primis quærendum, ſic ut paulò ante dictum eſt. Et cùm ita inquiſitum fuerit, fortè non vult vel neſcit aliquid dicere quare aſsiſa debeat remanere, ſed ſtatim negando quod diſſeyſinam non fecerit ſe ponit ſimpliciter in aſsiſam, & ſic procedit aſsiſa in modum aſsiſæ, & tunc procedatur ad aſsiſam capiendam ſi juratores preſentes ſint, omnes vel pro majori parte, uſque ad ſeptem ad minus,contra quos excipi non poterit.

Si

Si autem præsentes non fuerint, differatur assisa usque ad alium diem, ut tunc veniant & procedat assisa. ¶ 2. Cum autem venerint excipi possit contra juratores multis modis. Eisdem enim modis amoveri possunt a sacramento, quibus etiam testes amoventur a testimonio. Repellitur autem a sacramento infamis scilicet qui aliâs convictus fuerit de perjurio, quia legem amittit, & ideo dicitur quod non est ulterius dignus lege, quod anglicè dicitur, **Pe ne es othes wozthe that es enes gylty of oth bzoken.** Item repellitur quis a sacramento propter inimicitiam magnam & non levem, præsentem & non illam quæ aliquando fuit, & non modo cum producitur. Item repellitur quis propter amicitiam præsentem, sicut propter odium. Item repellitur si quid juris clamaverit in re de qua jurare debet. Item repellitur servus a sacramento juratorum, & hoc simplici verbo protestantium, si fuerit in possessione servitutis. Item repellitur propter nimiam familiaritatem & non levem. Item propter consanguinitatem & affinitatem præsentem, quia fere paribus passibus incedunt, & hoc nisi eadem familiaritate vel consimili conjunctus sit alteri parti.

Idem verò dici poterit supra de amicitia, familiaritate, & inimicitia. Item repellitur si fuerit cum eo p̃ quo jurare debet cõmensalis, vel de ejus familia. Item si sit ita sub ejus potestate, quod sibi possit imperari, vel noceri, vel hujusmodi, vt si in domigerio vel ita sub ejus manu, quod possit per eum in aliquo gravari, vel ratione sectarũ, servitiorum vel cõsuetudinum. Item si iurator, vel aliqua partium sint in eadẽ causâ vel consimili. Item repellitur si fuerit cõsiliarius alicujus partis, vel advocatus. Item notandum, quod causę suspicionum quandoq̃ præsentes sunt, quandoq̃ præteritę, & ea quæ fuit & non est, locum nõ habet: Quia præsens causa debet allegari & probari, præterita autem non; quia quæ fuit non est, & ideo locum non habet, nec probari debet. Item causa non sufficit quæ dudum fuerat, nisi præsens fuerit vel recens, scilicet ante hesternum diẽ vel nudiûs tertiûs jurator & aliqua partiũ inimici erant, & licet modo non sunt, tamen ista causa rẽcusationis probabilis est propter recentiã. Plures autẽ alię sunt causę recusandi juratores, de quibus ad præsens non recolo, sed quę jam enumeratę sunt sufficiant exempli causa. Et sciendum quod si semel de cõsensu partium eligantur ulteriùs recusari non possunt nisi ex nova & recenti causâ superveniente. ¶ 3. Cum autem partes in juratores consenserint, tunc procedit assisa, & statim jurare debent in hac forma. & primus per hæc verba. Hoc auditis justiciarii, quod veritatẽ dicã de assisâ ista, & de tenemẽto de quo visum feci p̃ præceptum Domini Regis, vel sic: de tenemento unde talis redditus p̃venit. Item si fuerit cõmunia pasturæ tunc sic. De pastura & tenemento vel tenementis unde visum feci. Item si aliquid fiat ad nocumentũ in fundo unius quod noceat fundo alterius ut si murus leveẽ, tunc dicatur primò de eo quod nocet, & postea de tenemento cui nocitum est, sic: de muro & tenemẽto vel hujusmodi unde visũ feci &c. Et ita generaliter de omnibus, ratione quorũ capiunt assisę principaliter, & tunc: & p̃ nihilo omittã, quin veritatem dicã, sic me Deus adjuvet & hęc sancta. Et postea

omnes alii Juratores jurabunt per ordinem, quilibet p se & hoc modo, Tale sacrāmtum quale ille talis primus hic juravit, tenebo ex parte mea, sic me Deus adjuvet & hęc Sancta, &c. Et notandum q̄ possunt plures assisæ capi sub uno & eodem sacrāmto, sicut plures novę disseysinę de tenemto, et tunc sic. s. q̄ veritatem dicā de assisis istis & tenementis, de quibus visum feci. Item de assisis istis & tenementis, et similiter de tenemento unde talis redditus p̄venit. Item si cōmunia pasturæ adiungatur, tunc sic: de talibus tenementis, & cōmunia pasturæ, & tenemento, de quibus visum feci, &c. Item si nocumtum adiungatur, tunc repetitis omnibus ut supra, dicatur: de fossato, muro, vel haya, & huiusmodi, et de tenemtis, unde visum feci, &c. Et sic fiat de omnibus aliis assisis, sicut ultimę præsentationis, Mortis antecessoris, et aliis. Item sicut plures disseysinę terminari possunt p̄ unā juratam vel p̄ plures, ita possunt plures disseysinę surgere ex uno facto, & terminari p̄ unam assisam vel p̄ plures, ut infra. Facto autem sacrāmto, ut prędictum est, tunc legat prothonotarius virtutē brīvis ad instructionem Juratoř, hoc modo: Vos dicetis p̄ sacrāmtum q̄ feciſtis, si talis N. injustè et sine iudicio disseysivit talem N. de libero tenemto suo in tali villa post ultimum reditum Regis H. &c. vel non. Nihil autem dicent Justiciarii in hoc casu ad instructionem Juratoř, quia nihil dicitur vel excipitur ab initio cōtra assisam. Facto autem sic sacrāmto, recedāt Juratores in aliquē locū secretum, et habeant adinvicem inter se colloquium de hoc q̄ eis iniungitur faciendum, ad quos etiam nullus habeat accessum nec cum eis colloquium, donec suum dixerunt veredictum, nec ipsi signo vel verbo alicui manifestent quod fuerit ab eis dicendum. ¶ 4. Contingit etiam multotiens q̄ Juratores in veritate dicenda sunt sibi contrarii, ita quod in unam declinare non possunt sententiam, Quo casu, de consilio curiæ assortietur assisa, ita q̄ apponantur alii iuxta numerum maioris partis quę dissenserit, vel saltem quatuor vel sex, et adiungantur aliis, vel etiam p̄ seipsos sine aliis de veritate discutiāt & iudicent, et p̄ se respondeāt, et eorum veredictum allocabitur, et tenebit cum quibus ipsi convenerint; sed alii p̄pter hoc non erunt convicti, sed quasi p̄ transgressione amerciādi, quia adhuc bene potent esse q̄ ipsi veritatem dixerint et alii mendacium, qui adhuc convinci poterunt de periurio. Cum autē post sacramentum suum dixerint veredictum suum sive p̄ una parte sive p̄ alia, secundùm eorum dictum proferetur iudicium, nisi aliquid dixerint obscurum, propter quod Justiciarii inducantur ad examinandum, & vel adiudicabitur seysina querenti, vel ipse tenens quietus recedat cum seysina sua: Et aliquando contingit quod utraque pars in misericordia remanebit vel una tantum. Et eodem modo plures nominati disseysitores quidam cadunt in pœnam disseysinæ et quidam quieti recedent. Et si pro tenente dixerint, querens tantum in misericordia & non plegii, quia prosecutus est, licet iudicium habuerit contrarium. Possunt etiam recognitores totam rei veritatem brevibus & paucis verbis Justiciariis exponere, si omnia plana sunt & apta, & nihil in obscuro. Sed si talis oriatur dubitatio vel obscuritas, quod solutio difficilis existat, tunc cogantur, ea quæ obscura

ſcura ſunt manifeſtiùs & apertiùs declarare,ſi hoc eis ſit poſſibile,& Juſticiarii ſecundùm dicta eorum procedunt ad judicium. Sed ſi illud obſcurum vel dubium declarare non poſſunt aliquo modo.s. nec ipſi recognitores,nec alii qui fuerint ad hoc vocati ꝑ afforciamento,tunc tutius erit ꝙ partes inducantur ad concordiam, ſi fieri poſſit, vel ponatur judicium uſque ad magnam curiam, & ibi de conſilio curiæ terminetur negotium. Si autem omnia plana ſunt quæ in recordo continentur, tunc ſecundùm eorum dicta erit procedendum,& ſi bene juraverint,ſtabitur eorum veredicto ; ſi autem malè,locus erit cõvictioni : ſi autem obſcura dixerint & dubia,ubi unica oratio duplicem habere poſſit intellectũ,vel ſi partes minus plenè fuerint exãinatæ,locus erit certificationi,ut infra dicetur. ¶ 5. Videndũ erit igitur utrũ certum dixerint vel incertũ,clarũ vel obſcurum, vel utrũ dubitaverĩt in veredicto ſuo, vel omnino ignoraverint. Item utrum dixerint aliquid cõtra ꝑſonã querentis, quare aſſiſam portare non poſſit, vel contra ꝑſonam tenentis, quare contra aſſiſam excipere non poſſit, vel quòd dicant ꝙ ꝑpter errorem in brevi ſtare non poſſit,vel reſpondent ſecundùm ea quæ eis injunguntur,& quę pertinent ad aſſiſam tantum. Si autem certum dixerint de iis quæ ꝑtinent ad aſſiſam, & non contra brẽ,tunc aut verum, aut falſum. Si verum,ſtabĩt eorum veredicto,nec erit timenda convictio : Si autẽ falſum,tũc aut ſcienter aut ignoranter : ſi ſcienter,cõmittunt ꝑjurium,ſi autem ignoranter, ut ſi fuerint aliquo juſto errore ducti,de gratia excuſantur. Si autem incertum dixerint, Judex examinare debet,ut de incerto faciat certum,de obſcuro clarum,de dubio verum : alioquin anceps & periculoſum erit ſacramentum, & inde ſequi poterit fatuum judicium. Si autem Juratores omninò factum ignoraverint,& nihil de veritate ſciverint,adiungant eis alii qui ſciverint veritatem. Si autem nec adhuc ſciri poſſit veritas, tunc dicere oportebit de credulitate & de conſcientia ad minus. Et in quo caſu non committunt perjurium, quia contra conſcientiam non vadunt,ut infra pleniùs dicetur de convictionibus. Locus erit certificationi ſi minus plenè fuerint examinati,vel ſi minus plenè reſponſum ſit ad interrogata,ita ꝙ obſcura dixerint,vel ambigua,vel juſto errore decepti fuerint. Item ſi contra ꝑſonam querentis dixerint, quare non competit ei aſſiſa, vel contra ꝑſonam tenentis,ꝙ excipere non poſſit ; ſi falſò hoc dixerint,committunt perjurium, & incidunt in convictionem : quia capitur aſſiſa in modũ aſſiſæ,quod quidem non eſſet,ſi caperetur ut jurata; ut ſi hujuſmodi exceptio, ſcilicet cauſa, ſtatus, vel conventio, vel conditio, vel hujuſmodi à parte parti opponeretur, & utraque pars de hoc ſe ſponte poneret in juratam, cum aliam fortè non haberent probationem. Item ſi dicant Juratores, quod breve ineptè conceptum eſt, quia erratum eſt forte in comitatibus, & villarum nominibus, & nominibus perſonarum, vel cognominibus, vel etiam nominibus dignitatum, vel hujuſmodi : non erit de hoc multò curandum, quia hoc ab initio non fuit à tenente excipiendo objectum. De nominibus verò comitatuum & villarum non refert, dum tamen de loco conſtiterit, nec etiam de nominibus perſonarum,dum tamen conſtiterit de perſonis. Et

quia tenens ab initio (si vellet) excipere posset contra breve & non excepit, ex quo se statim in assisam posuit errorem dissimulans, breve tanquã validum approbavit, & etiã quamvis juratores in hac parte erraverint, perjurium non cõmiserunt, cum non consentiant falsitati, quia ille qui errat non consentit. Itẽ sicut ad Justiciarium ꝑtinet diligentissima examinatio, ita pertinet ad eum justa sententiæ prolatio: sed ante judicium examinare debet factum & dicta Juratorum, ut securè possit procedere ad judicium. ¶ 6. Et cum sacramentum habeat in se tres comites, veritatem. s. justitiam, & judicium, veritas habenda est in Juratore, justitia & judicium in Judice. Videtur tamen quod aliquando pertinet judicium ad Juratores, cum super sacramentum suum dicere debent (dum tamen secundùm conscientiam) si talis disseysiverit talem vel non disseysiverit, & secundũ hoc reddatur judicium. Sed cum ad Judicem pertineat justum proferre judiciũ & reddere, opportebit eum diligenter deliberare & examinare si dicta Juratorum in se veritatẽ contineant, & si eorum judiciũ sit judicium vel fatuum, ne si contingat eum Judicẽ eorum dicta sequi, & eorum judicium, ita falsum faciat judiciũ vel fatuũ: est enim falsum judiciũ & fatuum, ut sic esse possit falsum judicium vel fatuũ, ut infra plenius dicetur de convictionibus. ¶ 7. Item cum superius dicatur quod vicecomes faciat tenemẽtum reseysiri de catallis, &c. & tenemẽtũ esse in pace, illud hodiè non observatur, sed loco illius clausulæ, debet Judex diligenter providere, quod omnia dãna restituãtur disseysito, cum constiterit Justiciariis per sacramentum Juratorum disseysinã esse factam. Et ita diligens debet esse in hac parte quod omnia damna restituantur cum ipsa re, ne disseysitoribus imposterum ex negligentia eorum detur voluntas vel materia delinquendi ꝑ disseysinã, & ne ex alieno damno lucrum reportant vel cõmodum. Videndum est igitur quid debeat restitui disseysito, & sciendum quod ipsa res cum fructibus omnibus medio tempore ꝓceptis. s. a tempore disseysinæ usq; ad judicium perceptis & ꝓcipiendis, quia quãvis quis disseysinam fecerit, catalla sua inventa & illata in tenemento amittere non debet. Item quod tenementum esse debeat in pace non dicitur sine causa, quia ex quo vicecom̃ breve Regis susceperit, non debet tenementũ vel possessio ad alium transferri, nec iniuria minui nec augeri, sed omnia in pace debent remanere usq; ad captionem assisæ, & hoc si omnino eiectus fuerit a tenemento. Si autem impeditus quo minus quiete & in pace uti possit, licet à tenemento omnino eiectus non fuerit, recuperabit principaliter pacem & quietem, & præterea secundariò, omnia dãna quæ sustinuerit ꝑ prædictum impedimentum. Item etiã etsi non omnino eiectus fuerit, tamen alius usus fuit in suo contra suã voluntatẽ, recuperabit libertatẽ & quietem, & excludet servitutem. Recuperabit etiam omnia damna quæ sustinuerit per prędictum usum iniustum. ¶ 8. Disseysitor autem ꝑ disseysina triplicem pœnam sustinebit, & aliquando quartam sustinere deberet. Prima enim talis est, quod erit in misericordia Domini Regis, pro qualitate & modo disseysinę pœnã habebit maiorem vel minorem, ut si cum armis vel sine, & nunquam minor erit misericordia quàm reperiuntur damna.

ante 179b.

Item

Item pœnam habebit, quæ dici poterit quarta, propter pacem. Item si roberiam fecerit cum disseysina, pœnã habebit triplicatam, scilicet pro disseysina misericordiam, pro pace prisonam, pro roberia gravem redemptionem, vitam autem non amittet, nec membrum propter roberiã, cum criminaliter non agatur, nec procedatur versus eum ꝑ appellum. Dabit etiã disseysitor vicecõiti ꝑ disseysina unum bovem vel quinq̃ solidos, dum tamen principalis disseysitor extiterit. Illi vero qui in auxilio vel fortia, vel consilio extiterint, nullum dabunt, licet in quibusdã com̃ aliter fuerit observatum (Principalis dico) secundum quod fuerit unus vel plures, &c. Item damna dabit ꝑ sacramentum Jurarorum estimanda, & per Justiciarios (si opus fuerit) taxanda, ad minorem quantitatẽ, si Juratores fortè modũ excesserint, ad plus autem estimari non debent a Justiciariis quam Juratores dixerint in sacramento, nisi fortè Juratores illa dãna ex certa scientia ad minus taxaverunt quam deceret. Quod quidẽ non expedit, ut prędictum est, si disseysitor de damno alieno lucrum reportaret. Sunt enim multi magnates, & alii potentiores, qui ꝓpter lucrum quod inde consequi sperant, plures faciunt disseysinas, quas quidem aliàs non essent facturi, nisi propter lucrum: quia cum de exitibus terrarũ & fructibus ex longo tempore magnã summã pecunię, & aliâs cõmodum aliud perceperint, credunt se posse evadere de misericordia per summã minimam, & ita lucri facere quod excedit, quia sæpius Juratores, ex quo tenementum disseysitoribus auferunt, nolunt eos gravare per damna, ut sic utramq̃ partem reddant pacificam & pacificatam. ¶ 9. Ad talẽ igitur occasionem in jure tollendam, Justiciarii non negligenter sed diligenter examinent & inquirãt, quę damna facta sint in domibus, gardinis, boscis, & aliis, & quod vastum fecerint disseysitores, & quod exilium, & quã districtionem & qualiter, & pro quanto (cum huiusmodi facta fuerint) possunt meliùs & utiliùs emendari. Item inquirere oportet, quid ꝓceptum fuerit in fructibus, & bladis, & redditibus, & aliis terrarum cõmoditatibus. Item estimare oportet diligenter quale cõmodum habiturus esset disseysitus si a tenemẽto non fuisset eiectus. Item si cum res restituatur disseysito, sicut fundus, tenemẽtum, vel huiusmodi, habẽda erit ratio rerum ablatarum, quæ cum ipsa re restituantur, sicut sunt arma, utensilia, equi, & boves, & huiusmodi, & quę aliquãdo etiã sine ipsa re restituti debent, sive ibi fuerit disseysina sive non; & si huiusmodi res non restituantur, tamen semꝑ durabit jurisdictio Justiciariorum, donec fuerint cum ipsa re restitutæ. Itẽ ones res restituẽdæ sunt, & non solum quę ꝓpriæ fuerunt ipsius disseysiti, verum etiã omnes illæ quæ apud illum depositæ, commodatæ, vel impignoratę fuerunt, vel quarum usum, vel usum fructuum habuit, vel quę ei locatę fuerant, quia hæc omnia sub (habendi) verbo continentur. Itẽ non solum hæres quę tunc fuerunt cum disseysina facta esset, verumetiã & quicquid postea desiit illic esse, ut si pecora mortua sint post disseysinã: quia licet disseysitor amiserit, & dãnum senserit, hoc non erit imputandum disseysito. Item si ædes incendio cõsumptæ fuerint earum precium restitui debet ꝑ assisam, quia disseysitor ad casus fortuitos tenebitur. Itẽ non solum restituendæ sunt res quæ illic

illic habuit disseysitus cum disseysiretur, verùm etiam sive in eo loco a quo dejectus est, sive in omni possessione: quia ad omnem partem possessionis refertur, qua quis caruit cum fuerit disseysitus. Itē à die quo quis disseysitus est, fructuum ratio habenda est, & non retro cōputantur. Item rerum mobilium quę tunc ibi fuerant cōputandi sunt fructus, ex quo quis disseysitus fuit; & non solum fructuum ratio habēda est, sed etiam omnis utilitatis omnium rerum quæ ille habiturus esset, si non esset disseysitus. A Judice autē estimanda sunt damna, vel ad plus vel ad minus, habita ratione melioracionis, & secundùm quosdam videtur contrarium, quia disseysitor melioracionem fecit ad opus suū ꝓprium, & non ad opus disseysiti: & ideo videtur ꝙ melioratio cedit cum terra, & ex quo disseysitor alienū scienter melioravit, donasse videtur, scivit enim aut scire debuit. Sed revera melioratio minuit damna, & exonerat disseysitorem in parte, & aliquando in toto, ut ꝓ exemplum: ꝓ assisiam istā, ipse qui disseysivit tenetur rem disseysitā restituere, licet tempore assisæ captæ, dū tamen post impetrationem non possiderit disseysitor, sed ad alium transtulerit, sive ille ad quem res translata fuerit, ulterius transtulerit ad plures manus, sive nō, cum res per impetrationem diligentem & prosecutionem diligentem litigiosa effecta fuerit. Item videndum quis teneatur ad damna restituenda, & quis non, & secundùm hoc oportet considerare rigorem juris vel æquitatem .s. ꝙ jus est ars boni & æqui, & sciendum quod illi participes esse debent in damno qui participes fuerunt in lucro: i. omnes principales quatenus sufficiunt, & si non sufficiunt, tunc recurrendum est ad alios de torcia & consilio.

1 ¶ *De exceptionibus. Exceptio contra breve sive contra jurisdictionem.* 2. *Quæ exigantur ad hoc quod procedat assisa.* 3. *De exceptionibus contra breve.* 4. *Quòd error multiplex est.* 5. *De errore circa personam, sive circa corpus, sive circa officium.* 6. *De errore circa nomen & dignitatem.* 7. *De errore circa ipsam rem.* 8. *De errore circa causam.* 9. *De errore circa locum.* 10. *Exceptio si breve fuerit deperditum.* 11. *Quando tenere debet breve in persona successoris quod impetratum est versus prædecessorem.* Cap. 20.

Dictū est supra quid juris si tenēs nihil velit vel sciat dicere cōtra assisam, vel excipere quare remaneat imꝑpetuum vel ad tempus. Nunc autem dicendum si velit excipere, sive contra breve, sive contra ꝑsonam querentis, sive contra assisam. Sunt enim exceptiones quæ competunt contra breve, & assisam differunt, sed non perimunt. Sunt etiam quædam exceptiones contra personam querentis quę assisam omnino perimunt. Est enim peremptoria brevis, & dilatoria judicii, est etiam quædam peremptoria quantùm ad personam unius & dilatoria judicii, & non peremptoria quantum ad personam alterius; ut si querens actionem non habeat, sed alius, & competat alteri actio sed non sibi. Item sicut competit contra personam, ita competit contra assisam. Si autem breve non valeat ab initio, non erit ulterius procedendum. Si autem breve valeat, tunc recurrendum est ad personam, & videndum si ei cōpetat querela vel non; postea vero ad assisam, si tenens injuste &

fine

ſine judicio diſſeyſiverit ipſum querentem,ut dicit,de libero tenemento ſuo in tali villa & poſt talem terminum. ¶ 2. Inprimis autem oportet cõfirmare breve confirmatâ juriſdictione,ſicut Juſticiarii habeãt poteſtatem judicandi, & autoritatem ſuperioris, ut per breve ſpeciale,vel per generalem ſummonitionem, ut ſupra videri poſſit in principio manifeſtè. Cũ autem confirmata fuerit perſona Juſticiarii,oportet q̃ breve competens ſit actioni. Item quod querens habeat actionem, & tenens habeat exceptionẽ, & quod certa res in judicium deducatur,ut ſupra. ¶ 3. Confirmata igitur p̃ſona Juſticiarii,& audito brevi, excipiat tenens inprimis contra breve,ſi videat ſibi exceptionem competere.Multipliciter enim excipi poterit cõtra breve,ut ſi in ſe vitioſum ſit,ſi appenſum fuerit ſigillũ adulterinum,vel etiã ſi raſura ſi in loco ſuſpecto, ubi nomina ſcribuntur,& non jura. Item ſi in ſe cõtineat aliquam falſitatem, q̃ non habeat in verbis cancellarię ordinatã diſpoſitionem, nec verborum ordinem,nec ſtilum calami, ita q̃ concordet manibus notariorum.Suſpitio etiam eſſe poterit,in nominibus tenementorum,locorũ, & aliorum quæ ſunt judicii principalia,& quæ certa ſunt,& quę varietatem non admittunt. In aliis vero quæ juris ſunt non eſt multum curandum de raſura, quia raſura in illis quę juris ſunt non multum inducit ſuſpicionis. Jura enim & conſuetudines & alia quæ communia ſunt omnibus, ubique ſcribi poſſunt, niſi hujuſmodi ſuſpicionem inducant,calami diverſitas,vel atramenti ; & ſi in loco ſuſpecto inveniatur raſura, videndum erit & diſtinguendum, utrum brevia ſunt quæ dirigũntur vicecomitibus clauſa vel aperta : Item utrum id quod ſuſpectũ eſt in cancellaria ſit emendatum, vel ab alio ſicut a clerico vic. ſi clauſum fuerit, vel apertum ſit, ſi nomen alicujus,vel aliud quid, prius ſcriptum inconſultè,deletum,q̃ ex hoc p̃ſumi poſſit vehementer,ut ſi breve illud aliquo tempore ſub alio nomine recitatum fuerit & auditum, & qui hoc veraciter proteſtentur, ille qui ſuper hoc conventus fuerit & convictus, dum querela tamen prius in judicium deducatur,& facta inquiſitione culpabilis inveniatur, tanquã falſarius puniatur. Item videndum erit ſi tempore datæ aliqua fuerit cauſa impetrandi vel nulla,& ideo reſpiciẽda erit data,ſi fortè deleta fuerit vel in aliquo mutata,& p̃ hoc erit ſuſpicio de data, & q̃ non valet impetratio quæ nulla eſt niſi ſubſit cauſa vera impetrandi. Et q̃ cadere debeat breve probatur in itinere W. de Ralegh in comitatu Warr̃, aſſiſa novæ diſſeyſinę ſi Gerardus filius Wilhelmi. Item ſi de cõſimili brevi & etiam aſſiſa omnino ſe retraxerit,& tamen non p̃pter vitium & errorem. Item ſi prius inceꝑit agere de ſeyſina aliena quam p̃pria, per aſſiſam mortis anteceſſoris, p̃ breve de ingreſſu, vel per breve de recto, vel p̃ aliud qualecunque,ordine brevium non obſervato. Item ſi aliquid conſimile impetravit coram eodem Judice vel diverſo, à cujus p̃ſecutione per licentiam vel alio modo non receſſit. Item ſi impetratum fuerit cõtra jus commune,quod plures querentes in uno brevi contineantur. Ubi diverſæ ſint querelæ, diverſæ perſonæ, & diverſæ diſſeyſinæ, niſi ubi unicum fuerit jus & diverſæ perſonę, ſicut unus hæres, ſicut ſunt illi qui cohæredes ſunt & participes & tenuerint in communi. ¶ 4. Item error p̃imit breve, ſed

non

non judicium nec assisam. Error autē multiplex esse poterit in persona querentis,ut si erraverit impetrando contra personam eius,qui nomine possidet alieno,& non ꝓprio,ut firmarius,vel prior,vel canonicus amotibilis, ut prędictum est,& interius dicetur,nec talibus competit exceptio nec querela.Itē procedere non debet assisa propter errorem nominis,ut si pro Henrico,ponatur in brevi Wilhelmo,& econtrario. Idem erit si erratum fuerit in cognomine, ut si dicatur Hughbertus Roberti,ubi dici deberet Hughbertus Walteri. Item idem erit si erratum fuerit de nomine villæ de qua quis inducit originē,ut si pro Londoñ nominet quis in breui Winton. Item si erratum sit in syllaba, ut si quis alium nominet Henricum de Brochetō ubi nominari deberet Henricus de Bracton. Item idem erit in litera, ut si quis erraverit sic nominādo Henricum de Bracthon,ubi nominare deberet Henricum de Bractō, & omnia ista probari possunt ꝑ exempla. Item adhuc idem erit si de nomine cōstiterit & cognomine,erratum tamen sit in nomine dignitatis,ut si dicatur in brevi: Quæstus est nobis Hēricus de Bractona præcentor,cum sit decanus, & sic cadit breve. Item si erratum sit in persona,& non in nomine nec in cognomine, scilicet cum pater & filius vocentur eodem nomine & cognomine, & patri facta fuerit disseysina,si filius impetraverit sub eodem nomine patris de disseysina patris,non recuperabit,quia non ei facta fuit iniuria,sed patri, & sic ipse non habebit querelam,sed pater si viveret,& licet habeat idem nomen & cognomen,persona tamen diversa est & non eadem,cui facta est iniuria. Idem autē erit, si filius de disseysina patris & de facto patris eodem nomine nuncupatus post mortem patris, si velit sibi perquirere per breve de ingressu de disseysina facta patri. Item error in actione ubi quis credidit actionem competere quæ non competit. ¶ 5. Ut autem plenius habeatur notitia circa quæ versetur error, sciendum quod versatur aliquando error circa personam, sive circa corpus, sive circa officium, sive circa rem, sive circa causam. Circa personam vero contingit errare dupliciter, quandoq; ex imperitia sive negligentia impetrantis,quandoque ex dolo adversarii. Ex imperitia vero impetrantis, ut si quis nominaverit Petrum ubi nominasse debuit Rogerum, & propter talem errorem cadit breve multis rationibus. Item si quis binominis fuerit,sive in nomine ꝓprio,sive in cognomine,illud nomen tenēdum erit quo solet frequentius appellari: quia ideo imposita sunt ut demonstrent voluntatem dicentis,& utimur notis in vocis ministerio. Idem est si in prænomine,agnomine, & cognomine. Idem erit si erratum sit in nomine appellato,ut si quis vestem nominaverit ubi nominare deberet pecuniam. Item provenit error ex dolo adversarii,scilicet quando adversarius dolosè in absentia impetrantis commutat possessionem, ut adversarius rediens & novum possessorem inveniens, ipsum, tanquam eum de quo in brevi nulla fit mentio, convenire non possit nec implacitare: & videtur quod non,quia in brevi non comprehenditur, & multis aliis rationibus; verius tamen est quod possit. & debeat respondere, alioquin posset ille qui possessionem mutavit, ne cum eo ageretur, de dolo suo commodum reportare, & multis aliis rationibus,

bus,& ideò poterit uterq; conveniri simul vel per se, & hoc licet translatio fiat antequàm breve perveniat ad iusticiarios vel vic.dum tamen diligẽs exisserit prosecutio. Eodẽ modo fieri possit si res post iudicium ad alium transferatur. ¶ 6. Item poterit esse error circa officium sive dignitatem,ut si quis præcentorem nominaverit pro decano,vel è cõtrario: circa officium,ut siquis nominaverit coronatorẽ pro vic.vel è contrario. Nomen vero dignitatis vel officii non mutatur, nec etiam nomẽ proprium: Errari tamẽ poterit circa ea, unde et si exprimatur verũ nomen & fiat error circa dignitatem vel officium, tenet breve. Si autẽ fiat error circa nomẽ,& de dignitate vel officio non erretur, tenet breve; aliquando vero nomẽ propriũ non exprimitur, & tunc tenet nomẽ dignitatis vel officii;& si circa ea nõ erretur,& tenebit breve, quantum ad eorum successores in causa civili,ubi nulla sequitur pœna. Si autem actio fuerit pœnalis ex delicto,extẽditur etiam ad successores nõ expresso proprio nomine,sed non ad pœnã,sed quoad restitutionẽ, si possit restituere. Si autem nomẽ propriũ exprimeretur,non esset ita. Officium verò & dignitas fere se habent ad idem,sed quælibet dignitas est aliquod officium, sed omne officium non est dignitas. Officium verò bene potest esse sine dignitate,ut officium vicecomitis & coronatoris. Itẽ si diacon⁹ nominetur pro sacerdote,non expresso proprio nomine,vel è contrario cùm sacerdos utrãque contineat dignitatem. ¶ 7. Itẽ quandoq; fit error circa ipsam rem, ut si quis nominaverit vineam ubi nominare debeat ecclesiam: Item lanceam ubi vestem. Rerũ enim vocabula immutabilia sunt,hominum verò sunt mutabilia. Item error poterit esse in qualitate rei & quantitate. Itẽ in precio,numero,pondere & mensura. Item in genere & colore. Itẽ error poterit esse circa rem in loco,ut si quis dicat quod res sita sit in uno loco,cùm sita sit in alio; sed error ille nocere non deberet,cùm per circũstantias colligi possit id quod petens in mente habuit. Eodem modo dici posset de distinctione agrorum ubi visus petitur,quia non refert utrum quid fiat,vel quod tantundem valeat. ¶ 8. Item fit error circa causam,ut si quis dederit intelligi impetrando quòd justè possideat, vel quòd injustè possederit,vel quòd nunquam possedit, in quo casu videndum si causa sit casualis,tunc non impedit processum,si autẽ conditionalis impedit omninò. ¶ 9. Item poterit error esse circa locum, & si disseysitus impetraverit ad vicecomitem in cujus comitatu tenementum non fuerit, vel si dicat tenementũ esse in una villa quod revera est in alia, sicut plenius dicetur inferiùs. Plures autem sunt exceptiones contra breve inferius assignatæ in causa proprietatis, quarum quædam locum habent hic,quædam verò non, & sicut exceptiones quæ assignatæ sunt contra breve in causa possessionis locum habent hic & non ibi,& ideo omnes exceptiones contra breve,uno loco comprehendi non possunt, & ideo quod hic non invenitur,ibi inveniri poterit.

¶ 10. Sed quid dicendum erit si breve originale erit perditum per alicujus negligentiam, vel in curia? tunc videndum erit utrum unquam in curia coram justiciariis recitatum fuerit & auditum, & tunc bene possunt justiciarii procedere, dum tamen hoc fuerit in præsentia partium.

Idem

Idem erit ſi irrotulatum poſt viſum petitum,vel warantũ vocatum. Sed quid ſi nunquam fuerit auditum,vel recitatum coram iuſticiariis ſed breve de warantia de capiendo aſſiſam? videtur quod breve illud ſufficiat ad procedendũ, cum omnes articuli brevis originalis ibi ſint contenti, & aliquando nomina diſſeyſitorum,ad omnia igitur bene poterit procedi per breve illud,dum tamen vicecomes cognoſcat qd. breve originale ſuſceperit,& quia rex teſtatur in literis ſuis patentib⁹ qd. talis arramavit aſſiſam verſus talem de tali tenemento & in tali villa,& ſic omnes articuli contenti ſunt, & qd. quidem rex teſtatur. Sed quid ſi breve fuerit patens & apertum, & ſigillum omnino fractum fuerit,vel cauda rupta? non erit tali fides adhibenda. Item ſi fuerit omninò falſum,ut ſi appenſum fuerit ſignum adulterinum,vel ſi fractum fuerit omnino,& ſtilo cáncellariæ non conſonum. Si quis tali brevi uſus fuerit & convict⁹,puniatur,ut ſupra de crimine læſæ maieſtatis, niſi warantũ habuerit qui breve illud advocaverit. ¶ 11. Item,inter cętera videndũ,quandò tenere debet breve impetratum verſus prędeceſſorem in perſona ſucceſſoris, ſive in cauſa poſſeſſionis ſive in cauſa proprietatis,ut ſi Abbas vel prior diſſeyſinam fecerit,& poſtea amotus fuerit vel depoſit⁹,manens in eadem domo vel alia, vel mortuus poſt diſſeyſinam.Quo caſu,refert utrum impetratum fuit contra eos ſtatim poſt diſſeyſinam ante amotionem & depoſitionẽ vel poſt,& tunc utrum expreſſo nomine proprio & nomine dignitatis ſimul, vel tantum ſub nomine dignitatis.Sed ſive ſic ſive ſic,ſemper tenentur reſpondere,dum vivi fuerint poſt breve impetratum ubicunq, fuerint,quia perſonalis eſt iniuria,& hoc ſive ſit alius ſubſtitut⁹ ſive non,cùm res effecta ſit litigioſa per impetrationẽ ante creationẽ alterius Abbatis.Et quamvis Abbas depoſitus fuerit vel amotus poſt iniuriam, non tamen aboletur pœna propter mutationem dignitatis vel officii,cùm adhuc duret iniuria,quæ perſonalis eſt,& quæ perſonam ſequitur. Si autem depoſitus fuerit ante impetrationem,& poſtea impetretur,tnuc refert utrum ante impetrationem creatus ſit alius Abbas vel non.Si autem alius Abbas creatus fuerit ante impetrationem, tunc oportet tam diſſeyſitorem quàm ſubſtitutũ in brevi comprehendere,cùm ſubſtitutus teneatur ad reſtitutionẽ ſi factum depoſiti advocaverit, & depoſitus teneatur ad pœnam. Si autem poſt impetrationẽ ſubſtitutus fuerit alius ante captionem aſſiſæ,tunc licet in brevi non nominetur, tamen tenebitur,ſecundum quod factũ depoſiti advocaverit,vel non advocaverit. Si autẽ nullus omnino ante captionem aſsiſæ fuerit ſubſtitutus, tunc procedat aſsiſa contra depoſitũ per tale breve, ſcilicet quod talis canonicus vel monachus quondam Abbas, &c. & ſi Abbas fuerit ſubſtitutus ante impetrationem, tunc : quod talis monachus quondam Abbas & talis ei ſubſtitutus,&c. Si autem diſſeyſitor mutaverit dignitatem,fiat mentio in brevi de dignitate. Si autem Abbas vel prior diſſeyſitor mortuus fuerit ante impetrationem vel poſt, & ſive ante creationẽ alterius Abbatis vel poſt,& ſive nomen exprimatur illius qui mortuus eſt in brevi ſive non,in cauſa diſſeyſinæ cadit breve,& extinguitur aſsiſa in eo quod pœnalis eſt,tenet tamen quantum ad Abbatem ſubſtituendum

in eo

in eo qd. eſt rei perſecutoria,& non refert utrum breve impetratum ſit contra predeceſsorem ſub nomine dignitatis tantùm, vel ſub nomine ꝑprio & nomine dignitatis. Si autem Abbas querens mortuus fuerit,eodē modo cadet breve ſub nomine ſuo impetratum,quia non erit qui reſpondeat ſi non ſit qui queratur,cùm iniuria ſit ꝓſonalis. Si autem impetratum fuerit in cauſa proprietatis contra aliquem Abbatē, vel in cauſa poſſeſſionis, quæ non eſt pœnalis,ſicut in aſsiſa mortis anteceſsoris, ſi tenens Abbas mortuus fuerit, & impetratum fuerit contra eum ſub nomine dignitatis vel officii tantùm & non ſub nomine ꝑprio, ſemꝑ tenebit breve in ꝓſona ſucceſsoris,quod fuit impetratū ſub nomine prædeceſsoris,quia quoad nomen dignitatis, idē eſt ſucceſsor cum prædeceſsore, quia non mutatur dignitas ꝑpter diverſitatem ꝓſonarū. Si autē ſub nomine ꝑprio & ſub nomine dignitatis ſimul, ſive ſucceſsor idem habeat nomen cum prędeceſsore ſive non, ſed diverſum, cadit breve: quia licet idē ſit nomen,tamen diverſum eſt ꝑpter diverſitatē ꝓſonæ,licet videatur contrarium,ſicut ſi nominaretur Henricus pater s. & filius vel ſucceſsor eodem nomine. Si autē impetratum fuerit contra prædeceſsorē,qui depoſit⁹ fuerit, tenetur contra ſubſtitutum ſive ſub nomine dignitatis tantùm vel ſub utroque quia deponi poſſet in fraudem.

1 ¶ *Exceptio contra perſonam querentis,& in primis de ſtatu. 2.Si ſervus objiciatur. 3.De exceptione & de ſtatu querentis. 5. de villenagio. 4.Cui competit exceptio villenagii.Cap. 21.*

SI vero nihil ſcit quod excipi poſsit contra brē, ſed cùm ſufficiens ſit in omni ſui parte non abraſum in aliquo loco ſuſpecto, licet tamen in narratione & in facto. Item ſi non deleā vel alio quocunq; modo vitioſum & in prima ſui figura, ꝑpoſita intentione querentis & fundata, tunc demum videndum eſt ſi ſit exceptio aliqua quæ competat tenenti contra querentē ex perſona querentis ut ſi excipiat tenens contra querentem quod querela ad ipſum non pertineat,nec aſsiſa,ſive ſit liber ſive ſervus,maſculus vel fœmina, major vel minor, ut ſi querens nomine ſuo non teneat, ſed nomine alieno, quia talibus non competit aſsiſa,ſed dominis proprietatis. Et ſi liber ſit, & teneat ad terminū,vel ad voluntatē,vel in villenagium(quod benefacere poſsit ſalva libertate ſua)cadit aſsiſa omnino in perſona ſua,niſi replicando docere poſsit contrarium,ſcilicet quod teneat nomine proprio qualitercunq; ſive per diſſeyſinam ſive per intruſionem, dum tamen diſſeyſiri non debeat ſine judicio. ¶ 2. Si autem ſit ſervus,& teneat in villenagio,dum tamen ſub poteſtate domini conſtitut⁹,cadit aſsiſa omnino, cùm teneat nomine alieno, niſi replicando docere poſsit contrarium,ſcilicet quod libere teneat, vel quod quod ſit extra poteſtatem dominorum in ſtatu libero, & ita quod in ſervitutem revocari non poterit ſine brevi vel ſine judicio. ¶ 3. Et non competit alicui hujuſmodi exceptio de villenagio, præterquam vero domino, niſi utrumque probet, ſcilicet quod villanus ſit & teneat in villenagio, cùm per hoc ſequatur, quod ad ipſum non pertineat querela ſive aſsiſa, ſed ad verum dominum, & ideo cadit aſsiſa quantum ad perſonam ſuam, & non

quantum

quantùm ad personam domini. Si autem verus Dominus opposuerit exceptionem servitutis servo sub potestate sua constituto, sufficit si probet illum esse servum suum vel per parentes vel per assisam. In quo casu terminabitur quæstio status & assisa, nisi fortè liber homo sit bona fide possessus & proclamare voluerit in libertatē: in quo casu, non nocebit ei ista exceptio & exceptionis probatio, dum tamen se possit probare liberum, & sic exire à statu servili in libertatē. Sed quoniam servus aliquandò est sub potestate domini constitut⁹, & in statu servili in possessione servitutis, aliquandò extra potestatem in statu libero, in possessione libertatis, aliquando teneat liberè, aliquando in villenagio, cum quæstio status incidat in assisam & prejudicialis sit, videndū erit cui objiciatur & à quo. Cui, utrū s. ei qui fuerit sub potestate domini sui cōstitutus, sive nomine proprio, sive alieno bona fide possesso, sive libero sub potestate alicujus in statu servili existēte qualitercunq; : sive per vim & iniustam detentionē, sive per copulā maritalē, sive obiiciatur ei qui fuerit extra potestatē, & tūc vel ei qui fugitivus suus est & recentèr fugit de terra sua & recenter insecut⁹, vel non recēter, ita quòd sine brevi revocari non possit in servitutē, vel ei qui nunquam fuit sub potestate sua, sed de nativis suis natus, qui aliquādo fugerunt vel à terra sua vel antecessorū suorum. Item vel eis qui fugitivi sunt revera, sed cum exceptione perpetua muniti vel privilegio, exceptione. s. perpetua, qua se tueri possint perpetuò: quia nunquā forte fugerunt de terra opponentis, vel huiusmodi privilegio, quia manentes in civitate aliqua vel villa privilegiata, vel dominico domini regis per unū annū & unū diē sine clamio. Item privilegio clericali. Sed quid dicetur de milite? revera illud idē quod de clerico, donec fuerit per iudicium degradatus. Item refert utrū proprio servo obiiciatur vel alieno. Item in qua causa, utrum scilicet in iudicio petitorio in causa proprietatis, vel querenti in iudicio possessorio & restitutionē petenti, in causa possessionis & spoliationis. Item refert utrum queratur & petat restitui de spoliatione propria: vel petat sibi rem reddi de possessione aliena, sicut de seysina alicuius antecessoris sui, quam antecessor habuit die quo obiit in causa possessionis ut de feodo. In restitutione spoliationis, non nocet ei qui est extra potestatē constitutus quin recuperet, quia prius inquirendum est de spoliatione quàm de statu. Si autē petat versus dominū in causa proprietatis, ei obstabit exceptio villenagii, & probabitur exceptio villenagii per parentes vel per patriam: ut si servus petat seysinam antecessorum suorum ante fugā. Item ut de feodo & de iure in causa proprietatis, in qua non admittitur ad actionem opposita exceptione servitutis & probata pro statu antecessorum suorum, & de eorum seysina, nisi forte ipsi essent in statu liberali. Si autē obiiciatur exceptio villenagii alicui, ut iuratori, talis exceptio probatione non indiget nec aliqua solennitate, sed credendum erit simplici verbo coniuratorum sine aliquo sacramento, ut supra, de exceptionibus contra iuratores. ¶ 4. Item refert à quo opponi debeat, quia quamvis exceptio aliquando competat versus alium, non tamen pertinet ad omnes ut illam opponant. Ideo videndum utrum ille dominus, vel extraneus: & si extraneus, utrum

ille

ille feoffator fuerit, vel alius cujus nulla ratione interfuerit. Si autẽ dominus sub cujus fuerit potestate, servus ꝑprius vel alienus, vel liber homo, cujus status sit dubius, an sit liber vel servus, si prima facie assisa sive actio justa videatur, cùm servus exceptionem non habeat contra dominum suum, quia nullum habet liberum tenemẽtum contra dominũ suum, qnia quicquid ꝑ ipsum acquiritur, id domino acquiritur, & cùm ipse a domino possideatur, nihil possidere potest, nec proprium habere. Si autem servo alieno vel libero in statu servili constituto, tenebit exceptio donec servus ꝓbetur alienus, vel donec ille liber in servitute detentus se liberum esse ꝓbaverit. Et semper erga tales locum habebit ista exceptio, sive tenemẽtum fuerit villenagium purũ ipsius domini, vel eorum perquisitum ex feoffamento alio. Cùm autem opposita fuerit exceptio a vero domino ei qui fuerit extra potestatẽ domini sui & recenter fugerit, tenebit exceptio contra eum, quamdiu dominus eum repetere posset sine breui, & ita quòd non oportet eum ad alterius auxiliũ recurrere nisi suum, & si habere non possit regressum ad villanum suum recuperandum, nisi ꝑ breue qualiscunq; fuerit ille fugitivus, vel qualitercunq; fuerit extra potestatem, vel quandocunq; fugerit, not tenebit exceptio nec valebit, quousque fugitivus peruenerit in potestatem domini, cum dominus desierit possidere per impotentiã vel negligentiam, & vtramq; amiserit, naturalẽ vz & civilem, quasi exceptione opposita non suo tempore, nec suo loco: sed villano cõpetit restitutio ꝑ assisam, quia forte habet exceptionẽ ꝑpetuã, & dominus nunquã audietur excipiendo, donec villanus ꝑvenerit in suam potestatem, qui forte se tueri poterit in statu libero donec discussum sit utrum liber sit an servus, vel donec dominus in ꝓbatione defecerit vel non defecerit, & cum in causa statu per breue de natiuis illum in seruitutem revocauerit, ꝓbato villenagio, restituetur domino suo cum tota sequela sua, & cum omnibus terris & catallis suis omnibus. Sed quare non potest dominus suus ejicere eum de tenementis acquisitis, & auferre ei catalla sua sine inditio, cum fuerit extra possessionem, antequã corpus disrationaverit? Videtur quod si ita esset, hoc esset iniquũ, quia non poterit quis habere ꝑtinentias antequã habuerit id ad quod res ꝑtinuerit, sicut videri poterit ꝑ exemplũ de aduocationibus ecclesiarum. Quia si ad aliquẽ ꝑtineat manerium aliquod cum aduocatione, & fuerit extra possessionem & vacaverit ecclesia, si ꝑsentauerit ꝓpter jus præsentandi quod ad eum pertinebit cum manerio, non valebit præsentatio, antequam disrationaverit manerium ad quod præsentatio pertinuerit. Et vulgariter dicitur, quod primò oportet Cervum capere, & postea cum captus fuerit illum excoriare. Item videtur quod non poterit quis terras vel catalla a servo vel fugitivo qui fuerit extra potestatem & in statu libero auferre sine corpore, ꝓpter verba in breui de natiuis contenta, ubi præcipit dominus Rex quod vicecoñ faciat ei habere nativum & fugitivum suum, cum tota sequela sua, & cum suis catallis, & vnde videtur ꝙ sine judicio catalla sua auferre non potest, quia si ita, talia verba, scilicet (cum catallis) in breui ꝑrã, ꝓpter personam posita effectum non haberent. Item ratio esse poterit quod si inter do-

minum & servum illum aliàs quæstio status haberetur, obstaret semper domino petenti exceptio spoliationis, donec servus ad plenum restitueretur Quid etiam juris clamare poterit dominus in cataliis vel tenemento quasi in accessorio, cum nihil juris clamare poterit in corpore quod est principale, & sicut non habet locum exceptio a domino proposita contra eum qui fuerit extra potestatem, quia si exceptio domini prima facie justa videatur, tamẽ eliditur per replicationem quod sit extra potestatem quasi sui juris, quæ si necesse fuerit, multipliciter probatur, & quod ejici non possit antequam corpus distrationetur, quia per eos tantum acquirimus, quos sub potestate nostra habemus, sicut per servos & liberos &c. Et quod per tales acquiritur, dominorum erit, quod autem per illos qui extra potestatem sunt, non nisi tunc demùm, cum in nostram devenerint potestatem. Si autem extraneus fuerit, qui ejecerit servum alienum extra potestatem constitutum, multo fortius non habebit locum in persona sua exceptio, quia jus non habet, cum locum non habeat in persona domini qui jus habet in persona servi. Et ideo quamvis aliâs locum haberet in persona domini, ut prędictum est, si servus fuerit sub potestate, tamen non competit cuilibet de populo ut illam opponat, nisi ius habeat opponendi, vel si competat, & illam opponat, elidi poterit per replicationem, vel quia non ptinet ad opponentem ut illã opponat, quia jus non habet, vel si jus haberet, elidi posset p replicationem ab eo qui jus haberet replicandi; quia sicut non habet quis jus excipiendi, cum sua omnino non interfit cum extraneus sit, ita non pertinebit ad querentem replicatio, quia replicatio pertinet ad alium & non ad ipsum, & sic in persona ejus cuius revera servus non interfuerit, locum habebit & tenebit exceptio versùs querentem, quia querens replicationem non habet, nec pertinet ad ipsum replicare, donec ad ipsum perventum fuerit qui jus habet replicandi: verbi gratia, Servus alicujus sub potestate domini sui constitutus facit pquisitum de libero tenemento, forte ab alio quam â domino suo ejicitur, competit tamen extraneo exceptio de tenemento quod tenetur in villenagio, quia ad dominum pertinet actio si servus ejiciatur, & non ad servum, quia servus non habeat actionem. Item, esto quod servus extra potestatem domini constitutus perquisitum fecerit, priùs oportebit dominum distrationare servum, & tunc demum se ponere poterit in tenementum. Sed esto quod feoffator servi hoc non permiserit, sed se posuerit in seysinam, vel extraneus forte, quis habebit assisam novæ disseysinæ, vel dominus vel servus? Dominus non, quia nunquam seysinam habuit; si servus petere velit per assisam, obstabit ei exceptio villenagii. Sed revera quicquid dicatur, servus extra potestatem domini constitutus, cum sit in statu libero contra dominum proprium habebit assisam, multo fortius in statu libero respondurus erit contra non dominum, qui nihil iuris habet in persona servi: & sic si dominus non habuerit exceptionem servitutis, nec extraneus multo fortius. Si servus fuerit in statu libero, & ita in statu dubio, semper erit pro libertate judicandum, donec probetur in contrarium, & sic primò procedat assisa, quasi de libero tenemento, & postea agatur de statu, qui prejudicialis est disseysina.

Item

Item qui tenet villenagium de domino suo, ejectus est a villenagio ab extranea persona cuius non interest, villanus queritur per assisam, extraneus opponit exceptionē villenagii, villanus replicat quod non pertinet ad extraneum excipere, quia sua non interest: extraneus econtra, quod si ad eum non pertinet villenagii exceptio, ad villanum non ꝑtinet replicatio sed ad dominū suum, & sic compensata hinc inde replicatione cum exceptione, remanebit extraneus in seysina, donec ille, scilicet verus dominus qui actionem habet & non servus, agat, petendo restitutionem per assisam. Et si sic extraneus excipiat, non eliditur exceptio sua per replicationem, quod nihil ad ipsum: quia quamvis exceptio ad ipsum non pertineat de jure, tamen locum habet contra villanum, quia villanus non habet actionem̄, non magis quam firmarius qui alieno nomine tenet. Si autem servus perquisitum fecerit tenendum liberè de feoffatore suo, & dominus tenementum illud in manum suam non ceperit, tunc si extraneus eum ejiciat vel feoffator suus, & contra servum excipiat de villenagio, elidetur exceptio per replicationem, quia in hoc casu competit servo replicatio, scilicet quod ad alium non pertinet exceptio. Si autē ei qui est extra potestatem domini sui petenti restitutionem opponatur exceptio villenagii, non habebit locum exceptio, antequam corpus disrationetur in causa statu, ut prædictum est, etiam si opponens parentes querentis ꝓducat ad exceptionem illam ꝓbandam: quia si ita, sequeretur quod causam statu in iudicium deduceret, & quia ita terminarentur simul tam causa statu quam assisa (quod esse non debet) in personis eorum qui extra potestatem fuerint dominorum in statu libero, & quasi sui iuris. Si autem opponatur huiusmodi exceptio alicui qui fuerit sub potestate domini, si fuerit servus proprius, & ad exceptionem probandum producti fuerint parentes qui eum servum ꝓbaverint, tunc locum habet, quod ꝑ hoc terminatur tam causa statu quam assisa. Et talis liberabitur domino suo ut villanus. Et ꝑ hoc terminabitur utrumque. Illud idem erit, si villanus contendat se esse liberum sub potestate domini constitutus, & ꝓquirat breve de servitiis & consuetudinibus quod dominus ab eo non exigat &c. Et dominus opposuerit villenagium & parentes ꝓduxerit, utrūque placitum ꝑ hoc terminabitur, indirectè tamē. Idem erit, si cum villanus iustificari non possit â domino suo quod ei faciat servitia, vel cum villanus breve de pace ꝓquisiverit cum sit sub potestate domini, & nullū breve p̄cessit de nativitate sua, & dominus sibi ꝓquisiverit breve q̄ faciat ei consuetudines & servitia, quæ ei facere debet de tenemento q̄ de eo tenet in villenagio, & parentes ꝓduxerit, & sic probaverit villenagium, utrumque terminabitur & indirectè, sive liber tenuerit villenagium sive villanus, & in hoc casu querens se ponat in assisam velit nolit, cum fuerit sub potestate dūi, alioquin denegetur ei actio q̄ aliter esset, si esset extra potestatem. Si autē servo alieno bonâ fide possesso a possidente objiciatur huiusmodi exceptio, parentes non possunt ꝓduci, sed tamen standum erit præsumptioni, & tenet exceptio propter possessionem, donec ꝓbetur in contrarium, & possessus se probet liberum. Eodem modo si servo alieno bonâ fide possesso,

ſemper ſtabitur hujuſmodi exceptioni, donec verus Dominus eum evincat,& ſi ille qui poſſidet aliquo caſu parentes illius ꝓduxerit ad probãdum,non valebit,quia ꝑ hoc non ꝓbabit illum eſſe ſervum ſuum,cum parentes ſui ſint ſervi alieni. Et ad ꝓbãdam exceptionẽ villenagii, non oportet in aliquo caſu ꝓducere parentes, ſed ſufficit ꝓbarẽ ꝑ aſsiſam tantùm,quam ſi querens recuſáverit,denegabitur ei actio ſive querela,& ſi Juratores malè juraverint,cõvincendi ſunt ꝑ parentes ejus qui fuerint ſub poteſtate domini. Item eſto q̃ feoffator ſervum ſub poteſtate exiſtentem, detenemento q̃ ei dedit libere tenendum ejecerit : tunc diſtinguendum erit utrum dominus ſervi tenementum illud in manum ſuã ceperit vel non. Si autẽ ſic,tunc dominus habet aſsiſam & actionem, & ſervus nullã, non magis quam de villenagio domini. Si autem non, tunc competit villano actio & hæredibus ſuis contra feoffatorẽ ſuum,& hæredes ſuos, & alios omnes qui ab eis cauſam traxerint,vel feoffamentum, ut ſi ipſi ꝓponant exceptionẽ villenagii contra talem,ipſe habebit replicationem ex facto & feoffamento donatoris. Et ubi ſequitur aſsiſa novæ diſſeyſinæ in ꝑſona anteceſſoris,ſequetur aſsiſa mortis anteceſſoris, in ꝑſona hæredis,non obſtante exceptione villenagii, ꝓpter verum dominum villani. Eodem modo contra extraneos ad quos non ꝑtinet ejicere, & tamen villanus in hoc caſu habeat actionem,& non dominus. Item eſto q̃ dominus ſervo ſuo ſub poteſtate ſua exiſtenti terram dederit tenendã liberè ſibi & hæredibus ſuis cum manumiſsione,licet ſervus ille villenagiũ tenuerit,tamen ꝓpter manumiſsionem liber erit,ac ſicut alius liber quilibet liberè tenebit,& quãvis tenuerit in villenagio, villenagium non aufert ei libertatem manumiſsionis. Et unde ſi dñs ipſum dejecerit,& ipſe agat ꝑ aſsiſam, ſi dñs excipiat de villenagio,ipſe habet replicationem ex facto & manumiſsione domini ſui. Et eodẽ modo de villenagio q̃ tenet,poteſt villenagium derelinquere ſicut alius liber. Eodem modo,ſi dñs ei manumiſſo faciat conventionẽ,habeat erga dñm ſuum actionẽ ex cõventione. Si autẽ ſervo donationẽ fecerit ſine manumiſsione de aliqua terra tenenda ꝑ liberum ſervitium,talis donatio ſive conceſsio non mutat ſtatum ſuum ſervilẽ, quia ꝑſonę liberę villenagium nihil aufert libertatis,nec liberum teñtum villano aliquid confert libertatis. Si autem dñs ita dederit ſine manumiſsione,ſervo & hæredibus ſuis, teñdum liberè, ꝓſumi poterit de hoc q̃ ſervum voluit eſſe liberum,cum aliter ſervus hęredes habere nõ poſsit niſi cum libertate,& ita cõtra dñm excipientẽ de villenagio, cõperit ei replicatio. Si autẽ cuicunq̃ in poteſtate alicujus exiſtenti vel extra,ſive exceptionẽ habeat ꝑpetuã vel privilegium,â quocunq̃ opponat dño vel alio quocunq̃ feoffatore, vel extraneo,cujus nõ interfuit, vel alio quocunq̃,& querens replicare noluerit contra tenentẽ,ſed ſimpliciter dicat q̃ liber ſit,& inde ponat ſe ſuper juratã, & alius affirmet q̃ non, & inde ſe ponat ſimiliter ſuper juratã,abſq̃ alia ꝓbatione ꝓducenda ꝑ parentes vel alio modo, cum ſic agatur de cõſenſu partium cadit aſsiſa,nec eſt capienda ut aſsiſa,ſed vertitur in juratã, & fiat ſacramentum, ita q̃ veritatem dicent de iis quæ ab eis exigentur ex parte Dñi Regis, quia non eſt actum in hoc caſu principaliter de diſſeyſina,

sina, utrũ disseysitus fuerit vel nõ: Sed an talis sit an talis, s. liber vel servus, & sic ibi nulla erit cõvictio p assisam ꝓpter consensum, nec hujusmodi exceptio tangit assisam, cùm faciant sibi iuratam quasi judicẽ ex consensu de statu: ut si dicant juratores ꝙ servus sit, nihil capiet p assisam, si autem liber, tunc primò ꝓcedit assisa utrũ disseysitus fuerit vel non, dum tamen eis prædicatur, quòd in hoc casu ad aliud remedium nõ habebũt regressum, & ita p hoc terminabitur negotium quoad statu, & nulli eorum quantùm ad exceptionẽ vel responsionẽ præiudicabitur, si postmodũ de causa status agatur inter tales: quia si iurata dicat simpliciter quod querens villanus est, non erit ꝓpter hoc dño liberãdus, nec ad villanum cõvictus, si fuerit extra potestatẽ, sed alia actione opus erit p breve de nativis, quia p iuratã istã nihil aliud agitur, nisi quod â querela repellatur, & si sub potestate dni fuerit constitutus ut servus, & jurata dicat ipsum esse liberum, quãvis recuperet per assisã, tamẽ corpus non liberatur â manibus dominorum, antequã p aliud breve se ꝓbet esse liberum, quia exceptio villenagii opposita & sic probata, statum non mutat nec conditionem, sicut si ageretur de servitiis & cõsuetudinibus ubi probatur servitus Indirectè. Si autem tenens dicat excipiendo quòd querens se cognovit ad villanum, tunc restat querendum â judice ubi, & ad villanum cuius? quia si non fuit villanus opponentis exceptionem non pertinet ad ipsum exceptio, sed ad eum cujus villanus esse dicitur, & sub cuius fuerit potestate, & domino suo cõpetit exceptio ex confessione sine alia probatione, nisi post confessionẽ illam statim mutaverit per manumissionem, ex facto domini sui, vel feoffamentum, vel conventionem: quia in hoc casu etsi dominus habeat exceptionem iustam, servus habet contra exceptionem iustam replicationem. Et hæc vera sunt nisi sit aliquis qui dicat, quòd querens invitus & non de consensu se ponat in assisam cùm habeat replicationem, & quód aliter non sit audiendus. Si autem nulla facta exceptione villenagii vel proposita alia, quare assisa debet remanere, & procedet assisa in modum assisæ, & assisa ita dicat simpliciter quòd querens liberum tenementum habere non possit, quia villanus est, vel econtrario scilicet quod liber sit: Si iusticiarius sine aliqua examinatione secundùm dicta iuratorum (quod esse non deberet) iudicaverit, si postmodum per parentes vel alio modo probetur contrarium, iuratores de piurio convincentur. Item esto, quod ille cui villenagium opponitur sit persona penitus incognita, ita ꝙ iuratoribus nihil constet de conditione, utrum liber sit an servus, in hoc dubio erit pro libertate iudicandum, ita ꝙ in benigniorem partem cadet interpretatio, sicut de quolibet homine præsumitur, quod sit bonus homo, donec probetur in contrarium, & etiam quia opponens exceptionem de villenagio non probat eam: est igitur quasi nulla cùm nõ sit probata, licet revera talis sit, secundùm quod proponitur. Ius enim nũquam deficit licet deficiat probatio. Item esto ꝙ servus alienus sub potestate alterius quàm domini sui constitutus ꝓquisitum fecerit & â vero dño ejiciatur anteq̃ illã recuperaverit, recuperabit servus per assisam erga verum dominum suum, nõ obstãte exceptione villenagii, secundũ quod terra illa capta fuerit in manũ eius sub cuius potestate fuerit

vel non,& secundum hoc competit asisa uni eorum vel alteri. Item esto quod quis servum alienum,& in potestate domini sui existentem feoffaverit,tenendum de domino suo liberè, si dominus hoc voluerit, & homagium servi sui receperit,si eum ejiciat,servus per asisam recuperabit,non obstante villenagio, sed in voluntate domini erit,utrum hoc facere voluerit,vel tenementum illud in manum suam capere. Item si servus sibi ipsi acquisiverit & non domino, dominus servi non efficietur dominus rei, antequam illam ceperit in manum suam, & competit servo assisa contra omnes, præterquam contra verum dominũ suũ in cuius fuerit potestate, nõ obstãte exceptione villenagii. Si autem acquisierit ad opus dominorum & nomine ipsorum, unius vel plurium, vel uni ex pluribus, eis competit assisa quorum nomine acquisivit, quia ex facto servi sunt in possessione, licet non ceperint in manum suam cum solennitate. Item si in modum exceptionis hoc modo opponatur villenagium â tenente, s. quod querens assisam portare non possit quia villanus est & filius villani, poterit utrumq; esse verum, & quòd ille querens habeat contra istam exceptionem iustam replicationẽ,& q̃ cadet assisa,vel procedet, de utroq; istorum, vel de altero,vel de neutro,nõ cadet assisa si querens non replicaverit vel exceperit,quia neutrum istorum habet, nec replicationẽ nec exceptionem,quia villanus est sub potestate domini sui constitutus,& natus de villano & villana ipsius domini sui. Eodẽ modo de patre suo,& sic si replicet vel excipiat,p̃ assisam veritas declarabitur,& secundum hoc locum habebit replicatio vel non habebit. Et si asisa faciat cõtra ipsum cadat de utroq;. Item potest esse quod cadat de uno & nõ de alio, quia benè potest esse q̃ ipse villanus sit & pater suus liber, sed ipse habet exceptionem pro se & forte privilegium, & ideo per hoc se defendit contra exceptionem. Item potest esse q̃ liber sit & pater suus villan⁹,q̃a ipse p̃genitus ex libera,& soluta ex patre villano,quo casu sequi debet conditionem matris. Item vice versa,potest esse q̃ ipse sit villanus & pater liber,quia progenitus ex villana & libero in matrimonio sive cõtubernio, & in quo casu sequetur conditionẽ matris,maximè si liber ingressus sit in villenagium ad nativam,secus erit si extra villenagium,quia thorus mariti liberi facit eam liberam in vita viri. Et quia si in servitutem peteretur,defenderet se contra exceptionem villenagii p̃ replicationem liberi thori. Item si sic objiciatur villenagium quod villanus sit, quia pater suus villanus fuit, tunc considerare oportet utrum matrimonium intervenit vel non, sicut p̃dictum est,& in quo statu talis pater obiit, utrum in statu libero. s. ita quod peti non possit sine brevi,quamvis fugitivus vel alius servus;vel in statu servili,liber vel alius sub potestate alicuius constitutus vel detentus, & secundum talem statum erit exceptio villenagii judicanda. Et ideo sive pater liber sit sive servus tempore mortis, vel in statu libero vel servili, erit exceptio villenagii judicanda, & hoc ita,nisi in filio sit status patris immutatus. Sed dici posset forte ab aliquo quod de statu defuncti post mortem agi non potest, utrum liber sit sive bastardus. Verum est,quod ad hoc agi non potest,quod mortuus ad villanum probetur,quia hoc esset in principali casu status,ad probandum talem p̃ testes

&

& parentes, & ita mutare statum defuncti. Poterit tamen inquiri p iuratam utrum ipse villanus obiit vel liber, vel bastardus fuit statu non mutato, quia villenagium oppositum in modum exceptionis, statum defuncti vel vivi non alterat nec mutat. Et longè aliud est ꝓbare p testes & parentes quod ita esse debeat, ubi sit aliquis qui respondere posset ad proposita, quam inquirere p iuratam simpliciter si ita fuit; & hæc vera sunt, etiam si revera pater villanus fuit & in iudicio petitus ut villanus p breve, & in statu libero se defendit usquè ad mortem. Et idem erit si extra potestatem domini constitutus nunquam in vita petitus esset, statu enim liber est quicunque extra potestatem domini sui constitutus sine placito & brevi in servitutem revocari non possit. Et eodem modo statu servus erit liber homo in possessione servitutis constitutus, ita quod ad libertatem ꝓvenire non possit sine placito, & in tali statu obierit, sive in vita sua in libertatem proclamaverit sive non.

1 ¶ *De quibusdam casibus specialibus tangentibus materiam præcedentem.* Cap. 23.

Dictum est supra in genere, qualiter opponenda est exceptio servitutis & cui competat. Nunc autem fit descensus ad casus speciales. Esto igitur quod liber homo ingrediatur in villenagium ad ancillam villanam, non propter hoc mutatur status eius, sed in parte obumbratur, cùm propter villanam, quæ est quasi terminus copulans, recedere non possit â villenagio, oportebit eum facere villanas consuetudines, non tamen ratione personæ, sed ratione villenagii, quia per hoc non mutatur status nequè conditio liberæ personæ. Sed esto quod ambo sunt fugitivi scilicet vir & uxor, uxor petatur & revocetur in servitutem, & vir uxorem sequatur: sive vice versa. Esto quod villanus extra potestatem domini sui copuletur liberæ liberum tenementum habenti, si dominus servi utrumq; ejiciat, tam virum quàm uxorem, quæritur an recuperare debeant non obstãte exceptione villenagii, verius est quod sic, ratione supradicta, donec servus in servitutem revocetur. Sed quid dicendum est de uxore & libero tenemento, si dominus se posuerit in tenementum uxoris, cum p se petere non possit sine viro, si autem vir adiungatur, obstabit exceptio, quid ergo erit? Videtur quod dominus retinebit quamdiu villanus vixerit, & post mortem villani uxor remedium habebit quasi sublato impedimento, sed revera recuperabit præoptenta, sed petere non posset adipiscenda. Item domino exceptionem villenagii opponenti, responderi poterit & contra ipsum replicari multis modis. Poterit enim replicari q̃ dominus in curia regis recognovit ipsum esse liberũ & remisit ei totum ius & clameum q̃ habuit vel habere potuit in ipso & in tota sequela sua & inde proferat Cyrographũ in curia domini regis confectum, quod si habuerit vel non, & recognitio irrotulata fuerit, vocet rotulos ad warantum, & hoc ubi dominus vexaverit eum in curia, & eum petiit ut villanum. Item eodem modo si dñs eum aliquando ꝓduxit in curia dñi regis ut liberum hominẽ suum ad distrationãdũ, vel legem aliqua faciendã vel purgationẽ, quod de facili sciri poterit p rotulos. Et eodem modo si hoc fecerit in cõi, quod etiam sciri poterit p recorda cõi.

Item si dominus eum manumisit & feoffavit de libero tenemento, & sic recuperabit seysinam manumissus non obstante exceptione villenagii, contra eum qui manumisit & hæredes suos, ut inter Thomam veteris pontis, & Richardum, & alios quoscunq; ei succedentes ex quacunq; causa, cùm nihil amplius exigere possunt quam ille potuit cui succedunt. Eodē modo dicendum, si quis manumissus fuerit etiam sine libera terra. Item si fiat quod tantundem valet, ut si dominus feoffaverit servum suum etiā sine libertate expressa, tenēdum sibi & hæredibus suis ꝑ liberum servitium, quia ex quo mentionem facit de hæredibus, præsumitur vehemēter quod dominus voluit servum suum esse liberum, quod quidem non esset si de hæredibus mentionem non faceret. Itē idē erit si dominus aliquando petiit eum ut nativum suum, & ipse ꝑ parentes vel alio modo probaverit se esse liberum, & aliæ infinitæ possunt esse responsiones sicut exceptio rei iudicatæ, & replicationes contra dominum. Si autem dominus sic dicat & excipiat contra petentem restitutionē ꝑ assisam, & adjiciat quod villanus sit, vel filius villani vel villanæ, ad hoc quod dicit ꝙ filius villani vel villanæ, replicare poterit, quod licet pater suus villanus esset, mater tamen sua libera fuit & soluta, & ideo sequi debet conditionem matris & non patris. Ad hoc autem quod dicitur quod mater sua fuit villana, replicari poterit, quod quamvis villana, copulata fuit libero homini in libero tenemēto, & ipse genitus in libero thoro, ꝓpter quod sequi debet conditionem patris & non matris. Item replicari potest contra dominum excipientem in villenagio, quod quamvis utrumque habeat villanum tam patrem q̄ matrem copulatos, & quamvis sit in villenagio genitus, quod ad dominum nō ꝓtinet exceptio: ut si villanus alicuius in alterius villenagium ingressus, vel villana econtrario in alterius villenagium ad villanum, non habet aliquis exceptionē villenagii contra talem si feoffatus fuerit tenendi liberè, nisi ille *in cuius villenagio* genitus fuit & natus: maximè si fuerit sub eius potestate constitutus. Item cùm servus replicaverit contra dominum de manumissione, dominus potest triplicare versus ipsum, quòd manumissio non fuit sufficiens nec perfecta. Sed hæc triplicatio locū habet in hærede manumissoris, & nō in ipso manumissore. Quiā esto quod servus velit manumitti, & cùm *nihil habeat proprium*, eligat fidem alicuius qui eum emat quasi propriis denariis suis, ꝑ talē emptionem non consequitur emptus aliquam libertatem, nisi tantum quod mutat dominiū in re empta, inprimis solvi debet pretium, postea sequitur traditio rei. Solvitur hic preciū pro nativo, sed nulla subsequetur traditio, sed semper manet in villenagio quo prius. Si tenens tenementum acquirat tenendū liberè, & hæres manumissoris vel alius successor eum ejiciat. si petat per assisam & hæres opponat villenagium, & villanus replicet de manumissione & emptione. Hæres triplicare poterit ꝙ imperfecta fuit emptio sive manumissio, eo quod nunquā in vita venditoris subsecuta fuit traditio, & ita talis semꝑ remanebit sub potestate hæredis, nec valebit eis in hoc casu instrumētū manumissionis, quod quidē si in iudicio ꝓferatur magis nocere possit quām prodesse. Et notādū, quod ita excipere poterit tenēs cōtra querentē, quod querēs

semper

semper onerabitur probatione, & sic replicari contra exceptionem a querente, quod replicationem opponens onerabitur probatione vice versa: & ista sufficiat in prædictis, exempli causa, sed aliquid dicetur inferiùs de casibus specialibus. Item objici poterit villenagium in modum exceptionis cum adiectione tali, scilicet quod querens liberum tenementum habere non possit, quia villanus est, & ita villanus, quod filiam suam maritare non potest sine mercheto, ad plus vel ad minus pro voluntate domini, & alias objectiones objicere poterit, per quas verisimile est q; villanus sit. Et unde oportebit quod veritas inquiratur per modum iuratæ & nō in modum assisæ, si utraq; pars de communi consensu se poluerit in iuratā, ut inter placita quæ sequuntur regem de assisis captis apud Norwich coram rege, anno regni sui vicesimo tertio. Assisa novæ disseysinæ si Wilhelmus Bieard. Item objici poterit exceptio villenagii in hūc modum, quod querens villanus sit, & teneat in villenagio: ut in eodem rotulo coram ipso rege. Assisa novæ disseysinæ si Richardus de Merlay. Item objici poterit in tali adiectione, quod non potest pullum suum masculū vendere nec bovem, sine licentia domini. Item possunt omnes istæ objectiones & plures simul & semel & aliæ plures opponi contra querentem, & de quibus omnibus poterit inquiri veritas per iuratā & non in modum assisæ, excepto eo, quod si objiciatur exceptio villenagii cum tali adjectione inter alias, quod non possit maritare filiam suam sine mercheto cerro vel incerto, talis adiectio nunquam locum habebit in persona liberi, licet teneat per villanas consuetudines, nisi se ad hoc specialiter obligaverit, vel nisi se copulaverit villanæ in villenagio propter iura libertatis, quia quamvis teneat in villenagio, tamen sui iuris est ut liber homo, nec sanguinem suum nec carnem (licet in villenagio tenuerit) subjicit servituti: de servo autem hoc intelligendum erit, qui sui potestatem non habet sed dominus. Si autem contra prædictas rationes aliquid statuatur, non erit hoc pro iudicio vel iure observandum, quia potius error dici possit quàm veritas, corruptela quàm consuetudo: ut si quis cognoverit se aliquando fuisse villanum sed manumissum, non recuperabit liberum tenementū per assisā, licet proferat chartam manumissionis: ut inter placita quæ sequuntur regem anno regni sui vicesimo tertio in comitatu Suff. Assisa novæ disseysinæ si Radulphus filius Roberti. Sed hoc salvari poterit, ubi quis servum suum alicui vendiderit pro denariis, & ubi venditus servus nunquam liberatus fuit emptori in vita vēditoris vel emptoris, & qui si liberatus esset, propter hoc non mutat statum, licet mutaverit dominum. Item si hujusmodi manumissus prolem suscitaverit, quamvis ex libera hæreditatem habente, si post mortem matris ejiciatur, non recuperabit per assisam liberum tenementum, non magis quam villanus, ut inter placita quæ sequuntur regē H. anno vicesimo primo in comitatu Eborum. Assisa novæ disseysinæ si Wilhelmus de Stochrige. Item mulier libera habens hæreditatem, cùm fuerit villano copulata & ambo ejecti fuerint, non recuperabit, quamdiu villanus vixerit, ut inter placita quæ sequuntur regem anno vicesimo, assisa novæ disseysinæ de Waltero de Engdene & Alicia filia Ernaldi in comitatu Buck. sed contra.

¶Quis

1 ¶ *Quis iniuſtè poſſidet & quis non.2.Exceptio de hoc quod dicitur in brevi iniuſtè diſſeyſivit.3.De exceptione villenagii cum ſervus fuerit diſſeyſitus.4. Qui exceptionem villenagii oppoſuerit, ſtatim habeat probationem. 5. Si fiat exceptio villenagii libero homini qui tenet in villenagio per villanas conſuetudines. Cap.23.*

ET generaliter notandum, quod cùm quis queratur ſe eſſe iniuſte diſſeyſitum; bene poterit eſſe quod nunquam fuit in ſeyſina, & ex hoc habebit tenens exceptionem,& veritas inquiratur per aſsiſam.Item ſi fuit in ſeyſina, hoc potuit eſſe quod non nomine ꝓprio ſed alieno, ut ꝓcurator, firmarius, ſervus & hujuſmodi. Item ſi nomine ꝓprio & non alieno, poterit eſſe in ſeyſina juſte vel injuſte:juſte,ut ſi nomine proprio & in re propria,& in feodo,vel ad vitam, vel ꝑ judicium, talibus ritè competit aſsiſa novæ diſſeyſinæ. Item injuſtè, ut ſi ꝑ diſſeyſinam vel intruſionem: unde, ut ſciatur quis juſtè fuerit diſſeyſitus vel injuſtè,oportet videre q̃s prius fuit in ſeyſina juſtè vel injuſtè, ſecundùm quòd res fuerit propria vel aliena. Habere poterit quis ſeyſinam corpore & animo proprio, & corpore & animo alieno, & acquirere rem, & ſciens & ignorans,abſens ſicut præſens,& dormiens ſicut vigilans,ut alibi pleniùs. Sed tamen juſtè quantum ad illum qui jus habet, ſed injuſtè quantum ad illum qui jus non habet. Et ſciendum, quòd juſtè poſsidet quantum ad omnes, qui ſuo jure utitur,quoad hoc quòd reſtitutionem habeat ſuo jure,ut ſi in feodo vel ad vitam quocunq; titulo,talis ſi feoffatus fuerit & ejectus ſine iudicio & injuſtè,recuperabit ſeyſinam,quia fuit juſte in ſeyſina nomine proprio. Et competit aſsiſa novæ diſſeyſinæ in hoc caſu, tam ſervo quam libero, quia ſervus habere poterit liberum tenementum in ſuo caſu. Item poterit quis juſtè poſsidere nomine proprio quoad uſum fructum, & non quoad liberum tenementum, ſicut fructuarius & uſuarius, & qui ad voluntatem tenuerit:ſed talibus non competit aſsiſa, ſed ꝓprietariis cõpetit aſsiſa de libero tenemẽto per breve de diſſeyſina. Sed tamen per aliud breve terminus reſtituatur, & hoc de re propria, & ita poſſidet quis iuſtè rem propriam. Item rem alienã poteſt quis iuſtè poſſidere, ut ſi quis ex aliqua cauſa acquiſitionis iuſtè, ſicut ex cauſa donationis vel venditionis fuerit in ſeyſina ſicut per nõ dñum, juſte poſſidet & iniuſte,ſed tamen ſecundùm diverſos reſpectus: iuſte,quantũ ad feoffatorem ſuum & alios omnes qui jus non habẽt,injuſte tãtùm quantùm ad ipſum qui jus habet.s.verum dñum. Itẽ injuſte poterit poſſidere quis quantùm ad verum dñum,quem injuſte & ſine judicio diſſeyſivit vel cujus tenemẽtum ingreſſus eſt ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam, & juſte quantũ ad omnes qui jus non habẽt neq; actionẽ,ſive ſervus ſit qui fecit diſſeyſinã vel intruſionẽ ſive liber,quia ſi ab illis diſſeyſitus fuit,qui jus non habent,recuperabit incontinẽti ꝑ aſsiſam, ſed quantũ ad verum dñum ſi recẽter ejectus fuerit,nõ recuperabit. Si autem poſt tempus, cùm per negligentiam diſſeyſiti tanto tempore fuerit in ſeyſina, quod ſine judicio ejici non poſſit,contra verum dñum recuperabit, quia ſine judicio. Et multo fortius videtur, quod recuperare debeat verſus eos qui nihil juris habent; cùm poſſit verſus eũ qui jus habet, & ita acquirit quis ſibi cauſam & titulum poſſidẽdi ex tempore,& per negligentiã diſſeyſiti.

Et

Et qualitercunq; quis fuerit in possessione, nomine proprio de re propria, vel aliena per disseysinam, vel ꝑ intrusionē, & sic iuste vel injuste, eo solo quòd est in possessione, plus iuris habet in re possessa q. ille qui est extra possessionem, & nihil iuris habet in re ꝓpter cōmodum possidēdi, sive servus sit sive liber. Et cum verus dñs respondere possit cōtra servum suum existentē sub potestate sua, quòd iuste eum ejecerit, vel quòd ei injuriam non fecit, quia rem illā emit de denariis & rebus dñi, hoc dicere non poterit extraneus ille cujus servus non fuerit quòd hoc fecerit de rebus suis, & ideo non habebit locum exceptio servitutis in persona extranei, sicut in persona domini. Item poterit quis iuste possidere ab initio, & postea desinere possidere iuste ex conventione, ut si feoffatus fuerit sub tali conventione, quod faciat vel non faciat, & si fecerit, convenit contra quod bene liceat ingredi possessionem, & sic pendet possessio donec conditioni satisfactum fuerit vel non. Item iuste possidet, qui prætore autore possidet. i. ꝑ iudicium donec de iudicio constiterit, utrum iustum vel iniustum fuerit iudicium, & hoc poterit curia vocare ad warantum. Quicunq; igitur in possessione fuerit iuste vel injuste, ut prædictum est, & fuerit disseysitus & assisam portaverit, non est necesse ab eo quærere, quo titulo vel quo iure fuerit in possessione, quia cogi possessorem &c. Et cum iuste sive injuste possederit, quantum ad quosdam & quantum ad alios non, quia sufficit ut prædictum est, quoad restitutionem ꝙ in seysina fuerit iuste vel iniuste, dum tamen nomine ꝓprio, nisi disseysitor ostendat contra ipsum quòd nullam fecerit ei iniuriā, vel quod iniuste ipsum nō disseysiverit. Ex responso vero & exceptione tenētis, perpendi poterit utrū de titulo possessionis inquirēdū sit vel nō, sed si prius queratur, non nocet in casū. ¶ 2. Cum igitur dicat querens quod iniuste disseysitus fuit, oportet quod tenēs ostēdat ꝙ iuste, & tali iure, quia incōtinēti forte reiecit post aliā disseysinā. Ad quod replicari poterit ꝙ iniuste, eo quod ꝑ lōgū intervallū, & ubi sibi ꝓquirere debuit ꝑ assisā se fecit iusticiarium. Itē si dicat quod iuste, quia querēs nullū ius habuit nec liberū tenemētū nec feodū, quia ꝑ disseysinā vel intrusionē, nec hoc valebit, quia si disseysitus nullum ius habuit tenendi, ille qui eiecit nullum ius habuit eiiciendi, quia iniuste fuit in possessione disseysitus quātū ad ipsū qui nihil iuris habuit. Itē si dicat quod iuste, quia talis ser⁹ est & nō potest assisam portare, hoc nō sufficit: cū nō sit serv⁹ eius quia nihil ad eū, nec dicere poterit ꝙ iuste eum eiecerit, quia est serv⁹ alien⁹, & sic nō defendit, quia nihil ad ipsum. Et maxime cum serv⁹ extra potestatem dñi existens & in statu libero, assisā portare possit erga dñum suum proprium, cuius revera serv⁹ fuerit: Multo fortius ꝑsonā habebit standi in iudicio versus eum qui nihil iuris habet in eo, & sic iniuste erit disseysitus. Et tamen verus dñus respondere possit contra servum existentem sub potestate sua, ꝙ iuste eum eiecerit, vel ꝙ iniuriā ei non fecerit: quia rem illā emit de denariis & de rebus dñi. Hoc dicere non poterit extraneus ille cuius servus non fuerit, quod hoc fecerit de rebus suis: & ideo non habet locum exceptio servitutis in persona extranei, sicut in persona domini. Item sine iudicio, quia si disseysitor iudicium

cium expectaret,& per actionem petere vellet,nullam invenire poſſet in mũdo quæ ei poſſet competere, & ideó cùm nullam habere poſſet actionem, nulla ei competere debet exceptio contra ſervum,qui alienus eſt: quia ſequeretur iſtud inconveniens,quod retinere poſſet per exceptionem & per malitiam,quod nunquam acquirere poſſet per actionem. ¶ 3. Et unde ad exceptionẽ villenagii ſic eſt diſtinguendum,cùm ſervus dicat ſe eſſe diſſeyſitum. Inprimis videndum eſt utrum fuerit ſub poteſtate domini ſui, cùm fuerit diſſeyſitus vel extra poteſtatem domini,ſicut in ſtatu libero,quod in ſervitutem revocari non poſsit ſine brevi nec ſine iudicio. Item cùm fuerit ſub poteſtate domini, refert utrum feoffatus fuerit ab ipſo ſuo domino,vel ab alio extraneo non domino. Et ſi à domino,utrum villenagium tenuerit cum tenemento libero vel non. Item refert quis ipſum diſſeyſiverit, ipſe dominus vel alius non dominus. Item cùm fuerit ſub poteſtate domini,utrum rem tenuerit nomine proprio vel alieno.s,tenementum ſuum proprium, cùm fuerit ab aliquo ſeoffatus,vel alienũ, cùm diſſeyſinam fecerit vel intruſionem, & ſic quodãmodo nomine ꝓprio vel alieno,ut ſi ad terminum annorum vel ad voluntatem dominorũ quorum res fuerit,vel in villenagio. Item ſive fuerit ſub poteſtate ſive extra, utrum feoffatus fuerit de re propria ipſius donatoris,vel de re aliena, cuius donator dominium non habuerit. Cùm autem fuerit ſub poteſtate domini & feoffatus ab ipſo domino ſuo, liberũ habere poterit tenementum de voluntate domini, & à quocunq; fuerit diſſeyſitus, ſive à domino ſive ab alio, ſeyſinã ſuam recuperabit ꝓ aſsiſam verſus dñm ſuum,multo fortiùs verſus alienum & extraneum cuius ſervus nunquam fuit, quia ſi ſervus aſsiſam portaverit ſuper dominum ſuum,& dñs de ſervitute excipiat contra ſervum,ſervus replicare poterit contra dñm de facto & feoffamento ipſius domini, qui contra factum ſuum venire non poterit, ex quo ſemel hoc voluit,licet ſervus villenagium tenuerit cum ipſo libero tenemento. Si autem de tenemento à domino dato, fuerit per non dominum diſſeyſitus,& ipſe aſsiſam verſus non dominum arramaverit, & non dominus verſus eum exciperet de ſervitute,nó valebit ei exceptio,quia nõ excuſatur (ſi dicat quod nullã iniuriã ei fecit)quia eſt ſervus alienus, ex quo nihil ad ipſum, utrum liber ſit an ſervus, *quia non* plus tenetur ſervus ei quàm ille ſervo,& ideo liber quantum ad extraneum ratione ſupradicta. Eſt enim ſervus proprius & alienus, ut meus, tuus,ſuus,& poterit quis eſſe liber homo unius & ſervus alterius. Item cùm ſervus ſub poteſtate conſtitutus à non domino fuerit feoffatus, bene licebit domino, terrã ſic datã ſervo ſuo in manum ſuã capere, & ſervum diſſeyſire,& ſi ſervus contra eum aſsiſam portaverit, & dominus contra eum exceperit de ſervitute,bene licebit, & locum habebit talis exceptio, cùm fuerit à domino propoſita, quæ locum non haberet ſi propoſita eſſet à non domino. Dicere enim poterit dominus quod tenementum quod ſervus ſuus acquiſivit ſuum eſſe debet, quaſi de denariis ipſius domini emptum, quod quidem extraneus dicere non poſſet. Si autem de permiſsione domini tenementum acquiſitum tenuerit ſervus, ſi à quocunq; nõ dño diſſeyſitus fuerit recuperabit per aſsiſam. Et ſi feoffator ſuus

eum ejecerit,& ipse assisam portaverit,& feoffatur de servitute exceperit,servus replicabit de facto & feoffamento feoffatoris. Et illud idem dici poterit de domino proprio feoffante. Et cum non teneat in hoc casu exceptio servitutis â domino proposita ꝓpter factum suum, multó fortius valere non debet cum proposita fuerit à non domino. Si autem â non domino, nec â feoffatore,sed ab extraneo omnino ejectus fuerit,& ejectus assisam portaverit, & excipiatur de servitute,talis exceptio non competit extraneo supradicta ratione. Et ideo ille qui queritur non habet necesse replicare de libertate, licet disseysitor se velit ponere de hoc in assisàm,quia nihil pertinet ad extraneum de statu suo : quia licet se poneret in assisam de statu suo & convictus esset,tamen non sequeretur ex hoc ꝙ injustè non disseysivisset eum, cùm talis sit servus alienus,& cum dominus servi habere non posset assisam, quia tenemẽtum non cepit in manum suam tempore quo fuit in manu servi sui ante disseysinã, nec servus ille,qui servus alterius sit, sic posset disseysitor ꝑ disseysinã sibi acquirere tenẽtum alienum ꝙ ꝑ actionem non posset, cum nihil juris ei competat omnino,& sic de malitia sua lucrum reportaret, ꝙ esse non debet : & sic non habet servus alienus necesse ponendi se in assisam de statu suo,nisi velit. Sed si fecerit,& jurata dicat ipsum servum esse,sed alienum, videtur ꝙ hoc ad extraneum not ꝑtinet ipsum disseysire, quia ipsum ejicit nullo jure sibi cõpetẽte,sed alii.Et ideo ipse injustè,quia nullo jure,quod si dñs ꝓprius hoc faceret, competeret ei exceptio villenagii.Sed cùm ita ꝓposita fuerit exceptio ab extraneo non domino,quod servus non habet assisam nec actionem : oportet ꝙ plus dicat,quod hoc ideò, quia tenet in villenagio,& sic domino competit & non servo,& unde si tenementum fuerit liberum tenementum villani,oportet discutere utrum dominus illud in manu ceperit vel non ante assisam.Si autem in seysina fuerit servus nomine alieno (ut supradictum est) nulla competit ei assisa,sed competit ei cujus nomine fuerit in seysina,& sic in omni casu obstabit ei exceptio villenagii,quia nulla ei competit actio sed domino rei : Item locum habet exceptio villenagii in omni casu,cùm fuerit sub potestate domini,cùm productus fuerit ad assisas & juratas faciendas, ubi excipitur persona villani,cùm dicatur,ꝑ sacramentum liberorum & legalium hominum,&c.Sed de statu liberi aliud erit. Si autem servus sub posteſtate domini vel extra â quocunquè feoffatus fuerit de re aliena, quia justè possidet quantum ad feoffatorem suum,& quantum ad alios qui jus non habent, si a feoffatore disseysitus fuerit quandocunque recenter vel post tempus, recuperabit ꝑ assisam & similiter versus omnes,quorum res nõ fuerit. Si autem a vero domino ejectus fuerit incontinentí versus illum non recuperabit,quia injustè possidet quantum ad ipsum, licet justè quantum ad alios homines. Si autem post longum intervallum, aliud erit, ut supra. Cùm autem in seysina fuerit nomine proprio, sicut per disseysinam vel per intrusionem, licet de injuria propria; tamen quia justè possidet quantum ad omnes qui jus non habent, si fuerit disseysitus , seysinam recuperabit per assisam, sicut quilibet alius de populo, propter commodum possidendi ut suprâ,& versus illos qui jus habent

habent, fiat ut supra paulo ante. Et quod feoffari poterit servus sub potestate domini constitutus, & habere liberum tenementum de permissione domini videtur, quod probari possit p hoc quod dicitur. Dicitur enim vulgariter quod quis potest esse servus unius & liber homo alterius, videlicet cum sit servus alicujus, & tenuerit de eo in villenagio, de permissione domini potest tenere liberè de alio, & sic esse liber homo alterius; sed nemo pro parte servus & pro parte liber, sed omnino servus & omnino liber, quod esse poterit diversis respectibus; & ex hoc sequitur (ut videtur) quod si liber esse possit quantum ad feoffatorem suum non dominum, merito liber esse possit quantum ad non dominum non feoffatorem, ad quem nihil pertinet de libertate vel servitute sua, licet talis sit servus domini sui, quantum ad personam suam, & tenementum quod est villenagium. Si autem liber homo villenagiũ tenuerit, talis liber erit quantum ad omnes, ad liberum tenementum recuperandum si quod habeat: si à villenagio ejectus fuerit, non recuperabit, quia ejectus tenuit nomine alieno. Cum autem servus sub potestate domini aliquando constitutus fuerit, p incuriam vel negligentiã domini effici poterit fugitivus, & dum fuerit in recenti fuga & recenter insecutus reduci poterit sine alicujus injuria, sicut dicitur in titulo de servis fugitivis: Sed si per negligentiam dominorum in fuga perstiterit per tantum tempus quod sine brevi reduci non potest, nec teneatur sine brevi de statu suo respondere, extunc incipit esse in statu libero. Est enim statu liber qui personam habet standi in judicio quasi liber, licet non sit. Et dicitur status a sto, stas, & est statu liber, cûm sine brevi de statu suo respondere non teneatur; & sicut servus poterit esse statu liber, eadem ratione (vice versa) poterit liber esse statu servus, ut supra, de statu hominum de hac materia. Cûm autem quis ita extra potestatem & in statu libero constitutus, tenementum liberum acquisierit, & inde sine judicio disseysitus fuerit, non multum refert quis eum disseysiverit, utrum dominus suus proprius feoffator de proprio feoffamento vel de feoffamento alieno, vel non dominus feoffator, vel omnino extraneus, ad quem nihil pertinet, quia versus omnes indifferenter recuperabit, quia injustè disseysitus est, & habet personam standi in judicio versùs omnes, donec status suus mutatus fuerit, quod dominus suus eum recuperaverit per judicium per breve de nativis, & semper habebit exceptionem de statu suo, donec corpus suum disrationatum fuerit cum sequela & catallis suis quę corpus sequuntur, quod est principale. Et cùm personam habuerit standi in iudicio, sicut statu liber, erga dominum ꝑpriũ recuperabit, cuius revera servus est, non obstante exceptione servitutis, donec corpus recuperaverit. Multo fortiùs stabit in judicio versus alium extraneum cujus servus non fuerit, non obstante illa exceptione, sive extraneus feoffator fuerit, sive non. Et cûm nihil jus habeant in persona, multo fortiùs nec in sequela, nec in rebus suis. Cum igitur in statu libero & extra potestatem perquisitum fecerit à quocunque domino vel non domino, & dominus ipsum disseysiverit. & cùm talis statu liber assisam portaverit in absentia domini, vel ita quod nihil sit acceptũ contra assisam de statu, sive dominus sit presens sive absens, & Juratores

dicant

dicant ipsum omnino esse liberum, nulla facta mentione quod statu liber sit vel omnino servus, cum sit extra potestatem, convincendi sunt, nisi in ipsa convictione respondeatur contra assisam, ac si dominus præsens esset: & multo fortius si servus fuerit sub potestate domini, facta diligenti examinatione. Si autem cum præsens fuerit, & in statu libero, & cum petierit per assisam, objiciatur ei villenagium à domino disseysitore, & ille dicat præcisè se esse liberum, nulla facta replicatione de statu libero, & inde se statim ponat in assisam vel juratam patriæ, vertitur assisa in juratam ad inquirendum de statu, utrum videlicet liber sit vel servus, nec erit locus convictioni in hoc casu, quia de consensu querentis deducitur status in iudicium, & secundùm hoc stabit vel cadet assisa, nec præiudicabitur ei quantũ ad statum, nec quantum ad alias actiones quin replicare possit de statu libero, quia si Juratores dicant ipsum esse servum, nihil mutabitur de statu suo, sed hoc solum sequitur quod nihil capiet per assisam nec liberabitur domino, sicut esse deberet, si sub potestate domini esset cum assisam portaret. Et quia si postmodum agatur de statu defendere se possit p exceptiones suas ppetuas & peremptorias, quod sit in dominico domini Regis, vel in civitate aliqua per annum & diem, vel clericus & huiusmodi, cum agatur de statu mutando. Item si excipiat de tempore. Sed quid si huiusmodi exceptiones opponat contra exceptionem servitutis propositam in modù exceptionis contra disseysinam? videtur quod per hoc terminatur tam causa status quam assisa novæ disseysinæ, q̃ non esset, si diceret, sum in statu libero, non terminatur, quia quoad hoc non agitur de consensu partium, vel si Juratores dicant ipsum esse servum, nihil capiet per assisam sed domino remanebit seysina. Si autem dicant quod liber sit, recuperabit per assisam, sed sive sic sive non sic, nihil ex hoc præiudicabitur domino vel servo in causa status si dominus postea eum petierit per breve de nativis, quia status opponitur in modum exceptionis, & terminatur per consensum, sed propter hoc non cadit quæstio status. Si autem querens sub potestate domini esset in hoc casu, & Juratores dicerent querentem esse servum, per hoc caderet assisa, & sic remaneret ei tenementum simul cum servo, salva tamen eidem servo (sicut in præmisso casu) quæstione super statu suo, si proclamare velit in libertatem: quia non magis nocebit exceptio status opposita in modum exceptionis ei qui fuerit in possessione servitutis, quin proclamare possit in libertatem & probare, quam noceret domino proposita in superiori casu de statu libero, si postmodum in servitutem peteretur servus. Si autem sic dicat querens ab initio, cum fuerit in statu libero & per dominum disseysitus, & cùm proposita fuerit exceptio servitutis, quod sit in statu libero, quicquid dominus dicat, & petat iudicium si debeat statum suum in assisam ponere vel in probationem aliquam donec fuerit restitutus, cùm si dominus ius haberet in corpore quod principale est, prius corpus recuperare deberet, & postea id quod corpus sequitur, & non debet sine iudicio sequelam vel catalla quæ sequuntur corpus sibi usurpare, sed primò debet assisa procedere de disseysina: & cùm statu liber per assisam recuperaverit

peraverit, tunc postea agat dominus suus per breve de nativis de statu suo, non obstante replicatione de statu libero. Et cùm corpus recuperaverit, tunc recuperabit quicquid corpus sequitur scilicet sequelam, terras & catalla, quod quidem si primò ante restitutionem ageret de statu, petendo illum in servitutē, nunquam ei respōderet in causa status, obstante exceptione spoliationis. Et cū post assisam de statu agatur, tunc primo ꝑponere poterit in modum exceptionis privilegia sua, per quæ se tueri poterit imperpetuùm in statu libero, quod prius (nisi velit) necesse non habebit: ut si clericus fuerit ordinatus, vel miles, vel extiterit in villa privilegiata, vel in dominico domini Regis ꝑ unū annum & unum diem sine clameo. In primo enim casu defendat eum in assisa liber status tātum. In secundo verò casu defendunt privilegia statum suum, cùm petatur in servitutem ꝑ breve de nativis. Cùm vero servus extra potestatem & in libero statu seysinam suam recuperaverit ꝑ assisam versus dominum suum, cuius revera servus fuerit, non obstante exceptione servitutis venit quidam extraneus a latere ad quem nihil pertinet & disseysiat eum, licet sua non interfit, servus profert assisam novę disseysinæ, disseysitor opponit ei exceptionem servitutis, & cum ad exceptionem probandam nullā aliam habeat ꝓbationem ꝑ parentes, vel alio modo quod querens servus sit, ponit se in assisam disseysitor, & cum requiratur â querente eodem modo si velit ponere se in assisam, querens eligere poterit utrum se ponere velit in assisam de statu suo, vel replicare ut suprâ, quod non habet necesse ponere statum suum in assisam vel iuratam per parentes, antequam fuerit restitutus. Et idem erit iuditium quod suprâ contra dōm suum, quia si locum habeat replicatio contra dominum, multo fortiùs locum habere debebit contra extraneum. Et esto ꝙ gratis & sine aliqua replicatione se posuerit in assisam de statu suo, & assisa dicat quod servus sit, non videtur quod extraneus aliquid sibi per hoc acquirere possit, cum non sit servus suus sed alterius, & quicquid servus iuste acquirit, acquirit domino suo, quasi emptum de re sua & non extraneo. Nec cùm quis servus sit nò erit servus cuilibet de populo, quia sunt iura separata in servo, quia aut est meus omnino aut tuus proprius vel communis. Item si rem peteret disseysitor extraneus, nulla competeret ei actio, si autem corpus servi, non posset eum probare esse suum nec de denariis suis emptum, quod quidem dominus servi dicere poterit & nullus alius, & quicquid servus iuste acquirit, hoc acquirit domino & non alii. Et ideo cum in nulla parte habeat actionem, defendere non possit disseysinā & iniuriā suam ꝑ exceptionem, & sic erit casus diversus inter servum & dōm suum, & servum & extraneum. Nec cùm servus statu liber dicat ꝙ extraneus eum iniuste disseysiverit, nulla ratione se defendere possit disseysitor quin iniuriam fecerit, & ideo iniuste, quia nullo iure & sine assisa aliqua, quia si dicat (ut prędictum est) ꝙ eum disseysiveret iuste quia servus alienus est, hoc non ꝑtinet ad ipsum, sed ad eū cuius servus fuerit. Si autem dicat ꝙ eiecit eum iuste, quia nullū ius habuit in re sed alius, nunquā ostendet ꝑ hoc quod ipsum iuste eiecerit, cûm ille qui in possessione fuerit maius ius habeat in re possessa, eo ꝙ in possessione fuerit, quam ille qui fuit

extra

extra, qui nullum jus habuit. Igitur ad nullum extraneum non dominum ꝑtinet opponere exceptionem villenagii cõtra assisam de re quam servus tenuerit nomine ꝓprio, licet ad ipsum pertineat cùm servus sit in possessione nomine alieno: sed hoc ideò, quia servo non competit actio sed dño, cujus nomine fuerit in possessione. Nec erit assisa differenda propter exceptionem servitutis, cùm servus replicaverit de statu libero, quia priùs determinanda est disseysina & spoliatio, quàm status quæstio. Et notandum, quòd non habet statu liber necesse ponendi statum suum in assisam, nec compelli debet ad hoc ꝑ denegationem actionis in assisa, antequam status suus, de spoliatione sibi facta, fuerit ei restitutus: quia cùm spoliatus esset & disseysitus, si sibi ꝑ assisam non perquireret, & ꝑ breve de nativis in servitute peteretur, non ꝓcederet actio de statu suo, opposita exceptione spoliationis, antequam restitueretur, vel juratã, nisi ꝑ stultitiam suam hoc gratis voluerit se ponere in juratam quòd sit liber vel servus; & si fecerit, tamen non præjudicatur statim nisi tantum ad hoc, quòd assisa non procedat, licet producti fuerint parentes ad probandam exceptionẽ, sed aliâ actione opus erit ad statũ suum mutandũ. Si autem judicium petat, si se ponere debet in assisam de aliquo quod tangat statum suum anteq̃ fuerit restitutus, licet in modum exceptionis opposita fuerit quæstio status, pro eo judicare debet & primo ꝓcedat assisa utrum disseysitus fuerit vel non. Si autem opposita fuerit exceptio status ei qui fuerit in potestate domini, sive reverà servus fuerit sive liber. Si vero apponatur & per parentes ꝓbetur ad servum liberabitur domino ut servus, & ponet se in assisam de statu suo velit nolit, alioquin denegabitur ei actio in querela. Si autem statu servus fuerit, cùm revera sit liber homo & bona fide possessus, aliud erit. ¶4. Si quis autem hujusmodi exceptionem villenagii opposuerit, statim ad manum habeat probationem, vel post tempus, secundùm quod Justiciarii de gratia concesserint faciendum. Et quòd excipiens probationem habere debeat per parentes, si excipere voluerit contra eos qui sunt sub potestate: habetis in Itinere Abatis de Redinge & M. de Patesh. in comitatu Warr. assisa novę disseysinę si W. de Ardern, & secundum quod tenens exceptionem suam ꝓbaverit, remanebit assisa vel procedet, nisi forte tam tenens quam querens se gratis, vel de necessitate sine ꝓductione parentum, de hoc se posuerint in assisam in modũ juratæ, & sic ꝑ juratã terminabit negotium sine aliqua parẽtum ꝓductione: ut de ultimo itinere ipsius M. in comñ Essex, assisa mortis antecessoris, si Henricus le Turner. Et declarato ꝑ juratã utrum ita sit vel non, vel remanebit assisa, vel ꝓcedet. Sed notãdum, ꝙ quidã tenent liberè & ꝑ liberum servitium, & quidã nõ liberè, licet ꝑ liberum servitiũ. Itẽ esto ꝙ villan⁹ teneat ꝑ liberum servitium sibi tãtum, nulla facta mentione de hæredib⁹, si cùm eject⁹ fuerit ꝓferat assisam, & cùm obiecta fuerit exceptio villenagii, replicet ꝙ liberè teneat & petat assisã, nõ valebit replicatio, ex quo nulla mentio facta est de hæredibus, q̃a liberum tenementum in hoc casu non mutat statum, si fuerit sub potestate dñi cõstitut⁹. Ut in eodẽ itinere in comñ Essex, Assisa novę disseysinę si Radulphus de Goggẽhal. Itẽ esto ꝙ nullũ sit obiectum villenagium in principio, sed jura-

tores dicant in veredicto q̄ querens liber sit & libere tenuerit, cùm sit servus, vel liber & in villenagio tenuerit, vel servus, licet tenuerit tantùm sibi & non hæredibus p̄ liberum servitium, & postea cùm agatur de convictione, inveniatur contrarium, juratores quasi convicti remanebunt, ut in eodem itinere, assisa novæ disseysinæ de Gregorio de Shelford & Ihohanne Iocelin. Item esto q̄ cùm ab initio opposita fuerit exceptio villenag:i, & ex parte tenentis s. domini, sub cujus potestate villanus fuerit, & ad exceptionem probandam in modum juratæ p̄ducti fuerint villani de parentela querentis, & qui se cognoscant ad villanos, & contra quos ex parte querentis non excipitur, & ex parte ipsius querentis & replicantis nullus liber p̄ducatur ad p̄bandā replicationem, quamvis se ponere voluerit in assisam, cadit â querela, & tenens quietus: ut de ultimo itinere M. de Patesshull in com̄ Eborum circa finē rotuli. ¶ 5. Itē esto q̄ opponatur libero exceptio villenagii, quia tenet p̄ servitia villana, nō nocebit ei exceptio quātū ad statum, nocebit tamē quātum ad teñtū recuperandum, nō quātū ad statū, q̄a poterit relinquere villenagiū, & ut liber homo recedere, ut de termino sanc̄ti M. anno regni regis H. 3. incipiente 4. in com̄ Sussex de Iohañe de Monte acuto & Martino de Bestenovere, ubi dictum fuit prædicto Martino, q̄ si vellet terram illam tenere, faceret cōsuetudines quas pater suus fecit. Si autē non, dñs suus caperet villenagium in manum suam, & unde videt̄ p̄ hoc, q̄ licet liber homo teneat villenagiū p̄ villanas consuetudines cōtra voluntatē suā ejici nō debet, dum tamen facere voluerit cōsuetudines, quæ p̄tinent ad villenagium, & quæ præstātur ratione villenagii, & non ratione p̄sonæ. Si autem tales consuetudines faceret ratione p̄sonæ, sicut villanus constitutus sub potestate, vel ratione utriusq; tam teñti q̄ p̄sonæ, tūc noceret exceptio. Et q̄ talis exceptio servitutis objecta contra p̄sonam liberam in modum exceptionis ratione consuetudinum villenarum non *nocet alicui* homini libero *in* causa status, si petatur in villenagium, vel in aliquo placito sive super possessione, sive super p̄prietate: p̄batur manifestē in Rotulo de termino. H. & P. sub uno volumine, annō regni regis H. 4. in com̄ Sussex de M. de Best. qui tulit breve de libertate p̄banda versus Johannē de Mōte acuto, qui ipsum clamavit ut nativū & fugitivum suū. Et unde cùm idē *Martin*⁹ corā justiciariis diceret se esse liberū, respōsum fuit ex parte Iohānis q̄ villanus fuit q̄a disrationavit eum corā justiciariis in villanum suum. Et unde postea justiciarii recordari fuerint p̄ rotulos suos in quos idē Johañes se posuit, q̄ quædā iurata capta fuit inter eos de servitiis & consuetudinib⁹ quas idē Johañes exigebat ab eodem Martino, & p̄ quā convictū fuit q̄ facere debuit de teñto q̄ de prædicto Johañe tenuit, omnimodas villanas consuetudines, & unde dicebat, q̄ villanus suus fuit. Ad q̄ respondit Martinus, q̄ liber fuit, & quòd tales fecit consuetudines villanas, sed hoc non fuit ratione p̄sonæ suæ liberæ, sed ratione teñti quod tenuit in villenagio de eodem Johanne, & ita non nocuit ei illa exceptio in causa status. De hac autem materia inveniri poterit in Itinere W. de Ralegh in com̄ Leyc. Asisa mortis antecessoris, si Robertus Freman &c. ubi dicitur, q̄ q̄mvis libero homini objiciatur villenagium petēti seysinā antecessoris

ceſſoris, eo q̄ villanas fecerit conſuetudines ratione alicuius villenagii, non propter hoc convincitur ad villanum, nec obſtabit exceptio quin ꝓcedet aſſiſa, & oportebit tenentem (ſi de ſtatu agere voluerit) alias habere probationes. Ad hoc etiam facit quod habetis in Rotulo de termino Hillarii. añō Regis H. 4. in com̄ Suſſex de eodem Martino, qui warantiſavit quandam terram cuidam tenenti ſuo, in quadam aſsiſa mortis anteceſſoris. Et unde obiectum fuit eidem M. quòd warantiſare non potuit quia villanus fuit ratione ſupradicta, quia talliari potuit ad plus vel ad minus, & quod dare deberet merchetum pro filia ſua maritanda, & ideo iudicium ut ſupra. Et quod inquiri debeat utrum huiuſmodi conſuetudines fieri debeant ratione perſonæ, vel ratione tenementi, vel ratione utriuſq; : inveniri poterit in aſsiſis captis coram ipſō Rege ꝓ Wilhelmum de Ralegh apud Cauteſhull in com̄ Norff: anno regis H. viceſimo tertio, aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Robertus de Rikinghale. Et in eodem, aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Wilhelmus Byrd. & in eodem, aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi R. de Merlay. Refert etiam in prædictis caſibus ubi liber homo villanas fecerit conſuetudines & ſervitia, utrum ſervitia ſint certa & determinata vel incerta, ad hoc quod competat ei aſsiſa vel non. Item cùm liber homo teneat in Sokagio, in dominicis domini regis, refert utrum teneat ut Sokmannus in Sokagio libero vel villano, ad hoc q̄ habeat aſsiſam vel non habeat, vel ut feoffatus tenendi liberè ꝓ certa ſervitia & determinata. Quo caſu, ſi feoffatus fuerit (ut prædictum eſt) tenendi liberè vel in libero Sokagio, ut ſi ꝓ ſervitium militare vel ꝓ certa & determinata ſervitia, dum tamen liber homo ſit & non villanus, & fuerit eiectus, recuperabit ꝓ aſsiſam, eo non obſtante q̄ faciat talia ſervitia, quia tenet liberè. Si autem in Sokagio villano ſicut de dominico dñi regis, licet ſervitia certa ſunt, obſtabit ei exceptio villenagii, quia talis Sokmannus liberum teñtum non habet, quia tenet nomine alieno. Et q̄ talis liber homo ꝓ conventionem taliter feoffatus aſsiſam habere poterit (ſi fuerit eiectus) non obſtante exceptione villenagii, videri poterit in Rotulo de termino Patchæ anno regni regis H. duodecimo in com̄ Warr̄ de Wilhelmo de Biſſopeſt. dum tamen ſervitia certa ſint. Si autē incerta fuerint, qualecunq; fuerit teneme̅tum, tunc erit villenagium, ubi nec aſsiſa novæ diſſeyſinæ, nec Mortis anteceſſoris, nec alia nō magis quā in villano Sokagio, niſi tā̅tùm iurata inter tales cō̅ſimiles, ſecundum cō̅ſuetudinē manerii. Et de hac materia inveniri poterit de Itinere W. de Ral. in com̄ Midd. de termino S. Trin. ſub uno volumine añ regni regis H. 13. ubi diſtinguunt̄ plura genera hominum tenentium diverſis modis. Itē ſi objiciatur villenagiū tali adjectione, q̄ quis aſsiſam portare nō poteſt, q̄a villanus eſt, & pater ſuus vel avus vel alius anteceſſorum ꝓ quorum ſeyſinā petierit ꝓ aſsiſam mortis anteceſſoris, ſi nulla ſit hinc inde ꝓbatio, poterit ꝓ juratam veritas declarari, ſi uterq; ſponte ſe poſuerit in juratā̅. Ut de Itinere W. Ral. in com̄ Buck. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Walter⁹ le Gard. & ſimiliter de Itinere ejusdē in com̄ Midd. anno regni regis H. 13. aſsiſa Mortis anteceſſoris ſi Godefridus. Et ſi inquiri debeat per parentes de ſtatu parentum mortuorum, videtur quod non poſsit, quia

de ſtatu alicuius poſt mortem nō quæriť. Inquiri tamen non debet utrum baſtardus ſit qui mortuus eſt, vel villanus. Inquiri autem poterit utrum talis fuit ut ſupra vel non. Item ſi ſimpliciter opponatur quod querens villanus eſt, & querens hoc neget, vel ſe non cognoſcat ad villanum, tunc procedat aſsiſa, ac ſi nihil dictum eſſet quare aſsiſa remanere non deberet, ut de Itinere Epiſc. Dunelm & M. de Pateſhul in com Eborum, año regni regis H. 3. Aſsiſa novę diſſeyſinę ſi Iacobus filius Siwardi. Item eſto q excipiat de villenagio & querens negaverit, & replicetur, q querens ſemel ſe cognovit ad villanum in curia regia vel alia quæ habet recordum, tunc p talem cognitionem obſtabit ei cognoſcenti in omni iudicio vel iurata exceptio imperpetuum. Et cum hoc fuerit ꝓpoſitum: ſi cōtingat q iuratores hoc ꝓbato in alio iudicio vel aſsiſa tali dederint liberum tenementum ſicut libero, convincendi erunt de periurio: ut de termino ſanctæ. T. añ regis H. 4. in com. Dorſ. de Hamel. filio Radulphi. Sed eſto q quis ſe ponat in iuratam ſuper illa exceptione, & iuratores dicant ſe neſcire utrum villanus ſit vel non, in hoc dubio debet ꝓ libertate iudicari, quia ſi neſciunt utrum talis ſit vel non, tunc neſciunt eum eſſe talem ſed villanū & quoties dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi nō eſſet illud. Et generaliter in omni caſu, ubi quis dicat q villanus ſit querens, & ipſe neget vel dicat contrarium, & gratis ſe inde poluerit in iuratam, cum tali tamen proteſtatione, quod ſi dicant iuratores q ſervus ſit, remaneat aſsiſa ſine aliqua recuperatione habenda p convictionem, vel alio modo: & vice verſa ſi dicant ipſum eſſe liberum, q ꝓcedet aſsiſa, nec erit in hac parte locus ioco partito, nec etiam convictioni, propter mutuam utriuſque voluntatem. Et vice verſa, ſi non fuerit oppoſita exceptio villenagii, ſed querentes & tenentes ſi ſe ſimpliciter ponant in aſsiſam, & abſq; eo q aliquid dicatur contra aſsiſam, ſi iuratores dicant ꝓ una parte ſive ꝓ alia, locus erit convictioni, quia aſsiſa capta eſt in modum aſsiſæ & non iuratæ, & hoc ſive querens liber ſit ſive ſervus, ſub poteſtate domini vel extra conſtitutus. Ad hoc facit (ut videtur) de Itinere Roberti de Veer & M. de Pateſhull in com Oxoñ & Hereford, anno regni regis H. 5. Item ſi quis quocunq; modo vel manumiſſus, vel privilegiatus, vel alius in ſervitutem petitus qui ꝓpetuā habuerit exceptionem in tali ſtatu obierit, & filius vel alius hæres poſtmodum ſeyſinā talis anteceſſoris poſt mortem ipſius nactus fuerit, & ſine iudicio eiectus, p aſsiſam novæ diſſeyſinæ recuperabit, ꝓpter liberum ſtatum anteceſſoris ſui. Et vice verſa, ſi liber homo in ſtatu ſervili obierit, ut ſi ingrediatur ad ancillā in villenagium, vel libera ſe copulet villano, vel ſi liber homo, bona fide poſſeſſus ab aliquo, ſive in libertatem ꝓclamaverit in vita ſive nō, & ita in ſtatu ſervili obierit, filius vel alius hæres ſi poſt eum ſeyſinā habuerit & iniuſte & ſine iudicio eiectus de aliquo tenemento q pater vel alius anteceſſor tenuit, dum tamen ſub poteſtate alicuius conſtitutus ſicut ſervus, licet re vera liber ſit, hęres eius p aſsisā novę diſſeyſinę nō recuperabit, maxime ꝓpter ſtatum ſervilem in quo anteceſſor obiit. Et ad hoc facit de Itinere W. de Ralegh in com Buck. Aſsiſa novæ diſſeyſinæ ſi Lucia. Et inter cætera notādum, q licet villanus in

civitate

civitate vel in loco privilegiato, manserit vel extra potestatem dñi fuerit, seysinã aliquam antecessoris petere non poterit, licet possit ꝑ priã in causa spoliationis, alienam autem petere non poterit, si antecessor de cujus seysina petierit villanus fuit, quia villanus erga dñm suum sub cujus fuerit potestate actionem non habebit, in eo quòd villanus existens in statu servili, quia hæredem non habebit nisi dominum suum, de tenemento autem de quo feoffatus fuerit, sive extra potestatem dñi sive sub potestate, dum tamen dominus tenementum tale in manum suam non ceperit: si ejectus fuerit ab aliquo quocunq; quàm â dño, seysinam suam per assisam recuperabit. Cùm autem villenagium opponatur in modum exceptionis, licet probata fuerit exceptio, non tamen præiudicatur ei ꝓpter hoc in causa status, si postea in servitutem petatur, & ideo probari debet exceptio villenagii ꝑ assisam, & non ꝑ parentes, si ille contra quem excipitur fuerit extra potestatem eius qui exceptionem opponit, quia si ꝑ parentes, ita posset præiudicari ei contra quem excipitur in causa status, ubi nulla alia ꝓbatio nisi ꝑ parentes sit sufficiens vel directa. Si autem ille cui opponitur, sub potestate dñi extiterit, tunc benè poterit, nisi ita sit forte quòd talis injustè possessus, postea proclamare vellet in libertatem, quia si ei qui sub potestate dñi sui extiterit opponatur â dño suo villenagium, & ꝓducantur parentes ad ꝓbandam, ꝓbato villenagio ꝑ parentes terminabitur causa status cum assisa, q̃ quidem esse non poterit, si querens fuerit extra potestatem. Quia si parentes ꝓducantur ad exceptionem probandam villenagii contra assisam, nec ꝑ exceptionem præiudicari possit querenti quoad statum, si dominus postea velit talem in servitutem petere, & villenagium per parentes probare, sic esset probatio super probationem, & una illarum superflua. Item esto quòd villanus (ut prædictum est) sub potestate domini constitutus vel extra portet assisam, & contra ipsum excipiatur de villenagio, & ipse fortè se ponere voluerit in juratam super exceptione, nihil aliud erit (ut videtur) nisi quod ei denegetur assisa, sive actio, cum distinctione tamen. Et eodem modo si tenens qui exceptionem opposuerit illam nullo modo ꝓbare voluerit, vel non possit per parentes, nec per iuratam dictum suum velit probare, quasi indefensus, & dictum suum & exceptionem non ꝓbans, possessionem restituet querenti, nisi aliud dixerit quare assisa debeat remanere. In fine norandum. q̃ quandoq; opponitur exceptio villenagii â parte parti, quãdoq; à juratore & non à parte post sacramentum factũ, ubi dicunt juratores, q̃ talis villanus est & non potest habere liberum tenementum: & unde si res aliter se habeat in veritate, facta examinatione â judice, si Juratores in dicto suo ꝑseverent, locus erit convictioni, si querens docere possit contrarium per juratam 24. vel ꝑ parentes. q̃ superiùs dictum est in principio. Item si â parte parti opponatur ante sacramentum, aut opponitur ei qui est sub potestate dñi, & qui tãtum tenet in villenagio vel q̃ tenet in villenagio & similiter liberum tenẽtũ de feoffamẽto alicui⁹ dñi sive extranei, & tunc aut opponit̃ â dño vel ab extrãeo. Et eodẽ modo si opponat̃ ei qui est extra potestatẽ dñi in statu libero, in quib⁹ casibus omnibus si q̃rẽs simpliciter negaverit sine aliqua replicatiõe,

& inde ponat se super juratam, & tenens similiter, utraq; pars facit iuratam quasi judicem ꝑ consensu, & ꝑ juratam terminabitur negotium sine aliqua victione: quia non erit locus victioni ꝓpter consensum, & querens ꝑ hoc recuperabit vel amittet, & sive querens sit sub potestate domini sive extra, & sive in libertatem ꝓclamet in possessione servitutis constitutus, sive in servitutem petatur existens in statu libero extra potestatem dñi, non præjudicabitur ei quantum ad defensionem status sui, salvo tamen hoc, ꝙ si sub potestate fuerit & ꝑ parentes convincatur ad villanum dñi sui, qui ꝓbaverit illum villanum esse & suum, ꝙ dñs suus semper eum retinebit villanum sine alia probatione, quia in hoc casu terminabitur assisa simul cum ipso statu, ꝙ quidem nõ est in aliis casibus, ut si extraneus opponeret exceptionem vel dñs ei qui fuerit extra potestatem, quia alia ratione super statu agi oportet. Item opposita exceptione villenagii à domino ei qui fuerit sub potestate sua, de tenemento quod tenet in villenagio tantùm, si servus dicat replicando se esse liberum, ꝓbet replicationem ꝑ parentes, vel alio modo ꝑ assisam si possit, alioquin nulla erit replicatio, sed tenebit exceptio, non tamen præiudicabitur querenti in causa status. Item si opponatur ei à domino qui fuerit sub potestate dñi & tenuerit in villenagio, in hoc casu si constiterit quòd ita tenuerit etiam sive liber sit sive servus, non oportet excipere de servitute, quia cùm teneat in villenagio non competit alicui querela nec actio, nec contra dominum nec contra extraneum: contra extraneum non, quia servus non habet querelam sed dñs, & ideò non necesse est excipere de villenagio, cùm querens nõ habeat actionem. Si autem tenuerit sub potestate constitutus liberè, similiter & in villenagio, si dñs eũ ejiciat de libero tenemẽto, cõpetit servo cõtra dñm actio & querela, sed contra actionem cõpetit dño exceptio servitutis, ad actionem & querelam elidendam. Si autem extraneus talem ejecerit à libero tenemento, competit servo directa actio, & extraneo tenenti nulla exceptio, ꝙa sua non interest ejicere, nec si esset extra possessionem & peteret, nulla competeret ei actio, & ideò nulla exceptio. Si autem servus fuerit extra potestatẽ & ejectus fuerit à libero tenemento suo de ꝓquisito, si ei petenti restitutionẽ ꝑ assisam objiciatur villenagium, & sine aliqua replicatione de statu simpliciter se ponat in assisam, secũdùm assisam sive juratâ judicabit, nec erit locus cõvictioni, nec liberabit dño, quãvis tũtũ amittat ꝑ assisam, nec ꝑ hoc terminabit quęstio status. Et si postmodũ petat in servitutẽ, nõ præjudicabit ei, quin defendere se possit in statu libero si in servitutẽ petatur. Eodem modo videt de extraneo, si servus querens nihil replicavit ꝙ eius nõ interest. Si autẽ cõtra Jũm replicaverit de statu libero vel cõtra extraneũ ꝙ sua nõ interest, hoc recognito ꝑ diligẽtẽ examinationẽ nõ erit procedẽdũ ad assisam quamdiu talis status duraverit, nisi gratis se posuerit in assisa donec mutet. Eodẽ modo dici poterit de eo qui est sub potestate, ꝙa oportet eũ ꝓbare se liberũ, velit nolit, antequam procedat assisa: & sic mutare statũ, ꝙa hujusmodi cognitio de statu in replicatione præjudicialis est & præãbula, nec erit necesse eũ qui fuerit extra potestatẽ docere de aliquo privilegio, nisi tãtũ ꝙ fuerit extra potestatẽ, &

in

in tali statu libertatis, q̄ sine brevi revocari nō possit in servitutē,& ubi si voluerit & necesse fuerit,se defendere possit in statu libero p̄ privilegim vel alio modo,quia privilegia locum habent in causa status,& petere poterit iudicium si debeat de statu agere spoliatus antequam fuerit restitutus.

1 ¶ *De exceptione ratione adjuncti,ut si libera nupserit villano.* 2. *Forma brevis ubi vir nunquam fuit in seysina sed uxor,cum ipsa petere non posset per se sine viro.* 3. *De exceptionibus contra querentem & contra assisam.* Cap. 24.

ITem excipere poterit tenens contra querentem,& habet exceptionem ratiōe adiūcti,ut si mulier libera nupta sit villano in potestate dñi sui cōstituto, ut si ante copulam coniugalem accidit ei hæreditas vel post,& dñs illius servi illos eiecerit, & uterquè querantur, cùm neuter possit sine alio (secundùm quosdam, quod non approbo) obstabit exceptio mulieri p̄pter virum suum villanum,qui ei adiungitur,& nunquàm in vita viri recuperabit,obstante illa exceptione, & non nisi post mortem (quasi tunc cessante impedimento) datur actio,ut cessante causa cesset effectus: sed nō p̄ breve de nova disseysina formatum sed p̄ breve q̄ tale erit, Rex vic. salutem. Præcipe A. q̄ justè &c. reddat B. quæ fuit uxor C. unum messuagiū cum p̄tinentiis in E. q̄ clamat esse ius & hæreditatē, vel ius & maritagiū suum, vel ius suum de dono I. qui ipsam B. inde feoffavit vel sic: quòd clamat esse dotem suam de dono C. primi viri sui,& in quod idem A. non habebit ingressum,nisi p̄ prædictum. C. quondam virum ipsius qui ei illud dimisit, cui ipsa in vita sua contradicere non potuit ut dicit. Et nisi &c. Teste &c. Post mortem dico, sive mortuus fuerit morte naturali vel civili. Civili, ut si in vita uxoris habitum receperit; ita quòd ad seculum redire non possit. Sed quæro qualiter de hoc constare possit. Respondeo, quòd non nisi p̄ literas ordinarii, Archiepiscopi viz. & Episcopi,coram quibus facienda erit professio. Literæ vero Abbatis vel Prioris non sufficiunt ad probationem,licet sufficere possunt ad præsumptionem,habitus vero p̄bationi non sufficit. Itē morte naturali dico, quia mors naturalis omnia solvit. Sed quid si mulier disseysita libera, sub nomine suo impetraverit, & postea nupserit villano, & ante captionem assisæ moriatur villanus, quæro an p̄cedere debeat assisa,& tenebit breve prius impetratum,vel si antequam nupserit disseysita fuerit,& post mortem villani impetraverit,tenebit utrumq; breve & p̄cedent assisæ, quia p̄venerunt in eum casum à quo incipere potuerūt. Sed in prædictis casibus semper videndum erit de statu villani, utrum fuerit sub potestate dñi constitutus vel extra, & in statu libero secundum quod superiùs satis dictū est. Itē excipi poterit cōtra mulierē q̄rentē ratione adjūcti. s. viri sui quāvis liberi: ut si simul disseysiti fuerint de jure uxoris,ābo simul recup̄abūt & neuter sine alio, non vir sine uxore,q̄a agit de jure uxoris,nec uxor sine viro,q̄a vir est caput uxoris & eā defendere debet. Aliud autē dicēdū est de jure viri,q̄a hęreditas viri nō tāgit uxōr,sive uxor villāa fuerit & ī villē agio cōstituta, sive nō. Itē esto q̄ vir dederit aliq̄d de hęreditate uxoris, & talē in seysinā posuerit,uxor p̄ se assisā,nō habebit sine viro,sīul autē nō,q̄a si simul agāt &petāt p̄ assisā,obstabit factū &dōatio viri,& ita cadit assisa,nec recup̄abit

uxor unquam in vita viri sui: competit ei tamen remedium post mortem viri sui p breve de ingressu, cui in vita sua contradicere non potuit &c. Eodem modo si uxor de re ꝓpria donationem fecerit in vita viri sui, ambo p assisam non poterunt simul petere, nec quilibet p se; Alia igitur actione opus erit viro, etiam in vita uxoris. Item esto q̃ vir & uxor simul disseysiti, simul impetraverint assisam, & uxor moriatur ante captionem assisæ, cadit omninò breve & assisa, sed si vir moriatur ante captionem assisæ, cadit breve sicut in primo casu, nec ipsa iterum agere potest p se, quia simul fuerunt disseysiti & simul debent restitui. Consulitur tamen uxori p breve de ingressu. s. in quam non habuit ingressum nisi p disseysinam quam fecit ei & prædicto tali viro suo, & unde assisa novæ disseysinæ arramata fuit, & visus terræ &c. Et remansit assisa capienda p mortem prædicti talis viri sui, vel etiam sine clausula prædicta, licet nunquam in vita viri sui impetratum esset, quia negligentia viri sui non debet ei imputari, licet vir suus sibi-tẽpestivè ꝓquisiviſſe potuisset. Item esto q̃ mulier vidua dum fuit sui juris sine viro disseysita assisam ꝓquisiverit, & ante captionem assisæ nupserit, cadit breve sed non assisa, formabitur enim aliud breve sub nomine suo & sub nomine viri sui, quod tale erit. ¶ 2. Questi sunt nobis talis vir & uxor ejus q̃ talis injustè &c. disseysivit talem uxorem suam; & p hoc terminabitur negotium, nisi aliquis ipsorum forte moriatur vel ambo ante captionem assisæ, quo casu si ambo vel uxor tantum, cadit omninò breve & assisa: Si tantum vir, non ita: quia adhuc habebit uxor ingressum ad primam assisam, quod quidem non erit in casu conversò, si uxor fecerit disseysinam & postea nupserit, tenet breve & ꝓcedet assisa licet prima facie videatur q̃ cadere debeat, eo q̃ sine viro respondere non deberet. Respondebit autem sine eo, sed utrum respondere debeat vel non, distinguendum est utrum ante impetrationem nupserit vel post: si ante, cadit breve: si post, non cadit, quia nubere posset in fraudem. Idem erit si datum fuerit aliquod tenementum aliud tam viro quam uxori ad vitam uxoris, liberum tenementum non erit viri sed uxoris, & ideo illud & idem breve fiat in hoc casu. Eadem forma fieri posset (ut dicitur) si servus extra potestatem dñi in statu libero, liberam uxorem duxerit cum libero tenemento, si dñs (cùm servum talem disrationaverit) liberam uxorem ejecerit de tenemento libero, cùm servus liberum tenementum habere non possit, nec ipsa audiri debeat sine viro, & quia tenementum illud non est ꝓquisitum servi, nisi tantum quòd habet inde custodiam: mulier recuperabit, non obstante exceptione servitutis. Et idem erit, etsi non fuerit in statu libero, de acquisitis dico sed non de acquirendis. Item esto quòd vir ratione hæreditatis uxoris sicut de communia pasturæ fecerit disseysinam sine uxore & præmoriatur, quæro an uxor teneatur post mortem viri de disseysina? sive invita viri impetratum sit sive non? ad pœnam non tenebit, quamvis teneat ad restitutionem. Item esto q̃ vir ita disseysitus fuerit, q̃ uxor relicto viro proprio alteri viro adhæserit, & qui simul se tenuerint in seysina ejecto primo viro, quæritur qualiter ꝓspicietur ei? quia videtur q̃ sine uxore assisam portare non possit, & si uxor adjungat, sequit q̃ ipsa non est disseysita cùm sit

in

in possessione,non videtur quòd ad aliud recurrendū sit nisi ad forum ecclesiasticum, ut compellatur sequi virū suū,& sic facta restitutione uxoris,fiat restitutio hæreditatis, vel fiat impetratio ꝑ breve de nova disseysina sub nomine utriusq;, & si excipiatur cōtra assisam, quòd ei respondere nō debeat sine uxore, replicetur contra detentores de subtractione uxoris, & iniusta detentione quasi de dolo & fraude, sicut fieri posset si ꝑ parentes abducta esset & detenta, & unde nihilominùs ꝓcedet assisa, & ꝑ assisam iudicabitur. Datur itaq; eodē modo mulieri querēti & petenti restitutionē contra dūm capitalē excipiētem de absentia viri, ubi viz. uxor ejecta fuerit ab aliquo malicioſè cùm ꝓfectus fuerit vir in terrā sanctam,vel aliā longā peregrinationē,ut uxor interim disseysita nō remaneat, succurritur ei ꝑ officiū iudicis de cōsilio curiæ licet nō iure actionis,ut si ambo petant ꝑ assisam, & excipiatur quòd sine viro petere nō possit, excipiatur contra disseysitores de fraude & dolo. ¶. 3. Item habet tenens exceptiones contra querentem,ut si querens excommunicatus fuerit, & tenēs hoc docuerit ꝑ literas ordinarii patētes, oportebit querentem docere de absolutione. Itē excipere poterit cōtra ꝑsonā querentis ꝙ querēs actionē non habet nec querelā, eo quòd in possessione fuit nomine alieno ad quē ptinet querela, sicut ꝓcurator,custos,firmarius,servus vel familia. Quo ꝓbato cadit breve & assisa versus tales, licet teneat versus alios qui habēt actionē & ꝑ aliud breve. Itē cōpetit exceptio cōtra querētē, ut si petat ꝑ assisam dūs capitalis ubi competit ei districtio,sicut inter dūm & tenentem suū ꝓ servitio debito,quia distringere debet,si ad hoc sufficiat,si autē non,recurrendum est ad superiorē. s. ad vicecomitē ꝙ vic.sit ei in auxilium, sed vice versa,inter tenentem & dominum bene iacet, scilicet ubi dūs tenentem suū de tenemento suo disseysiverit. Item competit exceptio contra assisam,quare debeat remanere ex ipsō dominio, sicut est inter dominum querentem & tenentem suum,si tenens suus ei redditum non reddiderit. Iacet tamē inter tenētem, querentem, & dominū dejicientem, sicut inter alias quascunq; ꝑsonas. Est enim redditus quandoq; liberū tenementū, quandoq; ꝓvenit ex aliquo libero tenemēto ꝑ homagio & servitio,vel si cū quis liberū tenemētū habeat,de illo tenemento dederit alicui redditum, vel sine tenemento,vel cum tenemento constituerit alicui redditum ꝓ se & hæredibus suis,pro aliqua servitute habenda in alieno. Si autem debeat quis redditum dūo suo vel servitiū, & illud omninò nō dedixerit, sed forte nō solverit, non iacet assisa inter dūm & tenentem suum, sed districtio tantum,si dominus distringere possit & velit, si autem non possit cùm velit, recurrat ad auxilium domini regis quòd præcipiat vicecomiti quòd fit ei in auxilium, & unde non competit ei assisa, quamdiu distringere possit per se vel per superioris auxilium. Cùm tenens ad tuitionem sui excipiat contra assisam quòd assisa procedere non debeat de servitio, quia tenetur de tali, statim propter cognitionem cessat districtio & cadit assisa, sed non ut iste contra quem assisa arramata est quietus recedat, sed per hoc quòd cognoscit quòd de eo tenet in judicio, sine alio brevi præcipiatur vic.quòd distringat confitentem propter cognitionem quòd solvat

vat servitiũ debitum,& q̃ vic. sit in auxilium ad distringendũ si opus fuerit,& si contentio fuerit de quantitate vel qualitate servitii,hoc remaneat inter partes discutiendũ. Si autẽ tenẽs suus ipsũ omninò deadvocaverit q̃ nihil tenuerit de eo,tũc statim cessat districtio, ꝓpter q̃ dicũt quidã q̃ dñs debet petere terrã in dñico,nihilominus tamẽ videtur quod locũ habeat assisa novæ disseysinæ de libero teñto, cùm deficiat districtio,quia revera licet tenens sit quãtũ ad dũm, facit se nõ tenẽtẽ ꝑ deadvocationẽ quantũ ad seipsum,& sic iacebit assisa: quia esto quòd extraneus nõ dñs ꝑ vim compellat tenentẽ quòd ei solvat redditum,vel quòd dño nõ solvat cõtra volũtatẽ tenẽtis,talis extraneus dñs facit disseysinã & nõ tenẽs quasi de libero teñto dñi. Et illud idem erit si tenens de voluntate sua solvat extraneo. Sed versus extraneum cõpetit assisa dño, si dñs voluerit,& contra tenentẽ districtio,cùm dũm non deadvocaverit, sed altero istorũ cõtentus erit. Si autem ꝑ districtionem versus tenentem recuperaverit, cùm deadvocatus non fuerit,vel cùm deadvocatus fuerit recuperaverit redditũ ꝑ assisam, vel ille qui deadvocavit gratis solvit non dño,uterq; teneatur de servitio dño ꝑ necessitatẽ, & nõ dño ꝓpter voluntatẽ,& ita fiat districtio sive plures sint medii sive nõ, quia capitalis dñs semper se capiat ad feodum suum,& tenens ad suum warantum. Districtio tamẽ dñi debitum modum non excedat: quia semper iacet districtio quicunq; fuerit in possessione,custos,servus,creditor,firmarius vel alii. Item si aliquis tenentem ejecerit,domino cõpetit districtio & tenẽti disseysina. Si autẽ sit redditus qui detur alicui ex tenemẽto in feodo sibi & hæredibus suis, aut datur cũ districtione vel sine: si autem cum,tunc ut supra: si autem sine,tunc assisa. Si autem redditus sit proveniens ex camera, tunc nec districtio,nec assisa,sed per breve de annuo redditu. Item si redditus sit proveniens ex tenemento,solvendus ꝑ manus alterius quàm tenentis,adhuc subesse poterit districtio vel disseysina. Item competit redditus alicui non aliqua ratione prædicta, sed ratione alicujus rei intermediæ,ut si percipiat redditum aliquem ratione alicujus hũdredi,cùm quidã finem fecerint pro sectis,& hujusmodi,non poterit quis assisam habere ratione talis redditus,nisi habeat hundredum & qui habet hũdredum, ille redditum habeat donec hundredum ab eo convincatur, & sic fiat de similibus.

1 ¶ *De exceptione quæ competit contra querentem ex persona tenentis.* *Cap.25.*

COmpetit etiam tenenti exceptio ex persona sua propria contra querentem,ut si dicat quòd ipse non fecit disseysinam,si disseysina ibi fuerit,sed alius antecessor vel prædecessor suus qui mortuus est, & ipse non utitur alia seysina quam ipsi fecerunt, & cùm injuria personalis sit,ad hæredes non extenditur, nec ad successores, nec eodem modo cùm personalis sit,quia pœna tenebit suos autores. Igitur alia actione opus erit per breve de ingressu. Item si dicat quòd ipse non fecit disseysinam sed alius, licet rem habeat disseysitam,

tam, videndum erit utrum illam habeat vitiosam. s. statim post disseysinam, sive de volũtate primi & principalis disseysitoris, sicut ex aliqua iusta causa acquisitionis, sive ad unum ꝑvenerit sive ad plures, de manu in manum sive cõtra voluntatem primi disseysitoris ꝑ disseysinã, vel ꝑ intrusionẽ: quibus casibus, sine primo & principali disseysitore non respõdebit, quia ꝑ se disseysinã non fecit sed cum alio, secundum quod videri poterit, si rex disseysinam fecerit & postea rem ad aliũ statim transtulerit, quilibet est disseysitor principalis, rex primus & principalis ꝓpter factum, & alius similiter principalis ꝓpter ingressum; & quamvis principalis sit, tamen sine rege non respondebit, quia simul cum eo fecit disseysinam. Item nec vice versa, primus & principalis non respondebit sine secundario, quia sine eo restituere non potest. Itẽ si ꝑ longũ intervallum post disseysinã ad alios res pervenerit, sive ad unum sive ad plures successive, tales non sunt principales disseysitores, licet sunt rei vitiosæ injusti detentores, ut supra plenius de transgressionibus.

1 ¶ *Quis dici debeat principalis disseysitor, quis secundarius.* *Cap. 26.*

AD majorem autẽ evidentiã videndũ est ꝑ exemplũ quis primus & principalis sit disseysitor, & quis nõ principalis sed secundarius, eo ꝙ seysinã habuerit rei disseysitæ post disseysinã nõ ꝓpriã. Et sciendum ꝙ facit quis disseysinã nomine ꝓprio & aliquãdo nomine alieno, sicut ꝓcurator, servus, vel familia. Itẽ sunt disseysitores primi & principales, & sunt disseysitores secundarii. Item sunt primi & principales disseysitores & sunt secundarii rei disseysitæ injusti detentores, unus vel plures post disseysinam, & non sunt disseysitores. Item sunt primi & prĩcipales disseysitores ꝑ se & sine aliis, anteq̃ rẽ disseysitã ad aliũ trãstulerint de volũtate vel cõtra volũtatẽ, & cùm trãslata fuerit alii incipiũt esse principales disseysitores vel detẽtores, nõ ꝑ se, sed cũ aliis primis & principalibus. Itẽ sunt primi & principales disseysitores quoad primum & principalẽ disseysitorem & quoad primũ disseysitum, cùm statim post primã disseysinã primum & principalem disseysitorẽ disseysiverint, quia tenẽtur de disseysina tam primo disseysito ꝓpter recẽtẽ causam disseysinę, quã primo & principali disseysitori ꝓpter cõmodũ possessionis. Si autẽ post intervallũ disseysinã fecerit, nõ tenẽt primo disseysito, nisi tãtùm ad restitutionẽ, & nõ ad pœnã, secũdo vero disseysito & disseysitori tenẽnt ad utrũq;, & refert utrũ fiat trãslatio ante impetrationẽ brevis vel post. Itẽ primus & principalis esse poterit unus per se, & alii secundariò, plures sicut unus, ut si post primam disseysinam res translata fuerit ad plures, sive de volũtate primi disseysitoris, sive contra voluntatem. Et eodem modo possunt esse plures primi & principales disseysitores quoad injuriam, & principales disseysitores quoad rem post partitionem. Item possunt esse disseysitores licet non principales, nec primi nec secundarii sicut sunt illi qui sunt in auxilio & consilio, & ad quos nihil pervenerit de re disseysita. Item facit quis disseysinam non nomine proprio (ut prædictum est) sed nomine alieno, ut si procurator, servus, vel familia nomine dominorum fecerint disseysinam,

ipsi

ipſi ſemp erunt primi & principales,quouſq; dñi eorũ factum eorũ advocaverint & diſſeyſinam, vel deadvocaverint. Si autem advocaverint,tunc incipiũt eſſe principales diſſeyſitores & primi & principales diſſeyſitores ꝓpter ſeyſinam rei diſſeyſitæ,& primi,eò q̃ ratum habent factum ſuorum, quia ratihabitio retro trahitur ad primum factum ſuorum , & ſic incipiunt eſſe primi & principales,& ſui deſinunt eſſe principales. Si autem factum ſuorum,deadvocaverint,& cùm interpellati fuerint qualitercunq; ab aliquo homine vel alio modo,factum non emendaverint,adhuc tenentur,dũ tamẽ ſi præſentes ſint & ſe gratis poſuerint in aſsiſam, licet in brevi non nominentur. Si autem factum ſuorum emendaverint ſive ante impetrationem ſive poſt,dum tamen ante captionem aſsiſæ , à pœna diſſeyſinæ liberabunt ſe & ſuos. Si autem in remotis agant domini , ita quòd interpellari non poſsint,nec aliquid ſciverint de diſſeyſina, ꝓpter hoc non remanebit aſsiſa, in odium diſſeyſitorum,& remanebunt diſſeyſitores primi & principales: ita q̃ ſi aſsiſa faciat pro eis remaneãt domini ſui in ſeyſina de facto ſuorum.Si autem cõtra eos,recuperabit querẽs, & dominus cùm redierit, ſi factum eorum advocaverit,incidit in pœnam diſſeyſinæ cum ſuis,& ſi viderit ſibi expedire, agat de convictione. Si autem antequam redierint & advocaverint diſſeyſinam moriantur domini & ſuccedunt hæredes,adhuc poſſunt hæredes factum ſuorũ advocare vel deadvocare ante captionem aſsiſæ,quia eorum factum ab anteceſſoribus non fuit advocatum, quòd ſi eſſet, ita eſſet primus & principalis diſſeyſitor, & teneretur,& ad pœnam & ad reſtitutionem , & ſic non tranſiret diſſeyſina uſq; ad hæredes quoad pœnam, quamvis quoad reſtitutionem, ꝓ breve de ingreſſu. Sed cùm non advocavit,ſic tranſit advocatio diſſeyſinæ uſq; ad hæredes,ut ſic advocent factum vel non advocent , & ſic teneantur de iniuria vel non teneantur.Quod autem dictum eſt de domino & hærede ſuo,dici poterit de Abbate & Priore mortuo & eorum ſucceſſoribus. Si autẽ Abbates & Priores vivi ſint,& anteq̃ advocaverint depoſiti,vel ad alias dignitates trãſlati,adhuc erit idẽ in ꝑſonis ſucceſſorũ, q̃ dicit̃ ſuperius in perſonis hæredum, ſive impetratũ fuerit cõtra eos ſub ꝓprio nomine appellatiõis,vel ſub nomine dignitatis, vel ſub utroq;. Si autẽ ante depoſitionẽ vel mutationẽ advocaverint diſſeyſinã,ipſi tenẽtur poſt depoſitionẽ vel mutationẽ,& ita q̃ ſi ante depoſitionẽ vel ante mutationẽ impetratũ ſit cõtra eos, ꝓcedet aſsiſa ſub nomine prioris vel Abbatis etiã poſt depoſitionẽ vel mutationẽ.Si autẽ poſt depoſitionẽ vel mutationẽ fuerit impetratũ cũ advocarẽt,tenẽt̃ tamẽ ex ratihabitione & cõveniendi ſunt ꝑ breve novę diſſeyſinę,nõ ſub nomine Abbatis vel Prioris ſed ꝑ tale breve. Queſtus eſt nobis talis,q̃ talis monachus vel canonicus quondã Abbas de tali loco & tales injuſtè &c. Et idẽ ſi trãſlat⁹ fuerit.s. Epiſcop⁹ talis &c. Si quis autẽ recẽter ingreſſus erit poſt diſſeyſinã flagrãte malificio,nõ eſt miru ſi teneat̃ de diſſeyſina, cũ res in ſe propter diſſeyſinã eſt vitioſa. Scit enim aut ſcire debet quę vel qualis res ſit quã ingredit̃,ſi vitioſa ꝑdiſſeyſinẽ,ſicut ille qui rẽ emit ſcire debet utrũ libera ſit vel ſerva,ꝑ ipoſitionẽ ſive cõſtitutionem ſervitutis.Item utrum ſit onerata vel nõ.Item utrum cõtentioſa ſit ꝑ diligentem

ligentem impetrationem & diligentem prosecutionem, & sive sic, sive nō sic, semper tenebitur accipiens ad pœnam, vel ad restitutionem, vel ad utramq;. Et sciendum q̄ diligens est ille qui incōtinenti post disseysinā impetraverit, q̄ quidem nō valebit nisi diligenter post impetrationem fuerit ꝓsecutus. Diligens enim esse poterit in impetratione & negligens in ꝓsecutione, vel diligens vel negligens in utroq;. Etsi in utroq; diligens fuerit non præiudicabit ei quāvis captio asisę ad tempus differat. Multas vero alias exceptiones tenens habere poterit ex ꝓsona sua, sicut inferi⁹ de exceptionib⁹ pleni⁹ dicet.

1 ¶ *Exceptio contra asisam si injustè & sine judicio.* 2. *Exceptio contra hoc quòd dicit disseysivit.* *Cap.* 27.

SI autem nulla sit exceptio quæ competat tenenti ex ipsa jurisdictione vel ex ipso brevi, vel ex persōnis partium videndum erit si aliqua cōpetat ex ipso facto, continetur enim in brevi. s. Questus est nobis talis, q̄ talis iniuste & sine iudicio disseysivit talem. Quæ quidem verba (iniuste & sine iudicio) accipi possunt simul, coniunctim, vel divisim sive disiunctim scilicet iniuste vel sine iudicio. Iniuste quia sine iudicio, sine iudicio quia disseysitor nullam habuit actionem, vel cùm actionem habuerit noluit iudicium expectare sed fecit se iusticiarium, & potiùs uti voluit viribus quàm iudicio. Iuste, facie prima ꝓpter ius, sed iniuste ꝓpter iniuriam, quia sine iudicio: vel iniuste, quia licet cum iusto iudicio sed à non iudice, & ideo iniuste quod idem est quia non habet executionem, vel si habeat, quod idem est ut si iusticiarii vel curia alicuius (licet iurisdictionem habuerit) scienter male iudicaverit vel ignoranter, vel saltem aliquis qui non habet iurisdictionem nec cohertionem, si velit seysinam suam executioni demandare, & sic iniuste quamvis cum iudicio, simul & coniunctim: vel iniuste per se quātum ad disseysitum qui justè seysitus fuit, & injustè disseysitus, vel injustè quantum ad disseysitorem qui sine judicio disseysivit. Item injuste quantum ad disseysitum qui sine judicio ejicitur, licet iuste ab eo qui ius habet prima facie, tamen iniuste quia sine iudicio, & quamvis verus dñs ius habeat in re & iuste ejiciat, tamen iniuste ejicit, quia sine iudicio, & quia propriis viribus reposcit, quod per iudicem reposcere debuit, ideo ꝓ iudicium restituat q̄ sibi sine judicio viribus usurpavit nunquā postmodum nisi vix tantum, super proprietate erit audiendus, & hoc si post tempus ejiciatur, quod sufficere possit pro titulo, ad hoc quòd sine brevi non teneatur tenens respondere. Secus autem esset si incontinenti rejiciat disseysitorem. Item iniuste, quod sine iudicio dici poterit quantum ad disseysitorem, si ab alio fuerit electus qui ius non habet, sive incontinenti sive post tempus propter commodum possidendi, cùm ille qui in possessione fuerit iuste vel iniuste nomine proprio qualitercunque & non alieno, plus iuris habeat in possessione quàm ille qui est extra possessionem & ius non habet. Et unde si cùm talis esset extra possessionem & petere vellet versus iniuste possidentem, non habet actionem. Et unde si sine iudicio viribus ejiciat iniuste possidentem, cùm per iudicium non possit, merito debet ei per

iudicium

iudicium restituere, q̄ sibi sine iudicio,& ideo iniustè viribus usurpavit,nulla obstante exceptione ꝓprietatis, vel liberi tenti cōtra spoliatum. Item si quis in seysina fuerit ꝓ iudicium, tunc refert utrum iudicium iustum fuerit vel iniustum,qa si iustum iustè possidebit,qa iuste possidet qui prætore autore possidet,iusti tamen autoritate interponente.Si autē autoritas iniustè interposita fuerit,iniustum erit iudicium, & ideo revocandum,& nō solū facit curia quæ iudicat iniuriā & disseysinā,verum etiā ballivus curiæ qui tale iudicium iniustum fuerit execut⁹, & nō solum balliv⁹ verum etiā & dñs vel ali⁹, qui ex tali iudicio nactus fuerit possessionē,nō tamē ad pœnā, sed ad restitutionē, qa liberabit â pœna qui immunis est â disseysina. Hæc autem tenenda sunt si de tali iudicio in curia facto, constiterit ꝓ examinationem, vel partium cōfessionem,vel alio modo.Si autem taliter cōstare nō possit,vel iuratores asisæ dubitaverint,vel nihil sciverint de iudicio, præsumi tamē debet,q̄ benè iudicaverit, donec ꝓbatum sit cōtrarium,qa in meliorem partem declinare debet interpretatio,ita q̄ querens nihil capiat ꝓ asisā,sed sibi pquirat (si velit)versus curiā de iniusto iudicio, & q̄ sumoneat curia q̄ recordari faciat &c.& habeat recordum,& q̄ melius est secundum Martinum q̄ præcipiat vic. q̄ ipse præcipiat dūo vel ballivo curiæ q̄ recordari faciāt,& recordum habeant ad certum diem ꝓ tale breve.Et de hac materia habetis in itinere ipsius Martini de Pat. in com̄ Suff.ano regis H.12.asisa novæ disseysinæ si Ioceanus de Hesture,ubi dictum fuit q̄ ille de quo querebat q̄ ꝓ cōsiderationem talis curiæ recuperavit seysinā suam. Et q̄ nec partibus nec iuratoribus fides adhiberi debet in hac parte sine recordo,habetis de itinere ipsius M.ad asisas novæ disseysinæ capiendas,& gaolas deliberandas in com̄ tali.Asisa novæ disseysinæ si Laurentius carnifex.Qualiter autem sumoneri debeat curia, & quo modo videndum.Et sciendum q̄ qui sic recuperaverit ꝓ iudicium vocare debet curiam ad warantum, & de iudicio illo ꝓ auxilium curiæ dūi regis sive hoc fuerit in itinere iusticiariorum sive corā iusticiariis ad hoc specialiter cōstitutis,& dabit partibus dies de die in diem, & interim fiat recordum & veniat.Item iniustè, quāvis iusto iudicio,ut si ab eo qui iurisdictionem nō habet, iudicatum fuerit benè sive malè,cùm nō possit iudicium suum executioni demandare,& si illud fuerit qualitercunq;execut⁹, facit disseysinā iniustè,quāvis iustè iudicaverit, qa judex ecclesiastic⁹ jurisdictionem nō habet nec coërtionem in laico feodo, nec in aliis quæ ptinent ad coronā & dignitatē dūi regis. Item poterit intervenire justum judiciū ab initio,ut in destructionib⁹ faciendis,& vertit ex post facto in disseysinā, sicut in burgagiis,terris,tenementis & tenuris exteriorib⁹, ut si dñs ꝓ consideration curię suę ꝓ defectu servitii ceperit tenementum tenentis sui in manum suam,sicut simplex namiū, donec de redditu fuerit satisfactū,sed cù talis cuj⁹ tenemētū fuerit,optulerit de satisfaciēda, de redditu & arreragiis,restitui debet ei possessio, & si dñs hoc recusaverit , ex tunc erit manifesta disseysina.Et de hac materia satis inveniri poterit in itinere prędicti M. in com̄ Kāc.ano regni H.12. Item esto q̄ quis intraverit tenementum alicujus ꝓ cōventionem,& videtur q̄ hoc facit injustè, qa sine judicio & ante-

quam

quam sciat veritas de conventione,& unde videt q querens recuperaret p assisam, sed revera non recuperabit, quia licet prima facie videatur q assisa locum habere debeat,eliditur tamen assisa p exceptionem conventionis, cùm talis per conventionem fuerit in possessione, & multò fortiùs si quis fuerit in possessione ad terminum & retinuerit per conventionem, & contra conventionem fuerit ejectus. Si autem p vim teneatur extra,habet actionem ex conventione, & sic parit conventio exceptionem possidendi, & ei qui non possidet actionem. Et ideo habet ille qui nō possidet actionem,qui possidet exceptionem,eo q ingreditur possessionem de voluntate querentis, qa hoc semel voluit licet postmodum velle desinat, quia sufficit semel voluisse,nec dissolvi possit mutua voluntas,nisi ex mutua voluntate contraria.Et unde in omnibus videndum erit an satisfactum sit conventioni vel non, & ita si ille qui queritur contentus esse debeat vel non. Et si convenerit q ingredi possit,ut supra de donationibus plenius, & sic incidit conventio in assisam, & p hoc cadit assisa,& vertitur in juratam,ad inquirendum de conventione. ¶ 2. Item excipi poterit contra assisam ex hac dictione, disseysivit eum, quia dici poterit quia talis nunquam fuit in seysina. Dicitur enim,qui amittit possessionem sed non ille qui nunquam in possessione fuit, nec competit assisa alicui nisi ei tantum qui tunc cū ejiceretur possidebat,nec alius ejici visus est quàm is qui possidet nomine ꝓprio vel alieno. Non enim poterit disseysiri qui nunquam seysinā habuit,nec nomine ꝓprio nec alieno. Item si nomine alieno sicut ꝓcurator, creditor,vel firmarius,vel servus,licet naturalem habeant possessionem,ejiciantur, non eis competit assisa sed domino ꝓprietatis qui semper habet civilem,& per tales sibi retinet naturalem.Et quia longe aliud est esse in seysina, quàm seysitus esse, sicut longe aliud est esse in possessione quàm possidere: videndum erit quis seysitus est, ad hoc q seysinam suam recuperare possit,& quis non. Et sciendum q sunt quidā in seysina & non seysiti,sicut sunt illi qui nomine possident alieno, ut supradicti,licet fuerint in possessione de voluntate dominorum, & licet quodammodo seysiti sunt quoad usum & quoad fructum, non tamen seysiti sunt quoad liberum tenementum,licet alio modo recuperare possunt possessionem suam, quam per assisam, ut inferiùs dicetur. Item sunt nonnulli qui in seysina sunt & non seysiti ante tempus q sufficere possit pro titulo, & q pacificum sit & longum p negligentiam, patientiam, vel impotentiam dominorum, quales sunt intrusores & disseysitores, & alii qui ratione adjuncti fuerint in seysina, ut de libero tenemento, sicut vir cum uxore,inter quos nulli liberi fuerint, si post mortem uxoris se tenuerit in seysina, vel si forte liberos habuerint sed bastardos,& perinde nullos,habuerunt quidem liberum tenementum cum uxore,sed desinunt habere statim ea deficiente. Itē sunt quidā seysiti & in seysina quoad liberum tenūtum,& nō quoad feodum,sicut sunt illi qui tenent tantum ad vitā suam,sicut uxor dotē ex causa dotis. Item vir post mortem uxoris p legem Angliæ,vel ex causa donationis ad terminū vitę,vel donec sit ꝓvisū. Itē sunt quidā qui sūt i seysina & seysiti,sicut

sunt

sunt illi qui tenent in feodo sibi & hæredibus suis, & qui statim habẽt liberũ tenementum & ꝓprietatem. Item sunt quidã in seysina licet non seysiti, sicut intrusores & disseysitores contra voluntatem dñi possessionem ingrediãtur, vel si cum voluntate, sicut creditor & firmarius, qui utuntur seysina aliquandò cum expletiis, aliquando sine. Et eodem modo illi qui sunt in seysina & seysiti quandoq; utuntur seysina cum expletiis, aliquando sine. Et licet statim non utantur vel expletia ceperint, tamẽ statim cùm in seysina fuerint ex causa successionis vel ex justo titulo, scilicet ex causa donationis à vero dño, statim habent liberum tenementum, cum concurrant in unum & in unam ꝑsonam seysina & jus, nec multum facit ad seysinam quoad liberum tenementum usus vel captio expletiarum, quia nihil conferunt seysinæ vel tenemento, nisi quasi quoddam vestimentum ut seysinam roborant & faciant clariorem. Itẽ potest esse quis seysitus & in seysina & habere liberũ tenementum quoad feoffatorem suum & quoad alios qui jus habent statim post feoffamentum. Et in seysina potest esse & non seysitus quoad verum dñm, ut si quis à non dño feoffatus fuerit, & qui in possessione fuerit quacunq; de causa, nisi hoc fuerit post tempus (ut prædictũ est.) Et quòd quis sine usu & expletiis habere possit liberum tenementum, videri poterit ꝑ hoc, quòd nunquam in causa possessionis in aliqua assisa fit mentio de expletiis, licet aliquando de usu, sicut facit in causa ꝓprietatis, quia ad hoc quòd quis ꝓprietatem habeat, non sufficit esse in seysina, sicut ad liberum tenementum, nisi utantur cum effectu, ita quòd expletia capiat & quod sic habeat jus suum duplicatum. s. ℔ett ℔ett. Est enim jus possessionis & jus ꝓprietatis. Item excipere possit contra assisam quod talis querens nunquam fuit in seysina ꝑ se, quia licet chartam de feoffamento haberet, tamen feoffator suus semper remansit in seysina, & unde iste nullam seysinam habuit ꝑ quod posset disseysiri. Item si feoffator assisam tulerit contra feoffatum, respondere poterit ad assisam ꝙ licet feoffator aliquando seysitus esset, tamen desinit possidere ꝑ donationẽ, & ubi à possessione recessit omnino tam corpore quam animo. Corpore, tam ꝓprio quam alieno, quasi nullo nomine suo in possessione relicto. Item excipi poterit contra intrusores & disseysitores, si contra verum dñm petant ꝑ assisam, si post intrusionem vel disseysinam ejecti fuerint, ꝙ nullam seysinam habuerunt pacificam, quia ipse verus dñs eos recenter ejecit post intrusionem & disseysinam, ut supra de hac materia plenius. Item excipere poterit tenẽs cõtra querentem in uno genere disseysinæ, ubi. s. aliquis tenet & alius uti velit in tenemẽto suo contra voluntatem suam, ut si ille de quo queritur ꝙ uti sic velit, dicat ꝙ tenens non sic libere teneat, quia ille usus est in tenemento, & jus habet pascendi, vel aliã servitutem ex longo usu, vel ex justa causa constitutionis servitutis ad ꝙ si tenens replicaverit & dicat tenementũ suum esse liberum, & quod nullam servitutem debeat vicino, hoc ꝑ assisam in modum juratæ captam de consensu partiũ declarabitur. Item excipi poterit contra assisam & querentem, ꝙ licet aliquando esset dãsseysina & disseysitus, ipse nunc est in seysina libera & pacifica. Sed tunc refert utrũ talis ante impetrationẽ vel post. Item utrum seysinã ꝓpriam

ante

ante impetrationem vel post sibi viribus post tempus usurpaverit, vel gratis oblatã receperit. Si autem post disseysinam & ante impetrationem, non statim & recenter seysinam sibi usurpaverit, in misericordia erit nõ solum ꝑ usurpatione & disseysina, sed etiã ꝑ falso clamore, quia post usurpationẽ nulla subfuit causa impetrandi, & tenetur nihilominus ꝑ disseysina, & eodem modo fiet si post impetrationẽ & prosecutionẽ seysinam suam gratis oblatam receperit. s quòd ipse in misericordia pro falso clamore si fuerit prosecutus, & alius pro disseysina. Si autem ante impetrationem hoc fecerit, tunc si postea impetraverit & uti voluerit, sit in misericordia ꝑ falso clamore, vel si se retraxerit, quia non est prosecutus.

1 ¶ *De hoc quod dicit de libero tenemento & exceptio contra. 2. De divisione tenementorũ. 3. Item de communi tenemento. 4. Item de pastura. 5. Item aliud villenagium quod sic dividitur. 6. De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemento. 7. Quod patiẽtia per longum tempus habita trahitur ad consensum.* Cap. 28.

DAtur etiam exceptio contra querentem ex libero tenemento. Continetur enim in brevi, quòd talis iniustè & sine iudicio disseysivit talem de libero tenemento suo. Videndum est igitur inprimis de generibus tenementorum, & cui competat exceptio de libero tenemento, & cui non. Et sciendũ quòd liberum tenementum est id, quod quis tenet sibi & hæredibus suis in feodo, & hæreditate, vel in feodo tantum, sibi & hæredibus suis. Item ut liberũ tenemẽtum, sicut ad vitam tantum vel eodem modo ad tempus indeterminatum, absq; aliqua certa temporis præfinitione, s. Donec quid fiat vel non fiat; ut si dicatur, do tali donec ei providero. Liberum autem tenementum, nõ potest dici alicujus, q̃d' quis tenet ad certum numerum annorum, mensium, vel dierum: licet ad terminum centum annorum, quæ excedit vitas hominũ. Itẽ liberũ non potest dici tenementũ alicujus, quod quis tenet ad volũtatem dñorũ precariò, q̃ tempestivè & intempestivè poterit revocari, sicut de año in annum & de die in diem. Item dicitur liberũ teñtum, ad differentiã eius q̃ est villenagium, quia tenemẽtorũ, aliud liberũ, aliud villenagiũ. Itẽ liberorũ, aliud tenetur liberè ꝑ homagio & servitio militari, aliud in libero sokagio cũ fidelitate tãtũ, vel cũ fidelitate & homagio, secundum quosdam. Item liberorum, aliud pura & libera & perpetua eleẽmosina, quæ quidè sunt tã in bonis hominũ quàm in bonis Dei, quia dantur nõ solu Deo & tali Ecclesiæ, sed Abbatibus & prioribus ibidem Deo servientibus. Item est teñtum datũ in liberã eleemosinam rectoribus Ecclesiarũ, quæ pura est & libera, & magis libera & pura. Vna quæ datur Ecclesiæ nomine dotis in dedicatione, & alia quæ dat̃ post dedicationẽ. Itẽ liberorũ aliud ꝑpriũ, aliud cõmune. Itẽ cõmuniũ, aliud cõmune cũ particibus, sicut inter plures qui sunt quasi unus hæres, & aliud cõmune quasi inter vicinos ratione vicinitatis, sicut sunt divisæ & termini agrorũ, qui communes sunt, sive sunt lapides sive ligna, sive fossata, & quæ ponũt̃ in terminis agrorũ: ut sciat̃ quid cui debeat remanere, sicut liberũ tẽemẽtum separatim, ut sciat quilibet quid sit ꝑpriũ, quid alienũ. Illud autem quod proponitur ad differentiam & distinctionem agrorum, non erit proprium sed

cõmune,& ita quòd totum erit unius in communi, & alterius nihil aut separatim alicujus & sic totum unius & nihil, sed tamen secũdùm diversos respectus. Et unde dicunt quidã, quòd si fossatum ꝑsternatur à vicino, vel in aliquo diminuatur, vel si lapides finales amoveantur, vel arbores finales succidantur, quòd ibi sit potius transgressio quam disseysina. Revera agi poterit ad utrumq;,in eo quòd disseysina continet sub se hęc duo,disseysinã de libero tenemento, & transgressionem, transgressio vero non continet sub se disseysinam, sed in eo quod disseysina sub se continet utrumq; poterit negotium terminari sicut disseysina vel sicut trãsgressio: Et quia qui facit ꝙ plꝰ est, facit id ꝙ minꝰ est,sed nõ cõvertitur.Dñs tamẽ Martinus assisã cepit de divisis, corruptis,vel mutatis omninò, sicut de libero tenemento, & non sicut de transgressione. Dicebat enim quòd non potest quis magis injuriosam facere disseysinam quàm de terminis demoliendis omninò,vel corrumpendis in parte, vel amovendis, sicut ꝓbatur &c. Dictum est autem de tenemento quod cõmune est cum vicinis, de eo autem quod cõmune est cum participibus dictũ est supra. ¶ 2. Item tenementorum aliud divinum, aliud humanũ. Humanum, sicut dictum est superiùs, ꝓprium, vel cõmune,& liberum & purum ut supra: secundum quod datur Deo & hominibus. Item sacrum & divinum,& liberum & purum ab omni subjectione, sicut res sacra, quę tantùm in bonis Dei est,& non in bonis alicuius privatę ꝑsonę, vel alicuius hominis singularis. s. quę ritè & ꝓ pontifices Deo sunt dedicatę & cõsecratę, nunquã ad alios usus privatos post modũ reversurę: sicut sunt monasteria,cathedralia,conventualia,parochialia, capellę dedicatę,& cęmiteria dedicata, sive mortui inferantur sive nõ: ꝙa si Deo semel loca illa fuerunt dedicata & consecrata, iterum ad humanos usus converti nõ debent, nec ea quæ eis sunt adjuncta,& sine quibus res sacræ consistere non possunt, sicut sunt dormitoria & refectoria, coquinæ, pistoria & braceatoria,sine quibus cultores religionis ecclesiæ deservire nõ possunt. Et unde unum eorum poterit esse sacrum & religiosum, & aliud magis sacrum, sicut sunt sancta ꝓ se, & sancta sanctorũ magis sancta. Et unde dirutis ædificiis, adhuc semper locus permanebit sanctus,& etiam si sine cõsecratione & dedicatione mortui inferantur, adhuc erit locus sacer. Item divinorum aliud sacrum aliud sanctum,Itẽ etiam sacrorũ aliud nõ sanctum sed sacrũ,sicut sunt muri,& portæ civitatũ: & ideò sacra,quia sancita ꝓ reges,& cives manẽtes in ea.Constituta est enim pœna capitalis in eos,qui auśu temerario muros vel portas civitatis transcendunt. Itẽ tenementorũ quoddã nec sacrum nec sanctũ,sed publicũ alicuiꝰ.s universitatis. s. vel cõmunionis vel omniũ,& non alicujus hominis privati, vel singularis, sicut sunt theatra & stadia, vel loca publica, sive sunt in civitatibus sive extra. Non solum autem consistit liberum tenementum in terris & rebus immobilibus, verum etiam in rebus mobilibus.s.in redditibus mobilibus,sicut in aureis & argenteis, & non solum in hujusmodi,verum etiã in aliis rebus,quæ consistunt in põdere,numero,& mẽsura. Mensura, sive sit liquidum,ut vinum & oleum,sive solidum ut frumentũ, sive mẽsuratũ sive nõ mẽsuratũ: mẽsuratum ut in modio, vel nõ mẽsuratum ut in garba,modò in uno loco, modò in alio,dum tamen in uno tenemento Et

eodem

eodem modo de liquido; & illud idem fiat de numero. Item liberum tenementũ dici poterit vel quasi quies & pax & pacifica possessio, & libertas, quia qui quietem non habet nec pacem, ei aufertur cõmoditas tenementi, quia sine quiete & pace tenementum teneri non potest: ut si quis ꝑ vim uti velit cõtra voluntatem domini. Item si districtiones fecerit injuriosas & transgressivas, ꝑ quas auferat domino cõmoditatem possidendi. Item si contra voluntatem domini injustè uti velit aliqua servitute, ut si velit pecora immittere per vim, vel non secundùm debitum modum, vel alia uti servitute contra voluntatem domini cujus tenementum fuerit. Item tenementorum aliud ꝓpriũ & alicujus per se sine participe vel sine adjuncto, aliud non per se, sed cum adiuncto & participe. Cum adiuncto, ut si vir cum uxore vel econtrariò, & qui non dicuntur participes, quia jura eorum & res divisionem non accipiunt, sunt enim una caro quamvis animæ diversæ. ¶ 3. Item aliud commune cum participe ante divisionem in rebus corporalibus, quæ divisionem non recipiunt. Res vero incorporales sicuti sunt jura, divisionem non recipiunt, tamẽ sunt cõmunia. Eodem modo libertates communes sunt, quæ divisiones nõ recipiunt. Propriè autem dicitur commune una cum aliis, vel cum aliis una .i. simul, & tale tenementum commune non est ꝓprium ꝑ se alicuius, nec discretum, sed cum aliis per totum in communi. Item quod corporale est & de natura sua divisible inter cohæredes & participes, de communi consensu eorum remanere poterit indivisum sibi & aliis ad aliquem usum, sicut ad usum pascendi vel fodiendi, & erit usus cuiuslibet singularis & per se per totum, & tenementum commune omnibus participibus & per totum & non singulare alicuius per totum sed in parte. Et unde quod de communi consensu semel inter partes cõtrahitur, quòd tenementum remaneat in communi, sine contrario consensu omnino dissolvi vel dividi non potest: quia nihil adeo conveniens est naturali æquitati &c. Item commune cum aliis, & non per se sine aliis, & quod divisionem non recipit nec de consensu partium nec sine, sicut sunt jura, de quibus supra mentionem fecimus: secundùm quod videri poterit in jure præsentandi, quod indivisibile est licet commune. Et unde aut omnes consentient aut præsentẽt aut nullus, quia nõ valebit præsentatio si unus ex pluribus cõtradicat, nec præfertur pluralitas sive majoritas nec æsnetia. Item tenementum poterit esse commune inter plures & non participes quantùm ad aliquẽ usum, nec erit alicuius ꝓprium per se nec certis personis commune, sed alicuius universitatis, sive in civitate sive extra, sicut stadium & theatrum & huiusmodi. Item est quasi tenementum quod maius est commune. s. quod nõ est alicuius singularis personæ per se, nec in communi, nec alicuius universitatis per se, sed commune omnium, sicut est via regia, littus maris, ut supra, de rerum divisione pleniùs. Illa vero quæ in bonis Dei sunt, & de quibus superiùs dictum est, nullius hominis sunt, nec possideri possunt ab homine aut vendi, nec ad alium transferri possint ut fieri possit liberum tenementum alicuius, nec recuperari ut liberum tenementum. ¶ 4. Item dici poterit liberum tenementum alicuius per se vel in communi piscaria in fundo

ꝓprio: ut ſi quis terrã poſſideat propè ripam ex utraq; parte aquæ, ꝓ totũ licebit ei piſcari ſicut in libero teñto ſuo ſine impedimento alicujus, & ſi quis eum impediverit, facit ei diſſeyſinã, nec cõpetit ei hoc facere in proprio ex aliqua impoſitione ſervitutis, cùm nemini ſerviet fundus ꝓprius. Item ſi tãtum ex altera parte prædia poſſideat ꝓpe ripam, teñtum ſuum erit uſq; ad filum aquæ, & ſua erit piſcaria & jus piſcandi ſine alio, niſi forte ita ſit quòd ſervitutẽ imponat fundo ſuo, quòd quis poſſit piſcari cũ eo, & ita in cõmuni, vel ꝙ alius ꝓ ſe ex toto: & ꝙ quis ſibi ipſi ſervitutem impoſuerit, quòd ipſe non poſſit. In communi autẽ piſcari poterit vicinus cum vicino ex vicinitate vel ꝓ certo precio vel ex longo uſu uſq; ad ſimilitudinẽ juris paſcendi in alieno. Itẽ quid dicetur de muliere quæ piſcari debeat nomine dotis, videndũ erit utrũ aſſignetur ei aliqua piſcaria ꝓ ſe nomine dotis, hoc erit ſuum liberum teñtum Si autem piſcari debeat in communi cum waranto ſuo ratione ſuæ tertiæ partis, erit piſcaria ſua liberu teñtum. s. in coñuni cum waranto ſuo. Si autem concedatur ei tertia piſcatio ꝓ ſe, tempore piſcationis ſuæ erit liberũ teñtum ſuum, quamdiu piſcata fuerit, & deſinit eſſe cùm piſcari deſierit, & ſic incipit & deſinit. Si autẽ cõcedatur ei tertius piſcis, nullum habebit liberũ teñtũ in piſcaria. Habebit enim in numero piſcium, quaſi de certo redditu ſicut in denariis. Et ſi nullam habeat in hoc caſu diſtrictionem, locum habebit aſſiſa novæ diſſeyſinæ, quia deficit diſtrictio. Itẽ poteſt quis liberũ teñtũ habere, eo quòd in poſſeſſione eſt, dũ tamẽ nomine proprio, licet ꝓ intruſionẽ vel diſseyſinã, verſus omnes qui jus non habent, ſed verſus dñm ꝓprietatis non, niſi hoc habeat ex tempore ꝙ ſufficere poſſit pro titulo cum longa, continua, & pacifica ſeyſina. Itẽ poteſt quis firmam habere ſeyſinam verſus quoſdã ſicut non dominos ex tempore, & teneram & infirmã erga veros dños, & ſic liberũ tenementum verſus quoſdã, & nõ verſus alios. Itẽ ſervus in ſtatu libero verſus omnes dños & non dños, & ſub poteſtate dominorũ exiſtens erga nõ dominos, ſed erga dominos non niſi in caſu. ¶ 5. Item tenementorũ aliud villenagium, & villenagiorum aliud purum, aliud privilegiatum. Purum autem villenagiũ eſt, ꝙ ſic tenetur, ꝙ ille qui tenet in villenagio ſive liber ſive ſervus, faciet de villenagio quicquid ei præceptum fuerit, nec ſcire debeat ſerò quid facere debeat in craſtino, & ſemper tenebitur ad incerta. Talliari autẽ poteſt ad volũtatẽ dñi ad plus vel ad minus. Itẽ dare merchetũ ad filiã maritandã, & ita ſemper tenebitur ad incerta, ita tamẽ ꝙ ſi liber homo ſit, hoc faciat nomine villenagii & non nomine perſonæ, nec etiam tenebitur ad merchetum de jure, quia hoc non ꝓtinet ad ꝑſonã liberi ſed villani. Si autẽ villanus fuerit, omnia faciat & incerta tam ratione villenagii quàm ꝑſonæ, nec liber homo ſi ſic tenuerit, cõtra volũtatẽ domini villenagiũ retinere poterit, nec ipſe cõpelli ꝙ retineat niſi velit. Eſt etiã villenagiũ nõ ita purũ ſive cõcedatur libero homini vel villano ex conventione tenendũ ꝓ certis ſervitiis & cõſuetudinibus nominatis & expreſſis, quãvis ſervicia & cõſuetudines ſunt villanæ. Et unde ſi liber ejectus fuerit vel villan⁹ manumiſſus vel alienat⁹, recuperare nõ poterũt ut liberũ teñtũ cùm ſit villenagiũ & cadit aſſiſa, vertit tamẽ in juratã ad inquirendum

de

de conventione, ꝓpter voluntatem dimittentis et consensum, quia si querẽtes in tali casu recuperaverint villenagium, nó erit propter hoc dño injuriatũ propter ipsius voluntatem et consensum, et contra voluntatem suam iura ei nó subveniũt, quia si dñs potest villanum manumittere et feoffare, multo fortius poterit ei quandã convẽtionẽ facere, et quia si potest id quod plus est, potest multò fortiùs id quod minus est. Est etiam aliud genus villenagii q̃ tenetur de dño Rege à cõquestu Angliæ, quod dicitur Socagium villanum, et quod est villenagium, sed tamen privilegiatum. Habent itaq; tenentes de dominicis dñi regis tale privilegium, quòd à gleba amoveri non debent, quãdiu velint et possint facere debitũ servitium, et hujusmodi villani Sokmanni, propriè dicuntur glebæ ascriptitii. Villana autem faciunt servitia, sed certa et determinata. Nec compelli poterunt contra voluntatem suã ad tenẽda huiusmodi tenẽta: et ideo dicũtur liberi. Dare autẽ nó possunt tenẽta sua, nec ex causa donationis ad alios trãsferre, nó magis quàm villani puri, et unde si transferri deoeant, restituunt ea dño vel ballivo, & ipsi ea tradunt aliis in villenagiũ tenenda. Itẽ est maneriũ dñi regis & dominicũ in manerio, & sic plura genera hominũ in manerio, vel quia ab initio, vel quia mutato villenagio. Sunt enim in manerio dñi regis milites & liberè tenentes ꝓ servitium militare, & in libero sokagio. Sunt autem adventitii, qui eodem modo tenent, ꝓ cõventionẽ sicut & villani sokmanni, sed tales nó habẽt privilegiũ sicut alii villani sokmãni nisi tãtũ convẽtionẽ. Et unde si tales cùm aliis querãt, non dabitur eis privilegiũ, sed tantùm sua cõventio. Notandũ etiã inter cætera, q̃ potest quis habere in libero tenemẽto ius, & ꝓprietatẽ, & feodum, & alius liberũ tenẽtũ. Itẽ unus feodum & liberũ tenemẽtũ, & alius jus merum. Item unus hæc omnia, & alius usum fructum. Item unus hæc omnia, & usum, & alius fructum, & ex fructu sive redditu liberum tenementum, & sic duo (ut videtur) in una & eadem re redditum & liberum tenementum. Sed revera non in eadem re, quia tenementum est corpus de quo ꝓvenit redditus, & sic res una ꝓ se. Redditus autem qui de tenemẽto ꝓvenit, una res est ꝓ se & unum corpus. Item de hoc q̃ dicit q̃ unus habet hæc omnia prædicta & etiam usum, & alius fructum, videri poterit, ut si quis de tenẽto suo quod habet in dñico & excoluerit, dederit alicui aliquam certã partẽ fructuũ. s. tertiã garbã vel quartã garbã modò in uno cãpo modò in alio, licet campi incerti sint quo año excoli debeãt, tamẽ q̃ talis ꝓcipere debeat cùm campi culti sint, habet liberũ tenẽtũ, & ille qui solvit eodẽ modo. Vnus. s. in tenẽto, & alius in redditu. ¶ 6. Ex hoc q̃d cõtinetur in brevi. s. de libero tenẽto, datur exceptio tenẽti cõtra assisã & cõtra querentem multis modis. Dicere enim poterit cõtra querẽtẽ, q̃ querẽs nũquã fuit in seysina de tenẽto illo sicut de libero tenẽto suo, quãvis quodãmodò in seysina. De hoc autẽ q̃ dicit suo videt ꝓ hoc innuere, q̃ si querens aliquãdo fuit in seysina, in seysina fuit nomine alieno & nó ꝓprio. Unde cùm querens fundavit intentionẽ suã & docuit tenementum esse suum, tenens si possit, doceat, illud tẽpore disseysinæ fuisse alienũ, q̃ multis modis facẽre poterit, sicut ex p̃cedẽtibus videri poterit manifestè. In hoc autẽ q̃d dicitur in brevi, de libero te-

nemento, competit exceptio tenenti contra querentem, sed ad omnes non ꝑtinet exceptio, quia licet justè ejicere possunt, tamen non possunt sine judicio, licet jus habeant ejiciendi. Jus tamen habet recenter, post tempus autem nequaquam, unde si verus dns allegaverit quod justè, replicari poterit quòd iniustè, quia sine judicio. Et unde si verus dominus excipiat quod jus habeat et liberum tenementum, et iniustè et sine iudicio ejectus sit, et quòd querẽs qui iniustè ejecit feodum et liberum tenementum habere non posit, replicare poterit de tempore quòd verus dominus liberum tenementum amisit per cursum temporis, per patientiã sive negligentiam vel ꝑ impotentiã. ¶7. Patientia enim longa trahitur ad consensum, et negligentia sive dissimulatio obolent iniuriam. Et unde disseysitor cùm tempus habeat pro sẽ et quasi liberum tenementum, sine brevi et sine iudicio disseysiri non potest. Et unde si fuerit sine judicio disseysitus et portaverit assisam, non obstabit ei exceptio quòd liberum tenementum non habuit querens, ꝓpter usurpationem sine judicio, quantum ad verum dominum, et ꝓpter tempus quantum ad disseysitum. Et in quo casu, si alius a vero domino post tempus ejecerit, statim post disseysinam vel intrusionem contra ejectum habet exceptionem, quòd tenens liberum tenementum non habuit, exceptionem de libero tenemento non habebit, & ideo statim, quia jus non habuit, quod esse posset si jus haberet, nec etiam obstabit intrusori vel disseysitori exceptio teneræ seysinæ cõtra intrusorem vel disseysitorem, quia nihil ad eos de tenera seysina vel alia, cum nihil ad eos ꝑtineat quòd ejiciant intrusorem vel disseysitorem ꝓpter seysinã qualem præhabitã, justã vel iniustam, cù a l disseysitorem nõ ꝑtineat utrum justa sit vel injusta. Et unde cùm tenens disseysitor nihil iuris habuerit vel intrusor, & ille qui nihil juris habuerit eum disseysiverit, si disseysitus restitutionem ꝑ assisam quæsiverit, non obstabit ei exceptio liberi tenementi duabus rationibus, tum propter commodum possidendi, tum quia licet possessor, & disseysitor in re possessa ius non habuerit, nec iustam seysinã, ille qui fuit extra possessionem & ius non habuit petendi nec aliquam actionem sine iudicio eiecit, cùm ꝑ actionem nõ potuit, ꝑ judiciũ amittat & ꝑ assisam, non obstante aliqua exceptione ꝓprietatis vel teneræ seysinæ, quia si ego possideã iniuste ꝑ intrusionẽ vel disseysinam, non facio ꝑ hoc iniuriam ei qui ius nõ habet. Et unde si ille qui ius nõ habet petat à me in judicio petitorio qui jus nõ habeo, nõ sufficit si doceat me nihil juris habere, nisi doceat ꝙ ipse jus habeat ꝑ ꝙ sibi competere debeat actio. Et unde si nec jus habeat nec actionẽ, quamvis ego ius non habeam, cadet assisa, & remanebit suo loco possessio. Et unde non habeat actionem si me ꝑ vim sine iudicio ejecerit, si statim ipsum reiecero, non recuperabit, quia non habet liberum tenementum ꝓpter temporis brevitatẽ & ꝓpter teneram seysinã. Et si mihi ꝑ assisam novæ disseysinæ ꝓquisivero, statim vel post tempus excipiat cõtra me ꝙ liberum tenemẽtum non habuero in re quam ab alio iniustè possideo, nõ competit ei ista exceptio, sed ei forte quem ejeci iniustè & sine iudicio. Et cùm alienum sit liberum tenementum, nõ acquiritur querẽti exceptio de alieno iure, cùm iniu-

riosa

riosa sit eius possessio. Et unde merito cùm extra possessionē positus ius nō habeat nec actionē, si sibi seysinā iniustè & sine iudicio usurpaverit exceptionē nō habebit, nec debet esse melioris cōditionis quàm verus dñs, qui cùm injustè & sine judicio ejectus fuerit post lōgū intervallū vel post impetrationē, seysinā suā sine iudicio sibi usurpaverit quāvis iustè, iniustè tamē, quia sine iudicio. Et unde si disseysitor petat versus verū dñm p assisā, & dñs excipiat contra disseysitorē q̄ liberū tenemētum nō habuit, nō obstabit ei exceptio, quin recuperat p assisam. Item ad primū casum de intrusore & disseysitore petentibus restitutionē p assisam cōtra suū disseysitorē, omnis qui in possessione fuerit, licet ius non habeat, maius ius habet, eo q̄ est extra possessionē, & ideò ius nō habet. Unde si maius ius habeat, sequit q̄ ius habet, & maius eo qui ius non habet ꝓpter possessionem. Et unde videtur, q̄ habeat quasi liberum tenementum contra eum qui ius non habet. Si autem disseysitor secundus ꝓpter negligentiā primi disseysitoris quasi liberū tenemētū (ut prædictum est) habere inceperit, si sine iudicio ejectus fuerit, sive à vero dño sive a primo disseysitore, seysinam recuperabit, non obstāte exceptione de libero tenemēto. Et unde videt ex præmissis, q̄ licet competat exceptio cōtra querētē aliquādo de libero tenemēto, nō tamē cōpetit cuilibet de populo ut illā opponat, non magis quàm exceptio bastardiæ vel servitutis in suis casibus, ut superiùs dictū est. Item etsi aliquādò cōperat ei replicatio cōtra exceptionē, tamē nō cōpetit cuilibet, ut illā opponat, sicut videri poterit: si vir aliquē feoffaverit de hæreditate uxoris, & viro præmortuo, si uxor petat p breve de ingressu, & excipiatur cōtra ipsam de dono suo simul cū viro, replicare poterit q̄ viro suo cōtradicere non potuit, & sic recuperabit. Si autem mortua muliere extra seysinā, sit hæres qui petat p consimile breve de ingressu, non habebit locū in ꝑsona sua ꝓpter replicationē, quæ ad ipsum nō ꝑtinet & quæ cōpetit matri, ut si petat & excipiatur de dono, ipse replicare non poterit sicut posset mater si viveret, quia p hoc q̄ dicitur in brevi. & cui mater mea contradicere non potuit, videtur p hoc quòd matri competit talis replicatio & nō hæredi, ut infra videri poterit in tractatu de ingressibus.

1 ¶ *Si disseysitus post longum intervallum autoritate propria seysinam suam sine iudicio sibi usurpaverit.* *Cap. 29.*

VIdeamus quæ pœna teneat eos qui seysinam suam in causa spoliationis sine iudicio post tempus sibi viribus usurpaverit, intrusor verò vel disseysitor erit restituendus, non obstāte aliqua exceptione ꝓprietatis. Et si obstare nō debeat exceptio ꝓprietatis in ꝑsona veri dñi, ut si dicat justè disseysivi vos, quia tenemētū meū est & ego dñs, & tu nullū liberū tenemētū habere potes, quia non habes ingressionem nisi p intrusionem vel disseysinā, ista exceptio nō valebit ei, quāvis iuste se ponat in seysinā quantum ad ius, iniustè tamen hoc facit, quia sine iudicio, ut supra dictum est, priùs enim cognoscēdū est de vi quā de ipsa ꝓprietate. Eodē modo si servitꝰ objiciat, priùs cognoscē-

dum est de vi, quam de cõditione, ut si ille objiciat servitutem qui nihil iuris habet in corpore, ut supra plenius de exceptione servitutis. Ad hoc autem facit ratio, ut si scripto hæredi objiciatur quod testamentum falsum sit vel inofficiosum, vel q̃ testator servus fuerit, nihilominus scriptus hæres mitti debet in possessionem, nec refert utrum ius habet in re vel nõ quoad restitutionem, dummodo cõtra iuris ordinem fuit spoliatus, vel sine judicio & alibi. Si ad verum dominum violenter possessio pervenerit. i. p̃ vim & sine iudicio, & ubi conqueri deberet, facit se judicem & ejicit disseysitorem, malæ fidei possessor i. disseysitor indistincte, i. non obstante aliqua exceptione à vero dño opposita, possessionis commodum reportabit. Et alibi, quòd dñs qui deiecit vel spoliavit cogitur restituere possessionem ei quem eiecit, licet dominus ab eo qui deiecit vi, clam, vel precario possiderit. Item alibi, quòd ille qui à me vi possidebat. i. p̃ disseysinam, ab alio qui jus non habuerit fuerit spoliatus, habebit restitutionem p̃ assisam. Pœna autem erit spoliatoris, ut si sua sit res cuius seysinam sibi sine judicio usurpavit, quòd illam spoliator restituat cum fructibus receptis & percipiendis: vix tamen super proprietatem imposterum audiendus. Si autem aliena, illam eodem modo restituat nunquam postmodum nec super possessione nec super proprietate audiendus.

1 ¶ *De transgressionibus, & ubi assisa cadit in transgressionem per juratam terminatam & non in modum assisæ.* *Cap.* 30.

COmpetit multotiens exceptio tenenti contra querentem ratione tenementi, ut si ille qui queritur, liberum tenementum habere non poterit sed alius, ut si custos vel firmarius, creditor, vel servus, querantur, & petant restitutionem p̃ assisam, non competit eis assisa, sed domino proprietatis cuius nomine fuerint in possessione, quia actionem illorum elidit exceptio liberi tenementi. Item competit exceptio tenenti ratione tenementi & rei, quæ sacra est & sancta, sicut sunt loca Deo dedicata, & quæ ab aliquo possideri nõ possunt, & ideò nulli competit assisa, & in quo casu cadit assisa, & non breve, et vertitur assisa in juratam ad inquirendum de transgressione, si facta fuerit in re sacra, quia ibi nulla disseysina, ut per juratam emendetur transgressio, & uterq; tam querens quàm transgressor in misericordia. s. querens pro falso clamore, & transgressor pro transgressione. Item si tenementum fuerit universitatis vel publicum, & in civitate vel burgo, si ibi fuerit ædificatum vel præsumptum, ad dominum regem pertinet emendatio. Et erit ibi potiùs transgressio & purprestura quàm aliqua disseysina. Si autem via publica, vel regia extra civitatem vel burgum, eodem modo pertinet ad Regem emendatio. Si autẽ locus fuerit cõmunis alicuius universitatis, extra civitatem vel burgum, qui deputatus sit ad aliquem usum communem, hic erit transgressio & non disseysina, & fiat judicium ut supra.

1 ¶ *Quid exceptio datur tenenti si erratum fuerit nomine villæ.* 2. *Quòd assisa cadet in perambulationem.* 3. *Quòd cadit assisa omninò propter incertitudinem juratorum.* *Cap.* 31.

Datur

DAtur etiam exceptio tenenti contra querentem ex nominatione villæ, dicitur enim, de libero tenemento suo in tali villa, ut licet non sit error de tali loco, tamen errare poterit quis, ut si credat tenementum esse in uno com̃ vel in una villa, cùm sit in alio com̃ vel in alia villa. Item quia credit quis unicam mansionem esse villam cùm non sit. Et unde videndum est, quid sit mansio & quid sit villa. Et sciendum quòd de jure gentium agris sunt termini positi, ædificia sunt collata sive vicinata, & ex qua collatione fiunt civitates & villæ, & ex pluribus ædificiis collatis & vicinatis, & non ex uno ædificio constructo. Ut si quis in agris unicum faciat ędificium, non erit ibi villa, sed cùm ex processu temporis inceperint coadiuvari & vicinari plura ædificia, incipit esse villa, & sic poterit tenementum esse in tali villa & non priùs, & tamen villa ad quam priùs ager ille pertinebat non definit esse villa, sed utraq; stat in suo nomine & sic villa ultimò vicinata habet suos terminos, & sua tenementa diffinita. Oportet quòd tenementum ita sit in una quòd non sit in alia, ut si fuerit in villa priùs vicinata, sit in una tantùm & non in alia. Si autem in villa posterius fundata, sic esse poterit in utraq; sive qualibet earum p se. Sed non sunt ita in una quin sint in alia primò vicinata, habita consideratione ad prioritatem, quia id quod priùs dignius est, & ita poterit tenementum esse in una villa & in alia, sed non convertitur, quia id quod est in villa priùs vicinata, non erit in villa quæ posterius fundatur, & sic in una & non in alia, ratione & privilegio prioritatis. Sed id quod est in villa posterius vicinata & fundata continebitur in villa priùs vicinata, & sic esse poterit tenemẽtum omninò in utraq; villa, & ita in una quòd nihil in alia sive sint ibi diversi com̃ & diversa feoda & diversa dominia. Item poterit esse tenementum in una villa & in alia, sed distingui debet quantum in una quantum in alia: sed si totum sit in una ex duabus, sed dubitetur in qua, & querens mentionem faciat in brevi de utraq;, dicendo quòd in tali villa & in tali, videtur quibusdam q̃ non sufficit si p̃bet tenementum esse in una, nisi probaverit tenementum esse in utraq;, & si defecerit, quod ex toto cadat assisa, cùm teneatur probare duo, & defecerit in uno. Sed quoniam ita temperare debemus negotium, quòd res magis valeat quàm pereat, & p̃cedet assisa pro eo quòd totum tenementum est in una, sive faciat p̃ querente, sive contra ipsum, & pro ea parte in qua defecerit, sit in misericordia pro fallò clamore, & eodem modo fiet si nec in una nec in alia, & sic in neutra. Si autẽ solũmodo unica mansio ibi fuerit, non erit ibi villa, & ideò cadit ibi assisa. Item cadit assisa si error fuerit in nomine villæ, vel in sillaba vel in litera quæ veritatem nominum inducunt, ut supra de erroribus pleniùs. Item quandoque cadit breve & non assisa, ut si tenens excipiat contra breve ita, quòd tenementum non est villa in brevi comprehensa sed in alia, & querens dicat contrarium per officium judicis inquiratur (prę-stito sacramento) utrum tenementum sit in una vel in alia, & sive dicant juratores quòd hic vel ibi, tamen p̃pter hoc non terminatur negotiũ, quia exceptio opponitur contra breve & non contra assisam. Et ideo stat assisa, & non erit locus joco partito si partes consentire vellẽt, quòd unus amittat si ita sit,

& si

& si non sit, quòd alius lucretur. Quia si juratores dicant quòd tenementum non sit in villa in brevi nominata, cadit breve & non assisa. Et unde ad consimile breve redire poterit, sive petat licentiam recedendi de brevi suo & habeat, sive sine licentia a brevi illo se retrahat. Quia quicūq; propter breve male impetratum, sine licentia a brevi se retraxerit, propter hoc se non retrahat ab actione. Si autem dicant juratores quòd tenementum est in villa in brevi nominata, sive ita sit, vel quod sit in alia, procedet assisa, & p assisam terminabitur negotium, & non erit locus convictioni: quia utraq; pars de hoc se posuit in juratam. Nec si propter hoc quòd iuratores dixerint quòd tenementum sit in alia villa, si subtraxerit querens & egerit per aliud breve, & p alios iuratores forte, & ipsi dicant contrarium iuratoribus primis, cùm nulla sit opposita talis exceptio a tenente, nihilominus procedet assisa. Nec primi iuratores per hoc convincuntur de periurio, nec ulterius curandum est de tali exceptione, quia non est multum de substantia negotii: tamen quia semel terminata est de consensu partium per juratam, nec si tenens illam proponere vellet in secundo iudicio per aliud breve audiri debet, tanquam sibi ipsi contrarius, cùm contraria allegans audiri non debet. Si autem iuratores forte dubitaverint & nesciverint in qua villa tenementum illud fuerit, inquirat primò à querēte, si aliquid clāet in villa nō nōinata, & eodē modo a tenēte, si aliquid clāet in villa nōinata, quo casu si dicat q̄nō, cadit assisa sed nō breve, sed statī sine alio brevi fiāt ratiōabiles divisæ inter villas & inter maneria, secūdū q̄ distincta fuerit p certas divisas. Eodē vero modo fiat si fuerit cōtētio de finib⁹ & terminis agrorum & comitatuū, ut si tenens dicat q̄ in uno com̄ & querens in alio, & inde se posuerint super juratam, & iuratores sciant distinguere fines & terminos com̄, per eorum sacramentum procedat negotium: ut si dicant quòd in com̄ non nominato fuerit tenementum, quòd cadet breve, & per aliud breve procedet negotium modo quo supradictum est. Si autem in com̄ nominato, quòd tunc procedat assisa, & per assisam terminetur negotium. Si autem iuratores nullo modo distinguere vel determinare sciant fines & terminos comitatuum, non propter hoc cadit breve, sed sine aliquo brevi per officium iudicis cadit assisa in perambulationem, & perambulatio terminabit negotium. Dum tamen, ut prædictum est, partes priùs coarctentur ad certum, & ita quòd à querente sciatur si aliquid clamet in comitatu non nominato, & econverso à tenente, si aliquid clamet in comitatu nominato, & sic procedit perambulatio, habita tamen ratione, utrum querens fuerit maioris ætatis vel minoris, quia nullus minoris ætatis consentire poterit in perambulationem, & unde sine consensu non procedit perambulatio ante ætatem. Item si iuratores dicant & bene sciant quod quædam pars tenementi, unde visus factus est, sit in villa vel comitatu nominatis, & quædam in villa vel comitatu non nominatis, procedet assisa pro ea parte tenementi quæ est in villa & in comitatu nominatis, & pro alia non, & uteriq; in misericordia. ¶.2. Item cadit assisa in perambulationem propter incertitudinem de consensu partium prædicto modo: ut si fuerit contentio inter partes in qua baronia, vel in cuius

feodo

feodo tenementum fuerit, & iuratores nesciant designare & sic per ambulationem terminabitur contentio. Item quandoq; fit perambulatio inter dominum Regem & querentem, si per ballivos domini Regis facta fuerit disseysina nomine ipsius Regis, & quo casu, si disseysina manifesta fuerit, expectanda erit voluntas domini Regis quod procedat assisa vel non procedat. Si autem incertum sit utrum tenementum sit domini Regis vel querentis, & fiat contentio de finibus agrorum, sicut in dominicis domini Regis, tunc ex præcepto & voluntate domini Regis fiat perambulatio, ut de termino S.M. Anno Reg. H. 8. incipiente 9. in com Eborum, Assisa novæ disseysinæ si Rogerus clericus & alii. Et eodem modo facta fuit perambulatio inter dominum Regem & Richardum de Percy in eodem com per 12. milites qui postea scire fecerunt iusticiariis de banco perambulationem illam. ¶. 3. Item propter incertitudinem rei cadit assisa omninò, nec vertitur in iuratam, nec in perambulationem, sicut videri poterit inter mulierem & warantum suum de dote sua ante assignationem dotis, ut si ambo eiecti fuerint de tenemento & mulier per se petat restitutionem de tertia parte, per assisam non recuperabit, quia suam tertiam partem designare non potest, quia nunquam fuit specificata nec ei assignata. Eodem modo si hæres eam deiecerit de toto, cùm ad ætatem pervenerit, versus eum non recuperabit per assisam prædicta ratione, qualecunque sit feodum, sokagium, vel feodum militare. Ad hoc facit in ultimo itinere M. de Patesshull in com Norff. Assisa novæ disseysinæ si Gylbertus filius Gylberti &c. Eodem modo dici poterit inter alios qui tenent in communi ante divisionem, sicut sunt cohæredes & participes vel vicini si de consensu teneant in communi propter contentionem habitam ex causa transactionis. Et unde si quis à latere omnes eijciat, vel aliquem ipsorum & unus per se restitutionem petat de aliqua certa parte, nihil capiat per assisam, quia aliquam certam partem designare non potest. Si autem totam petat unus vel omnes tenendam in communi, bene procedet assisa. Idem erit & si particeps à participe ejiciatur, & ita fiat de aliis hujuimodi quæ tenentur in communi. Et quid si dicatur, in tali manerio? Et sciendum quod manerium poterit esse per se ex pluribus ædificiis coadjuvatū, sive villis & Hamlettis adjacentibus. Poterit etiam esse manerium & per se & cum pluribus villis & cum pluribus Hamlettis adjacentibus, quorum nullum dici poterit manerium per se, sed villæ sive Hamletta; poterit etiam esse per se manerium capitale, & plura continere sub se maneria non capitalia, & plures villas & plures Hamlettos, quasi sub uno capite & dominio uno. Item cadit assisa propter incertitudinem loci, sicut com vel villæ ut supra, ut si querens in visu faciendo dicere nesciat in quo loco tenementum fuerit de quo queritur, nec juratores designare, licet eis constiterit in quo com vel in qua villa. Si autem constare possit in quo loco, sed non in qua parte loci, quia divisæ vel lapides finales amoti sunt, tamen procedet assisa, quia de re certa in loco certo agitur, & si querens per assisam optinuerit, habebit tantundem tenementi in aliqua parte loci, dum tenementum

non

non de meliori nec deteriori ſed mediocri,& hoc ex æquitate. Itẽ cadit aſsiſa quandoq; ꝓpter incertitudinẽ ꝑſonæ, quia juratores de eo forte nullã habẽt notitiã, ꝑ quã ſcire poſſint quid ſit, vel utrum in poſſeſſione fuerit nomine ꝓprio vel alieno. Itẽ cadit aſſiſa ꝓpter incertitudinẽ, ut ſi jus alicuius terrę recognitũ ſit duobus, vel unus ſe poſuerit in ſeyſinã ſine participe, nulla facta mẽtione de partitione, & diſſeyſitus fuerit nõ recuperabit. Item ſi juratores neſciãt ad quẽ ꝓtineat tenementũ, tenentẽ vel querentẽ, cùm vilum fecerint. Item ſi aliquis feoffatus fuerit de aliqua parte alicuius teneméti, quæ nũquã ei fuit aſsignata in vita donatoris. Itẽ ſi duę ſorores tulerint aſsiſam in cõmuni & obiectum fuerit alteri ꝙ vir ſuus fuit utlagatus, nec conſtabat utrum mortuus vel vivus, ideò ſine die, quia juratores neſciverĩt partes diſtinguere ut de Itinere M. de P. in cõm Norff. An. Regis H. 10. Item nomina villarum deſignanda ſunt, ſicut nomina hominũ. Nomina cõm hoĩm & villarũ ſignificãdarũ gr̃a cõperta ſunt & inventa, et res et ꝑſonæ deſignãtur ex nomine, & unde oportet ꝙ non magis ſit defectus in nominibus villarum quàm hominũ, nec in litera nec in ſillaba, nec in parte aliqua, ut ſupra de erroribus.

1 ¶ *Quòd exceptio datur tenenti ex termino, quia dicitur poſt talem terminum. 2. Si ballivus ſine domino reſpondeat qualem habet poteſtatem, & quid poſsit & quid nõ. Cap. 32.*

APponitur etiam terminus in brevi, quia aſsiſa novę diſſeyſinę infra certũ tẽpus limitat̃, & ultra nõ extẽdit. Tẽpus enim eſt modus tollẽdę obligationis & actionis, quia currit tempus contra deſides & ſui juris cõtẽptores. Et poterit quis amittere actionẽ & aſsiſam ſuã ꝑ negligentiã, & inde habebit tenẽs cõtra querentẽ exceptionẽ. Et eodẽ modo ſicut tempus eſt modus tollendæ obligationis et actionis, ita erit modus inducendæ obligationis et actionis, et ex tempore acquirit quis ſibi actionẽ, ut ſi quis ſe intruſerit vel aliũ ſine judicio diſſeyſiverit, ſi ſtatim non rejiciatur, poſt tempus habebit actionẽ ſi fuerit eiectus. ¶. 2. Itẽ cõtineẽ in brevi, pone ꝑ vadiũ et ſalvos plegios talẽ vel ballivũ ſuum ſi ipſe inventus nõ fuerit, unde videdũ erit quid ꝓtineat ad ballivum et quid non. Et ſciendũ ꝙ nõ poteſt ballivus quicquid poteſt dñs ſuus. Nõ poteſt animo cognoſcere diſſeyſinã quò minus ꝓcedat aſsiſa, ſed ꝑ aſsiſam veritas declarabit̃. Itẽ nec poteſt tranſigere nec paſciſci, nec jocum partitum facere nec aliud, quò magis dñs ſuus ſeyſinam amittat in toto vel in parte, niſi hoc fit ꝑ judicium et aſsiſam: Attornatus tamẽ hæc omnia facere poteſt. Eſt igitur differentia magna inter Reſponſalem et attornatum, dicere tamen poteſt (ſicut ipſe dñs principalis) contra aſsiſam, quare remaneat imperpetuum vel ad tempus. Item dicere poterit cõtra juratores, et cauſam ſuſpicionis prætendere. Itẽ dicere poterit contra juratores et contra querentem et contra ipſum juſticiarium ſi fortè juriſdictionẽ nõ habuerit, et contra breve, et generaliter omnes habebit exceptiones quas haberet ipſe dominus principalis. Item habere debet vic. nomina pleg et breve. Nomina plegiorum, ut ſi querens fortè ſe retraxerit, omnes plegii remaneãt in miſericordia. Et ei facienda ſecuritas quia commoda ſequi debent, quia ſi ſecuritas defecerit, difficil. erit ꝓſecuc. ſatisfactionis, hoc eſt miſericordiæ, ꝓpt̃ liber-

libertates dico. Itē breve, ut ex brevi habeāt Iustitiarii potestatem cognoscendi. Si autē breve nō habeat corā Iustitiariis, tūc vidēdū erit utrū res integra sit vel incepta, cū breve forte sit depditū, quāvis ī cōm publicè lectū & auditū. Si autem res sit integra, ita q̄ nec Juratores electi, nec visus tūti factus, alio brevi opus erit. Si autem non sit integra, sed breve publicè in cōm lectum et auditum, et visus terræ factus, procedet assisa quamvis breve sit deperditum.

1 ¶ *De his quæ impediūt restitutionem ad tempus vel imperpetuum. 2. Si aliquis incidat in assisam causa successionis. 3. Si donatio cadat in assisam. 4. Si conventio vel pactum cadat in assisam vel modus donationis. 5. Quæ impediant restitutionem.* Cap. 33.

QVædā sunt quæ restitutionē impediūt ad tēpus, et quædā imperpetuū: Imperpetuum, ut cùm cadant in assisam p̄ judiciālia sunt et prius debent terminari quam exceptionē p̄imūt p̄emptoriam, cùm primò fuerint p̄posita et termināt in modū juratæ, et nō in modū assisæ. Et ideo nō recipiunt cōvictionē p̄pter cōsensum partiū, cùm de hoc se gratis, vel de necessitate (ne sint indefensi) posuerint in juratā. Qualia sunt inprimis q̄stio stat⁹, causa successionis, causa donationis, pactū, cōvētum sive cōvētio. Itē incertitudo. s ubi de re sive de tenemento nulla omninò fieri possit certitudo, sed nō nisi cū difficultate. Itē voluntas sive dissimulatio, qa forte disseysit⁹ voluit disseysiri, et sive hoc voluit ab initio sive post tēp⁹. Itē trāslatio, qa forte disseysitus remisit injuriā, et quietū clamavit tenemētum. Itē cōfirmatio sive cōsenius, ut si disseysitor ex voluntate disseysiti dederit rē disseysitā alteri, et disseysitus donum cōfirmaverit, et alio modo ratū habuerit ab initio, vel ex post facto. Itē p̄pria usurpatio rei p̄priæ post disseysinā sine judicio sed post tēpus. Itē difficultas juditii. s. q̄ nullo modo terminari possit p Justiciarios, sed nō q̄ alio modo licet cùm difficultate. Itē res judicata si justū intervenerit judicium. Itē finis factus et Cyrographū. Itē intrusio in rē alienā, vel disseysina si incōtinenti rejiciatur. Item negligentia quæ p̄ cursum temporis excludit actionem et assisam. Item sunt quædā quæ assisam aut actionem nō perimunt, licet ad temp⁹ differāt, sicut exceptiones cōtra breve et cōtra p̄sonas, sicut ex p̄missis satis apparet. Unde videndum erit, qualiter cadunt in assisā et termināt p̄ juratā, et de quibus nulla facta est mentio superiùs. Et inprimis de exceptione status, ut si villenagiū apponat in modū exceptiōis, ut supra de exceptiōib⁹ villenagii plenius. ¶ 2. Incidit autē causa successionis tali modo. Esto q̄ querens sic fundat intentionem suā, & dicat q̄ de tenemēto tali obiit talis anteceſſor seysitus ut de feodo, & ipse sicut hæres suus p̄pinquior se posuit in seysinā, & fuit in seysina p tātū tēpus, donec talis eū inde injuriè ejecit. Ad q̄ excipi poterit q̄ talis anteceſſor nō obiit seysitus ut de feodo, sed ad vitā tenuit aliquo modo vel ad terminū vel ut vadiū, & ipse querens nihil habuit nisi p intrusionem, & statim fuit ejectus p tenentem qui est verus dominus vel justus hæres, vel dūs capitalis, vel q̄ posuit se in seysinā, licet hæres esse posset super dominum capitalem, qui primā habuit seysinam ut dominus capitalis, & ipse se intrusit super seysinam suam antequam sciretur utrum ipse hæres esset vel non, vel quis esset hæres, vel si obiit seysitus ut de feodo, ille querens non potuit esse hæres, qua nec fuit filius nec hæres, sed bastardus: vel

si fi-

si filius & hæres ꝓpinquus, alius fuit ꝓpinquior. s. talis ad q̃ replicari poterit à querente, q̃ ipse hæres est, & licet hæres esse nõ posset, tñ fuit ibi ꝑ tãtum tempus q̃ ejici non debuit sine iudicio, & aliæ infinitæ exceptiones inde elici poterunt, quæ omnes ꝑ assisam in modum juratæ terminantur & quæ non recipiunt convictionẽ, sed ista sufficiunt ad præsens, exempli causa; & de similibus vel diversis idem processus. ¶. 3. Si autem donatio incidat in assisã, multæ poterunt exceptiones competere ex donatione, ut si dicat querens q̃ fuit in seysina illius tenementi de donatione talis ꝑ tantum tẽpus, donec talis eum eiecit: excipi poterit cõtra eum q̃ ille qui donasse debuit, nunquã habuit inde aliquam seysinam q̃ donationem inde facere posset, vel quia omninò nullam, vel quia si habuit tenementum priùs illud dedit tali ꝑ chartam suam antequã aliquã chartam fecisset prędicto querenti, ita respondere poterit, q̃ si aliquã seysinã inde habuit, nullam habuit nisi post mortem donatoris ꝑ intrusionem, & de qua recenter fuit ejectus & incõtinenti. In quo casu cadit assisa in juratã, ut sciatur utrum seysinam habuit in vita donatoris vel non, & ꝑ hoc terminabitur negotium. Si autem nihil omninò sciverint de seysina, querens nihil capiat ꝑ juratam, si autem dubitaverint, ꝑ possessore erit judicandum. Si autem ita dicant q̃ de seysina querentis bñ certi sunt, & quo die positus fuit in seysinã, sed de morte donatoris nihil sciverint, quia obiit in remotis & in alio cõm: Ideo in cõm in quo obiit ꝑ aliam juratam inquiratur de veritate, & sic cõiunctis illis duabus inquisitionibus terminabitur negotium, & adiudicabitur pro una parte vel pro alia, & hoc sufficiat hic exempli causa. ¶ 4. Cadere etiam poterit in assisam pactum sive conventio, si apposita fuerit in initio donationis & ita inerit donationi, & donationem informabit. Et eodẽ modo inesse poterit modus, conditio, & causa, & donationem informabunt: Modus, ut si dicat, do ut facias: Conditio, ut si dicatur, do si feceris. Item potest conditio apponi sic q̃ quis teneatur ad duo coniunctim, ut si dicatur, do ut facias istud & illud, quo casu, nõ sufficit unum fieri nisi fiat utrunq̃. Vel potest fieri conditio ad duo disiunctim. s. si fecerit istud vel illud, quo casu sufficit unum fieri. Item alio modo poterunt inesse modus & conditio donationi, uno modo verbis affirmativis, ut si dicatur do ut facias. Eodem modo in verbis negativis, ut si dicatur, do ne facias. Item potest esse modus sive conditio verbis affirmativis & negativis cõiunctim; & sic erit duplex: ut si dicatur, do ut facias & si nõ feceris, volo q̃ terra data revertatur ad me vel alios tales, vel q̃ liceat mihi vel hæredibus meis ponere me in terram illam. Item econverso verbis negativis & affirmativis cõiunctim, & sic erit duplex; ut si dicat, do ne facias & si feceris, tũc liceat mihi &c. Et sive satisfactum sit cõditioni sive nõ, & unus se ponere possit in seysinã & se tenere in eadẽ, habebit exceptionem ex cõventione. Si autem intrare non possit ꝓpter vim tenentis, dabit ei actio ex conventione ut infra. Item fieri possit verbis negativis, ut si dicatur, do ne facias sine consensu & voluntate mea, & si feceris, q̃ tunc ponam me &c. Et cũ hoc fecerit, adhuc non sufficit fieri, nisi sciatur utrum hoc fecerit de voluntate vel contra voluntatem, quod probatur infra, ubi plus de hac materia, ut supra

pra de donationibus. Cùm igitur querens proposita querela sua illam fundaverit sic. Et unde queritur ꝙ talis iniustè &c. disseysivit eum de tanta terra &c. quam habuit de dono ipsius talis. Et unde idem talis cepit homagium suum & posuit eum in seysinā, vel ꝑ se vel ꝑ ꝓcuratorem suum, vel ꝑ litteras &c. Et unde fuit in seysina ꝑ tantū tēpus, donec idē talis ipsum iniustè & sine iudicio disseysivit, & inde posuit se super assisam. Et notandum generaliter, ꝙ omnis intentio querentis in assisa novæ disseysinæ fundari poterit secundum omnia genera acquisitionis liberi tenementi, sive ex causa successionis, sive ex causa donationis, vel quacunq; alia, sive in feodo sive ad vitam, vel secundùm quod possessio alicuius pacificata fuerit vel turbata, vel secundùm quod disseysina facta fuerit in ipso principali. s. in corpore, vel in ipsius rei pertinētiis, sicut in jure, ut si quis jus habeat eundi vel pascendi in fundo alieno &c. Et talis venit & defendit ꝙ ipsum iniustè non disseysivit, nec ei aliquam fecit iniuriam, & bene cognoscit donum & homagium captum, et seysinam, et totum quod proponitur a querente. Sed dicit quòd antequam homagium suum capere vellet de tali tenemento, concessit idem querens ꝙ si ille tenens infra certum tempus inquirere posset ꝙ idem querens aliquid teneret in capite à dño Rege, vel si quid faceret vel non faceret, et sic secundùm quancunq; conventionē (ut supra) bene liceret ei ingredi prædictum tenementum, et tenere sibi et hæredibus suis quietè imperpetuum sine aliqua contradictione, et impedimento prædicti talis querentis et hæredum suorum. Et quia inquisivit infra p̄dictum terminum ꝙ tenuit de dño Rege talē terram et talem, vel quia fecit cōtra prædictā cōventionem, vel quia non fecit secundùm conventionē, ideò posuit se in seysinā, ꝓpter prædictā cōvētionē. Et unde dicit, ꝙ licet donatio valida esset et ꝑfecta ab initio, tñ effecta est invalida ꝑ prædictam cōventionē. Ad quod querens respondet aut dedicit omninò illā cōventionem aut cognoscit. Si autem cognoscat et factum sit contra, tunc erit manifestum ꝙ nullā ei fecerit injuriā. Si autē illā omninò negaverit vel defenderit, cū ex tali negatione fiat res dubia, oportebit eū de necessitate ꝙ illā ꝓbet si fuerit extra seysinā, alioquin indefensus erit: quasi exceptio nulla, & ꝑ hoc recuperabit querēs sine aliqua jurata, et si fuerit in seysina, dabit̄ ei exceptio. Probari vero poterit cōvētio ꝑ scripturā, cū fuerit extra seysinā ut si scriptū cōfectū fuerit īter eos super cōvētiōe prędicta ī pręsentia virorū fide dignorū qui pręsētes erāt, et audiētes p̄dictā cōvētionē ante captionē homagii vel post, et qui loqui possūt de ꝓprio visu et auditu et quę quidē si fuerit à querēte dedicta, ꝓbet̄ charta et cōvētio ꝑ testes, licet dōestici sīt sīul cū aliis de jurata vel ꝑ collationē vel alio modo. Et si ꝓbatū fuerit instrumētū, sic manifestū erit ꝙ talis fuit cōvētio: nō tamē ꝓpter hoc ꝓbat̄ ꝙ satisfactū sit cōvētioni. Oportebit igit̄ ulteriùs ꝓcedere investigādo ꝑ assisā in modū juratę capiēdā, et ꝑ testes nominatos in scripto utrū factū sit secūdū cōvētionē vel nō, vel si factū sit cōtra convētionē, utrū ita sit vel nō sit, secūdū ꝙ dicit̄ in cōvētione. Et eodē modo erit ꝓcedendum ꝓbato scripto, et probata conventione, ac si ab initio nō

essent

eſſent conceſſa. Quia etſi conceſſa eſſent, adhuc videndũ eſſet utrum ſatisfactum eſſet conventioni vel nõ. Et quòd ita ſit ꝓcedendum, vìderi poterit ꝑ chartã aliquam quæ confecta eſt ſuper donatione aliqua, ut ſi charta tãtum fuerit dedicta, non ſufficit niſi donum fuerit dedictum; ut ſi dicat, defendo chartã, minus bene dicit. Si autem dicat, defendo donũ & chartã, tunc oportet tenentẽ ꝓbare utrunq;. Si dicat tantum, defendo donũ, adhuc ſufficit, quia donum poterit eſſe validum & ꝑfectum etiã ſine charta, & charta bene poterit eſſe vera, ſed ſine dono, ꝑfectio vacua erit & invalida. Si autem donũ fuerit ꝑfectum & validum, utrunq; juvari poterit ꝑ aliud, & ſic donũ poterit eſſe validum, licet charta ſit falſa, & charta poterit eſſe vera, licet donũ ſit invalidum vel imperfectum, ut ſi donatarius ſe intruſerit ꝓpria autoritate ſine waranto. Igitur non ſufficit ꝓbare chartam eſſe veram, niſi ꝓbetur donũ eſſe validum & ꝑfectum. Igitur cùm ꝓbata ſit ſcriptura & conventio, & oporteat de neceſſitate ulteriùs ꝓcedere, aut bene ſciunt conventioni eſſe ſatisfactum, vel bene ſciunt quòd non eſt ſatisfactum, & ſecundum hoc pro una parte vel pro alia terminabitur negotium. Si autẽ nihil omninò ſciverit de aliqua conventione, ꝑ hoc recuperabit querens quaſi exceptione nulla. Si autẽ dubitaverit utrum ſatisfactum fuerit conventioni vel nõ, licet bñ cõſtiterit eis de conventione facta, ſi præſumptiones inducant ꝓbabiles pro una parte vel ꝑ alia, in hoc dubio ſtandũ erit preſumptioni, cùm nulla ſit ꝑ aliqua parte vera probatio, quæ vincere poſſit preſumptionẽ. Poterit tunc preſumptio imposterũ juvari, ſi fecerit ꝑ eo qui forte cõvẽtionẽ cognoverit, ſed ſi in replicãdo dicat illã eſſe remiſſam, ſi ꝑſumptio faciat ꝑ eo, juvari poterit præſumptio ꝑ inſtrumẽtũ poſtea cõpertũ ex parte illa, q̃ contineat veritatẽ. Si autem tenẽs nullũ omninò habeat inſtrumentum, tunc oportet q̃ alio modo ꝓbet exceptionem cõventionis. Et unde aut ponit ſe in aſſiſam in modum juratæ capiendã aut nõ. Si velit autẽ ꝓbare ꝑ domeſticos & familiares ſuos exceptionẽ, hoc non licet. Si autem ꝑ domeſticos & familiares partis alterius, hoc nõ ꝓdeſt. Si autẽ cõmuniter ꝑ utroſq; nũquã cõveniẽt. Oportet igit̃ de neceſſitate recurrere ad aſſiſam, aſsũptis aliquib⁹ qui interfuerint cõvẽtioni, dũ tamẽ neutrã partẽ cõtingãt. Si autẽ inſtrumentum nõ habuerit, nec ſe ponere voluerit in juratã, habet tamen ſectã unã vel plures forte ſive ſint familiares ſive non, ex ſecta ſua habet ad minus preſumptionem, & ſtandum erit preſumptioni, donec probet̃ in contrarium. Probari poterit contrarium per defenſionem & per legem, quia lex vincit ſectam. Item eſto quòd donator per conventionem non ſufficiat quòd ſe ponere poſſit in ſeyſinam, dabitur ei actio ex conventione, cùm ſit extra ſeyſinã, & ad ſuperiorem erit recurrendum. Et unde cùm quis ſit in ſeyſina, dabitur ei exceptio ex conventione. ¶ 5. Item incertitudo ſive fuerit in ipſa re ſicut in corpore & tenemento, ſive in jure pertinente ad tenementum, ſive in ipſa perſona quæ queritur, non dico ſi aliqua ratione poſſit eſſe certitudo vel ſaltem preſumptio, immo ſi omninò nulla haberi poterit certitudo, etiam nec preſumptio. Item negligentia ſive diſſi-

dissimulatio ad tempus, quæ trahuntur ad consensum, impediunt restitutionē non tamē quòd omnino tollatur actio, sed quod auferatur disseysito recens reiectio. Et dissimulatio & magna negligentia quę trahitur ad consensum, dat quasi liberum tenementum disseysitori, ita quòd sine iudicio ejici non potest, & tollit privilegium disseysito: quia ex quo negligens est præsumitur ad minus quòd voluit disseysiri, p quod præsumitur etiam q utrumq; amiserit possessionem, naturalem videlicet & civilem. Item eodē modo volutas si hoc voluit ab initio vel post tempus. iniuriam remiserit, & tenementū quietū clamaverit, Itē impedit restitutionem transactio ut si partē tenementi remiserit & partem receperit nomine concordiæ, quod quidem de gratia ei concedi poterit. & pro bono pacis & non de iure, quia de iis quæ præsumpta sunt contra pacem domini regis, nulla erit transactio sive cōcordia, sed ipsum iudicium, secundum quod querens se retraxerit, vel ipse disseysitor cognoverit disseysinam. Item confirmatio vel consensus impediunt restitutionem, ut si disseysitus confirmaverit disseysitori rem disseysitam, quia confirmatio gratuita tollit iniuriam. Consensus, ut si disseysitor donationem fecerit, & disseysitus donationi consenserit & illam ratam habuerit, sive ab initio sive post tempus. Item propria usurpatio rei ꝓpriæ post disseysinam sine judicio sed post tempus, ut si disseysitus fuit quis, & negligens fuerit in impetratione vel ꝓsecutione vel utroq; sine iudicio rē ꝓpriā sibi usurpare non poterit (ut supra) poterit tamē illam recipere si ei gratis offeratur, aliquando tamen sed nō semper: Verbi gratia, A disseysiat B. C. disseysiat A. vel forte A. dat tenementum C. B. impetrat contra A. A. timet ꝓpter disseysinā & assisam, ejicit C sine judicio & restituit tenementum ipsi B. post impetrationem ipsius C. vel ante, si C. conveniat cum A. & non B. A. non potest restituere sed B. si tamē cōveniat B. B. nullam fecit disseysinam C. Oportet ergo quòd ambo cōveniāt simul A. qui fecit disseysinā, & B cui potest restituere A. nihil potest dicere quare assisa remaneat, ꝑ. si dicat cōtra assisam quòd ipse sit dns ꝓprietatis, & quòd A. qui eum iniustè disseysivit illam ei gratis obtulit, & illā sic oblatam recepit, replicare possit idē C. quòd ex quo idem A. iniustè ejecit ipsum, & sine judicio & ita quòd ipse si de tali disseysina impetravit cōtra ipsum A. & ita quòd præceptum esset vic q teneme ū illud faceret esse in pace usq; ad advētū justiciariorū, non poterit idem A. illud ad aliū transferre sine prejudicio ipsius C. & unde si idem A. illud ei postmodū gratis offerret, illud recipere non deberet, quia hoc esset in præjudiciū ipsius C. licet in nullum præjudicium ipsius A. Et perinde erit versus ipsum C. ac si seysinam suā sine judicio usurpasset versus ipsum A. Item difficultas judicii impedit restitutionē, & quo casu partes induci poterunt ad concordiā. ut si nullo modo terminari possit negotium. Secus tamē est si aliquo modo, quāvis cū difficultate. Itē res judicata, maximè si justū intervenerit judiciū. Itē intrusio impedit restitutionē, dū tamen nō currat tēpus p negligentiā, hoc est si incontinenti ejiciatur. Itē exceptio finis facti impedit restitutionē in suo casu. Itē sunt alia plura, de quibus ad præsens non recolitur, sed ista sufficiunt exempli causa.

1 ¶ *Sunt quædam exceptiones quæ sunt quasi extra sessinam & non tangunt sed perimunt breve quandoque, & quandoque differunt assisam. 2. De exceptionibus dilatoriis quæ sunt contra assisam. 3. Qualiter & quibus modis cadit assisa juratam. 4. Si ille qui tenuerit per legem Angliæ dicat se esse disseysitum. 5. Quid assisa comprimat primæ facie & ab initio dines constiterit qua de re erit, quasi de animo constiterit. Item aut ostendat vel transgressionem vel jus quo competit. 6. Item accidit assisa quando quis in ius trahitur propter aliquam distractionem, si ei enim poterit disseysina sub colore distractionis. 7. Qualiter fieri potest disseysina sub specie distractionis. 8. Item cadit in assisam Cap. 34.*

ITem sunt quædam exceptiones quæ assisam omnino non perimunt sed breve & non actionem, licet ad tempus assisam differant, sicut exceptio contra jurisdictionem. Item exceptio quæ datur contra breve. ¶ 2. Item exceptio quæ datur contra personā querentis. Item exceptio quæ cōpetit ex ꝑsona tenentis. Item exceptio quæ competit ex loco & tempore. Item exceptio quæ competit contra juratores, quia sunt minus sufficientes & esiōniabiles, sive recusabiles, vel licet sint competentes, non tamen sint præsentes. Et cùm omnes istæ exceptiones (sive sint peremptoriæ sive dilatoriæ) sunt quasi extra assisam, vel præter, & ideò nō in modum assisæ, sed in modum juratæ terminant, quasi ꝑ consensum partiū. Cùm unus dicat ita esse & alius contrarium, quasi extra assisam, & petat quilibet eorum ꝙ sua veritas inquiratur. Et ideo conventionem non recipiunt, quia si qua partium venire vellet cōtra dicta juratorū ita diceret ꝓbationem suam esse falsam, cùm veredictum juratorū in hoc casu non sit assisa sed ꝓbatio exceptionis, quia qui excipit ꝓbare debet exceptionem. Et eodem modo qui replicat contra exceptionem, ꝓbare debet replicationem. ¶. 3. Ut autem sciatur quādo convictio habet locū quando non, videndū erit utrum assisa capiatur in modum assisæ, vel in modum juratæ. In modum assisæ sic, ut si fundata intētione querentis, tenens se statim ponat in assisam sine aliqua exceptione, & respondeat intentioni querentis, quòd non disseysivit eum, & inde ponit se super assisam, & si juratores dicant simpliciter quòd non disseysivit ipsum, vel quòd disseysivit sine aliqua causa adjecta, si falsum dixerint sive in principali & in iis quæ tangunt actionem & assisam, sive in iis quę tangunt exceptiones nisi iustus error & ꝓbabilis eos excusaverit, convinci poterunt in iis quæ tangunt assisam: Ut si dicant quòd disseysivit talem iniustè cùm non disseysiverit, vel econtrariò, vel si dicant quòd tenens disseysivit querentem de libero tenemento, cùm teneret in villenagio vel econtrariò & huiusmodi. Vel si dicat aliquid quod tangat exceptionem & nō actionem nec assisam, sed non simpliciter sed cum causæ adiectione, ita scilicet quòd querens disseysiri non poterit de libero tenemento, quia villanus est, & tenuerit in villenagio cùm liber sit & liberè tenuerit, vel econtrariò: si ille querens postmodum possit docere contrarium, iuratores convicti sunt de periurio, quia assisa capta est in modum assisę & non juratę. Si autem proposita querela querentis, respondeat tenens intentioni, ꝙ querens disseysiri non potuit de libero tenemento quia villanus est, & tenuit in villenagio, & que-

3 Black. 403

rens

rens dicat simpliciter quòd non, nihil replicandò, cùm per negationem fiat res dubia: oportet quod tenens probet exceptionem per parentes, quos statim habeat ad manum (si possit) vel ad diem vel per asisiam. Et quo casu, sive per parentes sive per asisiam probaverit, cùm inde se posuerit in asisiam in modum iuratę capiendam, sive iuratores dicant pro una parte sive pro alia, non sunt convincendi quia hic est potiùs probatio exceptionis per iuratam, quam captio asisię per asisiam, Nec etiam sive verum dicant sive falsum, non propter hoc prǫiudicabitur querenti in causa status, & sic in hoc casu semper incumbit probatio tenenti. Sed esto quòd querens sic respondeat exceptioni, per quam dicitur quòd ipse villanus sit & ipse replicando dicat quòd sit liber, adhuc incumbit probatio tenenti, quam quidem si aliquo modo probaverit, probet querens contrarium (si possit) per probationem validiorem replicando. Si autem excipiens non probaverit, non erit necesse quòd querens probet contrarium replicando, quasi exceptione nulla. Si autem non sunt parentes qui ex aliqua parte producantur, de necesitate recurrendum erit ad asisiam, ut in modum iuratę terminetur negotium, quia hinc inde erit probatio & non asisa. Probat enim tenens exceptionem per iuratam, in quam de necesitate consentire oportet, propter defectum alterius probationis, quia si non habeat parentes, de necesitate recurritur ad iuratam, alioquin nulla erit exceptio, quasi deficiente probatione. Eodem modo dici poterit de replicatione querentis. Sed esto quòd querens parentes non habeat quos producat, & cùm tenens probare voluerit exceptionem per iuratam, & querens hoc recusaverit, sequitur quòd querenti denegabitur actio & asisa. Si autem tenens hoc recusaverit, procedet asisa in modum asisię quasi exceptione nulla. Si autem fundata intentione querentis excipiat tenens de villenagio, & probationem habeat ad manum, parentes scilicet vel iuratam, poterit querens replicare de privilegio (si fuerit dominus qui petat) ut suprà de exceptionibus villenagii plenius. Sed hæc vera sunt, habita ratione ut supra, utrum videlicet opposita fuerit à domino vel extraneo non domino, & tunc utrum ille cui opponitur fuerit in potestate domini sui vel extra. ¶ 4. Item cadit asisa in iuratam alio modo, ut si querens sic fundaverit intentionem & dicat, quòd duxit uxorem habentem hereditatem vel maritagium, & post mortem uxoris suæ fuit in seysina per tantum tempus, donec talis eum iniustè disseysiverit, & ita fuit in seysina per legem Angliæ, quia ipse & uxor eius pueros habuerunt in communi. Ad quòd si tenens contra ipsum exceperit quòd nullum omnino habuerunt, vel si habuerunt mortuus fuit in utero, vel si natus fuit, monstrum fuit & non puer, vel si puer fuit & vivus, nunquam auditus fuit clamare inter quatuor parietes. Si autem querens dicat replicando contrarium, in modum iuratę inquiratur veritas per asisiam, & sic terminabitur negotium. Si autem dicant iuratores quòd benè viderunt eum seysitum & postea eiectum per tenentem, sed de aliquo puero nihil sciunt, quia mater obiit in pariẽdo extra comitatũ in remotis. Et ǫa eorũ veredictũ insufficiẽs est, & quia ipsi ignorare possunt ea quæ fiunt in remotis, recurrẽdũ erit ad comi-

tatum & ad vicinetum ubi mater obiit, & ibi facta inquisitione de veritate, terminetur negotium. Item excipere poterit tenens contra querentē, quod si liberos habuerit postea convicti fuerunt ad bastardos, quòd si querens negaverit, hoc per assisam in modum juratæ declarabitur. Item esto quòd sic dicat, quòd pueri bastardi sunt & hoc paratus est docere ubi, & quando, &c. tūc aut dicit quòd ita bastardi sunt, aut quòd nati fuerunt ante matrimonium contractum, & alius dicat quòd post, & uterq; se inde posuerit in juratam, per juratam poterit negotium terminari (secundùm quoldam). Si autem excipiat quod quereus matrem nunquam desponsavit, & querens replicando dicat quod sic, remanebit assisa quousque in foro debito. i. ecclesiastico constiterit de veritate. ¶ 5. Vertitur etiam assisa quandoque in juratam propter transgressionem, ut si quis contra voluntatem domini uti velit in alieno, vel contra voluntatem participum uti voluerit in communi, & de communi facere proprium vel excessum: proprium, ut si sibi appropriare voluerit aliquam partem quæ communis est, vel utendo excessum facere, & ita sibi usurpare quod alienum est vel commune sibi & aliis, facit disseysinam, & similiter transgressionem, quia omnis disseysina est transgressio, sed non omnis transgressio est disseysina. Et si eo animo forte ingrediatur fundum alienum non quòd sibi usurpet tenementum vel iura, non facit disseysinam sed transgressionem. Sed quoniam incertum est quo animo hoc faciat, ideò querens sibi perquirat per assisam, & quo casu, querendum erit à iudice quo animo hoc fecerit, utrum eo quòd ius habeat in re vel non habeat, ut si forte ductus errore probabili vel ignorantia sed non crassa, ut si omnes de patria sciverint rem ad ipsum non pertinere, & ipse solus ignoraverit, non excusatur. Si autem ignorantia iusta fuerit & probabilis error, & ita ingrediatur fundum alienum cùm suum esse crediderit, & clam vel palam arbores succiderit, vel herbam falcaverit, vel aliud genus investituræ & non nomine seysinæ asportaverit, sed p erroré vel ignorantiā, excusat à disseysina, ꝙa ibi est potius trāsgressio quā disseysina; quàm quidem si cognoverit, emendet: & si dedixerit vertitur assisa in juratam ad inquirendum de transgressione & per hoc stet vel cadat. Idem erit si teneat in communi, & hoc maxime nisi ita fecerit sæpius & de consuetudine. Frequentia enim mutat transgressionem in disseysinam; ut si semper transgressionem faciat, & respondeat ad assisam quòd nihil clamet in tenemento omninò, vel in re communi per se ut per hoc pœnam disseysinæ possit evadere, non audietur, sed sustinebit pœnam disseysinæ & redisseysinæ. Idem erit, si in delicto captus fuerit, vel alius quem advocaverit vadium dare noluerit, per juratam aggravetur pœna transgressionis si hoc fuerit per juratam declaratum. Si autem dicat se jus habere cùm nullum habeat, vel dicat suam propriam cùm sit communis, statim procedat assisa in modum assisæ, & per assisam terminabitur negotium. Et quo casu, si res fuerit communis, locum habere poterit communi dividendo iudicium. Et quid si talis in alieno ita jus sibi usurpaverit? vel proiternendo arbores vel succidendo, vel lapides finales amovendo, ut prædictum est.

Inpri-

Inprimis ante asisiam capienda sunt vadia (si fieri possit) & ita emendabitur transgressio per captionem vadiorum, & si se devadiari non permiserit, recurrendum est ad breve de nova disseysina, & cadit asisa in juratam, & duplicabitur pœna transgressionis, vel donec sciatur utrum quis clamaverit vel non. Et eodem modo si quis vastum fecerit vel distructionem in tenemento quod tenet ad vitam suam, in eo quod modum excedit & rationem, cùm tantum concedatur ei rationabile estoverium & non vastum, facit transgressionem. Et si talis impediatur per aliquem cujus interfuerit, sicut parens vel amicus, ille tenens assisam non habebit. Intentio enim talis liberabit à disseysina, quia in eo quòd tenens abutitur malè utendo, & debitum usum in modum debitum excedendo, non poterit dicere quòd disseysitus est, quia tantum rationabilis usus ei conceditur. Et si per aliquod tempus fortè abusus fuerit ultra modum, talis seysina nulla erit, quia non est seysina quæ trahit ad abusum, sed præsumptio iniuriosa. Et ideo causa & intentio liberat impedientem, sed hoc per asisiam in modum juratæ captam declarari oportebit, scilicet utrum sit ibi vastum vel rationabile estoverium. Item cadit quandoque asisa in perambulationem si fuerit incertum in quo comitatu vel in cujus fundo tenementum illud de quo agitur extiterit. ¶ 6. Vertitur etiam assisa aliquando in juratam propter transgressionem districtionis, districtio enim aliquando facit disseysinam, & aliquando transgressionem majorem vel minorem, & secundùm hoc terminabitur negotium in modum asisæ, si ibi fuerit disseysina, vel vertetur assisa in juratam, si ibi fuerit transgressio major vel minor. Et unde cùm assisa fuerit impetrata super iniuria districtionis, si non possit valere ut asisa ad terminandam disseysinam, valeat tamen ut jurata ad terminandam transgressionem. Transgressio enim poterit esse maior vel minor; maior, ut si non sit omnino disseysina, tamen non multum differens à disseysina, quasi ei proxima & vicina, ut licet per districtionem non impediatur quis omnino uti, tamen erit transgressio vicina disseysinæ si ad commodum uti non possit, propter transgressionem minus transgressivam, vel excessivam ultra modum & mensuram debitam. Item poterit esse transgressio simplex, duplex, triplex, quadruplex & multiplex: simplex, sed gravis, ut si fiat districtio ubi nulla causa est distringendi, vel quòd non pertineat ad distringentem, & erit disseysina ubi nulla subfuit causa distringendi. Item si subsit causa, tamen si fiat ordine non observato, adhuc simplex est, ut si quis distringat tenentem suum per res suas dominicas cùm habeat villenagium. Item si distringat tenentem tenentis sui licet feodum suum, cùm tenens suus (qui medius est) sufficiens habeat dominicum. Item ordine non servato, si fiat districtio per immobilia, cùm ibi sint mobilia vel se non moventia. Item ordine non observato, si fiat districtio per immobilia & se non moventia, cùm sint ibi mobilia & se moventia. Item ordine non servato, si distringat per mobilia & se moventia intrinseca, cùm sint quæ sufficiunt ad districtionem forinseca. Item ordine non observato, si fiat districtio per oves, & sunt per quæ ad minùs damnum distringantur animalia otiosa. Item ordine non observato, si

fiat districtio per boves, ut culturam auferant vel impediant, cùm sint aliæ res & animalia otiosa quæ sufficiant ad districtionem. Et unde talis districtio potiùs dici debet disseysina quàm transgressio & ista injuria simplex est. Item si subsit causa & observetur ordo, adhuc potest esse injuriosa si fuerit nimia, & districtio modum excedat in qualibet specie. Non enim debet fieri magna districtio pro minimo delicto, vel pro minimo servitio, aggravari tamen poterit ut prima teneatur & plura capiantur: Cùm sit modus in rebus sunt certi denique fines, quos ultraque citraque nequit consistere rectum, & hoc similiter simplex. Item etsi omnia fiant cum ordine, & mensura, poterit esse transgressio in districtione: ut si cùm capta fuerint averia pro districtione & adducta extra comitat', ne deliberentur per vadium & plegium, nisi hoc factum fuerit ex justa causa, ut si caput baroniæ fuerit extra comitat' & curiam domini capitalis. Item si omnia benè conveniant, & districtio sit mensurabilis & per modum, sive subfuerit causa distringendi sive non, si averia capta per vadium & plegium vetentur, vetitum illud non non solum erit querenti injuriosum, imò domino regi, cùm sit contra pacem suam: & quia ubi deficiunt vadia & plegia deficit pax, & sic repetitis omnibus supradictis, secundùm quòd in omnibus sit præsumptum vel in parte, aut erit transgressio simplex, vel duplex, vel ulteriùs, & secundùm quod fuerit major vel minor, transgressio erit vicina disseysinæ, vel non erit. Et qualiter fieri debent districtiones pro servitiis, supra pleniùs de districtionibus. ¶. 7. Fieri autem poterit disseysina sub specie districtionis tali modo, ut si talis fiat districtio per boves, per carucas, & non per modum & mensuram, quòd cultura omninò depereat. Sed cùm fieri possit disseysina si cultura per districtionem depereat, quare non fit disseysina eodem modo fit depereat melioratio? Quia ubi deficit melioratio, perit cultura in parte vel in toto. Videtur igitur quòd fit disseysina, si quis per captionem averiorum meorum, cùm non subsit causa distringendi, vel cùm fit, modum excedat, vel per excogitatam malitiam ordinem non observaverit, & carectas ceperit dispositas ad meliorationem agrorum, & ita quòd deficiat melioratio in Marla vel in stercoratione, non video quare non. Item fit disseysina per districtionem, non solum per prædicta, verum etiam si sub specie districtionis non permittit quis tenentem suum blada metere, vel coadjuvare ad commodum suum in feodo ipsius qui distringit. Item si non permittit ea vendere, alienare, vel extendere; dum tamen tantum retineat tenens, quod sufficiat ad districtionem. Facit etiam disseysinam dominus distringens sub specie districtionis, ut si blada nondum à solo separata, propria autoritate messuerit & asportaverit, sive ipse hoc fecerit, sive ballivi sub nomine suo, quorum factum advocaverit. Et eodem modo cùm blada sint à solo separata, & maximè nisi hoc de voluntate tenentis processerit. Fit autem disseysina sub specie districtionis, ut si quis per judicium curiæ aliquod tenementum sui tenentis in manum suam ex suo decreto ceperit, & alium inde statim feoffaverit, ita quòd non sit ei potestas restituendi cùm volnerit, oblato ei servitio cum arreragiis. Item fit disseysi-

na ſub ſpecie diſtrictionis, ut ſi quis tenementum tenentis ſui ita ceperit in manum ſuam, ut prædictum eſt, & illud reſtituere contradixerit tenenti ſuo poſt tempus reverſo, cùm paratus ſit ſatisfacere ei de ſervitio & de arreragiis de tempore præterito. Item terminatur quandoquè aſſiſa & querela diſſeyſinæ ſine aſſiſa & jurata per exceptionem rei iudicatæ, cùm aſſiſa arramata fuerit verſus aliquem, qui dicat quòd nullam fecerit iniuriam, eo quòd ipſe per iudicium recuperaverit tenementum illud de quo queritur, & tunc aut ſtatim ponat ſe inde in aſſiſam, aut vocat ad warrantum rotulos iuſticiariorum & eorum iudicium. Si autem ſe ponat in aſſiſam, hoc ei prodeſſe non debet, ſed ſe ponat ſuper rotulos, quia ſi iuratores dixerint contrarium rotulis vel diverſum, ex hoc convinci poſſunt ad minus de mendacio, & ita capi poſſit aſsiſa ſuper aſsiſam (quod eſſe nõ debet) ſuper eadem re & de eodem facto. Melius tamen eſt in omni caſu quòd recurratur ad rotulos & factum juſticiariorum. Item ſi dicat quòd per iudicium curiæ ſuæ, vocet inde curiam ſuam ad warrantum. ¶ 8. Item cadit in aſsiſam novæ diſseyſinæ baſtardia inter fratres, quorum unus eorum priùs ſe poſuit in ſeyſinam poſt mortem anteceſſoris ſui. Quo caſu, refert utrum ſeyſina vacua fuerit vel non vacua, ſcilicet utrum dominus capitalis primam habuerit ſeyſinam vel non habuerit. Si autem habuerit primam ſeyſinam, & unus ex duobus qui contendit ſe eſſe hæredem, ſuper ſeyſinam capitalis domini ſe poſuerit in ſeyſinam & ſic non vacuam, bene poterit dominus capitalis illum rejicere ſtatim vel poſt tempus & impunè, quia per aſsiſam non recuperabit intruſus, quia vacuam ſeyſinam non invenit. Sed capitalis dominus in ea remanebit, donec ei conſtiterit quis ſit hæres. Si autem capitalis dominus primam ſeyſinam non habuerit, ſed unus ex duobus qui ſe fecerit hęredem, ſive ſit hęres legitimus ſive non legitimus vel baſtardus, & in ſeyſina fuerit per aliquod tempus, tunc capitalis dominus eum impunè ejicere non poteſt; & ſi de facto ejecerit, & ejectus aſsiſam portaverit, non obſtante aliqua exceptione recuperabit. Et unde ſi dominus capitalis objecerit ei (petenti reſtitutionem) exceptionem quòd baſtardus ſit, talis exceptio baſtardię (cùm alius ſit qui facit ſe hęredem) in ore capitalis domini non iacebit, quia iſta exceptio non pertinet ad ipſum, ſed ad alium qui ſe facit hęredem, nec etiam ad capitalem dominum, licet alius non ſit hæres, ſi ille intruſus (licet baſtardus) per aliquod tempus quod ſufficiat pro titulo, per negligentiam capitalis domini extiterit in ſeyſina ſine judicio ejici non poterit, quia in hoc caſu (propter tempus) priùs cognoſcendum eſt de violenta ejectione quàm de jure eſchætæ. Item nec valebit ei exceptio, ſi dicat quòd nunquam fuit in ſeyſina de libero tenemento, quia alius eſt hæres juſtior & propinquior, nec iſta exceptio jacebit in ore ſuo, cùm tenementum illud non poſſit eſse ſuum ſed alienum, neque de jure alteri⁹ ſibi acquiriť exceptio. Simplex enim debet eſse ſeyſina dñi capitalis, cũ illã vacuã nõ invenerit. Et unde cũ talis ſeyſinã ſuã p aſsiſam recuperaverit, tunc primò diſcutiat ſi ſit hæres vel nõ, ꝑpinquior vel ꝑpinqu⁹, vel remotus, legitim⁹ vel baſtard⁹, & ſecũdũ hęc, cõpetet vero hæredi actio vel capitali dño. Eodẽ modo fiet ſi legitim⁹ ejecerit baſtardũ.

1 ¶ *De remedio quæ competit hæredibus diſſeyſitorum. Cùm autem diſſeyſitor moriatur vel diſſeyſitus vel uterque, conſulitur hæredibus eorum per breve de ingreſſu, quia cadit aſſiſa omnino ad pœnam & ad reſtitutionem ſimul, vel tantum ad reſtitutionem, ſecundùm quod aſſiſa incepta fuerit cum defuncto vel non. 2. Breve de ingreſſu formatum de modo procedendi in hujuſmodi placito.* Cap. 35.

ASſiſa novæ diſſeyſinæ cùm ſit triplex, ꝑſonalis ſcilicet ꝓpter factum, & pœnalis ꝓpter injuriam & delictum, & rei proſecutoria ſcilicet ꝙ res reſtituatur diſſeyſita: in eo quod pœnalis eſt, & pœna ſuos tenere debeat autores, non competit hæredibus diſſeyſiti ſi diſſeyſitus moriatur, nec datur in hæredes principalis diſſeyſitoris (ſi moriatur) vivente diſſeyſito, quia pœna extinguitur cum ꝑſona, & hæres non tenetur ex delicto anteceſſoris. Et eodem modo ſi diſſeyſitus moriatur vivente diſſeyſitore, hæredi diſſeyſiti non competit actio de injuria facta anteceſſori, quia inter ipſum & diſſeyſitorem nulla eſt obligatio quoad pœnam, licet ſit obligatio quoad reſtitutionem, ſed ꝑ aliud breve ſcilicet de ingreſſu. Sed ad hoc ꝙ locū habeat breve de ingreſſu, videndum eſt ſi diſſeyſitus (ad hoc ꝙ competit actio hæredi ſuo in ea parte ꝓ qua aſſiſa nouę diſſeyſinæ reſtitutoria eſt utrum diſſeyſitus) diligens fuerit in impetratione & proſecutione, ad hoc ꝙ ꝓpetuari poſſet actio quantū ad hęredes ſuos vel non, cum vigilantibus jura ſubveniant &c. Si autem diligens fuerit in impetratione & ꝓſecutione, ita ꝙ viſus terræ factus fuerit & juratores electi, ſi poſtmodum moriatur, per talem diligentiam perpetuatur aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ſive actio in eo ꝙ reſtitutoria eſt & pœnalis competit hæredibus, & datur contra diſſeyſitores & eorum hæredes, cùm nihil ſit quòd negligentiæ anteceſſoris diſſeyſiti poſſit vel debeat imputari. In omni caſu tenet, ſive incepta fuerit in vita anteceſſoris ſive non, & quoad reſtitutionem, & ſecundùm quoſdam tenet quoad pœnam, ſi aſſiſa fuerit incepta & quoad reſtitutionem, & aliter nō. Sed ſi ita incepta fuerit aſſiſa in vita anteceſſoris, ꝙ viſus terræ factus ſit & juratores electi, ꝙ ꝓpetuatur aſſiſa quantum ad pœnam diſſeyſitoris, & quantum ad reſtitutionem, quia hæres ſuccedit in vitiū & ſic in pœnā. Si autem in vita anteceſſoris non ſit in tantum ꝓceſſum ſed diſſeyſitus ſatis diligens fuerit ad impetrandum, ꝙ ante mortem tamen ꝓducere non potuit ad effectum ꝓpter temporis brevitatem, quia ante mortem facta fuit ꝑ tres dies vel quatuor diſſeyſina, ex quo ſic fuit impetrando, amittit hęres ſuus aſſiſam mortis anteceſſoris, quia ex eo ꝙ impetrare voluit, amiſit utramq; poſſeſſionem civilem & naturalem. Sed hæredi ſuccurritur ꝑ breve de ingreſſu ſine clauſula. Et hæres diſſeyſitoris non tenebitur niſi tantùm ad reſtitutionem & non ad pœnam, quia non eſt ingreſſus in rem litigioſam. Si autem anteceſſor diſſeyſitus ſtatim poſt diſſeyſinam prima die, ſecunda, tertia vel quarta, & recēter & in languore, maximè ꝙ ſibi ꝓquirere nō potuit nec fuit in ꝓquirēdo, quia ad hæc retinuit civilē poſſeſſionem, & recēter ejicere poſſet diſſeyſitorem ſuum, cōpetit hęredi de ſeyſina talis anteceſſoris aſſiſa mortis anteceſſoris ut ſupra, ſi autem diſſeyſitus cùm diu viveret & ſibi poſſet ꝓquiſiviſſe ſi vellet, & nō fecit, vix ſuccurri debeat hęredi niſi tātū ſuper

proprie-

ꝓprietate, succurritur tamen quandoq; licet contra jus vel præter. Et esto quòd quis fecerit ab initio disseysinam de aliquo tenemento quod sit ius uxoris suæ, & disseysitus assisam arramaverit novæ disseysinę versus disseysitorem, ita quòd visus terræ factus fuit & juratores electi, vel quòd tali tempore facta sit disseysina, quòd disseysitus ante mortem suam sibi perquirere non posit, si vir obierit & uxor remanserit in eadem seysina post mortem viri sui, & ita obierit seysita, & hęres suus post mortem suam ingrediatur seysinam illam, & disseysitus impetraverit breve de ingressu super hęredem ratione disseysinę quàm pater hęredis fecerit de hęreditate matris, si hęres respondeat quòd ingressum non habeat per disseysinam quam pater suus fecerat, immo ꝑ descensum à matre sua quæ inde obiit seysita ut de feodo & de jure, & quę nullam fecit disseysinam, non valebit illa responsio quin procedet actio versus eum: quia revera, quamvis illa terra sit hęreditas matris suę, ipsa injustum habuit ingressum ꝑ disseysinam viri sui, nec hęres inde aliquam habet seysinam nisi per disseysinam patris sui, & per iniustum ingressum matris suę post disseysinam patris. Et ideo vitium rei adhęret hęredi, quod contractum est ex parte patris & ex patre matris, & succedit hęres in vitium, quâvis per intermediam personam, & ideo recuperabit petens per tale breve: Ut de itinere M. de Patesshull de loquelis quæ fuerunt super iudicium in diversis comit̃ anno regni regis H. 3. in comitatu Glouc. de Richardo Curpet, qui impetravit breve super W. comitem Marshal juniorem, & qui respondit quòd non habet ingressum ꝑ W. patrem suum, immò per comitissam matrem suã cujus hęreditas terra illa fuit, & quæ inde obiit seysita, ut de feodo & jure. Eodem modo si cùm vellet, non posset sibi perquirere nec per se nec per alium, ut si gravi languore detentus, licet memoriam non amiserit. Et quamvis memoriam amiserit ante disseysinam, & per hoc desinere non possit possidere civiliter, licet desinat possidere naturaliter per ejectionem, competunt hęredi duo remedia. s. breve de ingressu (si legerit) ut hic, vel assisa mortis antecessoris, ut inferiùs dicetur. Item eodem modo si propter brevitatem temporis sibi perquirere non posit, ut si hodiè disseysitus, statim, vel in crastino, vel secundo, vel tertio, vel quarto die moriat, & ita ꝙ tempus disseysitori sufficere non possit pro titulo. Eodem modo competunt hæredi duo remedia ut supra: quia anteceſſor in utroque casu latis moritur seysitus ut de feodo, & hęres nihilominus habere posset breve de ingressu etiam sine clausula, cùm nihil possit imputari negligentię anteceſſori. Si autem negligens inveniatur ꝙ sibi non perquisiverit cùm posset, quasi sui juris contemptor sibi prejudicat & hęredibus suis, cùm negligẽtia & patientia inducat cõsensum, & dissimulatio longa tollat injuriam, & tale erit prejudicium ꝙ hęres vix audiri poterit super ꝓprietate ꝑ breve de recto. Cùm autem disseysitus diligens fuerit, ut prædictum est, vel cùm nihil sit ꝙ possit negligentiæ suæ imputari, datur hæredi actio ꝑ breve formatum hoc modo in ꝑsona hæredis disseysitoris. ¶. 2. Rex vic. salutẽ. Præcipe A. ꝙ juſt̃ è &c. reddat B. tantũ terrę cũ pertinentiis in tali villa, & in quã nõ habet ingressum nisi ꝑ C. patrẽ ipsius A. cujus hæres ipse est, qui prædi-

prædictum B. inde injustè & sine judicio disseysivit, & postquam &c. Et unde assisa novæ disseysinæ summonita fuit coram justiciariis nostris ad primam &c. & visus terræ captus,& remansit assisa capienda,eo quòd prædictus C.obiit ante captionem illius assisæ, vel antequam justiciarii nostri in partes illas venirent. Et nisi fecerit, & idem B. fecerit te securum de clamore &c. tunc summoneas &c. quòd sit coram justiciariis &c. ostensurus quare non fecerit, & habeas ibi summonitores & hoc breve. Et habebit locum breve istud tam versus extraneos,qui ingressum habuerunt per disseysitorem unum vel plures, quatenus gradus ingressus & personæ permiserint, quàm versus hæredes disseysitoris, vel versus eos qui ingressum habuerint per hæredes usque ad tertiã personam inclusivam:ut si dicatur,Præcipe A.&c.quòd justè &c. reddat B.tãtum terræ cum pertinentiis in tali villa,in quam ingressum non habet nisi per C.filium & hæredem D, qui terram illam ei dimisit, postquam idem D.injustè & sine judicio disseysiverit ipsum B. (vel si disseysitus mortuus fuerit & hæres disseysiti petat versus hæredem disseysitoris, & tunc sic) Præcipe A. ꝙ justè &c.reddat B. tantum terræ cum pertinentiis in tali villa,& in quam non habet ingressum nisi per C. filium & hæredem B.qui terram illam ei dimisit postquam idem D. injustè & sine judicio disseysiverat E. patrem, avunculum vel amitam ipsius B.vel alium antecessorem,cujus hæres ipse B. est ut dicit. Item si quis disseysitorem disseysiverit, & postea rem ad alium transtulerit, tunc dici non potest quòd primus disseysitor ei dimisit. Et ideò dicatur sic: in quam non habet ingressum nisi per talem,qui injustè & sine judicio disseysivit talẽ postquam idẽ talis disseysiverat querentẽ vel ejus hæredem propinquum vel remotum vel sine mentione de ingressu. Et si hujusmodi tenementum ulteriùs quàm ad tertiã pſonã trãslata non fuerit,locũ non habebit breve de ingressu,nisi sit qui dicat,ꝙ sine mentione de ingressu fieri possit breve hoc modo:Præcipe A.ꝙ justè &c. reddat B.tantum terræ &c.unde C.de A. injustè &c. disseysivit ipsum B.vel C.patrem vel alium antecessorem ipsius B. cujus hæres ipse est ut dicit. Si autem fieri debeat breve in persona hæredis disseysiti versus ipsum disseysitorem qui vivit, qualiter fieri debet satis videri poterit ex præmissis.¶. 3. Cùm autẽ sumonitus fuerit tenens, ad diem sibi datũ poterit se essoniare, & eodẽ modo petens si voluerit,& post essonium petere possit visum terræ & jacebit. Item vocare poterit warrantum sive mẽtio fiat de ingressu sive non,dum tamẽ si fiat mentio de ingressu,fiat vocatio de pſona in pſonã, ut de warranto in warrantum,de personis in brevi nominatis p ordinem usq; ad ipsum disseysitorẽ vel ejus hæredem. Alii verò warranti vocari non debent quàm in brevi nominati: quia si non nominati vocarentur & extra breve,eadem ratione qua vocaretur unus, possent vocari mille,& ita nõ teneret breve de ingressu. Si autem nulla fiat mentio de ingressu (ut prædictum est) in brevi,in gradibus nec personis, tunc vocari possunt plures in infinitum. Item si mentio fiat de ingressu, respondere poterit tenens multipliciter ad breve & ad alia ut suprà. Item quòd non habet ingressum per talem in brevi nominatum sed per alium talem non nominatum,quòd si proba-

tum

tũ fuerit, cadit breve. Item respõdere poterit q̃ talis antecessor nõ disseysivit sed alius. Item q̃ non injustè sed justè, & ferè omnes habebit responsiones & defensiones hæres disseysitoris, quas haberet ille disseysitor contra assisam novæ disseysinæ si viveret, eo quòd tale breve de ingressu naturam sapit assisæ novæ disseysinæ ad omnia quoad restitutionem, licet non quoad pœnam, & omnia terminari poterunt per juratam. Pœna autem in judicio extinguitur. Non enim erit pœna corporalis infligenda propter modum disseysinæ antecessoris, nec veniunt damna, nec dabitur bos, nisi tantum misericordia pro injusta detentione. Cùm autem assisa novæ disseysinæ capta fuerit sive tenens amiserit sive querens per assisam, contingit multotiens quòd juratores malè juraverint, & quòd ille qui per assisam amiserit sibi perquirat per juratam viginti quatuor ad convincendum duodecem & quod ante captionem illius juratæ moriatur tenens vel querens, & unde succurritur hæredi eodem modo, quo suprà in assisa novæ disseysinæ, quia ubi eadem ratio idem jus esse debet, & cum ingressu & fine, ut supra. Forma breuis talis est, ut inferius de convictionibus.

1 ¶ *Si firmarius infrà terminum suum ejectus fuerit.* 2. *Breve ad recuperandam firmam.* *Cap.* 36.

Dictũ est supra qualiter quis restituatur cùm fuerit ejectus de libero tenẽto suo: Nunc dicendũ si quis ejiciat̃ de usu fructu, vel usu & habitatione alicujus tenementi q̃ tenuerit ad terminum annorum ante terminum suum. Poterit enim quis in uno & eodem tenemento habere liberum tenementũ, & alius usum fructum & usum & habitationem. Solent aliquandò tales (cùm ejecti essent infrà terminum suum) pquirere sibi p̃ breve de conventione: Sed quia tale breve locum habere non potuit inter aliquas personas, nisi tantũ inter illũ qui ad firmam tradidit & ad terminum, & illum qui ceperit: nec alios obligare potest obligatio conventionis: & etiam quia inter tales p̃sonas vix vel non sine difficultate potuit terminari negotium, de consilio curiæ p̃visum est firmario contra quoscũq; dejectores p̃ tale breve. ¶. 2. Rex vicecom̃ salutẽ. Præcipe A. q̃ justè & sine dilatione reddat B. tantũ terræ cum p̃tinentiis in tali villa, quã idem A. qui dimisit &c. vel sic: si talis fecerit te securum &c. ut infrà, ostensurus quare deforceat tali tantũ terræ cũ pertinentiis in tali villa, q̃ talis dimisit ipsi tali ad terminum qui nondum præteriit, infra quem terminum prædictus talis illud vendidit tali, occasione cujus venditionis ipse talis postmodũ talem de prædicta terra ejecit ut dicit. Et habeas ibi &c. Teste &c. Et si tale breve competat contra extraneum propter venditionem, multò fortiùs competit contra ipsum dñm qui dimisit & sine causa ejecit, quàm contra extraneum qui causam habuit qualem qualem, si occasione venditionis ei factæ venditor firmarium ejecit vel aliter: si alius ejecerit quàm ille qui dimisit, & tunc sic: Quam C. de N. ci dimisit ad terminum qui nondũ præteriit, infrà quem terminum prædictus A. vel prædictus C. ipsum B. de eadem

9 Co 80.

eadem terra vel firma ſua injuſtè ejecit ut dicit: & niſi fecerit,& prædictus B. fecerit te ſecurum, tunc ſuſſione &c.Poterit etiã breve iſtud(ſecundùm quoſdam)aliter formari, ita s.ſi A. fecerit te ſecurum &c.tunc ſummoneas B.q̃ ſit coram &c. ad reſpondendum eidem A quare injuſtè ejecit eum de tanto terræ &c. quam idem A. vel alius C.s.ei dimiſit ad terminum qui nondum præteriit, infra quem terminum &c. ut ſupra. Sed forma prima magis competens & compendioſa eſt ꝓpter captionem in manum dñi regis ad vitanda atachiamenta & dilationes. Non magis poterit aliquis firmarium ejicere de firma ſua quàm tenentem aliquem de libero tenemento ſuo. Et unde ſi ille ejecerit qui tradidit,ſeyſinam reſtituet cum damnis,quia talis reſtitutio non multum differt à diſſeyſina. Si autem alius quam qui tradidit ẽjecerit,ſi hoc fecerit cum autoritate & voluntate tradentis,uterq; tenetur hoc judicio,unus ꝓpter factum & alius propter autoritatem. Si autem ſine voluntate,tunc tenetur ejector utriq; tam dño ꝓprietatis quàm firmario: firmario ꝑ iſtud breve, dño ꝓprietatis ꝑ aſſiſam novæ diſſeyſinæ,ut unus rehabeat terminum cum damnis,& alius liberum tenementum ſuum ſine damnis. Si autem dñs proprietatis tenementum ad firmam traditum alicui dederit in dominico tenendum, ſeyſinam ei facere poterit,ſalvo firmario termino ſuo.Poterit enim eum inducere in ſeyſinam vacuam quantum ad ipſum & ſuos, & attornare ei firmarium & ſervitium ſuum,dum tamen feoffatus non utatur nec expletia capiat maximè nec firmarium impediat uti, nec ipſum ejiciat. Poterit enim quilibet illorum ſine præjudicio alterius, quia rectè dicimus totũ noſtrum fundum eſſe,& cùm uſus fructus alienus ſit,quia nõ dominii pars eſt uſũ fructus ſed ſervitus ſit vel via &c. Nec falſò dicitur meum eſse, cujus non poteſt pars dici alterius eſse in ſeyſina eſse ejuſdem tenementi,unus ut de termino & alius ut de feodo & libero tenemento.Et datur iſta actio hæredibus & competit contra hæredes ut ſupra in aſſiſa novæ diſſeyſinæ.

1 ¶ *De aſſiſa ſi quis ſine judicio fuerit diſſeyſitus, de iis quæ ſunt de pertinentiis liberi tenementi ſicut de Juribus, ut ſi ſint ſervitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini ſicut paſtus pecorum, ſcilicet communia paſturæ. 2.Si quis non poſſit uti propter vim, competit aſſiſa novæ diſſeyſinæ domino fundi.* Cap. 37.

DIctum eſt ſupra qualiter rerũ corporaliũ acquiruntur dominia, & de acquirenda poſſeſſione,& quale remediũ cõpetit ei qui à tenemẽto ſuo ejectus fuerit, & qualiter reſtituat̃ ei poſſeſſio, libertas,& pax ſi poſſeſſio ꝓturbet̃.Nunc autẽ dicendũ qualiter quis reſtituatur ſi fuerit ejectus injuſtè de iis quę ꝓtinẽt ad liberũ tenẽtũ. Pertinẽt enim ad liberũ tenẽtũ jura ſicut & corpora: jura ſive ſervitutes diverſis reſpectibus. Jura autem ſive libertates dici poterunt ratione tenẽtorũ,quibus debẽt̃.Servitutes verò ratione tenementorum a quibus debentur, & ſemper conſiſtunt in alieno & nõ in ꝓprio.quia nemini ſervire poteſt ſuus fundus ꝓprius;& nullus hujuſmodi ſervitutes conſtituere poteſt,niſi ille qui fundum habet & tenementũ,quia prædiorum aliud liberum, aliud ſervituti ſuppoſitum. Liberum dici poterit quod in nullo tenetur,

vel

vel astringit prædiis vicinorum. Si autem teneat, dicit servituti suppositum ꝙ prius fuerat liberum, & hoc sive teneatur prædio sine tento alieno de volũtate & cõstitutione dñorum, vel ꝑpter servitium certum, vel ꝑpter vicinitatẽ, quia si fuerit incertũ, ut si quis plus dederit, aliquãdo minus, hæc esset potius emptio herbagii quã pastura, & hoc erit potius ꝓsonale quàm prædiale. Itẽ eodẽ modo si quis temporibus ad voluntatẽ suã. Itẽ herbagium dici poterit si cui concedatur, quia non habet liberum tenũtum ad ꝙ ptinere possit. Et talis dici poterit constitutio qua domus domui, rus ruri, fundus fundo, tenementum tenemento subjungatur, & non tantum ꝓsonæ ꝑ se, vel tenementum ꝑ se, sed uterquè simul tam tenũtum quam ꝓsonæ. Et ita ꝑtinent servitutes alicujus fundo ex constitutione sive ex impositione de voluntate dominorum. Item ꝑtinere poterunt sine constitutione per longum, usum continuum & pacificum, & non interruptum ꝑ aliquod impedimentum contrarium ex patientia inter præsentes quæ trahitur ad consensum. Et unde licet servitus expressè nõ imponat vel cõstituatur de voluntate dñorũ, tamen si quis usus fuerit ꝑ aliquod tẽpus pacificè sine aliqua interruptione nec vi, nec clam, nec precariò, ꝙ idem est ꝙ de gratia, ad minus sine iudicio disseysiri non potest, quia si violentia adhibeatur, nũquã erit jus disseysitoris ꝑpter temporis diuturnitatẽ, nisi ꝑ negligẽtiã ipsius qui vim patit ex lõga & pacifica & cõtinua possẽssione inter præsẽtes, secus inter absentes & talis seysina multipliciter poterit interrumpi. Si autem fuerit seysina clamdestina. s. in absentia dominorũ vel illis ignorantibus, & si scirent essent ꝓhibituri, licet hoc fiat de consensu vel dissimulatione ballivorũ, valere nõ debet. Si autem precariò tuerit & de gratia, quæ tempestivè revocari possit & intempestivè, ex lõgo tẽpore nõ acquirit jus, nec in casu ꝓximo notato. Illud autem quod de gratia est, ad voluntatẽ cõcedentis revocari poterit quocũq; tẽpore, ꝙ quidẽ nõ est in cõmodato. Potest etiã servitus ita constitui in ꝓprio, ne liceat dño fundi pascere in suo ꝓprio, & sic constituitur servitus in fundo alieno, aliquãdò ab homine, aliquandò ex patientia & usu. Et eodem modo imponitur quandòq; à jure & nec ab homine nec ab usu. s. ne quis faciat in ꝓprio per ꝙ damnũ vel nocumentum eveniat vicino. Nocumentum enim poterit esse justum, & poterit esse injuriosum. Injuriosum, ubi quis fecerit aliquid in suo injustè contra legem vel contra cõstitutionẽ, ꝓhibitus à jure. Si autem prohiberi a jure nõ possit ne faciat, licet nocumentũ faciat & damnosum, tamen non erit injuriosum; licitum est enim unicuiq; facere in suo quod damnum injuriosum nõ eveniet vicino, ut si quis in fundo ꝓprio construat aliquod molẽdinũ, & sectã suã & aliorũ vicinorũ substrahat vicino, facit vicino dãnũ & nõ injuriã: cùm à lege vel à cõstitutione ꝓhibitus nõ sit ne molẽdinũ habeat vel cõstruat. Itẽ a jure imponit servitus prædio vicinorũ. s. ne quis stagnum suum altiùs tollat ꝑ ꝙ tenemẽtũ vicini submergat. Itẽ ne faciat fossam in suo ꝑ quã aquã vicini diverrat, vel ꝑ ꝙ ad alveum suum pristinum reverti non possit in toto vel in parte. Item ne ꝙd faciat in suo, quo minus vicinus suus omninò uti possit servitute imposita vel concessa, vel quo minus commodè utatur, loco, tempore,

numero

numero vel genere, qualitate vel quantitate. Et non refert utrum hoc omninò fecerit vel quod tantundem valeat: ut si quis habuerit ius eundi per fundum alienum, non solum facit disseysinam si viam obstruat, sed si ire non permittat omninò commodè, vel ad usum debitum. Item si reficere viam non permittat, ad viam enim pertinet refectio. Item eodē modo si omninò aquā non divertat, sed fossam faciat vel purgare non ꝑmittat: quia ad aquæ ductum ꝑtinet purgatio, sicut ad viam ꝑtinet refectio. Item licet omninò non impediat, si fecerit tamen quo minus commodè, facit disseysinam, ut si communiam habeat in certo loco cum libero & competenti ingressu & egressu faciat quis fossatum & hayam, murum vel palatium per ꝙ oportet me ire per circuitum, ubi priùs ingressus fuit ꝑ compendium, salvo tamen vicino jure suo si recenter ad querelam ejus qui injuriam passus est ꝙ sua n fuerit exequatur. Et propter communem utilitatem, ne quis diu suo iure uti impediatur, & ita si non commodè. Hoc ꝙ dicitur trahi debet ad nocumentum justum & injuriosum, de fossato vel haya iniustè levatis. Item si cui concedatur ius pascendi certo tempore, & non permittat eum uti aliquo tempore. Item si omni tempore non permittat eum uti, nisi certis temporibus vel certis horis. Item cum uti debeat ubiquè, non permittatur uti nisi certis locis & coarctatis. Item cùm jus habeat pascendi ad omnia averia & omnimoda & cuiuscunq; generis, nō permittit eum uti nisi ad quædam genera averiorum & determinata, omnibus aliis averiis pœnitùs exclusis. Item si constituatur ius pascendi ad certū numerum, nō ꝑmittit uti nisi ad minorem numerum, & sic non debito modo, & quilibet modus habet in se debitam commoditatem. Et illud idem videri poterit in cursu aquarum, ut si cui concedatur ius aquæ ducendæ, non permittat eum omninò ducere vel non commodè, quia non permittit purgare, vel si id quod continuè ducere deberet, non ꝑmittit ducere nisi certis horis & temporibus. Item ꝙ integrè, non permittit ducere nisi in parte, & ita erit disseysina manifesta, cum nullo modo vel non commode nec modo debito permittat uti. ¶ 2. Si autem debitum modum excedat quis, incontinenti repelli poterit, post tempus verò non nisi cum causæ cognitione: & sic (ut prædictum est) poterit quis habere servitutem in fundo alieno & uti, nisi prohibeatur ex iusta causa. Jura siquidem quæ quis in fundo alieno habere poterit, infinita sunt. Et in omnibus istis casibus, ubi competit assisa novę disseysinę de communia pasturę ei cui concessa est libertas pascendi, si commode vel debito modo ut prædictum est. Item econverso competit domino concedenti assisa novæ disseysinæ de libero tenemento, si ille cui concessa est præsumptuosè vel aliter quàm fuit constituta uti velit, ut si per vim uti vellet, cùm non esset constituta. Item eodem modo & eisdem causis quibus res corporales acquiruntur, acquirūtur & iura, secundùm ꝙ infinitę sunt, ut supra de rerum acquisitione. Et eodem modo quo acquiruntur secundùm rerum incorporalium acquisitionem & iustè, eodem modo amitti poterunt & iniustè. Acquiruntur enim res corporales animo & corpore ꝑ traditionem. Res autem incorporales sicut iura & servitutes, cùm loca fuerint determinata, acquiruntur:

tur:s. ex solo aspectu accipientis vel sui procuratoris,& possidendi voluntate et affectu, quia traditionem non patiuntur iura ut videri poterit. Si quis fundo suo talem imposuerit servitutem, ꝙ liceat vicino immittere averia sua ad pasturam,ita poterit fundus suus (licet liber esset ab initio) servire fundo vicino. Et sic ex tali conventione,& mutua utriusq; voluntate tenet servitus,dum tamen interveniat accipientis voluntas & aspectus, cùm huiusmodi iura traditionem non accipiant. Et quo casu, statim erit in seysina, licet statim non immittat averia sua,& semper videtur uti,donec seysinam suam amiserit p nõ usum,id est donec fuerit disseysitus in toto vel in parte.s. ꝙ averia sua immittere non posset cùm velit; vel si cùm semel immiserit, uti non possit,commodè vel debito modo. Quo casu, eis subveniendum est per assisam, sive usus fuerit sive non, propter solam constitutionem, cùm sit quasi in possessione, quia jura quasi possidentur. Et sic acquiritur possessio servitutis ante usum, sed sine usu ad alium transferri non potest, nisi hoc contineatur in constitutione servitutis, quòd servitus sibi remaneat & hæredibus suis, vel cui illam dare voluerit,vel assignare:vel ubi sic dicat,quòd hoc facere possit,cum tenemento ad ꝙ pertinet illa servitus, ꝙ tamen non est credendum(ut videtur)sicut videri poterit in donatione advocationis. Sic autem,ut dictum est,acquiritur possessio servitutis, sed nunquam retinetur nisi per usum verum,scilicet cùm averia sua immiserit unum vel plura, licet non omnia, vel omnimoda immittat quæ immittere posset per constitutionem. Et eodem modo acquiri & retineri poterit seysina sine aliqua constitutione per patientiam & longum usum. Constitui verò potest servitus multipliciter, ut quis scilicet habeat ius pascendi in fundo alieno. Item jus fodiendi, jus eundi, jus hauriendi, jus piscandi, aquamvè ducendi, jus venandi, & alia infinita possunt esse iura & secundùm quòd habet sub se plures species vel nõ habet,& secundùm quòd servitutes plures habent pertinentias,& pertinentias pertinentiarum. Sed quoniam magis celebris est illa servitus per quam conceditur alicui jus pascẽdi: Ideo primo dicendum est de ea, quæ dicitur communia pasturæ.

1 ¶ *De communia pasturæ & quibus modis acquiritur communia pasturæ.* 2. *Quòd communia dici potest multis modis.* 3. *Qualiter amittitur communia pasturæ cum semel fuerit acquisita.* 4. *De impetratione brevis de communia pasturæ cùm quis fuerit disseysitus.* 5. *De assisa inde capienda.* 6. *Forma brevis de communia pasturæ.* 7. *De intentione querentis proponenda.* 8. *De exceptionibus contra querentem.* 9. *De exceptionibus contra assisam secundùm articulos brevis.* 10. *De exceptionibus contra assisam.* 11. *Contra exceptionem replicatio.* 12. *Quòd sub nomine herbagii non continetur glans.* 13. *Quæ continentur sub nomine glandis.* 14. *Qualiter dissolvitur mutuus consensus per contrariam voluntatem & dissensum.* 15. *Quòd constitutio servitutis potest restringi & mutari.* 16. *De cõstitutione de Merton per W. de Raleyh tunc Justic.* 17. *Breve de constitutione de Merton secundum quod tunc provisum fuit per W. de Raleyh Justic.* Cap. 38.

COmmune autem,nomen generale est,& convenit suis partibus,sicut genus se habet ad suas species. Communia enim ex virtute vocabuli componitur ex una & cũ,& subintelligitur alio,i.communia in alieno & una cum alio

alio & non infundo ꝑprio, quia nemini servit suus fundus proprius,ut supra. Acquirit enim communia multis ex causis. s.ex causa donationis: ut si quis dederit terram cum ptinentiis & cum communia pasturæ &c. Item ex causa emptionis & venditionis,ut si quis communiam emerit in fundo alieno,ut ꝑtineat ad tenementum suum,licet sit de feodo alieno & diversa baronia,& ex constitutione dominorum fundorum. Item acquiritur ex causa dominorum fundorum,sicut ꝑ servitium certum. Item ex causa vicinitatis,ut si quis cum vicino, & vicinus cum eo. Item ex longo usu sine constitutione cum pacifica possessione, continua & non interrupta, ex scientia,negligentia & patientia dominorum,non dico ballivorum,quia ꝑ traditione accipiunt,ita quòd nec ꝑ vim,nec clam,nec precariò ut supra. Et eisdem rationibus pertinere poterit communia ad liberum tenementum, in eo autem quòd communia est nomen generale continens sub se plures species. Est enim communia in eo quòd dicitur pastura, de omni quod edi poterit vel pasci, largè sumpto vocabulo vel strictè: largè, ut si quis habeat in alieno communiam pasturæ.s.herbagii,pessonæ, sive glandis sive nucis,& quicquid sub nomine pessonæ continetur. Item foliorum & frondium strictè. s. aliquod istorum unum vel duo. Item distingui poterit communia pasturæ per tempora, ut si omni tempore vel certis temporibus & certis horis. Item per loca, ut si ubique & per totum, sine aliqua exceptione. Excipiuntur tamen quædam tacitè, & quandoq; expressè, sicut rationabilia defensa. & exigi non poterunt ratione p stturæ, nisi specialiter concedãtur. & non nisi post tempus,qualia sunt blada prata,ligna,Binghеys sicut ad boves. Item ad vaccas & vitulos suis temporibus. Item ad oves multones & oves matrices, & agnos suis temporibus. Item nec in curia alicujus nec in gardinis,nec in viridariis,nec parcis vel hujusmodi. Item nec in dominicis alicujus, quæ claudi possunt, & excoli;nisi per modum certum cõstitutionis,& certis temporibus vel certis locis & determinatis & infra certa loca. Item ad certa genera averiorum, vel si ad omnimoda averia & sine numero, vel cum coarctatione, & cum numero,vel ad certum genus averiorum. Item notandum quòd non debet dici communia, quod quis habuerit in alieno sive ꝑ precio sive ex causa emptionis, cùm tenementũ non habeat ac ꝙ possit communia pertinere,sed potiùs herbagium dici debet quam communia, cùm hoc posset esse quasi personale quid, sive certum dederit quis pro herbagio habendo sive incertum. ¶.2. Item communia dici poterit secundùm ꝙ stat in generali, secundùm quod suprà dictum est: habere jus fodiendi in alieno,aurum.s.& inde aurifodina dici potest locus iste. Item argentũ & inde argẽti fodina, & sic de cæteris metallis. Itẽ jus fodiendi lapides, cretam,arenã & turbam & hujusmodi. Itẽ communia & non herbagium, ut jus falcãdi herbam vel brueram vel hujusmodi, ad rationabile estoverium. Item eodem modo ad secandum in alieno bosco ad rationabile estoverium ædificandi, claudendi & ardendi.¶ 3. Videamus nunc qualiter quis amittere possit seysinam communiæ pasturæ cùm semel fuerit acquisita. Et sciendum,ꝙ amitti potest de voluntate, eodem modo quo acquisita est, de mutua voluntate,& consensu.

sensu,eodem modo dissolvi potest ex mutua voluntate partium, si velint dissentire per renuntiationem ex communi voluntate, & per remissionem & quietam clamantiam,& non sufficit si unus illorum remittere velit & resilire, nisi ambo in hoc consentiant, quia nihil tam conveniens est &c. Et ita sicut acquiritur per communem consensum, ita amittitur per communem dissensum. Item sicut acquiritur sine constitutione & consensu per patientiam & usum,licet patientia trahatur ad consensum, ita amitti potest per negligentiam & non usum, imperpetuum vel ad tempus. Imperpetuum, ut si tempus excludat omnem actionem tam super possessione quam super proprietate, vel sicut imperpetuum, ut excludat assisam super possessione & non super jure, quia assisa infra certum tempus limitatur, & sic tempus tollit omnem actionem vel aliquam. Item amitti potest ad tempus contra voluntatem,ut si quis ita negligens fuerit quòd seysinam suam sine brevi & sine judicio resumere non possit. Diligens enim debet quilibet esse in utendo cùm negligentia sicut violentia ei possit esse damnosa, ut si hodie repulsus fuerit per vim, in crastino si possit immittat averia sua & utatur, & sic de die in diem,& sic non amittet seysinam propter diligentiam, licet illam habeat contentiosam. Si autem omninò per vim repellatur cui resisti non possit, vel saltem omninò non repellatur, sed quòd commodè uti non possit nec per modum constitutionis servitutis: statim recurrendum est ad illum qui jura tuetur, & habebit remedium per assisam quæ super hoc prodita est recuperandæ possessionis gratia: per breve quod tale est. Commodè dico,ut si fiat aliquid in alieno ad nocumentum servitutis, per quod omninò uti non possit vel non commodè, ut si quis murum vel hayam fecerit,statim demoliantur, vel post tempus per assisam. Item si transferri debet communia ad alium, oportet quòd transferatur ad certas psonas,& à certis psonis & à certis tenētis,usq; ad certa tenemēta quibus servitus debet: quia hujusmodi jura sine corporibus esse nō possunt,scilicet sine corporibus quæ serviant,& sine corporibus quibus servit. Et quia incorporalia traditionem non patiuntur, nec possideri possunt sed quasi, ita nec transferri possunt sed quasi. Et sufficit pro traditione aspectus loci, in quo hujusmodi jura constituuntur, & mutua voluntas contrahentium & effectus possidendi,& ex sola voluntate & affectu est quis quasi in possessione: & licet statim non fuerit usus, tamen semper utitur vel quasi,donec per non usum scilicet per vim, per negligentiam, vel per longam patientiam amittat seysinam:ut si ille qui hujusmodi servitutem alicui concesserit aliquam partem pasturæ suæ appropriaverit vel totam, & ille cui conceditur omnino teneatur extra, sive ante ea pecora sua immiserit sive non, facit disseysinam. Si autem ille cui servitus conceditur viribus concedentis possit resistere, statim cùm herba pullulare inceperit, averia sua immittat & pascat, sive ante usus fuerit sive non,& sic per usum retinebit servitutem, etiam per unicum averium vel per duo: licet non tot immittat,quot immittere posset vel deberet. Et quid si nullum omninò habuerit averium proprium, sufficit si nomine suo immittat alienum, & hoc nisi modus & constitutio servitutis se

habeat in contrarium, scilicet quòd immittere non possit nisi dominicum. Et quid si non habuerit nec proprium nec alienum, tunc sufficit (ut videtur) quòd in quantum possit resistat, & denunciet cultori opus novum, scilicet quòd excolere non sit ei licitum, & sic facta contentione, & re effecta litigiosa, immittere poterit cùm voluerit, licet blada sint matura. Si autem tam negligens extiterit, quòd statim averia non immiserit, nec alio modo contentionem apposuerit, amittere possit servitutem & seysinam per talem negligentiam. Et unde si cùm blada matura fuerint, vel cùm spicas emiserit, vel naturam herbæ mutaverit, averia tunc primò immiserit vel contentionem fecerit, faciet domino fundi disseysinam de tenemento suo, & ita quòd dominus fundi recuperare poterit tenementum suum liberum propter usurpationem, & alius amittet assisam de communia pasturæ, vix audiendus imposterum super proprietate, & hoc propter negligentiam sive impotentiam, cum magna negligentia trahatur ad consensum. Sed videtur contrarium. Esto quòd quis alienum excolat tenementum, & dominus tenementi sciens & prudens dissimulaverit quousque blada matura fuerint, non priùs fit ei disseysina propter culturam, quàm si blada asportata fuerunt à cultore, sed cùm per tantum tempus dissimulaverit (ut supra dictum est de communia) quousque blada matura fuerint, quare non amittit ille seysinam suam per negligentem patientiam, sicut ille (ut supra) pasturam in communia pasturæ? Ad quod sciendum, quòd est negligens patientia & patiens cautela, nec fit ei in aliquo disseysina per culturam cùm hoc velit, & quia per hoc semper melioratur conditio, nisi cùm ille cultor blada asportaverit, quòd quidem non est in pastura, quia non melioratur conditio ex quo per patientiam facit illa non blada sua, quia in uno casu melioratur conditio tenentis per patientiam, quoad bladum habendum, in alio deterioratur, quia ex cultura deterioratur pastura. Ex patientia enim quandoque patiens meliorem facit suam conditionem quandoque deteriorem, & quamdiu fecit injuriam suam ex mea voluntate, patientia non currit contra me, quòd si contra, aliud est. ¶. 4. Si quis igitur injustè disseysitus fuerit & per vim de communia pasturæ suæ, sive impediatur quo minus commodè & modo debito uti possit, & secundùm quòd se habet ad ea quæ edi possunt, vel secundùm quòd largè se habeat ad alia quæ sunt ad utilitatem, si statim se non reposuerit in seysinam cùm possit, per negligentiam, vel cùm non possit propter violentiam, & vim majorem, statim recurrendum est ad illum qui jura tuetur, ad impetrandum assisam quæ prodita est recuperandæ possessionis gratia. Sed videndum est qualiter sit impetrandum. Plures enim possunt constitui servitutes in uno fundo pluribus et per totum sicut uni. Et plures ibi possunt esse servitutes, licet fundus unus, tamen ratione diversorum tenementorum ad quæ pertinent, cum ratione diversarum personarum quibus servitutes debentur: et quia plures personæ et diversa tenementa, et sic diversa

versa jura, ideo diversæ et plures disseysinæ et plura brevia. Et quia plures habere possunt jus pascendi in uno tenemento, non fiat unum breve ratione tenementi in quo servitus constituitur, quòd unum est sed plura. Si autem tenementum ad quod communia pertinere dicitur commune sit inter plures, sicut inter cohæredes sive participes, sive omnes disseysiti fuerint sive quidam illorum, una erit disseysina, et non plures, propter unicum jus: quamvis plurium personarum et propter unicum tenementum ante divisionem. Item si tenementum in quo communia conceditur commune sit pluribus participibus hæredibus vel vicinis, et unus eorum disseysinam fecerit, non erit propter hoc super omnes impetrandum, sed super illum tantum qui fecit injuriam, nisi omnes vel quidam illorum ante impetrationem hoc expressè advocaverint. Si autem hoc advocaverint post impetrationem ante captionem assisæ, etiam si in brevi non nominentur, bene se poterunt gratis ponere in assisam ac si nominarentur, ut ita terminetur negotium versus omnes, quòd si facere noluerint, nihilominùs procedet assisa versus eum qui disseysivit. Et si querẽs per assisam recuperaverit, recuperabit & retinebit versus omnes: quia si postea velint participes eum iterũ disseysire & impetraverit super eos, etiam sine jurata recuperabit per primam assisam, quia non est assisa capienda super assisam de eadem re, ne secunda sit contraria primæ, quia sic possent judicia esse in incerto. ¶. 5. Facta autem sic impetratione, statim & sine mora erit vicecomes requirendus. Officium autem vicecomitis est, plegios accipere (ut supra) de nova disseysina. Item in præsentia partium debet duodecim eligere si præsentes esse velint, qui statim communiam pasturæ & locum in quo petitur communia videant, & etiam tenementum ad quod communia pertinere dicitur. Tenementum videlicet in quo communia pasturæ petitur, qualitatem & quantitatem, & per quas metas, & diligenter debent inquirere juratores de modo disseysinæ, scilicet utrum omninò expellatur vel impediatur quò minùs commodè uti possit. Item quo tempore debeatur, & de genere & numero averiorum, ut inde possunt certificare justitiariis cùm fuerint requisiti. Item tenementum videre debent ad quod communia pasturæ pertinere dicitur, quia nemo potest communiam pasturæ clamare ut pertinentem ad liberum tenementum suum, nisi ille qui liberum tenementum habet. Liberum autem dicitur, ad differentiam villenagii & villanorum qui tenẽt villenagium: quia non habent actionem nec assisam, sed dominus cujus liberum tenementum villenagium fuerit. Item quòd sit suum & non alienum, hoc est si teneat nomine alieno ut firmarius & ad terminum, vel sicut creditor ad vadium. Ideo autem videre debent locum in quo pastura petitur: quia illud jus pascendi videri non potest, & incongruè quæritur quot acras communiæ pasturæ petat cùm quæri debeat in quot acris. ¶. 6. Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis A. & B. injustè & sine judicio disseysivit eum de cõmunia pasturæ suæ in tali villa quæ pertinet ad liberum tenẽtum suum in eadem villa, vel in alia villa tali, Et ideò tibi præcipimus, & si talis fecerit te securum, &c. ut supra.

Et interim facias duodecim liberos & legales homines videre tenementum illud,& paſturam illam, & ſummoneas talem &c. ut ſupra. ¶. 7. Propoſita igitur intentione ſua ſecundùm formam brevis, oportet eam fundare ſic,& primò confirmet perſonam ſuam, & poſtea docere oportet eum, rationẽ qua ꝓtineat ad tenementum ſuum, ut ſi dicat ꝙ communia ꝓtinet ad liberum tenementum ſuum, quia feoffatus fuit de tali tenemento, cum communia paſturæ ad tot averia, ſicut perpendi poterit ſupra de cauſis quare communia ꝓtineat ad tenementum. Item oportet eum docere de qualitate paſturæ, utrum ſit larga vel ſtricta, ut certa res deducatur in judicium. Item de quo tenemento ꝓtineat & ad quale tenitum.Et eodẽ modo de tempore,genere,numero,& modo:ſecundùm quòd ſupra dictum eſt. Et ſi aliquando fuit ampla, vel larga, ſi poſtmodum fuerit coarctata, vel reſtricta. Coarctari verò poterit & reſtringi (ſecundùm quod ex præmiſsis perpendi poterit) ut ſi conſtituatur per totum fundum & ubiq;, coarctari poteſt ad certum locum. Eodẽ modo ſi omni tempore, coarctari poteſt ad certum tempus : & ita de aliis. ¶. 8. Fundata igitur tali modo intentione querentis, multipliciter excipi poterit contra querentem,vel quia ad alium ꝓtinet querela, & non ad ipſum,vel alio modo, ut ſupra dictum eſt in aſsiſa novæ diſſeyſinæ pleniùs. Item excipere poterit ille de quo queritur ex ꝓſona ſua ꝓpria, ut ſupra in eodem de eodem. Item excipi poterit quòd non diſseyſivit, quia nunquam fuit in ſeyſina : ut ſupra. Item de hoc quòd dicit de communia paſturæ ſuæ,excipi poterit quòd communiam ibi habere non poſsit, ut infrà dicetur, cùm excipiatur contra aſsiſam. Item excipi poterit contra breve propter errorem : ut ſupra pleniùs. Item contra judicem ut ſupra: Item contra ꝓſonam querentis (ut ſupra) ſicut de queſtione ſtatus : excepto eo quòd ſi uxor libera copulata villano aſsiſam arramaverit, de communia paſturæ ꝓtinentẽ ad liberum tenementũ ſuũ,cùm villanus ſit extra poteſtatem domini ſui in libero tenemento,recuperare debet ſeyſinam non obſtante exceptione villenagii à quocunq; ꝓpoſita, ſaltem donec villanus ad villanum convincatur, & in ſervitutem redigatur. Nec etiam tunc erit licitum domino ſe ponere in tenementum mulieris, cùm hoc non ſit liberum & proprium tenementum villani, quòd ſi fecerit, recuperabit villanus & uxor ꝓ aſsiſam, non obſtante exceptione villenagii: quia nulli competit hujuſmodi exceptio, nec etiam ipſi dño. Et unde cùm aliquandò ꝓpoſita eſset exceptio villenagii cõtra villanum & uxorem liberã petentes per aſsiſam communiam paſturæ ut pertinentem ad liberum tenementũ ipſorum,ſed tamen cùm in fine fuerit adjudicatum quòd coñunia paſturæ libero tenemento adjungeretur, tanquam acceſsorium principali, & ſic factum eſt per officium judicis ; quòd fieri debuit jure actionis : Cùm igitur propoſita ſit hujuſmodi exceptio contra perſonas querentium, videri debet an competat tenenti vel non, ut ſupra. Si autem competat, oportet quòd tenens illam probet : Et eodem modo oporteret querentem probare intentionem ſuam, ſi nulla ab initio propoſita eſset exceptio: & ſecundùm quòd dictum eſt, probare debet tenens exceptionem niſi querens replicando docere poſsit

possit illam esse vacuam, vel omninò nullam. ¶. 9. Cùm autem nihil sit quod excipi possit contra justiciarios, nec personam querentis, nec contra breve, tunc primò dicatur & excipiatur contra assisam secundùm articulos brevis, & secundùm formam. Continetur enim in brevi sic, scilicet si talis injustè & sine judicio &c. Et inde (hoc ut supra.) Poterit quis esse in seysina licet non statim utatur & nomine alieno sicut nomine proprio vel alieno: sicut clericus nomine ecclesiæ suæ: qui cùm fuerit institutus, & invenerit ecclesiam in seysina, quæ nunquam fuit disseysita, statim est in seysina, licet non statim utatur. Et si tunc fuerit disseysitus, potest recuperare per assisam. Item disseysivit, ad quod excipiatur quòd nunquam fuit in seysina, & ideò quòd nunquam disseysiri potuit. Videndum erit ex qua causa dicat communiam pasturæ pertinere ad liberum tenementum suum, ut si ex causa donationis, & sic convenerit inter donatorem & donatarium, & quòd donator habeat animum donandi, & donatarius animum possidendi, & donatarius sic per se vel procuratorem inducatur in seysinam quod tenementum videat, in quo communia conceditur, hoc sufficit pro traditione, & statim est in seysina per affectum, & per aspectum, vel quasi, licet non statim pecora immittat. Et semper videtur uti voluntate, & animo civiliter, & præsentia & aspectu naturaliter, donec amiserit per non usum. Si autem petat quis communiam ut pertinentem ad liberum tenementum suum ex causa successionis, tunc primò videndum erit utrum anteccssor suus obiit inde seysitus, vel non, ut si ante mortem suam fuit inde disseysitus: & tunc refert quando. Si autem inde seysitus obiit, tunc statim incipit hæres suus habere eandem seysinam quàm anteccssor suus habuit cùm seysitus fuit de hæreditate, quæ est quasi principale, & corporale, & sic de accessorio, sicut de jure pascendi & communia, quod est incorporale, quod ex solo animo acquiritur & voluntate possidendi; & licet statim verè non utatur per immissionem pecorum, utitur tamen vel quasi ut supra. Et si postea prohibeatur immittere, competit ei assisa novæ disseysinæ. Ad alium tamen transferri non potest communia per se ante verum usum, nisi hoc fortè sit cum corpore. s. cum tenito, ad quod pertinuerit, sed non cum tenemento in quo communia fuerit, sed cum servitute illa. Et si fortè post mortem anteccssoris statim uti voluerit, & fortè prohibitus fuerit vel impeditus, si recenter ante mortem, adhuc retinet seysinam civiliter, licet seysinam pacificam non habuerit, sed cum difficultate, nihilominùs tamen per talem usum retinet sibi seysinam, donec omninò prohibitus fuerit, quòd uti non possit: quo casu tunc primò ad superiorem erit recurrendum, ut supra. Si autem seysitus non obierit, tunc refert utrum longè ante mortem suam disseysitus fuerit, ita quod sibi perquisivisse potuit per assisam, quod quidem non fecit per negligentiam. Quo casu, hæredi non succurritur per assisam, quia audiri non potest hæres propter negligentiam anteccssoris, nisi super proprietate, quia vigilantibus &c. & sic incurrit quis damnum (sine culpa sua) per alterius defectum. Si autem non longè ante mortem suã, & ita quòd sibi perquirere non potuit, vel in languore in quo obiit, & semper

Seysin

Common of pasture

inducatur

existens in voluntate retinendi, vel sibi perquirendi si posset, semper fingitur esse in possessione, & mori seysitus: eo quòd semper sibi civilem retinuit possessionem: & unde eandem transmittit ad hæredem: & ex ea uti potest hæres, nisi prohibeatur: & si prohibitus fuerit quòd ingredi omninò non possit, habebit assisam mortis anteccessoris, vel aliud breve loco assisæ mortis anteccessoris, vel novæ disseysinæ secundùm quod elegerit, sed sive longè ante mortem sive non longè fuerit anteccessor disseysitus, & sibi perquisivit in vita per breve, & ita quòd visus terræ factus fuerit per juratores &c. per talem impetrationem amisisse videbatur utramque possessionem, civilem videlicet, & naturalem: & sic nullam seysinam transmittere potuit ad hæredem: Actionem tamen transmittit per hoc quòd sibi acquisivit quasi de nova disseysina per breve de ingressu, sed non quoad pœnam disseysinæ, sed quoad restitutionem, secundùm quod nova disseysina duplex est, ut supra. Abolet*ur* enim injuria per mortem ejus qui fecit injuriam, & similiter per mortem ejus, cui fit: & sic abolet*ur* pœna, quia extinguit*ur* injuria cum persona, ut infrà de ingressibus post disseysinam per mortem principalium pleniùs. Item continet*ur* de communia pasturæ suæ quæ pertinet ad liberum tenementum suum, & ex hoc datur exceptio tenenti: de communia verò qualis esse debeat, satis elici poterit ex præcedentibus. Item quæ pertinet &c. ¶. 10. Dicere enim poterit tenens & excipere multis modis, scilicet quòd tenementum in quo communia petitur, & tenementum ad quod communia dicitur pertinere sunt de diversis baroniis, & diversis feodis, & feodum in quo communia petitur liberum est & alteri feodo nullam debet servitutem, nec unquam habuit ibi talem communiam, nec jus pascendi ex aliqua constitutione, vel aliquo usu, nec pro servitio, nec pro vicinitate, & si unquam usum habuit vel seysinam, nunquam aliquam habuit nisi contentiosam, & per vadii captionem, & ad emendationem damni. Quo casu, querens (si possit) doceat contrarium per assisam. Item dicere potest quòd si aliquam seysinam habuit, illam habuit per vim, vel clam, vel precario, quo casu, querens (si possit) doceat contrarium per assisam. Item dicere possit tenens quòd tenementum ad quod communia dicitur pertinere suum est, & nō querentis, quo casu, nisi querens doceat contrarium, cadit assisa: ut de Termino Paschæ anno Regis Henrici 13. in Comitat Notthing. de Radulpho filio Petri, ubi dictum fuit Radulpho quòd sibi perquireret per aliud breve. Item poterit tenens respondere contra assisam quòd querens nullam communiam clamare potuit in tali loco, quia tenementum illud est suum separale, & quòd illud includere possit & excolere pro voluntate sua, & inclusum habere omni tempore. ¶ 11. Ad quod querens (si possit) doceat contrarium vel diversum per assisam, scilicet quòd nullo tempore includi poterit, vel quòd non nisi certis horis, & temporibus. Item respondere potest tenens & dicere quòd ille qui queritur nullum omninò habet tenementum liberum, vel quasi, ad quod aliqua communia pertinere possit vel etiam mansiunculam. Item dicere potest quòd nulla communia pertinet ad tale tenementum: quia illud

Death

Common of Pasture

lud fuit aliquando foresta, boscus, & locus vastæ solitudinis & communia, & jam inde efficitur assartum, vel redactum est in culturam, & non debet communia pertinere ad communiam, & ubi omnes de patria solebant communicare. Ad hoc facit de Itinere W. de Ralegh in comitatu Warr̃ Assisa novæ disseysinæ de communia pasturæ si Augustinus &c. Eodem modo dici poterit de mariscis, & aliis vastitatibus in culturam redactis, quia ubi eadem ratio, ibi esse debet idem jus. Item dicere potest tenens contra assisam, quòd principalis disseysitor mortuus fuit ante impetrationem brevis, vel ante captionem assisæ. Ut de termino S. Trinitatis anno Regis Henrici duodecimo, de Itinere Midd' si S. Cantuariensis Archiepiscopus & alii plures. Sed quid dicetur si assisa capta sit in vita principalis disseysitoris, qui ante judicium redditum, moriatur? Videtur propter hoc quòd judicium remanere non debeat. Item dici poterit contra assisam quòd assisa non jacet, si querens petat communiam propter errorem, ubi sibi perquirere deberet per assisam novæ disseysinæ, petendo tenementum, scilicet ubi quis non permittit eum pascere in proprio fundo suo, & sic quietè & pacificè possidere. Item competit exceptio contra petentem quòd communiam petere non potest quia alias petiit tenementum cum pertinentiis, & tenementum amisit cum pertinentiis: & communia tunc fuit de pertinentiis, & ideò amisit utrumque. Item poterit idē dici si tenementum petatur, quòd ille qui nunc petit tenementum in dominico aliàs inde petiit communiam, & illam amisit per judicium: & ex quo petiit communiam, & nemini servit fundus proprius, per hoc concesit tacitè quòd nullum jus habuit in tenemento in dominico, & talis exceptio oritur ex præsumptione. Et hoc quidem dici poterit, sive tenementum & solum sit querentis proprium vel cum aliis commune, ita quòd nullus sciat suum separale. Item dicere potest cōtra assisam & contra breve, q̄ die quo breve fuit impetratum fuit querens in pacifica possessione, & postea: & ita quòd quando impetravit, nulla subfuit causa impetrandi, & sic impetratio nulla. Item dicere poterit si disseysitus fuerit quando impetravit, jam non habet querelam nec causam querendi, quia post impetrationem (& sine judicio & judice) seysinam suam sibi usurpaverit: & quia sic injustè & sine judicio, dicere potest quòd ipse jam impetravit breve super eum de nova disseysina de libero tenemento. Item dicere potest contra assisam quòd querens amisit querelam per usurpationem sine judicio per judicium subsequens de libero tenemento, quia sibi usurpavit, quod exposcere debuit per judicium. Et sciendum quòd si primò quis impetraverit, & post impetrationem si seysinam gratis oblatam receperit: secus erit si usurpaverit, ut supra: in hoc casu posset querens teneri disseysito ex reconventione, ut id quod voluit habere pro se habeat contra se, ut si usurpator agat per assisam ad retinendum id quod usurpavit, spoliatus recuperet per reconventionem spoliati, quia sine judicio, licet justè sibi seysinam usurpaverit; nihilominùs si petat per assisam id quod tenet, capienda erit assisa

& sic ille qui sic usurpavit in misericordia pro usurpatione: sed tamen restitutionem non faciet per judicium: ut de termino S. Michaelis anno regis H. decimo tertio incipiente decimo quarto. Assisa novæ disseysinæ de communia pasturæ de Abbate de Ramseghe: & hoc nisi ille qui sine judicio disseysitus est, licet justè, sibi velit perquirere per aliud breve de nova disseysina versus usurpantem, vel agere de reconventione. Item si quis assisam portaverit de nova disseysina dum fuit firmarius, & non competit ei assisa cùm teneat nomine alieno, si postmodum incipiat possidere in feodo, & fiat dominus, ubi priùs fuit firmarius, quæritur an breve impetratum ei prodesse debeat. Videtur quòd non, quia tempore impetrationis non habuit jus impetrandi, sed alius, & ideò tempus datæ spectandum erit. Ad hoc facit de ultimo Itinere M. de Pateshull in comitatu Suffolk. Assisa novæ disseysinæ de communia pasturæ si Johannes de Stantone. ¶. 12. Item notandum quòd sub nomine herbagii non continetur glans, & ideo tempore glandis & pessonæ excluduntur porci & capræ, nisi ad hoc specialiter agatur quòd talem habeant communiam. ¶. 13. Glandis enim nomine continentur glans, castanea, fagina, ficus & nuces, & alia quæque quæ edi vel pasci poterunt præter herbam. Item respondere poterit, quòd nullam habuit seysinam pacificam, quia nunquam ibi ingressum habuit, quin esset devadiatus & quin faceret emendas pro transgressione. Cùm jura traditionē non patiantur, sed cum ipsa re cui insunt scilicet cum corpore transferantur, ille ad quem transferuntur statim cùm corpus habuerit cui insunt jura illa quasi possidet, licet non statim utatur, semper videtur uti donec amittat per non usum licet statim uti non possit, quia non evenit tempus quo uti possit: sicut videri poterit in advocationibus & jure advocationis, quia antequam vacaverit, uti non poterit cum effectu antequam vacet, ut præsentare posset. Item si libertatem habuerit judicandi latronem, & habendi furcas, non poterit uti tali libertate, antequam casus evenerit. Item nec in assisis & mensuris juratis antequam transgressio inde facta fuerit, & idem in jure pascendi sicut in communia pasturæ, antequam pecus habeat quod possit immittere, sed tamen est semper in possessione, & videtur uti, donec amiserit per non usum. Et poterit sic quis uti tam nomine proprio quàm nomine alieno, ut si custos utatur nomine hæredis qui fuerit in custodia sua, vel si quis alius sicut rector ratione dignitatis vel ecclesiæ suæ, & semper talis utitur & possidet, cujus nomine utitur & possidetur. Et cùm ecclesia fungatur vice minoris, acquiritur per rectorem & retinet per eundem, sicut minor per tutorem. Et quamvis moriatur rector, non tamen cadit ecclesia à seysina sua de aliquo de quo rector seysitus moritur nomine ecclesiæ suæ, non magis quàm minor si custos suus moriatur, & pervenerit in alterius custodiam, & per hoc non mutatur status minoris. Et eodem modo fieri debet de rectore ecclesiæ (ut videtur) quòd eandem seysinam habere debeat successor, quàm habuit suus prædecessor: quia ecclesia semper remanet in suâ possessione, quamvis rector moriatur, & cùm successor fuerit institutus, statim nomine ecclesiæ est quasi in possessione,

ne,

ne, & videtur uti nomine ecclesiæ, & licet pecus non immiserit, & cùm immittere voluerit impeditus fuerit, seysinam suam & statum prædecessoris sui per assisam novæ disseysinæ recuperabit. Si autem tempore vacationis ante institutionem medio tempore a possessione ceciderit, tunc fiat breve de recuperanda seysina nomine ecclesiæ suæ quam prædecessor suus habuit die quo obiit. Sed quid si ante mortem rectoris qui obiit fuerit ecclesia disseysita, tunc erit rectori succurrendum per breve de ingressu, ad similitudinem aliarum disseysinarum, licet rector hæres dici non possit, sed successor. In illis autem qui jure hæreditario succedunt, non sunt hæc observanda, quia est hæreditas jacens, donec fuerit ab hærede adita. Sed tamen cùm hæreditatem adierit, fiat de eo ut supra: quia jus pascendi inest hæreditati ut supra. ¶. 14. Notandum inter cætera, quòd eodem modo quo constituitur servitus in alieno de mutua voluntate contrahentium per communem consensum: eodem modo ex contraria voluntate mutua dissolvi poterit ex toto per communem dissensum. Communem dissensum dico, quia non sufficit si tantum una pars dissentiat, si non dissentiant ambæ. Item dissolvi poterit ex toto per communem dissensum, & converti ad alium usum per alium consensum, sive hoc sit inter participes & hæredes vel inter vicinos dominos tenementi vel extraneos, qui non nisi communiam clamare possunt in tenemento: Ut si ita convenerit, quòd tenementum quod priùs fuit communia, inter partes dividatur pro certis portionibus, & ita quòd id quod fuit commune jam sit omnium pro virilibus portionibus separale, secundùm majus & minus, & in quo casu cùm semel consenserint, iterum non poterunt dissentire. ¶. 15. Item potest constitutio servitutis aliquando minui & restringi, ut si priùs constituatur quòd per totum & ubique, restringi poterit quoad certum locum. Item mutari, ut si id quod in uno loco certo, mutetur ad alium locum certum. Item quòd priùs sine numero, coarctari poterit ad certum numerum. Item quòd ad omnimoda averia, coarctari potest ad certum genus. Item quòd omni tempore, coarctari poterit quòd certo tempore, dum tamen hoc fiat de voluntate contrahentium. Et eodem modo poterunt omnia prædicta augeri & ampliari, sed non contra voluntatem contrahentium, quia per hoc competeret assisa novæ disseysinæ domino tenementi, sed in contrarium per vim ageretur, sicut competeret assisa novæ disseysinæ de communia pasturæ ei, cui debetur servitus: secundùm modum & constitutionem servitutis. Est tamen quædam constitutio quæ dicitur constitutio de Merton, per quam etiam invito eo cui servitus debetur, communia coarctatur, unde primò videndum est qualis est illa constitutio, & est talis. ¶. 16. Quia multi sunt magnates qui feoffaverunt milites & liberè tenentes suos in maneriis suis de parvis tenementis, & qui impediti sunt per eosdem quòd commodum suum facere non possunt de residuo maneriorum suorum, sicut de vastis, boscis, & pasturis magnis, deficut ipsi feoffati sufficientem habere possent pasturam, scilicet quantum ad tenementa sua pertinet ideò provisum est & concessum ab omnibus, quòd cùm hujusmodi

Stat. of Merton

feoffati

feoffati à quibuſcunque de cætero arramaverint erga dominos ſuos aſsiſam novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ, de hoc quòd aliquam partem tenementorum ſuorum excoluerint, ſi coram Juſticiariis cognoverint quòd ſufficientem habeant paſturam quantum ad tenementum ſuum pertinet cum libero ingreſſu & egreſsu, & chaceam de tenementis ſuis uſque ad paſturam illam vel viam, tunc inde ſint contenti, et illi de quibus tales queſti ſunt quieti ſint de hoc quòd commodum ſuum ita fecerint de terris, vaſtis, et paſturis ſuis. Si autem dixerint quòd ſufficientem paſturam non habuerint, quantum pertinet ad tenementa ſua, cum ſufficienti ingreſsu et egreſsu, tunc inde inquiratur veritas per aſsiſam. Et ſi per aſsiſam recognitum fuerit quòd in aliquo impediverint ipſius domini ingreſsum vel egreſsum, vel quòd habeant ſufficientem paſturam (ſecundùm quod prædictum eſt) tunc recuperant querentes ſeyſinam ſuam per viſum recognitorum, ita quòd per diſcretionem & ſacramentum eorundem habeant conquerentes ſufficientem paſturam cum ſufficienti et competenti ingreſsu et egreſsu, in forma prædicta, et diſseyſitores in miſericordia, et damna reddant ſicut priùs reddi ſolent ante proviſionem iſtam. Si autem recognitum fuerit per aſsiſam quòd querentes ſufficientem habeant paſturam cum libero ingreſsu et egreſsu, ſecundùm q̄ prædictum eſt, tunc licitè faciant domini ſui commodum de reſiduo; et in quo caſu, ſi quis liber homo feoffatus fuerit per aliquem, et occaſione alicujus aſsiſæ captæ vel alia occaſione, vel ſi non permiſerit dominum ſuum includere, vel ſi cùm incluſerit hayas ſuas fregerit et foſsata, et muros ſuos proſtraverit per vim cui reſiſti non poſsit: competit domino breve domini regis in hac forma. ¶. 17. Rex vicecom̄ ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm in curia noſtra coram nobis et conſilio noſtro ſit proviſum et conceſsum, quòd magnates Angliæ, et milites, et alii qui liberos tenentes ſuos feoffaverint de parvis tenementis in maneriis ſuis, commodum ſuum facere poſsint de reſiduo maneriorum ſuorum ſicut de vaſtis, boſcis et paſturis, ſi ipſi feoffati ſufficientem habeant paſturam quatenus ad tenementa ſua pertinet cum libero ingreſsu et egreſsu, et ipſe A. parcum ſuum per multum tempus jam incluſum habuit, boſcum vel hujuſmodi: B. qui parvum tenementum habet in eadem villa, vel alia, et de feodo ipſius A. occaſione cujuſdam aſsiſæ novæ diſſeyſinæ inter eoſdem A. et B. nuper captæ de communia paſturæ ipſius B. quàm pertinere dixit ad liberum tenementum ſuum in eadem villa, non permittit ipſum A. parcum ſuum habere incluſum, immò hayas ſuas frangit, et foſsata deſicut communiam paſturæ habere poterit ſufficientem extra parcum vel boſcum illum, quatenus ad tenementum ſuum pertinet cum libero ingreſsu et egreſsu: Et ideò tibi præcipimus, quòd aſsumptis tecum liberis et legalibus hominibus de proximo vicineto per quos rei veritas &c. in propria perſona tua accedas apud talem villam et per eorum ſacramentum &c. ſi prædictus B. ſufficientem poſsit habere paſturam extra prædictum parcum vel boſcum quatenus pertinet ad liberum tenementum

ſuum

2 Inſt. 88
This Writ devised by De Raleigh C. J.

suum in eadem villa, cum libero ingressu et egressu vel non. Et si ita esse inveneris, tunc eidem A. pacem inde habere facias ne amplius &c. Teste &c. Ad quod inprimis videndum est qualiter constitutio illa sit intelligenda, ne malè intellecta trahat utentes ad abusum, videri oportet utrum ille (quem restringit constitutio) sit liber homo proprius vel alienus. Si autem sit alienus, non ei imponit legem constitutio, tum quia habet servitutem illam fortè sicut ex consensu & conventione ubique, quæ dissolvi non potest nec per contrariam voluntatem & dissensum, tum quia non feoffatus est per dominum soli, quod coarctari potest ad certum numerum & determinatum secundùm quantitatem sui tenementi. Et unde in hoc casu, si dominus soli & proprietatis sibi velit aliquid appropriare, & includere, hoc facere non poterit, sine voluntate & licentia prædictorum; & si fecerit, per assisam recuperabunt. Si autem fuerint liberè tenentes proprii, tunc refert qualiter fuerint feoffati, quia non omnes nec in omnibus per constitutionem restringuntur, & ideò videndum erit utrum feoffati fuerint largè scilicet per totum, & ubique, & in omnibus locis, & ad omnimoda averia & sine numero, & ita tamen quòd hujusmodi communia ad ipsos pertineat ratione feoffamenti, & non propter usum, tales non ligat constitutio memorata, quia feoffamentum non tollit, licet tollat abusum, & maximè propter consensum eorum voluntarium qui servitutem & communiam concesserunt. Si autem communia fuerit stricta cum numero averiorum certo & determinato, licet usus se largiùs et latiùs habuerit quàm necesse esset, tales ligat constitutio, quòd coarctentur ad certum locum et infrà certum locum, dum tamen locus ille sufficiens sit et competens cum libero ingressu et egressu et competenti, quòd non sit gravis nec difficilis. Competens autem debet esse locus, ita quòd non longiùs distet sed propinquiùs assignetur. Item eodem modo si ita feoffatus fuerit quis, sine expressione numeri vel generis, sed ita, cum pastura quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, talem ligat constitutio sicut priùs cum expressione: quia cùm constet de quantitate tenementi, de facili perpendi poterit de numero averiorum, & etiam de genere, secundùm consuetudinem locorum. Item si qualitercunque usus fuerit vel feoffatus largè vel strictè, si loco competenti usus fuerit, & sive coarctari possit sive non, non tamen coarctari debet cum damno & gravamine ad locum longiùs distantem, cum distantia inducant incommoditatem. Et eodem modo coarctari non debet, nisi velit si accessus sit difficilior. Item tempus spectandum erit, cùm omnis nova constitutio futuris formam imponere debeat & non præteritis. Item tempus spectandum erit, scilicet quòd tenementum tempore feoffamenti jacuit incultum, & ℔ tenementum redactum fuit in culturam. Item quòd tenementum sit pratum, & quòd inclusum & positum in defensum, cùm nemo possit communiam petere in aliquo tenemento quod excoli possit vel includi, vel poni in defensum omni tempore vel saltem aliquo, & ex aliqua generali constitutione, ut si quis dicat: do tibi tale tenementum cum communia pasturæ

Omnis nova Constitutio futuris formam imponere debet non præteritis

quæ

quæ pertinet ad tantum tenementum in tali villa cum certo numero averiorum, vel ſine numero, hoc intelligendum erit de communia paſturæ quæ communis eſſe debet & pertinere ad liberum tenementum, hoc eſt non tenemento quod poſſit excoli vel licito ſed non omni vel aliter dum includitur vel ponitur in defenſum tempore vel ſi ſingulis annis poſſit includi & poni in defenſum & excoli, vel alio quod poſſit includi, niſi hoc faciat ſpecialitas & modus conſtitutionis ſervitutis, vel longus uſus continuus & pacificus. Modus conſtitutionis ſervitutis, ut ſi dicat quis, do tibi tantam terram cum communia paſturæ ad tot averia &c. per totam terram meam ubique in terris colendis, pratis & clauſis, & in omnibus locis, & hoc non erit ſic intelligendum quod omni tempore, niſi tantum temporibus competentibus, ſcilicet poſt blada aſportata, & fœna levata, vel quando tenementum jacet incultum & ad waractum, vel ſi dicat expreſſè ſic, ubique ſcilicet quando tenementum jacet incultum &c. non propter hoc impediri debet dominus quin terram ſuam excolat quolibet anno ſi velit, quia non imponit ſibi ipſi ſervitutem per hoc quin poſſit. Si autem ita dicat, cum paſtura per totum & in omnibus locis, & ſecundo anno vel tertio, in terra colenda, quando jacet ad waractum, & adhuc idem erit ubi jacuerit ita ut dicitur, quia benè poterit eſſe quòd nunquam jacebit, nec imponitur ei neceſſitas, quòd non colat: quia per hoc non includit ſe quin poſſit. Si autem ſic dicat, omni tempore & in omnibus locis, ſcilicet quòd ſecundo anno jaceat campus ad waractum vel incultus & apertus, & quòd tali tempore communiam habeat, tali tempore excoli non poſsit nec includi, & maximè ubi hoc facit longus uſus vel conſuetudo à vicinis approbata & dominis, quæ pro lege obſervari debet inter tales. Item vel ubi hoc faciat vicinitas, & ſine conſtitutione. Poterit autem eſse ſervitus perſonalis & realis. Item perſonalis & realis certis horis & certis temporibus. Item perſonalis tantum, & ſic debetur perſonis & non tenementis, & quæ propriè dici poſset herbagium. Item localis & non certis perſonis, ſicut alicujus univerſitatis, burgenſium & civium, & omnes conqueri poſsunt et unus ſub nomine univerſitatis. Et in fine hujus conſtitutionis notandum, quod in extraneis perſonis præfertur uſus conſtitutioni, ſi largè uſi ſunt, quia ab uſu coarctari non debent. In propriis verò tenementis præfertur conſtitutio uſui. Item dici poterit amenſuratio, tàm de tenemento quàm de pecoribus, ut ſi quis uti et paſcere infrà rationabilia defenſa illius domini, cujus fuerit tenementum vel aſsiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento, quia aliter vel alibi.

1 ¶ *De amenſurationè.* 2. *Breve quare quis ſuperoneravit vicecomiti exequendam.* 3. *De officio vicecomitis in brevi de amenſuratione.* 4. *Coram Juſticiariis breve de eodem.* Cap. 39.

Cum

CUm quis jus habeat pascendi in alieno fundo, aliquando plura immittit averia quam liceat, aliquando plura quàm expediat. Si autem plura quã liceat, ut si ei concedatur communia ad certum numerum averiorum, vel ad certum genus, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, si plura immittat in numero vel in genere quam ei liceat contra voluntatem ejus cujus fundus fuerit, si talis incontinenti resistere non possit, competunt ei duo remedia, secundùm quòd elegerit, scilicet nova disseysina pro ea parte pro qua ille qui communiam habet debitum numerum excedat vel genus: quia in hoc contractat tenementum domini sui contra voluntatem suam, ac sicut esse posset si omninò nullam communiam haberet, & averia sua contra voluntatem domini sui per violentiam immittere vellet. Competit etiam ei aliud remedium, scilicet quòd per aliud breve id quod debitum numerum vel genus excedit redigatur ad licitum numerum, & debitum, & mensuram. Amensuratio enim nihil aliud est ex virtute vocabuli, nisi ad mensuram, & subintelligitur redactio. Aliis autem qui communiam tantum habent in illo fundo aliud remedium non competit nisi amensuratio. Item si quis plura habeat quàm expediat, locum habet amensuratio, ut si cui concedatur talis communia ad omnimoda averia sua sine numero & aliis similiter successivè vel ad certum numerum vel sine numero, si quis tot immittat quòd pastura omnibus non sufficiat, competit remedium quòd id quod excedit & nocet redigatur ad mensuram, per tale breve vic. directum. ¶ 2. Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis talis, quòd talis injustè superoneraverit communem pasturam suam in tali villa, ita q; in illa plura habet animalia & pecora quam habere debet & ad eum pertinet habendum. Et ideò tibi præcipimus, quòd justè & sine dilatione amensurari facias pasturam illam, ita quòd prædictus talis non habeat in ea plura animalia & pecora quàm habere debet & ad eum pertinet habendum secundùm liberum tenementum suum quod habet in eadem villa, & quòd prædictus talis habeat in pastura illa tot animalia & pecora quot habere debeat, & ad eum pertinet habendum: ne amplius. &c. de hoc quòd dicit plura, scire debet quot habere debet, si ad certum numerum vel secundùm quantitatem terræ suæ, per hoc quod dicit secundùm liberum tenementum quod habet in prædicta villa, & unde si tenens dicere possit quòd plura habere debeat, licebit ei. ¶. 3. Officium verò vicecomitis est, quòd acceptobrevi, in propria persona sua accedat ad locum in quo petitur communia, & ibi convenire faciat hundredum & omnes quos amensuratio illa tangit, & in præsentia utriusque partis (si summonitioni interesse velint) & quæ rationes suas & responsiones prætendant per sacramentum vicinorum, per quos rei veritas melius sciri poterit, & per inspectionem charrarum & instrumentorum diligenter inquirat, quot averia & animalia ille de quo queritur habere debeat per constitutionem servitutis, vel ex causa donationis, vel ratione tenemẽti sui, vel ex vicinitate vel per lõgum usum. Item si sine numero & ubique, tunc inquirat ad quot averia sufficiat pastura illa, & quot sustinere possit secundùm tempus seoffamenti, & se-

ſecundùm tempus conſtitutionis ſervitutis, ut ſi tunc ſufficiens fuerit omnibus qui ibi communicare deberent. Et ſi poſtmodum effecta ſit inſufficiens per ſuperoneratione̅m, vel per novum feoffamentum & per quod alii qui communicare debent ratione primi feoffamenti communiam ſuam amittant in parte vel in toto, ut ſic omnibus examinatis, procedat amenſuratio, & quod ſuperfluum fuerit redigatur ad menſuram. Eſt enim modus & menſura & fines certi, ultra quæ citra quæ nequit conſiſtere rectum. Item notandum quòd communicantibus contra dominum tenementi duo competunt remedia de ſuperoneratione: vel Amenſuratio, vel aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ. Si autem communia per ſuperoneratione̅m in parte amittatur vel in toto, eodem modo ſicut domino competit contra eos de ſuperoneratione contra voluntatem ſuam ut ſupra dictum eſt, & eodem modo plures communicantes eadem habent remedia inter ſe ſi aliquis eorum ſuperoneraverit. Item plures hæredes & participes ſi aliquam partem tenementi ſui relinquerint ad paſturam in communi, ſi unus vel quidam ſuperoneraverint, quòd locum habeat amenſuratio vel aſſiſa novæ diſſeyſinæ, non de communia paſturæ ſed de libero tenemento, ac ſi unus ſive alius aliquid ſibi velit appropriare. Item ſi ſit aliquis qui paſturam velit ſuperonerare aliter quàm liceat vel expediat, vel aliter quàm pater vel mater vel alius anteceſſor fecerit, fiat amenſuratio per tale breve. ¶. 4. Rex vicecomiti ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum, de clamore &c. tunc ſum̃oneas per bonos ſum̃onitores. B. quòd ſit coram juſticiariis ad primam aſſiſam oſtenſurus quare ſuperonerat communem paſturam, & bruerum in tali villa quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum in eadem villa, vel in alia, & aliter quàm C. pater ipſius B. cujus hæres ipſe eſt facere conſuevit, & habeas ibi. &c. Et procedatur eodem modo per hoc breve quo ſupra & ſummaria fiat inquiſitio hîc & ibi, ſecundùm quod in foro eccleſiaſtico fieri debet de baſtardia.

1 ¶ *De placito Quo Jure.* 2. *Breve quo Jure quis exigit communiam paſturæ.*
Cap. 40.

NOn ſemper debetur ſervitus prædiis vicinorum ex conſenſu & conſtitutione dominorum, ut ſi quis habeat communiam paſturæ & jus paſcendi in fundo alieno ſed ex negligentia & diſſimulatione vicini propter uſum tantum, & talis ſeyſina magis habet ſubſtantiam ex tempore quàm ex jure, & ideo abſurdum erit omnino quòd cum tali remaneat poſſeſſio, cùm ſemel per aſſiſam acquiſita fuerit, niſi doceat de jure ſuo. Sed priùs videndum eſt cui competat hæc actio. Et ſciendum quòd non poteſt quis alium implacitare per hoc breve (Quo jure) niſi capitalis dominus totius manerii vel villæ, in qua petitur communia, vel alicujus partis, vel quòd ſint de diverſis baroniis,

baroniis, vel diversis feodis, vel diversis feoffamentis, & ita quòd dominus qui petit, & ille à quo petitur jura sua habeant separata, scilicet tenementa diversa & diversas pasturas, secundùm quod pastura largè se habuerit vel strictè. Si autem plures feoffati fuerint ab uno domino in uno manerio vel in una villa, non competit eis tale breve vel talis actio, cùm inter vicinos rectè loquendo de eadem baronia & eodem feodo, vicinitas potiùs dici debet quàm communia debita, ut si dicatur, si unus communicet cum vicino & vicinus cum eo & si non, non. Cùm igitur quis per judicium seysinam suam recuperaverit per assisam propter usum, amittere debet illam, nisi doceat quo jure illam exigat per hoc breve, & poterit unus dominus capitalis vel plures placitare versus unum dominum capitalem vel plures, sive tenementa habeant in diversis villis vel in una, dum tamen ibi sint diversæ baroniæ & diversa feoda. ¶. 2. Rex vicecomiti salutem. Si talis fecerit te securum &c. tunc summoneas talem quòd sit &c. ostensurus quo jure exigit communiam pasturæ in terra ipsius talis in tali villa, deficut ille talis nullam communiam habet in terra ipsius talis in alia tali villa, nec idem talis servitium ei facit quare communiam in terra sua habere debeat (ut dicit) & habeas, &c. In quo casu, cùm talis summonitus fuerit, potest se essoniare ad primum diem, & eodem modo querens si voluerit. Si autem non venerit nec se essoniaverit, attachietur sicut in personali actione: quia hic non petitur pastura sicut per breve de recto, ut infrà dicetur. Si autem venerit, poterit docere quo jure communiam petat, ut si simul communicaverint, scilicet unus cum alio de communi consensu ab antiquo. Cùm autem post omnes districtiones semel comparuerit, tunc statim inquiratur a justiciariis si implacitatus communiam clamat, & respondere potest quòd nullam, vel quòd pasturam clamat, & tunc inquiratur qualem, & specificata communia, extunc procedatur sicut per breve de recto, & si extunc defaltam fecerit, capiatur pastura in manum domini Regis, donec comparuerit per parvum cape, & sic amitti possit de facili, & hoc ita, si nulla præcessit assisa novæ disseysinæ; & si præcessit recenter, tunc videri poterit per assisam quæ & qualis fuerit communia pasturæ quæ petitur. Item quòd servitium ei faceret certum scilicet tale vel tale. Servitium autem multiplex esse poterit, in denariis, mensuris, falcationibus, arruris, operibus, consuetudinibus, & præstationibus variis, dum tamen certis & determinatis, & certis temporibus & terminis, dum tamen non ad voluntatem accipientis indeterminatè, aliquando plus aliquando minus: quia si ita esset, ibi esset potiùs precium pro herbagio quam communia. Si autem cùm jus non habeat pascendi herbam paverit per eschapium vel cum warda facta, & propter hoc denarios dederit vel servitium fecerit, hoc erit potiùs emenda pro transgressione quàm servitium pro communia. Item si vicinitas vel servitium non intervenerint, docere oportet interveniſſe donationem & titulum. Item docere oportet longum tempus & longum usum, illum videlicet qui excedit memoriam hominum, tale enim tempus sufficiat pro jure, non quia jus

deficiat

deficiat, ſed quia actio deficit vel probatio. Item ſufficit pro jure, ſi ille de quo queritur docere poſſit quòd aliquando ſimul communicaverint, licet nunc non communicent, ut ſi querens per negligentiam ſuam vel ſuorum communiam ſuam amiſerit, ut ſi vicinus partem ſuam excoluerit & appropriaverit, quòd vicinus ſibi & negligentiæ ſuæ merito poterit imputare. Cùm autem querens ad objecta reſpondeat contrarium vel diverſum, hoc per patriam in modum inquiſitionis declarabitur. s. per hæc verba. Si talis querens & homines ſui & ille de quo queritur, & homines ſui de tali villa ſemper ſimul communicare ſolent in tali loco & tali. Item ſi tale ſervitium fecerint & tale. &c. Item ſi talis à tali tempore quo non extat memoria ſemper pacificè habuit communiam. &c. Item ſi taliter feoffatus fuit (ut dicit) cum communia paſturæ. Item ſi illam emit &c. & infinitæ ſunt cauſæ quare communiam. &c. Et ſecundùm quòd per patriam probatum fuerit amittetur communia vel retinebitur. Et notandum, quòd ſi tenementa talium ſint in eadem baronia & de eodem feodo & in una villa, non poterit quis communiam dedicere inter vicinos propter vicinitatem, niſi hoc faciat aliquod ſpeciale, ut de termino P. Anno. xv. in com̃ Buck. Item ſi recognitum ſit in judicio ab eo qui communiam clamat, quòd tenens terram in qua com̃unia petitur illam includere poſſit, & arare & in ea ædificare vel aliquid facere pro voluntate ſua, cadit breve Quo jure: ut de termino S. Michaelis, Anno ſeptimo incipiente octavo in principio rotuli. Item ſe ponere poſſit tenens implacitatus in magnam aſſiſam ad recognoſcendum uttum ipſe majus jus habeat tenendi terram ſuam, ſive tenementum, ſive communiam, quàm idem petens ibi habere & clamare poſſit, quàm ille qui petit habendi communiam paſturæ in eadem ſicut illam petit vel econtrà. Et notandum quòd ſi quis de communia paſturæ ſuæ fuerit diſſeyſitus & perquiſiverit ſibi per breve de nova diſſeyſina, & ille diſſeyſitor̃ incontinenti ſibi perquiſiverit per breve Quo jure, ſemper procedet aſſiſa de diſſeyſina ſicut in aliis placitis, ut ſecundùm quod ſeyſina querenti remanſerit vel non, procedat placitum per breve Quo jure, vel non procedet: ut de termino P. Anno decimo octavo in com̃ Suſſex. inter Simonem de la Pynd & Iohannem Kynelworth & alibi. Eodem vero modo fieri poſſet (ut prædictum eſt) de omni genere communiæ quæ in alieno haberi poteſt, ſi hoc eſſet in uſu quòd amittere deberet quis poſſeſſionem niſi docere poſſet de jure. Cùm autem recognitum ſit & convictum per juratam vel alio modo, quòd ſummonitus nullam communiam habere debeat, tunc habebit querens pacem per tale breve Rex vic. ſalutem. Scias quòd cùm A. ſummonitus eſſet in curia noſtra. &c. ad reſpondendum B. quo jure ipſe communiam clamat in terra ipſius B. in tali villa deficit idem B. nullam communiam habuit in terra ipſius A. in eadem villa vel in alia tali villa, nec idem A. ei ſervitium fecit quare communiam habere debuit. Idem A. venit hic in eadem curia, & auditis partium hinc inde interrogationibus et reſponſionibus, tandem conſideratum eſt in eadem curia noſtra. &c. coram eiſdem juſtitiariis noſtris, quòd prædictus A. nul-

nullam communiam habere poterit vel exigere in terra ipsius B. in prædicta villa sine voluntate ipsius B. Et ideò tibi præcipimus, quòd eidem B. terram suam in prædicta villa de N. in pace habere facias, ita quòd prædictus A. nullam ibi communiam habeat sine voluntate ipsius B. Teste. &c.

1 ¶ *De communia habendi rationabile estoverium in fundo alieno in boscis & bruariis & aliis in vastis alicujus.* Cap. 41.

DIctum est supra de communia pasturæ & jure pascendi in alieno, nunc autem dicendum est de alia communia, secundùm quod largè se habeat una cum alio non ad pastum sed ad commoditatem aliam, ut si quis habere debeat in fundo alieno jus secandi vel falcandi in foresta vel bosco alicujus, vel aliis vastitatibus ad rationabile estoverium suum ædificandi scilicet, claudendi, & ardendi, & alia quidem quæ necessaria sunt, secundùm constitutionem servitutis in plus vel minus, in qua quidem constitutione oportet modum attendere, ut estoverium sit rationabile secundùm quantitatem bosci vel vasti in quo fuerit servitus constituta, secundùm quod fuerit ampla vel parva sicut illam petit vel econtra. Item quantitas tenementi, ad quod debetur illa servitus, & sic oportet omnia ponderare quòd non excedant modum nec minuantur, sed quòd omnia permaneant, in mensura. Et si aliquis ipsorum modum excedere voluerit vel minuere, scilicet ille ad quem servitus pertinet plus capiendo quàm ratio permittat vel quàm liceat, & sic faciat vastum & destructionem, dominus ille cujus fundus fuerit procuret amensurationem, vel agat de transgressione vel disseysina. Et eodem modo ille cui servitus debetur si per dominum fundi minuatur vel omninò tollatur, agat ad hoc per breve q̄ ei uti liceat plenè vel saltē commodè, & per hoc breve vic. directum q̄ vocat justicies q̄ tale est. Rex vic. salutē. Præcipimus tibi q̄ justicies talem q̄ justè &c. permittat talem habere rationabile estoverium suū in bosco suo de tali villa q̄ habere debet & solet (ut dicit) & sicut rationabiliter monstrare poterit q̄ habere debeat, ne ampliùs inde clamorem audiamus pro defectu justitiæ T. &c. Si autem estoverium petatur de turbaria vel bruera, tūc sic. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi, q̄ justicies talem quòd justè &c. permittat talem habere rationabile estoverium suum in turbaria sua vel bruera, vel aliis hujusmodi q̄ in ea habere debet & solet ut dicit, ne ampliùs &c. Et locum habere posset (ut videtur) Assisa novæ disseysinæ de qualibet communia pertinente ad liberum tenementum, secundùm q̄ communia largè se habeat, sicut habere potest locum in communia herbagii & pessonæ, non video rationem quare non, & sic de aliis omnibus communiis inferiùs notādis. Si autem boscus vel vastitas communis sit inter participes vel cohæredes, & aliquis eorū in estoverio capiendo modum excedat, & vastū fecerit vel distructionē, non erit hic locus amensurationi nec novæ disseysinæ sed transgressioni, ut assisa vertat in transgressionem, vel q̄ partes sic compellant ad divisionem per communi dividendo judicium. Et eodem modo (ut prædictum)

&um est fiat de jure fodiendi,falcandi & secandi, & de aliis quibuscunq; servitutibus.

1 ¶ *De aquæ ductu.* Cap. 42.

ITem potest quis habere servitutem, scilicet jus aquæ ducendæ ex fundo alieno, & per fundum alienum usq; ad fundum proprium ad irrigandum agrum suum, vel ad aliud commodum faciendum, quo casu impediri non debet quo omninò ducere non possit vel quo minùs commodè vel modo debito secundùm consuetudinem servitutis, ut si ducere debeat omni tempore, & non permittit eum ducere nisi aliquo tempore. Item si certis temporibus,non permittit eum ducere aliquo tempore. Item si non in debita quantitate. Itẽ si non ꝑmittat alveum purgare ꝑ ꝙ aquæ ductus impeditur,& per hoc tenementa vicinorum submerguntur, in omnibus istis casibus fit disseysina vicino & consulitur ei per breve: Quare talis divertit cursum aquæ ad nocumentum liberi tenementi sui,per breve quod tale est. Nocumenta verò infinita sunt,secundùm quod inferiùs dicetur,quæ omninò servitutes tollũt, vel saltem impedimentum dant quò minùs commodè uti possit servitutibus.

1 ¶ *De nocumentis injuriosis.* 2. *De nocumentis injuriosis de servitutibus.* Cap. 43.

ET sciendum quòd nocumentorum aliud injuriosum est & damnosum, aliud damnosum & non injuriosum, unde cùm fiat querela de nocumento, quæri oportet ad quod damnum aliquid fiat, & videndum utrum damnosum & injuriosum sit, & tunc tollendum. Si autem non injuriosum licet damnosum, tunc erit sustinendum, sicut videri poterit, si quis servitutem habeat & jus pascendi in alieno, competit ei liber ingressus & egressus. Si autem ille cujus fundus fuerit aliquid faciat in ingressu quò minus omninò ingredi possit vel minus commodè, ut si murum, fossatum vel hayam fecerit, facit nocumentum injuriosum, & quod ita factum est, statim & recenter flagrante facto tolli potest & demolliri, etiam sine brevi, post tempus verò non nisi cum brevi. Eodem modo fieri debet si cui concedatur jus eundi per fundum alienum, si via quocunque modo obstruatur vel coarctetur quò minus iri possit omninò vel minus commodè. Item si aquæ ductus concedatur (ut prædictum est) & divertatur ad nocumentum in parte vel in toto. Item poterit quis habere communiam cum alio, & jus fodiendi sicut jus pascendi, ut fodere possit in alieno aurum & argentum, stannum, cretam, lapides & arenam & hujusmodi. Et eodem modo jus venandi & piscandi, potandi & hauriendi, & alia plura quæ infinita sunt cum eorum pertinentiis, scilicet cum libero accessu & recessu, secundùm quod ad communiam pasturæ pertinet, liber ingressus & competens & liber egressus. Et in omnibus casibus prædictis & aliis multis casibus jaceret assisa nova disseysinæ eodem modo, sicut de communia

munia pasturæ, & etiam eodem modo. Quo jure, si hoc esset in usu. ¶. 2. Item si servitus imponatur fundo alicujus a jure licet non ab homine ut supra, per quam prohibetur ne quis faciat in suo per quod nocere possit vicino, ut si stagnum exaltaverit in suo vel de novo fecerit, per quod noceat vicino. i. si per hoc fundus vicini submergatur, hoc erit ad nocumentum liberi tenementi vicini injuriosum, nisi hoc a vicino permissum sit quòd liceat. Et sicut poterit quis habere servitutem in fundo vicini si constituatur, ita poterit etiã per longum usum sine constitutione ex scientia & patientia dominorum, quia longa patientia trahitur ad consensum, sicut in communibus pasturis & hujusmodi. Item id quod ab initio non fuit nocumentum injuriosum, ex post facto & per constitutionem fieri poterit injuriosum, ut si cui ab initio facere licuit in suo, ex constitutione servitutis convenerit ne liceat facere, vel econtrariò si cui ab initio facere non liceat, post modum facere liceat ex constitutione.

1 ¶ *De nocumentis injuriosis & pertinentiis pertinentiarum.* *Cap:* 44.

OMnia jura prænotata & omnes servitutes sunt de pertinentiis tenementorum, & pertinent à tenemento ad tenementa, & habent hujusmodi pertinentiæ suas pertinentias, sicut ad jus pascendi & ad pasturam pertinet via & liber ingressus & egressus. Et eodem modo ad jus fodiendi, falcandi, & secandi, hauriendi, potandi, piscandi, venandi, & hujusmodi, liber accessus & recessus, scilicet via, iter, & actus ratione diversorum usuum, ut supra. Item ad jus aquæ ducendæ pertinet purgatio. Item ad iter, secundùm quod est de pertinentiis pertinentiarum, vel de pertinentiis per se, ut si via per se concedatur sine alia servitute, pertinet refectio sicut ad aquæ ductum pertinet purgatio. Et sicut possunt hujusmodi jura et servitutes auferri per disseysinam ne quis utatur: ita possunt fieri nocumenta injuriosa in pertinentiis pertinentiarum, quòd quis commodè uti non possit prædictis servitutibus vel quod omninò uti non possit, ut si quis omninò viam obstruat vel chaceam, per quam ingredi solet pasturam, fossato, muro, haya, vel palatio, tale nocumẽtũ non multum differt à disseysina, & ideò tolli debet per assisam novæ disseysinæ cùm sit injuriosum. ad cultum ejus qui opus illud fecerit, si hoc fecerit in suo. Si autẽ in alicõ, cõpetit ei assisa novę disseysinę de libero teñto, cujus fuerit fundus in quo opus illud factũ fuerit, & secundũ q̃ assisa novę disseysinę sub se cõtinet nocumẽtũ, q̃a omnis disseysina nocet, p̃ hoc tolli potest nocumentum & querenti restitui damnum, tam de disseysina teñti quàm de nocumento, quod quidem non esset si tantùm de nocumento ageretur. Item si minus commodè ire possit ad locum servitutis & ad pasturam ut si viam coarctaverit, vel ubi solebat ire per compendium, compellit eum ire per circuitum. Item etsi permittat eum ire, tamen non permittit eum ire ad usum debitũ in servitute cõstitutũ, ut sit si debet quis habere viã ad carrectã & car-

tum,non permittit eum habere nisi iter & actum, & ingressum strictum, per assisam tollatur injuriosum nocumentum, & per breve: Quare obstruxit vel coarctavit aliquo modorum supradictorum, & si fossatum non fecerit nec murum per quod obstruat per opus manufactum,sufficit tamen si faciet quod tantundem valeat,scilicet si ire non permittat,& hæc locum habent cùm facta fuerint extra loca deputata servitutibus. Si autem infrà, tunc locum habebit assisa novæ disseysinæ de pastura ut supra. Item à constitutione hominum imponitur servitus, quòd quis habeat aquæ ductum per fundum alienum,& sic est constitutio hominis. Est etiam constitutio juris,ne quis faciat in suo injuriosè, scilicet ne stagnum faciat vel exalter, vel prosternat per quod noceri possit vicino,ut si per refluxum aquæ submergat tenementum vicini sui. Eodem modo nec domum, nec pontem, stagnum,nec gurgitem excluſum nec molendinum, per quod vicino injustè noceatur, & sic ne faciat nocumentum injuriosum in construendo in proprio vel alieno, nec eodem modo in prosternendo, demolliendo vel destruendo injuriosè omninò quod juste factum est ab initio & levatum, ut si murum prostraverit quis, vel fossatum, piscariam, vel stagnum excluſum,pontem, & hujusmodi. Et eodem modo facere potest quis nocumentum injuriosum vel potiùs disseysinam,si quis in reficiendo demolliendo vel amensurando, cùm hoc ei liceat justè si modum debitum excedat. Et sicut poterit quis facere nocumentum injuriosum in faciendo, ita poterit in non faciendo,in proprio vel in alieno,ut si teneatur ex constitutione obstruere & claudere, purgare & reficere,& non fecerit, cùm ad hoc teneatur. Item sicut nocere potest in non faciendo,ita nocere potest in non permittendo, ut si quis non permittat alium qui tenetur obstruere, claudere,purgare,& reficere,cùm ad hæc teneatur ex constitutione,vel longa consuetudine. Item notandum quòd poterit esse nocumentum injuriosum propter communem & publicam utilitatem, quod quidem non effet propter utilitatem privatam, ut si quis firmaverit piscariam vel stagnum habens prædia ex utraque parte aquæ cùm fundus suus liber sit ex omni parte quod nihil debet fundo vicino, subtus nec supra, per hoc licet damnum faciat vicinis, non tamen facit injuriam, sed tamen propter publicam utilitatem (quæ privatæ præfertur) sustinenda sunt hæc ad tollendum publicum damnum. Et multa alia fieri possunt nocumenta injuriosa,secundùm quod in parte dicetur infrà, sed hoc quod dictum est, sufficiat ad præsens exempli causa.

1 ¶ *Quòd ea quæ injuriosè levata sunt ad nocumentum statim demolliri possunt & recenter.* 2. *Breve de hujusmodi.* 3. *Forma brevis de justiciando aliquem quòd permittat alium habere viam.* 4. *De communia pasturæ & piscaria & de officio vic.* 5. *Breve si Rex voluerit quòd hujusmodi nocumenta terminentur coram justic. suis quibuscunque.* 6. *De visu faciendo.* 7. *De responsione & exceptionibus illius de quo queritur secundùm articulos brevis.* 8. *Qualiter amoveri debet nocumentum.* 9. *De aqua diversa.* 10. *De stagno levato.* Cap. 45.

EA verò quæ sic levata sunt ad nocumentum injurioſum, vel proſtrata vel demollita, ſtatim & recenter flagrante maleficio (ſicut de aliis diſſeyſinis) demolliri poſſunt & proſterni, vel relevari & reparari ſi querens ad hoc ſufficiat, ſi autem non, recurrendum eſt ad eum qui jura tuetur, qui per tale breve remedium habebit. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem. Queſtus eſt nobis talis quòd talis injuſtè & ſine judicio levavit quendam murum, quoddam foſſatum, quandam hayam, quoddam palicium, quandam domum, quandam portam, quendam pontem, quoddam ſtagnum, quandam excluſam, quendam gurgitem, quoddam molendinum, quandam faldam in tali villa ad nocumentum liberi tenementi ſui in eadem villa vel alia, poſt ultimum reditum noſtrũ de Britannia in Angliam. Et ideò tibi præcipimus quòd loquelam illam audias, & poſtea eũ inde juſtè deduci facias ne amplius &c. Teſte &c. Eodem modo vice verſa fieri poterit breve de prædictis, quare quis hm̃odi proſtravit injuſtè ad nocumentum liberi tenementi &c. Item quare ſtagnum exaltavit. Item eodem modo quare quis viam obſtruxit vel coarctavit ad nocumentum. Item quare divertit curſum aquæ. Item ſi quis aliquid fecerit quo minus ad fontem, lacum, puteum, piſcenam iri poſsit vel hauriri vel de fontana aquæ non tantam aquam ducere vel haurire, tales cadere poſſunt in aſſiſam, ſed diſcretæ ſunt ſervitutes ductus aquæ & hauſtus. Item ſi quis prohibeatur aqua uti. Item haurire, ſive pecus ad aquam appellere cadit ſimiliter in aſſiſam, ſed hoc non eſt de ciſterna, quia ciſterna non habet aquam perpetuam nec aquam vivam, quia ciſterna imbribus concipitur, ſed & lacus, piſcina, puteus aliquando aquam vivam non habent. Item ſi quis ire ad fontem prohibetur, habet actionẽ. Quare quis obſtruxerit, quia cui conceditur hauſtus, ei conceditur iter ad fontem & acceſſus, & licet quis uti poſsit, tamen novas venas querere & aperire non licet, quia aliter uti non poteſt quàm alio anno uti ſolet. Rivus autem locus eſt per longitudinem depreſſus, quo aqua decurrat. Specus eſt locus ex quo deſpicitur, & inde dicta ſunt ſpectacula. Reficere autem eſt, id quod corruptum eſt in priſtinum ſtatum reformare. Ei verò permittitur reficere & purgare rivum qui jus habet ſervitutis, & qui aquæ ducendæ cauſa id fecit. In priſtinum ſtatum dico, quia ſi quis rivum deprimit vel attollit, dilatat vel extendit, operit apertum vel qua per exceſſum delinquit. Item aquæ ductus quandoq; debetur & datur prædiis, & quandoq; perſonis. Quod verò prædiis datur, perſona extincta non extinguitur. Quod autem datur perſonis, cum perſonis amittitur, ideò ad nullum tranſit ſucceſſorem. Si diurnarum vel nocturnarum horarum aquæ ductum habeam, non poſſum aliis horis ducere quàm quibus jus habeam. Item aqua dividi poterit non ſolum temporibus ſed menſuris. Et ſciendum q̃ ſi aliquis fecerit in uno com̃ aliquid quod noceat in alio com̃, ſemper impetrabit breve ad vic. illius com̃ in quo com̃ nocumentum illud factum fuerit. Et ſic pertinet quandoq; hujuſmodi emendatio ad vic. per prædictum breve. Et eodem modo de via obſtructa, per breve quòd juſticiet per communem utilitatem, ne tranſeuntes ire diu impediantur, quia hoc eſſet commune damnum,

num, & in hoc vicecom̃ & justiciarii faciant sicut super detentione averiorũ contra vadium plegii, propter communem utilitatem ne animalia diu inclusa pereant. Eodem modo de pastura & piscaria, & de habendo rationabile estoverium in bosco, & bruera, & in quibus non habet potestatem cognoscendi sine waranto, nisi tantùm de via, sed sine brevi, dum tamen hoc fecerit recenter flagrante delicto ad querelam, sed post longum intervallum se intromittere non debet sine waranto nec sine brevi. Nec licitum erit vicecom̃ se intromittere sine brevi ultra tempus quod conceditur disseysito, & hoc non nisi cum consensu & querela ejus cui injuriatum est. Forma brevis vicecom̃ directi de via talis est. ¶ 3. Rex vicecom̃ salutem. Præcipimus tibi q̃ justicies talem q̃ justè &c. permittat talem habere quandam viam in terra sua de tali villa quàm in ea habere debet & solet (ut dicit) sicut rationabiliter monstrare poterit quod in ea habere debeat, ne amplius &c. Item aliquando de pastura vicecom̃ hoc modo. Præcipimus tibi q̃ justicies talem q̃ justè &c. p̃mittat talem habere communiam pasturæ suæ in terra sua in tali villa quam in ea habere debet (ut dicit) & sicut rationabiliter &c. Et eodem modo de piscaria. ¶ 4. Præcipimus tibi, q̃ justicies talem quòd justè &c. permittat talem habere communiam piscariæ suæ in aqua sua de tali villa quam in ea habere debet & solet (ut dicit) sicut rationabiliter &c. Breve autem de habendo rationabile estoverium vicecom̃ directum q̃ justiciet ut supra. Breve autem de conventione vicecom̃ directum q̃ justiciet infra. Officium verò vicecom̃ est in hac parte, q̃ in præsentia partium convenire faciat hundredum sive wapentakium. Et inprimis videat in cujus fundo sive tenemento illud opus novum factum fuerit, & si in fundo illius de quo queritur inveniatur factum injustè & ad nocumentum liberi tenẽti querentis, si hoc constiterit per juratam, vicecom̃ amovere faciat per visum recognitorum id q̃ nocet ad custũ delinquentis, & illud fieri faciat sicut esse solet & debet. ¶ 5. Rex vicecom̃ salutem. Questus est nobis talis, q̃ talis injustè &c. levavit quoddam fossatum vel quædam alia (ut suprà) in primo bene per ordinem in tali villa ad nocumentum liberi tenementi sui in eadem villa vel in alia post ultimum reditum &c. Et ideò tibi præcipimus, quòd si idem talis fecerit te securum &c. Tunc facias duodecim liberos & legales homines de visineto illo videre fossatum illud, vel alia superiùs nominata, & tenẽtum illud & nomina eorum inbreviari. Et sum̃oneas eosdem per bonos sum̃onitores, q̃ sint cor̃ Justiciariis nostris ad proximam assisam &c. parati inde facere recognitionem. Et pone per vadium & salvos plegios præfatum talem vel ballivum ejus &c. ut supra de nova disseysina de libero tenemento. ¶ 6. De officio vicecom̃ & aliis fiat ut supra de assisa novæ disseysinæ de libero tenemento, præterquàm de visu juratoribus faciendo. In quo casu, querens faciat visum juratoribus de eo quod nocet qualecunq; sit illud, vel quantum vel p̃ quas metas, ut certa res in judicium deducat̃, & ut scire poterit utrũ plus posuerit in visu suo vel minùs quàm noceat, vel etiam nihil, ut inde certificari possunt Justiciarii cùm inde fuerint

requi-

requisiti. Item utrum nocumentum justum sit vel injuriosum, magnum vel minimum vel omninò nullum licet damnosum, ut per hoc scire possint uttrum querela pertineat ad querentem vel non. Item videre oportet tenementum cui injuriosè nocitum est, quia cùm querens tenementum non habeat cui nocere possit, non valebit querela, vel ille de quo quæritur tenementum habeat quod noceat. In adventu verò Justiciariorum faciendæ sunt plures interrogationes, ut sciri possit utrum ad querentem pertineat actio vel non, quo casu, cùm intentionem fundaverit querens, excipere poterit ille de quo queritur contra intentionem querentis multis modis, secundùm quod respondetur supra in assisa novæ disseysinæ. ¶ 7. Continetur enim in brevi. Questus est nobis talis, quòd talis: & eadem fiat responsio ut fit supra de libero tenemento, ut si dicat quòd fossatum non levavit vel quid aliud, sed aliàs non procedet assisa, maximè quoad pœnam & per hoc breve, quia hæredes & succedentes non tenentur ad pœnam ex delicto aliorum, licet teneantur ad restitutionem status, & res ad statum pristinum deducatur etiam sine pœna ut supra, & non quia injuriam fecerunt, sed quia tenent rem quæ nocet, ad similitudinem ejus quod dicitur de tigno injuncto, & quis teneatur actioni de tigno injuncto non solùm ille qui tignum injunxit, sed ille qui tignum habet injunctū. Et simili modo videtur de eo dicendum qui fossatum, vel stagnum, vel alia quæq; prostraverit vel levaverit, cùm illa habeat prostrata vel levata. Et illud idem erit dicendum (ut videtur) si tempore nocumenti facti non habuit querens tenementum cui noceri potuit, & ideò quia non fuit ei injuriatum, & de injuria alteri illata nemo debet acquirere sibi, vel potest actionem vel querelam habere. Item continetur (injustè & sine judicio) & tunc fiat eodem modo quo supra de libero tenemento. Item continetur (levavit vel prostravit vel exaltavit) quo casu, responderi poterit quòd ipse non levavit sed alius, sed tamen quod alius levavit dirutum esset vel corruptum vel prostratum, etiam sine judicio ipse illud refecit & reparavit. Item ad hoc quod dicitur, ad nocumentum, responderi poterit, quòd nullum omninò est ibi nocumentum, vel si nocumentum ibi fuerit, illud non est injuriosum, nec querens jus habet prohibendi ne fiat, sicut videri poterit de molendino levato in fundo alieno, ubi vicinus prohibere non potest ne fiat, licet damnum sentiat, quia damnum illud non est injuriosum licet damnosum, & sic dici poterit de aliis nocumentis quæ damnosa sunt licet non injuriosa. Item dicitur (ad nocumentum liberi tenementi talis) unde oportet quòd ille qui queritur liberum habeat tenementum, quia nemo potest servitutem acquirere alicujus prædii vel fundi, nisi qui habeat prædium & liberum tenementum, nec quisquam debere servitutem nisi qui habet prædium & liberum tenementum. ¶ 8. Si autem nihil sit quod dici poterit contra assisam, procedat assisa, & si faciat pro querente, amoveatur id quod nocet & redigatur in pristinum statum ad custum ejus qui deliquit, & fiat per omnia sicut esse solet & debet sive fieri debeat prostratio sive demollitio, refectio sive reparatio,

aperitio ſive amenſuratio. Et unde ſi per judicium aliqua iſtorum fieri debeant ad veterem formam reformantur, ſecundùm altitudinem & profunditatẽ, latitudinem, longitudinẽ & ſtrictitudinem. Reſtitui enim debet primus ſtatus & refici. Reficit enim qui reparat & qui aperit & qui purgat, quia purgatio refectionis portio eſt. Sed non poteſt quis ſub ſpecie refectionis deterius aliquid facere, nec altius nec latius nec humilius nec longius aliquid facere. ¶.9. Itẽ nõ poteſt quis aquæ ductum ita purgare ꝑ ꝙ aqua aliter fluat quàm fluere ſolet. Si quis convictus fuerit per aſſiſam ꝙ aquam diverterit vel aliquid fecerit, vel immerſerit per quod aqua preſſior vel altior vel rarior fluat vel rapidior, vel per quod in aliquo minuatur, vel per quod alveum fluminis mutet cum incommodo vicini. Item non ſolum tenetur qui aquam divertit, ſed ille qui denegat ꝙ aliter aqua fluat cùm jus non habuerit. Item tenetur quis qui dolo fecerit quo magis aqua aliter fluat, quàm ſolet vel minùs ſolito. Ut ſi foſſum in ſuo fecerit, vel ita aquæ ductum refecerit vel purgaverit, ꝙ modum excedat, & per hoc aquam vicino auferat in parte vel in toto. Et in quibus caſibus, ſi in hoc præſumptum fuerit, totum ad priſtinum ſtatum per aſſiſam reformabitur. Sed ſi quis cùm ſibi per aſſiſam perquirere deberet, vel cùm perquiſiverit, propria autoritate (ſpreto judicio) ſeyſinam ſuam uſurpaverit quod per judicem repoſcere deberet, quod ſic ſibi præſumpſit per judicem reſtituet vix impoſterum audiendus ſuper ipſa proprietate, ut coram ipſo Rege apud Clarindõ anno regni ſui 32. in cõm South: de quadam aqua treſtornata in inſula de Wych inter Simonem de Vendenge querentem & Jordanum de inſula. Ea quæ nunc dicta ſunt ſufficiant exempli cauſa, ut ſciatur qualiter tollenda ſunt nocumenta, & qualiter per aſſiſam reformanda ſint omnia & in priſtinum ſtatum reducenda. ¶ 10. Item de ſtagno & gurgite levato vel proſtrato ad nocumentum injurioſum: Videndum erit utrum omninò levatum ſit in tenemẽto ipſius querentis cùm habeat tenementum ex utraq; parte ripæ. In quo caſu, potius erit ibi diſſeyſina de libero tenemento quam aſſiſa de nocumento. Si autem levatum vel proſtratum omninò in tenemento illius de quo queritur, ibi erit potius aſſiſa de nocumento quàm de libero tenemento cùm hoc totum ſit in alieno. Si autem pars quædam in ꝓprio & pars quædam in alieno, ut ſi aqua dividatur per medium, tunc pro ea parte quæ fuerit in proprio locum habebit aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento: & pro ea parte quæ fuerit in alieno, locum habebit aſſiſa de nocumento, & ſic duæ erunt aſſiſæ de uno facto. Et cùm oneroſum ſit utraq; proſequi, videndum erit quæ illarum deberet præferri ad injuriam ex toto tollẽdam, ne pro una parte procedat & pro alia infecta remaneat, & ſi velitis corrigere per aſſiſam novæ diſſeyſinæ totum quod actum eſt de libero tenemento, hoc eſſe non poterit, quia aſſiſa illa non comprehendit aſſiſam de nocumento quod factum eſt in alieno. Melius eſt igitur ꝙ per aſſiſam de nocumẽto per quam poterit utraq; terminari, quia aſſiſa de nocumento extendit ſe ad fundum alienum in eo quod nociva eſt & injurioſa, licet ſe non extendat quantum ad liberum tenementum, & ſic aſſiſa de nocumento terminat utranque,

que, s. q; nocumentum tollatur & q; res ad pristinum statum reducatur. Itē ex uno facto plures possunt esse disseysinæ de libero tenemento, & plura nocumenta injuriosa eodem modo. Plures disseysinæ de libero tenemento, ut si quis fossatum levaverit in fundo alieno invito domino, per hoc facit disseysinam de libero tenemento ei qui dominus est & obstructionem viæ & diversionem aquæ quæ sunt quasi nocumenta injusta (secundùm quosdam) licet in alieno. Sed omnes terminari possunt per unicam assisam de libero tenemento, cùm surgant ex uno facto per facti emendationem. Si autem una vel ambæ erigantur quæ nocent, adhuc poterit injuria remanere pro parte. Et ideò melius est quod una assumatur quæ totum terminet negotium. Et eodem modo potest quis facere in suo ex uno facto, per quod plura nocumenta imminere possunt vicino, ut si viam obstruat fossato per quam ingredi solet ad pasturam, facit disseysinam de communia & similiter nocumentum in via & divertit aquam, & sic facit unam disseysinam de communia in proprio & duo nocumenta ex uno facto, & unde fiat ut supra. Item potest unus ex uno facto pluribus obligari & teneri ex disseysina & nocumēto, ut si quis alterius tenementum incluserit vel commune, & in quo unus habet liberum tenementum & alius communiam pasturæ unus vel plures, tertius &c. & iter & actum per medium, quartus ad aquationem in aliqua parte, & sic in infinitum: plures hic erunt disseysinæ & plura nocumenta, unde priùs recurrendum erit ad remedium quod totum terminat (si dominus tenementi voluerit) alioquin quilibet agat pro se & per se. Item si quis divertit cursum aquæ, refert in quo cōm, vel in qua villa, vel in quo loco factum fuerit id quod nocet, sicut in gurgite, stagno, & piscaria. Item refert utrum aqua, in qua id factum est quod nocet, propria sit ejus de quo queritur vel communis vel in parte propria, scilicet usq; ad filum aquæ & partim aliena. Si autem omninò propria ejus qui divertit & in eadem villa & tenementum cui nocetur in eadem villa, tunc habit breve: cùm dicatur, quòd talis divertit cursum aquæ in tali villa ad nocumentum liberi tenementi talis in eadem villa. Si autem aqua sit communis plurium & propria, non dico tantum ad usum piscandi, tunc refert quid.

1 ¶ *Si mercatum aliquod levatum sit ad nocumentum vicini mercati. Cap. 46.*

POterit inter alia nocumenta concedi libertas ad nocumentum libertatis priùs concessæ, ut si cui concedatur libertas habendi mercatum aliquo loco certo, ita quòd non sit ad nocumentum alicujus mercati vicini: & unde inprimis videndum quale mercatum dici debeat mercatum vicinum & quale non vicinum sive remotum. Item quale sit nocumentum, ad hoc quod sufficiat ad tollendum id quod nocet. s. utrum damnosum sit & injuriosum, vel tantum damnosum & non injuriosum, quia remotum: vel damnosum & injuriosum quia vicinum: vel si vicinum non injuriosum, quia non ad damnum sed ad commodum. Vicinum autem dici poterit mercatum & nocumentum injuriosum, quia damnosum quandoq;, ut si novum mercatum levatum sit infrà

ſrà ſex leucas & dimidium & tertiam partem dimidiæ. Et eſt ratio, ſecundùm dicta ſeniorum, quia omnis rationabilis dieta conſtat ex xx. milliaribus. Dividatur dieta in tres partes, prima pars matutina detur euntibus verſus mercatum, ſecunda verò detur ad emendũ & vendendũ, quæ quidem ſufficere debet omnibus niſi ſint fortè mercatores ſtellati qui merces depoſuerint & expoſuerint venales, quibus neceſſaria erit prolixior mora in mercato. Tertia verò pars relinquitur redeuntibus de mercato ad ꝓpria, & quæ quidẽ omnia neceſſe erit facere de die & non de nocte, propter inſidias & incurſum latronum, quòd omnia ſint in tuto. Cùm igitur infrà talem terminum impetretur mercatum, erit proſternendum: quia nocumentum damnoſum eſt & injurioſum, quia ſic vicinum. Si autem ultra talem terminum, licet damnoſum ſit, non erit tamen injurioſum, quia remotũ & non vicinum. Item poterit mercatum eſſe vicinum infrà prædictos terminos & non injurioſum, quia non damnoſum ſed potiùs ad commodum, ut ſi illud de novo levatum ſit ſecundo die vel tertio ad plus poſt diem alterius mercati. Si autem ante, ſecundo die vel tertio, erit injurioſum: quia damnoſum. Et unde ſi mercatum non ſit vicinum, non erit demolliendum: quia non injurioſum licet damnoſum. Si autem vicinum & infrà terminum prædictum, ſi fuerit ad commodum, erit ſuſtinẽdum propter verba, niſi ſit ad nocumentum. Item ſi levatio unius ſit ad nocumentum alterius, tunc videndum ꝙ ipſorum primò levatum, & ideò licet ad nocumentum, non tamen injurioſum: ꝙa primum. Item quamvis damnoſum, non erit injurioſum, ſi de licentia querentis levatum ſit.

1 ¶ *Breve de ingreſſu poſt diſſeyſinam factam de ſervitutibus, & eorum pertinentiis, ſi una partium moriatur vel pars utraque.* Cap. 47.

IN aſſiſa novæ diſſeyſinæ de communia paſturæ vel alia communia, quæ ſervitutes dici poſſunt & jura, ſi contingat ꝙ una partium moriatur vel ambæ, nihilominùs remanebit injuria, licet cadat aſſiſa in eo ꝙ pœnalis eſt, ut ſupra dicitur de libero teñto, & ſicut aſſiſa illa pœnalis eſt & perſonalis & rei reſtitutoria, ſic eſt iſta reſtitutoria ſtatus ꝙntũ ad hæredes cujuſcunq; ætatis fuerīt & alios poſſidẽtes ut res ad ſtatũ debitũ reducaṫ ꝑ breve de ingreſſu, ſicut ibi & per tale breve. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe A. ꝙ juſtè &c. reddat B. communiam paſturæ ad tot averia, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa ſecundùm modum feoffamenti. Vel ſic: communiam paſturæ per totam terram ſuam ad tot averia vel omnimoda, in boſcis, & vaſtis ubiq; extra blada, prata, et rationabilia defenſa, vel ſic: communiam boſci, brueræ vel turbariæ ad rationabile eſtoverium, vel communiam peſſonæ. Itẽ communiam fodiendi, hauriendi, venandi, piſcandi & hujuſmodi ſecundùm omnia genera communiarum cum pertinentiis in tali villa, quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum in eadem villa vel in alia, de qua talis pater ipſius talis qui tenet vel alius anteceſſor (cujus hæres ipſe eſt) injuſtè &c. diſſeyſivit prædictũ talẽ ita ꝙ aſſiſa novæ diſſeyſinæ inde arramata fuit &c. & ſic ꝑ omnia ut ſupra de libero tenemento, cum clauſula vel ſine, et ſecundùm ꝙ diſſeyſitor vel diſſeyſitus mortui fuerint vel eorum alter, ꝙa hic et ibi eadẽ ratio:

ratio: & si visus petatur, faciat petens visum tenementi (sicut faceret querens si viveret) juratoribus, & non remaneat si dicatur fortè q̄ jura & servitutes videri non possunt, cùm sint incorporalia & per hoc invisibilia & intangibilia, quia possunt corpora videri. s. tenementa in quibus constituunt̄ talia jura, & etiam tenementa ad quæ dicuntur pertinere, ut sciri poterit in quibus locis & infrà quas metas contineantur, sicut fit tota die de communia pasturæ per breve de recto & per breve de quo jure. Simili modo (ut videtur) possit peti visus in jure advocationis, quamvis jus videri non possit, sufficit (ut videtur) q̄ videatur corpus cui illud jus inest. Et revera unum est videre jus & aliud ecclesiam, sicut fit in assisis ultimæ præsentationis. Quod autem dicitur suprà de brevi de ingressu in assisis & servitutibus, illud idem dici posset de nocumentis: ut si aliquis in suo faceret aliquid injuriosè q̄ fundo vicini noceret & super hoc arramata esset assisa, & ante captionem assisæ una pars moreretur vel ambæ, q̄ propter hoc non remaneret injuria quoad reformationem status, quamvis non quoad pœnam, & hic eadem ratio quæ suprà, & ideò idem jus per tale breve de fossato & muro & aliis levatis injustè q̄ prosternentur et de prostratis injustè q̄ releventur et reparentur, et de exaltatis injustè q̄ amensurentur, et de viis obstructis injustè q̄ aperiantur ad usum debitum, et de aquis trestornatis q̄ retornentur et in statum debitum reformentur. Forma brevis talis esse poterit. Rex vic. salutem. Præcipe A. q̄ justè &c. relevari faciat et reparari quoddam fossatum in tali villa q̄ B. pater vel alius antecessor ipsius talis (cujus hæres ipse A. est) injustè et sine judicio prostravit in eadem villa ad nocumentum liberi tenementi ipsius C. in alia villa tali vel in eadem. Et unde assisa novæ disseysinæ inde arramata fuit et visus terræ &c. et remansit assisa capienda &c. ut supra, vel sine clausula illa sic. Et unde talis obiit antequam sibi perquirere potuit per assisam, ut idem C. dicit, et nisi fecerit &c. Si tamen talis actio extendi non deberet ad hæredes in eo q̄ pœnalis est, et valde onerosum esset alicui hæredi et sumptuosum hujusmodi nocumenta ad statum pristinum reducere. Et ideò fiat quandoq; breve sub hujusmodi verbis. Præcipe tali &c. q̄ permittat talem relevare sive reparare &c. Eodem modo fiat si quis fossatum levaverit vel murum injuriosè q̄ prosternatur. Et hoc sufficit exempli causa. Possit enim formari breve de hujusmodi ad similitudinem assisæ mortis antecessoris, quia continuatur seysina ab antecessore usq; ad hæredes, ut si nocumentum factum fuerit, et ille cui injuriatum sit moriatur in eodem die vel in crastino vel in tertio die, quia talis retinet possessionem civilem et statum, quamvis naturalem amiserit. Et poterit talis hæres ex tali seysina recēter ꝓsternere vel levare, sicut posset antecessor si viveret, si hoc liceat heredi et tūc sic: Præcipe A. q̄ justè &c. relelevare faciat vel reparare quoddā fossatū in tali villa, q̄ quidē B. pater ipsi⁹ A. (cuj⁹ hęres ipse est) injustè ꝓstravit in eadē villa ad nocumētū &c. vel cōpetere poterit heredi assisa novę disseysinę de nocumēto sicut cōpeteret antecessori dum vixit, ꝓpter talem continuationem: qa p civilem possessionem quā antecessor retinuit, injuriatur hæredi sicut antecessori, qa antecessor in-

conti-

continenti poſſit reficere vel proſternere, niſi impediretur quaſi morte præventus. Si autem negligens fuit anteceſſor in impetrando longè ante mortem ſuam, & ita ſibi per negligentiam non impetravit cùm poſſet, hæredi non dabitur actio per breve de ingreſſu propter negligentiã ſui anteceſſoris, quia non videtur & hæredi noceri poſſit quod anteceſſori non nocuit.

1 ¶ *Breve, Si infrà ſummonitionẽ itineris Juſticiariorũ cõtingat diſſeyſinã fieri qualẽcunq; c.48.*

CONtingit quandoq; diſſeyſinam fieri infrà ſummonitionem itineris juſticiariorum, ubi non eſſet neceſſe recurrere ad curiam pro habendo breve, ſed fiat per juſticiarios in hac forma. Titius de tali loco & ſocii ſui juſticiarii itinerantes in tali cõm. vic. tali ſal. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis injuſtè &c. Et ſic in omnibus ut ſupra, præterquam de termino & tunc dicatur. s. infrà ſummonitionem itineris noſtri. Et ideò tibi præcipimus &c. ut ſupra, & ſtatim capiatur aſſiſa cùm juratores præſentes ſint & viſum fecerint. Sed videndum erit utrum diſſeyſina facta fuerit in ipſo Itinere & infrà ſummonitionem Itineris vel ante, in parte vel in toto, ut breve conveniat cum querela & per omnia procedendum erit & reſpondendum ut ſupra.

1 ¶ *Quòd non debet fieri diſſeyſina ſuper diſſeyſinam, nec aſſiſa ſuper aſſiſam, nec jurata ſuper juratam, nec convictio ſuper convictionem.* Cap. 49.

SI quis autem diſſeyſitus fuerit de tenemento ſuo vel aliquo quod ptineat ad tenementum, & coram juſticiariis itinerantibus ſeyſinam ſuam recuperaverit p aſſiſam quãcunq; vel p recognitionem eorum qui diſſeyſinam fecerint, & ipſe diſſeyſitus per vic. ſeyſinam ſuam habuerit: Si verò diſſeyſitores poſtea poſt iter vel infrà, eum qui recuperavit iterum diſſeyſiverint & inde convicti fuerint, ſtatim capiantur, & in priſona dñi Regis detineantur quouſq; per dominum regem, vel alio modo deliberentur: & fiat breve vic. directum in quo contineatur narratio de diſſeyſina facta ſuper diſſeyſinam, quod tale erit. Rex vic. ſalutem. Monſtravit nobis talis, q cùm ipſe in curia noſtra &c. apud talem locum recuperaſſet ſeyſinam ſuam verſus talem de tanto terræ cum ptinentiis in tali villa, p recognitionem aſſiſæ novæ diſſeyſinæ ibi indè inter eos captæ, ipſe talis pdictum talem de eadem terra iterum contra judicium in curia noſtra factum injuſtè diſſeyſivit. Et ideò tibi præcipimus, q aſsumptis tecum cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ, & xii. tam militibus quàm aliis liberis & legalibus hominibus, tam de illis qui in prima aſſiſa ſive jurata fuerunt, quàm aliis in ppria pſona tua accedas ad terrã illã, & p eorũ ſacramentum diligentem facias inde inquiſitionem, & ſi ipſum talem iterũ p prædictum talem injuſtè diſſeyſitum inveneris, tunc ipſum capias, & in priſona noſtra ſalvo cuſtodias donec aliud inde præceperimus, & inde tali ſeyſinam ſuam rehabere facias Teſte &c. Talis quidẽ qui ita cõvictus fuerit dupliciter delinquit, contra regem quia facit diſſeyſinam & roberiã contra pacem ſuam, & etiam auſu temerario irrita ea quæ in curia domini regis ritè acta ſunt: & propter duplex delictum meritò ſuſtinere debet pœnam duplicatam. Et eodem modo fiat de illis qui alios ejecerint de ſeyſina qualitercunque, vel de quacunque re ſeyſinam ſuam recuperaverint in curia domini regis

gis p assisam, recognitionem, juratam, judicium, concordiam vel alio quocūq; modo. Alia forma brevis de eodē. Rex vic. salutem. Monstravit nobis talis p̄sona talis ecclesiæ, q̄ cùm assisa summonita esset coram justiciariis nostris ultimo itinerantibus in com̄ tuo, ad recognoscendū utrum tantū terræ cū pertinentiis in tali villa, esset libera eleemosina pertinens ad ecclesiam ipsius talis de tali villa, an laicum feodum talis, & idem talis recuperasset seysinam de prædicta terra, eo quòd prædictus talis recognovit prædictam terram esse jus prædictæ ecclesiæ ipsius talis, vel p̄ recognitionem ejusdem assisæ inde inter eos ibidem captam: Idem talis prædictum talem de eadem terra postea injustè disseysivit. Et ideò tibi præcipimus, q̄ assumptis tecum &c. ut supra. Hoc breve fit secundùm qualitatem cujuslibet brevis p̄ quod seysina recuperatur coram justiciariis, & variatur secundùm varietatem assisarum, & secundùm recordum ita. s. ut supra. Monstravit nobis talis q̄ cùm in curia nostra &c. arramasset assisam novæ disseysinæ versus talem de quadam piscaria levata in tali loco vel de quodam stagno levato vel exaltato, vel fossato levato, & hujusmodi ad nocumentum liberi tenemēti sui in tali villa, & recognitum esset p̄ eandē assisam q̄ piscaria illa facta esset, vel stagnum levatum & hm̄odi ad nocumentum ipsius talis, & præceptum esset tibi quòd piscariam illam demolliri faceres vel stagnum prosterni & hujusmodi &c. & fieri ficut esse solet & debet, & hoc ita factum esset p̄ præceptum eorundem justiciariorum nostrorum: Ille idem talis postea ausu temerario contra ea quæ in curia nostra acta fuerunt, piscariam illam iterum fecit in eodem loco quo priùs, vel stagnum fecit exaltari sicut priùs. Item cùm talis per judicium curiæ nostræ recuperasset tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus suum, vel per finem factum vel alio quocunque modo, & in seysinam positus esset, idem talis contra ea quæ in curia nostra ritè acta sunt & judicata, ipsum inde injustè disseysivit. Et ideò tibi præcipimus quòd assumptis tecum &c. in p̄pria p̄sona tua accedas ad locum illum, & si ita esse inveneris tunc &c.

1 ¶ *Si contingat aliqua ratione assisam novæ disseysinæ capi extra Comitatum, tunc breve de seysina habenda.* *Cap. 50.*

SI autem contingat aliquo tempore & casu q̄ assisa novæ disseysinæ capiat̄ extra com̄, vel ille cujus assisa capta fuerit in com̄ querat̄ q̄ seysinā non habuit, tunc de seysina habenda in hm̄di assisa fiat tale br̄e. Rex vic. salutem. Scias q̄ A. in curia nostra coram justiciariis nostris &c. recuperaverit seysinā suam versus B. de libero tenēto suo in tali villa, vel si terra fuerit specificatā tūc dicat̄: de tanta terra cum p̄tinentiis in tali villa p̄ assisam novæ disseysinæ inde ibi inter eos ibidē captam. Et ideo tibi præcipimus q̄ p̄ visum recognitorum ejusdem assisæ eidem A. de prædicto tenēto vel terra sine dilatione plenariam seysinam habere facias Teste &c. Si autē deforcians cognoverit disseysinam, tunc in brevi inseratur recordum sic: Scias q̄ cùm A. in cur̄ nostra &c. arramasset assisam novæ disseysinæ versus B. de tenēto in tali villa, idem B. venit in eadē curia nostra corā eisdem justiciariis, & cognovit disseysinam. Et ideo tibi præcipimus &c. ut supra. Et addatur hæc clausula in fine cujuslibet brevis.

brevis. Et etiam pro damnis ei adjudicatis infrà quindenam facias ei .x. ſolid. habere, ne inde clamorem audiamus pro defectu tui: vel aliter. Si coram juſticiariis in cõm recuperavit ſeyſinam ſuam & illam habere non poſsit propter potentiam adverſarii, & tunc ſic. Queſtus eſt nobis talis, quod cùm in curia noſtra &c. coram &c. recuperaſset ſeyſinam ſuam verſus talem de tenemento in tali villa per aſsiſam novæ diſseyſinæ, inter eos captam: vel aliter: per judicium curiæ noſtræ de tenemento in N. & unde aſsiſa novæ diſseyſinæ ſummonita fuit coram eiſdem juſticiariis &c. Idem talis non permittit eum uti ſeyſina ſua, vel ſic quòd ſeyſinam ſuam nondum habet, ſecundùm quod ei fuit adjudicata. Et ideò tibi præcipimus, quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores ejuſdem aſsiſæ, & per eorum viſum ſine dilatione plenariam ſeyſinam ei habere facias, & ipſum in ſeyſina ſua manuteneas & defendas: vel ſic, non permittas quòd talis ei moleſtiam inferat vel gravamen, quo minùs idem talis uti poſsit ſeyſina ſua, ne amplius &c.

¶ Tractatus ſecundus

Libri quarti in quo tractatur De Aſſiſa ultimæ præſentationis.

1 ¶ *Cui competat hujuſmodi aſſiſa.* 2. *Breve de aſsiſa ultimæ præſentationis.* 3. *De modo procedendi in hujuſmodi placito.* 4. *Si deforcians vel impediens ad primum diem ſummonitionis non venerit qualiter ſit reſummonendus.* 5. *Breve quòd vic. venire faciat juratam.* 6. *De eſſoniis & reſummonitionibus & hujuſmodi placitis.* 7. *De ſacramento juratorum in aſſiſa ultimæ præſentationis.* 8. *De veredicto juratorum.*

Cap. 1.

DIctum eſt ſupra qualiter ſubveniendum eſt ei qui injuſtè & ſine judicio diſseyſitus fuit de aliquo tenẽto vel de ſervitute aliqua quæ pertineat ad tenẽtum in fundo alieno, & quæ conſiſtit in jure: Nunc autem dicendum eſt de pertinentiis quæ conſiſtunt in jure & in proprio, ſicut de ſeyſina prẽſentandi, ubi. s. quis impeditus fuerit quo minùs uti poſsit ſeyſina propria vel alicujus anteceſsoris ſui. Cùm autem prẽſentaverint ad aliquam eccleſiam vacantem, ad quam ipſe vel anteceſsores ſui prẽſentaverint tempore pacis, cùm propriam ſeyſinã habere debeat quis, vel anteceſsoris ſui qui ultimò prẽſentaverit, niſi ille qui ĩpedit vel deforceat docere poſsit certis ratiõibus quare nõ debeat, & quidẽ decidi et determinari poterit p aſsisã ultimę prẽſentationis utraq; parte vel altera tãtũ id in curia poſtulãte. Sed vidẽdũ eſt primò cui cõpetit hujuſmodi

hujusmodi assisa, quia non competit cuilibet de populo, nisi ei qui semel nomine ꝓprio presentaverit, ut hęredes nomine successionis de seysina ꝓpria vel alicujus ãtecessoris sui jure hęreditario succedit, ad ꝙ ꝓtinet advocatio. Et ꝙ dicit de uno dici poterit de pluribus & contra plures, cùm sint quasi unus hæres: quia nullus sine participe vel cohærede assisam portare poterit vel respõdere, nõ magis quã in aliis assisis. Et si plures participes ꝓ assisam recuperaverint, nullus sine alio præsentabit, nec ratione ætatis, nec majoritatis, nec pluralitatis: ꝺa aut omnes cõmunicant aut nullus. Aliis autẽ qui tenẽt ꝓ feoffamentũ & nõ ꝓ descensum nunquã competit, antequã semel præsentaverint ꝙ de seysina eorũ quorũ hęredes nõ sunt petere non possunt ꝓ assisam, nõ magis quã ꝓ breve de recto. Itẽ nec ei qui tenet ad vitã quocũq; modo & non ꝓ descensum, sicut nomine dotis vel ad terminũ. Subvenit eis tamẽ alio modo ut infrà dicẽt. ¶ 2. Rex vic. salutẽ. Si talis fecerit te securum de clamore suo ꝓsequẽdo, tunc sumoneas &c. xii. liberos & legales homines de visineto tali ꝙ sint corã justiciariis nostris ad ꝓximã assisam cũ in partes illas venerint, vel apud Weltminster immediatè, vel alibi tali die, parati sacramẽto recognoscere quis advocatus tẽpore pacis præsentavit ultimã ꝓsonã quæ mortua est ad ecclesiã de tali loco quæ vacat (ut dicit) & cujus advocationẽ idẽ talis dicit ad se ꝓtinere. Et interim ecclesiã illã videãt & nomina eorum imbreviari faciãt. Et sumoneas ꝓ bonos sumonitores talem, qui advocationẽ illã ei deforceat ꝙ tunc sit ibi auditurus illã recognitionẽ, & habeas ibi sumonitores & hoc breve Teste &c. Per hoc autẽ qd' dicit deforc. videt quibusdã ꝙ querens innuat ꝓ hoc ꝙ deforcians sit in seysina, sicut in brevi de recto, sed revera non est ita, sed satis deforceat qui possessorem uti seysina non ꝑmiserit omninò vel min' cõmodè impediat præsentando, appellando, impetrando secundùm ꝙ dicit, satis facit disseysinã, qui uti non permisit possessorẽ vel cõmode licet omninò non expellat. ¶ 3. Ad primum diem poterit uterq; se essoniare si voluerint, si autem ambo fecerint defaltã, vacuũ erit placitũ & cadit breve. Si autẽ impediens tantũ præsens sit, ꝓ judiciũ recedet sine die. Si autẽ querẽs tantum præsens sit & impediẽs nõ, tũc videndũ erit inprimis an impediẽs sumonit' sit vel nõ. Si autẽ sumonit' fuit & sumonitio testata ꝓ idoneos sumonitores, qui examinati testentur sumonitionẽ, tũc resumoneat impediens. Si autẽ nõ fuerit sumonit' vel sumonitio testata vel fortè præsẽs fuerit primo die & causat' fuerit ꝙ nullã omninò habuit sumonitionẽ vel minus ratiõabilẽ sumonitionẽ habuerit, habeat aliũ diẽ rationabilẽ. Testata igit sumonitione vel nõ dedicta ab aliquo resumoneat ꝓ tale breve. ¶ 4. Rex vic. sal. Sumoneas ꝓ bonos sumonitores A. ꝙ sit corã justiciariis nris apud talẽ locũ auditurus recognitionem ultimæ præsentationis quam B. in eadẽ curia nra corã eisdẽ justiciariis nostris versus eum arramavit qui advocatus est tẽpore pacis &c. ut supra. Et ad ostẽdendũ quare nõ fuit corã eisdẽ justiciariis nostris apud talẽ locũ tali die sicut sumonitus fuit. Et habeas ibi sumon & hoc breve. Ad quem diẽ si venerit causari nõ poterit sumon quin ꝓcedat assisa sive testẽt prima sumon sive secũda sive nulla cũ diẽ habuerit rationabilẽ & sciverit se esse sumon vel scire debuit.

Si

Si autem omninò non venerit, tunc capiatur aſſiſa per defaltã ſi juratores præſentes fuerint, & ſic terminetur negotium. Si autem præſentes non fuerint, tunc præcipiatur vic. quòd habeat corpora eorum ad alium diem. Ad quem diem ſive venerint ſive non, ante omnia capiatur aſſiſa cùm tantum operatur ejus abſentia quàm præſentia, cùm nihil dicere poſſit in odium defaltæ quare aſſiſa remaneat, niſi fortè ad certificandum juratores ſi chartã habeant vel aliquid tale intervenerit. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias &c. A.B.C. vel q̃ habeas &c. corpora A.B.C. recognitorum aſſiſæ ultimæ præſentationis quæ ſummonita eſt in curia &c. coram juſticiariis &c. inter A. querentem & B. impedientem de advocatione eccleſiæ de M. & ad oſtendendum quare non fuerunt &c. ad talem diem & locum ſicut ſummoniti fuerunt, & ſi ulteriùs defaltam fecerint tunc in fine brevis ita dicatur, & ad audiendum judicium ſuum de p̃luribus defaltis. Dicatur etiam in fine brevis (ſi opus fuerit) & tot & tales tam milites quàm alios liberos, legales & diſcretos homines de p̃xímo vicineto in aſſiſam illam ponas, & illos habeas coram præfatis juſticiariis noſtris ad præfatum diem, ad faciendam illam recognitionem ſimul cum juratoribus priùs electis, & q̃ interim illam eccleſiam viderint, & ita q̃ aſſiſa illa non remaneat pro defectu recognitorum. Vel ſic: & aliter. Et loco talium qui de aſſiſa amoventur, eo q̃ ſunt certa ratione ſuſpecti, vel quia ſunt homines vel parentes talis, vel alio modo inutiles vel eſſoniabiles, vel loco talium qui mortui ſunt, ponas tot & tales legales & diſcretos milites alios cùm priùs electis, & tales &c. ut ſupra. Et ſummoneas per bonos ſummonitores talem, ſi fortè abſens fuerit eo die q̃ ſit coram &c. ad audiendum aſſiſam illam, & ad oſtendendum quare non fuit &c. & talis ſummonitio fit ex abundanti. Et habeas ibi ſummon̄ & hoc breve &c. T. &c. Et licet ultima clauſula habeat locum in omnibus aſſiſis quæ capiendæ ſunt per defaltam, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris &c. & aliæ, ſi ad primum diem ſe eſſoniaverint & diem habuerint per eſſon̄ ſuum, & ad quem non apparuerint capiatur aſſiſa per defaltam ſtatim, non jacebit reſummonitio. Item ſi comparuerint & juratores non, ſemper habebit unicum eſſon̄ quotiens in curia cõparuerit, & diem habuerit. ¶ 6. Ex præmiſſis ſatis apparet quando & quoties jacet reſum̃onitio, & quotiens aſſiſa capitur extra com̃ vel coram iiij. juſticiariis ad hoc aſſignatis: ſed coram juſticiariis Itinerantibus in com̃ ad omnia placita non habet locũ reſum̃onitio nec xv. dierum diffuſa dilatio, ubi tenens in aſſiſa mortis anteceſſoris vel impediens & deforcians, ut hic manentes ſint & etiam res de qua agitur in eodem com̃ tempore itinerationis non magis quàm contra minorem, ſed ſtatim capiatur aſſiſa poſt primã defaltã ſicut aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Et q̃ nulla debet fieri reſum̃onitio in itinere juſticiariorum in prædicto caſu cùm partes præſentes ſint in com̃, & res de qua agit̃, videri poterit in itinere M. de Pateſhul de ultimo Itinere ſuo in com̃ Suſſex. anno regni regis H. 10. Aſsiſa mortis anteceſſoris, ſi Adam de N. Et q̃ contra illum qui eſt infrà ætatẽ non jacet reſum̃onitio, p̃batur in ultimo Itinere M. de P. eodẽ tempore in com̃ Suſſex. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Thom̃ de Colvile.

Item

Item eadem ratione nec jacet contra minorem, cùm tantum operetur tenẽtis absentia quàm præsentia. Item propter contumaciam non jacet resummonitio ut si tenens vel impediens ad diem summonitionis comparuerit & cõtumaciter recesserit, postquam visus fuerit à justiciariis in curia qui recordũ habeant, statim capiatur assisa sine resummonitione, ut de eodem itinere ipsius M. & eodem tempore in comñ Norff. Asisa mortis antecessoris si Bartholomeus de Waterdene. Itẽ in qualibet asisa præter asisam novæ disseysinæ primò die jacet essoñ vel resummonitio, sed ad alium diem post essoñ non jacebit resummonitio nec econtrariò essoñ post resummonitionem, sed statim per defaltã capiatur assisa (secundùm quosdã) sed tamẽ jacet assisa de servitio domini Regis post essoñ & post resummonitionem in qualibet assisa ubi utrumq; jacuerit præterquam in assisa ultimæ præsentationis, dum tamen warantum ad diem suum habuerit. Et quòd essoñ de servitio domini regis, post essonium de malo veniendi locum habere non debeat, sed quod statim capietur assisa post primum essoñ per defaltam: inveniri poterit de termino sancti M. anno Regis H. qui nunc est secundo. Item quòd in Itinere aliquando jacet essoñ & post essoñ resummonitio & iterum post resummonitionem essoñ, ut de servitio domini regis: dum tamen essoniatus warantum habeat breve domini regis præter assisam novæ disseysinæ & ultimæ præsentationis quæ excipitur ex certa causa & necessitate in omnibus assisis: probatur in ultimo Itinere M. de P. in comñ Suff. Assisa mortis antecessoris si Radulphus de Wadleyham, & hoc bene potuit esse hac ratione, quia tenẽs fortè manẽs fuit extra comñ & in servitio domini regis. Contrarium tamen inveniri poterit in comñ. Kanc. de Itinere M. de P. anno regis H. 11. incipiente 12. de termino S. M. quòd in itinere nulla jacet resummonitio. Item si semel summonitus fuit & post essoñ vel resummoñ comparuit & warantũ vocaverit, vel diem habuerit, & ad diem datum non comparuerit, nulla ibi resummonitio sed statim capiatur assisa p defaltã, & infrà plenius dicẽt de warantis non cadendis in asisa mortis antecessoris. Et quæ hic dicta sunt de resummonitionibus infradicẽt sufficiant de omnibus asisis. Itẽ q; in asisa ultimæ præsentationis post summonitionem & resummonitionem jacet essoñ de malo veniendi, habuit summonitus diem p essoñ suum, qa allocatum fuit ei essoñ suum, & tunc venit alius a latere & dixit q; præsentatio non ptinuit ad summonitum sed ad ipsum, ut de termino S. T. anno regis H. 2. Asisa ultimæ præsentationis inter Wilh. Buk. & priorem S. N. Exoñ de ecclesia de Cheyley in comñ Somerset. Si autem post summonitiones et resummonitiones & essonia non venerit deforcians, vel cùm venerit respondere noluerit vel contumaciter recesserit, capiatur asisa versus eum per defaltam, quia absentia ejus habetur pro præsentia, quia si alius ei daretur dies in odium defaltæ, recluderetur ei via dicendi cõtra asisam quare remaneret. Item cùm præsens sit & concedit asisam simpliciter, vel si aliquid dicat contra asisam, nisi dicat quare remaneat asisa, p̃cedat asisa, hoc modo si juratores præsentes fuerint: si autem non, dabit partibus alius dies, ad quem possunt partes se essoñ si voluerint ut priùs, & habe-

bunt alium diem ad quem procedet aſsiſa, vel per defaltam, vel alio modo, nec poterit deforciãs vocare warantum, cùm aſsiſa generaliter faciat pro quolibet qui jus habet præſentandi. ¶ 7. Cùm autem juratores præſentes fuerint nec ſit aliquid quod excipi poterit contra illos ut ſupra, jurare debent hoc modo. Hoc auditis juſticiarii quòd veritatem dicam de aſsiſa iſta de eccleſia vel capella unde viſum feci per præceptum domini regis, & pro nihilo omittã &c. ut ſupra. Et omnes alii juratores jurabunt ut ſupra. ¶ 8. Cùm autem juraverint, audire debent formam brevis, & juſticiarii debent eos inſtruere quantum ei licitum fuerit, & prædicere eis quòd ſibi provideant de veritate dicenda propter abſentiam deforciantis, qui ſi præſens eſſet poſſit eos in multis certificare. Habito igitur inter eos juratores tractatu & deliberatione cùm venerint coram juſticiariis ad veritatem dicendam, dicere poterunt per ſacramentum ſuum quòd talis querens præſentavit ultimam perſonam quæ mortua eſt ad prædictam eccleſiam & tempore pacis. s. talem nomine qui ultimò obiit perſona in eadem eccleſia, & admiſſus fuit ad præſentationem ſuam, vel dicere poſſunt contrarium, quòd talis talem non præſentavit nec alium, ſed alius illum præſentavit &c. Item dicere poſſunt omnes rationes quare præſentatio pertineret ad querentem, quas quidem ille deforcians proponere poſſet ſi præſens eſſet & oſtendere quare injuſtè non deforciaret, ut ſi poſt præſentationem illam de qua agitur, ille querens vel anteceſſor ſuus qui præſentavit poſt præſentationem illam advocationem illã dederit perſe, vel tenementum illud ad quod pertinet advocatio dederit cum omnibus pertinẽtiis ſuis ſine aliqua retentione in feodo, vel donec proviſerit, ad vitam vel ad terminum, ſecundùm quod infrà dicetur pleniùs. Item non ſufficit dicere juratoribus quòd talis vel anteceſſor ſuus juſtè præſentavit, niſi doceant ꝙ deforcians injuſtè præſentationem illam deforciavit. Item non ſufficit quòd juſtè, niſi doceant quòd deforcians injuſtè præſentationem illam deforciaverit. Item non ſufficit quòd injuſtè niſi doceant juratores quòd ei deforciata ſit qui queritur, ad hoc quòd aliquid capiat per aſsiſam, licet aliis hoc prodeſſe poſſit qui jus habent, quia omnes articuli in brevi contenti poſſunt eſſe veri. Sed tamen inquirere oportet utrum deforcians juſtè deforciaverit vel injuſtè, & ſimiliter ſi ad querentem pertineat querela. Item dicere poſſunt ꝙ nihil ſciverint omninò quis illum præſentavit qui ultimò obiit perſona. Et ſi nullo modo aliquid certum dicere ſciant de eo, tunc de neceſſitate recurrendum erit ad ſeyſinam alterius perſonæ ante eum, ut aliqua certitudo habeatur de præſentatione & de perſona præſentati. Et ſi de tali adhuc certitudo haberi non poſsit, adhuc recurratur ad ſuperiores quatenus curſus temporis hoc ꝓmittit, quoad aſsiſam, & cùm ulteriùs procedi non poſsit, tunc deinde recurratur ad proprietatem & ad breve de recto, ut per hoc terminetur proprietas & aſsiſa. Item ſi juratores dubitaverint ad proprietatem, utrum talis vel anteceſsor ſuus præſentaverit an alius talis vel quis, querens per hoc nihil conſequitur, quaſi deficiente probatione ſua, quia quotienſcunq; dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Item erit etſi perſonam querentis

omni-

omninò ignoraverint, vel si cognoverint personam ejus, nesciunt tamẽ si unquam præsentaverit, vel nesciunt licet personam ejus cognoverint, si sit filius & hæres illius qui ultimò præsentavit, & cujus seysinam petit, & perinde scire non possunt si ad ipsum pertineat actio vel querela, iis autem intellectis de facili perpendi poterit pro quo judicabitur per assisam.

1 ¶ *Cùm utraq; pars comparuerit in judicio proponat querens intentionem suam. Cap. 2.*

CUm autem uterq; præsens fuerit, querens & deforcians, & deforcians dicere velit contra assisam, oportet primò quòd querens audito brevi suo profundet intentionem suam hoc modo, & doceat quòd ad eum pertineat actio. Certa itaq; debet esse intentio & narratio, & certum fundamentum, & certa res quæ deducitur in judicium & vera probatio pro petente vel querente, vel ad minus præsumptio, cui semper standum erit, donec tenens vel deforcians excipiendo & exceptionem probando docuerit contrarium. Ille autem qui per hanc assisam ad fundandam intentionem suam, docere debet de cujus seysina profert assisam, utrum de ꝓpria seysina qualitercunq; teneat in feodo, vel ad vitam, vel ad terminum, rẽ corporalem ad quẽ ꝓtineat advocatio, vel ad ipsam advocationẽ. s. jus advocationis sine re, vel corpore cui adhæreat. Item si de seysina alicujus antecessoris, oportet illũ docere se esse hæredem illius antecessoris cujus petit seysinam separatim & ꝓ se sine aliis, vel cum aliis in cõmuni, absq; separatione ubi plures sunt quasi unus hæres, oportet ꝙ omnes nominẽtur, vel in cõmuni & separatim, & successivè: in quo casu, sufficit si ille querat ad quem ꝓtineat præsentatio ea vice, vel si jus præsentandi de seysina unius antecessoris pluribus descendat capitibus sed quasi uni hæredi, & facta divisione inter cohæredes hæreditatis, remaneat tota advocatio & præsentatio uni cohæredi. Item designare oportet quæ vel qualis persona ultimò obiit persona, & de qua morte, sive obierit de morte naturali sive civili: & ita facta examinatione, & sic fundata intentione, de facili perpẽdi poterit utrum præsentatio & actio ꝓtineat ad querentem separatim per se simpliciter vel in communi, vel etiam in communi cũ aliis sed vicissim & successivè.

1 ¶ *De responsione & exceptionibus de forma contra querentẽ secundùm articulos brevis. C. 3.*

CUm autem querens intentionẽ suã sic fundaverit, & docuerit ꝙ ad ipsũ ꝓtineat præsentatio, & ꝓducat ꝓbationem. s. assisam, oportet ꝙ deforciãs excipiat contra intentionẽ quare assisa debeat remanere. Sunt quidem plures exceptiones, quarum quædam dilatoriæ & quædam ꝓemptoriæ: & ꝓemptoriarum quædam sunt ꝓemptoriæ jurisdictionis & quædam brevis, sed sunt dilatoriæ judicii & non tangũt ipsam actionem nec intentionem non magis ꝙ aliæ dilatoriæ, & sunt primò & in principio proponẽdæ, secundùm ꝙ inferius dicetur de exceptionibus, & superiùs dictum est in parte, de quibus superfluũ esset hìc repetere, sicut de brevi & ꝑsonis: dum tamen exceptiones quæ generales non sunt quæ tantum tangũt assisam istam & non alias ꝓpter plures articulos in brevi contentos, de quibus ꝓ ordinem est ꝓcedendum. Cõ-

tinetur etiam in brevi(quis advocatus)Advocatus autem dici poterit ille ad quem ꝑtinet jus advocationis alicujus ut ad eccleſiã præſentet nomine proprio & non alieno,& dicitur(quis advocatus) ad differentiã illorum q̃ præſentant nomine alieno,qualis eſt cuſtos ratione cuſtodiæ. Cuſtos autẽ non eſt advocatus ſed ille cujus nomine præſentant.Item dicitur(quis advocatus) ad differentiam eorum quodam̃odo qui tenent ad firmam ad terminũ annorũ. Item ad differentiam eorum qui tenent ad terminum vitæ quacunq; ratione, vel qui tenent ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam, qui nunquam præſentaverint in vita ſua nec tempore quo fuerint in ſeyſina.Cùm autem ſemel præſentaverint & ita ſint in ſeyſina præſentandi, ſunt quaſi advocati,quoad ſeyſinã præſentandi quamdiu vixerint & fuerint in poſſeſsione rei ad quam ꝑtinuerit rei advocatio: cùm non poterit quis priùs præſentare vel habere ꝑtinentias,antequam habuerit corpus q̃ ſequuntur ꝑtinentiæ. Eſt igitur verus advocatus ad quem ꝑtinet ꝓprietas & ſeyſina ex nomine ꝓprio ſibi & hęredibus ſuis & non alieno,ut prædictũ eſt. Item quaſi advocatus & non verus,qui creditur eſse advocatus & non ſit, tantum ꝓpter ſeyſinam præſentandi,& tenementum quod poſsident, licet in ſeyſina ſint nomine proprio & non alieno; & ſic poterit quis eſse advocatus verus imperpetuum vel non verus ſed ad tempus. Sed cùm tales ſemel pręſentaverint, & illi ad quos rẽ tranſtulerint ſemel pręſentaverint & moriãtur vel poſsidere deſierint, qualiter ſubvenitur ꝓprietario ſi eccleſiam vacare cõtigerit, ſatis ex pręmiſsis trahi poterit ad exemplum. Et quod dictum eſt de illis qui poſsident nomine proprio, dici poterit de illis qui poſsident nomine eccleſiæ ſuę. Item(tempore pacis) q̃ dicitur ad differentiam eorũ qui fiunt tempore belli, q̃ idem eſt quòd tẽpore guerrino q̃ nihil differt à tempore juris & injurię. Eſt enim tempus injurię,cùm fuerint oppreſsiones violentæ,quibus reſiſti non poteſt,& diſseyſinę injuſtę.Sed omne tempus poſsit eſse tempus guerrium,et poſsit eſse tempus pacificum, non autem ſimpliciter, ſed ad quoſdam & non ad omnes,uti enim quidam poſsunt jure ſuo tam tempore belli ſive guerrino,quàm tempore pacis, ut ſi cùm uti velint jus uno tempore vel alio violenter vel injurioſè non impediatur, & tunc erit tempus pacis in utroq; tempore. Et ſi econtrariò,tunc erit tempus belli in utroq;, tempus enim pacis videri poterit & deſignari hoc modo, poterit enim quis antẽ guerram generalẽ pacificè pręſentare ſine aliqua contradictione. Et eodem modo poterit tempore guerræ. Itẽ poſt guerram eodem modo & quælibet iſtarum præſentationũ ſufficiens erit quantum ad ſeyſinam pręſentationis & bona, quia nulla iſtarum dici poterit injurioſa vel violenta. Et vice verſa quocunq; tempore adhibeatur violentia, talis ſeyſina dici poterit injurioſa, & ideò quaſi nulla: cùm tempore belli et non pacis ſit acquiſita,& ſic uno & eodem tempore poterit eſset tempus pacificum & guerrinum quibuſdam, ſic et quibuſdam non,quamvis guerra dicat generalis.Et etiam tempore guerrino ſicut tempore pacis poſsunt fieri donationes & contractus de voluntate dantis & accipientis ſicut tempore pacis. Et vice verſa,eodem modo tempore pacis fieri poſsunt oppreſsiones injuſtæ,

rapinæ,

rapinæ, disseysinæ injuriosæ sub specie pacis, sicut tempore guerrino. Et ideò ex iis quæ fiunt quolibet tempore, judicari debet utrumq; tempus scilicet qualiter sit quibusdam pacificum, & quibusdam guerrinum, ut ex hoc detur exceptio deforcianti, vel non detur. Item (præsentavit &c.) Refert igitur utrum talis persona præsentata admissa fuerit ad præsentationem talis vel non, quia non sufficit præsentare personam, nisi ad præsentationem admissa fuerit præsentata: quia cùm duo fuerint à diversis præsentati, oportet quòd unus admittatur, & alius recusetur. Poterit etiam esse quòd nullus eorum admittatur, licet unus præsentantium jus habeat præsentandi, cùm propter lapsum temporis de constitutione lateranensi, si partes fuerint discordes ultra sex menses, tamen propter minorem ætatem, ut si contra minorem præsentantem prolatæ fuerint chartæ antecessorum, ad quas minor ante ætatem respondere non possit. Et quo casu, pertinebit ad ordinarium collocatio, nisi partes consenserint de una persona idonea præsentanda, salvo jure cujuslibet cùm minor ad ætatem pervenerit & reservata quadam minima pensione usq; ad ætatem ut salvum sit jus præsentandi ei qui per assisam obtinuerit, & ut illam tunc conferat cui voluerit. Item duo possunt præsentare simul, & quorum unus jus habebit & alius non, vel uterq; aliquam scintillam juris, si in clericum consentiant sine aliqua discussione juris, non erit standum juratoribus in tali præsentatione, cùm sit incerta, sed ad seysinam illius advocati de quo haberi possit certitudo, & qui de jure sibi competente, licet cum contentione vel sine, ultimo præsentavit. Item esto quòd quis sine contradictione semel præsentavit, & alius vacante iterum ecclesia impedimentum opponat, & deinde assensum præbeat præsentationi ejus qui priùs præsentavit: non tamen propter hoc, scilicet talem assensum mutatur status præsentantis vel minuitur, cùm iterum ecclesiam vacare contigerit, quia aliud est assentire & aliud consentire. Assentire enim potest quis per se cùm jus non habeat præsentandi nec sibi aliquid retinet tacitè vel expressè, licet dicat, salvo jure meo imposterum. Sed si sit aliquis in possessione præsentandi & assensum præbeat ei qui proprietatem habuit vel consensum præsentandi simpliciter & sine alia protestatione, sibi præjudicat imperpetuum, & hoc pòtiùs dici debet consensus quàm assensus, cùm ille qui jus habet possessionis consentit cum eo qui habet proprietatem. Si autem hoc fecerit cum tali protestatione, ut si dicat, consentio præsentationi tuæ, salvo jure meo imposterum, per hoc retinet sibi totum jus quod habuit, tam super possessione, quàm super proprietate. Est enim jus possessionis & jus proprietatis, & idem erit & melius si exprimat jus utrumq;, & dicat salvo mihi jure meo imposterum, tam super possessione, quàm super proprietate. Et de hac materia inveniri poterit in itinere in comitatu Kanc. anno Regis Henrici tricesimo secundo incipiente tricesimo tertio in quindena. s. M. Assisa ultimæ præsentationis capta inter W. Bard. & hæredem de Meanton de ecclesia de Sutterlege in com Norff. Item continetur in brevi (persona quæ mortua est) personam dicit ad differentiam vicarii, quia de morte vicarii vel de vicaria non jacebit

assisa. Item non jacebit assisa de ecclesiis probendatis generaliter, nisi fortè firmarius intervenerit ab initio in p̄bendatione, si p̄bendata fuerit in absentia alicujus, dum fuerit agens in partibus remotis, vel infrà ætatem, vel in custodia, secundùm quod inveniri poterit in rotulo de placitis quæ sequuntur regem anno. xvi. Item non jacebit de aliqua capella quæ mero jure subjecta fuerit & pertinens ad aliam jur̄isdictionem matricis ecclesiæ, nisi sit ita quòd querens contendat illam esse matricem ecclesiam, vel si capella gaudeat aliquo speciali privilegio, ut si sit capella domini regis quæ nulli subjecta est ecclesiæ nec ad aliquam pertinet sed ecclesia poterit esse pertinens ad capellā talem; p̄tinere autem poterit capella ad matricem ecclesiam, ut prædictum est, vel tantum esse pensionariam & aliquid dare in signum subjectionis, & de hujusmodi capella non competit assisa advocationis matricis ecclesiæ versus eum qui habet advocationem capellæ, sed ei competit contra omnes cùm diversi sint advocati, advocatus ecclesiæ & advocatus capellæ, secus tamen erit si utraq; unum habuerit advocatum. Item non jacebit assisa de ecclesia vel capella ubi nulla constructa est, licet aliquando fuerint & nunc ceciderint, quamvis adhuc locus sacer maneat. Item dicitur (quæ mortua est) hoc est sive morte naturali sive civili. Civili ut si se transtulerit ad religionem, vel resignaverit, vel si fecerit quod tantundem valet, ut si uxorem duxerit, vel aliquid fecerit propter quod ecclesiam retinere non possit. Item (ad talem ecclesiam quæ vacat ut dicitur) & ideò videndum quæ vacat & quæ non, ut si omninò vacet vel personatus tantum in quo casu procedet assisa ac si omninò vacaret. Si autem aliquid inde præstetur pro bono pacis vel nomine simplicis beneficii, & ille qui hoc perceperit moriatur, propter hoc non vacat personatus nec ecclesia. Et illud idem dici poterit de vicario, qui si moriatur totum hoc accrescit personæ, quia vicaria consolidari debet cum p̄prietate sive personatu & hoc dico, nisi taxata fuerit per ordinarios ad rationabilem sustentationem vicarii. Item refert utrum tota ecclesia vacaverit vel aliqua pars ecclesiæ, ut si assisa proferatur de tota ecclesia non vacet nisi medietas vel tertia pars vel quarta. Et si de advocatione contentio habeatur utrum vacet vel non, super hoc erit ordinarius consulendus, episcopus vel alius qui super hoc habeat cognitionem, quia laicus de hoc cognoscere non potest, non magis quàm de matrimonio contracto vel soluto. Et quòd ad episcopum pertineat cognitio, videri poterit de termino s. T. anno regis H. 4. in com̄ Wygorn̄ de ecclesia de Elderscn de R. de Bragel. q̄ aliunde non expedit quidem, quia ecclesia fortè incumbrata est per episcopum, vel Archidiaconum, vel alium ordinarium, vel fortè episcopus admittit clericum ad p̄sentationem alicujus qui jus non habet in præsentatione in præjudicium veri patroni, in quibus casibus non expedit mandare episcopis, quia de facili non rescribent veritatem, ut possint tueri factum proprium, & ideò melius est (ut videt̄) si dubitetur utrum vacet an non, q̄ in hoc dubio procedet assisa, & mādetur episcopo q̄ admittat, qui si non admiserit, sum̄oneatur q̄ sit ad ostendendum quare non, et in quo casu perveniri poterit usq; ad incumbramentū

factum

factum per episcopum vel alium ordinarium tollendum. Et tunc tenetur episcopus deliberare ecclesiam, vel dare aliam præsentato equivalentem, ut satisfaciat præsentato. Debet etiam clericum admissum ꝑ episcopum compellere quod teneat ad verum patronum ut satisfaciat patrono. Et notandum quod ecclesia potest vacare de jure & non de facto (ut prædictum est) & potest de jure simul & de facto, & sic justè vacat. Item si vacaverit de jure & de facto, statim capiatur assisa. Si autem de jure vacet & non de facto quia incumbrata est, sine periculo capi poterit assisa ut inquiratur de incumbramento, & sic agat querens versus eum qui incumbravit ad tollendum: ut si episcopus instituerit clericum ante lapsum sex mensium vel ad præsentationem ejus qui non habuerit jus præsentandi. Item si clericus se intruserit propria autoritate sine episcopo, vel sine alio ordinario, in quo casu capiatur assisa sicut de ecclesia vacante. Institutio verò clerici in ecclesiam est quasi matrimonium spirituale, & sicut episcopus habet cognitionem de contractu matrimonii in causa bastardiæ & cognitionem, ita habebit cognitionē de dissolutione si matrimonium dissolvatur, ꝙ quidem locum haberet in hoc casu, & ideò non pertinent cognitio ad judicem secularem, cùm multum non differant spirituale matrimonium & carnale, & unde si rex propria autoritate inquirat & judicet ecclesiam esse vacantem cùm non sit, & mandaverit ꝙ episcopus admittat & si non admiserit, non erit episcopus propter hoc puniēdus, licet non obediat, & qui dixerit illam vacare, hoc doceat per literas ordinarii: quia ad episcopum pertinet cognitio de vacatione & mandato ipsius debet fides adhiberi, & secundùm hoc procedet assisa vel remanebit. Et tale mandatum episcopi non semper sufficit plenè ad probationem sine aliis adminiculis, licet sufficiat ad præsentationem, quæ quidē aliquando veram ꝓbationem admittit in contrarium. Item dicitur (advocationē cujus idem talis dicit ad se pertinere) ex quo quidem elici potest quòd oportet querentem docere ꝙ ad ipsum pertineat actio & querela in fundatione intentionis suæ: Itē dicitur (q̄ talem advocationem ei deforciat) oportet querētem docere rationem in intensione sua, quare sibi impedientem habeat obligatum, ꝙ seysinam præsentationis suæ impediverit, per hoc etiam ꝙ dicitur ꝙ advocationē illam ei deforciat, dicunt quidam ꝙ per hoc iñuitur impedientem esse in seysina & querentem extra, ad ꝙ respondere poterit ꝙ satis deforciat qui omninò uti non permittat vel modo debito, licet omninò non expellat, ad similitudinem ejus quod dicitur supra de nova disseysina qualiter sit in principio.

1 ¶ *De exceptionibus contra assisam.* 2. *Si charta proferatur oportet quod probetur per testes in charta nominatos.* 3. *Item de advocatione ecclesiæ nostræ.* 4. *De diversis usibus super hujusmodi materia de ultima præsentatione.* 5. *Breve episcopo postquam recuperaverit per assisam ultimæ præsentationis.* *Cap.* 4.

EX omnibus prædictis articulis qui in brevi continentur, plures elici possunt exceptiones ad assisam omninò perimendā vel differendā, sed si ille

impediens omnes prædictos articulos conceſſerit, excipere poſsit contra aſsiſam q̃ ille qui portat aſsiſam de ſeyſina & præſentatione anteceſſorũ ſuorum, poſt præſentationẽ illam dedit advocationem illam per ſe vel cũ tenito ad q̃ advocatio ꝑtinet ipſi impedienti vel alicui anteceſſorum ſuorum per chartã quã proferat, & quæ hoc teſtatur. Et unde bene cõcedere poteſt q̃ talis anteceſſor præſentavit juſtè ſed de cætero præſentare non poteſt prædicta ratione. Et unde videndum inprimis an ille contra quem excipitur plenę ſit ætatis vel infrà ætatem: Si autẽ plenæ ætatis fuerit, benè poteſt cognoſcere chartam & donum, ſed replicare poterit contra exceptionem q̃ poſt chartam illam, præſentavit ille talem N. qui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus, & ita q̃ charta illa vacua & donum nullum: & hoc probare poterit ꝑ aſsiſam captam in modum juratæ & non in modum aſsiſæ, niſi ita ſit q̃ querens habeat pro ſe triplicationem, ut ſi dicat, q̃ quamvis charta vacua ſit & donum nullũ ꝑ ſecundam præſentationem ipſius donatoris, cùm poſt illam præſentationẽ fecerit eidẽ tali & anteceſſoribus ſuis aliam chartã de donatione novã, & ita q̃ præſentatio ꝑtinet ad ipſum, vel dicere poteſt q̃ primam chartam confirmavit & fecit eam validam ꝑ confirmationem, quæ invalida facta fuit ꝑ nõ uſum & ꝑ ſecundã præſentationem, & hoc offerat ꝓbare ꝑ aſsiſam & ꝑ teſtes in charta nominatos, ſi alius ſimpliciter negaverit chartam & confirmationem, niſi ita ſit q̃ velit quadruplicare & docere ſe poſt hæc omnia præſentaſſe. Si autem triplicare voluerit & concedere poſt primam chartam factam eſſe præſentationem, & chartam ſic eſſe vacuam, ſed poſtea impetravit ſuper eũ breve de warantia chartæ ad q̃ talis vel anteceſſor ſuus ſummonitus fuit in curia, chartam illam cognovit & donũ & ita q̃ finis factus fuit, & cyrographũ quoddam ꝑfert q̃ teſtat q̃ prædictus talis cognovit prædictam advocationẽ eſſe jus ſuum ut illam quam habuit de dono ſuo. Ad q̃ reſponderi poterit q̃ finis & cyrographũ ei nocere non debet, quia omninò dependet ex donatione quadam imperfecta eo q̃ idem talis qui cyrographum profert nullam habuit ſeyſinam, & ideò cùm charta vacua ſit & donum imperfectum quia ſine ſeyſina, & ideò petat judicium: quia cùm principale, ſcilicet donum non valet, nec ea quæ ſequuntur & ex dono dependent valere debent, ſcilicet finis nec cyrographum. Item eſto q̃ quis dederit manerium cum advocatione alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & antequam eccleſia vacaverit, ille cui donatum eſt, & antequam præſentavit, manerium cum pertinentiis ad aliũ trãſtulerit, & tunc primũ eccleſiam vacare contigerit, primus donator præſentat primus donatorius ſimiliter & ſecundus ſimiliter, ſed non ad omnes pertinet præſentatio, quæro igitur quis eorum alteri debeat præferri? Et ſciendũ q̃ non primus donatorius qui nunquam præſentavit nec ſeyſinam habuit, & q̃ non habuit ad alium transferre non potuit. Igitur eſt vacua donatio quantum ad primum & ſecundum donatorem. Remanet igit de neceſſitate cum donatore qui ſemper remanſit in poſſeſſione præſentandi, ex quo donatorius illam ad aliũ trãſtulit ante præſentationem & ante uſum, & ſic dici poſſit de pluribus uſq; in infinitum. Item eſto q̃ ſecundus donatorius aliquo caſu vellet warantum

tantum vocare primum donatorium, non valeret vocatio, cùm secundus donatorius in possessione non sit, nec potest quis alium defendere in possessione nisi eum qui fuerit in possessione, cùm warrantia nihil aliud sit quàm possidentem defendere: sed si de facto warantisaverit & warantum ulterius vocaverit primum donatorem, nec ipse ei warantisare tenetur, tum quia non possidet, tum quia revocare non potest, nec rehabere potest secundus donatorius q̃ nunquam habuit nec habere potuit. Sed esto q̃ primus donator secundo donatorio confirmavit donum primi donatorii, adhuc non convalescit donum, propter confirmationem cùm donum sit alienum & non ipsius confirmantis, nec alicujus antecessoris sui, & quia nullum nec inceptũ nec p̃fectũ. Et si uterq; præsentaverit tam confirmans quàm ille cui confirmatur, confirmans per asisam obtinebit. Item si ille secundus donatorius præsentaverit de facto & cùm ita in seysina fuerit, advocationem ad alium transtulerit qui similiter præsentaverit, & ita fuerit in seysina præsentandi, & contingat ecclesiam vacare, et primus donator præsentaverit, et ultimus donatorius, si uterq; illorum asisam ultimæ præsentationis arramaverit, ultima seysina præferri debet primæ, nec erit asisa postmodũ capienda super asisam, sed primus donator sibi perquirat (si voluerit) per breve de recto super ipsa proprietate, & sibi ipsi imputare poterit propria negligentia super ipsa possessione, et de hac materia supra de donationibus. ¶. 2. Item cùm charta proferatur (ut prædictum est) contra asisam, si omninò dedicatur, oportet q̃ probetur per testes in charta nominatos, et p̃ asisam captam in modum juratæ, nisi fortè ille contra quem p̃fertur infrà ætatem extiterit, qui ad chartam respondere non poterit ante ætatem. Et ideò de necessitate oportet deferre asisam usq; ad ætatem, sed de consilio curiæ provideatur de pensione retinenda (sicut prædictũ est) ad cautelam. Si autem nulla charta contra minorem, tunc procedet asisa in minore ætate nec remanebit asisa, si finis et cyrographum factum fuerit in curia dñi Regis, cùm minor infrà ætatem debeat ad quamlibet finem respondere. Si autem majori objiciatur charta antecessoris (ut supra dictum est) à majore vel minore si dedicatur, proberur. Si autem non concedatur, sic dicat̃ q̃ vacua sit per p̃sentationem subsequentem et apertè adversa negetur præsentatio post chartam, p̃cedat asisa in modũ juratę de consensu partium sub iis verbis, scilicet utrum donator qui asisam portat præsentavit ad eandem ecclesiam postquam chartam illam & donum fecerat p̃dicto tali vel non, ut idem talis dicit. Item respondere poterit quis contra asisam q̃ p̃cedere non debeat, quia ille qui p̃fert asisam vel aliquis antecessorũ suorũ tenũtum (ratione cujus p̃sentat) tali dedit et alienavit cum omnibus pertinentiis suis sine aliquo retenemento quocunq; modo alienationis, ita vendidit illud ei qui non p̃sentat vel alicui antecessorum suorum, sive fuerit in possessione p̃sentandi sive non, sine aliqua retentione vel exceptione, vel dimisit ad terminũ vitę vel annoꝝ, et id quandoq; p̃ chartas et instrumenta declarari poterit, si in judicio p̃feratur: et quo casu, p̃cedet asisa sine dies, fiat disputatio de veritate et fide instrumentorum si falsitatis arguantur, vel per asisam captam

ptam in modum juratæ si partes consentiant poterit negotium terminari. Et notandum quòd chartæ & instrumenta ante judicium sunt exhibenda, si autem post, locum habere non possunt, quia sub prætextu instrumentorum postea compertorum & exhibitorum sententia lata retrahi non debet. Item excipi poterit contra assisam, quòd ille qui profert assisam nihil habet in manu de tenemento suo ad quod pertinet advocatio, quia illud amisit per judicium vel per disseysinam, vel alio quocunque modo, quamvis jus habeat in tenemento & in pertinentiis primò recuperare debet tenementum ad quod pertinet advocatio, & tunc postea præsentet & non ante. Et de hac materia in Rotulo de termino sancti Michaelis Anno Regis H. tertio incipiente quarto in com̃ Norf. de Thom̃ Bardolf. ubi objectum fuit præsentanti quòd nullam terram habuit in villa in qua ecclesia sita fuit, ad quod responsum fuit & recognitum ab eo qui tulit assisam, quòd nullam terram habuit in villa illa sed antecessores sui qui inde fuerint disseysiti, & unde cecidit assisa quia advocatio fuit de pertinentiis, quod quidem non esset si doceri posset contrarium. Item si aliquis præsentationem suam semel retinuerit per assisam, & proprietarius petat advocationem vel tenementum ad quod advocatio pertinet per breve de recto, & pendente placito incipiat ecclesia vacare, petens ille præsentare non poterit antequam advocationem vel tenementum disrationaverit. Item contra assisam replicari poterit quòd ille qui assisam profert, nec aliquis antecessorum suorum, jus vel seysinam habuerit in advocatione, de qua agitur, nisi ad vitam tantum quacunque ratione, vel ad terminum, ita quòd nihil juris descendere poterit ad hæredes. Si mulier autem post mortem viri sui waranto suo de dote sua præsentanti & seysinam suam vel antecessorum suorum per assisam petenti respondeat, quòd præsentatio ad ipsam pertineat excipiendo ratione dotis suæ quàm habet in villa in qua ecclesia sita est. ¶. 3. Et unde impetravit super warantum suum breve Quare impedit videndum, erit inprimis qualiter sit dos constituta, ut si habuerit tertiam partem alicujus villæ, & petat quòd ratione illius partis possit præsentare saltem tertia vice, vel si de toto manerio fuerit dotata integrè nulla facta exceptione cum omnibus pertinentiis vel excepta advocatione. Si autem de toto manerio integro sine exceptione, tunc valebit ei sua actio. Si autem excepta advocatione non nisi aliquid agatur vel in contrarium ex speciali conventione. Si autem dotata fuerit de tertia parte, tunc nihil juris habet in præsentatione licet ecclesia sita sit in sua tertia parte, nisi hoc eveniat ex aliqua specialitate. s. q̃ dotata fuerit de tertia parte cum tota advocatione in quacunq; parte ecclesia sita fuerit, sed alio modo nõ valebit ei sua actio, tũ ꝙa epus non admittit clericos ad particulas, licet patiat̃ sectionẽ nec plura habeat capita sicut monstrum. Et q̃ epus non admittit particulas, videri poterit de termino s. H. An. regis H. 14. in com̃ Suff. de Maria de Walenus, Herb. de Alez. tũ quia ratione tertiæ partis nihil juris clamare poterit omninò in Advoc. nec in parte nec in toto certis vicibus, nisi sit aliqua specialitas q̃ hoc inducat ut dict̃ est, sicut videri poterit p̃ exemplũ. Cõstitutio enim

dotis

dotis similis est quodammodo donationi. Esto igitur ꝙ quis habeat manerium cum advocatione & totum dederit diversis vel uni per particulas retenta sibi aliqua minima portione & sic dederit quamlibet partem cum omnibus pertinentiis suis, nulla facta mentione de advocatione, remaneat semper advocatio cum parte retenta cùm specialiter non transferatur secundùm quod videri poterit infrà de jure dotium. ¶. 4. Item quæri potest si marito qui per legem Angliæ tenet detur assisa ultimæ præsentationis de seysina quam simul habuerunt & ipse & uxor sua in vitâ uxoris, vel si competat hæredibus, & ei ꝑ consequens nomine hæredũ, videt potius ꝙ ei cõpetat breve (Quare impedit) nomine suo, cùm nunquã præsentaverit per se, quàm assisa nomine hæredum: hæredes enim bene possunt esse plenæ ætatis sicut infrà ætatem. Item si quis terram teneat de hæreditate uxoris suæ quæ hæredes habuerit de alio viro per legem Angliæ, & cùm semel per se contulerit ecclesiam & cùm ita fuerit in possessione præsentandi, advocationem illam dederit alicui loco religioso vel præsentaverit vel alio modo alienaverit, & hæres post mortem talis assisam ultimæ præsentationis de seysina antecessoris sui quam parastri sui cadit assisa, si cognoscat præsentationem suam & donum parastri sui, propter seysinam illius talem qualem, & agendum erit de vice & proprietate. Et sic dici poterit (ut videtur) de omnibus aliis qui tenent advocationem ad terminum vitæ, cùm semel præsentaverit nomine ꝓprio: secus autem erit de eo qui præsentat nomine custodiæ, quia hoc facit nomine alieno. Item esto quod quis tradat alicui tenementum aliquod cum advocatione donec ei provideatur, & advocationem dederit antequam provisum fuerit, & ille cui data fuit præsentaverit, & tunc deinde provisum fuerit, revocatur donatio & advocatio per breve de ingressu, sed non per assisam: quia talis dare non poterit ad remanentiam. De hac materia habetis Anno Regis H. 7. in com̃ Bed: de Faleano de Briante & Priore de Neveham. Assisa ultimæ præsentationis, de ecclesia de Hasꝑeie. Item esto quòd aliquis qui jus nec titulum habuerit in advocatione præsentaverit dum verus hæres fuerit infrà ætatem & in custodia alicujus, & cùm ad ætatem pervenerit ecclesia vacaverit & uterq; præsentaverit & assisam portaverit, ille qui ultimò præsentavit per assisam retinebit, donec hæres sibi de jure perquisiverit, et de termino s. H. An. Regis H. nono in com̃ Lincolñ de Priore de Osneby & Conano de Weleton de ecclesia de Weleton. Item esto ꝙ quis clericum præsentaverit, qui ad præsentationem suam fuit admissus, & venit tunc quis à latere & clerico instituto moverit quæstionem & ipsum gravet per clericum alium, & postea inter eos convenerit ꝙ ille qui quæstionem moverit iterum de facto præsentet clericũ institutum episcopo loci, qui ipsum admiserit in præjudicium primi præsentãtis, & ita remaneat talis ꝑsona tota vita sua bis præsentatus, & bis institutus, si ille qui ultimò ꝓsentavit postmodum vacante ecclesia ex tali ꝓsentatione agere velit per assisam, non audietur, quia ꝓsentatio super ꝓsentationem de eodem facto & eadem re & de eadem ꝓsentatione facta non valebit: ut de termino P. Anno Regis H. nono in com̃. Norff.

Assisa

Asisa ultimæ præsentationis inter Matildam de Rochesford & Robertum de Tunston de ecclesia de Tunston. Item esto quòd quis præsentaverit ad ecclesiam vacantem & pendente præsentatione antequam clericus admittatur contingat præsentantem mori, et eo mortuo ratione custodię præsentat custos alium clericum, et durante contentione inter clericum præsentatum à patrono et custodem, contingat quòd hęres perveniat ad ętatem & tertium præsentaverit, vel se teneat ad præsentationem primam anteceſſoris sui, videndum est cujus præsentatio debet præferri, & sciendum quòd hęredis præsentatio, et non custodis, nec anteceſſoris etiam, quia ultima præsentatio præferetur. Et de hac materia inveniri poterit in Itinere Abbatis de Radinge et M. de Patesshul in com̃ Wygorn̄. Asisa ultimę præsentationis, de ecclesia sanctæ Mariæ de Wichio. Item alius casus in Itinere M. de Patesshul in com̃ Kanc. inter Priorem de Lewes et Wilhelmum de Arbervil de ecclesia de Stokshyre, ubi idem Prior arramaverit Asisam ultimæ præsentationis versus eundem Wilhelmum, et idem Wilhelmus cognovit præsentationem ipsius Prioris, sed dicebat quòd fuit tempore quo pater suus fuit infrà ætatem & in custodia Archiepiscopi Cantuarienſis, alterius scilicet quàm ipsius Prioris qui questus fuit. Et unde quia cognovit præsentationem Prioris in cujus custodia non fuit, quia pater suus fuit in alterius custodia quàm Prioris, recessit Prior quietus in seysina sua, salva tamen Wilhelmo questione super proprietate. Item esto quòd manerium aliquod integrè cum advocatione ecclesiæ & aliis pertinentiis suis detur ad firmam personæ ejusdem manerii, quo casu non poterit illa ecclesia conferri antequam vacaverit, nec vacare poterit nisi post mortem rectoris vel si se dimiserit, quod quidem facere non possit nisi in fraudem tradentis (ut videtur) quo casu, videndum esset si hoc faceret in fraudem vel necessitate ductus certa ratione: si autem in fraudem, non valet resignatio; si autem necessitate vel certa ratione compulsus, hoc posset sustineri. Sed quid si in vita sua alii dimiserit terminum suum & ipsum mori contingat infrà terminum suum, & hoc videndum erit utrum hoc fecerit in fraudem vel necessitate, & facta inquisitione secundùm hoc judicare oportebit. Item esto quòd in testamento suo terminum suum alicui legaverit vel illum reliquerit executoribus disponendum, videndum erit tunc si ipsi conferri possent ecclesiam & præsentare, nescio quare non, cùm ille qui ad firmam tradidit in traditione illa nihil excepit, nec traditioni legem apposuit. Item vice versa si terminus concedatur alicui alii à rectore primo, & ille firmarius postea concedit terminum suum rectori, id idem erit observandum (ut videtur) quod in primo casu. Item esto quòd terminus præteriit & infrà terminum illum inceperit ecclesia vacare, vel post terminum antequam proprietarius sibi poterit perquirere & firmarius præsentaverit, & pendente præsentatione firmarii incipiat proprietarius possidere, & tunc præsentaverit nomine suo, præsentatio sua prævalebit, quicquid autem ante factum fuerit per firmarium ratum erit, ad similitudinem custodis vel custodiæ ut supra.

supra. Eodem modo si quis seysinam antecessoris infrà ætatem petierit per assisam, pendente placito vacaverit ecclesia sive infrà ætatem sive post, si ex parte custodis nullus admittatur, præsentatus à proprietario obtinebit. Idem de termino S. M. anno Regis H. vi. in com Herford. de priore de Lantony, et Waltero Byseche de ecclesia de Pencombe quòd non capitur assisa ultimæ præsentationis in persona ejus qui est infra ætatem & petens. Item esto ꝙ mulier dotem habens & advocationem ecclesiæ præsentaverit clericum cùm vacaverit, & qui ad præsentationem suam admissus fuerit, & hæres warantus suus de dote sua advocationem illam postmodum alicui dederit, & vivente muliere post donationem illam ecclesiam contulerit, seysinam illam transmittit ad warantum suum hæredes suos, & unde post talem seysinam necesse habebit donatorius habere novam donationem, vel prioris donationis confirmationem, quia antequam de seysina loqui poterit nunquam in causa proprietatis obtinebit. Item si plures sint cohæredes quorum quidam plenæ ætatis in possessione hereditatis proportione sua, quidam verò infrà ętatem & sub custodia & non sit nisi unica ecclesia quę vacaverit, quęritur quis prętferri debeat in præsentatione, vel si omnes simul præsentare debeant et consentire, vel quidam eorum præferri aliis ratione æsneciæ vel pluralitatis? videtur ꝙ omnes simul p̄sentare deberent, aut nullus in clericum consentire, alioquin ordinabit episcopus sive plenæ ætatis fuerit sive non, nisi partita sit hæreditas et divisa, cùm plenæ ætatis extiterit, vel aliter convenerit inter eos, nec erit episcopo locus gratificationi, si quilibet eorum vellet clericum suum singulariter præsentare & per se: quia nullum talem recipere posset ad prętentationem unius sine præjudicio alterius cohęredis. Aliter autem esse posset si unus qui totum jus haberet prętsentandi duos clericos vel plures simul vel diversis temporibus præsentaret. Item de una vacatione & præsentatione et ad unam ecclesiam plures possunt esse querentes & diversis rationibus, duo enim vel plures petere possunt præsentationem per assisam ratione successionis vel propriæ præsentationis. Item una vel plures ratione dotis vel alio modo tenendi ad vitam secundùm diversa genera præsentandi per breve: Quare impedit, vel Quare non permittit, vel quia aliquam partem habet villæ in qua sita est ecclesia de qua agitur, & quod vicissim & successivè debeat præsentare, et multis aliis rationibus: quas quidem omnes oportet in principio diligenter examinare per ordinem, ut sciri possit (factâ examinatione) ad quos pertineat actio et ad quos non, et de processu in persona cujuslibet, in literis ad episcopum dirigendis oportet facere mentionem per tale breve exempli causa. ¶ 5. Rex episcopo tali salutem. Sciatis quòd talis in curia nostra &c. recuperavit seysinam suam versus talem per assisam ultimæ prętsentationis &c. Sciatis etiam quòd cùm talis A. B. C. summoniti essent coram eisdem Justiciariis nostris &c. ad audiendum prędictam assisam, scilicet quis advocatus &c. prędicti A. & B. venerunt et consenserunt in prętsentationem talis vel assensum prębuerunt vel recognoverunt &c. tali prętsentationem suam et eandem ecclesiam et etiam prędictus C. recognovit coram eisdem

Justi-

Justiciariis q; nihil juris clamat in præsentatione nisi ut procurator talium non obstante reclamatione talis, idoneam personam &c. Et in prædicta forma & modo prædicto possunt omnes formæ brevium de seysina facienda in uno brevi comprehendi, sicut infrà dicetur per particulas.

1 ¶ *Si mulier præsentaverit ratione dotis suæ. 2. De advocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ. 3. De donatione data vel alienata antequam donator fuerit in possessione præsentandi.* *Cap. 5.*

SI cùm mulier dotem habens & advocationem clericum præsentaverit qui admissus fuerit ad præsentationem suam,& hæres & warantus de dote sua advocationem illam postmodum alicui dederit vel vendiderit, & vacante ecclesia iterùm in vita mulieris alia vice illam contulerit, non obstante donatione hæredis ex præsentatione sua seysinam suam præsentandi transmittit ad warantum suum & hæredes suos, & sic erit charta vacua & donatio nulla, cùm donatorius loqui non posset de aliqua seysina. Item respondet aliquis sic contra assisam & dicat,q; iste qui assisam profert præsentare non posset propter donationem & chartam subsequentem, ut supra dictum est,si charta dedici non possit, cadit assisa, & alius seysinam suam retinebit,cùm sit quasi in possessione,post donationem & chartam confectam. Si autem omninò dedicatur,oportet quòd probetur per testes in charta nominatos,& per probos & legales homines vicinos,& ea probata ulteriùs impediri non poterit sua præsentatio. Et non est consimile de rebus incorporalibus quæ traditionem non patiuntur, ei quod est de rebus corporalibus ubi nulla est donatio,licet fiant chartæ & capiantur homagia, nisi subsequatur traditio & corporalis apprehensio ut supra. Si autem donator chartam recognoverit & dicat quòd postea præsentaret, hoc dicere oportebit per assisam,nec stabitur simplici verbo suo nec præsumptioni etiam tantum licet proferat literas ordinarii quòd clericum admiserit ad præsentationem suam, nec erit necesse procedere ad assisam de seysina donatoris,quia per hoc quod concedit chartam,excludit se à seysina & præsentatione sua, cùm nihil ostendere possit post confectionem chartæ de aliqua seysina. ¶ 2. Item si quis tenuerit ad vitam per legem Angliæ vel alio modo, cùm advocationem ecclesię semel contulerit, & postea advocationem dederit alicui episcopo,fortè qui illam præbendaverit,si hęres post mortem talis assisam ultimę præsentationis arramaverit, & cognoverit præsentationem & donum illius qui tenuit ad vitam,cadit assisa sua super seysinam donatoris qualem qualem,tum quia ecclesia non vacat,& non competit ei remedium nisi super jure per breve de recto. Et de hac materia,inveniri poterit de termino s. M. anno Regis H. vi. circa principium rotuli. Ut autem sciri possit quis obtinere vel præferri possit per assisam & quis non per exemplum, videndum erit de quibusdam casibus specialibus qui evenerunt tempore Regis inter certas personas. Esto igitur quòd querens dicat se vel aliquem antecessorum suorum præsentasse certam personã,& inde posuerit se super assisam & juratores nihil inde sciverint,nec quis ultimam personam p-

sema-

ſentaverit nec aliam ante ultimam & ſic nec deinceps, ut ſi dixerit ſe inde nihil ſcire, querens nihil capiat per aſsiſam. De hac materia habetis de termino P. año regis H. viii. in com̃. K. aſſiſa ultimæ p̃ſentationis inter priorē de Suth. & Warm̃. de mōte Kāſ. de eccleſia de Snanth. Ad hoc etiã facit q̃ habetis de termino P. año regis H. x. in com̃. Norf. de Sim. de Nod. de eccleſia de Judlibã, ibi em̃ dicit, q̃ ubi conſtare non poſſit quis ultimà p̃ſonã p̃ſentaverit nec aliam ante ultimam, q̃ tunc ꝓcedat loquela ſuper recto & ſuper ipſa ꝓprietate, p̃ illud idē breve ſine alio. Et ſtatim fiat narratio de ſeyſina anteceſſoris & de recto de deſcenſu ad petentem, ac ſi ab initio placitatus eſſet ſuper ipſo recto & ponat ſe tenens (ſecundùm q̃ elegerit) vel in magnam aſſiſam, vel defendat ſe p̃ duellum, & interim ſi voluerint conſentiant in clericum, alioquin devolvetur collatio ad epiſcopũ, & ſi in una & eadem villa ſint duo dominia & diverſa feoda & unica eccleſia, & ſciri non poſſit cujus anteceſſor ultimò præſentavit, ipſe obtinebit in cujus feodo ſita eſt eccleſia. Si autem ſciri non poſſit quis ultimò præſentavit, nec in cujus feodo ſita fuerit eccleſia, nec haberi poſſit certitudo de præſentatione, concordēt inter ſe partes & viciſſim præſentent, quia proinde oportebit eos habere æquitatem. ¶ 3. Item eſto q̃ quis habeat advocationem eccleſiæ alicujus, & cùm fuerit in poſſeſſione præſentandi illam dederit cũ teneme̅to vel ſine in maritagium vel alio modo, & ipſe idem antequam præſentaverit, advocationem illam alicui dederit cum teñto vel ſine, & tunc primò contigerit eccleſiam vacare, & ille tertius cui ultimo data fuerit advocatio præſentaverit, & primus donator vel ejus hæres, eodem modo primus donatorius: primus donator vel ejus hæres omnibus aliis p̃feretur in præſentatione per aſsiſam, tum quia primus donatorius nullam ſeyſinam habuerit veram per quam ad alium transferre potuit advocationem, nec ſecundus donatorius potuit accipere q̃ primus nō potuit dare nec ad alium transferre, de hac materia (ut ſupra) & ſimiliter de termino ſ. M. anno Regis H. viii. incipiente ix. in com̃ Bed. de Johanne de Traylie & priore de Neveham. Aſſiſa ultimæ præſentationis de tertia parte eccleſiæ de Sudmel, ubi prior reſpondit ad aſsiſam quòd prædictus Johannes præſentare non potuit, q̃ quidam Walterus avus ipſius Johannis qui ultimò præſentavit ad prædictam tertiam partem dedit advocationem illius tertiæ partis cuidam Falcanſ. de Briante, & ipſe illam dedit domui de Neveham, & quia jam prior cognovit quòd prædictus Walterus fecit ultimam p̃ſentationem, & quòd p̃dictus Falcas nunquam præſentavit antequam p̃ſentationem illam dedit prædictæ domui, conſideratum fuit quòd prædictus Johannes recuperaret ſeyſinam ſuam. Ad hoc etiam facit de termino ſ. H. anno Regis H. ix. & maxime quia primus donatorius nec ſecundus aliquod habuerunt tenementum in villa, in qua eccleſia fuit ſita ad quod advocatio potuit pertinere. Item ad hoc quòd jam ultimo dicitur facit aſsiſa ultimæ præſentationis in com̃ Norff. de Waltero Abbate de Meſſendene, & Huberto de Burgo de eccleſia de Owelton ubi idem Abbas protulit chartam cujuſdam Walteri de la Penne quæ proteſtabatur.

quòd

quòd dedit &c. Sed in fine recordi, quia recognitum fuit ꝙ idem Walterus nihil habuit in manerio in quo eccleſia ſita fuit, nec aliquis nomine ſuo nec ipſe unquam præſentavit, conſideratum fuit ꝙ Abbas nihil caperet. Item ad hunc ultimum caſum facit expreſsè de termino ſ. H. año Regis H. vi. in com̃ Staff. de Rayñ com̃ Ceſtriæ & priore de Kenelworth de eccleſia Deſtoke, ubi ille qui dedit advocationem nullam ſeyſinam habuerit præſentandi, nec aliquod tenementum in villa ubi eccleſia ſita fuit. Item ad hoc facit de itinere M. de Pateſhul in com̃ Wygorñ anno Regis H. v. ꝙ ſi aliquis cui data fuerit advocatio (antequam præſentaverit) dederit, non valet. Item ad hoc facit de termino P. anno Regis H. ix. in com̃ Cornub. de Richardo Wyke & priore de Trywardray, aſſiſa ultimæ præſentationis de eccleſia de Wyke, ubi dicitur ꝙ non valet donatio facta de advocatione, ubi donator tempore donationis nullam habuerit ſeyſinam de aliqua terra ad quam advocatio potuerit pertinere, nec ille qui dedit nec aliquis anteceſſor ſuus nunquam fuit in ſeyſina præſentandi, licet multæ confirmationes capitalium dominorum & etiam epiſcoporum intervenerint, quia donatio omninò nulla, quaſi nec incepta nec perfecta. Item ad hoc facit de termino P. anno Regis H. 10. in com̃ Leyc. Aſſiſa ultimæ præſentationis inter Walterum de Kedware & priorem de Sudledhe de eccleſia de Seyle, ubi dicitur quòd prædictus Walterus nihil capere potuit, quia Comes de ferariis qui manerium illud, ad quod advocatio illa pertinuit, dedit prædicto Waltero antequam pręſentaret. Item ad hoc facit de termino ſ. M. expreſſè anno Regis H. ix. incipiente. x. in comitatu Eborũ. Aſsiſa ultimę pręſentationis inter priorem de Lewes & Adam de novo mercato de eccleſia de Hecfenur ubi ſic: quòd quidam avus ſcilicet ipſius A. ex parte matris pręſentavit ad eccleſiam, & poſtea dedit manerium cum advocatione in maritagium cum quadam filia ſua cuidam. Et ipſe antequam eccleſia vacaret, terram ipſam cum advocatione ulteriùs dederit in maritagiũ cum quadam filia ipſorum, nec adhuc vacaverit eccleſia tempore iſtorum, ſed tempore hęredum ſuorum tunc primò vacaverit, & prędictus Adam tulit aſsiſam ultimæ præſentationis de ſeyſina avi ſui prædicti primi donatoris, & per aſsiſam recuperaverit, non obſtante donatione: quia primus donatorius nunquam ſeyſinam habuerit præſentandi.

1 ¶ *Cùm quis ſummoneatur quare impedit. 2. Breve quare impedit. 3. Quid eſt impedire. 4. Differentia inter quare impedit, & quare non permittit. 5 Breve Quare non permittit. 6. Breve ſi impediens fuerit infrà ætatem.* *Cap. 6.*

NOn poſſunt omnes ad quos pertinet præſentatio agere de ſeyſina propria vel anteceſſorum ſuorum in caſibus præcedentibus: unde illis qui nunquam præſentaverint, cùm ex quacunque cauſa acquirendi jus ei competat præſentandi, ſive per judicium recuperaverint, quod nunquam habuerint vel habuerint ad vitam vel imperpetuum ex cauſa donationis vel alio modo, competit remedium, ſi fuerint impediti quo minùs

minus præsentare possent, per breve quod tale est. ¶. 2. Rex vic. salutem. Quia A. fecit nos securos de clam̃ &c. pone per vadium &c. ad respondendum eidem A. quare impedit eundem A. præsentare idoneam personam ad ecclesiam de M. cujus ecclesiæ advocationem idem A. nuper in curia nostra coram nobis vel coram Justiciariis nostris apud Westm̃, vel coram Justiciariis nostris ad hoc constitutis recuperavit versus eundem B. vel versus alium talem per assisam ultimæ præsentationis inde inter eos captam, vel per judicium curiæ nostræ, vel alio quocunq; modo, unde idem A. queritur q̃ prædictus B. injustè & contra coronam nostram (vel) in contemptum curiæ nostræ eum inde impedit, & habeas &c. ¶ 3. Et unde videndum est quid sit impedire, ut sciatur differentia inter breve Quare impedit, & Quare non permittit. Impedire autem est ponere pedem in jus alienum, quod quis habet in jure præsentandi, cum quasi seysina, & jure, quali quali, quia qui impedit quo minùs quis uti possit seysina sua, vel quasi imponit pedem alteri juri &c. Breve quare impedit. Et ideò locum habet. ¶ 4. Si autem nullam omninò habuerit talis præsentator seysinam vel quasi, cùm ex causa donationis vel aliunde competat ei jus præsentandi ratione tenementi quod quis tenuerit ad vitam ex casu aliquo ratione dotis, per legem Angliæ, vel firmario ratione firmæ, vel creditori ratione pignoris, cùm nulla recesserit seysina vel quasi, ponere non potuit quis pedem in jus vel quasi seysinam quam talis priùs nõ habuit. Et ideò non habet locum Quare impedit, sed breve Quare non permittit. Et proprietarius non permittit uti possidentem suo jure possessionis. Hæc est differentia inter Quare impedit, & Quare non permittit. Hæc dictio impedit componitur de in & pes pedis, & unde revera ille impedit qui nititur intus pedem ponere in jus alienum, ubi nullum jus ei competit, nec proprietatis nec possessionis: sed cùm aliquãdo jus haberet illud totũ transtulit ad alium quacunq; de causa, sed vel per judicium, cùm fortè aliquando utrũque haberet proprietatis & possessionis, jus possessionis ex quacunq; causa aranttulit ad alium qui nondum seysina usus est, & cum quis uti non permittat, competit ei contra proprietarium breve. Quare non permittit, cum ratione proprietatis pedem habuerit impositum. ¶ 5. Rex vic. salutem. Præcipe tali q̃ justè & sine dilatione permittat talem præsentare idoneam personã ad ecclesiam talem quæ vacat, & ad suam spectat donationem ut dicit, & unde queritur q̃ prædictus talis eum injustè impedit. Et nisi fecerit, & idem talis fecerit te securum &c. tunc sum̃ &c. talem q̃ sit coram Justiciariis nostris ad talem locum vel diem ostensurus quare non fecerit, & habeas ibi sum̃ &c. Et unde videtur q̃ ferè redit in idem breve Quare impedit, & Quare non permittit. Si autem talis cùm sum̃onitus fuerit prima die non venerit nec se essoniaverit, aliquando (ante concilium Lateranense ubi nullum currebat tempus contra præsentantes) solent impedientes attachiari per plegios & meliores plegios, & tunc solet omnis solennitas attachiamentorũ observari. Nunc autem ex causa & necessitate, oportet maturiùs procedere, quia cùm illud quod aliàs licitum non esset necessitas facit licitum, propter temporis cursum, pri-

mò distringatur impediens sic,vel q vic.habeat corpus ejus vel quod distringat eum per terras & catalla,q manum non apponat vel q faciat eum venire: ut de itinere W.de Ralegh in com Bed:de Huberto de Vallibus in principio rotuli:& hoc provenit non per judicium sed per consilium curiæ ad malitiam eorum reprimendam qui præsentationes malitiosè impediũt ut tempus currat. Si autem ille qui præsentationem impediverit fuerit infrà ætatem, nec habuerit per quod distringi poterit, tunc summoneatur ille in cujus manu fuerit & cujus consilio ductus, q sit & habeat tali die per tale breve. ¶ 6. Rex vic. salutem. Summone &c. & ibi habeas B. qui est infrà ætatem & in custodia sua, & ideò maximè q suo regitur consilio (ut dicitur) ad respondendum C. ut supra. Item videtur quibusdam q advocatus semper sum̃onendus sit & non clericus,quia clericus nihil clamat in advocatione.Sed revera videndum erit utrum clericus impediat vel patronus, poterit enim quilibet ipsorũ impedimentum imponere suo tempore, patronus. s. ante judicium, & ante jus præsentandi amiserit præsentationem de se factæ post judicium insistendo.Et unde clericus sum̃onendus erit principaliter & incidentaliter patronus q sit ad ostendendum quid juris clamet in præsentatione q semel amisit per judicium.Item si patronus qui per judicium amiserit vel cùm nullum jus ei cõpetat ad ecclesiam non vacante præsentaverit et institutum sum̃oniri faciat, quare impediat præsentare,respondere poterit inprimis q ecclesia sive capella non vacat, quo casu erit ordinarius consulendus,& secundùm mandatũ suũ terminabit negotiũ. Item dicere poterit q nihil juris clamat in advocatione, nec aliquem impedit præsentando, cùm ipse sit in possessione rei,& cùm ecclesia vel capella non vacet.Eodem modo respondere posset patronus de non vacatione, si sum̃onitus esset quare præsentationem impediret tanquam ad ecclesiam vacantem, cùm non vacaret. Cùm autem impediens comparuerit, docere poterit multipliciter q injustè non impediverit, tum quia tenet tenementum,ad q advocatio pertinet, ex alia justa causa acquirendi imperpetuum, vel ad tempus, sine alia exceptione cum advocatione & cum omnibus pertinentiis suis, q quidem multipliciter docere poterit per instrumenta,& aliis pluribus modis, secundùm q superiùs ꝑpendi poterit manifestè.Itẽ impedit patronus sive advocatus advocatum justè præsentante multis modis, injustè,ut si contra factum ꝑprium vel antecessorum suorum qui jus suum ꝑsentandi dederint vel remiserint præsentanti,vel antecessoribus suis.Item injustè si contra jus com̃une, ubi quis habuerit teñtum ad q ꝑtinet advocatio, sine aliqua exceptione,ad tempus,vel imperpetuum,vel pendente lite donec discussum fuerit de jure, sive placitum fuerit de ipso teñto cum ꝑtinentiis sive tantum de ipsa advocatione. Item injustè,si contra ea quæ ritè acta sunt in curia dñi Regis ꝑ judicium vel concordiam & finem factũ. Item gravare poterit & vexare clericus clericum injustè post præsentationem à suo patrono evictam instituendum vel jam institutum, ad irritandum ea quæ in curia regis ritè acta sunt,& quibus casibus ad auxilium Regis erit recurrendum. Item poterit episcopus pendente litè ante lapsum sex mensium ecclesiam injustè incum-

incumbrare, & ideò fieri deberet inhibitio ne incumbraret, vel ne clericum admitteret ad præsentationem alicujus, donec placitum in curia dñi Regis fuerit terminatum: et maximè ante lapsum sex mensium, ut si assisa ultimæ præsentationis arramata fuerit inter aliquos duos vel alios plures, vel placitum Quare impedit, vel placitum super recto simul & semel, vel aliquod istorum p se, non poterit ordinarius aliquem admittere ad præsentationem alicujus partis, donec placita fuerint terminata, & si cùm super jure fiat contentio et sciri non possit quis eorum ultimò præsentaverit, si autem constiterit de ultima præsentatione, tunc fiat placitum de ipso jure si ille qui in possessione fuerit præsentandi præsentaverit, tenetur episcopus clericum admittere non obstante aliqua inhibitione. Et si contentio inde habeatur, procedat assisa ultimæ præsentationis nec impediri debet propter placitum super ipso jure, nec etiam propter placita qualiacunque.

¶ 1 *Forma brevium post seysinam recuperatam. 2. Breve episcopo vel ordinario dirigendum cùm quis seysinam recuperaverit per assisam ultimæ præsentationis. 3. Breve quòd episcopus admittat clericum non obstante reclamatione sed per judicium. 4. Ubi sunt participes in præsentatione 5. Breve de quatuor sororibus quarum duæ habent virum & duæ non. 6. Breve si concordia fiat. 7. Breve si per judicium ratione firmæ. 8 Breve de admittendo clerico ubi partes consentiunt in clericum propter minorem qui non potest ad chartas respondere. 9. Alia forma de eodem. 10. De clerico admittendo ubi quis præsentatur de communi assensu plurium qui sunt plenæ ætatis. 11. Breve ubi unus remittit jus suum alteri ex quatuor participibus & duo consentiunt in eundem. 12. Cùm quis præsentaverit ad ecclesiam antequam recuperaverit mancrium, ad quod pertinet advocatio. 13. Si episcopus non admiserit clericum ad mandatum Regis. 14. de prohibitione faciendâ judicibus si clericus alium clericum implacitaverit.* Cap. 7.

CUm quis seysinam suam recuperaverit per assisam, statim habeat breve ad episcopum de admittendo idoneam personam ad præsentationem suam in hac forma. ¶ 2. Rex venerabili in Christo patri A. eadem gratia Londoñ episcopo salutem. Sciatis q talis A. Prior in curia nostra corã Justiciariis nostris apud talem locum, recuperaverit seysinam suam de advocatione talis ecclesiæ (vel sic & melius ut videtur) scilicet seysinam præsentationis suæ ad talem ecclesiam versus talem p assisam ultimę prę sentationis inde ibi inter eos captã. Et ideò vobis mandamus, q ad prę sentationem ipsius Prioris, idoneã psonã ad eandẽ ecclesiam admittatis Teste &c. Si verò contingit q recordũ debeat in brevi comprehendi, tunc dicatur sic. Rex tali episcopo salutem. Sciatis q cùm assisa ultimę prę sentationis sumonita esset in curia nostra corã Justiciariis nostris &c. inter A. querentẽ et B. deforc. quis advocatus tẽpore pacis prę sentavit ultimã personã quę mortua est ad talẽ ecclesiam, recognitum fuit in eadem curia nostra coram eisdem Justiciariis nostris p eandẽ assisam, q prędictus B. prę sentavit clericum suum ad eandẽ ecclesiam, qui ultimò obiit p sona in eadẽ ad prę sentationẽ ipsius B. & ideò vobis mandamus quòd ad præsentationem prędicti B. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis. Teste &c. Si verò quis recuperaverit prę sentationem suam p breve Quare impedit, vel Quare nõ p mittit; tunc fiat breve episcopo in hac forma.

¶ 3. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis q̃ A. in curia noſtra coram &c. per judicium ejuſdem curiæ noſtræ recuperavit ſeyſinam ſuam versus talem de advocatione talis eccleſiæ. Vel ſic: recuperavit p̃ſentationem ſuam ad talem eccleſiam versus talem. Et ideò vobis mandamus q̃ non obſtante reclamatione ipſius B. ad præſentationem ipſius A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiã admittatis Teſte &c. Item ſi altera partium per concordiam præſentationem retinuerit, ſive ſum̃onitus fuerit ad aſsisã quis advocatus, vel ad breve Quare impedit, vel ad breve Quare non permittit, tunc fiat tale breve. Rex tali epiſcopo ſalut. Sciatis q̃ cũ aſſiſa ultimæ præsẽtationis ſum̃onita eſſet in curia noſtra coram &c. inter A. querentem & B. impedientẽ quis advocatus &c. ut ſupra vel ſic: ad breve Quare impedit, vel Quare non permittit. Sciatis q̃ cùm A. ſum̃onitus eſſet in curia noſtra coram &c. ad reſpondendum B. quare impedivit eum injuſtè præſentare idoneam perſonam ad eccleſiam de tali loco quæ vacat & cujus advocationẽ ſive præſentationem idem B. dicit ad ſe pertinere tali ratione. Idem A. venit in curia noſtra eadem coram præfatis Juſticiariis noſtris & recognovit & conceſsit eidem. B. præſentationẽ ſuam ad prædictam eccleſiam. Vel ſic: recognovit præſentationem vel advocationem illi⁹ eccleſiæ eſſe jus ipſius B. & illam remiſit & quietum clamavit &c. Et ideò vobis mandamus q̃ ad p̃ſentationem ipſius B. ad eandem eccleſiam idoneam p̃ſonam admittatis Teſte &c. Et ſciendum q̃ ſi de vacatione unius eccleſiæ diverſa brevia à diverſis impetrantur, coram uno Juſticiario, & diverſimodè terminentur & per diverſa judicia, ut ſi unus recuperaverit p̃ aſsiſam, & alius nihil capere poſsit p̃ breve Quare impedit, vel Quare non p̃mittit, vel quidã p̃ſentationi conſentiant, vel quidam nihil clamant in p̃ſentatione nomine ſuo ſed alieno, & qui p̃ſentationi conſentiant. Item ſi aſsiſa capta fuerit p̃ defaltã & hujuſmodi, oportet de omnibus placitis in brevi q̃ epiſcopo dirigit facere mentionem, ut ſupra videri poterit paulò ante p̃ exemplum. Queritur autem inter cætera, quare in brevi de admittendo clericum poſt captionem aſsiſæ ultimæ præſentationis in modum aſsiſæ, non contineat̃ hæc clauſula (non obſtãte reclamatione talis) ſicut continet̃ in brevi q̃ mitti debet ad epiſcopũ, poſtquã quis recuperaverit p̃ſentationem ſuam p̃ breve Quare impedit, vel Quare nõ p̃mittit; reſponderi poterit et ſufficienter q̃ breve Quare impedit, & Quare non p̃mittit; in ſe continet certas p̃ſonas & determinatas, inter quas vertit̃ contentio, & inter quas ſtare poſsit judicium q̃ non eſt in aſsiſa ultimæ p̃ſentationis, q̃a licet ibi ſint certæ p̃ſonæ inter quas vertit contentio, aſsiſa tamen facit p̃ quolibet de populo tam p̃ abſente quàm p̃ p̃ſente, et tã p̃ nõ nominato in brevi, quàm p̃ nominato p̃pter virtutem hujuſmodi dictionis (quis) quæ diſtributiva eſt, & certas p̃ſonas non complectit. Et unde non ſufficeret dicere (non obſtante reclamatione talis nominati in brevi) cũ poſsit reclamare alius quicunq; nõ nominatus ſi aſsiſa faceret p̃ eo. Sed eſto q̃ aſsiſa non ſit capta in modum aſsiſæ ſed in modũ Juratę, ut ſi dño apponeẽ charta, vel conventio, vel conditio, vel hm̃odi, tunc dicat̃, non obſtante reclamatione talis, q̃a nõ dicit indeterminatè quis advocatus, ut probat̃ in rotulo de termino ſ. T.

&ſ.

& ſ.M.año Regis. H.3. incipiente 4. in cõm Oxoñ inter Robertũ de Harpd. et Reginaldũ de Albo monasterio. Assisa ultimæ pręsentationis, de ecclesia de Harpd. et ita fieri debet(ut videtur) in quolibet judicio ubi assisa nõ capit̃ in modũ assisę. Item poterit esse alia forma concordię ubi contentio fuerit p̃ asisam inter plures unũ jus habẽtes quasi unus hęres, p̃ asisam ultimę p̃sentationis,vel p̃ breve Quare impedit, vel Quare non permittit; Si unus ex pluribus consentire voluerit, remanebit præsentatio, et episcopus ecclesiæ providebit, nec poterit sibi vendicare privilegium, ætas, nec dignitas,nec p̃sonarum pluralitas, quia aut omnes cõsentiant aut nullus. Consentire tamen possunt multipliciter, & formetur breve semper secundùm formã consensus, consentire enim poterit unus ex pluribus tali modo.s. q̃ nunquam consentiet in clericũ quem participes p̃sentaverint priùs, sed libenter in alium consentiet quã ipsi participes sui eligent & præsentabunt, & tunc fiat breve in hac forma. ¶. 4. Rex tali episcopo salutẽ. Sciatis q̃ cùm A.sum̃onitus esset in curia nostra coram &c.ad respondendum B.& C. uxori sue,quare ipse impedivit eos pręsentare idoneã persõnã ad ecclesiam talem,quę vacat,& cujus ecclesiæ advocationis ipsi B. & C. petũt duas partes.Idẽ A.venit in eadem curia nostra,& dixit q̃ justè impedivit,quia jus p̃sentandi ad tertiam p̃tem p̃tinet ad ipsum, eo q̃ p̃ticeps est prædictorum B. & C. Adjecit etiam q̃ nunquam in clericum quẽ ipsi B. & C. præsentaverant consentiret, eo q̃ ipse minus idoneus fuit ut dicebat, in aliũ tamen à primo ab eisdem B. & C.præsentatũ (dũ tamen idoneus esset) consentiret. Et ideò vobis mandamus, q̃ si prædicti B. & C. in unã persõnã idoneã consenserint,& illã vobis simul cum prædicto A. cõmuniter præsentaverit,tunc ad præsentationẽ eorũ omnium, p̃sonã illã ad eandem ecclesiam admittatis. Si autẽ in p̃sonã talem idem A.consentire noluerit: ut cõvenit, tunc(non obstante reclamatione ipsius A.)ad pręsentationẽ ipsorũ B.&.C. idoneam persõnã quã ipsi elegerint,ad eandẽ ecclesiam admittatis.Teste.&c. Eodẽ modo fiat de pluribus participibus si cõsenserint de p̃sentando alternis vicibus successivè,& inseratur in brevi tota forma concordiæ.Si quatuor sorores participes quarum duæ viros habeãt & duæ non,simul cum viris petierint seysinam præsentanti versus aliquos, & per assisam recuperaverint, tunc fiat breve ep̃o in hac forma. ¶. 5.Rex tali ep̃o salutẽ.Sciatis q̃ A.& B. uxor ejus C.& D. uxor ejus E.& F.sorores ipsarũ B.& D.in curia nostra &c.recuperaverũt seysinam præsentationis suæ versus S.& G.p̃ assisam ultimæ præsentationis inde ibi inter eos captã præsentib⁹ H. & I.simul cũ prædicto G.cõtra assisam illã,et cõcedentib⁹ iisdẽ A.& B.C.& D. E.& F. præsentationẽ suã ad eãdẽ ecclesiã, et ideò vobis mandam⁹ q̃ ad præsentationẽ prædictorũ A.& C. ratione prædictorũ B.& D.uxorũ suorũ & ad p̃sẽtationẽ prædictorũ E & F.idoneã p̃sonã ad eandẽ ecclesiã admittatis.Si autẽ post assisam captã cõvenerit int̃ p̃tes p̃ cõcordiã de aliqua pẽsiõe augẽda de gratia et ordinatiõe ep̃i,tũc fiat breve in hac forma.¶.6. Rex tali ep̃o vel ejus officiali salutẽ. Sciatis q̃ post assisã ultĩæ p̃sẽtationis captã int̃ A.querẽtẽ et B.ĩpediẽtẽ, de tali ecclesia p̃ Justiciarios nostros ad hoc assignatos p̃ p̃ceptũ nr̃m cõvẽit

inter eosdē A.& B.in curia nostra corā nobis de eadem ecclesia. s.q̄ prædict. B. recognovit advocationem illius ecclesiæ esse jus ipsius A. salva tñ eidem B.Abbati vel Priori & successoribus suis quadam annua portione. vi. marcarū quàm idem B.et prędecessores sui inde percipere consueverunt,et quàm prędictus A. eidem B. recognovit ut idem B. dicit, et quam etiam idem A. augeri desiderat usq; ad C.s.si prędictus B.hæc(salva honestate episcopi)de gratia possit obtinere. Et ideò vobis mandamus (q̄ non obstante reclamatione ejusdem B.)ad prędentationem ipsius A. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis. Salva tamen eidem B. dicta portione sex marcarum cū augmentatione prædicta,si illam de gratia vestra & cum honestate possit obtinere. Si quis per judicium recuperet prędentationem ratione firmæ quàm habuerit de aliquo manerio cum omnibus pertinentiis suis, nulla facta exceptione, tunc fiat breve episcopo in hac forma. ¶ 7.Rex tali episcopo salutem. Sciatis q̄ A. in curia nostra coram Justiciariis nostris &c. per considerationem ejusdem curiæ nostræ recuperavit seysinam præsentationis suæ ad talem ecclesiam, versus B. ea ratione q̄ prædictus A. habet manerium de N. ad firmam de prædicto B. cum omnibus suis pertinentiis, nulla facta exceptione, vel quibusdam specialiter exceptis, nulla tamen mentione facta de advocatione,sicut pater manifestè per chartam ipsius B.quam idem A. in eadem curia nostra,coram eisdem Justiciariis nostris ostendit,& etiam quam idem B. in eadem curia recognovit. Et ideò vobis mandamus (quod non obstāte reclamatione ipsius B.) ad præsentationem prædicti A.ratione prædictæ firmæ (secundùm q̄ prædictū est) idoneam ꝑsonā ad eandem ecclesiam admittatis. T.&c. Si minor infrà ætatem assisam portaverit, & proferantur contra ipsum chartæ antecessorum suorum ad quas ipse infrà ætatem respondere non possit, vel si aliquis contra ipsum proferat breve Quare impedit, & chartam exhibeat in judicio ad quam respondere non possit minor, et ita q̄ de necessitate oporteat placitum remanere usq; ad ætatem, provisō tamen q̄ ei qui est infra ætatem nihil juris depereat, & ita q̄ de consilio curiæ eligant partes clericum, et cōmuniter præsentent, reservata tamen quadam minima pensione (ut superius dictum est) eat breve ordinario loci in hac forma. ¶.8. Rex tali episcopo salutem. Sciatis q̄ cùm A. qui est infrà ætatem in curia nostra corā Justiciariis nostris &c.peteret versus B.advocationem talis ecclesiæ per assisam ultimæ præsentationis ibi inter eos sūmonitam, & tandem convenit inter eos q̄ ipsi idoneam personam cōmuniter præsentarent ad eandem ecclesiam,salvo jure utriusq; eorum,cùm idem A.qui nunc est infrà ætatem pervenerit ad ætatem. Et ideò vobis mandamus, q̄ ad præsentationem ipsorum A. & B.salvo jure utriusq; ipsorum,cùm idem A.ad ætatem pervenerit (secūdùm q̄ prædictum est)idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis.T.&c. ¶. 9. Rex tali episcopo salutem. Sciatis q̄ cùm A. custos filii & hæredis B. sūmonitus esset in curia nostra coram Justiciariis nostris &c ad respondendū tali Abbati Quare impedivit eundem Abbatem præsentare idoneam personā ad ecclesiam de N. quæ vacat, et cujus ecclesiæ advocationem idem A.dice-

bat

bat ad se pertinere ratione dicti hęredis: Ipse Abbas venit in curia eadem, et ostendit chartas antecessoris talis dicti hęredis, ꝑ quas dicebat jus advocationis ejusdem ecclesiæ ad se ꝑtinere. Tandem verò convenit inter eosdem Abbatem & A. de cõmuni consensu ꝙ ipsi cõmuniter inter eos clericum eligant, & eundem vobis præsentent, salvo tamen unicuiq; ipsorum Abbatis et hæredis jure suo imposterum, tam super possessione ꝙ super ꝑprietate, & ita ꝙ neutri ipsorum aliquid juris depereat, possessionis vel ꝑprietatis, cùm prędictus hæres ad hæreditatem pervenerit. Et ideò vobis mandamus ꝙ ad præsentationem prædictorum Abbatis et A. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis. salvo jure cujuslibet, cùm prædictus hæres ad ætatem ꝑvenerit, secundùm ꝙ prædictum est. Teste. &c. Et ꝙ de cõmuni consensu eligi debet clericus et cõmuniter præsentari propter minorem ætatẽ hæredis, habetis de termino S. Michaelis, anno regis H. 14. incipiente 15. in cõm Derby assisa ultimæ præsentationis de ecclesia de Eltdene. Item aliud breve de eadem materia ubi præsentatur clericus de communi consensu eorum qui sunt plenæ ætatis, ubi placitum fuit per breve de recto. ¶. 10. Rex tali episcopo salutem. Sciatis ꝙ convenit in curia nostra coram Justiciariis &c. inter A. petentem & B. deforciantem de advocatione ecclesiæ de N. cum pertinentiis, unde placitum fuit inter eos in eadem curia, scilicet ꝙ prædicti A. & B. idoneam personam eligant ad ipsum & eandẽ ecclesiam unanimiter prędictent, salvo jure cujuslibet. Et ideò vobis mandamus ꝙ ad præsentationem ipsorum A. & B. (salvo jure cujuslibet secundùm ꝙ prædictum est) idoneam ꝑsonam ad eandem ecclesiam admittatis. Teste &c. Item retenta prima forma, si sit tertius qui remittat jus suum de eadem ecclesia tunc primò dicatur sub una et eadem forma brevis, scilicet. ¶. 11. Rex &c. Sciatis ꝙ ita convenit in curia nostra coram &c. inter A. petentem & B. deforciantem de advocatione talis ecclesiæ, unde placitum fuit inter eos &c. s. ꝙ prædictus A. remiserit & quiet̃ clamaverit D. et hæredibus suis ipsi B. et hæredibus suis totum jus & clameum &c. Convenit etiam iter eundem A. petentẽ & C. deforceantem de advocatione ꝑdict̃ ecclesiæ cum pertinentiis, & unde placit̃ fuit inter eos &c. s. ꝙ prędicti A. & C. idoneam personam eligant cõmuniter &c. ut supra. Et ideò vobis mandamus (ꝙ non obstante reclamatione ipsius B.) ad præsentationem ipsorum A. & C. (salvo jure cujuslibet ut prædictum est) idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis. Teste &c. Si quis impedimentum apposuerit prędictenti qui est in seysina manerii qualitercunq; ad quod ꝑtinet advocatio, & similiter ꝑsentat clericum ea ratione, quia dicit se jus habere in manerio, & cũ assisa ultimæ præsentationis vel judicium faciat ꝑ eo qui est in seysina, fiet eꝑ breve in hac forma. ¶. 12. Rex tali eꝑ salutem. Ostensum est nobis ex parte A. ꝙ cum ipse teneat tale manerium cum advocatione ecclesiæ & cum omnibus aliis pertinentiis suis, & B. qui manerium illud in curia nostra. &c. clamat ut jus suum vobis clericum suum ꝑsentaverit ea ratione, ꝙ dicit se jus habere in manerio illo, licet nihil habeat in seysina de eodem manerio, nec de aliquibus ejusdem manerii ꝑtinentiis, sicut idem

B.in cur nra nuper recognoverit, pſentationem pdicti A. impedit & injustè. Et quia constat nobis tum p recognitionē ipſius B.tū p hoc q petit manerium illud ut jus ſuum cum ptinentiis ſuis,q idem B.nullam habet inde ſeyſinam, vobis mandamus (q non obſtante reclamatione ipſius B.)ad præſentationem ipſius A.idoneam pſonam ad eandē eccleſiam admittatis.Teſte &c.Quòd ſi epiſcopus ad tale mandatum clericum præſentatum minimè admiſerit, fiat ei aliud breve in hac forma.¶ 13.Rex tali epiſcopo ſalutem.Satis recolimus vobis aliàs dediſſe in mandatis, q nō obſtante reclamatione B.ad præſentationem A.idoneā pſonam ad talē ecclesiam (quæ vacat) admitteretis, cujus eccleſiæ advocationem idem A.in curia noſtra nuper recuperaverit verſus,eundē B. p aſsiſam ultimæ præſentationis &c.p judicium ejusdem curiæ noſtræ. Et ſuper hoc oſtenſum eſt nobis ex parte ipſius A. q idem B. præſentationi ipſius A. impedimentum oppoſuit ea ratione, q idem B.in curia noſtra corā &c.manerium illud ad q advocatio illa ptinet clamat ut jus ſuum,& quia idē B. manerium illud adhuc nondum recuperavit, nec aliquid de pertinentiis ſuis,et advocatio illa ſit de ejus pertinentiis,vobis mandamus q non obſtāte reclamatione ipſius B. &c.¶.14. Si clericus ab eo præſentatus qui judiciū amiſerit clericū præſentatū ab eo qui jus præſentandi evicit in cauſam traxerit coram quibuſcunq; judicibus, ad impediendum ea quæ in curia domini Regis ritè acta ſunt, fiat judicibus prohibitio nec procedant per tale breve.

¶ 1 *Prohibitio ſi clericus ab eo implacitatus qui amiſit implacitaverit clericum ejus qui per judicium recuperaverit. 2.De prohibitione dum quis fuerit infrà ætatem.3. Cum quis per aſsiſam recuperaverit & poſtea cùm fuerit implacitatus per breve de recto incipiat eccleſia vacare.* Cap. 8.

REx tali & conjudicibus ſuis ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A.q cùm aliquando in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris &c. arramaſſet verſus C. aſsiſam ultimæ præſentationis, quis advocatus tempore pacis &c. Ad eccleſiam talem, et idem B. non dedíceret quin clericus qui ultimò obiit perſona in eadem eccleſia præſentatus eſſet per ipſum A.& ad præſentationē ſuam admiſſus,& unde in eadem curia noſtra conſideratum fuit q prędictus A.in ſeyſina ſua remaneret, et ita q ad mandatum noſtrum et ad præſentationem ſuam epiſcopus loci clericum admitteret, & admiſit quendam C.D.quē prædictus B. qui præſentationem illam amiſit aliquando præſentaverit, prædictum C. coram vobis trahat in placitum de eadem eccleſia autoritate literarum domini Papæ. Et ſi idem B.corā vobis obtineret in cauſa memorata,irritare poſſent ea quæ in curia noſtra ritè ſunt acta, & cùm hoc eſſet manifeſtè contra coronā & dignitatem noſtram, vobis mandam' q in cauſa illa non ꝓcedatis de cætero,propter q ad vos nos capere debeamus. Teſte &c.Item aliud breve de eadem materia. ¶. 2. Rex talibus Judicibus ſalutem Prohibemus vobis ne teneatis placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis de advocatione talis eccleſiæ et de tali eccleſia de cujus advocatione nuper placitum fuit in curia noſtra coram nobis &c. Inter A. de N. querentem vel petentem & B. cuſtodem C.filii & hæredis talis impedientem ratione talis ju-

ris q̃ idem B. dicebat eundem C. habere in advocatione illa. Et unde inter eosdem A. & B. in eadem curia nostra convenit coram nobis, ita q̃ uterq; illorum consensit in talem clericum eo q̃ placitum terminari non potuit, nec res in judicium deduci, cùm prædictus C. (de quo dicitur quòd jus habet in advocatione illa) adhuc sit infrà ætatem, quia si placitum illud coram vobis in curia Christianitatis procederet, idem C. de advocatione illa dum sit infrà ætatem posset damnum incurrere, & placita de advocationibus spectant ad coronam & dignitatem nostram. Teste &c. Qui verò si ad talem prohibitionem desistere noluerint, attachientur, vel episcopus habeat eos cùm laicum feodum non habuerint, ut infrà de prohibitionibus pleniùs. Si quis semel per assisam seysinam præsentandi recuperaverit & ille versus quem recuperaverit petere inceperit advocationem per breve de recto, et pendente placito inceperit iterum vacare ecclesia, et uterq; ipsorum præsentaverit, ille præferri debet qui ultimò præsentavit, & fiat breve ad episcopum hac forma. ¶ 3. Rex tali episcopo salutem. Ostensum est nobis ex parte A. quòd cùm ipse nuper in curia nostra &c. recuperasset præsentationẽ suam ad ecclesiam talem versus B. per assisam ultimæ præsentationis inde ibi inter eos captam, & clericus ad præsentationem suam admissus esset ad ecclesiam illam ad mandatum nostrũ, & idem B. cùm jam incepit placitare per breve de recto super ipsa proprietate et contigerit illam ecclesiam iterum vacare pendente placito super recto, idem B. ratione juris quod dicit sibi competere cùm nullum adhuc sciverit, clericum suum præsentat ad ecclesiam memoratam ut præsentationem ipsius impediat, de quo constat q̃ sit in possessione præsentandi. Et ideò vobis mandamus (q̃ non obstante præsentatione & reclamatione ipsius B. nec etiam prohibitione nostra si quam habueris, ne clericum admittatis donec placitũ super recto determinetur) ad præsentationem ipsius A. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis, nisi fortè sit aliquis alius à prædicto B. qui præsentationi ipsius A. legitimum impedimentum opponat. Teste &c.

¶ 1 *Breve de summonendo episcopum qui ad mandatum domini regis clericum admittere recusavit.* 2. *Si pluries mandatum fuerit officialibus.* 3. *Si episcopus fecerit defaltam.* 4. *Cùm episcopus comparuerit.* *Cap.* 9.

SI cùm Episcopus vel alius ordinarius regiũ susceperit mandatum de admittendo clericum ad ecclesiam, clericum non admiserit, ad quærelam patroni præsentantis summoneatur episcopus, q̃ sit coram Justiciariis ad ostendendum quare non admiserit per tale breve. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc summoneas per bonos summonitores talem episcopum, q̃ sit coram Justiciariis nostris tali loco, tali die, ostensurus quare ad præsentationẽ ipsius A. non admisit idoneam personam ad mandatũ nostrũ, ad talem ecclesiam, cujus ecclesiæ advocationem prædictus A. in curia nostra coram eisdem Justiciariis nostris recuperaverit versus B. per judicium ejusdem curiæ nostræ, vel p̃ finẽ inter eos factum, vel per assisam ultimæ præsenta-

sentationis inter eos captam,vel alio quocunq; modo, et habeas ibi sum̃onitores et hoc breve. Teste.&c. Aliud br̃e de eodem,Rex vic. salutem Si A. fecerit te securum &c. tunc sum̃oneas talem episcopum q̃ sit ostensurus &c. ut supra, idoneam personam ad ecclesiam de N.quæ vacat, ut dicitur, desicut idem A.seysinam advocationis ejusdem ecclesiæ coram Justiciariis nostris ad hoc assignatis recuperaverit per assisam ultimæ præsentationis, versus B.inde ibi inter eos captam , et habeas ibi sum̃onitores &c. Idem de eodem.s. ubi manerium aliquod datum sit in maritagiũ cum aliqua filia alicujus cum advocatione & aliis pertinentiis suis , & cùm ecclesia vacaverit,opponat impedimentum donator p̃sentationi donatorii , et eo in curia domini regis discussio,cùm semel mandatum sit episcopo vel suis officialibus quòd ad præsentationem donatorii clericum admittant, & ipsi nihil inde fecerint, sum̃oneatur episcopus per tale breve. ¶ 2. Rex vicecom̃ salutem.Sum̃oneas per bonos sum̃onitores talem episcopum quòd sit coram &c. ad respondendum A.quare ad præsentationem suam non admittat idoneam person̄am ad talem ecclesiam sicut semel officialibus suis & secundò eidem episcopo mandavimus, cujus ecclesiæ advocationem B.nuper in curia nostra &c. recognovit et concessit eidem A.in maritagium cum filia sua tali ut pertinet ad tale manerium quod idem B. dederit eidem A. priusquam idem B. clericum suum ad eandem ecclesiam p̃sentasset,et per quam præsentationem idem episcopus clericum ipsius A. ad eandem ecclesiam differt admittere, ut idem A. dicit. Et habeas ibi summonitores.Teste &c.¶ 3. Episcopus cùm sum̃onitus fuerit venit aut non venit,nec per se,nec se excusat per nuntium, nec per essoniator̃, quo casu procedatur ad defaltam, et attachietur, ut infrà de attachiamentis, et omnis soleñitas et ordo attachiamentorum observetur, nec erit dilatio periculosa p̃sentato nec præsentanti , quamvis sumptuosa cùm post judicium in curia domini Regis redditum , non currit tempus sex mensium. Si autem episcopus se essoniaverit, bene jacet. ¶ 4. Cùm autem venerit,aut p̃tendit rationem sufficientem quare præsentatum non admisit , quo casu indemnis remanebit. Si autem minùs sufficientem vel omninò nullam,in misericordia domini Regis remanebit. Minus sufficientem, ut si dicat quòd p̃sentatum non potuit admittere propter appellationem quam clericus illius qui amisit interposuit. Et illa ideò minùs sufficiens est, quia per literas domini Regis constare potuit episcopo , quòd ille qui appellantem p̃sentavit, nihil juris habuit in p̃sentatione. Sufficere autem vide̅, ut si dicat Episcop⁹ q̃ non sit ei imputandum q̃ clericum non admisit sed ipsi p̃sentanti : quia primò p̃sentavit A. et postea mutata voluntate præsentavit B. contra quem idem A. appellavit et prosecutus est appellationem suam,& contra talem appellationem non potuit admittere prædictum B. secundò p̃sentatum. Item dicere poterit q̃ ecclesia non vacat nec multo tempore vacavit ad p̃sentationem ipsius talis , quia si assisa inde capta fuit,capta fuit per defaltam, vel in absentia veri patroni qui nihil dicere potuit contra assisam. Item concedere potuit q̃ vacavit, et quòd quidam præsentavit publicè,& q̃ facta fuit inquisitio

post

post longum intervallum cum debita solennitate, nec fuit aliquis qui se opponeret præsentationi, præsentando nec appellando in ipsa præsentatione talis, nec in inquisitione, nec in ipsa institutione. Et quo casu, doceat querens contrarium si possit. s. quòd dolosa fuit præsentatio et clandestina inquisitio et institutio nec solennis, vel etiam doceat se semper reclamasse et appellasse in præsentatione, et in inquisitione et in ipsa institutione et inde habeat probationes et sectam sufficientem. Et si episcopus contra hoc se defendere non possit, deliberet ecclesiam vel conquerenti satisfaciat alio modo. Et ista ad præsens sufficiant exempli causa.

¶ Tractatus tertius

Libri quarti, in quo tractatur de Assisa mortis antecessoris.

¶ 1. *De prima seysina post mortem antecessoris.* 2. *Si dominus capitalis vacuam invenerit seysinam.*

Cap. 1.

SUpradictum est de seysina propria, cùm quis injustè disseysitus fuerit per violentiam omnino, vel impeditus quo minùs commodè uti possit seysina, qualiter restituatur: nunc autem dicendum de seysina aliena et propinqua. s. alicujus antecessoris præmortui, qualiter hæredibus propinquioribus acquiratur. De iis de quibus antecessor obiit seysitus ut de feodo quacunq; ratione vel quocunque titulo, sive consistant in corpore sive in jure, hæres propinquior eandem habebit seysinam quàm antecessor habuit, et si plenæ ætatis extiterit et vacuam possessionem invenerit, si tempore mortis antecessorum dominus præsens non fuerit, bene licebit ei se ponere in seysinam, dum tamen paratus sit facere domino suo capitali quod de jure & secundùm legem terræ facere debebit, cùm ipsum ad dominum recognoverit. Eodem modo si tempore mortis antecessor s in seysina inventus fuerit cum ipso antecessore cujuscunq; ætatis extiterit, & ad hæredem recognitus fuerit, & dominorum poterit resistere violentiæ si nitantur eum ejicere cùm plenæ ætatis extiterint. Si autem minoris ætatis, tunc non priùs habebit dominus custodiam terrarum vel corporis quàm ceperit homagium hæredis. Si autem dominus capitalis, tales cùm in seysina fuerint & hæredes, contra eorum voluntatem ejecerit, sive ipsos hæredes recognoverit sive non, per assisam novæ disseysinæ seysinam suam rehabebunt, cùm plenæ ætatis extiterint. Si autem minor ejectus fuerit, habebit duo remedia, assisam videlicet novæ disseysinæ, vel mortis

tis anteceſſoris, quamcunq; iſtarũ elegerit. Et ſi in una defecerit regreſſum habebit ad aliam, ordine tamen obſervato. Et cùm tales hæredes ita in poſſeſſione extiterint, non denegabitur domino capitali ſimplicem habere ſeyſinã, ut pro dño recognoſcatur, ita tamẽ ꝙ inde nihil capiat nec aliquẽ inde à poſſeſſione amoveat contra ipſorum hęredum voluntatem. Et quamvis à quibuſdam dicat ꝙ capitalis dominus debeat habere primam ſeyſinam poſt mortẽ tenentis ſui, fallit tamen in hoc caſu quia primam habere non poſſit, licet habere poſſit cum hæredibus ut dictum eſt communem. Si autem ſit hęres apparens unus vel plures unum jus habentes, et de quibus dubitetur an ſint hęredes vel non, vel ad hæredes non recognoſcantur, ſtatim ſibi perquirant per aſſiſam mortis anteceſſoris & doceant ſe eſſe hæredes per aſſiſam. Si autem dubitetur an præſentes qui ſe faciunt hæredes, hęredes ſint vel non, quia hæres & frater antenatus profectus fuit in terram ſanctam fortè, et neſciatur ſi vivus ſit vel non, fiat præſentibus ſeyſina ꝑ dñm capitalem & per aſſiſam ſub tali conditione, ꝙ ſi antenatus redierit, ꝙ ei reſtituatur hæreditas ſine placito, cùm bene conſtat ꝙ talis ſit hæres ſi vivus extiterit. Si autem dñs capitalis primam ſeyſinam habuerit, duo contendant de hæredibus, quorum quilibet ſe gerat pro hærede. s. poſtnatus cum primo genito, legitimus cum baſtardo, nulli eorum facienda erit hæreditatis reſtitutio, antequam conſtiterit quis eorum ſit hæres propinquior vel juſtior, quod ſi fecerit, & hæredi non non legitimo ſeyſinam fecerit, & homagium ſuum ceperit, ſi contra petitionẽ legitimi hæredis vocẽt ad warrantum, warrantizare teneẽ de jure, licet warrantizationi ſic reſpondeat ꝙ homagiũ talis ceperit ſalvo jure cujuſlibet, quia malè ſalvat jus veri hæredis, ex quo homagium ceperit non legitimũ et ipſum induxit in ſeyſinã ad exhęreditationem veri hęredis, cùm ſcit vel ſcire debet alium eſſe hæredem, vel impunẽ retinere poſſet ſeyſinam donec ei de veritate conſtaret, ꝙ quidem locum habere poſſet, ſi dubium eſſet an alius hęres eſſet vel non, cùm nullus compareat vel contendat. ¶ 2. Si autem dñs capitalis vacuam invenerit poſſeſſionem poſt mortem tenentis ſui, tenere ſe poterit in ſeyſina abſq; alicujus injuria, donec conſtiterit ei quis ſit hæres legitimus. Et cùm conſtiterit ei quis ſit hæres legitimus, donec ad ipſum venerit facturus ei ſicut dño ꝙ de jure facere debebit, & maximè ſi ipſum ad dñm recognoſcat, poterit enim contentio eſſe inter plures de jure dominii, de qua nihil ad præſens. Cùm autem dñs vacuam habuerit ſeyſinam, ut prædictum eſt, hæres ſine voluntate ipſius ingredi non poterit, ꝙ ſi fecerit ſuper ſeyſinam capitalis dñi, & dominus eum ejecerit: vel ſi ipſe hæres dominum capitalem ejecerit, & ipſe dominus ſtatim eum rejecerit, ipſe hæres per aſſiſam non recuperabit, ut de libero tenemento ſuo, quia vacuam ſeyſinam nõ invenit, ſed ſi dominus capitalis hęredem ejicere non poſsit, ejici debet ex officio ſuperioris, cùm per aſsiſam recuperare non poſsit. Cùm autem dominus capitalis ſic ſe poſuerit in ſeyſinam vacuam, aut conſtat ei quis ſit hęres, aut neſcit hæredẽ, vel ſi duo vel plures contendant de hæreditate, & neſcit quis eorum ſit hæres propinquior, vel ſi ſciat quis ſit propinquior, neſcit tamen an ſit ſuperſtes

stes necne, plenæ ætatis vel nõ, cùm hæres sit agẽs in remotis partibus si capitalis dominus nomine suo ingrediatur possessionem, statim acquiritur hæredi possessio, etiam hærede ignorante, quasi animo & corpore procuratorio. Eodem modo si hæres præsens sit, major vel minor. Si autem nullum sciat hęredem, vel si sciat, nescit utrum vivus sit vel mortuus, vel si dubitaverit quis ex pluribus qui se faciunt hæredes hæres sit propinquior, nulli istorum acquirit liberum tenementum ex seysina sua, cùm nomine nullius certæ personæ ingressus sit possessionem, & in quibus casibus tenere se poterit in possessione, sine juris injuria donec ei constiterit de hærede. Et unde si nullus hæres apparuerit, possit talis hæreditas esse eschaeta sua, & si ejiciatur, recuperabit seysinam suam ut de libero tenemento suo per assisam novæ disseysinæ, donec ei constiterit de hærede. Item esto quòd capitalis dominus in seysina invenerit fratrem postnatum vel bastardum qui se facit legitimum hæredem, quæritur an talem ejicere possit sine judicio & impune? cùm sit alius hæres apparens, & videtur quòd non, quia hoc pertinet ad hæredem & non ad dominum capitalem, quia tales cùm ejecti fuerint, assisam portabunt contra dominum capitalem, & non competit domino contra tales exceptio liberi tenementi, vel bastardiæ, de hoc nihil ad eum cùm sit hæres apparens, si autem nullus hæres appareret, hujusmodi exceptiones domino competerent pro defectu hæredis, & hæc dico, nisi tales diu in possessione extiterint per impotentiam vel negligentiam domini capitalis, quòd sine judicio ejici non possunt. Si autem verus hæres bastardum in possessione invenerit, vel hæredem propinquum, scilicet postnatum in absentia domini capitalis, statim & recenter eum ejiciat antequam longam & pacificam habeat seysinam & sic liberum tenementum ex tempore quod sufficit pro titulo, quod quidem facere non poterit post tempus, nec recuperabit per assisam novæ disseysinæ, quia jus merum quod descendit vero hæredi nõ statim conjungitur cum seysina, nec competit vero hæredi contra tales assisa mortis antecessoris post lõgam & pacificam seysinam, ad seysinam antecessoris acquirendam, cùm omnes descendant ab uno stipite, ex persona ejus qui ultimò obiit seysitus de prædicta hæreditate, sed locum habebit breve de recto, sicut inferiùs apparebit in tractatu de consanguinitate. Sed si verus hæres tales statim & recenter ejicere non possit, si sibi statim ꝓquisiverit, bene jacebit assisa mortis antecessoris inter eos per diligentem impetrationem: quia sic interrumpitur eorum possessio, quia liberum tenementum habere non poterunt, & sic pares esse nõ poterunt cum propinquiore hærede quoad jus possessionis, antequam liberũ tenementum acquisierit ex tempore & longa possessione: quod quidem esse poterit cùm longam & pacificam possessionem habuerit. Item esto ꝙ absente capitali dño frater bastardus fratrem bastardum invenerit in seysina, & si talẽ ejecerit, videndum erit an recuperare debeat ꝑ assisam non obstante exceptione de libero tenemento, quia si opponatur, locum non habebit: quia licet disseysitus bastardus sit, tamen non competit disseysitori talis exceptio, cùm sit bastardus, & maximè in odium spoliationis: sed cùm constiterit per assisam

sam quòd uterq; sit bastardus, habita hinc inde cõpensatione bastardiæ melior erit conditio primi possidentis, & maximè ejus qui causam & autoritatẽ habuerit à capitali domino. Cùm autem contigerit quòd dominus capitalis primam habuerit seysinam & vacuam, & sit aliquis extra seysinam qui se facit hæredem, & capitalis dominus recognoscit eum ad hæredem, si hæres plenæ ætatis extiterit, statim capiat dominus capitalis homagium suum, & restituet ei hæreditatem, accepta securitate de relevio suo & fidelitate & sacramento de servitiis quæ ad dominum pertinent de prædicta hæreditate faciendis. Si autem infrà ætatem extiterit, statim & ante omnia homagium suum capiat, & tunc demum habeat custodiam & maritagium. Si autem talem ad hæredem non cognoverit, cujuscunq; ætatis fuerit hæres, tunc primò locum habebit assisa mortis antecessoris versus dominum capitalem, sicut versus quemlibet extraneum, & ita q; si dum dominus capitalis primam seysinã habuerit, & de hærede constiterit & seysinam ei malitiosè facere distulerit, & vastum & destructionem fecerit, cum ipso tenemento damna restituat, sicut fieri debet in assisa novæ disseysinæ, licet non habeatur in usu ad malitiam dominorum reprimendam qui res hæreditarias per primam seysinam suam convertunt in prædicta, sicut videri poterit in custode qui custodiam habet hæreditatis cum hærede vel sine, si vastum fecerit vel destructionem, damna restituit & amittit custodiam.

¶ 1. *De impetratione brevis.* 2. *Breve assisæ mortis antecessoris.* 3. *Aliud breve de eodem qui est infrà ætatem.* 4. *Breve quod mixtam habet naturam cum morte antecessoris & cum consanguinitate. Quòd diversa sunt brevia de eodem.* Cap. 2.

CUm autem (ut prædictum est) ad hæredem non cognoscatur, statim recurrat ad superioris auxiliũ, sive sit unus, sive plures participes unum jus habentes, quorum nullus sine alio assisam portare poterit, & si omnes in brevi non nominentur, pro uno tantum cadit breve, nec cùm non nominetur non erit summonendus quòd sequatur cum participibus, sicut inferiùs observatur in quibusdam casibus. Facta igitur impetratione, de officio vic. satis constare poterit per ea quæ superiùs fiunt in aliis assisis. Forma autem brevis talis est. ¶ 2. Rex vic. salutem. Si talis fecerit te securum de clameo suo prosequendo &c. tunc sum per bonos summonitores xii. liberos & legales homines de visneto de tali villa, q; sint coram Justiciariis nostris ad primam assisam, cùm in partes illas venerint, parati sacramento recognoscere, si talis pater vel mater, vel avunculus, vel amita, frater, vel soror ipsius talis, fuit seysitus vel seysita in dominico suo ut de feodo, de tanto terræ, & tanto redditu cum pertinentiis in tali villa, de quo obiit, et si obiit post ultimum reditũ Regis I. patris nostri de Hibernia in Angliã (& tẽpore regis Edwardi mutatus fuit terminus iste post coronationem regis H. patris ipsius regis Edwardi) & si prædictus talis ejus hæres propinquior sit. Et interim terram illam vel tenẽtum unde redditus ille provenit videant, & nomina eorum imbreviari facias. Et summone per bonos summonitores talem, qui terram illam tenet vel redditum illum unde

unde ei deforc. quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte &c. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Summone per bonos ſummonitores xii. liberos & legales homines de viſneto de villa tali quòd ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater, mater, avunculus, vel amita, frater, vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, & ſi idem talis propinquior hæres ejus ſit, & interim terram illam videant, & nomina eorum imbreviari facias. Et ſummone per bonos ſummonitores talem qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Teſte &c. Si autem anteceſſor ingreſſus fuerit religionem, & ita quòd mortuus ſit ſeculo, vel profectus in peregrinatione, in quo itinere obiit, tunc variatur breve ſic: parati ſacramento recognoſcere, ſi talis pater vel mater, avunculus vel amita, frater vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus vel ſeyſita, in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ vel redditu cum pertinentiis in tali villa, die quo habitum religionis accepit, & ſi habitum ſuſcepit illum poſt terminum ut ſupra. Et ſi idem talis &c. ut ſupra. Vel ſic: die quo iter peregrinationis arripuerit verſus terram ſanctam, vel ſanctum Jacobum vel alibi, in quo itinere obiit ut dicitur, & ſi iter illud arripuit poſt ultimum &c. & ſi idem talis propinquior hæres ejus ſit &c. omnia ut ſupra. Item eſt alius modus & alia forma ubi plures participes cohæredes unum jus habentes petant per aſsiſam, ſicut plures fœminæ, quarum quædam ſunt maritatæ, et quædam non, tunc dicetur hoc modo. Rex vicecom̃ ſalutem. Si A. et B. uxor ejus C. et D. ſorores ipſius B. fecerint te ſecurum &c. tunc ſummone &c. quòd ſint coram &c. parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater ipſarum B. C. et D. fuit ſeyſitus &c. (ut ſupra) de x. acris terræ cum pertinentiis in tali villa et ſi &c. et ſummoneatur tenens ſive ſit unus ſive ſit plures qui terram illam tenent, et ubi plures erunt aſſiſæ propter pluralitatem tenentium. Item notandum quòd ubi petens fuerit infrà ætatem, plegios non inveniet de proſequendo, et ideò non dicetur, Si talis qui eſt infrà ætatem fecerit te ſecurum &c. Sed ſtatim dicetur poſt (ſalutẽ.) Sum̃ &c. ſi A. pater talis qui eſt infrà ætatem fuit ſeyſitus &c. Item nec apponendus eſt terminus, quia ſi petens ſit infrà ætatẽ, manifeſtè apparebit quòd talis anteceſſor minoris obiit poſt terminum. Itẽ eſt alia forma brevis quod quaſi mixtam habet naturam, habet enim in parte naturam brevis mortis anteceſſoris, et in parte naturam brevis de conſanguinitate, ubi hæreditas deſcendat ab uno ſtipite ad duas perſonas, ſcilicet quæ ſunt quaſi unus hæres per diverſas lineas, ſicut ad filiam, ubi tenet aſſiſa Mortis anteceſſoris, et ad nepotem ex alia filia, ubi locum habet conſanguinitas de morte avi, et ad quem gradum aſſiſa ſe nõ extendit, et unde non dicatur in forma qua prius, ſed variatur ita, ſcilicet: Si talis pater, vel mater, avus, vel avia B. vel proavus vel anteceſſor, fuit ſeyſitus in dominico &c. Et quod dicitur de ſeyſina avi vel aviæ ex parte nepotis, dici poterit de eorum fratribus et ſororibus avunculis ipſius A. et amitis et conſanguineis

ſive anteceſſoribus cùm ſint quaſi in uno gradu cum Avo & Avia. Sed ulteriùs non tenet breve aſcendendo in eo quod tangit aſsiſam mortis anteceſſoris, quia aſsiſa ulteriùs non extenditur. In eo autem quod tangit conſanguinitatem ulteriùs extenditur deſcendendo quàm ad nepotem quatenus tempus aſsiſæ aſsiſam mortis anteceſſoris permiſerit uſque ad trinepotem, qui omnes dicuntur conſanguinei. Et de hac materia dicetur infrà pleniùs de tractatu de conſanguinitate. ¶ 4. In quo caſu cùm ſit aſsiſa mortis anteceſſoris conjungenda cum conſanguinitate non erit poſt recurrendum ad præcipe de cõſanguinitate ſed ad aſsiſam mortis, quia ꝑiona quæ propinquior eſt & facit aſsiſam & trahit ad ſe perſonam & gradum remotiorem, ut ibi potiùs procedat aſsiſa quàm præcipe, quia illud quod eſt majus remotum non trahit ad ſe quod eſt majus junctum. Sed econtrario in omni caſu, & benè poterit quælibet iſtarum conjungi cum alia actione, quia quælibet loquitur de ſeyſina ejus quam habuit die quo obiit, quod non eſt in brevi de recto, & quælibet de poſſeſsione & non de proprietate. Item ſi hoc, poterit tunc adjungi aſsiſæ mortis anteceſſoris qui libet anteceſſor & ſucceſſor qui aſſumi poterunt in placito de conſanguinitate: ut ſi dicatur, talis frater vel ſoror, vel talis nepos vel ulteriùs conſanguineus ut in linea infrà, vel talis frater vel ſoror & talis anteceſſor ut in linea ſupra & eadem erit ratio. ¶ 5. Sunt etiam alia brevia huic aliquantulum ſimilia de morte avunculi, & de morte amitæ, & materteræ & hæreditate partibili, & ubi in omni caſu conjungit nepos cum avunculo vel amita, vel matertera, in aſsiſa mortis anteceſſoris ubi non eſt mixta cum conſanguinitate, & ubi dicitur: Si A. avunculus, amita, vel matertera B. & frater vel ſoror C. cujus hæredes ipſi ſunt fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo ut de feodo &c. Si autem hæreditas partibilis non ſit, & avunculus de morte patris vel matris, avunculi, amitæ vel materteræ aſsiſam mortis anteceſſoris portaverit, & nepos ex fratre breve de conſanguinitate verſus dominum capitalem & verſus extraneas perſonas de hæreditate non partibili, nepos ſemper præferetur propter juris prærogativam quod ei deſcendit. Et eodem modo dici poterit ſi uterq; aſsiſam mortis anteceſſoris arramaverit verſus extraneam perſonam nepos. s. de morte avunculi & materteræ, et avunculus ipſius de morte fratris vel ſororis, cùm ſemper reſponderi poſsit ad aſsiſam avunculi, quòd avunculus habet nepotem qui majus jus habet in tenemento illo quàm habeat avunculus, ſi terra non ſit partibilis, vel tantundem ſi terra ſit partibilis, in quibus caſibus nihil capiat per aſsiſam. Si autem aliquis ipſorum petat verſus alium per aſsiſam, vel per breve de conſanguinitate hæreditatem à communi ſtipite deſcendentem, avunculus verſus nepotem vel econverſo, nullius tenebit actio in hoc caſu, ſed locum habebit breve de recto: ſecundùm quod inferiùs dicetur in tractatu de conſanguinitate.

1 ¶ *Qualiter procedendum eſt poſt impetrationem brevis de aſſiſis.* 2. *De reſummonitione, ſc. quòd fuit in comitatu vel extra.* 3. *Breve de reſummonitione ſi aſſiſa capienda fuerit extra comitatum.* *Cap.* 3.

Impe-

IMpetrato igitur brevi mortis anteceſſoris aliquo modorum prædictorum, cùm fuerit vicecomiti exhibitum, & electis juratoribus & facto viſu, detur dies partibus coram Juſticiariis certis die et loco, et ſumoneantur juratores q̃ tunc ſint ibi ad faciendam illam recognitionem. Ad quem diem poterit ſe tenens eſſoniare ſi voluerit, unus vel plures ſeparatim, ſecundùm q̃ ſeparatim tenuerint, & p̃ ſe, vel ſimul, & in cõmuni, ita q̃ quilibet eorum habeat unicũ eſſoñ de malo veniendi, ſi fuerint in ꝓvincia, & aliquando de ſervitio dñi regis, unũ vel plura. Si autem ultra mare & ante ſumonitionẽ, tũc de ultra mare habebunt unum diem brevem vel diffuſum ſecundùm q̃ tenens ſe eſſoniaverit de peregrinatione verſus terram ſanctam, de ſimplici peregrinatione, vel de paſſagio generali, vel ad ſanctum Jacobum, vel citra, ad minus tamen habebit ſpatium de ultra mare quadraginta dierum & unius ebbæ et unius fluctus, ſecundùm q̃ inferiùs dicetur pleniùs de eſſoñ. Si autem primo die non venerit nec ſe eſſoniaverit, tunc ſtatim reſumoneatur. Et ſi aſſiſa capi debeat in cõm, præcipiatur vicecõm q̃ faciat ipſum reſumoniri etiam ſine brevi. ¶ 2. Et revera ubicunq; capiatur extra cõm poſt eſſoñ, vel reſumoñ, vel diem datum, vel waranti vocationẽ: ſemper incipi debet in cõm, & ideò ſi fieri debet reſumonitio fieri debet in cõm, ſed ſi ad reſummonitionem detur dies extra cõm, tunc neceſſe erit q̃ fiat reſummonitio per breve ut ſciri poſſit extra cõm p̃ breve quid vicecõm fecit de reſumonitione. Breve autem tale erit. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Sumone per bonos ſumonitores A. q̃ ſit corã Juſticiariis &c. tali loco tali die auditurus recognitionẽ Aſſiſæ mortis anteceſſoris quæ ſummonita eſt in curia noſtra coram præfatis Juſticiariis noſtris de tanto t̃ræ vel redditus cum pertinentiis in tali loco in tali villa, & oſtenſurus quare non fuit coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud talem locum tali die ſicut aliàs ſumonitus fuit, et habeas ibi ſumonitores et hoc breve. Teſte &c. Sed refert quem diem habere debeat in reſumonitione, utrum ſcilicet quindecim dierum vel minùs ſpatium, ſed hæc terminari poterint ſecundùm q̃ aſſiſa capi debeat in cõm vel extra cõm: ſi autem extra cõm, continebit dilatio ſpatium quindecim dierum, ſi autem infrà non erit tam diffuſa dilatio, ſed erunt judiciæ arbitrariæ dependentes ex juſticiariorum voluntate. Poſt reſumonitionem verò non jacebit eſſoñ, nec poſt eſſonium reſumonitio: quia p̃ eſſoñ videtur tenens concedere ſumonitionem. Et ubi jacet reſumonitio & ubi non, et in cujus perſona, habetis ſupra de aſſiſis ultimæ præſentationis pleniùs in principio. Poſt reſumonitionem ſive venerit tenens ſive non venerit, capiatur aſſiſa p̃ defaltam, quia tantum operatur ſua abſentia quam preſentia: quia ſi preſens eſſet nihil dicere poſſet in odium defaltæ quare aſſiſa remaneret, niſi fortè cùm venerit ꝓferat chartas domini Regis per quas dominus Rex ei debeat warantiſare, & ſine quo dicat q̃ non poteſt reſpondere: et idem erit dicendum, ſi chartas aliorum proferat & eos vocaverit ad warantũ. Idẽ in aliis caſibus, ubi ſcilicet ãteceſſor ille de cujus morte ꝓfert aſſiſã petens, non tenuit terram illam niſi ad vitam ſuam per cyrographum, & ſinẽ factũ in curia domini regis, vel ſi felonia objiciatur vel alia ſimilis exceptio

peremptoria,quòd si nulla talis,statim pro pœna duarum illarum defaltarum capiatur assisa, secundùm quod fieri debet in assisa ultimæ præsentationis & aliis consimilibus,salva domino regi misericordia sua pro contemptu summonitionis.

¶ 1 *Qualiter petens debet fundare intentionem suam partibus comparentibus.* 2. *Si juratores sint absentes, breve de habendo corpora eorum.* 3. *Si capta fuerit assisa per defaltam vel si statim tenens se ponat in assisam sine alia exceptione.* Cap. 4.

UTroq; autem tam petente quàm tenente comparente, perlecto brevi et audito, debet petens proponere intentionem suam secundùm formam brevis & fundare eam sic: Quòd pater vel mater vel alius antecessor suus fuit seysitus vel seysita in dominico suo ut de feodo de tanto terræ vel redditus cum pertinentiis in tali villa die quo obiit,& quòd obiit,post terminum. Itē quòd ipse sit propinquior hæres & ostendat rationem quare sit, quæ quidem si tenens simpliciter negaverit, & p omnia vel quendam articulum prædictorum: per assisam poterit veritas declarari, vel si nihil habeat quod proponat vel cùm habuerit et nihil proposuerit, statim procedet assisa per duodecim juratores,contra quos nihil excipi possit,et nō p pauciores,secundùm q̄ fieri possit in assisa novæ disseysinæ per septem ad minùs, ut supra per assisam novæ disseysinæ, & ideo hic procedat assisa per duodecim ad minùs,qui nulla ratione sint recusabiles ut supra de nova disseysina. Jurare autem debent juratores in hac forma. Hoc audis, justiciarie quòd veritatem dicam de hac assisa, & de terra vel redditu,vel de tenemento unde tantus redditus provenit, qui petitur,& unde visum feci per præceptum domini regis, & pro nihilo omittam quin veritatem dicam, sicut me dominus &c. Et quilibet post alium sic: Tale sacramentum &c. ut supra. Et si quidam de novo appositi fuerint & recenter qui nunquam tenementum viderunt, jurare poterunt salvo visu. Et tunc refert utrum eodem die de novo appositi fuerint pro defectu aliorum recognitorum, vel ab initio electi & visum facere noluerint in contemptum: quo casu si recenter assumpti fuerint erit cum eis misericorditer agendum, ad plus & ad minùs secundum ordinationem justiciariorum. Si autem ab initio electi fuerint & assumpti & visum facere ad mandatum vicecomitis recusaverunt, dupliciter deliquerunt, scilicet de falso sacramento, & contemptu,& magis ut videtur quam illi qui obediunt,licet pejeraverint. Et unde nescitur si ejusdem debet esse conditionis cujus sunt illi qui visum fecerint, cùm de jure conditionis deterioris esse deberent. Facto igitur sacramento (secundùm quod prædictum est) cùm omnes præsentes fuerint, si per omnia convenerint secundùm eorum veredictum, aut judicabitur seysina petenti aut tenenti imperpetuum, vel ad tempus à clamore petentis liberabitur per assisam,& sic absolutio vel condemnatio subsequetur,secundùm quòd juratores verum dixerint vel falsum, certum vel obscurum,ut supra de assisa. Et si falsum dixerint, inde sequetur remedium ut infrà de convictionibus.

¶ 2. Item licet partes præsentes sint & se posuerint in assisam, juratores tamen

men poſſunt eſſe abſentes qui declarare deberent veritatem, & ideò de neceſsitate aliquando ponitur aſsiſa in reſpectu pro defectu recognitorum. & ideò præcipiatur vicecom̃ quòd habeat coram Juſticiariis corpora recognitorum per hoc breve. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ habeas coram Juſticiariis noſtris apud talem locum tali die corpora A. B. C. & aliorum nominandorum, recognitorum aſsiſæ mortis anteceſſoris quam talis in curia noſtra coram &c. arramaverit verſus talem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa ad faciendam aſsiſam illam, et ſi plures fortè fecerint defaltam tunc dicatur, & ad audiendum judicium ſuum de pluribus defaltis. ¶ 3. Si autem per defaltam capiat̃ aſsiſa ſive tenens præſens fuerit in ipſa captione ſive non, vel ſi præſens conceſſerit aſsiſam, & ita capiatur in modum aſsiſæ, & non juratæ, ſi juratores in veredicto ſuo dicendo ſuper ſacramentum ſuum de aliqua exceptione in quam petens ſe non poſuerit falſum dixerint, locus erit cõvictioni, quia neq; tenens ſit ſuper exceptione ſtatus, finis facti, convẽtionis, rei judicatæ, vel hujuſmodi: vel ſi dixerint de aliqua exceptione verum vel falſum alia quàm in quam petens & tenens ſe poſuerint, ſi falſum dixerint, locus erit convictioni: quod tamen non eſſet, ſi præſens utraq; pars de communi conſenſu quòd ita eſſet vel non eſſet, ſe poneret in aſsiſam.

¶ 1 *De ſeyſina facta petenti per judicium. 2. Breve de ſeyſina facienda poſt captionem aſſiſæ. 3. Breve ſi querens queratur quòd ſeyſinam ſuam habere non poſſit. 4. Breve de ſeyſina ubi tenens gratis recognovit. 5. Si juſticiarii propria autoritate ſcribant vicecom. ex parte domini regis. 6. Brevia de ſeyſina per concordiam. 7. De extenſione facienda ſi fortè alia terra aſſignanda fuerit in eſcambium.* Cap. 5.

Contingit multotiens quòd ante judicium partes terminant aſsiſam per concordiam. Sed ante videndum eſt qualiter ſeyſina fiat petenti poſtquam per judicium recuperaverit. Et ſciendum quòd petenti fieri debet ſeyſina per tale breve per judicium. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd A. in curia noſtra recuperavit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa per aſsiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam. Et ideò tibi præcipimus quòd prædicto A. de prædicta terra cum pertinentiis ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias. Item alia forma, ubi cuſtos abjudicatus eſt de cuſtodia ſua fortè propter vaſtum & deſtructionem quam fecit in cuſtodia ſua, ideò fiat parenti illius minoris nomine minoris et ad opus minoris ſeyſina per hoc breve, vel hoc poteſt eſſe quia tenementum fuit Socagium & pertinuit cuſtodia ad matrem. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd A. filia N. in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris per judicium ejuſdem curiæ noſtræ recuperavit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, unde prædictus N. pater ipſius A. obiit ſeyſitus ut de feodo. Et ideò tibi præcipimus quòd C. s. tali mulieri cuſtodi ipſius A. tanquam propinquiori parenti ex parte matris, et eo quòd ipſe A. eſt infrà

ætatem, de prædicta terra ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias. Et non permittas quòd A. capitalis dominus feodi illius habeat cuſtodiam illius terræ vel hæredis, quia in prædicta curia noſtra foris judicatur de cuſtodia illa, eo quòd terra illa teneri debet de Socagio. Et ſub eadem forma fieri poterit breve de ſeyſina, ubi capitalis dominus vaſtum fecerit et deſtructionẽ, propter quod ſit foris judicatus, quod quidem fieri poterit per aſſiſam mortis anteceſſoris: & tunc dicatur in fine brevis, foris judicatus eſt de eadẽ cuſtodia propter vaſtum & deſtructionem quam fecit in eadem terra. Teſte &c. Et notandum quòd in nulla aſſiſa præterquam in magna aſſiſa per breve de recto recuperat aliquis ſeyſinam per defaltam, quia in aliis aſſiſis omnib⁹ nulla alia ſequitur pœna poſt defaltam, poſt reſummonitionem & eſſoñ, niſi quòd capiatur aſsiſa per defaltam. Si ſit aliquis qui queratur poſt aſsiſam captam quòd ſeyſinam ſuam habere non poſsit ſecundùm quod illam recuperaverit, tunc fiat vicecom̃ breve in hac forma. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd Juſticiarii noſtri qui ultimò itineraverunt in comitatu tuo recordantur quòd A recuperaverit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanta terra &c. coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud N. per aſsiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam, & unde idem A. queritur quòd idem B. adhuc ei deforceat terram illam, vel ſic: quòd ſeyſinam ſuam inde habere non poteſt ſicut eam recuperaverit, vel non in pace: Et ideò tibi præcipimus quòd eidem A. ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias de prædicta terra ſecundùm quod illam recuperavit, & ipſum in ſeyſina ſua manuteneas & defendas, ne amplius inde clamorem audiamus. Teſte &c. Item alia forma ſi tenens ſine captione aſsiſæ recognoverit terram eſſe ipſius petentis. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm aſsiſa mortis anteceſſoris ſummonita eſſet in curia noſtra coram &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa vel aliter. Scias quòd cùm A. in curia noſtra coram &c. peteret verſus B. tantam terram &c. per aſsiſam mortis anteceſſoris ibi inter eos ſummonitam, idem B. venit in eadem curia noſtra coram &c. & recognovit totam prædictam terram cum pertinentiis eſſe jus ipſius A. & illam ei reddidit in eadem curia: & ideò tibi præcipimus &c. ut ſupra, et ſi per tale breve ſeyſinam ſuam habere non poſsit, vel uti ſeyſina pacifica, ſolent Juſticiarii ſuper hoc ſcribere vicecom̃ ſub nomine ſuo ex parte domini regis ita. ¶ 5. Talis et ſocii ſui Juſticiarii itinerantes in tali comitatu vic. ſalutem. Scias quòd talis in curia domini regis coram nobis recuperavit ſeyſinam ſuam &c. ut ſupra. Et ita in aliis brevibus omnibus ſecundùm formam brevis: & ideò vobis mandamus ex parte domini regis &c. ut ſupra. Si quis per concordiam & finem factum ſeyſinam ſuam recuperaverit vel in aſsiſa mortis anteceſſoris, vel recognoverit terram illam in toto vel in parte eſſe jus petentis, vel petens econtrario remiſerit & quietum clamaverit jus ſuum, vel alio quocunq; modo concordati fuerint, tota forma concordiæ ſecundùm quod inter partes convenerit inſeratur in brevi de ſeyſina facienda tali modo. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd convenit in curia noſtra coram Juſti-

ciariis

ciariis &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa unde assisa mortis antecessoris summonita fuit inter eos in eadem curia, scilicet quòd prædictus talis remisit vel recognovit &c. Et sic inseratur tota forma concordiæ de verbo in verbum, & in fine dicatur: Et ideò tibi præcipimus quòd prædicto tali de tota prædicta terra cum pertinentiis secundum quod prædictum est sine dilatione plenariam seysinã habere facias. Teste &c. Si autem petens totum remiserit vel tenens totum recognoverit et receperit aliquam terram in compensationem pro remissione vel recognitione tunc dicatur. ¶ 7. Sciatis quòd convenit &c. ut supra, scilicet quòd prædictus talis recognovit vel remisit &c. & pro hac &c. idem B. concessit eidem A. viginti solidatas terræ & redditus de terra sua in tali villa. Et ideò tibi præcipimus, quòd assumptis tecum duodecim tam militibus quàm aliis liberis, legalibus & discretis hominibus de vicineto illo per quos negotium illud melius expediri poterit, in propria persona tua accedas ad manerium illud, & per eorum sacramentum extendi & appretiari facias viginti solidatas terræ & redditus in prædicto manerio loco competenti, & facta extensione & appretiatione, tunc per visum recognitorum prædictorum habere facias & assignare eidem tali prædictas viginti solidat terræ & redditus cum pertinentiis per rationabilem extensionem. Et quid & ibi, & per quas particulas terram illam & redditum ei assignaveris nobis vel justic. nostris &c tali loco & tali die, evidenter & distinctè et apertè per literas tuas sigillatas sigillo tuo et sigillis prædictorum duodecim juratorum & per duos legales homines ex illis per quorum visum illam terram & redditum ei assignaveris et habeas ibi hoc breve.

¶ 1 *De exceptionibus & responsionibus contra assisam quare debeat remanere. 2. Si breve originale non fuerit exhibitum quia forte deperditum quid sit agendum. Cap. 6.*

ITem partibus in judicio constitutis multa poterit tenens dicere contra psonam justiciarii de jurisdictione. Item contra breve impetratum de errore. Item contra psonam petentis, quare non possit petere. Item de minus legitima summonitione. Item contra personas juratorum, et hæc sunt quasi extra assisam & non tangunt actionem neq; perimunt, sed ad tempus impediunt, secundùm quod in magna parte dictum est supra in tractatu de assisa novæ disseysinæ. sed quia superiùs minùs dictum est de summonitione quia nulla est ibi summonitio sed attachiamentum, hîc in parte dicendum est. Cùm igitur tenens summoneatur ad certum diem q̃ sit ibi auditurus illam recognitionem, tunc aut est summonitio illa legitima et rationabilis vel minus legitima, sive testata fuerit sive non testata: si autẽ legitima, tũc procedatur in assisa, si autẽ illegitima aut est calũniata aut nõ calũniata. Si autẽ calũniata sit, inquirat̃ à summonitoribus (facta examinatione separata) de die & loco & aliis circumstantiis, & si facta examinatione constiterit̃ summonitionem esse legitimam, tunc procedat̃ (ut priùs) ad assisam. Si autem constiterit illam esse illegitimã, tunc detur alius dies legitimus secundùm q̃ partes fuerint manentes infrà comi-

comitat vel extra. Ad quem diem poterit tenēs se essoniare si voluerit, si defaltam fecerit non erit resummonendus sed capiatur assisa per defaltam, quia diem datum in banco dedicere non poterit nec etiam causari post essonium factum, quia per essonium concedit summonitionem esserationabilem. Item nec post resummonitionem, quia si sumonitio fuerit minus rationabilis, resumonitio & dies datus à judice dici non poterit minùs rationabilis. Item si summonitio minùs fuerit rationabilis sed tamen à tenente cùm venerit non calumniata, procedendum erit ac si esset rationabilis nec si justiciarius illam noverit esse minùs legitimam non pertinebit ad ipsum propter hoc dare tenenti exceptionem. Item cùm ambo præsentes fuerint in judicio & petatur audientia brevis & fortè fuerit deperditum per negligentiam clericorum vel vicecom̄, non tamen propter hoc remanebit assisa, dum tamen coram justiciariis fuerit semel recitatum & auditum vel in comitat & ita q̄ juratores electi fuerint & visus terræ factus, si hoc fuerit coram justiciariis protestatum. ¶ 2. Item cùm justiciarius assignatus fuerit ad aliquam assisam capiendam specialiter, si breve originale fuerit deperditum, tamen non nocet si justiciarius exhibeat warantum, cùm in waranto contineatur originale, sed non tenet econtrario, videlicet si warantus deficiat quòd assisa procedat, nisi fortè talis sit justiciarius quasi capitalis à latere domini regis transmissus.

¶ 1 *Si tenens warantum vocaverit in assisa mortis antecessoris. 2. Si warantus infrā ætatem fuerit quid sit agendum. 3. Breve de summonendo warantum. 4. Breve de summonendo warantum cùm vocatus manens sit extra comitatum interlaqueatum. 5. De essoniis post vocationem warranti. 6. Si warantus defaltam fecerit, capiatur de terra sua. 7. Breve dum fuerit in seysina. 8. Aliud breve de eodem dum fuerit in seysina. 9. Breve de summonendo warantum ad warantizandum cùm assisa capta fuerit per defaltam warranti. 10. Si warantus defaltam non fecerit. 11. Si assisa tangat regem & dicat tenens quòd sine rege respondere non potest capiatur nihilominus assisa, sed ponatur judicium in respectum quousq; dominus rex inde præcepit voluntatem suam. Cap. 7.*

ITem si ambo præsentes fuerint in judicio petens & tenens, habet fortè tenens warantum & defensorem qui eum defendere tenetur in seysina sua contra petentem. Quo casu, refert cùm talem tenens vocaverit ad warantū, utrum warantus plenæ ætatis fuerit vel infrà ætatem, quia si infrà ætatem oportet tenentem docere rationem quare debeat warantizare, & chartas vel homagium captum ab antecessore, vel aliud, ne frivola sit vocatio vel dolosa, q̄ quidem est in majore, licet sine charta vocari possit ad warantum per auxilium curiæ si petatur auxilium, si autem non, qui vocavit faciat eum venire. Illud idem fiat de minore, si constiterit quòd debeat warantizare, licet cùm venerit ad chartas antecessoris sui non teneatur ante ætatem respondere. ¶ 2. Breve enim ad sum̄onendum warantum si fuerit manens extra comitat tale erit, si autem infrà, sine brevi sum̄oneatur. Potest item unus tenens plures vocare warantos qui sunt loco unius hæredis, sicut unum corpus, & eodem modo plures successivè de waranto in warantum, & quo casu si unus ex pluribus

bus defaltam fecerit, capiatur aſſisa per defaltam unius ac ſi omnes defeciſſent, ſive quidam illorum fuerint infrà ætatem ſive non. Item plures tenentes unum poſſunt vocare ad warantum vel plures. Item plures tenentes plures warantos. Breve autem de ſummonendo warantum tale erit. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. q̄ ſit coram Juſticiariis &c. itinerantibus & ad hoc ſpecialiter conſtitutis, vel Juſticiariis de banco tali loco, tali die ad warantizandum B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, quam C. in curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris clamaverit, verſus eundem B. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſummonitam. Et unde idem B. in eadem curia noſtra coram eiſdem Juſticiariis noſtris vocavit ipſum A. ad warantum verſus prædictum C. & habeas ibi ſummonitores & hoc breve, teſte &c. Si autem plures waranti fuerint vocati manentes in eodem comitat, tunc omnes ſummoneantur ſimul & per unum breve. Si autem in diverſis com̄, tunc quilibet warantus habeat ſuum breve, ita tamen quòd ſic ſint interlaqueata quòd in quolibet brevi fiat mentio de omnibus warantis tali modo. ¶ 4. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram &c. ut ſupra, ad warantizandum B. ſimul cum C. & D. tantam terram &c. ut ſupra, ita quòd quodlibet breve reſpondeat alteri, & quòd in quolibet brevi fiat mentio de quolibet waranto. ¶ 5. Et ad diem ſuum poterunt ſe eſſoniare ſimul & ſemel vel viciſſim, ita quòd quilibet eorum unicum habeat eſſonium antequam ad warantiam reſpondeant, niſi prima die compareant & velint gratis reſpondere. Si autem ad diem ſummonitionis comparuerint waranti, & petens & tenens non, ſtatim procedet aſſisa, & capiatur per defaltam ſi juratores præſentes fuerint; & ſi non, detur alius dies, & waranti, cùm ſe obtulerint uſque ad quartum diem, quarto die recedent quieti de warantia, nec poterit tenens ulteriùs aliquid dicere quare aſſisa remaneat. Sed quare non recuperat petens ſtatim & ſine aſſisa per defaltam tenentis? non videtur ratio quare non, ſed quia articuli in brevi contenti poſſent eſſe falſi quidam vel omnes, & quamvis res prima facie deſinat eſſe tenentis, oportet tamen petentem docere rationem & jus quare pertineat ad ipſum. Si autem petens non compareat, expectato quarto die recedet tenens quietus de brevi illo, & ſimiliter waranti. Si autem præſentes fuerint petens & tenens & warantus defaltam fecerit, tunc ante omnia per defaltam waranti inprimis capiatur aſſisa, nec procedatur verſus warantum ad aliquam diſtrictionem per captionem terrarum vel alio modo ante captionem aſſisæ, & donec ſciatur utrum tenens amiſerit vel retinuerit per aſſiſam. Si autem retinuerit, tunc non erit neceſſe procedere contra warantum in placito warantiæ, & unde ſi primò die capi non poſſit aſsisa, ſed detur alius dies vel fortè plures pro defectu recognitorum vel per eſſonium tenentis, & ad diem illum ſi ante captionem aſsisæ venerit warantus & velit warantizare & defendere, audiri non debet antequam aſsisa capiatur in modum aſsisæ, tum quia diem non habet ad warantizandum, tum quia amiſit per defaltam ſuam omnes ex-

ceptiones & omnes defensiones suas, & ita quòd non potest defendere, tum quia nescitur ad hoc ante captionem assisæ utrum oporteat eum de necessitate defendere vel non defendere. Et quòd assisa capi debeat antequam warãtus respondeat ad warantiam, postquam comparuerit post defaltam, habetis de termino S. M. anno Regis H. 3. incipiente 4. in com Essex. Asisia mortis antecessoris si Brianus pater Henrici, & quia petens recuperaverit per assisam, tenens processit versus warantum de excambio, & warantus warantisavit & fecit excambium, & alibi in multis locis. Et ideò non est necessaria ejus præsentia antequam venerit per districtionem, cùm tenens amiserit per assisam. Et unde cùm idem non habeat & dicat warantiso, reddo et restituo petenti tenementum facit manifestè disseysinam tenenti, si hoc fecerit contra ipsius tenentis voluntatem, quia cùm teneatur tenentem in possessione sua defendere, nec poterit eum disseysire & petẽti restituere, quia defendere & restituere contra voluntatem tenentis non possunt simul stare ¶ 6. Si autem captio assisæ adjudicata fuerit per defaltam & assisa capta fuerit & tenẽs amiserit per assisam, tunc primò procedendum erit versus warantum de warantia ꝙ capiatur de terra in manum domini regis ad valentiam terræ quàm tenens amisit et non in eo sensu ꝙ tenentem warantisare possit. i. defendere in sua seysina secundùm ꝙ warantizatio in uno sensu defensionem habet, et secundùm ꝙ in alio sensu tenetur warantus ad excambium, cùm feoffatum suum non defenderit, vel defendere non possit, distringatur hoc modo si terram habuerit in eodem comitatu, ꝙ vicecom̃ capiat in manum domini regis de terra waranti ipsius ad valentiam terræ quàm tenens amisit per hoc breve. ¶ 7. Rex vicecom̃ salutem. Cape in manum nostram per visum legalium hominum de comitatu tuo de terra A. in balliva tua pro defectu ipsius A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa quam B. in curia nostra coram Justiciariis &c. recuperaverit versus C. per assisam mortis antecessoris inde ibi inter eos captam, et unde idem C. dum fuit inde in seysina vocavit inde ad warantum prædictum A. versus eundem B. Et summoneas per bonos sum̃onitores prædictum A. ꝙ sit coram eisdem Justiciariis nostris in tali loco tali die ad prædictum terminum, scilicet de principali placito warantiæ et inde responsurus & ostensurus quare non fuit coram eisdem Justiciariis nostris apud talem locum tali die sicut summonitus fuit, & habeas ibi summonitores &c. Si autem terra quæ amittitur et terra quæ tenetur ad excambium fuerint in diversis comitatibus, tunc primò fiat extensio de terra quæ amittitur, ut tantundem capiatur in manum domini regis de terra waranti quæ ad excambium tenetur, secundùm quod inferius de districtione waranti plenius dicetur. Item si plures fuerint waranti (ut prædictum est) tunc (facta extensione) capiatur in manum domini regis de terris singulorum proportionaliter quantum ad singulos pertinebit de warantia, secundùm valorem et æstimationem terræ quam tenens amisit per assisam, quæ capta fuit per defaltam ipsius waranti. Et sic videtur quòd habere poterit excusationem de defalta propter impedimenta, vel restituetur per defensionem per legem si-

cut

cut in cauſa proprietatis, et ita capi non poterit aſsiſa propter aliqnam defaltam, quia nulla erit defalta quæ defendi poterit per legem, & ſic non erit ille in defalta qui vocavit quia ſecutus eſt per legem terræ, ita quòd non eſt in culpa, nec warantus in culpa erit, quia ſummonitionem defendere poterit per legem terræ, et ideò qui judicaverit aſsiſam eſſe capiendam per defaltam, quę nulla eſt, malè aget: et iniquum erit quòd warantus reſponſiones ſuas amittit verſus petentem et faciat excambium cùm defenſiones habeat et non ſit in culpa. Cùm autem warantus omninò non venerit, vel cùm venerit ſe excuſare non poterit de defalta, tunc primò capiatur aſsiſa per defaltam, ut ſciatur an petens jus habeat petendi vel non, vel ſi habeat q̃ habeat tenens excambium. Si autem non, q̃ tenens retineat per aſſiſam, et warantus quietus de eſcambio, non enim juſtum eſſet q̃ tenens utrunq; haberet tenementum q̃ priùs tenuit & excambium, quamvis warantus defaltam fecit. Et ideò in omni caſu capienda erit aſsiſa, et ſemper erit neceſſarium petenti, q̃ ſciat utrum tenens juſtam habeat cauſam vocandi warantum vel non. ¶ 8. Rex vic. ſalutẽ. Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum &c. de terra A. per defaltam ipſius A. ad valentiam tertiæ partis vel quartæ tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa in tali coñ, quàm B. in curia noſtra & c. recuperavit verſus eum per aſsiſam mortis anteceſſoris, et unde idem C. dum fuit inde in ſeyſina vocavit inde ad warantum A. & B. & D. participes ſuos, Et ſumoneas per bonos ſumonitores præfatum A. q̃ ſit coram eiſdem Juſticiariis noſtris apud talem locum ad præfatum terminum inde reſponſurus cum prædictis B. et C. & oſtenſurus quare non fuit &c. ut ſupra. Et ad quẽ diem ſi non venerit, amittet terram captam in manum domini Regis per defaltam ſuam, ſecundùm quòd aſsiſa fecerit pro tenente vel petente ſecundùm unum ſenſum, quidam eorum vel omnes, ſecundùm quod venerint vel non ad diem illum. Si venerit warantus per diſtrictionem aut ſtatim warantizat, vel dicit ſe warantizare non debere, quia nihil aliud eſt dicere in hoc caſu niſi quòd ad eſcambium non teneatur ſecundùm unum ſenſum warantiæ, quia warantizare non poteſt ſecundùm alium ſenſum i. defendere tenentem in ſeyſina, cùm nullus jam ſit in ſeyſina tenens quem defendat. Igitur agendum erit tantum de eſcambio, quo caſu ſi ſe defendere poſſit, quietus recedet de eſcambio: Si autem ſe defendere non poſſit, tunc ſtatim ſatisfaciat de eſcambio ſuo feoffato, niſi fortè ita ſit quòd ulteriùs warantum vocare voluerit, & tunc ſumoneatur warantus quòd ſit tali die tali loco ad warantizandum tali tantam terrã per tale breve. ¶ 9. Rex vic. ſalutem. Summoneas per bonos ſumonitores talem A. quòd ſit &c. ad warantizandum B. tantam terram &c. quàm C. in curia noſtra &c. clamavit verſus D. & quàm idem D. poſtea amiſit per aſsiſam mortis anteceſſoris inde inter prædictos C. & D. captam. Et unde idem D. dum fuit in ſeyſina vocavit inde ad warantum prædictum B. et qui poſtea venit et terram illam A. warantizavit, & habeas ibi &c. Ad quem diem ſi non venerit procedatur contra ipſum ad defaltam &c. ut ſupra. Et deinde cùm venerit aut ſtatim warantizat aut dicit quòd warantizare non debet quia nihil

hil tenet de eo, nec ſervitium ei facit nec homagium. Item etſi ei warantizare teneretˉ,tamen ipſe B. ubi ipſe reſpondiſſe potuit ad aſſiſam ſi ad diem ſuum veniſſet, defaltam fecit, & ita quòd per defaltam ſuam capta fuit aſſiſa per quam amiſit exceptiones & defenſiones ſuas contra aſſiſam, quod ſibi ipſi debet imputare. Et ſi idem A. gratis warantizaverit B. & ulterius warantum vocaverit, eadem poterit ei fieri reſponſio quæ facta eſt ipſi B. Item eſto quòd warantus, cùm ad primum diem defaltam fecerit, ad alium diem ante captionem aſſiſæ poſtquam ſemel adjudicata fuit aſsiſa capienda, de facto warantizaverit ipſi tenenti; & per warantizationem ita conſideratum fuerit,quòd ſi tenens amiſerit quòd warantus ei faceret warantiam ſuam & eſcambium, & ille idem warantus eodem die alium warantum vocaverit, & capta ſit aſsiſa eodem die, poſtquam petens recuperaverit verſus tenentem, ſtatim ſummonitus fuit ſecundus warantus ad warantizandum primò : ut in Rotulo Sanctæ Trinitatis Anno eodem, ad quem diem non venit ſecundus warantus poſtquam ſe eſſoniaverit, ita quòd præceptum fuit vicecomiti quòd haberet corpus ejus. Et ad quem diem venerit ſecundus warantus, ut de termino Sancti Michaelis proximo ſequente Anno eodem, & primus warantus petiit verſus eum excambium, terræ quam tenens amiſit verſus petentem per aſsiſam mortis anteceſſoris. Et unde idem tenens vocavit ipſum primum warantum ad warantizandum verſus petentem, & qui ei warantizavit, & vocavit ſecundùm warantum verſus petentem, & qui venit & noluit reſpondere ad breve ſuum niſi curia conſideraret, quia ille primus warantus terram illam warantizaverat tenenti. Et poſtea per defaltam ſuam propriam amiſit per aſsiſam, abſque eo quod ipſum ſecundum warantum vocaſſet ad warantum, dum fuit in ſeyſina, & de ſicut per defaltam ſuam capta fuit aſsiſa, & ita quòd tenens amiſit, & ita quòd tenens eſt nunc extra ſeyſinam, quod quidem primus warantus per attornatum ſuum cognovit, conſideratum fuit quòd ſecundus warantus non reſponderet, & quòd primus warantus in miſericordia. Caſus iſte inveniri poterit in Rotulo de termino Sancti Hillarii Anno Regis Henrici ſexto in comitatu Midd. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Aluricus Huſe qui terram de Matilda de albo monaſterio tenuit, & quæ vocavit ad warantum Wilhelmum de Albo monaſterio. Et quod dicitur de defalta unius warranti cùm unus tantum vocetur ad warantum, illud idem dici poterit de defalta unius vel duorum ex pluribus warantis, quòd capienda eſt aſsiſa ſi unus ex pluribus defaltam fecerit. Ex præmiſsis igitur patet manifeſtè, quòd cùm warantus defaltam fecerit prima die & adjudicatum ſit quòd aſsiſa capiatur per defaltam, & aſsiſa eodem die capi non poſsit, ſed differatur captio uſque in alium diem, & warantus tunc venerit per diſtrictionem, vel ſine, & warantizare voluerit ante captionem, bene poterit, non tamen ad defenſionem ut tenentem defendat, vel quòd aliquid dicat contra aſsiſam ſed ut excambium faciat ſi te-

nens

nens amittat per aſsiſam, & multò fortiùs poſt captionem aſsiſæ, quia tunc non erit quis in poſſeſsione quando poſsit defendere, tenetur tamen ad excambium propter warantiam. Et ſi ulteriùs per hoc quod ſic warantizavit quoad excambium velit warantum vocare, non proderit ei ſicut patet ſuperiùs per exemplum, cùm ex culpa ſua non ſit in ſeyſina nec quaſi nec etiam ſuus feoffatus quem warantus ſuus poſsit defendere in ſeyſina. Et quòd aſsiſa capi debeat per defaltam waranti ſtatim poſt defaltam, habetis de termino Sancti Michaelis Anno Regis Henrici decimo ſecundo incipiente decimo tertio in com̃ South. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus filius Cinul de tenemento de Denemede, unde Herbertus filius Richardi qui terram illam tenuit, vocavit inde ad warantum priorem de S. Lando de Bothomago, qui poſt eſſonia ſua de ultra mare & citra defaltam fecit. Et unde conſideratum fuit quòd aſsiſa procederet per defaltam ipſius prioris, & quia Herbertus amiſit per aſsiſam, habuit recuperare ſuum verſus priorem. Et unde verum eſt, quòd non erit aſsiſa capienda, niſi tunc demum cùm warantus defaltam fecerit poſtquam warantum vocaverit, ſive warantus venerit ſive non, quòd capietur aſsiſa: ut de termino Sanctæ Trinitatis Anno Regis Henrici decimo ſeptimo in com̃ Buck. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Eſtwicham, & idem dici poterit de utroque ſi warantus & tenens defaltam fecerit. Item ſi tenens tantum & warantus præſens ſit, vel abſens, non refert; quia warantus quietus de warantia, cùm non ſit aliquis qui ſequatur verſus eum. Item eſto quòd warantus ad primum diem venerit, & ſe defenderit de warantia, non eſt aliquis ipſorum tenentis aut waranti qui dicere poſsit contra aſsiſam quare remanere debeat: tenens non potuit quia defenſionem ſuam poſuit in warantum, quam quidem reſumere non poteſt. Warantus autem non tenetur dicere contra aſsiſam nec defendere, quia defendit ſe de warantia, nihil igitur ſupereſt niſi quòd per defaltam utriuſque capiatur aſsiſa. ¶. 10. Si autem warantus defaltam non fecerit, ſed primo die comparuerit poſt eſſonia & dilationes, præſentibus petente & tenente, aut ſtatim warantizat, aut oſtendit rationem quare warantizare non debet. Et ſi ſtatim warantizaverit, reſpondere poterit contra aſsiſam, & dicere quare remanere debeat imperpetuum, vel ad tempus, cùm omnes habeat exceptiones & defenſiones quas principalis tenens haberet, (ut infrà dicetur) & fortè plures. Et cùm ſit quaſi tenens, cùm tenentem teneatur defendere in ſeyſina. Et ſic poteſt defendere ſtatim, niſi ipſe warantum unum vel plures, quem ad defenſionem propriam velit nominare, petat. Poteſt enim warantus cùm warantizaverit, & ſit quaſi dominus litis, warantum ulteriùs vocare, & iſte warantus cùm warantizaverit alium, & ſic in infinitum ſucceſsivè vocare, & qualiter ſummoneri debent per auxilium curiæ, vel ſine, & qualis diſtrictio ſequi debeat ſummonitionem, facilè patet ex præmiſsis: hoc tamen adjecto, quod ille qui warantizaverit, in brevibus ſummonitionis & diſtrictionis

nis ſemper habebitur pro tenente, et de illo cui warantizatum eſt nulla fiat mentio, ſed domi remanebit, donec terminetur placitum inter petentem & warantum, quia ſubiit defenſionem. Et ſi plures vocati fuerint de waranto in warantum, & ultimus defaltam fecerit, capi debet aſſiſa per defaltam, et per omnia obſervari debet ſicut ſuperiùs dictum eſt. Item cùm plures ſint waranti, et ultimus tenentem defendere non poſsit, vel ſi aſſiſa per defaltam waranti capiatur, & ultimus warantus de excambio faciendo ſe defendere non poſſit, faciet excambium ſuo feoffato, & illud idem excambium deveniet ad primum tenentem, de manu in manum, de waranto in warantum, ſecundùm quod inferiùs plenius dicetur de warantis. Si autem unus ex pluribus warantis, vel plures, fuerit infrà ætatem, omnium illorum ætates expectabuntur. Si autem unus ex pluribus petentibus in communi ante captionem aſſiſæ moriatur, non tamen propter hoc cadit breve, nec remanebit aſſiſa mortis anteceſſoris, ut de itinere. W. de Ralegh in comitatu Warr. Aſſiſa mortis anteceſſoris, circa medium Rotuli. Illud idem obſervari debet, ut videtur, ſi moriatur unus ex pluribus tenentibus ſimul & in communi. Si autem diviſa ſit hæreditas vel tenementum inter plures participes, quod priùs fuit commune, ſi unus moriatur, cadit aſsiſa & breve. Et quid ſi vir & uxor ſimul vocentur de feoffamento uxoris: licet vir moriatur, non tamen propter hoc cadit breve vel econverſo. Si autem petens vel tenens vel uterque moriatur, tunc cadit loquela omninò, quaſi deficiente fundamento. Si autem unus warantus vel plures ex pluribus moriantur, tunc refert utrum warantizaverit vel non, ſi autem non warantizaverit, non cadit breve per mortem waranti, ſed incipiet tenens vocare ſuum hæredem de novo. Si autem warantizatum fuerit, ſecundùm quosdam, cùm warantus ſit quaſi tenens & principalis, & cùm tenens poſuerit in warantum defenſionem ſuam omninò, nec illam reſumere poſſit, quod quidem non eſt in primo caſu, et ſic quaſi mortuus, & quaſi ad placitum cadit breve, & ſic alio brevi opus erit. Si autem warantus unus, vel unus ex pluribus, cùm plures ſucceſsivè vocentur, ſe defenderit de warantia quòd warantizare non debeat, nulla alia ſubſequitur pœna, niſi quòd capiatur aſsiſa per defaltam, & ſemper tenens conſervabitur indemnis per excambium, cùm ei fuerit ſemel warantizatum. Et quòd aſsiſa ſic capi debeat ſtatim per defaltam waranti, habetis de Itinere Martini de Pateſhul in comitatu Eborum, Anno Regni Regis Henrici decimo. Aſsiſa mortis anteceſſoris, ſi Walterus Chamlenger. Ad hoc facit de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buckingham ſi Simon de Hokedes, aſsiſa mortis anteceſſoris, ubi dicitur quòd ſi warantus warantizare non debeat, quòd nulla ſubſequitur pœna, niſi quòd aſsiſa capiatur. Et eſt ratio, quòd warantus in aſsiſa defendere debeat contra aſsiſam, & dicere quare debeat remanere. Sed ſi nihil dice-

dicere ſciat, procedit aſſiſa, et aſſiſa aufert vel dat in cauſa poſſeſſionis. In cauſa proprietatis reſpondet warantus & defendet ipſum jus, & quare petens jus non habeat tenetur docere, quod ſi facere non poſsit, amittit tenens, cùm ſit indefenſus. ¶ 11. Item cùm quis warantum ita quaſi vocaverit, & dicat quod ſine domino Rege reſpondere non poſſit, quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt, teneat ad voluntatem domini Regis, capiatur aſſiſa ſtatim, & inquiratur per aſſiſam de ſeyſina anteceſſoris ipſius petentis & ſi petens ſit hæres propinquior, ut tunc audita domini Regis voluntate vel ſtatim recuperet petens, vel differatur judicium pro voluntate domini Regis, ut de Itinere M. de Pateſhul in com Kanc. anno Regis H. xii. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus de Wylington. Item cùm warantus ſummonitus venerit ad warantizandum, & contentio habeatur de warantia eo quòd homagia & chartæ deducuntur, et ita quòd ſine difficultate & dilatione non poſſit placitum de warantia terminari, quia dubium eſt utrum tenens poſſit per aſſiſam retinere vel non, ſolet aſsiſa capi, ut ſcire poſsit cum quo remanere debet ſeyſina, ut ſecundùm hoc procederetur in placito warantiæ, vel non, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Brianus. Item notandum quod propter incumbramentum tenentis alicujus, non tenetur dominus feoffator warantizare, ſi ad warantum vocetur. s. ubi anteceſſor ejus qui petit per aſsiſam mortis anteceſſoris fuit in ſeyſina poſt donum factum ab eo qui vocatus eſt ad warantum, ſicut videri poterit. Eſto quòd quis aliquem feoffaverit de x. acris & ille feoffatus ſuus alium feoffaverit ulterius, qui inde obierit ſeyſitus, hærede ſuo infrà ætatem exiſtente, ſi dominus capitalis ceperit illa. x. in manum ſuam, et hæredem non cognoverit ad hæredem, vel illa x. ulterius alicui dederit, & hæres aſsiſam ſuper eum arramaverit, & talis warantum vocaverit ſuum feoffatorem, non audietur propter ſuum proprium incumbramentum. Quis teneatur ad warantiam, & quis non infrà dicetur pleniùs in tractatu de warantis, in cauſa proprietatis. Item eſto quòd cùm dominus proprietatis vel capitalis, terram de qua aſsiſa impetranda erit dederit ad firmam, videndum erit utrum impetrari debeat ſuper firmarium vel ſuper dominum capitalem. Et videtur prima facie ſuper dominum capitalem, quia firmarius nihil habet niſi tantum uſum fructum, & proprietarius habet in dominico tenementum. Et ideo quia firmarius non poſsit tenementum deducere in judicium, ſed contra, ſi impetratum ſit ſuper proprietarium, et ipſe amittit per aſsiſam ſic amittet fructuarius uſum fructum ſine regreſſu verſus ſuum warantum, quod quidem eſſet iniquum. Re vera impetrari poterit ſuper utrunque, ſed non ſimul, ſed per ſe, ſuper proprietarium, cum proteſtatione tamen ante captionem aſsiſæ, quòd fructuarius de termino ſuo habeat verſus eum regreſſum. Item ſi impetretur ſuper firmarium, valebit impetratio, ſicut videri poterit per exemplum. Item ſi capitalis dominus vendat alicui cuſtodiam alicujus terræ, ſi hæres cùm ad ætatem pervenerit portaverit aſsiſam ſuper tenentem, & cùm ſit plenæ ætatis et paratus probare ætatem ſuam non erit tenens audiendus ſi velit dominum capitalem vocare ad warantum, propter

aliquam

aliquam conventionem inter eos factam,ut ſi dicat,quòd ei teneatur warantizare uſq; ad certũ terminũ, vel ultra ætatem,& cùm talis conventio nõ tangat hæredem,procedat ſtatim aſſiſa,& tenens agat de convẽtione verſus ſuum warantum,ſi ſibi viderit expedire, quia ille qui petit aſſiſam mortis anteceſſoris nihil clamat in cuſtodia,nec venditor tenetur ei warantizare niſi cuſtodiam tantum,& non tenementum in dominico.

¶ 1 *De exceptionibus proponendis contra aſſiſam mortis anteceſſoris.* 2. *De morte quarum perſonarum capi debet aſſiſa.* *Cap* 8.

CUm autem in aſſiſa mortis anteceſſoris nullum warantum habuerit, vel cùm habuerit nullum vocat, quia in propria perſona velit potiùs ſubire defenſionem, & ei multæ competant reſponſiones ex articulis in brevi contentis, & exceptiones inprimis proponat illas, dicitur eſſ̃ inprimis ſi talis pater vel mater &c. Et unde inprimis videndum eſt de morte quarum perſonarum capi debeat aſſiſa, & ſciendum quòd de morte patris, & matris,fratris, & ſororis, avunculi, & amitæ. ¶ 2. Et ita ſicut limitatur aſſiſa in certas perſonas, ita limitatur inter certos gradus, quòd ſuperiùs aſcendendo non extenditur ad avum, nec inferiùs deſcendendo ad nepotem, quia de morte avi nunquam tenebit aſſiſa, nec eodem modo de morte nepotis, licet nepos habere poſſet aſſiſam de morte avũculi vel amitæ. Item nunquã tenebit aſſiſa inter conjunctas perſonas fratres & ſorores, nepotes & neptes,pronepotes & proneptes, & ſic inferiùs deſcendendo, nec etiam conſanguinitas de aliqua hæreditate, vel de aliquo quod deſcendat hæreditariè de communi ſtipite, ſed tantum breve de recto: tamen verſus extraneas perſonas locum habebit aſſiſa, quatenus ſe extendat, & quas perſonas aſſiſa ſe non extendit locum habebit conſanguinitas, quæ omninò trahit originem de aſsiſa, ſicut inferiùs pleniùs apparebit.

¶ 1 *Qualiter petens probare debet ſuam intentionem.* 2. *De ſeyſina die quo obiit.* 3. *De ultima ſeyſina.* 4. *Si quis donationem fecerit ad vitam ſuam alicui tantum ſine hærede, vel alicui & hæredibus ſuis.* 5. *Quid ſit dominicum.* 6. *Quid ſit feodum.* 7. *Die quo obiit.* 8. *Qualiter accipiuntur dies.* 9. *Si de uſu ſeyſinæ in aſſiſa queratur,de hoc non eſt curandum.* 10. *De termino.* 11. *De qualitate hæredum.* 12. *De hoc quod dicitur in brevi ſummoneas &c. tales qui tenent &c.* *Cap.* 9.

PRopoſita autem intentione petentis, oportet eum fundare & probare, ſcilicet per aſsiſam in modum aſsiſæ,omnes brevis articulos,ſcilicet quòd talis anteceſſor cujus ſeyſinam petit, fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo,& die quo obiit,& quòd poſt terminum (cum aſsiſa iſta ſicut & aliæ infrà certum terminum limitatur) Et ſi in uno articulorum iſtorum defecerit, cadit aſsiſa,ac ſi in omnibus defeciſſet. ¶ 2. Dicitur autem,ſi talis pater &c. fuit ſeyſitus,

seysitus, seysitus tamen poterit quis esse corpore & animo simul die quo obiit, secundùm quod seysina acquiritur corpore & animo, & ita poterit retineri corpore & animo simul, & corpore tantum sine animo post mortem, donec corpus a seysina efferatur. Item eodem modo retineri possit seysina animo sine corpore ante mortem, verbi gratia. Esto quòd quis peregrè profectus sit, vel ad nundinas, nemine in possessione sua nomine suo relicto, & in itinere antequam redierit moriatur, nihilominus seysitus moritur. Item si per paupertatem possessionis dereliquerit, & ita quod dominus capitalis pro defectu servitii tenementum suum in manum suam ceperit & retinuerit, vel alio excolendum dederit, vel (quod plus est) alium feoffaverit, satis moritur tenens seysitus, quia animo retinet civiliter, licet corporaliter non fuerit in possessione naturaliter, quod tamen non esset, si ei offerenti, scilicet domino capitali servitium cum arreragiis dum vixit seysina esset ei denegata, tũc esset disseysitus, & seysitus non moreretur. Item satis seysitus moritur, qui secundo die, vel tertio, vel ulteriùs quamdiu licuerit ei qui rejectus est recẽter rejicere, vel si in tali languore fuerit constitutus, q̃ sibi perquirere nõ possit, ut si fuerit essoniatus de malo lecti, vel in tali infirmitate q̃ memoriam amiserit, quia cum talis animo & corpore semel seysinam acquisivit, & si dum fuit in seysina talis infirmitas supervenerit, quòd memoriam amiserit, quia nunquam durante tali statu poterit desinere animo possidere, & satis moritur seysitus. Idem est, si quis donationem fecerit per chartam, & ita quòd finis & cyrographum in curia domini Regis intervenerit cum omni solennitate, si nulla subsequitur seysina, vel minùs sufficiens, ut si donator statum non mutaverit quantum ad usum in toto nec in parte cùm usus fuerit post donationem per se, vel cum donatorio, in propria persona, vel per suos & ita q̃ donatorio vacuam possessionem non habuerit. Item non refert qualem seysinam antecessor habuerit, vel per disseysinam, vel per intrusionem, vel per dominũ, vel per non dominum, & ita q̃ quasi de feodo moriatur seysitus, & unde si ejectus esset dum viveret, seysinam suam recuperare posset per assisam novæ disseysinæ, non tamen ut de libero tenemento, ut si teneret ad vitam, scilicet sibi & hæredibus suis ut de feodo, et hæc est regula generalis. Quis teneat ad vitã et quis in feodo, supra satis videri poterit plenius in titulo de donationibus. Item non refert utrum quis moriatur seysitus in propria persona, vel in persona tutoris, vel procuratoris, ut si procurator nomine domini sui stipulaverit et acquisiverit, et dominus suus ratam habuerit acquisitionem cùm sciverit, vel si procurator dño ignorante acquisiverit, & ante seysinam moriatur dñs, satis moritur seysitus, quia factum procuratoris sui nunquam facere poterit irritum. Item & eodem modo ex persona tutoris sicut procuratoris mori poterit quis seysitus, ut si tutor vel custos aliquem minorem recognoverit ad hæredem, & sub nomine talis minoris se posuerit in seysinam, licet minor in propria persona sua possessionem non apprehenderit (quod plerique faciunt) satis moritur seysitus ex seysina custodis, & talem seysinam transmittit ad hæredes, & illud idem dici possit de curatore, qui sub nomi-

ne

ne minoris fuerit in ſeyſina ratione ſocagii, vel ratione feoffamenti. Si autem cuſtos minorem ad hæredem non cognoverit, cùm cuſtos in ſeyſina fuerit hereditatis, licet jus proprietatis ad talem hæredem minorem deſcenderit & ſic obierit, nihil aliud tranſmittit ad hæredes ſuos propinquiores niſi id quod ipſe habet, ſcilicet jus merum & proprietatem, ſeyſinam autem quam non habet non tranſmittit nec jus poſſeſſorium. Oportet igitur recurrere ad ſeyſinã ejus, ſcilicet anteceſſoris minoris qui ultimò obiit ſeyſitus, ꝙa oportet de neceſsitate quòd ſeyſina ſequatur jus merum, & in fine ibi remaneat, & illud idem dici poterit de majore quod dicitur de minore. ¶ 3. Plures ita mori poſſunt ſeyſiti de una et eadem re ut de feodo, ex diverſis feoffamentis. Et unde ſi ordine debito agant hæredes, & petant quilibet per aſſiſam, in fine redibit ſeyſina ſive poſſeſſio ad proprietatem, et ſic de ſeyſina ejus qui ultimò obiit ſeyſitus erit incipiendum, et de aſſiſa ultima gradatim & per ordinem uſque ad primam. Item ad ultimam ſeyſinam erit recurrendum, unius videlicet ex pluribus feoffatis ſimul ex una donatione, quia nullus ex taliter feoffatis de morte alterius habebit aſsiſam, ſed hæredes eorum, ſi talibus fiat donatio et eorum hæredibus, ſcilicet de morte illius tantum qui ultimus ex omnibus obiit & non de morte aliorum præmortuorum, ut videri poterit ſi fiat donatio viro et uxori ſimul & eorum hæredibus, vel concubinæ & pueris ſuis nominatis, vel non nominatis, et eorum hæredibus, et cùm omnes in ſeyſina fuerint, vel quidam eorum, nullus ex perſona alterius vel morte habebit aſſiſam, quia omnes feoffati ſunt ſimul habendi & tenendi, nec totum nec partem ſeparatam, nec per ſe, ſed ut quilibet ipſorum totum habeat cum aliis in communi. Et cùm unus moriatur, non deſcendit aliqua pars hæredi morientis, nec ſeparata, nec in communi ante mortem omnium, ſed pars illa communis per jus accreſcendi accreſcit ſuperſtitibus, de perſona ad perſonam uſque ad ultimum ſuperſtitem: & cùm ille ultimus obierit, tunc primò locum habebit aſsiſa mortis anteceſſoris in perſonis hæredum, & ſic ad ultimam ſeyſinam quicunque talium præmoriatur ſemper ad ultimam ſeyſinam erit recurrendum. Sed eſto quòd hæres per errorem, de morte patris vel matris præmortuæ aſsiſam portaverit cùm portare deberet de morte ejus qui ultimò obiit, quæritur an reſtitui poſsit. Et unde videndum eſt utrum tempeſtivè ante captionem ſe retraxerit vel non. Si autem ſe retraxerit, ad aliam aſsiſam regreſſum habebit. Si autem non, quia aſsiſa ſuper aſsiſam, de eadem re, et de eadem morte, non erit capienda, non magis quam aſsiſa novæ diſſeyſinæ, inter eaſdem perſonas, & de eodem facto, ſibi ipſi imputet quia erravit. Si autem ſic fiat donatio pluribus ſucceſsivè, ſcilicet tali & hæredibus ſuis quos de carne ſua procreatos habuerit, & ſi non habuerit, vel cùm habuerit & defecerint, tunc tali et hæredibus ſuis eodem modo, & ſic de pluribus: Si primus cùm tales habuerit ſeyſitus moriatur, ſtatim competit aſsiſa ſuis hæredibus. Si autem nullos omninò habuerit, vel cùm habuerit defecerint, tunc deſcendit jus ad alios feoffatos non ex cauſa ſucceſsionis, ut locum habeat aſsiſa mortis anteceſſoris, ſed ex cauſa primæ

f. 28 a.

mæ donationis, & per modum feoffamenti, & alio brevi opus erit. Item poteſt quis ita dare q; nec ipſe nec donatorius nec hæredes ipſorum habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris, ut ſi quis ita dicit, do tibi talem rem ad vitam meam. Si donatorius ſupervixerit donatorem, hæredi donatoris non competit aſſiſa, ſed breve ad terminum qui præteriit, cum res donata ſit liberum tenementum ipſius donatoris, & terminus ipſi donatorio. ¶ 4. Si autem donatorius in vita ipſius donatoris obierit, tunc diſtinguendum erit utrum donatio facta fuerit donatorio tantum vel donatorio & hæredibus ſuis, ſi tantum donatorio, tunc revertitur res donata ad donatorem, ex quo hæredes ſui in donatione non ſunt comprehenſi, quia locū nō invenit per modum donationis quòd ad alium poſſit deſcendere vel reverti quàm ad eum à quo proceſſit. Si autem donatorio & hæredibus ſuis, ſi ipſe defecerit & hæredes ſui in vita donatoris, tunc fiet eodem modo quo ſuperiùs proximo dictum eſt. Si autem ipſe donatorius vel hæredes ſui vel ambo ſupervixerint, tunc revertatur res donata ad donatorem vel hæredes ſuos per breve de ingreſſu ut ſupra. Si autem cùm donatorio & hæredibus ſuis facta fuerit donatio ad vitam donatoris, ſi donatorius præmoriatur, hæredes ſui ei ſuccedunt jure hæreditario, quamdiu donator vixerit, ſicut ad feodum, & poſt mortem donatoris deſinit eſſe feodum donatorii, & incipit eſſe feodum donatoris. Si autem ſic facta ſit donatio ad vitam &c. ut ſupra. Item dicitur in dominico ſuo, videndum eſt igitur inprimis quæ poſſunt haberi in dominico. Et ſciendum eſt quòd tam tenementa quàm redditus, & omnia alia, de quibus haberi poſſit aſſiſa novæ diſſeyſinæ de libero tenemento, ſive teneantur ad vitam ſive in feodo: & de his quæ in feodo tenentur, ſequitur aſſiſa mortis anteceſſoris, & datur hæredibus quicunque fuerint in poſſeſſione. ¶ 5. Item dominicum accipitur multipliciter. Eſt autem dominicum quod quis habet ad menſam ſuam & propriè, ſicut ſunt Bordlandes Anglicè. Item dicitur dominicum villenagium quod traditur villanis, quod quis tempeſtivè & intempeſtivè reſumere poſſit pro voluntate ſua & revocare. Item poteſt dici dominicum de quo quis habet liberum tenementum, & alius uſum fructum. Item dici poterit dominicum de quo quis habet liberum tenementum & alius cuſtodiam. Eodem modo dici poterit dominicum, de quo quis habet liberum tenēm & alius curā, ſicut dicit de cuſtode & curatore, & unde unus datur à jure & ali⁹ ab homine. Et generaliter qualitercunq; quis feoffatus fuerit in quacunq; hora, in feodo ſibi & hæredib⁹ ſuis, vel ſi ex cauſa ſucceſſionis, ita q; aisisā novę diſſeyſinæ habere poſſet ſi ejectus eſſet dum viveret, competit hæredibus ſuis aſſiſa mortis anteceſſoris poſt mortem ſuam ſi ſeyſitus moriatur. Et ſciendum quòd dominicum dicitur, ad differentiam ejus quod tenetur in ſervitio, & unde dicitur tota die, quòd videndum erit quid quis teneat in dominico, & quid in ſervitio. Et regulariter verum eſt, quòd dominicum dici poteſt, omne illud tenementum de quo anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo, ſive cum uſu fructu vel ſine, & de quo ſi ejectus eſſet dum viveret, recuperare poſſet per aſſiſam novæ diſſeyſinæ licet alius inde haberet uſum fructum,

ctum, & unde ad declarationem ſeyſinæ anteceſſoris ſtatim competit hæredi aſſiſa mortis anteceſſoris ſi impeditus fuerit, ut ſeyſinam habeat de tenemento ſicut anteceſſor ſuus habuerit, & quod ad hæredem recognoſcatur, ſalvo firmario termino ſuo. Et ſi terminus præterierit, & firmarius forte tenementum ultra terminum retinere contenderit, vel illud ad alium infrà terminum vel poſt tranſtulerit, competit hæredi aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi voluerit, & ſic de ſeyſina ejus qui infra ætatem fuerit, ſi infrà ætatem obierit competit hæredi ſuo de morte ſua aſſiſa mortis anteceſſoris, non obſtante uſu fructu quem firmarius vel cuſtos perceperit, & de quo anteceſſor minoris die quo obiit ſeyſinam non habuit, nec ipſe minor dum vixit, quia etſi in propria perſona uſus non fuit, tamen utitur per alios qui ſunt in ſeyſina nomine ſuo, quia iſte facit, cujus nomine fit, & ſi non utuntur per ſe, utuntur per alios, ſicut videri poterit de illis qui tenent in villenagio, ipſi utuntur & fruuntur, ſed non nomine proprio ſed domini ſui, & unde licet alius uſum fructum habuit die quo obiit anteceſſor, dici poterit quòd ſeyſitus obiit in dominico ſuo ut de feodo, habito reſpectu ad liberum tenementum & ad feodum, & non ad uſum, & ita quòd aſſiſa non determinet uſum; non magis quàm ſi tenementum teneretur in villenagio, & poterit quis tenere tenementum in dominico & in feodo, & alius in ſervitio, vel quoad uſum. Item unus tenere poterit in feodo quoad ſervitium, ſicut dominus capitalis & non in dominico, & alius in feodo & in dominico & non in ſervitio, ſicut liberè tenens alicujus, & unde licet tenens vendat alicui tenementum ſuum, non tamen ille qui emit intrat in feodum domini capitalis, cùm ipſe nihil inde habeat niſi tantum ſervitium, & nihil in dominico niſi tantum in ſervitio, ſed tantum in feodum & dominicum tenentis, & tenens nullam injuriam fecit domino capitali, licet ei damnum faciat, quia habere poterit ſervitium ſuum & diſtringere feodum ſuum quicunque illud teneat, & ideò poterit tenens vendere tenementum ſuum quando voluerit & cui, niſi ab initio inter eos modus adjiciatur ne poſſit, alioquin faceret tenenti ſuo diſſeyſinam. ¶. 6. Item dicitur (ut de feodo) quod quidem oportet petentem probare ſicut alios articulos. Videndum eſt igitur quid teneatur in feodo & quid ſit feodum. Et ſciendum quod feodum eſt id quod quis tenet ex quacunque cauſa ſibi & hæredibus ſuis, ſive ſit tenementum ſive redditus, ita quod redditus non accipiatur ſub nomine ejus qui provenit ex camera alicujus, ſicut alibi plenius dictum eſt ſupra de aſſiſa novæ diſſeyſinæ. Item dicitur feodum alio modo ejus qui alium feoffat & quod quis tenet ab alio, ut ſi ſit qui dicat, talis tenet de me tot feoda per ſervitium militare. Et unde ex præmiſſis colligi poteſt, quòd unus poteſt eſſe ſeyſitus de aliqua terra vel redditu in dominico ſuo ut de feodo, & de libero tenemento ſimul, vel tantum ut de feodo vel non in dominico, vel tantum ut de libero tenemento & in dominico, non tamen in feodo, ſicut dici poterit de illis qui tantum tenent ad vitam quacunque ratione. Et eodem modo poteſt quis eſſe ſeyſitus ut de

f. 180

feodo

feodo & de libero tenemento quoad proprietatem & in dominico, & alius ad nullum istorum sed quantum ad usum fructum, sicut firmarius sive fructuarius, qui tenet ad certum terminum annorum. Item dicitur (ut de feodo) ita quòd (ut) ponatur pro (quasi) & denotet similitudinem, vel quòd (ut) denotet ipsam veritatem. Ipsam veritatem, sicut de ipsis dici poterit qui justum habent titulum, & justam causam possidendi ab eis qui jus habent conferendi & tunc pro (sicut) ut supra. Item similitudinem, pro (quasi) sicut de illis dici poterit qui ingrediuntur sine causa & sine justo titulo vel frater postnatus antenato excluso, vel soror propria autoritate & per donationem factam à non domino. Item si per conditionem, ita quòd talium ex fortunæ insidiis dependeat seysina. Item si bastardo fiat donatio & hæredibus suis, & cùm nullum habeat de corpore suo, ingrediatur filius suus bastardus, & uxorem ducat, & hæredes habeat de corpore suo, si tales moriantur in seysina, moriuntur seysiti in dominico suo ut feodo, & ibi accipitur (ut) pro quasi. ¶ 7. Item dicitur die quo obiit, vel die quo habitum religionis assumpsit. Item die quo iter peregrinationis arripuit, in quo itinere obiit, unde videndum erit de die qualiter dies accipiatur. Est enim dies solaris & dies lunaris, secundùm quod Deus divisit lumen à tenebris, ex quibus duobus diebus efficitur unus dies, qui dicitur artificalis ex die præcedente & nocte subsequente, qui constat ex xxiiii. horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis. ¶ 8. Dies autem artificialis dividitur in quatuor partes. Et est una pars quæ incipit in crepusculo, & terminatur ad mediam noctem: & alia quæ incipit a media nocte, & terminatur in aurora: & tertia quæ incipit ab aurora, & terminatur in meridie: & quarta quæ incipit à meridie & terminatur ad noctem, & quælibet pars in se continet sex horas. Et unde sive quis obierit die solari sive lunari, moritur eodem die artificiali, qui pro uno die computatur. Et unde quacunq; hora obierit quis tali die artificiali, sive die sive nocte, moritur semper quasi in die. Et unde non est necesse apponere in brevi nocte qua obiit, quia semper morit die artificiali. Ad hoc autem quod hæres seysinam antecessoris sui recuperet per assisam qualem habuit antecessor, sufficit (ut quidam dicunt) quòd talis antecessor suus aliqua hora diei illius in seysina extiterit, licet ante mortem suam aliqua hora diei tenementum illud ex causa donationis, vel alia qualicunq; ad alium transtulerit, tum propter brevem seysinam, tum quia die quo obiit aliqua hora in seysina fuit. Et unde dicunt, quòd hoc satisfactum est brevi & assisæ, nec est necesse (ut dicunt) inquirere utrum talis seysitus obierit necne, ex quo in brevi non distinguitur. Sed revera (quicquid dicatur) videndum erit utrum seysitus obierit necne, quia cùm dicat die quo obiit seysitus, oportet quòd seysitus obierit, alioquin cadit assisa, sicut videri poterit manifestè. Quia esto quòd quis in crepusculo vel aurora seysitus fuerit de aliquo tenemento ut de libero tenemento suo & in dominico suo ut de feodo, & tenementum illud dederit alicui & transtulerit

lerit animo donandi, & ille cui datum fuerit illud recipit animo retinendi & poſſidendi, & jus conjunctum ſimul cum ſeyſina in perſona donatorii, ſtatim facit liberum tenementum ei qui recipit & dominicum, & nihil remanet cum donatore, niſi tantum nudum dominium cùm uno tempore & una hora transferat quicquid habet ad donatorium, ſi talis ſic feoffatus aliqua hora diei vel noctis fuerit in ſeyſina. ¶ 9. De uſu vero, ſi donatorius non ſtatim utatur non eſt multum curandum, quia poteſt quis ſufficientem habere ſeyſinam, licet non ſtatim utatur. Nec multum eſt de ſubſtantia, ſed aliquando veſtimentum probet, & poſt imaginariam donationem ſeyſinam declarat, quod quidem faciat, & eodem modo captio expletiarum. Et eodem modo quo ſeyſina juncta juri liberum facit tenementum vero hæredi, cùm deſcendat hæreditas ad eum ſtatim & ſine mora in ipſa conjunctione, ita facit ſeyſina juncta cum jure ſtatim liberum tenementum, ſi conjuncta transferatur ad alium per eum qui dare poteſt, & qui omnia habet, ſcilicet ſeyſinam & jus & liberum tenementum, & qui hæc omnia habet, omnia ſtatim transferre poteſt & ſine mora ſi velit, ſine aliqua retentione vel exceptione, vel quòd ei nihil remaneat præter ſolum nudum dominium. Et cùm ita tranſtulerit (facta traditione) ſtatim quaſi nudus recedit, nihil ſecũ portans præter nudum dominium, & donatorius (facta traditione) ſic exiſtens in poſſeſsione vacua, nihil poſſeſsioni ſuæ contrarium inveniens vel rebelle, ſtatim in ipſa hora habet liberum tenementum, ſecundùm quod videri poterit manifeſtè. Eſto quòd donatio facta ſit mane, & donatorius in ſeyſina uſq; ad horam primam vel tertiam, & donator facta traditione receſſerit, & poſtea pœnituerit ſe feciſſe donationem, & ſtatim revertatur poſt horam tertiam, volens ingredi non admittatur, violentiam adhibens violenter repellatur, queritur per aſsiſam quòd injuſtè ſine judicio ſit ejectus, reſpondet donatorius ad aſsiſam quòd non, quia gratis dedit, et gratis tradidit et gratis exivit, et quòd non ſit ei injuriatum, quia hoc voluit. Videtur igitur quod aſsiſa novæ diſſeyſinæ remanere debeat, non obſtante aliqua exceptione teneræ ſeyſinæ: cùm talis exceptio contra factum proprium donatoris locum habere non debeat, quamvis in ſuo caſu locum habeat contra factum alienum. Et unde videtur, quòd ea ratione qua cadit aſsiſa in perſona donatoris, eadem ratione tenere debet et procedere pro donatorio, ad recuperandum, ſi fortè donator ipſum ejiciat ſine judicio in eodem caſu. Sequit̃ ergo ex præmiſsis, ꝙ tam modicum tempus ſufficit ad habendum liberum tenementum, et ꝙ de uno et eodem die poſſunt eſſe ſeyſiti ut de feodo et diverſo tempore, et quod de uno dicitur de duobus vel pluribus dici poterit, ſi prædicto modo quacunq; hora diei fuerint in ſeyſina et in ſeyſina obierint. Et unde mortuo donatore eodem die donationis, et donatorio vel pluribus donatoriis, ſi tenementum ſucceſsivè ex cauſa donationis ad plures de perſona in perſonã tranſlatum fuerit et eodem die moriantur, et unde ſi omnes hæredes verſus capitalem dominum ſeyſinam anteceſſorum ſuorum petierint per aſsiſam, videndum erit quis eorum præferatur, ſi dicatur quòd hæres

primi

primi donatoris, quia fuit in ſeyſina anteceſſor ſuus aliqua hora diei, illud idem dici poterit de hærede primi donatorii & ſecundi, quia anteceſſores eorum fuerint in ſeyſina aliqua hora diei, & ſic deinceps de aliis. Ad quod reſponderi poterit, quòd re vera ille præferri debeat aliis cujus anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & ſeyſitus obiit, hoc etiam videri poterit manifeſtè de eo cujus anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & obiit ſeyſitus, aut iter peregrinationis ſeyſitus aſſumpſit in quo Itinere obiit, quia poterit hodie iter arripere & eodem die de quo profectus fuerit vel in craſtino, poterit dare et ſecundo die mori, et ideò licet aliqua hora diei quo iter aſſumpſerit ſeyſitus fuerit, tamen nullam ſeyſinam tranſmittit ad hæredes, quia ſeyſitus non moritur. Et hoc dico ſi donatorius poſt donationem aliqua hora diei per traditionem in ſeyſina fuerit. Illud etiam dici poterit de eo cujus anteceſſor habitum religionis aſſumpſit, & eodem die in ſeyſina extiterit & eodem die ante aſſumptionem habitus dederit, hæres ejus nihil capiat per aſſiſam, quia anteceſſor ſeyſitus habitum non aſſumpſit, & unde videtur (& verum eſt) quod nullus per aſſiſam obtinebit niſi hæres ille cujus anteceſſor ſeyſitus obiit. Et ſciendum quòd ille qui dat & qui dare poteſt, tranſfert jus quod habet, ſive fuerit jus poſſeſſorium ſive jus merum, hoc eſt ſi dederit proprium ſtatim facit liberum tenementum, ſi autem alienum, non ſic. Quæ autem ſeyſina dici debeat firma & bona & quæ tenera, ſupra videri poterit in titulo de donationibus, ubi inveniri poterit de hac materia. ¶ 10. Item fit mentio de termino, & tunc fiant ea quæ ſupra in aliis aſſiſis. Item continetur in brevi, (& ſi talis ſit hæres propinquior) ad quod videre oportet de differentia & qualitate hæredis, de legitimo vero & baſtardo pertinet ad tractatum de baſtardia, ut infrà dicetur pleniùs, ubi apponitur baſtardia in modum exceptionis. Item primus ſive propinquior hæres dici poterit, quem nemo antecedit, ſupremus quem nemo ſequitur. Item hæredis appellatio non ſolum ad proximum hæredem ſed ad ulteriores refertur, nam & hæredis hæres deinceps hæredis appellatione continentur. Sed tamen hîc tangendum erit in parte qui ſunt filii & hæredes, & qui filii & non hæredes, & qui nec filii nec hæredes. Et unde ſciendum, quod liberorum quidam ſunt filii & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex juſtis nuptiis procreati ſunt & progeniti, à patre & matre vel altero ipſorum hæreditatem habentibus, quia hæres dicitur ab hæreditate & non hæreditas ab hærede. Item econverſo filii & non hæredes, ut ſi nulla ſit hæreditas deſcendens, nec ex parte patris nec ex parte matris. Item poterit eſſe hæres ex parte patris tantum & filius cùm hæreditas tantum deſcendat à patre & non à matre, & ſic filius matris & non hæres & econtrario: ſi hæreditas deſcendat tantum ex parte matris, ſi autem ex parte utriuſq;, tunc erit filius & hæres utriuſq;. Item ſicut ab initio poterit quis eſſe filius et hæres unius vel utriuſq; ipſorũ (ut prædictũ eſt) eodem modo deſinere poſſit eſſe filius & hæres, ut ſi pater & mater, vel eorũ alter totam dederint hæreditatem, nihil relinquentes heredi nec in dominico nec in ſervitio, cum is quaſi ſine cauſa hæres dicebatur cùm jam non

subsistat. Item ubi quis primò genuerit filiam quæ hæres dici possit propinquior, si masculus supervenerit, desinit esse hæres. Item ubi filia hæres fuerit & per se, aliis filiabus supervenientibus non erit hæres per se, sed cum aliis in communi. Item hæredum quidam sunt propinqui cum propinquioribus, sicut frater, vel soror patris vel matris cum eorum filiis vel filiabus. Item propinquiores sunt filii vel filiæ, consratres vel sorores in linea transversali, cùm sint in linea recta descendente à patre vel matre, quia omnes hæredes in linea recta descendentes excludunt a successione omnes transversales. Item in linea recta descendente sunt propinqui & propinquiores, ut si plures filii venientes ab eo à quo descendit hæreditas omnes quidem sunt propinqui, sed antenatus propinquior propter ætatem. ¶ 11. Item si unus filius vel plures, vel unus filius & plures filiæ, si plures filii & una filia vel plures, masculi semper erunt propinqui cum primogenito, & filiæ hæredes remoti. Si autem nullus masculus cum primogenito, sed tantum filia vel filiæ, tunc erunt filiæ hæredes propinqui cum masculo, & masculus propinquior antecessori propter sexum. Item si plures sint filii & hæreditas descendens partibilis sit, omnes sint propinquiores hæredes ratione hæreditatis quæ in se habet partitionem, & si filiæ sint, sunt hæredes propinqui. Si autem nullæ, tunc frater vel soror antecessoris, si autem plures sint filiæ, licet hæreditas ex se non habeat partitionem, tamen partitur ratione filiarum, quæ sunt quasi unus hæres, & in quo casu, quælibet illarum est hæres propinquior antecessoris, frater verò & soror propinqui. Item sunt propinqui & propinquiores, ita sunt remoti & remotiores. Remoti verò post propinquos scilicet fratres, sorores, avunculos vel amitas sunt eorum filii vel filiæ nepotes scilicet & neptes, remotiores verò eorum filii vel filiæ, sicut pronepotes & proneptes, & sic deinceps eorum filii & filiæ in infinitum. Et sic perpendi poterit quis sit hæres propinquior & qua ratione. Et sciendum quod aut sexus, aut ætas, aut linea, aut hæreditas partibilis, aut pluralitas fœminarum facit hæredes propinquiores, quantum ad jus successionis; non autem quantum ad jus sanguinis, secundùm quod inferiùs dicetur. Item sunt propinquiores, quantum ad jus & quantum ad seysinam, quia seysinam semper sequi debet jus. Et eo deficiente qui propinquior est antecessori, sive propinquior sit per se, sive cum alio, sine hærede de corpore suo, & incipit postnatus post eum esse propinquior antecessori qui in seysina est, & à quo descendit jus hæreditatis ad ipsum & sic deficientibus propinquioribus successivè, cùm semel inceperint esse quilibet post alterum vivente antecessore, semper incipit esse hæres propinquior ei qui est in possessione hæreditatis hæres qui fuit priùs antecessori propinquus, sive in linea recta descendente, sive in linea transversali: ita tamen quòd linea recta semper excludat transversalem, & sicut ex præmissis perpendi poterit manifestè. Item si descendat hæreditas ad primogenitum non habentem hæredem ex se, incipiunt fratres sui postnati vel sorores ejus esse hæredes sui propinqui, & desinunt esse hæredes patris communis vel alterius

ante-

antecessoris. Sed tamen primogenitus post eum incipit esse propinquior, quia senior. Et generaliter verum est, quòd ille propinquior est hæres in omni casu ad quem jus merum descendit, sive sit verus hæres sive pro hærede, sive loco hæredis, sicut est dominus propter feloniam tenentis sui, quia nullus potuit esse propinquior qui jus merum habuit. Et eodem modo tenendum erit de remotis hæredibus in infinitum, sicut dicitur de propinquis, de quibus infrà plenius dicetur de successoribus. ¶ 12. Dicitur etiam in brevi. Summoneas &c. talem vel tales qui terram illam vel redditù tenent. &c. Et unde videndum an totum teneant sicut antecessor tenuit vel ejus partem & non totum, secundùm quòd antecessor tenuit cujus seysinam ipsi hæredes petunt. Et sciendum quòd multipliciter poterit esse illud totum, vel potest peti illud totum sub uno toto, ut si quis petat aliquod manerium cum pertinentiis vel alio modo, vel decem libratas terræ cum pertinentiis, vel unam carucatam terræ cum pertinentiis vel alio modo, & non refert utrum hoc faciat, an per simile. Et undè cùm petens visum facere debeat juratoribus, oportet q̄ juratores videant quid, & quantum posuerit in visu suo, & utrum totum q̄ ipse antecessor tenuit, & secundùm q̄ tenuit, vel non, quia totum debet petere p̄ assisam q̄ antecessor tenuit, & secundùm q̄ tenuit, vel excipere si aliquid inde alienatum fuerit post seysinam antecessoris, vel translatum, alioquin de jure debet cadere breve. Si autem petat hæres seysinam antecessoris sui versus unum per plures particulas, sive particulæ illæ sint diversi generis sive unius, quælibet particula per se habet suum totum per se, sive fuerint in uno loco sive in diversis, et si aliquam particularum istarum nó teneat tenens integrè, cadit breve quoad illud totum illius particulæ, & tenet quoad alias particulas integras, q̄ licet sit unica persona quæ petat, & unica quæ teneat, tamen diversæ erunt actiones & plures, licet consimiles, propter plures particulas, ac si esset si quis peteret unam rem divisam inter plures, plures erunt actiones, propter plures particulas, & plures personas. Si autem petat quis versus unum unam particulam per plures particulas numero, sicut unam carucatam ex pluribus, per plures virgatas, vel unam virgatam per plures acras, si totum non tenuit tenens, cadit breve. Item quod dictum est de parte dici poterit de toto, vel quia nunquam tenuit inde aliquid, vel si tenuit, rem ad alium transtulit, & ita desiit tenere; & quo casu, videndum erit quo tempore desiit tenere, & quando ad alium res translata fuerit, utrum viz. ante impetrationem brevis, vel post, quia si ante, tunc non erit tenens in dolo, & sic nec in culpa. Si autem post impetrationem diligentem & prosecutionem timens futuram litem & controversiam motam, ne cum ipso agatur mutandi judicii causa rem ad alium transtulerit, nihilominus pro possessore judicabitur, & non solum ille qui transtulit sed ille ad quem transfertur pro voluntate ipsius petentis, unus scilicet eorum vel uterque. Si autem petens negligens fuerit vel in impetratione vel in prosecutione, hoc erit ei imputandum, de negligentia vero vic. non erit ita quoad

ſumonitionem & officium vic. Si autem ſit dominus capitalis qui teneat, licet totam rem non teneat, ſed aliquam partem, procedet aſſiſa contra ipſum, pro ea parte quam tenet: ut de itinere M. de P. in com̃ warr̃ anno regis H. 5. Et quòd aſſiſa cadere debeat ratione plus petitionis, ubi petens plus petierit quàm tenens tenuerit: habetis in itinere W. de Ralegh. in com̃ Leyc. de Humfredo de Leyc. & Juliana uxore ejus, circa finem rotuli. Item eſto quòd tenens dicat, q̃ totum tenementum non teneat & juratores quæſiti neſciant utrum teneat vel non, cadit aſſiſa propter incertitudinem, ut de ultimo itinere W. de Ralegh. in com̃ North. de Wilhelmo de camera.

¶ 1 *De reſponſione tenentis ad articulos brevis.* 2. *Ad hoc quod dicitur in brevi ſi talis anteceſſor &c. & quòd non jaceat exceptio.* cap. 10.

PRopoſita igitur intentione petentis, & fundata ſic ſuper quolibet articulo brevis ut prædictum eſt: oportebit tenentem cùm warantum non habuerit nec defenſorẽ, ad ſingulos articulos reſpondere p̃ ordinem, & excipere contra omnes vel quoſdam, quare actio vel aſſiſa procedere non debeat, et docere contrarium vel diverſum, & ad exceptionem ſuam defendendam vel probandã ponere ſe ſuper aſſiſam, & probare per aſſiſam in modum aſſiſæ, cùm nihil valeat excipere, niſi probetur exceptio in modum aſſiſæ vel juratæ. Ad primum igitur articulum ſic erit reſpondendum. ¶ 2. Dicitur enim, ſi talis anteceſſor fuit ſeyſitus ſicut pater vel mater & ſic deinceps, quòd inter petentem & tenentem non poterit aſſiſa procedere: quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt deſcendit à prædicto anteceſſore quaſi de communi ſtipite ad prædictum tenentem, & ita q̃ aſſiſa non jacet inter eos ſicut inter convictas perſonas, cùm tantundem juris habeat tenens in terra ſive in tenemento petito, quantum & ipſe qui petit, & ideò propter paritatem juris non poterit aſſiſa terminare ſeyſinam, quia ſi tenens petat, reſponderi poterit q̃ tantundem juris habet tenens in tenemento petito, quantum & petens, & ideò q̃ alia actione opus erit ſcilicet per breve de recto, quod utrumq; terminat, poſſeſſionem ſcilicet & proprietatem, & q̃ ideò remanere debeat aſſiſa. Ad quam quidem exceptionem, poterit petens ſic reſpondere replicando, q̃ nihil juris clamat per deſcenſum de communi ſtipite, immò per feoffamentum factum à com̃uni anteceſſore et hoc paratus ſit probare p̃ teſtes, & chartas vel inſtrumẽta, ſecundùm q̃ magis ſibi videt expedire, & ſuper feoffamento erit p̃cedendum, ſecundùm q̃ inferiùs pleniùs dicetur ad convincendum dictum replicantis. Triplicari autem poterit ſuper replicationẽ, quòd donatio illa nulla eſſe debet, quia talis anteceſſor qui dediſſe debuit, ſemper fuit in ſeyſina, & nunquam exivit à ſeyſina nec ſtatum mutavit in aliquo quin ipſe in ſeyſina remanſiſſet per ſe vel per ſuos nomine ſuo. Et tenens doceat contrarium ſi poſſit vel diverſum. Infrà de hac materia pleniùs. Item ſi ſoror contra ſororem vel particeps contra participem: quia locum habet breve de rationabili portione, quia quilibet eſt hæres propinquior propter

jus

jus quod communiter deſcendit omnibus, ſicut uni propter unitatem juris. Et propinquior eſſe poteſt valde remotus quoad jus, licet non quoad ſeyſinã, ſi non appareat alius propinquior, licet baſtardus, quia filius eſſe non poteſt nec hæres.

¶ 1 *Si talis anteceſſor cui competit aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap.* 11.

DIcitur autem ſupra de morte quorum competat aſſiſa. Nunc autem dicendum quibus perſonis, quia dicitur, talis anteceſſor talis: quia ex hoc poſſunt competere exceptiones tenenti & reſponſiones. Et ſciendum q̃ aſſiſa competit filio vel filiæ vel filiabus ſi plures naſcãtur, de morte patris, vel matris, ſed non competit nepotibus neq; neptibus ex eis de morte prædictorũ, Avi vel Aviæ. s. niſi aliis p̃ſonis jungantur, in quibus tenet aſſiſa ut ſupradictũ eſt. Item competit fratri de morte fratris. Item ſorori de morte fratris vel ſororis. Item nepoti vel nepti de morte avunculi vel amitæ, ſed non econverſo & ita reſtringitur aſſiſa iſta infrà certos gradus & certas p̃ſonas, & ulteriùs non extenditur. Item locum habet iſta aſſiſa inter prædictas p̃ſonas et extraneas p̃ſonas quatenus ſe extendit, ſed ubi aſſiſa locum non habet ultra certos gradus, locum habebit inter eaſdem p̃ſonas conſanguinitas, aſcendendo uſq; ad triavum et deſcendendo uſq; ad trinepotem, quia inter quaſcunq; p̃ſonas locum habebit aſſiſa infrà ſuos limites: inter eaſdem locum habebit cõſanguinitas extra. Et vice verſa inter quaſcunq; p̃ſonas infrà ſuos limites locũ non habet aſsiſa, inter eoſdem extra nunquam locum habebit conſanguinitas, ſed breve de recto tantùm, ſicut inter p̃ſonas prænotatas: & ſecundùm q̃ inferiùs dicetur. Talibus igitur p̃ſonis de morte talium competit aſsiſa (ut prædictum eſt) contra extraneas p̃ſonas: ut ſi dñs capitalis in ſeyſina p̃pria fuerit, vel alia quævis extranea p̃ſona, ſive fuerint fratres uterini de alio patre, vel alia matre à quibus hæreditas nõ deſcendit, quia tales ſunt quaſi extranei, cùm nõ ſunt capaces hæreditatis. Item eodem modo & multò fortiùs dici poſſunt extranei illegitimi et baſtardi, quia licet ſint uterini, tamen inter tales (ſecundùm quoſdam) non jacet aſsiſa cùm ſint baſtardi, nec ad hoc ſaltem q̃ p̃ aſsiſam p̃cedi poſsit ad p̃bandam legitimitatem, quia p̃ hoc terminari non poterit negotium: quia ſi talis cohæres ſe p̃baverit legitimum, non tamen p̃pter hoc ſe p̃bat hæredem p̃pinquiorem, licet ſe p̃baverit hæredem. Quia ſi talis in cauſa baſtardiæ ſe p̃bare poſsit legitimum, tunc ulteriùs locũ non habebit aſsiſa, ſed ad breve de recto erit recurrendum, ne ſub ſpecie poſſeſsionis terminetur p̃prietas & jus merum, q̃ eſſe non debet. Sed ſi baſtardia contra tales p̃ſonas nominatas objiciatur à p̃ſonis extraneis, tunc in cauſa baſtardiæ p̃cedatur ſicut inter alias quaſcunq; p̃ſonas. Item cùm inter eaſdem p̃ſonas prænominatas non habeat locum aliud breve q̃ de recto, non erit ibi duellum neq; magna aſsiſa, ſed p̃ narrationem deſcenſus à cõmuni ſtipite terminabitur tam jus poſſeſſorium q̃ jus merum quia facta computatione de facili p̃pendi poterit quis primogenitus et hæres p̃pinquior et hæres juſtior, tum

tum ꝓpter jus & ætatem,tum ꝓpter sexum & consimilem ꝓpinquitatem,tũ ꝓpter lineam rectam & transversalem. Si autem nepos priùs fuerit in seysina recta linea descendendo, excludit omninò avunculum à successione si petat versus nepotem ꝓ assisam quia non jacet. Si autem ꝓ breve de recto,excludit eum omninò tum ratione juris ꝙ ei descendit & non avunculo, tum ratione rectæ lineæ, quia omninò excludit transversalem dum aliquis reperiatur in ea,masculus vel fœmina,qui erunt ꝓpinquiores ratione prædicta,& non solũ excludit nepos vel neptis avunculum et alios remotiores ex linea transversali venientes,cùm nepos vel neptis fuerint in possessione:verùm etiam excludunt eorundem ꝓnepotes & ꝓneptes & omnes alios ex illis descendentes. Cùm autem avunculus priùs fuerit in possessione hæreditatis ꝓ intrusionem vel alio modo, et nepos petat versus eum de seysina patris, vel descensu avi, locum non habebit assisa, sed tantum breve de recto, ꝓ ꝙ si compertum fuerit ꝓ narrationem ꝙ nepos hæres fuerit ꝓpinquior et justior ꝓpter juris prærogativam,tamen nihil capiat ꝓ judicium ꝓpter casum regis,qui hucusq; se habuit in contrarium,& remanebit semper judicium in suspenso, donec contentio(si partes voluerint) ꝓ concordiam terminetur. Et unde videndum si nepos & avunculus sub eadem potestate antecessoris simul fuerint astrarii tẽpore mortis, eo ꝙ ambo reperiuntur in atrio sive in astro, et quo casu cùm videatur ꝙ uterq; habeat liberum tenementum, statim cùm quilibet eorum sit rectus hæres et ꝓpinquus : tamen ille præferri debet qui secum habet juris & ꝓprietatis prærogativam & rectæ lineæ quæ excludit transversalem. s. nepos, quia in ꝓsona ejus conjungitur jus & ꝓprietas cum seysina, ꝙ quidem non est in ꝓsona avunculi, qui non habet nisi tantum ea quæ sunt possessionis, & non juris. Et unde si ꝓ nepotem ejiciatur,non recuperabit ꝓ assisam novæ disseysinæ,tum ꝓpter juris prærogativam in nepote,tum quia vacuam seysinam non habuerit. Si autem avunculus ejecerit nepotem,nepos ꝓ assisam recuperabit. Et illud idem erit si nepos in seysina extiterit tempore mortis,& avunculus cum extra fuerit nepotem ejecerit, & vice versa si avunculus in seysina & nepos extra & avunculum ejecerit, avunculus ꝓ assisam recuperabit si diu in pacifica seysina extiterit & alias non, ut infrà, salvo tamen nepoti jure suo super ꝓprietate. Si autem ambo fuerint extra tempore mortis antecessoris,et sic neuter astrarius, & tunc aut possessio vacua, aut capitalis dominus, Rex, vel alius extitit in possessione. Si autem vacua, tunc refert quis eorũ se priùs posuerit in seysinam. Si autem nepos, statim habet liberum tenementum ratione prædicta, & si fuerit ejectus per avunculum, recuperabit ꝓ assisam. Si autem avunculus se priùs posuerit in seysinam,& ꝓ nepotem statim ejectus & recenter, ꝓ assisam novæ disseysinæ non recuperabit versus nepotem, licet versus alios. Sed si tempus habuerit ꝓ negligentiam nepotis vel impotentiã cùm seysina sua substantiam capiat ex tempore, si per nepotem fuerit ejectꝰ, ꝓ assisam recuperabit, quia sine judicio ejicitur licet justè. Si autem seysina vacua non fuerit cùm capitalis dominus extiterit in seysina, sine voluntate ipsius se ponat in assisam. Refert igitur quis eorum priùs autoritate dñi capi-

talis

talis fuerit in ſeyſina. Si autem nepos, avunculus nunquam recuperabit verſus eum, propter privilegium juris q̄ nepos habet, ſi autem avunculus, nepos non recuperabit p̄ aſsiſam mortis anteceſſoris, propter paritatem juris poſſeſſorii q̄ avunculus habet, niſi ſibi ſtatim perquiſiverit p̄ aſsiſam, vel alio modo quòd ſeyſinam avunculi fecerit contentioſam. Non habebit igitur remedium nepos niſi p̄ breve de recto, & ſic remanebit avuncul⁹ ſemper in ſeyſina, quia judicium remanebit in ſuſpenſo propter caſum regis ſuper jure. De poſſeſsione autem & jure poſſeſſorio (ut prædictum eſt) ſemper habet avuncul⁹ paritatem. Si autem capitalis dominus neutrum illorum admiſerit, donec ei cōſtiterit quis eorum ſit hæres juſtior, ſi uterq; petat verſus eum per aſsiſam, nepos præferri debet propter juris meri prærogativam, licet in utriuſq; perſona locum habeat aſsiſa. Item cùm neuter ipſorum aſtrarius fuerit, & dominus capitalis diu tenementum in manu ſua tenuerit, & illud poſtmodum avunculo p̄ finem quem cum eo fecerit reſtituerit, cùm p̄ hoc non ſit avunculus aſtrarius nec in ſeyſina niſi p̄ factum aliorum, tunc videtur q̄ omiſſo brevi de recto p̄pter caſum Regis, in p̄ſona nepotis locū habere poſſet breve de ingreſſu, cùm ſit extra ſeyſinā. Cùm autem in ſeyſina, non poterit ei prodeſſe aliud breve quàm breve de nova diſſeyſina, p̄pter ſuſpentionem judicii. Item extraneus dici poterit quoad aſsiſam mortis anteceſſoris licet procreatus ſit de eadem matre à qua deſcendit hæreditas, ſive maſculus ſive fœmina p̄pter coarctationem hæredum. Ut ſi terra data fuerit in maritagium tali cum tali uxore ſua & hæredibus ipſorum conjunctim, omnes alii ſunt extranei, & ſic excludit fœmina maſculum ſicut jus ſanguinis.

¶ 1. *De exceptionibus contra articulos brevis.* 2. *Dicitur (de tanta terra) ut ſi error fuerit in impetratione exceptio propter errorem.* 3. *Item die quo obiit.* 4. *Caſus Roberti de Suche.* 5. *Propinquior hæres & alius adhò propinquus.* 6. *Exceptio ſuper id quod dicitur quod talis tenet.*

Cap. 12.

PEdeamus ad exceptiones p̄ponendas contra articulos brevis. Dicitur enim à petente q̄ talis anteceſſor fuit ſeyſitus, ad quod poterit tenens excipere & docere contrarium vel diverſum. Dicere enim poterit q̄ nunquā fuit inde in ſeyſina aliquo tempore, & inde ſe ponere ſuper aſſiſam, & petens q̄ ſit ut priùs, & ſimili modo ſe ponere ſuper aſſiſam, & ſic procedat aſſiſa, vel dicere poſsit tenēs q̄ ſi anteceſſor unquā fuit in ſeyſina, hoc fuit nomine alieno ut p̄curator, cuſtos, vel curator; vel ſic, ſi in ſeyſina fuit, liberū tenēntum habere non potuit, quia non tenuit tenēntum illud niſi ad terminum annorum ſicut fructuarius, vel in vadium ut creditor. Item ſi dicatur q̄ ſeyſinam habuit ex donatione, excipi poſsit à tenente q̄ anteceſſor nunquam ſeyſinam habuit per ſe niſi ſimul cū donatore. Et cùm multæ poſſunt eſſe exceptiones de hac materia, iſtæ tamen ſufficiant ad p̄ſens exempli cauſa. Item dicere poterit tenens excipiendo q̄ ſi talis anteceſſor ſeyſinam habuit, nullum habuit in dominico niſi ad terminū ut firmarius, vel in vadiū ut creditor, vel hujuſmodi, et alius habuit inde liberū tenēntum. Item dicere poterit q̄ ſi talis anteceſſor liberum tenementum habuerit in dominico, illud non habuit in feodo q̄

aliquid

aliquid ei deſcendere potuit ut hęredi, quia non niſi ad terminum vitæ quacunq; ratione. Item ſi concedat tenens q̄ in feodo, dicere poterit excipiendo q̄ nihil potuit deſcendere tenēti per aſsiſam ex tali tenemento, quia tenemētum illud datum fuit anteceſſori præfato & certis hæredibus ſuis et coarctatis, ut ſi tenementum datum fuerit tali anteceſſori et in maritagium et hęredibus ſuis de corpore ſuo exeuntibus, vel tali cum tali uxore ſua et eorum hęredibus cōmunibus & non ſeparatis. Et idem dici poterit de eo et hæredib⁹ ſuis qui feoffatus fuerit p̄ conditionem & per modum ubi coarctantur hęredes. Item reſpondere poterit tenens & cōcedere q̄ talis anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo et in dominico, ſed tamen p̄ conditionem et modum ſuſpēſa eſt talis hæredis ſucceſsio quoad ſeyſinam uſq; ad tempus incertum. s. ad vitam vel uſque ad certum tempus. s. ad terminum annorum, vel ad certum tempus ſub conditione. s. donec conditio extiterit vel non extiterit, quam quidem exceptionem oportet tenentem probare per aſsiſam in modum juratæ. Anteceſſor quidem ille teñtum illud pignori ſuppoſuit creditori ad certū diem, ſub tali conditione, q̄ niſi pecunia tali die ſolveretur q̄ tenementum illud remaneret creditori in feodo. Et unde videndum utrum dies ſolutionis præterierit vel nondum advenerit. Et ſi præterierit, tunc videndum erit utrū ſolutio facta fuerit vivente debitore vel poſt mortem vel non. Si autem facta fuit ſolutio vel pecunia oblata ſuo die ſub bonorum virorum teſtimonio, procedet aſsiſa in modum juratæ de ſolutione facta, & recuperabit hæres per juratam. Si autem ſoluta non fuerit nec oblata, tunc cadit aſsiſa, & remanebit tenementum creditori, quia non eſt ſatisfactum conditioni. Si autem dies nondum præterierit, tunc ſuſpenditur aſsiſa uſq; ad diem, et ſecundùm quod ſolutio facta fuerit ad diem ſuum vel non, procedat aſsiſa in craſtino vel remanebit. Item remanere poterit aſsiſa propter conditionem & propter modum traditionis, licet anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo: verbi gratia: Quidam A. tradidit quandam terram B. in vadium, quouſq; idem A. redderet eidem B. Centum marcas cum tali conditione adjecta, q̄ niſi idem A. redderet eidem B. illas centum q̄ terra remaneret prædicto B. nulla facta mentione de hæredibus ipſius A. Moritur A. pecuniâ non ſolutà, hæredes ipſius A. petunt per aſsiſam, creditor objicit conventionem. Et quia prædictus A. non ſolvit in vita ſua et obligatio perſonalis fuit, nec extenditur ad hæredes licet parati ſint ſolvere, remanebit terra creditori et hæredibus ſuis. Idem erit ſi obligatio perſonalis fuerit quantum ad creditorem cum nulla mentione facta de hæredibus creditoris. Item poterit tenementum dari ad firmam creditori ſub tali conditione, & ad terminum annorum, quòd ſi contingat debitorem mori infrà terminum, quòd tenementum remaneat creditori in feodo vel ad vitam, & tenebit conventio. Item vice verſa, ſi teñtum detur in feodo vel ad vitam et ſic convenerit quòd ſi creditor moriatur infrà certum terminum, & quòd id quod fuit in feodo vel ad vitam remaneat ad terminum vel in feodo alicui alteri, bene tenet conventio. Et ſi prima facie debitor moriatur vel creditor vel uterque, locum habeat aſsiſa

mortis anteceſſoris, quia debitor quodammodo moritur ſeyſitus ut de feodo. Tamen eliditur aſſiſa per exceptionem conventionis . ut ſi hæres debitoris pro ſe habeat aſſiſam in modum aſſiſæ & ſeyſina ei conceſſa, creditor vel ejus hæredes habebunt contra aſſiſam exceptionem conventionis in modum juratæ, in quâ quidē ſi petens per aſſiſam ſe ponere voluerit, denegabit ei actio & aſsiſa, & ſi tenens exceptionem conventionis à ſe propoſitam per juratam vel alio modo probare voluerit, ſic ſeyſinam amittit quia indefenſus remanebit. Si autem creditor in primo caſu ante diem ſolutionis moriatur, vel debitor, vel uterq;, remanebit aſſiſa in ſuſpenſo uſq; ad diem ſolutionis, quo elapſo aut procedet aſſiſa ſecundùm quod ſolutio facta fuerit vel non, aut remanebit aſſiſa per exceptionem conventionis eliſa. Item ſi fic detur tenementum ad firmam & ad terminum ſub tali conditione, ꝙ ſi infrà terminum illum contingat debitorem mori, ꝙ remaneat tenementum creditori ad vitam vel in feodo, vel vice verſa, ſi contingat creditorem mori infrà certum terminum, id ꝙ datum fuit in feodo remaneat hæredi creditoris ad vitam, vel id ꝙ datum fuit creditori ad vitam, remaneat ei vel hæredi ſuo ad terminum, bene valebit conditio, non obſtante aſſiſa, oppoſita exceptione conventionis, & probata ut ſupra. Item excipi poterit, quòd licet talis obiit ſeyſitus ut de feodo, tamen nihil potuit deſcendere ad hæredem, quia baſtardus fuit, & in quo caſu non eſt loquela mittenda ad curiam Chriſtianitatis de baſtardia convincenda, quia de eo qui mortuus eſt convinci non poteſt ad baſtardum, quia reſpondere non poteſt, nec excipere, licet tamen an talis fuerit inquiri poterit per aſsiſam an talis fuit vel non in modum juratæ captam, ſi utraq; pars conſenſerit in juratam, quod ſiquidem non, fiat ut ſupra de eo qui remaneat indefenſus. Eodem modo dici poterit de baſtardo qui feoffatus eſt tenendum ſibi & hæredibus ſuis ſi abſque hærede moriatur. Item reſponderi poterit quod non in feodo ſed ut de vadio vel cuſtodia &c. ut ſupra. Item quòd non in feodo ſed de vadio, ſed de ballio, ſed de traditione, ſed ad voluntatem concedentis. ¶ 2. Item redeamus ad articulos brevis, ſcilicet ubi dicitur (de tanta terra cum pertinentiis in tali villa) ut ſi error fuerit in tali impetratione, ut ſi quis poſuerit in brevi tenementum pro redditu vel econverſo. Item ſi redditum pro ſervitiis & conſuetudinibus. Item ſi fuerit error in quantitate tenementi, ut ſi quis poſuerit duas carucatas, ubi anteceſſor non obiit ſeyſitus niſi de una. Item ſi quis ſervitium petat ſub nomine annui redditus qui datur ꝓ homagio, cùm & ſervitium proveniens ex tenemento aliam habeat cauſam quàm annuus redditus qui datur feoffato. Item videat petens ꝙ plus non petat quàm teneat tenens, ꝙ ſi fecerit, cadit breve & differtur aſſiſa propter plus petitionis. Si autem minùs petierit, aliud erit. Item videndum erit de poſſeſſione anteceſſoris, de quantitate, & qualitate, per quos terminos, & qua menſura, et utrum larga fuerit menſuratio tenementi dati anteceſſori, vel ſtricta, ſecundùm ꝙ petitur per carucatas, vel libratas, vel virgatas, vel numerum acrarum, vel pro quanto tenemento anteceſſor tenementum illud tenuit die quo obiit, ſecundùm quod tunc fuit menſuratum, vel ſtrictè, vel lar-

largè,& ſecundùm q̄ tunc fuit, licet ibi fuerit plus vel minus,quia ſi plus tũc fuit & tunc ſic , non cadit breve propter largam menſurationem, nec eodem modo ſi minus propter ſtrictam. Si autem non teneat tenens ſicut tunc fuit, cadit breve propter defectum, ſive tunc ibi plus fuerit ſive minus,ut ſi primò fuit plus quàm una carucata per largam menſurationem,cadit breve ſi aliquid inde deficiat,licet ibi ſit una carucata p̄ ſtrictam menſurationem. Nec ſufficit ſi dicat petens q̄ tenens teneat unam carucatam, niſi illam teneat ſicut anteceſſor illam tenuit , ſtrictam vel largam. Item q̄ dicitur de tenemento, dici debet de pertinentiis, q̄ ſicut anteceſſor tenementum illud tenuit cum pertinentiis & quas habuerit quando obiit, tales peti poſſunt,verbi gratia,ſi priùs ante mortem dedit advocationem, talis advocatio non debet nominari inter pertinentias quas habuit quando obiit. Et in hoc caſu videndum erit, ſi tenens non teneat , q̄ aliquando tenuit poſt mortem anteceſſoris , quando deſiit poſſidere utrũ viz. ante impetrationẽ vel poſt,vel ante litem inceptam vel poſt, & ita q̄ in mora non extiterit,excepto eo q̄ ſi erga dominũ capitalem petierit per aſſiſam , ſive totum tenuerit ſive partem, p̄cedet aſſiſa quandocunq; deſierit poſſidere,dum tamen alius in ſeyſina ſit per ipſum de hoc q̄ deſierit , de quo ſi dubitetur inquiri poterit per aſſiſam , ut de Itinere M. de Pateſhul in comitatu Warr̃ anno regis H. 5. Item ſi tenuit,& dolo deſiit poſſidere , mutandi judicii cauſâ propter litem futuram, cùm impetratum ſit vel inceptum , pro poſſeſſore habebitur , & tam iſte quam ille ad quem res tranſlata fuerit ſimul vel eorum alter poterit conveniri pro voluntate petentis. Et ideò cùm per talem tranſlationem poſt impetrationem non deſinat poſſidere,nunquam mutare poterit cauſam poſſidendi,nec feodum ſibi facere per tale feoffamentum , & ſemper erit ut cuſtos. Et ideò ſi poſt tale feoffamentum obierit hærede ſuo infrà ætatem exiſtente qui vocatus fuerit ad warantum,non expectabitur ætas,quia anteceſſor ſuus non mutavit cauſam poſſidendi per talem tranſlationem.Sumi poterit exemplum de brevi de ingreſſu poſt diſſeyſinam, ubi in vita diſſeyſiti aſſiſa arramata eſt,& viſus terræ factus eſt,vel ſine clauſulis illis non expectatur ætas hæredis diſſeyſitoris,q̄ quidem fieret niſi aſſiſa arramata eſſet cùm poſſet.Et etiam quamvis aſsiſa mortis anteceſſoris arramata non eſſet erga dominum capitalem, tamen ſi alienaverit, & maximè dum hæres fuerit infrà ætatem, & inde feoffaverit aliquẽ, & mortuo dño capitali , hæres domini capitalis vocetur ad warantum per chartam patris ſui, p̄pter hoc nõ remãebit aſsiſa capiẽda,ſed capiẽda erit tali modo,q̄ ſi petens recuperaverit ſalva ſit tenenti warantia ſua,cùm hæres dñi capitalis ad ætatem pervenerit, ut de ultimo itinere M.de Pateſh. in comitatu Norff. anno regis H. decimo ſecundo Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater Walteri , de 36. acris terræ cum pertinentiis in Eſterbergh quam terram Ranulphus de Braham tenuit, qui vocavit inde ad warantum Rogerum le Bigot qui tunc fuit infrà ætatem, & per chartam H. Bigot com̃ Norff. patris ipſius Rogeri, & ubi ideò conſideratum fuit quòd caperetur aſsiſa,et ſi jurati dicerent q̄ Eudo ſeyſitus obiit ut de feodo & Walterus recuperaſſet ſeyſinam ſuam,et

quòd

quòd Randulphus expectaret usq; ad ætatem Rogeri, et tunc haberet recuperare suum versus Rogerum de warantia. Item dicitur (in tali villa) ad q̃ respõdeatur ut supra, de nova disseysina si error in brevi inveniatur. ¶ 3. Item ad hoc q̃ dicit (die quo obiit) excipi poterit & responderi, q̃ licet antecessor aliqua hora diei esset in seysina, tamen non obiit seysitus, quia cùm mane, vel alia hora esset in seysina, eodem die dedit terram illam tali hora tertia, & obiit hora nona. Item longè ante mortem suam dimisit se & terram illam dedit tenenti ei qui nunc tenet per chartam suam quam profert, et ita q̃ finis factus fuit in curia domini regis, & cyrographum per breve de warantia chartæ, et ita q̃ prædictus antecessor in curia domini regis recognovit donum et warantizavit ei terram illam sicut illam quam tenuit et habuit de dono suo. ¶ 4. Ad q̃ potest petens replicare et dicere, q̃ quicquid tenens dicat de donatione vel charta, nunquam seysinam habuit per donum nec per chartam illam, sed ille qui donasse debuit, semper in seysina remansit post chartam sicut ante, et nunquam statum mutavit, sed ita obiit seysitus ut de feodo, et inde ponit se super assisam. Dicere etiam poterit q̃ finis et cyrographum ei nocere non debeant, cùm dependeant ex dono q̃ principale esse debuit, q̃ quidem nullum est, et cùm principale non subsistat, ea quæ sequuntur locum habere non debent. Item dicere potsit et firmare intentionem suam, q̃ breve de warantia chartæ per falsam suggestionem fuit impetratum, p̃ hoc q̃ dedit curiæ domini Regis intelligi, q̃ fuit in seysina et non fuit, et unde cyrographum q̃ subsequitur ex tali falsitate & deceptione valere non debet. Item nec recognitio facta ab eo qui donasse debuit (q̃ talis fuit in seysina cùm non esset) valere debet, quia non convenit naturæ confessio nec veritati, et q̃ talis ita obiit seysitus perit assisam. Ad q̃ si tenens se tenuerit ad finem et de replicatione petentis se noluerit ponere in assisam, indefensus remanebit, et sic amittet p̃ judicium sine jurata vel assisa, indefensus enim esse poterit petens contra tenentem quoad exceptionem. Eodem modo quo et tenens contra petentem quoad actionem, si actioni sive intentioni petentis respondere noluerit, & illud idẽ dici poterit de replicatione et triplicatione, et ulteriùs. Cùm autem tenens gratis se posuerit in assisam vel juratam, p̃ hoc terminabitur negotium de seysina. Item dicere potsit q̃ non obiit seysitus antecessor, q̃a longè ante mortẽ suam fuit disseysitus et sibi p̃quirere noluit in vita sua p̃pter suã negligentiam, vel non potuit p̃pter suam impotentiam, et sic cadit in assisam mortis antecessoris finis factus assisæ novæ disseysinæ. Item dicere poterit q̃ ille de cujus morte p̃fert assisam vivus est. ¶ 5. Itẽ ad hoc q̃ dicit (p̃pinquior hęres) excipi potest et responderi q̃ alius est p̃pinquior licet ipse petens p̃pinquus sit, vel p̃pter ętatẽ vel sexum ut supra. Itẽ dicere potest q̃ si talis sit p̃pinquior, alius est adeò p̃pinquus, cùm terra sit partibilis et qui non nominatur in brevi. Itẽ dicere potest q̃ ille qui petit sicut hęres p̃pinquior nõ potest esse hęres p̃pinquior nec p̃pinquus nec remotus, q̃nia villanus, et sic cadit in assisam mortis antecessoris quæstio status, et qualiter determinari debet illa exceptio perpendi poterit ut supra, in tractatu de nova disseysina.

Item

Item ſi quis in actione proprietatis per breve de recto petierit id q̄ quis tenuerit in dominico in dominico, et id quod in ſervitio in ſervitio, id q̄ ſemel in ſervitio petierit, nunquam poſtea petere poteſt in dominico. Secus tamen eſt in cauſa poſſeſſionis, ut ſi quis petat per aſsiſam mortis anteceſſoris, poterit petens corrigere errorem & non tenet talis replicatio in cauſa proprietatis. ¶ 6. Item (quam terram talis tenet) ad quod poteſt excipi & reſponderi à tenente, quod totam non teneat cum tota ab eo petatur nec in tenemento nec in ejus pertinentiis ſicut illam petit nec ſicut anteceſſor illam tenuit. Item ſi dicat quòd totum tenementum non teneat, ſed alius talis, & ex adverſo reſpondeatur q̄ ille talis villanus ſit ipſius tenentis, & de eo teneat in villenagio, niſi ille qui hoc exceperit ſtatim habeat probationes ad manum parentes vel alias, recedet tenens quietus de hoc brevi: ut de itinere Abbatis de Rading et M. de Pateſhul in com̄ warr̄, Aſsiſa mortis, ſi Fredericus.

¶ 1 *Exceptio ſi petens remiſit vel confirmavit poſtquam jus alicui deſcendit. 2. Exceptio ubi non jacet aſsiſa mortis anteceſſoris. 3. Ubi non jacet aſsiſa mortis anteceſſoris. 4. Ubi cadit aſsiſa. 5. Si felonia objecta fuerit. 6. Si duo petant per aſsiſam verſus unum. 7. Qualis ſeyſina habita tollit aſsiſam.* Cap. 13.

PRæter exceptiones & reſponſiones quæ naſcuntur ex articulis brevis, ſunt aliæ exceptiones plures quaſi extra vagantes quæ proveniunt à caſu ſive ab eventu, & quarum quædam differunt aſsiſam ad tempus & quædam breve perimunt, & quædam aſsiſam. Si autem breve perimant propter errorem tunc fiat ut ſupra in aliis aſsiſis. Videndum eſt igitur quando & p̄ quas exceptiones cadit aſsiſa inprimis. Et ſciendum quòd reſpondere poterit tenens et excipere, q̄ licet omnes articuli ſupradicti in brevi contenti veri ſint, tamen ille qui nunc petit ut hæres propinquior non habet actionē per aſsiſam, quia alius hæres p̄pinquior ante ipſum petentem intercedens, & qui anteceſſorē communem (de cujus morte nunc petens p̄fert aſsiſam) ſupervixit, licet ſeyſinam non haberet, totum jus ſuum in poſſeſsione & in proprietate quod ei deſcendit vel deſcendere potuit remiſit, & quietum clamavit prædicto tali tenenti. Et inde habeat probationem, chartam vel aſsiſam, ad quod habeat petens ſi poſsit replicationem. Item poteſt tenens excipere et reſpondere, quòd ſine domino rege non debet reſpondere, quia terram illam tenet de dono domini regis ut in ſeriantia, vel de eſchaeta ſua, vel alio modo: quo caſu, requirenda erit voluntas ipſius domini regis. Item eodem modo ſi de alio teneat quàm de domino rege, ſi confirmationem habeat ipſius domini regis, dum tamen per confirmationem talem tenetur dominus Rex ad excambium ſine eo non reſpondebit. Si autem non teneatur ad excambium, ſine eo reſpondebit. Item excipere poteſt & dicere, quòd terram illam tenet de dono alicujus poſt mortem talis anteceſſoris ſicut alicujus fratris ipſius petentis antenati, ſi replicetur quòd donare non potuit: triplicetur quòd pater eorum communis dedit, & licet donum non valeret quaſi imperfectum, quia talis anteceſſor donator ſeyſitus obiit, ille frater antenatus licet ſeyſinam non haberet, illud donum patris ſui confirmavit, & quod ab initio

inva-

invalidum fuit quia imperfectum, per confirmationem validum fecit & pfectum, quia confirmatio ſupplevit defectum. Item reſpondere poterit q̄ terram illam tenet de dono anteceſſoris de cujus morte petens ꝓfert aſſiſam. Quo caſu, ſi replicetur q̄ in vita talis nunquam ſeyſinam habuit, triplicari poterit à tenente q̄ ille petens donum patris vel alterius anteceſſoris, licet non plenum vel non ꝓfectum, tamen ſicut aliquod & inceptum confirmavit. Item reſpondere poterit q̄ pater petentis per aſſiſam villanus fuit, & ideò quod hæres eſſe non poſſit. Ad q̄ ſi replicetur à petente q̄ licet talis anteceſſor ſu villanus eſſet, tamē liberatus fuit à villenagio cum tota ſequela ſua quocūq; modo liberationis, & cum patri vel alteri anteceſſori ſuo competeret aſſiſa novæ diſſeyſinæ ſi de tenemento illo diſſeyſitus eſſet & per aſſiſam recuperare poſſet, eadem ratione competere deberet filio tale & hæredi vel filiæ ſicut ſequelæ ſuæ aſſiſa mortis anteceſſoris de teñto de quo pater ſic obiit ſeyſitus ut de feodo. Filii verò ſive filiæ villani ſub poteſtate domini ſui ſine manumiſſione in villenagio manentes ſi ꝓquiſitum fecerint extra villenagium, nullum habebunt hæredem niſi dominum ſuum, dum tamen in vita villani in manum ſuam ceperit illud teñtum vel poſt mortem. ¶ 2. Item ſi ſoror contra ſororem petat ꝓ aſſiſam teñtum q̄ deſcendat a communi ſtipite, excipi poterit à ſorore tenente q̄ aſſiſa non jacet ꝓpter paritatem juris, cùm quęlibet illarum quoad ſeyſinam & quoad jus ſit hæres propinquior, & ideò q̄ agi oportet de jure ꝓ breve de propatre. Item ſi duæ ſorores petant ſimul ꝓ aſſiſam quarum una ſit legitima & altera baſtarda, et cùm juratores hoc teſtati fuerint, & q̄ una illarum ante ſponſalia nata fuit & alia poſt, nihilominùs ꝓcedet aſſiſa & utraq; ꝓ aſſiſam recuperabit, ſalvo jure cujuſlibet impoſterū, & ita q̄ ſoror legitima cùm voluerit & ad ætatem pervenerit agat contra ſororem ꝓ breve de recto, & opponat baſtardiam ſorori tenenti replicando: ut de Itinere M. de P. in com̄ Suff. aſſiſa mortis anteceſſoris de quadam Mabilia & Johanna. Illud etiam dici poterit (ut videtur) de villano participe cum liberis, quia eadem ratio & idem jus, ſecundùm q̄ obſervatur in com̄ Cornubiæ de conſuetudine quæ talis eſt. q̄ ſi liber homo ducat nativam aliquam in uxorem ad liberum teñtum & liberum thorum, ſi ex eis duæ ꝓcreantur filiæ, una erit libera & altera villana, quia ibi partiti ſunt pueri inter liberum patrem & dām uxoris villanæ, ſed in hoc caſu videtur q̄ ita debeat obſervari ut ſupra. Item poteſt tenens reſpondere hæredi petenti ꝓ aſſiſam & concedere q̄ hæres ſit, ſed ſeyſinam habere non poſſit uſq; ad tempus: ut de itinere W. de Ralegh in com̄ Buck. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Alicia. Ad q̄ replicari poterit a petente q̄ teñtum illud retinere non poterit ꝓ legem Angliæ, quia prolem non habuit cum uxore, & ſi pueros habuit, convicti ſunt ad baſtardos. Item ſi pueri mortui ſunt in utero, vel nati monſtruoſi. Item ſi concedatur q̄ talis obiit ſeyſitus ut de feodo, tamen hæredes nihil capere poterunt per aſſiſam, quia anteceſſore mortuo tenens q̄ priùs tenuit ad terminum ſtatim ex conventione & pacto incontinenti appoſito incepit poſſidere ad vitam vel in feodo. Et unde ſi hæres inceperit ꝓ aſſiſam petere, obſtabit ei imperpetuum

vel ad tempus exceptio conventionis, quia ſtatim et ſine mora in morte ipſius anteceſsoris ſine tempore vel aliqua ſolennitate incipit tenens poſſidere ex ipſa conventione, quia ſi in feodo, jus quod deſcendere deberet hęredi ſtatim deſcendit poſseſsori. Et eodem modo dici poterit de terra data pignori quod remaneat creditori ſi pecunia ſuo die ſoluta non fuerit vel certæ pſonæ à certa perſona etiam ſine die ut ſupra. Et etiam quòd creditor incipit poſſidere in feodo in ipſa morte debitoris ſi ſine die vel in crepuſculo ſi ad diem, cùm tota dies cedat ſolventi: et ita eodem modo quo priùs ſtatim & ſine mora deſcendit jus merum ipſi creditori. Item ſi quis petat per aſsiſam verſus uxorem quæ tenet nomine dotis, id quod plus teneat quàm ad ipſam pertineat tenere nomine dotis, quia ibi locum habet amenſuratio. ¶ 3. Item non jacet aſſiſa ſi ſoror petat per aſſiſam verſus nepotem filium ſororis ſuæ, cui ſi replicandò objectum fuerit quòd hæres eſſe non poſſit eo quòd pater ſuus villanus fuit, ſi nepos dicat quòd ipſe liber ſit & hæres legitimus matris ſuæ & etiam hæres ipſius amitæ petentis, non jacebit aſſiſa, quia iſta reſponſio ſpectat ad jus: ut de itinere Martini de Pateſhull in comitat̃ Lincolniæ año regis Henrici 10. aſſiſa mortis anteceſsoris ſi Agnes filia Evæ de Benyngworth. Item remaneat aſſiſa, ſi mulieri petenti per aſſiſam objiciatur q̃ ſororem habuerit de qua ſunt pueri ſuperſtites qui tantundem juris habent quantum habet illa quæ petit. Ad quod ſi reſpondeat quòd tales pueri villani ſunt & ex villana progeniti, licet hoc aliquo modo conſtiterit, aſſiſa remanebit, quia hoc totum pertinet ad jus, ut ſupra de eodem: ut de Itinere Wilhelmi de Ralegh in com̃ Buck. aſſiſa mortis anteceſsoris ſi Henricus Ruſſell. Item impeditur aſſiſa ſi petenti per aſſiſam objiciatur quòd pater ſuus villanus fuit, & ipſe contra, quòd ſtatu liber fuit & ſtatu liber obiit, & extra poteſtatem domini ſui. Et quia petitus in ſervitutem perquiſivit ſibi breve de pace uſq; ad adventum juſticiariorum & pacem habuerit, ſed ante adventum eorum obiit in ſtatu libero, & ſic proceſſit aſſiſa non obſtante illa exceptione. Item ſi frater antenatus filium habuerit vel filiam, nepotem vel neptem, & frater poſtnatus de morte fratris medii petat per aſſiſam verſus extraneam perſonam, ſi filius vel alius hæres ex fratre antenato mortuo producantur, vel aliquo modo conſtiterit quòd tales extiterint per juratores cum ſacramẽto vel ſine, cadit aſſiſa. Si autem non producantur, vel conſtare nõ poſſit quòd tales extiterint, vel fortè juratores dubitaverint utrum ita ſit vel non, tunc inter partes procedet aſſiſa. Item cadit aſſiſa ſi tenens excipiat quòd ille qui petit vel alius hæres propinquior alia vice movit ei litem de eadem terra, & tunc remiſit jus, vel ſi hoc fecerit ſine lite non refert, dum tamen hoc probari poſsit quocunq; modo. Item ſi per judicium vel concordiam ei remanſit tenementum. Item cadit aſsiſa ſi ordo brevium non ſervetur, ut ſi cùm primò egerit per breve de recto, & poſtea agere velit per aſsiſam. Item non jacet inter fratrem antenatum & poſtnatum cùm poſtnatus in ſeyſina fuerit nec econtrario de morte fratris medii & ubi frater antenatus non poſsit eſſe hæres & dominus, cùm locum ibi habeat breve de recto & non aſsiſa

mortis

mortis anteceſſoris: ut de itinere epiſcopi Dunelmenſ. & M. de Pateſhull in comitatu Eborum anno regni regis H. quarto. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Maundeville. Item non jacet aſsiſa ubi petitur per aſsiſam tenementum in dominico ab eo qui nihil habet in dominico niſi tantum ſervitium: Ut de Itinere Abbatis de Rading & Matt. de Pateſhull in comitatu Hereford, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus Nowell. Item cadit aſsiſa propter confirmationem factam ab eo qui irritare poſſet donum & revocare niſi ipſe petens docere poſsit manifeſtè quòd anteceſſor ſuus, de cujus morte profert aſsiſam, ſeyſitus fuerit de terra illa & inde ſeyſitus obierit. Item cadit aſsiſa propter conſuetudinem loci, ut in civitatibus, burgis, & villis & terris, & tenementis quæ ſunt de perquiſito, ſicut in Civitate London & alibi de terris & tenementis quæ vendi poſſunt ſicut catallum. De aliis verò quæ hæreditariè deſcendunt bene jaceret aſsiſa, quia legari non poſſunt non magis quàm aliæ terræ forinſecæ in quibus jacere deberet aſsiſa, quia legari non poſſunt nec videtur ratio quare non. Revera terminatum eſt quòd poteſt legari ut catallum tam hæreditas quàm perquiſitum per Baronũ Londoñ, & Burgenſes Oxoñ & ideò verum eſt quòd in Burgis non jacet aſsiſa mortis anteceſſoris. Item nec in dominicis domini Regis jacet aſsiſa mortis anteceſſoris nec novæ diſſeyſinæ, quia ibi non eſt liberum tenementum ſed villenagium privilegiatum, nec etiam breve de recto magnum, quia loco omnium accipitur parvum breve ſecundùm conſuetudinem manerii vel aliud breve formatum, licet aliquando jaceat in membris: ut de Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in comitatu Leyceſ. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Gilbertus. ¶ 4. Item cadit aſsiſa ſi petatur tenementum vel ſervitium per aſsiſam ab eo qui nihil clamat in tenemento. Item ſi petat tenementum in dominico ab eo qui nihil tenet niſi in ſervitio & homagio. Item ſi partim petat in ſervitio de eo qui tenet tenementum in dominico, reſponderi poteſt quòd nihil clamat in ſervitio niſi tantum in tenemento. Si autem petat tenementum ubi tenens nihil habet niſi ſervitium, reſpondere poteſt quòd nihil clamat in tenemento niſi tantum in ſervitio & homagio, vel in neutro, & ideò ſine die. De hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in comitatu Warr̃, aſsiſa mortis ſi Wilhelmus Turpin. Item cadit aſsiſa ſi dicat petens quòd petit id quod tenens tenet in dominico in dominico, & id quod tenet in ſervitio in ſervitio, non valet; quia oportet petentem ita petere & tali modo per omnia, ſecundùm quod anteceſſor inde ſeyſitus fuerit die quo obiit, ſcilicet totum in dominico ſecundùm formam brevis. Item cadit aſsiſa ſi petens petat per aſsiſam quod per judicium amiſit, quia cadit aſsiſa propter exceptionem rei judicatæ, & agat ſi voluerit de falſo judicio. De hac materia invenitur in rotulo de placitis quæ ſequuntur Regem anno regni regis Henrici viceſimo primo in comitatu Eborum, aſsiſa mortis ſi Stephanus de Pulthorp. Item cadit aſsiſa propter incertitudinem, ut ſi ille qui petat neſciat Juratoribus rem petitam oſtendere vel deſignare, nec quid nec quantum petierit, nec

ubi nec in quo loco. Item remeneat aſſiſa propter aſſiſam quæ præceſſit inter eaſdem perſonas de eodem tenemento & de eadem ſeyſina, quia aſsiſa ſuper aſsiſam capi non debet, ſecundùm quod inferiùs dicetur pleniùs. Sed ſi probari poſsit aliquo modo, ut ſi talis natus fuerit in aliquo comitatu ubi breve domini regis non currit, mittant Juſticiarii de conſilio curiæ ad comitatum in quo talis natus fuerit ad inquirendam veritatem ſuper articulo illo tantum, & inquiſitâ veritate procedant Juſticiarii pro vel contra. Breve quidem tale eſt. Vicecom ſalutem. Scias quòd cùm aſsiſa mortis anteceſſoris ſummonita eſſet &c. & ſic totum factum de hac materia ut ſupra de aſsiſa novæ diſſeyſinæ, & inde ſine brevi poterit negotium & inquiſitio fieri, ſi Juſticiarii venerint perſonaliter ad comitatum illum. Et ſciendum quòd primi juratores qui ignorant non dant nec auferunt, quia jus merum revertitur ad dominum capitalem cùm ſit pro hærede, & ideò nullus poterit eſſe hæres propinquior licet propinquus quo ad ſeyſinam, quia nulli deſcendit jus merum. Item cadit aſsiſa propter plurium hæredum conjunctionem qui ſunt quaſi unus hæres & unum jus habentes, ſive ſint petentes ſive tenentes ſi omnes in brevi non nominentur, ſecundùm quod inferiùs in brevi pleniùs dicetur in tractatu de exceptionibus. Item petens nihil capiat per aſsiſam ubi juratores ipſum non cognoverint, vel ſi cognoverint perſonam, neſciunt ſi ſit hæres vel non; vel ſi ſciverint quòd ſit hæres, neſciunt tamen utrum propinquus vel remotus, quia quotienſcunque dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Et quia ſi juratores nihil ſciverint vel dubitaverint, nihil probant dictum petentis, & ſic deficit probatio licet jus non deficiat. Item ſi dicant juratores quòd ille qui petit, fratrem habet antenatum in partibus tranſmarinis (ut credunt) ſed neſciant utrum mortuus fuerit vel non, ſed bene dicant quòd ſi mortuus eſſet, iſte qui petit eſſet hæres propinquior, tunc per officium judicis detur ſeyſina petenti ſub tali conditione, quòd ſi frater antenatus vivus redierit, quòd frater poſtnatus qui petit ſine placito reſtituat ei ſeyſinam ſuam cùm redierit, & ſic erit in pendenti ſeyſina fratris poſtnati donec de morte fratris antenati conſtiterit. De hac materia habetis de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſsiſa mortis ſi Richardus Faber. Et quid ſi frater poſtnatus ſic moritur ſeyſitus relictis hæredibus infrà ætatem exiſtentibus, & tunc redeat frater antenatus vel ſi hæredes plenæ ſint ætatis, quæritur an ſine judicio poſsint expelli? videtur quòd bene poſſunt, quia pater eorum qui inde ſeyſitus obiit nullum habuit feodum in vita fratris antenati niſi conditionale. Item caſus. Filius & hæres interficit patrem, deſcendit jus hæredi non obſtante felonia & cum eo remanet donec convincatur, & eo convicto & in ſeyſina exiſtente retrohabitur tempus uſque ad perpetrationem feloniæ, & nihil deſcendet ad hæredes propter ſeyſinam. Si autem nullam ſeyſinam habuerit, & poſtnatus aſsiſam portaverit de ſeyſina patris communis. ¶ 5. Item cadit aſsiſa propter feloniam objectam & convictam, ut ſi anteceſſor de cujus ſeyſina petitur vel ille qui petit per aſsiſam vel alius hæres intercedens qui

ante-

anteceſſorem ſupervixerit, vel ſi utlagatus fuerit propter contumaciam licet de felonia non convictus, vel ſi convictus fuerit & ad pacem reſtituatur, cadit aſſiſa: & quamvis quis feloniam fecerit & antequam convincatur obiecerit fortè ante mortem patris vel alterius anteceſſoris de cujus morte aſſiſam protulit, procedet aſſiſa & non remanebit. ¶ 6. Item differtur aſſiſa, ut ſi duo petant unum & idem tenementum verſus eundem per aſſiſam, ad ultimam aſſiſam erit recurrendum, & differri debet prima uſque ad captionem ſecundæ, quia non debet unus de eodem tenemento duobus ſimul reſpondere, & hoc ſive petant per aſſiſam de ſeyſina unius anteceſſoris vel duorum. Et ſi de ſeyſina duorum, primò debet procedere aſſiſa de ſeyſina ejus qui ultimo obiit ſeyſitus: ut de Itinere Abbatis de Radinge in comitatu Hereford anno regis Henrici quinto incipiente ſexto Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Laurentius Galant. Item cadit aſſiſa per ſeyſinam alicujus hæredis habitam poſt mortem alicujus anteceſſoris cujus ſeyſina petatur, quia ſi hæres cùm ſemel ſeyſinam habuerit donationem fecerit, ſi ad aſſiſas recurrere poſſet à ſe ritè factas irritare poſſet. ¶ 7. Videndum eſt igitur qualis ſeyſina tollit aſſiſam & quæ non. Et ſciendum quod ſi ſeyſina momentanea fuerit quòd tenens in tam modico tempore donationes feciſſe non potuit & alienationes, vel ſi fortè infrà ætatem fuerit quòd donationes ab eo factæ tenere non debeant, vel ſi per modicum tempus poſt mortem anteceſſoris ſui per intruſionem vel per diſſeyſinam & poſtea ejectus recenter, vel cùm diſſeyſitus recuperaverit verſus ipſum per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, non obſtante tali ſeyſina ipſe hæres habebit aſsiſam mortis anteceſſoris, quia talis ſeyſina quam priùs habuit convicta eſt ad nullam, ſive injurioſam, tum quia parva fuit intruſio, tum quia ea durante nulla facta fuit donatio ab hærede, nec alienatio nec poſſeſſionis mutatio. Et ſi aliquis inde ejectus fuerit, recuperat ſeyſinam ſuam adeò plenè & integrè ſicut illam amiſit. Sed cùm hæres petat poſt talem diſſeyſinam per aſsiſam mortis anteceſſoris, & objiciatur ei quòd aſſiſam mortis anteceſſoris demeruit, eo quòd ſine judicio propria autoritate ſibi uſurpavit quod per aſſiſam petere debuit, ſi obſtare debeat talis exceptio? non video quare non. Si quis autem exceptionem ſeyſinæ priùs habitæ oppoſuerit, oportet duo probare, quòd in ſeyſina extiterit & quòd donationes fecerit dum fuit in ſeyſina, & quòd talis ætatis extiterit quòd donationes factæ revocari vel irritari non poſſunt, alioquin non valebit exceptio. Et unde ſi hæres hoc negaverit, per aſſiſam captam in modum juratæ veritas declarabitur. Si autem objiciatur ſeyſina quam quis habuerit dum fuerit infrà ætatem, non nocebit: quia non obſtante tali ſeyſina, ſi infrà ætatem donationes fecerit, illas revocare poterit per aſſiſam mortis anteceſſoris, vel per breve de ingreſſu, vel per breve de recto: ſecundùm quod elegerit, ſive donationem fecerit cuſtodi ſuo ſive alii, niſi cùm plenæ ætatis extiterit donationes illas confirmaverit. Aſſiſam verò novæ diſſeyſinæ contra tales non habebit, quamvis infrà ætatem gratis exivit. Si autem cuſtos dederit dum hæres fuerit infrà ætatem, habebit hæres aſſiſam novæ diſſeyſinæ & omnia alia remedia ſupradicta.

pradicta. Et notandum quòd ſeyſina præhabita tollit hæredi aſſiſam mortis anteceſſoris cujuſcunq; fuerit ætatis ſi fuerit juſta, licet pareat ei aſſiſa novæ diſſeyſinæ, ea ratione quòd conjuncta eſt poſſeſſio cum ipſo jure: & ideò ſi recenter poſt mortem anteceſſoris ejectus fuerit hæres, habebit utramq; ſecundùm electionem ſuam, quia ſeſe compatiuntur & nulla earum excludit aliam de recenti ſeyſina, ordine tamen ſervato. Si autem fuerit injurioſa non tollit aſſiſam, quia non facit liberum tenementum hæredi, quia non poſſunt conjungi juri, nec valet conjunctio cùm poſſit ſeyſina revocari, nec valet juncta niſi jure juncta. Igitur cùm hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui injuſtè ſibi uſurpaverit per diſſeyſinam, talis ſeyſina nulla erit, quia non facit hæredi liberum tenementum, & ideò non tollit aſſiſam mortis, quia judicatur ad nullam. Item ſi cùm juſta fuerit & hæres donationem fecerit dum fuerit infrà ætatem, tunc erit donatio invalida ex quo revocari poterit ab hærede. Et ideò licet talis donatio revocari non poſſit per aſſiſam novæ diſſeyſinæ propter factum proprium quale quale, non tamen tollitur aſſiſa mortis anteceſſoris ad ſeyſinam præhabitam rehabendam. Cùm autem hæres plenæ ætatis in ſeyſina fuerit juſta, quæ revocari non poſſit & donationem fecerit, tenet donatio & tollit aſſiſam. Si autem ejectus fuerit injuſtè, habebit aſſiſam novæ diſſeyſinæ & tollitur aſſiſa mortis anteceſſorum propter ſeyſinam præhabitam & juſtam. Si autem injurioſa fuerit (ut ſupra prædictum eſt) non tollit aſſiſam mortis anteceſſoris cùm ſit nulla (ut ſupra) & ſi cùm juſta fuerint fiant donationes tempore congruo & locum habere poſſit aſſiſa mortis anteceſſoris, ſic poſſet hæres omnes donationes ſuas ritè factas per aſſiſam revocare, quod eſſe non debet. Et hæc eſt cauſa quare ſeyſina præhabita tollit aſsiſam mortis anteceſſoris & non alia. Item cadit aſſiſa per exceptionem villenagii, ut ſi villanus ſub poteſtate domini ſui conſtitutus terram aliquam acquiſiverit pro denariis ſuis tenendam liberè & ita obiit ſeyſitus, ſi dominus ſuus (ſub cujus poteſtate moritur) ſe poſuerit in ſeyſinam poſt mortem talis, filius villani per aſſiſam mortis anteceſſoris non recuperabit verſus dominum ſuum, hoc recognito quòd pater ſuus villanus & ſub poteſtate domini ſui obierit, ut de ultimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suff. aſsiſa mortis ſi Wilhelmus de Carleton, quia ubi nulla aſsiſa novæ diſſeyſinæ in perſona anteceſſoris, ibi erit nulla aſsiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredis ſed econtrario. Sed contra eſſet ſi extra poteſtatem domini ſui extiterit, & in ſtatu libero & petitus in ſervitutem & perquiſiverit ſibi breve de pace & ſic obierit ante iter juſticiariorum. Si autem ſub poteſtate conſtitutus ſibi breve de pace perquiſiverit, non valet: niſi procedat petitio per breve de nativis. Item cadit aſſiſa aliquando propter incertitudinem, ut ſi tenens dicat quòd totam terram non teneat, & Juratores quæſiti cum ſacramento vel ſine, dicant quòd neſciant: ut de Itinere W. de Ralegh in comitatu North. ſi Wilhelmus de Camera. Item cadit aſsiſa propter defectum naturæ vel ſenſus ipſius tenentis, ut ſi omninò audire vel loqui non poſsit, ut ſi ſit ſurdus vel mutus naturaliter ita quòd omninò audire non poſsit neq; loqui, quod non eſt de eo qui tardè

audit

audit vel loquitur: ut de Itinere de W. de Ralegh in comitatu North. Asſisa mortis anteceſſoris inter Radulphum Baſſet & Thomam de Picteſſe. Si autem à caſu venerit illa ſurditas, tunc non cadit aſsisa ſed erit differenda quouſq; ſtatus ipſius tenentis melioretur. Et quod dictum eſt de ſurdo & muto, dici poterit de furioſo, ſecundùm quod gaviſus fuerit aliquando diluci-dis intervallis. Item cadit aſſiſa propter continuationem ſeyſinæ donatoris, verbi gratia. Pater dedit filio quandam terram & ſimul remanſerunt in ſeyſina, filius præmoritur vivente patre relicto hærede, ſi hæres petat per aſſiſam, non valet propter ſeyſinam patris continuatam, quàm corpore & animo retinuit; ut de ultimo Itinere M. de P. in com̃ Suſſ. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus Battayl. Si autem pater præmoriatur, hæres ipſius obtinebit per aſsiſam propter ſeyſinam patris continuatam uſq; ad mortem. Item cadit aſsiſa ratione juris & æſneciæ ut ſi frater petentis antenatus præmortuus filium reliquerit ſuperſtitem & de quo doceri poſsit quòd ſuperſtes ſit per juratores cum ſacramento vel ſine. Si autem nihil horum doceri poſsit, vel ſi juratores dubitaverint utrum ita ſit vel non, tunc procedet aſsiſa inter eos qui præſentes ſunt. Item cadit aſsiſa ſi à tenente objiciatur quòd petens vel alius hæres propinquior alias movit ei litem de eadem terra, & quòd tunc remanſit ei terra per judicium vel duellum vel magnam aſsiſam, vel finem factum, recognitionem, quietam clamantiam, vel alio quocunq; modo qui probari poſsit per aſsiſam captam in modum Juratæ. Item cadit aſsiſa propter ordinem brevium non obſervatum, ut ſi priùs implacitaverit petens ipſum tenentem per breve de recto vel de ingreſſu ita quod viſus petitus ſit vel warantus vocatus: ut de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſsiſa mortis ſi Richardus Avenel. Idem erit, ſi eſſonium intervenerit, ut de Itinere Martini de Pateſhull in comitatu Kanc. anno duodecimo aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Manaſſerus de Haſtings. Item cadit aſsiſa ſi tenens teneat de ballivo domini regis, vel ſi chartam domini regis habuerit per quam dominus Rex ei teneatur ad warantum & excambium niſi petens docere poſsit quòd anteceſſor ſuus inde obiit ſeyſitus poſt illius chartæ confectionem.

¶ 1 *Exceptio ſi contra minorem qui eſt infrà ætatem petatur per aſſiſam mortis à majore qui eſt plenæ ætatis.* 2. *Si minor contra minorem.* 3. *Si minor contra majorem.* 4. *Si minor petat contra minorem quod diſtinguendum de ſeyſina mortui tenentis.* *Cap.* 14.

DAtur etiam exceptio tenenti propter minorem ætatem ſuam ſive ſint ibi plures tenentes ſive unus. Et quandoq; major petit per aſsiſam mortis anteceſſoris verſus minorem, quandoq; minor contra majorem, quandoque minor contra minorem. Et ſicut diſtinguuntur ætates & perſonæ, ita oportet diſtinguere tenũta, utrum. s. tenũtum quod petitur per aſsiſam teneatur in Socagio, vel Burgagio, vel per ſervitium militare. Item utrum

ille qui tenet fuerit infrà ætatem vel ille qui petit. Item videndum erit de quibus tenementis reſpondebit ante plenam ætatem, & de quibus non & ad quæ brevia & ad quæ non. ¶ 2. Si minor petat contra minorem per aſsiſam mortis anteceſſoris & qui proximus ætati non fuerit, minor ſummonitus ſe eſſoniare non poterit contra minorem non magis quàm contra majorem ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem, ſi autem non conſtiterit, allocatur quandoq; eſſonium quaſi per ignorantiam, niſi ſit qui cauſatur minorem ætatem, ſed contra minorem qui petit in cauſa poſſeſsionis nunquam allocabitur eſſoniū factum à majore nec à minore. Sed cùm ante plenam ætatem viginti & unius anni peti poſſit Burgagium & Socagium contra majorem, quæro an eodem modo poſsit contra minorem ante plenam ætatem viginti & unius anni in cauſa proprietatis & in cauſa poſſeſsionis? Non poſsit (ut videtur) de aliquo de quo anteceſſor ſeyſitus obiit ut de feodo: ſecus eſſet ſi ad terminum vitæ vel annorum, vel in cuſtodia, vel in vadio per finem vel conventionem & hujuſmodi. Cùm autem comparuerit, ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem non reſpondebit de aliquo tenemento in aliqua cauſa poſſeſsionis vel proprietatis, antequam fuerit plenæ ætatis ſive illud tenementum fuerit Socagium, Burgagium, vel feodum militare, licet diverſæ ſint ætates ad petendam ſeyſinam anteceſſoris contra minorem antequam reſpondebit, ſecundùm quod tenementa ſunt diverſa, & ſecundùm quod cauſa fuerit poſſeſsionis vel proprietatis, quia ante plenam ætatem viginti & unius anni, poteſt hæres petere ſeyſinam anteceſſoris ſui in cauſa poſſeſsionis per aſsiſam mortis anteceſſoris contra majorem. In cauſa verò proprietatis petere non poteſt major nec minor contra minorem per breve de recto, qualecunq; fuerit tenementum antequam minor tenens plenam ætatem habuerit viginti & unius anni. Et cùm ſic minor obtinuerit per aſsiſam ante plenam ætatem in cauſa poſſeſsionis, non reſpondebit ad aſsiſam in eadem cauſa poſſeſsionis ſi ab eo peteretur per aſsiſam, ſcilicet in Burgagio, & Socagio ante ætatem talium. In feodo verò militari non ante plenam ætatem reſpondebit, ſcilicet viginti & unius annorum non magis quàm ei reſpondebitur. Si autem petat per aſsiſam feodum militare, nec magis reſpondebit ad aſsiſam in feodo militari ante plenam ætatem viginti & unius anni, quàm ſi peteretur per breve de recto in cauſa proprietatis. Item quòd minor petere non poteſt per aſsiſam cum effectu antequam fuerit plenæ ætatis ſecundùm diverſitatem tenementorum, hoc verum eſt ſi petat contra cuſtodes, quia ſi ipſe primâfacie habeat actionem, cuſtos habebit contra eum exceptionem, ſcilicet quòd non antequam plenæ ætatis fuerit & ita ante ætatem non reſpondebit. Si autem petat per aſsiſam verſus extraneas perſonas & verſus capitalem dominum ſuum qui negaverit ipſum eſſe hæredem, bene poteſt petere quolibet tempore per aſsiſam, cujuſcunq; fuerit ætatis. Sed quicunq; ſit qui petat verſus eum & pater ſuus inde obierit ſeyſitus ut de feodo, ante plenam ætatem non reſpondebit, ſecundùm quod tenementum fuerit tale vel tale, nec in cauſa poſſeſsionis non magis quam in cauſa proprietatis. Item in aſsiſa habenda eſt ratio prioritatis & poſteritatis,

ſteritatis, ſecundùm quod ſupradictum eſt. Si autem capitalis dominus vel alius qui cuſtodiam habuerit per ipſum aliquem feoffaverit de terra minoris dum fuerit infrà ætatem, & feoffatus per cuſtodem moriatur relicto hærede infrà ætatem exiſtente, cùm ad ætatem pervenerit primus hæres petat per aſſiſam verſus ultimum hæredem feoffati vel per aliud breve, quòd reddat tali qui plenæ ætatis eſt (ut dicitur) remanebit aſsiſa quouſq; ultimus hæres fuerit plenæ ætatis ſecundùm genus tenementi. Si autem ambo fuerint plenæ ætatis & ambo petant verſus cuſtodem per aſsiſam vel per aliud breve q̄ reddat tali qui plenæ ætatis eſt (ut dicitur) ultimus hæres priùs obtinebit, & tunc demum cadit aſsiſa primi hæredis verſus cuſtodem, & incipiet de novo competere verſus ultimum hæredem qui per aſsiſam obtinuit, & ille tunc vocet ad warantum capitalem dominum feoffatorem ſuum. Et cùm ille warantizaverit, tunc proceaet aſsiſa primi hæredis verſus eum, & ſi per aſsiſam obtinuerit hæres, tunc faciat warantus excambium ſuo feoffato. Item ſi capitalis dominus feoffaverit & moriatur hærede ſuo infrà ætatem exiſtente & hæres vocatus fuerit ad warantum per eum qui feoffatus fuit per capitalem dominum, remanebit placitum de warantia inter tenentem & hæredem domini capitalis uſq; ad ætatem hæredis, ſed capiatur aſsiſa: ut de eodem Itinere ejuſdem M. Anno eodem, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater Walteri, quam terram Rogerus de Braham tenuit qui vocavit ad warantum Rogerum le Bygod filium & hæredem com̄ Hugh le Bygod, & qui tunc fuit infra ætatem. Et ibi conſideratum fuit quòd caperetur aſsiſa non expectata ætate, & ita probatur in pluribus locis. Sed eſto quòd feoffatus moriatur ſeyſitus & hæres ejus fuerit infra ætatem, ætas ejus expectabitur, quia anteceſſor ſuus obiit inde ſeyſitus ut de feodo, & ſic de pluribus dici poterit ſi terra ſic data ad plures devenerit. Et quod ſuprà dicitur de capitali domino, dici poterit de hæredibus eorum qui moriuntur ſeyſiti ut de feodo ſed ad terminum & ut de vadio & hujuſmodi. Sed quid dicetur de diſſeyſitore & intruſore qui moriuntur ſeyſiti quaſi de feodo propter patientiam vel negligentiam diſſeyſiti. Si autem dominus capitalis præmoriatur hærede ſuo infra ætatem exiſtente, non propter hoc remanebit aſsiſa in perſona ſua, ſcilicet hæredis licet contra aſsiſam reſpondere nō poteſt: ratio eſt ad hoc, quia anteceſſor ſuus nunquā ſeyſitus fuit de tenemento quod warantizare debet in feodo. Et q̄ ita ſit, vīderi poterit in Itinere M. de P. in com̄ Suff. An. Regis H. 12. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Gloc. Ad hoc facit in itinere ejuſdē anno eodem in com̄ Norff. Item ſi hæres capitalis domini in ſeyſina fuerit & infrà ætatem & venerit aſsiſa ſuper eum immediatè, non remanebit aſsiſa propter ætatem: ut de Itinere M. de P. in com̄ Kanc. Anno Regis H. decimo aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Emma mater Rogeri. Illud idem dici poterit de quolibet hærede qui fuerit infrà ætatem de omnibus de quibus anteceſſor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo, ubi autē ut de feodo non reſpondebit ad aſsiſam ante plenam ætatem in cauſa poſſeſsionis ſicut hîc, ſive illud tenementum fuerit Socagium ſive feodum militare. ut de Itinere Abbatis de Radinge & M. de P.

in

in comitatu Leycester. Asisa mortis antecessoris si Walterus filius Wilhelmi. Et eodem modo dici poterit de Burgagio, secundùm diversitatem Burgagii, nec ad breve de recto in causa proprietatis non tenentur respondere infrà ætatem (ut videtur) antequam fuerint plenæ ætatis, scilicet viginti & unius anni. Cùm autem tales qui tenuerint in Socagio vel Burgagio cùm fuerint plenæ ætatis (secundùm Socagium & Burgagium) donationes fecerint, quæritur an illas revocare possunt cùm ad majorem ætatem pervenerint, scilicet viginti & unius anni, ac si illas feciſſent de feodo militari? dico quòd non in quibusdam locis, sicut videri poterit in Itinere M. de P. in comitatu Warr' An. Regni Regis H. quinto in fine rotuli. Hæc autem quæ dicta sunt locum habent in hærede masculo. De fœmina verò hærede & infrà ætatem existente non omninò sic. De quibus autem minor infrà ætatem respondere debeat dicetur pleniùs infrà, de exceptionibus. ¶ 3. Si verò minor agat contra majorem nec tunc locum habebit essonium contra minorem in persona majoris qui tenent, nec si defaltam fecerit major, locum habebit resummonitio magis quàm essonium, in primo die capiatur asisa & ideò, quia si præsens esset minor nihil dicere posset major quare asisa remaneret. Et cùm minor per asisam recuperaverit ut de feodo, de jure & proprietate, ante plenam ætatem non respondebit ad breve de recto nec majori nec minori, sicut nec de aliquo alio placito ubi poset sine recuperatione exhæredari. ¶ 4. Si autem minor petat contra minorem per asisam, bene tenebit ibi asisa in persona minoris petentis. De minore autem qui est in seysina videndum est qualiter adeptus est seysinam, utrum de facto suo proprio quòd disseysinam fecerit, vel infrà ætatem fit feoffatus de quibus infrà dicetur. Item si antecessor suus cujus seysinam habuerit obiit seysitus ut de feodo vel alio modo. Si autem ut de feodo, non respondebit ante ætatem, secundùm quod superiùs dicitur in principio si major petat contra minorem. Si autem non in feodo sed alio modo sicut in vadio, vel ad vitam, vel ad terminum, vel si minor inde feoffatus fuit: capietur asisa eodem die sive venerit sive non, quia neq; essonium habet locum neq; resummonitio. Sed qualiter & per quod breve sumoniri debeat placitum de warantia cùm hæres domini capitalis ad ætatem pervenerit videndum, breve tale erit. Summoneas per bonos summonitores A. filium & hæredem B. qui plenæ ætatis est (ut dicitur) quòd sit &c. ad warantizandum C. tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quam D. de N. in curia nostra tali apud talem locum recuperavit versus eundem C. per asisam mortis anteceſsoris inde ibi inter eos captam. Et unde idem C. dum fuit in seysina de eadem terra vocavit inde ad warantum prædictum A. & remansit placitum de warantia per judicium curiæ nostræ usq; ad ætatem prædicti A. quia priùs respondere non potuit ad warantiam. Teste. &c.

¶ 1 *Si plures sint petentes & plures tenentes in asisa mortis anteceſsoris.* *Cap.* 15.

Cùm

Cùm autem plures ſint tenentes in aſsisâ mortis anteceſsoris & plures petentes, aut ſunt omnes infrà ætatem vel quidam illorum, & tunc videndum ſi propter ætatem unius ſive fuerit petens ſive tenens debeat remanere aſsisa ac ſi omnes eſsent infrà ætatem. Et tunc videndum utrum participes fuerint qui petunt vel qui tenent vel extranei. Item ſi participes, utrum diviſa ſit hæreditas vel indiviſa, & ſive ſit ibi unus hæres ex pluribus petentibus infrà ætatem vel plures vel omnes, non propter minorem ætatem petentium remanebit aſsisa, cùm hæreditas fuerit diviſa præterquam contra dominum capitalem, quia aſsisam dedicere non poterit quod quidem non erit in cauſa proprietatis. Si autem tenens fuerit unus vel plures & omnes infrà ætatem, & teneant in communi & pro indiviſo, remanebit aſsisa uſque ad ætatem omnium, quia ſunt quaſi unus hæres. Si autem teneant pro diviſo & quilibet ſciat partem ſuam, quilibet reſpondeat pro parte ſua, ſed ætas omnium ipſorum vel unius non erit expectanda, ſive placitum fuerit ſuper poſſeſsione vel ſuper proprietate de recto: & quia ſunt quaſi unus hæres ea ratione quòd unum jus habent, nullus ſine alio poterit reſpondere nec debet, ſi teneant ſimul & pro indiviſo. Si autem plures ſint filiæ & hæredes & petant per aſsisam verſus capitalem dominum, illæ quæ ſunt plenæ ætatis obtinebunt: Illæ verò quæ ſunt infrà ætatem in cuſtodia remanebunt, & ſucceſsivè cùm ad ætatem pervenerint habeant partem ſuam per breve de proparte & non per aſsisam, verſus extraneos autem ſi petierint, licet infrà ætatem fuerint, proceder aſsisa non obſtante ætate. Sunt etiam plures exceptiones & reſponſiones contra aſsisam & quæ ſunt communes ad omnia placita, de quibus infrà plenius dicetur. Si autem contingat quòd plures ſunt participes qui teneant & plures qui petant, & ſecundùm quod res quæ petitur teneatur pro indiviſo in communi vel pro diviſo, ſi aliquis eorum in brevi non fuerit nominatus ſive petens fuerit ſive tenens, quid agendum ſit in tali caſu infrà dicetur plenius, de exceptionibus ſecundùm quod hæreditas diviſa fuerit inter participes. Et in quo caſu, non oportet in brevi nominare niſi tantùm illos qui tenent rem petitam, licet ſine participibus ſuis reſpondere non teneantur, & qui per aliud breve ſummonendi ſunt ad reſpondendum & ſine quibus &c. Et ſic dici poterit de pluribus participibus ſi unus petat quod ſine aliis ei reſpondere non debeat. Sed in hoc caſu, niſi omnes qui ſequi debent in brevi nominentur, cadit breve & aſsisa. Et eodem modo ſi plures tenentes ſint qui teneant pro indiviſo, niſi omnes nominentur, cadit breve omninò. Sed quid ſi cùm omnes nominentur in brevi cùm teneant vel petant in communi, unus moriatur licet pars morientis per jus acreſcendi accreſcere debeat ſuperſtitibus cùm obtinuerint, tamen cadit breve propter partem morientis quam tenuit cum aliis in communi, & cùm pars cujuſlibet ipſorum per hoc quaſi ex nova ſucceſsione augmentetur, alia actione & nova opus erit. Breve autem de ſummonendo participe inferiùs.

¶ 1 *De exceptionibus extraneis ut de exceptione feloniæ. 2. De diverſis caſibus. 3. Quod ſi antenatus fuerit in partibus transmarinis & Juratores dubitaverint utrum mortuus vel vivus fuerit fiat minori ſeyſina ſub conditione. Cap. 16.*

Dictum eſt ſupra de exceptionibus quæ proveniunt ex articulis brevis ubi capitur aſsiſa in modum aſsiſæ: Nunc autem videndum de exceptionibus quæ à caſu proveniunt & aliunde, perimit autem omninò aſsiſam mortis anteceſſoris objectio feloniæ, ut ſi pater, mater, vel alius anteceſſor, de morte cujus locum haberet aſsiſa, felꝑniam fecerit, quia tales nihil tranſmittere poſsunt ad hæredes ſuos ſi fuerit convicta. Forisfacinnt enim ſuis hæredibus quicquid eis acciderit tempore feloniæ, tam jus quàm ſeyſinam ſimul vel etiam jus merum per ſe cùm acciderit ſine aſsiſa. Item non ſolum quicquid ei accidit ſed quicquid accidere potuit ab aliquo anteceſſore, ſicut videri poterit manifeſtè. Eſto ꝙ filius & hæres in vita patris ſui feloniam fecerit & obierit in vita patris, licet videatur prima facie ꝙ alii poſt eum hæredes patris communis propinqui incipiant poſt mortem ſuam eſse propinquiores, tum quia nihil juris vel ſeyſinæ deſcendere potuit feloni vivente patre communi, tum quia non expectavit ꝙ eſset hæres, videtur ꝙ tales incipiant eſse hæredes propinquiores, ꝙ eſt verum. Sed ſi contingat filium felonis vel alium hæredem de morte avi vel fratrem felonis de morte patris communis petere cùm felo liberos habuerit, vel ſi patrem ſupervixerit cùm nullus hæredum iſtorum poterit eſſe propinquior hæres niſi ratione juris meri ad ipſum deſcẽdentis ſive petat per aſsiſam mortis anteceſſoris, ſive per breve de recto, cadit ab utroq;, cùm ſic fieri debeat computatio deſcenſus juris meri ab anteceſſore ſaltem. Et unde talis ſeyſitus fuit ut de feodo & jure, & de tali deſcendit vel deſcendere debuit tali præmortuo s. qui feloniam commiſit, quod eſſe non poterit. Et unde ſi hæres qui feloniam fecerit in vita patris vel alterius anteceſſoris relictis liberis moriatur vel poſt, cadit omninò aſsiſa in perſona aliorum hæredum. Sed contra videtur: ut de Itinere W. de Ralegh in coñ Kanc. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Adhelolphus, ubi dicitur ꝙ felonia anteceſſoris non impedit ſeyſinam hæredis nec ſucceſsioñ. Sed hoc eſt ſpeciale in coñ Kanc. de tenementis quæ tenentur in Gavelkynd, ſi ille qui feloniã fecerit judicium ſuſtinuerit, quod ſecus eſt alibi in caſu ſupradicto: ut de ultimo Itinere M. de P. in coñ Kanc. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi H. filius Yaonis de tenemento in Stronby, prędictus Henricus filius Wilhelmi nomine qui forisfecit terram, & unde fuit in ſeyſina, quia falſavit ſigillum dñi M. & ſorores tulerunt aſsiſam de morte anteceſſoris s. patris cõmunis. ¶ 2. Alius caſus. Quidam petiit teñtum quoddam ꝑ aſsiſam mortis anteceſſoris de morte avunculi ſui, reſponſum fuit ei ex parte adverſa ꝙ ipſe petere non potuit, quia ipſe avunculus ſuus habuit quendam fratrem ſuperſtitem qui fuit hæres propinquior. Et ipſe econtrario replicando reſpondit, ꝙ ipſe frater avunculi ſui ita fuit mente alienatus ꝙ quendam hominẽ interfecit, ita ꝙ fuit ꝑpetuæ priſonæ deputatus. Et unde judiciũ petitũ fuit ex parte adverſa ſi in vita avũculi poſsit petere ꝑ aſsiſam, judiciũ poſitum fuit in reſpectum corã Rege, ubi nihil

actum

actum fuit,quia fortè mulier non fuit proſecuta:ut de itinere M.de Pateſh.in com̃ Eborum añ Regis H.xii. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Odo filius Thorſin. Item alius caſus.Frater poſtnatus petiit terram per aſsiſam mortis verſus fratrem antenatum de ſeyſina fratris medii,quia frater antenatus non potuit eſſe hæres & dominus licet hæres propinquior, quia non potuit cum eo tenementum remanere ꝓpter homagium:ut de itinere epiſcopi Dunelm̃ & M. de P. in com̃ Eborum anno Regis H.3.Aſsiſa mortis ſi Rogerus de Amundevil,ubi dicitur q̃ aſsiſa non jacet ſed habet locum breve de recto.Et notandū q̃ fratri antenato competit aſsiſa mortis anteceſſoris verſus extraneas perſonas & non conjunctas ſive ipſe(quicunq; fuerit in ſeyſina)feoffator extiterit ſive aliquis anteceſſor communis de quo ei deſcendit hæreditas, non obſtãte eo q̃ ipſe homagium ceperit vel anteceſſor com̃unis cujus hæres ipſe fuerit, & ipſe ſemper habebit primam ſeyſinam quicunq; fuerit in ſeyſina, conjuncta perſona vel alius, dum tamen ſi conjuncta perſona, tunc competit ei breve de recto,ſi extranea,aſsiſa mortis anteceſſoris. Nec valet exceptio ſi dicatur quòd ipſe non poſsit eſſe hæres & dominus, quia nulli cõpetit aſsiſa mortis anteceſſoris niſi primogenito nec breve de recto,quia ille ſemper habet majus jus. Sed cùm ipſe ſeyſinam habuerit, tunc primò locum habebit verſus eum breve de recto pro hærede propinquiore filio vel filia, fratre vel ſorore, & ſi excipiat q̃ ꝓpinquior hæres ſit ꝓpter jus merum,replicari poterit econtrario ab hærede ſuo ꝓpinquiore q̃ ipſe non poteſt eſſe hæres & dominus ꝓpter homagiū Si autem nullum homagium intervenerit, ut ſi filio primogenito concedatur tenementum ab anteceſſore com̃uni ad ſe ſuſtentandum vel ꝓ ſervitio ſive homagio, aliud erit. Item eodem modo ſi hæres & filius primogenitus ſequi voluerit verſus dominum capitalem vel extraneum cùm fuerit in ſeyſina: Alii hæredes nunquam actionem habebunt in vita primogeniti,quia ille majus jus habet &c. Et notandum q̃ cùm de manu ſua & ſeyſina ſemel fiat deſcenſus ad propinquiores tunc exiſtentes, nunquam propter hæredem aliquem magis propinquum ſupervenientem aufertur. Item caſus. Soror petit per aſsiſam mortis anteceſſoris verſus nepotem filium ſororis ſuæ de morte ſororis,qui reſpondet ad aſsiſam q̃ fuit filius & hæres legitimus matris ſuæ ſororis petentis per aſsiſam,& cui fuit reſponſum quòd hæres eſſe non potuit quia pater ſuus fuit villanus, & qui hoc ſpectavit ad jus,non jacuit aſsiſa mortis anteceſſoris:ut de itinere M.de P.in com̃ Linc.añ Regis H.x. aſsiſa mortis ſi Agnes filia Eliæ de Beningwoorth. Sed quare non potuit inquiri per aſsiſam in modum juratæ captam utrum talis eſset vel non, ſicut de baſtardo,licet de ſtatu alicujus poſt mortem ſuam agi non poſsit,bene potuit de hoc fieri inquiſitio: ut de itinere ejuſdem M.añ Regis H.x. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi W. de Carl.& hoc ſine alia ꝓbatione. Item caſus.Mulieri petenti ꝓ aſsiſam objicit q̃ nepotes habet ex ſorore qui tantũ juris habent quantum ipſa petens, replicatum fuit ex parte petentis q̃ prædicta ſoror deſponſata fuit cuidam villano, et ita q̃ pueri villani ſunt, ſi de hoc conſtiterit ꝓ aſsiſam in modum juratæ captam vel confeſsionem puerorum,remanebit aſsiſa:

ut de ultimo itinere W. de Ralegh in com̃ Buck. aſsiſa mortis ſi Henricus Ruſſel. Item alius caſus. Petenti p̃ aſſiſam mortis objectum fuit q̃ pater ejus villanus fuit, ad q̃ fuit à petente replicatum q̃ liber fuit quia franchiatus eſt, q̃ terra quã petiit deſcendit ei ex parte matris quæ libera fuit, poſitum fuit judiciũ apud W. & ibi concordati ſunt: ut de ultimo itinere M. de P. in com̃ Linc. Aſſiſa mortis ſi Leonata de tenemento in Weſton. Si quis ſe cognoverit in judicio ſemel ad villanum, ſemper in omni caſu pro villano judicabitur: ut de itinere M. de P. de loquela quæ fuit ad judicium in diverſis com̃ anno Regis H. 3. in com̃ Dorſ. de Hamelino filio Radulphi. ¶ 3. Petenti per aſſiſam objectum fuit q̃ habuit fratrem in partibus tranſmarinis antenatũ, Juratores dubitant utrum mortuus ſit vel non, conceditur petenti ſeyſina ſub tali conditione, q̃ ſi redierit frater antenatus q̃ ſine placito habeat ſeyſinam ſuam: ut de itinere W. de Ralegh in com̃ Buck. Aſſiſa mortis ſi Richardus Faber. Sed eſto q̃ frater poſtnatus moriatur antequam antenatus redierit (hærede infrà ætatem exiſtente) quæro an expectanda ſit ætas propter factum Juſticiariorum. Eodem modo ſi per dominum capitalem habuerit ſoror ſeyſinam hæreditatis ubi nihil ſcitur de fratre utrum vivus ſit an mortuus, & ipſa ſeyſita moriatur (hærede infrà ætatem exiſtente) ſi frater redierit, quæro an ſit ætas expectanda, cùm jam conſtiterit (ſicut in caſu ſuperiore) q̃ anteceſſores talium, propinquiores hæredes non fuerint anteceſſorum præcedentiũ. Et revera expectanda erit ætas in perſona eorum, cum ipſorum anteceſſores ſeyſiti obierint quaſi de feodo. Sed contrarium coram Rege & conſilio ſuo apud Weſt. anno Regis H. 13. de hæredibus Johannis de Munmew, q̃ ætas non expectabitur ſi juſtior hæres comparuerit, ſed hoc non fuit de jure ſed de conſilio curiæ & ex conceſsione anteceſſoris illius minoris.

¶ 1 *Quando aſsiſa mortis anteceſſoris vertitur in juratam & tenet breve aſsiſæ & cadit cauſa donationis in aſsiſam.* 2. *Si baſtardia cadat in aſſiſam.* 3. *Quæſtio de cuſtodia utrum tenementum de quo aſſiſa arramatur teneatur in ſocagio vel per ſeruitium militare.* 4. *Exceptio venditionis.* *Cap.* 17.

VErtitur aſsiſa mortis anteceſſoris multotiens in Juratam multis de cauſis, & eodem modo ſicut aſsiſa novæ diſſeyſinæ, ſecundùm q̃ ſuperiùs dictum eſt. Quandoq; per modum donationis ſecundùm q̃ poterit caſus poni, & ubi per modum donationis fœmina præfertur maſculo in ſucceſsione, verbi gratia. A. dedit in maritagium cum B. filia ſua quandam terram cuidam C. & hæredibus ipſorum communibus de ipſis duobus exeuntibus, B. habuit quandam filiã ex primo viro D. nomine, & mortuo primo viro poſtea nupſit alteri, de quo habuit quẽdã filiũ E. nõine, mortua B. & D. filia de primo viro in ſeyſina exiſtente, arramavit E. aſsiſam mortis ſuper eandem D. Ex parte cujus reſponſum fuit, q̃ prædictus E. nihil juris inde clamare potuit, quia terra illa data fuit in maritagium C. patri ſuo cum B. matre ſua & hæredibus de ipſis duobus exeuntibus, reſponſum fuit ex adverſo, quòd alio modo datum fuit in maritagium cum ipſa B. matre communi & hæredibus de ipſa B. exeunti-

untibus. Quo caſu, quia fuerint frater & ſoror de una eademq; matre quamvis diverſo patre, conſideratum fuit ultimo itinere M.de P.in com̃ Suff.quòd aſsiſa non jacuit inter eos ſed quòd fieret inquiſitio per patriam, & non p aſsiſam de modo donationis, aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Philippa de Cokfend matre Roberti. ¶ 2. Cadit etiam in aſsiſam baſtardia, per quod vertitur aſsiſa in juratam, ut ſi frater antenatus tulerit aſsiſam ſuper fratrem poſtnatum de altero viro, vel econverſo de morte matris ipſorum com̃unis, & reſpondeatur ab antenato q̃ ipſe ſit primogenitus matris ipſorum, quamvis ab altero viro, & replicetur à poſtnato q̃ ipſe hæres eſſe non poſsit quia pater ſuus matrem ipſorum com̃unem nunquam deſponſavit, hoc per aſsiſam in modum Juratæ de conſenſu utriuſq; partis captam declarabitur, ut de itinere M.de P.in com̃ Salop. ¶ 3. Item vertitur aſsiſa in juratam ſi quis aſsiſam arramaverit verſus dominum ſuum, & ipſe reſpondeat q̃ nihil clamat niſi cuſtodiam, & replicetur contra eum q̃ cuſtodia ad ipſum non pertineat, eo q̃ tenementum illud tenetur in ſocagio. Ad q̃ ſi dominus reſpondeat q̃ ipſe & anteceſſores ſui priùs inde cuſtodiam habuerunt, ſuper utroq; caſu fiet inquiſitio per aſsiſam in modum juratæ, ſcilicet ſi terra illa ſit ſocagium vel non, & ſi ſit ſocagium, tunc de ſeyſina talis & anteceſſorum ſuorum. ¶ 4. Item vertitur aſsiſa in juratam propter exceptionem venditionis, ut ſi quis petat per aſsiſam mortis, & excipiatur q̃ petens habuit fratrem antenatum qui habitus fuit pro hærede & ſeyſitus de eadem terra & illam poſtmodum vendidit ipſi tenenti: ut de ultimo itinere M.de P.in com̃ Suff. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Walter⁹ Curteys. Si autem fiat replicatio à petente q̃ talis qui donationem feciſſe debuit nunquam fuit inde in ſeyſina de eadem terra, vel ſi fuit in ſeyſina & donationem fecit, ipſe donatorius nunquam ſeyſinam habuit in vita donatoris, vel quid tale. Item ſi anteceſſor recognoverit vel remiſerit & quietum clamaverit. Item ſi pueri illius qui dicit ſe tenere per legem Angliæ convicti fuerint ad baſtardos. Itẽ ſi quæſtio ætatis, quæſtio ſtatus, conventio ſive convictio, finis factus, res judicata, vel quid tale quæ ꝓveniũt extra aſsisã & fuerit diſſẽtio inter partes, ubi tenens dicit unum & petens contrariũ, de conſenſu partium vertitur aſsiſa in juratam, & ſic terminatur negotium & ſufficit exempli cauſa. Item vertitur aſsiſa mortis anteceſſoris quandoq; in juratam ꝓpter partum ſuppoſitum, ut ſi cùm verus hęres fuerit in poſſeſsione, partus ſuppoſitus, ſcilicet aliquis vel aliqua qui ſe fecerint hæredem alicujus cũ non ſint, portaverint aſsiſam ſuper verũ hęredẽ. Eodem modo ꝓpter partum adulterinum, ut ſi dum maritus fuerit in remotis agens, vel tali infirmitate detentus q̃ generare non poſsit, ſit aliquis qui habeat acceſſum ad uxorem de quo pręgnãs extiterit, ſi maritus talem partum ſtatim amoverit cùm æditus fuerit & illũ deadvocaverit, ex hoc naſcetur vero hæredi exceptio contra aſsiſam. Si autẽ talem deadvocaverit & aliqua ꝓ eo faciat pręſumptio q̃ ſuus eſſe poſsit, licet revera non ſit, ut ſi ſimul extiterint, talis ꝓ hærede judicabitur licet nõ ſit. Si autẽ advocatio & confeſsio ſuæ naturæ convenire non poſsit, hoc eſt ſi ꝓ unũ annũ vel biennium abſens fuerit & reverſus parvulum invenerit ex uxore, vel

revera

revera caſtratus fuerit vel ita infirmus, quòd generare non poſsit, licet talem advocaverit, tamen veritas præferri debet confeſsioni quæ naturæ non convenit nec rationi, licet quidam dicunt quòd locum habere debeat breve de recto, quod verum eſt, ſecundùm quoſdam.

¶ 1 *Inter quas perſonas non jacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* 2. *Caſus quòd ſoror de eodem patre & eadem matre præfertur maſculo de diverſo patre de perquiſito.* *Cap.* 18.

Dictum eſt ſupra inter quas ꝑſonas jacet aſsiſa mortis anteceſsoris & de morte quarum: Nunc autem dicendum eſt inter quas non jacet, ne cõtingat quòd per aſsiſam non terminetur proprietas quæ locum non habet niſi tantùm in cauſa poſseſsionis. Et ſciendum ꝙ locum non habet inter conjunctas ꝑſonas ſicut cohæredes ſive ſint participes. i. hæreditatis capaces de aliqua hæreditate deſcendẽte ab aliquo cõmuni anteceſsore ſive non capaces. Quo caſu, ſi capaces ſint cohæredes, ut ſi hæreditas partibilis ſit ratione plurium ꝑſonarum ſicut filiarum quæ ſunt quaſi unus hæres, vel ratione ipſius hæreditatis quæ in ſe partibilis eſt, locũ non habebit aſsiſa ſed breve de proparte. Et ſi aſsiſa impetretur, cadit oppoſita exceptione juris meri, cũ quilibet ipſorum ſit hæres ꝓpinquior quantum ad partem ſuam, reſpectu eorum qui ſunt remotiores in alio gradu. Si autem plures ſint cohæredes juſti & ꝓpinqui quoad ſeyſinam, omnes tamen non ſunt participes vel capaces ſed unus eorum, propter privilegium quod habet (ut ſuperius dictum eſt) & cui jus merum deſcendit aliis præfertur. Et in quo caſu locum non habebit aſsiſa cùm non determinet niſi poſseſsionem, ſed breve de recto ꝙ utrumq; determinat, ſcilicet ſeyſinam & jus merum, & unde cùm in prædictis caſibus incipiat quis agere per aſſiſam, datur tenenti exceptio contra aſsiſam: & de hac materia pleniùs dicetur infrà in tractatu de conſanguinitate. Item ſicut non jacet inter cohæredes legitimos & naturales & capaces participes, nec inter tales & non participes, ita nec inter legitimos & naturales tantum, ſicut inter legitimos & baſtardos ſi fratri naturali objiciatur ꝙ ſit baſtardus vel etiã villanus, cùm ſciri non poſsit utrum ſe ꝓbare poſsint legitimos & liberos eſſe vel non. Et licet ſe legitimos & liberos eſse ꝓbaverint, non tamen ꝓ hoc ſe ꝓbant eſse hæredes ꝓpinquiores, & ſic non poterit aſsiſa mortis anteceſsoris terminare ꝓprietatem, & unde alio brevi. s. de recto opus erit ad terminandam ꝓprietatem. Et cùm fortè ſe legitimos & liberos eſse probaverint, poterunt ulteriùs ſe ꝓbare hæredes ꝓpinquiores, ut filia de primo viro excipiat contra fratrem legitimum de ſecundo viro ꝙ hæres eſse non poſsit, cùm ſit quaſi extraneus quoad ſucceſsionem in hæreditatem maternam, quamvis filius naturalis et legitimus matris communis: quia hæreditas materna data fuit in maritagium primo viro cum matre cõmuni & hæredibus de patribus duobus ꝓvenientibus, & ideò ꝙ hæres eſse non poſsit quamvis frater naturalis & legitimus, & unde ſi frater petierit verſus ſororem ꝓ aſsiſam mortis vel econtrario vel verſus extraneam perſonam, inter eos non jacebit aſsiſa mortis anteceſsoris cùm frater fortè docere poſset contrarium, & hoc dico

dico nisi cùm soror existens in seysina excipiendo statim habeat probationē ad manum, sicut instrumentum donationis vel aliam probationem. Si autem versùs extraneam personam, filia præfertur fratri cum probatione tali. Si autem probationem non habuerit, cadit assisa mortis antecessoris & agi oportet per breve de recto, & procedet inter eos magna assisa per hæc verba, scilicet: Utrum ipsa quæ tenens est majus jus habeat in terra illa sicut in illa quæ data fuerit in maritagium primo viro suo cum tali matre communi & hæredibus de ipsis duobus venientibus, an talis frater de altero viro qui petit sicut in illa quæ data fuit in maritagium cum tali matre communi & hæredibus ipsius matris, & non terminabitur negotium in hoc casu per Cuntey Cuntey sicut inter cohæredes. Et eodem modo fiet si objiciatur villenagium, vel quòd petens genitus fuit de testiculo felonis quoad hæredem maternam, secundùm quod inferiùs dicetur in tractatu per breve de recto. Inter cohæredes verò non habebit locum assisa mortis nec procedet ubi postnatus talem habuerit seysinam ex tempore quòd à seysina ejici non possit sine brevi dñi Regis, & in quo casu cùm per talem seysinam paritatem habuerit cum antenato hærede propinquiore quoad possessionem, de jure & proprietate agi non poterit nisi per breve de recto, nec procedet assisa mortis antecessoris cùm habeat postnatus tantundem juris quoad seysinam quantum habet antenatus, & in brevi de recto terminabitur negotium per Cuntey Cuntey. Si autem non habuerit postnatus talem seysinam longam (ut prædictum est) inter præsentes, vel longiorem inter absentes, secundùm quod antenatus agens fuit in partibus remotis vel remotioribus, sicut in terra sancta vel alia peregrinatione in partibus transmarinis longè vel longius vel in regno longè vel longius extra com̃ vel in com̃, vel in prisona, vel infirmitate gravi detentus, cùm venerit & postnatum recenter ejicere non possit, bene jacebit assisa mortis inter tales cohæredes sicut inter extraneas personas. Et quia ex quo postnatus habere non possit liberum tenementum ex tempore & longa & pacifica seysina, nunquam paritatem habebit cum antenato quoad possessionem, sed erit sicut extraneus quoad assisam mortis, quia seysina sua nulla est. Idem erit si cùm antenatus ingredi non possit, statim sibi perquisiverit breve vel statim contentionem apposuerit, & in quibus casibus interrumpitur possessio postnati quòd nunquam paritatem habebit cum antenato quoad possessionem. Et eodem modo observari poterit inter consanguineos si agatur per breve de consanguinitate inter eos. Item frater antenatus feoffat fratrem suum medium cùm sint tres fratres, aut feoffat eum sine homagio tenere sibi & hæredibus suis, si talis frater obierit sine hærede de corpore suo, frater antenatus & feoffator erit hæres propinquior & cum eo poterit tenementum remanere. Item eodem modo si ita feoffaverit tenendi de dominis capitalibus. Item si ita fratrem medium feoffaverit tenendi sibi & hæredibus suis quos habuerit de corpore suo, si sine talibus obierit seysitus, revertetur terra data fratri antenato sicut eschaeta pro defectu hæredis licet alios habuerit remotiores, & evanescit homagium si fortè intervenerit, quod non est

in primo caſu. Si autem fratrem poſtnatum feoffaverit tenendi ſibi & hæredibus ſuis quibuſcunq; pro homagio & ſervitio, ille primogenitus & feoffator erit ejus hæres propinquior, quia quamdiu fuerit aliquis ex parte antenati, ille ſemper aliis præfertur qui ſunt in linea tranſverſali & jus ſemper deſcendit antenato, & cum eo ſemper remanebit ſimul cum ſeyſina, quia primâ debet habere ſeyſinam, & de manu ſua ad remotiores deveniet terra ſic data ſi ſit qui petat, ſi autem non, ſemper cum eo remanebit jus & ſeyſina cùm non ſit hæres apparens, vel ſi appareat nihil petat nec à manu ſua nec ab eo deſcendet jus merum per virtutem deſcenſus, ſed per neceſſitatem (ſi ſit qui petat) cùm antenatus non poſſit eſſe hæres & dominus, quia ſeſe non compatiuntur homagium & dominium, quia homagium expellit rem à manu feoffatoris uſq; ad propinquiorem hæredem, ſcilicet ad filios vel filias ſi fuerint. Si autem non fuerint, vel cùm fuerint defecerint, tunc ad fratrem poſtnatum, non per aſſiſam mortis ſed per breve de recto, & quia frater poſtnatus, nec filius nec filia eſſe poterunt propinquiores fratri medio ſed frater antenatus, & ſic ſui erunt hæredes alii inferiores, ſed nihil eis deſcendet jure hæreditario in vita antenati niſi per neceſſitatem, quia non poteſt eſſe dominus & hæres, & cùm inferiores hæredes ſui per judicium recuperaverint, tunc primò deſcendet eis jus ſimul cum ſeyſina & non ante, & unde ſi antenatus nullum habuerit hæredem de corpore ſuo & poſtnatus incipiat petere, & antequam obtinuerit in judicio incipiat antenatus habere hæredes, cadit actio fratris poſtnati. Sed ſi tunc inceperint eſſe cùm judicium redditum ſit pro fratre poſtnato nunquam ab eo auferetur ſeyſina. Eodem modo cùm liberi fratris antenati in ſeyſina extiterint & poſiti in ſeyſinam & defecerint, vel ſi nunquam antenatus ſe dimiſerit & pueri defecerint, non competit actio poſtnato ſed antenatus ſemper ſe defendet erga poſtnatum in ſeyſina ſua per liberos ſuos, eo quòd ſunt hæredes propinquiores. ¶ 2. Neptis ex ſorore avunculi ex eodem patre & eadem matre, & nepos ex fratre ejuſdem ex eodem patre ſed diverſa matre, tulerint aſſiſam mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem neptis. s. ex ſorore de morte avunculi, & nepos ex fratre de morte ejuſdem petierunt per aſſiſam quandam terram de ſeyſina cujuſdam avunculi Radulphi ipſorum, nepos verò ex fratre dicebat ſe eſſe hæredem propinquiorem, quia fuit filius fratris ipſius Radulphi, & neptis ex ſorore ipſius Radulphi non debuit ipſi præferri, & quia ipſe maſculus & hæres maſculi, & ipſa neptis fœmina & proveniens ex fœmina, & ideò ipſe hæres propinquior, ad quod reſponſum fuit ex parte neptis q̃ nepos non potuit eſſe hæres propinquior, quia idem nepos fuit filius fratris prædicti Radulphi, ſed pater ipſius neptis & prædictus Radulphus non fuerunt fratres de uno patre & una matre, ſed de uno patre & diverſa matre, & q̃ mater ſua ipſius neptis. s. & Radulphus fuerunt de uno patre & una matre, & terra petita fuit perquiſitum ipſius Radulphi, & non hæreditas deſcendens ab aliquo anteceſſore: & quia hoc dedici non potuit, conſideratum fuit q̃ neptis fuerit hæres propinquior, quia provenit ex ſorore ipſius Radulphi de eodem patre & eadem matre, &

nepos

nepos quamvis ex fratre maſculus & ex maſculo, hæres remotior, quia ex diverſa matre. Aliud fortè dicendum erit de hæreditate deſcendente, ſecundùm quoſdã. Caſus iſte inveniri poterit in rotulo de termino P. & T. anno Regis H. 3. in com̃ Suſſex. aſſiſa mortis ſi Radul. de Rupe ſuper Gilbertum de Aquila. Idem dici poterit de hæreditate deſcendente ſi frater obierit ſeyſitus, quòd ſoror de uno patre & eadem matre hæres propinquior ſit de ſeyſina fratris, quàm maſculus frater de altera uxore, & hoc ratione ventris.

¶ 1 *De exceptione baſtardiæ in aſſiſa mortis anteceſſoris.* 2. *De inquiſitione baſtardiæ in tali aſſiſa.* *Cap.* 19.

EXceptio baſtardiæ objecta petenti vel tenenti in aſſiſa mortis anteceſſoris perimit aſſiſam, & vertit aſſiſam quandoq; in juratam, quandoq; tranſmittit cognitionem ad curiam Chriſtianitatis, ſecundùm quod objecta fuerit ſic vel ſic, & ſecundùm quod inferiùs pleniùs dicetur de exceptionibus, in tractatu de baſtardia & ibi pleniùs, & quis poſſit eam opponere & cui. Sed refert inter quas perſonas locum habere debeat & tenere in aſſiſa mortis anteceſſoris. Et ſciendum quòd ubicunq; aſſiſa locum habet, & inter quaſcunq; perſonas, ibi locum habet exceptio baſtardiæ, & inter eaſdem perſonas. Item inter eaſdem perſonas ubi locum habet conſanguinitas loco aſſiſæ, & ad quas aſſiſa ſe non extendit: ubi autem locum non habet aſſiſa nec conſanguinitas, ibi nec locum habebit exceptio baſtardiæ, ſcilicet ubi agi oportet de neceſſitate per breve de recto, quia exceptio baſtardiæ totum terminat negotium, tam ſuper poſſeſſione quam ſuper proprietate, quod quidem non facit aſſiſa nec conſanguinitas, niſi tantum ſuper poſſeſſione, et unde inter conjunctas perſonas locum non habebit, ſed tantum inter extraneas perſonas, licet videatur in prima facie quòd inter conjunctas perſonas procedi poſsit in cognitione baſtardiæ, ad hoc quòd ſi ille cui objicitur ſe legitimum probare non poſsit, cadat ab actione ſua & à cauſa, vel ſeyſinam amittat: ſecundùm quod objecta fuerit petenti vel tenenti, & ſic terminetur negotium ſecundùm quoſdam &c. Sed quia poterit adeò de facili ſe probare legitimum et facere ſe conjunctam perſonam, et ſic provenire poſsit in caſu à quo incipere non poſsit aſsiſa nec locum habere niſi tantum brevo de recto, ideò non tenet exceptio baſtardiæ non magis quàm aſsiſa. Si verò baſtardia objiciatur, quandoque terminatur in foro ſeculari, quandoq; in foro eccleſiaſtico: ſecundùm q̃ inferiùs dicetur pleniùs de eodem tractatu. Si autem cùm objecta nõ fuerit, dicant Juratores in veredicto ſuo quòd petens baſtardus ſit ſimpliciter, vel cum tali adjectione, q̃ natus fuit ante matrimonium, tunc non procedet aſsiſa, quia vacua eſt petitio et cadit. Eodem modo dici poterit de tenente, ut de ultimo itinere M. de P. in com̃ Eborum circa finem rotuli. Item eodem modo ſi ſic objecta fuerit q̃ petens natus fuit ante matrimonium per duos annos, vel tres, et partes inde ſe poſuerint in Juratam, et Juratores dicant abſque aliqua mentione baſtardiæ quòd talis ſit propinquior hæres, et quòd

antecessor suus obiit seysitus ut de feodo, & post terminum, ita quòd omnes articuli brevis concurrant, non esset ulteriùs inquirendum de bastardia, quia legitimitas sic probatur indirectè: ut de Itinere W. de Ralegh in com̃ Kanc. assisa mortis antecessoris si Adam le Gardener, nec erit in hac parte locus convictioni propter partium consensum. Si autem bastardia non objiciatur ut supra, erit contrarium. Item videndum erit in persona cujus procedere debeat inquisitio bastardiæ quia refert utrum ille cui objicitur vel qui objicit majoris sit ætatis vel minoris De eo autem qui est infrà ætatem & tenens non procedit inquisitio ante ætatem, ut si custos dicat q̃ nihil tenet nisi in custodia cum tali qui est infrà ætatem, & excipiatur q̃ talis bastardus sit: ut de itinere M. de P. in com̃ Kanc. anno regis H. xi. de termino s. M. incipiente xii. Assisa mortis antecessoris si Wilhelmus de Herst, & sic remansit inquisitio usq; ad ætatem. In eodem autem itinere videtur contrarium, in assisa mortis antecessoris si H. Paynefore, de duobus qui fuerunt infrà ætatem, & contra quos processit inquisitio super bastardia per assisam, & ubi objectum fuit quòd bastardi fuerunt, & Juratores hoc idem dixerunt, quia nati in adulterio: sed non fuit contrarium, quia hìc petentes & ibi tenentes & quòd inquisitio procedere debeat de bastardia versus petentem qui fuerit infrà ætatem, quòd patet suus super hoc nunquam desponsavit matrem suam, vel de hoc quòd natus fuit antequam mater sua esset desponsata, procedet super hoc Jurata: ut de ultimo itinere M. de P. in com̃ Salop. ¶ 2. Transmittitur quandoq; ad curiam Christianitatis inquisitio bastardiæ in suo casu, ubi scilicet matrimonium sive sponsalia omninò dedicta fuerint in assisa mortis antecessoris: secundùm q̃ bastardia objecta fuerit petenti vel tenenti, & fiat inquisitio per tale breve: Rex tali episcopo salutem. Sciatis quod cùm A. in curia nostra coram &c. peteret versus B. & E. uxorem ejus tantam terram cum pertinentiis in tali villa per assisam mortis antecessoris inde ibi inter eos summonitam, & versus talem tantam terram cum pertinentiis in eadem villa ut jus suum, & prædicta C. diceret se esse propinquiorem hæredem A. de cujus morte idem A. tulit assisam suam: Idem A. objecit eidem C. q̃ nullum jus habere potuit in terra illa, eo quòd bastarda est: & quoniam hujusmodi causæ cognitio ad forum spectat ecclesiasticum, vobis mandamus q̃ convocatis coram vobis convocandis rei veritatem diligenter inquiratis, & inquisitionem quam inde feceritis nobis sciri faciatis per literas vestras patentes Teste &c. Et quid fieri debeat ulteriùs, infrà de exceptionibus pleniùs dicetur, eo adjecto q̃ si tenens petenti objiciat bastardiam, & petens vice versa tenenti, quæritur quis eorum priùs probare debeat legitimitatem? & sciendum q̃ ille qui petit, quia eo non probante legitimitatem remânebit possessio cum tenente, sive ipse tenẽs bastardus sit sive non. Contendunt enim multotiens inter se petens & tenens (& remanebit possessio cum tenente) sive tenens bastardus sive non, & cùm contendant inter se, dicunt: Si ego sum bastardus & tu similiter, & priùs semper inquirendum erit de bastardia petentis quàm tenentis, quia si petens jus non habeat petendi, remanebit in suo loco possessio ut prædictum est.

¶ Tracta-

¶ Tractatus quartus

Libri quarti in quo tractatur de consanguinitate.

¶ 1 *Breve de consanguinitate.* *Cap.* 1.

Um assisa mortis antecessoris infrà certos gradus limitetur, & locum habeat de morte certarum personarum versus certas personas, & ulteriùs non extenditur, ne semper ad ipsum jus p. breve de recto recurratur de seysina quæ probari possit de proprio visu & auditu alicujus, in subsidium assisæ mortis antecessoris provisum est quoddam breve quod dicitur breve de consanguinitate, ut causam possessionis terminet in gradibus & personis, ad quos assisa se non extendit de omnibus de quibus antecessor obiit seysitus ut de feodo, & non ut de mero jure, quia hoc non agitur nisi tantum de possessione ad evitandum dubium eventum duelli & magnæ assisæ per breve de recto, quatenus tempus assisæ mortis antecessoris permiserit. Et cũ loco assisæ mortis antecessoris accipi debeat & teneri de se seysina antecessoris: meritò sequi debet in magna parte naturam illius assisæ, cujus loco sumitur. s. in tempore, ut tempus sive terminum assisæ non excedat. Item in personis, ut locum habeat breve de consanguinitate extra terminos assisæ inter easdem personas, sive majores sint sive minores inter quas locum habet assisa infra suos terminos & non inter alias, sicut inter conjunctas personas (ut prædictum est) ascendendo ab avo usq; ad triavum & ulteriùs si tempus permittat, qui omnes sic ascendendo rectè dici poterunt antecessores ad modum assisæ mortis antecessoris, vel descendendo à nepote usq; ad trinepotem & ulteriùs, si tempus permiserit: qui omnes rectè dici poterunt consanguinei nisi sit qui dicat sic, ꝙ omnes sunt consanguinei tam ascendentes quàm descẽdentes. Nec obstare debet ꝙ quidam dicunt ꝙ per tale breve de recto quod incipit per præcipe, amittunt curiam suam domini curiarum, quod est & esse posit contra cõmunem libertatem (ut dicunt) sed revera non est ita ꝙ tenentes ꝓpter seysinam mortis antecessorum suorum semper teneatur adire curiam dominorum, quia si plures competant actiones, unam illarum quam voluerit eligere poterit, & ea experiri. Poterit enim quis habere assisam mortis antecessoris, novę disseysinę, & breve de ingressu, & breve de recto uno & eodem tempore, & quam istarum voluerit eligere poterit nec compelli debet magis ad unam ꝙ ad aliam, nec ad breve de recto magis ꝙ ad assisam. Si autẽ agere velit per assisam novæ disseysinæ, sic tollere poterit curiam dñi sui sine injuria alicujus ad breve de recto, & sic de aliis placitis & assisis, & sic nõ fit domi-

dñis curiarum injuria, si petens p alia brevia agere voluerit q̃ per breve de recto, cum ad tale breve non teneatur nisi velit. Si autẽ tempus excedat terminum assisæ mortis anteceſſoris, locum habebit breve de recto, cùm petẽs ꝓbare non possit seysinã de visu & auditu alicujus ꝓprio sed alieno, scilicet patris qui vidit, & hoc filio suo injunxit q̃ testis esse possit. Breve de consanguinitate tale est. Rex vic. salutẽ. Pręcipe A. q̃ justè & sine dilatione reddat B tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa de qua C. consanguineus ipsius B. cujus hæres ipse est vel anteceſſor talis sine expresione, vel cum expressione s. nepos vel avus suus fuit seysitus in dominico suo ut de feodo, die quo obiit (ut dicit) & nisi fecerit & talis fecerit te securum &c. tunc summoneas talem &c. quòd sit ostensurus quare non fecerit. Teste &c.

¶ 1 *De intentione petentis & responsione tenentis. 2. Responsio ad tale breve. 3. De exceptione paritatis quæ est in personas descendentes de eodem stipite. 4. Quid juris si postnatus & propinquus petat versus remotum sicut versus tertium fratrem. 5. Quid juris si warrantus vocetur frater videlicet postnatus & warantizaverit.* Cap. 2.

POst essoñ verò præsentibus in judicio partibus, ꝓponat petens intentionẽ suam tali modo. A. petit versus B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus suum, & sic fundat intentionem. Et unde talis nomine anteceſſor vel consanguineus suus, cujus hæres ipse est (cũ expressione vel sine) fuit seysitus in dominico suo ut de feodo, die quo obiit. Et de ipso tali descendit jus prædictæ terræ cuidam tali filio & hæredi, & sic deinceps per omnia sicut per breve de recto: sicut inferiùs dicetur usq; ad illũ qui petit, & q̃ tale sit jus suum & q̃ talis anteceſſor ita fuit seysitus offert. &c. ¶ 2. Et B venit & defendit jus suum &c. & dicit q̃ non debet ad hoc breve: respondere q̃ ipse tenens & petens sunt de eodem stipite, à quo descendit hæreditas petita, & ita q̃ non valet breve de consanguinitate non magis inter eos q̃ assisa. Sed videnda est ratio quare. ¶ 3. Poni autem poterit casus in personis trium fratrum & multis modis: ut si pater cõmunis moriatur seysitus de aliqua hæreditate vel alius anteceſſor, & postnatus se posuerit in seysinam totius hæreditatis cùm non sit partibilis, vel si pater vel alius anteceſſor cõmunis, vel frater antenatus vel extranea quævis persona feoffaverit fratrem medium, qui inde obiit seysitus sine hærede de se, & antenatus vel postnatus se ponat in seysinã, & primò: sicut E. frater postnatus ponat se in seysinam, A. frater antenatus petat versus eum per breve de consanguinitate, vel per assisam: Respondere poterit idem C q̃ ad breve de consanguinitate nõ tenetur respondere non magis q̃ ad assisã, quia ipsi A. & C. antenatus & postnatus sunt de eodẽ stipite à quo descendit hæreditas, à patre vel alio anteceſſore cõmuni vel fratre medio. Et ipse C. tantundẽ juris habet in prædicta hæreditate quãtum ad seysinã, cùm extiterit in longa & pacifica seysina inter præsentes, & cùm sit justus hæres & propinquus ipsius anteceſſoris, & adeò propinquus sicut ille A. frater antenatus, & unde cùm pares sint in jure posſessorio, non vult ei respondere ꝓpter juris paritatem: & unde si antenatus dicat se esse ꝓpinquiorem & nemo poterit esse hęres ꝓpinquior nisi ratione juris meri q̃ ei descendit, & nec assisa nec consanguinitas terminare possunt jus merũ nisi tantũ breve

de

de recto: ideò de necessitate cadit assisa & cõsanguinitas, & terminabit negotiũ ꝑ breve de recto, ubi nec duellũ nec magna assisa, sed ꝑ Cunto cuntey omninò, vel ꝙ dicat in fine & ostendat quare hereditas remanere nõ possit cum antenato qui est hęres ꝓpinquior, quoad jus: ꝙa homagiũ intervenit, ut sciatur quis ꝓpinquior, & ꝑ hoc heres rectior. (Sine prejudicio sentẽtię melioris) videt ꝙ nõ poterit frater postnatus habere exceptionẽ paritatis cõtra fratrẽ antenatũ quãtũ ad seysinã nisi possessio sua sive seysina lõga fuerit & pacifica inter præsentes habita, quia si fuerit brevis vel interrupta, nõ valet: inter præsentes dico, ꝙa si quis præsens dissimulaverit ad tẽpus, sibi prejudicat ꝓpter taciturnitatẽ, cũ vigilantibus jura subveniãt. Secùs autẽ si inter absentes, ubi tẽpus nõ currit: & ideò nisi talis seysina longa fuerit & pacifica inter ꝑsentes (ut ꝑdictũ est) nõ potest dicere postnatus ꝙ habeat tantũ juris quoad seysinã quãtũ antenatus, cùm seysina sua nulla sit vel nõ sufficiens cùm sit brevis vel lõga, tamẽ interrupta. Et unde cùm longâ habuerit postnatus seysinã & pacificã inter ꝑsentes, ꝙ sine brevi ejici nõ possit quin recuperet ꝑ assisam, tũc primũ liberũ habet tenẽtum & cõpetit ei assisa & exceptio paritatis versus antenatũ, et sic nõ habebit antenatus actionẽ nisi ꝑ breve de recto, & ubi obstabit ei casus Regis. & anteq̃ sic habuerit postnatus lõgã & pacificã possessionẽ, sed antenatus postnatũ recẽter ejecerit, nõ recuperabit ꝓpter seysinã tenerã. Si autẽ ipsũ statim ejicere nõ possit & recẽter faciat rẽ cõtentiosam ꝑ interpellationẽ vel impetrationẽ diligentẽ, & sic nunq̃ habebit postnatus pacificam seysinã & sic nunquã liberũ tenẽtum & ꝑ consequẽs nullã seysinã. Sic ergo nõ cõpetit ei exceptio paritatis cũ nõ sit in seysina nisi nuda pedũ positione, & ũde in hoc casu bene jacebit inter antenatũ & postnatũ assisa mortis ãtecessoris, sicut cõtra quẽlibet extraneũ. Et unde cùm talis postnatus donationẽ fecerit de cõmuni hæreditate & vocatus fuerit ad warantũ ꝑ feoffamentũ, videndum erit qualẽ frater postnatus ante donationẽ habuerit seysinã, secundùm ꝙ superiùs dictũ est, & secundùm hoc cùm warantizaverit ꝓcedet assisa versus postnatum qui warantizavit, vel remanebit ꝙ locũ habeat breve de recto, quia ꝑvenit in eum casum &c. nec poterit aliquis dare nisi ille qui seysinam habuerit. Cùm frater postnatus in possessione fuerit hereditatis paternę & in pacifica seysina, & ita ꝙ sine judicio ejici nõ possit & feoffaverit inde aliquẽ, & cùm frater antenatꝰ assisam mortis antecessoris inde portaverit super feoffatũ qui feoffatorẽ suum viz. fratrẽ postnatũ inde vocaverit ad warãtũ, & qui ei warãtizaverit, & postea respõdeat ad assisã, ꝙ assisa mortis antecessoris nõ jacet inter ipsũ fratrẽ ãtenatũ ꝓpter paritatẽ juris possessorii, sed dicat ꝙ nõ jaceat inter eos assisa nisi tantũ breve de recto, cõtẽtio est inter majores utrũ ꝓcedere debeat assisa vel nõ, dicũt enim quidã ꝙ assisa ꝓcedere nõ debet ꝓpter paritatẽ juris nõ magis ꝙ ꝓcederet si aliũ nunq̃ feoffarẽt, cùm ipse postnatus jã ꝑ warantiã effectus sit quasi dñs & tenens rei, & ꝙ ꝓcedendum est ꝑ breve de recto, ubi nec duellũ nec magna assisa nisi tantũ narratio super descensũ & ipso jure majore. Et sunt qui dicunt ꝙ ꝑ assisam ꝓcedendũ erit, ꝙa revera licet frater postnatus warantizaverit, & licet teneatur defendere possidentẽ in seysina, tamen ipse

non posidet : quod quidem probari poterit multis rationibus. Quia tenens qui warantum vocavit licet ei warantizatum fuerit, tamen à seysina non recedit sed expectabit eventum placiti inter warantum suum et petentem, et si warantus suus eum defendere posit, remanebit in seysina, et si non, tunc primò cùm warantus suus contra se judicium habuerit, ejicietur à seysina, et incontinenti de terra waranti consequetur excambium. Et ideò videtur q̄ frater postnatus non est in seysina, et hac ratione q̄ versus eum procedat assisa. Sed (sine præjudicio melioris sententiæ) videtur, secundùm ultimum casum, q̄ procedet assisa: maximè quia frater postnatus non est tenens sed defensor tenentis, & licet faciat verba defensionis pro tenente, quod videri poterit manifestiùs ex hoc quod dicitur, q̄ assisa non jacet inter eos sed breve de recto, quia ex hoc sequitur, q̄ si assisa cadere debet in persona postnati eo q̄ tenens sit secundùm quosdam, per eandem viam resurgere deberet per breve de recto inter eos, per hoc quod dicitur, q̄ non jacet assisa inter eos sed breve de recto. Sed si breve de recto contra ipsum sit impetratum, non potest procedere, quia ipse revera non tenet, unde si cadat assisa & similiter breve de recto, sic cadit actio & versus warantum & versus tenentem: quod esse non debet. Procedat igitur assisa & non breve de recto in hoc casu. Item si cadere debeat assisa inter eos & de necessitate impetretur breve de recto super tenentem, in electione tenentis erit utrum warantum vocare voluerit vel non, nec ad hoc compelli poterit contra voluntatem, & sic procedere debet breve de recto inter fratrem antenatum petentem & tenentem, sequetur ex hoc quod tenens se defendere poterit per duellum vel magnā assisam, secundùm quod voluerit, q̄ grave esset petenti de tam recenti seysina. Si autem frater antenatus priùs se posuerit in seysinam, & postnatus petat versus eum per assisam vel consanguinitatem, ad quod respondere poterit antenatus, q̄ ad hoc breve respondere non debet ratione supradicta, quia cum per tale breve nihil petatur nisi seysina tantum & conjuncta sit seysina cùm ipsō jure in sua persona, & seysina in hoc casu à jure per se separari non possit, cùm sequi debeat jus in descensu, oportet q̄ postnatus utrumq; petat tam jus quàm seysinam, quod quidem per tale breve facere non poterit. Recurrendum est igitur ad breve de recto quod utrumq; determinat & amplectitur. Quod autem dictum est de fratre postnato petente & antenato tenente, dici debet de avunculo petente versus nepotem, & de nepote petente versus avunculum & alios remotiores hæredes fratris antenati vel postnati in linea recta descendente vel ascendente vel transversali, q̄ contra ipsum non habet locum consanguinitas, cùm assisa mortis antecessoris locum non habeat infrà suos terminos inter fratres vel sorores, avunculum vel nepotem, quia jus non determinat.

¶ 4. Dictum est q̄ non jacet assisa inter hæredem propinquiorem & propinquum, quicunq; eorum tenens fuerit vel petens: videndum erit quid juris, si propinquus hæres petat versus propinquum, ubi pares sunt in jure possessorio cum hærede propinquiore, scilicet ubi duo fratres postnati vivente primogenito unus petat versus alium per assisam. Et sciendum q̄ assisa non procedit

inter

inter eos duplici ratione, tum quia quilibet eorum habet paritatem juris in possessione, tum quia frater antenatus (qui habet jus merum) propinquior est hæres, nec potest aliquis esse hæres propinquior nisi ille ad quem jus merum descendit, sive sit unus sive plures. Nec erit in personis hæredum propinquorum recurrendum ad breve de recto, quia ad nullum ipsorum descendit jus merum, & cùm in personis eorum non habeat locum assisa, ita nec consanguinitas, nec in personis hæredum ex illis provenientium. Item cùm locum non habeat inter propinquos, locum non habebit inter propinquum & remotum, sive remotissimum, nec est igitur consanguinitas. Contra extraneas verò personas possunt consanguinei petere per assisam de seysina antecessorum suorum, & in gradibus ad quos assisa mortis antecessoris se non extendit, petere possunt per breve de consanguinitate, quatenus tempus permiserit & probatio, ut prædictum est. ¶. 5. Sed esto quòd cùm conjuncta persona frater medius vel postnatus in seysina fuerit hæreditatis à communi stipite descendentis, et totam vel ejus partem transferat ad extraneum, & frater antenatus & propinquior assisam portaverit super tenentem, & ille warantum vocaverit fratrē postnatum & ipse warantizaverit, videtur prima facie quòd cadere debeat assisa, quasi pervenerit ad eum casum sicut inter fratrem antenatum hæredem propinquiorem & postnatum hæredem ꝓpinquum, & ꝙ procedi debeat per breve de recto, ac si assisa venisset super fratrem postnatum & qui inventus esset in seysina. Sed esto quòd cùm frater postnatus vel consanguineus vocetur ad warantum defaltam faciat; nonne erit assisa capienda per defaltam in persona tenentis? immò. Et eodem modo cùm warantizatum fuerit, si tenens defendi non posit in seysina, petens de seysina tenentis recuperabit, & tenens excambium de waranto. Sed revera non cadit assisa secundùm quosdā, quia tenens licet ei warantizatum sit, non receder a seysina, sed warantus eū defendere tenetur in seysina sua, & ideò à tenente non est translata seysina, & ideò procedit assisa, nisi warantus respondere posit ad assisam & docere quare procedere non debeat, fit tamen contrarium quandoque.

¶ 1 *De exceptionibus contra breve.* *Cap.* 3.

COntra breve de consanguinitate in suo casu responderi poterit & excipi, sicut contra assisam mortis antecessoris: ut si excipiatur ꝙ breve de consanguinitate non jacet, quia sunt cohæredes & ꝙ hæreditas descendat ab uno stipite, & ꝙ sanguinitas non jaceat magis quàm assisa, responderi poterit ad hoc à petente, ꝙ tenens non est in seysina ut hæres communis antecessoris, sed ex causa donationis à communi antecessore vel ab alio, & ꝙ donatio minùs sufficiens est, quia talis nunquam seysinam habuit in vita donatoris, sed ꝙ donator inde obiit seysitus ut de feodo, & per hoc tenebit breve & cadet assisa, sed vertetur in Juratam ad inquirendum de feoffamento & seysina. Item responderi poterit quòd ille qui in seysina est, non est cohæres sed extraneus, licet filius legitimus propter coarctationem hæredum quia terra data fuit in maritagium cum matre petentis cum tali viro & hæredibus eorum com-

cōmunibus,& ille qui tenet est de altero viro, licet de eadem matre,& cohæres esse non poterit nec propinquus nec remotus, propter coarctationem hæredum. Sed si dicatur quòd tenens bastardus sit vel villanus,ita quòd hæres esse non possit ibi cadit consanguinitas,sicut caderet assisa;quia talis objectio pertinet ad jus. Et unde si ille cui objicitur bastardia se probare possit legitimum, vel ille cui servitus objicitur probare se possit esse liberum,per hoc terminabitur negotium tam super jure quam super proprietate, quod quidem fieri non poterit per breve de consanguinitate,nō magis quàm per assisam,quod non est in casibus præcedentibus, quia sicut in causa possessionis se probaverit legitimum vel liberum, non propter hoc se probat hæredem propinquiorem, & ideò recurrendum erit ad breve de recto cùm hoc tangat jus merum. Item dicere possit quòd anteccssor non obiit seysitus ut de feodo, vel si obiit seysitus ut de feodo, tamē ille qui petit p breve de cōsanguinitate non est in tali gradu vel linea, q̄ aliquid ei descendere possit ratione alicujus propinquitatis, quia ex fratre talis anteccssoris postnato. Et ut breviter concludatur,omnes ferè exceptiones quæ competunt contra assisam mortis anteccssoris, competunt contra breve de consanguinitate, cùm sapiat naturam assisæ. Item per breve de consanguinitate possunt plures petere sicut unus,& contra plures sicut contra unum,sicut in assisa. Item poterit assisa conjungi cum consanguinitate & per unicum breve terminari, ut si soror petat de morte vel seysina patris vel matris, & nepos & neptis ex sorore vel ulteriùs. Ut si dicatur s. A.pater vel mater B.& avus vel avia, proavus vel proavia C. cujus hæredes ipsi B.& C.sunt,fuit seysitus in dominico suo ut de feodo &c. Et Forma brevis ut superiùs in principio,et qualiter per hoc breve p̄cedendum sit,& qualiter contra breve excipiendum, satis ex præmissis sumi poterit exemplum.

¶ 1. *An breve de consanguinitate verti possit in breve de recto.* *Cap.* 4.

ITem videndum est an breve de consanguinitate verti possit p̄ narrationem in breve de recto, sicut potest per breve de ingressu in breve de recto, vel econtrario. Ut si dicat petens p̄ breve de consanguinitate in narratione descensus: Et unde talis anteccssor suus obiit seysitus in dominico suo ut de feodo,& postea adjiciat,& de jure. Videtur(et verum est) q̄ sic transeat de possessione in p̄prietatem, p̄ hoc enim q̄ dicit q̄ talis obiit seysitus in dominico suo ut de feodo, deducit in judicium totum jus possessionis. Et de hoc q̄ addit de jure,deducit in judicium jus proprietatis, et sic per consequens duo jura, possessionis viz. et proprietatis. s. jus duplicatum,quod dicitur ℔ zelt ℔zelt. Sed quia breve de consanguinitate nihil determinare potest nisi jus possessorium, et petens in narratione sua ulteriùs procedit ad jus merum, ad quod consanguinitas se non extendit non magis quàm assisa mortis anteccssoris,per hoc recedit de brevi suo,& cadit breve et non erit recurrendum postea nisi ad breve de recto. Nunquam enim vertitur causa possessionis in causam proprietatis per narrationem ex parte petentis ut hic,nec econverso. Poterit enim quis habere liberum tenēntum sine usu & expletiis. Et unde si quis

ejectus

ejectus fuerit de tali seysina & per assisam novæ disseysinæ petat restitui, nihil aliud dicit in intentione sua nisi quòd disseysitus est de libero tenemento suo. Eodem modo si seysinam petat antecessoris per assisam mortis, nihil aliud dicit nisi quòd antecessor suus seysitus fuit in dominico suo ut de feodo, die quo obiit. Et unde si mentionem faceret de expletiis captis & de jure mero, sic dicendo per assisam novæ disseysinæ, de libero tenemento meo unde fui seysitus ut de libero tenemento ut de jure, capiendo expletia ad valentiam &c. vel in assisa mortis antecessoris sic dicendo, in dominico suo ut de feodo & jure, capiendo expletia ad valentiam &c. sic caderet breve propter jus merum, ut supra dictum est. Et unde videtur manifestè quòd jus possessorium satis stare posset sine usu et expletiis, quæ tamen si intervenerint prodesse poterint et non nocere, cùm præbeant vestimenta possessioni et jus possessorium declarent. Et vice versa breve de recto nunquam vertitur per narrationem ad breve prædictum super possessione, in hoc enim proprietas et possessio nihil habent commune. Si quis enim semel cum effectu agere inceperit ꝑ breve de recto super ipso jure, nunquam redire poterit ad aliquã actionem super ipsa possessione, vel si in narratione sua aliquem articulum omittat qui locum habeat super ipso jure, et si dicat tantũ in narratione sua: Et unde talis anteccessor suus seysitus fuit in dominico, vel si loquatur de seysina ꝓpria, et dicat: Et unde seysitus fui ut de libero tenemento vel in dominico ut de libero tenemento: nisi mentionem faciat de jure et de tempore regis, et de expletiis captis, non valebit: et unde videtur manifestè quòd jus ꝓprietatis stare non possit sine usu et expletiis, sicut poterit jus possessionis, ut prædictum est. Relinquitur igitur quòd nulla istarum actionum verti possit in aliam per narrationem. In jure autem proprietatis vertitur quandoq; breve de ingressu in breve de recto (ꝓpter longissimum ingressum) de necessitate, quia non poterit quis probare ingressum de visu ꝓprio et auditu, et vice versa vertitur quandoq; breve de ingressu in breve de recto sed non nisi de voluntate tenentis, cùm tempus hoc permiserit quòd probari possit ingressus de visu alicujus et auditu, secundùm quod inferiùs dicetur pleniùs de ingressibus.

¶ 1 *Breve de seysina anteccessoris qui obiit de communia pasturæ seysitus.* 2. *Forma brevis ubi quis moritur seysitus de communia pasturæ si seysina deforcietur hæredi & de consanguinitate.* 3. *Forma brevis de recto.* Cap. 5.

SI quis moriatur seysitus de aliqua communia pasturæ ut de feodo, et pertinentem ad liberum tenementum suum ex fundo alieno, seysinam suam quam habuit die quo obiit transmittit ad hæredes suos. Et si hæres cùm in seysina fuerit uti prohibeatur, non competit ei assisa mortis anteccessoris cùm sit quasi in jure possessionis, licet uti prohibeatur, et pro eo quòd uti prohibitus est, de beneficio principis subvenitur ei per breve quod tale est, per juratam et non per modum assisæ. Forma brevis talis est. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipe tali quòd justè et sine dilatione permittat talem habere communiam pasturæ suæ in terra sua de tali villa,

villa,de qua talis pater vel mater, avunculus vel amita,frater vel soror vel etiã anteceſſor avus vel proavus &c.vel conſanguineus vel conſanguinea, qui omnes dici poſſunt anteceſſores meritò , eo quod hæredem antecedunt in jure poſſeſſorio.Et unde cùm prædictus talis(cujus hæres ipſe vel ipſa eſt)fuit ſeyſitus vel ſeyſita ut de feodo tanquam pertinente ad liberum tenementum ſuum in eadem villa vel in alia , die quo obiit ut dicit. Et niſi fecerit,& idem talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum talem quòd ſit coram Juſticiariis noſtris ad primam aſsiſam cum in partes illas venerint oſtenſurus quare non fecit , & habeas ibi ſummonitores & hoc breve. Quod autem dictum eſt de hærede , dici poterit de ſucceſſore alicujus,ſicut de rectore alicujus eccleſiæ cujus prædeceſſor obiit ſeyſitus de aliqua communia paſturæ tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam. Forma brevis talis eſt. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte & ſine dilatione permittat A. rectorem talis eccleſiæ habere communiam paſturæ ſuę in terra ſua de tali villa , de qua B.prædeceſſor ſuus quondam rector ejuſdem eccleſiæ fuit ſeyſitus tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam talem die quo obiit ut dicit,& niſi fecerit,ſum̃ &c.ut ſupra. Illud idem breve locum habere poſſet (ut videtur) in perſonis omnium aliorum qui petere poſſunt terras,tenementa,& jura nomine eccleſiæ ſuæ,de quibus poſſeſſores ſui obierint ſeyſiti ut de jure eccleſiæ ſuæ: Ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates,Priores, Canonici de eccleſiis præbendatis & alii eccleſiarum rectores,nec ſcio rationem quare non, cùm ubiq; ſit eadem ratio.Ad diem verò ſum̃onitionis poterit ſe deforcians eſſoniare ſi voluerit , ſi autem defaltam fecerit (ſecundum quoſdam) procedendum erit propter defaltam,ut capiatur paſtura in manum domini Regis , ac ſi actio eſſet realis,quod quidem eſſe non deberet(ut videtur) cùm actio potiùs ſit perſonalis quàm realis,& ita potiùs locum habeat attachiamentum quàm captio. Sed ſive ſic ſive non ſic, qualiter procedi debeat, inferiùs ſatis apparebit.Sed qualitercunq; procedatur,per hoc breve nõ pervenitur ad cauſam proprietatis, cùm tantum locum habeat in cauſa poſſeſsionis , ſicut ſuperiùs videri poterit paulò ante. Et ad hoc breve reſponderi poterit multipliciter,ſicut de aſsiſa mortis anteceſſoris , & terminari poterit per juratam vel inquiſitionem ſecundùm propoſita & objecta.

¶ 1 *De brevi quo waranto.* *Cap. 6.*

ESt etiam aliud breve formatum ad querelam , quod aliquantulum & in parte ſapit naturam brevis mortis anteceſſoris, & in parte novæ diſſeyſinæ , & quod extra coſm̃ terminari poterit ſine præjudicio communis libertatis , quod tale eſt. Si A. filius B. fecerit te ſecurum &c. tunc ſummone per bonos ſummonitores C. quòd ſit &c. ad oſtendendum quo waranto ſe teneat in tanta terra cum pertinentiis in tali villa , quam prædictus B. pater ipſius A. (cujus hæres ipſe eſt) in curia noſtra &c. nuper recuperaverit verſus eundem C. per aſsiſam novæ diſſeyſinæ inde ibi inter eos captam , & de qua prædictus B. fuit ſeyſitus ut de feodo , die quo obiit

obiit,ut dicitur. Et illud idem esse poterit de communia pasturæ sic: ad ostendendum quare non permittit talem habere communiam pasturæ suæ in terra sua in tali villa,quàm talis anteceſſor ſuus(cujus hæres ipſe eſt)nuper in curia noſtra &c.recuperavit verſus talem per aſsiſam novę diſſeyſinę tanquam pertinentem ad tenementum ſuum de tali villa , & de qua prædictus talis anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus ut de feodo , die quo obiit ut dicitur. Et idem dici poterit de quolibet rectore & de quolibet ſucceſſore , & habeas ibi &c. Teſte &c.

¶ 1 *Si damna veniant in judicium in aſsiſa mortis anteceſſoris.* ... *Cap. 7.*

CUm autem petens per aſsiſam recuperaverit , videndum erit an damna veniant in judicium in aſsiſa mortis anteceſſoris.Revera hucuſq; venire non conſueverunt , ſed ad reprimendam malitiam dominorum capitalium, bonum eſt quòd veniant propter vaſtum & deſtructionem. Sed videndum utrum dominus capitalis vaſtum fecerit vel deſtructionem vel alius qui ſe intruſerit vel titulum habuerit & warantum. Si autem dominus capitalis , tunc refert utrum tempore quo tenens ſuus & hæres fuerit infrà ætatem & in cuſtodia ſua vel plenæ ætatis , cùm dominus ſuus ſe in ſeyſinam poſuerit ut habeat primam aſsiſam. Si autem nondum fuerit infrà ætatem & ſit aliquis parens vel amicus qui de vaſto ſequatur pro minore , & de vaſto conſtiterit per inquiſitionem vel per viſum,dominus vaſtum emendabit ſic quòd damna reſtituet,ſive vaſtum fecerit ante prohibitionem ſive poſt,& cuſtodiam amittet per judicium ad minus ea vice : ut inter placita quæ ſequebantur Regem coram W. de Ralegh in comitatu Hunt de Johanne de Daco & filio Radulphi de Bray. Si autem hæres ſit plenæ ætatis & in ſeyſina, & dominus capitalis ſe ponat in ſeyſinam cum eo ratione primæ ſeyſinæ , ſi tunc faciat vaſtum & deſtructionem , competit hæredi aſsiſa novæ diſſeyſinæ, licet à tenemento non expellatur , ſaltem ut pacem habeat & liberè teneat , recuperare poſsit per aſsiſam cum reſtitutione damnorum:ſimplex enim ſeyſina conceditur domino ut ad dominum recognoſcatur & nullum vaſtum nec deſtructio. Si autem dominus capitalis vacuam invenerit poſſeſsionem, & cùm ſe poſuerit in ſeyſinam verum hæredem non cognoſcat ad hæredem per malitiam, ut deſtructionis & vaſti faciendi liberiorem habeat facultatem , ſi vaſtum fecerit, & hæres ſibi per aſsiſam perquiſiverit , dominus capitalis damna reſtituet cum ipſa res cùm magis deliquerit quàm ſi vaſtum fecerit , dum hæres eſſet infrà ætatem. Si autem cùm dominus capitalis in ſeyſina fuerit nomine hæredis aliquo modorum prædictorum alium feoffaverit , ſive hæres ſibi perquiſiverit per aſsiſam mortis anteceſſoris ſive novæ diſſeyſinæ, ſemper venient damna in reſtitutionem cum ipſa re, prædictis rationibus.

¶ TRACTA-

¶ Tractatus quintus

Libri quarti in quo tractatur de Assisa utrum.

¶ 1 *Vtrum tenementum sit libera elemosyna.* *Cap.* 1.

EST autem inter alias assisas quædam assisa quæ multum habet possessionis & juris, quæ utrũq; terminat, possessionem. s. et jus, nec ulteriùs quæritur de jure post talem assisam, sive faciat pro tenente sive pro petente, quamvis aliquando (si juratores malè juraverint) agi posit de perjurio et de convictione inter eos inter quos capitur assisa. Jus autem aliorum qui majus jus habent non determinat, quia agi poterit iterum de jure mero quamvis priùs actum sit de jure simulato, sicut fuit coram rege apud Woodstocke de rectore ecclesiæ beatæ Mariæ Oxoñ successore Wilhelmi Hardel, ut infrà dicetur & ponetur casus. Per assisam istam recognoscitur, utrum tenementum de quo agitur laycum sit feodum tenentis vel libera eleemosyna pertinens ad ecclesiam alicujus rectoris, sive petens laycus sit sive clericus, quia in utriusq; psona locũ habere debeat sicut primò fuit observatum tempore M. de Pateshull & postea ab eodem prohibitum, & quòd locum non haberet nisi tantum in persona rectoris, cui nullum aliud competit remedium nec breve, nisi agere posset de seysina sua propria. Layco verò competere possent omnia alia remedia. s. breve de nova disseysina, mortis antecessoris, de ingressu, & de recto. Sed cùm restringendæ sunt lites potiùs quàm laxandæ, ut vitentur duella & magnæ assisæ, & placitum maturiùs terminetur, oportet hodie quòd breve istud & assisa locum teneat in persona utriusq;, tam layci quàm rectoris, secundùm quod olim fuit observatum: ut de Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateshull in coñ Wygorñ, Assisa utrum unum mesuagium, & quòd locum non haberet postea nisi tantum in persona rectoris, secundùm quod inveniri poterit in ultimo Itinere M. de Pateshull in comitatu Suff. anno regni regis H. 10. secundo de Roberto de Bedentone & Wilhelmo de Valle, & ubi Robertus cognovit quòd nunquam fuit in seysina terræ petitæ. Et videndum est inprimis quibus rectoribus, et quarum ecclesiarum, et de quibus tenemẽtis locum habeat assisa, & de qua libera eleemosyna. Quia ecclesiarum alia cathedralis, sicut episcoporum, alia regularis sicut Abbatum & Priorum, alia parochialis sicut ecclesiarum rectorum, et ideò videndum quibus ex prædictis competit assisa. Et sciendum quòd tantum rectoribus ecclesiarum parochialium, qui instituti sunt per episcopos & ordinarios ut personæ. Item dici possunt rectores, sicut sunt Canonici de Ecclesiis

præ-

præbendatis. Item dici poſſunt rectores vel quaſi, Abbates, Priores et alii qui habent eccleſias ad proprios uſus. Et hoc intelligendum eſt tam de illis qui medietatem habent alicujus eccleſiæ quæ dividitur in duas partes, ratione duorum feodorum et ratione duorum patronorum, quia quilibet per ſe ſi jura & res habeant ſeparatas, per ſe et ſine alio placitare poterit et implacitari. Si autem ſit aliqua res quæ ſit vel eſſe debeat inter eos, aliud erit, ut de Itinere W. de Ralegh in com̃ Leyceſtr̃ circa medium Rotuli, et de termino ſ. Trinitatis anno regni Regis H. 5. de Gerardo de Huwell et Richardo rectore medietatis eccleſiæ de Claypoll. Vicario autem nunquam competit aſsiſa per ſe. Sed refert qualiter quis ſit vicarius, ut ſi quis aliquam parvam penſionẽ ſolverit annuatim alicui domui religioſæ, ſive hoc faciat nomine penſionis vel nomine ſimplicis beneficii, non propter hoc remanebit aſsiſa in perſona vicarii. Sed ſi hoc ſolvat privatæ perſonæ nomine penſionis, non competit aſsiſa vicario ſed perſonæ, aliquando tamen competit aſſiſa utrique tam vicario quàm perſonæ ſimul, ut de ultimo Itinere M. de Pateſhull in com̃ Suff. Aſsiſa utrum una acra terræ &c. Item licet aliquando eccleſia diviſa ſit inter duos ſive bona habeant communia ſive ſeparata, dum tamen unicum habeant advocatum, nullus ipſorum ſine alio placitare poterit vel implacitari: ut de eodem Itinere M. de P. in com̃ Suff. anno regni Regis H. 12. de libertate Elienſ. inter Thomam perſonam eccleſiæ de Frameſdon et Robertum filium Alrici. Forma brevis talis eſt: Rex vicecom̃ ſalutem. Si talis perſona eccleſiæ talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſum̃oneas per bonos ſum̃onitores xii. liberos et legales homines de viſineto tali, q̃ ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſsiſam &c. parati ſacramento recognoſcere, utrum tantum terræ cum pertinentiis in tali villa ſit libera eleemoſyna pertinens ad eccleſiam ipſius talis de tali villa, an laycum feodum talis. Et hoc ſi pro Rectore, ſi autẽ pro layco, tunc ſic: Si talis laycus ſcilicet &c. ut ſupra. Utrum tantum terræ cũ pertinentiis in tali villa ſit laycum feodum ipſius talis in tali villa, an libera eleemoſyna pertinens ad eccleſiam talem de tali villa. Et interim terram illam videant et nomina eorum imbreviari facias, et ſum̃oneas per bonos ſummonitores prædictum talem qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, et habeas ibi ſum̃ et hoc breve Teſte &c.

¶ 1 *De modo procedend: & reſpondendi.* 2. *Vbi jacet hæc aſſiſa ubi non.* 3. *Qualiter proceditur ad aſſiſam,* 4. *Alia forma in modum Juratæ.* *cap.* 2.

SUm̃onitus autem ſi ad diem ſibi datum non venerit, nec ſe eſſoniaverit, tunc reſum̃oneatur q̃ ſit ad alium diem, ut ſupra in aſsiſa mortis anteceſſoris pleniùs. Si verò comparuerit, multipliciter reſpondere poterit contra aſsiſam. Inprimis ſi error fuerit in impetratione ut ſupra. Item q̃ eccleſia talis nunquam fuit inde in ſeyſina aliqua ſi clericus petat. Eodẽ modo reſpondere poterit clericus contra laycum, ſi laycus petat de diſſeyſina ſua ꝓpria vel alicujus anteceſſoris ſui, cùm ſine ſeyſina petere non poſsit. Item dicere poterit q̃ nunquam fuit in ſeyſina in dominico niſi tantum de ſervitio. ¶ 2. Itẽ ad hoc q̃ dicit (libera eleemoſyna) idendum erit quæ & qualis ſit ad hoc quòd proce-

procedat asisa, & utrum terra data sit ecclesiis parochialibus vel aliis supradictis, & si ecclesiis parochialibus, utrum sit libera vel magis libera, secundùm quod data fuerit in dotem tempore dedicationis vel alio tempore, & in quibus casibus locum habebit asisa. Et vocari poterit warantus tam à clerico quàm à layco, & fiat per omnia ut supradictum est de waranto vocato, ut supra de asisa mortis antecessoris. Si autem terra data fuerit ecclesiis cathedralibus vel conventualibus, non jacebit asisa quamvis in liberam, puram & perpetuam eleemosinam: ut de termino P. anno regni regis H. 15. de correctione erroris R. de Leyliton in itinere suo in com Sussex de Priore de Lewes & Gylberto de Aquila. Et quamvis hujusmodi terræ dentur in liberam eleemosinam, non solùm dantur ecclesiis sed & personis tenendæ in baronia, secundùm quod videri poterit per modum donationis, cùm dicitur: Talis dedit & concessit Deo & ecclesiæ tali, & tali Priori & Monachis ibidem Deo servientibus, vel tali Episcopo vel successoribus suis talem terram in liberam, puram, & perpetuam eleemosinam &c. talibus quidem competunt omnia remedia quæ layco competerent, ut si fuerint in possessione & ejecti fuerint à seysina sua propria, asisa novæ disseysinæ, de seysina verò prædecessorum suorum breve de ingressu, & breve de recto. Et cùm habeant tales personæ omnia remedia generalia, quæ quidem laycus haberet, non habebunt recursum ad singulare beneficium, quod introductum est in favore alicujus singularis personæ terram petentis nomine ecclesiæ suæ, & quæ nihil clamare poterit nisi nomine ecclesiæ suæ, quia in ecclesiis parochialibus non fit donatio personæ sed ecclesiæ, secundùm quod perpendi poterit per modum donationis. Item videndum erit de seysina cujus personæ petatur terra in dominico per asisam, & refert qualiter fuit seysitus, utrum. s. in dominico vel servitio. Item qualiter, utrum videlicet terra data fuerit ecclesiæ parochiali in liberam eleemosinam tenenda in dominico, vel tantum per servitium. Item utrum sic data fuerit feoffato quòd omnino tenere debeat de ecclesia, vel quòd data sit ecclesiæ sub tali conditione, quòd ecclesia faciat feoffamentum tenendi de ecclesia, & secundùm hoc peti poterit servitium tantùm vel tenementum in dominico. Si autem cùm quis ita feoffatus fuerit sibi & hæredibus suis tenendum de suo feoffatore, & pro habenda warantia & tuitione de ecclesia aliquem annuum redditum dederit ecclesiæ, hoc non debet dici servitium immò quædam præstatio nomine eleemosinæ. In quo casu, nihil ampliùs peti poterit nec nomine eschaetæ nec alia ratione, & secundùm prædictam distinctionem de facili perpendi poterit, utrum persona justam causam habeat petendi in dominico tenementũ vel tantùm servitium. Item videndum erit à quo terra sic data fuit ecclesiæ. s. an ab eo qui jus habet, an ab alio qui jus non habet: in quo casu vocari poterit warantus, secundùm quod fit in aliis placitis & asisis, & si warantus defaltam fecerit, procedatur ut suprà de waranto vocato in asisa mortis antecessoris. ¶ 3. Inter alias autem exceptiones & responsiones ex præmissis elici possunt exceptiones & replicationes si partes voluerint. Si autem non sit waran-

warantus nec exceptio quę pręponitur, præsentibus in judicio partibus & juratoribus, procedat assisa in modum assisæ (secundùm quosdam) facta tamen expressione tenementi petiti propter visum quem juratores inde faciunt, secundùm quod fit in aliis assisis supradictis. Forma sacramenti in assisa ista est secundùm modum istum. Hoc auditis Justiciarii quòd veritatem dicam de assisa ista, & de una virgata terræ cum pertinentiis unde visum feci per præceptum domini regis, utrum videlicet prædicta terra cum pertinentiis sit libera eleemosyna pertinens ad ecclesiam talem unde talis est persona, an laycum feodum talis: vel vice versa secundùm quod persona assisam arramaverit, vel laycus: & pro nihilo omittam &c. Et secundùm istam formam sacramenti cùm assisa capta fuerit in modum assisæ, sequatur irrotulatio talis. Assisa venit recognitura utrum &c. ¶ 4. Si autem capiatur in modum juratæ cùm assisa ista contineat in se possessionem & jus, vel cùm partes se posuerint in juratam de consensu communi propter aliquam exceptionem incidentem extra assisam, tunc fiat sacramentum sic in modum juratæ, nulla facta mentione de visu facto. Hoc auditis Justiciarii quòd veritatem dicam de hoc quod à me requiretis ex parte domini regis, & pro nihilo omittam &c. In quo casu, oportet instruere Juratores super quibus dicere debeant veritatem ita: dicetis super sacramentum vestrum, utrum tantum terræ cum pertinentiis in tali villa sit libera eleemosyna &c. & secundùm hoc fiat irrotulatio ita. Jurata venit recogn̄, si &c. & secundùm veredictum juratorum procedit judicium, secundùm quod sciverint, vel ignoraverint, vel dubitaverint.

¶ 1 *De remediis quæ competunt personæ sicut layco.* 2. *Si tenementum possit accidere ut eschaeta.* 3. *Breve quòd terra reddatur rectori ut eschaeta.* *Cap:* 3.

SUnt etiam plura remedia quæ competunt personæ sicut & layco, scilicet assisa novæ disseysinæ de propria seysina, si persona fuerit disseysita. Item breve de ingressu de seysina sua propria vel alicujus prædecessoris sui. Item assisa ad recognoscendum utrum &c. hæc omnia competunt personæ sicut & layco. Sunt quædam quæ competunt layco & non personæ, sicut in causa successionis, ubi fit descensus ab antecessore ad hæredem, quod quidem esse non poterit in persona, ut si laycus petat versus personam seysinam antecessoris sui, quo casu procedendum erit sicut inter alias quascunq; personas. Item si petat per breve de recto, & tunc aut habet warantum, aut non habet. Si autem warantum habeat & ei warantizaverit, procedatur inter warantum & petentem sicut inter alias personas, & ad duellum & ad magnam assisam. Si autem warantum non habuerit, & in propria persona videre voluerit, duo habebit remedia per breve de recto & unum habere poterit quod elegerit si tempus probationis permiserit quòd quis testificari poterit de suo proprio visu & auditu, & tunc ponere se poterit in juratam (si voluerit) utrum terra petita sit libera eleemosyna &c. an laycum feodum &c. ac si ipse laycus ab initio peteret per assisam. Et propter hoc non vertitur causa proprietatis in causam

 possess-

possessionis, licet utramq; determinat. Si autem elegerit se defendere per duellum, vel per magnam assisam (de necessitate) cùm non possit aliquis loqui de proprio visu & auditu, propter tempus longissimum, benè licebit ei propter necessitatem, cùm per assisam non possit, si potestas ordinaria & consensus patronorum permiserint. ¶ 2. Si quis autem tenuerit de ecclesia aliquam terram in liberam eleemosynam pro servitio, si contingat talem feloniam facere, vel mori sine hærede, tenementum illud erit eschaeta ecclesiæ, sicut cuilibet alterius privatæ personæ, propter servitium & jus merum, quod non poterit ad alium descendere, & sic evanescit homagium sicut inter alios quoscunq;. Si autem ecclesia vel persona nomine ecclesiæ nihil perceperit nisi nomine eleemosynæ, nihil petere poterunt nomine eschaetæ, sed ad eos pertinebit eschaeta qui in seysina fuerint de servitio. Sed esto quòd persona qui nomine eleemosynæ aliquid perceperit se posuerit in eschaetam, & per negligentiã veri domini, sic tenementũ illud sibi ipsi appropriaverit, vel ad alium ex quacunq; causa transtulerit, tenendum de ecclesia & pro certo servitio simul cum eleemosyna, quæritur an successor ejus personæ tenementum illud petere poterit in dominico? videtur quòd sic, propter talem ingressum prædecessoris, quamvis injuriosum, quoad verum dominum, donec ille verus dominus qui jus habet, docuerit tenementum illud esse eschaetam suam. Et quid si uterq; petat uno & eodem tempore? quæritur quis eorum alteri præferri debeat? Et revera recurrendum erit priùs ad ultimam seysinam prædecessoris (quamvis injuriosam) per assisam, & postea cùm persona obtinuerit per assisam, locum habebit breve de ingressu versus eum. Et quid si cùm tenens primò implacitatus fuerit per breve de recto, personam successorem vocaverit ad warantum? quæritur an warantizare debeat: & tunc primò videndum est an sit in seysina de homagio & servitio tenentis illius, an non: si autem sit, tunc tenetur ad warantiam, saltem vita sua perpetuo quoad vixerit, & post mortem suam successor suus habebit actionem, non obstante homagio & servitio facto suo prædecessori. Si autem homagium & servitium non accepit, non tenetur warantizare (nisi gratis velit) ex quo petiturus est tenementum in dominico. Si autem bastardus aliquis quicunq; clericus vel layeus feoffatus fuerit tenendi de ecclesia, & hæredem non habuerit de corpore suo, nec terram nec tenementum suum alicui assignaverit in vita sua per modum donationis, & rector ecclesiæ qui post eum fuerit cùm tenementum petierit in dominico, nihil per assisam acquisiverit nisi tantum servitium, poterit terram illam petere in dominico versus quemlibet possidentem ut eschaetam suam nomine ecclesiæ suæ per tale breve. ¶ 3. Præcipe tali quòd justè &c. reddat tali rectori tantam terram cum pertinentiis &c. quàm clamat esse jus ecclesiæ suæ, & quæ ad prædictam ecclesiam suam reverti debet tanquam eschaeta sua, eo q; talis quondã rector ecclesiæ suæ prædictæ per quã prædictus talis ingressum habuit in terram illam bastardus fuit & tenuit de prædicta ecclesia sua & obiit sine hærede de se, ut dicit, & nisi fecerit &c. Item in omnibus assisis & juratis generaliter, si cùm partes præsentes fuerint in judicio,

judicio, detur alius dies ante captionem sine suo essonio,& concedatur fortè à tenente,quòd sive venerit sive non,capiatur assisa vel jurata per defaltam, si assisa vel jurata per defaltam faciat pro petente, non præcisè procedatur ad judicium eodem die sed detur alius dies,ad quem si non venerit tenens,tunc capiatur terra in manum domini regis pro secunda defalta, & ipse summoneatur quòd sit ad alium diem auditurus judicium suum de defalta: Ad quem diem sive venerit sive non, petens recuperabit seysinam suam,& reddatur judicium suum. Si autem ulteriùs convenerit quòd primo die, & per primam defaltam capiatur assisa & reddatur judicium:tunc primo die fiet ut convenit, nec expectabitur alius dies. Cùm autem hujusmodi assisa seysinam importet & jus, ita quòd si tenementum ad laycum feodum convincatur,ad liberam eleemosynam trahi non possit imposterum, nec econverso,quæro an locum habere debeat convictio si duodecim Juratores malè juraverint? & quòd locum habere debeat si in modum assisæ capiatur, probatur in Rotulo de Itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateshull anno regni regis Henrici quinto in comitatu Gloc. Assisa utrum una hyda terræ circa principium. Ad hoc etiam facit de termino sancti Hillarii anno regis Henrici duodecimo in com Buck. assisa utrum duæ virgatæ terræ, & hoc verum est nisi petatur convictio per longum intervallum post captionem assisæ: ut in eodem Itinere in comitatu Gloc. quia post longum intervallum transit judicium in autoritatem rei judicatæ, tempus tamen non est definitum. Sed in eodem itinere petebatur convictio post lapsum sexdecim annorum, quod tamen non fuit concessum. Cùm verò aliqua prædictarum assisarum capiatur in modum assisæ, videndum erit à justiciariis & diligenter examinandum quid & quantum querens posuerit in visu suo, quia ultra id quod in judicium deducitur, potestas justiciariorum non extenditur, nec etiam sacramentum juratorum,quia licet querens de majori quantitate disseysitus fuerit,& totum in visu suo non posuerit, in eo quod excedit non potest justiciarius judicare nec Jurator jurare, quia non jurat nisi de eo quod ei ostenditur à querente. Et ideò si ulteriùs extendant sacramentum, non erit locus convictioni, cùm sacramentum sit nullum, sed locus erit assisæ novæ disseysinæ contra Juratores tantum, & non contra illum qui judicatum recepit. Si autem id quod querens in visu suo proposuerit totum dederit querenti,& ipse querens ea occasione plus occupaverit, ad querelam ejus qui amisit recentem locus erit certificationi per officium justiciariorum,vel locus erit assisæ novæ disseysinæ contra eum qui occcupaverit: & hinc inde post captionem assisarum locus erit convictioni, si partes voluerint. Item de eo de quo Juratores veritatem fecerint, videndum erit utrum totum dederit tenenti vel abstulerit, & tunc refert utrum justè vel injustè ad hoc quòd sequatur convictio vel non. Item utrum totum vel ejus partem justè vel injustè, ut secundùm hoc remaneat unus in misericordia vel ambo.

¶ 1 *De convictione sive attincta juratorum qui malè juraverint.* 2. *Quando locus est convictioni & quando non.* 3. *Ad quem pertinet capere convictionem & certificationem.* 4. *Breve ad summoniendum* 24. 5. *Aliud breve de assisa mortis antecessoris.* 6. *Breve de assisa ultimæ præsentationis.* 7. *Qualiter accipi debet convictio.* 8. *De sacramento* 24.

Cap. 4.

Attaint

CUm verò in aliqua prædictarum assisarum contigerit quòd juratores falsum fecerint sacramentum & ita commiserint perjurium, ad querelam ejus qui per assisam amiserit convinci poterunt de perjurio multis modis, quandoq; per sacramentum 24. quandoq; ex ore proprio per examinationem judicis, & sine jurata 24. & quandoq; ex propria confessione & propria voluntate, ut si proprium delictum cognoscant & se ponant in misericordia domini regis ut dictum suum possit emendare. Sed in omnibus casibus prædictis non erit par pœna infligenda vel eadem, secundùm quod inferiùs dicetur. Si autem convincendi sint juratores per 24. videndum erit quòd Juratores fuerunt in assisa, ut quilibet ad minùs duos habeat convictores, & si plures habeat non nocet, etiam ita quòd omnes sint ejusdem conditionis ad minùs cujusmodi sunt duodecim Juratores, si melioris conditionis esse non possunt. Et cùm de convictione agatur, possit esse in causa tam justiciarius q̃ Jurator, & standum erit recordo justiciariorum donec per convictionem mutetur vel teneat. Igitur ante omnia & etiam antequam jurata summoneatur, videndum erit recordum & examinandum, ut si judex fuerit in culpa, hoc Juratoribus non imputetur nec econverso, & quòd pœnam non sentiat quia culpa immunis extiterit. Judex enim sive justiciarius ad quem pertinet examinatio si minùs diligenter examinaverit occasionem præbet perjurii Juratoribus, nec Juratores à culpa liberat nec seipsum. Audito igitur recordo; perpẽdi poterit (& nõ priùs) utrũ assisa capta fuerit in modum assisæ vel in modũ juratæ; & secundùm hoc adjudicare convictionẽ vel nõ adjudicare. Et si in modum assisæ capiatur assisa per juratam convincatur utrum duodecim verum fecerunt sacramentum vel falsum, si autem verum, tenebit eorum veredictum, si autem falsum convincendi sunt propter perjurium. Poterit etiam sacramentum esse falsum & fatuum. Et eodem modo judicium sive justiciarii sive juratorum. Committit enim Jurator perjurium propter falsum sacramẽtum, ut si ex certa scientia aliter juraverit, quàm res in veritate se habuerit. Si autem sacramentum fatuum fuerit licet falsum, tamen non committit perjurium licet re vera res aliter se habeat quàm juraverat, & quia jurat secundùm conscientiam eo q̃ non vadit contra mentem. Sunt quidam qui falsum dicũt mentiendo sed se pejerant, quia contra mentem vadunt. Sunt etiam quidam qui falsum dicant jurando sed non se pejerant, eo quòd non mentiuntur nec contra mentem vadunt, cùm credunt ita esse secundùm conscientiam, quamvis res se habeat aliter in veritate. Ut si quis interrogat quis fuit ad consilium London, & respondeat quis quòd rex & comes Richardus (ut credit) licet aliter sit in veritate quòd comes ibi non fuerit, talis non mentitur, &

3 Bla. 403.

licet

licet juraverit quòd ita sit (ut credit) perjurium non committit. Item vice versa, dicunt quidam verum & mentiuntur & pejerant eo quòd contra mentem vadunt, quia non credunt ita esse sicut dicunt, ut si Judęus dicat Christum natum ex virgine, mentitur: quia contra mentem vadit & non credit ita esse, cùm ita sit in veritate, & si juraverit, perjurium committit. Eodem modo potest jurator falsum facere juditium & fatuum cùm judicare teneatur per verba in sacramento contenta, quæ talia sunt: quòd dicet veritatem si talis disseysivit talem, & tunc videndum utrum simpliciter dicat sine aliqua ratione dicti sui quod talis disseysivit talem, vel quòd non disseysivit, quo casu, si revera res aliter se habeat, falsum sequi poterit juditium si contra mentẽ jerit fatua ponuntiatio justitiarii licet non falsa, quia non examinavit. Item eodem modo fatuum poterit juditium esse juratorum, si non contra mentẽ jerint, et similiter fatua pronùtiatio judicis. Item si dicat quòd talis disseysivit talẽ vel non disseisivit et rationẽ dicti sui assignaverit narrando veritatẽ per ordinem, licet expressè non judicent, faciunt tamen quod tantũdem valet. Et licet narratio fortè contraria sit sacramento et dicto præcedenti, tamen falsum non faciunt sacramẽtum licet faciunt fatuum juditium, quia loquitur secundum conscientiam, quia falli possunt in juditiis suis sicut ipse justitiarius. Et si justitiarius secundum eorum juditium pronunciaverit, falsum faciet pronuntiationem. Si autem aliter quàm res se habuerit narraverint, aut hæc faciunt ex certa scientia aut justo errore ducti sunt. Et si examinati, cùm justo deducantur errore dictum suum emendaverint hoc bene facere possunt ante judicium & impunè, sed post juditium non sine pœna. Si autem in falsitate permanserint et ex certa scientia sua falsum dixerint, sed non ante judicium, ore tenus convinci possint, post juditium convinci poterunt per juratam. Item in culpa poterit esse judex sive justitiarius et non jurator, ut si cum jurator veritatem dixerit et rationem dicti sui assignaverit et justitiarius pronuntiaverit in contrarium, et hoc facit ex certa scientia. In hoc casu tenebitur ex malefitio malè pronuntiando et pervertendo scienter justum judicium juratorum, et sic non erunt juratores in culpa sed justitiarius. Si autem hoc fecerit per ignorantiam vel per imperitiam, tenebitur ex quasi malefitio, sed cum eo propter imperitiam, mitiùs erit egendum quoad pœnam. Examinato igitur (ut prædictum est) recordo, aut statim concedatur convictio aut penitus denegetur. Esto etiam quòd juratores minus bene examinati obscurum dixerint, vel ad interrogata non responderint plenè vel dubiè, vel justo errore ducti, veritatem non dixerint in parte vel in toto, tunc examinato recordo (ut prædictum est) locus erit potiùs certificationi quàm convictioni ex tali causa, ut de incerto faciant certum, et de dubio verum, et de errore revocentur ad veritatem. Cùm igitur petatur certificatio, non debet de facili concedi coram alio quàm coram ipso qui ceperit assisam et hoc nisi ex aliqua causa suspitionis. Et si coram alio capi debeat, non priùs concedatur quàm videatur recordum et examinetur: ut superius observatur de convictione, et si recordum fuerit sufficiens et planum, non erit necesse quòd fiat certificatio cùm juratores re-

cordum ſuum ſive dictum mutare non poſsit nec in dicto ſuo variare contra recordum juſtitiariorum, quod ſi ita eſſet, ſic præferetur eorundem dictum & in nullo valeret recordum. Et ſi contingat quòd dicant contra recordum, ſic ſe ipſos ore tenus convincunt. Supplere autem poſſunt in certificatione defectum, ut ſi minus dixerint vel obſcurum, vel ſi juſto errore ducti fatuum fecerint ſacramentum, vel in narratione facti vel in juditio, dictum ſuum emendare poterunt ante judicium & impunè, ſed poſt juditium non ſine pœna, cûm ſe inde poſuerint in miſericordia domini Regis & pœnam perjurii non evadent quoad redemptionem, dum tamen infames non efficiantur ſecundum quod de illis obſervatur qui jurant ſalvo viſu. Si autem omnia plana fuerint in recordo & plena, non eſt locus certificationi ſed querens agat de convictione ſi voluerit. ¶ 3. Ut pleniûs autem ſciatur quando ſit locus convictioni & quando non, videndum erit per recordum utrum aſsiſa capta fuerit in modum aſsiſæ vel in modum juratæ oppoſita exceptione vel non oppoſita. Item utrum aſsiſa capta fuerit in præſentia tenentis vel eo abſente. Si autem fuerit ibi exceptio oppoſita, aut eſt peremptoria tantum brevis & non actionis, propter errorem qui provenit ex ipſo nomine vel loco, ſicut comitat vel villæ, & qui non tangit aſsiſam: hîc cùm aſsiſa & actio integra remaneat, non erit locus convictioni licet juratores falſum dixerint vel erraverint, quia non cadit niſi tantum breve durante aſsiſa in ſuo ſtatu, & de hujuſmodi veritate inquititur ita bene quandoque ſine ſacramento, quandoque cum ſacramento. Si autem exceptio fuerit peremptoria tam aſsiſæ quàm brevis propter errorem rei, ut ſi quis petat per aſsiſam tenementum ſibi ubi petere deberet redditum, ſi juratores dicant pro petente, locus erit convictioni, ſi aſsiſa capiatur in modum aſsiſæ ſecus ſi in modum juratæ, & ſic per aſsiſam vel juratam terminabitur actio. Si autem breve competens fuerit, & cùm querens vel petens intentionem ſuam propoſuerit & articulos brevis, excipiat tenens contra articulos brevis & contra intentionem, & illos in toto vel in parte negaverint, tunc oportebit querentem vel petentem intentionem ſuam probare per aſsiſam, quo caſu, ſi juratores malè juraverint, locus erit convictioni, quia capitur aſsiſa de articulis ſupradictis in modum aſsiſæ. Si autem talis ſit exceptio quæ non tangat aliquem articulum brevis, & ſi ex toto concedatur intentio querentis & querela juſta videatur, tamen elidi poterit per exceptionem: ut ſi incidat alia actio oppoſita in modum exceptionis, ut ſi tenens dicat ſe eſſe in poſſeſsione & juſtè, per conventionem ſive conditionem, & hoc probare paratus ſit, ſic eliditur actio & aſsiſa præcedens, cùm denegari non poſsit. Oportet igitur probare conventionem quæ eſt alia actio & extra aſsiſam, & quæ multas habet probationes: probatur enim quandoque per inſtrumentum & per teſtes, quandoque per aſsiſam in defectu inſtrumentorum captam in modum juratæ & non aſsiſæ, de conſenſu & voluntate utriuſquè partis, quia oportet de neceſsitate quòd conſentiant, & ſi proponens probare voluerit quod dicit, exceptio erit nulla, & querens obtinebit. Si autem querens ſe ponere voluerit in juratam, dene-

gabitur

gabitur ei actio, in quo casu, propter consensum non erit locus omninò convictioni. Illud idem erit si status opponatur in modum exceptionis. Et stat si asisa si querens personam habeat standi in juditio & quòd petere non possit per asisiam, oportet quòd tenens probet illum esse talem, & quia ex toto conceditur intentio querentis si personam habeat in judicio standi, quo probato vel non probato, terminabitur actio. Probare enim poterit tenens exceptionem suam multis modis per parentes, si illos statim habuerit ad manum, & si non, ad alium diem. Sed admitti non deberet talis probatio per parentes si contigerit postmodum quòd de statu ageretur, nisi opposita esset a domino contra servum existentem sub potestate sua, & in quo casu, uno juditio terminaretur status & asisa, quod quidem non esset si esset extra potestatem domini & juditium peteret si ponere se deberet in asisiam de statu ante restitutionem, ad quod quidem compelli non deberet nisi hoc de voluntate sua procederet, cùm alia actione opus esset. Si autem nullos parentes habuerit, tunc per instrumentum exceptionis & cùm nullam aliam habuerit, tunc in fine per asisiam, contra quam querens replicare poterit multis modis de libertate, & probare se liberum per parentes, vel per instrumentum manumissionis, vel per privilegium, vel quòd sit in statu libero extra potestatem dominorum, in quibus casibus, se defendere poterit si replicationem probaverit. Si autem nullam habuerit, vel cùm habuerit illam non proposuerit, tunc ad ultimum per asisiam in modum juratæ captam judicabitur, nec per hoc ei præjudicabitur imposterum quoad statum, sive jurata faciat pro eum sive contra ipsum, nec erit locus convictioni, quia non capitur in modum asisiæ, nec servitus opposita tangit asisiam magis quàm conventio, sed asisa semper manet integra, licet per exceptionem elisa. Si autem capta fuerit asisa in absentia tenentis, vel si cùm præsens fuerit non exceperit sed statim se posuerit in asisiam, sive juratores dicant pro uno sive pro alio in articulis brevis & falsò, vel dicant fortè conventionem interveniſſe, vel quòd querens servus sit vel bastardus, cùm non sit, vel aliud quid tale quod posset esse exceptio si proponeretur a tenente, locus erit convictioni, quia capta est ista asisa, in modum asisiæ & non juratæ, quasi consensu querentis sive parentis non interveniente. Si autem cùm tenens absens sit nihil dicatur contra asisiam, ex providentia boni & discreti justitiarii, tenentur juratores reddere rationem dicti sui, & si postmodum de convictione agatur excusare poterit juratores justa ignorantia, & justus error. In asisis autem omnibus præter magnam asisiam locus erit convictioni generaliter, nisi vertatur asisa in juratam propter aliquam quæstionem incidentem quæ probari debeat per instrumenta & per testes vel per juratores (ut prædictum est.) Et in magna asisa ideo non jacet convictio, quia cùm petens offerat se disrationare dictum suum, oportet quòd tenens se defendat vel per duellum vel per magnam asisiam per quod istorum duorum elegerit, & cùm de voluntate sua se capiat ad asisiam, illam recusare non poterit, quod si

fecerit, videtur quòd defensionem suam reprobaverit sicut in asisis observatur, ubi quis se ponat in juratam aliqua ratione (ut prædictum est) non poterit juratorum dictum postmodum reprobari, q; si faceret, nihil aliud esset q; facere probationem suam nullam, et ideo non admittitur convictio. Et sciendum quòd sunt asisæ sive juratæ sive iniquisitiones de transgresionibus et aliis. Item sunt purgationes, ut si crimen imponatur vel delictum, purgatio erit probatio innocentiæ. Item est defensio contra præsumptionem, quæ nec dicitur jurata sive inquisitio nec purgatio, scilicet ubi quis dicit aliquid esse & inde producit sectam, exinde sequitur defensio contra sectam quasi probatio contra præsumptionem, & quandoquè admittuntur plures defensiones quandoquè pauciores contra sectam, secundum quod alibi dicetur. Est tamen quędam jurata quæ aliquando admittit convictionem, ut si fiat jurata de aliquo quod targat dominum regem et facit contra dominum regem, convinci poterunt juratores per alios; ut coram Martino de Pateshul de Henry de Movewedene, qui aliquando fuit in custodia domini regis tempore Huberti de Burgo. Jurata verò sive inquisitio non admittūt convictionem, et si calumnientur certa ratione, sequitur emendatio et mutatio juratorum vel aforciamentum. Si autem in juramento vel juditio aliquando erratum sit: videndum erit si error sit excusabilis vel crassa ignorantia ad hoc quòd mitigetur pœna, ut si factum de facili sciri non posit nisi per præsumptionem, ut si conventio vel contractus aliquis factus sit in occulto ita quòd pauci præsentes extiterint, talis error excusabilis est: Si autem in publico et palam et hoc ita quòd omnes de patria hoc sciverint, et soli juratores hoc ignoraverint vel inde dubitaverint, non excusantur à perjurio, quia talis crassa est ignorantia. Si autem juratores factum narraverint sicut veritas se habuerit, et postea factum secundùm narrationem suam judicaverint et in juditio erraverint, juditium potius erit fatuum quàm falsum, cùm credant tale judicium sequi tale factum. Et si justitiarii secundùm eorum dictum juditium pronunciaverint, falsam faciunt pronunciationem, et ideo sequi non deberent eorum dictum sed illud emendare tenerentur per diligentem examinationem. Si autem dijudicare nesciant, recurrendum erit ad majus consilium. Item est quoddam sacramentum quod defertur à parte parti in juditio vel a judice parti in quo nulla sequitur convictio. Satis est enim quòd deum expectent ultorem. Item de damnis nulla erit convictio sed potiùs locum habet certificatio, ut si juratores nimis gravaverint disseysitorem in damnis, & in quo casu possūt certificare justiciarios in quibus & de quibus tot damna provenerint, & tale sacramentum deferetur a judice juratoribus ac si dubia dicerent vel obscura.

¶. 3. Videndum est etiam cui competat querela super convictione: & sciendum q; ei competit cui competit assisa, vz. qui in seysina fuit nomine proprio & non alieno, ut procurator vel familia. Item competit ei contra quem præfertur assisa. Item videndum ad quem pertinet capere convictionem & certificationem, & sciendum quòd ei qui cepit assisam, quia ipse magis noverit veritatem, & hoc nisi aliqua certa ratione suspectus habeatur, & etiam sine

alio

alio brevi cùm potestatem habeat terminandi negotium, quia ad ipsum pertinet plenaria potestas judicandi in una assisa sicut in pluribus, nisi aliquid excipiatur specialiter in brevi de warãto, quia etsi aliqua causa licet simpliciter alicui delegetur, omnia videntur ei concessa sine quibus causa explicari non possit: Cùm igitur convictio & certificatio dependeant ex assisa, nec sine convictione vel certificatione plenè terminari possit assisa, meritò pertinebit ad ipsum capere convictionem & certificationem cui competit plena jurisdictio capiendi assisam. Item videndum, infra quod tempus capi debeat, & sciendum quòd statim & recenter post captionem assisæ ab eo qui cepit assisam, alioquin transibit judicium assisæ in rem judicatam, ita q̃ sine speciali præcepto domini Regis post tempus capi non posit. Item ubi capi debeat, in coñ vel extra, secundũ quod fieri debet de assisis. Et sciendũ q̃ pro voluntate domini Regis vel justiciarii in coñ vel extra, ubicunq; assisa capta fuerit in coñ vel extra, cùm dependeat ex assisa sicut facit certificatio. Et si ad hoc se habeat cõmunis libertas q̃ assisæ extra coñ capi non debeant, non sequitur quòd propter hoc remaneant juratæ in coñ capiendæ, aliud enim habet privilegium assisa & aliud jurata. Breve siquidem de sumonendo viginti quatuor ad convincendum duodecim tale est. ¶. 4. Rex vic. salutem. Si talis fecerit te securũ de clamore suo prosequendo, tunc sumoneas per bonos summonitores xxiiii. legales milites de visneto de tali villa quòd sint coram justiciariis nostris ad primam assisam cùm in partes illas venerint, parati sacramento recognoscere si talis injustè et sine judicio disseisivit prędictum talẽ de libero tenemento suo in tali villa post primam coronationẽ nostram apud Westminster, unde talis queritur quòd juratores assisæ novæ disseysinæ quæ inde sumonita fuit & capta inter eos coram justiciariis nostris ultimò itinerantibus in coñ tali falsum fecerunt sacramentum. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt Juratores illius assisæ, & eos habeas ad præfatam assisam coram præfatis justiciariis. Et sumoneas per bonos sumonitores præfatum talem quòd tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi summonitores & hoc breve & nomina militum. T. &c. ¶. 5. Aliquando fit hoc breve pro disseysitore, aliquando pro disseysito, aliquando pro communia pasturæ, & turbariæ, & fossato levato, & hiis similibus. Rex vic. salutem. Si talis fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc sumoneas per bonos sumonitores xxiiii. legales milites de visneto de tali villa, q̃ sint coram justiciariis nostris ad primam assisam cùm in partes illas venerint, parati sacramento recognoscere si talis pater, mater, avũculus vel amita, frater vel soror prædicti talis fuit seysitus vel seysita in dominico suo ut de feodo de tanto terræ cum pertinẽtiis in tali villa die quo obiit, & si obiit post primã coronationem R. Regis avũculi nostri, & si idẽ talis ꝓpiquior ejus hæres sit, unde ipse talis querit q̃ juratores assisæ mortis âtecessoris, quæ inde summonita fuit & capta inter ipsum talem & talem coram justiciariis nostris ultimò itinerantibus in coñ tali, falsum fecerũt sacramentũ. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt Juratores illius assisæ, & eos habeas ad prędictã assisam coram prædictis

fatis juſticiariis, & ſummoneas per bonos ſummonitores predictum talem q̃ tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores, & hoc breve & nomina militum. T. &c. ¶. 6. De aſſiſa vero ultimæ preſentationis ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c. Summoneas &c. quòd ſint parati ſacramento recognoſcere quis advocatus tempore pacis præſentavit ultimam perſonam &c. Et ſic totam formam brevis originalis, ut ſuprà de aliis aſſiſis. Si autem ſuper aſsiſam ad recognoſcendum utrum: eodem modo. Et per hoc q̃ forma brevis originalis inſeri debet in brevi de convictione, videtur aperte quòd convictio tantum locum habeat de articulis in brevibus aſſiſarum contentis, ubi nulla objicitur exceptio, ſed capitur in modum aſſiſæ. Et quòd ubi excipitur de conventione vel opponatur cauſa ſtatus vel hujuſmodi, locum non habeat convictio, quia ſi opponitur, tunc vertitur aſsiſa in juratam ad inquirendum de exceptione ſi dedicatur, vel non fiat ſecundum conventionem, & eo q̃ neceſsitas juris partes ad hoc compellit. Ad diem ſummonitionis bene ſe poterit eſſoniare ille qui ſummonitus eſt ad audiendam illam recognitionem, quia omnes quos recognitio tangit intereſſe debent, poterit enim ſummonitus multa dicere quare non debeat convictio procedere, vel ſi procedere debeat, dicere poſsit contra Juratores & alia plura proponere quare convictio remanere debeat ad tempus vel imperpetuum. Et excipi poterit per eum qui recuperaverit per aſsiſam, ut ſi damna fuerint reſtituta in parte vel in toto, quia ante ſtatum ejus plenè reſtitutum non procedet convictio ſicut nec placitum aliquod motum per eum qui amiſit per aſsiſam ſuper proprietate. Item cadit convictio ſi ille qui de falſo ſacramento queritur, autoritate propria & ſine judicio ſe poſuerit in ſeyſinam de tota re vel ejus parte aliqua. Præſentibus itaque partibus, ſi viginti quatuor non venerint, dabitur alius dies, & viginti quatuor attachiẽtur q̃ ſint ad illum diem. Præſentibus autem juratoribus & querente ſi ſummoniti non venerint, attachientur, ſi autem querens non venerit, præſentibus juratoribus & illo de quo queritur, recedet Jurata ſine die (expectato tamen quarto die) & ſummonitores ſimiliter, & querens & plegii ſui de proſequendo in miſericordia Regis. ¶. 7. Cùm autem partes in judicio comparuerint, in præſentia xii. &. viginti quatuor imprimis audiatur recordum aſsiſæ ſecundum quod capta fuerit, & inquiratur a querente in quo vel in quibus xii. juratores falſum fecerint ſacramentum, in uno articulo brevis, vel in pluribus, vel etiam in quæſtionibus & exceptionibus incidentibus, ſi aſsiſa capta fuerit in modum aſsiſæ, & ubi nulla ꝓpoſita fuit exceptio a tenente ſecundum dicta, poſt ſacramẽtà juratoribus, & in quo caſu locus erit convictioni ſi juratores malè juraverint, in exceptionibus, ſicut in articulis principalibus in brevi contentis: & ſecundum quod ita fuit, ſicut querens dicit vel non, procedat jurata per ſacramentum viginti quatuor: Jurare autem debet in modum juratæ, & non in modum aſsiſæ hoc modo. ¶. 8. Hoc auditis juſticiarii quod veritatem dicam de hoc quod à me requiretis ex parte domini Regis, & pro nihilo omittam &c. Et alii poſt eum jurabunt

bunt sicut in aliis juratis. Et cùm juraverint, justiciarius ostendat eis formam querelæ, & super quibus dicere debeant veritatem, scilicet utrum ille qui queritur injustè fuerit disseysitus vel non, & rationem dicti sui (si necesse fuerit) tenentur assignare, & secundum quod dixerint pro una parte vel pro alia, sequetur absolutio vel condemnatio. Forma verò irrotulationis talis esse debet. Jurata viginti quatuor ad convincendum xii. venit recognitura, si A. injustè & sine judicio &c. vel alio modo, secundum diversitatem assisarum et formam brevis de convictione. Et unde talis queritur quod juratores talis assisæ nuper captæ coram justiciariis talibus falsum inde fecerunt sacramentum, eo quòd dixerunt quòd prædictus talis disseysivit talem injustè & sine judicio, & non disseysivit eum sicut alius talis dicit. Et unde idem talis dicit quòd ita fuit vel ita, et sic tota irrotulanda erit narratio respondentis et excipientis contra juratores. Et cùm xxiiii. veredictum suum dixerint, dictum suum affirment rationibus et præsumptionibus, et diligenter sunt a justiciariis examinandi, et sæpius interrogandi de veritate, eo quòd nulla sequitur convictio, et quia sæpius decipiuntur xxiiiii. sicut xii. et falsum quandoque faciunt sacramentum, vel fatuum sicut ipsi xii. et quandoque xxiiii. falsum dicunt ubi xii. verum dixerunt. In dicendo verò veredictum suum, aut omnes concordes sunt, aut quidam concordes et quidam discordes, si autem discordes, associentur eis alii pro afforciamento, ut supra dictum est de assisis. Si autem nihil sciverint nec scire possint de veritate, per interrogationes sive examinationes, sive xii. verum dixerint sive non, remanebit suo loco possessio, quia querens nihil probat. Idem erit si dubitaverint, utrum ita sit sicut querens proponit vel non, quia querens non probat; Quoties enim dubitatur an quid sit, perinde est ac si non esset illud. Si autem concordes veritatem dixerint et idem quod xii. Juratores, vel idem et plura quàm xii. dixerunt, considerandũ erit quod xii. bene juraverunt et quòd tenens remaneat in seysina, et querens custodiatur in prisona gravi pœna pecuniaria redimendus. Si autem contraria dixerint xii. scilicet quòd talis fuit disseysitus vel non disseysit°, per hoc remanebunt victi, et considerandũ erit quòd prędicti xii. juratores malè juraverint, et quòd querens recuperet seysinam suam, & ille tenens in misericordia, et juratores si præsentes fuerint custodiantur, et si absentes, capiantur. Si autem viginti quatuor juratores varia dixerint et diversa, dum tamen in principali conveniant, secundum quod pro una parte dixerint vel pro alia, validum erit eorum veredictum. Si forte duodecim concordes non fuerint in assisa capienda sed discordes, poterunt viginti quatuor quosdam liberare, et quosdam damnare, sicut accidit de Alberto Comite Somerſ.

1. *Quæ sit pœna convictorum.* 2. *Qualiter excusantur.* 3. *Breve si cum xxiiii. acquitaverint xii. de perjurio dicant disseysiti quòd plenè non habent seysinam suam.* 4. *Breve cum xii. emendaverint.*

Cap. 5.

Pœna

Pœna autem convictorũ in prædictis assisis talis erit, q̃ inprimis capiantur & in prisonam detrudãtur & omnes terræ suę & catalla in manum domini Regis capiantur, donec ad voluntatẽ domini Regis redimantur, ita q̃ nihil remaneat eis nisi tenementa sua nuda, & perpetuam infamiam incurrant, & legem terræ amittant, & ita q̃ nunq̃ postea ad sacramentum admittantur, quia de cætero non erunt Dtheſwoꝛth, nec ad testimonium recipientur, quia qui semel convictus est de perjurio, præsumitur q̃ iterum velit pejerare. ¶. 2. Excusantur tamen quoad infamiam sed non quoad pœnam redemptionis, illi qui juraverint salvo visu, & qui de novo assumpti sunt in ipsa captione assisæ, quia tales possunt non immeritò veritatem ignorare, quod quidem non est intelligendum de eis, qui primò electi sunt & summoniti ad recognitionẽ faciendam, visum facere cõtempserint, quia si hoc eis concederetur, sic possent lucrum deportare de contemptu, quod esse non debet. Item mitiùs agendum est cum eis quantum ad famam, licet non quantum ad pœnam redẽptionis illius, scilicet qui post captionem assisæ ante convictionem (quasi decepti) dictum suum emendare curaverint, ut inter placita quæ sequũtur Regem An. Regni sui vicesimo primo de assisa capta corã S. de Ropelay & sociis suis in com̃ Lync. de Lãberto filio Lamberti, & unde Jurata viginti quatuor ad convincendum xii. summonita fuit coram Rege extra com̃, & ubi ante convictionem se posuerint Juratores in misericordiam domini Regis, & ubi gravitèr redempti fuerunt. Item mitiùs agi poterit quàm cum prædictis Juratoribus, cum illis vz. qui sponte sine querela vel convictione læsam habent conscientiam de sacramento, cùm ducti fuerint justo errore, dictum suum correxerint, & in misericordiam se posuerint. Cùm autem capta fuerit Jurata viginti quatuor extra com̃ & illud idem dixerint viginti quatuor quod xii. vel si cùm Jurata capta fuerit in com̃, dicat querens q̃ seysinam suam plenè non habuerit, tunc fiat ei breve de habenda seysina in hac forma. ¶. 3. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cùm Jurata viginti quatuor militũ summonita esset in curia nostra &c. ad convincendũ xii. Juratores assisa novæ disseysinę nuper summonitæ & captæ corã Justiciariis nostris talibus apud talẽ locum, inter A. querentem & B. tenentẽ de tanto tenemento vel tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, prædicti viginti quatuor venerint in eadem curia & super sacramentum suum illud idem dixerunt quod prædicti xii. Juratores. s. q̃ prædictus B. disseysivit prædictum A. de tali tenemento, tanta terra vel redditu. Et quia idem. A. quæstus fuit q̃ non habuit plenè seysinam suam de omnibus quæ prædicti xii. Juratores ei dederũt per assisam, tibi præcipimus q̃ eidem tali A. plenariam seysinã de omnibus terris & tenementis & serviciis quæ prædicti xii. Juratores ei dederũt per assisam, sine dilatione habere facias. Vel sic: Et ideo tibi præcipimus quòd eidem tali A plenariã seysinã de omnibus terris, tenementis, & serviciis quæ prædicti duodecim Juratores ei dederunt per assisam illã sine dilatione &c. Et ipsum in seysina sua &c. Item si post captionem assisæ ante convictionem se posuerint duodecim Juratores in misericordia domini Regis & dictum suum emendaverint, tunc fiat tale

breve

breve de seysina habenda. ¶4. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd cùm Jurata 24. sum̃onita esset ad convincendum 12. coram Justiciariis nostris apud talem locum, ad recognoscendum utrum tantum terræ cum pertinentiis in tali villa esset laycum feodum talis de tali villa vel libera eleemosyna pertinens ad ecclesiam vel capellam talem de tali villa, unde prædictus talis questus fuit, quòd Juratores asisæ quæ inde summonita fuit & capta apud talem locũ coram Justiciariis ibidem itinerantibus, falsum fecerunt sacramentum, prædicti xii. Juratores venerunt coram eisdem Justiciariis nostris, & cognoverunt quòd malè inde juraverunt, et qui ꝑ transgressione sacramenti sui finem nobiscum fecerunt. Et super hoc venit idem pro quo fecit asisa. s. & recognovit eidem querenti totam prædictam terram cum pertinentiis tenendam per idem servitium quod inde fecerat ante captionem asisæ. Ideò tibi præcipimus quòd prædicto tali sine dilatione plenariam seysinam inde habere facias Teste &c. Si autem plures sunt querentes, tunc fiat cuilibet eorum seysina de certa parte. Et tunc dicatur quòd prædictis A. B. & C. sine dilatione plenariã seysinam inde habere facias, scilicet prædicto A. de tanto terræ & B. de tanto terræ et C. de tanto terræ Teste &c. Item possunt fieri brevia, ubiq;, et diversimodè, secundùm diversitatem judiciorum et concordiæ.

¶ 1 *De remediis & exceptionibus per quas differtur convictio.* 2. *De remedio per certificationem.* 3. *Breve si xii. summonendi sunt ad certificandum & similiter de assisis quibuscunque.* *Cap. 6.*

INter cætera verò videndum an differri possit convictio ad tempus ope alicujus exceptionis, et est verum ꝙ sic. s. si objecerit tenens super quem venit convictio contra Juratores ꝙ certis rationibus suspecti sunt, vel minùs idonei. Item si seysinam suam plenè non habuerit sicut illam recuperaverit coram Justiciariis suis in parte vel in toto. Item si non sit eis satisfactum de damnis suis in parte vel in toto, et multas alias habere poterit exceptiones contra convictionem si voluerit. Item impedit convictionem re disseysina, ut si ille qui per asisam amiserit iterum fecerit disseysinam versus eundem in toto vel in parte, quia sine judicio jus sibi usurpavit et ante convictionem, et ille qui sic sibi jus usurpavit de falso convincendo, querelam suam amittit. Item si quis in misericordiam inciderit pro disseysina, non remanebit misericordia exigenda si ille qui amiserit quæsiverit convictionem. Differri autem non debet: quia certum est per asisam de disseysina facta, et de sequenti misericordia: Incertum tamen est si xii. convinci possunt per juratam vel non, unde tenendum est certum et non incertum. Multi enim convictionem et certificationem requirunt, non ut per convictionem seysinam suam rehabeant, sed ut exactionem misericordiæ extinguant, vel saltem differant per cautelam. Item videndum si subsequatur remedium post veredictum xxiiii. Juratorum et post judicium inde factum. Ad quod videndum utrum ille de quo queritur et xii. Juratores convincendi in omnes Juratores consenserint vel non, vel docuerint plures certa ratione esse amovendos, ꝙ si eis fuerit denegatum, et sub tali suspitione procedat, jurata erit omninò revocanda, quia

quia non fit ſine juris injuria.& amoveantur ſuſpecti,& alii loco ipſorum ſubſtituantur, qui veritatem rei deponant ex integro. Et ſi in tales ab initio cõſenſum fuerit, ſed per Juſticiarios malè examinati & malè inſtructi,erit eis ſubveniendum, ut errorem ſuum corrigant & emendant, ſecundùm quod factum fuit coram ipſo domino Rege in præſentia Simonis de Segrave apud Wooſtoke in Jurata xxiiii. ad convincendum xii.in cõm Buck.inter Galfridum de Maundevill & Adam de bono foſſato.Et unde convictio priùs capta fuit apud Windeſlore coram Egelardo de Cygony & ſociis ſuis. ¶ 2.Item ſub ſpecie certificationis, poterit aliquando adhiberi medium poſt convictionẽ, propter inſufficientem examinationem Juſticiariorum in convictione,ut prędictum eſt. Ut ſi jurata xxiiii. dubiè dixerint,vel obſcurè,vel variè,& in quo caſu, poſſunt xxiiii. ſum̃oniri ad certificandum de ſacramento quod inde fecerunt ſicut in quacunq; aſsiſa. Sed primò videndum qualiter ſum̃onendi fuerint Juratores ad certificandum in aſsiſis quibuſcunq;,& poſtea in juratis xxiiii.ad convincendum. Forma brevis de ſum̃onendo Juratores in aſsiſis ad certificandum talis eſt. ¶ 3. Rex vic. ſalutem, præcipimus tibi quòd habeas coram nobis vel Juſticiariis noſtris &c.corpora A. B. C. recognitorum novæ diſſeyſinæ ſum̃onitæ & captæ coram talibus Juſticiariis ultimò itinerantibus in cõm tuo inter B. querentem & C. tenentem de tenemento in tali villa,vel ſic:præcipimus tibi q̃ diligenter inquiras qui fuerunt recognitores aſsiſæ novæ diſſeyſinæ &c.(ubi ſcilicet non cõſtiterit curiæ de nominibus)& tunc totum ut ſupra: ad certificandum præfatos Juſticiarios noſtros apud Weſtm̃ de ſacramento quod inde fecerunt, vel ſic: pleniùs de aſsiſa illa, & interim prædictum tenementum in manum noſtram capias, & illud in manu noſtra ſalvo cuſtodias quouſq; aliud inde præceptum noſtrum habueris. Præcipimus etiam tibi quòd habeas coram præfatis Juſticiariis &c. corpus talis ad audiendum inde conſiderationem curiæ noſtræ, & ſimiliter judicium ſuum de pluribus defaltis,& habeas ibi nomina recognitorum,& hoc breve Teſte &c. Brevius tamen poterit fieri breve in eadem forma. In eadem forma fieri poterit de omnibus aliis aſsiſis ſicut mortis anteceſſoris, & in aliis in quibus jacet convictio per xxiiii.Et tunc ſi ſum̃oneantur primò Juſticiarii ad faciendum recordum,in fine ſum̃oniri poterunt recognitores ad audiendum recordum illud,& ſi plures fecerint defaltas,tunc ad audiendum judicium de pluribus defaltis. Et ſemper ante omnia videndum erit recordum, ut ſciri poſſit an Juratores malè juraverint, ut tunc veniat Jurata xxiiii ad convincendum. Si autem dubiè vel obſcurè, quòd tunc veniat eadem aſsiſa ad certificandum & hoc ꝑpter culpam Juratorum. Si autem fiat querela de proceſſu juſticiariorũ,tunc ſum̃oneatur recordum. Si autem ꝓveniat querela poſt cõvictionẽ de ſacramento xxiiii. Juratorum,vel q̃ malè juraverint,vel pro certa ratione ſuſpecti & non amoti.vel minùs ſufficienter examinati,ſub ſpecie certificationis cùm non ſit locus cõvictioni, ſunt iterum ad certificãdum cõvocandi, & res ad debitum ſtatum revocetur,ſecundùm q̃ ſuperiùs paulò ante tactũ eſt ꝑ tale breve in forma ſupradicta.¶4.Præcipimus tibi q̃ diligenter

in-

inquiras qui fuerũt recognitores juratæ xxiiii ad convincendum xii. quæ nuper sumonita fuit & capta corã talibus Justiciariis de tanto teñto vel terræ cum ptinentiis in tali villa, & illos habeas coram nobis vel talibus Justiciariis, ad certificandũ præfatos Justiciarios nostros de sacramento quod inde fecerunt, & de quibusdam articulis convictionem illam tangentibus. Et unde talis quæritur q̃ prædicti 24. Juratores, pro magna parte certa ratione suspecti non erant amoti, vel sic: Et unde idem talis dicit q̃ prædicti 24. minùs plenè examinati fuerunt, & etiam poterit plures causas sufficientes prætendere per quas corrigi poterunt dicta Juratorum. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt recognitores ejusdem asisæ &c. ut supra.

¶ 1 *Breve de novo formatum si post convictionem arramatam contingat mori aliquem partiẽ inter quos assisa capta fuit. 2. Aliud de assisa mortis antecessoris ad convincendũ xii. C. 7.*

COntingit multotiens q̃ cùm post captionẽ asisæ arramata fuerit jurata 24. ad convincendum 12. in quacunq; asisa, q̃ ante captionẽ asisæ moriatur aliqua partium. Quo casu, durum esset querenti si convictio ꝓpter hoc remaneret: unde de consilio provisum est, q̃ cùm nihil sit quod querenti imputari debeat propter negligentiam vel alio modo, provideatur ei per breve quod tale est. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum de clamore suo &c. tunc sumoneas per bonos sumonitores 24. legales milites de comitatu tuo de tali visneto, q̃ sint coram Justiciariis &c. parati sacramento recognoscere, si B. pater, vel mater, vel alius antecessor C. cujus hæres idem C. est. injustè & sine judicio disseysivit ipsum A. vel D. de N. filium & hæredem ipsius A. vel non, & unde asisa novæ disseysinæ alias vel nuper sumonita fuit & capta coram dilecto & fideli nostro tali, & per quam asisam idem B. recuperavit seysinã suam de prædicto tenemento versus prædictum A. cujus hæres idem D. est, si hæres quæratur. Et unde idem A. questus fuit q̃ Juratores prædictæ asisæ falsum fecerunt sacramentum, ita q̃ Jurata 24. ad convincendum 12. arramata fuit coram fideli & dilecto nostro tali, & remansit capienda eo q̃ prædictus B. obiit ante captionem illius Juratæ, & interim diligenter inquiras qui fuerunt Juratores sive Recognitores illius asisæ, & illos habeas ad præfatam asisam coram præfatis Justiciariis. Et sumoneas per bonos sumonitores prædictum C. filium, vel fratrem vel sororem, vel nepotem, vel neptem prædicti B. s. si hæres teneat, vel si ille qui disseysinam fecit, vel hæredes ejus rem disseysitam ad alium transtulerint, tunc sumoneatur tenens sic. Et sumoneas &c. qui teñtũ illud tenet de dono ipsius B. vel de dono talis filii & hęredis ipsius B. q̃ tunc sit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi nomina militum, & hoc breve Teste &c. Si autem 12. Juratores malè juraverint in asisa mortis antecessoris, & cùm arramata fuerit jurata 24. moriatur una partium. ¶ 2. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum de clamore &c. tunc sumoneas &c. 24. legales milites de visineto tali quòd sint coram Justiciariis &c. parati sacramento recognoscere si B. pater C. de N fuit seysitus in dominico suo ut de feodo, de tanto terræ &c. die quo obiit. Et si obiit post &c. Et si prædictus C. propinquior hæres ejus fuit. Et unde asisa mortis antecessoris

ſoris nuper vel aliquando ſummonita fuit & capta &c. Et ſecundùm formam iſtam formentur brevia de omnibus aſsiſis de quibus locum habeat convictio, ubi una partium moriatur ante captionem illius Juratæ, & inſeratur ſemper tota vis brevis originalis, ſecundùm quod ſuperiùs videri poterit.

¶ 1 *Quòd non eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam nec convictio ſuper convictionem. 2. Vbi capi debet aſsiſa ſuper aſsiſam & ubi non & ubi in aſsiſa novæ diſſeyſinæ. 3. Vbi in aſsiſa mortis anteceſſoris. 4. Vbi in aſsiſa ultimæ præſentationis. 5. Vbi in aſsiſa utrū. 6. Quòd non capitur convictio ſuper convictionem.* Cap. 8.

NOn eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam, non magis quam convictio ſuper convictionem. Aſsiſa verò novæ diſſeyſinæ cùm ſemel capta fuerit inter certas perſonas, de certa re, ſive tenemento, ſive paſtura, inter eaſdem perſonas de eadem re, & eodem facto, & eodem modo diſſeyſinæ cùm petens ſemel recuperaverit per aſsiſam, ſi iterum fiat diſſeyſina recenter vel poſt longum intervallum, locus erit rediſſeyſinæ & non aſsiſæ novæ diſſeyſinæ, ſi iterum diſſeyſitus conqueri voluerit de rediſſeyſina, ſi autem aſsiſam impetraverit de ſecunda diſſeyſina, & dicat quòd alias tenementum illud recuperavit per aſsiſam, non erit ulteriùs aſsiſa capienda, ſed remanebit, ſi factum Juſticiariorum & rotulos vocaverit ad warantum, quòd ſi nihil horum fecerit, procedet aſsiſa, ſecundùm quod fuerit impetrata, & ſibi imputet, qui exceptionem de aſsiſa capta priùs non appoſuit. Et quid ſi oppoſuerit, & Juſticiarii exceptionem illam non admiſerint, tunc injuriatum erit querenti, & ad querelam ejus factam Juſticiariis rettabitur. Sed cùm non oppoſuerit talem exceptionem, & poſtea inveniatur quòd alia aſsiſa inde priùs capta fuit, quæ quidem contraria fuit ultimæ aſsiſæ, ut ſi in aſsiſa novæ diſſeyſinæ dicant Juratores primi quòd non diſſeyſivit, & ultimi contrarium, prima per ultimam non convincitur, quia aſsiſa non convincit aſsiſam, nec agitur de convictione. Sed ſi ille qui amiſit per ultimam velit agere de perjurio & convictione, benè licebit ei, & ſi ille qui amiſit per primam velit agere de perjurio de prima, non licebit, quia aſsiſa illa per ipſum temporis tranſiit in autoritatem rei judicatæ. Item dicitur (ſi inter eaſdem perſonas) hoc verum eſt ſive aſsiſa novæ diſſeyſinæ vel mortis anteceſſorum, ſive alia quæcunq; ut ſi aſsiſa novæ diſſeyſinæ de tenemento, vel communia paſturæ proferatur, & unus ex pluribus cohæredibus vel participibus qui jus habuerint in cõmuni in tenemento de quo diſſeyſina facta eſt, verſus unum recuperaverit per aſsiſam, & alius particeps poſtmodum eundem diſſeyſivit de eodem tenemento, & diſſeyſitus cùm impetraverit ſibi per aſsiſam, vel cùm querelam fecerit de rediſſeyſina, non erit altera aſsiſa ulteriùs capienda de eadem re, licet ibi ſint diverſa capita, quia eadem perſona cenſentur ꝓpter unicum jus ꝙ habent, ſicut videri poterit de pluribus cohæredibus participibus, & unde ſicut verſus unum recuperaverit ita recuperabit verſus omnes. Idem verò dici poterit de aſsiſa novæ diſſeyſinæ de cõmunia paſturæ, ubi plures cohæredes, ſive participes ſive alii tenuerint in cõmuni aliquod tenementum, in quo unus vel plures habere debeant communiam, ſi unus particeps diſſeyſinam fecerit ſine ſuis participibus,

cipibus,vel sine consensu suorũ participũ, disseysitus versus illum tantum habet actionem, & non versus alios participes, & cùm semel recuperaverit versus unum per asisam, si alii participes eundem postmodum disseysiverint de eodem tenemento, non erit asisa capienda super asisam, sed sine asisa recuperabit per asisam præcedentẽ, quia omnes participes sunt quasi unica ꝑsona propter jus unũ, licet diversa capita. Et si asisa capta esset super asisam ita et de eadẽ re, et de eodem jure, et quasi inter easdem personas dicere posset secunda asisa contrarium primæ, & sic esset prima captio frivola sive nulla. ¶ 2. Poterit tamen capi asisa post asisam de eadem re, sed tamen inter diversas personas, quia ratione diversarũ personarum non erit actio una sed diversa,ut contingit sæpius in asisa novæ disseysinæ,ubi plures disseysinæ factę sunt de eadem re, cum ad plures manus devenerint per plures disseysinas. Ut si A. fecerit primam disseysinam, & B. disseysiverit A.& C. disseysiverit B. et sic ulteriùs ubi plures erunt disseysinæ & disseysitores & plures asisæ propter diversas personas,& plura placita facta quamvis de eadem re. Item capi poterit asisa super asisam inter easdẽ personas de eodem facto, propter diversitatem rei,ut si quis fuerit disseysitus & ꝑ asisam recuperaverit, si occasione illius seysinæ plus occupaverit quàm ad illum pertineat & quàm recuperaret per asisam, post intervallũ capi poterit asisa, quia alia est res, & ideò diversa asisa. Si autem inde fiat querela recenter, locus erit certificationi per asisam & Juratam,ut sciatur quid & quantum ille qui recuperavit posuerit in visu suo & quantum ei dederũt. Item capi poterit assisa post aliam inter easdem personas & de eadem re, ꝓpter diversum factum, sed tamen post longũ temporis intervallum, quia post primam disseysinam & ultimam medio tempore fieri poterit possessionis permutatio, & ille qui priùs fuerit disseysitor, per translationem fieri poterit verus possessor. Item inter easdem personas et de eadẽ re capi posit asisa super asisam, ꝓpter diversum modũ disseysinæ, ut si quis primò omninò ejectus à possessione per asisam recuperaverit,et postea ab eodem post intervallum impeditus, quo minùs uti posit vel commodè, per eundem capi posit asisa super asisam propter diversum modũ disseysinæ. Et eodem modo si primus disseysitor uti voluerit in tenemento, quod tenens per asisam recuperaverit, carucatam imponendo contra voluntatem tenentis, vel averia immittendo ad pasturã, vel aliam servitutem imponendo tenemento quod liberum esse debet, de tali modo disseysinæ post intervallum capi poterit asisa super asisam. ¶ 3. In asisa verò mortis anteccssoris non est asisa capienda super asisam de eadem re inter easdem personas, licet benè posit inter diversas. Duo enim hęredes portare poterunt diversas asisas de eadem re, de morte duorũ antecessorum simul & semel. Et quo casu, de ultima seysina erit judicandũ, de seysina verò duorũ antecessorũ nõ erit capienda asisa sup asisã inter easdẽ ꝑsonas de eadẽ re, ut si aliqua terra data fuerit A. & B. uxori suæ, si A. prius moriatur seysitus, adhuc non cõpetit hæredi asisa de morte A. in vita ipsius B. nec econtrariò. Sed cùm uterq; moriatur, de seysina ejus qui ultimò moritur seysitus, cõpetit hæredi asisa mortis antecessoris,

ris: ſed ſi aſſiſa fecerit cõtra hæredem propter donationem ipſius qui ultimò obiit ſeyſitus, non erit recurrendum ad aliam aſſiſam de morte illius qui primò obiit. Item ſi terra data fuerit ita alicui in maritagium cum uxore ſua, non erit aſſiſa mortis anteceſſoris capienda niſi tantum de morte matris, & unde ſi per aſſiſam de morte matris nihil ceperit, ad ſeyſinam de morte patris recurrere non poterit per aſſiſam. ¶ 4. Item in aſſiſa ultimæ præſentationis non erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam, ſi de alia captione excipiatur. Si autem per errorem capiatur cùm nulla facta ſit mentio de prima, locus erit convictioni de ſecunda, non de prima: cùm nulli eorum ſit de jure fides adhibenda. ¶ 5. In aſſiſis verò ad recognoſcendum utrum, nũquã erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam, licet aliquando locum habeat convictio, quia jus determinat & poſſeſſionẽ, & dat exceptionem, & ſtatim tranſit in autoritatem rei judicatæ. ¶ 6. Itẽ nõ erit capienda cõvictio ſup convictionẽ, non magis q̃m aſſiſa ſuper aſſiſam. Et unde videndũ erit ſi cõvictio ſequatur cõvictionẽ, utrũ eadẽ ſit aſſiſa de qua priùs capta fuit convictio, & eadem res vel diverſa, & utrũ ille & eædem perſonæ vel diverſæ. Si autem una & eadem perſona & eadem res, & eadem aſſiſa, nunquã capietur cõvictio ſuper convictionẽ, licet alio modo ſequatur emẽdatio ſub ſpecie certificationis p̃ examinationẽ, ſecundũ quod in captione aſſiſarum obſervatur. Si autem diverſæ ſint perſonæ, & res diverſæ, & aſſiſæ diverſæ (ſecundum q̃ videri poterit multotiens per recorda) bene ſequitur convictio ſuper convictionem. Ex captione autem unius aſſiſæ quandoque ſequitur una convictio quandoq; duæ (ut videtur) ſecundum quod Juratores totam rem quam querens poſuerit in viſu ſuo parti uni dederint vel abſtulerint, vel ſecundũ quod ejus partem quod quis poſuerit in viſu ſuo parti uni dederint, vel abſtulerint, & quo caſu, duæ ſequuntur convictiones (ut videtur) ut ſi Juratores totum dediſſe debuerunt vel abſtuliſſe, ubi dederunt partẽ vel abſtulerunt, ſecundũ q̃ videri poterit per exemplum. A. poſuit in viſu ſuo duas carucatas terræ & Juratores dicunt q̃ non fuit diſſeyſitus niſi de una tantũ, A. recuperat per aſſiſam unam tantũ verſus B. & uterq; in miſericordia B. propter injuſtam detentionem de una carucata, & A. pro falſo clamore de alia, A. poſtea dicit q̃ Juratores male juraverint, eo quòd non dederunt ei duas carucatas terræ, & quærit convictionẽ, & B. ſimiliter, eo quòd ei abſtulerunt unam carucatam, cùm nullam diſſeyſinam fecerit ut dicit, & ſic videtur prima facie quòd duę convictiones ſequi debeant unicã aſſiſam & unicum veredictum & ſi duæ convictiones ſequi debeant, tunc videndũ erit utrum expediri debeant per unicam Juratam, vel per duas. Sed ſi per duas, ex hoc ſequi poſſet quòd quilibet illarũ alteri poſſet eſſe cõtraria, & ſic nunquã ꝓduci poſſet negotium ad effectum. Et ſi examinatio interveniret, vix aut nunquã poſſent juratæ convenire, quia difficile eſt pluralitatem convenire, ſicut univerſitatẽ. Meliùs eſt igitur quòd per unicã Juratam ꝓcedat convictio, q̃m per duas, propter unicã aſſiſam. Itẽ eſto q̃ A. portet aſſiſam ſuper B. de una carucata terræ. A. recuperat p aſsiſam unã carucatã verſus B. Item A occaſione unius carucatæ quam recuperavit, occupat aliam quam in viſu ſuo non poſuerat,

rat, de una carucata autem competit convictio B. de qua juratores juraverũt, de alia verò occupata competit ei aſsiſa novæ diſſeyſinæ : & ſi procedat aſsiſa novæ diſſeyſinæ de carucata occupata, & Juratores malè juraverint de ea, cõpetit B. alia convictio : quo caſu ſequuntur duæ Juratæ & duæ convictiones, quia diverſæ ſunt aſsiſæ, & diverſa tenementa, & diverſi Jurati : & bene procedunt duæ, ſi diverſis temporibus capiantur. Et ſic poterant inter eaſdem perſonas duæ ſequi convictiones, dum tamen diverſæ ſint res, & diverſæ aſsiſæ, & diverſi Jurati, ſi autem uno tempore capi debeant, benè poterit uterq; per Juratam unicam expediri. Contingit multotiens quòd cùm Juratores ſenſerint & perceperint ſe malè jurâſſe in toto vel in parte, ſi pœnitentia ducti veniant & velint emendare dictum ſuum, quæritur an poſsint ? Ad quod erit diſtinguẽdum, utrum hoc fecerint ante juditium redditum, vel poſt: ſi ante, bene poterunt : ut de itinere M. de P. in cõm Lincoln. aſsiſa mortis ſi Petrus filius Wymund de terra in Hoggeſtorp, dicebant ibi q̃ decepti fuerunt, ſed redempti fuerunt : & hæc fuit ante juditium, quia dictum fuit q̃ illi qui amiſiſſe debuerunt per primum dictum ſuum, tenerent in pace. Si autem poſt juditium, non erit locus pœnitentiæ, quia ſtabitur juditio, & ille cõtra quem judicatum fuerit p̃quirat ſibi (ſi voluerit) per convictionem, & ille qui p̃ juditiũ obtinuit, utatur ſeyſina ſua donec amiſerit p̃ convictionẽ. Si autem ſe abſtinuerit ex ſecundo juditio, & perquiſiverit ſibi per certificationẽ, tunc ſi Juratores tenuerint ſe ad primum dictum ſuum, ille qui amiſit per primum juditium agat de convictione. Si autem ſe non tenuerint ad primum dictum ſuum, ſed ad ſecundum : tunc ille qui amiſit per ſecundum juditium perquirat convictionem.

¶ Tractatus ſextus

Libri quarti, in quo tractatur de actione Dotis.

1. ¶ *Vbi actio dotis poteſt terminari.* 2. *Breve de dote rationabiliter conſtituta.*

DIctum eſt ſupra de acquirendo rerum dominio, & cauſis acquirendi rerum dominia: & qualiter acquiruntur res ex cauſa dotis, & qualiter dos conſtituitur, & qualiter aſsignetur mulieri poſt mortem viri, & de quibus rebus, et de quibus non, cùm fuerit dos deliberata et ſine contentione : Nunc autem dicendum eſt ſi contentioſa fuerit et non deliberata, qualiter recuperanda ſit dos per actionem dotis, Ideo de actione dotis videndum, ubi debeat intentari et terminari. Et ſciendum, quòd actio dotis ubi mulier nihil habet, non poteſt alibi terminari q̃m in curia domini Regis, et ideo, quia ſi mulieri dotem petenti objiciatur q̃ nunquam fuit viro (cujus

nomine dotem petit) legitimo matrimonio copulata, vel si duæ mulieres contendant inter se in dotis petitione quæ illarũ sit uxor legitima, demandari debet inquisitio facienda episcopo loci vel alio ordinario, à Rege et à nullo alio, & plures possunt esse causæ aliæ. Si autem aliquam partẽ habuerit de dote, tunc locũ nó habet istud breve de recto de dote, ubi nec duellum, nec magna assisa, nec essoniũ de malo lecti locũ habet. Si autem de dote sua nihil fuerit ei assignatum, tunc cõpetit ei actio dotis versus quoslibet possidẽtes, ꝙ ei restituatur dos sua cũ fructibus medio tempore ꝓceptis, & percipiendis, à tempore mortis viri sui: nisi ipse qui in possessione extiterit justam habeat causam litigandi & resistendi: ut si warantũ habuerit, & cùm illum vocaverit & per juditium amiserit, escambiũ suũ consequetur. Et si unus vel plures deforciãtes fuerint in uno cõm degentes, omnes simul in uno brevi poterunt cõprehendi, si autem in diversis cõm, tunc fiant brevia diversa propter diversitatem comitatuũ. Forma brevis talis est. ¶ 2. Rex vic. salutem, præcipe A. ꝙ justè &c. reddat B. quę fuit uxor C. rationabilem dotem suam quæ eam cõtingit de libero tenemẽto quod fuit ipsius C. quõdã viri sui in tali villa: & si plures fuerint tenentes, tũc sic. Præcipe &c. tali, ꝙ justè &c. ut supra, & ita deinceps, ut omnes qui tenentes sunt & manentes in eodem cõm comprehendantur in brevi, & tunc dicatur: Et unde nihil habet ut dicit, & ita quòd hæc dictio (nihil) referatur ad dotem, & non ad villam nominatam, in qua dos est quæ petitur, & tunc sic: & unde queritur quòd prædictus talis ei deforciat. Et nisi fecerit, & prædicta B. fecerit, te securũ de clamore &c. tunc summoneas per bonos summonitores præfatũ A. vel præfatos tales (si plures sint) quòd sint coram Justiciariis nostris apud West. tali die, vel ad primam assisam cùm in partes illas venerint, ostensuri quare non fecerint, & habeas ibi summonitores & hoc breve Teste &c. Et notandum quòd breve istud locum habet, tam ad dotem nominatam recuperandam q̃m non nominatam, quamvis non exprimatur in brevi, quòd nominatim inde dotata fuerit: quia hoc in narratione supplebitur. Si autem ad diem summonitionis non venerit nec se essoniaverit, capiatur terra in manum domini Regis per defaltam, secundùm quod observatur de defaltis per breve de recto. Si autem se essoniaverit ad primũ diem, dabitur ei alius dies per essonium suum, ad quem diem si defaltam fecerit, fiat ut supra. Et quo casu, recuperabit mulier dotem per defaltam, sive defaltam fecerit antequàm comparuerit, sive post, per magnum cape vel per parvum. Item recuperabit mulier dotem pro defectu waranti, ubi tenens petiit auxilium curiæ, & non est secutus versus warantum: ut coram M. anno decimo de Alex. de Walepole & Gracia uxore ejus versus Johannem filium Roberti.

¶ 1. *Qualiter mulier proponere debet intentionem.* 2. *De visu petendo.* 3. *De vocatione waranti.* *Cap.* 2.

CUm autem partes in juditio comparuerint, proponat mulier per se vel per attornatum suum intentionem suam in hunc modum, cùm dotem petierit non nominatam. Hoc vobis ostendit B. quæ fuit uxor C. quod

A.

A. injustè deforceat ei tertiam partem tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa, & ideò injuste, quia prædictus C. quondam vir suus inde eam dotavit ad ostium ecclesiæ, quando eam desponsavit, & qui inde eam dotare potuit, & si hoc cognoscere voluerit hoc gratum ei erit, et si non, habet sufficientem disrationationem vel inde producat sectam sufficientem. Formatur etiam aliter intentio mulieris in dote nominata hoc modo, scilicet, B. quæ fuit uxor C. de N. petit versus A. tale manerium vel tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut dotem suam, unde prædictus C. quondam vir suus eam nominatim dotavit ad ostiū ecclesiæ die quo eam desponsavit, et sicut ille qui eam inde dotare potuit. Et si &c. ut supra. Et ita variatur intentio & petitio dotis, licet non varietur breve. Exceptio contra mulierem quòd petere non possit per se, vel quia virum habet non sine viro, vel si cum viro petat, non habet probationem. Item quòd non sine waranto de dote sua. ¶. 2. Et ostensa taliter mulieris petentis intentione, poterit bene tenens visum petere, si velit, sic dicendo simpliciter, Peto visum: vel dicendo sic, Peto visum de tota terra unde talis petit tertiam partē in dotem. Si autem dicat, Peto visum de tertia parte quam talis petit in dotem denegabitur ei visus. Et post visum petitum, jacebit essoñ sicut in aliis placitis. ¶. 3. Et post essoñ & dilationes legitimas, poterit tenens warantum vocare si warantum habuerit, vel respondere in propria persona sua, & exceptiones proponere si quas habuerit. Si autem warantum vocaverit, tunc fiat breve de summonendo warantum in hac forma. Sed si nesciverint warantum nominare, mulier statim recuperabit dotem suam, et tenens in misericordia: ut de Itinere M. in comñ Suff. Anno xii. de Agneta quæ fuit uxor Rufi & Rogero de Berners. Rex vic. salutem. Summoneas per bonos summonitores. C. de N. quod sit coram justiciariis nostris &c. tali die ad warantizandum A. tertiam partem vel tantam terram cum pertinentiis in tali villa quam B. quæ fuit uxor C. in curia nostra coram justiciariis nostris &c. clamat in dotem versus prædictum A. Et unde idem A. in eadem curia nostra coram eisdem justiciariis nostris vocavit eundem A. ad warantum versus prædictum B. Et habeas ibi summonitores & hoc breve. Teste &c. Ad quem diem se poterit uterq; essoñ, sicut alibi de warantis.

¶ 1. *De exceptionibus generalibus contra breve si warantum non habuerit. Cap.* 4.

SI autem tenens warantum non habuerit, tunc aut mulieri petenti restituat dotem, aut proponat exceptiones si quas sibi viderit esse competentes. Et inprimis proponat exceptiones contra breve, quæ sunt generales ad omnia placita, ut si error inveniatur & hujusmodi. Et tunc proponatur (si aliqua fuerit) specialis ad hoc breve, ut si partem dotis habuerit, cadit breve: ut de Itinere M. de P. in comitatu Eborum Anno Regni Regis Henrici tercio de Alicia quæ fuit uxor Adæ filia Petri. Ad hoc facit quod habetis in eodem Itinere de Alicia quæ fuit uxor Hugonis de Alencester & alibi per totum, ex quo continetur in brevi quòd nihil habet, quia mendax precator

carere debet impetratis, nec valere debet mulieri petenti talis replicatio si dicat, q̄ nihil dotis habeat in tali villa, licet in alia, cùm hec dicto (nihil) respiciat tantum dotem in quibuscunq; villis, & non unicam partem in una villa, secundum quod probatur in ultimo Itinere M. de P. in cõi Lync. de Helewiza, quæ fuit uxor wasæ. Sed refert utrum aliquid habuerit ante brevis impetrationem vel post. Si post impetrationem, licitè recipere poterit partem quando voluerit. Si autem ante impetrationem partem receperit ad cautelam, poterit illum qui restituerit in brevi exprimere, ac si non restituisset, & sic dicere & respondere ad exceptionem, quòd talis ei satisfecit. Si autem illum in brevi non nominaverit, obstabit exceptio & cadit breve.

¶. 1 *Quòd mulieri petenti dotẽ non tenetur quis respondere sine waranto de dote sua, non magis quàm ipsa mulier debet respondere sine waranto suo.* 2. *Si warantus fuerit ad fidem Regis Frãciæ.* 3. *Breve ad producendum hæredem ad warantum de dote.* 4. *Si alium produxerit quàm verum.* 5. *De duabus mulieribus contendentibus de dote.* *Cap.* 5.

PRoposita igitur intentione mulieris, si nihil sit quod excipi poterit contra breve, tunc inprimis petatur à tenente quòd mulier dotem petens ostendat warantum suum per quem dotem petit, ut sciri possit quid juris habeat in duabus partibus, quia quicunq; mulieri dotem deforciaverit alius ab hærede, nunquàm mulieri respondebit nisi voluerit sine waranto de dote sua, non magis quàm ipsa mulier si implacitata esset de dote sua aliis sine waranto suo responderet, et inde aliquando datur custodi exceptio cõtra mulierẽ petentẽ dotẽ, q̄ priùs dotem non habeat antequam hæredẽ ꝓducat: ut si illum fraudulẽter subtraxerit et occultaverit vel alienaverit, si hoc probari possit quòd ꝓ eam subtractus fuerit vel amotus & si inde dubitetur, veritas per patriam poterit declarari, et medio tempore actio dotis remanebit in suspenso. Et q̄ warantus exigi debet, ut sciri possit quid juris habuerit in duabus partibus: ꝓbatur de termino sancti M. Anno Regis. H. xiiii. incipiẽte xv. in cõi Warr̃ de Johanne filio Elfridi, ubi dicitur quòd quędam mulier petiit dotem versus aliam mulierem de tenemento de quo vir suus feoffatus fuit per virum mulieris tenentis, cui ipsa in vita sua cõtradicere non potuit: & unde ipsa tenens recuperaverat seysinã suam erga virum mulieris petẽtis. Et unde ubi manifestum fuit quòd mulier petens habere non potuit dotem, quia hæres viri sui nihil juris habuit in duabus partibus. Idem (ut videtur) dici poterit de muliere cujus vir feloniam fecerit, quia hęres felonis nihil juris habet in duabus partibus. Et quòd talis amittere debet dotem, ꝓbatur de termino sancti Michaelis. Anno Regis H. xiiii. incipiente xv. de Ernaldo de Cameriñ in cõi Banc. in placito dotis, nec mulier regressum habebit de warantia versus capitalem dominum, cujus eschaeta terra illa fuerit: nec ad dotem recuperandam, quia ipse non est hæres nec tenet ut hæres, sed ut eschaetam suam pro defectu hæredis. Quod quidem dici non poterit de eschaeta de bastardo, quia ibi est capitalis dominus loco hæredis quantum ad dotem restituendã, quia si ibi sit hæredis defectus, tamen non est ibi delictum. Idem erit de ter-

ra data in maritagio, licet revertatur pro defectu hæredis, uxor dotem obtinebit. ¶. 2. Item si warantus fuerit ad fidem domini Regis Franciæ, & excipiatur de waranto, remanebit dotis exactio in suspenso imperpetuum, vel ad tempus saltem, donec terræ fuerint communes. Et quòd dotem habere non debeat, inveniri poterit de termino sancti H. Anno Regis H. xvii. in com̃ Lync. et North. de Eudone de Calethorp, quia vir suus ad idem judicabitur quantum ad duas partes, licet jus habeat. Et sicut dominus capitalis habẽri debet loco hæredis & loco waranti ad quem terra revertitur pro defectu hæredis, eodem modo habere debet assignatus per modum donationis. Si mulier dotem suam habere non possit quia est in partibus transmarinis in terra sancta, expectandũ erit in causa dotis, donec venerit: ut de Itinere M. de P. in com̃ Eborũ Anno Regis H. tertio de Matylda quæ fuit uxor Roberti de Haywarde et Alexandro filio Radulphi. Item si tenẽs sine waranto respondere noluerit, ita nec ejus warantus eum warantizabit, quia habet illud idem remediũ: vt de Itinere M. de P. in com̃ Lync. anno Regis H. quarto de Dernia que fuit uxor Roberti Bryton. Cùm autẽ hujusmodi exceptio proponatur cõtra mulierem, non erit omni tempore in potestate sua ꝓducendi hæredem et warantũ de dote sua, & ideo fiat breve vic. in hac forma. ¶. 3. Rex vic. salutem. Sũmoneas per bonos summonitores A. de N. ꝙ sit coram Justiciariis, &c. ad warantizandũ B. quæ fuit uxor C. de N. dotem ipsius B. quã in eadem curia nostra &c. clamat versus D. et unde idem D. dicit ꝙ non vult ei inde respondere sine waranto suo de dote sua &c. et habeas &c. Teste. &c. Item notandũ, ꝙ si aliquando competat domino capitali hujusmodi exceptio contra mulierem, ꝙ warantũ ostendat de dote sua, non tamen competit ei cui ille dominus capitalis custodiam alicujus terræ dimiserit, ut de termino s. M. An. Regis H. 8. incipiẽte ix. in com̃ warr̃ de Johanne de Marr̃ et Eva uxore ejus et W. de Cantulupo. ¶ 4. Cùm autẽ objiciatur hujusmodi exceptio mulieri, et contẽtio habeatur inter cohæredes quis eorum rectior hæres, pendẽte litigio remanebit dotis actio: et eodem modo si mulier prægnans petens vel alia (ut videtur) donec de partu constiterit, quia si falsum warantum nominaverit vel ꝓduxerit, scilicet aliũ quàm verum hæredem, amittit dotem: ut de ultimo Itinere M. de P. in com̃ Eborũ anno Regis H. x. de quadam Juliana quæ dotem petiit. Et quid si contentio habeatur inter cohæredes quis eorũ hæres legitimus sit, remanere debet loquela de muliere dotem petente, donec discutiatur quis hæres rectior, secundũ quod inveniri poterit inter placita quæ sequuntur Regem Anno Regis H. xxi. Assisa mortis Antecessoris in com̃ Bark. de Galfrido filio Johannis & Gunora de Bendenger. Item de hac materia de termino Paschæ An. Regis. H. viii. in com̃ Bark. de Gunora quę fuit uxor I. filii H. et Matylda de B. Et unde Matylda respódit ꝙ Gunora dotẽ habere nõ debuit, quia ꝓdict° I. fuit vir suus & non ipsius G. & unde Galfridus filius ipsius Matyldæ et ipsius Johannis, qui fuit in custodia talis, fuit warãtus suus de dote sua & vocavit ipsum ad warantum versus prædictam Gunoram, & unde prædicta. G. dixit quòd prædicta Matylda warantum habere

non debuit, quia ipsa nunquàm fuit sponsa ipsius Ihohannis, ꝑ q̃ ipse Galfridus debet esse warantus suus, sed dixit ipsa Gunora quòd ipsa fuit sponsa ipsius Ihohannis & de eo habuit prolẽ talem. 9. Et Matilda dixit quòd ipsa fuit sponsa ipsius Ihohannis & in seysina de eo tempore mortis suæ, & q̃ in vita ipsius Ihohannis nunquã fuit matrimoniũ inter eos accusatum vel solutũ. Item filius alicujus mulieris poterit esse warantus alterius mulieris de dote sua, sed mulier nullã dotẽ habebit, ut si divorciũ factũ fuerit inter aliquos propter consanguinitatẽ, compaternitatem, vel aliam affinitatem, vel aliam causam quãcunq; : & quæ multiplex est, si vir aliam postmodum duxerit uxorem, filius primæ mulieris hæres remanebit, sed mater dotem suam non habebit, quia duæ mulieres de eadem hæreditate ratione unius viri, dotem non habebunt : nec debet hæres aliquis duabus mulieribus dotẽ petentibus respondere, secundũ quod inferius dicetur, quia ubi nullum matrimoniũ ibi nulla dos, et sic à contrario sensu ubi matrimonium ibi dos. Et ideo in prima uxore quãdiu duravit matrimonium duravit dotis constitutio et exactio. Et eodẽ modo (ut videtur) dici poterit si mulier serva copulata sit libero et ducta in libero tenemento q̃ locata sit libero thoro quòd partus habebit hæreditatẽ, & mater nullã dotem, quia mortuo viro suo libero redit in pristinum statum servitutis, nisi hæres ei dotem fecerit de gratia : Quia dotis natura est ut durante matrimonio duret dotis exactio, soluto matrimonio solvatur, quia sine eo esse non potest, sed est divortiũ et separatio thori, quia non potest quis habere duas uxores simul & semel legitimas, licet aliquando plures habeat de facto, non tamen de jure habere poterit nisi unam, cùm matrimoniũ sit conjunctio viri et mulieris individuam retinens consuetudinem vitæ ; non dicit virorum et mulieris nec viri & mulierum, quia nec unus vir plures mulieres, nec una mulier plures viros habere potest de jure, potest tamẽ de facto habere plures, & unam tantũ de jure, & ita quòd aliquando nulla illarum quæ petit poterit esse legitima, quia illa quæ legitima est non est præsens vel præmortua, et unde quæ semel illegitima est nunquàm legitima fieri potest, ita quòd nulla illarum quæ petit dotem obtinebit. ¶. 5. De duabus mulieribus de dote sua ratione unius viri contendentibus, tenens neutri earum respondebit, donec in foro ecclesiastico discussum fuerit quæ illarum uxor legitima dici debeat, & quæ in petitione dotis debeat prævalere : ut inferius plenius dicetur in fine. Cùm igitur dicat tenens quòd non debeat duabus mulieribus vel pluribus respondere, inprimis videndum an sit contentio de hæreditate inter duos vel plures, qui dicunt se esse hæredes legitimos. Cùm igitur de successione & de dote simul et semel quæstio habeatur, semper præjudicialis erit actio hæreditatis, et priùs terminari debet : ne si contingat mulieres ad curiam Christianitatis transmitti ad probandum quæ illarum sit legitima, et una illarum se probet esse legitimam in foro ecclesiastico, & hæres alterius mulieris in foro seculari se probaverit hæredem legitimum, sic contingeret alium esse warantum alterius mulieris de dote sua, quod esse non potest. Igitur cùm quælibet illarum ab initio dicat filium suum esse warantum de

dote

dote sua, ad vitandum illud inconveniens, oportet ut priùs discutiatur quis hæres legitimus et cujus mulieris debeat esse warantus de dote sua, & per hoc terminabitur quæstio dotis. Cùm autem unus hæredum fuerit in possessione hæreditatis, justè vel injustè, & mater sua in possessione dotis, & mulier quæ nihil habuerit dixerit se esse legitimam & petat dotem, ostendat primò warantum de dote sua. Et si filium vel filiam nominaverit, suspendatur dotis petitio & filius vel filia petat totam hæreditatem. s. duas partes super filium alterius mulieris, et si ipse hæreditatem obtinuerit, per consequens mater dotem obtinebit sine alia probatione. Et poterit quandóque utraq; nominare unum warantum, cùm una habuerit filium et alia nullum, ut si quis primò contraxerit cum aliqua consanguinea, vel alia affinitate conjuncta, secundum quod inferiùs dicetur, et inter eos celebrato divortio cõtraxerit cum alia, nihilominus de prima erit proles legitima, non obstante divortio. Et si prolem non habeat de secunda, vel si habuerit, semper erit warantus de dote secundæ uxori, ille qui exivit de prima, cum sit hæres legitimus defuncto patri quoad successionem, propter ignorantiam utriusquè parentum vel alterius, & infra plus de hac materia. Et ubi sunt plures mulieres dotem petentes & plures hæredes de hæreditate contendentes, priùs terminari debet quis rectus hæres, ratione supradicta, & p consequens justus warantus de dote. Et sive sit justus hæres sive non, semper judicabitur ille p waranto ad quem tertia pars reverti debet post mortem mulieris, sive sint hæredes apparentes sive non, ut si debeat hæreditas ad dominũ capitalem reverti sicut eschaeta. Fallit tamen, ut si à viro feoffatus fuerit quis qui terram amiserit versus mulierem dotem petentem, & ubi excambium consequi non poterit versus hæredẽ, & ideo dos revertitur, quia ab eo proficiscitur, & sicut hæres legitimus dici poterit quia ex justis nuptiis procreatus est: Ita legitima uxor dici poterit ubi intervenerit legitimum matrimonium, & sic in dote præferenda.

¶ 1. *Cùm proposita fuerit intentio mulieris aut tenens statim restituat & ostendat quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.* 2. *Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breve.* 3. *Quòd uxor recuperabit super tenentem vel super hæredem secundum quòd fuerit dotata nominatim vel non nominatim.* 4. *Quòd non remanet actio mulieri de dote propter minorem ætatem waranti.* 5. *Breve de disseysina facienda mulieri cum recuperaverit dotem.* 6. *Breve si de tertia parte dotis non nominatæ recuperaverit & inde feoffatus teneat in pace & hæres faciat dotem mulieri petenti.* 7. *Breve ubi mulier recuperavit dotem suam ut de dote nominata super hæredem, quòd ipsa recuperat & hæres faciat escãbium feoffato ad valentiam.* 8. *Ratio quare mulier recuperat dotem nominatam si alienata fuerit & de dote non nominata nisi excambium. Item expectatur quandòquè ætas in petitione dotis speciali ratione.* 9. *Cùm autem mulier recuperat seysinam suam sive de dote nominata sive non nominata & versus eum qui warantizat & warantus non habeat terram in comitatu illo in quo petitur unde possit warantizare sed in alio comitatu, ubi terram habuerit fiat tale breve.* 10. *Breve ubi mulier recuperat seysinam suam de dote nominata.* 11. *De modo assignandi dotem.* 12. *Quòd finis factus in curia domini regis non aufert dotem nominatam.*

Cap. 6.

Proposita

PRopoſita intentione mulieris, & habito viſu (ut prædictū eſt) tenens cùm comparuerit aut ſtatim dotem reſtituat, vel excipiat, & oſtēdat quòd mulier dotem habere non debeat, vel vocet warantum, ſi viderit expedire, & ſic fiat irrotulatio. A. quæ fuit uxor B. petit verſus C. tertiam partem tantæ terræ cū ꝑtinentiis in tali villa, vel tantum terræ ſi dos fuerit nominata ut dotem ſuam, unde prædictus B. quōdā vir ſuus eā inde dotavit vel nominatim dotavit &c. & tunc ſummoneas warantū ꝑ breve ſupradictum quòd ſit ad certum diē, ad quē diem ſe poterit eſſoniare ſicut in aliis placitis. Si autem non venerit nec ſe eſſoniaverit, teſtata ſummonitione, capiatur de terra ipſius warāti ad valentiā terræ petitæ, in manum domini regis ꝑ tale breve. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Cape in manum noſtram ꝑ viſum legalium hominum de coñ tuo de terra tali ꝑ defectu talis ad valentiā tantæ terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, quā A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. clamat in dotē verſus C. & unde idem C. in eadem curia &c. vocavit ipſum talem ad warantū verſus prædictū C. & diem captionis &c. ut ſupra. Et ſummoneas &c. prædictum talem ꝙ ſit ad talem diem &c. ut ſupra. Teſte &c. Ad quem diē ſi nō venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam, & tenens eſcambiū de terra waranti. Et licet venerit, ſi defaltam ſanare non poterit, amittet eodē modo. Sed ſi cùm venerit ſtatim warantizaverit, extunc ꝓcedat placitum inter ipſum warantum & mulierem petentē, & tenens domi remaneat cū ſeyſina ſua, donec conſtiterit de placito principali, & ſecundū hoc retinebit tenens vel amittet. ¶ 3. Et ſi juſtam cauſam reſiſtendi non habuerit, tunc neceſſe habebit recognoſcere terram petitam eſſe dotem mulieris, & ſi mulier inde nominatim dotata fuerit, tenebitur ille qui amiſit dotē illam deliberare de manu tenentis de cujuſcūq; feodo fuerit, & tenens eſcambiū ad valentiam habebit. Si autē non fuerit nominata tūc teneat tenens in pace, & mulier de terra waranti habebit ad valentiam, ſive ſit hæres ſive alius, & ſi contentio fiat utrum dos nominata fuerit vel non nominata, fiat inde inquiſitio: & ſecundū inquiſitionem inde factā judicēt. ¶ 4. Et ſciendū ꝙ ratò expectatur ætas in petitione dotis. Et unde ſi hæres infra ætatē exiſtens vocatus fuerit ad warantū, & ꝑ chartarū oſtenſionē vel alio modo conſtare poſſit ꝙ ille contra quē dos petitur, feoffatus fuerit ab anteceſſorib⁹ ipſius minoris, ſive mulier dotata fuerit nominatim vel non nominatim, ſtatim ꝓcedet judiciū, non obſtante ætate, ſicut ꝓcederet verſus majorē quēcunq;. Et cùm mulier ſic recuperaverit, fiat ei breve de ſeyſina habenda in hac forma de dote nominanda. ¶ 5. H. Dei gratia &c. Scias ꝙ cùm A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantū terræ cum pertinētiis in tali villa, ut dotē ſuā nominatā; Idē C. venit in eadē curia, & vocavit inde ad warantū D. filiū & hæredē prędicti B. viri ipſi⁹ A. qui eſt infra ætatē, et qui venit et warātizavit, et nihil oſtēdit quare dotē ſuā habere nō debuit. Et unde cōſideratū eſt in eadē curia noſtra, ꝙ prædicta A. recuperaret ſeyſinā ſuā verſus eundē B. de prędicta terra cū ꝑtinentiis, ut de dote ſua nominata, et ꝙ prędicta C. habeat de terra ipſius D. ad valentiā. Et ideò tibi præcipim⁹ ꝙ eidē A. de ꝑdicta terra cū ꝑtinentiis ſine dilatione plenariā ſeyſinā habere

facias

acias et eidē C. de terra ipsius D. excambiū ad valentiam, ꝑ visum legalium hominū & per rationabilem extēsionem sine dilatione assignari facias. Si autem hæres non fuerit infra ætatē sed plenæ ætatis, tunc variatur breve in parte ista. s. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia nostra &c. peteret in dotem versus C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, & unde prædictus B. eam nominatim dotavit. Idem C. venit in eadem curia nostra, & vocavit inde ad warantū D. filium, vel fratrem, vel alium hæredem prædicti B. ꝑ quem ipse clamat dotem suam, vel sic: D. filium et hæredem, vel fratrem, vel alium hæredem ipsius B. ad warantum ipsius A. de dote sua, qui venit in eadem curia, et eidem C. terram illam warantizavit, & nihil ostendit quare prędicta A. terram illam non haberet ut dotem suam nominatam, et unde consideratum est in eadem curia nostra &c. Per omnia ut supra. Et ita in primo casu remanebit quilibet eorum taliter in seysina, quousq; idem minor ad ætatem ꝓvenerit, & ipse tunc deliberet si possit ipsi tenenti terram suam quam mulier recuperavit, et si illam deliberavit, rehabeat terram suam quam dedit in excambium: sin autem, remaneat quilibet eorum in tali seysina tota vita ipsius mulieris. Si vero de tertia parte (dote nō nominata) seysinā recuperaverit mulier versus minorem cùm vocatus fuerit ad warantum, tenens tenebit in pace terram petitam, et mulier habebit ad valentiam de terra minoris per tale breve. ¶ 6. Rex vicecom̄ salutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia nostra &c. peteret versus C. tertiam partē tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa ut dotem suam, Idē C. venit in eadem curia nostra coram &c. et vocavit inde ad warantum D. filium et hæredem prædicti B. quondam viri ipsius A. qui est infra ætatem, et qui venit et ei warantizavit, et qui nihil ostendit quare dotem suam inde habere non debuit. Et unde consideratum est in eadē curia nostra coram &c. quòd prædictus C. terram petitam teneat in pace, et ꝙ prædicta A. habeat de terra ipsius D. (nomine dotis) ad valentiā prędictæ tertiæ partis. Et ideo tibi præcipimus quòd (facta prius extensione de prædicta tertia parte) eidem A. de terra ipsius B. in loco cōpetenti, ad valentiam prædictæ tertiæ partis, per visum legalium hominum (et secundum ꝙ prædictū est) sine dilatione habere facias et assignari Teste &c. Et eodē modo variat̄ brē cùm hæres fuerit plenæ ætatis, quo variat̄ supra de dote nominata. Et additur quandoq; huic brevi clausula ista. Et unde consideratū est in eadē curia nostra quòd prædicta A. habeat de terra ipsi° B. ad valentiam prędictæ tertiæ partis, si terra ipsius D. sufficiat ad valentiā prædictæ tertiæ partis. Sin autem, hoc ꝙ defecerit habeat de terra ipsius C. secundum quantitatem quæ ei defuerit, usq; ad quantitatē illius tertiæ partis quam prædicta A. clamat in dotem versus prædictū C. Et ideo præcipimus tibi quòd prius facta extēsione eidem A. &c. ut supra ad valentiā tertię partis, & eodem modo (quo prędictū est) de terra ipsius D. &c. Et notandū quòd quamvis ipse tenens principalis fuit infra ætatē, non remanebit ꝓpter hoc exactio dotis (ut prædictum est) sive dos nominata fuerit sive non nominata, et sic remanebit quilibet in seysina (secundum quod prædictum est) usquè ad ætatem waranti minoris.

Et

Et cûm ad ætatem pervenerit, tunc deliberet terram quam warantizavit si possit, & rehabeat excambium suum, vel aliter breve de seysina de eodem. ¶ 7. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia peteret versus C. tantũ terræ cum pertinentiis in tali villa ut dotem suam unde fuit nominatim dotata, Idem C. venit in eadem curia & vocavit inde ad warantum D. filium et hæredẽ prædicti B. per chartam ipsius B. patris sui quam protulit. Qui quidem B. cùm præsens esset & infra ætatem constitutus, consideratum fuit quòd eadem A. recuperaret seysinam suam de prædicta terra cum pertinentiis versus prædictũ D. ut de dote sua nominata. Et quòd idem C. habeat de terra quę fuit ejusdem B. (quæ est in custodia ipsius A. in tali villa) excambium ad valentiã prædictæ terræ cum ꝑtinentiis usq; ad legitimam ætatem D. et idem D. tũc deliberet prædictã terrã eidem C. in prædicta tali villa, & recipiat prędictũ excambium si possit. Sin autem, prędicta A. teneat prædictam terram tota vita sua. Et ideò tibi pręcipimus ꝙ assumptis tecũ xii. &c. in ꝓpria ꝑsona tua &c. et ꝑ eorum sacramentum &c. et per visum eorũdem de terra ipsius D. in N. quæ est in custodia ipsius A. excambium ad valentiam prædictæ terræ eidem C. (secundum quod prædictum est) facias assignari, salvo eidem A. blado suo de hoc instanti autumpno de prędicto escambio, similiter et fæno si falcatum fuerit ante susceptionem literarum istarum, et à solo separatũ, alioquin remaneat ipsi C. Teste &c. Et notãdum quòd quicunq; fuerit ad warantũ vocatus, cùm warantizaverit nihil habeat unde faciat excambium, sive in dote nominata sive non nominata, ꝓpter hoc non amittet mulier dotem suam, sed post mortem mulieris revertatur dos ad tenentes, nisi priùs fuerit eis satisfactum de escãbio per hæredẽ. Notandũ etiam quòd ubicũquè petitur dos versus minorẽ mediatè vel immediatè, semper summonend° est custos ꝙ sit et habeat hæredẽ per tale breve. Sed quid si custos alienaverit, ita ꝙ non sit in seysina et custodia de terra minoris die quo summonitus fuerit, sed ille cui custodiam dimiserit? hoc non nocebit ei, quia minorẽ vocavit ad warantũ, quia cum custode nullam habet actionem, sed cum hærede quicunq; illum tenuerit, et custos semper illum habeat, et hæc vera sunt, sive unus hæres sive plures, vel unus ex pluribus hæredibus fuerit infra ætatem. Forma brevis de summonitione. Rex vicecom̃ salutem. ¶ 8. Expectatur quandóque ætas minoris in dotis petitione in casũ speciali, ut supra de exceptionibus. Item ratio quarè mulier dotem nominatam recuperat ad quemcunq; ꝓvenerit talis esse poterit. s. quod ex quo dos certa cõstituta fuerit, mulier statim incipit habere jus et dominiũ, & ideò ad quemcunque pervenerit, recuperabit: vir enim dotem dat & constituit, hæres autem tantum dotem assignat. Sed si dos in tertia parte fuerit constituta, non statim incipit mulier jus habere propter incertitudinem, quia nescit quam tertiam partem habere debeat donec fuerit ei assignata, et non nisi illam quæ ei per sortem acciderit: Et ideò non statim incipit habere jus in ipsa dotis constitutione de tertia parte, sicut in dote nominata. Et ideò in uno casu recuperabit mulier terram petitã, & in alio casu non nisi escambium. Si verò mulier dotem recuperaverit

versus

versus aliquem warantiũ qui warantizavit, & warãtus *nihil* habeat in comitatu unde warantizare posit sed in alio comitatu, tunc fiat extẽsio terræ q̃m amisit, secundũ quod superius dictum est. Si autem manens sit infra aliquam libertatem & tenens qui amisit queratur quòd escambium non habuerit, tunc fiat tale breve episcopo vel Comiti cujus libertas illa fuerit. ¶ 9. Rex tali episcopo salutẽ. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia nostra &c. (ut supra) & unde prædictus C. queritur quòd idem D. nullum adhuc escambiũ ei inde fecit. Et quia prædictus D. nullum tenementum habet extra libertatem nostrã (ut audivimus) vobis mandamus quòd distringatis prædictum D. quòd sit corã Justitiariis &c. ad faciendum eidem C. escambiũ ad valẽtiam prædictæ tertiæ partis vel ad ostendendũ quare escambiũ facere non debeat Teste &c. Item cùm mulier dotem recuperaverit nominatã in aliquo certo manerio per constitutionẽ dotis sub tali conditione, ut si sufficiat pro tertia parte quòd mulieri remaneat integrè, & si minus ibi fuerit: quòd defectus ei perficiatur alibi in loco competenti, & si plus ibi fuerit, quòd surplusagium reddatur hæredi: secundùm quod inveniri poterit de termino sanctæ Trinitatis anno regni regis Henrici decimoquarto in comitatu Norff. de Letitia de Eggefend, tunc (facta prius extensione manerii de valore) fiat mulieri seysina per tale breve ¶ 10. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd A. quæ fuit uxor B. in curia nostra &c. per cõsiderationem ejusdẽ curiæ nostræ recuperavit seysinam suam versus C. de toto manerio tali cum pertinentiis ut de dote sua, unde fuit dotata nominatim, ita tamen quòd si maneriũ illud sufficiat ad tertiã partem omniũ terrarũ & tenementorũ quæ prædictus B. quondam vir ipsius A. habuit die quo eandẽ A. desponsavit, tunc maneriũ illud integrè remaneat ipsi A. in dotem (secundùm quod prædictũ est) si autẽ maneriũ illud excedat valorem tertię partis omniũ prędictarũ terrarũ & tenementorũ, tunc illud superplusagiũ quod excedit reddatur eidem C. & si minus tertia parte ibi fuerit, illud quod defuerit p̃ficiatur eidem A. alibi loco competenti de terris & tenẽtis prædicti C. Et ideo tibi præcipimus q̃ eidem A. de prædicto manerio (secundùm quod prædictũ est) cum p̃tinentiis sine dilatione plenariam seysinam habere facias, & p̃ sacramentũ liberorũ & legaliũ hominum de com̃ tuo extendi facias & appreciari omnes terras, & omnia tenementa quæ fuerunt p̃dicti D. in com̃ tuo, die quo eandem A desponsavit, in dominicis, villenagiis, & servitiis liberorũ hominum, & in omnibus aliis rebus quicunq; illa teneat. Et si p̃ prædictam extensionem & appreciationem inveneris quod prædictum manerium plus valeat q̃m tertia pars omniũ prædictarũ terrarũ & tenẽtorũ, tunc superplusagiũ quod excedit valorẽ illius tertiæ partis habere facias & assignari prædicto C. salvo tamẽ eidem A. mesuagio capitali illius manerii. ¶ 11. Et si minus ibi fuerit quam prædicta tertia pars (secundùm rationabilem extensionẽ) tunc quod defuit habere facias eidem A. de hæreditate ipsius C. alibi in loco competenti. Si autem nec plus nec minus, tunc de prædicto manerio cum pertinentiis se teneat contentam T. &c. ¶ 12. Quæritur inter alia an finis factus in cur̃ regis auferre possit dotem nomi-

nominatam ? ut si vir vel alius de dote nominata fecerit alienationem quocunq; modo, & finis et cyrographum in curia domini regis intervenerit: et verum est quòd non, ut probatur de termino sanctæ Trinitatis anno regni regis H. tertio in comitatu Buck. de Alicia quæ fuit uxor Symon de Stemenham, & quendam hæredem qui dotem incumbraverit (qui etiam deliberare debuit eam si posset) et feoffato per finem illum fecit escambium ad valentiam, et mulier teneat tota vita terram illam et post mortem suam revertatur ad feoffatum et non ad hæredem nisi tantum excambium.

¶ *Exceptiones contra mulierem petentem dotem.* *Cap. 7.*

SI contra mulierem petentem dotem tenus warrantum vocare noluerit, cùm extraneus tenens, vel hæres ipse in possessione extiterit, excipere poterit multis modis contra mulierem quare dotem habere non debeat perẽptoriè, vel quare ad tẽpus differri debet actio et dotis exactio dilatoriè. Dicit enim mulier in intẽsione sua et fundatione intẽsionis, quo jure ꝑtineat ad ipsum actio dotis. Dicitur enim sic: Talis mulier N. unde inprimis erit videndum, quòd non sit error in nomine &c. ut supra. Quia pro cognomine satis sufficit quod dicitur, Talis quæ fuit uxor talis &c. De hoc autẽ quod dicitur (fuit) excipi poterit ꝙ fuit uxor et est uxor talis, et quòd dotem petere non poterit quia vir suus adhuc vivit, quo casu si hoc dedici non posit, cadit mulier a casu: quia constitutio dotis et donatio ꝓpter nuptias morte viri confirmatur. Est enim mors civilis et mors naturalis. Si autem dicatur ꝙ civiliter mortuus sit, eo quòd contulit se religioni, ex adverso responderi poterit quòd vir redire poterit ad seculum, quiâ non assumpsit nisi habitum probationis. Si autem ex parte mulieris dicatur quòd vir assumpsit habitum professionis, suspenditur actio dotis quousq; ꝑ ordinariũ loci, vz. episcopũ, abbatẽ, vel alium de veritate constiterit. Si autem dicatur à muliere ꝙ morte naturali, et ex adverso dicatur quòd vivus sit, videndũ cui incumbat ꝓbatio. Et sciendũ est quòd quandóq; mulieri, quæ dicit quòd mortuus sit, quia qui dicit ꝓbare debet, & quandóq; tenenti qui excipit quòd vivus est, quia excipiendo est quasi actor, et probare debet exceptionem suam sicut mulier actionem suam. Et quòd quandóque mulieri quæ dicit inducta est probatio de morte viri, habetis de termino sancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiente decimo in comitatu Essex de Asselina quę fuit uxor Alani filii Jul. Et ubi datus fuit dies mulieri ad ꝓbandũ, & tenens qui excipit de vita non fuit oneratus ꝓbatione. Quandóq; vero inducitur ꝓbatio utriq; tam mulieri petenti quàm tenenti, & dabitur utriq; dies quòd mulier ꝓbet mortem & tenens vitam. Et si mulier petens ad diem sibi datũ sectam sufficientem ꝓduxit quòd vir suus mortuus sit. s. qui interfuerit ubi mortuus fuerit apud talem locũ & sepultus est apud talem ecclesiam. Et secta examinata si in omnibus bene conveniat, tũc primò respondeat tenens mulieri petenti de dote sua, nisi ita sit quòd tenens ꝓ se sectam ꝓducat validiorem quòd vivus, & quo casu præferẽda est illa ꝓbatio quę fuerit magis valida. Et si ꝓbatio mulieris magis

gis valida, tunc primò respondeat tenens actioni mulieris. Sed quare non statim recuperat? videtur quòd ideo, quia bene potest esse quòd vir suus mortuus sit, et quod ipsa nihil juris habeat in petitione sua, & ideo tunc necesse habet docere de jure suo. Et quòd ita sit, habetis in secundo rotulo post guerrā de termino sanctæ Trinitatis in comitatu Sussex de Maria de Cromesham. Sed quid si ad diem eis datum unus habuerit ꝓbationem sufficientem & alius nullam, pro eo judicabitur qui ꝓbationem habuerit. Si autem ex neutra parte nisi tātum præsumptio ex semiplena ꝓbatione, tunc recuperabit mulier dotem petitam nisi alia obstiterit exceptio. Sed tamen sub tali conditione, quòd si vir redierit, restituat dotem tenenti sine placito cum fructibus medio tempore perceptis, præstita sufficienti securitate fide jussoria, alioquin remaneat tenens in seysina sua. Et quòd ita sit, videri poteri poterit de termino sancti Hillarii añ regni regis decimoquinto in coñ Derbi de Agnete quæ fuit uxor fuit uxor Nicholai. Et q̄ in hac exceptione dari debeat dies rationabilis ad sectam producēdam si partes primo die sectam non habuerint, ꝓbatur de termino P. añ regis H. xv. in coñ Surrey de Ioetta de la Strode.

¶ 1. *Exceptio quòd nunquam fuit desponsata tali viro.* 2. *De exceptione contra matrimonium.* 3. *Breve de mittendo inquisitionem ad curiam christianitatis.* 4. *De officio ordinarii.* 5. *Facta probatione in curia christianitatis & inquisitione, breve per quod summoneatur pars.* 6. *Breve de seysina faciendā mulieri si inquisitio fecerit pro ea.* 7. *Si summonitus non venerit nec se essoniaverit.* 8. *Si probatur in curia christianitatis & dum mulier sit in veniendo versus curiam moriatur tenens.* Cap. 8.

ITem dicitur. Talis quæ fuit uxor talis, ad quod poterit tenens excipere q̄ nunquam fuit uxor ejus, quia nunquā fuit ei despōsata, nec rem habuit cum illa. Item si rem habuit cum illa, non tenuit illam nisi ut concubinam suam. Item si desponsata, non legitimo matrimonio, quia priùs aliam duxerat de jure & istam de facto, vel si nullam priùs habuerit de jure, tamen ista petere dotem non potest, quia celebratum fuit divortiū inter eos propter consanguinitatem, compaternitatem, vel aliam affinitatem. ¶ 2. Item si matrimonium legitimū, mulier tamen tunc tēporis ita tenella fuit quòd virū sustinere nō posset, ita quòd posset dotē de servire. Itē si aliquādo fuit ibi matrimoniū, tamen desiit esse ꝓpter divortiū, et ubi ab initio nullū erat matrimoniū, nulla est dos, et ubi ab initio est matrimoniū, ibi erit dos quādiu steterit matrimoniū, sed facto divortio quacunq; occasione, desinit dos & dotis petitio. Itē si matrimoniū legitimū quantum ad hæredē & hæreditatis successionem, tamen illegitimū erit quoad dotis exactionem, cùm dos constituta fuerit alibi quàm ad ostiū ecclesiæ, ꝓpter verba in intensione mulieris contenta, & unde dotata fuit od ostiū ecclesiæ. Cùm autē talis proponatur exceptio quòd dotē habere non debeat, eo quòd non fuit tali viro (p quem petit) matrimoniaaliter despōsata vel legitimo matrimonio cōpulata, hmōdī inquisitio fieri nō potest nec debet in foro seculari, cùm sit spiritualē. Et ideo demandet inquisitio facienda ordinario loci, sicut Archiepiscopo, epō, vel aliis privilegiatis, quibus papa hujusmodi concesserit cognitionem, sed rex nūquam scribit

nisi

nisi archiepiscopo vel episcopo. Forma brevis talis est. ¶ 3. Rex tali archiepiscopo vel episcopo salutem. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia nostra &c. peteret versus C. tantam terram vel tertiam partem tantæ terræ cum pertinentiis in tali villa ut dotem suam, unde prædictus B. quondã vir suus eam dotavit ad ostium ecclesiæ: Idẽ C. venit in eadem curia & objecit ei quòd inde dotem habere non debuit, quia nunquam fuit prædicto B. matrimonialiter desponsata, vel legitimo matrimonio copulata. Et quoniam hujusmodi causæ cognitio ad forũ spectat ecclesiasticũ, vobis mandamus (quatenùs vocatis coram vobis convocandis) rei veritatem diligenter inquiratis, & inquisitionem quam inde feceritis sciri faciatis Justitiariis nostris apud W. per litteras nostras patentes. T. &c. ¶ 4. Ordinarius verò cùm literas domini Regis acceperit (secundũ considerationem Martini) ꝓcedere debet ad inquisitionẽ faciendam hoc modo. Et unde P. de Rupe tunc Winton episcopus consuluit eundem Martinum in hoc casu. Qui ei rescripsit quòd in quacũque dyoces ille qui exceptionẽ opposuerit domicilium habuerit, fiat ei talis denunttiatio per ordinarium, quòd si voluerit veniat contra matrimonium dicturus, secundũ quod ei viderit melius expedire, ad diem quã ordinarius ei præfixerit. Et sive tunc venerit sive non, testes quos tunc mulier (quæ voluerit matrimonium ꝓbare) & qui certa ratione recusari non possit, ꝓduxerit, pro se admittantur. Et præstito sacramento, dicta eorum recitentur in publico, & veritate absquè magna juris solennitate (quasi summatim) inquisita, remittatur domino Regi inquisitio vel justitiariis suis, secundum formam mandati, nec audietur quis appellans in hoc casu non magis quàm in inquisitione de bastardia, quia si talis audiretur appellans, protrahi posset negotiũ in infinitũ. Et sic mulier desperans in suo negotio, recederet de lite sua. Et quia solũmodo ad ꝑsonas & ordinarios in literis domini Regis cõprehensos mandatur inquisitio, non extẽditur jurisdictio ad alias ꝑsonas & maximæ extra regnum, quia si episcopus ad appellationem alicujus partis ad dominum papam interpositam subsisteret nec ulteriùs inquireret, ꝑ hoc posset domino regi præjudicium generari, quia sic posset papa in hujusmodi casibus indistincte et quasi indirectè de Layco feodo judicare ratione matrimonii, quia incidens est et non principale, sed laycum feodũ. Sed quoniam dicit ubi nullum matrimoniũ, ibi nulla dos, & econverso, ubi matrimonium ibi dos et si ab initio matrimoniũ ibi dos durãte matrimonio, & deficiente matrimonio deficiat dotis actio. Ideo de matrimonio videndũ de quo sequitur dotis exactio. Et ad hoc sciendũ, quòd habet quis legitimam concubinam, et ex ea ꝓlem in concubinatu, et postmodũ contrahit cum eodem clamdestinũ matrimonium, et post contractũ clamdestinũ susscitat ab ea ꝓlem. Item postmodũ contrahit cum eadem publicè et in facie ecclesiæ et dotat eam ad ostium ecclesiæ; In hoc casu erit ille legitimus qui ex clãdestino matrimonio natus fuerit, dũ tamẽ hoc ꝓbetur, et hæreditatem obtinebit. Et ille qui post solennitatem progenitus fuerit (quamvis legitimus) non erit hæres propinquior quoad successionem, sed mulier propter solennitatem & dotis constitutionem

tutionem in facie ecclesiæ dotē obtinebit, secundum quod inferiùs dicetur de exceptione, quod non ad ostium ecclesiæ. Item sciendū quòd matrimonium aliud de jure, aliud de facto, & potest quis plures habere uxores de jure, non tamen simul & semel, sed successivè: videlicet quamlibet post alteram, & ultima quæ fuerit in possessione viri mortis tempore dotem obtinebit, maximè si fuerit ad ostium ecclesiæ tempore desponsationis dotata, sive ꝑ-les fuscitata fuerit ab omnibus uxoribus vel quibusdā. Itē plures poterit q̄s habere uxores simul & semel, sed necesse est q̄ unam tantū habeat de jure, & omnes aliæ erūt uxores de facto, & sive unā habuerit sive plures de facto, prima tamē præcipua cū qua legitimè contraxerit ad ostiū ecclesiæ vel alibi (dum tamen sponsalia probentur sive per verba de præsenti sive ꝑ verba de futuro, dū tamen carnalis subsecuta fuerit cōmixio, erit uxor legitima quantū ad successionē & cōmodum hæredū & quantū ad dotis exactionem, dū tamen ad ostiū ecclesiæ fuerit dos cōstituta. In clandestino vero matrimonio nunquā dotē consequetur, si non ad ostiū ecclesiæ si cōtra ipsam dotem petentem fuerit conceptum, secūdum quod inferius dicetur plenius in exceptione, Si ad ostiū ecclesiæ. ¶ 5. Probato igitur in curia Christianitatis matrimonio legitimo, cùm ꝑ litteras ordinarii constiterit regi vel justitiariis suis matrimonium esse probatum, statim ad instātiam mulieris fiat resummonitio loquelæ ad curiam domini regis, ꝑ tale breve: & summoneatur tenens ita. Rex vic. salutē. Summoneas ꝑ bonos summonitores C. quòd sit coram justic. nostris apud Westmonasteriū auditurus recordū & judicium suū de loquela quæ fuit in eadem curia nostra, coram justitiariis nostris &c. inter A. petentē & eundem C. tenentē de tanto terræ cum ꝑtinentiis in tali villa, quam prædicta A. in curia nostra corā &c. clamavit in dotē versus eundē C. & inde loquela transmissa fuit ad curiam Christianitatis, eo quòd prædictus C. objecit eidem A. quòd nunquàm fuit B. legitimo matrimonio nec matrimonialiter copulata. Et habeas ibi sūmonitores, & hoc breve Teste &c. Ad quē diem bene poterit C. se essoniare (si voluerit) & si nō venerit nec se essoniaverit, statim capietur terra in manū domini regis ꝑ parvum cape, & ipse sūmoneatur quòd sit ibi auditurus judiciū suū. Et sive tunc venerit sive non, recuperabit statim A. dotē suam sine aliqua ulteriori dilatione, quia de cætero nullā poterit tenens opponere exceptionē ulteriorē per quam differatur juditium, quia nihil sequitur nisi judiciū, sive faciat ꝑ petente, sive pro tenente, sicut ꝑbatur de termino sancti M. anno regis Henrici decimo quinto incipiente decimosexto in cōm South, de ovadā Aldithia. Si autē ꝑ muliere faciat inquisitio, tunc fiat ei seysina ꝑ tale breve. ¶ 6. Rex vic. salutē. Scias q̄ A. quæ fuit uxor B. in curia nostra corā justiciariis nostris &c. ꝑ judiciū ejusdē curiæ recuperavit seisinam suam versus C. de tanta terra cū ꝑtinētiis in tali villa ut de dote sua. Et ideo tibi præcipimus q̄ eidē A. de prædicta terra cū pertinentiis (nomine dotis) sine dilatione plenariam seysinā habere facias ¶ 7. Si autē vir cui postea nupserit & uxor debeant nominari, tunc sic. Scias q̄ A. de N. & B.

uxor ejus &c. (ut ſupra) de tanta terra cum ꝑtinẽtiis in tali villa ut de dote ipſius B. ſeyſinã ſuã recuperaverint, & ideò tibi præcipimus ꝙ eiſdem A. & B. de prædicta terra cum ꝑtinentiis nomine dotis ipſius B. plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Si autẽ ſummonitus ad diem ſuum non venerit nec ſe eſſoniaverit, tunc capiatur terra in manũ d i regis per defaltam, et ipſe ſummoneatur quòd ſit inde auditurus judicium ſuum ad alium diem ꝑ parvũ cape &c. ut ſupra. Et ſi tenens ad diem non venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam per defaltam, et fiat ei ſeyſina ſua per tale breve. Rex vic. ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit uxor B. in curia noſtra &c. recuperavit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum ꝑtinentiis in N. ut de dote ſua verſus C. de N. per defaltã ipſius C. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. &c. ut ſupra. Si autem recognita ei fuerit dos ſine placito per licentiam, tunc ſic. Scias quòd cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantam terrã cum pertinentiis in N. ut dotẽ ſuam, idem C. venit in eadem curia & recognovit & reconceſſit eidem. A. totam prædictam terram cum pertinentiis in dotem ipſius A. & ideò tibi præcipimus &c. ut ſupra. ¶. 8. Cùm hujuſmodi inquiſitio ad curiã Chriſtianitatis tranſmiſſa fuerit facienda, ꝓbato ſufficienter matrimonio, & cùm mulier in veniendo ſit cum inquiſitione verſus curiã, ſupvenit impedimentum ſicut guerra, vel hujuſmodi, quòd judiciũ non poterit executioni demandari, et antequã ad curiam venerit moritur tenens in guerra fortè, & poſt guerrã impetrat mulier ſuper hæredẽ vel aliũ tenentem novum breve, ubi ſi tunc teſtatum fuerit quòd ſic ſponſalia ꝓbavit tempore illius qui obiit, & quòd ſic impedita fuit per guerram, ſine aliqua alia ꝓbatione recuperabit ſeyſinam ſuam: ut de itinere epiſcopi de dunelm et Martini de Pateſhul in comitatu Eborum anno regis tertio de Muriella quæ fuit uxor Hugonis de Haverton: Per ſimile videtur, ꝙ ſi mulier petat aliquẽ in virum, & ſententia lata fuerit ꝓ muliere, & ab ea non ſit appellatum, ſi vir moriatur ante executionem judicii, ipſa ſine alia ꝓbatione dotem obtinebit.

¶ 1 *Si dicat ubicunq; fuerit deſponſata nunquam fuit ei dos conſtituta vel quod non ad oſtiũ eccleſiæ. Item ubi conceditur matrimonium & excipitur contra dotẽ.* 2. *Item dicere poteſt quod aliter dotata fuit ut ſi dicit quod non nominatim, reſpõderi poterit de tertia parte vel hujuſmodi* 3. *Quòd inquiratur per patriam ubi ſecta defecerit & alia probatio.* *Cap.* 9.

COncedere verò poterit tenens excipiendo, ꝙ deſponſata fuit ad oſtium eccleſiæ vel alibi, ſed nũquã fuit dos ei conſtituta. Quo caſu, nõ erit inquiſitio facienda in foro eccleſiaſtico, ſed in curia regis cũ mulier dicat cõtrariũ. Itẽ concedere poteſt ꝙ deſponſata fuit & dos conſtituta, ſed non ad oſtium eccleſiæ die quo deſponſata fuit: quo caſu, eodẽ modo fiat inquiſitio in curia regis quia non erit magis demandanda judici eccleſiaſtico, quã inquiſitio de baſtardia, ubi ſic objecta fuerit, vz. utrũ quis natus fuerit ante matrimonium vel poſt. Et quod mulier dotem petere non poterit, niſi dotata fuerit ad oſtium eccleſiæ (ſi hoc ei fuerit objectum in ꝑpetratione dotis) probatur

ꝓbatur in itinere W. de Ralegh in comitat Buck. de Alicia quæ fuit uxor Baldwyn, quia si mulier in petitione dotis omiserit ista verba (et unde talis vir meus me dotavit ad ostium ecclesiæ) amittet dotē sine alqua recuperatione. Et ad hoc facit ꝙ habetis de termino S. Michaelis anno regis Henrici octavo incipiente nōno in comitatu Hertford de Alicia quæ fuit uxor Rogeri de Camera. Item ad hoc facit ꝙ habetis in eodē comitatu Buck. de Isabella quæ fuit uxor Roberti. Itē ad hoc facit de termino S. Michaelis anno regis Henrici nono incipiēte decimo in comitatu Oxoñ de Alicia quæ fuit uxor Jacobi de Cardevile, ubi judiciū redditū fuit quòd mulier dotem petere non potuit, quia nó fuit despon ata ad ostiū ecclesiæ. Et in eisdem cōcordantiis reperitur ꝙ inquisitio de huiusmodi faciēda erit in curia dñi regis, & non in foro ecclesiastico. Et unde inquirēdū est à muliere ubi, & quando, & in qua ecclesia fuit desponsata. Et de inquisitione faciēda fiat tale breve. Rex vic. salutē. Præcipimus tibi quòd venire facias corā te & corā custodibus placitorū coronę nostrę in pleno comitat duodecim tam milites quàm alios liberos & legales homines de visneto tali, & ꝙ sacramentum eorum diligenter inquiras si A. de N. die quo desponsavit B. uxorem suam apud talē ecclesiam dotavit eam de tanto terræ cum ꝑtinentiis in tali villa solēniter & ad ostium ecclesiæ, sicut prædicta B. dicit, vel si illam despōsavit in lecto suo mortali absquè aliqua solennitate, & ibi eā dotavit sicut prædict⁹ talis dicit. Et inquisitionē quā inde feceris scire facias justiciariis nostris literas &c. & ꝑ duos &c. Et ita poterit esse matrimoniū legitimum, quoad ꝙ hęreditatis successionē, ubicunq; contractū fuerit, dum tamen ꝓbatum: & illegitimū quoad dotis exactionē, nisi fuerit in facie ecclesiæ contractū, & ibi dos constituta cum solennitate, quæ tunc adhiberi potest tam tēpore interdicti quàm alio tempore. Cum autem vir dotem ad ostium ecclesiæ nominaverit (ut prædictum est) certam & nominatā, vel incertam & non nominatam, quæritur an vir postmodū mutare potest modum et constitutionē dotis, dotē augendo vel minuendo? & videtur ꝙ non; quià sicut nominata est ad ostium ecclesiæ vel non nominata, ita peti potest & non aliter, ꝓpter verba: & unde dotata fuit ad ostium ecclesiæ. Quia istæ dictiones (ut prædictum est) semper exprimi debent in petitione dotis, & quia inde oritur exceptio tenenti quòd aliter dotata fuit ad ostium ecclesiæ. Concedere etiā poterit tenens quod mulier fuit desponsata & ad ostium ecclesiæ dos constituta. Sed excipere potest quòd postmodū fuit matrimonium solutum, & divortium celebratum inter ipsam & virum suum ꝓpter consanguinitatem, compaternitatem, & aliam affinitatem, & quamdiu duravit matrimonium duravit dotis exactio, ea deficiente deficit dotis petitio, quod si probatum fuerit, etiam in curia regis amittit dotem. Poterit tamen replicare contra exceptionem illam, quòd si aliquando fuit matrimonium inter eos accusatum, nunquam tamen fuit in vita viri sui solutum, nec divortium celebratum: vel si aliquando fuit contra ipsum judicatum, tamen à sententia illa fuit appellatum, & in causa appellationis fuit pro ea judicatum, ita quòd

fuit in possessione viri sui die quo obiit, vel dicere poterit ꝙ vir suus obiit antequã in causa appellationis fuit concluſũ. ¶. 2. Poterit etiã tenens dicere sive sit hæres sive sit alius & cõcedere mulierẽ esse despõsatam & dotatã ad ostium ecclesiæ, sed aliter quàm in intentione sua ꝓponit: ut si dicat quòd dos fuit ei nominatim cõstituta,& certo loco,excipi poterit à tenẽte quòd cõstituta fuit ei per totum,& in tertia parte,quo casu mulier necesse habet ꝓbare intensionẽ suam, & dictum suum, ꝑ audientes & videntes, qui desponsationi interfuerint,qui præsentes incõtinẽti parati sint hoc per sacramẽtum confirmare:& eorum stabitur ꝓbationi (si examinati cõcordẽt) nisi hæres vel alius tenens ꝓbationẽ habuerit validiorẽ ad ꝓbandum contrariũ. Si autem mulier nullam habuerit probationem pro se, nec sectã sufficientem, nec etiam instrumentum, tunc pro tenente judicabitur, si ꝓbationẽ habuerit sufficiẽtem & plenam sive semiplenam, propter præsumptionem: si autem omninò nullã, pro eo judicabitur propter commodum possessionis: vel si mulier habuerit sectam sufficientem, & tenens non nisi simplicem vocem suam,licet paratus sit se ponere super patriam,non audietur, sed mulier recuperabit: ut de termino sancti Hillarii anno regis Henrici nono in comitatu Devon.de Alicia quæ fuit uxor W. de Thornton & Matheo de Thornton. Item cùm ex utraq; parte ꝓducti sunt testes & una pars dicat quòd nesciat utrum ita sit vel non sit, & alia pars dicat præcisè quòd ita sit sicut ille dicit ex cujus parte ꝓducitur, judicabitur ꝑ illa pte quæ scit veritatem: ut de eodẽ termino sancti H. anno eodẽ ejusdẽ regis in comitatu North. de Wilhelmo de Dauẽtre quia semper oportebit mulierẽ ꝓducere sectam alioquin vacua erit in omni casu petitio sua. Item si testes ꝓducti nihil ꝓbaverint,vel cognoscant ꝙ desponsationi interfuerunt, vel dicãt ꝙ nihil sciant de dote, vel ejus cõstitutione: tunc non valet ꝙ agitur,quasi deficiẽte mulieris ꝓbatione,& tenens quietus recedat,sicut videri poterit in itinere M. de P. anno regis Henrici decimo in comñ. Eborum de de Emma quæ fuit uxor Raymeri le Franceys. Item si testes cui ꝓducti fuerint ex pte mulieris plenè ꝓbaverint dictũ suum, & quòd desponsationi interfuerint,& ꝙ sic dotata fuit sicut ipsa dicit, recuperabit mulier petens, secundũ ꝙ inveniri poterit in itinere M. de P. in comitatu Suff. anno Regis Henrici decimo de comitissa de Oxon, & Wilhelmo Blũdo & Cecilia uxore ejus ubi ex utraq; pte ꝓducta fuit secta. Si autẽ neutra pars sectam habuerit, nec ꝓbationẽ, nec saltẽ præsumptionẽ, nec instrumentum,& utraq; pars de veritate ponat se super patriã ꝑ defectu sectæ vel alterius ꝓbationis quã ad manum non habuerit, tunc fiat inquisitio de veritate per tale breve. ¶ 3. Rex vic. salutẽ. Præcipimus tibi ꝙ diligenter inquiras qui interfuerunt apud talẽ ecclesiam ubi A. desponsavit B. uxorẽ suam, & tam ex ipis cũ ex aliis de ꝓximo visneto talis villæ per quos &c. venire facias coram justitiariis &c. ad talem diem duodecim liberos & legales homines, ad recognoscendũ (super sacramentum suum) si prædictus A. die quo ipsam B. despõsavit dõtavit eam nominatim de tali manerio cum pertinentiis, quod

prædicta

prædicta B. in eadē curia nostra clamat ut dotē suam versus C. & sicut prædicta B. dicit, vel si eam dotavit de tertia parte omnium terrarum & tenementorū unde fuit in seysina die quo eandem B. desponsavit, ut idē E. dicit, quia tam prædictus B. quàm prædictus C. posuerunt se &c. ut supra. Itē variari poterit breve inquisitionis multiplicitèr, secundū varietatē recordorū ita. Si prædictus A. die quo ipsam B. despōsavit dotavit eam de viginti acris terræ cum ꝑtinentiis in N. &c. (ut supra) vel si eam dotavit de tertia parte tantæ terræ cum pertinentiis in N. &c. vel aliter: si eam dotavit de tertia parte totius hæreditatis quam tunc tenuit hæreditariè et in dominico: vel de tertia parte totius quæstus sui quem postmodum ea vivente posset acquirere: vel, si eum dotavit de tanto de terra vel tāto de hæreditate sua quā habuit die quo prædictam B. desponsavit, ut idem C. dicit, & unde prædicta B. ad ostium ecclesiæ quando desponsata fuit, tenuit se contentam, quia tam prædicta B. cuā prædictus C. posuerunt se in inquisitionem illā, & inquisitionem illā venire facias &c. T. &c. & ad hanc inquisitionem inducere poteritis omnia genera constitutionis dotis, cōtra quæ aliquo modo excipi possit. Fit autem quandoq; de constitutione dotis & modo cōstituendi ꝓbatio ꝑ instrumenta, quæ quidē si non fuerint recognita, fides eorum multipliciter ꝓbari poterit, vel per collationem signorū, vel per testes, vel per patriam, & aliis multis modis, ut supra de fide instrumentorum plenius.

¶. 1. *Si de modo constitutionis dotis proferatur instrumentū in re aliena.* 2. *De cujus assensu sit talis constitutio dotis.* 3. *Si de consensu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit.* 4. *De exceptione contra mulierē sic dotatā.* 5. *Inquerendū si dotata fuit per assensum.* Cap. 10.

SEd quid si instrumentum dicat ꝙ alius à viro dotaverit uxorem? non valebit talis constitutio, nec dotis petitio, propter verba contenta in intensione & unde talis vir suus eam dotavit &c. sed hoc verum est si tenementum illud fuerit viri sui, secùs si alienum: ut si quis uxorē suam dotaverit ad ostium ecclesiæ de re patris vel matris vel alterius parentis vel amici, quorum consensus erit requirendus, ut si dicatur: & unde talis vir suus eam dotavit per assensum patris vel matris, vel alterius amici. Et unde incōgruè conficitur instrumentum ꝙ pater vel alius dotavit uxorem filii. Sed si quis diligenter vim constitutionis ꝓspexerit, non erit ibi incongruitas, quia ad hoc ꝙ valeat constitutio dotis de re aliena, oportet ꝙ duo conveniant in constitutione, videlicet nominatio et consensus, quia neutrum illorum sufficit sine alio, cuia si filius nominat & pater non consentit, non valet sine consensū: Si autem filius non nominat, licet pater consentiat, non valet consensus sine nominatione filii. Conjunctis igitur nomine & consensu fit valida constitutio. Non est igitur instumentū reprobandum cùm uterquè dotat, videlicet filius ex nominatione, & pater ex consensu. Et si donatio patris plenè non sufficiat per se, valeat tamen ad consensum cum nominatione. Sed videndum si consensus fieri possit ante constitutionem dotis, per literas, vel alio modo in absentia cōsentientis, vel si in cōstitutione dicatur

in absentia sua quòd assenserit cùm non consenserit, & si valere debeat p ratihabitionem videtur quòd valeat, facta relatione de consensu ad ostium ecclesiæ. Quòd valere nō debeat videtur cùm absēs non sit, si autē ad dotē bene valet. Si quia nominatio per se nō valet, nec per se sine consensu, nec alicubi quàm ad ostium ecclesiæ, & personaliter, ita non valet consensus nisi personaliter. ¶ 2. Cùm de consēsu patris, vel matris, vel parentis, vel alterius amici, possit filius dotare uxorē: videndū qualiter fiat hujusmodi dotis cōstitutio, et cujus cōsensus fuerit inquirendus. Et sciendū, quod cujuslibet de cujus assensu fuerit constituta, & tam de assensu & voluntate matris, quā patris: ut de termino S. M. anno regis Henrici decimo septimo in comitatu Salop̄ de quadā Emma quæ petiit dotē, & eodem modo cujuslibet alterius cujus assensus requiritur. Et si dos taliter constituta non restituatur, consulitur ei per tale breve. ¶ 3. Rex vic. salutē. Præcipe A. q̄ justè & sine dilatione reddat B. quæ fuit uxor C. tantum terræ cum pertinentiis in tali villa unde idem C. quondā vir suus & hæres ipsius talis eam dotavit de volūtate prædicti talis patris sui vel matris suæ vel hujusmodi quādo eam desposavit ad ostiū ecclesiæ, & unde nihil habet, ut dicit, & unde queritur, q̄ prædictus A. ei deforceat & nisi fecerit, & prædicta B. fecerit te securum &c. ut supra. Sūmonitus autē antequam cōparuerit unicum habebit essonium (sicut superius) & de defalta, & aliis fiat, ut supra, donec comparuerit. Cùm autem comparuerit, satis perpendi poterit qualiter mulier ꝓponere debeat intentionem ex præmissis. Et ꝓposita intentione, oportet quòd habeat sectam ad ꝓbandam, vel aliam ꝓbationem ut supra ꝓbatur: & ita fiat probatio hic sicut ibi. Sed si juratores dubiè respondeant in parte, & in parte dicant quòd bene sciūt quòd talis mulier fuit desponsata, sed nesciunt si dotata fuit per assensum necne, non recuperabit, nisi ita sit fortè quòd vir suus seysinā habuerit de eadem terra aliquo tempore in vita sua, quia tunc sufficit mulieri seisina viri quoad dotis exactionē, licet assensus parentum non valeat: ut de termino S. Hillarii anno regis Henrici decimotertio in fine rotuli. ¶ 4. Cùm verò contra mulierem excipiatur quòd nunquàm dotata fuit per assensum & voluntatem talis antecessoris, & mulier dicat quòd sic, fiat inquisitio per breve in hac forma. ¶ 5. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi q̄ diligentèr inquiras qui interfuerunt ubi A. desponsavit B. & tam ex illis quā ex aliis legalibus & discretis hominibus de cōm tuo venire facias coram justic. nostris tali die duodecim, ad recognoscēdum si idem A. die quo eandem B. desponsavit, dotavit eam per assensum & voluntatem talis vel non. De hac materia inveniri poterit in rotulo de termino S. Trinitatis anno regis Henrici quarto in comitatu Suff. de quadam Alexandria.

¶ 1. *Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierum dotem petentium.* 2. *Quòd mulieri petenti dotem objectum fuit quod alia mulier ratione ejusdem viri habuit dotem, & quod duabus mulieribus non fuit concedenda.* 3. *Breve ad hoc. s. duabus mulieribus.* 4. *Consulti fuerunt justic. qualiter procedendum esset in tali inquisitione facienda.* Cap. 11.

¶ Competit

COmpetit etiam tenenti hæredi vel non hæredi exceptio ex pluralitate mulierum dotem petentium de morte unius viri, ut si duæ sint petẽtes, excipere potest quòd non debet duabus respondere, non magis (ut videtur) quã si duo unum implacitent de eadem terra, de tota vel de aliqua ejus parte, sive placitum sit super possessione, sive super ꝓprietate. Et unde inprimis videndum, utrum duæ cùm nullam dotem habuerint dotem petierint versus tenentẽ, vel cùm una dotem habuerit & alia nihil, & illa quæ nihil habet dotem petierit versus eum qui habet duas partes, & similiter versus mulierem quæ tertiam partem tenet nomine dotis, quæ postmodùm vocaverit ad warantum hæredem, vel alium de dote sua, ut sciri possit ad quem pertineat exceptio contra mulierem petentem, quia cùm warantus warantizaverit, necesse habet defendere mulierem quæ in possessione fuerit, & sic competit ei exceptio, cum defensionem susceperis per warantiam. Excipere enim poterit sic nomine proprio, quòd mulier petens dotem habere non debeat hac ratione, quia A. cujus nomine dotem petit, habuit quandam uxorem B. nomine, quæ fuit cum A. viro suo per decem annos, tam in Anglia quàm in Hybernia, & sic in seysina fuit de prædicto A. viro suo quando obiit, & ideo assignata fuit ei dos sicut uxori legitimæ. Ad quod verò mulier petens respondit quòd tenens injustè hoc dicit, quia prædicta B. quæ se fecit uxorem prædicti A. non fuit uxor ejus, & hoc bene patuit, quia ipsa quæ nunc dotem petit aliquando petiit ipsum A. ut virum in curia Christianitatis apud talem locum, coram talibus judicibus, & per judicium in eadem curia disrationavit ipsum A. ut virum suum, præsente ipsa B. Et hoc offert se probare, & tenens econtra dicit (ut priùs) quòd prædicta B. semper fuit cum eodem A. sicut uxor sua, & in vita & in morte, sine aliquo clamore vel quæstione mota à muliere quæ nunc petit. Et mulier petens quæsita ubi, & quando desponsata fuit ipsi A. & si probationem habeat de dicto suo probando? & respondit quòd sic, & unde eadem diem habuit ad probandum. Sed quia ad diem illum nullam probationem habuit, nihil recuperavit. Et de hac materia inveniri poterit anno Regis Henrici decimo in banco, de Alicia & Juliana quæ fuit uxor Thomæ de Fughelstone petentem dotem, & cui à tenente objectum fuit quòd dotem habere non debuit, quia quædam Isabella Decursum fuit uxor prædicti Thomæ, & idem Thomas de ea obiit seysitus sicut de uxore sua. Et post mortem dicti Thomæ secundum legem Kanc. pleniùs habuit dotem suam de toto tenemento quod fuit ipsius Thomæ, & petit judicium si debeat duabus fœminis de uno tenemento, & morte unius viri sui dotem facere. Ad quod respondit ipsa A. quòd ipsa fuit uxor prædicti Thomæ & non ipsa Isabella: Sed revera dicit quod prædicta Isabella fuit cum prædicto Thoma sicut adultera & non sicut uxor legitima. Quibus auditis, consideratum fuit ibi quòd Alicia (si vellet) implacitaret ipsam Isabellam, & si posset ostendere quòd

ipsa Isabella non fuit uxor ipsius Thomæ, tunc recuperaret totâ terram quã ipsa Isabella tenuit nomine dotis, & tenens sine die : & sic erit placitum inter duas mulieres petentes in curia Christianitatis, ut ipsa obtineat quæ docuerit se esse uxorem legitimam. Item de eadem materia anno septimo regis Henrici coram Martino in banco de Gunora quæ fuit uxor Johannis filii Hugonis quæ petiit dotem versus Matildam de Berneres tertiam partem tertiæ partis duarum carucatarum terræ cum ptinentiis in Cidermerse ut dotem suam unde prædictus Johannes eam dotavit &c. Et Matilda respondet ꝙ tenet terram illam in dotem de dono prædicti Johannis qui fuit vir suus, & non ipsius Gunoræ, & unde dicit ꝙ Galfridus filius & hæres prædicti Johannis, & qui est in custodia talis ꝑ dominum regem, est warantus suus de dote sua, & unde vocat eum ad warantum. Et gunora dicit ꝙ non debet inde warantum habere, quia ipsa Matilda nunquã fuit sponsa prædicti Johannis, per ꝙ idem Galfridus filius & hæres suus deberet esse warantus ipsius Matildæ de dote sua, sed dicit Gunora ꝙ ipsa fuit sponsa sua, & de ea habuerit ꝓlem, scilicet quandam Julianam quæ præsens est &c. Et hoc parata est ꝓbare sicut curia considerabit. Et Matilda econtra dicit ꝙ ipsa fuit sponsa sua & non Gunora, & quòd ipsa Matilda fuit cum prædicto Johanne quando obiit, et si eadem Gunora unquam fuit cum eo, hoc fuit in adulterio, quia non fuit ei desponsata, et hoc parata est verificare &c. et ideo sine die & Gunora habeat breve ad episcopum Wintoñ in cujus dioces. fuit desponsata. Forma brevis inferius. ¶ 2. Eadem Gunora petiit versus custodem tertiam ꝑtem duarum partium duarum carucatarum terræ cum pertinentiis in eadem villa ut dotem suam, unde prædictus Johannes quondam vir suus eam dotavit &c. Et Petrus respondit (qui custos fuit) & dicit quòd Matilda prædicta habet inde dotem suam plenè per præceptum domini Regis, et petiit judicium si debuit duabus fœminis dotem facere. Et quia eadem Gunora petit dotem suam versus eandem Matildam, remaneat loquela sine die versus Petrum custodem, donec sciatur quid fiat inter Gunoram & Matildam. Item de eadem materia coram Martino in banco, anno Regis Henrici octavi de Agnete quæ fuit uxor Roberti de Hactone, quæ petiit dotem versus Isabellam, quæ fuit uxor Aluredi de Berkings, et Isabella respondit ꝙ non debuit inde dotem habere, sed bene concedit ꝙ aliquando desponsata fuit eidẽ Roberto, sed postea ꝑ censuram ecclesiasticam partita fuit ab eo per parentelam, et facta partitione. idem Robertus postea solenniter duxit in uxorẽ prædictam Isabellam sine clamore vel contradictione ipsius Agnetis, et postea fuit cum prædicto Roberto viro suo usquè ad mortẽ Roberti viri sui, & quòd de ea obiit seysitus, ut de uxore sua. ad quod respondit prædicta Agnes quòd nunquam partita fuit de prædicto Roberto. Et si ipsa Isabella ei desponsata fuit, hoc fuit injustè, et Agneres quæsita ubi moram fecit toto tẽpore Roberti, quo Isabella fuit cũ eo, dicit ꝙ alibi vir suus eam posuerat, et dum vir suus alibi moram fecit postea mandatũ fuit episcopo totũ factũ ꝙ inde veritatẽ inquiret, et ĩquisitionẽ mãdaret Justic.

Forma

Forma verò brevis de facienda inquisitione talis erit. ¶ 3. Rex tali episcopo salutẽ. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia nostra &c. peteret dotẽ suã versus C. de libero tenemẽto prædicti B. quondã viri sui in tali villa D. de N. q̃ similiter dotẽ suã petiit versus eũdẽ C. sub noĩe ejusdẽ B. objecit eidẽ A. ꝙ nõ debuit inde dotẽ habere quia nõ fuit eidẽ B. (cujus nomine dotẽ petiit) legitimo matrimonio copulata. Sed dicebat p̃dicta D. ꝙ ipsa fuit uxor legitima prædicti B. & eidẽ B. legitimè desponsata, et quoniã hujusmodi cognitio ad forũ spectat ecclesiasticum, vobis mãdamus ꝙ convocatis coram vobis convocãdis, rei veritatẽ diligenter inquiratis, et de matrimonio ita diligẽter discutiatis, ut sciri possit q̃ illarũ sit uxor ipsius B. legitima, et q̃ illarum pferri debeat in dotis exactione. Et inquisitionẽ quã inde feceritis scire faciatis eisdẽ Justitiariis nostris, p literas vestras patentes. Et facta inquisitione, mulieri cõtra quã lata fuit sẽtẽtia sup petitione illius dotis ppetuũ imponatur silentiũ, cùm non sit post restalẽ inquisitionẽ in foro ecclesiastico locus appellationi. Cùm autem Justitiariis ad inquisitionem episcopi de veritate cõstiterit, resũmoneatur tenens ꝙ sit ad certũ diẽ eidem A. in petitione dotis responsurus. Quia cùm contentio sit inter mulieres q̃ sit uxor legitima, discussio inter eas quæ sit legitima, extunc ꝓcedat actio inter mulierẽ petentẽ & tenentem q̃ mulier nihil habuerit, quia tunc primò ꝑsonam habet standi in judicio. Et hoc secundũ quosdam, sed secũdũ alios, quicunq; exceptionem apposuerit, ipsa q̃ se legitimam ꝓbaverit sine ulteriori dilatione obtinebit. Qualiter eñ ꝓcedendum sit ad hujusmodi inquisitionem faciendam ad consideration em episcopi Wigorum de consilio Martini ex parte Regis tale datum fuit responsum. ¶ 4. Rex tali episcopo salutem. Cùm inter A. petentem & B. tenentẽ corã Justic nostris de banco contentio dotis verteretur, & post multas altercationes ipsius ex pte ipsius B. eidem A. objiceretur, quòd tali viro (cujus nomine dotẽ petiit) non fuisset legitimo matrimonio copulata. Et tandem ad episcopum Wigorñ (in cujus dioces. dicebatur matrimoniũ inter tales fuisse contractum) esset demãdata inquisitio facienda. Idem episcopus nos postmodum consuluit qualiter in dicta inquisitione facienda esset ꝓcedendum: Cujus cõsultationi secundũ consuetudinẽ regni Angliæ sic duximus respondendũ, ꝙ cùm sic fuerit ei inquisitio demãdata, ꝙ convocatis convocãdis &c. ut supra, sic ꝓcedat, quòd inprimis denũciare faciat tenenti ꝙ sit ad certũ diem certo loco contra matrimoniũ dictura si voluerit. Et sive tunc venerit sive non, testes quos mulier (quæ voluerit matrimoniũ ꝓbare) ꝓduxerit, admittat ob contumaciã mulieris alterius q̃ non venerit. Et veritate absq; juris magna solennitate quasi sũmatim inquisita. mandatur inquisitio d. o Regi, & non obstante aliqua appellatione à pte adversa interposita (si forte p̃sens fuerit) quia si aliqua pte in hoc casu audiretur appellas, et dilatũ esset appellationi, sic nũquã causa finẽ caperet, et posset negotiũ ꝓtrahi in infinitũ, nec debet aliqua partiũ p appellationem ad alios judices recurrere, et maximè extra regnum ad papam, vel ad alios ne sic cognoscerent de layco feodo.

¶ 1. *Exceptio*

¶ 1. *Exceptio contra mulierem si aliquando contra mulierem petentem dotem fuerit sententiatum causa matrimonii.* 2. *Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate.* 3. *Si duæ mulieres dotem petant non multum refert de prioritate.* 4. *De duabus mulieribus dotem petentibus ratione unius viri, quæ illarum in possessione fuerit tempore mortis obtinebit.* Cap. 12.

OBstabit etiam exceptio mulieri dotem petenti, si aliquando illũ, cujus nomine dotẽ petiit, petiit in virũ dum vixit & matrimonium legitimum accusavit, & contra ipsam tunc fuerit sententiatũ, ut si mulier dicat ꝙ dotem petere non possit, eo ꝙ cùm talem in virum peteret in curia Christianitatis coram talibus judicibus & contra ipsum judicatum esset, responderi posset ex adverso quòd talis vir à tali sententia appellavit ad alios judices, & ita quòd prima sententia revocata esset quasi nulla, & per hoc stetit ipsa cum viro suo usque ad mortem, & seysitus fuit de ea sicut de uxore sua. Et hoc probato mulier petens nihil recuperabit, nisi ostendere posset quòd in causa appellationis nihil actum fuerit, vel appellatio non prosecuta, & sententiatum pro appellante, sententia tamen in causa appellationis fuit ab aliis judicibus revocata, & si mulier de hoc in curia Regia probationẽ habuerit, pro ea judicabitur, vel propter difficultatem discussionis transmittatur inquisitio ad curiam Christianitatis. ¶ 2. Poterit etiam exceptio dari mulieri tenenti vel hæredi ex taciturnitate mulieris petentis, ut si mulier cùm præsens fuerit in ecclesia, vel alibi, ubi ignorare non possit, cùm Bannum & tertia denuntiatio fiat ante desponsationem tunc tacuerit, licet re vera desponsata sit, præjudicabitur ei si talem in virum petierit, quia si in virum petendo tenere non possit, multo fortius nec in dote, quasi nullo matrimonio. ¶ 3. Si autem duæ dotem petierint, non multum refert de prioritate impetrationis, sed tamen restat videre quæ illarum actrix dici debeat versus aliam. Et secundum quod actrix dici poterit illa quæ prius ad judicium ꝓvocavit. i. illa quæ prius usa fuerit licet non prius impetraverit, nisi alia forte excipiendo actrix efficiatur, quia sicut ille qui dicit, tenetur probare actionem, ita ille qui excipit exceptionem, sive affirmando sive negando, dum tamen negativa habeat in se affirmativam implicitam, & qui excipit quodammodo actor dicitur. Et de hac materia inveniri poterit de Itinere Abbatis de Rading & M. de P. in comñ Gloc. anno Regis Henrici quinto de Clementia de Dodewell. Et cùm transmissæ fuerint ad curiam Christianitatis, tenens semper teneat in pace, donec constiterit de illegitimitate illarum, quæ illarum legitima fuerit, & quæ non. Et utraque teneatur ad probationem. Et cum perveniatur ad probationem, una earum, licet re vera legitima sit, tamen deficere potest in probatione, cùm probatio deficere possit licet jus non deficiat, ut si quis primò unam desponsaverit in Francia vel in terra sancta, vel alibi extra regnum, & postea aliam de facto in Anglia, ipsa quæ est in Anglia obtinebit propter defectum alterius quæ probare non poterit. Item si quis in regno uxorem quandam duxerit de jure, & aliam de facto cum qua steterit, & legetima cum in regno fue-

rit

rit matrimonium non accusaverit petendo talem in virum, præjudicabitur ei imperpetuum si post mortem viri sui dotem petierit, & ipsa quæ in possessione viri sui mortis tempore fuerit obtinebit. ¶ 4. Sed esto quòd talem in virum petierit cùm illegitima fuerit in possessione. Si mulier petens in vita viri moriatur, illa quæ in possessione fuerit obtinebit. Si autem vir antequàm dilrationetur moriatur, per accusationem matrimonii ppetuatur sua actio, quantũ ad dotem obtinendam, maximè cùm pueri sui fuerint legitimi, & obtinuerit in successione hæreditatis. Et eodem modo etiã si matrimoniũ nõ fuerit in vita viri accusatum, quia si pueri sui hæreditatẽ acquisierint, ipsa per hoc dotem obtinebit. Itẽ si cùm matrimoniũ accusaverit, & postmodũ per sentẽtiã obtinuerit, & à sentẽtia per virum fuerit appellatum, & pendente causa appellationis moriatur vir, extinguitur sua actio quantum ad virum petendum, sed si hæredes hæreditatẽ obtinuerint, & ipsa per hoc dotem obtinebit, ut supra. Si autem in causa appellationis, sententia tum sit pro appellante, & ipsa petens à tali sententia appellaverit, vel ad primos, & ipse antequam discussum fuerit in appellatione mulieris moriatur, cadit actio versus virum, sed per hæredes dotẽ obtinebit, vel non ut supra. Si autẽ à sententia appellationis appellaverit, nunquã dotem obtinebit nisi in causa successionis hæredes obtinuerint. Si autem p̃ mulicre judicatum fuerit, nec à viro appellatum, sed cùm illam recipere recusaverit post sententiam, nolens parere sententiæ moriatur, hoc mulieri sufficiat ad dotem obtinendam, si hæredes sui postmodum legitimi censeantur, sed tamen petitio dotis semper remanebit in suspenso, donec constiterit de hæredum legitimitate.

¶ 1. *Item competit exceptio ex eo quod dicitur mulier petit, responderi poterit quod petitio nulla est, quia vir suus dic quo eam desponsavit nec postea aliquid juris habuit in terra illa per quod dotare posset.* 2. *Cùm contra mulierem proponatur exceptio de consuetudine civitatis vel burgi, tunc fiat breve ballivis civitatis.* 3. *Si summonitus ad respondendum in placito dotis excipiat quod nihil teneat vel nisi ad terminum vel in villenagium, vocetur warantus.* 4. *Exceptio contra mulierem si petat medietatem de feodo militari & quod non nisi de tertia.* 5. *Exceptio quòd vir suus nunquam fuit inde feoffatus quod inde eam posset dotare.* 6. *Breve ad hoc quod inde nunquam fuit seysitus quod &c.* 7. *Exceptio si tenuit in villenagio, vel hoc fuit jus alterius uxoris, vel nisi ad terminũ annorũ, vel ad vitã, vel hujusmodi.* 8. *Quòd potest cognoscere qd' seysitus fuit ut de feodo sed antequam illam desponsaret, illam dederat ita &c.* 9. *Ad hoc responsio & replicatio.* 10. *Replicatio uxoris si ex dolo vel negligentia viri seysitus amitteret, ut uxorem defraudaret de dote habenda post mortem.* 11. *Si vir alienaverit terram suam antequam desponsaret.* 12. *Exceptio contra mulierem quod vir suus feloniam fecerit.* 13. *Responsio mulieris.* 14. *Si filius alicujus & hæres ante dotis assignationem feloniam fecerit.* 15. *Contra mulierem unde nihil habet.* 16. *De replicatione mulieris.* 17. *Si terra de qua dotem petit commissa fuit ad firmam & ad terminum.* 18. *Si dos quæ petitur in confinio duorum comitatuum de qua facienda fuerit inquisitio.*

Cap. 13.

DIcitur etiam in brevi, talis petit versus talem tantam terram ut dotem. De hoc hoc quod dicit (petit) habet tenens exceptionem, quòd petere non potest tali ratione, quia vir suus nihil juris habuit in terra illa, quia terra illa fuit jus alterius. s. primæ uxoris suæ, sicut hæreditas

vel

vel maritagiũ ſuum, ꝙ quidem ſi mulier petens dedicere non poſſit amittet dotem : ſi autẽ replicaverit in contrarium, hoc ꝑ inquiſitionem declarabitur. Item quia dotem ſuam remiſit & quietam clamavit, quo ꝓbato cadit actio ſua, niſi replicare poſſit quòd hoc fuit per virum ſuum, cui in vita ſua contradicere non potuit, vel coacta à quocunque per vim aut metum, & hoc per inquiſitionem terminari poſſit. Item quòd villana eſt et eodẽ modo fiat ut ſupra, vel ꝙ docere poſſit contrarium, & quòd maritata fuerit libero, & libero thoro, & in libero feodo dotata, & hoc ſimiliter per inquiſitionem terminabitur. Item quòd ei ſatisfactum fuit per quod tenuit ſe contẽtam, quo ꝓbato cadat à cauſa ſua. Item quia machinata fuit in mortem viri ſui, vel quia tale quid fecit ad exhæredationem hæredis verſus quẽ petit. Item quòd petere non poteſt ꝓpter conſuetudinẽ civitatum. Item quòd vir ſuus amiſit per juditium, & tenens recuperavit ut jus ſuum vel ut villenagium ſuum. Item quia vir ſuus feloniam fecit pro qua ſuſpenſus fuit, vel utlagatus. Item quia terra illa nunquam accidit viro ſuo in vita ſua ita quòd eam dotare non poſſet. Item quia tenens aliàs receſſit quietus verſus eam in eodem placito per judicium vel alio modo coram tali Juſtitiario : quæ quidem ſi dedicere nõ poſſit, cadit à cauſa niſi replicare poſſit & ad exceptionem reſpondere. Ad hoc autem ꝙ dicit quòd fuit terra primæ uxoris ſuæ, replicare poterit uxor quòd non uxoris ſuæ, ſed ꝓprium tenementum ex cauſa ſucceſſionis vel alia quacunque, ꝙ quidem terminari poterit per inquiſitionem. Item ad hoc quod dicit quòd ſatisfactum eſt ei, tunc refert qualiter, vel per eſcambium alterius terræ, vel per aliquam ſummã pecuniæ, vel alio modo. Et ſi replicaverit quòd nunquã fuit ei de conventione ſatisfactum, adhuc dotem amittet, et agat de conventione. Item ad hoc quod dicit quòd machinata fuit in mortem viri ſui, ad hoc replicare poterit, quòd cùm aliàs de hoc accuſata fuerit, petens quieta per judicium receſſit de hujuſmodi. Item ad hoc quod dicit ꝙ ad exhæreditationem hæredis fecit, replicare poterit, quòd hoc fecit ad cõmodum ſuũ, quod ꝓbari poterit ꝑ inquiſitionem. Item de hoc quod dicit de conſuetudine civitatũ, replicare poterit ꝙ alia eſt conſuetudo quàm ipſa proponit, ſcilicet talis vel talis, et ideo de brevi dotis ꝙ dirigi debet ad ballivos civitatis aliquid tangendũ eſt, & q̃ ſit diverſa conſuetudo civitatum, et breve tale eſt de juſtitiando deforciantẽ. ¶ 2. Rex vic. Londõ, vel majori alicujus civitatis ſalutẽ. Præcipimus vobis quòd juſticies A. ꝙ juſtè & ſine dilatione & ſecundũ conſuetudinẽ civitatis noſtræ Londoñ (vel Eborũ) reddat B. q̃ fuit uxor C. rationabilẽ dotẽ ſuã quę eam cõtingit de libero tenemẽto ꝙ fuit ipſius C. quondã viri ſui in Lõdoñ (vel in alia tali civitate, vel in ſuburbio Lõdoñ) et unde nihil habet ut dicit. Et unde queritur ꝙ ꝑdictus A. ei deforciat, ne amplius inde clamorẽ audiamus ꝓ defectu juſtitiæ. Et tunc ꝓcedat loquela in curia civium ſecundũ eorũ cõſuetudinẽ. Et ꝙ in dotis petitione tenẽda ſit cõſuetudo, ꝓbatur anno Regis H. ii. corã Martino in bãco, de Iſabella de Gravenel q̃ petiit dotẽ verſus Thomã de Wederhal quæ dotẽ petiit de morte Walteri viri ſui:

qui

qui respondit : q dotẽ habere non potuit nec debuit, quia ipsa post mortẽ prædicti Walteri (cujus nomine dotẽ clamat) cepit alium virum, & consuetudo est in partibus illis q uxores maritorũ defunctorum habeant francũ Bancũ suum de terris sockmannorũ, & teneant nomine dotis ad vitã suam: sed si post mortẽ virorum suorũ nupserint alicui, consuetudo est in com illo q dotes amittant quas habuerũt nomine primi viri. Ad q respondit Isabella q nunquã fuit in seysina illo non magis tẽpore primi viri quã secũdi, secundi viri quã primi & unde petit judiciũ si possit amittere illud q nunquã habuit. Et ad q respõsum fuit & testatum, q sive in seysina fuerit sive non, si post mortẽ viri sui alium capiat q amittere debet dotem si in seysina fuerit: si autẽ extra seysinam, debet amittere clameum. Et fiat inquisitio in com si talis sit cõsuetudo vel non. Est enim talis cõsuetudo in civitate Lyncolñ: q si vir vendiderit hæreditatẽ suã p necessitate sua, uxor dotem inde habere non debet, ut de ultimo Itinere M. de P. in com Lync. Si autẽ invadiaverit vel ad terminum posuerit, dotẽ habebit, & de omnibus terris & aliis unde vir suus seysitus obiit ut de feodo. Et ita evenit inter Basiliã quæ fuit uxor Henrici filii Wareni petentis, & Basiliã uxorẽ Michaelis de Mũtpellers. Et ad hoc facit q habetis eodẽ Itinere, de Roberto de Arundel & Katharina uxore ejus, & magistrum Robertũ de Craveleghe. Item est consuetudo Lyncolniæ quòd nulla mulier post mortẽ viri sui infra civitatem Lincolñ dotẽ petere poterit, nisi tantummodo de tenemẽtis de quibus vir seysitus fuerit ut de feodo die quo obiit. Itẽ cons. est in com Eborũ, quòd mulier infra annum à die mortis viri sui petere debet dotẽ suam, alioquin post modũ non audiretur, ut de quadã Helena quæ fuit uxor Wilhelmi de Hastone & Hugonis de Seleby. ¶. 3. Continetur etiam in brevi: talis mulier petit versus talẽ. Ad q respondere poterit ille qui vocatus est in judiciũ, quòd inde nihil tenet nec unquam aliquid inde tenuit, & poterit veritas per patriam declarari. Item cognoscere poterit quod tenet, sed non nomine p prio sed alieno, ita quòd nihil de terra illa lucrari potest nec perdere: quia non tenet aliam nisi ad terminũ annorũ, vel nisi ad voluntatem talis, vel in villenagio, quo casu cadit breve, & impetretur super eos quorum nomine fuerit in possessione. Si autẽ tenuerit ad vitam vel p legẽ Angliæ, vel donec p visum fuerit, vel hujusmodi, quòd liberum habeat tenemẽtum, non cadit breve, sed vocare debet warantũ sicut in aliis casibus ut supra. ¶. 4. Item si petat versus talem tantam terram cum pertinentiis, sicut medietatem tantæ terræ vel tertiam partem, ut si medietatem, excipere poterit tenens quòd aliter dotata fuerit ad ostium ecclesiæ, scilicet de tertia parte, quia tenementum de quo dotem petit est feodum militare. Ad quod potest mulier asserere contrarium si voluerit, ut fiat inquisitio de modo constitutionis. Item si petat tertiam partem, excipi poterit q de minori pte dotata fuit, & tenuit se inde content & hoc simili declarandũ est per inquisitionẽ & p patriã. Itẽ in tali vita. tũc fiat ut supra, si erratũ fuerit in nõibus villarum. ¶. 5. Item, & unda vir suus eam dotavit de quo eam desponsavit,

&

& qui illã inde dotare potuit. Ad quod excipere poterit tenens contra mulierem, ꝙ talis quondam vir ſuus nunquam fuit inde ſeyſitus aliquo modo. Item ꝙ nunquam fuit ita ſeyſitus ꝙ eam dotare poſſet, quia non niſi ad voluntatẽ talis, vel ut de vadio, vel in cuſtodia, vel ad terminum annorum, & ſic nomine alieno. Item ſi nomine ꝓprio, non niſi ad terminum vitæ cuacunq; ratione, ut de libero tenemento, & non in feodo. Item ſi in feodo, non tamẽ ita in feodo ꝙ eam dotare poſſet, quia de jure alieno, & ita ꝙ vir ſuus terram illã verſus eum amiſit per judicium. Item non niſi ꝓ diſſeyſinam vel intruſionem, & unde vir ſuus terrã illam amiſit per intruſionẽ vel per aſſiſam, & infiniti ſunt caſus de hujuſmodi, de quibus ſimiliter petens dicat cõtrarium, ſi uterq; ſe inde poſuerit ſuper patriam fiat inquiſitio per hoc breve. ¶. 6. Rex vicecomiti ſalutẽ. Præcipimus tibi, quòd venire facias coram te, & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno coñ tuo xii. tam liberos quàm legales homines de viſneto tali, per quos rei veritas melius ſciri poterit, & ꝓ eorum ſacramentum diligenter inquiras, ſi B. quondã vir A. die quo eandem A. deſponſavit, vel unquã poſtea, fuit ſeiſitus in dominico ſuo ut de feodo de tãto terræ cum ꝓtinentiis in tali villa, ita ꝙ prædictam A. inde dotare poſſet vel non, quia tam ꝑdicta A. quàm C. de N. verſus quã prædicta A. petit tertiã ꝓtem in dote, poſuerunt ſe inde in Juratam illam, & inquiſitionẽ quam inde feceris &c. ut ſupra. Et obſervetur ordo inquiſitionum ut ſupra ſecundũ quod fieri debeat, vel coram Juſtic. vel in coñ, & multæ poſſunt eſſe cauſæ quare illam inde dotare non potuit, ut ſi forte nunquam fuit in ſeyſina inde, vel forte fuit ſeyſina, ſed illam dedit alicui antequã uxorem ſuam deſponſaſſet, vel forte non tenuit illam niſi ad vitam ſuam tantum, vel ad terminum ſicut rem alienam, vel in cuſtodia cum aliquo qui fuerit infra ætatẽ, vel ſicut maritagium vel hæreditatem primæ uxoris ſuæ, vel in villenagio ſicut villanus, in quibus caſibus nullus uxorẽ ſuam dotare poterit in tali ſeyſina conſtitutus, unde generalis poteſt fieri cõſtitutio ſecundum formã prædictam quæ ſe habet ad omnes iſtas ſpecies, ſi quis in narratione ſua ad aliquam iſtarum ſpecierum deſcẽdat. ¶. 7. Sed ſi quis in narratione ſua ad aliquã iſtarũ ſpecierũ deſcẽdat, ut ſi dicat & exprimat cauſam ſuam quare talẽ uxorem ſuam dotare non potuit, ut ſi tenuit in villenagio, vel ut maritagiũ, vel de hæreditate primæ uxoris ſuæ, vel in cuſtodia, vel alio modo (ſecundũ ꝙ prædictum eſt) tunc in forma inquiſitionis fiat mentio de ſpecialitate hoc modo, ſcilicet. Ad recognoſcendũ ſup ſacramentũ ſuum ſi B. quondã vir A. eodẽ die quo eamdẽ A. deſponſavit, vel unquã poſtea, fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo de tanto terræ cũ ꝓtinentiis in tali villa, ita quòd eam inde dotare potuit, vel ſi ꝑdictus B. antequã eãdem A. deſponſaſſet dedit terrã illã C. de N. & chartã ſuam ei inde fecit vel ſic: ſi B. quondã vir A. die quo eandẽ A. deſponſavit tenuit ita liberè & in feodo tantam terram &c. ita quòd eandem A. inde dotare poſſet ſicut ipſa dicit, vel ſi terram illam tenuit in villenagio et ut villanus, ſicut C. verſus quem prædicta A. clamat tertiã ꝓtem

in dotē, dicit: vel aliter: utrū illā tenuit ut jus ſuum & in feodo &c. vel ſi illā tenuit in cuſtodia, vel ut jus primæ uxoris ſuæ, vel ad terminum annorum, vel ad terminū vitæ ſuæ tantum: quia tam prædictus B. quàm prædicta A. poſuerunt ſe inde in Juratā illā, & interim terram illam videāt, & unde ita interim ſe certificent, ꝙ præfatos juſticiarios noſtros. &c. ad ꝑfatum diem plenius inde certificare poſſint: (ſi milites Juratores venire debēt corā Rege.) Si autē fieri debeant coram vic. & coronatoribus, tunc fic. Et inquiſitionē quā inde feceris ſcire facias Juſticiariis noſtris tali die ꝑ literas veſtras ſigillatas, ſigillo tuo et ſigillis ꝑdictorū Juratorū et ꝑ duos ex illis ꝑ quorū ſacramēto, inquiſitionē illā feceris. Et infiniti ſunt caſus qui redigi poſſunt in inquiſitionē iſtā. ¶ 1. Item contra uxorem petentē excipere poterit, ꝙ ſi in ſeyſina fuit ut de feodo, tamē terrā illam dederit antequā eam deſponſaret, ita ꝙ die quo vir ſuus eam deſponſavit, non fuit in ſeyſina, nec unquā poſtea, ita ꝙ eam inde dotare poſſet, quia alius illam tenuit in feodo, vel ad vitā quacunq; ratione, & nunquā deliberata fuit in vita viri. Ad ꝙ reſpondere poterit mulier replicando, quia licet nunquā ſeiſinam habuerit vir ſuus poſtquam eam deſpōſavit, tamen dotata fuit ſub tali conditione ꝙ terra illa aſſignaretur ei in dotē cùm eſſet deliberata, & ſuper hoc ꝓcedendū eſt ad inquiſitionem. ¶ 9. Item excipere poterit contra mulierē, quòd ſi vir ſuus inde ſeyſinam habuerit ut de feodo, tamē non ita inde ut de feodo, ꝙ eam dotare poſſet, quia terra illa fuit jus alienum, & illam amiſit per judiciū. Ad hoc autē poterit reſpondere mulier, ꝙ ſeyſitus fuit ut de feodo, ita quod eam dotare potuit, & ſi illam amiſit ꝑ judicium, hoc fuit per fraudē ꝙ eſſe poterit: ut ſi uxor ad oſtium eccleſiæ dotata fuerit nominatim, & vir poſtmodū dotē nominatā alienaverit aliquo titulo alienationis, et poſtmodum ſeyſinam ſibi reſumpſerit quocunq; modo, & implacitatus fuerit ratione primæ alienationis, & ſic per judicium amiſerit: licet poſtmodū mulieri dotē petenti opponatur quòd vir ſuus ꝑ judicium amiſit, hoc non nocebit, quia ante alienationē dotata fuit & incepit jus habere, ꝙ quidē per factū viri ſui mutari nō debuit. Et ꝙ mulier amittit dotem ubi vir ꝑ judicium amiſerit, & de eo cōſtiterit, inveniri poterit in itinere M. de P. in comī Lync. anno regis. H. x. de Alicia quæ fuit uxor Ric. filii Divæ. ¶ 10. Item replicare poterit mulier ꝙ ſi ꝑ judicium recuperavit, hoc fuit per dolū, vel per negligentiā viri: ut ſi vir ſcienter & in odiū uxoris ſuæ defaltā faceret et ita amitteret, vel alio quocunq; modo, hoc mulieri non nocebit, ſi ita eſſe ꝓbatū fuerit. Et de hac materia habetis de termino S. M. anno Regis H. iii. incipiente. iv. in comī Surrey de Margeria de Bellanallie: quia dolus vel negligentia viri non p̄judicat mulieri. Et ſi talis petens verſus virū recuperaſſet, tamē non fuit diſcuſſum de jure, utrū vir ſuus jus haberet vel non, non magis quā ſi petenti reſtitueret ꝑ concordiā. Item replicare poterit mulier contra tenentē ꝙ non ꝑ judicium ſed ꝑ concordiā, quo caſu diſtinguendum erit, quia concordia in foro ſeculari idem eſt ꝙ tranſactio. Et eſt tranſactio de re dubia & lite incerta, aliquo dato vel ꝓmiſſo

vel

vel retẽto,à lite transactio. Et unde cùm vir mulieris petentis p amicabilẽ compositionẽ recognoverit rem petitã esse petentis,refert utrum res petita sit propria vel aliena, vz. jus alienum vel jus ꝓprium,vel dubium utrum ꝓprium vel alienum: sed si constare possit,quòd res propria & jus ꝓprium,& forte in fraudẽ vel odium mulieris, ut prædictũ est,vel ꝓpter lucrũ habẽdũ, recognoverit esse jus alienum hoc non obstante mulier dotẽ recuperabit,ad quemcunq; res petita vel recognita pervenerit.Sed refert utrũ hoc fiat ante desponsationẽ vel post. Si autẽ res fuerit aliena & jus alienũ, licet antecessor suus seysitus ut de feodo obierit, quia p disseysinam vel intrusionem ingressum habuit, tamen non fuit ita seysitus in feodo, quòd uxorẽ dotare posset,&uxor contra ꝓprietarium ageret,dotem non recuperaret,quia alius majus jus habuit quàm vir suus. Et quia si ad judiciũ ꝓcederetur certũ esse posset ꝙ petens per judiciũ recuperaret si judiciũ ꝓcederet. Et hoc verũ est de ꝓprietario: secus autẽ si alteri recognitũ esset qui jus in recognita non haberet. Sed si vir p concordiã aliquid retinuerit de concordia, & jure alieno, sive vir illud retinuerit vel alienaverit sive non, mulier inde dotẽ habebit, ad quẽcunq; res retenta postmodũ pervenerit, ut videri poterit inter duos fratres,quorum pater moritur seisitus de tota hæreditate,& postnatus se ponat in totã hæreditatẽ, & postea concordati fuerint quòd frater postnatus tenens recognoscat totã hæreditatẽ esse jus fratris antenati petẽtis,& ipse postmodum scilicet frater antenatus recognoscat & concedat postnato medietatem unam illius terræ,tenendã de eo vel alio: si postnatus postmodum moriatur, uxor dotẽ habebit de illa medietate quæ viro suo recognita fuerit & concessa. Et de alia medietate nihil, quia vir suus nunquam terrã illam habuerit ita in feodo quòd uxorẽ dotare posset, quia seisina sua fuit de jure alieno.Sed quid si frater suus antenatus præmoriatur superstite postnato? uxor sua non recuperabit dotem, nisi de medietate illa quã vir suus retinuit, quia quamvis de jure totius hæreditatis facta esset recognitio, tamen de medietate rei petitæ vir suus nunquàm fuit in seysina nisi tantũ de servitio. Et si à mulieribus petentibus (sicut prædictũ est) petatur ꝙ ostendat warrantũ de dote sua, alium ostendere non possunt nisi hæredẽ defuncti, qui eis warantizare tenetur dotes suas. Si autẽ postnatus cùm implacitatus esset de toto, recognosceret medietatem esse jus petentis, & remitteret: uxor sua dotẽ non recuperabit,quia recognitio illa ex dolo,vel odio, vel cupiditate non ꝓcessit, sed quasi de jure alieno. Et iste casus similis esse poterit casui inter Wilhel. de Breuse filio Joh. de Breuse fratris antenati, & Reginaldũ de Breuse fratrem postnatũ,versus quem Waldebusa quæ fuit uxor Wilhelmi dotẽ petiit de medietate quæ remansit prædicto Reginaldo fratri postnato p concordiã factã inter ipsum & Wilhelmũ nepotẽ suum. Item quod dicitur de re dubia, verum est quòd dotem suam recuperabit in hoc dubio ꝓpter incertitudinẽ,quia cùm dubium sit,poterit vir recognoscere & remittere adeo bene jus suum ꝓprium sicut alienum, quod non est in casu supradicto, quia ibi remittitur & recognoscitur certũ, & hæc est causa

quare

quare mulier dotẽ petere poterit de re recognita ꝑ concordiam, quia vir ſuus adeo bene remittere poterit jus ꝑprium ſicut alienum, ſed q̃ ibi dicitur intelligendum eſt non de re certa ſed incerta. ¶ 11. Concedere etiam poterit tenens q̃ talis vir ſuus ſeyſitus fuit ut de feodo & jure & in dominico, et ita q̃ eam dotare poſſet, ſed rem illam de qua dos petitur alienavit vir ſuus anteq̃ eam deſponſavit, ita q̃ die deſponſationis ſuæ nõ fuit vir ſeyſitus quòd eam inde dotare poſſet, eo quòd illã priùs dederat alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel alicui ad vitam quacunq̃; ratione, vel in feodo, ſicut in liberum maritagiũ ſub conditione tacita vel expreſſa, q̃ res data revertatur ꝑ defectu hæredum, vel ſub alia conditione tacita vel expreſſa, qua exiſtente remaneret, & ea deficiente res data reverteretur. Item quòd res data de qua dotem petit priùs aſſignata fuit alteri mulieri quæ adhuc vivit, & ſi mortua fuerit, non fuit in vita viri mulieris petentis deliberata, ſecũdũ q̃ inveniri poterit in Itinere W. de Ralegh in comñ Leyc. circa finẽ, et expreſſiùs in Itinere Abbatis de Radinge & M. de P. in comñ Hertford Anno Regni Regis Henrici v. incipiente vi. de Aſcelma Pickedneſe. Item q̃ tempore viri ſui non evenit conditio, licet poſtmodũ evenerit. Ad q̃ mulier replicare poterit q̃ licet conditio non evenerit tempore viri ſui, nec dos deliberata fuerit ſuo tempore, tamen ipſa fuit dotata ſub tali conditione, q̃ res talis ei aſſignata eſſet pro dote ſua quandocunq̃; exiſteret cõditio, vel quãdocũq; dos eſſet deliberata, et ſi dicat tenens contrarium, de veritate inquirenda ꝑcedatur ad inquiſitionem. Sed hoc intelligendum eſt q̃ mulier dotem de terra quã tenet in Gavelkynde & hæres hæreditatis ſed de feodo militari, ut de termino S. Michaelis anno Regni Regis Henrici ſeptimo incipiente viii. de quodã Thoma de Naſſendene. ¶ 12. Poterit etiam tenens concedere q̃ vir mulieris ſeyſitus fuit ut de feodo & jure et in dominico, et ita q̃ eam dotare potuit, et dotavit eam ad oſtium eccleſiæ, ſed poſtea feloniam fecit, de qua convictus fuit & ſuſpenſus vel utlagatus, vel q̃ regnum abjuravit, et licet dos rite cõſtituta fuit ad oſtiũ eccleſiæ, tamẽ peti nõ poterit ſuperveniente felonia cõvicta, et licet juſta videatur ab initio, tamẽ eliditur petitio ꝑpter exceptionẽ feloniæ. Et licet dos ante feloniã ꝑpetratã ritè fuerit cõſtituta, tamen ꝑpter feloniam peti non poterit, ꝑpter exceptionem feloniæ: non magis quã ſeyſina alicujus terræ datæ poſt mortem donatoris, de qua nul ã ſeyſinam haberet in vita donatoris, quãvis alia omnia concurrerent q̃ faciunt donationẽ, ſcilicet recognitio donationis facta cum ſolennitate in comitatibus, hũdredis & curiis cum charta et homagio, et omnibus aliis, quia ſeyſina in vita donatoris habita totũ operatur. Et eodem modo licet donatio facta ſit à felone ante feloniam ſine ſeyſina, non valebit donatio, licet poſtmodũ poſt feloniam ſeyſinam habuerit: dum tamẽ felonia aliquo modo cõvincatur, ſecùs ſi ante feloniam omnia rite acta fuerint, non revocantur, nec poſt feloniã, ubi felonia non fuerit convicta: ut ſupra de donationibus de hac materia. ¶ 13. Et ita licet dos ante feloniã ritè fuerit conſtituta, tamen poſt feloniam peti non poteſt à muliere quòd

sit ei assignata non magis quam seysina data (ut supra) nisi in casu speciali, sicut in Kancia, ut supra dictum est plenius inter placita coronæ, ad quod poterit mulier replicare, vel quòd vir suus nullam feloniam fecerit, vel si fecit, non fuit ritè et secundum legem terræ utlagatus, & postea hoc probato, fuit per Regem ad omnia restitutus, quia quasi utlagaria nulla, & sic fuit hæreditas sua sibi restituta. Item quòd per voluntatem Regis et non debito modo fuit utlagatus. Item vel quòd nunquam fuit utlagatus vel convictus, per quod hæreditas sua posset esse eschaeta dominorum. Item si convictus, tamen post convictionem de licentia Regis se contulit religioni: sed ista replicatio non sufficit, cùm perfectum sit judicium licet non executum, quia de gratia Regis est quòd hujusmodi convicti habere possunt vitam, ita tamen quod se conferant religioni, vel abjurent regnum, quia in regno remanere non possunt post convictionem, sicut contigit de Johanne de Herlezim de London, qui de gratia Regis se reddidit hospitali. Sed jam videamus, quid juris si filius alicujus et hæres ante dotis assignationem feloniam fecerit, et si mulier propter hoc dotem amittere debet. ¶ 14. Item esto quòd hæres alicujus, et warantus de dote mulieris, post mortem antecessoris ante dotis assignationem feloniam fecerit, quæritur an propter hoc dotem amittere debeat? videtur prima facie quòd sic, quasi ei deficiat warantus de dote sua, & valent (ut videtur) quæ ritè facta sunt ante feloniam, sed ea quæ agenda sunt post feloniam non convalescunt. Sed revera propter hoc dotem non amittit, quia etsi talis desinat esse warantus, ille incipit esse loco hæredis & waranti ad quam hæreditas pervenerit ratione eschaetæ, et quia vir uxoris feloniam non fecit, aliud tamen dicendum est de uxore felonis. Jam videamus quid sit agendum, si cùm mulier dicat se nihil habere, constiterit quòd habeat partem dotis. ¶ 15. Ad hoc autem quod dicit mulier in intentione sua. Et unde nihil habet: si quidem partem dotis habuerit quamvis minimam, si hoc dicere non possit, vel cùm hoc probatum fuerit, cadit breve nec de residuo quod ei defuerit poterit sibi prospicere, nisi per breve de recto de dote, de quo inferiùs dicetur suo loco. Nihil igitur recipiat de dote sua ante brevis impetrationem, ita quòd breve contineat omnes deforciantes, ubicunque fuerint, in uno comitatu, vel in diversis. Et cùm omnes contineantur, tunc primò recipiat, et si recipiat ante judicium etiam sine judicio, non obstabit ei exceptio quòd aliquid habuerit, quia respondere poterit, quòd satisfactum est ei ante judicium. Et si forte partem dotis reciperit ante impetrationem à quocunque, faciat eum nominari in brevi sicut alios, & convenire sicut alios, & tunc primò dicere poterit (si objecta fuerit exceptio) quòd talis satisfecit, nec erit multum disputandum utrum ante impetrationem vel post. Si autem talem in brevi non nominaverit, et objecta exceptione, dicat quòd exceptio ei nocere non debeat, quià nihil habet in tali villa, licet in alia tali villa, non valebit sua talis replicatio, quia id quod dicitur (unde nihil habet) non debet referri ad villas, sed ad dotem.

Et

Et unde non valet si dicat quòd nihil habet in tali villa, nisi ostendere poterit quòd nihil habeat nomine dotis ubicunque. Et cùm mulier replicando negaverit quòd nihil habuerit, non habebit defensionem per legem, sed veritas inquiratur per patriã de replicatione mulieris ut de Itinere. ¶ 16. Itẽ replicare poterit, quòd si aliquid habuerit, nihil tamen habet nomine dotis sed alio modo, sicut ratione custodiæ & hujusmodi, & si opus fuerit fiat inde inquisitio in comitatu, ubi dicitur aliquid nomine dotis recipisse, sub iis verbis, vz. Si aliquid tenuerit nomine dotis de tenemento quod fuit talis viri sui: & si aliquid habuerit, & modo non habeat, quid inde fecit, & vic. mittat inquisitionem: ut de termino Sanctæ Trinitatis Anno Regis Henrici quarto in comitatu Norff. de Isolda quæ fuit uxor. W. ¶ 17. Si autem terra de qua mulier dotem petit data fuerit ad firmam et ad terminum annorum, cùm mulier tertiam partem nomine dotis recuperaverit, per officium Judicis, retinebit firmarius duas partes ultra terminum suum, quousq; inde perceperit ad valentiam illius tertiæ partis quam amisit, ut de termino Sancti Michaelis anno Regis Henrici xiv. incipiente xv. in com̃ Suffolk et Essex de Emma quæ fuit uxor Rogeri filii Swani. Et ad hoc facit de termino Sancti Michaelis anno ix. incipiente x. in com̃ Northamptõ de Margeria quæ fuit uxor Henry de Northõ. Et in hoc casu semper oportet scire, quantum valeat tertia pars per rationabilem extensionem. Et ita fiat, nisi de tota terra illa nominatim dotata fuerit, quia tunc ipsa recuperabit totam terram illam ut dotem suam nominatam, et ipse firmarius (si charta de termino dedici non poterit) recuperabit ad valentiam terræ petitæ de terra waranti usq; ad terminum suum completum, et hoc per officium Judicis, et usq; ad ætatem waranti si warantus fuerit infra ætatem, vel si plenæ ætatis, donec deliberare possit terram quam mulier recuperavit, ut de Itinere W. de Raleghe in comitatu Bedf. de quadam Emma Bovastra. Et quid si warantus nihil habuerit, tunc expectet firmarius quousq; dos deliberata fuerit. Et quo casu reversura erit dos ad firmarium cùm deliberata fuerit, tenenda usque ad terminum suum, & tunc demùm ad hæredem, & hoc per judicium: licet regulariter verum sit, ꝙ semper reverti debeat ad hæredem, quia warantus de dote, vel ad eum qui est loco waranti qui habet duas partes sicut eschaetam, tamen ad alium quandocunq; reverti debeat, licet warantus non fuerit p̃ judicium, ut hic ꝓpter defectum waranti, qui escambium facere non potest de termino vel feoffamento et hujusmodi, quia mulier indotata remanere non debet, et de tali reversione non semper fiat mentio in judicio & in rotulatione. Et quòd indotata non remanebit licet warantus nihil habeat unde escambium faciat tenenti suo, sive nominatim dotata fuerit sive non inveniri poterit in com̃ Lync. de Alicia vidua quæ petiit dotem versus T. de s. Licyo. ¶ 18. Cùm autem de constitutione dotis dubitetur, & terra de qua dos petitur fuerit in cõfinio duorũ com̃, cùm inquisitio inde fieri debeat, assumantur octo milites de uno comitatu, & octo de alio ut p̃ tales ꝓcedat inquisitio. Et cùm juratores requisiti nihil

omninò probent pro muliere, nihil capiet, et idem erit si dubiè, quasi ea nihil probante.

¶ 1. *De seysina faciendâ mulieri si non sit quod opponi possit quare dotem non habeat. 2. Si dos ei recognita fuerit & rèddita in curia.* *Cap.* 14.

CUm autem nulla sit exceptio quæ opponi possit mulieri dotem petenti, nec dedici potest aliquo modo quin ita dotata sit sicut ipsa dicit, fiat ei seysina per tale breve. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cum A. quæ fuit uxor B. in curia nostra coram &c. per ejusdem curiæ nostræ judicium (vel per defaltam talis) recuperavit seysinam suam versus C. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa ut de dote sua. Et ideò tibi præcipimus quòd eidem A. sine dilatione de prædicta terra cum pertinentiis plenariam seysinam habere facias, & similiter ei sine dilatione habere facias tot marcas quæ ei in eadem curia nostra adjudicatæ sunt pro damnis suis, quæ habuit pro injusta detentione quam prædictus C. ei fecit de prædicta terra & dote sua. Vel aliter: & de terris vel catallis prædicti B. fieri facias tot denarios, & illos sine dilatione haberi facias &c. ut supra. Teste &c. Et unde de nova constitutione provisum est quòd mulier damna recuperet cum dote sua versus quemcunque possidentem: Et maximè de terris & tenementis de quibus vir suus moritur seysitus ut de feodo, nisi ita sit quòd defortians justam causam habeat differendi dotis exactionem, quod esse poterit, si vir forte aliquem in vita sua feoffaverit, & post mortem suam mulier petat dotem suam versus eum qui tenet, non erit mulieri injuriosa dilatio si warantum vocaverit unum vel plures, quousquè perveniatur ad hæredem warantum mulieris de dote sua, quam quidem si warantizaverit, & incontinenti restituerit, & excambium faciet tenenti, cùm sit sine culpa nulla debet refundere damna, nec tenens multo fortiùs. Si autem frivolas dilationes quæsierit, quia fraudulentus est in mora, resarcire debet damna: & eodem modo si cùm antecessor suus seysitus obierit, hæres statim alios feoffaverit p fraudem, uterque tam hæres quàm feoffatus propter fraudem damna refundet, unus propter fraudulentam alienationem, & alius propter fraudulentam derentionem. Et ideo considerandum est qualiter, & quando facta fuit alienatio sive donatio, in vita viri vel post mortem, & utrum ille qui tenetur restituere, in mora fuerit justa causa vel injusta: quia qui sine culpa est, pœnam sentire non debet. Est etiam alia forma brevis de seysina ei facienda ubi in judicio recognita est ei dos sua quæ talis est. ¶ 2. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit uxor B. in curia nostra, &c. peteret versus C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut dotem suam, idem C. venit in eadem curia nostra coram eisdem Justiciariis nostris &c. et recognovit & reddidit eidem A. prædictam terram cum pertinentiis ut dotem suam, & ideo tibi præcipimus &c. ut supra. Et sciendum quòd in omni casu tenetur deforcians mulieri ad damna sua de ter-

ris

ris & tenementis, de quibus vir suus moritur seysitus, si pro dote sua oportet eum placitare, nisi ipse hæres justam causam habeat resistendi, cùm statim & sine placito post mortem viri sui, & ad minus infra xl. dies fuerit ei dos assignanda, quæ die desponsationis fuit ei constituta.

¶ 1. *Qualiter mulier potuit suam dotem amittere cùm fuerit in possessione & ex quibus causis.*
2. *Qualiter dotem amittit mulier.* *Cap.* 15.

CUm verò mulier sic dotem suam obtinuerit, poterit illam amittere multis modis, vel per consuetudinem quæ in diversis locis pro lege observatur, ut si cùm fuerit ei dos assignata, vel in com̃ kanc. ante assignationem nupserit alicui, statim amittit terram quam tenet nomine dotis de Gavelkind. Idem observatur in civitate London de terris & tenementis in civitate, & alibi in pluribus locis. Et de hac materia inveniri poterit de termino S. M. anno Regis H. ii. post guerram in com̃ kanc. Et sive seysinam habuerit sive non, si post mortem viri inventa fuerit habens in utero conceptum ab alio quàm à viro suo, si nupserit, & licet nupta non sit, si vir inveniatur, vel puer, vel uterque, dotem amittet. Eodem modo dotem amittit propter feloniam vel hujusmodi. ¶ 2. Item antequam fuerit assignata amittit dotem per factum & feloniam viri sui ut supra, quia si petat, obstabit ei exceptio, quia deficit ei warantus. Item amittit dotem suam cùm fuerit ei assignata, ut si hæres implacitatus fuerit ab eo qui jus habet de duabus partibus, & mulier de tertia & mulier hæredem vocaverit ad warantum & cùm warantizaverit amiserit totum, per hoc amittit dotem nec habebit escambium, quia ex quo convictum est quòd hæres warantus suus de dote sua jus non habet in duabus partibus, nec illa per consequens in tertia parte. Item amittere poterit dotem per negligentiam, & taciturnitatem, ut si cùm fuerit dissеysita injustè, tacuerit per tantum tempus quod excedit teminum disseysinæ, vel cùm fuerit disseysita injustè, tacuerit per longum tempus, & postea sine judicio seysinam suam usurpaverit, & disseysitor per hoc seysinam suam rehabuerit, et ipsa nunquam ad seysinam suam restituitur, sed postea oportet agere de proprietate per breve de recto, quod prædictum est de dote super seysina sua propria.

¶ 1. *De recto de dote ad terram petendam quæ pertinet ad dotem cùm cessaverit breve de dote.*
2. *De formanda & proponenda intentione mulieris.* 3. *De intentione proposita.* *Cap.* 16.

SI autem aliquid sit quod ad dotem pertineat quod per breve de dote non acquieseverit, succurritur ei per breve quod vocatur breve de recto de dote, quod clausum esse debet, et dirigi ad warantum mulieris de dote sua, in forma supradicta inter brevia de recto. Et refert utrũ ipsa aliquando in seysina fuerit, & postea disseysita fuerit, ut supra

paulò antedictum est, vel si nunquam fuit in seysina. Et placitum istud deberet deduci in curia waranti, donec curia illa probetur defeciſſe de recto, quo ꝓbato ponetur loquela usque ad comitatū sicut de aliis placitis de recto,& sic inde ad magnam curiam pluribus de causis prænotatis. De absentia vero utriusque si non venerint,vel si se essoniaverint, qualiter procedendum erit perpendi poterit ex præmissis. Cùm vero ambo comparuerint,& mulier nunquam seysinam prius habuerit de terra petita, proponat intentionem suam per hæc verba : Peto versus talem tantam terram cum pertinentiis in tali villa, ut pertinentem ad dotem quæ me contingit de hæreditate B. quondam viri mei. Et unde me dotavit ad ostium ecclesiæ die quo me desponsavit. Et unde idem eodē die fuit seysitus & vestitus, ita quòd me inde dotare potuit. Et si hoc vellet cognoscere &c. ut supra. Et si noluerit, habet sufficientē ꝓbationem, sectam & hujusmodi. Si autem aliquando extiterit in seysina, tunc proponat intentionem suam per hæc verba. Peto versus talem tantum terræ cum ꝑtinentiis in tali villa ut dotem meam, & ut ꝑtinentem ad terram quam teneo in eadem villa nomine dotis,vel in alia, & unde B. quondā vir meus die quo me desponsavit, tenuit totā terrā illam in feodo & in dominico suo, & me inde dotavit, & ita ꝙ post mortem prædicti B. quondam viri mei,fui inde in seysina nomine dotis,quousque prædictus talis me injustè & sine judicio dissèysivit. Et quòd ita fui inde dotata & seysita habeo sufficientē disrationationem & probationem, videlicet talem sectam & talem. ¶ 3. Proposita sic intentione mulieris poterit tenens warantum vocare si warantum habuerit, secundum quod supradictum est de waranti vocatione, vel si warantum non habuerit excipere poterit contra mulierem, scilicet quòd terram illam ei sponte reddidit, vel si dissèysita fuit, postea jus suum remisit & quietum clamavit, vel si dissèysita fuit, postea de brevi suo se retraxit. Et unde producat sectam si habuerit,& si opus fuerit ponat se super patriam, & poterit veritas per patriam declarari. Non autem inter eos erit magna assisa vel duellum, nec ꝙ consequens essonium de malo lecti. Et cùm recurrendum ita sit ad patriam, & loquela fuerit in comitatu, videndum si cùm tenens posuerit se in inquisitionem & petens simpliciter, an comitatus habeat potestatem procedendi ad inquisitionem vel Juratam nisi hoc fuerit ei specialiter demandatum ? Videtur quòd bene potest, quia cùm dicatur in brevi quòd nisi warantus hoc fecerit quòd vicecomes hoc faciat, videntur omnia esse ei concessa sine quibus loquela illa terminari non possit, & secundum quod in cōm procedi possit ad duellum in alio brevi de recto, ita poterit in hoc brevi ad inquisitionem, sicut procedi poterit ad Juratas ubi vicecomiti demandatur quòd justiciet. Sed contra cùm in magno brevi de recto contineatur quòd nisi dominus Rex hoc fecerit vic. hoc faciat, tamen ad magnam assisam capiendam non procedit, sed pacem habebit tenens usque ad adventum Justitiariorum, si breve de pace sibi perquisiverit, & si non, in defalta esse poterit, ut supra de hac materia per breve de recto.

¶ 1. De

¶. 1. De exceptionibus contra mulierem petentem & de amensuratione dotis. 2. Responderi poterit quod plene habet dotem suam & ideo oportet quod fiat extensio & inquisitio. 3. Breve de admensuratione dotis in diversis comitatibus. 4. De officio vic. & de modo procedendi. 5. Cùm partes præsentes sint, modus per quem proponat quærens intentionem suam. Cap. 17.

SI autem warantus vocetur unus vel plures, cùm perventum fuerit ad hæredem warantum de dote, si hæres statim recognoscat rem illam ad dotem mulieris pertinere, mulier seysinam habeat cum damnis vel fine, secundum quod superius dictum est. Si autem exceptiones habeat, per exceptiones si possit se defendat. Poterit enim excipere multis modis; s. q terra illa ad dotē suā nō pertineat, vel si mulier inde in seysina fuit, hoc nō fuit nomine dotis sed alia ratione, vel q nunquā inde dotata fuit, sed nominatī de alia vel minore quātitate quā ptē tertia, et inde tenuit se contentā, et de hoc sectā ꝓducat, et ꝓbationē. Itē sive in seysina fuerit sive nō, & sive terra ptinens esset ad dotē sive nō, ipsa jus suū de terra illa remisit et quietum clamavit. ¶ 2. Item q terra nō ptineat ad dotē suā quia habet plenè dotē suā, secundū q ei fuit costituta, & plus habet in dotē qm ad ipsū ptinet habendū secundū legē et cōsuetudinē regni. Et unde ipse hæres tulit breve ad comitatū de admēsuratione q tale est. Et q de facili in comitatu terminari nō poterit, si mulier dotē habuerit in diversis comitatibus, quia licet sciat quantū tenuerit in uno comitatu, et quātū valeat tertia pars, & quantū duæ ptes, tñ p hoc cōstare nō poterit de valore omniū terrarū q̄ sunt in aliis comitatib⁹, et nisi cōstiterit de valore omniū terrarū, sciri nō poterit utrū plus habuerit vel minus: ideo nō poterit fieri amēsuratio nisi sciatur q plus habeat qm ad ipsum ptinet habēdum. Igitur ubi plures habuerit terras in diversis com̄, oportet q ꝓcedat amensuratio in curia dñi Regis, et q omnes terræ extendātur et apprecientur tam duæ ptes quā tertia, et mittātur extensio et appreciatio Justiciariis: secūdū formā supra de extensionibus & appēciationibus faciendis et sic fiat amēsuratio in curia dñi Regis. Si autē dotē non habuerit nisi in uno comitatu, vicecomes facere poterit amēsurationē, dū tamē justum et p hoc breve. ¶ 3. Rex vic. salutē. Questus est nobis A. filius vel filia, frater vel soror, nepos vel neptis, cōsanguineus vel cōsanguinea et hæres B. q C. q̄ fuit uxor B. plus habet in dotē de libero tenemēto q fuit ipsius B. quòdā viri sui in tali villa (vel in talibus villis) qm habere debet vel ad ipsā ptinet habēdā. Et ideo tibi p̄cipimus q justè & sine dilatione amēsurari facias totā dotē illā, ita q p̄dicta C. nō habeat plus in dotē de hæreditate p̄dicti A. qm habere debet, & ad ipsū ptinet habendum secundum rationabilem dotem, & quòd prædictus A. habeat de dote illa id quod habere debet & ad ipsum pertinet habendum, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu justitiæ Teste &c. Et notandum quòd amensuratio debet esse tam de indebito, quàm superfluo: ut si per dominum capitalem mulieri assignatum fuerit capitale mesuagium, vel aliquid quod sit caput baroniæ, si aliud sit de quo dotem possit habere rationabilem, auferatur

feratur ei indebitum, & assignetur ei debitum, quia licet indebitũ assignatum sit & superfluũ, tamen sine judicio ejici non poterit, ab hærede, nec ab alio. ¶ 4. Cùm igitur vic. breve suſceperit, ſumonere faciat mulierem q̃ ſit ſup terram illam de qua fieri debet amenſuratio coram vic. & coronatoribus ſi intereſſe poſſunt, & corã aliis liberis & legalibus hominibus quos vic. ſecum aſſumere voluerit. Et mulier ſummonita aut venit aut non venit. Si autem non venerit, non ſtatim ꝓcedatur ad amenſurationẽ, ſed capietur terra in manum dñi Regis de qua fieri debet amenſuratio, & ipſa interim ſummoneatur cum viro ſuo (ſi virum habuerit). Et q̃ terra capi debeat in manum domini Regis, ꝓbatur in itinere M. de P. in coñ Lync. anno decimo Regis H. circa mediũ rotuli. Omnes enim de quorum jure agitur, præſentes eſſe debent in amenſuratione facienda. Et ſi p̃ſentes non fuerint, quicquid actum fuerit in eorum abſentia revocabitur: niſi forte per malitiam ſe abſentaverint, ut de termino S. T. anno Regis H. ſecundo poſt guerram in coñ Dorſ. de Hamone de Halmodoſton. Si autem p̃ malitiam ſe abſentaverint, nec venerint, nec ſe eſſoniaverint legitimo modo, poſt ſecundã ſummonitionem et terræ captionem in manum dñi Regis, non erit ulterius ſuſtinendum, ſed ſtatim ꝓcedat vicecomes ad admenſurationem faciendam in odium ſecundæ defaltæ, et facta extentione et appreciatione adjudicet unicuiq; q̃ habere debebit. ¶ 5. Cùm autem partes p̃ſentes fuerint, proponat querens intentionem ſuam verſus mulierem hoc modo, ſecundum formam brevis A. queritur quòd B. quæ fuit uxor C. plus habet in dotem de tenemento quod fuit ipſius C. patris vel alterius anteceſſoris (ut ſupra) ipſius A. cujus hæres ipſe eſt, quàm ad ipſam pertinet habendum. Et unde dicit quòd habet in tali villa medietatem unius carucatæ terræ, deficut non fuit dotata niſi de tertia parte, vel quòd habet fere totum manerium, ubi non fuit dotata niſi de quadam minima parte. Et de qua tenuit ſe contentam vel multo plus habet in dotem quàm habere debet, ultra tertiam partem, vel medietatem, vel ultra partem, unde fuit nominatim dotata, & quòd ita fuit dotata ſicut querens dicit et non aliter, ſi mulier negaverit, producere poterit ſectam vel inſtrumentum, vel aliud per quod probare poſſit intentionem ſuam, cùm mulier negaverit. Et quo caſu, oportebit aliquando de neceſſitate recurrere ad conſtitutionem dotis qualiter fuerit conſtituta, ut probato qualiter fuit conſtituta, procedatur in amenſuratione facienda, niſi mulier exceptiones habeat & reſponſiones cõtra amẽſurationem quare non ſit in amenſuratione procedendum. Tollit enim amenſurationem aliquando diuturnitas temporis imperpetuum, cùm omnis querela & omnis actio injuriarum limitata ſit infra certa tempora. Tollit etiam amenſurationem voluntas & conſenſus hæredis, qui cùm plenæ ætatis eſſet dotem mulieri aſſignavit, quia ſcienti & volenti non fit injuria, & ſufficit ſemel voluiſſe, & ſcivit aut ſcire debuit. Item cùm dominus capitalis vel alius dotem aſſignaverit, hæres major factus aſſignationem illam ratam habuerit per conſenſum, tacitum vel expreſſum: Dum tamen

hoc

hoc ꝓbari possit. Tacitum, p dissimulationem ꝑ longum tempus: expressum, si expresse consenserit instrumento vel alio modo. Item si de amensuratione agatur, non erit estimanda melioratio mulieris quam fecit in dote sua post assignationem, tẽpus enim assignationis dotis erit spectandũ. Item poterit dicere ꝙ hæres injustè hoc dicit ꝙ habet plus quàm habere debeat in dotem, quia nihil plus habet quàm rationabilem dotem suam secundum legem terræ, & non plus quàm ei fuit constituta, licet in meliori quantitate quam in dote rationabili, et hoc ꝓbet ꝑ sectã, vel alio modo si possit: ut de termino S. Michaelis anno regni Regis H. decimotertio incipiente decimoquarto circa medium rotuli. Nota ꝙ habenda est ratio meliorationis in amensuratione facienda. Item dicere possit habita ratione ad meliorationem, ꝙ anno & die quo vir suus obiit, non sufficiebat terra illa quam nunc tenet in dotem plenè ad tertiã partem totius hæreditatis quæ fuit ipsius viri sui, & si postea dotem suam melioravit, non debet venire in æstimationẽ sua melioratio. Et si hoc ꝓbari possit, remanebit mulieri dos sua secundũ ꝙ fuerit ei constituta.

¶ 1. *Quid pertineat ad mulierem facta constitutione dotis & assignatione & de vasto in dote.* 2. *Cum mulier in dote vastum fecerit & destructionem de prohibendo ne vastum faciat.* 3. *Si non omittat quin vastum faciat, forma brevis quod fiat de attachiando mulierem.* 4. *De modo procedendi in hujusmodi placito cum post dilationes comparuerit.* 5. *Responsio mulieris contra querelam.* 6. *Fiat visus de vasto & fiat inde inquisitio.* 7. *Item respondere potest ad vastum mulieris.* 8. *Uterquè ponere se possit in inquisitionem.* 9. *Breve de videndo vastum per vic. & patriam & remittat inquisitionem justic.* 10. *Si mulier de vasto convincatur quæ pœna sequatur.* 11. *Breve de apponendo forestario.* 12. *Refert utrum quis vastum fecerit in proprio vel alieno.* 13. *Quid est vastum & quid exilium.* *Cap.* 18.

FActa autem dotis constitutione et assignatione, nihil ꝓprietatis ꝑtinet ad mulierẽ, nisi tantũ seysina et liberum tenementum ad vitam suam, et nihil facere potest ꝙ aliquã habeat ꝓprietatẽ, nisi quãdiu ipsam warantizare potest, quia jus ꝓprietatis remanet cum ipso hærede, quia warantus de sua dote, vel cum alio ad quẽ jus ꝓvenerit, sicut nomine eschaetæ, et ratione alienationis et vẽditionis. Et unde nihil clamare poterit mulier in dotẽ suam, nisi ꝙ uti & frui possit de rebus dotalibus, sine vasto, destructione, vel exilio. Rationabile verò estoveriũ capere possit in boscis ad ædificandũ, ardendũ, claudendum, dum tamen in dote sua & non extra, ut si vastum, destructionẽ vel exiliũ fecerit ultra rationabile estoveriũ, hæres ꝓprietatis, vel alius ꝓprietarius, sine alicujus injuria poterit eum impedire. Nec competit mulieri assisa novæ disseysinæ si queratur ꝙ ꝑ hoc disseysita sit de libero tenẽto suo quia tantum conceditur ei rationabile estoverium, quod non extendit ad vastũ. Et si forte talis impediri non possit, recurrendum erit ad superiorẽ. s. ad regẽ, qui ꝑcipiet vic. ꝙ non ꝓmittet talem mulierem vastum facere. Et si propter hoc non omiserit, tunc attachietur mulier quòd sit coram Rege ad ostendendũ quare vastũ fecerit. Breve vic. dirigendum quòd non permittat, tale erit. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd non per-

permittas ꝙ talis mulier faciat vastum vel venditionem vel exiliũ de terris, hominibus, redditibus, domibus, boscis, vel gardinis q̃ tenet in dotẽ de hæreditate talis in tali villa, ad exhæredationẽ ipsius talis, ne amplius &c. T. &c. Et hoc faciat tempestivè, ne ꝑ negligentiam damnum incurrat, quia melius est in tempore occurrere &c. Et si per hoc non omiserit, attachianda erit per tale breve. ¶ 3. Rex vic. salutẽ. Si talis fecerit te securum de clamore &c. tunc pone ꝑ vadiũ & salvos plegios talem mulierẽ &c. ꝙ sit coram nobis vel justiciariis nostris tali die apud talem locum, ostensura quare fecit vastũ, venditionem, & exilium, de terris, hominibus, redditibus, boscis, vel gardinis quæ tenet in dotem de hæreditate talis, in tali villa, contra ꝓhibitionẽ nostram, & habeas ibi nomina pleg. & hoc breve T. &c. Et ita si ad alium diem non venerit, obserꝛ ordo attachiamentorũ donec venerit, dum tamẽ unicum habeat essoniũ de malo veniẽdi post primũ attachiamẽtũ si voluerit. ¶ 4. Cùm autẽ post dilationes cóparuerit querens, ꝓponat intentionem suã hoc modo. Quòd talis queritur ut parens vel amicus talis minoris, ꝙ cùm talis mulier teneat in tali villa tantam terram nomine dotis, tale facit vastũ et talẽ destructionẽ, ꝙ terrã talẽ vẽdiderit, vel servos: domos ꝓstraverit, tot, & boscũ vendidit, gardinũ extirpavit in p̃dicta terra ad exhæredationem talis hæredis ad valentiam tanti, et inde ꝓducit sectam &c. ¶ 5. Ad ꝙ poterit mulier multipliciter respõdere sic: Et talis mulier venit & defendit vastum, venditionẽ & exilium cótra talẽ, et sectam suam. Et ꝙ nihil inde vendidit nec aliquid tale fecit ad exhæredationẽ talis hæredis, & cognoscere poterit ꝙ domus ob vetustatẽ corruerit, et ipsa ibi constituxit meliores, vel si de bosco cepit aliquid, non cepit ibi nisi rationabile estoverium suum ad ardendũ, ædificandum, & claudendũ in terra illa quam tenet nomine dotis, et nõ extra. Et ꝙ nihil amplius cepit, nec alio modo, poterit se ponere super inquisitionem patriæ, licet sunt quidam qui dicunt quod contra sectam q̃rentis poterit se defendere per legem, et sic evadere pœnã: ꝙ esse non debet, quia cùm damnum ita factũ sit in re corporali ꝙ manifestum erit aspectibus oculorum, non poterit ꝑ legẽ defendere ꝙ non sit ita, quia sic esset visus contrarius sacramento Juratorum. Melius igitur est quòd cùm mulier vastum defendat, ꝙ fiat visus de re vastata contra ꝓhibitionẽ, & qualitate facti, & quantitate. ¶ 6. Et cùm ꝑ visum & sacramentum ꝓborũ hominũ & legaliũ de vasto constiterit, emendetur vastum. Sed in omnibus obligationibus, & cõtractibus, & stipulationibus, quæ consensu & animo contrahuntur, sicut in conventionibus, ꝓmissionibus, donationibus, venditionibus, & hm̃odi, si tamẽ secta ꝓducatur, & secta examinata fuerit, et tantũ p̃sumptionẽ inducat, poterit ille de quo queritur contra sectam talis se defẽdere per legẽ, duplicatis ad minus plõnis juratorũ, quia cùm plures sint in defensione, dicta eorũ majorẽ faciunt p̃sumptionẽ. Et sic major præsumptio vincit minorem. Si autẽ querens ꝓbationem habuerit, sicut instrumenta & chartas sigillatas, contra hujusmodi ꝓbationes non erit defensio ꝑ legem. Sed si in instrumento contradicatur, fides instrumenti ꝓbabitur

per

per patriam & per testes. ¶ 7. Poterit etiam mulier respondere, ꝙ si vastum ibi factum sit, non fuit factum tẽpore suo, sed tẽpore alterius, s. viri sui, custodis, vel hæredis ante assignationem dotis, ꝙ si querens negaverit, veritas inquiratur per patriam. ¶ 8. Cùm igitur necesse sit visum facere de vasto, cùm querens sectam habuerit, et mulier vastum defenderit, et uterq; se posuerit super patriã, p̃cipietur vic. ꝙ assumptis secum militibus fieri faciat visum de vasto illo per tale breve, et ꝙ xii. milites veniant ad certũ diẽ ad certificandũ de vasto illo. ¶ 9. Rex vicecom̃ salutẽ. Præcipimus tibi ꝙ assumptis tecum tam militibus quàm aliis liberis libere tenentibus, legalibus, & discretis hominibus de visneto tali, in ꝑpria persõna tua accedas ad maneriũ tale, quod A. quæ fuit uxor B. tenet in dotem de hæreditate ipsius B. et eisdem hominibus habere facias visum, de domibus, boscis, & gardinis ejusdem manerii, tam interiùs, quã exteriùs. Et unde prædictus talis queritur, ꝙ prædicta A. contra consuetudinem regni nostri vastum ibi fecit, destructionem et exilium, s. ꝙ in uno bosco tot quercus ꝑstravit et vendidit, & etiam domos ꝑstravit, et extra terram quam tenet in dotem domum ædificavit, & p̃tereà quòd villanos manumisit, & terras & redditus vendidit & alienavit, & unde prædicta A. dicit quòd de p̃dicto bosco nihil cepit nisi rationabile estoveriũ suum, ad ardendũ et claudendum, & tot quercus de quibus talia ædificia et talia reparavit. Et per sacramentum xii. ex p̃dictis hominibus, qui melius sciant & velint veritatem dicere diligẽter inquiras, ꝙ vastũ & quod exilium ibi factum fuerit, et in quibus rebus, & quid, et quantum captum fuit in bosco illo, et ad quid, et ꝑ quẽ, et utrum p̃dicta A. vastum ibi fecit postquàm boscus ille devenit in manus suas, vel si alius inde vastum fecit ante tempus suum. Et inquisitionẽ quã inde feceris scire facies justiciariis nostris, etiam tali die evidẽter, distinctè, et apertè, secundum ꝙ per sacramentum p̃dictorum xii. hominum facta fuerit, per literas tuas sigillatas, et ꝑ quatuor legales & discretos homines, ex illis per quorum sacramẽtum inquisitionẽ illã feceris, et habeas ibi &c. Teste &c. ¶ 10. Si autẽ in bosco aliquo factum fuerit vastum & destructio, et mulier inde ꝑ inquisitionẽ convincatur, talis erit ei pœna infligenda. & in tantũ erit coarctanda, ꝙ de cætero nihil capiat in bosco illo nisi (ꝑ visum forestariorum hæredis) rationabile estoverium suum, et talis servitus illæ imponetur ad pœnã, secũdum ꝙ ꝑbatur in rotulo de termino S. Michaelis annũ regni regis H. tertio incipiente quarto in comitatu Norff. de Thoma de le Enveyse et Matilda uxore ejus, & similiter de termino P. annũ regni Regis H. nono in com̃ Norff. de Margeria de Raylie, ubi de cõsilio curię ꝑpter vastũ appositus fuit forestarius. Et ꝙ forestarius apponi debet ꝑpter vastũ et transgressionẽ mulieris, ꝑbatur in rotulo p̃dicto, et de forestario apponendo fiat tale breve. ¶ 11. Rex vicecom̃ salutem. Scias ꝙ ꝑpter destructionẽ q̃ facta est in bosco et in terra quam A. de N. tenet in dotẽ in tali villa de hæreditate B. de N. ꝑvisum est in curia nostra corã Justic. nostris, ꝙ idem B. appo-nat forestarium suum ad prædictum boscum custodiendum, ita quòd prædicta

A.

A. nō habeat in eodē boſco niſi rationabile eſtoveriū ſuū ad ardendū, ædificandū, et claudendū, tantū ſup eandem terrā quam ipſa tenet in dotem de hæreditate ipſius B. in eadem villa, & hoc nullo modo niſi p viſum & liberationē foreſtariorū ipſius B. Si autem in terris, domibus, gardinis vel paſturis incorrigibilis exiſtat, tunc addatur clauſula iſta: ꝓviſum eſt etiam in eadem curia noſtra ꝙ p̄dictus B. apponat ſibi ſervientē ſuū ad curam capiēdam, ne eadē A. deſtructionē faciat in domibus, gardinis, et paſturis, et ꝙ non capiat de hominibus ejuſdē terræ niſi rationabiles exitus, & ſervitia, q̄ facere debent et ſolent. Et ideo tibi p̄cipim' ꝙ non impedias p̄dictū B. quin poſſit ibi apponere foreſtariū ſuū, et ſervientē ſuū, ſecundū ꝙ prædictū eſt, ne ꝓ defectu tui inde clamorē audiamus Teſte &c. ¶ 12. Et refert utrū quis vaſtū faciat in ꝓprio aut alieno; et eſt ꝓpriū, et magis ꝓprium, et eſt alienū et magis alienū. Magis ꝓpriū, ut ſi quis habeat in fundo ſuo jus poſſeſſionis et ꝓprietatis, in quo ſi vaſtū faciat nō erit tale vaſtū alicui injurioſum, licet ſibi damnoſum, niſi ſervitus conſtituatur p modum donationis ne poſsit. Item eſt ꝓprium, ut ſi quis teneat ad vitam ſuam tantum, ubi tenens habuerit liberū tenemētū tantū, et alius ꝓprietatē, et ſic utitur tenens quodāmodo in ꝓprio quoad rationabile eſtoveriū ꝓpter liberū teñtum, & ſic non facit vaſtū, nec injuriam utendo p menſuram: Sed ſi menſurā excedat utendo, et capiendo ultra rationabile eſtoveriū ſuum, utitur quaſi in alieno, et ſic erit vaſtum injurioſū, niſi vaſtū ita modicū fuerit, ꝓpter ꝙ non ſit inquiſitio facienda, ut de termino S.T. añ regis H. decimoquinto in comitatu Bed. de Petro Peyjure. Et quid debeat adjudicari ad vaſtū, et quid non, ꝓpter magnitudinē et parvitē, habet q̄libet patria ſuum modū, conſtitutionē, et cōſuetudinē. Eſt etiam quaſi alienū, ut ſi quis fundū habuerit in manu ſua ratione cuſtodiæ, in qua quidē non habet nec jus ꝓprietatis, nec jus poſſeſſionis, niſi tantum nudum dominium cū poſſeſſione, ſi vaſtū fecerit, facit vaſtū quaſi in alieno. Et ideo ſi de vaſto convincatur, amittit cuſtodiā et reſtituet dāna, et det domino Regi miſericordiam, ꝙ non eſt in muliere ſi de dote ſua fecerit vaſtum. quia dotem non amittit, ſed cuſtos vel curator ei adjungatur, qui impediat ne faciat, et damna debet refundere. Et eſt magis alienum, ubi quis cùm nihil horū habuerit, vaſtum fecerit in alieno, ſine licentia et voluntate eorū quorum res fuerit. Et tale vaſtum cum ſit ita injurioſum, cùm ſit quaſi Roberia, vertitur in novam diſſeyſinā, vel in tranſgreſſionem, ſecundū ꝙ p̄ſumptor dixerit tenementum illud eſſe ſuum vel non. ¶ 13. Item de hoc ꝙ dicit vaſtum et exilium, ſciendum ꝙ non ſunt referenda ad eundē intellectū, ſed vaſtum et deſtructio fere idem ſunt, quia cōvertibiliter ſe habent vaſtū et deſtructio, et vaſtum idem eſt ꝙ deſtructio, et econverſo, & ſe habent ad omnem deſtructionem generaliter. Exilium verò dici poterit generaliter, ubi quid ſit ad magnam deformitatē curiæ & capitalis meſuagii, ut ſi quis domos proſtraverit et vendiderit, hoc erit ad magnam deformitatem, ut ſi inhabitatores manſionem habuerint derelictam. Item ſi arbores et pomaria creſcentia in curia, vel circa domos

pro-

proſtraverit, & extirpaverit, quod erit ad grave damnum & maximam deformitatem.

¶ 1. *Si cuſtos vaſtum fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breve ne faciat.* 2. *Si cuſtos de vaſto convincatur quæ pœna ſequatur.* *Cap.* 19.

CUm autem cuſtos vaſtum fecerit in cuſtodia ſua quaſi in alieno, præcipiatur vicecomiti q̄ non ꝑmittat talem vaſtum facere vel exiliū &c. ꝑ tale breve. Rex vic. ſalutē. Præcipimus tibi quòd non permittas quòd talis vaſtum faciat, venditionem, vel exiliū, de terris &c. (ut ſupra) quæ habet in cuſtodia de hæreditate talis in tali villa ad exhæredationem &c. et ſic fiat attachiamentum ut ſuperius. Vel ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c. pone her vadium &c. D. quòd ſit tali die ad reſpondendū B. quæ fuit uxor C. matri B. filiæ & hæredi ipſius C. quare fecit vaſtum &c. ut ſupra. Et ita obſervetur ordo attachiamentorum, ut ſupra, in actione perſonali. Et notandū q̄ ad vaſtum judicari debet ſi mulier in dote ſua, vel cuſtos in cuſtodia ſua, terras, redditus, ſervos, vel alias res hæreditarias vendiderit, vel alienaverit, vel ſi ſervos manumiſerit, vel plus æquo talliaverit, ꝑ q̄ deſtruantur. Item ſi domos proſtraverit & alibi inde ædificaverit, vel ſi eas combuſſerit, & non caſu fortuito. Item ſi boſcum vel gardinum, in toto vel in ꝑte extirpaverit. Item quicquid inde captum fuerit, datum, venditum, vel abductum, & alibi ædificatum, & quicquid extra terram aſportatum fuerit, ſed refert utrum magnum fuerit vel modicum, ſecundum quod ſupradictum eſt. Non autem debet ad vaſtum judicari q̄ captum fuerit ad reparationē domorum utilem & neceſſariam, cùm per hoc melioretur hęredis conditio. Et ſi quid fiat conſimile. ¶ 2. Cùm autem cuſtos vaſtum faciat in cuſtodia ſua & inde convincatur (non refert utrum ante prohibitionē vel poſt) talem pœnam incurret. s. inprimis amittet cuſtodiam & in miſericordia domini Regis remanebit, et damna reſtaurabit. Et quòd ita ſit, inveniri poterit inter placita quæ ſequuntur Regem anno regni ſui viceſimo de Johanne de Daco & filia & hærede Johannis de Bray coram I. de Lacy in comitatu Lync. & W. de Ralegh.

¶ 1. *Mortua muliere ad quem revertitur dos.* 2. *Si hæres donationem fecerit in vita mulieris & attornaverit mulierem donatorio.* 3. *De dote data vivente uxore quæ dotem tenuit, & cujus ſervitium attornatum fuit donatorio & ſic non ad hæredem.* *Cap.* 20.

MOrtua muliere ſeyſita de dote ſua, ſtatim revertatur dos ſua ad hæredem proprietarium, vel ad alium cui fuerit loco hæredis, niſi forte hæres dotem in vita mulieris alienaverit, vel donationem fecerit, vel venditionem de duabus partibus, & poſtea attornaverit emptori, vel donatorio ſervitium mulieris, & attornaverit eam quod ſit intendens donatorio, vel emptori ſecut waranto de dote ſua, quo caſu ſi attornaverit ſe, et ſervitium ſuū ſequunt dos et ſeiſina ſua poſt mortē ejus ius et ꝓprietatē q̄ ſūt in donatorio vel emptore. Item nō revertit ad hæredē (ut ſupra dictū eſt) in

parte

parte, dos post mortem mulieris ubi mulier dotem nominatam vel non nominatam recuperaverit versus hæredem, qui terram warantizavit versus mulierem, & mulier recuperaverit, & hæres nihil habeat de quo escambiū facere possit ante mortem mulieris. Et ideo per judicium revertetur dos ad donatorium vel ad emptorem, & non ad hæredem, propter jus merum q̄ ipsi habent. Si autem cùm hæres donationem fecerit de duobus partibus, & servitium mulieris attornaverit, & hæres qui dedit & vendidit se intruserit in terram illam contra chartam & donum & factum ꝑprium, consulitur emptori sive donatorio per tale breve de ingressu. ¶ 2. Rex vicecom̄ salutem, præcipe A. quòd justè & sine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa, quam clamat esse jus suum ratione doni quod idem A. ei fecit ꝑ chartam suam, ut idē B. dicit, in quam idē A. non habet ingressum nisi ꝑ hoc quòd se intrusit in terrā illam contra chartam & donum suum, post mortem talis mulieris qui terram illam tenuit in dotem de prædicto B. & servitium ei inde fecit tota vita sua, & quod ad prædictum B. reverti debuit post mortem prædictæ mulieris ratione doni ipsius A. ut idē B. dicit, vel aliter si donator obierit & donatorius, & extraneus se intruserit, & hæres donatorii petierit fiat ei tale breve. ¶ 3. Rex vicecom̄ salutē. Præcipe A. q̄ justè & sine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentiis in tali villa, quā clamat esse jus suum ratione doni quod C. pater D. fecit E. patri prædicti B. cujus hæres ipse est, & in quam idem A. non habet ingressum nisi ꝑ talem mulierē, quæ se intruserit in terram illam post mortem talis alterius mulieris, q̄ terrā illam tenuit in dotē de E. patre ipsius B. cujus hæres ipse est, & servitium suū ei inde fecit tota vita sua, & quæ ad p̄dictū B. reverti debet post mortem p̄dictæ mulieris ratione doni q̄ prædictus C. ei inde fecit ut idem A. dicit. Et nisi fecerit &c. et sic revertitur dos.

¶ Tractatus septimus

Libri quarti, in quo tractatur De Ingressu.

¶ 1. *Ubi locum habet ista actio.* 2. *Breve si quis dimiserit ad terminum qui præteriit.* 3. *De modo procedendi in hujusmodi placito.* 4. *Si respondeat tenens quod non per talem nominatum in brevi sed per alium talem.* 5. *Breve si Juratores venire debeant coram Justiciarius. Cap.* 1.

DIctum est supra de causa possessionis, quæ per assisas et recognitiones terminantur: nunc autem dicendū de causa proprietatis, quæ terminatur per Juratā ex testimonio et probatione eorum, qui probare possunt de visu suo proprio & auditu, s. ubi quis seysinam suā ꝑpriam petierit, vel alicujus antecessoris sui, quam de voluntate sua de aliqua re ad terminum annorum vel

ad

ad terminũ vitæ aliis dimiſit,& q̃ poſt terminum p̃teritum ad ipſum reverti debeat, & ubi locum non habeat aſſiſa novæ diſſeyſinæ, quia contra voluntatẽ ſuam & injuſtè non eſt diſſeyſitus,nec etiam aſſiſa mortis anteceſſoris, quia anteceſſor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo in dominico ſuo quia alius inde habuit liberũ tenementũ qui rem illam tenuit ad vitam ꝙ quidem aliter eſſet ſi ad terminũ annorũ, quamvis centum q̃ vitam hominum excederet. Et non ſolũ locum habet iſta actio verſus eum qui rem ita receperit ad terminum, verum etiam contra omnes qui talem habent ingreſſum, quatenus gradus et tempus pmiſerint. Non enim excedit tertiam gradum, nec tempus ꝙ excedit teſtimoniũ,de viſu et auditu. Item non ſolũ locum habet verſus eos qui per tales habent ingreſſum, ſed locum habet verſus alios qui ingrediuntur per tales,et qui rem transferre non poſſunt ſine conſenſu aliorum,licet aliquod jus habet transferendi: ut canonicus ſine aſſenſu epiſcopi et capituli. Item ſi uxor ſine conſenſu viri, et econverſo ſi vir ſine conſenſu uxoris, ſi Abbas ſine conſenſu capituli. Item ſi Celerarius, Clericus, vel alius ꝓcurator ſine conſenſu Abbatis vel Prioris, vel aliorum quorum cõſenſus requiri debet in tranſlatione facienda. Item locũ habet hæc actio verſus omnes qui ingreſſum habent per tales qui transferunt,et qui liberum tenementum non habent nec jus transferendi, niſi ꝙ ſunt in nuda poſſeſſione et nomine aliorum, et transferunt contra voluntatẽ dominorum, ut cuſtos, vel ballivus, dum aliquis fuerit infra ætatem, vel abſens, vel in priſona, vel non ſanæ memoriæ, vel alio modo,ſecundũ ꝙ inferius plenius dicetur. Et notandũ quòd hæc dictio (terminus) largè ſe habet,et ad terminum vitæ, & ad terminum annorum qui p̃teriit. Et ſciendum ꝙ ille qui ad terminum annorũ dimittit,quamvis longiſsimum, dum tamen ꝓbari poſsit ingreſſus ex teſtimonio viſus & auditus, retinet ſibi dominium, ꝓprietatem, feodũ, et liberum tenemẽtum ſi hæc omnia priùs habuerit,vel q̃dam eorũ, ſecundum ꝙ prius habuerit. Nihil enim transfert ad firmarium ad firmam niſi ꝙ uti poſsit & frui, s. habere uſum & ꝓcipere fructum. Et unde bene poterit ꝓprietarius hæc omnia ad aliũ transferre, q̃ ſibi retinuit, ſine injuria firmarii,ꝙ ſi non fecerit,hæc omnia transfert ad hæredes ſuos. Item notandum ꝙ iſtæ dictiones (ad terminũ qui p̃teriit) generales ſunt, et terminare poſſunt plures caſus ſpeciales, et in narratione facti ſuppleri poterit ꝙ minº dictũ eſt in brevi,& cùm generale ſit, priùs dicatur de eo. Forma brevis talis eſt. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutẽ. Præcipe A. ꝙ juſtè & ſine dilatione reddat B. tantũ terræ cum ꝓtinentiis in tali villa, ꝙ idem B. ei dimiſit ad terminũ qui p̃teriit (ut dicit) et niſi fecerit et B.fecerit te ſecurũ de clamore ſuo ꝓſequendo tunc ſummoneas p bonos ſummonitores p̃fatum A. ꝙ ſit corã juſticiariis noſtris &c. ad primã aſsiſã cùm in ꝓtes illas venerint, oſtẽſurus quare non fecerit.Et habeas ibi ſummonitores et hoc breve Teſte &c. ¶ 3. Qualiter autem tenens ſummoniri debeat, et ſi non venerit ad ſummonitionem,qualiter defalta puniri debeat,infra dicit̃ pleniùs in actionibus realibus. Poterit autem ſe eſſoniare ſi voluerit de malo veniendi,

et

& non de malo lecti, quia nunquã locum habebit essoniũ de malo lecti, nisi breve de ingressu per narrationẽ vertatur in breve de recto, ꝓpter lõgissimũ ingressum, qui ꝓbari non poterit per visum ꝓprium alicujus & auditũ sed alienum, & ubi agi oportet de necessitate de mero jure ꝑ magnam assisam vel per duellum. Et cùm breve de ingressu incipiat esse alterius naturæ quã primò fuit. s. breve de recto, merito debet habere omnia quæ breve habet cujus naturam sequitur in narratione, & vice versa, si contingat ꝙ per narrationem vertatur breve de recto in breve de ingressu, desinit habere naturam brevis de recto, & sic amittet essonium de malo lecti ratione præmissa. Sed si cùm breve de recto per narrationẽ incipiat esse breve de ingressu, & petens narrationem suam ꝓposuerit & fundaverit, & paratus sit ꝓbare eam ꝑ patriam, tamen in voluntate tenentis est utrum ponere se voluerit in Juratã de ingressu tali vel non, cùm tria habeat remedia. s. defendendi se ꝑ duellum, vel ponendi se in magnam assisam de jure, vel in Juratã de ingressu. Sed cùm in voluntate tenentis sit eligendi quã istarum viarum voluerit, nõ priùs fiet breve de recto breve de ingressu, quã tenens elegerit defendere se ꝑ Juratã cõtra ingressum: ut si Abbas, prior, vel alius petierit versus aliquẽ ꝑ breve de recto aliquam terrã ut jus ecclesiæ suæ, vel alius ut jus suũ ꝑ verba de recto & ut de jure mero, & adjiciat in fine clausulam istam. Et in quam non habet ingressum nisi ꝑ talem prædecessorem vel antecessorem suum qui terrã illam ei dimisit ad certũ terminum &c. vel si aliquis dicat. Et in quam non habet ingressum nisi ꝑ talem quæ fuit uxor talis, quæ terram illã tenuit in dotem de dono talis, cujus hæres ipse petens est, & quamvis tempus brevis de ingressu hoc permiserit, non tamen ꝓpter hoc vertitur breve de recto ad breve de ingressu sed in suo statu durabit ꝑ omnia, nisi tenens gratis se posuerit in Juratã de ingressu. Veritur quandoq; econverso, ꝑ narrationẽ breve de ingressu ad breve de recto, de necessitate & non de voluntate: quandoq; ꝓpter longissimum ingressum, quandòq; ꝓpter donũ & feoffamẽtum. Propter longissimum ingressum, qui ꝓbari non possit de alicujus visu ꝓprio vel auditu, sed alieno, sicut de visu patris & auditu qui injũxit filio: quo casu ꝓpter necessitatẽ, & alterius ꝓbationis defectũ, oportet ꝙ tenens se ponat in magnam assisam, vel defendat ꝑ duellũ. Ut si ingressus longinquus sit de tempore H. regis avi vel infra usq; ad tẽpus assisæ mortis antecessoris, ut si dicatur. Et unde A. non habet ingressũ nisi ꝑ B. qui non nisi custodiam inde habuit cum C. cujus hæreditas terra illa fuit, & quæ fuit jus ꝓdictæ C. matris B. uxoris ejus qui petit, & ꝑ quẽ ꝓdictus talis & uxor ejus qui petunt clamant terrã illã & postea sic. Et unde ꝓdicta talis avia fuit seysita in dominico suo ut de feodo & jure tẽpore talis Regis capiendo inde expletia &c. et de tali descendit jus &c. sicut ꝑ breve de recto. Et quo casu oportet ꝙ tenens se ponat in magnam assisam vel defendat se ꝑ duellum in defectu alterius ꝓbationis, nisi sit qui dicat ꝙ breve cadere debeat ꝓpter tẽpus et longissimum ingressum. Si autẽ in tempus permiserit, tenens habebit electionem ponendi se in juratam de ingressu, quousquè se posuerit in magnam

magnam assisam vel se defenderit p duellum. Ponere autem se poterit in juratam per hæc verba. Defendere enim poterit talem ingressum,& q nullum habet ingressum per talem, quia antequàm talis aliquid inde haberet, fuit ipse tenens seysitus p alium talem,& ita q per prædictam aviam nullum ingressum habuit, sicut ipse petens dicit,& pvenire poterit ad inquisitionem si tempus permiserit de ingressu, p hæc verba, scilicet si p̄dictus talis tenens aliud jus,vel alium ingressum habuit in prædictam terram,quàm p ipsum talem,&c.qui terram illam dimisit B.uxori de hereditate A.&c.vel qui terrã illam ei dimisit de hæreditate talis uxoris suæ, vel alio quocunq̃ modo,&c. Item q breve de ingressu vertitur ad breve de recto, ubi contra ingressum de termino, opponitur feoffamentum, sicut ꝓpter tempus longissimum, videri poterit in itinere W.de Ralegh in comitat North. de Pet de Galdington,q petiit terrã versus W.de Breton p breve de ingressu,& ubi W. defendit talem ingressum,& dixit q habuit ingressum per anteccssorem illum de cujus seysina idem Petrus petiit terram illam, qui de terra illa feoffavit eum tenẽdum ꝓ homagio & servitio suo,& q tale fuit jus suum per feoffamentum,& non p talem ingressum,posuit se in magnam assisam,& ꝓcessit assisa quia clamavit tenere per feoffamẽtũ per hęc verba,scilicet,utrum ipse majus jus habeat in terra illa,ut in illa quam talis anteccssor prędicti Petri ei dedit ꝓ homagio & servitio suo, an idem Petrus tenendi eam in dominico. Ad idem facit de termino P.año Regis H.decimo quarto in coñ Wiltoñ de Radulph.de Moigne,quia tenens locutus fuit de feoffamẽto anteccssorum petentis de tempore L. annorum, ubi excedit tempus assisa mortis anteccssoris, tlatim desinit esse breve de ingressu, propter longissimum temporis ingressum nisi ex necessitate.ut infra. Item de hac materia inveniri poterit in rotulo de termino sanctæ T.anno Regis Henrici quarto in coñ Eborum de Petro de malo lacu,& Isabella uxore ejus petentibus, & de priore de .s. Oswaldo tenente.Si autem tenens omnino non venerit nec p se, nec p attornatũm suum,tunc capiatur terra in manum Doñi Regis p magnum Cape, q tale est,ut infra de actionibus realibus,& ibi breve.Et si ulterius aliam fecerit defaltam,tunc ꝓcedatur cõtra ipsum postquam comparuerit p parvum Cape,& tunc fiat ut ibi. In fine autẽ cùm tenens comparuerit, vel excipere poterit contra brẽ,vel contra psonam petentis, vel alio modo multis de causis & multis rationibus, ut infra de exceptionibus plenius, cùm petens intentionem suam ꝓposuerit,fundaverit, & ꝓbaverit,secundũ quosdam. Non enim sufficiat dicere q tenens talem habuit ingressum sicut ipse dicit, nisi docere possit q ad ipsum pertineat actio, & q ad ipsum debeat res reverti post terminũ, ratione seysinę anteccssoris sui de cujus seysina fecerit mẽtionẽ non tamen narrare debet sicut p brẽ de recto, nisi ita sit q brẽ de ingressu versũ sit in brẽ de recto.Sufficit enim si dicat,peto tanẽ terrã ut jus meũ possessoriũ si ad vitam tenuerit,vel ut hęreditatẽ si teneat in feodo,& in quam talis non habet ingressũ nisi p talem,&c.quia sufficit illa narratio tãtùm ad seysinã in judicio possessorio : ut si ille dederit ad terminũ,vel in feodo, qui non

tenuerit nisi ad vitã quacunq; ratione. Si autẽ mentionẽ fecerit de usu & expletiis, & in dñico suo ut de feodo, respõderi possit sicut ad breve de recto, & posset tenens se defendere per duellũ vel magnam assisam q̃ in hoc breve locũ non habet. Potest etiam tenens defendere jus petentis & talem ingressum p̃ talẽ, & dicere quôd non habet ingressum p̃ talẽ de quo breve loquitur, immo per aliũ talẽ, & inde se ponat in inquisitionẽ, & fiat tale breve de inquirendo veritatẽ, nisi tenens ita esse cognoverit sine inquisitione. Forma brevis talis erit, si fieri debeat inquisitio in comitatu. ¶ 4. Rex vic. salutẽ. Præcipimus tibi q̃ venire facias coram te & corã custodibus placitorũ coronæ nostræ in pleno comitatu tuo duodecim tam milites quàm alios liberos, legales, & discretos homines de visneto tali, per quos rei veritas meliùs sciri poterit, & qui A. de N. nulla affinitate attingant, & etiã qui nullo modo sũt essoniabiles, ad recognoscendũ super sacramentũ suum, si p̃dictus A. aliud jus vel alium ingressum habuerit in talem terram cum p̃tinentiis in tali villa, quàm per B. fratrem C. cujus hæres ipse est, qui terrã illam ei dimisit ad terminũ qui p̃teriit, vel si A. ingressum habuit p̃ D. qui terram illam dedit in feodo (ut idẽ A. dicit) quia tam prædict⁹ A. quàm p̃dictus C. posuerunt se inde in juratã illam. Et inquisitionẽ quam inde feceris scire facias justic. nostris apud W. ad talem terminũ evidenter, distinctè, et apertè per literas tuas sigillatas sigillo tuo, & sigillis prædictorum custodum placitorum coronæ nostræ, & per duos vel quatuor ex illis per quorum sacramentum inquisitionem illam feceris, & habeas ibi hoc breve & nomina eorum per quorum sacramentum inquisitionem illam feceris. Et ita per affirmationẽ petentis & contradictionẽ tenentis fit discussio per patriam de veritate, & secundum hoc aut remanebit tenens in seysina quousq; petens sibi perquisiverit per breve de recto, vel petens recuperabit seysinam suam per inquisitionem. Si autem fieri debeat inquisitio coram justiciariis & nõ in comitatu, tunc fiat hoc modo. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram nobis vel coram justiciariis nostris apud Westmonasterium duodecim &c ad recognoscendũ &c. si &c. quia tã &c. & interim terram illam videant, & se inde interim certificent, q̃ nos vel justiciarios nostros ad præfatum terminum pleniùs inde certificare possunt, & habeas ibi nomina recognitorum, & hoc breve T. &c.

¶ 1. *De responsione & exceptionibus tenentis contra petentem.* 2. *Cùm partes in judicio comparuerint.* 3. *De exceptione contra ingressum, & quod tenens poterit renunciare exceptioni si per alium quàm per eum qui in Brevi nominatur & warantum licet hoc sit seipsum.* Cap. 2.

DIctum est supra cùm petens intensionẽ suam simpliciter proposuerit, & tenens contra intentionẽ suã excipere noluerit, sed simpliciter posuerit se in juratã de ingressu. Nũc autẽ dicẽdum est si tenens excipere voluerit contra intentionẽ, inprimis necesse est q̃ petens intentioni suæ fundamentũ imponat s. q̃ doceat ad ipsũ pertinere actionẽ, quia ipse tradiderit ad terminũ, vel aliquis antecessor suus cujus hæres ipse sit. Et non sufficit quòd

quòd doceat rem ita esse traditã ꝑ ipsum, vel anteceſſores ſuos, niſi oſtendat ꝙ tenẽs talẽ habuerit ingreſſũ, & ꝑ tales, ſicut ipſe dicit. Itẽ non ſufficit ita ꝓponere et fundare intentionẽ ſuã, niſi propoſitã et fundatã ꝓbaverit, cùm ſimplici voci alicujus non ſit fides adhibenda, ſecundum ꝙ ꝓbatur in itinere Epiſcopi dunholmñ et M. de P. in coñ Eborũ anno regni regis H. 3. de Aghevilda Murdac. ¶ 2. Conſtitutis igitur partibus in judicio, aut habet petens ꝓbationẽ aut nõ habet, vel non niſi ſectã tantũ, quæ nõ inducit niſi tantũ ꝑſumptionẽ, et quæ nõ ſufficit, quia in cõtrariũ admittit defẽſionẽ ꝑ legẽ. Si autẽ nullã õnino habuerit ꝓbationẽ ꝑ ſe, videtur ꝙ tenens nõ habet neceſſe ei in aliquo reſpõdere ꝓpter defectum ꝓbationis, quia poſſit deficere ꝓbatio licet nunquã deficiat jus, ſecundũ ꝙ ꝓbatur in itinere Epiſcopi Dunholmñ et Martẽ de Pateſhul in comitatu Eborũ añ regis H. 3. de Reginaldo Murdaker. Et ꝙ cadit breve videtur, niſi ſit qui ſuſtineat, ꝙ de gratia juſtic. poſſit & debeat ei ſubveniri ꝑ juratã patriæ, ſed cum cauſæ cognitione, vel quia forte inſtrumenta ꝓbationis deperdita ſunt, vel quia illã ad ꝓbationem ſuã faciendã ad manum non habuerit, vel ſine difficultate habere non poterit. Quo caſu dabitur alius dies, ut de termino Paſchæ añ regis Henrici decimo quarto in comitatu Dorſ. de Matilda quæ fuit uxor Stephani de Boſco &c. Si autẽ inſtrumẽtum ꝓbationis ꝓtulerit de termino et de dimiſſione et ei cõtradicatur ꝓbetur veritas inſtrumenti per teſtes et per patriã, qua ꝓbata, adhuc erit neceſſe probare ingreſſum et terminũ ꝓteritum, ſed contra excipiatur, alioquin inutilis erit actio. Si autẽ inſtrumentũ ab initio cõcedatur, et tenens excipiat de feoffamento, ut ſi cõcedat quòd primò receperit ad terminum, et ꝙ infra terminum datum ſit ei tenemẽtum in feodo. Si petens feoffamẽto cõtradicat et chartæ, ꝓcedet inquiſitio de feoffamẽto ꝑ teſtes et ꝑ patriã. Et quo caſu ſi feoffamẽtum ſufficiens ſit et bonũ, retinebit tenens, et ſic terminabitur negotium. Si autẽ feoffamentũ nullũ, ſic recuperabit petens ſine aliquo regreſſu quem tenens habere poſſit ad terminũ, quia in eo ꝙ ſe tenuerit ad feodũ, tacitè termino renuntiavit. Si autem petens ꝑ ſe nullam habeat ꝓbationem niſi ſimplex dictum, et ſimplicem vocem de dimiſſione et termino, et tenens ex abundanti (licet ad hoc non teneretur) ꝓferat chartã de feoffamẽto quæ dedici non poteſt, tenens in ſeyſina ſua remanebit: ut de ultimo itinere M. de P. in comitatu Suff. de Wilhelmo de Wanham et Matilda uxore ejus, nec etiam tenens ſive petens audiendus eſſet, ſi ſe ponere vellet ſuper patriam de ingreſſu ſuo, cũ nullã habeat pro ſe præſumptionem, nec contra chartam (ut videtur) reſpondere poterit, quæ proponitur in modum exceptionis, cum actio ſua non teneat ſuper principali. Item eſto quòd petens dicat quòd tenens non habeat ingreſſum niſi per A. et tenens reſpondeat et dicat quòd ingreſſum habeat per ipſum petentem, vel aliquem anteceſſorẽ ſuũ qui dederint, recognoverint, vel remiſerint per chartam ſuam, quæ probata hoc teſtetur. Si petens cùm ad chartam reſponderit illam concedat, et ꝙ facta fuit, ſed tali tempore quòd valere non debet, quia cognoſcit char-

tam quocunquè modo, & qualitercunq; chartam concesserit, per consequens ingressum p talem petentem .s. seipsum vel antecessorem suũ qualitercunq;, & non p eum quem petens nominat in brevi suo, & ideo cadit actio, & tenens sine die, & petens sibi ꝓquirat p aliud brẽ: ut de itinere W. de Ralegh in comñ Warr̃ de Hugone de Cayel Maresthorp. Et cùm objectũ fuerit feoffamẽtum, & excipiatur contra chartam à petente, ubi ꝓbationem habuerit de ingressu, vel saltem p̃sumptionem, & uterq; se posuerit in juratam, tunc fiat recognitio p hæc verba. Ad recognoscendum videlicet si p̃dictus A. aliud jus, vel alium ingressum habuit in prædictam terram quàm p p̃dictum B. qui terram illam ei dimisit ad terminũ qui præteriit, vel si idem A. ingressum habuit in p̃dictam terrã p eundem B. qui terram illam ei vendidit vel dedit in feodo p chartã suam ut idem A. dicit. Et unde etiam cognoscit ꝙ prædictus B. terrã illam primò ei dimisit ad terminũ, & durante termino illam ei dedit in feodo per chartã suam. Et ferè per eadem verba fieri poterit recognitio, si partes absq; ꝓbatione vel instrumentorum exhibitione se gratis posuerint in juratam. Item excipi poterit contra petẽtem ꝙ alius majus jus habet quam ille qui petit. Item ꝙ alius dimisit & non ille de quo fit mentio in brẽi p errorem. Item ꝙ terminus non præterierit, & si terminus præterierit quantùm ad primum instrumentum & primam conventionem, ꝓrogatus fuit terminus p aliam conventionem & p aliud instrumentum, ꝙ quidem statim exhibeat. Item excipere poterit contra petentem ꝙ terminus excedit tempus assisæ mortis anteceſſoris, & ideo ꝙ deficit probatio. Et infinitæ sunt exceptiones de quibus non est necesse hîc facere mentionẽ, quia de illis inferiùs plenius dicendum erit. ¶ 3. Cùm autẽ tenens excipiat, & dicat ꝙ non habet ingressum p talem de quo breve loquitur, immo p alium talẽ, si petens hoc dedicere non possit, vel si negaverit & recognitum sit p juratam ꝙ sic cadit breve, quia non convenit veritati. Sed reverâ bene poterit tenens (si voluerit) renuntiare illi exceptioni contra breve, & sustinere breve (& hoc erit potius ad dãnum suum quàm ad cõmodum) & warantum vocare aliũ quàm illum qui in brevi nominatur. Sed ad hoc arctari non poterit nisi velit gratis renunciare exceptioni. Et ꝙ ita facere possit si velit, ꝓbatur in rotulo de termino. Volunt tamen quidam arctare tenentem ꝙ ipse alium talem quem nominavit, vocet ad warantum, quod non est concedendum, quia si teneretur talem vocare ad warantum præcisè & warantizaret, ita possit ille aliũ vocare, & ille alius tertiũ, & sic in infinitũ usquè ad mille. Et si sic, non limitaretur breve de ingressu infra suos limites & suos gradus: nec habet tenens necesse vocare talem ad warantum, cùm cadit breve per exceptionem, eò quòd ingressum non habuit per talem in brevi nominatum, nec egeat quòd alius non defendat in sua possessione, cùm sufficiat ei sua propria exceptio ad defensionem. Et quòd cadere debet in hoc casu breve: inveniri poterit de termino Paschæ anno Regis Henrici septimo in comitatu Buck. de Guidone de Windesore. Et ad hoc facit de termino eodẽ in comitatu Kanc. de Alicia quæ fuit uxor Richardi, & in aliis multis locis.

Sed

Sed cùm ingressus sit talis, sicut petens dicit, bene poterit tenens (cùm cognoverit ingressum) vocare warantum suum per quem ipse ingressum habuerit, & quilibet suum usquè ad quartum gradum, & non ultra, dum tamen tenens ipse tenuerit ad vitam ut liberum tenementum, vel in feodo sibi & hæredibus suis, vel ad feodi firmam, vel hujusmodi. Revera si impetratum fuerit super firmarium, non cadit breve, quia ipse poterit vocare warrantum, quasi non, sic amitteret usufructuarius usumfructum, quod esset iniquum, cùm tantundem juris habet in usufructu quantum proprietarius in libero tenemento, & cùm veniat breve, super eum vocet warantum, & si fuerit defensus retinebit usumfructum. Si autem non, habebit regressum versus suum warrantum de usufructu, & warrantus suus si ulterius vocaverit & fuerit ei warrantizatum de libero tenemento, & de excambio. Si autem ad terminum annorum, credo aliud est dicendum, cùm ipse non teneat in dominico tenementum, & secundum quod petitur nisi tantum usum fructum, & multo minus si teneat de anno in annum. Item quæritur si petatur versus Abbatem aliquem vel priorem vel alium religiosum expresso proprio nomine vel non expresso, & ubi dicatur & in quâ non habuit ingressum nisi per talem Abbatem prædecessorem suum, & cadat breve si plures Abbates medii intervenerint? & an faciunt gradum de Abbate in Abbatem sicut de hærede in hæredem? & videtur quòd non, magis quàm in cõputatione descensus, quia etsi alternetur persona, non propter hoc alternatur dignitas, sed semper manet.

¶ 1. *Breve si hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum, Cap. 5.*

Dictum est supra, si ille petat qui dimisit, nunc autem dicetur si hæres petat quod anteceſſor dimisit ad terminum. Forma brevis talis est. Rex vicecomiti salutem. Præcipe tali, quòd justè & sine dilatione reddat tali, tantum terræ cum pertinentiis in tali villa quod clamat esse jus & hæreditatem suam, & in quod prædictus talis non habet ingressum nisi per talem, cui talis pater vel mater, frater vel soror, avus vel avia, avunculus vel amita, consanguineus vel consanguinea, sive prædecessor prædicti talis (cujus hæres ipse est) illud dimisit ad terminum qui præteriit (ut dicit) Et nisi fecerit, et idem talis fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc summoneas per bonos summonitores præfatum talem, quòd sit coram justitiariis nostris ad primam assisam cùm in partes illas venerint, ostensurus quare non fecerit, et habeas ibi summonitores & hoc breve Teste &c.

¶ 1. *Breve si vir donationem fecerit de hæreditate uxoris, cui ipsa in vita sua contradicere non potuit.* 2. *Breve si hæres fuerit ex alio viro & si vir hæredem habuerit ex alia uxore. Cap. 4.*

SI quis donationē fecerit de hæreditate uxoris quæ ei in vita sua contradicere nō potuit, tūc post mortē viri cōsulitur ei p tale breve. Rex vic. salutē. Præcipe tali q̄ juste &c. reddat tali quæ fuit uxor talis tātū terræ cū ꝑtinentiis in tali villa, q̄ clamat esse jus & hæreditatē suā vel maritagiū suū, & in q̄ ꝑdictus talis non habet ingressum nisi p prædictū talē quondā virū suum, qui illud ei dimisit, cui ipsa in vita sua cōtradicere non potuit (ut dicit) & nisi fecerit, & idē talis fecerit te securū &c. ut supra. Ad quē ingressum tenens poterit multipliciter respondere, secundū q̄ superiùs dictum est. Et etiam poterit defendere ingressum p ꝑdictum virum, & dicere quòd habuit ingressum per ꝑdictam mulierem antequam esset desponsata tali viro, vel post mortē viri sui, & hoc ꝓbare per instrumenta, & per testes simul cum patria, vel ex toto se ponere in juratam, & secundum talia verba formari poterit inquisitio. Item concedere possit quòd habuit ingressum per talem virum suum, & dicere quòd ꝑdicta talis postea in legia viduitate sua confirmavit donum viri sui, vel q̄ in legia viduitate sua remisit ei totum jus & clamorem suum. Item ad hoc q̄ dicit (cui in vita contradicere non potuit) respondere poterit q̄ ꝑdicta mulier personaliter fuit in curia d. i regis cum viro suo, & donū illud libera iter & bona voluntate sua sine aliqua coactione concessit, & ratum habuit, q̄ quidē terminari poterit per inspectionem rotulorum q̄ quidem non esset si hoc fieret extra curiam regiam, quia ibi fieri possunt coactiones contra voluntatē, q̄ quidem non fieret in curia domini regis. Ibi enim nulla violentia infertur, nec metus incutitur, nec est verisimile aliquem in curia domini regis per violentiā cōpulsum esse ad aliquid contra voluntatem faciendum, vel non faciendum cùm ibi turum invocari possit auxilium. Item distinguendum est in hoc casu, utrum donatio facta fuerit per virum ad hoc q̄ revocetur, vel tenet ex causa honesta & necessaria. & communi utilitate tam viri quàm uxoris, vel ex causa voluntaria tantùm. Si autem ex causa honesta ut si communi filio fiat donatio, vel in maritagium cum filia, hoc erat in causa honesta, & ideo tenenda ubicunquè facta. Si autem tantùm ex causa voluntaria, & non utili, tunc aut intervenerit coactio vel non. Si autem coactio intervenerit, quod de facili perpendi poterit per vultū & per gestū mulieris, quamvis in curia dñi regis nunquam fiat inde cyrographum, sed vix inrotulatio concedatur. Et notādum q̄ inrotulatio per se sine cyrographo nunquam tollet actionem uxoris post mortem viri sui, & si uxor præmoriatur, hæres eorum cōmunis nunquā recuperabit per aliquam actionē, cùm warrantizare teneatur ut hæres patris, propter homagium & servicium q̄ ei accidit ex feoffamento patris, cōtra donum patris q̄ mater in vita sua revocavit, ne sit ejusdem tenementi dominus & tenens. Si autem cùm mater peteret vocaretur ad warrantum & amitteret, ita irritum esset donum patris, & dissolveretur homagium inter ipsum & feoffatum à patre suo, & ipse teneretur ad eschambium de hæreditate patris, & cū mater obtinuerit, & descēdat materna hæreditas ad ipsū, nunq̄m reviviscit homagium, q̄ p matrē, quæ per juditiū obtinuit, semel

est ex-

est extinctum. Si autem sic feoffaverit vir tenendum de dñis capitalibus, vel si aliū habuerit antenatum de alia uxore aliud erit, quia tūc nō erit filius communis hæres patris, sed tantum matris: & sic habebit repetitionem, quia ad warrantum non tenetur: sicut de itinere in comitatu Eborū. Si autē coactio non intervenerit sed mulier hoc affectaverit, ꝙ de facili ppendi poterit per gestū & per vultum, concedatur fieri cyrographū. Mulier enim aliquando plus amat donatoriū quàm seipsam vel puerū suum, & bona cautela est in irrotulatione facere mentionem de voluntate mulieris, secundū quod fuerit gratuita vel coacta. Sed ad hoc quòd tale breve cōpetat vel non de donatione viri, refert utrum vir præmoriatur vel uxor: si autem uxor præmoriatur, tale breve non competit communibus hæredibus uxoris & viri, quia si eis competeret tale breve, ita posset impugnare & revocare factum patris, ꝙ teneretur defendere, cùm sit hæres patris ex tali donatione. Sed videtur quòd hoc non sufficit dicere, quia factum patris non tenetur defendere de hæreditate matris, cùm ex parte patris nulla hæreditas ei descendat, & cùm non sit hæres patris sed filius tantùm, & hæres matris propter hæreditatem descendentem ex parte matris, & cùm hæres dicatur ab hæreditate & non econverso. Si autem aliqua hæreditas descendat à patre, factum patris tenetur warrantizare & defendere, quatenus hæreditas patria se extendat & non ultra, si mater obtinuerit, sive talis progenitus fuerit ex primo viro vel secundo. Et unde videtur quòd tale breve competat hæredi, & secundum quod videri poterit in Itinere Episcopi Dunholm & Martini de Pateshul anno Regis Henrici tertio in comitatu Eborum in fine rotuli, ubi continentur verba ista: & in quam talis non habet ingressum nisi per talem quondam virum ipsius talis uxoris matris ipsius talis cujus hæres ipse est, qui illam ei vendidit in vita sua, cui prædicta talis in vita sua contradicere non potuit. ¶ 2. Sed videtur econtra, quòd ad ipsum non pertineat tale breve, ex quo mater in vita sua donum non revocavit, & ideo dissimulando injuriam concessit, nec videtur hæredi injuriatum, ex quo anteccessor injuriam dissimulando sustinuit: secundum illud quod non potest nocere hæredi quod anteccessori non nocuit. Et unde videndum utrum uxor diu vixit post mortem viri vel cito obiit, vel in vita viri. Sed revera (quicquid dicatur) non competit hæredi tale breve, sed nec breve ad terminum qui præterierit, quia replicatio quæ competeret mulieri si viveret, non competit hæredi, sicut videri poterit apertè: ut si ipsa dum viveret peteret, excipi poterit contra ipsam de donatione, contra quam replicare posset quòd viro suo contradicere non potuit, & ista replicatio non jacet in ore hæredis, quia cùm dicat, mater mea contradicere non potuit, per hoc ostendit quod replicatio illa competit matri & non ei, nec congruè dicere posset hæres quòd oportuit matrem facere voluntatem domini sui, nec constare poterit hæredi de voluntate matris, quæ fortè si viveret nunquam donum illud revocaret. Revera licet nullam habeat hæreditatē ex parte patris, & sic non hæres

(ut videtur) petere non potest, cùm teneatur warrantizare, licet mater petere posset, warrãtizare tenetur ut hæres, quia in hoc erit hæres patris ꝓpter homagiũ et servitiũ ꝙ ei descendere debet de seysina patris, licet feoffamẽtum sit factũ de hæreditate matris, poterit enim quis alienam rem dare tenendam de se & hæredibus suis, & ratione talis feoffamenti erit filius hæres suus, licet ei alia hæreditas non descendat, sed ad escãbium non tenetur, nisi de eo quæ ei descẽdit de hæreditate patris. Sed aliud erit si pater dederit tenendũ de aliis q̃m de hæredibus suis, sicut de capitalibus dñis vel aliis. Et quid si dicat de uxore & hæredibus suis? hoc non obligat uxorem nec hæredes suos. Sed quid si uxor petierit & hæres communis vocetur ad warrantum? tenetur warrantizare prædicta ratione, & ipsa recuperabit. & hæres cõmunis cùm nihil habeat de hæreditate paterna quoad escambiũ non tenebitur, licet teneatur ad warrantiam, & post mortem matris succedet ei in terrã illam, & de ea non tenetur facere eschãbium, et unde videtur (quicquid alii dicant) ꝙ si mater obierit ante virum suum, & hæres uxoris de eodem viro petat ꝙ cùm ad warrantiam teneretur, repelli deberet ab agendo ꝙ non recuperet, licet non teneatur ad eschambiũ de hæreditate matris. Revera si neq; pater neq; mater alium habuerint hæredem, ut si pater de alia uxore filium non habuerit, vel uxor filium de alio viro & ipsi duo unicum hæredẽ, talis hæres revocare non poterit donũ patris de hæreditate matris, cum ideo teneatur istum warrantizare ut hæres ratione prædicta. Sed mater hoc facere poterit si virum supervixerit, & sic poterit ad communem hæredem res sic data descendere cùm per factum matris adnihiletur donum patris, ꝙ per communem hæredẽ fieri non poterit. Si autem communem hæredẽ non habuerit, bene poterit hæres matris donũ tale repetere, & hæres patris tenebitur aliunde ad warrantiam & escambium, & non hæres matris, & hac ratione habebit actionem post mortem matris.

ꝙ 1. *Breve si dos fuerit alienata per secundum virum.* 2. *Breve si vir dotem alienaverit.* 3. *Breve quod competit hæredi si uxor dotem alienaverit.* 4. *Item si uxor dotem alienaverit.* 5. *Breve si per Abbatem sine assensu capituli.* 6. *Breve si celerarius vel procurator.* 7. *Breve si per ballivũ contra voluntatem domini sui.* 8. *Breve si felo alienaverit post feloniam factam.* 9. *Breve si villanus alienaverit id quod tenuerit in villenagio.* 10. *Breve si per eum qui non fuit sanæ mentis.* 11. *De ingressu per eum qui nõ tenuit nisi ad vitã quacunq; ratione & cum post mortem reverti debet.* 12. *De ingressu per intrusionem.* 13. *De ingressu per custodem.* 14. *De ingressu per maritum.* 15. *Si hæres peteret de seysina antecessoris dum fuerit infra ætatem.* 16. *Item dũ fuit infra ætatem.* 17. *Item dum in custodia.* 18. *Item dum fuerit infra ætatem & modo habet ætatem.* 19. *Dum maneret de familia sua.* 20. *Breve de pastura data ad terminum qui præteriit.*

Cap. 5.

SI forte quis ingressũ habuerit p̃ secundũ virũ de terra quã uxor habuit in dotẽ de dono primi viri sui, tũc fiat tale breve. Rex vic. salutẽ. Præcipe tali ꝙ justé &c. reddat tali, tantũ terræ cũ ptinentiis in tali villa, qd' clamat esse rationabilẽ dotẽ suã, ut de rationabili dote sua quã habuit de dono talis primi viri sui, & ꝙ p̃dictus talis nõ habet ingressũ nisi p̃ talẽ secundum virũ suũ, qui illud ei dimisit, cui ipsa in vita sua contradicere non potuit (ut

dicit

dicit) & nisi fecerit &c. ut supra. Et qualiter respondere debeat & negotium terminari, satis videri poterit superius per exemplum. ¶ 2. Si vir dotem uxoris alienaverit quam habuit de dono alterius viri, & quæ post mortem uxoris sui reverti deberet ad hæredes primi viri, consulitur hæredi per tale breve. Rex vic. salutem. præcipe tali quòd juste &c. reddat tali tantũ terræ cum pertinentiis &c. & in q̃ idem talis non habet ingressum nisi per talem, qui illud ei dimisit, & qui illud tenuit in dotem talis uxoris suæ de dono talis quondam viri sui, patris vel fratris, Avi vel Avunculi, vel consanguinei sive antecessoris prædicti talis cujus hæres ipse est ut dicit. Et nisi fecerit &c. ut supra. ¶ 3. Item si hæres petat dotem alienatam per ipsam uxorem, tunc sic. Et in q̃ prædictus talis, non habet ingressũ nisi per talem, quæ fuit uxor talis, quæ illud tenuit in dotem de dono p̃dicti talis quõdã viri sui patris vel fratris &c. ut supra. Item si vir alienaverit dotem & uxor petat, tunc sic. Quam clamat esse dotem suam, quam habuit de dono talis primi viri sui, & in quam non habet ingressum nisi p̃ talẽ secundũ virum suum qui illam ei tradidit ad voluntatem suam, cui ipsa contradicere non potuit (ut dicit) & nisi fecerit &c. vel aliter: & in quã non habet ingressum nisi p̃ talem quondam virum suum qui illam ei vendidit, cui ipsa in vita sua contradicere non potuit &c. ¶ 4. Item si hæres petat quòd uxor dimisit q̃ tenuit nomine dotis, & tunc sic: Et in quam non habuit ingressum nisi p̃ talem quæ fuit uxor talis avi prædicti talis, cujus hæres ipse est, & ex cujus dono ipsa talis illam tenuit in dotem de hæreditate p̃dicti talis Avi ut dicit &c. vel aliter: in quam non habet ingressum nisi per C. cui D. avia ipsius C. (cujus hæres ipse est) illam vendidit quæ illam tenuit in dotem (ut dicit) &c. vel aliter: Præcipe A. quòd justè &c. reddat B. & C. uxori ejus tantum terræ &c. quam clamat esse jus & hæreditatem ipsius C. & in quam idem A. non habet ingressum nisi per D. quondam uxorem ipsius A. cui C. quõdã uxor E. terrã illam dimisit quæ non nisi dotem inde habuit ex dono prædicti E. quondam viri sui & Avi ipsius C, cujus hæres ipse est, ut idem B. & C. dicunt. Si procurator sicut celerarius vel alius, Abbas, vel prior sine assensu capituli, vel Episcopus, vel capitulum, sine consensu capituli, Episcopi, vel alius cujus assensus fuerit necessarius, dimiserit sine assensu, tunc si Abbas dimiserit, fiat tale breve. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Præcipe tali quòd justè &c. reddat tali Abbati tantum terrę cum pertinentiis in tali villa, quod clamat esse jus Ecclesiæ suæ, & in quod idem talis non habet ingressum nisi per talem: quondam Abbatem de tali loco, qui illud ei dimisit sine assensu capituli sui ut dicit &c. Et nisi fecerit &c. ¶ 6. Rex vicecomiti salutem. Præcipe tali quòd juste &c. reddat tali Abbati, tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat esse jus Ecclesiæ suę, & in quod prædictus talis non habet ingressum nisi per celerarium vel per procuratorem domus ipsius Abbatis de tali loco, qui illud ei dimisit sine assensu ipsius Abbatis (ut dicit) & nisi fecerit &c. Eadem forma erit si canonicus dimiserit sine assensu Episcopi. Item si uxor dimiserit sine assensu

&

& voluntate viri, tunc ſic : Quam clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, vel jus & maritagium ipſius mulieris, vel quam clamat eſſe rationabilem dotem ſuam, vel de rationabili dote ipſius mulieris, quam habuit de dono talis quondam viri ſui : & in quam prædictus talis non habet ingreſſum, niſi per p̃dictam talem mulierem, quæ illud ei dimiſit ſine aſſenſu & voluntate prædicti talis quondam viri ſui (ut dicit) Et niſi fecerit &c. Item ſi ballivus dimiſerit ſine volũtate domini ſui, tunc ſic. Et in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem quondam ballivum ſuum de tali villa, qui illam ei dimiſit ſine voluntate ipſius talis, ut dicit : & niſi fecerit &c. Item ſi per ballivum domini Regis dum aliquis fuerit in priſona domini Regis, tunc ſic. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſte &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentiis in tali villa quod clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam ballivum noſtrum, qui illud ei dimiſit, dum idem talis fuit in priſona noſtra, & terra ſua in manu noſtra &c. ut dicit. Et niſi fecerit &c. Item ſi quis per eum qui feloniam fecerit, et tunc ſi poſt feloniam factam convictus ſit, competit domino ſuo de quo tenuit tale breve ad recuperandam eſchaetam ſuam ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. tantum terræ cum pertinentiis &c. in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. de N. qui eandem terram tenuit de prædicto B. et quæ terra eſſe debet eſchaeta ipſius B. propter feloniam de qua idem B. in curia noſtra coram nobis vel Juſticiariis noſtris talibus convictus fuit et damnatus, et quam terram idem C. dimiſit prædictæ A. poſtquàm fecerat prædictam feloniam, ut idem B. dicit, et niſi fecerit &c. ut ſupra. Item ſi per eum qui tenuerit in villenagio habuit quis ingreſſum, tunc conſulitur domino per tale breve. ¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali &c. quòd reddat tali tantum terrę cum pertinentiis in tali villa, in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud tenuit de prædicto tali in villenagio, ut dicit &c. et niſi fecerit, ſummoneas &c. ut ſupra. Item ſi quis per eum ingreſſum habuerit qui non fuerit compos ſui, nec ſanæ mentis, et tunc ſic. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſte &c. et in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem patrem, vel alium anteceſſorem prædicti talis, cujus hæres ipſe eſt, qui illud ei dimiſit dum non fuit compos mentis ſuæ, vel dum non fuit compos ſui, nec ſanæ mentis (ut dicit). Et niſi fecerit &c. ut ſupra. Item ſi quis per eum qui non tenuerit niſi ad vitam ſuam quacunque ratione, ſive nomine dotis, ſive per legem Angliæ, ſive per finem factum, et tunc ſic. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſte &c. et in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem, poſt mortem cujus prædicta terra reverti debeat ad prædictum talem, per finem factum in curia domini Regis Johannis Regis patris noſtri, vel in curia noſtra coram Juſticiariis noſtris, apud talem locum, inter talem patrem prædicti talis (cujus hęres ipſe eſt) petentem, et p̃dictũ talem tenentem de tanto terræ cũ p̃tinentiis

in ta-

in tali villa : vel sic : In quam idem talis non habet ingressū nisi p̄ talē, qui terrā illam tenuit ad vitam suam p̄ finē factū in curia nostra &c. inter ipsū talem petentē, et p̄dictum talem tenentē, per quē finem eadē terra reverti debuit ad p̄dictum talem petentem, post mortē ipsius tenētis (ut dicit) & unde queritur quòd ipse talis injustè ei deforcear, & nisi fecerit &c. ut supra. Si quis autem per intrusionem fuerit in seysina, et ille qui jus habet petat versus eum, tunc fiat ei breve in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti salutē. Præcipe A. q̄ juste &c. reddat B. tantum terræ &c. quem idem B. clamat ut jus suum versus eum ex dono C. patris ipsius A. (cujus hæres ipse est) et in quam idem A. non habet ingressum nisi per hoc q̄ ipse se intrusit in terram illā post mortē D. matris ipsius A. q̄ terram illam recuperavit ut dotē suam versus p̄dictum B. in curia nostra coram &c. per judicium ejusdem curiæ nostræ, et q̄m injuste ei deforciat : et nisi fecerit &c. Tunc summoneas &c. vel aliter : quam B. clamat esse jus suum de dono C. patris sui, & in quam non habet ingressum, nisi per intrusionem quam fecit in terram illam post mortem ipsius C. qui terram illam habuit in custodia ad opus ipsius B. dum infra ætatem fuit, ut dicit : vel aliter : Præcipe A. q̄ justè &c. reddat B. & C. uxori ejus tantam terram &c. quam idem A. dedit in maritagium p̄dicto B. cum p̄dicta C. filia sua, & in quam idem A. non habet ingressum post donum illud nisi per intrusionem, quam in eam fecit post mortem D. patris ipsius B. qui terram illam habuit in custodia ad opus p̄dictorum B. et C. uxoris suæ de voluntate & assensu ipsius D. qui fuit eorum custos, per assignationem et voluntatem ipsius A. (ut ipsi B. et C. dicunt). Item si vir alicujus uxoris vendiderit hæreditatem alicujus pueri uxoris suæ, q̄ fuerit in custodia ipsorum : et tunc sic. ¶ 13. Rex vicecomiti salutem. Præcipe A. quòd juste &c. reddat B. qui plenæ ætatis est (ut dicitur) tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat esse jus et hæreditatem suam, et in quod p̄dictus A. non habet ingressum nisi per C. qui non nisi custodiam inde habuit, dum idem B. infra ætatem et in custodia sua fuit (ut dicit) et nisi fecerit &c. ut supra. ¶ 14. Rex vicecomiti salutem. Præcipe A. quòd juste et sine dilatione reddat B. &c. et in quam idem A. non habet ingressum nisi per C. quondam virum matris ipsius B. (cujus hæres ipse est) qui illam ei vendidit ut dicit &c. Item si quis dederit dum hæres fuerit infra ætatem, & in custodia sua, et hæres petat de seysina sua propria, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 15. Si autem aliquis hæres petat de seysina antecessorum suorum aliquam terram, quam custos eorum alienaverit dum fuerit infra ætatem, et in custodia sua, tunc fiat breve in hac forma. Præcipe &c. ut supra : quod clamat esse jus et hæreditatem suam, et in quod idem A. non habet ingressum nisi per C. qui non nisi custodiam inde habuit dum talis pater vel mater, frater vel soror, Avus vel Avia, Avunculus vel Amita, consanguineus vel consanguinea, sive antecessor ipsius B. (cujus hæres ipse est) infra ætatem et in custodia sua fuit, ut dicit &c. et nisi &c. ¶ 16. Vel aliter : & in quam non habet ingressum nisi per C. cujus pa-

ter

ter vel alius anteceſſor terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuit infra ætatem, modo habet ętatem (ut dicitur). Et unde idem talis pater vel alius anteceſſor obiit ſeyſitus de terra illa ratione cuſtodiæ ipſius B. & niſi fecerit &c. ¶ 17. vel aliter: In quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui terram illam ei dimiſit, dum terra illa fuit in cuſtodia ipſius C. per præceptum noſtrum, & niſi fecerit &c. vel aliter: Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. (qui plenæ ætatis eſt) tantam terram &c. quam clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, & in quam non habet ingreſſum niſi ratione cuſtodiæ, eo quòd prædicta terra eſt de feodo ipſius A. & niſi fecerit &c. ¶ 18. Vel ſic: Et in quam non habet ingreſſum niſi per C. cujus pater terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuerit infra, ætatem, & modo habet ætatem. Et unde idem pater talis obiit ſeyſitus de terra illa, ratione cuſtodiæ ipſius B. et niſi fecerit &c. ¶ 19. Vel aliter: in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. dum idem B. fuit in cuſtodia ſua & idem A. terram illam ei dimiſit dum remaneret de familia ipſius C. & modo non eſt de familia ipſius C. ut idem B. dicit, et niſi fecerit &c. Eodem modo de communia paſturæ ſi fuerit alienata et dimiſſa ad terminum qui præteriit. Et tunc fiat tale breve, dum tamen paſtura fuerit certa et deſignata ad certum numerum averiorum. ¶ 20. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd juſte &c. reddat B. communiam paſturę ad tot boves, et tot oves (et ſic deinceps) in tali villa, quam clamat eſſe jus ſuum, ut pertinentem ad liberum tenementum ſuum in tali villa, in quam idem A. non habet ingreſſum, niſi per C. (cujus hæres idem B. eſt) qui paſturam illam ei dimiſit ad terminum qui præteriit, ut dicit: et niſi fecerit &c.

¶ 1. *De diverſitate Juratarum ſecundum diverſitatem brevium.* 2. *Si partes poſuerint ſe in Juratam ſecundum diverſitatem brevium.* 3. *Jurata ſine aſſenſu Epiſcopi, vel prioris vel Abbatis.* 4. *Item ſuper Intruſionem.* 5. *Item breve ſi per uxorem quæ non niſi dotem &c. Cap. 6.*

CUm petens ſe poſuerit in inquiſitionem & Juratam de intentione probanda, et tenens ſimiliter de reſponſione et exceptione, tunc fiant Juratę ſecundum formam et diverſitatem brevium in hac forma. ¶ 2. Si autem per virum cui uxor contradicere non potuit, tunc ſic: ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus talis tenens aliud jus vel alium ingreſſum habuit, vel ſimpliciter alium ingreſſum, in tantam terram cum pertinentiis in tali villa, quam prædicta talis clamat ut jus ſuum, vel ut jus et hæreditatem ſuam, vel ut jus et maritagium ſuum, vel ut dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, verſus talem, quàm per talem quondam virum ſuum, vel ſecundum virum ſuum ſecundum formam brevis de ingreſſu, et cui in vita

ſua

sua contradicere non potuit, vel si ingressum habuit in prædictã talem terram per prædictum talem petentem qui terram illam ei dedit vel vendidit antequàm prædictus talis vir suus eam desponsasset vel post mortẽ talis viri sui in ligea viduitate ipsius uxoris quæ terram illam ei dedit vel vendidit &c. Et semper cùm modus & forma ingressus dedicta sit, oportebit semper formare formam inquisitionis distinctè secundum responsionem tenentis, qui dedicit ingressum, excipiendo & respõdendo, quòd alium habeat ingressum quàm petens proponat, vel diversum; & per alium. Item si alio modo uxor alienaverit rem viri sui, vel rem ꝑpriam sine consensu viri sui, tunc sic: Ad recognoscendum super sacramentum &c. si prædictus talis tenens, aliud jus vel alium ingressum habuerit in tantam terram: cum pertinentiis in tali villa quam talis clamat ut jus suum, si terra fuerit propria, vel quam talis & uxor ejus clamãt esse jus uxoris suæ, vel in dotem uxoris suæ, vel de rationabili dote secundum formam brevis de ingressu, & quam prædicta talis uxor ei dimisit sine assensu viri sui, ut idem petens dicit, vel si prædictus talis tenens ingressum habuit in terram illam per prædictum virum qui terram illam ei vendidit vel dedit, per prædictam uxorem ante desponsationem vel post, ut supra, sicut idem tenens dicit. ¶ 3. Item si sine assensu Episcopi, Abbatis, vel prioris, per capitulum fiat alienatio, vel per canonicum sine assensu capituli, vel per obedientiarium, vel procuratorem sine consensu Abbatis vel prioris, vel per ballivum sine assensu domini, vel per ballivum dum quis fuerit in prisona, tunc semper fiat una pars Juratæ secundum formam brevis, & disjuncta secundum responsionem tenentis, & omni casu in brevibus de ingressu singularibus, ut si per illum qui tenuerit in villenagio. Item per aliquem dum non fuit sanæ mentis. Item si per eum qui non tenuerit nisi ad vitam. Item per felonem post feloniam factam. Item si ingressus simpliciter proponatur & simpliciter dedicatur absque eo quòd aliquid excipiatur cõtra ingressum, tunc sic: Ad recognoscendum. &c. si A. pater B. aliud jus vel alium ingressum habuit in tantam terram cum pertinentiis. &c. Nisi per C. custodem D. fratris E. scilicet qui petit, cujus hæres ipse E. est dum idem D. fuit infra ætatem, & in custodia prædicti C. cum terra sua & aliis terris suis, quia tam prædictus B. filius & hæres prædicti A. cui F. de N. warrantizavit prædictam terram, & versus quem B. idem E. in eadem curia nostra clamavit terram illam ut jus suum, quam prædictus E. frater & hæres prædicti D. posuerunt se inde in Juratam illam, & interim, &c. & se interim ita inde certificent quòd præfatos Justiciarios nostros inde reddant certiores. Teste. &c. ¶ 4. Item si per intrusionem, tunc sic: Ad recognoscendum super sacramentum, suum si A. pater B. die quo obiit fuit seysitus ut de feodo de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, quam C. in curia nostra. &c. clamat ut jus suum versus prædictum B. vel si idem B. alium ingressum non habuit in terram illam cum pertinentiis, quàm per hoc quòd se intrusit in terram illam post mortem prædicti A. patris sui, cui prædictus C.

terram

terram illam dimiſit ad terminum qui præteriit,(ut dicitur) quia tam prædictus &c. Et hæc exempli cauſa ſufficiant, quia infiniti ſunt ingreſſus, & formæ brevium infinitæ, & variantur formæ inquiſitionum multipliciter, & ſæpiùs ſecundum varietatem brevium,& reſponſionum : de quibus omnibus (cùm ſint infinita) mentio fieri non poterit. ¶. 5. Item ſi uxor alienaverit dotem & dicatur in brevi de ingreſſu : Et in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem, quæ fuit uxor talis, qui terram illam ei dimiſit, & quæ non niſi dotem inde habuerit, de dono talis quondam viri ſui, poſt cujus mortem terra illa reverti debet ad talem ſicut ad warantum de dote ſua, ſi tenens ingreſſum illum per talem defendat, & dicat quòd nullum habuerit ingreſſum per prædictam uxorem ſed per talem anteceſſorem ipſius petentis (cujus hæres ipſe eſt) qui terram ei dedit, per chartam ſuam quam profert, & quæ hoc teſtatur : ſi ex parte adverſa replicetur, ꝙ charta valere non debeat eo quòd facta fuit dum donator non fuit compos mentis ſuæ, tunc fiat ut ſupra, quia cognoſcit quodāmodo chartam & donum, licet invalidum, & de jure irritandum. Item ſi charta omninò dedicatur, vel dicatur quòd omninò valere non debeat, quià ille qui donaſſe debuit nullam omninò inde ſeyſinam habuit, tunc petens ꝓbet dictum ſuum ſi poſſit. Sed ſimplici voci ſuæ non erit credendum, niſi ſufficientem habeat probationē, niſi ita ſit quòd credendū ſit ei & ſimplici voci ſuæ in cauſæ cognitione. Et in quo caſu, tenens ſe ponet in Juratam per hæc verba. Sed videndum erit utrum ille qui dedit hæres fuit,& warrantus de dote mulieris, vel extranea perſona: quòd ſi non, non valeret donatio : ſed ſi ſic, valere poterit. Poterit. Poterit enim hæres dare id quod ſuum eſt, ſcilicet proprietatem, jus & feodum & attornare donatorio ſervitium, ita quòd uxor tenens quoad vixerit habeat liberum tenementum. Et ſi uxor tenens dum vixerit ſe dimiſerit, & donatorio ſuo ſeyſinam reddiderit, non habet propter hoc donatorius ingreſſum per uxorem ſed per hæredem, quod ſecùs eſſet, ſi tantū per uxorem. Ideo dicatur : Ad recognoſcendum ſi prædictus A. pater B. aliud jus vel alium ingreſſum habuit in prædictam terram, quàm per prædictam C. quæ terram illam tenuit in dotem, de dono prædicti D. quondam viri ſui (cujus hęres ipſe eſt) ſcilicet qui petit ſicut idem E. dicit, vel ſi ingreſſum habuerit in terram illam per prædictam B. qui terram illam ei dedit per chartam ſuam, & inde eam poſuit in ſeyſinam ita quòd attornavit eidem A ſervitium prædictæ C. de prædicta terra ut idem B. dicit,& interim &c. et hoc ſufficiat de inquiſitione ad præſens.

¶ 1 *Si Jurata ſummonenda ſit coram juſtic. Cap. 7.*

SI autē aliqua Jurata ſumonenda ſit corā Juſtic. vel corā ipſo Rege quæ aliquādo fuit coram iv. juſtic. aſſignatis, tunc fiat tale breve. Rex vic. ſalutē, ꝓcipimus tibi ꝙ juratam quæ ſumonita fuit coram dilectis & fidelibus noſtris &c. in adventu ipſorū in partes illas inter tales de tanta terra cū ptinentiis in tali villa,& quæ Jurata nondū capta eſt (ut idem talis recordatur)

tur) venire facias coram Justiciariis nostris &c. in eodem statu quo sum̃onita fuit coram præfatis talibus, & habeas &c. Et in quo casu, si recognitores non venerint, tunc fiat tale breve. Præcipimus tibi quòd habeas coram &c. ad talem terminũ corpora A. B. & C. recognitorũ juratæ sum̃onitæ in curia nostra. &c. inter tales de tanto terræ &c. ad faciendam Juratã illam, vel ad faciendam Juratã illam cum aliis ad hoc electis. Præcipimus etiã tibi quòd loco talis unius electorum qui obiit, vel qui amotus est, ponas aliũ militem, & illum habeas ad p̃fatum terminũ ad faciendam Juratã illam simul &c. vel sic: p̃cipimus tibi ꝙ in jurata quæ sum̃onita est &c. inter tales de tali re &c. ponas sex liberos & legales homines, alios à p̃electis ad prælectos, & qui non sunt essoniabiles, & eos habeas corã &c. ita ꝙ jurata illa non remaneat ꝓ defectu recognitorũ &c. qui interim tenementa illa videant &c.

¶ 1. *De brevibus. Si firmarius petierit seysinam propriam.* 2. *Qualia brevia non vertuntur ad brevia de recto per narrationem, quia ille qui petit non habet nisi liberum tenementum.* 3. *Qualiter & quæ vertantur.* 4. *Qualiter recurritur per inquisitionem per juratam de ingressu.* *Cap.* 8.

ITem: Inter cætera in fine notandum, ꝙ cùm aliquis firmarius petierit seysinam ꝓpriam, hoc facere possit, etsi non habuerit jus in re, sive in tenem̃to, & illud alicui dimiserit ad terminũ qui p̃teriit, quia quodam̃odo jus habet possessoriũ quale quale, quare cõpetat ei actio de dimissione ꝓpria & facto ꝓprio. Quod si in feodo, tunc expirat sua actio, & tunc incipit cõpetere ꝓprietario, vel de nova disseysina vel de ingressu, vel de mero jure per breve de recto, secundum ꝙ tenuerit ad vitam quocunq; modo, ut de libero tenemento tantũ, vel in feodo sibi & hæredibus suis, sine usu & expletiis tantũ, vel cum usu & expletiis ut de jure mero. Si autem ille dimiserit qui tantum tenuit ad terminum vitæ, & de seysina propria petierit ingressum, ubi alius habuerit ꝓprietatem, feodũ scilicet & jus merum, tale breve nunquã vertetur per narrationẽ in breve de recto. Eodẽ modo si quis petierit per ingressum tenementũ ꝙ dimisit ad terminũ, & ꝙ tenuit tantũ in feodo sine usu & expletiis, nunquã vertetur tale breve de ingressu per narrationem in breve de recto. ¶. 2. Si autẽ petierit de seysina ꝓpria ꝙ tenuit ut liberũ tenemẽtum & in feodo cum usu & expletiis, & sic de jure mero, tunc cõpetere poterunt petenti duæ actiones, & uti poterit quà voluerit. Et tunc etiam una electa, vertitur quandóq; una in aliam. Competit enim ei breve de ingressu, vel breve de recto. Et si breve de ingressu eligitur ubi omnia p̃dicta concurrunt, & petens fundaverit intentionem suam, & docuerit de jure suo, & quòd ad ipsum pertineat actio, tunc proponet ingressum, & illum probet per patriam, vel instrumentum, ut supra dicitur. ¶. 3. Et si primô posuerit ingressum, & postea docere velit de mero jure suo per descensum, sic vertitur breve de Ingressu ad breve de Recto, & con-

& conjungitur una actio cum alia, scilicet per breve de recto, vel per breve de ingressu per juratam, secundum quod tenens elegerit, totum terminabitur negotium. Et ideò habet tenens electionem, quia si cùm petēti plures competant actiones, & uti poterit qua voluerit, eodem modo si tenenti cōpetant plures responsiones sive exceptiones peremptoriæ, quæ terminant totum negotium, uti poterit pro voluntate sua, quacunq; illarum voluerit, quatenus tempus & probatio permiserit, ut si se tenuerit tenens ad ingressum, cavēdum erit quòd terminus non excedat tempus assisæ mortis antecessoris, ita quòd deficiat probatio de proprio visu & auditu. Et si se tenuerit ad rectum, extunc sicut ꝑ breve de recto erit procedendum, postquam tenens se posuerit in magnam assisam, vel se defenderit per duellū: & sic vertetur una actio ꝓprietatis, in aliam super ꝓprietate. Sed actio super possessione nunquam per narrationē vertetur ad actionem super ꝓprietate, nec econversò. Sed cùm utraq; actio cōpetat petenti ab initio & inceperit petere primò per breve de recto, & narraverit de jure suo per descensum, si tempus ꝓbationis permiserit in fine, post descēsum bene poterit descendere ad ingressū per hæc verba. Et unde talis non habet ingressū nisi ꝑ talē cui &c. (ut supra per totū) sive hoc fuerit de ꝓpria seysina sive aliena, & tunc (ut supra) secundum quod tenens elegerit defensionem erit ꝓcedendum, sicut ꝑ breve de recto in omnibus tam in essoniis quàm in aliis secundū ꝙ ꝓceditur per breve de ingressu, & de hac materia infra de essoñ de malo lecti. ¶ 4. Quandoq; tamen locū habet breve de ingressu, & ꝓbatio de visu ꝓprio & auditu, ultra terminum assisæ mortis antecessoris, ꝙ quidem contingit de necessitate, & ꝓ defectu alterius actionis, ubi quis qui nō habuerit nisi liberum tenementum, dimiserit ad terminū longissimū, qui excedit tēpus assisæ mortis antecessoris, & ubi scilicet agere non possit ꝑ breve de recto sup jure mero, cū nullū aliud ei cōpetat remedium, tunc de necessitate recurritur ad inquisitionē ꝑ juratā de ingressu, non obstante termino, quia ꝙ aliàs non est licitū, necessitas licitū facit, ut si quis qui ad vitā tenuerit quacūq; ratiōe, vel in feodo sine usu & expletiis, dimiserit ad terminū talē qui excedit tēpus assisæ mortis antecessoris, & ulteriùs supvixerit, ꝑ tēpus qui excedit terminū, adhuc subvenitur ei ꝑ breve de ingressu, & ꝑ juratam, & ꝓbationē de visu ꝓprio alicujus, & auditu, ꝙ de jure non esset cōcedendū. Et ꝙ ita fieri possit, ꝓbatur de termino S.H. Anno Regis H. viii. in coñ Lync. de Thoma de Estotengni, ubi quædā quæ tenuit nomine dotis, dedit cuidam ad terminum dotem suam, qui duravit per. lx. annos & amplius. Et petiit per breve de ingressu. Et secundū ea quæ dicta sunt, perpendi poterit ꝙ quodlibet breve de ingressu non convertitur in breve de recto, nec etiam in persona cujuslibet petentis per breve de ingressu, quia ei soli competit qui loqui possit de seysina propria, vel alicujus antecessoris sui, qui inde obiit seisitus ut de feodo & jure, & cujus seysinam petierit, non autem in persona ejus qui ad terminum annorum tenuerit, sicut firmarius, ut si ad terminum alicui tradiderit, & finito termino illo terminum suum repetere voluerit.

Idem

Idem dici poterit de eo qui tenuerit ad terminum vitæ quocunq; modo ut liberum tenẽtum, & illud dimiserit ad terminum, & finito termino repetere velit q̃ dimisit. Item illud idem dici poterit de eo qui non tenuerit nisi in feodo tantum, sine jure mero, i. sine usu & expletiis; & tales licet jus habuerint quale quale, sicut jus possessorium, non tamen petere poterunt jus proprietatis, nec in judiciũ deducere, quia jus tale non habuit: Cùm igitur competat alicui utrumq; jus, viz. possessionis, & ꝓprietatis, & petat p̃ breve de ingressu seysinã ꝓpriam, vel alicujus anteceſſoris, ut jus & hæreditatem suam, vel maritagiũ suum cum expressione tali vel sine, & sic dicat in fundatione intentionis suæ. Peto tantũ terræ cum ꝑtinentiis ut jus meum &c. Et unde ego, vel talis anteceſſor meus fuit seysitus in ꝺominico suo ut de feodo tempore talis Regis, capiendo expletia ad valentiam tanti, & de tali descendit jus illius terræ tali, & sic per omnia sicut per breve de recto, usq; ad petentẽ. Et tunc adjiciat: & unde idem talis non habuit ingressum nisi p̃ talem &c. Et ita q̃ faciat mentiõ de ingressu, statim incipit breve de ingressu esse breve de recto ex narratione petentis, nisi tenens ingressum elegerit. Et cùm in electione tenẽtis sit ab initio in responsione sua utrum se tenere voluerit ad defensionem juris vel ingressus, omnia habebit remedia, & omnes dilationes quæ ei cõpetere possent p̃ breve de recto, saltem quousq; elegerit defensionẽ juris vel ingressus. Et si defensionem juris elegerit, remaneat loquela sicut p̃ breve de recto. Si autem defensionem ingressus, q̃ tunc desinat esse br̃e de recto, & redeat iterum ad naturã suam sicut p̃ breve de ingressu. Cùm autẽ petens ab initio, & in intentione sua ꝓponat utrumq;, scilicet jus & ingressum, oportet q̃ offerat se ꝓbare utrumq;, nisi tenens velit jus suum recognoscere. Ad cujus intentionem & ꝓbationem oportet tenentẽ utrumq; defendere, habebit tamen electionem quam istarum defensionũ subire voluerit, juris viz. vel ingressus: utramq; verò subire non tenetur, cùm una sufficiat p̃ se sine alia, quia cùm petens jus suum ꝓponat & ingressum, si in ꝓbatione unius deficiat, erit quasi deficeret in probatione utriusq;, ꝓpter coniunctionem copulativam (&) quæ utramq; coniungit. Expedit igitur tenenti illã partem eligere quam petens ꝓbare non possit, & incerta erit ꝓbatio petẽtis donec tenens elegerit: poterit enim petens jus habere in re petita, & tamẽ inde ingressus nõ erit talis ut ꝓponitur vel è converso, poterit etiam esse q̃ petens jus habeat in re petita, & q̃ talis sit ingressus ut ꝓponitur, quo casu cùm tenens ad duas non teneatur defensiones; nec petens per consequens ad duas probationes, & factâ electione, probare possit illam quam tenens elegerit, hoc erit tenenti periculosum. Et quia cùm elegerit jus, videtur tacitè innuere per consequens ingressum esse talem ut proponitur, & è converso. Cùm autem tenens elegerit defensionem juris contra intentionem & probationem petentis, & aliam habebit electionem utrum viz. se ponere voluerit in magnam assisam, vel defendere per duellum, secundum quod inferiùs dicetur in causa proprietatis, per breve de recto, & maximè si tales sint personæ petens & tenens, quod inter eos iaceat magna assisa vel

duellum. Si autem conjunctæ sint personæ,& sit jus descendens utriquè de uno stipite, sicut inter fratres, antenatum & postnatum, avunculum & nepotem, ubi locum habebit computatio quis eorum sit hæres propinquior, & cùm de propinquitate constiterit, quamdiu casus Regis duraverit, nunquam ad judicium procedetur. Cùm autem breve de recto (ut prædictum est) per narrationem petentis, & responsionem tenentis qui ingressum elegerit, vertatur ad breve de ingressu, ex tunc deficiunt tenenti esse dilationes, & essonia de malo lecti, quæ ei competebant antequam tenens ingressum eligeret, & extunc procedendum erit sicut per breve de ingressu. Si autem defensionem juris elegerit, tunc fiat per omnia sicut dictum est supra, inter extraneas personas & conjunctas. Et in fine notandum, quòd si inter conjunctas personas in placito per breve de recto, & per narrationem adjiciatur de ingressu, non expedit tenenti quòd se teneat ad ingressum, quia si talis sit ingressus ut proponitur, & probari possit, & tenens cùm ingressum elegerit, & per consequens tacitè innuit jus esse petentis, ut proponitur,probato ingressu, non obstante casu Regis,petens obtinebit. Si autem ad defensionem juris se tenuerit, sive talis sit ingressus ut proponitur, sive non,factâ computatione parentelæ, quamvis constiterit quis eorum sit hæres propinquior,nunquàm ꝓcedet judicium ꝓpter casum Regis,nec aliud unquàm in causa ꝓprietatis,inter conjunctas personas,durante casu,dum tamen tenens ad defensionem juris se tenuerit.

Henrici de Bracton de legibus & consuetudinibus Angliæ liber quintus,qui dividitur in quinque Tractatus, quorum primus est de Recto.

CAP. I.

§ 1. *De materia hujus libri.* 2. *Quare hoc placitum de Recto ultimo ponitur.*

EXpedito tractatu de assisis & recognitionibus,quæ proditæ sunt sup̃ jure possessorio,ad seysinam ꝓpriam,vel alicujus antecessoris ut de feodo recuperãdã: Et similiter expedito tractatu placitorũ de ingressu assequendo,cõsequẽter agendũ erit ď placito sup̃ jure, & ꝓprietate,de seysina ꝓpria vel alicujus anteceſſoꝝ, de tenẽto vel aliquo alio jure,ď quo ãtecessor nõ obiit seysitus ut de feodo,& ubi in judiciũ deducit, & terminãt utrũq̃ jus simul, & possessioñ viz. quam

viz. quam proprietatis, secundum quod inferiùs dicetur, & ibi ratio quare. ¶ 2. Placitū vero de recto ultimū sibi locum vendicat in ordine placitorū, quia quicunq; in hoc placito semel amiserit p judicium, vel per assisam, vel per duellum, nunqm ad aliā actionem habebit regressum, quia sēper obstabit ei exceptio rei judicatæ. Et tale erit judicium reddend', scilicet q̄ petens recuparet seysinam suā quietè sibi & hæredibus suis, de p̄dicto tali tenente & hæredibus suis imperpetuum. Per judiciū dico: quia secùs est si per defaltā, aliqua habita distinctione, sicut inferiùs dicet̄ de defaltis. Et si quis semel egerit p hoc breve de recto qualitercunq̄, (ut p̄dictum est) si in suo loco impetretur, nunquā postmodū ad actionē̄ super possessioñ regressum habebit, & maximē̄ cùm placitum p breve de recto, utrumq̄ jus, tam possessionis quàm proprietatis (ut paulò ante dictum est) comprehendat.

¶ 1. *De diversis formis brevium de recto.* 2. *Breve de recto si terra partibilis sit de Socagio.* 3. *Breve de recto ballivis sokæ vel custodibus bonorum.* 4. *Breve de recto si quis tenere debet in capite de Rege.* 5. *Breve de recto custodi ubi hæres fuerit infra ætatem.* 6. *Breve ballivis maneriorum secundum consuetudinem manerierum.* 7. *Breve ballivis de burgo.* 8. *Breve de recto de dote ubi mulier partem habuerit.* 9. *Breve de recto de servitiis & consuetudinibus.* *Cap. 2.*

ET quia variæ sunt formæ brevium de recto, ideo de formulis videamus, & imprimis de illis quæ aliquando terminantur in curia dominorum suorum, quorum hæc est prima. Rex tali Episcopo salutem. Præcipimus tibi quòd sine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat tenere de te, p liberum servitium tanti per annum pro omni servitio, & quod talis ei deforciat. Et nisi feceris, vic' talis faciat, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti. Teste &c. Vel sic: de tertia parte unius feodi militis in tali loco vel villa, quam clamat de te tenere, & quam talis ei deforciat. Si autem servitium sit militare, tunc sic: Per servitium feodi unius militis, vel dimidii, vel quartæ partis feodi unius militis, vel per servitium tot denariorum quando 40.s. capiuntur de scuto, vel sic: per servitium tot denariorum quando duæ marcæ, vel xx. s. capiuntur de scuto, vel per servitium, unde tot carucatæ faciunt feodum unius militis, vel sic: per servitium, unde tot bovatæ vel tot virgatæ terræ faciunt feodum unius militis pro omni servitio. Et notandum quòd in servitio militari non dicitur per liberum servitium, & ideò, quia constat quòd feodum tale liberum est, nec etiam, ubi quantitas feodi exprimitur in quātitate terræ petitæ, non opponitur aliquod servitium, quia in quantitate feodi ostenditur quantitas servitii. Sunt autē̄ infinita servitia, & diversa, & innumerabilia in brevi de recto, secundū q̄ sunt à diversis dominis capitalibus feoffatoribus constituta. Et ideò non possūt in scripto cōprehendi omnia. Fit etiam aliquando feoffamentum sic, & breve sic. Quod clamat tenere de te per liberum servitium inveniendi tibi unum servientem equitem ad eundum tecum in exercitum in Walliam, ad summonitionem tuam, ad custum

ſuum, vel cuſtum tuum, pro omni ſervitio, vel ſic: Per liberum ſervitium ſequendi curiam tuam, vel portandi brevia tua infra regnum Angliæ, ad ſummonitionem tuam, & cuſtum ſuum, vel cuſtum tuum, pro omni ſervitio, vel ſic: Per ſervitium unius Aſturcii ſori, vel unius Eſpervarii ſori, vel per ſervitium unius paris calcarium deauratorum, vel albarum cherothecarum, pro omni ſervitio, & ſic de aliis, ſecundum formam chartarum & feoffamentorum. Fit etiam aliquando ſervitium annuum, & ſervitium militare ſimul & pro eadem terra, & tunc in brevi proponendum eſt ſervitium annuum, ſic: Per liberum ſervitium x.s. per annum, & tunc dicatur; & per ſervitium unius feodi militis pro omni ſervitio, quia ſi hæc determinatio p annum poſtponeretur huic ultimæ clauſulæ, ſic videretur referri ad totum præcedens, & ita ſequeretur inconveniens, quia ſervitium militare non eſt annuum. ¶ 2. Rex tali domino ſalutem. Præcipimus tibi quòd juſtè & ſine dilatione plenum rectum teneas talibus de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamant eſſe rationabilem partem ſuam quæ eos, vel eas, contingit de libero tenemento quod fuit talis patris, vel matris, Avi vel Aviæ, Avunculi vel amitæ ſui in eadem villa, & tenere de te per liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, vicecomes talis faciat ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti. Teſte &c. vel ſic: Quod clamat eſſe de rationabili parte ſua quę eos contingit de libero tenemento quod fuit talis patris vel matris, avunculi vel amitæ, ut ſupra. ¶ 3. Rex ballivo Sokæ de tali loco, vel cuſtodi talis honoris ſalutem. Præcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneatis tali, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat tenere de prædicta Soka, vel de prædicto honore, per liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, talis vicecom̃ faciet ne ampliùs inde clamorem audiamus p defectu recti. Teſte &c. ¶ 4. Rex. vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd juſtè &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat eſſe jus & hæreditatem ſuam, & tenere de nobis in capite, & unde queritur quòd prædictus talis injuſtè ei deforciat, & niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſum̃oneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram Juſtitiariis noſtris apud Weſtmonaſterium, tali die, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſummonitores, & hoc breve Teſte &c. ¶ 5. Rex cuſtodi terræ & hæredis talis ſalutem. Præcipimus tibi quòd juſtè & ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod clamat tenere de prædicto hærede per liberum ſervitium tanti per annum pro omni ſervitio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, vicecomes noſter talis faciat, &c. ne ampliùs &c. ¶ 6. Rex ballivis ſuis de tali villa ſalutem. Præcipimus vobis quòd ſine dilatione, & ſecundum conſuetudinem manerii noſtri de tali villa, plenum rectum teneatis tali, de tãto terræ cum pertinentiis in tali villa, quod talis ei deforceat, ne ampliùs &c. Teſte &c. Si autem burgagium petatur, tunc ſic.

¶ 7. Rex

¶ 7. Rex ballivis suis de tali burgo salutem. Præcipimus vobis quod plenum rectum teneatis A. de tali villa, de uno mesuagio cum ꝑtinentiis in tali villa, quod clamat tenere de nobis per liberum servitium tanti per annum ꝑ omni servitio, vel in liberum burgagium, vel in liberum maritagium pro omni servitio, quod talis ei deforciat, & nisi, &c. Teste &c. Est etiã alterius modi breve de recto, quod dirigitur hæredi alicujus, sub nomine mulieris quæ habuit partẽ dotis suæ, sive plus sive minus, quod tale est. ¶ 8. Rex tali hęredi salutem. Præcipimus tibi ꝙ sine dilatione plenum rectũ teneas tali mulieri, de tertia parte tantæ terræ, vel redditus, vel bosci, vel prati, vel unius vel duorũ, vel tot mesuagiorũ, cum ꝑtinentiis in tali villa, ꝙm clamat esse de rationabili dote sua quę eam contingit de libero tẽto quod fuit talis quondam viri sui in eadem villa, vel in alia, & tenere de te ꝑ liberum servitium ut supra. Si autem dos quæ petitur defendi debet sub servitio dotis quę tenetur, tunc sic: Quam clamat pertinere ad liberum tenemẽtum suum quod de te tenet in dotem in eadem villa vel in alia, ꝑ tale servitiũ: vel sic, Quam clamat tenere de te in dotẽ ꝑ tale servitiũ. Est etiã alterius modi brẽ de recto de consuetudinibus & fvitiis, quod imẽdiatè dirigitur vicecomiti, ubi tenens fvitium suũ dedixerit in parte vel in toto quod tale est. ¶ 9. Rex vic. salutem. Præcipe tali ꝙ justè & sine dilatione faciat tali consuetudines & recta fvitia, quę ei facere debet de libero tenemẽto quod de eo tenet in tali villa, & nisi fecerit, & idem talis fecerit te securũ &c. tunc sũmoneas ꝑ bonos sũmonitores &c ꝙ sit corã Justic' nostris ad primã assisam, cùm in partes illas venerint, ostensurus quare non fecerit. Et habeas &c. Teste &c. De fvitio vero ꝙ quis cognoverit, si illud facere aliquãdo contradixerit, dirigitur tale breve vic' de justitiando eum, ꝙ dicitur breve de recto, in hac forma: Rex vic' salutem. Præcipimus tibi quòd justities talem, ꝙ justè & sine dilatione faciat tali consuetudines & recta fvitia quæ ei facere debet de libero tenemẽto suo quod de eo tenet in tali villa, ut in homagiis, releviis, redditibus, arreragiis & aliis, sicut rationabiliter monstrare poterit quod ei facere debeat, ne ampliùs inde clamorem audiamus ꝑ defectu justitiæ. Teste &c. Si autem tenementum fuerit in Burgo, tunc dicatur sic: Quod talis faciat tali recta fvitia, nulla tamen fiat mentio de consuetudinibus.

1 ¶ *Qualiter placita transferuntur à curia dominorum usque ad comitatum.* 2. *Quòd pluribus modis possit curia domini deficere.* 3. *De summonitionibus & modo procedendi in curia domini Regis.* *Cap.* 3.

COnstat ex prędcedentib⁹ ꝙ quædã sunt brĩa de recto ex supra nominatis quæ in curia dõinorũ, terminari debẽt, & quæ aliquando ꝑ defaltã dominorũ, qui rectũ tenere vel nolũt, vel non possunt, transferũt ad comitat̃, & ibi multis modis terminari poterunt, nisi ita sit ꝙ tenens se posuerit in magnam assisam, vel ꝙ Dominus Rex (ad instantiam petentis, & aliquando ad instantiam tenentis, sed ex justa causa) velit ꝙ loquela ad curiã suam

a comitatu transfertur, ideò per ordinem erit incipiendum à curiis dominorum ubi ipsi dom̃ quandoque curiam tenent & quandoque eorum ballivi, ut si ipse petens tenere clamaverit de aliquo per liberum servitium, qui velit & possit loquelam in curia sua deducere & placitare & terminare per duellum, vel alio modo, qui quidem si nolit, vel non possit multis de causis, vel ꝑpter impotentiam, vel ꝑpter aliquam dubitationem emergentem, vel incidentem: & ita quòd curia sua de recto tenendo petenti deficiat, tunc ritè ꝓbata defalta per defaltam recti in curia dom̃ capitalis, vicecomes rectum teneat per verba in brevi cõtenta (si non feceris vic' hoc faciat.) ¶ 2. Poterit quidem curia de recto tenendo deficere multis modis, ut si deforcians tenuerit de aliquo alio quàm de eo de quo petens tenere clamaverit, quia in hoc casu non habet dominus capitalis coertionem per quam deforciantẽ trahere possit ad curiam suam, propter quod de necessitate erit ad comitatũ recurrendum. Item quia capitalis dominus omninò recusat tenere rectum, vel cùm nemo sit, vel inveniatur in curia qui rectum teneat, vel quia ipse dominus nullam curiam habet, nec erit (ut videtur) ad superiores dominos capitales, præterquam ad comitatum recurrendum, cùm in brevi contineatur, quòd si talis nominatus non fecerit q̃ vic' immediatè se intromittat. Item propter impotentiam domini capitalis, ut si warrantus vocetur qui sit manens extra potestatem suam, vel fortè deforcians alibi se essoniaverit de malo lecti, quàm infra potestatem dom̃ sui, & ita q̃ milites mittere non possit, licet dominus. Rex faciat hoc aliquando per breve suum. Item si tenens posuerit se in magnam assisam, & aliæ sunt causæ infinitæ. Et si dominus capitalis rectũ tenere inceperit, & postea obierit, licet hæres suus infra ætatem extiterit, propter hoc non cadit breve, quia curia judicabit. ¶ 3. De summonitionibus vero ad curiam capitalis domini faciendis, quæ esse debeant, vel quot surfisæ, vel quot essoñ fieri, nolo inserrere huic tractatui propter diversas consuetudines, quæ in diversis curiis diversimodè observantur. Sed sciendum q̃ in visu petendo, & in warranto vocando, alicuando & in exceptionibus proponendis, & in duellis vadiandis, & in omnibus aliis quæ in curia dominorum terminari possunt & debent, observari debent prout in curia Regia observantur.

¶ 1. *Qualiter defalta Recti in capitali domino debeat probari in curia Regis.* 2. *De processu in comitatu post defaltam curiæ probatam.* 3. *Quando loquela incipit esse in comitatu.* *Cap.* 4.

CUm autẽ ita sit q̃ dom̃ capitalis rectum tenere nolit, vel non possit, & curia sua ita de recto defecerit, videnḍ erit qualiter defalta ꝓbari possit, & debeat, ita q̃ loquela ad com̃ trãsferat̃, & tũc quando loquela incipit esse in com̃, & usq̃ ad quod tempus dom̃ capitalis curiã suã petere possit, cùm fortè de recto non defecerit. Post defaltã curiæ domini capitalis, statim ad comitatum accedat petens & ostendat ibi q̃ curia domini sui ei defecerit de recto, & (secundũ quosdam) vadiata ꝓbatione defaltæ in manum servientis

tis

tis domini Regis, vic' dicat serviēti domini Regis, ꝙ assumptus secū ꝓbis & legalibus hominibus, statim accedat ad curiā illius dom̄ capitalis, si curiam habuerit & curiā tenuerit, vel si curiam nō habuerit, tunc ad locū ubi habuerit reseātiam, dum tamē hoc sit in feodo illo, ubi terra illa est quæ petitur, & si nihil horum habuerit vel fecerit, tunc sufficit ꝙ defaltā ꝓbet quo loco voluerit, super feodum illud, secundū quod ipse dom̄ electioñ habuerit tenendi curiam suā quo loco voluerit sup feodum suū (cū extra nō liceat de jure) & videat serviens si curia petēti defecerit de recto, ꝙ ipse ei rectū tenere noluerit vel non possit, & statim ꝑ juramētū ipsius petentis, & aliorū duorū quos petens secū habuerit, audiat serviens ꝓbatioñ defaltæ in p̄sentia capitalis dom̄, si interesse voluerit ꝑ se, vel ꝑ certum attornatū, senescallū, vel aliū ballivum: secund' quod inveniri poterit de termino P. & s.T. año Regis H. tertio in com̄ Surrey de Gylbert de Albynge, verth & Reginaldo de Brewese. Qui quidē si sum̄onitus interesse noluerit, nihilominus ꝓcedat ꝓbatio, & ꝓbata defalta, ut p̄dictum est, redire debent ad com̄ tam petens quam serviens. Et s̄viente (qui in hoc recordum habet) ꝓbationem defaltæ attestante, tunc petat petens inde juditium, & ibi per juditium p̄cipietur, ꝙ tenens sum̄oneatur ꝙ sit ad alium com̄ inde petenti responsurus. Ad quem diem si uterq̄ comparuerit, ꝓcedat loquela, si autem neuter, sed se essoniaverit, dabitur alius dies per essoñ & idem erit si de altero ipsorum. Si autem nullus, vacua erit loquela, quamvis videatur ꝙ compensari debeat defalta cū defalta ex quo tenens quietus per judicium non recessit. Si autem petente comparente tenens non comparuerit, præsentibus summonitoribus, & summonitiones testificantibus, ꝓcedatur contra ipsum ad defaltam, secundum diversam cōsuetudinem diversorum comitatuū, vel ꝑ captionem terræ in manum domini Regis, vel alio modo. Et secundum ꝙ in comitatu Lancastr̄ observatur, & quæ consuetudo ab M. de P. commendata fuit & approbata, & quæ talis fuit. quod si tenens ad primam summonitionem non veniret, tunc præsentibus summonitoribus & summonitionem testificantibus, per considerationem comitatus summoneatur secundò, ꝙ sit ad alium comitatum, ad quem si non venerit præsentibus summonitoribus &c. ut prius, ꝑ cōsiderationem comitatus capiatur parvum nāpium de eadem terra nomine districtionis, & tenens summoneatur tertiò, ꝙ sit ad tertium comitatum, ad quem si non venerit, capiatur magnum nampium de eadem terra, scilicet averia & catalla in duplum pro aforciamento districtionis, & tenens quartò sum̄oneatur quòd sit ad quartum com̄, ad quem si non venerit, per cōsiderationem com̄, capietur terra in manum domini Regis, & tenens quintò sum̄oneatur, ꝙ sit ad quintum com̄, ad quem si non venerit, nec terra petita sit ꝑ plevinā, petens seysinā suā recuperabit ꝑ defaltā, nec poterit tenens se defendere contra recordum com̄ per legem, defendendo summonitionem & sursisas. ¶ 2. Fit etiam processus hujusmodi post defaltam probatam pluribus aliis modis & diversis, secundum diversitatem comitatuum, quia post probationem defaltæ, faciet serviens hundredi incontinenti

ſumonitionē vel aſſidet partibus diē (ſi præſentē fuerint) ad ꝓximū coñ & ſemp ſtabit ejus recordo cum teſtimonio ꝓborum hominum qui p̄ſentes fuerint,& de ſumonitione facta,& die dato, & ad quem ſi tenens non venerit,ſe p legem non defendet contra recordum ſervientis. Stabitur etiam ejus recordo,ſi in curia Regis contentio habeatur,utrū loquela fuerit in curia capitalis domini,vel in comitat̄,vel ſi facta fuerit p cum ſumonitio vel non, ut de itinere W. de Ralegh in coñ Warr̄. ¶ 3. Et quamvis quidām ſic dicant,ꝙ ſtatim poſt ſumonitionem factam p ſervientem, incipit loquela eſſe in comitatu,tamen non eſt ita,niſi tunc demùm cum ſerviens pręſens fuerit in comitat̄ & teſtatus fuerit ꝓbationem defaltæ & ſummonitionē,& cum ita fuerit loquela in coñ, ſine calumnia domini capitalis,ſive tenens ſe eſſoniaverit ſive non, capitalis dominus curiam ſuam nunquam rehabebit, ſive tenens in coñ ſe eſſoniaverit ſive non. Ex tunc enim vel ſtatim poterit loquela ad magnā curiam doñ Regis p̄ pone transferri,vel in coñ terminari, & unde cùm multotiens contingat, ꝙ petens per fraudem dicit ꝙ curia de recto ei defecerit, cùm fortè loquela nunquā fuerit in curia doñ capitalis, & cùm ipſe doñ paratus eſſet ei rectum tenere,ipſe petens ad comitat̄ convolavit. Et quo ꝓbato eſſet curia domino capitali reſtituenda, ſi illam ad horam petierit,oportet ꝙ illam petat hora congrua,antequam loquela fuerit in comitat̄,ſcilicet tertio die incluſivè,ne ſi diem coñ attenderet,ſuperveniret ꝓteſtatio ꝓbationis defaltæ, & ſummonitionis per recordum ſervientis,vel eſſonium tenentis,& poſtea breve de ponendo loquelam ad magnam curiam,quia ſic non eſſet curia petita ad horam.

¶ 1. *Cùm loquela fuit in comitat. tranſlata.* 2. *De modo procedendi in placito de recto cùm fuerit in comitat',& de forma diverſorum brevium.* 3. *Si in com' vocetur waranius.* 4 *Si tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam in comitatu.* 5. *Breve de pace uſque ad adventum Juſtitiariorum.* 6. *Prohibitio cuſtodi.* 7. *Si placitum fuerit in comitatu de conſuetudinibus & ſervitiis.* 8. *Si ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſervitiis & conſuetudinibus & habuerit breve de pace diſtinguatur à domino ſuo pendente placito.* 9. *Breve de pace ubi terra petita teneri debet in Gavelkynd.* 10. *Quòd tenens qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam cùm breve de pace habuerit perquirat ſibi petens de arramando magnam aſſiſam coram Juſtitiariis in adventu ipſorum.* 11. *Breve de eodem de aſſiſa arramanda.* 12. *De aſſiſa arramanda cùm placitum de recto fuerit de ſervitiis & conſuetudinibus.* 13. *Breve de aſſiſa arramanda in Jurata de Gavelkynd loco magnæ aſſiſæ.* 14. *Qualiter removetur placitum de com' ad magnam curiam per breve quod dicitur Pone.* 15. *Pone ad petitionem petentis.* 16. *Pone ad petitionem petentis de conſuetudinibus & ſervitiis.* 17. *Pone ad petitionem tenentis & ex cauſa.* 18. *Ubi duellum vadiandum eſt contra conſuetudinem regni.* *Cap. 5.*

PRobata ſic defalta & per ſervientem teſtata, & ſimiliter ſummonitione,ſic incipit placitum de recto eſſe in comitatu & ubi in eſſoñ de malo veniendi ita fieri debet ſicut fit in curia domini Regis niſi ex conſuetudine & ex jure antiquo aliter obſervetur. ¶ 2. De eſſonio vero de malo lecti ita fiat, ſecundum quod inferius videri poterit de eſſoniis ſi in comitatu. De viſu vero habendo & de exceptionibus, & replicationibus.

bus, fiat ſicut inferiùs dicetur,& eodem modo. Si autem vocetur warrantus in comitatu non habebit comitatus poteſtatem ſum̃onendi warrantum ad warrantizandum ſine ſpeciali præcepto dom̃ Regis, quo caſu recurrendum erit ad curiam p breve de warrantia,quod tale erit. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe tali q̃ juſtè &c. warrantizet tali,tantã terrã cum ptinentiis in tali villa,quam talis Titius in curia noſtra clamat eſſe jus ſuum,& unde &c.ut infra inter brevia de warrantia. Et niſi fecerit q̃ ſit in adventu juſtic' &c. & unde ſi in comitatu warrantizaverit, bene erit, ſi autem non, tunc dabitur dies partibus in adventu Juſticiariorum,ubi terminabitur p tale bre placitũ de warrantia,& cùm warrãtizaverit remittetur loquela principalis iterũ ad com̃,& ibi terminabitur ſi Juſticiarii hoc voluerint. Poterit tamẽ utraquè corã eis de gratia terminari ſi voluerint,etiam ſine pone.Et ſi warrantus infra ætatem fuerit,remanebit principale placitum in ſuſpenſo in comitatu & placitum de warrantia coram Juſticiariis quouſque warrantus ætatem habuerit, q̃ ad warrantiam reſpondere poterit. ¶ 4. Si autem tenens p duellum in comitatu ſe defendere voluerit,tunc fiat eodem modo in eſſoniis,& aliis,ſicut fit infra de duellis.Cùm autẽ tenens ſe poſuerit in magnã aſſiſam in comitatu,dabitur ei dies uſq̃ ad alium comitat̃ infra quem ſibi ꝓquirere debet breve de pace uſquè ad adventum Juſticiariorum,quod quidem facere non poſſit p interpoſitam perſonam, cùm in ꝓpria perſona jurare teneatur q̃ tenens eſt, & q̃ ſe in comitatu poſuerit in aſſiſam. q̃ ſi infra comitatum ſibi non perquiſiverit,vel eſſoniatus non fuerit,ſed defaltam fecerit, amittere poterit p defaltã, ſalvo ei quòd habeat recuperare ſuũ quale habere debebit. Et eodem modo faciat petens ex parte ſua, perquirat ſibi breve de ſummonendo magnam aſſiſam coram Juſticiariis ad eundem terminum ſecundum q̃ inferiùs dicetur. ¶ 5. Rex vicicom̃ ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter A. petentem & B.tenentẽ de tanto terræ cum ptinentiis in N.quod idem A. clamat verſus prædictum B. p breve noſtrum de recto,niſi duellum inde fuerit vadiatum, quia idem B.(qui tenens eſt) poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram,& petit recognitionem fieri uter eorum majus jus habeat in terra illa. Et ſic fiat de omnibus aliis aſſiſis, ſecundum quod videri poterit in magnis aſſiſis inferiùs. Si autem placitũ de recto fuerit in curia alicujus,tunc fiat ꝓhibitio cuſtodi, vel ballivo p tale breve. ¶ 6. Rex vicecom̃ ſalutem. Prohibe ballivo, vel cuſtodi terræ & hæredis A. ne teneat placitũ quod eſt in curia ejuſdẽ cuſtodis,vel ballivi de tali honore &c. ut ſupra. Vel ſi ꝓhibitio fieri debeat dom̃ curiæ,tunc ſic. Prohibe A.ne teneat placitum in curia ſua inter A.petentem & B. tenentẽ de tanto terræ cum ptinẽtiis in N.quod idẽ A. clamat verſus eundem B. p breve noſtrum de recto &c. Si autem placitum fuerit inter aliquos in comitatu de ſervitiis & conſuetudinibus per breve de recto patens, quod dicitur prohibemus : vel per breve de Juſticiando aliquem ad faciendum recta ſervitia & conſuetudines, & tenens ſe poſuerit in magnã aſſiſam

quod

(q̄ bene poterit) habebit breve de pace vicecom̃ quod tale erit. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter A. petentem, & B. tenentẽ vel defortiantẽ, de cõſuetudinibus & ſvitiis quæ prædictus A. exigit de p̃dicto B. per breve noſtrum de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, niſi duellum inde vadiatum fuerit, quia idem B. (qui tenens eſt) poſuit ſe in magnã aſſiſam noſtram, & petiit recognitionem fieri utrum debeat p̃dicto A. de p̃dicto teñto tale ſvitium & tale, tantum per annum pro omni ſvitio ſicut ei recognoſcit: an idem ſervitium, & p̃terea tale, & tale, ſicut idem A. ab eo exigit. Teſte &c. Et variat iſtud breve multotiens ſecundum varietatem ſvitiorum. Contingit quandoq; q̄ ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſvitiis & conſuetudinibus, poſtquã ſibi perquiſiverit breve de pace uſquè ad adventũ Juſticiariorum, interim nihilominùs diſtringitur pro eiſdem ſervitiis per dominũ capitalem, & quo caſu conſulitur ei per breve quod tale eſt. ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtendit nobis talis, quòd cùm tulerit tibi breve noſtrum de pace habenda uſq; ad adventum Juſticiariorum ad partes illas de ſvitiis & conſuetudinibus quas talis ab eo exigit, & quas ei non cognoſcit, & unde poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram corã te in com̃ tuo. Idem talis nihilominùs diſtringit eum pro eiſdem ſervitiis & conſuetudinibus quas ei non cognoſcit, et in aliis gravis exiſtit eidem & injurioſus. Et ideo tibi p̃cipimus, q̄ non permittas de cætero quod prædictus talis diſtringat ipſum talem pro eiſdem ſervitiis et conſuetudinibus, ita q̄ p̃dictâ occaſione de cætero ei moleſtiam inferat vel gravamen. Et ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. ¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter talem et talem &c. ut ſupra, niſi duellum &c. quia idem talis qui tenẽs eſt, poſuit ſe in Juratã loco magnæ aſſiſæ p̃viſam et conceſſi, et petiit recognitionem fieri uter eorum majus jus habeat in terra illa Teſte &c. Et notandum eſt quòd omnia brevia de pace ſic fiunt, ut ſupra: vel ſic: vel q̄ ſit p̃hibitio vicecomiti ne teneat, vel vicecomiti quòd aliis prohibeat, ſicut dominis, cuſtodibus, vel ballivis, ne ipſe teneant placitum quod eſt in curia eorum &c. ut ſupra. Et ſciendum q̄ omnia brevia de pace irrotulari debent in rotulo de Cãcellaria. ¶ 10. Cum autem tenens hujuſmodi breve de pace ſibi perquiſiverit, ſtatim debet petens aliud ſibi perquirere, ſcilicet de magna aſſiſa coram Juſticiariis in eorum adventu arramanda, & per quod ſummoneantur quatuor milites ad eligendum duodecim ad faciendam aſſiſam illam, in hac forma. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores quatuor legales milites de comitatu tuo quòd ſint coram Juſticiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, ad eligendum ſuper ſacramentum ſuum duodecim de legalioribus militibus de viſneto tali, qui meliùs ſciant & velint veritatem dicere, ad faciendam recognitionẽ magnæ aſſiſæ noſtræ inter talẽ petentem, & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quia idem talis (qui tenens eſt)

poſuit

posuit se in magnã assisam nostram,& petit recognitionem fieri uter eorum majus jus habeat in terram illam. Et sumoneas p bonos sumonitores pdictum talem &c. quòd tunc sit ibi auditurus illam electionem, & habeas ibi nomina militum & hoc breve Teste &c. Et sciendum q variantur hujusmodi brevia secundù varietatem assisarum, secundum q videri poterit infra de assisis. ¶ 12. Rex vicecom salutem. Sumoneas per bonos sumonitores quatuor legales milites de comitatu tuo &c.ut supra, ad faciend' recognitionem magnæ assisæ nostræ inter A.petentem & B.deforciantem de consuetudinibus & svitiis quæ idem A.exigit à pdicto B.de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et unde idem B.(qui tenens est)posuit se in magnam assisam nostram. & petiit recognitionem fieri utrum debeat pdicto A. de pdicta terra tale svitium, vel tale, tantum per annum p omni svitio sicut ei recognoscit,an idem servitium, & pterea tantũ, sicut idem A. ab eo exigit. Et summoneas &c.ut supra. ¶ 13. Rex vicecom salutem. Sumoneas &c. quatuor legales homines de com tuo qui teneant in Gavelkynd,q sint corã Justiciariis nostris &c. (ut supra) ad eligend' super sacramentum suum xii. de legalioribus hominibus de visneto tali, qui teneant in Gavelkynd,et qui melius sciant et velint veritatem dicere, ad faciendã juratam loco magnæ assisæ p visam et concessam, inter tales &c.ut supra. Et sumoneas &c. et habeas &c. ¶ 14. Et tali modo pcedat placitum de recto in com, nisi fortè sit aliquis capitalis dominus, ut pdictum est, qui curiã suam ad horã petierit antequàm placitum fuerit in com,vel fortè cùm in comitatu fuerit perquirat sibi petens de ponendo loquelam illam ad magnam curiam,per breve q vocatur (Pone) et quod tenenti de facili non conceditur, nisi ex causa necessaria in brevi exprimenda. ¶ 15. Rex vicecom salutem.Pone ad petitionẽ petentẽ coram Justiciariis nostris apud Westm tali die loquelã quæ est in com tuo per breve de recto inter A.petentẽ et B.tenentẽ de tanto terræ cum pertinẽtiis in tali villa,vel sic : exceptis tot acris &c. Et sumoneas &c. pdictum B. q tunc sit ibi præfato A.inde responsurus, et habeas ibi summonitores et hoc breve Teste etc. ¶ 16. Rex vicecom salutem.Pone ad petitionem petẽtis coram Justiciariis nostris apud W.tali die loquelam quæ est in comitatu tuo p breve nostrum inter A. petentem et B. deforciantem de consuetudinibus et svitiis quæ idem A. exigit de pdicto B. de libero tenito suo quod de eo tenet in tali villa etc. Et summoneas etc. pfatum B. quòd tunc sit ibi præfato A. inde responsurus, et habeas ibi summonitores,et hoc breve,et aliud breve.Teste etc. Et ideo dicit (aliud breve)ut si placitum fuerit in comitatu per aliquod breve clausum inter aliquos, de debito, vel de alia re, et ita quòd non sit patens, et quod quidem remanere debet penes petentem. Sed esto quòd tenens warrantum vocaverit in comitatu antequàm loquela posita fuerit coram Justiciariis de banco,et ita quòd warrantus diẽ habeat,coram Justiciariis itinerantibus, quia statim ad pceptum vicecomitis non warrantizavit,nunquã fiet mẽtio in Pone de warrãto ? Non,quia in curia dñi Regis post essonia et dilationes incipiet petẽs narrare versus tenẽtem,

tem,ex quo warrãtus in comitatu nondum warrantizavit,& ipſe tenẽs tunc incipiat de novo warrantum vocare, & dies datus corã Juſtic' itinerantibus nullus erit & locum non tenebit. Raro autẽ fit hoc breve(Pone)ad petitionem tenẽtis,ut prædictum eſt,niſi ex cauſa quæ multiplex eſſe poterit, ut ſi tenens longè agens fuerit in partibus tranſmarinis, vel ita impotens ſui q̃ comparere non poſſit in comitatu,vel vice verſa,ſi petens ſit vicecom̃ parentela conjunctus,f viens,vel multum familiaris,vel ſit valde potens, & vicecomes de com̃,& ſit tale(Pone)ſic cũ cauſa expreſſa. ¶ 17. Rex vicecom̃ ſalutem. Pone ad petitionem tenentis, eo q̃ agit in partibus tranſmarinis,vel eo quòd petens eſt amicus, vel familiaris vicecomiti, & hujuſmodi, coram Juſtic' noſtris ad talem diem loquelam quæ eſt in comitatu tuo p̃ breve noſtrum de recto,inter A.petentem & B.tenentem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et dic prædicto A. q̃ tunc ſit ibi loquelam ſuam verſus prædictum B. p̃ſecuturus ſi voluerit. Et habeas ibi hoc breve. Teſte &c. Et notandum quòd ſi tenens quacunq̃ de cauſa p̃quiſiverit ſuum (Pone)coram Juſticiariis,& primo die coram eis defaltam fecerit, oportet eum wayvare ſuum(Pone) vel amittet p̃ defaltam. Item eſto q̃ petens defaltam fecerit primo die cùm (Pone)ſuum p̃quiſiverit;& cùm tenẽs ſe eſſoniaverit, receſſerit eſſoniator ſine die,non poterit petẽs ulterius p̃ aliud (Pone) reſumere placitum ſuum,& illud iterum transferre de comitatu ad magnam curiam, quia in comitatu nullum eſt placitum ex quo inde ſemel tranſlatum eſt : ut de termiñ Paſchæ año regni regis H.nono in com̃ Hunt̃ de Wilhelm̃ Hatechriſt & Roberto d' Waſhingley. Et unde idẽ Robert̃(qui tenẽs fuit)receſſit ſine die de placito illo,quod tranſlatum fuit a comitatu p̃ ſecũdum Pone, & ideo placitum de novo reincipiendum. Transferẽ etiam loquela ad magnam curiam ad petitionem petentis ex neceſſitate p̃pter privilegium tenẽtis,quale habẽt templarii,& hoſpitalarii,& alii plures, q̃ non reſpondeãt de aliquo placito,niſi corã ipſo Rege,vel ejus capitali Juſtic', qui etſi aliquando contra privilegium ſuum intraverint in reſponſum, ex pœnitentia reſilire non poſſunt : ut de Itinere Abbatis de Radyng & M. de Pateſhul in com̃ Wygorn̄ año regni Regis H.quinto. Transfertur etiam generaliter quælibet loquela de com̃ per neceſſitatem .s. ubi comitatus non habet poteſtatem terminand' placitum,ut ſi baſtardia objiciatur,vel hujuſmodi,& eodem modo p̃pter difficultatem judic',& multis aliis modis. Et eodem modo transferuntur loquelæ coram Juſtitiar̃ Itinerantibus & indifferenter, abſq̃ eo q̃ aliquid detur pro(Pone). Et eodem modo de curiis Baronũ. Et in fine notandum,q̃ in placito per parvum breve de dominicis dom̃ Regis nullum fiat (Pone). Transfertur etiam loquela à com̃ ad curiam, p̃pter falſum judiciũ,vel fatuum. ¶ 18. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Pone corã Juſtitiar̃ noſtris &c. duellũ quod vadiatũ eſt in com̃ tuo inter A.querẽtem & talia hundreda, de quodã juditio eidẽ A. facto,de averiis captis & cõtra vadiũ & plegium detẽtis ut idem A. dicit. Et unde quæritur q̃ duellum iſtud injuſtè & cõtra cõſuetudinem regni noſtri vadiatum eſt. Et interim recordum illud unde prædi-

ctum

ctum duellum vadiatum fuerit fieri facias, & illud habeas corã præfatis Justitiariis nostris ad p̃dictum diem p̃ quatuor legales milites de coñ tuo qui recordo illi interfuerint. Et sumoneas &c. quatuor legales milites de coñ tuo, qui recordo illi interfuerint, & p̃terea quatuor legales milites de quolibet hundredorum p̃dictorum, qui tunc sint ibi audituri recordum illud, & responsuri,& iudicium recepturi, p̃ p̃dictis hundredis. Et habeas ibi sumonitores,nomina militum,& hoc breve Teste &c. Et sunt huiusmodi formæ infinitæ secundum diversitatem placitorum.

¶ 1. *De diversitate & divisione summonitionis.* 2. *De summonitione generali.* 3. *De summonitione speciali.* 4. *Quis potest summonere.* 5. *Per quos & per quot facienda sit summonitio,& quando.* 6. *Quæ summonitio sit legitima.* *Cap. 6.*

TRansiata ad magnã curiam ad petitionem petentis loquela quæ incepta est p̃ breve de recto p̃ Pone,oportet q̃ sumoneatur tenens q̃ sit ibi petenti inde responsurus. Et unde inprimis videndum est an sit sumonitus,& ideo de sumonitionibus aliquid dicatur. Et sciendum q̃ est sumonitio,& est post sumonitioñ aliquando captio in manum domi regis p̃ defaltam,vel attachiamentũ,secundum quod actio fuerit realis vel p̃sonalis, secundum quòd inferiùs dicetur. Item est mandatum dñi Regis sive præceptum sine alia sũmonitione, q̃ quis sit coram eo responsurus, vel aliquid facturus, vel q̃ quis sit & habeat talem ad respondend', vel aliquid faciendum. Item est p̃ceptũ vicecoñ quod faciat aliquẽ venire,vel attachiet, vel q̃ habeat corpus alicui⁹, vel ita attachiet q̃ sit securus habendi corpus: secundum diversitatem sũmonitionum, & attachiamentorum, ut inferiùs dicetur de essoñ, & ubi aliquando sequitur essoñ,aliquando nõ. Item sumoñ alia fit in actione reali tã in causa possessionis,q̃m in causa p̃prietatis.Item alia in causa p̃sonali ubi s. aliqua p̃sona obligatur in contractibus ad aliquid dandum vel faciendum, & in actionibus iniuriarum. ¶ 2. Item sumonitionum,alia generalis,alia specialis : generalis autem sive communis est, quæ tangit aliquam universitatem,sicut omnes de coñ,vel omnes alicuius civitatis, burgi, vel villæ,pro aliquo q̃ tangat universitatem, sicut generalis sumonitio quæ fit ante iter Justitiariorum & huiusmodi,quæ semper fieri debet in loco magis publico, & ideo dedici non poterit nec defendi, quia quod omnis de comitatu vel civitate sciverit vel cognoverit, unus vel plures hoc dedicere non possunt.Et talem generalem summonitionem sequuntur essonia, quæ quidem dicuntur essonia de communi summonitione, p̃ quæ defenditur quis,& eius absentiã, si ad primum diem cõmunis summonitionis, non venerit,dum tamen veniat ad diem sibi datum ad warrantizandum essonium, & ita q̃ inde postmodum sine licentia non recedat. ¶ 3. Est etiam specialis summonitio, quæ sub generali continetur,& si quis de aliquo placito speciali sumonitus sit coram Justitiariis,quo casu si primo die non venerit,nec se essoniaverit in placito speciali, erit in defalta, nec excusabitur quàmvis de communi summonitione fuerit essoniatus, sed si in placito speciali, excusatur per essonium illud

illud quantum ad cõmunem ſumonitionem, quamvis de ea cauſa ſpecialiter eſſoniatus non fuerit. Item videndum ubi ſpecialis ſumonitio fieri debeat, ſi ille qui ſummonitus eſt non inveniatur. Si autem inveniatur, fiat ei ſumonitio ubicunq; inventus fuerit in domicilio ſuo vel extra, ſub teſtimonio duorum ad minus, qui hoc (ſi opus fuerit) poſſint certificare & teſtificare. Si autem non fuerit inventus, non tenentur ſumonitores eum ulterius quærere quãm ad domicilium ſuum, & in quo ſi fuerit inventus, fiat ei ſumonitio ut p̃dictum eſt, vel familiæ ſuæ ei denuncianda cùm venerit. Item ſi in comitatu plura habeat domicilia, potiùs fiat ei ſumonitio ad domicilium ubi magis habitaverit, vel ubi majorem habuerit ſubſtantiã. Si autem domiciliũ non habuerit, nec dominicum in com̃, tunc ſi feodum habuerit, fiat ſummonitio ad feodum ſuum, & cùm ita qualitercunq; præventus fuerit ſumonitione, non poterit ſe extra regnum transferre, ut p̃ hoc ſibi acquirat dilationes de ultra mare, ſecundum quod inferiùs dicetur. Et quid ſi per ſumonitionem ſic p̃ventus extra regnũ ſe tranſtulerit, & ad diem ſuum eſſoniatus fuerit de ultra mare, quæro (cùm non cõpetat tale eſſonium) an verti poſſit in eſſonium de malo veniendi, q̃ bene competeret, ſi ab initio ſe taliter eſſoniaſſet? & videtur primâ facie q̃ ſic, quia ſi quis primò ſe eſſoniaverit de malo lecti, ubi ſe eſſoniaſſe debuit de malo venie di ordine nó obſervato, vertitur eſſoñ de malo lecti in eſſoñ de malo veniendi, & qui facit id q̃ majus eſt, facit id quod minus eſt. Videtur igitur q̃ eadem ratio eſt in caſu p̃miſſo quòd eſſoñ de ultra mare vertitur in eſſoñ de malo veniendi, cùm ſumonitus ſumonitione ſit p̃ventus, ſed non eſt idem in utroquè caſu, quia in uno caſu competit utrumq; eſſoñ, ſed vertitur unum in aliud, propter ordinem non ſervatum. In alio verò caſu non cõpetit niſi unicum tantum .s. eſſoñ de malo veniendi .i. de citra mare & non de ultra. Et unde cùm ſe eſſoniaverit de eſſoñ de ultra mare, q̃ non jacet, & non de eſſonio de citra quod jacet, videtur (& verum eſt) quod carebit utroq̃, quia eſſonium q̃ non eſt non poteſt cadere in eſſonium quod non eſt quamvis eſſe deberet. ¶ 4. Item videnḍ quis ſummonere poſſit, & ſciendum q̃ omnis qui habet juriſdictionem & poteſtatẽ judicandi ordinariam, ſicut ipſe dominus Rex, vel delegatam, ſicut Juſtitiarius ab eo conſtitutus, & non alius à Juſtitiario ſubſtituendus, quia Juſtitiarius Juſtitiariũ ſubſtituere non poteſt, & ideo dico (ab eo qui habet juriſdictionem) quia alius coertionem non habet, & cùm coertionem non habeat, punire non poterit contumacẽ nec judicium à non ſuo judice factum ligat, nec tenet. Et in hoc caſu aut conſtat ab initio Juſtitiarium habere juriſdictionem, aut conſtat q̃ non habeat, aut dubitatur an habeat. Si autem conſtiterit q̃ habeat, venire tenetur ſummonitus vel ſe legitimè excuſare, alioquin pœnam contumaciæ non evadet. Si autem conſtiterit quòd non, ſummonitus impunè ſe abſentabit. Si autem dubitetur, venire debet ſummonitus, ſaltem privilegium fori allegaturus, ut infra pleniùs dicetur de p̃hibitionibus. ¶ 5. Item p̃ quos & p̃ quot facienda ſit ſumonitio, & videtur q̃ per duos ad minus, qui ſi neceſſe fuerit, teſtificari poſſunt ſumonitionem

nem ẽsse legitimè factã, & qui eam possint ꝓbare si opus fuerit, & cùm inde dubitetur, cum ꝑ Justiciarios fuerint inde requisiti, de tempore, die & loco, & aliis circumstantiis, secundum ꝙ inferiùs dicetur. Item quando? & sciẽdum ꝙ ꝑ quindecim dies ante diem quo comparere debeat fiat talis sum̃onitio omnibus qui in regno sunt & extra comitatũ & infra quatuor maria. ¶ 6. Et talis sum̃onitio dici debeat legitima. Si autem minus spacium cõtineat, possit illegitima Judicari nisi ob causam legitimã minus tempus statuatur. Ut si ꝓpter causam quæ instantiã desiderat, ꝓpter rem fortè quæ tempore ꝑitura sit, vel ꝓpter alias causas ubi induciæ arbitrariæ sunt, ꝓpter necessitatem, ut ꝓpter concilium Lateranense de ecclesiis vacantibus. Item propter præsentiam partium in itinere Justiciariorum in eodem comitatu existentium, quod secùs est si aliqua manẽs sit extra. Item propter personas qui celerem habere debent justitiam, sicut sunt mercatores quibus exibetur justitia Pepoudrous, & sic ex causa moderatur tempus sum̃onitiõis, & continet minus tempus quandoq̃ quàm spacium xv. dierum. Et quandoq̃ tempus summonitionis ex causa continet tempus magis diffusum, propter longam ꝑegrinationem, secundum quod quis fuerit in remota peregrinatione vel ꝓpinqua, & in hoc erit dilatio arbitrativa. Legitima igitur sum̃on erit quindecim dierũ, modo quo p̃dictũ est, & si minus spacium cõtineatur qm quindecim dierũ sine causa rationabili, tunc cùm sum̃onitus comparuerit, aut calumniata est summon sicut illegitima, aut non calumniata. Si autem non calumniata, tunc ꝓcedat loquela acsi sum̃onitio esset legitima. Si autẽ calumniata fuerit & ꝓbata illegitima, detur alius dies legitimus in curia quæ dedici non possit cõtra recordũ Justiciariorũ. Si autem post minus legitimã sum̃onitioñ tenens se essoniaverit, vel defaltam fecerit, vel sine calũnia in placito processerit, vel diem amoris ceperit, sum̃onitioñ minus legitimè factam ulteriùs causari non poterit. Et etiam bene poterit quis respondere sine sum̃onitioñ si voluerit; nec ei injuriatur cùm hoc velit. Sunt autẽ quidam casus ꝙ tenens sum̃onitioñ dedicere non poterit, ut si coram aliquo qui recordum habet ubicunq̃ atturnatum fecerit, ꝓpter verba in atturnato faciendo, ut cùm dixerit tenens, facio attornatum meum in loquela quæ est coram tali, vel coram te, ꝑ hoc concedit ꝙ processit summon, quia non poterit esse coram aliquo nisi p̃cesserit sum̃onitio, quia si diceret in loquela quæ erit, sic nunquã admitteret ad attornũ faciendum. Et si petens possit attornum facere statim post impetrationẽ brevis, tenens hoc nunquàm facere possit de jure antequã loquela sua fuerit coram suo Judice ꝑ sum̃onitioñ. Et unde si dicat feci attornatum meum, idem est ꝙ confiteri sum̃onitionẽ, vel quasi, & si ante factus fuerit attornatus effectũ non habebit ante sum̃onitionem, nec Justiciarius de aliquo potestatẽ habebit, antequam loquela fuerit coram eo ꝑ sum̃onitioñ. Nullus autem dies dari debet extra coñ nisi ꝑ spacium xv. dierum, nec ꝑ tantum spacium sine essoñ, nisi hoc faciat consensus partium, quo casu fiat ut in fine dicetur de essonio.

TRAC-

Tractatus secundus Libri quinti, in quo tractatur De Essoniis.

¶ 1. *De modo procedendi post summonitionem.* 2. *Breve de habendo eum coram Justiciariis qui per fraudem, malitiam, & falsitatem essoniavit adversarium suum.* *Cap.* 2.

AD diem verò sumonitionis, sive legitima sit sumonitio sive non, aut cõparet summonitus, vel se essoniat, vel defaltam facit. Si autem venerit, aut dedicit sumonitionem, aut concedit summonitionem legitimam, quo casu .s. quando concedit sumonitioñ legitimam, statim respondeat si vicecom̃ miserit breve: si autem non, recedet tenens quietus, & petens ꝑquirat sibi ꝑ aliud breve. Si autem breve venerit, tunc proposita intentione petentis, respondeat tenẽs intentioni vel excipiat cõtra breve, vel petat visum. Si autem causetur summonitioñ minùs rationabilem esse, detur ei dies rationabilis, ad quem veniat responsurus. Si autẽ illã omninò dedixerit, sive sumonitus fuerit sive non, tunc querend' erit à petẽte utrum se tenere voluerit ad defaltã, vel ad placitũ principale, si autem ad placitum principale, tunc tenẽs statim respõdeat. Si autem tenuerit se ad defaltã, & sumonitus sumonitioñ omninò defendat, tunc sumonitores vocandi sunt, ꝙ testentur sumonitioñ. Et cùm diligenter examinati, ꝓbaverint sumonitioñ legitimè factam, tunc primò vadiat summonitus legem, & defendat summonitioñ ꝑ legem cõtra testificationem sumonitorum .s. ꝙ summonitio non ꝓvenerit ad ipsum, sed ꝙ nec ad ip'um, nec ad domicilium suum. Si autem sumonitores in ꝓbatione sũmonitionis diligenter examinati concordes non extiterint, tunc (quasi sũmonitione nullà) non habebit summonitus necesse sumonitionẽ defendere ꝑ legem, sed detur ei alius dies legitimus, nisi gratis incontinenti velit respondere. Cùm autem post legem vadiatam diem habuerit tenens de lege facienda, ad diem illum se poterit essoniare de placito legis vadiatæ, & tunc in fine veniat cum lege, & eam faciat si possit, & si in lege facienda defecerit tenens, petens seysinam suam recuperabit statim, vel si defaltam fecerit, petens statim seysinã suam recuperabit per defaltam si tenens p̃sens fuerit: si autem absens, capiatur terra in manum domini regis per parvum cape, & ipse summoneatur quòd sit ad aliam diem auditurus judicium suum, per breve inferiùs notandum. Si autẽ ad primum diem non cõparuerit tenens, sed antequam comparuerit in curia defaltã fecerit, tunc aut vicecomes misit breve aut non misit, si vicecom̃ non misit breve, tunc cùm petens offerat se licit, Justiciarii ꝓcedere non poterint secundùm defaltã sine warrãto, vel sine brevi, nec poterit alium diem dare infra quem mandare possit vicecomiti ꝙ faciat

faciat venire breve, quia tali modo sine brevi et warranto dando diem, sibi usurparet jurisdictionem, nec etiam si breve veniret ad alium diem non valeret, quia dies ſūmonitionis prēteriit, erit igitur opus alio brevi. Si autem miserit breve, offerente se liti petente propter defaltam tenentis, capietur terra in manum domini regis per magnum cape, cujus forma inferius notatur, et tenens ſummoneatur quòd sit ad alium diem respondurus de capitali placito, & de defalta, scilicet quare non fuit ad primum diem sicut ſummonitus fuit, ad quem diē si venerit statim respondeat ad capitale placitum, nisi petens se tenere voluerit ad defaltam, si autem se tenuerit ad defaltam, tunc oportet tenentem docēre causam ſufficientem, et rationem quare non fuit ad alium diem sicut ſummonitus fuit. Causæ quidem possunt esse plures, de quibus inferius dicetur. Et quarum una poterit esse talis inter alias, quòd nullam habuit ſummonitionem, quo casū oportebit penentem docere contrarium per ſummonitores qui fecerunt ſummonitionem, alioquin nulla erit ſummonitio, nec aliqua defalta. Et ideo statim respondeat tenens ad placitum capitale. Si autem testata fuerit ſummonitio & probata, tunc erit locus defensioni per legem, secundum quod ſuperius dictum est. Si autem post primam captionem ad alium diem non venerit, amittet seysinam ſuam per secundam captionem per parvum cape, nisi tunc veniat et defendat per legem ut supra de ſummonitionibus et superſisis. Si autem ad primum diem non venerit sed se essoniaverit, tunc videtur quodāmodo concessisse ſummonitionem, donec præsens illam defenderit, & dedixerit. Quo casū, dabitur ei alius dies per essoniatorē ſuum, sive breve venerit sive non. Ad quem diem si tenens venerit, statim respondeat vel excipiat. Si autem non venerit, capiatur terra in manum dñi regis per defaltam, et ipse ſūmoneatur quòd sit ad alium diem per magnum cape, inde respondurus et offensurus, quare non servavit diem sibi datum per essoniatorem ſuum. Ad quem diem si non venerit, fiat ut supra ex secunda defalta. Et si venerit eodem modo ut supra. Si autem ad diem sibi datum per essoniatorem ſuum de malo veniendi faciat se essoniari tenens de malo lecti, tunc dabitur alius dies petenti licet non tenenti: infra quam, & statim post essonium mittantur ad eum quatuor milites de comitatu, ad videndum utrū infirmitas qua se tenens essoniaverit sit languor vel non. Et tunc cùm venerint ad locū ubi jacuerit vel jacere debuit, invenerit eū in lecto sicut essoniatus fuit et confitentem essoniū sive revera se ipſum essoniaverit, seu falsò essoniatus fuerit p alium. Quo casū procedent milites in visū faciendo modo debito, secundum q̄ inferius dicetur (ac si omnia ritè acta essent et dabunt ei malum transiens, vel languorem, secundū q̄ judicaverint de statu ſuo nec ad diem sibi datū poterit tenens ulteriùs defendere ſummonitiones, nec dedicere, et ſurſisas contra atteſtationem quatuor militum, nec contra propriam recognitionem essonii, cum prædicti quatuor milites in hoc habeant recordum, nec etiam si dicat quód petens ipſum falsò essoniari fecerit, etiā sine ſummonitione: utroquè essonio audiri non debeat, quasi propriam al-

legans falsitatem. Si autē quatuor milites invenerint eum extra lectum in curia, vel vagantem p rura, & diffitentem essoniatorem, tunc non possunt ei diē dare, vel si dederint, forte non vult aliquē recolligere, vel forte non est inventus in loco ubi jacere debuit, q̄ possint ei diem dare. Et unde cùm ad diem eis præfixum in curia, sive petens plures dies secutus fuerit versus eos, sive unum, & testati fuerint visum suum secundum q̄ ipsum invenerunt vel non, tunc si tenens non venerit, capiatur terra in manum domini regis, & p̄cedatur per omnia sicut superius dictum est. Si autē venerit, defendere poterit sum̄onitionem & essonium, tam de malo veniendi quàm de malo lecti, & etiam sursitas tam primæ defaltæ, ad primam captionem, quàm secundæ ad secundam, usquè ad judicium. Post judiciū vero non erit locus defensioni per legem, contra probationem summonitionis, cùm judicia rata esse debeant, si petens se tenuerit ad defaltam, & quo casu facta examinatione de sum̄onitione, si sum̄onitio testata fuerit, statim vadiat legem, & habeat diem ad legem faciendam, & cùm legem fecerit post essonia sua, statim & eodem die respondebit sine alia summonitione, sicut inveniri poterit in rotulo de termino ut supra. Si autē omninò nulla præcessit summonitio, & petens falsò essoniare fecerit tenentem aliquo essonio uno vel pluribus cùm tenens nihil inde sciverit, & post summonitionem quæ fieri debuit & essonia, capta sit terra in manum domini regis, & post primam defaltam, & secundam adjudicata sit seysina petenti, cùm nulla defalta ibidem esse debeat: ad querelam tenentis subveniendum est ei hoc modo, scilicet quòd sum̄oneantur sum̄onitores, & illi per quorum visum terra capta fuit in manum domini regis, ut inde diligens fiat examinatio, & si p̄bata non fuerit summonitio, nec testata, nulla erit defalta, nec necesse esset defendere summonitionem, quæ nulla est propter defectum probationis. Item cùm nulla sit summonitio nec defalta, nulla sequi deberet captio, & cùm captio nulla, nulla sequi deberet possessionis amissio, ergo à primo, ubi nulla summonitio, nulla sequitur possessionis amissio, quia ubi primum & principale (quod est summonitio) non subsistit, nec ea quæ sequuntur locum habere debent, & ad querelā talis fiat vicecom̄ breve in hac forma. ¶ 2. Rex vic. salutē. Præcipimus tibi quòd habeas coram justitiariis nostris &c. talem petentem, scilicet, ad audiendum judicium suum et considerationem curiæ nostræ de hoc, quod ipse per malitiam & manifestā falsitatem fecit disseysiri talem de tanta terra cum pertinentiis &c. Et unde cùm idem B. nullam haberet sum̄onitionē, optulit se idem A. versus eum, ita quod terra capta fuit in manū nostram semel & secundò, & per quam defaltam idem A. terram illam recuperavit, deficut illa defalta nulla fuit ut dicit: & catalla ipsius B. in eadem terra tunc inventa & ei occasione prædicta oblata, eidem sine dilatione reddi facias & restitui. Præcipimus etiam tibi quod habeas coram &c. ad eundem terminum A. et B. per quos summonitio prima facta fuit, & in curia nostra testata, & præterea quatuor illos per quorum visum terra illa capta fuit in manum nostram, & per quos captio illa testificata fuit in curia nostra &c. & etiam illos

per

per quos secunda sum̃onitio facta fuit & testata, ad certificandum justiciarios nis de p̃dictis sum̃onitionibus & captionibus. Et habeas ibi hoc breve Teste &c. Ad quem diem cùm venerint, diligenter examinentur. Inprimis sum̃onitores primi de prima sum̃onitione, & postea illi quatuor per quorũ visum terra illa capta fuit in manum domini Regis, et ultimò duo ultimi sum̃onitores. Et in quo casu, si primi summonitores in omnibus convenerint & concordent, & summonitionem primam ritè factam esse ꝓbaverint, & prædicti quatuor per quorum visum terra capta fuit, captionem ritè factam ꝓbaverint, & ultimi sum̃onitores sum̃onitionem ultimam, & sic per omnia conveniant & concordent, adhuc locum habebit defentio per legem contra utrasquè summonitiones in forma prædicta. De hac materia inveniri poterit de termino S. Michaelis anno regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Surr̃ de Roberto de Basings querẽte. Si autẽ primi duo sum̃onitores non convenerint nec concordent, licet omnes alii conveniant in captione, & in secunda summonitione, non valebit: cùm prima sum̃onitio deficiet quasi nulla, & si omnes discordes sint ubique & in nihilo concordes, multo minus, & quo casu retractabitur judicium, & reformabitur possessio primo possessori. Item non in omni casu imputari potest sum̃onitoribus, sed negligentiæ vicecomitis, & unde inquirendum erit quis in culpa fuit, utrum vicecomes vel sum̃onitores, & si summonitio remanserit facienda pro defectu vicecomitis, quia illam alicui nunquam injunxit faciendam, in misericordia domini Regis remanebit, nisi excusationes habeat per quas se defendere possit: quæ tales esse possunt, scilicet breve tam tardè recepit, & extra comitatum ꝙ nulli potuit injungere sum̃onitionem faciendam, vel quòd aliud præceptum majus supervenit de negotio ipsius domini regis, ubi oportuerit eum ꝑsonaliter interesse. Et quo casu amittit petens breve suum & alio brevi opus erit, quia dies sum̃onitionis in primo brevi præteriit. Si vero dicat vicecomes ꝙ summonitionem faciendam injunxit legitimis summonitoribus, sive extra comitatum sive in comitatu, & illi hoc confiteantur, sed sum̃onitionem non fecerint, sum̃onitores in misericordia remanebunt, & illud breve inutile erit petenti, quia dies summonitionis p̃teriit. Si autem negaverint hoc sibi fuisse injunctũ, tunc aut fuit hoc eis publicè injunctum in comitatu, vel extra comitatum sine solennitate aliqua, quo casu hoc dedicere possunt contra vicecomitẽ, & vicecomes in misericordia. Si autem in comitatu hoc fuerit eis injunctũ, non poterunt hoc dedicere contra recordũ comitatus, quia comitatus in hoc habet recordum, sicut in aliis publicis actibus qui fieri debent cũ solẽnitate. Publici verò actus sunt, injungere sum̃onitiones, plegios capere de ꝓsequendo, & de standō ad rectũ, tam in civili negotio, quàm criminali. Si autẽ sum̃onitores non venerint ad primum diem ad testificãdam sum̃onitionem, ubi dedicere non possunt quin hoc eis esset injunctũ, in misericordia remanebunt. Item quis sum̃oneri debet videndum, & sciendum ꝙ tam minor quàm major, tam masculus quàm fœmina, dum tamen minor non sum̃oneatur per se, si cõstiterit ipsum esse

minorem sed ꝑ tutores, custodes sive procuratores in loquelis, nisi minores infra ætatem respondere tenentur, non obstante minore ætate. Item viri religiosi per procuratores, sindicos & actores ꝑpetuos & non amotibiles, et qui tales sint quòd possint lucrari & perdere, & rem in judicium deducere. Et notandum in fine quòd si quis summonitionẽ cognoverit, causetur tamẽ illã esse minus legitimam, hoc faciat primo die summonitionis. Si autẽ primo die se essoniaverit vel defaltam fecerit, ulteriùs brevem summonitionem causari non poterit. Et ad hoc notandum, ꝙ summonitionum, alia poterit esse legitima & sufficiens ab initio, & cùm testata fuerit & ꝑbata, defendi poterit per legem, sed hoc antequam quis in judicio comparuerit. Est etiam alia legitima cum quis in judicio comparuerit quæ dedici non poterit, nec defendi per legem, scilicet postquam quis in judicio comparuerit. Item est & alia viciosa & non sufficiens, ubi fit tantum per unum, qui recordum habere non potest, nec per se inducere præsumptionem. Item poterit esse legitima ab initio sed inefficax ex post facto, deficiente probatione cùm summonitores examinati in probatione non concordent, nec erit necesse talem summonitionem defendere per legem, cùm sit quasi nulla. Item est omninò vitiosa summonitio quæ fit fraudulenter per decepti onem petentis per falsos summonitores & non per vicecomitem & ballivos suos. Est etiam vitiosa, ubi fit in absentia tenentis cùm peregrè profectus fuerit ad partes transmarinas, vel alias remotas, vel cùm fuerit in itinere cõstitutus & iter arripuerit eundi, ita quòd citatio vel summonitio eum comprehendit in domicilio, nec inventus fuerit a summonitoribus infra comitatum ubi summonitio facienda demandatur, quia si extra comitatũ inveniatur, non ligat eum summonitio, quia non tenetur ubiquè recipere summonitionem, nec à quocunquè, & non nisi à ballivis cùm warrantum habuerint summonendi. Item poterit esse summonitio legitima & dies & dilatio illegitima si tempus illegitimum non continuerit, si hoc causetur, aliter autem non ut infra.

¶ 1. *De exceptionibus qui non venerit ad summonitionem.* 2. *De exceptionibus non venientis ad judicium post summonitionem.* 3. *Verba excusationis proferenda ab essoniatore in essonio de malo veniendi.* *Cap.* 2.

LEgitimè summonitus si non venerit puniendus erit, nisi causas excusationis habeat legitimas per quas suam excusare posset absentiam, quæ quidem plures esse possunt, et tunc videndum erit utrum absens sit quis ex causa necessaria & utili vel ex causa voluntaria, si autem ex causa necessaria & utili, ut rei publicæ causa, ita quòd profectus sit in exercitum cum domino rege ad defensionem patriæ per ꝑceptum domini regis, cùm ad hoc obligatus sit, excusatur: dum tamen hoc non affectaverit, nec in servitio alterius quàm domini regis, cùm ad hoc non teneatur nisi velit. Talibus enim non subvenit dominus Rex nisi de gratia. Cùm autem quis ita se excusaverit de servitio domini regis, videndum erit utrum summonitione

præventus

præventus sit vel non. Si autem summonitione præventus sit ita quòd attornatum facere possit, & copiam habuerit, & non fecerit, non erit ei subveniendum ex tali causa excusationis, quia mittere poterit attornatum. Sed ita esset si quis posset factum domini Regis judicare. Si autem sumonitione non sit præventus, tunc videndum utrum commodè & sine periculo venire possit, sive in servitio fuerit sive in officio, vel non. Si autem commodè venire possit non excusatur, si autem commode venire non possit, tunc videndum erit si mittere possit vel non propter vim majorem. Si nec venire, nec mittere possit, nec attornatum facere, quia dominus Rex præsens non est, forte excusatur per servitium. Sed in omnibus istis casibus magis erit spectanda voluntas domini Regis quàm jus strictum, cùm servitium domini Regis nulli debeat esse damnosum; & sicut non debet esse tenenti damnosum, ita non debet esse petenti injuriosum. Officium vero alicujus sicut vicecomitis & constabularii neminem excusat, nisi in officio illo aliqua causa emergat necessaria ex inopinato, ubi præsentia talis debet esse necessaria, sicut iter justitiariorum vel incursus hostium, vel hujusmodi, quæ quidem causæ sufficientes sunt ad excusationem de servitio domini Regis, dum tamen ad quemlibet diem datum per essoniatorem de servitio dñi Regis habeat essoniatus warrantum suum per breve dñi Regis, quod si hoc non habuerit, procedatur ad defaltam contra absentem, sicut contra eum qui non est excusatus. Item eodem modo excusat causa peregrinations, sive brevis sit sive longa. Eodem modo videndum utrum quis præventus sit summonitione vel non. Item excusat summonitum adversa valitudo nimia, quia pœnam contumaciæ non patitur, quem adversa valitudo defendit. Et provenit quandoquè talis adversa valitudo ex infirmitate veniendi, quæ infirmitas dicitur de malo veniendi: sive de infirmitate de rescantisa quæ dicitur infirmitas de malo lecti. Item excusatur quis propter majoris causæ occupationem, ut si quis implaciratus fuerit in curia domini Regis, vel vocatus ad curiam Regis ob aliquam causam, in omnibus curiis inferioribus excusatur. Sed quid dicendum erit de curia Christianitatis, cùm magis obediendum sit Deo quàm hominibus? hoc dico, quòd ad hunc differendum erit, & quòd dominus Rex warrantizare poterit, ob reverentiam quę principi debetur. Item excusat absentia non venientis, usquè ad quartum diem majoris rei impetus cui resisti non poterit per casum fortuitum, ut si quis in veniendo versus curiam, cùm nullam aliam habeat excusationem captus fuit ab hostibus, & per vim detentus, quòd venire non possit. Item si incidat in latrones. Item propter vim fluminum, vel quia pons solutus est, vel per tempestatem nimiam ad impedimentum navium, & ita quòd summonitus, venire non possit tempestivè per circumitum, quia si venire possit summonitus tempestivè p̄ circumitū, non excusatur p̄ talē fortuitum eventum. ¶ 2. Item non excusatur si tardiùs à domicilio recederet quàm expediret, quia si citiùs, cómode venire potuisset nec impediret eum casus fortuitus.

Eodem modo si priùs à domicilio recesserit quàm deberet, & in casum fortuitum ceciderit, hoc erit ei imputandum, quia si tempore congruo, in casus fortuitos non incideret. Item poterit summonitus assignare causam suam quare fuit impeditus & qualiter, ut si contentiones, quæ sunt, & occasiones quare fuerit impeditus, dum tamen post summonitionem & non ante. Item si sponte in casum fortuitum inciderit ubi possit casum de facili evitare. Item refert utrum acciderit ei casus fortuitus ante diem summonitionis, vel post diem. Si autem post diem, competit ei excusatio modo quo prædictum est vel non competit. Item si rationem prætendat quòd venire non possit ex certa causa, vel quia pons solutus fuit, & eodem die transivit alius, & statim post horam vel in eadem hora qua ipse præsens fuerit, non excusatur. Si autem propter inundationem aquarum, & alius eodem die & eadem hora, dum tamen sine discrimine & difficultate transierit, non erit locus excusationi. Item si tempestas ingruerit, tunc videndum, utrum eodem die & hora debita aliquis per cymbam vel per navem transierit, & ita non erit locus excusationi. Et unde considerandæ sunt causæ, tempus, locus, dies, & hora, & infinitæ sunt causæ quibus quis absentiam suam poterit excusare. Cùm igitur competat alicui aliqua prædictarum excusationum, vel alia quæ sufficiens sit, sive tenens fuerit ultra mare, sive citra, sive probata fuerit summonitio sive non, cùm venire non possit, oportet mittere excusatorem aliquem qui dicitur essoniator & qui prætendat excusationem summoniti esse talem quòd venire non possit per hæc verba. ¶ 3. Quòd cùm dominus suus in veniendo esset versus curiam (si essoniatus fuerit de malo veniendi, sive de ultra mare, sive de citra) quòd talis infirmitas ei devenit postquam fuit in veniendo versus curiam à domicilio proprio, vel alieno, citra mare, vel ultra, quòd venire non potest, pro lucro nec pro damno, quod vulgariter dicitur, pro lucrari nequè pro perdere, quod quidem dicat se paratum docere. Sed quia probatio non incumbit essoniatori sed domino, nec scitur utrum verum sit essonium vel non quòd summonitus illud advocare voluerit. Ideo ne essoniator oneretur cautione fidejussoria, scilicet plegiorum, quæ quidem gravis esset minimis personis & onerosa, nec depereat excusatio, constituitur quòd soli fidei essoniatoris credatur, quod quidem non est concedendum personis majoribus, sicut sunt illi qui tenent in Baronia qui causationem inveniant fidejussoriam, ne judicia sint delusoria: facilius enim inveniunt plegios & securitatem, & maxime cautionem fidejussoriam majores quàm minores. Cùm autem hujusmodi essoniatores causam absentiæ & excusationem sic prætenderint, non sufficit quòd dicant ita esse, nisi securitatem inveniant hoc probare. Sed cùm non sit procurator ejus qui ipsum essoniatorem destinavit, & ideo ad ipsum non pertineat probare statum vel factum alienum, nec attornato factum domini principalis, & ideo dominus faciet legem si hoc commode fieri potest, & si dominus non venerit, attornatus jurabit in animam domini litis. Ideo affidabit essoniator quòd habebit

bebit dominum suum ad alium diem ad warrantizandum dictum & essoniū suum, & ad probandum per sacramentum quòd tali infirmitate detentus fuit cùm esset in veniendo versus curiam ꝙ venire non poterit &c. ut supra. Et ad quem diem si venerit, warrantizet essonium ita ꝙ per sacramentum probet se esse ita impeditum secundùm ꝙ essoniator suus in essonio suo proponendo exposuit. Sed videndum erit utrum probatio excusationis fieri debet judici, vel parti, quia si judici, remittere eam non poterit si voluerit ꝓpter dilationem quæ sequeretur, & multitudinem ꝓbationum. Si autem fieri debeat parti & non judici, non sine juris injuria poterit remitti sine consensu partis. Cùm igitur contingat aliquem abesse ex aliqua prædictarū causarum, vel aliqua alia causa, mittat essoniatorem suum qui ipsum excuset, & excusationem suam prætendat, secundum quod prædictum est. Habent etiam essonia ordinem sicut & actiones. Et itaquè essonium de malo veniendi infra regnum, si quis ita infirmatus fuerit in itinere versus curiam quòd venire non possit nec pro lucrari nequè pro perdere. Et tale essonium de malo veniendi, sequitur quandoquè essonium de malo lecti, & de reseantisa ubi agitur de ipso jure. Cùm autem quis ita essoniatus fuerit uno istorum vel utroquè infra regnum, non permittitur essoniato postmodum se transferre extra regnum ut sibi acquirat dilationem per essonium de ultra mare. Sunt quidem de ultra mare plura genera, scilicet de ultra mare & citra mare Græcorum, & est essonium de ultra mare Græcorum & de citra mare Græcorum, sicut in peregrinatione versus sanctū Jacobum, vel ꝓpter aliquam aliam necessitatem, sicut exercitus vel hujusmodi in Allemania vel Hispania vel hujusmodi, in quibus essoniis dabitur dilatio ad minus quadraginta dierū & unius Flud & unius Ebbæ ad excusationē essoniati de simplici essonio de ultra mare. Si autē fiat mentio de aliquo loco remoto ꝓpter aliquam necessitatē (ut p̄dictum est) dabitur dilatio major ꝓ voluntate & arbitrio justitiariorū, secundum ꝙ viderint expedire secundū distantiā locorū. In hoc casu inducię sunt arbitrariæ, dum tamen ad minus quadraginta dierū ut supra. Et eodē modo fiat infra regnū in essoniis supradictis secundū locorum distantias, dum tamen ad minus quindecim dierū. Item est essonium de ultra mare, ultra mare Græcorum, ut si quis profectus fuerit in peregrinatione usquè ad terram sanctam. Et quo casu distinguendum erit utrum in simplici peregrinatione versus terram sanctā, vel in generali passagio. Si autem in simplici peregrinatione, dabitur ei ad minus annus integer & unus dies, & sic dantur essoniato de ultra mare & citra mare Græcorum quadraginta dies ad minus & unum Flud & unum Ebbe. Et postea cùm venerit in regnum, habebit essonium de malo veniendi quod continet ad minus quindecim dies, & postmodū in suo casu essonium de malo lecti ad breve de recto, & unde quibusdam videt (quod non est verum) quod dari debent essoniato de peregrinatione versus terram sanctam annus & dies & de ultra mare Græcorū

& postea quadraginta dies, & une Flud & une Ebb. de simplici essonio de ultra mare & sic essoñ de malo veniendi in regno, & essoñ de malo lecti in suo casu, quia q̄libet essoñ habet suum terminū p̄ se ex alia parte. Si autē essoñ fiat de ultra mare Græcorum & de generali passagio, tunc remanebit loquela sine die, ubi videlicet essoñ non cōprehendit essoniatum infra regnum, & hoc p̄pter privilegium cruce signatorū, cùm non possit de eorum reversione certus terminus cōprehendi p̄pter verba decreti domini Papæ, q̄ donec de ipsorum obitu vel reditu in regnū certissimè cognoscatur, omnia sua integra remaneant & quieta consistant. Est igitur ordo essoniorum talis, q̄ ita fieri possunt descendendo à terra sancta usquè in regnum, sed non econtrario: ut si quis regno essoniatus fuerit de malo veniendi, nullum de cætero habebit de ultra mare. Et si de ultra mare simpliciter de terra sancta nullum habebit essonium, approximare enim possunt regno cùm fuerint implacitati, elongare autem non. Est etiam aliud genus essonii non de malo veniendi sed de servitio dñi regis, ut si quis de necessitate fuerit detentus in servitio domini Regis p̄pter quod venire non possit ad curiam vocatus, & aliquando fit hujusmodi essonium de servitio domini Regis in regno, & quandoquè ultra mare. Et de hujusmodi essonio de servitio domini regis, quandoquè p̄cedit essonium simpliciter de malo veniendi, et quandoquè subsequitur semel et quandoquè sæpius secundū necessitatē habitam in servitio p̄dicto, & valebit essoñ quoties quis se essoñ de servitio domini regis, dum tamen warrantum habeat ad quemlibet diem, breve domini regis, cùm servitium domini regis nulli debeat esse damnosum. Warrantizatur autem essonium multipliciter. Quandoquè per breve dñi Regis, sicut de servitio suo, ubi non est necesse jurare, cùm dominus Rex hoc testatur per literas suas q̄ sic detentus est in servitio suo. De servitio autem regis videndum cui competat essonium, ad quod distinguendum utrum quis teneatur de necessitate ad tale servitiū, vel si fuerit cum aliquo qui tenetur sicut miles, vel serviens de familia, omnibus istis debet subveniri. Item si quis non teneatur p̄dictis rationibus sed hoc affectaverit ut esset absens cùm non teneretur, tali non subvenit Rex nisi de voluntate & gratia sua quia non debet servitium dñi regis alicui esse damnosum. Item videndum utrum essoniatus de servitio dñi Regis venire potuit commodè vel non. Item cùm venire non posset cōmodè nec possit mittere nec breve dñi Regis in se contineat veritatem cùm hæc omnia facere posset, in hoc sibi caveat Cancellarius. Item videndum utrum præventus esset tali sum̄onitione antequàm profectus esset in servitio dñi Regis & ita q̄ commodè facere poterit attornatum vel non, vel præventus sum̄onitione exercitus ante sum̄onitionem placiti, quòd attornare vel attornatum facere non potuit commodè, quia præcipit dominus Rex q̄ statim visis literis vel cum omni festinatione sub brevi tempore, quòd atturnatum facere non potuit. Item si in servitio Regis non ita remotus quin sine periculo corporis vel damno domini Regis

venire

venire possit, non arctatur: non enim debet warrantia de servitio dñi Regis ei cui placitat esse injuriosa, non magis quàm ei qui implacitatur damnosa. Sed quoniam sunt variæ causæ excusationum (secundum ꝙ prędictũ est) & ex diversis causis & variis excusationum varia sequuntur essonia & diversa, ideo varietates essoniorum distinguamus per ordinem, & imprimis dicamus de essoniis de malo veniendi, ꝙ quidem multiplex est.

¶ 1. *De excusationibus non venientis post summonitionem per essonium de malo veniendi & de divisione essoniorum.* 2. *Qualiter irrotulatur essonium de ultra mare.* 3. *Essonia de servitio domini Regis de ultra mare.* 4. *Placita specialiter excepta in quibus non jacet essonium de servitio domini Regis.* 5. *Si quis implacitatus fuerit à duobus & ad unum placitum essoniaverit se de malo lecti, & ad aliud de malo veniendi.* 6. *Si duo placita de quibus unum de malo lecti, & aliud de malo veniendi.* 7. *Quis se possit essoniare.* 8. *Si plures sunt petentes* 9. *Si tenens fecerit attornatum.* 10. *Si attornatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.* 11. *Si tenens plures vocaverit warrantos vel unum.* 12. *Quis post duelli vadiationem se possit essoniare.* 13. *Quando quis possit essoniari.* 14. *Ubi possit essoniari.* 15. *Quotiens possit essoniari.* *Cap.* 3.

ESsoniorum brevis divisio, quia aut est de malo veniendi aut de malo lecti: Item essoniũ de malo veniendi ita subdividitur, quia aut est de ultra mare aut de citra mare. Item de ultra mare excusatur quis per essoñ de servitio dñi Regis æterni, sicut de terra sancta, habita tamen distinctione utrum peregrinatio ad terram sanctam simplex sit vel passagiũ generale. Si autem simplex, dabitur essoniato terminus unius anni & unius diei. Si autẽ generale passagiũ, poni debet loquela sine die quousq; essoniatus redierit, & donec de ipsius obitu vel reditu certissimè cognoscatur ꝓpter privilegium cruce signatorũ, dum tamẽ talis non sit sumonitione prævenius, quo casu attornatũ faciet vel remanebit indefensus. ¶ 2. Et sic fiat irrotulatio hujsmodi essoniorũ A. qui ꝓfectus est ultra mare in generali passagio versus terram sanctam versus B. de tali placito per talem. Si autem simplex sit passagium & peregrinatio, tunc sic, A. qui ꝓfectus est peregrè versus terram sanctam ante sumonitionem, vel ꝙ nulla fiat mentio de sumonitione, versus B. de tali placito per talem. Et si simplex sit peregrinatio & ultra annum & diem moram fecerit ulteriorem, excusatur ejus absentia (secundũ quosdam) per essonium simplex de ultra mare, & sic habebit spacium xl. dierum & unius Flud & unius Ebbæ, & si adhuc moram longiorem protraxerit, habebit simplex essonium de malo veniendi de citra mare, per quod habebit ad minus spacium xv. dierum quod verum est. Ad minus habebunt essoniati tantum tempus & ex causa majus tempus, secundum discretionem Justiciarii. Et in hoc sunt dilationes arbitrariæ. Et quid si tunc non venerit? Procedatur ad defaltam contra eum, nisi forte contingat talem essoniari de morte ad cautelam. Si quis autem essoniatus fuerit essonio de ultra mare citra mare Græcorum, quòd profectus sit in servitio domini Regis æterni in peregrinatione alia quàm ad terram sanctam, sicut apud sanctum Jacobum

Jacobum vel alibi, habebit (secundum q̄ prædictum est) spatium prædictū quod competit de ultra mare, & similiter simplex essonium de malo veniendi de citra mare, & hæc omnia habebit ille qui essoniatus est de ultra mare in servitio domini Regis æterni. Si autem sum̄onitione præventus fuerit antequam iter arripuerit versus terram sanctam vel ultra mare, non dabitur ei nisi simplex essonium de malo veniendi, & hæc omnia vera sunt si debitus ordo essoniorum observetur, quia esto q̄ cùm quis ante sum̄onitionem profectus sit & competant ei omnia prædicta essonia & primò se faciat essoniari de simplici essonio de malo veniendi, non habebit ulteriùs regressum ad alia essonia de ultra mare. Et est ratio, quia si se essoniat de malo veniendi simpliciter, concedit per tale essonium q̄ fuit in veniendo à domicilio suo in Anglia, & infirmatus per viam veniendo versus curiam q̄ ad curiam venire non potuit, & unde si postea se essoniare voluerit de aliquo prædictorum modorum de ultra mare, non allocabitur ei essonium, quia post tale essonium de malo veniendi non debet quis se transferre ad partes transmarinas, ut per hoc sibi acquirat ulteriores dilationes cùm lites potius restringendę sunt quàm laxandæ. Et eodem modo si quis simpliciter essoniatus fuerit de ultra mare sine aliqua adjectione, cùm ei competeret essonium de terra sancta, nunquam ei postmodum allocabitur essonium de terra sancta, quia postquàm taliter se essoniaverit sub certo loco & à propinquo, ad remotiora se transferre non debet ut inde sibi acquirat ulteriores dilationes. Nunquam verò pro aliquo essonio de ultra mare remanebit loquela sine die, nisi quis profectus fuerit in terram sanctam pro passagio generali hoc modo. ¶ 3. Essonia vero de malo veniendi de citra mare simplicia sunt, & quandoque præcedunt hujusmodi essoniis essonia de servitio domini Regis de citra mare, & quæ non sunt essonia de malo veniendi, quia non est talis in veniendo versus curiam infirmatus per viam sed per servitium domini Regis detentus, quòd venire non possit. Præcedere enim poterunt hujusmodi essonia & subsequi non semel sed sæpius, quamdiu quis fuerit in servitio domini Regis, dum tamen habet ad manum ad quemlibet diem warrantum suum, secundum distinctionem prænotatam. Et quando quis se essoniaverit de servitio domini Regis, admitti debet essonium & allocari, & dies dari, cùm de voluntate domini Regis non sit disputandum, & si ad diem datum warrantum non habuerit, indefensus remanebit. ¶ 4. Sunt placita tamen quædam specialiter excepta, in quibus non jacet essonium de servitio domini Regis propter necessitatem, ut in assisa ultimæ præsentationis: ut de termino S.T. anno Regis H.xiv. in fine rotuli in com̄ Suff. Assisa ultimæ præsentationis de Ecclesia de Trillaw. Ad idem facit quod habetis in rotulo de banco anno Regis H. xxxviii. in comitatu Kanc. inter S.Cant. Archiepiscopum & Robertum de sancto Johanne de Ecclesia de Eniford, & talem necessitatē inducit lapsus temporis. Item nō jacet essoñ de servitio dñi regis quādoq̄ ꝓpter favorē, sicut in causa dotis, quia statim post essoñ legitima de malo veniendi nisi veniat sum̄onitus, ꝓcedatur ad defaltam.

Item

Item ꝓpter favorem minoris ætatis quandoq̃ (& secundum quosdam) sicut in assisa mortis antecessoris. Item quandoq̃ in odium spoliationis,& generaliter in omnibus assisis capi poterit per defaltam, cùm tantum operetur absentia summoniti quantum præsentia. Item non jacet de jure quãvis aliquando de gratia in persona ejus qui non est immediate in servitio cum ipso Rege sed cum alio. Item nec in ꝑsona ejus qui affectaverit esse in ejus servitio, cùm ad hoc non teneatur. Item nec in persona ejus qui continuè & assiduè est in servitio domini regis, nisi temporibus quibus fuerint in expeditione. Itẽ nõ jacet in ꝑsona attornati, quamvis personam domini rep̃sentet, quia talis fieri debet attornatus qui sequi possit & velit,alioquin sibi imputari debet qui talem attornatum elegit. Item non jacet essoñ de servitio domini regis in ꝑsona ejus qui pars esse non possit in juditio sicut nec aliud essonium,sicut in persona Juratorum. Item quatuor militum ad testificandum visum vel statum alicujus, de quatuor militibus vero missis in com̃ cum recordo ad audiendũ judicium suum (cum sint quasi partes in judicio) credo aliud esse dicendũ. Warrantia vero de servitio domini regis nõ est concedenda in omnibus nec sine causa rationabili, cũ si passim & indifferenter concedatur, possit verti in alterius præjuditium, & non potest Rex aliquid cõcedere nisi id ꝙ de jure fieri potest, & cùm aliquando de voluntate domini regis cõcedatur, non erit omnino ꝑ Justic. quassanda, sed voluntas regis expressa inde erit expectanda. ¶ 5. Est etiã simplex essoniũ de malo veniendi ꝙ excusat ad tẽpus, & ꝙ aliã habet naturã in multis q̃m essonia supradicta. s. quis legitimè sum̃onitus vel etiã nõ legitimè infirmatus fuerit ꝑ viã ꝙ venire nõ possit, & destinaverit aliquẽ ad excusandã suã absentiã qui sic ꝓponat essoniũ suũ corã Justic. si fuerit de modo requisitus & dicat: Essonio talem dominũ meũ ꝙ cum esset in veniendo versus curiã, talis infirmitas accidit ei per viam,ꝙ venire non potest ꝓ lucrari nec ꝓ perdere, & hoc paratus sum docere sicut curia cõsideraverit &c. Qui quidẽ si interrogatus dixerit ꝙ reliquit eum domi,essoniũ (secundũ quosdã) nõ allocabitur, nisi hoc sit de necessitate,ꝙ esse poterit licet quis à domicilio suo non recedat,ut si alicui in uno placito adjudicatus sit languor,& in alio summonitus sit ad respondendũ & cõpetat ei essoniũ de malo veniendi, si sine licentia surrexerit, amittere poterit & attornatũ facere nõ possit. Admittitur igitur essoniũ de necessitate licet in veniendo nõ fuerit infirmatus, & etiã magis excusat lãguor q̃m malũ trãsiens. Eodẽ modo dici poterit si vocatus fuerit in aliquo placito ad warrantũ. ¶ 6. Itẽ allocatur quandoq̃ essoniũ ꝙ aliàs non esset allocãdũ, ut si in uno placito lãguor fuerit ei adjudicatus,& in alio placito omnia habuerit essonia,& ad diẽ sum̃onitionis suæ de facto se essoniaverit cũ venire nõ possit nec attornatũ fecerit, allocabitur ei essoniũ ꝓpter talẽ necessitatẽ de cõsilio curiæ,licet nõ possit de jure. Eodẽ modo si vir & uxor implacitati fuerint & ambo essoniati fuerint de malo veniẽdi,& unus illorũ postea se essoniaverit de malo lecti,& cũ lãguor ei sit adjudicatus alius cõparuerit, habebit diẽ ex tali causa,& ad diẽ illũ essoñ vel

diem

diem diffusum quousq̃ languor p̃terierit,sed nũquã habebit essonium super essoñ in tali necessitate,quia sic cadere posset in defaltam. ¶ 7. Itẽ quis se possit essoniare videndũ, & quando, & in quibus placitis, & quãdo jacet essoñ.& quãdo nõ & quid juris si tenens fecerit attornatos plures vel unũ.Itẽ si plures sint petentes & unus tenens vel èconverso vel plures petentes vel plures tenentes, & aliquis eorũ defaltã fecerit. Itẽ si tenens unus vel plures warrantũ vocet unum vel plures, & aliquis eorum defaltã fecerit unus vel plures. Itẽ qualiter essonia judicantur. " Itẽ qualiter redimũtur. Quis se essoniare possit videndũ & quis non? Et sciendũ q̃ se essoniare poterit quilibet cui non ꝓhibetur, tam masculus quàm fœmina,dum tamẽ plenæ ætatis extiterit. Minor autẽ se essoniare non poterit de quo constiterit q̃ minor sit, nec etiam cõtra ipsum admittitur essoniũ ab aliquo majore & maximè in assisa,quia cũ " major p̃sens sit nihil dicere possit cõtra assisam quare remaneat, & si forte cõtingat q̃ minor se essoniaverit cùm tenens fuerit in loquela, in quibus infra ætatem respondere teneatur ubi feoffatus fuerit infra ætatem & de aliis fiat mentio sup essonium in margine q̃ minor sit, & ad hoc q̃ contra minorem jaceat essonium & in p̃sonam minoris, distinguendum erit inter ætatẽ & ætatẽ, & ad hoc quòd locũ habeat essonium, utrum tenementum sit feodũ militare vel socagiũ:secundum q̃ inveniri poterit de Itinere M. de P. in coñ Suff. anno Regis H. x. & de itinere ejusdẽ in comitatu Warw. anno regis H. v. ubi dicitur q̃ si quis habuerit quatuordecim annos, talis ætas sufficit quantũ ad Socagium petẽdum,& ita admittitur essonium tam contra ipsum quàm pro eo,& q̃ essoñ non jaceat in p̃sona minoris contra minorem in causa possessionis, inveniri poterit in itinere in comitatu Salop. Assisa mortis si Vincẽtius. Ratio autem est quare in persona minoris non jaceat essoñ, quia jurare non potest nec essonium warrantizare. Item ratio quare in persona majoris non jaceat essonium cõtra minorem, quamvis major jurare possit in causa possessionis, est, quia si major præsens esset in assisa capienda,nihil dicere posset cõtra assisam quare remaneret. Sed quid si minor & infra ætatem conveniatur & implacitetur cum uxore sua de jure & hęreditate uxoris suæ, quæritur an propter ætatem minoris debeat placitum remanere? & verum est quòd non licet;uxor sine viro respondere non debeat. Et quid si in curia domini regis implicitati fuerint de uno & eodem tenemento,& eodem die ubi vir minor se essoniare non possit nec attornatum facere,videtur quòd amittere debent in minori curia per defaltam,quod esset iniquum, cùm nihil sit quod eis debet aut possit imputari. Nullum autem aliud supererit remedium, nisi quòd major curia warrantizet contra processum minoris curiæ, & quid si ambæ curiæ pares extiterint? Item non jacet essonium in persona disseysitoris, quia licet ipse non venerit,ballivus venire poterit. Item nec in persona ballivi per se, quia dominus venire poterit per se sine ballivo, cùm uterque illorum attachiatus sit sub disjunctione: & non sufficit si unus se essoniaverit, nisi uterque fuerit essoniatus, quamvis sufficiat quòd unus eorum veniat. Revera non

ra non jacet essonium in odium spoliationis, quia denegari debet eis dilatio xv. dierum et sumonitio rationabilis, et ideo maximè, quia tantum operatur eorum præsentia quantum absentia, quia sive venerit sive non, ꝓpter hoc non remanebit assisa. In persona tamen spoliati & querentis bene jacebit essonium. Item non jacet essonium in ꝑsona ejus qui cõmissus est aliquibus ꝑ ballivũ ut respõdeat pro eo, sicut corpus pro corpore. Itẽ non jacet in ꝑsona ejus de quo prẽceptũ est vic. ꝙ faciat eum venire vel ꝙ habeat corpus ejus, dum tamẽ ꝑcesserit solennitas attachiamentorũ, quamvis sine essonio. Si autem hic fuerit primus dies attachiamenti, sequetur essoniũ, quia ad quamlibet sumonitionem vel attachiamentum cùm de quocunq; placito de jure sequi debet essoniũ. Sed ubi nullũ placitum ibi nullum essonium. Ut si quis ꝑceperit ballivo suo vel mãdaverit ꝙ sit ad certũ diem redditurus de balliva sua ratiociniũ, ut si rex ꝑcipiat vicecom̃ vel majori ꝙ rationẽ reddant et cõpotum de balliva sua. Si autẽ vicecom̃ vel major summoniti sint ad respondendũ quo warranto vel quo jure ballivam suam tenuerit, aliud erit: quia ibi erit placitum. Item non jacet essoniũ in ꝑsona ejus qui attornatum fecerit, nisi ambo se forte essoniaverint. Itẽ non jacet in ꝑsona ejus qui se semel essoniaverit donec cõparuerit. Item non jacet in ꝑsonis appellatorum deforcia nec in appello de pace, plagis & roberia, ubi illud dicendũ est quòd domi remaneant donec illi de facto convincantur. Sed si non venerint, ꝑ essonium excusantur. Item non jacet ubi aliqua partium se essoniaverit ignorans ꝙ adversarius suus mortuus sit vel aliquis ex participibus suis. Itẽ non jacet ubi placitũ ipso jure sit nullum, scilicet ubi breve non convenit petitioni & hujusmodi. Item non jacet in actione personali, postquam quis attachiatus fuerit, scilicet ubi primò se essoniaverit. Item ubi ꝑceptum est vicecomiti ꝙ distringat per terras & catalla. Item non jacet ubi dies datus est, ut de die in diem, vel si datus fuerit dies sine essonio de consensu partium, quia conventio vincit legem in hoc casu: ut de termino S. Michaelis anno regni regis Henrici decimosexto incipiente decimoseptimo in comitatu Essex de Ethone filio Wilhelmi, cui non fuit essonium allocatum, quia dies datus fuit sine essonio quamvis diffusus ꝓpter consensum, quod aliàs non esset. Nec etiam ipse dominus Rex potestatem haberet dandi diem sine essonio, nec alius multo fortiùs, cùm hoc facere non possit sine juris injuria sine cõsensu partium, quia ex quo hoc voluit, juris beneficium ei non subvenit cõtra voluntatem suam, quia sic invito conferetur beneficium &c. Item non jacet si ille qui se essoniat visus fuit in curia antequam reddatur essonium. Item non jacet post defaltam postquam terra capta fuerit in manum domini Regis. Item non jacet ubi ex virtute mandati non imponitur vocato necessitas veniẽdi nisi ad voluntatẽ suam, ut si dicatur ꝙ veniat si sibi viderit expedire. Itẽ non jacet ex virtute mãdati. s. ad volũtatẽ mãdantis. Et dicat in curia ꝙ velit placitare. Item nõ jacet si mandetur vel ꝑcipiatur vic. vel ballivo, majori, vel ꝓposito villæ, vel burgi, vel civitatis, ꝙ veniat redditurus compotum, vel responsurus de tempore suo, quia ibi nullum

nullum placitum nec aliqua controversia : Item quis : Et sciendum q̄ tam plures tenentes quàm unus,& tunc refert utrum plures tenentes in uno brevi nuerint in cōmuni simul & p̄ indiviſo,vel ſeparatim & p̄ diviſo,partita inter cohæredes hæreditate.Si autem ſimul & p̄ indiviſo,quilibet eorū unicum habebit eſſonium (ſi voluerit) de malo veniendi ſimul & eodem die,vel viciſſim & diverſis diebus,ſecundum q̄ elegerint,donec quilibet eorum unicum habeat eſſonium (niſi aliud ſit de conſuetudine) quia plura non habebunt antequam ſimul comparuerint, licet illi qui primò fuerint eſſoniati ſæpius cōpareant, quia ſemp̄ diem habebunt quouſq̄; omnes ſimul cōparuerint, quia ad omnem apparitionem non ſequitur eſſonium,q̄ ſi ita eſſet, ita fierent dilationes innumerabiles. Si autem antequam cōpareant unus moriatur ex pluribus tenentibus in communi, cadit breve,licet videatur cōtrarium , cùm pars ſua accreſcat ſuperſtitibus per jus accreſcendi , quia revera die impetrationis, partē illam non tenuerunt,nec quantū ad tenēdam partē illam in communi ſubfuit cauſa impetrandi. Si autē inter plures partita ſit hæreditas & unus tantum de parte ſua implacitatus fuerit,unicū habebit eſſonium antequàm comparuerit ſi voluerit,& in perſona ſua quantum ad p̄tem illam terminabitur negotium, niſi ita ſit q̄ ſic reſpondeat , q̄ ſine participibus ſuis non debeat reſpōdere , & quo caſu ſummonendi ſunt participes quòd ſint ad reſpondendū cum eo & ſine quibus &c. Et etiam quo caſu quilibet ex participibus (qui dicuntur participes) unicum habebit eſſonium ante apparitionē, ſed non quaſi unus hæres & particeps , & viciſſim , donec conſtiterit eos eſſe participes. Et cùm p̄ſentes ſint omnes & dedicere non poſſunt cùm ſint participes , extunc erunt quaſi unus hæres. Diviſio enim hæreditatis facit unitatē juris, eſſe plures, & per hoc hæredes eſſe plures;defenſio enim omnium revocat unitatem juris,& ſic iterum facit cómunes defenſio plures perſonas quaſi unum corpus & unum hæredem p̄pter juris unionem, quia ſi tenens amiſerit, omnes tenentur contribuere. Si autem plures ſint tenentes in eodē brevi, ſed tamen diverſo jure & non ut participes, quilibet habebit eſſonium p̄ ſe & non viciſſim ut ſupra,quia hic ſunt diverſa placita & ibi tantum unum & non plura. Si autē ſint ibi plures tenentes ſicut vir & uxor, licet non teneant in communi ut ſupra dictum eſt , tamen quilibet eorū unicum habebit eſſonium ſimul vel viciſſim , tum p̄pter unitatē juris tum p̄pter unitatem ſanguinis, cùm ſint una caro vir & uxor , q̄ non eſt in caſu ſupradicto, & unde ſi unus illorum defaltam fecerit , ambo puniūtur p̄ defalta unius. In hoc caſu vero ſupradicto nō niſi ille qui defaltā fecerit,quia in caſu ſupradicto p̄ticipū jus cōmune recipit diviſionē,jus autē viri & uxoris & de re uxoria nullā recipit diviſionē. & maximè cùm res ſit p̄pria uxoris & non viri,cùm ad virū non p̄tineat niſi tantū cuſtodia ratione uxoris.Plures vero tenentes (licet teneāt in cōmuni)quilibet ſuum habebit eſſoniatorē,quia diverſæ ſunt p̄ſonæ & diverſæ excuſationes. Cùm autē omnes participes vel tenentes ſimul in curia comparuerint , & contingat q̄ tenens unus vel plures vel unus ex pluribus ſe eſſoniaverit , vel dies datus

fuerit

fuerit partibus si p̃sentes fuerint sicut dies amoris sub specie pacis, vel post visum petitum, vel warrantum vocatū, vel ꝑ defectu recognitorū, vel alia quacunque ratione, poterunt tenentes essonia sua reincipere sicut primo die sumonitionis. Si autē plures sint tenentes qui tenuerint pro diviso quilibet ptem suā, & implacitati fuerint ab uno vel diversis personis in cōmuni, quilibet habebit unicū essonium & ꝑ se, donec omnes simul comparuerint, & non vicissim. Si autem unus defaltā fecerit, hoc erit sibi soli damnosum & non participibus si amiserit, & nec versus participes regressum habebit, sed sibi ipsi negligentiam ꝓpriam imputare poterit. Cùm autē omnes præsentes fuerint, tunc ꝓcedat negotium quasi in communi, quia nullus sine alio respondebit, sive plures fuerint petentes in communi vel diverso jure, quia bene contingit ꝙ quidam ex pluribus poterunt retinere, sive ab uno vel pluribus petatur hæreditas cōmunis à cohæredibus sed divisa, si tamen ab uno jure vel pluribus petatur in communi, simile erit judicium tenentium singulorum, sive pro, sive contra: nisi sit aliquis qui partem suam amittat per negligentiam & defaltam, & quo casu versus participes regressum non habebit. Et unde si unus ex pluribus participibus vel pluribus tenentibus in communi primo die comparuerit, vel pro diviso, sine participibus suis non respōdebit nisi velit, hoc tamen allegato ꝙ participes habeat. ¶ 8. Si autē plures sint ibi petētes, sive tenēs sit unus vel plures, observabitur in essonio secundū ꝙ observandū erit in pluribus tenentibus, scilicet quòd omnes habeant unicum essonium simul & uno die vel vicissim & successivè, quia in hoc nō licebit reo quod actori non liceat. ꝙ quidem non contingit nisi ex magna causa, cùm petens potius desiderare debeat instantiam litis quàm dilationem. Et si forte ex pluribus unus se essoniaverit, ex hoc omnibus aliis proveniet impedimentum & dilatio. Si autem unus ex pluribus defaltam fecerit, expectato quarto die, recedet tenens de brevi quietus ac si omnes defaltam fecissent, & sic erit unius negligentia omnibus aliis damnosa, quia aut omnes sequantur aut nullus. Idem verò dicendum erit de viro & uxore petentibus, quòd absentia viri erit damnosa uxori & econtrariò, sive autem plures sunt qui teneant sive qui petant, si quidam ex illis præsentes fuerint & quidam se essoniaverint & diem habuerint, illi qui p̃sentes erunt semper habebunt eundem diem, ne continentia loquelæ dividatur: & semper addatur in essonio ad cautelam quis se essoniaverit ad unum diem vel ad alium, ut scire possint in fine utrum omnia essonia sua habuerint vel non. Et hæc vera sunt, nisi consuetudo aliqua se habeat in contrarium, cùm consuetudo vicem legis obtineat, longævi enim temporis usus & consuetudinis non est vitis autoritas. ¶ 9. Esto quòd tenens in propria persona sua sequi non possit, vel licet possit vel pro dubio eventu facit attornatum ad cautelam, quo casu in persona attornati jacet essonium & non in persona domini, sive petens qui attornatum fecerit sive tenens: quia attornatus fere in omnibus personam Domini representat. Fere dico, propter essonium de malo lecti, ut inferius dicetur. Et quamvis quis attornatum

natum fecerit in pſona ꝓpria, ſequi poterit cùm voluerit vel poſſit. Item ꝙ hoc volũtati ejus tribuatur, ſed ſemper durat Attornatus quouſque domin⁹ eum amoverit, et quamdiu duraverit attornatus, nũquam locum habebit eſſonium in perſona dñi, niſi cùm ambo ſe eſſoniaverint ad ſimilitudinem duorum attornatorum vel plurium, quia ſi dominus venire non poſſit per ſe, poſſit venire per attornatum ſuum, ſed non econtrariò, quia non eſt in duobus attornandum. Sed quid ſi dominus cùm fecerit attornatum & illum non amoverit ad aliq̃m diem ſine attornato egerit vel reſpondit, & diem ceperit in perſona ſua, quæro quis ad alium diem debeat ſe eſſoniare dominus vel attornatus? Videtur ꝙ attornatus non, quia p̃ſens non fuit in judicio nec diem receperit; dominus non, quia fecit attornatum & illum non amovit. Tutius eſt ꝙ ambo ſe eſſoniaverint, licet ſufficiat quòd attornatus ſe eſſoniat quantum ad excuſationem, cùm dominus eum non amoverit. Si autem dominus p ſe, non valebit quamdiu habuerit attornatum. Et ꝙ dicitur de attornato tenentis, dici debet de attornato petentis. Item eſto ꝙ petens vel tenens plures fecerit attornatos, duos ſcilicet vel plures, unus ex pluribus (ſi p̃ſens fuerit in judicio) agere poterit pro domino ſuo vel defendere ſine aliis. Excuſare autem abſentiam ſuam non valeat ſine aliis, quin procedatur ad defaltam ac ſi omnes defaltam feciſſent. Et eſt ratio, quia ſi per unum attornatum non poſſit dominus litis comparere, per alium poterit: et ſic oportet quòd omnes excuſentur vel nullus. Conſtituti enim ſunt attornati ſub disjunctione, ita quòd ſi unus non venerit vel venire non poſſit, quòd alius veniat, niſi uterquè ſe legitimè excuſaverit: Et ſi unus attornatus ſe eſſoniaret et alius non, ſi petens diem reciperet verſus eſſoniatorem attornati & recederet, poſſet alius attornatus cõparere & liti ſe offerre, & ponere petentem vel tenentem in defaltã, ꝙ eſſet iniquum. De hac materia inveniri poterit de termino S. Michaelis anno regni Regis Henrici decimoſexto incipiente decimoſeptimo de I. Bathoñ Epiſcopo & priore Bathoñ. Ad idem facit de termino Hilarii anno ejuſdem decimoſexto de Johanne de Karum. Item eſto ꝙ quis duos fecerit attornatos verſus unum querentẽ vel tenentem vel plures, et uterque ſe eſſoniaverit, et tenens forte vel querens defaltam fecerit: quæritur an unus eſſoniator attornati vel ambo expectare debeant quartum diem: Videtur ꝙ oportet quòd ambo expectent, quia non videtur quòd ſufficiat quòd unus expectaverit non magis quàm ſi unus excuſaret. Videtur etiam ꝙ ſufficit ſi unus expectet, quia quoad eſſonium et excuſationem utitur vice eſſoniatoris ſive excuſatoris, & quoad expectandum quartum diem utitur vice quaſi actoris. Et ideo videtur quòd ſufficiat unus: ſed re vera quòd cùm infra quartum diem poſſet venire tenens nec prius reddi debeat eſſoniũ quàm ante quartũ diem: Ideo oportet ꝙ uterq; expectet, quia non ſufficit unus, quia ſi unus tantum ſe eſſoniaverit, non valet niſi unus eſſoniator diem ſuum expectaverit. Itẽ eſto ꝙ cùm attornatus factus fuerit ante diem datum in curia, moriatur, & dominus principalis ad diẽ datũ ſe eſſoniaverit nulla facta mentione de morte attornati, & Juſtic. igno-

ignorantes de morte attornati judicaverint essonium nullū, quia talis fecit attornatum & sic ꝓcesserit ad defaltā, si dominus postea ad diem suum venerit excusando absentiam alterius dieī & allegādo causas absentiæ de morte attornati, non excusabitur, quod quidem esse posset si simul cum essonio suo faciet essoniari attornatum de morte, unde videri poterit ꝙ non aliter jaceret essonium in persona domini, cùm attornatū fecerit nisi tunc demū cùm attornatū amoverit, vel cōstiterit ꝙ mortuus sit. Item esto quòd cùm quis fecerit attornatum, ad primum diem sumonitionis se essoniaverit, & attornatus secundo die vel tertio, essonium domini nullum erit, quia fecit attornatum, & de defalta attornati ꝓcedendum erit ad diem datum ꝑ essoniatorem si petens se tenuerit ad defaltam, quia essonium dni non defendit primum diem cùm sit nullum &c. ¶ 10. Quidam sumonitione ꝑventus cùm vellet peregre ꝓficisci versus terram sanctā in passagio generali, duos fecerit attornatos vel plures, & dum ita esset in peregrinatione moriuntur attornati, ad diem offert se petens liti, nec tenens venit nec attornatum habet, quæritur quid juris cùm nihil sit quod possit tenenti imputari? Consilium curiæ erit, ꝙ attornati essoniarentur de morte, & sic remanebit loquela sine die usque ad reditū domini principalis. Casus de Petro de Roches quondam Wintoñ episcopo, qui profectus fuit in terram sanctam in generali passagio. Et quod dictum est de tali peregrinatione, observari debet in aliis peregrinationibus, sicut apud sanctum Jacobum vel alibi. Item esto ꝙ quis se vel attornatum suum falsò essoniaverit de morte cùm vivus sit, si postea de eo constiterit quòd sit vivus, resumoneatur loquela in eodem statu in quo fuit die essonii interpositi per hæc verba, ita ꝙ loquela illa tunc sit ibi in eodem statu quo fuit quando remansit sine die, eo quòd ꝑdictus talis se essoniaverit falsò de morte, qui adhuc vivit ut dicitur. Et in quo casu, nisi sanare possit defaltam, amittet ꝑ judicium: ut de termino S. Michaelis anno regni Regis Henrici decimoquinto incipiente decimosexto in coñ Cant de quodam Osberto. ¶ 11. Item, esto ꝙ quis vocet ad warrantum unum vel plures warrantos, post warranti vocationē habebit quilibet unicū essonium antequā cōparuerint tam vocans quàm warrantus. Si autē plures warranti vocati fuerint ab uno, quilibet eorū unicum habebit essonium eodem modo, primo die simul vel vicissim, secundum ꝙ superius dicitur, de pluribus tenentibus, scilicet quilibet post alium donec habuerint omnia essonia sua, scilicet quilibet unū. Et si plures sint tenentes & plures warranti eodem modo, et ita ꝙ si unus ex pluribus tenentibus vel unus ex pluribus warrantis se essoniaverit primo die & omnes alii ꝑsentes sint, habebunt eundem diem quem habet essoniator & ita de die in diem poterit se unus essoniare & postea alius, donec quilibet unicum habuerit essonium. Et eodem modo cùm omnes semel & simul in judicio cōparuerint & alium diem simul receperint, poterunt reincipere essonia sua sicut primo die. Si autē quidam se essoniaverint & quidā ꝑsentes fuerint & quidam fecerint defaltam, de essoniatis & præsentibus fiat ut supradictum est. De absentibus verò fiat

ita, scilicet q̄ petens vel attornatus suus vel essoniator suus si fuerit essoniatus, expectet quartum diem versus eos, si vocati infra quartū diem nō venerint, & in quarto die si non venerint, ꝓcedatur ad defaltā secundum q̄ inferius dicetur de defaltis. Item cùm unus essoniatus fuerit versus plures, essoniator suus omnes dies recipiet versus omnes. Si autem plures versus unum, quilibet recipiet diē suū, nec poterit unus alterius diem recipere, non magis quā duos participes essoniare. Itē dicitur generaliter, q̄ si quis se essoniaverit versus unum, essoniat se versus omnes, & tunc refert utrum plures sint petentes & unus tenens unicam rem. Si autē plures petentes in cōmuni, sufficit si dicat essoniator tenentes q̄ essoniat dominū suum versus talē & omnes alios nominatos in brevi sine expressione nominum aliorum. Si autem sic dicat, essonio dominum meum versus talem de tali placito sine mentione aliqua de aliis in brevi nominatis, videtur (& verum est) q̄ hoc sufficere debeat, quia ꝑ hoc q̄ Dominus essoniatur, nihil aliud ꝓtenditur, nisi q̄ dominus suus per infortunium vel ꝑ morbum aliquem supervenientem impedimentum habeat, quòd ad diem sibi datum venire non possit, & ita cùm in curia semel excusetur absentia ejus per essoniatorem suum versus unum & probetur excusatio sua, sufficit versus omnes, quia si alii procedere vellent ad defaltam cōtra essoniatum, hoc facere non possent sine participe qui exprimitur, & ideo nulla defalta: Si autem è cōtrariò unus vel plures petentes contra plures tenentes, tunc refert utrum tenentes sint in communi ut participes, vel tenentes diversa tenementa per diversa jura. Si autem diversa teneant tenementa & per diversa jura, tunc oportet quòd petens (si unus sit) essoniat se versus omnes cum expressione personarum, quia sunt ibi diversa jura & diversa placita, licet plures tenentes in uno brevi cōprehendantur. Et si plures sint petentes in cōmuni & unus tenens sive plures, oportet quòd omnes petentes se excusent aut sequantur & veniant, sed defalta unius non erit omnibus aliis damnosa, nisi tantum illi qui defaltam fecit de parte sua. Si autem tenētes teneant in cōmuni vel pro indiviso, dum tamen ut participes, si petens unus vel plures se essoniaverint, dum tamen omnes, sufficit si essoniati sint cōtra unum & alios in brevi nominatos, vel tātum cōtra unum sine mentione de aliis, ratione supradicta, quia cùm petentes excusati fuerint versus unum tenentem ex pluribus in cōmuni, alii sine eo ꝓcedere non poterunt ad defaltam. Item si cui acciderit aliqua infirmitas in itinere veniendi & q̄ impotens sit veniendi: Eodem modo impotens esse poterit mittendi plures personas ad curiam ad excusandam suam absentiam, & ideo sufficit si unicam ꝑsonam mittat cōtra plures qui sunt quasi unica ꝑsona, ꝓpter unicū jus q̄ habent. Item essonium nō fit parti sed curiæ (ut videtur) quia in absentia adversarii poterit quis se essoniare sicut in ꝑsentia. Et eodem modo in absentia adversarii poterit fieri warrantizatio essonii & sacramentū, & unde videtur q̄ sufficit si justic. cōstiterit de impotētia, etiā sine ꝑte altera. Et ideo si impotens sit veniendi vel mittendi versus unum, impotens esse poterit mittendi versus plures, & non refert nisi

quòd

quòd justiciariis cõstiterit de impotentia. Sed cõtra si plures sint petentes, oportet ꝙ tenens unus vel plures se essoniet versus quemlibet nominatim ita ꝙ distinguetur, quid, cuis, cõtra quem & de quo placito, secundum ꝙ videri poterit in attornato faciendo, quis attornaverit, & quem, & versus quem, & de quo placito, quæ omnia si non exprimantur non valebit attornatio. Eodem modo (ut videtur) observari deberet de essonio, quia potest quis tenens esse essoniatus versus unum ex pluribus & in defalta versus alium, sed observandum erit ut supra, secundum ꝙ ibi fuerit unum placitum vel plura. ¶ 12. Item quis? Et sciendum ꝙ essoniari poterit tam campio quam dominus principalis post duelli vadiationem simul & uno & eodem die vel vicissim: ut de termino S. Michaelis Anno regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Cant de quodam recordo de Abbate de Haynsh̃a. ¶ 13. Item quando? Et sciendum ꝙ primo die litis, quia non sufficit quòd in crastino, scilicet secundo die, tertio, vel quarto, licet expectari debeat ille qui sum̃onitus est usq̃ ad quartum diem, ut infra veniat vel mittat nuntium ad excusandum suam absentiam, licet suus essoniator diem non recipiat si forte essonium locum non habeat, secundũ ꝙ inferius dicetur de defaltis. Si autẽ essonium competat sum̃onito & faciat se essoniari secundo die vel tertio, allocabitur essonium, & dabitur dies essoniato per essoniatorem suum, & ad diem illum allocabitur petẽti defalta si se tenere voluerit ad defaltam, & quo casu si tenens se excusare non possit ad diem illum amittere poterit seysinam. ¶ 14. Et ubi? Et sciendum ꝙ in judicio & corã suo judice & non alio, licet corã eo qui habeat jurisdictionem cum aliis justiciariis cùm suus non habet jurisdictionem nec cohertionem. Si autẽ corã alio per errorem se fecerit essoniari, adhuc valebit essonium, de gratia tamen, ꝙ salvabitur defalta quoutq̃ judicium reddatur de defalta, ulterius autem vix poterit excusari. ¶ 15. Item quotiens? Et sciendũ ꝙ ad quamlibet apparitionem in judicio, secundum quod sum̃onitus tenuerit per se vel in comuni, postquam diem in judicio recepit, post visum petitum, warrãtum vocatum, et post diem datum sub spe pacis vel alio modo. Et generaliter in omni casu in principio litis, ad quamlibet sum̃onitionem ubi cõtroversia sive placitum fuerit inter partes, & ubi fuerit judicium, & qui judicet inter partes & sive ab initio præcipiatur quòd vicecomes habeat corpus sine solennitate attachiamentorum, vel quòd venire faciat, vel distringat per terras & catalia, alioquin injuriosum esset vocato in jus juris beneficiũ denegare. Si autem nullum sit ibi placitum nec judicium, sed sit aliquis qui mandet aliquod ut ballivum suum, aliud erit dicendum ut supra.

¶ 1. *De essoniis de malo lecti.* 2. *Quando fieri debet essonium de malo lecti & qualiter.* 3. *Quotiens fieri debet essonium de malo lecti, quando & qualiter.* 4. *Si quis habere possit duo essonia de malo veniendi simul propter necessitatem.* 5. *Si vir & uxor se semel essoniaverint de malo lecti.* 6. *Ad quæ brevia pertinent duo essonia de malo veniendi & similiter de malo lecti.* 7. *Ubi vertitur breve de recto in breve de ingressu per narrationem & econtrario.* *Cap.* 4.

ITem excusatur alicujus absentia ꝑ infirmitatē de reseantisa, de qua ꝓvenit essonium ꝙ dicitur esonium de malo lecti, & ꝙ semper sequitur immediate (nullo alio esonio interjecto) esoniū de malo veniendi. Item nede servitio dñi Regis nec de alio. Et tunc locū habet cùm quis infirmitate per malū veniendi ita fuerit impeditus & detentus ꝙ venire non possit, & se excusaverit per illud essoniū, & ab itinere revertatur in domiciliū suum, & vertatur malum transiens in languorē, quo casu videndū erit utrum talis infirmitas sit malum trāsiens vel languor. Si autē malū transiens, post visum habebit essoniatus alium diem per spacium xv. dierū ad minus. Si autē languor, tunc dabitur ei unus annus & unus dies, & ita ꝙ annus sit integer secundum ꝙ fit ex momentis, horis, diebus, scilicet ex 365. diebus & sex horis, sive annus sit bisextilis sive alius, nec major erit annus bisextilis aliquo anno p̄cedente, die, (ꝓpter diem excrescētem) nec hora, nec momento, secundum ꝙ inferius dicetur plenius de anno et die, et talis infirmitas infra annum ꝓpriè dicitur languor, si autem ultra annū duraverit, talis infirmitas dici poterit morbus sonticus, scilicet morbus incurabilis. Itē esoniū de malo lecti non sequitur omne essoniū de malo veniendi, quia sunt quædā brevia in quibus non sequitur nisi tantū essoniū de malo veniēdi simpliciter et per se, & nunquam essonium de malo lecti, nisi aliquando per accidēs sicut per narrationem, ubi breve de ingressu vertitur per narrationē ad breve de recto. Et quo casu, in principio litis non statim sequitur esonium de malo lecti essonium de malo veniendi, nisi tunc demū cùm mutata fuerit natura brevis de ingressu in naturā brevis de recto, & eodē modo non statim sequitur essonium de malo lecti essonium de malo veniendi, nisi tūc demū cùm mutata fuerit natura brevis de communia pasturæ (facta specificatione de qualitate & quātitate) in breve de recto ꝑ narrationē, sicut in brevi de quo jure & hujusmodi. Itē sequitur esonium de malo lecti esoniū de malo veniendi, & desinit sequi in fine ꝑ narrationē, ut si quis primò agat ꝑ breve de recto, habebit utrūq̄ esoniū in principio, sed cùm bre de recto versum fuerit in bre de ingressu ꝑ narrationem, & tenens se posuerit in juratam, tunc desinit esoniū de malo lecti sequi esoniū de malo veniendi, cùm loquela per narrationē incipiat esse alterius naturæ. Et eodē modo in brevi de recto ubi hæreditas descēdit à cōmuni stipite usq̄ ad cōjunctas personas, scilicet duos fratres vel plures vel eorū hæredes in infinitū descēdentes. In principio litis sequitur unum esonium aliud, ut p̄dictū est, sed in fine sequi desinit cùm judicatū fuerit inde duellum, nec magna assisa jacuerit inter tales psonas à cōmuni stipite venientes. Itē est & aliud bre de recto ubi unū esoniū aliud non sequitur, nec in principio brevis, nec in medio, nec in fine, nec aliquo tēpore, quale est breve de recto de dote, quia nunquam erit ibi duellum nec magna assisa. Et generaliter verum est ꝙ ubicunque sequi possit magna assisa & duellū, & quādiu & dum sequi possit, locum habebit esonium de malo lecti, & ubicunque non sequitur duellū nec magna assisa, vel si sequi inceperint & sequi desierint, nunquā locū habebit esonium de malo lecti.

Item

Item videndum quis se essoniare possit de malo lecti post essoniū de malo veniendi? et sciendum q̄ tam masculus quàm fœmina plures vel unus. Item warrantus cùm adhuc non warrantizaverit, dum tamen languor non præcesserit, ut interius dicetur. Item tam minor quàm major, dum tamen minor infra ætatem teneatur de feoffamento ei facto ad breve de recto ei respondere, quia in hoc casu omnia habebit remedia quæ haberet aliquis major in causa proprietatis, licet per se respondere non possit vel jurare, poterit tamen p̄ custodem & curatorem, qui (si opus fuerit) jurare poterunt ad warrantizādum essonium in animam ipsius minoris, si implacitatus fuerit de aliquo & essoniatus de malo veniendi de quo antecessor suus non obiit seysitus ut de feodo, & ubi præsentia sua fuit necessaria q̄ ad jus respondeat. In quo casu, semper fiat mentio super essonio de minori ætate, ita scilicet, & sciendū q̄ talis est infra ætatem. Si autem petat minor in causa possessionis seysinam antecessoris sui per assisam, nullum habebit essonium minor petens nec tenens contra eum, cùm tantum operetur ejus absentia quantū p̄sentia, cùm nihil dicere possit quare assisa remaneat quin statim capiatur.

¶ 2. Item quando fieri debeat essonium de malo lecti & qualiter? & sciendum q̄ tertio die inclusivo, scilicet ante diem datum per essoniatorem in essonio de malo veniendi, & per duos qui non dicuntur essoniatores sed nuntii, eo q̄ mittuntur vel nuntiant ad excusationem, & non essoniant, quia diem non recipiunt nec affidant de habendo warranto suo ad aliquam dic̄ ad p̄bandam excusationem, ut supra de essonio de malo veniendi, & sic mitti possit quis ad essoniandum & p̄bandum, vel ad essoniandū & non probādum propter dubium eventum essonii. Item est nuntius qui aliquando mittitur vel licet non mittatur verba faciat p̄ absente, quasi pro amico, & nūtiat tale impedimentum interveniſſe q̄ sum̄onitus venire non possit, et talis p̄priè dicitur nuntius et nō essoniator, sicut alii p̄dicti, et audiri debet sicut nuntians usq̄ ad quartū dic̄ et quandoq̄ ulterius usque ad judiciū de defalta.

¶ 3. Itē quotiens, et sciendum q̄ in omni tempore post essonium de malo veniendi, donec adjudicatus fuerit ei languor & habuerit languorē, scilicet annū & diem, quia post languorē adjudicatū, aliquādo ex causa de volūtate petētis poterit dari essoniato licētia surgēdi, ut statim respōdeat, q̄ quidē sine voluntate petentis nulla ratione est cōcedendū ante annū & dic̄, & cùm ita respōderit & dic̄ habuerit, poterit post essoniū de malo veniendi essoniare se de malo lecti, quia nō sufficit q̄ languor sit adjudicatus nisi sit adimpletus. Itē si plures fuerint p̄tices qui tenuerint in cōmuni, possunt omnes se essoniare si voluerint simul et uno die. Et si in essonio de malo lecti fuerit omnibus simul lāguor adjudicatus, erit languor omniū quasi unus lāguor. Si autē cū plures essoniati fuerint de malo lecti cū visus fuerit post essoniū, poterit quibusdā adjudicari languor et quibusdā malum trāsiens, et omnes qui languidi sunt ad dic̄ quo testificabitur languor, habebunt annū & diem apud turrim Londō et alii nō eundem diem, sed diem convenientem, cū sine aliis respondere non tenentur. Et cùm semel uni vel pluribus fuerit languor

adjudicatus & in judicio testatus, nullus eorum de cætero habebit essonium de malo lecti, nisi (ut prędictum est) si detur licentia surgendi, sed semper essonium habebunt de malo lecti, donec unus vel plures, vel omnes simul habuerint languorem. Item poterit unus ex pluribus uno & eodem die se essoniare de malo lecti, & particeps suus unus vel plures de malo veniendi, & si illi qui de malo veniendi se essoniaverint de malo lecti, ad alium diem se essoniare non poterunt, donec constiterit de primo essonio utrum habuerit malum transiens vel languorẽ, quia si languorem habuerit & de hoc cõstiterit, & alius similiter se essoniaverit de malo lecti ad alium diem & haberet languorem, ita possunt esse in uno placito simul & semel duo languores, ꝙ esse non debet. Igitur cùm unus ex pluribus essoniatus fuerit de malo lecti, cessabunt omninò essonia de malo lecti in personis aliorũ, donec sciatur utrum talis habuerit languorem vel malum transiens ꝓpter inconveniens supradictum, & cùm unus languorem habuerit, de cætero cessabũt omnia essonia de malo lecti in personis aliorum. Sed esto ꝙ cùm unus ex pluribus essoniatus fuerit de malo lecti & alii cùm habuerint diem per essoniatores suos se faciant essoniari de facto ad diem illum de malo lecti. judicium essonii erit in suspenso usque ad quartum diem, in quo casu si quatuor milites venerint & testati fuerint visum & ꝙ defenderint ei languorem, tũc (ne absens sit omninò indefensus) propter necessitatem de consilio curiæ succurritur ei ita quòd vertetur essonium de malo lecti in essonium de malo veniendi. Sed esto quòd ad diem datum per essonium capiatur inter partes dies amoris, cùm uterque comparuerit ad illum diem, sequatur essonium de malo veniendi, & si se essoniaverit de malo lecti, eodem modo poterit verti essonium de malo lecti in essonium de malo veniendi ut prius. Et sic fieri poterit in omni casu ubi jacuerit essonium de malo veniendi, sed si nullum, erit hoc defalta, sed nunquam vertitur essonium de malo veniendi in essoniũ de malo lecti. Quandoq̃ vertitur essoniũ de malo veniendi in essonium de malo lecti. Quãdoq̃ vertitur essonium de malo lecti in essoniũ de malo veniendi ex necessitate & de consilio curiæ, & ita ꝙ habebit duo essonia quodlibet post aliud sine apparitione, & sic cum unus ex pluribus languorẽ habuerit, extunc cessabunt omnia essonia de malo lecti in toto placito illo sive tenentes warrantũ vocaverint sive non. Si autem dederint ei malum transiens, tunc primo tenebit essonium secundũ de malo lecti in ꝑsona alterius essoniati. Si autẽ quatuor milites non venerint infra quartum diem nec primò essoniatus, tunc eodem modo & eadẽ necessitate (ut prædictum est) vertitur essoniũ de malo lecti in essoniũ de malo veniendi, donec sciatur utrum primò essoniatus de malo lecti habuerit languorẽ vel non, & ad omnes dies sequentes erit ut p̃dictũ est, secundum ꝙ testatum fuerit ꝑ quatuor milites. Si autẽ partitio facta fuerit inter plures cohæredes de communi hæreditate, & ita ꝙ quilibet respõdere debeat de ꝑte sua in principio litis antequã omnes simul cõparuerint, quilibet ꝑ se habere poterit essoniũ de malo lecti & quilibet languorem, & ita quòd plures esse possunt languo-

res post divisionem hæreditatis: ut de termino S. M. añ regis H. ix. incipiente x. in cõm Suff. de Salomone de S. Edmũdo & Oliva filia Andreæ. sed cùm omnes cõpatuerint in curia et ita q̃ nullus sine alio velit respondere, tunc aliud erit ut in primo casu, nisi quis habere poterit duo essonia de malo veniendi simul ꝑpter necessitatem, ita q̃ ex necessitate possit quis habere duo essonia de malo veniendi. ¶ 4. Esto q̃ quis implacitatus fuerit de diversis placitis, & in uno eorundẽ fuerit ei languor adjudicatus, et in alio placito se semel essoniaverit de malo veniendi, & diem habuerit, & ad quẽ diem venire possit nec mittere cùm attornatũ nõ fecerit. ne sequatur essonium de malo lecti si se iterum essoniaverit de malo veniendi, aut de necessitate allocabitur ei essonium de consilio curiæ, vel suspẽdetur ꝑcessus illius loquelæ, quousq̃ essoniatus comparere possit post languorem, & non ꝑcedetur ad defaltam: ut de termino P. anno Regis H. xvi. in comitatu Norf. de Galfrido filio Baldwini. Item q̃ non proceditur ad defaltam in uno placito propter essonium de malo lecti in alio, inveniri poterit de termino S. M. anno Regis H. xv. incipiente xvi. in comitatu Midd. de Gylberto de Hendon, & hoc maximè si placitum emerserit post languorem adjudicatũ. Item erit si languidus post languorem adjudicatum vocatus fuerit ad warrantum, secundum quod evenit de prædicto Galfrido. Item quod allocari debeat essonium in prædicto casu, quòd aliàs non esset licitum, ꝑbatur de termino S. M. anno Regis H. vi. incipiente vii. in comitatu Norf. de Erimnarda de Pocotte & quodam Johanne qui se essoniavit versus eam de malo veniendi de uno placito, & cui fuit languor adjudicatus in alio placito, & quamvis essonium de malo veniendi non jaceret, fuit tamen ei allocatũ de consilio curiæ ꝑpter necessitatatem, quia honestius fuit essonium allocare ex causa, quàm procedere ad defaltam, cùm essoniatus non esset in culpa. ¶ 5. Si vir & uxor se simul essoniaverint primò de malo veniendi, poterunt se simul essoniare de malo lecti ad alium diem si voluerint, & simul habere languorem, sed non erunt ibi plures languores sed unus, ꝑpter juris unitatem. Item poterunt se vicissim essoniare si voluerint tam de malo veniendi quã de malo lecti, & secundum q̃ supradictum est, donec habuerint languorem ambo simul vel alter eorum per se. Sed cùm ambo primo die simul essoniati fuerint de malo veniendi, & ad alium diem compareat vir & uxor, & vir essoniatus fuerit de malo lecti, & ad diem datum cùm essoniatus visus fuerit testatum fuerit per milites quòd sit malum transiens, & uxor eodem die se essoniaverit de malo lecti. quæritur an sit essonium allocandũ immediatè post apparitionem, cùm semel in curia comparuerit post essoniũ de malo veniendi, & non erit allocandum, quia essonium de malo lecti, semper sequitur essonium de malo veniendi immediatè, & de apparitione tempore medio tollitur omninò essonium de malo lecti, & per aliud essonium immediatè, sicut de servitio domini Regis si procedat essonium de malo lecti, vel si aliud intervenerit vel non, idem erit dicendum. Post essonium vero de malo lecti, nunquam jacebit essonium de malo veniendi

de tempore præterito, & non nisi sumonita fuerit loquela, & posita coram Justiciariis itinerantibus quasi ex nova sumonitione, vel nova resumonitione, post iter justic. cũ quis ad ultimũ diẽ essoniatus fuerit in bãco, & languor ei adjudicatus non fuerit, & licentiam habuerit surgendi, occasione itineris Justic. Itẽ esto ꝙ vir essoniatus fuerit de malo lecti & milites forte ad diem datum non venerint, & uxor se essoniaverit de malo veniendi, & diẽ habuerit per esoniatorem suum, & milites attachiati fuerint, & eundem diem habuerint ad quem si milites non venerint oportet ꝙ uxor compareat, et si defaltam fecerit, defalta sua erit utriq̃ dãnosa, ita ꝙ uterque amittet ꝑ defaltã unius, quicunq̃ illorũ defaltam fecerit, quia res sive tenementa uxoris non recipiũt divisionẽ, sicut inter cohæredes et ꝑticipes. De hac materia inveniri poterit de termino S. H. anno Regis H. xiii. in comñ Devoñ de Thoma de Tyndland. Et oportet ꝙ appareat ad omnes dies sine essonio, donec visus factus fuerit de viro suo, postquã semel habuerit essoniũ de malo veniendi, quia plura habere non poterunt anteq̃m simul cõpareant vir & uxor, et idẽ dicatur de viro, cùm uxor essoniata fuerit de malo lecti, Si autẽ bis se essoniaverit, tunc observetur ut supradictũ est. Itẽ cùm quis plures warrantos vocaverit sive sit tenens unus sive plures, si tale sit placitũ & tale breve ꝙ sequi debeant essonia de malo lecti, tunc videndũ erit utrũ tenentes qui warrantũ vocaverint languorẽ habuerint, quidam, vel omnes, vel non. Si autem languorẽ habuerint, warranti languorẽ non habebunt, tenentes vero essonium habebũt de malo lecti, donec warranti warrantizaverint, & warranti nullũ, antequã warrantizaverint, cũ autẽ warrantizaverint, tunc primò habebunt essonia de malo lecti, si languor non ꝑcessit, & viciſſim se possunt essoniare de malo lecti cũ warrãtizaverint sicut ipsi principales tenẽtes donec semel habuerint languorem. ¶ 6. Videndũ inter cætera ad quæ brevia ꝑtineant imẽdiate duo essonia. In quo casu necesse erit ꝙ in essoniis de malo lecti allocandis, primò inspiciantur brevia originalia, inter quæ inveniri poterunt duo brevia, à quibus generaliter duo ꝓcedunt essonia, scilicet breve de recto de terra, sed non breve de recto de dote, quia ad brẽ de recto de dote, non jacet essoniũ de malo lecti, ex quo non sequitur ex eo duellũ, nec magna assisa. Item duo sequuntur essonia quodã breve de recto ꝙ vocatur præcipe, sicut illud ubi quis terram quam petit clamat tenere de dño Rege in capite, quod immediate terminari debet in curia domini Regis. Est etiam aliud breve quod loquitur de servitio & consuetudine. Item breve de advocatione Ecclesiæ, quod similiter immediatè terminari debet in curia Regis. Est etiam quoddam breve quod vocatur præcipe, à quo per accidens & ex discretione Justiciarii duo procedunt essonia, in quo fit mentio de longinquo ingressu, verbi gratia. ¶ 7. Præcipe A quòd juste &c. reddat tali Abbati tantam terram cum pertinentiis in tali loco, quam clamat esse jus Ecclesiæ suæ, et in quam idem A. non habet ingressũ nisi per B. quondam Abbatem talem, qui sine assensu & voluntate capituli sui illam dimisit &c. Et in hujusmodi brevibus priusquam fiat judicium de

essonio

essonio de malo lecti si factũ fuerit, sunt à justiciariis inquirenda in hoc casu hujusmodi. Inquirendum est à petente per quantum tempus advertarius suus terram illam tenuit,& quando Abbas obiit per q̃m ingressum habuit,si verò dicat q̃ per 30. vel 40. annos vel amplius, tunc admittatur essoniũ de malo lecti & hac ratione, quia cùm alii Abbates medii & conventus semper permiserunt ipsum tenentẽ sine clameo, & postea post p̃dictum ingressum de tali Ecclesia possẽt alii Abbates succedentes cum consensu conventus cõfirmare factum primi Abbatis, videtur & p̃sumendum est quòd ipse tenens justè possideat & justo titulo, donec ꝓbetur in contrarium, unde facilius in hoc casu admittitur essonium de malo lecti. Sed quæro quare ꝓcessum est per tale breve, cùm breve de ingressu non excedat tempus assisæ mortis anteccessoris. Responsio. Per talẽ narrationẽ & interrogationem non stat in vigore suo, nec retinet virtutem brevis de ingressu, imo illam excedit, et cùm p narrationem contra sui ipsius naturam incipiat esse q̃ non fuit, ejus habebit naturam q̃ incipit esse,& omnia habebit remedia quæ breve de recto, et maxime quantum ad essonia, secundum q̃ superius dictum est. Item duo jacent essonia in brevibus de divisis, et si aliqua particula terræ remanet in contentione, et ubi ꝓcessum est sicut per breve de recto,& tunc demum jacent cùm terra illa fuerit specificata. Item jacent duo essonia de servitio et consuetudine, postquàm deforceator responderit, et certum est quid deduxerit in certũ judicium,quia ad duellum vel magnam assisam ꝓcedi non potest, nisi super certa re & expressa. Item in quolibet brevi ubi quis excedit formam brevis, et loquitur de jure, et in quibus interseritur narratio,ut de jure,sicut aliquando cõtingit in brevi quo jure,et aliis,et ubi pervenitur ad magnam assisam jacet essoniũ de malo lecti, ut infra pleniùs dicetur. Et sciendum q̃ non ad omne breve q̃ vocatur & incipit per p̃cipe sequitur essonium de malo lecti, quia sunt plura quæ incipiunt per præcipe, quæ in nullo tangunt jus merum,quia sunt de ingressu ad firmam & ad terminum,vel breve q̃ sequitur post novam disseysinam,ubi Juratores fuerunt electi & visus terræ factus fuit,et quod fertur super disseysitorem vel filium ejus et hæredem vel alium ab eo qui disseysitus est vel ejus hærede. ¶ 7. In brevibus vero de recto quæ vocantur præcipe & ubi duo jacent essonia,placitum ita aliquando mutari possit, quòd nullum jacebit essonium de malo lecti post mutationem illam, verbi gratia. Esto quòd petens petat terram aliquam de seysina avi sui, & dicat omnia verba pertinentia ad duellum, & adjiciat quòd avus suus inde obiit seysitus,ut de feodo & jure,& quòd idem tenens non habet ingressum in terram illam,nisi per hoc quòd intrusit se in eandem post mortem avi sui, dum idem petens vel pater ipsius petentis fuit infra ætatem, vel alio modo, ut si dicat, & in quam non habet ingressum nisi per hoc quòd posuit se in terram illam, ut capitalis dominus post mortem ipsius talis avi sui die quo obiit, & unde fiat jurata per judicium curiæ et per consensum partium. s. si tam petens quàm tenens in hoc consenserint,q̃ aliter fieri non debet nisi ambo in juratam se posuerint, tunc statim cessa-

cessabit essonium de malo lecti, secundū q̄ superiùs fit mentio. Eodē modo impediri poterit essoniū de malo lecti, si finis objiciatur, qui factus fuit inter anteccssorē ipsorum, & aliis modis consimilibus, ubi de consensu tenētis fit descēsus in brevi de recto, usquè ad juratam, & èconversò in brevibus de ingressu, in quibus inprimis non jacuit nisi unicū essonium de malo veniendi. Accrescit aliquando per narrationem essonium de malo lecti, quia esto q̄ tam petens quàm tenens omittat loqui de ingressu in narratione sua, & proponat in narratione sua de jure & proprietate, & inde (sicut sæpius contingit) emergat magna assisa vel duellum, vel alia forma processus ingressu prætermissio, quod tamen rarò accidit, nisi de consensu partium, statim post diem datū partibus, poterit tenens se essoniare de malo veniendi, & postea de malo lecti, & hoc provenit ex narratione juris, potius quàm ex virtute brevis originalis. Et hoc prima facie videtur esse contrarium ei q̄ dicitur, quòd secundū brevia originalia, judicanda sunt essonia, & ab eis ꝓcedunt. Ad q̄ sic poterit responderi, quòd quamdiu breve originale stetit in suo vigore, tantum unicū sequebatur essoniū. Sed postquā per narrationem partium & consensum eorū locum non tenuit & mutata narratione in jure ꝓcessum est, tunc ad essonium de malo lecti pervenitur, & ꝓcedendū erit tanquam ab initio ꝓcessum esset ꝑ breve de recto. Et de his quæ dicta sunt hic fit superius mentio de brevi de ingressu, sed hic fit repetitio ut addatur.

¶ 1. *Qualiter essonium de malo veniendi debeat irrotulari & judicari de servitio domini Regis.* 2. *Qualiter de simplici essonio de malo veniendi.* 3. *Si warrantus vocatus fuerit.* *Cap.* 5.

QUia diversimodè fit irrotulatio essoniorum secundum diversitatē brevium & placitorum ad instructionem minorum, dicendū erit de irrotulatione. Sed quia de modo irrotulationis dictum est supra de illis qui peregrè ꝓfecti sunt ultra mare, sive in terram sanctam pro generali passagio, sive pro simplici peregrinatione, sive citra mare Græcorum in peregrinatione versus S. Jacobum vel alibi, ideo de modo peregrinationis hñiodi non erit hic repetendū, sed de servitio dñi regis, ita videlicet A. de N. qui est in servitio dñi regis ultra mare vel citra, essoniatur versus talem de tali placito per talem, & in quo casu differri poterit loquela quamdiu essoniatus fuerit in servitio domini Regis, dum tamen habet ad manum quolibet die warrantum suum breve domini regis. ¶ 2. Item si quis se essoniaverit de malo veniendi unus versus unum, tunc fiat sic irrotulatio de simplici essonio. Talis versus talem de tali placito per talē, & ita q̄ semper in principio fiat mentio de cōm in margine, & hoc si tantum sit unus petens & unus tenens & quilibet eorum poterit se essoniare semel & simul eodem die sum̄onitionis vel vicissim, modo unus, modo alius, si petens hoc voluerit. Et ideo petenti competit essonium, quia non licet in hoc casu tenenti quod petenti non liceat, & sic fiat irrotulatio de petēte cùm tenens se essoniaverit.

Et idem

Et idem talis. s. petens versus talē. s. tenentē de eodē per talē. Et hoc si ambo se simul & eodē die essoniaverint, si autē vicissim, & tenens se priùs essoniaverit, & petens cōparuerit, & eundem diem in curia receperit, ad aliū diē (si voluerit) se essoniare poterit, & econversò. Si petēs primo die se essoniaverit, & tenens cōparuerit, & eundē diem receperit, ad alium diē se essoniare poterit, & ita multotiens quamdiu petens essoniatus fuerit. Si autē plures sint ibi participes tenentes in cōmuni vel separatim, quilibet habebit essoniū suum, & suum essoniatorē, dum tamē si in cōmuni, poterūt se essoniare omnes simul, & eodem die vel vicissim, unus vel plures, donec quilibet habuerit unicum essonium, si voluerit, antequàm cōpareat, & non plura, & tunc fiat irrotulatio sic. Talis. s. tenens versus talem. s. petentē de tali placito p talē. Et eodem modo dicatur de aliis tenentibus omnibus, qui se essoniaverint & de illis qui præsentes fuerint, dabitur idem dies, & contra absentes ꝓcedendum erit ad defaltam. Si autē plures sint tenentes qui tenuerint ꝓ diviso, quilibet habebit essonium suum sed non vicissim ut supra. Si autē unus tenens vel plures se essoniare debeant versus plures petentes, nō oportet mentionē facere de omnibus petentibus, sed de uno tantū, & de aliis in brevi nominatis, & eodem modo fiat de uno petente vel pluribus versus tenentes plures. ¶ 3. Si autem warrantus vocatus fuerit ab uno tenente vel pluribus, unus warrantus vel plures, quilibet ipsorū unicum habebit essoniū (si voluerit) simul vel vicissim, tam tenens qui vocavit, quàm warrantus qui vocatur, unus sive plures, & unde cùm warrantus se essoniaverit, sic fiat irrotulatio. Talis warrantus. s. quem talis. s. tenens, vel alii tales vocaverunt ad warrantū, versus talem petentem, vel tales, de tali placito per talem. Si autem tenens præsens fuerit, habebit eundem diem, si autem eodem die se essoniaverit, tunc fiat irrotulatio sic. Idem talis. s. tenens versus eundem. s. petentem de eodem ꝓ talem. Si autem defaltam fecerit, sequatur petens defaltam. Si autē tenens se essoniaverit & warrantus cōparuerit, habebit eūdem diem. Si autē defaltā fecerit, expectet tenens vel ejus essoniator quartū diem, & tunc si non venerit, ꝓcedatur ad defaltā, & q̄ dicitur de uno tenente & uno warranto essoniato, vel non essoniato, dicatur de pluribus tenentibus & attornatis. Et in fine notandū, q̄ nec tenens versus warrantum nec warrantus versus tenentem, sed quilibet eorum se essoniabit versus principalem petentem, & sive petens sive warrantus se essoniaverit, semper exigatur ille qui se non essoniavit.

¶ 1. *Qualiter essonium de malo veniendi judicatur. 2. Si breve originale non venerit, breve vicecomiti quod faciat aliud venire.* Cap. 6.

ET ut essonia de malo veniendi unde judicentur, inprimis inspicienda sunt brevia originalia, maximè si placitum novum fuerit vel brevia judicialia, si sit novum ut per hoc scire possit utrum essonium jaceat vel non. Si autem placitum novum sit & breve venerit, tunc fiat mentio in margine quòd placitum novum sit. Si autem breve non venerit, eodem

dem modo fiat mentio in margine q̄ non breve, sed allocetur esonium si petens venerit, & dicatur ei q̄ habeat breve suum ad alium diem per aliud breve vicecomiti directum. ¶ 2. Rex vicecomiti salutē. Præcipimus tibi q̄ venire facias corā justiciariis &c. breve nostrū quod tibi venit de placito quod sūmonitum est in curia nostra coram justiciariis &c. inter talem petentem & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, vel aliter. Breve nostrum q̄ tibi venit de sūmonendo talem q̄ esset coram &c. ad respondendum tali mulieri de dote sua quæ eam contingit de libero tenemento, quod fuit talis quondam viri sui &c. vel aliter: talem querentē et talem de attachiando talem de tali placito, et ita quòd semper fiat mē-tio in tali brevi de brevi originali quale fuerit, et tunc sic: Et tuipse tunc sis ibi auditurus judiciū tuum de hoc, q̄ breve illud præfatis justiciariis non misisti ad talem diem, sicut præceptum tibi fuit. Et habeas ibi hoc breve simul cum alio brevi. Teste &c. Si autem placitum vetus fuerit, q̄ quidē erit post primum essonium, tunc eodem modo fiat mentio in margine q̄ vetus est, et eodem modo si vetus, et resūmonitum est, et tunc inspiciantur rotuli tam de placitis quàm de essoniis, ut sciri possit qualiter partes ultimo die litis à curia recesserunt, et per hoc perpendi poterit de facili quibus competat essonium, et quibus non, et si plures contineantur in brevi quorum quidam se esoniaverint, et quidam non, fiat mentio in margine sic, Alius vel alii. Item si warrantus vel Juratores vel recognitores, fiat mentio in margine sic: Exigatur warrantus vel exigantur Juratores. Et eodem modo de omnibus fiat mentio quos tangit negotium, et quorum præsentia fuerit necessaria, et si vir esoniatus fuerit, fiat mentio super esonium sic, quòd habet uxorem et èconverso, et qui si præsentes fuerint, habeant eundem diem; si autem defaltam fecerint, ꝓcedatur contra eos sicut inferiùs dicetur de defaltis. Si autem tenens se esoniaverit et petens non venerit nec breve infra quartum diem, tunc dicatur esoniatori quòd eat sicut venit, et judicialiter non absolvitur ab observatione judicii. Justic. autē ex quo warrātum non habent nec breve, nihil statuere possunt cōtra absentē, et si postmodū breve venerit, & dies sūmonitionis non p̄terierit, ad diem illum procedi poterit ad defaltam, vel quamvis dies prę̄terierit, de gratia justic. poterit loquela resuscitari, ut de termino S. Trinitatis anno regni regis H. decimotertio in itinere Midd. circa finem rotuli. Si autē breve venerit, et non petens, et tenens se esoniaverit, esoniatore tenentis quarto die se liti offerente pro dño suo, esoniator judicialiter quietus recedet de brevi illo, petens in misericordia, et sic fiat irrotulatio. Talis esoniator talis optulit se quarto die versus talē, de tali placito, et ille nō venit, et fuit petens et ideo esoniator sine die. Si autē dies advenerit sūmonitionis & neuter ipsorū cōparuerit, & breve venerit, tunc de gratia post intervallū admitti potest esoniū petētis, ad salvandū breve suū et diē sūmonitionis. Vel ꝓcedi possit ad defaltā, quia hoc fit ad nullius p̄judiciū, & tenens sibi imputet quòd defaltā fecerit, quia si cōparuisset, posset recessisse quietus p̄ judicium. Et ubi jaceat esoniū de

malo

malo veniendi, & ubi non, satis ꝑpendi poterit ex præmissis. Essonia vero de terra sancta, & de ultra mare, & de servitio dñi regis qualiacunq; non ꝓveniunt ex natura breviũ, sed à casu fortuito & ab eventu, & ideo non sunt secundum naturam brevium judicanda.

¶ 1. *Qualiter irrotulatur essonium de malo lecti.* 2. *Si adjungatur essonium de malo veniendi essonio de malo lecti.* *Cap. 7.*

SUnt etiam duo brevia (secundum ꝙ supradictũ est) à quibus duo ꝓcedũt essonia. s. de malo veniendi & de malo lecti, & semper sequitur essoniũ de malo lecti essonium ꝙ ꝓcedit de malo veniendi, & quandoq; imediatè, & quandoq; non imediatè, ut si interveniat essoniũ de servitio dñi regi. s. breve de recto de terra, & alia de recto super jus nominata, & fieri debet essoniũ de malo lecti, tertio die inclusivo ante diem datũ ꝑ essoniatorem in essonio de malo veniendi. Irrotulari autẽ debet sic si unus sit petens & unus tenens, primò scribatur in margine nomen comi, ubi essoniatus jacuerit, sive jacuerit in eodẽ comi sive in alio, tunc sic. Talis apud talem locũ in eodẽ comi, vel si in alio comi jacuerit, tunc sic. Apud talẽ locum ubi essoniatus jacuerit. Si autẽ plures sint ibi tenentes simul & ꝓ indiviso, omnes se essoniare possunt de malo lecti, simul & eodẽ die, si voluerint, & fiat irrotulatio de quolibet ꝑ se secundũ formã primi essoniati, & secundũ ꝙ essoniatus jacuerit in eodẽ comi, ubi terra fuerit, vel in alio, & omnes poterũt habere lãguorẽ, vel quidã eorum, vel nullus, secundum ꝙ quatuor milites visores languorẽ judicaverint essoniato, vel non judicaverint. Et si omnibus simul judicaverint languorẽ vel quibusdã vel tantum uni, nõ erit ibi nisi unicus languor ꝓpter unitatẽ juris, ꝙ habent essoniati, & unde si omnes ꝓter unum quocunq; tempore post essonium de malo lecti licentiam habuerint surgẽdi, et unus se tenuerit in languorẽ, & habuerit annum & diẽ, nullus de cætero essoniũ habebit de malo lecti, quia omnes simul vel ꝑ quosdam ex eis vel ꝑ unum tantũ languorẽ habuerint. ¶ 2. Adjungitur quandoq; essonium de malo veniendi essonio de malo lecti ratione plurium qui tenent in comuni & vicissim se essoniaverint, & tunc cõsequenter post essoniũ de malo lecti irrotuletur essoniũ de malo veniẽdi in forma comuni. Et ꝙ de uno dicitur tali, de pluribus qui se essoniaverint de malo veniendi intelligat. Si autẽ quidam ex pluribus se essoniaverint de malo lecti, et quidã cõparuerint, cùm nõ sint essoniati de malo veniendi, eundẽ habent diẽ quẽ habet essoniatus, si ei malũ transiens adjudicatur simul cũ petẽte. Ad q̃m diẽ si nõ venerit essoniatus, nec milites qui eum viderunt habebunt aliũ diẽ. Itẽ esto ꝙ secundo die ante diẽ datã ꝑ essoniatorẽ, in essonio de malo veniendi essoniaverit se tenens de malo lecti, jam erit tenens in defalta, si petens petat inde judiciũ, & multo fortius si die placiti vel in crastino. Et de hac materia inveniri poterit in rotulo de term S. Hill' añ regis H. septimo in crastino Puri B. Mariæ inter Vitalẽ Engayne & quendã de Ferclos de advocatione Ecclesiæ de Ho. Et ad hoc facit de term S. Michaelis anno regis ejusdem incipiente octavo,

de

de eodem Vitali, nisi forte essoniatores ostenderint se fecisse essonium apud turrim cum ꝓtestatione & recordo cōstabularii, vel si essoniatus primo die litis venerit, & essoniatores deadvocaverit, ꝙ quidem facere poterit quocunquè tempore antequàm factum fuerit essoniū de malo lecti, cum autem justic. ad diem datum residentes non fuerint in banco, semper apud turrim faciendum erit essonium, & eodem modo in coñ apud castrum.

¶ 1. *In cujus persona non jacet essonium de malo lecti.* 2. *Qualiter essonium de malo lecti judicandum sit.* Cap. 8.

ITem videamus in cujus persona non jaceat essonium de malo lecti, licet agatur p talia brevia ut p̄dictum est, nunquam enim jacebit in ꝑsona petentis, quamvis in hujusmodi placitis cōpetat ei essonium de malo veniendi. Item nec in ꝑsona alicujus attornati, si tenens forte attornatum fecerit unū vel plures, quia quamvis attornatus languidus sit, & de facto se essōniet de malo lecti, responsalem mittere non poterit, nō magis quā facere attornatum, nisi alium mittere possit nuntiū cùm nullum ei cōpetat essonium ad excusationem usq̄ ad quartum diem ꝓpter alicujus impedimenti eventum. Ut si ab hostibus vel adversariis detentus fuerit in vinculis, vel impeditus, sed quid si attornatus languidus fuerit, excusari eodem modo debet (ut videtur) sed non nisi usq̄ ad quartum diem. Quis enim magis vinculis arctatur quàm ille qui lāguidus est, & graviter infirmatus. Itē nunquā jacebit in ꝑsona warranti, nisi tunc demū postquam p̄sens in judicio warrantizaverit, &c. ita ꝙ effectus fuerit dominus litis: ut de termino S. Michaelis añ regis H. septimo inter essonia in comitatu Sussex de Alano de S. Georgio. Item nō ꝓderit essoniato essonium de malo lecti quin ꝓcedatur ad defaltā, qui se sic essoniavit ꝙ jaceat extra potestatem domini regis ubi brevia sua non currunt nec returna, sive hoc fuerit in regno sive extra, & licet prima facie jaceat essonium, exequi tamen nō poterit ꝓpter defectum. Item non jacet in persona alicujus nec in placito, ubi quis semel habuerit languorem sive tenens principalis sit sive warrantus, non dico ꝙ quis languorem habuerit antequam fuerit adjudicatus, & dies datus apud Turrim, & postea visus coram justic. testatus, ita ꝙ non surrexerit ante annum & diem, quod si aliquo casu fecerit, non dicetur habuisse languorem. Item in comitatu ubi justic. fuerint itinerantes nō jacet essonium de malo lecti in ꝑsona ejus qui se fecerit essoniari infra coñ de tenemento ꝙ fuerit in comitatu, quia facere poterit attornatum. Si autē extra coñ nō sit, sive placita fuerint forinseca sive intrinseca, dum tamen tenens se essoniaverit extra coñ. Item non jacet essoniū de malo lecti, in aliqua causa ꝑsonali, criminali, vel civili. Item nō jacet essonium aliquando in principio litis nisi ꝓst tempus, cùm res de qua agitur fuerit specificata, sicut in placito & breve de divisis. In brevi de servitiis & consuetudinibus, in brevi quo jure quis petat cōmuniam pasturæ non jacebit essonium de malo lecti, antequam res quæ petitur fuerit designata

signata & tenens se defenderit p duellū, vel se posuerit in magnam Assisam. Item non jacet essonium de malo lecti ab initio ad breve de ingressu, nisi tunc demū cùm per narrationē vertatur ad breve de recto, & cùm tenens posuerit se in magnā assisam, vel se defenderit p duellū. Itē ab initio jacet essonium de malo lecti & competit tenenti, & postmodum desinit cōpetere, ut si quis ab initio petere inceperit p breve de recto, & post narrationē descensus descendat ad ingressum, & ubi breve de recto vertitur in breve de ingressu ut supra. Sed contra de termino S. Michaelis anno regni regis H. sexto in comitatu Devon inter essonia de banco, inter Matildam de Curtney petentē & Robertū de Courtney tenentē, quia ibi dicitur q essoniū de malo lecti allocatur cùm loquela fuerit super judiciū. Itē in eodē in essonio de malo lecti q allocandum erit postq̄m dies datus fuerit de audienda electione, ut inter Galfridū de Lucy in com Sussex. Item in eodē com Sussex de Priore de Blibing, q non jacet ad breve quo jure. Itē in eodē q non jacet ubi non fuit factū tertio die ante diē placiti in comitatu Gloc. de Roberto Toniguy. Itē in eodē com Sussex de Philippo de Redham q non jacet de pte sororis p novum breve. Itē de termino P. añ regis H. decimoquarto in com Buck. q nō jacet de fine facto. Itē desinit essoniū de malo lecti cōpetere, ut si p breve de recto ꝑveniatur ad judicium, & fuerit ex utraq̄ pte cōclusum, & remanserit loquela sup judiciū, & non habuerit aliqua pars ulterius quid ꝓponat, licet judiciū de loco in locum, cùm loquela jam de toto sit determinata, cùm nō sit aliquis qui dicere possit q recordū loquelæ quæ est sed q̄ fuit, secus tamē est si loquela terminata nō fuerit. Itē (secundū quosdā) in psona minoris non jacet essoniū de malo lecti, q quidem verū est, nō magis q̄m de malo veniēdi in causa possessionis nec in causa ꝓprietatis; quia ad causā ꝓprietatis infra ætatē nō respōdebit, nisi ita sit q infra ætatē feoffatus sit, & quo casu cū respondere teneatur, habebit omnia remedia q̄ haberet quilibet major, ne sit deterioris cōditionis ꝓpter ætatē licet essoniū de malo lecti & de malo veniendi warrātizare nō possit, nec jurare nec in essoniū de malo lecti replōsalem mittere, poterit hæc omnia facere p custodē, cū tutore autore. Itē nō jacet essoniū de malo lecti in psona warrāti pendēte placito de warrātia anteq̄m warrantus warrantizaverit. Itē nō jacet ubi priùs se nō essoniaverit de malo veniendi, sed vertitur in essoniū de malo veniēdi. Item nō jacet ubi tenēs se essoniavit in villa de Lond, quia mitti potest ibi ad capiēdū artornatū, ut in com Buck. de Hugone de Brock, & ita videtur q corā justic. itinerātibus fieri debet idē si fuerit essoniatus in comitatu in quo itineraverint, secùs si extra. Itē nō iacet in bri quo warrāto. Itē nō iacet in psona attornati, ut si vir & uxor implacitati fuerint, vel ptices, vel duo extranei simul, vel in diversis placitis, quorum unus fuerit attornatus alterius, licet iaceat in psona unius in psona ꝓprii placiti, tamen non iacet in persona eiusdem de alio placito quia est attornatus. Itē non iacet ubi tertio die ante placitū cum fuerit essoniatus. Item non iacet quia petens, sed exigantur plegii petentis propter defaltam.

Item

Itē non jacet de ꝓparte sororum. Itē non jacet in assisa ultimæ ꝑsentationis quæ remansit ꝓpter ætatē, & resumonitio est in tali statu. Itē si quis essoniatus fuerit de malo lecti & petens non cōparuerit ante tertium diem placiti, allocabitur defalta ad alium diē, cùm essoniatores petant judicium de defalta. Itē idē erit si tenens tertio die se essoniaverit de malo veniendi. Itē non jacet de placito cōventionis. Itē nec de placito quo jure. Itē nec de placito finis facti. Itē si vir & uxor advocati fuerint ad warrantū, si tenens principalis se essoniaverit de malo veniendi vel de malo lecti, antequam vir & uxor warrantizaverit, exigantur warrāti, & si vir mortuus fuerit, de novo sumoneatur uxor ꝙ per se sit ad warrantizandum. Si autē uxor præmoriatur vel ambo, tunc sumoneantur hæredes. Itē nō jacet de ingressu ad terminū vel cui uxor cōtradicere non potuit, vel de aliquo ingressu, nisi fuerit longinquus, videlicet ubi breve de ingressu vertitur in breve de recto, per electionē tenentis: ut de termino S. Michaelis anno regni regis H. septimo incipiente octavo in comitatu North. de Henry de Gayton versus Priorem S. Johannis de North. Itē in eo ꝙ non jacet essoniū de malo lecti, ubi non præcessit essonium de malo veniendi sed vertitur in essoniū de malo veniendi, in comitatu Devon de Alicia Malet. Item in eodē comitatu Buck. de Hugone de Broke, ꝙ non jacet in villa de Londō non magis quā in comitatu, quia potest essoniatus attornatum facere per quatuor milites. Itē cadit breve & essonium nō jacet ubi nō dirigitur breve de recto ad primum essonium de malo lecti, ut in comitatu Lanc. de Alic. de Lanc. & W. de Taham. Item nō jacet quia de dote, sive ꝑ breve de recto de dote, sive per breve de dote. Itē nō jacet in placito ubi languor priùs fuit adjudicatus. Itē nec in placito de escābio faciendo vel mānē capiendo. Item nec in placito ꝙ quis ꝓmittat ꝑsentare sed ꝓcedatur ad defaltā. Et illud idem fiat in placito de servitiis & cōsuetudinibus. Et ꝙ ad breve de ingressu non jaceat, de termino Sancti Michaelis anno regni regis H. sexto in comitatu Not de Emma de bella fago, quia ibi dicitur ꝙ breve de ingressu æquipollet brevi assisæ mortis antecessoris. ¶ 2. Essonia de malo lecti judicantur ita.s. quod primo inspicienda sunt brevia originalia de recto, & si in suo statu remanserint vel per narrationem inceperint esse alterius naturæ, & desierint esse brevia de recto vel si ab initio nō fuerint brevia de recto & ꝑ narrationem inceperint esse ut ꝑdictum est, vel ꝑ specificationem. Item si plures sint ibi tenentes participes & ꝓ indiviso, fiat de omnibus mentio. Eodem modo de warranto vocato. Itē si plures sint ibi participes, & plures dies ꝑterierint & plura essonia, videndum erit quid actum fuit ad quemlibet diem, per inspectionem rotulorum, tam de essoniis, quàm de placitis, ut sciri poterit quis habuerit essonia & quot & quis non. Item videre oportet quòd lāguor non præcesserit. Item videri oportet quòd ille qui se essoniavit de malo lecti priùs habuerit essonium de malo veniendi. Sed esto ꝙ quis se essoniavit de malo lecti, cùm se essoniasse debuerit de malo veniendi, in utroquè casu vertitur in essonium de malo veniendi cùm utrumque competat, sed suo ordine

ordine, et qui facit id q̄ majus est, facit id q̄ minus est, sed non è contrariò. Si quis se essoniaverit de malo veniendi cùm se essoniasse deberet de malo lecti, non valet nec excusat non venientē. Et eodem modo (ut videtur) si quis se essoniaverit de terra sancta vel de ultra mare cum se essoniasse debuerit de malo veniendi, vertitur essoniū de ultra mare in essoniū de malo veniendi cùm cōpetierit. Itē esto q̄ quis se essoniaverit de Ibernia quasi de ultra mare, attornatur essoniū illud ad simplex essonium de malo veniendi, ut corā M. de P. in banco anno regis Henrici sexto de Gilberto Mareschallo & Cecilia uxore ejus, & Allanū de Hyda qui vocavit ad warrantum Wilhelmum Mareschallum in com̄ Pembrook, et qui se essoniavit de Ibernia, & non fuit allocatum, et postea fecit de hoc q̄ aliud essonium de malo veniēdi ad alium diem non fuit allocatum.

¶ 1. Qualiter redduntur essonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem. 2. Qualiter redduntur essonia de malo veniendi. 3. Qui essoniatores assidabunt & qui plegios invenient, & de plegiorum datione. 4. Quid sit warrantizare essonium per sacramentum. 5. Si in die dato erratum fuerit quid sit faciendum. Cap. 9.

JUdicatis igitur essoniis tam de malo veniendi q̄m de malo lecti, primò reddantur essonia de malo lecti, hoc modo, & ideo prius redduntur, quia priùs capiuntur. Sed si essonium de malo veniendi, essonio de malo lecti adjungatur, essoniū de malo veniendi priùs reddatur, et vocetur essoniator, & reddatur essonium sive pars tenens se essoniaverit sive ipse petens. Et si petens et pars tenens simul de malo veniendi, dicatur essoniatori petentis q̄ expectet quartum diē, si quidē quidā forte defaltā fecerit, et breve de videndo infirmum, sicut expectaret dominus ejus, & postea reddatur essoniū de malo lecti, ita q̄ si breve fuerit de recto clausum, sive p̄cipe in capite, q̄ imediate porrigitur vicecomiti, & mittitur ad bancum, si essonium jaceat, ita reddatur. Primò exigantur essoniatores, secundò exigatur petens, vel ejus essoniator: et tunc si omnes p̄sentes fuerint, incōtinenti ita reddatur. Dicatur publicè essoniatoribus q̄ eant domum, & sic manifestum est q̄ non sunt essoniatores sed nuntii, qui nullum recipiūt diē et postea dicatur: & tu petens N. vel essoniator, habebis breve de faciendo videre eum. Et si hoc fuerit malum transiens, ad talē terminum, vel talē diē certū. Et sic manifestum est q̄ petens recipit certū diē, scilicet com̄unem, ut tunc veniat & sequatur. De anno & die apud turrim in Lond̄ non fiat aliqua mētio: sed adhuc in pendenti est, utrum adjudicari debet languor vel non, & ad visores pertinet q̄ ei dent diē, postquā ipsum viderunt à die visus sui in unum annum & unum diē apud turrim Lond̄. Si autē br̄e de recto apertum fuerit, & translata fuerit loquela ad magnā curiā à comitatu, & q̄ semper remanet penes petentē: Inprimis exigendū erit br̄e de recto, scilicet ad secundum diem, dum placitum fuerit novum, & sufficit (quantum ad omnia essonia subsequentia) q̄ semel ostendatur, & cùm ostensum fuerit & lectum,

reddatur essoniũ. Et si petens illud ad manũ non habuerit, non reddatur es-
" soniũ donec fuerit ostensum, & si infra quartũ diem illud nõ ostenderit,
„pcedatur ad defaltam cõtra ipsum petentẽ, et essoniatores per judiciũ re-
cedent sine die: ut in rotulo de termino S. Trinitaẽ añ regis Henrici dec-
cimoquinto in coñ Wigorñ de Adã de Thornmarton, & ita fiat irrotula-
tio, cùm essoniatores se optulerint versus petentẽ quarto die. Tales & tales
essoniatores talis, optulerunt se quarto die versus talẽ, qui petiit versus talẽ
tantã tram, sed talis petens venit, sed non habuit breve suum de recto, nec
primo, nec secundo, nec tertio, nec quarto die, & ideo essoniatores sine die
de brevi illo, & poterit esse ratio, quia forte ab initio nullum fuit breve im-
petratum, nec exhibitum in curia domini capitalis. In reddendo vero esso-
nio de malo lecti, exigendi sunt omnes quos loquela tangit, vir si uxor fue-
rit essoniata, & ècontrariò. Item participes ut habeant eundem diem. Itẽ
quatuor milites electores, vel duodecim milites ad faciendã magnã assisam
electi, si in tantũ sit „pcessum. Item warrantus exigendus erit, donec war-
rantizaverit. Cùm autem ita redditum fuerit essonium de malo lecti, sta-
tim habebit petens, vel ejus essoniator, breve de mittendo quatuor mili-
tes ad videndũ essoniatum, & judicandũ utrum infirmitas qua se essoniave-
rit languor sit, vel malum transiens, secundũ q̃ inferius dicetur. ¶ 2. Red-
duntur quidẽ hoc modo: Primò vocetur publicè essoniator sic: ubi est esso-
niator talis? postea, ubi est talis scilicet contra quem factum est essonium,
vel essoniator si forte fuerit essoniatus? Et si ambo p̃sentes fuerint, affida-
bunt essoniatores de habendo warrantos suos, ad certum diem, cõtinentẽ
in se ad minus spaciũ quindecim dierum, & secũdum q̃ dictum est de uno,
intelligatur de pluribus, si fuerint essoniati, p̃sentibus vero dabitur idẽ dies,
& omnibus quos causa tetigerit. Si autẽ quidã eorũ defaltã fecerint, dicatur
petẽti vel ejus essoniatori, q̃ expectet quartũ diẽ suum versus illos qui non
venerunt, ut „pcedatur ad defaltã, secundum q̃ inferiùs dicetur de defaltis.
In essonio vero reddendo (ut supra de essoniis de malo lecti) exigãtur om-
nes illi quos causa tetigerit, sicut p̃ticeps, warrantus, & alii, ut supra, recog-
nitores in assisis, juratores in juratis, inquisitores in inquisitionibus, milites
in electionibus faciendis, vel milites in magnis assisis, ut habeant eundẽ diem
si p̃sentes fuerint, vel q̃ attachientur omnes qui absentes fuerint, & si quidã
illorum mortui fuerint, vel ut inutiles recusati, vel aliqua forte ratione excu-
sati, loco ipsorum ponuntur alii per quos negotium melius possit expediri,
& non cõtingit sæpius q̃ tales habeant essonium aliquod, vel excusationem.
¶ 3. Non autẽ omnes essoniatores ad diem recipiendum affidabunt, sed illi
tantum qui sunt baronibus inferiores: barones vero & baronissæ, & eorum
superiores, sicut comites, & eorum attornati, non affidabunt sed plegios
invenient. Martinus in banco anno septimo. Et si baro vel baronissa ad
diem datum defaltam fecerit, sum̃oneantur plegii quòd sint ad alium diem
ad audiendum judicium suum, quare non habuerunt eum sicut eum plegia-
verunt. Ratio vero diversitatis hujus talis esse poterit (ut videtur) q̃ ita no-

biles

biles & dignæ ꝑsonæ in warrantizatione essonii nō per se jurabunt sed per ꝓcuratores, scilicet plegios suos. Itē nō est alicui concedendum, ꝙ in essonio alterius reddendo, diem recipiat petēs maximè in absentia sua, vel sui attornati, vel sui essoniatoris, ꝓpter inconveniens ꝙ sequi posset, quia si in absentia talium hæc fierent, & essoniator tenentis ante diem datū de essonio de malo veniendi à curia recederet, cûm partem ipsius tenentis defendere teneatur, si petens post diem acceptum se liti offeret, et judicium de defalta peteret, dies ab eo acceptus cujus non interesset, pro non accepto haberetur. Si autē ambo essoniatores tam petentis quàm tenentis hoc fecerint, tūc de defalta non erit multum curandum, cùm uterq̄ illorum sit in eadē causa, nec sit aliquid, vel quasi quid, ꝙ Judæus Judæo possit imputare. Cùm autē quis ita essoniatus fuerit de malo veniendi, & essoniator affidaverit, vel plegios invenerit de habendo eum ad diem datum ꝑ ipsum, essoniator venire debet, & ꝓducere dominum suum ad warrantizandum essonium, quod ꝓ eo fecerit. ¶ 4. Est autem warrantizare, jurare quòd ita detentus fuit ægritudine in veniendo versus curiam, ꝙ venire nō potuit ꝓ lucrari nec ꝓ perdere, & ꝙ essonium fecit secundū legem terræ, quod quidem si ita fecerit, essonium suum warrantizabit. Si autem dominus principalis non venerit ad diem sibi datum per essoniatorem suum, nec etiam essoniator, essoniator se excusare poterit (si voluerit) & dominum suum per essonium quod venire non potuit nec dominum suum habere sicut affidavit, propter malum ꝙ ei in itinere veniendo versus curiam supervenit. Sed quoniam si de hujusmodi fieret inquisitio longa fieri posset loquelæ protractio, non est de warrantizatione essonii multum curandum, quia nō vertitur in alicujus præjudicium nisi ipsius petentis, ꝙ quidem est ei dissimulandum. Itē esto ꝙ tenens postq̄m diem habuerit per essoniatorem suum, & anteq̄m essoniū suum warrantizaverit, fecerit attornatum, & ad diem petatur warrantia de essonio, quæritur quis facere debeat warrantiam? Et videtur ꝙ warrantus nō, quia se nō essoniaverit. Oportet igitur ꝙ tenens veniat, & warrantizet, alioquin non erit essonium warrantizatum. Et quanvis attornatum fecerit, non ꝓpter hoc se excludit quin veniat & se defendat cum possit & velit. Item si quis attornatū fecerit, qui se essoniaverit, ante diem datum per essonium suum ipsum amovere velit, & alium substituere, non erit hoc ei tutum, anteq̄m dies p̄terierit, ꝙ warrantizatum sit essoniū, quia nec ipse tenens, nec attornatus amotus illud warrantizare possunt. Et hæc poterit esse ratio ꝙ attornatus amoveri nō debet postq̄m fuerit essoniatus, ut in ꝑsona principalis domini sequatur essonium de malo lecti. In essonio de malo veniendi datur dies multipliciter à justiciariis, quādoq̄ corā seipsis, quandoq̄ coram justiciariis itinerantibus, & corā se ipsis quādoq̄ purè, quādoq̄ sub distinctione, hoc est, corā se ipsis nisi justiciarii prius itineraverint in com̄. vel corā justitiariis purè ad certū diē vel incertum. In quibus casibus sequitur essonium coram justiciariis itinerantibus, vel non sequitur, secundum ꝙ tales diem receperint corā justiciariis de banco, per se in banco, vel per essoniatorē,

niatorẽ, eo excepto q̃ si diẽ ita cœperint incertum in bãco, ita vz. in advẽtu justiciariorum oportet q̃ sequatur generalis sum̃onitio, q̃ p̃cedat advẽtum justiciariorũ p̃ quindenã vel ãplius, ex qua sum̃onitione sequi poterit essoniũ de malo veniẽdi, sicut in omnibus brevibus et assisis, q̃ im̃ediatè ponuntur à Cancellaria in adventu justiciariorũ. Si autẽ dies datus fuerit sic à justiciariis de banco corã justiciariis itinerãtibus in itinere cùm itineraverint, tunc erit ut supradictũ est. In itinere vero justiciariorũ essonia in principio itineris, aliquãdo de com̃uni sum̃onitione, aliquando de placito tr̃æ, in quib⁹ casib⁹ habebũt essoniati diẽ rationabilẽ ad min⁹ quindenæ, sive tr̃a q̃ petita fuerit, fuerit infra comitatũ, vel extra, dum tamen extra, et visus petatur vel warrantus vocetur, erit quilibet dies certus et rationabilis. Si autem terra fuerit infra com̃, cùm lites sint potius restringendæ, erunt in p̃dictis casibus induciæ arbitrariæ trium dierum, vel quatuor, vel amplius, secundum distantiam locorum in quibus terra fuerit quæ petitur. ¶ 5. Cùm dies datus fuerit rationabilis, sive in banco sive in itinere, & erratũ fuerit forte in die, dato, ita q̃ rotuli nó conveniant sed discordent, ut si in uno rotulo cõtineatur q̃ dies datus fuit in quindecim dies, & in alio rotulo cõtineatur vel in pluribus, quòd in tres septimanas vel ulteriùs, semper p̃sumẽdum erit de die, secundum q̃ in rotulo primo. s. p̃thonotarii, cujus irrotulationẽ sequi debent õnes alii rotuli sub sequentes, & inde trahere originẽ & autoritatẽ. Et licet plures sint in contrarium, et cùm primus rotulus ita inducat p̃sumptionem vehementem cõtra alios, stari poterit p̃sumptio si recordum justiciariorum conveniat cum primo. Si autem dissentiat à primo & conveniat cum aliis, vincitur p̃sumptio de primo rotulo, & stabitur eorum recordo. Si autem ab omnibus rotulis discordẽt, fiat eodẽ modo q̃ eorum stabitur recordo. Et quid si ipsi justiciarii inter se discordes fuerint? stabitur majori parti. Si autẽ æquales numero, tunc digniori cum p̃sumptione rotulorum. Si autem quilibet ab alio, p̃pter defectum p̃bationis, habebitur ille dies p̃ non dato, & p̃cedat loquela de novo.

¶ 1. *Breve ad mittendum quatuor milites ad eum qui essoniatus est de malo lecti, ad eum videndũ.* 2. *De officio vic. cùm susceperit breve.* 3. *Irrotulatio si visores non venerint.* 4. *Breve de attachiando milites.* 5. *Si unus visorum infirmus sit vel inutilis, ponatur alius loco suo.* 6 *Qualiter petenda sit licentia surgendi.* 7. *Breve si post licentiam petitam & obtentam arrestatus fuerit per adversarium.* 8. *Si in curiam baronc vel alterius denegetur licentia surgendi, dominus Rex licentiam dabit in defectu talium.* Cap. 10.

POstquam essonia de malo lecti & malo veniendi adjornata sint, in primis & ante omnia fiat brẽ de videndo essoniatum de malo lecti in hac forma: Mitte quatuor legales milites de com̃ tuo apud talem villam ad videndum utrum infirmitas qua A. de N. in curia nostra coram justiciariis nostris apud W. essoniavit se de malo lecti, versus B. de N. de placito terræ vel hujusmodi, sit languor vel non, & si sit languor, tunc ponant ei diem à die visus sui in unum annum & unum diem apud turrim London, quod tunc sit ibi inde

responsurus,

resp̃onsurus, vel sufficientẽ ꝑ se mittat resp̃onsalẽ, et si non sit lãguor, tunc ponãt ei diẽ coram justiciariis nostris apud W. in octabis &c. ꝙ tunc sit ibi inde resp̃onsurus, vel sufficientẽ ꝑ se mittat resp̃onsalẽ. Et dic quatuor militibus illis ꝙ sint corã eisdem justiciariis nostris apud West. ad p̃dictum terminũ ad testificandũ visum suũ, & q̃m diem ei posuerunt, & habeas ibi nomina militũ, & hoc breve. Si autẽ terra fuerit in coñ uno, et tenens jacuerit in alio, tunc ad vicecomitẽ illius comitatus, ubi essoniatus jacuerit, dirigatur breve, et dicatur in brevi de placito terræ in tali comitatu. Si autẽ plures qui tenuerint in coñuni ꝑ indiviso, vel sicut vir et uxor, se essoniaverint in eodẽ coñ et jacuerint in diversis locis, & diversis villis, tunc fiat breve hoc modo: Mitte quatuor legales milites de coñ tuo apud talẽ villam ad videndũ utrum infirmitas qua C. de N. in curia nr̃a &c. essoniavit se de malo lecti versus eundẽ B. de placito terræ sit languor vel non, & sic fiat de pluribus ꝑticipibus in infinitũ qui jacuerint in eodẽ comitatu in diversis villis & locis. Et tunc sic. Et si sint languores licet plures judicari debeãt ꝑ uno, tunc ponant eis diẽ à die visus sui in unũ annũ et unũ diẽ apud turrim Lond ꝙ sint tunc ibi resp̃osuri, ut supra. Et eodẽ modo dicatur de viro & uxore, si essoniati fuerint simul et in eodẽ coñ in diversis locis. Si autem in eodẽ comitatu et eodẽ loco, tunc fiat breve sic. Mitte quatuor legales milites de coñ tuo apud talẽ locũ ad videndũ utrũ infirmitas qua tales, talis & talis (et sic deinceps) in curia nostra &c. essoniaverint se de malo lecti versus talem de placito terræ sint languores vel non, et si sint lãguores &c. ut supra. Si autẽ plures ꝑticipes essoniati de malo lecti jacuerint in diversis comitatibus, quilibet habebit br̃e suũ per se ad vicecomitem ubi jacuerint, secundũ ꝙ in uno comitatu jacuerint plures vel unus. Et cũ plures ꝑticipes (ut prædictũ est) habere nõ debeãt nisi unicũ languorẽ, cùm unus vel plures simul essoniati fuerint de malo lecti, et dies datus petẽti & ꝑticipibus, qui p̃sẽtes erunt ꝑ se vel ꝑ essoniatores, si fuerint essoniati nõ possunt alii ꝑticipes ad aliq̃m diẽ se essoniare de malo lecti, donec cõstiterit utrũ primo essoniatus de malo lecti languorẽ habuerit vel infirmitatẽ trãseuntẽ, ꝙ si esset et utriq̃ eorũ diversis tẽporibus languor esset adjudicatus, et diversus annus & dies datus, sic essent ibi duo lãguores de uno placito, ꝙ esse non debet. Sed cum primo essoniatus surrexit per licentiã, vel malũ transiens ei per milites adjudicatum fuerit, & de eo cõstiterit, statim incipiat particeps unus vel plures se essoniare de malo lecti, dum tamen p̃cesserit essonium de malo veniendi, et sic eodem modo (ut prædictum est) donec omnes eorum simul, vel quidã eorum, vel unus tantum unicum habuerit languorem. Cùm autem petens post essonium redditum, et diem certum acceptum, si sit malum transiens, statim sine mora habere faciat vicecomiti breve de videndo essoniatum. ¶ 2. Officium vero vicecomitis est cùm susceperit breve in comitatu, statim mittere quatuor legales milites ad videndum essoniatum. Assumere autẽ debet ad hoc milites præsentes, & non sum̃onere absentes, propter verba brevis. Mitte. Item non sufficit si mittat servientes, milites enim

enim esse debent ꝓpter verba brevis, mitte milites. Item nō sufficit mittere tres ꝓpter verba brevis, mitte quatuor, & quia certus numerus adjicitur, scilicet quatuor, duo vel tres non sufficiunt. Itē nō sufficit si duo vel tres sibi socios assumant usq; ad quatuor, quia videre nō debent nec testificari nisi mittantur de comitatu suo: ideo dicitur de comitatu, quia si alios mittere vellet nō habeat coertionem. Item apud talē locū ideo dicitur, quia si essoniator in loco in essonio nominato nō inveniretur, ita posset esse in defalta, vel si modo debito se nō teneret in languore. Itē ad videndū utrum infirmitas &c. videre enim debēt corpora, & diligenter inquirere de qualitate infirmitatis & circūstantiis, & secundū hoc judicare malum tranſiens vel languorem, & rationem inde reddere si fuerint inde requisiti, & secundū hoc dare diē certum, vel in curia, vel apud turrim Lond', & ideo apud turrim ꝓpter locum certum, & ubi cōstabularius semper p̄sens esse debet, & cōtinuus, & qui testificari debet diem apparitionis & adventus, & hoc quia justiciarii nō semper cōtinuè p annum in banco sunt residentes. Et cùm ita in curia & in judicio datus sit dies partibus post annū & diem apud turrim, nō sufficit si ꝑtes veniant (omisso loco illo turris) coram justitiariis apud Westmonasteriū in banco si tunc ibi fuerint residentes, quia aliud est dare diem apud turrim, & aliud in bāco Westm̄. & sic cùm diem habuerint apud turrim, à Constabulario apud turrim debet diem recipere, ad bancū si justiciarii fuerit residentes in banco, vel si non residentes, tunc cùm justic. ibi primò venerint, nisi ita sit, ꝙ tunc itinerantes fuerint in comitatu, quia tunc ibi detur dies, ex quo omnes loquelæ, quæ in banco fuerint positæ sunt & remanent sine die p publicam declamationē inde factam. Si autem justic. residentes fuerint in banco, & similiter justiciarii itinerantes in comitatu ubi terra sita est quæ petitur, tunc detur dies corā justiciariis de bāco, & justiciarii de bāco diem præfigant corā justiciariis itinerātibus in comitatu quasi ordine observato. Et de hac materia pleniùs dicetur inferiùs, secundū ꝙ partes venerint apud turrim vel nō venerint. Item bene cōtingere poterit ꝙ essoniatus apud turrim venire non possit ad diem suum, quia forte lāguor vertitur in morbū sonticū, scilicet in morbū incurabilē, quo casu cùm venire nō possit, mittere debeat sufficientē respōsalem qui in se suscipiat judicium, & eius responsionē oportet habere ratā, secundum ꝙ inferiùs dicetur. Item dicere debet vicecomes militibus ꝙ sint ad diem certum in brevi cōtentum corā iusticiariis apud W. ad testificandū visū suū, & q̄m diem ei posuerunt. Si autem petens diligens fuerit in ꝓsecutione, & vicecomes negligens fuerit cùm brē susceperit, tūc p̄cipiatur vicecom̄ (sicut prius) ꝙ ipse sit auditurus judiciū suū, & sic puniatur eius negligentia. Si autē steterit p petentē, & nō p vicecomitē quo minus essoniatus visus fuerit, tunc in defectu petentis, detur essoniato licentia surgendi, si licentiā petierit & convaluerit de infirmitate, & dabitur petenti alius dies, & mandetur essoniato ꝙ statim veniat ad curiam, ut habeat eundem diē, quia cùm tenens essoniatus fuerit de malo lecti, postquam in curia semel cōparuerit, sine visu quatuor militum,

tum,

tum, vel sine licentia impune surgere nō poterit, secundū q̄ inferiùs dicetur. Si autē nec petens nec vicecomes negligens fuerit, & milites visum nō fecerint forte, vel cùm fecerint nō venerint ad testificandū, tunc ad diē datum, offerente se liti petēte versus tenentē & milites, tunc attachientur milites secundum q̄ nomina eorum in brevi scribuntur, p̄ tale brē, & fiat ita irrotulatio si vic. miserit brē. ¶ 3. A. optulit se quarto die versus B. & B. nō venit, nec quatuor milites, (vel sic & melius) A. optulit se quarto die versus talē qui se essoniavit de malo lecti versus eundē A. de placito terræ, & talis nō venit, nec milites qui fecerunt visum de eo, nec vicecomes misit brē, & ideo (sic ut prius) p̄cipiatur vicecomiti q̄ vicecomes sit auditurus judicium suum &c. Et sem p̄ dabitur participibus, & parti idem dies. Si autē vicecomes miserit breve ad primū diē, & milites nō venerint, & vicecomes mādaverit nomina militū, tunc fiat irrotulatio sic. A. optulit se quarto die versus B. qui se essoniavit de malo lecti versus eundē A. de placito terræ &c. & B. nō venit, Nec milites qui fecerunt visum de eo. s. C.D.E.F. & vicecomes misit breve, & ideo milites attachientur q̄ sint ad talē diem ad testificādum &c. & idem dies datus est tali petenti, & talibus p̄ticipibus &c. Forma brevis talis est. ¶ 4. Rex vic. salutē. Pone p̄ vadium et salvos plegios C.D.E.F. visores infirmitatis qua A. de N. in curia nr̄a corā justic. nr̄is apud Westm̄: essoniavit se de malo lecti versus A. de N. de placito terræ in tali villa, vel de placito terræ in tali villa, vel in tali alio comitatu, q̄ sint coram justiciariis nostris apud Westm̄ ad talem diem ad testificādum visum suum, & q̄m diē ei posuerunt, et ad ostendendum quare nō fuerunt coram eisdem justiciariis nostris apud W. ad talem diem sicut eis p̄ceptū fuit, & habeas ibi nomina plegiorū, & hoc brē. Ad q̄m diem poterit petens se essoniare si voluerit, & p̄ticipes similiter: vel cōparere, & habere aliū diem p̄ se, vel p̄ essoniatores suos: Et si vicecom̄. milites attach. & breve miserit ad aliū diem, et essoniatus nō venerit, nec milites, tūc petēte vel ejus essoniatore, primo, secundo, tertio, vel quarto die se liti offerente, attachientur milites p̄ meliores plegios, et fiat ita irrotulatio: A. optulit se quarto die versus B. qui se essoniavit de malo lecti versus eundē A. de placito terræ &c. (ut supra) et B. nō venit, nec milites qui fecerūt visum de eo. s. C.D.E.F. et vic. mandavit q̄ attachiati fuerunt. s. C. p̄ tales, & D. per tales. & sic de aliis unde ponātur per meliores plegios q̄ sint ad talem diē. Idem dies datus est parti petenti et participibus tenentibus, Forma brevis talis est; Pone p̄ vadiū & salvos plegios C.D.E.F. visores infirmitatis qua B. de N. in curia nostra &c. essoniavit se de malo lecti versus A. de placito terræ in tali villa q̄ sint coram &c. tali die ad testificandum visum suum. & quem diem ei posuerunt, et ad ostendendum quare non fuerint coram justiciariis &c. ad talem diem sicut attachiati fuerunt. Et summoneas per bonos summonitores tales primos plegios C. & tales primos plegios D. & sic de aliis quòd sint coram præfatis justic. nostris ad prædictum diem ad audiendum judicium suum de hoc quòd præfatos C.D.E.F. coram præfatis justiciariis nostris ad talem diem non habuerunt,

buerunt, sicut eos plegiaverunt. Et habeas ibi summonitores, nomina secundorum plegiorũ, et hoc breve Teste &c. Et ad quem diem si milites non venerint, omnes plegii erunt in misericordia, et præcipietur tunc vicecomiti q̃ habeat corpora militum ad alium diem, et q̃ sint ad audiendum judiciũ suum de pluribus defaltis, et si ad diem illum non venerint, iterum p̃cipietur vicecomiti quòd distringat eos p̃ terras et catalla, quòd sint ad alium diem, et semper idem dies dabitur parti, & participibus, & si tunc non venerint aggravabitur districtio, (secundum q̃ inferiùs dicetur plenius de attachiamentis et districtionibus in personalibus actionibus.) Item cùm omnes visum fecerint, tamen non venerint ad testificandum primo die nisi tãtum unus, duo, vel tres, quo casu, aut essoniatus venit aut non venit, & cum non venerit petente se liti offerente, fiat sic irrotulatio. Quia nullus quatuor militũ testificari potest, vel recordum habeat sine altero, quia aut omnes testificantur aut nullus. Sed quare non sufficiunt duo vel tres ad certificandum sive quatuor, secundũ illud Evangelium, q̃ in ore duorum vel triũ testium stat omne verbum? respondeo, q̃ non sufficiunt duo, quia ubi certus numerus adjicitur à lege vel constitutione quacunquè ratione, duo non sufficiunt, sicut hic, et ad audiendum quem quis attornare voluerit loco suo ad lucrandum vel p̃dendum, ubi similiter quatuor sunt necessarii ut infra pleniùs dicetur. Item in testamentis illud idem, ubi vii. testes sunt necessarii, et alibi in multis locis. Irrotulatio: A. optulit se quarto die versus B. qui se essoniavit &c. ut supra, et B. non venit, nec milites qui fecerunt visum de eo, nisi tantum duo, scilicet C. et D. et ideo E. et F. qui non venerunt, attachientur q̃ sint ad talem diem ad testificandum &c. ut supra. Et dabitur dies parti et p̃ticipibus, et postea attachientur per meliores plegios, et procedatur (ut supra) ad districtionem donec omnes venerint, et testificentur simul: et formari poterunt brevia secundũ q̃ superius dicitur per exemplũ. Cùm autẽ quatuor milites simul missi fuerint ad videndum, anteq̃m viderint, vel postq̃m viderint, anteq̃m testificentur, contingat q̃ unus vel duo vel tres morientur, quo casu oportet q̃ alii loco ipsorum substituantur, et q̃ tunc omnes simul videant, et simul testificentur, p̃ tale breve. ¶ 5. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi q̃ loco C. unius visorũ qui mortuus est, vel infirmus, vel ita debilitatus, q̃ itinerare nõ potest, vel sic: loco C. unius visorũ qui mortuus est, in loco D. alterius visorũ qui infirmus est ac debilitatus, vel inutilis q̃ itinerare nõ potest visor̃ infirmitate qua D. de N. in curia nr̃a &c. ut supra, ponas aliũ vel alios milites, et alium vel alios milites simul cũ E. et F. de N. prius missis ad p̃dictũ D. ad vidẽdũ utrũ infirmitas qua p̃dictus B. in curia nostra &c. essoniavit se de malo lecti versus p̃dictũ A. de placito terræ in N. sit languor &c. vel nõ &c. ut supra in primo brevi originali. Itẽ si unus vel duo (secundũ q̃ p̃dictũ est) mortui nõ fuerint, nec debilitati, sed forte ex aliqua causa necessaria se transtulerint extra com̃ ita q̃ alii p̃ defectu talis visũ facere nõ possũt, vel testificari, tũc loco taliũ ponãtur alii qui visum faciant, et tunc dicatur q̃ loco C. et D. visorum infirmitatis qua &c.

ponas

ponas alios milites et illos milites simul cum talibus &c. ut supra &c. usq; ad clausulam, scilicet, vel sufficientē ꝑ se mittant responsalem, & tunc addatur in fine ratio, quare illi priùs missi videre infirmum nō potuerūt, ꝑ defectu C. et D. et dicatur in fine brevis ita. Et unde p̄dicti E. et F. in curia nostra coram Justiciariis nostris talibus dixerunt q̄ prædicti C. et D. non fuerunt in p̄tibus illis, & ꝑ defectu eorū nō potuerunt visum facere de p̄dicto B. et dic prædictis militibus q̄ sint corā p̄fatis Justiciariis &c. simul cum p̄dictis E. et F. ad prædictum terminum ad testificandum visum suum, & quem diem ei posuerint, et si forte vicecomes cōtra formam brevis elegerit tales qui nō fuerint p̄sentes et extra comitatū, tunc dicatur in fine, et tu ipse sis ibi auditurus judicium tuū, ad hoc q̄ p̄dictos C. et D. qui absentes fuerint & extra comitatū elegisti ad videndū, deficut p̄sentes misisse debuisti et ita q̄ loquela illa ꝑ hoc cepit tantā dilationē, & habeas ibi hoc br̄e & nomina militum quos de novo miseris Teste &c. Si autē contingat q̄ omnes moriātur antequā viderint, vel cū viderint anteqūm testificentur, tūc de novo mittātur alii. Item si ad primū diē nec milites venerīt, nec essoniati, nec vicecomes miserit breve, offerēte se liti petente, quia nescitur quid actū sit, vel quia forte nihil actū est, de novo p̄cipiatur vicecomiti q̄ mittat quatuor milites, et ipse sit ibi auditurus judiciū suū, q̄ primū breve nō misit &c. Si autē ad primū diē nō venerint milites, nec vicecomes misit breve, & essoniatus venerit primo die, & petens, tūc ꝑcedit inter eos loquela, nisi forte sit q̄ petens objicere velit tenenti q̄ tenēs sine licentia surrexerit, vel sine visu militū, vel si ꝑ visum militū surrexerit et petens se tenuerit in defaltam, dixerit q̄ alii milites viderūt cum q̄m ad ipsum missi fuerunt, omnes, vel quidā ex illis: vel q̄ surrexerit ꝑ visum aliorū, quā ꝑ visum militū. s. liberorū hominū, vel ꝑ visum militū, & similiter ꝑ visum liberorū hominū, qui forte in ipso visu faciēdo assūpti fuerunt ꝑ imperitiā ad vidēdum cum militibus: ut de terr̄ S. M. añ regni Regis H. ix. incipiente x. in com̄ warr. de Rogero Levelande petēte, et Richardo de Gloc. tenēte, et essoniato, & ubi assumptus fuit serviens Regis ꝑ quarto milite. Et cū petens ita se tenuerit ad defaltā, oportebit inquirere veritatē. Si autē objecerit petens essoniato q̄ sine licētia surrexerit, si de hoc cōstiterit, poterit tenēs amittere ꝑ defaltā, quia post essoniū de malo lecti redditū nō potest essoniatus surgere sine licētia, nec si licentiā petat, dabitur ei nisi ex causa, et infra certū tēpus, et ultra tēpus nō, nisi tantum de voluntate et cōsensu petētis. Causa enim esse poterit q̄ cùm cōvaluerit de infirmitate, et nōdum visus est, ꝑ fraudē & malitiā petētis forte qui supprimit breve et negligēter ꝑsequitur, vel ꝑ negligētiā vicecomitis. qui forte nō mittit milites sicut ei p̄ceptum est; vel ꝑ defectu militum qui visum nō faciunt, et in quibus casibus si essoniatus cōvaluerit de infirmitate, et nō dum visus fuerit, habebit licētiā surgēdi in defectum prædictorum. Et quòd licentia surgendi dari debeat essoniato qui visus fuerit legitimè per quatuor milites sive languorem adjudicaverint, sive malum transiens, donec venerint et languorem sive malum trāsiens testicaverint:

habetis

habetis de termñ S. T. anno Regis H. xiv. in comñ Norf. de priore de longa villa, et de termñ S. P. circa medium rotuli, quia ibi dicitur, q̄ si quis se essoniaverit de malo lecti et milites visum fecerunt de eo, sed tamē nō venerunt ad testificandū nec petens sequatur versus eos, habebit essoniatus licētiam surgendi in defectu petentis, sive languor adjudicatus fuerit sive nō & alibi in multis locis. Si autē cùm visus fuerit, et petens negligens fuerit q̄ sequi noluerit versus milites q̄ sint ad testificādum sive lāguorem adjudicaverint sive malū trāsiens, cùm adhuc sit loquela integra in curia, si licentiā petat surgendi, ꝓpter malitiā ipsius petentis obtinebit licentiā, nō obstante eo q̄ dicitur in ipsa petitione licentiæ, q̄ nōdum visus est, quia non multum operatur videre, nisi visus sit testatus, sed cùm visus factus fuerit & testatus, sed tamen nullus dies petenti datus apud turrim, ante diem datum bene possit dari licentia surgendi, secundū quosdā, cùm petens apud turrim diem nō receperit. Cùm autē diem receperit, jam desinit esse loquela in curia, donec aliàs per Constabularium turris post annum et diem iterū ad curiā remittatur, et sic obtinebit essoniatus de malo lecti licentiam surgendi usq̄ ad diē datū apud turrim, post tempus vero illud nunquam licentiā obtinebit cōtra voluntatē ipsius petentis. Si autē ad hoc assensum p̄stiterit, & languidus cōvaluerit, et licētiam petierit surgēdi, cum cōsensu petentis obtinebit, ita q̄ ad certū diem cōveniant tenens & petens, ut suo tramite ꝓcedat loquela. Sed quid si ante visum factū et testificatū, ꝓpter iter Justiciariorū facta fuerit publica declamatio, q̄ omnes loquelæ quæ atterminatæ fuerūt corā Justiciariis de bāco, & nō terminatæ remaneāt sine die, cū adhuc loquela inter petentē et essoniatū integra sit in bāco, bene poterit essoniatus sine licētia surgere ꝓpter talē declamationē. Si autē visus factus fuerit & testatus, & dies datus apud turrim ꝓtibus ulteriùs, nō possit essoniatus surgere, nec cum licentia nec sine, quia loquela non fuit in banco die declamationis factæ. ¶ 6. Vidēdum erit qualiter licentia surgēdi peti debeat, & sciendū q̄ ad petendā licētiā surgēdi debet essoniatus mittere q̄m voluerit qui dicat, q̄ talis qui se essoniavit de malo lecti convaluit de infirmitate sua, et petit licētiam surgendi, et sic irrotulabitur corā Justiciariis qui illius loquelæ habuerit cognitionē. Talis qui se essoniat de malo lecti versus talē de placito terræ in tali comñ mādavit per talē, q̄ cōvaluit de infirmitate sua, & q̄ nōdum visus est, et petit licentiā surgēdi, et habet, et dicatur nūtio q̄ scire faciat essoniato, q̄ statim & sine mora veniat ad curiā, et ibi dicetur ei q̄ observet diē suū, et ideo dicetur ei q̄ statim veniat: ne cū petens inveniat eum vagantē ignorans sibi datā esse licentiā, ipsum ceperit et in prisona detinuerit, q̄ si fecerit, succurritur essoniato per tale breve. ¶ 7. Rex vic. salutē. Si talis fecerit te securū &c. sumoneas tales &c. quòd sint corā Justiciariis &c. ad talē terminū, ad respondendū tali, quare cōtra pacē nostrā ceperunt ipsum, et ipsum captū in prisona detinet, in domo ejusdē talis, apud talē locū, occasione placiti quod est in curia nostra corā Justiciariis nostris &c. inter ipsum talē petentē & eundem talē tenentem, de tanta terra cum pertinentiis in

tali

tali villa, unde idem talis in curia nostra &c. essoniavit se de malo lecti versus eundem talē petentem, & unde iidem justiciarii nostri dederunt eidē licentiam surgendi per defaltā ipsius talis petentis, eo quòd de ipso visum fieri non fecit, ut idem B. dicit. Et interim ipsum B. deliberari facias, nisi ex aliqua alia causa captus fuerit quare secundū legem terræ deliberari non debeat, & habeas ibi hoc breve Teste &c. Si in curia Baronum vel alterius dñi in placito de recto denegetur licētia surgendi essoniato, vel petens malitiosè supprimat breve ne essoniatus videatur, tunc fiat seneschallo curiæ breve dñi Regis in hac forma. ¶ 8. Rex tali seneschallo salutē. Ostensum est nobis ex parte A. q̄ cùm B. in curia tua vel talis dñi tui peteret tantū terræ versus ipsum A. per breve nostrum de recto, & idem A. essoniasset se de malo lecti versus eundē B. extra feodū dñi tui, ita q̄ tu non potuisti eum facere videri, nec idē B. sibi perquisivit ut deberet, q̄ idem A. secundū consuetudinē regni nostri videretur per iv. milites, imò malitiosè ipsum detinuit per lōgum tempus inclusum, & prædictus A. mitteret ad te ad p̄dictā curiam, & peteret licentiā sibi dari surgendi & comparendi in eadem curia tua, ad respondendū eidē B. de eodē placito secundū legem & consuetudinē regni nostri, tu ei in eadem curia tua licentiā surgendi denegasti, & quia in denegatione p̄dicto A. manifeste injuriatū est, ei in defectu tui ipsi licētiam surgendi dedimus, ad respōdendū p̄dicto A. de p̄dicta terra secundū legē & cōsuetudinē regni nostri, & hoc tibi & p̄fatæ curiæ significamus T. &c. Et p̄ hoc videri poterit q̄ dominus curiæ & ballivus dare possunt licētiam surgendi essoniato, & si talis, multo fortius vicecomes & comitatus.

¶ 1. *De officio quatuor militum in visu faciendo. De essoniis cum missi venerint ad locum ubi essoniatus jacere debet.* 2. *Cùm milites venerint ad testificandum languorem.* 3. *Qualiter dandus sit dies & sub quibus verbis.* *Cap.* 11.

QUatuor milites legitimè missi post multas dilationes factas, vel statim infra primum diem veniunt ad locū ubi essoniatus jacuerit, vel jacere debuerit, ad videndū &c. & tūc aut inveniūt eum aut non inveniunt. Si autē ipsum omnino nō invenerint, & hoc omnes ad dīc datū simul testati fuerint, tunc ipse qui essoniari debet, aut p̄sens est in curia aut nō est p̄sens. Si autem p̄sens non fuerit, tunc capiatur terra in manū dñi Regis, vel per magnum Cape, vel per parvum Cape, secundum quod essonium factum fuerit antequàm tenens in curia comparuerit vel post, & secundum hoc procedatur contra ipsum ad defaltam, & secundum quod inferiùs dicetur plenius de defaltis. Si autem præsens fuerit, et essonium omnino dedixerit, tunc refert utrum omnino essonium factum fuerit ante apparitionem in curia vel post. Si autem ante, bene potest defendere inprimis summonitionem & sursisam, & quòd nunquàm summonitus fuit. Item utrum essoniatus de malo veniendi, an de malo lecti, ut supradictum est de summonitionibus. Si autem essonium factum fuerit postquàm comparuerit in curia, & diem habuerit,

erit, diem datũ nõ poterit dedicere cõtra recordũ curiæ. Et unde si postea dedixerit essoniũ de malo veniẽdi post diẽ datum in curia, cõcedit p cõsequens defaltã esse factã, et sic amittet seysinã p judicium ꝓpter defaltam, et multo fortius si dixerit utrumq̃ essoniũ tam de malo veniẽdi q̃m de malo lecti. Item veniunt milites ad vidẽdum & inveniunt eum vagantẽ p curiã, et per rura, et tunc ad eorum testificationẽ fiat ut in ꝓximo supra. Item veniunt milites ad vidẽdum, & inveniũt eũ in lecto sicut decet taliter essoniatũ, decalceatũ, et sine braccis, & decinctũ, vel forte nudum q̃ plus est, cùm fuerit interrogatus, aut confitetur se esse essoniatũ, aut omninò dedicit essoniũ. Si autẽ essoniũ dedixerit, tunc ad eorum testificationẽ fiat ut supra. Si autẽ essoniũ cõfiteatur, tunc diligẽter inquirant milites de qualitate infirmitatis, et de ejus circũstantiis, & utrum latens & intrinseca, vel in aperto et extrinseca ut inde respõdere possint si forte fuerint requisiti, & secundum q̃ viderint et judicaverint, dabunt ei malum transiens vel languorẽ. Si autẽ adjudicaverint ei malum trãsiens, forte in p̃sentia petẽtis dabunt ei diẽ certum in brevi cõphensum q̃ tunc veniat vel sufficientẽ ꝓ se mittat respõsalẽ. Ad q̃m diẽ si milites venerint et petẽs et tenens, ꝓcedat loquela debito modo. Si autẽ petens & tenẽs cõparuerint, et milites tãtum unus vel duo, vel tres et nõ quartus, vel forte nullus, si petens cõfiteatur visum rite esse factũ, sufficit ejus testimoniũ et p hoc nõ multũ operatur testificatio militum. Itẽ si petens venerit ad comunẽ diẽ, et visores nõ, et cognoverit q̃ essoniatus de malo lecti visus fuerit certo die, & q̃ visores dederint ei lãguorẽ et diẽ apud turrim Lond̃ in unũ annum et unum diẽ à die visus sui. Itẽ dies dabitur petenti ꝓpter suã ꝓtestationẽ apud turrim, et si essoniatus tũc nõ venerit, tũc revertatur ad judicium, et ꝓcedatur cõtra milites q̃ veniant ad testificãdũ, & si venerit forte essoniatus, ꝓcedatur in placito principali, & de hac materia inveniri poterit de term̃ P. añ Regis H. xiv. in com̃ Nott. et Linc. de Wv. thesaurario Eborum et Wilhelmo de Camera et Letitia uxore ejus. Si autẽ ad diẽ illũ venerint milites, et testificati fuerint visum, & petẽte se offerẽte liti nõ veniat tenẽs, expectato quarto die capiatur terra in manũ dñi Regis p defaltã, per ꝓvum cape, quia nõ poterit tenens essoniũ dedicere cõtra recordũ militũ, sive in curia cõparuerint sive nõ. Si autẽ milites cõparuerint, et tenens et petens nõ, tunc offerente se liti tenente recedet quarto die tenens quietus de brevi illo. Itẽ si milites cõparuerint in prima die, & petens nõ, nec tenẽs, sed in crastino uterq̃, vel tertio die uterq̃, vel quarto die uterq̃, cùm pares sint ꝓtes hinc inde quoad defaltã, nec fit quod aliquis eorum alterius possit imputare defectui, cõpẽsetur defalta cum defalta, & ꝓcedat loquela, quia paria delicta mutua cõpensatione tolluntur. Si autem impares sint in defaltis, q̃ si unus cõparuerit in primo die, & alius in crastino tertio, vel quarto die, procedatur ad defaltã secundum quod inferius dicetur de defaltis. ¶ 2. Item milites cùm visum fecerint examinata infirmitate adjudicant essoniato languorẽ, & dabunt ei diem à die visus sui in unum annum & unum diem apud turrim London, quòd tunc sit ibi inde

res-

respõsurus vel sufficientẽ ꝑ se mittat responsalem, et ad diem in brevi cõtentũ veniant corã justiciariis & testãtur ꝙ viderũt cum essoniatũ tali die, & ꝙ dederunt ei diẽ à die visus sui in unum annum & unũ diẽ apud turrim Lond', quo casu si forte milites discordes fuerint in die dato, iterum mittantur ad vidẽdum, & ad dandum certum diem, & iterũ ad certificandum visum. Si autẽ cõcordes fuerint in die dato, diligẽter examinentur a justiciariis utrũ dies datus à militibus rationabilis sit & legitimus vel non, ut si forte annus fuerit bissextilis, et quo casu si illegitimus fuerit dies facta examinatione mittantur iterũ ad lãguidũ, ut dent ei diẽ legitimũ secundũ cõsilium justiciariorũ et iterũ veniãt & testẽtur. Sed sive infirmitas sit lãguor sive nõ, quare nõ possunt milites capere attornatum ut ꝑ attornatũ ꝓcedet loquela, sicut fieri poterit si post annũ et diẽ venire nõ possit, potest mittere respõsalẽ. Respõdeo ꝙ nõ possunt, quia ad hoc nõ sunt missi, et ideo nullam habẽt potestatẽ etiã si essoniatus hoc vellet, nec essoniatus ad hoc arctari poterit ꝙ faciat attornatum nisi velit. Et si justiciarii nõ examinaverint, erit hoc eis imputandũ si essoniatus surrexerit die illegitimo sibi ꝑ milites dato, militibus vero non, ꝓpter simplicitatẽ & imperitiã suam, essoniato nõ, quia obtẽperat judicatis. Si autẽ justiciarii cùm examinaverint, iterum miserint, & milites nõ viderint, nec petens versus milites fuerit ꝓsecutus, tunc nec justiciariis imputari poterit, nec essoniato, sed militibus tãtũ, & petẽti. Si autem judex examinaverit, & miserit, & milites missi viderint, & diẽ dederint, tunc si essoniatus tardiùs venerit, vel si forte erraverit essoniatus in die suscipiendo, quia malè intellexit diẽ suum, hoc sibi imputare debet, cùm quatuor milites inde habent recordũ. Et ꝙ recordum habeãt ꝓbatur, cùm sint quasi justiciarii in hoc casu, nec cõtra assertionem eorum admittitur aliqua testificatio in cõtrarium, cùm petens se tenuerit ad defaltã, ex respõso W. de Ralegh & G. de Segrave facto Richardo Duket qui expetiit eorum cõsiliũ in hoc casu, Vel si maturiùs venerit ꝙm deberet, hoc sibi poterit imputari cùm ipse solus sit in culpa, licet aliquando actum fuerit in contrarium, ubi essoniatus obtemperat judicatis, & ꝓpter errorẽ militum in expressione diei, dãnum sentiat, cùm nõ sit in culpa, ut si in die dando dicãt essoniato. ¶3. Damus tibi diẽ a die isto visus tui in unum annum & unum diẽ, hoc sufficit. Si autẽ diẽ expresserint, sic dicendo: damus tibi diẽ à die isto & ita ꝙ tali die cõpareas apud turrim, si diem dederint legitimum in utroque casu erit eis obtemperandum, scilicet ꝙ ad diẽ expressum veniat apud turrim, & erit talis dies essoniati legitimus. Si autem in diei expressione erraverint milites, nõ est necesse essoniato ꝙ ipse erret, quia ꝑ hoc posset esse in defalta ꝓpter errorem militum, quãvis ipse nõ esset in culpa. Et ideo cõpareat ad diem legitimum ꝓpter verba generalia, ꝑ quæ datur ei dies à die visus sui ad unum annum & unum diem, & expressio diei habeatur pro nulla. Sed quid si essoniatus obtemperaverit militibus errantibus, de gratia & consilio curiæ poterit ei subveniri. Cùm autem venerint coram justiciariis ad testificandum languorem, oportet quòd omnes veniant simul

(ut

(ut prædictum est) ad testificandum, nisi ita sit q̄ petens præsens sit, & concedat visum factum legitimè & diem datum. Quo casu sufficit testificatio duorum vel triũ, cum testificatione ipsius petentis, & sic fiat irrotulatio, C. D. E. F. quatuor milites missi ad talem qui se essoniavit de malo lecti versus talem de placito terræ veniunt & testificãtur q̄ viderunt eum tali die, & dederunt ei languorem ex certa causa ꝓpter talem infirmitatem, scilicet, si super hoc fuerint requisiti, & etiam dederũt ei diem à tali festo in unum annum & unum diem, vel à tali die ante tale festum, vel post, vel tertio, vel quarto die kalendas Aprilis, vel quarto kalendas, vel quarto Idus in unũ annum sine expressione et unum diem, et sufficit, vel cum expressione secũdum q̄ supradictum est. Et quo casu, facta sic testificatione, dabitur idem dies petenti si præsens fuerit, vel per essoniatorem suum si fuerit essoniatus. Et eodem modo participibus si præsentes fuerint, & sic erit tota loquela in suspenso usq̄ ad annũ & diem, & sic desinet loquela esse in judicio, & in curia, donec post annũ & diem ꝑ constabularium à turri iterum ad curiam remittatur, nec iterum revocari poterit ad curiam à justiciariis aliquo casu, sine utriusq̄ partis voluntate. Si autem participes in testificatione languoris forte præsentes nõ extiterint, vel cùm essoniati fuerint forte essoniũ non jacuerit, quia priùs se essoniavit (offerente se liti petente quarto die) ꝓcedatur cõtra eos ad defaltã, sicut infra dicetur de defaltis, cùm sint ꝑticipes, & quia res petita patitur divisionẽ, licet ab initio nõ fuerit divisa. Et idẽ erit si fuerit divisa inter cohæredes. Amittere enim poterunt participes per defaltam sine participibus, quãvis sine ꝑticipibus non teneantur respõdere. Si autẽ vir & uxor implacitentur, qui simul & in solidum tenent unicam rem, cùm sint quasi unum corpus, quamvis diversæ animæ & nõ ꝑticipes, quia res inter eos non patitur divisionem, cùm unus eorũ essoniatus fuerit de malo lecti, & alter defaltam fecerit, ꝓcedi poterit statim ad defaltam contra absentem, sed ad judicium ꝓcedi non possit ante p̃sentiam utriusq̄. Suspẽditur igitur judiciũ quousq̄ essoniatus iterũ in judicio & in curia cõparuerit, quia unius ipsorũ defalta utriq̄ erit damnosa. Item esto q̄ petens p̃sens non fuerit die quo fit testificatio, nec per se, nec ꝑ essoniatorem ut diẽ suũ recipiat, nec primo die nec secundo, nec tertio, nec quarto, nec ulterius, sufficit tamen si aliquo die infra annũ & diẽ. Sed quid si post annũ & diem petat tenens judicium de defalta petentis, nihil capiat per defaltam, facta compensatione ut prædictum est.

¶ 1. *Qualiter essoniatus custodire debeat languorem & qualiter se tenere.* 2. *Si essoniatus inventus fuerit vagans qualiter debet arrestari.* 3. *Breve si essoniatus surrexerit sine licentia quòd milites mittantur ad ipsum ad videndum si ita surrexerit vel non post languorem ei adjudicatum.* *Cap.* 12.

QUaliter autem essoniatus custodire debeat languorem videndum, & sciendum quòd (secundum quòd supradictum est) decinctus, & sine braccis, & discalceatus se tenere debet in lecto. *Alicubi* tamen poterit indui vestimentis si voluerit: Non debet exire cameram vel do-

num

mum in qua jacuerit publicè, nec vagari per curiam suam in cõspectu populi, nec exire de curia ut vagat per rura, vel longius incedat, ne à petente interceptus seysinam suam amittat per defaltam, quia si petens scit eum extra curiam suam, vel in curia sua forte ipsum invenerit, immittere poterit in eum manus, cum hac tamen discretione. ¶ 2. Debet tamen petẽs secum assumere si fieri possit servientem dñi Regis, simul cum probis & legalibus hominibus vicinis, & cum clamore ipsum arrestare, ita quòd nullam faciat ei violentiam. Et quo casu, habeat serviens domini Regis recordum simul cum testimonio legalium & proborum hominum. Si autem tales secum statim non habuerit, veniat petens cum suis & essoniatũ arrestet cum utesio et clamore, ut ad hoc conveniant probi homines vicini, ut si opus fuerit, testificari possunt quid viderunt. Mittere etiã debet ꝓpter coronatores, & servientem domini Regis, ut simul cum probis hominibus testificari possint qualiter fuerit interceptus, quorum recordo stabitur, donec essoniatus per manifestas ꝓbationes docuerit contrarium. Poterit enim serviens dñi Regis simul cum testimonio ꝓborum hominum testificari qualiter essoniatum, & in quo loco arrestatum invenerit, sed utrum sponte ibi venerit, vel contra voluntatẽ adductus, testificari nõ possunt. Poterit enim essoniatus docere contrariũ sic, & dicere quòd cùm esset tali die in domo sua tali, apud talẽ locum & in lecto suo sicut ille cui fuit languor adjudicatus, & in pace domini Regis, venit ibi ipse talis petens, & nequiter & in felonia extraxit eum à domo sua, & à lecto suo, & in roberia abstulit ei tantum, contra pacem dñi Regis, & sic offert &c. Et quo casu, ꝓcedendum erit in modum appellati, & terminabitur negotium per duellum, vel per inquisitionem, & secundum quod judicium fecerit ꝓ uno vel pro alio, amittet unus eorum imperpetuum. Tenens, quia stulte surrexerit, vel petens quia malitiosè essoniatum extraxerit, et eadẽ ratione qua lucrari voluerit, eadẽ ꝓpter malitiam amittat. Cùm autem quis essoniatus ita per legem terræ arrestatus fuerit, & non ꝓ malitiã, si petens se tenuerit ad defaltam, & judiciũ petierit de defalta, firmiter se teneat ad defaltam, ne defaltæ tacitè renunciat ꝓ consensum. Tacitè enim renunciare poterit ita: si diem amoris ceperit cum tenente, sive datus fuerit dies p̃ce tenentis, vel prece petentis, vel p̃ce utriusq̃. Dabitur enim dies sic. Dies datus est tali petenti, & tali tenenti, de placito terræ usque talem diem prece partium. Et ex quo petens per hoc innuit quòd placitum sit inter eos, & sic videtur tacitè renunciasse defaltæ, & videtur placitum redintegratum quod fuit ex parte tenentis desertum. Eodem modo videtur tacite renunciasse tenens defaltæ si sibi perquisiverit de amovenda loquela ab uno judicio ad alium per pone. Continetur enim ibi, pone coram justiciariis. &c. Loquelam quæ est in comitatu vel coram nobis vel coram talibus Justiciariis, per hoc enim quod dicitur in impetratione propria loquela quæ est, videtur per hoc innuere quòd loquela sit redintegrata ut prius, & sic esse poterit in pluribus causibus consimilibus. Et si ad hoc autem agat petens quòd judicium transferatur de defalta ab uno

judicio

judicio ad aliud, vel hoc sit factum judiciũ et nõ petentis, vel q̃ dies datur de audiendo judicio suo de defalta ꝓpter difficultatẽ judicii, & ita q̃ ibi sit factũ Justiciarii & nõ ꝑtis, aliud erit, quia per hoc nõ renũciat petens defaltæ tacitè neq̃ expresè. Cùm autem sic arrestatus fuerit tenens essoniatus cum testimonio sufficienti, ut ꝑdictum est, non erit ulteriùs ducendus ab aliquo, nec ad comitatum nec ad castrum, nec alibi, sed statim dimittendus abire liberè quo voluerit, qui cùm dimissus fuerit abire, ubicunq̃ divertit iterũ ad lectum vel alibi, statim ad querelã petentis sum̃oneatur venire ad curiam ubi loquela priùs fuit, ad audiendum judiciũ suũ de defalta, & quare surrexerit postq̃m languor fuerit adjudicatus ei ꝑ tale bre de judicio. In summa vero notandũ, q̃ postq̃m quis essoniatus fuerit de malo lecti postq̃m in curia dñi regis cõparuerit q̃ essoniũ dedicere nõ possit, nõ possit impunè q̃ nõ sit in defalta surgere sine visu legitimo facto.s.ꝑ tales qui visum facere possunt, ut supra, vel sine licẽtia: & generaliter licẽtiã habere poterit sive visus fuerit sive nõ, & sive languor ei adjudicatus fuerit sive nõ, quousq̃ visus legitimè testatus fuerit, & ita q̃ petens diẽ receperit apud turrim Lond'. Et extunc nulla dari poterit licentia surgẽdi, quia justiciarii jurisdictionẽ nõ habent, nec reverti poterit loquela iterũ ad judicium, nisi per officium constabularii. Cõtingit quandoq̃ q̃ ille qui à lãguore surrexit, non est inventus in loco in quo se essoniavit nec extra ubi possit arrestari, quo casu, ad querelam petẽtis fiat breve vicecomiti q̃ assumptis secum quatuor militibus, vel quibusdam ex illis qui eum viderunt, in ꝓpria persona sua accedat ad locum in quo ꝑdictus essoniatus jacuisse debuit, & si ipsum in languore suo invenerit, sicut fuit ei adjudicatus vel nõ, & secundũ q̃ eum invenerit vel nõ, fiat breve vicecomiti sub tali forma. ¶ 3. Rex vicecomiti salutem. Ostensum est nobis ex parte A. q̃ cùm B. in curia nostra apud West. vel coram justiciariis nostris itinerãtibus vel in comitatu tali essoniasset se de malo lecti versus talẽ de placito terræ apud talẽ locũ in comitatu tali. Et ibidẽ lãguor esset adjudicatus ei ꝑ quatuor milites per ꝑceptum nostrũ ad ipsum videndũ transmissos, idem B. infra languorem suum contra consuetudinẽ regni nostri surrexit, & à domo sua in qua languidus jacuisse debuit, exivit, & à ꝓtibus illis recessit, et se transtulit ibi vel ad alium comitatũ. Et ideo tibi ꝑcipimus q̃ statim visis literis istis omni occasione &c. assumptis tecũ ꝑdictis quatuor militibus, vel duobus ex illis si omnes habere non possis, in ꝓpria persona tua accedas apud talem locũ, & videas si idem B. ibi sit in lecto & in lãguore suo sicut ei fuit adjudicatus, vel nõ. Et si ibi eũ inveneris, hoc scire facias justiciariis nr̃is apud West. per literas tuas sigillatas. Et si ibi inventus nõ fuerit, tunc venire facias prædictos milites qui ibi tecum interfuerint, corã præfatis justiciariis nostris tali die ad certificandum inde justiciarios nr̃os. Et interim ꝑ legales & discretos homines tam ballivos tuos q̃m ꝑ alios insidiari facias eidẽ B. si redierit de ꝓtibus talibus vel nõ. Et si redierit, & invẽtus fuerit extra talẽ locũ ubi languor fuit ei adjudicatus, tũc facias eum arrestari ita q̃ habeas corpus ejus coram præfatis justiciariis nr̃is

ad

ad talē terminum ad respondendū eidem quare &c. vel ad audiendū recordum vel judiciū suū de loquela quæ fuit coram eisdē justiciariis nostris inter p̄dictos A. & B. de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et unde idem talis essoniavit se de malo lecti versus prędictum talem, & ita q̄ languor ei fuit adjudicatus,& sine licētia surrexerit à lāguore,ut idem talis dicit, & habeas ibi &c. Teste. &c. & ita possunt istæ ultimæ clausulæ vel adjungi brevi de inquisitionibus, vel fieri per se.

¶ 1. *Qualiter essoniatus venire debet ad turrim London & quando vel mittere responsalem.* 2. *Qualiter sit annus bissextilis.* 3. *De apparitione essoniati.* 4. *De officio Constabularii.* *Cap.* 13.

IN fine anni post languorem cùm essoniatus convaluerit de languore, videndū erit qualiter venire debeat apud turrim, & quando, vel mittere responsalem, eo forte q̄ jam languor versus sit in morbum fonticū,& incurabilem, q̄ venire non possit per se. Itē quando debeat surgere à lecto ægritudinis, & qualiter, & per quas dietas venire debeat ad turrim. Et sciendū q̄ cùm essoniatus à languore convaluerit & in propria persona venire possit, primò debet cōputare dietas rationabiles secundū q̄ plenè convaluerit, vel secundum quod per languorē extenuatus fuerit, & debilitatus, ita q̄ commodè venire non possit. Sed postq̄m à lecto surrexerit,non moretur in domicilio suo ultra unam noctē,& sic inde p̄ficiscatur per rationabiles dietas ad turrim,ita q̄ per viam nusq̄m moram faciat ultra unam noctem,& q̄ sit apud turrim ultimo die anni naturalis qui dicitur dies excrescens, & hora cōgrua placitandi. ¶ 2. Sed videndū erit qualiter dies ille sit accipiendus tempore bissextili, p̄pter duos dies qui sub eodē signo & eadem litera cōputantur, quorū unus (qui dicitur dies excrescēs) determinat & finit tempus quatuor annorū p̄cedentium, & in eo computabilis est inter dies ejusdē " tēporis p̄teriti qui sunt mille & quadrīgenti,& faciūt quatuor annos mi- " nores,& quibus adjicitur unus dies qui colligitur ex quatuor quadrīgētis, ut faciat p̄dictos quatuor annos plenos & majores, & dicitur dies excrescens,& cōputandus erit inter tēpora & dies p̄dictorū quatuor annorū præcedentiū,& qui dicitur dies legitimus cōparendi quolibet anno apud turrim. Et eodē modo in anno bissextili sicut in aliis tribus annis p̄cedentibus. Est etiam alius dies sub eadē litera qui est caput & principium aliorū quatuor annorū subsequentiū,qui si cōputandus esset infra tempora prædictorū quatuor annorum præcedentium, ratione alicujus quadrantis sive quartæ, sublato de medio & non computato die excrescente, sic esset dies comparendi apud turrim in sexagesimo septimo die, q̄ esse non debet, cùm ille dies excrescens cōputabilis sit infra tempora quatuor annorū p̄cedentiū, ratione illius quadrantis sive quartæ, & sic in anno bissextili erit ille dies legitimus cōparendi. Et ita quòd in anno bissextili plures dies non contineantur q̄m trecenti & sexaginta sex, sicut in aliis annis non bissextilibus. Et ita uterq̄

dies sub eadem litera sit comprehensus, quia sic subductus sicut in anno bissextili sicut in anno minori terminat tempus quatuor annorum præcedentium, & principium dat tempus quatuor annorum subsequentium, & ita eodem die definit annus præcedens propter sex horas, & incipit eodem die annus sequens propter octodecim horas, quarũ unus terminat & etiam idem principium dat, & computabiles sunt & non sunt computabiles, diversis tamen respectibus. Ille vero dies excrescens qui non est computabilis, ea ratione propter necessitatem ad vitandum illud inconveniens ne festum Natalis Domini celebretur in estate. & Nativitas Sancti Johannis Baptistæ in hyeme, quod contingere posset infra quingentos vel sexcentos annos, & etiam ita contingeret intemperies hyemalis in signis estivalibus. Et ad majorem evidentiam aliquid dicamus de anno, scilicet quid sit annus, & quis dicatur major annus, & minor. Et ratio quare dies adjungatur anno minori. " Annus est mora motus quo summus planeta pervolvat circulum. Annorum autem quidam sunt majores quidam minores, secundum brevitatem vel productionem circulorum, & secundum velocitatem planetæ in suo circulo. Item annorum alius solaris, alius lunaris, alius artificialis, alius naturalis, alius usualis. Naturalis est illud spatium quo suum sol pervolvat circulum, & fit ex trecentis sexaginta & quinque diebus & uno quadrante sive quarta unius diei, scilicet ex sex horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis, & sic fit dies ex novem millibus & sexcentis momentis. Usualis annus qui dicitur annus minor, stat ex trecentis sexaginta & quinque diebus, ubi ultimus dies non est legitimus comparendi secundum quosdam. Major vero constat ex trecentis sexaginta & sex diebus, ita ut minutæ neglectæ per tres annos præcedentes resumantur cum minutiis quarti anni ad perficiendum unum diem integrum, & iste dies sic excrescens appellatur bissextus, et annus in quo contingit dicitur bissextilis, & qui quidem omni tempore legitimus est ad cõparandum, scilicet in sexagesimo sexto die in anno bissextili, sicut in aliis annis, sed in sexagesimo septimo (sicut dicunt quidam sed non bene ut videtur) Dicitur etiam bissextus eo quòd inscribitur sexto Kalendas Martii, ubi duo dies computantur super unam literam, scilicet F. quia colligitur iste dies ex minutiis quatuor annorum. Et ne putet illum quis incipere in uno anno & terminari in quarto anno, proponatur annus incipiens manè, ille terminabitur revoluto circulo anni in meridie, ubi incipiente secundo anno ille secundus dies terminabitur ad noctem eadem ratione, tertius ad mediam noctem, quartus ad auroram, ita quòd bissextus constat ex quatuor quartis simul sumptis, & ita computatur nox sequens cum die præcedente pro uno die artificiali. Si autem fiat computatio anni Lunaris recte dicendo per literas ècontrario, semper dies præcedit et nox subsequitur. Et ideo vice versa per talem computationem incipiat dies naturalis in aurora, & terminetur vice versa (ut supra.) Ex præcedentibus igitur manifestè liquet q̃ in sexagesimo sexto die debeat essoniatus comparere apud Turrim & non maturiùs,

maturiùs, ne sit in defalta eo q̄ languorem rite non obſervaverit. Item non tardiùs q̄m in ſexageſimo ſexto die ſecundū eoſdē ne ſit in defalta, eo quòd diem ſuum ſibi datum apud turrim non obſervaverit. Igitur ſecure poterit comparere ſexageſimo ſexto die, ſcilicet primo poſt annum naturalem, qui ſub ſe continet annū minorē uſualem, & unū diem tam in anno biſſextili q̄m aliis tribus annis p̄cedentibus, quia in hoc nō differunt in aliquo. Circulus vero anni uſualis ſive ſolaris, fit ad modum et ad ſimilitudinē colubri ſine cauda, nec erit annus integer, nec capiti adjungi poterit corpus q̄ eſt annus uſualis, et conſtat ex trecētis et ſexaginta quinq̄ diebus, niſi adjungatur ei cauda: Cauda vero dici poterit ſex horæ q̄ deficiunt, ut ex anno uſuali qui ſub ſe continet trecētos & ſexaginta quinq̄ dies et ſex horas, ſcilicet quartā p̄tem diei, fiat annus naturalis, qui ſub ſe cōtinet annum uſualem & unum diē ratione p̄dictarum ſex horarum, & ſic erit circulus anni naturalis ad modū & ſimilitudinē colubri habētis caudā in ore, ſicut videri poterit per lunarē cōputationem literarū & ſignorū quibus dies anni ſignātur. Videamus igitur omne tēpus quatuor annorū, ut ſciri poſſit qualiter quilibet annus naturalis incipiat per ſe, & qualiter terminetur. Incipit enim ſub eodē ſigno, vel ſub eadē litera & ſub eodē ſigno terminatur, quod dici poterit in ore colubri: ut ſi inceperitis cōputare à litera B. facta cōputatione trecentorū et ſexaginta quinq̄ dierū, et adjuncta una quarta, quia ſumi debet de die contento ſub ſigno, B. efficientur annus & dies quæ dicūtur annus naturalis. Itē facta computatione anni ſecundi p̄pter tres quartas quę adhuc remanēt de tempore futuro, iterū aſſumatur quædā quarta ſub ſigno B. et erit ſecundus annus naturalis. Item cùm adhuc remaneant duæ quartæ, incipiat annus tertius naturalis ſub eodē ſigno B. & fiat computatio ut ſupra ad hoc q̄ fiat annus naturalis. Item cùm adhuc remaneat una quarta, incipiat annus naturalis ſub eodem ſigno, et facta cōputatione terminetur in eodē ratione ejuſdem quartæ. Et ſic erunt eodē quarto anno bis ſex horæ & exinde duo dies quales ſub eodē ſigno B. unus ſcilicet incipiēs, & alius annū terminans, & p̄pter illas bix ſex horas dici poſſet annus biſſextilis, & ſic totū tēpus quatuor annorū continet ſub ſe mille et quadringētos et unum diem, qui colligitur ex quatuor quartis quatuor aūorum præcedentiū, & terminant totū tempus quatuor annorum, et dicitur excreſcens, et nihil ſibi vendicat ex tēpore quatuor annorū uſualiū ſubſequentiū. Ne igitur ſubſequatur inconveniens de quo ſupradictum eſt, remanente die excreſcente de tempore præterito ſub eadem litera B. ſive F. de neceſſitate retrotrahitur primus dies quatuor annorū ſubſequentium, ut exinde fiat computatio totius temporis quatuor annorum ſubſequentium in forma ſupradicta, & ſic de tempore in tēpus in infinitum. Obſervare debet igitur eſſoniatus diligenter annū et diē, ne maturiùs vel tardiùs compareat quàm deberet. Si autem die nō legitimo comparuerit, & petens eodem die, tenens erit in defalta, facta proteſtatione et recordo cōſtabularii. Si autē petens die legitimo comparuerit, et tenens maturius ut prædictū eſt, idem erit ut ſupra. Quia licet tenens

defaltam fecerit, petens tamen diem suum observabit. Si autem petens die legitimo comparuerit & tenens in crastino, tenens erit in defalta, quia diem suum non observavit. ¶ 3. Si autem die legitimo nec petens nec tenens comparuerit, tunc uterquè facit defaltam, quia diem legitimum non observaverunt, & unde si ambo in crastino comparuerint fiat hinc inde compensatio defaltarum, quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Si autem unus in crastino & alius in die tertio vel quarto, licet ex toto non sint pares in delicto, tamen hinc inde erunt in defalta, & fiat cõpensatio ut supra. Item si unus illorum die legitimo comparuerit apud turrim, et alius coram justiciariis in curia, ille qui in curia comparat defaltam facit, quia nullum diem in curia habuit sed apud turrim. Et ideo licet magis sit apparere in curia quàm apud turrim, non defenditur, cùm oporteat eum reverti ad judicium per eandem viam per quam divertit à judicio. Item esto ꝙ ambo compareant in curia die legitimo quo apud turrim comparuisse debuerunt, fiat hinc inde compensatio defaltarum, secundum ꝙ supra paulum antedictum est. Cum autem ambo die legitimo apud turrim comparuerint, aut comparet petens per seipsum, vel per attornatum, vel per essoniatorem, & tenens aut cõparet per seipsum, vel per responsalem, cùm per seipsum venire non possit. ¶ 4. Qualiter vero venerit vel quo die, officium cõstabularii est omnia per ordinem irrotulare, recordum enim habet de iis quæ viderit, judicare tamen non poterit, quia apud turrim non est judicium cùm ibi deficiat tertia pars judicii, scilicet judex & jurisdictio, habet enim Constabularius recordum in hiis quæ sunt facti, & non in hiis quæ sunt judicii sive juris. Irrotulare enim debet sic, quòd talis qui se essoniavit de malo lecti versus talem in tali comitatu de placito terræ, venit tali die apud turrim London, & optulit se versus talem petentẽ, & petens nõ venit sed in crastino. Et dixit quòd ad legitimum diem venit et tenens non, & petiit judicium de defalta. Et ècontrario si tenens dicat ꝙ ad legitimũ diem venit & petens non, et tenens petit judicium de defalta, mittantur partes ad judicium in banco ut ibi judicetur de defalta. Eodẽ modo si petens se essoniaverit apud turrim, & attornatus suus mittantur tenens & essoniator corã Justiciariis ut ibi judicetur essonium. Sed videamus cui cõpetat essoniũ apud turrim. Et sciendũ ꝙ nullum competit essonium tenenti qui se essoniavit de malo lecti, quia ex quo in judicio omnia habuit essonia sua tam de malo veniendi quàm de malo lecti, nullum habebit essonium antequàm iterum comparuerit in judicio. Judicium vero est coram Justiciariis in Banco & non apud Turrim nullum essonium sequitur. Item videndum an petenti competat essonium vel ejus attornato apud Turrim, vel ad Bancum, quo casu videndum erit cùm visus testatus fuerit coram Justiciariis de Banco, utrum diem habuerit per se, vel per essoniatorem suum, quia sæpius se essoniare poterit coram Justiciariis in Banco si sæpius cõparuerit pott quãlibet apparitionẽ, si fortè milites vilores plures fecerint defaltas antequam comparuerint ad testificãdum. Et si ꝑ essoniatorẽ dic̃ receperit in banco, nullũ habebit essoniũ apud

turrim

turrim, nō magis quā tenens antequā cōparuerit interim in curia, quia omnia essonia sua in judicio habuit coram Justiciariis sicut ipse tenens. Itē nec essonium habebit iterum corā Justiciariis in judicio, quia apparitionem apud turrim nullum sequitur essonium, nec magis datur ei essoniū q̄m tenēti, quia si ei daretur, eadem ratione dari posset tenenti, q̄ esse nō debet. Si autē p̄ seipsum vel attornatū diē receperit in bāco apud turrim, unicū habebit essoniū si voluerit anteq̄m in judicio corā Justiciariis cōparuerit. Et sine essonio bene potest cōparere apud turrī, & in judicio si voluerit. Si autē apud turrim se essoniaverit, ibi nō judicabitur essoniū, sed mittetur ad curiā corā Justiciariis judicandum. Et nihilominus si voluerit nō obstante essonio comparere poterit impunè corā Justiciariis in judicio, & per essoniū factū apud turrim salvabitur tempus medium, quousq̄ in judicio cōparuerit. Si autem apud turrim cōparuerit, & diem receperit in banco per constabularium, bene poterit se essoniare coram Justiciariis in judicio. Non tamen ex die sibi dato apud turrim sed ex die prius recepto coram Justiciariis in bāco. Cùm autē uterq̄ tam petens q̄m tenēs p̄sonaliter cōparuerint apud turrim die legitimo, dabitur utriq̄ partī dies coram Justiciariis in banco si tunc ibi fuerint residentes, vel si nō, tunc cùm redierint, si in brevi reversuri fuerint, vel post tempus. Non autem dabitur dies coram Justiciariis itinerantibus, sive itinerātes sint in eodē cōi ubi terra fuerit quæ petitur sive in alio, sed primo corā Justiciariis de banco, si qui tunc fuerint residētes in banco, & alii itinerantes in comitatu, ubi terra fuerit quæ petitur. Et Justiciarii de banco exinde dabunt diem corā Justiciariis itinerantibus, ut sic per ordinē p̄cedat juditium. Et ideo à turri mittuntur partes in bācum ut loquela in eodem juditio finem accipiat in quo sumpsit initium.

¶ 1. Cum visus fieri debeat vel factus fuerit, si visores non sunt legitimi quid facere debet essoniatus. 2. Si languor vertatur in morbum incurabilem quod essoniatus venire non poterit tunc mittat responsalem. 3. Breve de mittendo ad languidum ut sciatur si ratam habuerit responsalem quam responsalis pro eo fecit. Cap. 14.

REdeamus iterū ad visum quatuor visorū, & videamus quid sequatur, si visores legitimi nō sunt ad videndū, & per hoc visus illegitimus, de quibus supradictū est. Quo casu, si essoniatus per visum talium visorū surrexerit, ut si ei surrectionem dederint, erit in defalta, secundum q̄ superius dictum est. Melius est igitur q̄ se teneat in lecto, vel quòd licentiam petat surgendi, antequàm visus tessatus fuerit per tales, quam si obtinuerit, & sic comparuerit, excusatur à defalta, non propter visum, cùm sit illegitimus, sed propter licentiam si forte petens visum calumniaverit & visores. Si autem non, tunc procedat loquela in utroque casu, ac si visus legitimè factus esset. Si autem essoniatus forte licentiam surgendi petere voluerit, tunc ad diem sibi datum per visores tales tutius erit quòd mittat pro se responsalem. Et quo casu, si petens velit visum calumniare, iterum fiat vi-

at visus legitimè si primus sufficiens non fuerit. Si autem non, tunc ꝓcedat loquela inter petentem & responsalem. Si autem prædicti tales, qui ad visum faciendum sunt inutiles, languorem adjudicaverint essoniato, cùm visũ testificati fuerint in ꝑsentia petentis, & petens contra visores nihil exceperit, sed diem receperit apud turrim sine calumnia, licet visus ab initio fuerit illegitimus, efficitur legitimus per consensum petentis, & ita quòd ulteriùs nihil objicere potest contra visores, nec cõtra visum. Et idem erit si absens fuerit in testificatione visus, cùm ꝑsens esse debet, & hoc suæ debet imputare negligentiæ, & in quibus casibus necesse erit ꝙ tenens essoniatus se teneat ad languorem, & ulterius licentiã surgẽdi nõ habebit. Si autem visus (quãvis legitimus) nondũ testatus fuerit, forte infra annũ & diẽ licet languor adjudicatus, semper infra annũ & post annũ quandoq̃ poterit tenens habere licentiã surgendi donec visus testatus fuerit. Et quamvis post annũ & diẽ petens apud turrim obtulerit se cõtra tenentẽ essoniatum, hoc tenenti non nocebit, quia nullus dies datus est ei in judicio apud turrim. Et si forte cõstabularius mãdaverit ꝙ petens certo die venerit, & tenens essoniatus nõ, si ad querelã petẽtis summoneatur tenens ꝙ sit apud turrim ad respondendũ corã Justiciariis quare diem sibi datũ apud turrim non servavit, si petens se tenuerit ad defaltã, respondere poterit tenens, ꝙ visus non fuit legitimè factus, & perinde nõ visus, & sic ꝙ nec potuit nec debuit ibi cõparere, & sic oportebit ꝙ hoc ꝑ visores (cùm cõparuerint) terminetur. Item dicere poterit, ꝙ nõ necesse habuit ibi cõparere, quia tenens diem apud turrim non habuit cui deberet vel posset respondere, & sicut videtur se defendere poterit à defalta. ¶ 2. Cùm autẽ ꝑ tales (ut prædictũ est) fuerit languor adjudicatus, & visus testatus sine calumnia, & dies datus petenti apud turrim, tunc necesse erit essoniato ꝙ se teneat ad languorẽ, & observet annũ & diẽ apud turrim, & ꝙ in ꝓpria ꝑsona sua veniat (si possit) modo quo supradictũ est, vel ꝙ pro se sufficientẽ mittat responsalem, qui ꝓ eo litem suscipiat & defendat. Et tunc aut mittit responsalẽ aut non mittit. Si autem nec venerit nec responsalem miserit, erit in defalta. Si autẽ responsalem miserit apud turrim qui sit ibi diem recepturus, & in judicio cùm cõparuerit corã Justiciariis respondurus, audietur ejus responsio quicunq̃ sit ille, dũ tamẽ sit major. Et si forte nullũ miserit, dũ tũ sit aliquis apud turrim qui dicat se esse missum & diem recipiat ac si in judicio ut responsalis respondeat, si de ejus responsione judicium faciẽdũ sit sicut de duello vadiando & de magna assisa summonenda, vel de aliquo ꝙ sit de substãtia negotii & ꝑ ꝙ loquela debeat terminari, judicium illud debet poni in respectu quousq̃ per quatuor milites missos ad languidũ, sciatur si talem miserit ꝓ se responsalem, & si ratam habuerit responsionem quam idem talis ꝓ eo fecerit: & quòd ita fieri debeat, ꝓbatur in rotulo de termino S. M. anno Regis H. xv. incipiente xvi. in comitatu Salop. Breve de mittendo iv. milites ad languidum ad audiẽdum &c. tale erit. ¶ 3. Rex vic. salutem. Mitte iv legales milites de comitatu tuo apud talẽ locũ ad A. qui se in curia nostra corã Justiciariis vel corã

nobis

nobis essoniavit de malo lecti versus B. de placito terræ ad audiendum si idē A. ꝑ se misit C. corā ꝑfatis Justic. nostris corā nobis &c. ut respōsalem suū ad audiendū vel ad respondendū eidē B. de eadē terra, & si ratā habuerit respōsionē quā idem C. ꝑ eo fecit in eodē placito, & similiter ad audiendum si velit eundē C. in ꝑdicto placito attornare in ꝑdicto loco suo ad lucrādum vel ꝑdendū, et venire facias corā ꝑfatis Justic. nostris vel corā nobis &c. ad talē terminū ꝑfatos quatuor milites ad testificandū ea quæ à ꝑfato A. super ōmissis audierint. Et habeas ibi nomina militū & hoc breve Teste &c. Qui si ad diem venerint, audiatur eorum testificatio, si autē nō venerint, ꝑcedatur cōtra eos ad defaltā quousq; cōparuerint, sicut ꝑcessū est supra, cōtra quatuor milites missos ad languidum. Ille vero qui sic essoniatus est ratam habeat responsionē si voluerit, & cōcedat ꝙ talē miserit respōsalē & ita sub nomine ipsius respōsalis ꝑcedere possit, & terminari loquela. Si autē ratam nō habuerit responsionē, adjudicabitur in defalta. Necesse est igitur ei ꝙ ratam habeat respōsalis responsionē, & cōcedat ꝙ talem miserat respōsalē, & sic poterit nomine ipsius respōsalis tota ꝑcedere loquela & terminari, & post quamlibet apparitionē cū dominus litis ratā habuerit responsionē suā, poterit se essoniare nomine ꝑprio de malo veniendi, sicut ac si esset in curia attornatus. Si autem ratam non habuerit responsionē, adjudicabitur in defalta. Oportet igitur de necessitate ꝙ illā ratā habeat nihilominus tamen si in ꝑpria ꝑsona venire voluerit & respondere, bene poterit si voluerit, & tempus mediū & apparitio apud terminū salvabitur per ꝑsentem respōsalē. Si autē milites forte non venerint ad diem summonitionis, nec essoniatus respōsalis, semper sequatur versus milites, & irrotuletur sic defalta militū. Talis qui se facit respōsalē talis optulit se quarto die versus A.B.C.D. milites missos &c. et sic poterit terminari negotium &c. Et notandū in fine ꝙ si respōsalis apud turrim cōparuerit maturiùs quā deberet, non nocebit languido, dum tamen respōsalis cōparuit die legitimo. Si autem tardiùs, hoc nocebit essoniato. Si autē respōsalis maturius se obtulerit quàm deberet, & essoniatus die legitimo, sive respōsalis venerit die legitimo, sive non, tenens salvabitur à defalta sive respōsalem advocaverit sive non. Si autem respōsalis venerit die legitimo, & essoniatus in crastino die, vel tertio vel quarto die ꝑ respōsalem, salvabitur tenens à defalta ut paulo ante dictum est. Et circa respōsalem multa sunt dicenda, licet ista ad præsens tempus dicta sufficiant.

¶ 1. *Si plures sint participes tenentes unicum jus habentes qualiter procedendum in essonio de malo lecti.* Cap. 15.

Dictū est supra si unus tenēs ꝑ se essoniaverit de malo lecti qualiter ꝑcedendū sit in essonio, vel ꝙ si pluries se essoniaverit de malo lecti, & semel languorem habuerit cessabit essonium de malo lecti, & ꝙ in toto placito nō habebit nisi unicum essoñ nec habebūt nisi unicum languorem. Nūc autē videndū si plures sint ꝑticipes tenētes unicū jus habentes, qualiter

sit ꝓcedendū in essonio de malo lecti, post essoniū de malo veniendi, et quotiēs se essoniare possent, et quādo cessabit essoniū de malo lecti. Quotiēs? et sciendū ꝙ sæpius, post quālibet apparitionē & diē legitimè in curia datū, simul si voluerit, vel vicissim post unicā apparitionē donec omnes habuerint sua essonia. s. quilibet unicū de malo veniēdi, & aliud de malo lecti, et tunc simul cōpareant ad respōdendū, cùm autē aliū diē receperint post diem datū de cōsensu ꝑtium, vel post visum peritū, vel warrātū vocatum, habere poterit omnia eadē essonia, & eodem modo, et sic ad quamlibet apparitionē donec terminetur loquela, & ita ꝙ nullus languor interveniat. Itē cùm sic se essoniaverint de malo lecti omnes simul, omnibus poterit adjudicari lāguor vel omnibus surrectio vel quibusdam surrectio & quibusdam languor: si omnibus surrectio, tunc veniant omnes simul et respondeant, si autem non venerint omnes vel quidam, tunc fiat de omnibus sicut supradictum est de uno, secundū ꝙ cōparuerint vel non. Si autē omnibus simul adjudicatus fuerit languor, fiat de omnibus ut supradictum est de uno, secundū ꝙ omnes vel quidā languorē et diem suū servaverint vel nō servaverint. Si autē post unā apparitionē et diem datū vicissim cōparuerint omnes et vicissim se essoniaverint de malo lecti et vicissim ꝑ eosdē vel diversos milites fuerit eis lāguor adjudicatus, si plures ibi videantur esse languores, tam in primo casu ꝙm in secundo, cùm omnes tenētes sunt quasi unicū jus habētes, erunt omnes languores accipiendi pro uno languore ꝓpter juris unitatem. Et cùm sic omnes languorē habuerint simul vel vicissim, sicut prædictū est, vel saltē ex pluribus unus, extunc nō ante cessabit essonium de malo lecti in ꝑsonis omnium usque in finem litis, sicut supradictum est de uno tenente. Si autem quidam ex pluribus, vel unus se primò essoniaverit de malo veniendi, & quidam ꝑsentes sint & quidam fecerint defaltam, essoniati diem habebunt per essonium suum. Illis autē qui ꝑsentes fuerint dabitur idem dies, contra absentes vero ꝓcedendum erit ad defaltam, secundum ꝙ inferius dicetur de defaltis. Illi vero qui essoniati fuerint ad alium diem si voluerint essoniare se, poterunt de malo lecti. Et illi qui primo die diē ceperunt in judicio, ad diem suum se essoniare poterunt si voluerint, vel comparere. Si autem cōpareant, bene possunt alium diem recipere, & sic de die in diem donec eis constiterit de surrectione essoniatorum vel de languore, ut si languor fuerit adjudicatus & testatus, ꝙ tunc eundē diē recipiant cum petente, et apud turrim ut videtur, ne si ad bancum et in judicio diē receperint ꝑ hoc dividentur causæ continentia. Et cùm sic diē receperint coram Justiciariis in banco apud turrim cum essoniato, cōpetit eis unicum essonium de malo veniendi apud turrim, vel coram Justiciariis in judicio, ꝙ si ibi nō venerint nec se essoniaverint, poterūt esse in defalta sicut ipse petēs. Si autē adjudicetur ꝙ infirmitas sit in malum transiens, et ꝙ certus dies detur essoniato ꝙ compareat in judicio ad diem illum, possunt alii qui priùs essoniati non fuerint incipere tunc primò essonia sua unus vel omnes simul vel vicissim, ut supradictum est in principio. Et poterit unus vel quidam amittere essonium

suum

suũ per tacitã renuntiationẽ. Esto q̃ A. cõparuerit, & B. se essoniaverit de malo veniendi, & ad alium diem comparuerit,& A. se essoniaverit,cum B. ab initio electionẽ habuerit veniendi vel essoniandi se de malo lecti,eligendo viam veniendi, tacitè renuntiavit essoniũ de malo lecti. Et unde cùm ita cõparuerit & diem receperit,ad alium diem non habebit essonium de malo lecti ratione essonii precedentis de malo veniendi, propter interruptionẽ, eo q̃ comparuit & ꝑpter tacitam renuntiationem. Et quia essonium de malo lecti imẽdiatè non sequitur essonium de malo veniendi. Et de essonio de servitio domini regis interposito possit disputari. Itẽ nec essonium habebit ille sic comparens de malo veniendi antequam omnes in juditio comparuerint, quia habet omnia essonia sua vel q̃ tantundẽ valet, ratione supradicta. Defaltam autem possunt facere omnes vel quidam illorum secundum q̃ de uno supradictum est. Et poterit unus ꝑtem suam amittere per defaltam ꝑpter suam negligentiam,& alius salvare se à defalta per suam diligentiam, quia res quæ petitur licet cõmunis sit, patitur sectionem et divisionem. De viro autẽ & uxore implacitatis nõ est ita, quia res uxoria divisionem non patitur inter virum & uxorem. Tota est enim utriusque in solidũ, et non in cõmuni, cùm sint una caro vir et uxor quãvis animæ diversæ. Et ideo si unus ipsorum defaltã fecerit, utrique erit damnosa. Et cùm defalta facta fuerit, capiatur terra in manum domini regis ꝑ parvum cape. Et ille qui defaltam fecerit, sũmoneatur q̃ sit ad alium diem auditurus judicium suum, nulla facta mentione de eo sive sit vir sive sit uxor qui defaltã non fecit. Si autẽ unus de pluribus moriatur antequam omnes comparuerint,cadit tota loquela. Si autem unus infra ætatem. sic remanebit loquela in suspenso usque ad ætatẽ. Si autẽ furiosus & dilucidis non gaudeat intervallis,sic remanebit loquela usq̃ ad mortẽ: quia ex quo semel animo & corpore incepit possidere, superveniente furore nunquàm definere poterit animo possidere. Si autem dilucidis gaudeat intervallis,expectabitur tempus quo se melius habuerit. De fatuo vero & stulto aliud erit,secundum q̃ inferius plenius dicetur in tractatu de exceptionibus.

¶ 1. *Si quis essoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat essoniatus apparere & quando.* 2. *Breve de videndo eum qui essoniatur in comitatu de malo lecti.* *Cap.* 16.

SI quis vero in cõm essoniatus fuerit de malo lecti, illud idem observari videtur in comitatu quod in curia domini regis. Et cùm languor ei fuerit adjudicatus infra annum & diem venire debet ad aliquem certum locum ad hoc deputatum̃ per comitatum. s. castrum aliquod, & ibi ostendere castellano quo die venerit, sicut constabulario turris ostenderet si placitum esset apud West. in curia domini regis. Sed petens (ut videt) non habet necesse aliquem diem observare in cõm, cùm languor fuerit adjudicatus & testatus, sed observet diem suum apud castrum, sicut faceret apud turrim si placitum esset in curia dñi regis. Et videndum est inter cætera utrum essoniaret se de malo lecti in eodẽ cõm ubi terra est quæ petitur

vel

vel in alio. Si autē in eodē com̃, tunc habet vic. potestatē mittendi quatuor milites ad videndū, etiam sine brevi, qui videant & testificent̃, & ita ꝓcedant in omnibus, secundū q̄ superius dictum est de curia dñi regis de defaltis, & licentia surgendi, & omnibus aliis. Si autē extra com̃ fuerit essoniatus, tunc non habet vic. potestatē mittendi milites de com̃ suo in alium com̃. nec multo fortius milites de alio comitatu ad videndū, quia ad hoc non extenditur sua jurisdictio. Habet igitur petens necesse q̄ sibi perquirat per brē quòd essoniatus videatur per tale breve vic. directum ubi essoniatus jacuerit. ¶ 2. Rex vic. salutē. Mitte quatuor legales milites apud talem locum, ad videndum utrum talis infirmitas qua A. essoniavit se de malo lecti versus B. de placito terræ in comitatu tuo vel in alio com̃ tali sit languor vel non. Et si sit languor, tunc ponant ei diem à die visus sui in unum annum & unū diem q̄ tunc sit ad ꝓximū com̃. Et si convaluerit antequā visus factus & testatus fuerit, bene poterit com̃ dare licentiā surgendi essoniato, secundū q̄ in curia dñi regis obsservatur. Quam quidē si com̃ essoniato denegaverit, ad querelā ipsius poterit dominus rex in defectu com̃ licentiā surgendi dare. Et eodē modo si loquela fuerit in curia baron̄ vel alterius qui curiam habet, poterit dñs rex licentiam dare surgendi in defectu curiæ per tale brē. Forma brevis supra, ubi petitur licentia surgendi & sic incipit: Ostensum est nobis. In fine notandū, q̄ si essoniatus ad diem sibi datū ꝓ visores non venerit, excusari poterit à defalta ꝓpter casus fortuitos, & legitima impedimenta intervenientia, si ꝓbentur, secundū q̄ supra tactū est in parte, & inferius dicetur plenius de defaltis.

¶ 1. *De essonio de malo villæ.* 2. *Ubi non jacet essonium de malo villæ.* *Cap.* 17.

ESt etiam inter alia essonia essoniū anomalū, eo q̄ nō sequitur regulam aliorū essoniorū, q̄ dicitur essoniū de malo villæ ubi quis primo die in curia cōparuerit & se obtulerit, & sine responso eodē die recesserit, si ꝓpter infirmitatē aliquā supervenientē, à loco ubi hospitatus fuerit & receptus se transferre non possit, nec ad curiā venire, mittere debet ad curiam duos essoniatores qui re vera essoniatores dici non possunt, quia diē non recipiunt, sed nuntii & excusatores, qui in curia publicè ꝓtestantur, q̄ talis tali infirmitate detentus est in eadē villa, vel in alia tali ubi ꝓnoctavit quòd ad curiā venire non possit pro lucrari nec pro ꝑdere, & sic recedant, & eodē modo mittat secundo die duos, sed alios à duobus primis, & eodē modo tertio die sed diversos à primis, & sic excusatur usq̄ ad quartū, & quarto die mittantur ad infirmū ex parte Justic. quatuor milites, si in curia vel in villa inveniantur, ad audiendū q̄m talis loco suo attornare voluerit ad lucrandū vel ꝑdendū in loquela quæ est inter ipsum & talē petentē. Si autē ipsum ibi invenerint, capietur attornatus si ipse ꝑsonaliter venire non possit. Si autē in villa tali nō inveniat̃ & hoc testet̃ per quatuor milites, erit tenens in defalta, ac si essoniatus esset de malo lecti. Sed nec ōni cōperit essoniū *illud* nec ōni loco. ¶ 2. In com̃ autem non jacet essoniū de malo villæ, propter brevitatem

temporis

temporis de die comit, & ubi non expectatur quartus dies, ut de termino sancti Hilarii anno regni regis Henrici sexto in comitatu Buck. de Alicia de Jarpmille & Petro de Imnere. Itē nec coram justiciariis assignatis ad aliquam assisam vel juratam capiendam, vel aliquid tale faciendū ad certum diē, ubi non expectatur quartus dies. Itē nec in persona alicujus attornati sive in comitatu sive in curia dni regis factus fuerit attornatus, quia licet milites mittantur ad eum, ipse attornatū facere nō possit non magis quām ꝑcurator ꝑcuratorem: ut de termī Paschæ anno regni regis H. nono in comitatu Buck. de attornato Henry de S. Warerico qui se essoniavit apud West. de malo villæ ꝑ tres dies, et in quarto die (habito consilio & tractatu inter justiciarios) non fuit ei essonium de malo villæ allocatum, quia non potuit facere attornatum, etsi quarto die venire posset personaliter, tamen salvare non posset tres dies ꝓteritos, et unde dominus suus fuit in defalta, & capienda esset terra in manū dñi regis per parvum cape, eo quòd in curia optulit se pro domino suo, & à justic. qui recordum habent visus fuit in curia. Itē esto quòd post essonium de malo lecti & languorē testatum per quatuor milites, fecerit quis defaltam antequam in curia comparuerit, eodem modo capienda erit terra in manum domini regis per parvum cape, ac si priùs in curia cōparuisset, quia diem sibi datum per quatuor milites dedicere non potest non magis quām si ei daretur in curia, quia in hoc habere debent recordum, nec mandabitur dies captionis sicut per magnum cape, quia nunquam dicetur, quia non servavit diē sibi datū per quatuor milites. Et q̄ habent recordum, & q̄ contra ipsorum recordum defendi non poterit, nec ꝑ legem, nec per unum audientē & unum intelligentē quin stetur eorum recordo: habetis de Itinere M. de Pateshull in comitatu Leycestr̄ de tempore regis Johannis, sed hoc fuit, quia essoniatus coram quatuor militibus cognovit se esse essoniatum, quod quidem defendere non potuit per legem contra eorum recordum, cùm ipsum in lecto invenerint essonium non dedicentem: Si autem sic eum non invenerint, aliud erit. Eodem modo si quis extra judicium coram justiciariis attornatum fecerit, licet in curia, si comparuerit & defaltam fecerit, capienda est terra in manum domini regis ꝑ parvum cape, ac si in curia comparuisset, quia sumonitionem defendere non potuit contra recordum justic. & eo q̄ fecit attornatum, ꝑ consequens cognovit se esse sumonitum, & secundum quod dicetur infra plenius de defaltis.

TRAC-

Tractatus tertius Libri quinti, in quo tractatur de Defaltis.

¶ 1. *De contumacibus & non venientibus ad judicium post legitimam summonitionem.* 2. *Compensatio defaltarum.* 3. *De excusationibus non venientis.* 4. *Si legitimè summonitus defaltam fecerit, breve quod vocatur Magnum cape.* 5. *Natura & effectus brevis Magnum cape juxta virtutem vocabulorum contentorum in brevi.* 6. *Qualiter terra capta in manum domini regis per defaltam peti debeat per plevinam.* 7. *Quid fieri debet in placito advocationis post defaltam.* 8. *Qualiter defenditur summonitio & surfisa per legem.* 9. *Si defalta facta fuerit qualiter sit procedendum.* 10. *Irrotulatio post defaltam.* 11. *Breve de seysina habenda postquam quis recuperaverit per defaltam.* Cap. 1.

REdeamus igitur ad diem sumonitionis in actione reali. Dictum est supra qualiter quis excusatur p essonia si ad judicium non venerit cûm fuerit sumonitus legitimè: Nunc autem dicendum est de contumacibus & nõ venientibus ad judicium, qualiter ꝓcedendum sit contra eos in actione reali secundũ ꝙ fuerit simplex, mixta vel duplex. Et ideo videndum quis dici debeat contumax & quæ pœna sequat̃, cùm, quando res aliqua petitur imobilis per actionem in rem (contumax dici poterit sive reus latitet sive non) ad judicium summonitus sui copiam nõ fecerit nec defensus fuerit. Latitare autem est si quis se turpiter occultaverit, & copiam sui non facere est, quando reus id agit ne adversarius potestatem sui habeat, licet præsens fuerit in curia. Et sive reus contumax fuerit sive non, sufficit ad hoc quòd ꝓcedatur contra ipsum, ꝙ simpliciter absens sit ex quacunq̃ causa. Et unde si primo die non venerit, nec secundo, nec tertio, nec quarto, tunc offerente se liti petente, quocunq̃ die venerit ante quartum diem, capiatur terra sive res petita in manũ dñi regis propter defaltam non venientis, quam quidem captionem modica sequitur pœna vel etiam nulla. Et unde si reus venerit infra xv. dies post captionem & illam p plevinam petierit, si ad diem sibi datum in curia defendere se possit de defalta, si petens inde judiciũ petierit reformabitur ei possessio, ut de principali respondeat. Sed quid si primo die non venerit tenens, & petens primo die se obtulerit & visus fuerit à justic. in curia qui habent recordum si petens in crastino se obtulerit, si defaltam sanare non possit, amittere poterit seysinam. Et eodẽ modo si tertio die vel quarto. ¶ 2. Sed quid si neuter ipsorum cõparuerit primo die, sed uterque in crastino, tunc fiat compensatio defaltarum, cùm pares sint in culpa: ut supra dicitur. Et sic fiat de aliis diebus usque ad quartum diem. Si autem impares fuerint, ut p̃dictum est, ꝙ aliquo die compareat petens, & tenens non, vel è contrario, tunc fiat eodem modo ut supra. Si autẽ primo die comparuerit petens, & tenens non: et in crastino tenens, et petens non, si tertio die comparuerint

rint ambo, fiat inter eos ut supra dictum est compensatio, & sic semper usq̃ ad quartum diẽ, & in quarto die, & ulterius, non nisi petens voluerit. Poterit tamen tenens, & eodẽ modo petens, excusare se usq̃ ad quartũ diẽ, multis modis. Tenens, s. antequam in curia cõparuerit si sumonitionem defenderit & surssisam, & essoniũ tam de malo veniendi q̃m de malo lecti, si forte fuerit interjecta, secundũ q̃ supradictũ est in tractatu de sumonitionibus. Itẽ excusare se poterit usq̃ in quartũ diẽ, & in quarto die, ꝑ rationabilia impedimẽta intervenientia, si fuerint ꝓbata: & etiã post quartum diẽ si infra quartum diẽ ꝑ nuntium legitimè fuerit excusatus qui impedimentũ ostenderit corã justiciariis in juditio, q̃ talia esse possunt. ¶ 3. Si quis per vim majorẽ detentus fuerit, cui resistere nó possit, ut si captus fuerit & in prisona detentus, non tamen ob sui culpã. Itẽ si inciderit in latrones qui eũ ligaverint, & spoliaverint, & detinuerint forte, q̃ nuntiũ mittere nó possit infra quartũ diẽ, quo casu post quartũ diẽ excusabitur, dum tamẽ impedimentũ ꝓbetur. Itẽ excusari poterit ꝑ inundationẽ aquarũ & tẽpestatem. Item si pons solutus fuerit, vel navigium subtractũ per fraudẽ petentis, dum tamẽ ei objici nó potest q̃ ire possit ꝑ circuitum, vel q̃ alii eadẽ die qua transire debuit cõmode & sine difficultate & absq̃ periculo transierunt. Secus autem erit si cum periculo, quia nõ debet quis se in periculis & infortuniis exponere. Eodẽ modo poterit impedimentũ intervenire de nivibus, & glacie, & aliis multis modis. Si vero infra quartũ diẽ non venerit nec se excusaverit, ut ꝑdictum est, sive ita fuerit impeditus sive nó, capiatur terra vel res petita in manũ dñi regis, ꝓpter defaltã, per visum legalium hominum, & fiat talis irrotulatio petente se liti offerente: A. optulit se quarto die versus B. de placito q̃ reddat ei tantum terræ cum ꝑtinentiis in tali villa vel advocationẽ talis Ecclesiæ, vel cõmuniam pasturæ ad tot averia quæ clamat ut jus suũ versus eum: vel, ut dotẽ suã, et sic de aliis rebus omnibus q̃ petuntur ex tali actione, & B. non venit, & sumoneas &c. Judiciũ &c. Terra vel talis res capiatur in manũ dñi regis, & dies &c. et sumoneatur q̃ sit ad talem diẽ inde respondsurus & ostensurus quare nõ fuit corã justic. nostris ad talem diẽ &c. per tale bre. Forma brevis talis est q̃ dicitur magnum cape. ¶ 4. Rex vic. salutẽ. Cape in manũ nram ꝑ visũ legaliũ hominũ de comitatu tuo tantã terrã cũ ꝑtinentiis in tali villa, vel pasturã ad tot oves, vel talẽ advocationẽ, q̃m A. de N. in cur nra corã justic. nris apud West. clamat ut jus suum versus talem ꝓ defectu ipsius talis, vel si dos petita fuerit, tunc dicatur ita: scilicet quam A. (q̃ fuit uxor B.) in curia nostra &c. clamat in dotẽ versus C. ꝓ defectu ipsius C. vel tertiã partẽ tantæ terræ cum ꝑtinentiis &c. et ita de singulis rebus quæ petuntur per actionem in rem, secundum formam brevis originalis, & tunc ibi sic. Et diem captionis scire facias justic. nostris apud West. per literas tuas sigillatas. Et sumoneas per bonos sumonitores prædictũ C. q̃ sit coram eisdem justic. nostris apud West. inde respõsurus, & ostensurus quare nõ fuit corã eisdẽ justic. nostris apud West. ad talẽ diem sicut sumonitus fuit, vel quare non observavit diẽ sibi datum ꝑ essoñ suũ ad

talem

talem terminũ (si forte fuerit essoniatus & diẽ habuerit p essoniatorẽ suũ.) Et habeas ibi sumonitores, & hoc breve, & nomina eorũ p quorũ visum hoc feceris Teste &c. Et notandum q̃ captio ista in manũ dñi regis p magnũ cape locũ habet ubi quis defaltã fecerit anteq̃m in curia cõparuerit vel attornatũ fecerit q̃ tantundẽ valet. ¶5. Et quia scire nõ poterit quid sequatur ex tali captione in manũ dñi regis, nisi sciatur de virtute brevis et vocabulorũ in brevi contentorũ, inprimis videndũ est, quid sequatur ex tali vocabulo sive dictione, cape in manũ nostrã &c. et quid inde sequatur, perpendi poterit manifestè ex p̃missis paulò ante. Ad hoc autẽ, q̃ dicitur, per visum legalium hominũ, ut ꝑpendi possit & testificari (si opus fuerit) si capta fuerit in manum dñi regis, et per eorũ visum. Et si capta fuerit per eorũ visum, tunc quo die, quia in hoc habent recordum cui cõtradici nõ poterit, quantũ ad hoc, secundum q̃ defalta facta fuerit ante apparitionẽ vel post, et secundum quod sumonitionem testati fuerint vel non. Itẽ continetur, pro defectu talis, sine aliqua ꝑbatione, quia sufficit sola absentia, licet non ꝑbetur ex qua causa, & licet excusationẽ habuerit, tamen de excusatione cõstare nõ poterit justic. anteq̃m tenens apparuerit, excusationẽ suam ꝑtendẽdo, p̃mittendo et ꝑbando, ut supra de excusationibus. Item dies captionis indorsari debet in tergo brevis, ut per hoc, & attestationẽ militũ sciri possit quo die terra capta fuerit, & per consequens si ad horam petita fuerit p plevinam, quia peti debet per plevinam infra quindenam postq̃m capta fuerit in manum dñi regis: q̃ si antequam capiatur in manum dñi regis petatur per plevinam, vel post quindenam, nõ petitur ad horam: et ideo peti poterit maturiùs, vel tardiùs quàm deberet. Debet petitio sic irrotulari. Talis petiit per talem (si per alium petierit, quàm per seipsum) tali die terram suam p plevinam q̃ capta fuit in manũ dñi regis, per defaltam quam fecit versus talem, coram justic. nostris talibus tali die: et br̃e non habebit, nec aliud fiet, nisi q̃ dicetur ei, quòd observet diem suum in brevi de captione contentũ. ¶6. Videtur igitur per hoc q̃ p talẽ plevinam & diem receptum p se cùm in ꝑpria ꝑsona petierit, & diem receperit secundũ sumonitionẽ p breve de captione, sive sumonitus fuerit, sive non, q̃ ulterius dedicere non poterit sumonitionem si postea in judicio defaltã fecerit s. post captionem. Si autẽ per alium quàm per semetipsũ, videtur q̃ fieri debet contrarium, q̃ defendi possit per legem, si primam & ultimam defenderit sumonitionem. Captio vero simplex esse debet. Non enim debet per hoc tenens impediri quin omnium rerum & tenemẽtorũ illorũ liberã habeat administrationẽ, sive jus habuerit in eisdẽ sive nõ, quia si sic non esset, potius diceretur disseysina quàm districtio. Et unde si tempore quo res sic fuerit in manu dñi regis contingat Eccleſiam aliquam vacare q̃ sit de ꝑtinentiis, ad tenentem spectabit collatio, et non ad regẽ. Cùm autẽ sic petatur per plevinam, non erit statim replegianda tenenti, antequam in judicio comparuerit, & tunc sciatur utrum petens se tenere voluerit ad principale placitũ vel ad defaltã. Cùm autem ad principale placitum se tenuerit, sic renunciat defaltæ, et erit

defalta

defalta nulla, et res replegianda. Si autem se tenuerit ad defaltam, adhuc non erit replegianda, donec sanaverit defaltam, ꝙ si sanare non possit, extunc erit seysina petenti adjudicanda. ¶ 7. Dicitur in p̄cedenti, quòd res petita capi debet in manum dni regis. Esto igitur, ꝙ in placito advocationis fieri debeat captio in manum dñi regis, sed cum jus advocationis incorporale sit, & invisibile, nec tangibile, qualiter ergo capi poterit in manum dñi regis ꝙ videri non poterit nec tangi? Erit igitur officium vicecomitis in hac parte, quòd assūptis secum ꝑbis & legalibus hominibus vicinis, accedat ad Eccleſiā cujus advocatio petitur, & ibi ꝑblicè ꝑtestetur corā ꝑbis hominibus ꝙ seysiat in manū dñi regis Eccleſiā illā, et ꝑ consequens jus advocationis quod est in corpore Eccleſiæ, licet illud jus sit incorporale. Et cùm ceperit corpus in manum dñi regis quod est visibile & tangibile, per consequens capit̄ id quod est incorporale licet invisibile & non tangibile. Jus enim sine subjecto vel corpore cui insit esse non poterit. Et vulgariter dicitur, talis habet vel petit jus advocationis talis Eccleſiæ. & non talis manerii: et ideo non est necesse ꝙ manerii capiat̄, licet Eccleſia sita infra aliquod manerium, sit de ꝑtinentiis ejusdem manerii. Continetur etiam in brevi de captione, quòd tenens sumoneatur quòd sit respōsurus de principali placito, et ostensurus &c. Ad quod sciendū, quòd ad talē sumonitionē nunq̄m sequatur essoniū, quia priùs oportebit tenentē respondere de defalta. Itē nec dies rationabilis ꝑpter contumaciā s. xv. dierum, non magis quàm ad disseysinā propter roberiā. Sumonitores tamen venire debent coram justic. si opus fuerit ad testificandam sumonitionem. ¶ 8. Ad diem vero sumonitionis ꝑ breve de captione, aut venit tenens aut non venit, si autē venerit, tunc inprimis queratur à petente utrū se tenere voluerit ad principale placitū, vel capitale, vel ad defaltā. Si autē ad capitale placitū, tūc quasi renūtians defaltæ, statim et eodē die ad capitale placitū petenti respōdebit. Si autē se tenuerit ad defaltā, tūc habet tenēs necesse defēdere sumonitionē & sursisam, et similiter aliquādo tam essonia de malo veniēdi q̄m essonia de malo lecti, si fuerint interjecta, ubi oportet ꝙ diligēs fiat examinatio ad cautelā. Si autē simpliciter defendat sumonitionē & sursisā, & appareāt sumonitores qui sūmonitionē testētur, ubi priùs fuerit sufficienter testificata, & qui more testiū diligēter & separatī examinati, & in oībus cōvenientes, sufficiēter ꝑbaverint sumonitionē, tūc demū necesse erit tenēti ꝑpter p̄sumptionē testificationis sumonitorū, sumonitionē defēdere ꝑ legē, cū nulla sit sumonitio nisi cū sit testificata et ꝑbata. Nec erit (ut p̄dictū est) tra replegianda anteq̄m tenes legē fecerit, vel in lege faciēda defecerit. Dabitur igitur ꝑtib⁹ ali⁹ dies de lege faciēda, cū tenēs plegios invenerit de lege faciēda. Nec etiā poterit tenēs attornatū facere ad legē faciēdā, cū ipse tenēs legē vadiaverit, qd' si fecerit, nisi illā fecerit in ꝑpria ꝑsona defaltā facit. Ad diē vero sibi datū ad legē faciendā, poterit tenēs se essoniare si voluerit, & petēs eodē modo, eodē die, & vicissi, si voluerit quia nō licet ī hac ꝑte tenēti qd' petēti nō licet nec ecōversò. Ad diē vero legis, aut tenēs facit legē suā, aut deficit in lege faciēda.

Si

Si autē legē fecerit, tanquā excusatus â defalta eodē die ad placitum principale respondebit. Sufficit enim ad dilationē & ꝑ rationabili sum̃onitione tenentis, tempus intermedium inter legem vadiatam & legē factā. Si autē in lege defecerit tenens, tunc amittet seysinā, & petens seysinam recuperabit, & tenens in misericordia. Et habeat ille tale recuperare, quale habere debebit, & plegii de lege, secundū quosdam, quieti erunt de misericordia, quia sufficit ꝙ eum habuerunt ad legē faciendā in curia, licet in lege facienda deficeret, ad similitudinē plegiorū de ꝑsequendo. Sed secundū alios (& melius) omnes in misericordia, quia nō sunt plegii inventi solūmodo ad veniendū ad curiā, nisi plegiatus id fecerit, ad ꝙ faciendū plegios invenerit. Queri possit inter alia cùm tenens ꝑ legem factā se defenderit à defalta. quare petens jacturā causæ suæ non incurrat, s. br̃e vel actionē, sicut ipse tenens seysinam suam si de lege, deficeret. Respondeo. Sufficit ei ꝑ cómodo ꝑpriæ seysinæ reformatio. Esto etiam ꝙ tenens primo die sum̃onitionis post defaltā et captionē terræ in manū dñi regis nō venerit, sed secūdo, tertio, vel quarto die, & petens primo die venerit, & se optulerit, & petat judicium de utraque defalta, tunc habet tenens necesse utramq̃ defendere, nisi forte ita sic ꝙ personaliter post captionē terram petierit per plevinam, quo casu de facili defēdere nō possit secundam sum̃onitionem et diem à justic. datū in ipsa replicatione, et ab eo recollectum & receptum. Si autē nihil ipsorū intervenerit, vel per aliū petita fuerit quàm ꝑ ipsum, tunc utramq̃ poterit defendere sum̃onitionem, si utraq̃ fuerit testificata & ꝑbata. Si autē neutra, tunc liberatur à defalta. Si autem una tantum, tunc oportet ꝙ illam defendet eodē modo quo supra. Si autē utraq̃, & in ꝑbatione utriusq̃; defecerit, erit in defalta. Et eodem modo si in ꝑbatione unius, & adjudicabitur seysina petenti. Si autem utramque legem fecerit, reformabitur ei seysina ut incontinenti respondeat. Si autē primā summonitionem defenderit & cognoverit secundam, erit in defalta nisi impedimentum illegitimum allegaverit & ꝑbaverit. Et quo casu, quāvis impedimentū ꝑbatum fuerit ut legitimum, si terra capta in manum dñi regis legitimè non fuerit ad horam petita per plevinam. ¶ 9. Redeamus ad judicium post secundam defaltam, & captionem terræ, sive alterius rei, in manum dñi regis, ubi tenens omninò non cōparuerit, nec ad primum diem, nec secundum, nec tertium, nec quartū, ꝑ seipsum nec per nuntium, ut p̄dictum est, quo casu non poterit excusari defalta. & ideo sequitur judicium sub hiis verbis. ¶ 10. A. qui præsens est. s. petiit versus B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus suum, & B. non venit & sum̃onitus fuit aliàs & summonitio fuit testata vel non dedicta, & ita quòd terra capta fuit in manum domini regis per defaltam. quam idem B. fecit tali die & ipse iterum summonitus ꝙ esset ad hunc diem, & non venit, & mandatum fuit vic. quòd mandaret diē captionis, et vic. mandavit, diem captionis et quòd sum̃onit' fuit, nec terra petita fuit ꝑ plevinā, vel si petita fuerit, non fuit petita ad horā, et ideo consideratum est ꝙ A. recuperet seysinam suam, et B. in misericordia

cordia,& fiat postmodũ irrotulatio juditii sub eisdem verbis, A. optulit se quarto die versus B. de placito tali &c. ut supra,& breve de facienda seysina tale erit. ¶ 11. Rex vic. salutẽ. Scias quòd A. de N. in curia nostra coram justiciariis nr̃is apud talẽ locum, p̃ cõsiderationẽ ejusdẽ curię nostræ recuperavit seysinam suam de tanta terra cum ptinentiis in tali villa, ut de jure suo,vel ut de dote sua, versus B. de N. per defaltã ipsius B. & ideo tibi præcipimus q̃ ipsi A. de p̃dicta terra sine dilatione plenariã seysinam habere facias Tette &c. Et ita fit missio in seysinam quasi ex secũdo decreto post captionẽ terræ in manũ dñi regis, cùm illa captio sit quasi prima missio.

¶ 1. *Quale competat remedium tenenti postquàm amiserit per defaltam & usque ad quod tempus.* *Cap.* 2.

CUm autem tenens ita amiserit per defaltam, videndum si q̃ remedium competat ei qui sic amisit & quale. Et sciendum q̃ competit ei remedium, & recuperare per breve de recto omni tempore si placitare voluerit, quousque tenens posuerit se in magnam assisam, ita q̃ quatuor milites summoniti fuerunt ad eligendum duodecim secundum quosdam, & secundum alios quousque duodecim electi fuerint. De hoc autem contentio fuit inter veteres, & eodem modo (ut videtur) donec tenens duellũ vadiaverit, si duellũ elegerit : ad paria enim judicatur in multis magna assisa et duellũ, & tunc vero deinceps non habebit quis aliud recuperare, quia abjudicabitur sibi & hæredibus suis seysina imperpetuum. Propter dissensum vero antiquorum non poterit teneri aliquod certum quid fieri debeat, si defalta facta fuerit cùm quatuor milites summoniti sint ad eligendum cùm quidam dicant sic,quidam contrarium. Sed tamen q̃ recuperare suum debeat habere in hoc ultimo casũ, p̃batur in rotulo de termino P. anno regis H. decimo sexto in com̃ Oxon̄, de Fray Pinchard, ubi ipse nec hæredes sui præcisè fuerint abjudicati, sed quòd haberent tale recuperare quale habere deberent. Sed quòd nullum habere debent postquàm duodecim electi fuerint, sed ex toto abjudicantur. probatur in rotulo de termino Sancti Michaelis anno regis Henrici quarto incipiente quinto in comitatu Buck. de Johanne filio Rowlandi. Et ad hoc concordant alii plures casus. Itẽ habere poterit remedium tenens qui amisit, si fraudulenta deceptio petentis intervenit,ubi nulla omnino summonitio facta fuit, mentitur tamen fieri,& hoc detecto nec captio aliqua nec abjudicatio per defaltam. Et si judicium reddatur in hoc casu pro petente, quicquid actum fuerit revocabitur secundum quod superius dicetur. Item habebit tenens suum recuperare ubi in absentia sua cum peregre profecturus fuerit abjudicata fuerit ei seysina, cum summonitione præventus non fuerit,ut supradictum est. Sed per quale breve videndum, quia justic. non sunt in culpa, nec etiam petens, cùm hoc factum sit per imperitiam summonitorum qui testati sunt legitimam esse summonitionem. Via igitur melior est (ut videtur) q̃ tenens dicat se esse injuste disseysitum quamvis cum judicio, quia injuste, eo q̃ per injustum judicium. Et unde

cûm petens qui recuperavit reſponderit ad aſſiſam & ſeyſinam, vocare poterit curiam regis ad warrantum, q̃ quidem decepta fuit, per quam quidem poterit talis proceſſus & tale judicium revocari.

¶ 1. *Qualiter ſanatur defalta per ſervicium domini Regis.* 2. *Brevia quæ excuſant per ſervicium domini Regis.* 3. *Qualiter excuſatur abſentia multis modis.* 4. *Si poſt defaltam capiatur dies amoris.* 5. *Quis poſſit remittere defaltam.* Cap. 3.

ANte judicium vero poterit defalta ſanari multis modis, ſicut judicium cûm factum fuerit revocari. Inprimis per ſervicium domini regis, ſi in ſervicio ſuo fuerit, ita quòd mittere non poſſit nec venire, quia ſervicium domini regis nulli debet eſſe damnoſum, nec etiam ei ita ad commodum, quòd alteri ſit injurioſum. Brevia autem de warrantia de ſervitio domini regis, ſub hac forma concepta ſunt. Varia ſunt enim genera defaltarum, aut fit defalta coram juſtic. itinerantibus, aliquando pro communi ſummonitione, & aliquando pro placito terræ, quo caſu fiant brevia in hac forma. ¶ 2. Rex dilectis & fidelibus ſuis juſticiariis itinerantibus in tali comitatu ſalutem. Sciatis quòd talis fuit in ſervitio noſtro tali die apud talem locum, ita quòd in itinere veſtro coram vobis eſſe non potuit tali die pro communi ſummonitione. Et ideo vobis mandamus, quòd occaſione communis ſive generalis ſummonitionis coram vobis factæ de militibus & liberè tenentibus & aliis in itinere veſtro, ipſum talem non ponatis, nec poni permittatis in defaltam, quia abſentiam ſuam quoad hoc ei warrantizamus, vel aliter: quòd talis fuit in ſervitio noſtro &c. ut ſupra, ita quòd coram vobis eſſe non potuit in loquela quæ eſt inter ipſum & talem de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa. Et ideo vobis mandamus quòd propter abſentiam ſuam ad diem illum coram vobis non ponatur in defaltam nec in aliquo ſit perdens, quia diem illum ei warrantizamus. Et eodem modo quo dies warrantizantur, poterit terminus warrantizari ex cauſa, ſcilicet à tali die uſque ad talem diem, & ſic majoris cauſæ occupatio excuſat aliquem et defendit à pœna contumaciæ, ſicut facit adverſa valitudo pœnam enim contumaciæ non patitur quem adverſa valitudo, vel majoris cauſæ occupatio defendit. Item ſicut locum habet warrantia per breve domini Regis in minoribus curiis coram juſticiariis de curiis domini regis, ita locum habebit de curiis domini Regis in comitatu, vel in curiis baronum, vel aliorum qui curias habent de placitis et ſectis, et aliis quæ in comitatibus vel in curiis placitari poſſunt vel terminari, et tunc ſic. Scias quòd A. de N. fuit in placito, vel in quadam aſſiſa vel jurata (vel alia de cauſa, ſecundum quod neceſſitas exigerit) in curia noſtra coram juſticiaĩ noſtris apud talem locum tali die per præceptum noſtrum, ita quòd ad diem illum coram te in comitatu tuo eſſe non potuit, pro loquela quæ eſt in eodem comitatu tuo inter ipſum talem et talem de tanto terræ, vel de qualicunque alia re vel aliter ſi terminus warrantizari debeat. Scias q̃ talis &c. fuit coram

nobis

nobis in placito tali die, et in craſtino et tertio et quarto die vel à tali die uſque ad talem vel tali die ita quod tali die coram te eſſe non potuit, nec in craſtino ita quòd totum tempus computetur quo fuit coram juſtic. in curia domini Regis et omnes dietæ in veniendo verſus patriam, ut ſciri poſſit ℣ ita legitima ſit excuſatio de toto tempore illo, et tunc dicatur: et ita ℣ infra terminum illum coram te in comitatu tuo in tali placito eſſe non potuit. Et ideo tibi præcipimus quòd propter abſentiam ſuam infra terminum illum coram te in comitatu tuo non ponatur in defaltam, nec in aliquo ſit perdens, quia terminum illum ei warrantizamus. Vel aliter, quòd propter abſentiam ſuam ad diem illum vel infra terminum non ponant eum in defaltam, nec in aliquo coram te occaſionetur per quod ſit perdens, quia diẽ illum ſive terminum illum ei warrantizamus. Teſte &c. et eodem modo ſcribatur ballivis curiarum. Et qualiter formari debeat breve ſatis perpendi poterit ex præmiſſis. Item poſſunt juſticiarii ſcribere eodem modo vicecomitibus et ballivis curiarum nomine proprio, ſed tamen ex parte domini Regis hoc modo. Scias vel ſciatis &c. ut ſupra. Et ideo tibi vel vobis mandamus ex parte domini Regis, quòd propter abſentiam ſuam &c. ut ſupra. Et ſic excuſat magis adjutorium aliquem à defalta in juditio minori. Et eodem modo excuſat conſimile adjutorium vel æquale, ut ſi juſtic. de banco ſuo nomine ſcripſerint juſtic. itinerantibus, vel ècontrariò: licet par in parem non habet imperium. Et tunc dicatur, A. B. et ſocii ſui itinerantes in tali com̃. vel juſtic. de banco dilectis amicis et ſociis ſuis A. B. et ſociis ſuis itinerantibus in tali com̃ (ſecundum quod ſe ipſos velint præponere vel poſtponere in mandato) & tunc, ſciatis ut ſupra. Et notandum quòd dñs Rex nec alius poterit aliquem ſic warrantizare, vel defaltam ſanare, quòd quis aliquid lucretur ab adverſario per abſentiam, ſed quòd indempnis obſervetur. Item nec quòd judicium differetur de aliquo quod ſit contra pacem domini Regis, ſicut de utlagaria, & hujuſmodi, ſicut de Richard Syward in comitatu Gloc. inter placita quæ ſequuntur Regem, anno regni ſui triceſimo tertio, & ita obtinet quòd major curia et æqualis excuſat et defendit à defalta, minor autem nunquam in majori. ¶ 3. In fine notandum, quòd ſola abſentia facit contumacem, nec probari debet, licet ſufficit ſola abſentia niſi fuerit rationabiliter excuſata quòd neceſſaria fuerit, et non voluntaria, ſecundum quod neceſſe ponitur pro inevitabili, et ideo neceſſitas excuſat non voluntas, ſcilicet non nolle, ſed impotentia per neceſſitatem. Neceſſitas autem aliquando præcedit ſummonitionem et excuſat à defalta, quandoque concomitatur ſummonitionem et quandoque ſequitur et evenit poſt ſummonitionem, & quandoque provenit excuſatio non ex neceſſitate. Procedit aliquando ſum̃onitionem neceſſitas et excuſat, ubi licet ſum̃onitus fuerit quis legitime, ad domicilium tamen venire non poteſt, nec mittere, nec ſibi providiſſe poterit propter neceſſitatem præcedentem ſummonitionem, ut ſi ſe eſſoniare poſſet vel facere attornatum, ut ſi ante ſum̃onitionem captus fuerit quis et impriſonatus, & ita in priſo-

prisona arctatus quòd venire non possit, nec mittere, secundum quod causa fuerit Civilis vel criminalis. Item nec sibi providisse ut supradictum est. Itẽ eodem modo si ante sum̃onitionem effectus sit non sanæ mentis q̃ summonitioni consentire non possit nec sum̃onitionem recipere. Item si tam gravi infirmitate detentus sit ante sum̃onitionem q̃ discernere non possit, nec aliud cogitare niũ sit dolor & pœna. Item si in servitio dñi Regis detentus fuerit, non affectans fraudulenter illam necessitatem serviendi, nec procurans, cùm sic commode venire non possit, nec mittere nec sibi providisse, excusatur ex tali necessitate, & talis necessitas multotiens concomitatur summonitionem & præcedat, & ista necessitas excusat à defalta si probetur & à pœna, & impedit judicium. Et si continuæ fuerint hujusmodi necessitates ita quòd infra quartũ diem post defaltam ꝓponi non possint nec ꝓbari, & ꝓcedat judicium contra tenentem, si post judicium ꝓponantur et ꝓbentur, judicium et quicquid actum fuerit revocabitur. Eodem modo excusatur si quis peregrè ꝓfectus fuerit ante sum̃onitionem q̃ sibi providere non potuit ut supra. Item est quædam necessitas superveniens & sequens sum̃onitionem, ut si summonitus legitimè post summonitionem inciderit in casus fortuitos, qui prævideri non poterunt, de quibus paulò ante dictum est. Et in quibus casibus omnibus si petens docere possit impedimentum esse illegitimum & necessitatem non legitimam vel nullam, vel aliter esse quàm tenens proposuerit: ex tali insinuatione sive negatione, fit res dubia, quo casu oportebit quòd veritas requiratur, & secundum hoc fiat judicium vel non defaltarum, vel si forte factum fuerit, revocabitur vel tenebit. Sed quid si ante judicium de defalta vel post, ostenderit tenens breve domini Regis de warrantia, quòd fuit tali die in servitio suo in forma supradicta, quòd esse non potuit coram juſticiariis eodem die in judicio, cùm forte in nullo servitio domini Regis extiterit, quia vilus fuit eodem die coram justiciariis suis qui habent recordum, & inde contumaciter recessit, ita q̃ judicium præcessit contra ipsum de defalta, vel q̃ alibi fuit longe à loco ubi esse debuit in servitio, quod petens sit statim paratus probare. Item etsi in servitio fuerit, potuit sibi ante servitiũ ꝓvidisse, vel si in servitio fuerit nec potuit venisse nec sibi providisse, tamen potuit misisse, quia præsens fuit tota die cum ipso Rege, quæro an tale testimoniũ ipsius Regis admittat probationem in contrarium, cùm petens excipiat (ut prædictum est) & paratus sit ꝓbare exceptionem? videtur quòd nc, quamvis tale testimonium ipsius dñi Regis maximam inducat præsumptionẽ, vera tamen ꝓbatio debet vincere illum, quę nulla alia erit, niũ quòd probetur dominum regem & consilium suum per falsam suggestionem, esse deceptum, Rex enim decipi possit cùm sit homo, Deus autem nunquàm, cùm sit Deus. Et quo casu cùm dominus Rex super hoc fuerit interpellatus in eadem perstiterit voluntate quod velit tenentem esse defensũ injuria, cùm teneatur justiciam totis viribus defensare, extunc erit injuria ipsius domini Regis, nec poterit ei necessitatem aliquis imponere quòd illam corrigat & emendet nisi velit, cùm superiorem

non

non habeat nisi Deum, et satis erit illi pro pœna quòd Deum expectet ultorem. Et si justiciar̃ sui necessitatem imponant Regi quòd judicium reddant in hoc casu vel consimilibus ita reddant juditium, q̃ non pro juditio, sed quia dis Rex ita vult, et inde sequitur quòd juditium potius voluntarium sit quàm justum si dici debeat juditium. Et quicquid dicatur de facto Regis in eo quod est Rex, & perinde factum juditium disputari non debet, nec factum à quoquam judicari nec revocari poterit, cùm sit justum. Si autem factum injustum fuerit, perinde non erit factum Regis. Et cùm non sit factum Regis quia injustum, inde disputari poterit, et factum judicari, sed idem emendari non poterit, nec revocari sine eo. Item notandum in fine quòd excusatur contumacia et defalta sine necessitate, sola voluntate, cùm sum̃onitus à non suo judice venire non teneatur. Et excusatur à defalta ante juditium & post, cùm fuerit probata. Et eodem modo si p̃cedat juditiũ cum falso procuratore, quia cum non suo judice, vel falso procuratore juditium nullum, controversia nulla. Item quia venire non tenetur, cùm nullam habeat sum̃onitionem, vel minus legitimam. Et quo casu non habet necesse venire ut respondeat de placito, sed ut alleget & probet summonitionem nullam vel minus legitimam. Et eodem modo si peregre profectus fuerit ante summonitionem sum̃onitione non præventus ut supradictum est. ¶ 4. In fine notandum quòd si post defaltam factam ante juditium capiatur dies amoris, vel translata sit loquela a buno juditio ad aliud, ad instantiam et p̃curationem petentis, qui lucrari deberet per defaltam et hoc simpliciter, nulla facta mentione de defalta, videtur per hoc quòd petens tacitè renunciat defaltæ, et ideo ad defaltam ulteriùs regressum non habebit. Et si hoc non fuerit per petentem sed per officium Judicis vel ex voluntate regis, vel ex necessitate aliqua, vel forte ad procurationem tenentis, aliud erit. Et si dies amoris capi debeat, expedit petenti quòd mentionem faciat de defalta, & q̃ diem amoris capiat sub tali protestatione, q̃ si amor se non capiat, salvus sit ei regressus ad defaltam, et durante placito & defalta in eodem statu in quo fuit die quo dies amoris captus fuit, & si talis forte non fiat protestatio, et dies amoris effectum non habuerit, si tenens ad alium diem defaltam fecerit, vix illam salvare poterit. Idem erit si petens post defaltam se essoniaverit. ¶ 5. Et quærendum quis possit remittere defaltam? dominus principalis, vel ejus attornatus, vel warrantus cùm warrantizaverit. Et sciendum quòd ille dominus principalis qui lucrari possit per defaltam: de attornato vero, & warranto dubitari posset. Sed si remiserint, videtur quòd tenet remissio, et sibi imputari poterit qui tales elegit.

¶ 1. *Si in actione mixta facta sit defalta.* 2. *Si in uno brevi actio duplex.* 3. *Si petens defaltam fecerit & tenens venerit, si petens possit salvare.* 4. *Si petens non venerit nec tenens se essoniaverit.* 5. *Si unus ex pluribus tenentibus qui tenent in communi defaltam fecerit & alius essoniatus fuerit, & tertius comparuerit.* 6. *Si particeps nominatus in brevi sequi noluerit vel non venerit summoneatur ad sequendum si voluerit.* 7. *Si vir & uxor simul petant & alter eorum defaltam fecerit.* 8. *Si quis defaltam fecerit ante comparuerit si loquela translata fuerit ad magnam curiam.* 9. *Parvum cape si quis defaltam fecerit postquàm in curia comparuerit.* 10. *Forma brevis quod dicitur parvum cape.* 11. *Si quis defaltam fecerit in actione mixta.* 12. *Si duæ actiones quarum una personalis & alia realis currant versus unum in uno brevi.*

Cap. 4.

SI autem actio mixta fuerit, & tenens defaltam fecerit sicut in partitione hæreditatis, ubi participes & cohæredes agunt ad divisionem hæreditatis inter se, & quilibet actor, & quilibet reus, licet talis actio sit tam in personam quã in rem, nullum fiat attachiamentum. De persona quamvis hoc fieri posset quadam ratione, eo quòd est mixta & in persona, sed capietur terra in manum domini Regis per magnum cape, ut supra, sicut in proparte sororum, vel alibi, ubi res patitur divisionem inter participes. ¶ 2. Si actio fuerit duplex in uno brevi & ubi duę concurrunt actiones scilicet in personam & in rem, primò quòd quis sit ad respondendum quo warranto teneat aliquam rem, & postea addatur in fine quam Rex clamat ut jus suum, vel eschaetam suam, vel de antiquo dominico suo, vel de hujusmodi, licet utraq̃ actio inutilis sit, in se si subtiliter inspiciatur quoad seysinam consequendam, tamen si tenens defaltam fecerit, & concurrat utraque districtio scilicet attachiamentum eo quòd una actio personalis est & alia realis, tamen tenenda est illa districtio quæ magis ligat, & quæ litem & litis protractionem magis restringit, scilicet quòd capiatur terra in manum domini Regis per magnum cape, secundum quod superius dicitur. ¶ 3. Esto etiam quòd petens defaltam fecerit, & tenens venerit, & breve, offerente se liti tenente quarto die, recedet tenens quietus de brevi illo, & petens in misericordia. Sed si defaltam fecerit ante quartum diem in quarto die, vel post, ante judicium defaltæ, bene poterit sanare defaltam suam, excusationibus supradictis, & etiam si juditium factum fuerit, revocabitur, probata excusatione, & etiam quousque in magnam assisam se posuerit ita quòd quatuor milites sum̃oniti sunt ad eligendum, ut supra de tenente, nõ enim licet in hac parte reo quod actori non liceat. Et quòd tenens remedium habere poterit de defalta & antequam duodecim eligantur, & post judicium, probatur de termino Paschæ anno Regis Henrici decimo quarto, de Paulino de Wycheleſſe & Stephano de Fredewylle in comitatu Oxoñ in præsentia Stephani de Seygrave & Radulphi Cicistrensis Episcopi tunc Cancellarii, & unde Paulinus fuit petens, & sanavit defaltam postquàm quatuor milites summoniti fuerunt ad eligendum duodecim prætextu servitii domini regis. ¶ 4. Item si petens non venerit, nec breve ad primum diem, & tenens se essoniaverit cùm non sit cui respondeatur, nec

autori-

autoritas, nec warrantus procedendi, non absolvetur tenens omnino à juditio, sed dicatur ei quod eat sicut venit. Et eodem modo fiat de essoniatore suo, si forte fuerit essoniatus. Et eodem modo si petens venerit vice versa, & non breve, nec tenens: dicatur ei illud idem ꝙ dicitur tenenti & essoniatori suo in casu consimili. Si autē petens & tenēs venerint vel se essoniaverint ambo vel unus eorum, tunc dari poterit alius dies, etiam si breve non venerit, & dicatur petenti vel essoniatori suo, quòd ad alium diem faciat venire, breve suum, & mandabitur vicecomiti ex parte Regis &c. Præsumitur enim eo quòd ambo apparent vel se essoniant, ꝙ vicecom̄ susceperit breve, & ꝙ tenens sum̄onitus fuit, eo tamen excepto à p̄missis ꝙ si ambo p̄sentes fuerint petens & tenens, & br̄e non venerit, si tenens se offerat, & petat juditium, si debeat sine br̄e respondere, quietus recedet de brevi illo, si diē suum bene intellexerint. Si autem ambo erraverint et maturiùs venerint quàm deberent, nihilominus tenebit sum̄onitio & breve. ¶ 5. Item esto quòd unus petens plures implacitaverit tenentes, duos, vel tres, vel plures qui tenuerint in com̄uni, & unus eorum defaltam fecerit, & alius essoniatus fuerit, & tertius comparuerit, nullus sine alio respondebit. Dabitur igitur alius dies ei qui præsens est personaliter, ei vero qui essoniatus est per essoniatorem suum, contra ipsum vero qui defaltam fecerit procedatur ad defaltam per magnum cape, vel parvum, secundum ꝙ ante de defalta comparuerit in curia vel non. Et ita ꝙ non tota res quæ petitur capiatur in manum domini regis pro defalta unius, sed quatenus cōtingit portionem suam scilicet medietas rei petitæ, vel tertia pars, vel quarta, sive in propria persona litigaverit sive per attornatum, quia per defaltam attornati amittit dominus litis, sive omnes attornatum fecerint sive unus, & bene poterit unus ex pluribus per defaltam partem suam amittere sine participibus suis, licet sine eis ab initio non teneatur respondere. Et si omnes tenentes unum fecerint attornatum, per defaltam unius attornati poterunt omnes amittere. Item esto quòd unus ex pluribus participibus petentibus defaltam fecerit, & alii omnes in propria persona comparuerint, vel essoniati fuerint, quæritur qualiter erit procedendum versus absentem? Respondeo, omnes qui præsentes sunt vel essoniati habebunt alium diem, & ille qui absens est summoneatur quòd sit ad eundem diem ad sequendum cum talibus participibus suis si voluerint, per tale breve. ¶ 6. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A. quòd sit coram justic. &c. tali die ad sequendum cum B. C. participibus suis in placito quod est inter prædictos A. B. C. petentes & D. de N. tenentem de tanta terra cum pertinentiis in tali villa si voluerit. Et unde idem D. dicit quòd non vult eisdem B. C. respondere sine prædicto A. & habeas &c. Teste &c. Et si prædictus A. ad prædictum diem non venerit, nihilominus procedant B. & C. de parte sua si voluerint. Et quod de uno dicitur fieri poterit de pluribus, si sequi voluerint. Sed quid dicitur de uno participe & cohærede, qui petit versus participes & cohæredes suos partem suam cùm nihil habeat, & alii totum te-

tum teneant, et ſecundum quod res partibilis fuerit ratione tenementi vel ratione rei tantum, vel ratione perſonarum, habere poterit tale breve de proparte verſus participes ſuos et petere partem ſuam, quia actio dicitur mixta, et ita conſequetur partem ſuam, quia aſſiſa mortis anteceſſoris, nec alia actio locum habebit, niſi actio de proparte, quæ inter cohæredes jus terminat et diſtinguit. Et quia ad quemlibet ipſorum participum, ſtatim & in momento poſt mortem anteceſſoris deſcendit jus merum, quod quidem non erit inter alios cohæredes, cùm non ſint partem capientes, quàmvis cohæredes, cùm totum jus merum tantum uni ex pluribus deſcendat, cùm hæreditas talis diviſionem vel partitionem inter cohæredes non patiatur, et ideo ſemper unus præfertur omnibus aliis, cum ſit hæres propinquior multis rationibus ut ſupra. Et cùm in tali actione mixta plures ſunt qui teneant, ſive unus petat ſive plures, nullus eorum qui tenentes ſunt reſpondebit ſine aliis propter contributionem. Si autem plures ſunt qui petant verſus participes, quilibet petere debet per ſe, & non in communi cum participe ſuo petente, quia nullus eorum petit niſi rationabilem partem ſuam. ¶ 7. Si autem vir petierit cum uxore rem uxoriam, ipſi participes dici non poterunt ratione ſupradicta, & defalta unius utrique erit damnoſa ſive teneant ſive petant. Et ſi tenentes fuerint, & per defaltam utriuſque vel alterius terra capta fuerit in manum domini Regis, et ita quòd fieri debeat judicium de defalta, ſi uxor dicat virum ſuum mortuum eſſe, licet probationem vel ſectam ad manum ſuam non habuerit, judicium remanebit in ſuſpenſo donec de veritate conſtiterit, et dabitur utrique eorum dies, et tunc probet uxor mortem et petens vitam: ut de Itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateſhull tam in comitatu Surrey quàm Leyceſter de Hugone filio Wilhelmi. Sed quare recurritur ad duas probationes cùm una ſufficeret? Quia cùm uxor dicat uxorem eſſe mortuam, ex tali proteſtatione non oritur niſi levis præſumptio, & ſi ſtatim contra ipſam non excipiatur quòd vivat, tenetur in hoc caſu probare dictum ſuum. Et ſi in probatione defecerit petens recuperabit, & uxor poſtea tale habeat recuperare quale habere debebit. Si autem petens contra dictum uxoris excipiendo dicat, quòd vivat, propter levem præſumptionem quæ oritur ex dicto uxoris, probet petens contrarium, ſcilicet exceptionem ſuam, ſcilicet vitam. Et in qua ſi defecerit cadit breve, & tenebit actio in perſona uxoris. Et unde videtur quòd cùm una probatio ſufficiat non eſt recurrendum ad duas. ¶ 8. Videndum eſt inter cætera quando locum habere debeat breve quod dicitur magnum cape, & breve quod dicitur parvum cape eodem modo. Et regulariter verum eſt, quòd in omni caſu ubi quis ſummonitionem ſibi factam dedicere poterit, & defendere per legem ſcilicet antequàm quis in curia comparuerit, ſcilicet in principio litis ſi loquela fuerit in curia domini Regis, vel alibi in comitatu vel in curia Baronum, vel aliorum qui curiam habent. Item ſi loquela à comitatu transferatur ad curiam domini Regis, licet quis in

cõm se prius posuerit in magnam assisam, ita quòd quatuor milites sum̃oniti sunt ad eligendum xii. & tenentes in curia dñi Regis defaltam fecerint post sum̃onitionem eis factam per pone, tunc capiatur in manum domini Regis per magnum Cape: ut de ultimo itinere M. de P. in comitatu Kanc. anno Regis H. xii. de Ingeriano de Shoford qui placitavit in curia per breve de recto. Et ideo quia diu placitasset in comitatu quæ est una curia, nunquam tamen cõparuit in curia domini Regis quæ est alia curia, & ideo defendere poterit sum̃onitionem & surrisam, & diem datum contra recordum comitatus per legem. Sed quid si à curia baronis vel alterius propter defaltam, quia forte rectum tenere nolunt vel non possunt, sed ꝓbata defalta vel concessa dederit serviens dñi Regis partibus diem ad comitatum, si tenens defaltam fecerit, capietur terra eodem modo in manum domini Regis quasi per magnum Cape, quia testata sum̃onitione per servientem, poterit tenens illam defendere per legem. Idem (ut videtur) servari poterit ubi omnes loquelæ in banco ꝓpter iter Justiciariorum vel alia de causa positæ fuerint sine die, & iterum resum̃oneantur, si tenens post resummonitionem defaltam fecerit, videtur ꝙ captio fieri debeat per magnum Cape, quia talem summonitionem defendere poterit tenens per legem, ex quo in curia diem non habuerit postquàm loquela posita fuerit sine die, & ita observetur in omni casu ad quamlibet novam resummonitionem. Sed videtur quasi contrarium, ut si cui bastardia sic objecta fuerit, quòd transmittatur inquisitio de bastardia vel legitimitate ad curiam Christianitatis, & facta inquisitione remittatur inquisitio statim ad curiam Regis, partes & loquela quæ posita fuit sine die ꝓpter objectionem bastardiæ, resummoneantur ꝙ sint ad audiendum judicium, quo casu si tenens non venerit, capiatur in manum dñi Regis p parvum cape, scilicet & ꝙ ptes sint audituræ judicium suũ, & poterit esse ratio diversitatis ꝙ ex quo quis se ꝓbaverit legitimũ vel adversariũ suũ ad bastardũ, nihil superest faciendũ nisi tantũ judiciũ, ꝙ non est in aliis casibus. ¶ 9. Parvũ cape tunc loum habet cùm quis in judicio semel cõparuerit, & diem habuerit corã Justiciariis quocunq; tẽpore vel quacũq; ratione, ita ꝙ diẽ & sum̃onitionem sequentem dedicere non possit nec defendere per legem, vel si fecerit tenens aliquid per ꝙ præsumi possit quòd susceperit summonitionem, ut si cùm sum̃onitus fuerit, attornatum fecerit in loquela per quam ad curiam summonitus fuerit, vel quid tale, exinde vero summonitionem dedicere non possit, secundum quod inferiùs dicetur de defaltis post apparitionem. Et generaliter verum est, quòd locum habet captio in manum domini Regis per parvum cape. ubi quis defaltam fecerit in placito postq; m in curia cõparuerit, sive unus implacitatus fuerit sive plures, cum hac tamen distinctione, ꝙ si plures implacitati fuerint cohæredes, vel alii participes cui tenuerint in cõmuni, si omnes simul defaltam fecerint postq; m simul & semel in judicio cõparuerint, vel vicissim omnes, omnes amittũt, & fiat parvũ cape de omnibus. Si autẽ unus ipsorũ tantũ, duo vel plures essoniati fuerint primo die sum̃onitionis, & quidam eorum defaltam

faltam fecerint, & quidam eorum comparuerint, capiatur terra in manum dñi Regis de terra quam tenent in cõmuni pro defalta absẽtium, pro rata cujuslibet qui absens est per magnum cape, & dabitur præsentibus dies, & ad quem diem si nõ venerint cum diem habuerint in juditio q̃m dedicere nõ poterunt, capiatur de terra cõmuni in manum dñi Regis per parvum cape ꝑ rata, scilicet pro ea ꝑte quæ singulos eorum qui absentes sunt contingit & non tota, quia hæreditas & res cõmunis recipit partitionem & divisionẽ inter participes & cohæredes. Sed de viro & uxore non sic, cùm res uxoria partitionem vel divisionem non recipiat, cùm vir & uxor sint quasi unus sanguis & una caro & unum corpus, nihil enim habet uxor q̃ non sit viri. Et unde cùm implacitati fuerint primo die sum̃onitionis, antequam cõparuerint uterque fecerit defaltam, tota terra capiatur in manum dñi Regis per magnum Cape, & idem erit si unus eorum defaltam fecerit, licet alius comparuerit vel se essoniaverit. Si autem uterq̃ defaltam fecerint postquam cõparuerint, capietur terra in manum dñi Regis per parvum Cape, & idem erit si unus eorum defaltam fecerit, quia defalta unius utriq̃ erit damnosa. Item esto q̃ uxor antequam cõparuerit primo die defaltam fecerit, & vir comparuerit, capietur terra in manum dñi regis per magnum Cape, & ipsa sum̃oneatur quòd sit ad alium diem, & vir habebit eundem diem, ad quem diem si vir defaltam fecerit & uxor venerit, tunc primò vidẽdum an uxor sanare possit defaltam ꝑ legẽ vel alio modo. Si autem defaltam sanare non possit, tunc amittet uterque ꝑ defaltã mulieris statim, nec erit vir sum̃onendus q̃ sit auditurus juditiũ, si autẽ defaltã sanaverit, non obstante absentia viri restituetur ei terra q̃ capta fuit in manum dñi regis per magnum Cape, ꝑ defaltam suam. Et si vir suus infra quartum diem non comparuerit, offerẽte se liti petente quarto die versus cũ, iterũ capietur tra in manũ dñi regis per defaltã viri ꝑ parvũ cape, & ipse sum̃oneatur q̃ sit auditurus juditiũ suũ, & uxor habeat eundẽ diẽ. Forma brevis talis est. ¶ 10. Rex vic. salutẽ Cape in manũ nostrã tantã terrã, vel advocationẽ talis Ecclesiæ, vel pasturã ad tot oves, cũ ꝑtinentiis in tali villa q̃m A. de N. in curia nr̃a corã justiciariis nr̃s clamat ut jus suũ versus B. ꝑ defectu ipsius B. vel sic: clamat ut jus suũ versus B. & C. uxor̃ ejus ꝑ defectu ipsius B. vel ꝑ defectu ipsius C. vel sic: si plures sint ꝑticipes veluti tres, capiatur tertia pars terræ quæ tenetur ĩ cõmuni, & dicatur, t̃tiã ꝑtem q̃m talis clamat &c. ut supra. Itẽ si dos petatur, tunc sic: tertiã partẽ t̃ræ cũ ꝑtinentiis in N. q̃m A. q̃ fuit uxor B. clamat in curia nr̃a &c. ut dotẽ suam versus C. ꝑ defectu ipsius C. & hujusmodi, secundũ diversitatẽ placitorũ, & tunc dicatur. Sum̃oneas ꝑ bonos sum̃onitores prædict̃ũ C. q̃ sit &c. ad talẽ diẽ auditurus inde judiciũ suũ, & habeas ibi sum̃onitores & hoc b̃re. Teste &c. Et ad q̃m diẽ si omnino non venerit, expectabitur quartus dies, & quarto die adjudicetur petẽti seysina, ita q̃ efficiatur verus possessor, & tenens habeat tale recuperare quale habere debebit, & idẽ erit si tenens venerit & defaltam sanare non possit. Cùm autem non venerit, sic fiat irrotulatio, A. obtulit se quarto die versus B. de

tali

tali placito &c. & B. nō venit & alias fecit defaltā in curia postq̄m cōparuerit in curia, vel postq̄m diem habuerit in banco, vel postq̄m petiit visū vel vocavit warrātū, & ita q̄ tra capta fuit in manū dñi regis & ipse sum̄onitus q̄ esset ad hunc diē auditurus juditiū suū, ideò cōsideratum est q̄ A. recuperet seysinā suā & B. in misericordia. Si autē ille qui defaltā fecit p̄sens fuerit primo die & excusatione nō habuerit, nec warrātū, tūc variatur irrotulatio sic, A. petiit versus B. tantā terrā cum pertinētiis in tali villa, ita q̄ B. habuerit diē postq̄m in curia cōparuerit, ad q̄m diē nō venit, nec se essoniavit & ita q̄ terra capta fuit in manū dñi regis & ipse sum̄onitus q̄ esset ad hunc diē auditurus inde juditiū. Et ipse nūc venit, & nō potest sanare defaltam. Ideo cōsideratum est q̄ A. recuperet seysinā suā, & B. in misericordia, & fiat breve de seysina habēda in cōmuni forma breviū de defaltis. Sed quid si ille tenens qui recuperare deberet p talē defaltā in curia nō cōparuerit ad diē suū, sed defaltam fecerit, primo, secundo, tertio, quarto die, & tenens p̄sens fuerit, petens amittet breve suū p defaltā suā, & tenens retinebit terrā suū q̄m amissurus esset p defaltā suā, ut de terr̄ S. M. anno regis H. iii. incipiente iv. circa mediū rotuli. Si autē neuter illorū venerit, tunc (facta cōpensatione defaltæ ad defaltā) petens ad aliū diē quādo voluerit p defaltā tenentis obtinebit. ¶ 11. Actiones vero mixtæ q̄ sunt tam in rem q̄m in p̄sonā, & ubi uterq̄ actor uterq̄ reus, sed ille actor qui primò ꝓvocaverit ad judiciū sicut inter cohæredes & p̄ticipes ubi p̄ticeps petit rationabilē p̄tem suā versus cohæredē & p̄ticipem, sicut ubi hæreditas partibilis sit, vel ratione rei vel ratione p̄sonarū. Item ubi res cōmunis p̄tibus sit inter alios p̄ticipes qui non sunt cohæredes, & unus agat versus p̄ticipē q̄ res cōmunis dividatur. Itē si inter vicinos cōtentio sit de finibus agrorū, & unus vicinorū petat q̄ fiant rationabiles divisæ inter ipsū & vicinū suū, omnes istæ actiones mixtæ cōnumerari debēt inter actiones q̄ sunt in rem, & nō q̄ sunt in p̄sonā. Et ideo si quis in iis tribus actionibus, vel consimilibus, defaltā fecerit, ꝓcedatur cōtra ipsum sicut ꝓcessum est supra cōtra eos qui defaltā fecerint in actione reali. Et ideo in omni actione ubi duæ cōcurrāt districtiones, videlicet in rem & in p̄sonam, illa districtio tenēda est q̄ magis timetur et magis ligat. ¶ 12. Cùm autē duæ actiones sub uno brevi cōprehēdantur quarū una in p̄sonā & alia in rem, ut si quis sum̄oneatur q̄ sit ad ostendēdū quo warranto tenuerit talem terrā, & postea adjungat, quam dñs rex clamat esse eschaetam suam, vel de antiquo dominico suo, cùm hic duę concurrant districtiones, illa tenenda est q̄ magis ligat, secūdum q̄ supradictum est, scilicet q̄ terra capiatur in manum dñi regis, (licet quidā faciant contrariū.) Si autē in diversis brevibus de qualibet istarū fieret mentio p se, si in brevi quo warranto fieret defalta ꝓcederetur ad attachiamētum, & non ad captionem terræ, & de alio brevi èconversò. Si quis igitur impetraverit breve quo warranto, vel quo jure quis terram tenuerit sine aliqua adjectione, nihil poterit petens consequi per tale breve vel per talem actionē, quamvis warrātum non habuerit tenens nec jus aliquod, nihil consequi poterit

terit petens per tale breve, quia probato quòd tenens nihil jutis habeat, non tamen probatur ꝑ hoc quòd petens jus habeat, & antequam petens aliquid sibi perquirat, alio brevi et alia actione opus erit. Sed tamẽ quamvis incivile sit cogi possessorem titulum suæ possessionis dicere per breve quo jure, vel quo warranto: tamen valet ad hoc ut petens scire possit utrum tenens teneat pro hærede vel ꝑ possessore, & ꝑ hoc qua actione debet experiri, pro hærede autem possidet qui putat se hæredem esse, pro possessore vero qui nullo jure rem hæreditariam vel totam hæreditatem sciens ad se non pertinere possidet.

¶ 1. *Partibus in judicio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem suam de modo narrandi.* 2. *De articulis quibus uti debet in narratione.* 3. *Qualiter breve de recto limitetur.* 4. *Quòd tenens poterit mutare intentionem suam in parte.* *Cap.* 5.

POst essonia & dilationes, vel ad primum diem summonitionis per breve de recto in judicio comparentibus tam petente quàm tenente, petens actionem qua agere velit & intentionem suam proponere debet coram Justiciariis, ut per hoc speciem futuræ litis demonstret. Et audito brevi de recto, secundum quod fuerit clausum vel apertum, dicat sic petens vel ejus advocatus, in præsentia Justiciariorum pro tribunali residentium: hoc ostendit vobis A. quòd B. injustè ei deforciat tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, & ideo injustè, quia quidam anteceſſor suus nomine C. fuit inde vestitus & seysitus in dominico suo ut de feodo, & in jure tempore H. Regis avi domini Regis, vel tempore Regis Richardi avunculi domini Regis, vel tempore Johannis Regis patris domini Regis, tempore H. Regis qui nunc est capiendo inde expletia ad valentiam quinque solidorũ vel dimidii marcæ, sicut in bladis, pratis, redditibus, & aliis exitibus terrę, & de prædicto C. descendit jus terræ illius vel descendere debuit (secundum quosdam) cuidam D. ut filio & hæredi & de prædicto D. cuidam E. ut filio & hæredi, & de prædicto E. isti A. qui nunc petit ut filio & hæredi, & quòd tale sit jus suũ, offert disrationare per corpus talis liberi hominis sui, vel alio modo sicut curia consideraverit. Non enim sufficit simpliciter proponere intentionem suam sic dicendo, Peto tantam terram ut jus meum, nisi sic illam fundaverit quòd doceat ad ipsum jus pertinere, & per quam viam & per quos gradus jus ad ipsum debeat descendere. ¶ 2. Item cùm agat per breve de recto ad utrunque jus consequendũ, scilicet tam jus possessionis q̃m ꝓprietatis de seysina talis anteceſſoris, non sufficit si dicat q̃ talis anteceſſor suus fuit seysitus in dominico suo ut de libero tenemento tantum, vel in dominico suo ut de feodo tantum, nisi doceat q̃ in dominico suo ut de feodo, q̃ sub se continet liberum tenementũ, & totũ jus possessoriũ nisi dicat & adjiciat, & jure, quod sub se cõtinet jus ꝓprietatis. Itẽ nõ sufficit ista duo jura simul cõprehendere, scilicet jus possessorium & ꝓprietatis, sicut dzeit dzeit, nisi anteceſſor talis tenuerit terram illam in dominico suo, quia nõ sufficit si

tantum

tantum in ſervitio ad hoc quòd ille qui petit de ſeyſina tali aliquid per tale breve acquirere ſibi poſſit in dominico, quia talem ſeyſinam petit hæres, qualem habuit anteceſſor, nec variare poterit, licet contingat aliquando quòd quis per breve de recto partim poſſit petere in dominico & partim in ſervitio, quod non erit de ſeyſina & facto anteceſſoris, ſed de facto & feoffamento injuſte deforciantis, vel alicujus ſui anteceſſoris. Et quo caſu, cùm petens petat in ſervitio quod habere poſſit in dominico, ſibi poſſit imputari, ſecundum quod inferius dicetur plenius. Item non ſufficit ſi dicat quòd anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus ut de feodo & jure & in dominico ſuo, niſi adjiciat quòd expletia ceperit, quia licet quis liberum tenementum habere poſſit & feodum ſine expletiis in cauſa poſſeſſionis, ſecundum quod videri poterit ſuperiùs in intentione querentis & petentis in aſſiſa novæ diſſeyſinæ, & mortis anteceſſoris: non tamen debet eſſe ita momentanea ſeyſina proprietatis quin capiantur expletia. Et ideo ſi non fiat mentio de expletiis, cadit actio petentis. Item adjicitur in narratione, tempore talis Regis, certum enim oportet exprimere tempus, & certum Regem de cujus tempore loquatur. Et de tenera ſeyſina & momentanea ſine uſu & expletiis nunquàm competat actio per breve de recto ſuper proprietate: ſed tantum aſſiſa novæ diſſeyſinæ de diſſeyſina propria, vel aſſiſa mortis anteceſſoris de ſeyſina anteceſſoris, & qui aſſiſas omiſerit in hoc caſu & proceſſerit ad breve de recto ſuper proprietate, omnino amittet ſine recuperatione. ¶ 3. Quia breve de recto ſicut alia brevia infra certum tempus limitatur, non enim excedit tempus Regis Henrici avi domini Regis. Et eſt ratio, quia ultra tempus illud non poterit quis aliquid probare, licet jus habeat in re: cùm nullus aliquid probare poſſit ultra tempus illud ex quo loqui non poterit de viſu ſuo proprio, vel de viſu patris ſui qui ei injunxit quòd teſtis eſſet ſi inde audiret loqui. Et unde ſi quis loqueretur de tempore Henrici Regis ſenis, amittere poſſit propter defectum probationis. Item ideo fit mentio de tempore certi Regis, quia ſi nunquàm tempore talis Regis fuit anteceſſor in ſeyſina, quamvis tempore alterius Regis, amittere poſſet petens per errorem ac ſi anteceſſor talis nunquàm inde eſſet in ſeyſina. Et unde cũ quis poſt talem errorem inde ſe poſuerit in magnam aſſiſam, dat aliquando tenens de ſuo pro habenda mentione de tempore. Vel ideo fit mentio de tempore, quia talis anteceſſor tempore talis Regis non fuit in rerum natura, vel quia prius mortuus, vel tunc non natus. ¶ 4. Cùm autem per errorem aliquando fiat mentio de tempore indebito, ſi ipſe petens erraverit, poterit intentionem ſuam mutare & errorem revocare, & loqui de tempore alterius Regis uſque ad litis conteſtationem, ſcilicet quouſque fuerit præcisè reſponſum intentioni petentis, & ita quòd tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel defenderit per duellum. Ulterius autem nequaquàm, cùm facta fuerit mentio de tempore. Et de hac materia inter placita quæ ſequuntur Regem Anno viceſimoquarto de Dño Rege & W. de S. Johanne in comitatu South. Item non multum refert ſi de quantitate expletiarum fiat mutatio

tatio intentionis. Item fit mentio de tẽpore pacis ꝓ aliquo tempore guerrino ſicut de tempore Regis I. quia de ſeyſina anteceſſoris tali tempore acquiſita loqui non convenit, quia poſt guerram recuperaverunt illi qui per guerram fuerit diſſeyſiti talem ſeyſinam qualem habuerunt in initio guerræ, cùm per vim & injuſtè eſſent diſſeyſiti. Per vim & injuſte dico, quia multi ab hoſtibus capti ſunt in bello, & terram dant pro redemptione ſua & talibus non ſubvenitur, niſi per actionem quòd metus cauſa, ſi forte metus intervenerit. Et etiam ſunt plures qui tali tempore gratis dant ſine aliqua violentia vel metu, et talis donatio non revocatur. Item non ſufficit ꝙ petens intentionem ſuam ſic proponat et fundet, niſi ſic fundatam probaverit, et dicatur in fine intentionis fundatæ. Et quòd tale ſit jus ſuum offert diſrationare per corpus cujuſdam talis liberi hominis ſui, et talis nomine, qui hoc paratus eſt diſrationare per corpus ſuum, ſicut ille qui hoc vidit, vel de viſu patris ſui (ut ſupradictum eſt) cui pater ſuus cùm eſſet agens in extremis injunxit in fide qua filius patri tenebatur, quòd ſi inde loqui audiret quòd inde teſtis eſſet, et hoc per corpus ſuum diſrationaret ſicut illud quod idem pater ſuus vidit et audivit. Si autem in narratione facienda aliquis articulorum prædictorum omittatur, et narratio à petente advocetur, ita quòd error revocari non poſſit et petens clameum ſuum pro ſe, et hæredibus ſuis amittet imperpetuum.

¶ 1. *Qualiter fit narratio deſcenſus uſquè ad petentem per ſingulos gradus.* 2. *Si fieri debeat narratio à linea recta uſquè ad tranſverſalem.* 3. *Si antenatus in vita patris communis moriatur.* 4. *Si Abbas vel Prior petant per breve de recto.* 5. *Si plures ſint petentes omnes nominentur in brevi, ſive legitimi ſive baſtardi, vel ſervi.* 6. *Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione.* 7. *Quibus jus deſcendere poteſt.* 8. *Quòd donatorio nihil juris deſcendere poterit de ſeyſina donatoris vel anteceſſoris.* Cap. 6.

FIt etiam quandoque narratio deſcenſus ab anteceſſore uſque ad petentem per plures perſonas, et plures gradus, et ad plures perſonas qui ſunt quaſi unus hæres, ſicut ad plures filias et earum hæredes, et quo caſu ſic fiet narratio. Et à tali anteceſſore deſcendit jus terræ illius tali ut filio et hæredi et de tali, duabus filiabus ſuis vel pluribus, ſcilicet B. primogenitæ, et C. poſtnatæ. Et hic fiat in narratione diviſio deſcenſus pro virili portione quæ ſingulas earum contingit, et ita quòd narratio deſcenſus proſequatur lineam ſingularem, et dicatur ſic. Et de prædicta D. deſcendit jus medietatis illius terræ cuidam tali ut filio vel filiæ et hæredi. Et de prædicto tali deſcendit jus illius medietatis duabus filiabus ipſius talis, ſcilicet D. et E. et ita quòd fiat ſubdiviſo. Sed cautè perſpiciendum ne in reverſione facienda ad ſuperiores parentes in linea tranſverſali quòd computatio excedat tempus Regis avi, et infra eodem. Et de prædicta A. deſcendit jus illius quartæ tali ut filio et hæredi. Et de prædicta E. tali ut filio et hæredi, et ſic per diviſiones in infinitum perveniri poterit de hærede in hæredem uſque ad minimam partem unius unciæ, ſi hæreditas per uncias dividatur. Item fiat reverſio

verſio ad aliam medietatem et reincipiatur narratio deſcenſus ſic. Et de prædicta C. deſcendit jus alterius medietatis tali ut filio et hæredi, vel tali filiæ et hæredi, vel ut filiabus, et hęredibus, et ita quòd fiat ſubdiviſio (ut ſupra) de gradu in gradum, perſona in ꝑſonam, uſq̃ ad illos qui petant, vel aliter. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus, &c. ut ſupra. Et quia talis obiit ſine hærede de ſe, deſcendit jus terræ illius tribus ſororibus ſuis, A.B.C. vel filiis ſicut de Gavelkynde, vel alibi ubi terra partibilis eſt ratione terræ, vel ratione plurium perſonarum q̃ ſunt quaſi unus hæres, et ſic fiat diviſio ut ſupra. Item fit narratio deſcenſus aliquando à linea recta deſcendente uſq̃ ad lineam tranſverſalem ad unum gradum, vel ad plures, ſecundum q̃ jus deſcenſus recipit diviſionem vel non recipit. Et ſicut dividitur aliquando jus ſucceſſionis ad plures perſonas quæ ſuccedunt, ita conjungi poterunt plura jura ſucceſſionis per mortem earundem perſonarum ratione quarum facta fuit diviſio in unum jus, et in unicam perſonam hæredem per jus accreſcendi, quia cohæredes et participes mortui ſunt ſine hærede de ſe. ¶ 2. Cùm vero fieri debeat narratio deſcenſus à linea recta uſq̃ ad lineam tranſverſalẽ, tunc dicatur, & à tali anteceſſore deſcendit jus terræ illius tali ut filio et hæredi et de tali tali ut filio et hæredi, et quia idem talis obiit ſine hærede de ſe, revertebatur jus ītræ illi⁹ tali ut avunculo vel amitæ vel materteræ et hæredi, vel ꝑavunculo vel ꝑamitæ vel ꝑmaterteræ ut hæredi, vel pluribus amitis vel materteris vel proamitis vel promaterteris. Et de talibus facta diviſione juris uſque ad ſuos hæredes et hæredes hæredum per diviſiones, &c. ut ſupra, vel ſine. Et quo caſu, ſi unus ex pluribus participibus petat per ſe ſolus ſine aliis, et objiciatur ei quòd participes habeat qui veniunt ex eodem ſtipite, & petens dicat quòd nihil poſſunt tales clamare per deſcenſum illum, ſummoneantur nihilominus ad oſtendendū. Quid juris clamant in terra petita: ut de Termino Sancti Hilarii Anno regni Regis Henrici decimoquinto in comitatu Buckingham de Walter de Boſco. Et illud generaliter obſervatur ubique, ubi præſumi poterit, quòd quis jus habeat in re petita qui non nominatur. Et quòd talis ſummoniri debeat, habetis de Termino Sancti Hilarii anno regni Regis Henrici nono in comitatu Berkſ. de Reginaldo Morin. ¶ 3. Si autem in vita patris moriatur, dicunt quidam quôd nulla de eo fieri debet mentio ac ſi nunquàm eſſet in rerum natura (ſecundum quoſdam) quòd non eſt verum, quia nulli hæredi deſcendit jus aliquod ab anteceſſore, niſi per mortem anteceſſoris. Sed ſunt quidam qui dicunt (& verum eſt) quòd de filio mortuo in vita patris oportet facere mentionem ſecundum Wilhelmum de Eborum, & unde dicere oportet quòd de tali anteceſſore deſcendit jus vel deſcendere debuit tali nepoti vel nepti vel fratri tali ſi hæredes de corpore defecerint. Et unde cùm filius moriatur in vita patris relicto filio hærede vel filia cùm ſint in poteſtate avi, ſtatim deſcendit eis jus. Et unde ſi fiat narratio deſcenſus, oportet quòd fiat mentio de gradu vacuo per mortem filii ne fiat ſaltus gradu prætermiſſo, & dicatur ſic. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. et de tali anteceſſore deſcendere

cendere debuit jus tali,ut filio & hæredi,& de tali ei qui nunc petit ut nepoti vel nepti & hæredi, quasi aliter esset,et ille qui in vita patris moreretur feloniam faceret, eo in descensu non computato, sic posset hæreditas et jus possessionis et successionis imediate descēdere nepotib⁹ vel neptibus ab avo, non obstāte felonia patris, ꝙ esset incōveniens. Sed cùm primogenitus moriatur in vita patris nullo hr̄de de corpore suo relicto,sed fratribus,nō oportet de fratre antenato,qui in vita patris mortuus est, facere mētionē in narrationē descensus,licet jus ei descēdere deberet, tum quia fratres superstites sunt adeo ꝓpinqui hæredes in gradu quoad seysinā sicut ille fuit qui mortuus est tum etiā quia primogenitus eorū qui superstites sunt statim post mortē fratris ꝺmortui incipit esse loco ipsius hæres ꝓpinquior patri cōmuni:& unde quāvis primogenitus præmortuus feloniam faceret hoc non nocet fratribus superstitibus cùm non essent ipsius hæredes dum pater viveret, nec ejus hæredes esse possunt cùm esse desierit in vita patris cōmunis, & antequā ei aliquod jus descenderet. Sed revera forisfacit talis quicquid habuit tempore feloniæ perpetratæ, si fuerit de felonia convictus, & quicquid ei accidere posset hæredibus suis tunc existētibus, & futuris: et omnibus qui esse possunt hæredes sui, perquisitū vero, si quòd frater mortuus habuit, hæredibus suis de carne sua venientibus, & etiam fratribus vel hæredibus remotioribus forisfacit. Poterit etiam in narratione descensus de seysina alicujus antecessoris tempore unius Regis fieri mentio et de tempore cujus et narrari usq̄ ad tempus alterius Regis, et fieri de eo mentio,& sicut fit narratio descēsus de seysina antecessoris à triavo usq̄ ad trinepotē, ita poterit èconverso à trinepote & de seysina ejus usq̄ ad avunculum et amitam et ulterius ascendendo et eorū hæredes ꝓpinquiores descendendo in infinitū. Et qualiter & ad quos fieri debeat descēsus in linea recta descendente,vel linea trāsversali ascendente, cùm jus recta linea reascendere non possit, ꝑ qm discendit, videri poterit inferius de successionibus,dum tamē si ꝓ defectu hæredū recta linea descendentiū fieri debeat narratio descensus revertendo ad lineā trāsversalem ad aliq̄m qui multis retro tēporibus mortuus fuerit, inquiratur, tēpore cujus Regis, ut si obierit tēpore Regis H. avi vel citra, tenebit descensus, quia de tali tēpore poterit quis ꝓbare jus suum et descensum. Si autem ante tempus talis Regis obierit quandocunq̄, inutilis erit actio ꝓpter defectum ꝓbationis. ¶ 4. Si Abbas vel prior vel alii viri collegiati, petant terram vel advocationem vel quid tale nomine Ecclesiæ suæ, de seysina p̄decessorum suorū dicēdo: Et unde talis Abbas p̄decessor suus fuit seysitus in dominico suo &c. Non fiat narratio de Abbate in Abbatē, vel de Priore in Priorem,nec de Abbatibus vel Prioribus mediis fiat mentio quia in collegiis & capitulis semper idē corpus manet, quamvis successivè omnes moriantur, & alii loco ipsorū substituantur, sicut dici poterit de gregibus ovium ubi semꝑ idēGrex quāvis omnes oves sive capita successivè decedāt nec succedit aliquis eorū alteri jure successionis,ita ꝙ jus descendat hæreditariè ab uno usq̄ ad aliū,quia semꝑ jus ꝑtinet ad Eccleſiā,& cū Eccleſia remanet:

net: ſecundum q̄ videri poterit in chartis religioſorum de feoffamẽto, ub manifeſtè videri poterit, q̄ donatio eſt facta primò et principaliter Deo et Eccleſiæ tali, & ſecũdariò monachis vel canonicis ibidem Deo ſervientibus. Et ideo ſi Abbas vel Prior monachi vel canonici ſucceſſive obierint, domus in ęternũ permanebit. Et unde cùm Abbas vel Prior vel alii viri collegiati petierint terram vel advocationem verſus aliquem per breve de recto, ꝓpoſita intentione et fundata (ſecundum q̄ ſupradictum eſt) & nomine Eccleſi, fiat ſic irrotulatio. Talis Abbas vel Prior, vel a ius petit verſus talem tantam terram cum pertinentiis &c. ut ſupra. Vel talem advocationem, ſcilicet advocationem talis Eccleſiæ cum pertinentiis ut jus Eccleſiæ ſuæ. Et unde talis Abbas vel Prior vel alius p̄deceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo et jure tempore pacis, &c. ut ſupra. Et ita quòd preſentavit ad eandem Eccleſiam talem clericum nomine R. & cui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus ad eandem Eccleſiam, & inde recepit expletia ad valentiam quinque ſolidorum & plus, ſicut in decimis, oblationibus, & aliis obventionibus. Et quòd tale ſit jus ſuum & Eccleſiæ ſuæ offert &c. Et ita q̄ nulla fiat mentio de aliquo deſcenſu, nec de Abbatibus nec de Prioribus mediis, cùm non ſint hæredes nec aliquod jus deſcendat p̄ſonis ipſorum ſicut eſſet ſi jus hæreditariè deſcenderet ad hæredes. Item erit obſervandum in perſonatibus, vel præbendis, ſi perſona vel canonicus placitaverit per breve de recto, & tunc dicatur, pet otantũ terræ cum pertinentiis &c. ut ſupra. ut jus Eccleſiæ meæ, vel ut jus præbendæ meæ, & unde talis perſona vel canonicus (prædeceſſor meus) fuit ſeyſitus in dominico &c. ut de jure Eccleſiæ, vel p̄bendæ ſuæ &c. ut ſupra. Et de hac materia inveniri poterit de terñ Paſchæ, Anno regni Regis Henrici decimoquarto in coñ Hunt̃ de W. Archdiacano Wellẽſis. ¶ 5. Si vero petat quis ſeyſinã anteceſſoris ſui p bẽe de recto, ubi terra vel aliud datũ fuerit pluribus ſimul ſicut pluribus legitimis vel baſtardis, p̄cipibus, hæredibus, vel extraneis. Itẽ cõiunctim ſicut in maritagiũ viro et uxori vel alio modo, in narratione deſcẽſus, de omnibus oportebit facere mẽtionẽ ita. Et unde A.B.C.D. fuerũt ſeyſiti in dominico ſuo &c. ut ſupra. Et ita q̄ tales mortui fuerũt ſine hærede de ſe accreverũt eorũ p̄tes ſup̄ſtitibus, et ita q̄ jus t̄ræ illius deſcẽdit hæredibus eorum qui fuerũt ſup̄ſtites ſcilicet tales. Et quia unus illorũ ſcilicet talis obiit ſine hærede de ſe, deſcẽdit totũ jus t̄ræ illius tali, et de tali illi qui nũc petit, et q̄ tale ſit jus ſuũ offert. &c. Si autẽ petatur de ſeyſina viri & uxoris, quibus data eſt t̄ra in maritagiũ, vel alio modo, tũc dicatur ſic. Et unde A. & B. uxor ejus fuerũt ſeyſiti in dominico ſuo ut de feodo & jure, & ut de maritagio ipſius B. tẽpore talis Regis, & tempore pacis &c. ut ſupra. Et de p̄dictis A. & B. deſcendit jus terræ illius tali ut filio & hæredi &c. ut ſupra. Et de hac materia inveniri poterit in rotulo de termino S.T. anno Regis H. iv. in comitatu Wilt̃ de W. de Luſteſhille & Wilhelmo de Conelesfend. ¶ 6. Et riſi de omnibus fiat mẽtio cadit actio. Item ſi ab eo incipiatur narratio qui nunq̄m fuit in ſeyſina, ſimiliter cadit actio, & petens amittit ſi hoc fuerit re-

cognitum : ut de terñ S.T. añ Regis H. 3. circa finẽ rotuli. Itẽ eodẽ modo si erratum fuerit in persona ejus de cujus seysina petitur, ut si quis petat de seysina matris ubi petere deberet de seysina patris, vel èconversò, et idem erit si erratum sit in nominibus ꝓpriis, ut si anteceſſor vocetur uno nomine & nominandus esset alio, et idẽ dici poterit de omnibus aliis nominandis in descẽsu. Itẽ idẽ erit si aliquis omittatur qui nominari deberet, vel si aliquis gradus ꝑtermittatur. Itẽ idẽ erit si erratũ fuerit in re petita, ut si una res petatur ꝓ alia. Item si quis omiserit aliquem in narratione descensus qui plus juris habuerit, vel tantundẽ quantum habet ille qui petit. Et de hac materia inveniri poterit de terñ S. Hilarii et de terñ P. anno Regis H. quinto circa finẽ rotuli. Item si petatur de seysina alicujus per descensum qui villanus fuit, et si excipiatur ipsum esse liberum, ꝓcedit magna assisa inter petẽtem et tenentem per verba inferius exprimenda. ¶ 7 Et sciendum ꝙ liberis hominibus hæredibus à recta linea descendentibus, tam masculis quàm fœminis, ꝑsentibus et absentibus, tam illis qui plenæ ætatis sunt quàm illis qui sunt infra ætatem. Item tam ideotis quàm descretis. Itẽ tam mente captis quàm illis qui sunt sanæ mentis, ꝙ quidẽ dici posset de furiosis, sive gaudeant dilucidis intervallis sive nõ, et hoc, quia descẽsus juris non requirit consensum hæredis, sed consensum requirit aditio hæreditatis juris descensus, quia absenti & ignoranti descẽdit jus, sed seysina sine cõsensu non acquiritur : Tales enim cùm animũ nõ habuerint acquirẽdi in tali statu acquirere nõ possũt seysinã si furor sit perpetuus, sed si nõ perpetuus tũc poterũt retinere sicut quilibet minor, tutore tamẽ autore vel per se. Et cũ semel possidere inceperint furiosi et mẽte capti, nũqm in tali statu desineñ possũt possidere durante furore, nõ magis qm minor infra ætatẽ. Sed hoc facere non possũt stulti et ideotæ, quia habẽt cõsensum et dissensum qđ quidẽ nõ habẽt supradicti. Sed de surdo et muto naturaliter, si oĩno audire nõ possũt nec loqui, si autẽ tarde, illud idẽ dici poterit, ꝙ acquirere poterũt et retinere et ad alios trãsferre, quia ad minus cõsẽtire poterit ꝑ signa et ꝑ nutꝰ. Sed naturaliẽ surdꝰ et mutus ꝑ se nec ꝑ ꝓcuratores acquirere possũt seysinã, nec dare possũt, nec sibi aliquid stipulari, quia mutus verba ꝓferre nõ potest stipulationis, nec surdus verba stipulãtis audiẽ, sed ꝑ alios sicut tutores vel curatoẽ, quia animo alieno et corpore. In fine notãdũ, ꝙ nulli poterit jus descẽdere cujus pater vel mater vel alius anteceſſor ꝑ q̃m fieri debeat descensus vivus fuit et sanus bonæ memoriæ vel nõ, quãvis anteceſſor suus se dimiserit et hæreditatẽ hæredi suo dimiserit. Ex hoc autẽ non habebit hæres actioñ hæreditariã ꝙ jus possit ei descẽdere in vita anteceſſoris, licet anteceſſor in seculo remãserit, vel habitũ religionis assũpserit, ut de terñ S. H. añ Regis H. vii. Itẽ poterit jus descẽdere feloni post feloñ sicut ante, & cum eo remanebit & ad hæredes descẽdet jus donec cõvincañ de felonia. Sed quo cõvicto nũqm descẽdet ad hæredes sed reascẽdet ad capitales dños à quibus primò ꝓcessit et sẽper sequetur seysina jus merũ, & erit tenemẽtũ eschaeta dominoꝝ. ¶ 8. Eodẽ modo si donatio facta fuerit ab aliquo anteceſſore qui

noĩañ

noīat in deſcēſu, nūq̄m fiet deſcēſus ad hæredem donatorii de ſeyſina illius anteceſſoris donatoris ut ſi dicatur. Et unde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. et de tali deſcendit jus terræ illius tali ut filio & hæredi qui terrā illam dedit tali anteceſſori petentis. Et unde jus terræ illius deſcendit ad illum qui nunc petit ut filio et hæredi, et ſic impedit donatio deſcenſum ad petentē, per q̄ denegabitur ei actio hæreditaria ex tali deſcenſu. Poterit enim donare quis id q̄ habet, ſcilicet ſeyſinam & jus, actionē vero hæreditariā cedere nō poterit alicui ubi neceſſe erit petere p̄ deſcenſum. Itē nec p̄ſentationē. Et de hac materia inveniri poſſit de term̄ S. Hilarii añ Regis H.vii. in com̄ Canē de Alano de Baſſingborne et Roberto de inſula de advocatione Eccleſiæ de Wynpol & unde idē Alanus petiit advocationem illam de ſeyſina anteceſſorū p̄dicti Roberti donatoris. Item deſcēdat jus alicui per modum donationis, excluſis penitus à ſucceſſione veris primis & p̄ximis hæredibus donatoris, ut ſupra de advocationibus, ſed non per deſcēſum ſed per modum donationis.

¶ 1. *Propoſita intentione actoris, videat tenens an ſit juriſdictio & Juſticiarius qui judicare poſſit. Item an ſit ibi actor & de cautela circa reſponſionem tenentis conſiderandum & de viſu petendo.* Cap. 7.

PRopoſita ſic intentione petētis & fundata (ut p̄dictum eſt) à petente, in primis videat tenens an ſit ibi judiciū, ſcilicet juſticiarii qui judicare poſſunt, & juriſdictionē habent ordinariam vel delegatā, quia ex hoc aliquando poterit cōpetere ei exceptio juriſdictionis perēptoria. Poſtea vero an ſit actor ibi, petēs ſcilicet an querens, et tūc ſi actionē habeat, & ſi actione habeat, tunc ſtatim p̄cedere poſſit, vel ad tēpus remanere debeat in ſuſpenſo. Ex hoc enim cōpetere poterit tenenti exceptio dilatoria, vel peremptoria, ſecūdum q̄ exceptio p̄ponita fuit cōtra ipſam actionē vel contra p̄ſonam agentis. Si autē nihil ſit q̄ excipi poterit cōtra p̄dicta, tunc videndū an libellus conventionabilis, breve ſcilicet ſit cōveniens actioni et in nulla ſui parte vitioſum, cùm ex hoc dari poſſit tenenti exceptio. Quæ quidē ſi per omnia cōveniant, tunc demùm videndū an tenens totam rem teneat q̄ petitur cùm certa res debeat in juditium deduci, vel ſi ejus p̄tem, tunc quotā vel ſi omninò nihil, & ſimiliter ſi res petita pertineat ad juriſdictionē judicantis, & ideo petitur viſus rei petitę, quia ex hoc cōpetere poterit exceptio tenenti ne ſit actio inanis cū tenēte, cùm rem reſtituere non poſſit vel totā, ſecundū q̄ petitur. Et cùm hæc omnia ſic cōcurrant, tunc reſpondeat tenens de principali per ſe vel per attornatum, niſi warrantū habuerit q̄m vocare voluerit, qui cùm warrantizaverit ut infra dicetur, plures cōpetunt ei exceptiones, q̄ principali tenenti non cōpetunt. Et vice verſā plures cōpetunt tenenti principali, q̄ nō cōpetunt warranto, ſi ordinate p̄ponantē & rite, quas quidē ſi tenēs principalis omiſerit in initio litis anteq̄m warrantū vocaverit, p̄ warranti vocationē tam p̄ ſe quàm p̄ warranto ſuo ille videbitur tacitè renunciaſſe, ſicut ſunt ónes fere exceptiones p̄venientes ex p̄paratoriis juditiorū.

¶ 1. De visu petendo & quare faciendus est visus. 2. De visu faciendo & cui non visus. 3. vel quod tantundem valeat. 3. Si post visum petitum se essoniaverit tenens, & postea dicat quod visum non habuerit. Cap. 8.

Cum autē oneroſum eſſet de ſingulis exceptionibus tractare ſuo loco & per ſe, utilius & facilius erit (ut videtur) omnes quaſi in unum faſciculum colligere, & de omnibus ſimul tractare per ordinē. Ideo omiſſo hic tractatu de exceptionibus, tractetur de viſu petendo ut certa res in juditium deducatur, ſcilicet ut petens oſtendat & tenētem certum reddat de qua re ipſum velit convenire. Fit autē viſus aliquando parti, aliquando juratori, ſicut in aſſiſis in cauſa poſſeſſionis, & aliquando in inquiſitionibus de rebus de quibus habetur cōtentio inter partes, & de loco, etiam de facto ſicut in tranſgreſſionibus, nec refert utrum quis ꝑti adverſæ viſum faciat de re petita, vel ꝙ tantundē valeat, & ita ꝙ res per metas certas & ꝑ deſignationē locorū & nominū, ꝙ res certa deſignetur. Sed re vera ſi rectus ordo ꝓponēdi exceptiones ſervetur, primò oportet ꝓponere illas q̄ cōpetunt ſuper juriſdictione judicis, & poſtea cōfirmare ꝑſonas partiū, & alias q̄ dilatoriæ ſunt, ſicut de ſum̄onitione & vocatione ad judiciū, & hujuſmodi, & tunc ſup editione facienda, et tunc demū ut res certa in juditium deducatur, & de viſu faciendo. ¶ 2. Videamus inprimis cui faciendus ſit viſus, & cui denegetur, & ubi nō jacet viſus. Et ſciendum ꝙ viſo eo ubi non jacet, & cui denegetur, per cōſequens videri poterit cui cōpetat viſus. Denegabitur quidē tenēti viſus in placito de ꝓparte ſororum, quāvis in brevi nominentur maneria cum ꝑtinentiis, quia ſoror petens verſus ſororē neſcit deſignare nec ſpecificare poteſt per quas ei accidere debeat in ꝓparte, et ꝓpterea nihil aliud petet niſi rationabilē ꝑtem ſuam quæ eam cōtingit de tota terra ꝙm ſorores participes tenent de hæreditate communi, de qua pater vel alius anteceſſor cōmunis obiit ſeyſitus ut de feodo, & quamvis objici poteſt (ut videtur) quòd alii tenent partem de hæreditate de qua ille qui tenens eſt nihil habet in dominico nec in ſervitio, & eſt ratio quòd viſus non jaceat in hac parte, quia ſi plures petant, nulla ſcire poteſt per ſe quæ pars ei accidere debeat ad partem ſuam. Et ad hoc facit quod habetis inter prima placita poſt guerram in comitatu Buckingham de Wilhelmo de Abruncis & Matilda uxore ejus. Contrarium tamen videtur, & quòd viſus jaceat de Termino S. Michaelis Anno Regni Regis Henrici ſecundo poſt guerram in comitatu Eſſex de Matilda de Say & Wilhelmo de Maundevill, quod quidem ſic ſolvitur (ut videtur) quia primum breve loquitur de proparte ſororum ubi anteceſſor nup obiit, & unde ſufficit ꝑ viſu hoc ꝙ dicitur de tāta tra unde talis qui nup obiit obiit ſeyſitus. In ſecūdo vero caſu, tertia pars hæreditatis petita fuit per aliud breve de recto quā ꝑ breve nuper obiit, ubi certa pars nō diſtringitur, & ideo viſus denegandus, quia neſcit quæ pars ei accidere debeat certa de recto, & ſi viſum petat de toto, adhuc valere non debet, quia habet ꝙ tantundem valet, s. de hæreditate unde talis fuit ſeyſitus qui nuper obiit, & hæc vera ſunt, ſive cohæredes vel participes petant verſus participem

ſive

ſive quamvis extraneã ꝑſonã. Et quãvis petatur terra per breve de recto ũt de ꝓparte, non erit viſus denegandus, cùm non habeat tenens forte id quòd petitur nec pro viſu, quod tantundem valet. Item denegatur viſus in placito dotis de terra & tenemento de quibus vir mulieris obiit nuper ſeyſitus, quia habet tenens quod tantundem valet ut infra de eodem. Si autem manerium aliquod petatur ſine pertinentiis, viſus denegabitur, quia aut tenens ſtatim confiteatur quòd illud teneat vel quòd non teneat, & ſecundum hoc reſpõdeat vel quietus recedat, quia manerium ſatis deſignatur ex nomine, ſi autem dubitetur, fiat inquiſitio ſub pœna loci petiti. Si autem petatur medietas manerii quod non ſit diviſum nec ꝑtitum etiam ſine pertinentiis, denegabitur viſus, quia ignorare poterit quæ medietas pertinet ad tenentem. Si autem manerium partitum ſit & petatur medietas ſine pertinentiis, eodem modo denegabitur viſus, ſi autem cum pertinentiis, aliud erit, ut infra dicetur. Item cùm medietatem petat quis alicujus manerii cùm ſit indiviſum cum pertinentiis vel ſine, ſi viſum petat de toto non ei denegabitur ad ſimilitudinem dotis, ſecundum quod inferius dicetur. Denegabitur etiam viſus intruſori cùm res ſpecificata fuerit in quam ſe intruſerit ſine pertinentiis, vel ſi fiat quod tantundem valet ut ſupradictum eſt: & ideo maximè ſi recens fuerit intruſio, recens dico, unius anni vel minoris temporis, & hoc cùm ille qui jus habet in re ſtatim poſt intruſionem ſibi perquiſiverit in craſtino vel infra ſeptimanam, niſi rationabili de cauſa fuerit impeditus. Denegabitur etiam quandoque viſus in petitione dotis, ubi mulier nomine dotis petierit aliquod manerium ſine pertinentiis, unde nominatim dotata fuit, ut ſi dicat, Peto tale manerium ut dotem meam, unde A. quondam vir meus me nominatim dotavit ad oſtium Eccleſiæ die quo me deſponſavit, & hoc caſu tenens nullũ viſum habebit ratione ꝑtinentiarum q̃ non nominantur ꝙ quidem aliud eſſet ſi cum ꝑtinentiis, quia poſſet mulier petens tales oſtendere ꝑtinentias de quibus tenens nullã ꝑtem advocaret. Item in petione dotis denegatur viſus ꝓpter incertitudinem, ut ſi nomine dotis petat mulier tertiam ꝑtem alicujus manerii cum ꝑtinentiis, vel ſine, viſum nõ habebit, quia nullam certam partẽ deſignare poteſt. Si autẽ viſum petierit de toto tenemento unde petit tertiã partẽ, viſum habebit. Item ſi cùm tenens viſum petierit reſpondet mulier ꝙ non petit niſi tertiam partem de eo unde vir ſuus ſeyſitus obiit ut de feodo, & tenens totum teneat & vir recenter obiit, tenẽs viſum non habebit, cùm habeat ꝙ tantundẽ valet, ſcilicet unde vir ſuus obiit ſeyſitus. Itẽ denegabitur viſus mulieri ſi hæres agat cõtra eam de dotis amẽſuratione, cùm ipſa totũ teneat de quo petitur amenſuratio, & ratione præmiſſa, quia vir ſuus nuper obiit inde ſeyſitus in tali villa, & hoc verum eſt niſi ipſa aliud tenementum teneat in eadem villa. Item nec jacet viſus ꝓpter incertitudinẽ, ſive nominentur pertinentiæ ſive non, ut ſi quis ſic petat terram aliq̃m, & ſic dicat. Peto tantã terrã cum ꝑtinentiis, ſ. quicquid tenens tenet ĩ tali villa ultra x. libratas terræ de dono talis, quia ĩta q̃ petitur ſpecificari nõ poteſt, niſi prius facta extẽtione x. libratarũ

& viso & ꝓbato quantum terræ talis teneat in tali villa, tũc primò ꝓcedat sine visu de residuo & ꝓambula erit extensio, ut inter placita quæ sequuntur Regem corã S. de Segrave de Thoma de Dunholm̃ cive Londoñ, et hoc verum esse poterit nisi visum petat de toto unde petit residuũ ultra x. plures etiam possunt esse tenentes successivè quorũ nullus visum habebit si petierit nisi tantum primus tenens, verbi gratia, A. petit versus B. certam terram cum pertinentiis ut jus suum, si B. visum petat visum habebit, & nullus alius, quamvis warrantum vocaverit usq̃ ad x. Item nec tenens nec warrantus, ut si idem B. antequam visum petat vocaverit C. ad warrantum, & C. cùm venerit per sum̃onitionem antequàm warrantizaverit vel post, visum petat, visum non habebit, quia tenetur warrantus ad chartam suam respondere, vel ad chartas anteceſſorum suorũ in quibus specificatur terra illa petita. Et etiam si tenens chartas non habeat, scit aut scire deberet warrantus quam terrã tenens de eo tenuerit, & de qua terra cœpit homagium & servitium illius qui eum ad warrantũ vocaverit, & cùm per juditiũ vel alio modo warrantizaverit scire debet warrantus q̃ & qualis sit terra de qua vocatus sit ad warrantũ & quanta. Et sic fiet de pluribus warrantis quod de uno dicitur, quorum nullus habebit visum, donec in placito illo perventum fuerit ad duellum, si tamen inde contingat duellum vadiari, & tunc post duellum sic vadiatũ, & post vadia recepta fiat visus campionibus, & quia visus non processit in toto placito, dicatur eis ꝙ infra diem eis datũ terram illam videant & hoc est ꝓ sacramento suo ꝙ inde facient de visu suo. secundùm ꝙ inferius videri poterit de sacramentis campionum. Item non jacet visus postquàm semel terra capta fuerit in manum dñi Regis per defaltã, quia sufficit quod tantundem valet, quia petens designare debet visoribus qualitatem terræ & quantitatem, quid & quantum petat, & per quas metas, & cùm sic capta fuerit eodem modo & in eadem quantitate peti debet per plevinam, quod quidem sufficit ꝓ visu. Conceditur tamen quandoque visus post defaltã ex abundanti & hoc ꝓ sacramento campionum, ut de terrã S. T. anno Regis H. quarto. ¶ 3. Item denegatur quandoq̃ visus, ut si semel concedatur & antequam tenens visum habuerit ad diem suum fecerit se essoniari, cùm calumniare deberet ꝙ visum non haberet, secundum ꝙ fit de sum̃onitionibus cùm quis se essoniaverit, nisi calumniare deberet brevem sum̃onitionem.

¶ 1. *Si de rebus incorporalibus jaceat visus sicut de juribus.* 2. *Cùm jus advocationis petatur & plures sunt Ecclesiæ.* 3. *Si jus advocationis capi debeat in manum Regis.* 4. *Ubi visus jacet vel tantundem.* *Cap.* 9.

DIcitur supra ubi visus non jacet in rebus corporalibus, quæ videri possunt, & tangi, & ratio quare. Nunc autem videndum si de rebus incorporalibus possit aut debeat fieri visus, sicut de juribus quæ insunt in rebus corporalibus, sicut de jure advocationis, de jure pascendi, eundi, & agendi, & hujusmodi. Et quamvis hujusmodi jura videri non possunt cùm sint invisibilia,

bilia, nec palpari ſicut corpora, tamẽ cum ſine corpore vel ſubjecto quibus inſunt eſſe non poſſunt, res illæ videri poſſunt & palpari, & unde ſufficit ꝙ viſu quòd res corporatæ in quibus jura conſiſtunt deſignentur, vel per viſum vel per quod tantundem valet. Per viſum, ut ſi cui competat jus paſcendi in fundo alieno, agendi, eundi, vel hujuſmodi, ſufficit ſi loca videantur in quibus jura ſunt & conſiſtunt, & ſufficit ſi viſus factus ſit Juratoribus, & eodem modo dici poterit de injuriis, ſufficit enim ſi Juratores videant loca & facta, quamvis ipſa injuria congruè loquendo videri non poſſit, non magis quàm jus. Eſt enim jus, et ejus contrarium quod eſt injuria. Eſt enim injuria omne illud quod non eſt jus, & quod nõ magis videri poterit quàm ipſum jus. Si quis enim in terris & tenementis quæ habuit ad terminum vitæ vel annorum, vel nomine alieno, ſicut nomine cuſtodiæ, & hujuſmodi, vaſtum fecerit, non cõceditur viſus ei de quo queritur in juditio. Sufficit enim ſi fiat viſus inquiſitoribus, nec etiam conceditur viſus in actione perſonali, ut ſi cuſtodia & maritagium alicujus petatur, non eſt neceſſe ſpecificare vel deſignare quantitatem hæreditatis. Si autem quis ſic dicat: cuſtodiam tantæ terræ, videtur quòd tunc ſit aliud dicendum. ¶ 2. Cum autem jus advocationis petatur cùm illud jus videri non poſſit, ſufficit ſi corpora deſignẽtur in quibus hujuſmodi jus conſiſtit, & ſufficit pro viſu, ut ſi quis dicat: peto advocationem Eccleſiæ S. Mariæ de tali villa cum pertinentiis, & non ſit niſi unica Eccleſia S. Mariæ in eadem: ſufficit pro viſu, quia jus illud eſſe nõ poterit in alia Eccleſia. Si autem diverſæ ſint Eccleſiæ, ſcilicet S. Petri & Eccleſia S. Andreæ, tunc aſſignari poterit ex nomine cui illarum inſit illud jus advocationis quæ petitur. Si autem plures ſint Eccleſiæ cõſtructæ ſub nomine unius ſancti, tunc oportet ita deſignare ex loco in qua Eccleſia ſit illud jus advocationis q̃ petitur, ut ſi dicat: peto advocationẽ Eccleſiæ quæ ſita eſt in vico tali verſus orientẽ, vel verſus occidentẽ. Si autem ſit qui dicat quòd ratione ptinentiarum cõpetat viſus cùm dicatur peto advocationem illius Eccleſiæ cum ptinentiis: Sciendũ eſt quòd nõ fit relatio pertinentiarum ad ipſum jus imo ad Eccleſiam, ſecundum quod cõſtruitur lignis & lapidibus, & non ſecundum ꝙ ingreſſus & egreſſus ptinet ad jus Paſcendi et hujuſmodi, & reſtitutio ad jus eundi, nec obſtat quod dicitur ꝙ in aſſiſa ultimæ p̃ſentationis Juratores videre debeant Eccleſiam illam ad quã fit p̃ſentatio, quia nihil hic agitur de iure ſed ꝙ Eccleſia ad quam præſentatur deſignetur, ſecũdum quod lignis & lapidibus conſtruitur, & quæ quidem omnino ſunt diverſa licet quodammodo ſint connexa. Et aliquando petitus fuit viſus de advocatione Eccleſiæ quia diverſæ fuerunt Eccleſiæ in eadem villa, ſed poſtea per iuditium revocatus, & ita quòd breve de viſu remanſit, quia Eccleſia in qua advocatio petebatur alio modo deſignari potuit per hoc quod tantũdem valuit, ſcilicet advocationem Eccleſiæ beati Petri: de hac materia de terrñ Sanctæ T. añ. ii. poſt guerram in comitatu Cant. de Abbate de Nutlegh. ¶ 3. Sed cùm jus advocationis Eccleſiæ incorporale ſit, & per defaltam tenentis aliquando præcipiatur vic. quòd illam capiat in manum

domini Regis, cùm sit incomparabile, invisibile, inpalpabile. Et ꝙ palpari non potest, qualiter potest in manum domini Regis capi ꝙ videtur esse impossibile? Responsio. Revera nullum jus esse poterit sine corpore & subjecto cui adhæreat. Si autem dicatur ꝙ adhæreat fundo vel tenemento in quo Ecclesia sita est, tunc videtur prima facie quòd capi debeat fundus & p cõsequens jus advocationis Ecclesiæ illius, sed fundus non capitur, quia jus advocationis fundo non adhæret imediatè, sed per medium, quod est Ecclesia talis, secundum quod cõstruitur lignis & lapidibus, & secundum quod superius dictum est. Jus advocationis talis Ecclesiæ, & non jus advocationis talis fundi, & ideo cùm jus advocationis adhæreat Ecclesiæ dicatur vicecomiti quòd capiat Ecclesiã in manum dñi Regis simplici captione, & per cõsequens capit id quod inest corpori, sicut videri poterit de jure pascendi & hujusmodi. ¶ 4. Ubi visus jacet? & dico quòd jacet generaliter. Inprimis de omnibus terris petitis per breve de recto aperto, vel per alia brevia clausa in quibus pervenitur ad duellum, & maximè propter sacramentum campionum (ut prædictum est) & eodem modo si ad magnam assisam. Item jacet ubicunque res corporalis petitur, quæ aliter designari non possit, quòd certa res deducatur in juditium, nisi videatur directè vel indirectè: directè dico, ut si terra vel aliqua res corporalis petatur sine pertinentiis ꝓpter certitudinem corporis, quia tenens per hoc statim scire potest utrum tale corpus teneat totum vel ejus partem vel nihil. Indirectè, ut si alio modo designari possit per id quod tantundem valet quantum valet visus, & per quod certitudo haberi possit quæ & qualis sit res quæ petitur, ut si dicatur: peto tantã terram cum pertinentiis unde talis nuper obiit seysitus, vel quam talis nup warrantizavit, vel totam terram quam talis tenet in eadem villa (si plus nõ tenuerit) vel in cõm vel in tali loco, vel talem q̃ capta fuit in manum dñi Regis, & per tenentem replegiata, vel talẽ quam ego vel alius tibi tradidit, vel de qua disseysinã fecisti, vel quas tenes de dono talis, vel de ballivo dñi Regis, & hujusmodi. Item jacet in placito. Quo warranto ubi actio datur tam in rem ꝙm in ꝑsonam ratione pertinentiarum. Et de eschaetis domini Regis de terris Normanniæ. Item iacet de tenementis de quibus aliquis redditus ꝓvenit. Et si de redditu petatur, non iacet, nec etiam erit redditus liberum tenementum nisi ex tenementis ius proveniat, quia de camero nõ, vel huiusmodi. Itẽ iacet visus de tenemento in quo quis cõmuniam petit ꝑ breve de recto, & ius Pascendi, nisi aliter designari possit ut supradictum est, quia poterit ille qui cõvenitur tenementum habere in quo petens nullam cõmuniam clamare poterit. Item iacet visus si secta petatur ab aliquo, si plura habeat tenementa in eadem villa, ut sciri possit & certificari ratione cuius tenementi secta petatur, vel cùm plures petat non debeat tenens nisi unam, secundum ꝙ videri poterit de termꝫ S. T. anno Regis H. 2. post guerrã in cõm Kanc. de magistro militiæ templi. Et eodem modo in juribus quibusdã iacet visus, si res vel lõca quib' iura insunt designari nõ possũt, ꝑ id ꝙ tantundẽ valet, sicut in cõmunia pasturæ & huiusmodi.

De

¶ 1. De irrotulatione post visum concessum. 2. Brevia de visu faciendo. 3. Si de parte unde dotata fuit. 4. Si ad breve de recto quo jure petatur visus de communia pasturæ.

Cap. 19.

CUm autē visus denegari nō possit, tunc fiat irrotulatio hoc modo, A. petit versus B. tantā terram cum ꝑtinentiis in tali villa ut jus suū &c. vel tantum redditus, vel talem cōmuniam pasturæ, vel ꝙ ei faciat sectam, et hujusmodi &c. Et B. venit & petit visum de tenemento unde talis redditus ꝑvenit, vel de tenemento in quo clamat talē pasturam, vel de tenemento de quo A. petit sectam & hujusmodi, secundum ꝙ brevia originalia habeat. Dies datus est eis in octā & interim &c. Et eodem modo si dos petatur vel aliquid per breve de ingressu, tūc sic: A petit versus B. tantam terrā cum ꝑtinentiis in tali villa ut dotem suam, vel ut jus suum, et in quam idem B. non habet ingressum niū per talem &c. Et sic variatur irrotulatio secundū varietatē placitorum, & secundū hujusmodi irrotulationes variantur brevia quæ talia sunt. ¶ 2. Rex vic. salutē. Præcipimus tibi ꝙ sine dilatione habere facias B. visum de tanta terra cum ꝑtinentiis in N. quam A. de N. in curia nostra coram justic. nostris apud W. clamat ut jus suum versus prædictū B. & dic quatuor militibus ex illis qui visui illi interfuerint, quòd sint corā eisdē justic. nostris apud W. vel coram nobis ubicunq; tunc fuerimus in Anglia, tali die &c. ad testificandum visum illum. Et habeas ibi nomina militum & hoc breve Teste &c. Variantur autem hujusmodi brevia multipliciter, & sic. s. habere facias visum B. de tenemento in tali villa unde redditus x. solid' cum ꝑtinentiis ꝑvenit, quem redditum A. de N. in curia nostra &c. clamat ut jus suū versus ꝑdictū B. & dic. &c. ut supra vel sic: visum de tanta terra cum ꝑtinētiis in N. unde B. quæ fuit uxor C. nominatim dotata fuit. ¶ 3. Vel si forte aliquam certam ꝑtem & separatam petat ꝑ divisō, tunc sic, visum de tanta tra &c. quā A. q̄ fuit uxor D. in curia &c. clamat in dotē versus eum. Si autē clamaverit tertiā ꝑtē incertā & indeterminatā alicujus totius, tunc sic: visū de tanta terra cum ꝑtinentiis &c. unde A. quæ fuit uxor C. in curia nra &c. clamat tertiā ꝑtem in dotē versus eum. Et dic. &c. Si autē placitetur de cōmunia pasturæ per br̄e de recto. Quo jure, tunc sic. ¶ 4. Præcipimus tibi ꝙ sine dilatione habere facias A. Visum de cōmunia pasturæ in tali villa quā B. de N. clamat ut ꝑtinētē ad liberū tenemētum suū in eadē villa, vel in alia, versus eundē A. & unde idē B. sum̄onitus est in eadē curia nra ad ostendendū quo jure talē cōmuniam pasturæ clamat in terra ipsius A. defect idē A. nullā cōmuniam habet in terra ipsius B. nec idē B. ei servitiū facit quare ibi cōmuniā habere debeat, & dic. &c. vel sic. Visum de cōmunia pasturæ in tali villa q̄m B. in curia nra corā justic. &c. clamat versus eundē A. ut ꝑtinentē ad liberū tenētū suū in eadē villa, vel in alia, & unde idē A. dicit ꝙ ꝑdictus B. nullā cōmuniā ibi habere debet, eo ꝙ idē B. nullā cōmuniam in tra ipsius habet, nec idē ei servitiū facit quare cōmuniā habere debeat, & dic. &c. Et sic semp formāda erūt brevia de visū secūdū formā breviū originaliū. Si autē fieri debeat visus in brevi quo warranto

ranto teneat quis terrã aliqm q̃ debeat esse eschaeta dñi regis, tunc sic: visum de tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa,& unde idem talis summonitus est ad ostendendũ quo warranto tenet tantam terrã cum ꝑtinentiis in tali villa quam nos in curia nostra clamamus versus eum ut eschaetam nostram de terris Normannorum.

¶ 1. *Ad diem datum post visum habitum reincipiatur essonium.* 2. *Si loquela posita fuerit ad magnam curiam de comitatu & contentio fuerit de visu habito vel comitatu.* Cap. 11.

AD alium vero diẽ post visum cõcessum & factũ, reincipiãt partes si voluerint omnia essonia sua, tam petens quàm tenens. Et sive venerint sive non,vic. dicere debet iv. militibus qui visui illi interfuerint,ꝙ sint ad diẽ datum ad testificandum visum illum. Ad q̃m diem sive partes venerint, sive se essoniaverint, cùm visus testatus fuerit per quatuor milites visores, semꝑ stabitur eorum recordo,& si forte essoniũ interjectũ fuerit,fiat mentio semper in essonio ꝙ visus testatus sit,& si forte testatus nõ fuerit,& tenẽs ad diẽ suũ venerit, & docere possit ꝙ visum nõ habuerit, habebit aliũ diẽ, nisi ipse petens docuerit cõtrarium, sub ꝑticulo joci partiti. ¶ 2. Cùm autẽ placitũ à com̃ translatũ fuerit ad magnã curiã, & cùm visum habuerit in com̃, objiciatur ei in magna curia ꝙ visum habuerit in com̃, inquiratur de petente si de hoc ponere se voluerit super recordũ com̃, qui de hoc habet recordum, vel non, & quo casu si petens hoc voluerit, fiat recordũ de hoc ꝑ com̃, & veniat recordũ corã Justic.sed raro cõtingit ꝙ petẽs eligat viã istã ad placitum suũ differendũ, cùm com̃odius sit ei iterum visum cõcedere, quàm de visu habito ad inquisitionem per comitatum ꝓcedere.

¶ 1. *Qualiter petens debet designare tenenti rem petitam ut sciri possit si illam tenuerit vel non.* 2. *Si contentio habeatur quantum terræ positum fuerit in visu,aliquando fit inde jocus partitus.* 3. *Si fiat inde inquisitio, tunc sic.* 4. *Habito visu tunc warrantum vocet tenens si voluerit si warrantum habeat.* Cap. 12.

IN visu autẽ faciẽdo, tenenti debet petens designare rem petitã omnibus modis quibus poterit, coram illis qui ad hoc cõvocantur, tam in corpore ipsius rei quàm in eius ꝑtinentiis, cùm difficile sit de incerta re certum ꝓferre iuditium. Et talis erit designatio, s. ut si dicatur: Peto tale maneriũ ꝑ metas & divisas istas, & tales ꝑtinentias ut per hoc ppendi possit utrum tenens totum maneriũ cum ꝑtinentiis teneat,vel eius partẽ,vel nihil. Et sufficit si maneriũ petierit cum ꝑtinẽtiis ꝑ certas divisas, nec oportet glebas manerii circumire, & ꝓpter hoc nõ cadit breve, si forte sit aliquis qui terram tenuerit infra corpus manerii, de qua tenens nihil habuerit,nec in servitio nec in dominico,dum tamen fiat ꝓtestatio à petente,ꝙ nihil inde clamat in dñico nec in servitio. ¶ 2. Cùm vero de visu facto aliquando inter ꝑtes fiat cõtentio,ut si dicat tenens ꝙ petens plus posuit in visu suo vel minus q̃m in brevi cõtineatur: ut de term̃ S.M.añ regni regis H.decimoquarto incipiente decimoquinto circa principiũ sub pœna amissionis fiat inquisitio de veritate, & secundũ quod inveniri poterit de termino Sanctæ Trinitatis

anno

anno regni regis H. secũdo post guerrã in coñ Wilt. de Galfrido de Chesse-wicke : cùm ptes se inde posuerunt in inquisitionẽ patriæ, & gratis se posuerint in certas psonas, quatuor vel sex, cum quibusdam qui visui interfuerint, tunc veniat inquisitio ad certificãdũ de veritate p tale breve. ¶ 3. Rex vic. salutẽ. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iustic. nostris tali die &c. A. servientẽ talis, & attornatum suum in loquela q̃ est inter eundem A. talẽ & talẽ, de tanto terræ cum ptinentiis &c. Et similiter cum eo A.B.C. D. super quos p̃dicti tales se posuerunt, & p̃terea quatuor ex illis qui visui interfuerint, q̃m p̃dictus A. attornatus talis petentis fecit tali tenenti, s. de prato vel terra cum ptinentiis in tali villa, quod pratum vel quam terram, idem talis clamat ut ius suum versus eundem talẽ, ad certificandum p̃fatos iustic. nostris quid & quantum prati vel terræ idem A. attornatus, s. ipsius talis petentis, s. posuit in viso suo. Et unde idem talis tenens, s. dicit q̃ idem A. non posuit in visu suo nisi tantũ prati vel tantũ terræ, & in diversis locis, & tot particulas, & ita se inde interim certificẽt, quòd p̃fatos iustic. nostros ad eundem diem pleniùs inde certificare possunt. Et habeas ibi hoc breve Teste &c ¶ 4. Habito sic visu, statim perpendere potest tenens utrum terram petitam teneat, vel eius ptem, vel nihil : ut si totã teneat, sic statim ad diem suũ respondeat, vel si warrantum habeat, illũ vocet qui ipsum in seyfina sua defendat. Si autem nihil inde teneat, nec in dominico nec in servitio, vel nisi eius partẽ q̃ de brevi illo recedat quietus. Sed quoniam quandoquè melius erit & tutius tenenti warrantũ vocare, quàm in psonam suam defensionis periculum susc̃ipere, cum plures forte & aliæ competant exceptiones warranto quàm tenẽti, ideo prius tractandũ erit de warranto & eius vocatione.

Tractatus quartus Libri quinti, in quo tractatur de VVarrantia.

¶ 1. *De warranto vocato post visum.* 2. *Quid sit warrantizatio.* 3. *Quis possit warrantum vocare de qua causa.* 4. *Quare debeat warrantizare.* 5. *Quis vocari debet ad warrantizandum.* 6. *Si minor vocatus fuerit ad warrantum.* 7. *Maritus vocat uxorem ad warrantum quandoquè.* Cap. 1.

CUM autem tutius sit warrantum vocari tenenti, quàm in propria persona subire defensionem, cûm ex persona sua propria ad actionem omnino elidendam, vel ad tempus differendam non competit ei exceptio peremptoria vel dilatoria, tunc si warrantum habuerit, illum statim vocet, aliquando per auxiliũ curiæ, aliquãdo sine, secundum quod warrantus fuerit sub potestate vocan-

vocantis, & ita q̄ illū sine auxilio habere possit, vel secundum q̄ fuerit sub alterius potestate q̄ illum sine auxilio ꝓducere nō possit. Sub alterius potestate dico, sicut sub potestate dñi regis, sive in regno Angliæ, sive in Hibernia, sive in Wallia, in aliqua pte quæ sit sub potestate & dominico dñi Regis. Si autē fuerit qui vocatus est extra potestatē dñi regis, in vanum vocabitur per auxilium, quia tunc necesse habet tenens illum ꝓducere per se, si possit, alioquin amittet. ¶ 2. Inprimis videndum erit quid sit warrantizatio. Et sciendū quòd warrantizare, nihil aliud est, quàm defendere, & acquietare tenentē qui warrantū vocavit in seysina sua, quia quamvis warrātus warrantizaverit, non tamen ꝓpter hoc transfertur seysina ad warrantū, nec aliquid aliud nisi defensio rei petitæ, q̄ quidem defensio, cùm semel ad warrantum translata fuerit, postmodum resumi non poterit à tenente, sed omni ꝓcedent sub nomine warranti, nec cùm warrantus warrantizaverit, rem warrantizatā reddere potest petenti contra voluntatē tenentis, vel sine juditio, quia defendere non est reddere sine voluntate tenentis, quin ei fiat disseysina. Sed cùm voluntas tenentis vel judiciū intervenerit, tunc statim & non ante transfertur seysina rei petitæ ad petentem, & tenens de re warranti excambium habeat ad valentiam. ¶ 3. Videndum etiam quis posset warrantum vocare, et qua de causa. Et sciendū q̄ warrantū vocare poterit omnis qui non prohibetur, sicut ille qui rem aliquam corporalem habuerit, sicut terram, et tenemētū ab aliquo ex quocunque justo titulo vel justa causa acquirendi, sicut ex causa donationis vel vēditionis vel ꝓmutationis et hm̄oi, cum charta de warrantia expressa & homagio aliquando, nisi in eadē charta exprimat. q̄ nō obstante homagio si donator ad warrantū vocat⁹ fuerit nō teneat ad warrantiā, nec ad excābiū, & sic vincit conventio legē. ¶ 4. Itē tenet quis warrantizare quandoq̄ ꝓpter homagiū, etiam sine chartā & sive sit major sive minor, dum tamen ante ætatē minor qui vocatus fuerit nō respondeat ad warrantiā. Et, idem dici poterit de juribus, sicut de cūstodiis & maritagiis & hujusmodi. De hoc autē quod dicitur omnis qui non ꝓhibetur, quia non potest quis warrantū vocare in pœnali actione, ubi quis convincendus fuerit ex delicto, vel injuria ꝓpria, & ubi fuerit pœna corporalis infligenda, cùm pœna suos tenere debeat actores, & non alios. ¶ 5. Itē videndū est quis vocari possit ad warrantū? Et sciendum quòd tam masculus quàm fœmina, tam minor quàm major, dum tamen (ut prædictū est) si minor vocetur remaneat placitum de warrantia in suspēso usque ad ætatem, nisi causa fuerit ita favorabilis quòd ætas expectari non debeat, sicut ex causa dotis. Item non solum vocandus est ad warrantū ille qui dedit vel vendidit, verum etiam vocandi sunt eorum hæredes descendentes in infinitum, propter verba in chartis contenta. Ego & hæredes mei warrantizabimus tali & hæredibus suis &c. Et in quo casu, tenentur hæredes warrātizare sive sint ꝓpinqui sive remoti, remotiores vel remotissimi. Et q̄ de hæredibus dicitur, idem dici poterit de assignatis, & de illis qui sunt loco illorum hæredum, sicut sunt capitales domini qui tenentibus suis quasi succedunt,

cedunt, vel ꝑpter aliquem defectum, vel ꝑpter aliquod delictum, ſicut de eſchaetis dominorum. Et ꝙ aſſignatis fieri debet warrantia per modum donationis: ꝑbatur in itinere W. de Ralegh in coñ Warr̃ circa finem rotuli, et hoc maximè, ſi primus dominus capitalis, & primus feoffator, ceperit homagium & ſervitium aſſignati. ¶ 6. Si autẽ minor fuerit vocatus ad warrantũ, de aliqua libertate, ſive per ſe, ſive cum aliis, ſemper inquiratur inprimis utrum anteceſſor minoris ſeyſitus fuit de tali libertate ut de feodo anno et die quo fuit vivus & mortuus, ad hoc ꝙ detur dilatio warrantiæ vel non detur. Item vocari poterit ad warrantum, et vocare tam ille qui tenet ad vitam, ſicut ille qui tenet in feodo, et eodem modo ille qui tenet ad terminum annorum. Et ꝙ ille poteſt qui tenet ad terminum quamvis ratio ſe habeat in cõtrarium, ꝑbatur in itinere W. de Ralegh in coñ Warr̃ de quadam Sibilla, q̃ dotem petiit circa finem rotuli. ¶ 7. Maritus uxorẽ recte vocat ad warrantum etiam ſine auxilio curię, (niſi ita ſit ꝙ fœmina ꝙ de coſta viri ſumpta fuit, caput excedens, viro ſuo dominetur) ſi uxor in brevi non nominetur, ut ſi recognitum fuerit vel convictum ꝙ vir nihil teneat niſi nomine uxoris ſuæ, quamvis ſecundum quoſdam potius deberet cadere breve illud: aliud tamen erit (ut videtur) ſi donationes factæ fuerint ante matrimonium cum ſeyſina et uſu per aliquod tempus, quod ſecus eſt conſtante matrimonio. Et quo caſu, vir recte vocat uxorem ſicut aliam quãcunquè perſonam, et cùm warrantizaverit, et vir amiſerit, uxor tenebitur ad excambium, ꝙ non eſt in primo caſu. Si autẽ ècontrariò, ſi vir uxori donationem fecerit ante matrimonium, & uxor per ſe ſine viro implacitetur, non magis ſine viro reſpondebit quàm de alia hæreditate ſua, & ipſum (ut videtur) vocare poterit ad warrantum, et ſi miſerit ꝙ vir teneatur ad excambium, ſecundum ꝙ dicitur de uxore. Cùm autẽ vir & uxor ſimul implacitaverint & petant, & vir attornatus fuerit uxoris, & ille qui tenet poſtmodum uxorem vocaverit ad warrantum, oportebit ꝙ ipſa iterum compareat in curia, & attornatum faciat virum ſuum vel alium in placito warrantiæ, quia vir non eſt attornatus in placito illo quamvis in placito principali: ſecundum ꝙ videri poterit de Itinere M. de Pateſhull in coñ Eborum anno regni regis Henrici decimo de Petro de malo lacu & Izabella uxore ejus, & Johanne de Beſacre. Et ſic fiat in omni placito cùm tenens warrantum vocaverit ꝙ petens faciat attornatum de novo, ꝙ quidẽ non eſt de tenente.

¶ 1. *Quibus modis obligatur quis ad warrantizandum.* 2. *Si minor vocatus fuerit ſtatim oſtendat tenens chartam vel aliud.* 3. *Aliquandò ſine chartæ oſtenſione.* 4. *Aliquando per homagiũ.* 5. *Si vocatus ad warrantum homagium negaverit.* 6. *Per cyrographum & finem factum.* 7. *Item tacite vel expreſſe.* 8. *Si dominus capitalis ad quem terra pervenerit ut eſchaeta vel alio modo cum non ſit hæres, quia res tranſit cum onere.* 9. *Si Rex debeat warrantizare, dicere poterit, quod ſine Rege reſpondere non poterit.* 10. *Quòd nullus vocat Regem ad warrantum niſi teneatur ad eſcambium.*

Cap. 2.

Item

ITē quis vocare debeat & warrātizare & cui dictū est. Nunc vidēdū qualiter et quibus modis quis obligetur ad warrātiā sive major sive minor. Et sciendū q̄ per homagiū, et finē factū, et per chartarū sive per aliorū instrumētorum obligationē. Per instrumētorum obligationē, verbi gratia, A. vocat B. ad warrantū versus C. B. sumonitus petit q̄ A. ostendat ei qua ratione vocaverit eum ad warrantū. Et si A. statim ꝓferat chartam ipsius B. vel patris sui, vel alterius antecessoris sui cujus hæres ipse fuerit, & quæ dedici non possit. Et si A. talis sit hæres q̄ ei warrantizari debeat, ut si sit hæres ejus qui feoffatus est per chartā illam, vel ejus assignatus, vel hæres assignati, cùm charta de assignatis fecerit mentionē. Et eodem modo si de illis quibus feoffatus dare voluerit, vendere vel legare, et charta fecerit mentionē de warrantizatione et puro feoffamento, tunc oportebit q̄ idem B. statim warrantizet, et incontinenti ad melius q̄ poterit respondeat. Et idem q̄ dicitur de charta, dici poterit de confirmatione, si confirmatio ad warrantizationē obligaverit confirmantē. ¶ 2. Si autē minor infra ætatē existens vocatus fuerit ad warrantū, et cōstiterit q̄ minor sit, ne frivola sit vocatio, ille qui vocat statim in ipsa vocatione ostendat chartas suas vel aliud, per q̄ p̄sumi possit q̄ minor teneatur ad warrantiam sive præsens fuerit sive absens, quia hæc poterit esse ratio cùm sint nōnulli de jure suo diffidētes, cùm aliud remediū non haberent ad litē ꝓtrahendam, nisi minorē ad warrantū vocarent. Quod etiam de quolibet majore dici posset warrantū vocante majorem vel minorē. In assisis vero omnibus ubi si vocans de warranto suo defecerit, nulla alia subsequetur pœna in odiū defaltæ, nisi q̄ per defaltā capiatur assisa. Cùm autē à vocante warrantū, ostensæ fuerint chartæ & instrumēta, tūc videndū erit utrū pater vel alius antecessor minoris (si servitiū petatur) fuerit in seysina de servitio illo anno & die quo fuit vivus & mortuus. Et si ita fuit seysitus, tunc statim warrātizet suo feoffato, sed loquela principalis inter petentē et minorē qui warrantizavit tenenti usq̄ ad ætatē warranti remanebit sine die: secundū q̄ ꝓbatur de Itinere Abbatis de Radinge & M. de Pateshull in com̄ Warr. de Ægidio de Erdington qui sumonitus fuit ad warrātizandū W. de Norf. Et quia pater ipsius Ægidii obiit seysitus de servitio ipsius W. postq̄m ipse E. warrantizavit ipsi W. remansit loquela principalis sine die versus petentē usq̄ ad ætatē E. et sic minor infra ætatem warrantizabit suo feoffato & tenenti ꝓpter seysinā antecessoris de servitio q̄ recepit à suo feoffato anno et die quo obiit. Si autē antecessor seysitus nō fuit anno et die &c. tunc minor infra ætatē nec ad warrantiā nec ad principale placitū respondebit. ¶ 3. In casu tamē poterit minor vocari ad warrātū et sumoniri sine chartæ ostēsione, si infra ætatē vocatus fuerit ad warrantum ab aliquo suo tenente, ratione alicujus teneméti de quo infra ætatē feoffatus fuerit tenens, quia in utroq̄ placito tam warrantiæ q̄m principali respōdebit. Et unde cum minor sic vocatus fuerit ad warrantū, inquirendū erit utrū tenementum ratione cujus vocatus est ad warrantū, sit hæreditas descendens vel perquisitū, & q̄ dicitur de servitio dici possit de homagio.

4. ¶ Per

¶ 4. Per homagiũ vero captũ obligatus est dominus ad warrantiã qui homagiũ cepit, quia esto q̃ tenens nullã chartã habuerit, vel cũm habuerit, illam non habeat ad manum, sive feoffamentũ illud fuerit novum vel vetus, sicut à cõquestu Angliæ, de quo raro contingit q̃ chartæ ꝓferantur, si homagiũ intervenerit, & hoc ꝓbari possit, capitalis dominus sine charta warrantizabit. Et si forte dicat q̃ sine charta warrantizare non debeat, responderi poterit à tenente sic. Tu teneris michi terram petitam warrantizare, quia ego sum inde homo tuus, & tu inde homagiũ meũ recepisti, & in seysina es de servitio meo, & pater meus et antecessores patris mei inde fuerunt homines anteceſſorũ tuorum. Et q̃ ita sit, ꝓducat sectam sufficientem, vivam vocẽ, vel aliq̃m qui paratus sit hoc disrationare ꝑ corpus suũ si opus fuerit. Et si ille qui vocatus est hoc dedicere non possit, sine charta warrantizabit, & hoc nisi ille qui vocatus est docere possit homagium esse conditionale s. salvo jure cujuslibet in suo casu. ¶ 5. Si autẽ vocatus homagium illud omnino negaverit et defenderit, tunc justic. audiant ꝓbationes tenentis qui se ꝓbare possit q̃ sit homo talis, & quòd ipse talis homagium suũ ceperit, vel anteceſſorum suorum in forma p̃dicta, per juditium warrantizabit. Sed cũ ꝓpter homagium vocetur aliquis ad warrantum q̃ dedici non possit, nunquid poterit dominus ꝑ voluntate sua homagium tenentis sui wayviare & sic de warrantia evadere? nõ, quia ex hoc tale sequeretur incõveniens, q̃ ꝑ minimo servitio magnum quid warrantizaret tenenti suo. Poterit tamẽ tenens quando voluerit tenementum suum wayviare vel illud dño suo restituere simul cum homagio et ex causa. ¶ 6. Obligatur etiam quis ad warrãtiam ꝑ cyrographum & finẽ factum, ita q̃ si A. ꝓferat cyrographum de fine facto in curia dñi Regis inter ipsum & B. vel eorum anteceſſores quorũ hæredes ipsi sunt, tunc secundũ illud cyrographum (q̃ de facili dedici non poterit) fiet juditiũ de warrantizatione, in forma tamen supradicta de minore, si minor ad warrantũ vocatus fuerit, s. si anno & die &c. Sed nonne tenẽt minor infra ætatẽ ad finẽ factũ respõdere etiã etsi nõ año & die, & de hoc dicetur inferius de exceptionibus. ¶ 7. Non solũ obligatur persona feoffatoris (ut p̃dictũ est) & rationibus p̃dictis, poterit etiã tenemẽtũ obligari cũ ꝑsona tacite vel expresse. Expresse, ut si quis ita dicat, in charta donationis q̃ ipsi & hæredes sui warrãtizabũt donationẽ suã ex tali certo teñto q̃ tunc tenent ad q̃mcunq̃ postmodũ pvenerit, & sic remanebit res expresse obligata ad warrantiã, ut ꝓbat̃ in rotulo de term̃ P. añ regis H. decimo sexto in coñ Midd̃ de Alic. de warr̃ & de R. de Renge, ubi Alic. warrantizavit ꝑ judiciũ cur̃ qui habuit teñtũ literaliter & specialiter obligatũ. Tacitè, ut si feoffator tẽpore donationis satis habuit unde warrantizet etiã sine expressione, id qd̃ tũc habet remanet obligatũ, quia nó valet obligatio ꝑsonæ, nisi habeãt si opus fuerit unde possit excãbiũ facere. Et ꝑ hoc sic obligatur tenemẽtũ tacite ¶ 8. Sed quid si tenemẽtum sic obligatũ tacitè vel expresè, ꝓpter defectum vel ꝓpter delictum feoffatoris tanquam escheata deveniat in manum domini Regis vel capitalis domini superioris?

Quæro

Quæro an ille teneatur ad warrantiam cùm ad warrantũ vocetur et videtur ꝙ sic, quia res cum homine transit ad quemcunq̃. ¶ 9. Poterit etiam ipse rex inter alios ad warrantiam obligari rationibus supradictis, sed tamen nõ potest vocari sicut vocantur privatæ personæ, quia sumoneri non potest per breve, et ideo dicere poterit ille cui rex warrantizare debeat, cum quadam curialitate, sic: ꝙ sine rege respondere non poterit, eo quòd habet chartam suam de donatione vel confirmatione, per quam si amitteret, Rex ei teneretur ad escambium, vel alia ratione, ꝙ ipse rex est in seysina de homagio & servitio suo et hujusmodi, & quoniã ita fieri solet multotiens ꝙ tenens sine rege respondere non poterit, ut litem ꝓtraheret ratione cujuslibet chartæ quam ꝓferret in juditio de confirmatione, ꝓvisum fuit et concessum coram ipso rege in dedicatione Abbathiæ de Hayles in præsentia ix. Episcoporũ, & coram comĩ Richardo & aliis pluribus comitibus sic. ¶ 10. Quòd nullus de cætero regem nominet in judicio (ut prædictum est) nisi ita sit ꝙ rex teneatur ad escambium, si tenens amiserit, & secundum ꝙ tunc judicatũ fuit inter Comitem Gloc. et Abbatem S. Edmundi, quia chartæ Abbatis ꝓ quas dicebat ꝙ sine rege respõdere non potuit, loquebantur tantũ ꝙ rex reddidit, concessit & confirmavit, et de nulla warrantia ꝓ quã teneretur ad escambium si Abbas amitteret. Et sciendum ꝙ nihil aliud est dicere, non possum sine rege respondere, q̃m vocare ipsum ad warrantũ, licet ꝓ alia verba.

¶ 1. *Quòd warrantus debeat designare proprio nomine si possit vel quod tantundem valet.* 2. *Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de escheata contentio habeatur.* *Cap.* 3.

CUm autẽ quis warrantum vocaverit, debet warrantum suum designare ꝓprio nomine si possit si fuerit in rerũ natura. Si autem in utero matris, aliud erit dicendum, quia si in nomine erratum fuerit sive in persona, tenens de facili poterit amittere, vel si ita vocaverit: voco filium talis sine expressione nominis, non valet talis vocatio, cùm talis plures habuerit filios, valet tamen si non nisi unum. Si autem ita vocaverit: voco talem filium & hæredem talis, valet talis vocatio, licet hæredes plures habeat remotos & propinquos, quia hoc de propinquiore erit intelligendum. Sed quid si plures appareant qui se faciunt hęredes, nec appareat quis eorum propinquior, videtur quod sub disjunctione vocandus erit warrantus, ut si dicatur: Voco talem vel talem quicunque eorum hæres fuerit talis, vel si hæres in utero fuerit sic, & ubi uxor petierit mitti in possessionẽ nomine ventris, ut si dicatur: voco talem ꝓprio nomine qui apparens est, vel illum qui in utero est, nisi ad monstrũ declinaverit, vel in utero mortuus fuerit, & semper exprimi debet causa q̃ dubitationẽ induxit, vel incertitudinẽ: ut si dicat illum vel illũ quicunq̃ istorũ obtinuerit, sicut inter avunculũ & nepotẽ legitimum, & bastardũ et hujusmodi. Sufficit enim si tantũ faciat quantum facere potest, cùm uterquè se gerat pro hærede. Et hoc fieri possit (ut videtur) ad simili-

mili-

militudinem exhæredationum, quia si quis debeat exhęredari, nominatim debet exhæredari, et eodem modo warrantus nominatim vocari. Ut si dicatur. Titius filius meus exhæres esto. Item valet exhæredatio et sufficit si dicatur, filius meus exhæres esto, non adjecto ꝑprio nomine, maximè si alius filius non existat, quia nō refert utrum quid fiat vel ꝙ tantundē valeat. Cùm autē sit aliquis qui se facit hæredem et hæreditatem petierit, et mulier similiter si petat mitti in possessionē nomine ventris, vel cùm plures se faciant hæredes, nec cōstare poterit quis eorū hæres ꝑpinquior et rectior sit ꝑpter dubium eventum, et cùm nullus warrantizare teneatur ante hæreditatis additionē, tutius et melius est warrantiam susp̄endere quousq̄ inde haberi poterit certitudo et cōstiterit de veritate ad similitudinē istius casus. ¶ 2. Quia esto ꝙ quis implacitatus fuerit de duabus partibus alicujus manerii, et mulier de ītia ꝑte q̄m tenet nomine dotis et unde talis est warrantus de dote sua, et pendēte placito ꝙ ille qui tenuerit duas ꝑtes feloniam fecerit, & utlagatus fuerit anteq̄m mulier de tertia ꝑte eum ad warrantū vocaverit, et cùm illæ duæ ꝑtes ratione termini sui fuerint in manu dñi Regis, et inter duos dominos de eschaeta contentio habeatur, nec sciri posset quis eorū debeat obtinere, loquela mulieris ponitur et remanebit sine die, vel ad diem diffusum et in suspenso, quousq̄ inde habeatur certitudo: ut de Itinere ultimo W. de Ralegh in com̄ Warr̄ circa finē rotuli. Et ita (ut videtur) fieri deberet de p̄missis. Item cùm plures vocati fuerint ad warrantū erratū fuerit in nomine unius vel plurium, perinde habendum erit (ut videtur) cùm sint quasi unum corpus ac si erratum esset in nominibus omnium, sicut videri poterit de pluribus petētibus vel pluribus tenentibus.

¶ 1. *Si quis warrantū vocaverit qui sit sub potestate sua licet auxiliū petierit nō habebit auxiliū curiæ.* 2. *Item si talem qui nō fuerit sub potestate regis, sed ipsum producat si possit.* 3. *Si warrantus fuerit infra libertatem alicujus ubi non currit breve Regis.* 4. *Breve si sine auxilio produci nō possit.* 5. *Si minor vocatus fuerit ad warrantū de dote vel in placito de recto, tunc summoneatur custos ejus.* 6. *Si hæres qui vocatus sit ad warrantum nihil teneat de hæreditate materna sed paraster suus, tunc summoneatur uterque sive hæres fuerit major sive minor.* Cap. 4.

CUm autem quis vocatus fuerit ad warrantiam qui fuerit sub potestate vocantis, licet auxilium curiæ petierit, auxilium non habebit, quem quidem si non produxerit, amittere poterit de facili. ¶ 2. Si autem warrantus extra suam potestatem fuerit, et in potestate regis ubicunque, auxilium habebit. Si autem extra potestatē regis, cùm Rex, ipsum ꝑducere non possit, auxi ium non habebit, et ideo producat eum qui vocavit vel rem petitam amittat. ¶ 3. Si autem sit aliquis qui talem libertatem habeat, ꝙ breve regis ibi non currat ꝑpter dominum regem qui sibi libertatem concessit, mandetur domino libertatis quod warrantum distringat, ꝙ si non fecerit, distringatur ipse per terras suas extra libertatem ꝙ warrantum ꝑducat. Si autē terras extra non habuerit, tunc non obstāte libertate apponat Rex manum in defectum ipsius, ita ꝙ jus nō deficiat, cùm autē warrant° sine

 auxilio

auxilio ꝓduci nō poſſit, tūc fiat brē de ſuīmonēdo Warrātum in hac forma. ¶ 4. Rex vic. ſalutē. Suīmoneas ꝓ bonos ſuīmonitores A. ꝙ ſit coram juſtic. &c. tali die ad warrantizandū B. tantū trē cū ꝓtinētiis in tali villa qm E. in eadē curia corā eiſdē juſtic. &c. clamat ut jus ſuū verſus ꝑdictū B. et unde idē B. in eadē curia noſtra corā eiſdē juſtic. noſtris vocavit ipſū A. ad warrantū verſus ꝑdictum E. et habeas ibi ſuīmonitores et hoc breve Teſte &c. vel aliter: ad warrātizandum B. cuſtodiā trē q̄ fuit E. & qm D. in curia noſtra &c. clamat verſus eundē B. ratione filii & hæredis ipſius E. q̄m habet in cuſtodia ſua de dono I. regis patris noſtri, ut dicit. Et unde idem B. vocavit ipſū A. ad warrantū verſus ipſū D. et habeas &c. vel aliter: ad warrātizādu tantū trē B. &c. et unde idē B. ſuīmonitus eſt in curia nr̄a coram nobis ad reſpondēdum nobis quo warranto tenet tantū trē vel quid tale ꝙ nos clamamus ut jus noſtrū vel eſchaetā, et hujuſmodi, & in omni caſu generaliter ubi jacet warranti vocatio, fiat mētio in brevi de ſuīmonitione de forma placiti & de modo petitionis in brevi originali cōtento, ſive teñtū peratur ſicut trā vel redditus, vel ꝙ ad teñtum ꝓtineat ſicut advocatio Eccleſiæ, jus paſcendi, ſive paſtura, rationabile eſtoveriū, iter vel actus, et hujuſmodi, vel ꝙ ad aliq̄m ꝓtineat ratione teñti, ſicut ſervitiū, relevium, cuſtodia, & maritagiū. ¶ 5. Si autē minor vocandus ſit ad warrantū in placito aliquo, ſive ſup recto ipſo ſive ſup dote, tunc fiat breve de ſuīmonendo cuſtodem, ꝙ ſit ad certū diē, et ibi habeant hæredē ad warrantizandū. Rex vic. ſalutē. Suīmoneas ꝓ bonos ſuīmonitores A. cuſtodē B. filii et hæredis C. & D. cuſtodē terræ ejuſdē hæredis ꝙ ſit corā juſtic. noſtris tali die, & ibi habeat hæredē ꝑdictū ad warrantizandum E. tantū terræ cū ꝓtinentiis in tali villa ꝙ ꝑdictus A. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum vel in dotē verſus eundē B. & unde idē A. in eadē curia noſtra corā juſtic. noſtris vocavit ꝑdictū hæredē ad warrantū verſus eum. Si autē unus & idē habeat tam cuſtodiā trē quā hæredis, tunc ſuīmoneatur ſine aliis, ꝙ ſit & habeat hæredem. Si autem hæres aliquis teneatur ad warrantiam qui nihil tenuerit de hæreditate matris, ratione cujus vocatus eſt ad warrantum, ſed paraſter vel anteceſſor ſuus ad vitam ſuam, per legem Angliæ, et cùm hæres in curia reſpondit poſt ſummonitionem ei factam ꝙ nihil tenet de prædicta hæreditate matris ſuæ, ſed paraſter ſuus, ꝓpter hoc non differatur warrantia ad vitam paraſtri, ſed ſuīmoneatur paraſter, ꝙ ſit &c. ad audiendum conſiderationem curiæ de ꝑdicta warrantia, vel ad warrantizādum cum ꝑdicto hærede per tale breve. ¶ 6. Rex vicecom̄ ſalutem. Suīmoneas per bonos ſuīmonitores A. ꝙ ſit coram juſtic. &c. ad audiendum conſiderationem ejuſdem curiæ noſtræ, de warrantia tantæ terræ cum pertinentiis in N. qm B. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus E. vel ſic. Ad warrantizandum B. ſimul cum C. filio & hærede talis mulieris, ſcilicet tantam terram cum ꝓtinentiis in N. quam B. in eadem curia noſtra coram eiſdem juſticiariis noſtris &c. clamat ut jus ſuum verſus Edwardū, et unde idē Edwardus in eadem curia noſtra &c. coram eiſdem juſticiariis vocavit inde ad warrantum ꝑdictum B. verſus

eundem

eundem E. Et unde idē C. dicit q̄ nihil tenet de hæreditate talis matris suæ, nec ad warrantiā illam respondere potest, sine prædicto A. qui hæreditatem illam tenet ad vitam suam per legem Angliæ.

¶ 1. *Quod quis potest se essoniare.* 2. *Si defaltam fecerit capiatur terra in manum domini regis.* 3. *Breve ad capiendam terram in manum domini regis per defaltam, ad valentiam super warrantum, magnum Cape.* 4. *Si terra petita fuerit in uno comitatu & terra warrantizata in alio, tunc fiat extensio per tale breve.* 5. *Breve de capiendo terram pro defectu.* 6. *Si de advocatione Ecclesiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & estimetur advocatio, ut sciri possit quantum capi debeat.* 7. *Breve quod capiat tantam terram quæ sit de hæreditate.* 8. *Si mulier dotem petierit & minor vocatus ad warrantum & custos defaltam fecerit, capiatur de terra minoris pro defectu custodis.* 9. *Si minor vocatus fuerit ad warrantum cum parasire et uterque eorum defaltam fecerit, vel uterque eorum tantum, capiatur de terra minoris ad valentiam terræ petitæ.* 10. *Si plures warranti defaltam fecerint.* 11. *Si warranti manentes fuerint in diversis comitatibus & pro ea parte quam quilibet tenuerit facta prius estimatione.*

Cap. 5.

AD diem verò summonitionis legitimæ quindecim dierum poterit quilibet eorum se essoniare si voluerit, petens, tenens, & warrantus simul, vel vicissim, ita q̄ quilibet eorum habeat unicum essonium secundum q̄ superiùs dicitur de essoniis. ¶ 2. Et si ad diem summonitionis fecerit petens defaltam, p̄sente tenente, & se litis offerente, recedet tenens quietus de brevi illo, secundùm q̄ superius plenius dicitur de defalta. Et eodem modo si tenens, tunc capiatur terra in manum domini Regis ut supra. Si autem warrantus defaltam fecerit præsentibus tam petente, quàm tenente, et antequàm warrantus in curia comparuerit capiatur de terra warranti in manum domini Regis ad valentiam t̄ræ petitæ si warrantus terram habuerit in eodem comitatu. Et idem si tenens se essoniaverit, & sic fiat irrotulatio. A. tenens scilicet vel A. essoniator tenentis optulit se quarto die versus B. de placito q̄ idem B. warrantizet ei tantum terræ cum pertinentiis in tali villa, quam C. clamat ut jus suum versus eum, et unde idem A. in curia &c. vocavit ipsum B. ad warrantū versus p̄dictum C. & prædictus B. non venit & summonitio &c. Juditium. Capiatur terra in manum domini Regis de terra ipsius B. ad valentiam &c. et dies &c. et B. summoneatur q̄ sit tali die respondurus & ostensurus &c. ut supra de defaltis. Idem dies datus est tali petenti in banco. ¶ 3. Rex vicecom̄ salutem. Cape in manum nostram per visum legalium hominum de comitatu tuo de terra in balliva tua pro defalta ipsius A. ad valentiā tantæ terræ cum p̄tinentiis in tali villa q̄ B. de N. in curia nostra &c. clamat ut jus suum versus C. & unde idem C. in eadem curia nostra coram justic. &c. vocavit eundē A. ad warrantum versus eundē B. & diem captionis &c. Et summoneas per bonos summonitores prædictum A. quòd sit &c. ut supra. Et idem dies dabitur tam petenti quā tenenti si præsentes fuerint personaliter, vel per attornatos vel per essoniatores si se essoniaverint. Si autem in eodem com̄ ubi terra petitur, non habeat warrantus terram cùm defaltam fecerit, de qua capi possit advalentiam sed in alio, nec constare poterit quantum terræ vicecom̄ capere debeat

debeat in ſuo coñ in manum dñi Regis, quia neſcit de valore terræ petitæ in alio coñ, oportet igitur ꝙ prius fiat extenſio de terra petita, & facta extenſione mandetur vicecoñ de alio coñ quantũ terræ capere debeat ꝑ defaltam warranti per tale breve, per ꝙ fiat extenſio. ¶ 4. Rex vicecoñ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ aſſumptis tecum duodecim tam militibus quàm aliis liberis, legalibus et diſcretis hominibus de viſneto tali in ꝑpria perſona tua accedas ad talẽ locum et per eorum ſacramentum extendi facias et appreciari tantam terram in tali villa &c. vel aliter & breviùs. Præcipimus tibi ꝙ per ſacramẽtum ꝑborum & legalium hominum de coñ tuo extendi facias & appreciari tantam ꝫram cum ꝑtinentiis in tali villa ꝙm talis in curia noſtra clamat &c. Et unde idem talis vocavit talẽ ad warrantum &c. Et extenſionem illam & appreciationem ſcire facias tali die vel ſine dilatione evidenter, diſtincte & aperte per literas tuas ſigillatas & per duos legales & diſcretos homines ex illis per quos extenſio illa et appreciatio facta fuit. Et habeas ibi hoc breve et nomina eorum per quorum ſacramenta extenſionẽ et appreciationem illam feceris Teſte &c. Et cùm per extenſionem conſtiterit de valore, tunc primùm pręcipiatur vicecoñ ubi warrantus terram habet quòd capiat in manum domini Regis ad valentiam per hoc breve. ¶ 5. Rex vicecoñ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis per defectum ipſius talis ad valentiam centum ſolidatarum terræ ꝑ una carucata terræ cum ꝑtinentiis in tali villa in tali comitatu quam talis in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus talem, et unde idem talis vocavit &c. et diem &c. et ſuñoneas talem ꝙ ſit ad talem diem &c. Teſte &c. Quandoquè tamen ſine tali inquiſitione facienda, eſtimetur terra quæ petita eſt ſecundum ſolam aſſertionem petentis, et capiatur in alio comitatu ad valentiam, ut ſi tenens retinuerit, non erit neceſſe ulteriùs ꝑcedere, ſi autem amiſerit, tunc procedatur ad veram inquiſitionem, quod prius non erit neceſſe, ut de terñ Paſchæ añ Regis Henrici decimo quarto. ¶ 6. Cùm petatur advocatio et tenens warrantum vocaverit qui defaltam fecerit, tunc de terra warranti capiatur ad valentiam in manum domini regis, ſive warrantus manens fuerit in eodem comitatu, ſive in diverſis. Sed quoniam incertum erit quantũ capi debeat de terra warranti, niſi prius conſtiterit de valore advocationis, inprimis eſtimanda erit Eccleſia, et per conſequens ſciri poterit quantũ valeat advocatio. Extenſio quidem advocationum talis eſſe debet in partitionibus faciendis inter cohæredes, ꝙ ſi Eccleſia valeat viginti Marc. plus vel minus, ꝑ qualibet marca in extenſione facienda computetur redditus duodecim denariorũ, ſicuti ꝑ viginti Marc. viginti ſolidꝝ. et facta ſic extenſione, capiatur ꝑ defalta warranti ad valentiam per hoc breve. ¶ 7. Rex vicecoñ ſalutẽ. Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis mulieris in balliva tua, q̃ ſit de hæreditate ejus, cùm forte aliam terram habuerit, ſimul cum hæreditate, ſicut nomine dotis, pro defectu ipſius mulieris, ad valentiam viginti ſolidatarum redditus cum pertinentiis pro advocatione talis Eccleſiæ quam A. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus

sus B. Et unde idē B. in eadē curia vocavit ipsam ad warrantū versus p̄dictū A. et diem &c. Sumoneas &c. Teste &c. Cùm autē mulier dotē petierit vel aliud tenementū, vel quid tale ut jus suū versus aliq̄m qui minorem vocaverit ad warrantū, si minor vel ejus custos defaltam fecerit ubicunq̄ terra fuerit, habita tamē extensione (ut prædictū est) capiatur de terra minoris pro defectu custodis ad valentiam terræ petitæ per tale breve. ¶ 8. Rex vicecom̄ salutē. Cape in manū nostrā p̄ visum &c. de terra talis filii & hæredis talis qui est infra ætatē et in custodia talis pro defectu ipsius custodis ad valentiā tantæ terræ cum pertinentiis, vel tertiæ partis tantæ terræ cum pertinētiis in tali villa, vel in com̄ tali, quam tertiam p̄tem, talis quæ fuit uxor talis in curia nostra &c. clamat in dotem versus A. & unde idem A. in eadem curia nostra coram &c. vocavit eundē talem qui est infra ætatem ad warrantum versus eum et diē &c. sum̄oneas &c. Teste &c. ¶ 9 Si autem vocatus fuerit ad warrantum (ut p̄dictum est) ille qui nihil habuerit de hæreditate materna, nec sine paratre respondere poterit, sive uterq̄ defaltam fecerit sive alter ipsorū, capiatur de hæreditate materna ad valentiā terræ petitæ p̄ defaltam per tale breve. Sed refert utrum per parvum cape vel per magnum, cùm unus in curia cōparuerit & alius nō. Sed videtur q̄ per magnū ubi ambo defaltam fecerint, cùm ipse qui in curia cōparuerit se defendere possit per legem, & cùm sint odiosa restringenda. Cùm autē unus eorum tantum defaltam fecerit, tunc utrum sit vel sic, certū erit q̄ terra hæredis. Si autem unus sit custos terræ et hæredis simul, vel unus custos terræ & alius custos hæredis, in quo casu ultimo, omnes sum̄onendi sunt in uno brevi quotquot sunt custodes & habeant hæredē. Si autē paratur, per legē Angliæ quasi custos est. Rex vicecom̄ salutē. Cape in manum nostrā per visum &c. de terra quam A. tenet ad vitam suam per legem Angliæ & quæ est de hæreditate B. filii & hæredis talis mulieris, & ad ipsum reverti debet post mortem prædicti A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentiis in p̄dicta villa quam C. in curia nostra &c. clamat ut jus suum versus D. Et unde idem D. in eadem curia nostra &c. vocavit inde ad warrantū p̄dictum A. simul cum prædicto B. versus eundē C. & q̄ idem B. dicebat quòd nihil tenuit de hæreditate prædicta matris suæ, sed p̄dictus A. per legem Angliæ, sine quo de prædicta warrantia non potuit respondere & diem &c. et summoneas &c. Teste &c. ¶ 10. Quod autem de uno warranto dicitur, dici potest de pluribus si plures defaltam fecerint, secundum quod terras habuerint in uno com̄ vel diversis, & ubi si in diversis com̄, sum̄oneantur sic. Rex vicecom̄ salutem. Sumoneas p̄ bonos sum̄onitores A. quòd sit coram justic. &c. ad warrantizādum B. de N. simul cū C. de tali com̄ tantū terræ cū p̄tinentiis in tali villa &c. ut supra. Et sic de tribus vel pluribus warrantis, et si omnes defaltā fecerint, de terris omniū capietur ad valentiā, secundū q̄ tenuerint p̄ diviso vel p̄ indiviso, & facta extensione. secundū q̄ fuerint omnes in uno com̄ vel diversis. ¶ 11. Si autē unus ex pluribus warrantis defaltam fecerit ante apparitionem, & alii comparuerint, absentia unius non erit dānosa

aliis, q̄ nō est in viro et uxore, sed illi qui p̄sentes fuerint defendant causam suam, sed p̄ defectu absentis capiatur de terra ipsius in manū dñi regis ad valentiā pro ea parte q̄ ipsum cōtigerit de warrantia facienda, facta tamen prius estimatione quantū valeat terra q̄ petita est à tenēte, & fiat tale br̄e. Rex vicecom̄ salutē. Cape in manū nr̄am (per omnia ut supra) usq̄ ad clausulam illam, scilicet: Et unde talis in eadē curia vocavit talē ad warrantum versus talē petentē cū A.B.C. cohæredibus & p̄ticipibus suis Teste &c. Et si talis ad secundū diē nō venerit, amittet terrā suā captā in manū dñi regis p̄ judiciū, et salvæ erunt aliis exceptiones & responsiones suæ.

¶ 1. *Si warrantus ad secundam summonitionem post captionem nec primo die nec secundo nec tertio nec quarto cōparuerit.* 2. *Quòd petens recuperabit seysinā per defaltā.* 3. *Cùm tenens amiserit quia warrantus nō potest eum defendere in seysina sua, si warrantus tenementum habuerit in eodem comitatu, statim fiat ei excambium ad valentiam.* 4. *Si plures sint warranti & quidam defaltam fecerint & quidam nō.* 5. *Cape de terra warranti ad valentiam.* 6. *Aliud breve de eadem captione sed alio modo.* 7. *De viro & uxore cùm simul vocati fuerint ad warrantum & alter ipsorum defaltam fecerit.* 8. *Cùm warrantus nullam habeat excusationem cùm defaltam fecerit primo die, secundo, tertio, vel quarto.* 9. *Breve secundum judicium supradictum.* 10. *Quòd potest quis amittere per defaltam quam fecit primo die, sicut secundo, tertio & quarto.* 11. *Ubi quietus recedit de warrantia & terra petita capiatur in manum domini Regis.* 12. *Si petens defaltam fecerit offerentibus se liti quarto die tenente & warranto, uterque quietus recedet.* 13. *Si warrantus Christianus vel Judæus terram non habuerint per quam distringi possunt ad warrantum vic. habeat corpora eorum.* *Cap. 6.*

CUm autem warrantus ad secundū summonitionē post captionē nec primo die, nec secundo, nec tertio, nec quarto cōparuerit, petente se offerente liti contra tenentem, et tenente contra warrantū, recuperabit petens terram versus tenentē, et tenens versus warrantum excambiū ad valentiam. Et fiat talis irrotulatio, A petit versus B. tantā terrā cum p̄tinentiis in tali villa ut jus suum, et ita q̄ p̄dictus B. venit in eadē curia nostra et vocavit inde ad warrantum C. ita q̄ summonitus fuit q̄ esset ad talem diem, ad quem diē non venit nec se essoniavit, & ita de terra ipsius C. per judicium capta fuit in manum domini regis ad valentiam p̄dictæ terræ. Et præceptum fuit vic. quòd mandaret justic. diem captionis, & q̄ iterum summoneret prædictā D. q̄ esset ad talē diem responsurus de principali placito, et de defalta. Et ad quem diem non venit. nec primo, nec secundo, nec tertio, nec quarto die, nec terra ad horam fuit replegiata, et ideo cōsiderandum est q̄ prædictus A. recuperet terram suam versus p̄dictum B. per defaltam B. et B. in misericordia et habeat de terra ipsius C. in loco competenti excambiū ad valentiam. Et quod dictū est de uno warranto, dici possit de pluribus si defaltam fecerint, breve de faciendo seysinā petenti tale erit. ¶ 2. Rex vic. salutem. Scias q̄ A. in curia nr̄a corā justic. &c. recuperavit seysinā suā versus B. per defaltā ipsius B. de tāta terra cum p̄tinētiis in tali villa. Et ideo tibi p̄cipimus q̄ eidē A. de p̄dicta terra cum p̄tinētiis, sine dilatione plenariā seysinam habere facias T. &c. Post breve illud fiat aliud tenenti de escambio habendo

habendo facta prius extēsione ut supradictū est, si warrātus terrā nō habuerit in eodē com sed in diversis. Si autē in eodem com, tunc fiat breve sic. ¶ 3. Rex vic. salutē. Scias q̄ cùm A. de N. in curia nostra corā justic. &c. peteret versus B. tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus suum, idem B. venit in eadem curia nostra coram eisdē justic. et vocavit inde ad warrantū E. de N. qui cùm sūmonitus esset, postea defaltam fecit in eadē curia, per q̄m idem A. seysinā suā recuperaverit de p̄dicta terra versus eundem B. Et ideo tibi p̄cipimus quòd de terra ipsius E. in com tuo propinquiore tali terræ ipsius B. eidē B. excambiū ad valētiam sine dilatione habere facias T. &c. Cùm autē plures sint warranti vocati & quidam illorum defaltam fecerint et quidam nō, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 4. Rex vic. salutē. Scias q̄ cùm A. in curia nostra &c. (ut supra) Idem B. venit (ut supra) et vocavit inde ad warrantū C. & D. qui cùm sūmoniti essent in eadē curia nostra coram p̄fatis justic. nostris, idē C. defaltam fecit versus eundem B. ita q̄ p̄dictus A. coram p̄fatis justic. &c. recuperavit seysinā suā versus eūdē B. p̄ defaltā de medietate totius terræ cum pertinentiis. Et ideo tibi p̄cipimus q̄ de terra ipsius C. in balliva tua p̄pinquiore terræ ipsius B. escābiū ad valentiam p̄dictæ medietatis eidē B. sine dilatione habere facias Teste &c. Si post sūmonitiones & essonia cū tenēs se forte essoniaverit & warrātus cōparuerit vel quidā ex pluribus, & sic diem in banco habuerint & postea defaltam fecerint, capiatur de terra ipsorū &c. et fiat talis irrotulatio. Si autē cōtingat quòd warrantus semel post sūmonitionem vel essonium suum factum cū tenēs se forte essoniaverit in juditio comparuerit, vel cùm plures warranti vocati fuerint simul vel vicissim se essoniaverint, quidam illorū in juditio coparuerint, & sic dē habuerint in banco, et postea defaltam fecerint, capiatur de terra illorum p defaltā ad valentiam terræ petitæ, vel p̄tis ipsius secundū quòd plures warrāti vocati fuerint vel unus, per parvū cape in forma superius dicta, de petente et tenente cùm tenens defaltam fecerit postq̄m semel in juditio cōparuerit, et fiat sic irrotulatio in persona warrāti B. optulit se quarto die versus C. de placito q̄ warrantizet ei tantam terram cum p̄tinentiis in tali villa quam A. de N. in curia &c. clamat ut jus suū versus eundē C. vel quam talis mulier clamat ut dotem suam versus eundem B. et unde idē B. in curia nostra vocavit &c. (ut supra) et idem C. non venit, et habuit diem in banco postquàm comparuerat in curia nostra &c. juditium &c. Capiatur de terra ipsius C. ad valentiam, et ipse C. sūmoneatur quòd sit ad talem diem auditurus juditium suum per parvum cape quod tale est. ¶ 5. Rex vic. salutē. Cape in manū nostram de terra C. in balliva tua pro defectu ipsius C. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentiis suis in tali villa q̄m A. de N. in curia nostra &c. coram justic. &c. clamat ut jus suū versus B. et unde idem B. in eadem curia nostra coram justic. &c. vocavit ipsum C. ad warrantum versus p̄dictum A. et summoneas per bonos sūmonitores prædictum C. q̄ sit coram justic. nostris ad talem diem auditurus inde juditium suum, et habeas ibi sūmonitores et hoc breve T. &c.

¶ 6. Ad q̃m diem si non venerit, amittet ad valentiam terræ petitæ p defaltam versus D. qui tenet, et A. recuperabit versus B. terram petitã & fiat talis irrotulatio, A. optulit se quarto die versus C. de placito q̃ warrantizet ei tantam terram cum pertinentiis in tali villa quam A. clamat &c. (ut supra) versus B. & unde idem B. vocavit ad warrantum ipsum C. et C. non venit sed aliàs fecit defaltam postquam in curia comparuerat, ita q̃ terra capta fuit in manum dñi Regis, et ipse C. sum̃onitus ad audiendum juditium suum. Et ideo consideratum est q̃ A. recuperet seysinam suam versus B. et B. in misericordia, et habeat excambium ad valentiam de terra ipsius C. et fiat utriq̃ eorum seysina, scilicet A. de repetita et B. de eschambio in forma supradicta. Si Christianus vel Judæus qui terrã nõ habuerint de qua distringi possint cùm vocati fuerint ad warrantizandum, præcipiatur vicecom̃ q̃ habeat corpora eorum, quia ibi non poterit captio terræ fieri ad valentiam. Judæus vero nihil ꝓprium habere potest, quia quicquid acquirit non sibi acquirit sed regi, quia non vivunt sibi ipsis sed aliis, et sic aliis acquirunt et nõ sibi ipsis. ¶ 7. Quid autem dicetur de viro et uxore cùm simul vocati fuerint ad warrãtum, et unus illorum defaltã fecerit, tunc fiat ac si uterq̃ defaltam faceret, vel per parvum cape vel per magnum cape, secundũ q̃ defalta facta fuerit antequam cõparuerint vel post. Sed cùm vicissim se essoniaverint et unus diem in banco receperit cùm alius se essoniaverit et postq̃m ambo defaltam fecerint, tunc pro defectu utriusq̃ capienda erit terra in manũ dñi regis. Sed refert utrum per parvum cape vel per magnum cape, quia ratione ejus qui non comparuerit, videtur q̃ locum habet magnum cape, et ratione ejus qui cõparuerit q̃ parvum locum habebit. Sed cùm sint loco unius nec jura eorũ divisionẽ recipiunt, nec utrũq̃ bre simul cõpetere possit si ad juris rigorẽ habeatur respectus, et cùm lites restringẽdæ sunt et ea tenenda quæ magis ligant, tunc ad parvum cape erit recurrendũ, si autẽ ad ꝓtem benigniorẽ ubi defendi possunt sum̃onitiones, surs̃isæ, et essonia, tunc locum habebit magnum cape q̃ melius est. Cùm autem unus illorum defaltam fecerit, in hoc casu fiat magnum cape vel parvum, secundum q̃ ille qui defaltam fecerit in juditio prius cõparuerit vel non. ¶ 8. Cùm autem warrantus nullam habuerit excusationem cùm venerit quam prætendere possit et sanare defaltam q̃ ad primũ diẽ non venerit nec secundum, nec tertiũ, nec quartum: tunc fiat irrotulatio sic, A. petiit versus B. tantũ terræ cum pertinentiis, et ita q̃ idẽ B. vocavit ad warrantum C. qui postquàm in curia cõparuerit et diẽ habuerit in bãco, vel postq̃m warrãtizavit defaltã fecit, ita q̃ terra capta fuit in manũ dñi regis, et ipse sum̃onit⁹ ad audiẽdũ juditiũ suum ad hunc diẽ. Et ipse C. venit sed nõ potuit sanare defaltã, et ideo cõsideratũ est q̃ A. recuperet seysinà suã versus B. et B. in misericordia et habeat excãbiũ ad valentiam de terra ipsius C. Breve de faciendo seysinam ipsi A. tale est. ¶ 9. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd cùm A. in curia nostra &c. peteret versus B. tantam terram &c. ut jus suum, vel mulier ut dotem suam, vel aliud secundum formam brevis originalis, idem B. venit in eadem curia

coram

coram eisdē Justic.&c.et vocavit inde ad warrantū C.& qui similiter venit in eadē curia, et eidem B. terrā illā warrantizavit et postea in eadē curia nostra terrā illā amisit per defaltam quam fecit versus eundem A.Et ideo tibi p̄cipimus q̄ eidem A. de prædicta terra cum pertinentiis sine dilatione plenariam seisinam habere facias, & de terra ipsius C. in balliva tua habere facias eidem B. escambium ad valentiam prædictæ terræ sine dilatione per visum legalium hominum. Teste &c. ¶ 10. Et quòd quis amittere poterit per defaltam quam fecerit ad primum diem, hoc est si primo die non cōparuerit, ac si secundo die, tertio vel quarto defaltam fecerit, si sum̄onitionē cognoverit vel si eam dedicere nō possit, cùm diē habuerit in bāco postq̄m semel in curia cōparuerit: ꝓbatur de term̄ S. Michaelis anno Regis H. xvi. incipiente xvii. in com̄ Midd̄ de W. de Ralegh et quodā tenente suo Johanne Pigon qui tenuit de quadam p̄benda S. P. Et etiam quòd defalta facta primo die, et secundo die placiti nocet, ꝓbatur de term̄ S. Hilarii anno Regis H. viii. in com̄ Berk. de Henry de Queynt qui se tenuit ad defaltam, quia tenens non venit primo die, nec secundo, sed postea remisit tenenti defaltam ꝓ xv. Marc. argenti. Sed quid si primo die cōparuerit tenens coram aliquo Justiciario, et secundo, tertio, vel quarto die defaltam fecerit? idem erit dicendū q̄ prius, cùm vocatus non cōparuerit. Et eodem modo si uno die de licentia absens fuerit & per alium diem se absentaverit sine licentia. Et notandum, quòd si quis implacitatus sit per breve de recto et per defaltā amiserit, vix seysinam suam rehabebit per consimile breve, nisi majus jus habuerit in t̄ra illa petita ille qui amisit quàm ille qui petit. Si autem minus vel nihil, nunquam recuperabit, sicut esse posset inter fratrem antenatum et postnatum, si postnatus per defaltam amitteret. ¶ 11. Sed quid si tenens defaltam fecerit cùm petens p̄sens sit et warrantus, illis se liti offerentibus, si warrantus nondum warrantizavit, statim recedat quietus de warrantia, et terra petita capiatur in manum dñi Regis per parvum cape, & tenens summoneatur q̄ sit ad alium diem auditurus inde juditium suum ad quem diem si non venerit, vel si cùm venerit sanare non possit defaltam, amittet seysinam suam, eo quòd non est secutus versus warrantum suum quem vocavit per auxilium curię vel sine. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ S. Michaelis anno regis H. quarto incipiente quinto. ¶ 12. Cùm autem petens defaltam fecerit offerentibus se liti quarto die tenente & warranto, recedet uterque quietus de brevi illo. ¶ 13. Cùm quis ad warrantum vocatus fuerit Christianus vel Judæus qui terram non tenuerit in feodo q̄ capi possit in manum dñi Regis vel per quam distringi possunt præcipiatur vicecomiti q̄ habeat corpora eorum primo die. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ S. Trinitatis anno regis H. quarto de Isaac Judæo de Northwico, & de term̄ S. Hilarii & Paschæ circa principium.

¶ 1. Post essonia et dilationes præsentibus in judicio petentibus et warranto et warrantus gratis warrantizaverit et in se susceperit defensiones, tunc remaneat tenens domi donec discussum fuerit inter petentem et warrantum. 2. Proposita intentione versus warrantū. 3. Breve de faciendā seysinam et sic de manu in manū de pluribus sicut de uno, 5. quod fiat escambium. 4. Si warrantus nihil habeat unde facere possit escambiū. 5. Cùm unus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit et ex pluribus tenentibus qui diversis temporibus feoffati fuerint quod melior erit cōditio ejus quoad escambium qui primò feoffatus fuit si uno tempore fuerint implacitati, aliud si diversis. 6. Cum warrantus nihil habeat unde escambium faciat de hæreditate ejus cujus nomine vocatus fuerit ad warrantum. 7. Si ille qui feoffavit tempore feoffationis satis habuit, res illa quam tunc habuit tacite obligatur vel expresse facta in modum donationis. Cap. 7.

POst essonia et districtiones et dilationes legitimas p̄sentibus in juditio tam petente quàm tenente et warranto, aut statim warrantizat aut de warrātia cōtēdit ꝙ warrantizare nō debeat. Si autē sine contētione gratis warrātizaverit et in se defensiōes susceperit in placito principali, incipiet placitū esse principale inter petentē et ipsùm warrantū et extunc remaneat tenens cui warrātizatū est domi, donec cōstiterit quis eorū petētis vel warranti possit in placito obtinere, et ꝓponat petens intētionem suam versus warrantū sicut primò ꝓposuit versus ipsū tenentē, quia de cætero ꝓcedant omnia sub psona warranti sicut ꝓcedere deberet sub psona tenentis, nec poterit de cætero tenēs pdere, quia si warrantus ipsū in seysina sua defendere nō possit, habebit tenēs de terra warranti, si qm habuerit escambiū ad valentiā træ qm tenēs amiserit. ¶ 2. Proposita igitur intētione petētis versus warranti, statim respōdeat warrātus intētionē, et defendat jus petentis, ꝑ duellū vel per magnā assisam si voluerit, nisi exceptiones habeat cōpetētes quas versus petētem ꝓponat, vel nisi forte warrātū habeat vel defensorem qui ipsū versus petentē defendere debeat, unū vel plures q̄m incontinēti vocet per auxiliū curiæ, vel sine, sicut superius paulatim dictū est. Et eodē modo ꝓcedatur (ut p̄dictū est) de warrāto in warrantū usq̄ ad plures successivè, donec nō sit aliquis ulterius qui vocari possit ad warrantū, et unde cùm plures vocati fuerint de warrāto in warrātū. et ultimus warrantus ꝑ defaltam vel ꝑ juditiū amiserit, ipse tenebitur escābiū facere, et illud idē escābiū quasi de manu in manū, et warranto in warrantū usq̄ ad tenentē. cui primò fuit warrantizatū, et fiat talis irrotulatio, A. petiit versus B. tantam trām in tali villa cum ptinētiis ut jus suū, vel talis mulier ut dotē suam et hujusmodi. Et idē B. venit in eadē curia et vocavit ad warrantū C. qui venit et ei warrātizavit et in eadē curia corā eisdē Justic. vocavit inde ad warrantū D. qui postmodū ꝑ juditiū vel ꝑ defaltam trām illam amisit versus p̄dictū A. et ideo cōsideratū, est ꝙ p̄dictus A. recuperet seysinam suam versus p̄dictū B. de p̄dicta trā cum ptinētiis et ꝙ B. habeat de trā D. escambium ad valentiam, sed ꝑ manū ipsius E. et ita fieri potest de pluribus warrantis in infinitū, et erit tale brē de seysina facienda. ¶ 3. Rex vic. salutē. Scias ꝙ cùm A. in curia nr̄a &c. peteret versus B. tantū træ &c. ut jus suū, idē B. venit in eadē curia nr̄a coram Justic. nr̄is, et vocavit inde ad warrantū C. & qui venit in eadē curia et trām illam eidē B. warrantizavit, & vocavit inde ad warrantū B. qui postea in eadē curia ei warrantizavit, & postea terram illam

illam p defaltam vel p juditium amisit, ut p̄dictū est. Et ideo tibi p̄cipimus q̄ eidē A. de p̄dicta terra cum pertinentiis sine dilatione plenariam seysinam habere facias, & de terra ipsius D. in balliva tua eidē C. escambiū habere facias ad valentiam p̄dictæ terræ sine dilatione, et illud idem escambium p manus ipsius C. sine dilatione habere facias p̄dicto B. Teste &c. vel si plures sint ibi warranti vocati q̄m duo, ut si dicatur, A. petit versus B. tantam terram &c. et idē B. venit & vocavit inde ad warrantum C. & qui ei warrantizat & qui inde vocat ad warrantum D. & qui ei warrantizat & vocat ad warrantū D. et qui ipsi warrantizat et vocat ad warrantū E. & qui ipsi warrantizat, & cùm ipsū D. feoffatū suum & tenentē suum defendere non possit & per juditiū amiserit vel per defaltam, idem A. recuperet versus p̄dictum B. & D. faciet escambium de terra sua eidem B. ad valentiam, & illud idem escambium fiet prædicto A. quasi per manum ipsius D. nulla facta mentione de ipso C. nisi tantum de ultimo warranto, scilicet de E. & de D. suo tenente cùm idem C. de suo nihil attribuit, & ideo dicatur sic in brevi de seysina facienda, de terra ipsius E. in balliva tua eidem B. escambium ad valentiam p̄dictæ terræ sine dilatione habere facias, & illud idē escambiū sine dilatione habere facias eidē B. Et eodem modo fiat si plures vocentur successivè, usq̄ ad x. vel amplius in infinitū. Sed quid erit si E. ultimus warrantus qui in se defensionē susceptit et amisit, nihil habeat unde facere possit escambiū, & D. habet ad sufficientiam qui warrantizavit C. & omnes alii usque ad B. qui warrantum vocavit, & iniquum esset q̄ B. esset sine escambio? æquum esset (ut videtur) q̄ de terra ipsius D. fieret escambium ipsi B. & quòd D. expectaret tempora meliora versus ipsum E. & tunc dici posset in brevi de seysina. ¶ 4. Et quia idem E. nihil habet unde escambiū facere possit ipsi D. ideo de terris ipsius D. in balliva tua eidē C. escambium ad valentiam prædictæ terræ, sine dilatione habere facias, donec idem E. aliquid habeat unde escambium facere potest, & illud idē escambium sine dilatione habere facias prædicto B. et sic fieri debet de pluribus warrantis de warranto in warrantū ab ultimo usq̄ ad primum. & idē fiat si ultimus warrantus escambium facere nō possit ad plenum, quòd id q̄ defuerit suppleatur de terris aliorum qui medii sunt de warranto in warrantum, ordine tamen observato ab ultimo usque primū. ¶ 5. Cùm autē unus à pluribus qui diversis tēporibus feoffati fuerint vocatus fuit ad warrantū & cùm defendere nō posset amisit, & omnibus teneatur ad escambiū, si omnibus satisfacere non possit, semper melior erit conditio ipsius qui primò fuit feoffatus, ut ipse escambium suum p̄deducat in parte vel in toto, & alii expectent tempora meliora, et sic omnes secundū prioritatē feoffamēti habebunt privilegium escābii, & hoc dico, si omnes simul et semel ipsū vocaverint ad warrantū, & de omnibus redditū sit juditiū uno et eodē die de warrantia, et omnes simul cùm implicitati fuerit unū warrantū vocaverint. Et de hac materia inveniri poterit in ultimo Itinere M. de P. in com̄ Suff. de Matilda q̄ fuit uxor Mathiæ de Thurfenne in placito dotis, secus tamē est (ut videtur) si diversis tēporibus fuerint implacitati et diversis tēporibus warrantus vocatus qui amise-

amiserit. ¶ 6. Sed quid si warrantus cùm warrantizaverit & amiserit nihil habeat unde escābium facere possit nec alienaverit rē obligatā ad warrantiam tacitè vel expresse, nec dolo fecerit quo minus habuerit, vel nihil, non erit ꝓpter hoc absolvendus omnino de escābio faciendo, imo ꝙ faciat escābium si quid ad eum pervenerit postea de hæreditate patris vel matris vel alterius antecessoris, ratione cujus vocatus fuerit ad warrantū, ut de terrā S. M. anno Regis H. xiii. incipiente xiv. in coñ Hertf. de B. quæ fuit uxor R. Russel. ¶ 7. Itē ꝙ illi qui primò feoffati fuerunt ꝓrogativam habent, ꝓpter prioritatē feoffamēti, cùm ille qui feoffavit tēpore feoffamenti satis habuit unde posset escābium facere. Et ꝙ licet illud postmodū alienaret, rē quasi tacitè obligatā relinquit, ad quencunq; postmodū pervenerit: inveniri poterit in rotulo de terrā S. M. añ Regis H. ix. incipiēte x. in coñ Kanc. de Rosia quæ fuit uxor Roberti de Goldingford, ubi quædam mulier petiit dotem versus quendā & uxorē suam, & ipsi vocaverint ad warrantū quendā qui fuit infra ætatem, & quæ respondit ꝙ nihil habuit de hæreditate patris ratione cujus vocata fuit ad warrantū, de quo posset warrantizare & escābium facere, responsum fuit ex adverso ꝙ tempore quo ipsi feoffati fuerūt, habuit eorum feoffator, scilicet vir mulieris petentis, quandam terram in manu sua quæ plenè sufficere posset ad warrantiam & escambium, et postea illam dedit cuidam qui præsens fuit & hoc cognovit, & unde consideratum fuit quòd mulier petens recuperaret de terra ipsius qui ultimò feoffatus fuit escambium suum, & ꝙ post feoffati tenerent in pace.

¶ 1. *Si warrantus dicat quod warrantizare non debeat, quo casu oportet quod qui eum vocavit rationem ostendat quare warrantizare non debeat si warrantus contendere velit.* 2. *Confirmatio hæredis cum jus ei descenderit facit primam chartam convalescere quæ ab initio fuit invalida.* 3. *Finis factus.* 4. *Homagium.* 5. *Homagium factum capitali domino de concessione medii.*

Cap. 8.

DIctum est supra quid juris cùm warrātus gratis warrātizaverit. Nūc autem dicendū si de warrantia cōtendat, & dicat ꝙ warrantizare nō debeat, & quo casu oportet eum qui warrantū vocavit rationē ostendere quare vocatus warrantizare debeat, cùm à vocato fuerit sup hoc requisitus. Et unde videndū qualiter warrātus teneatur ad warrantizandū, & quibus modis, & quando nō. Et sciendū ꝙ ad omnes chartas de simplici donatione cōpetit tenenti warrantizatio, et tenentur donatores & eorum hæredes ad warrantiā, si hora cōgrua, & modo debito, cum ꝓsecutione cōpetenti, vocati fuerint ad warrantū, nisi forte in charta de feoffamēto cōtrariū exprimatur, scilicet ꝙ donator ad warrantiam nō teneatur nec ad escambium, si vero charta fuerit de confirmatione, nō sequitur inde warrantizatio, nisi in se cōtineat donationē. Ut si dicatur, do & confirmo tali & hæredibus suis vel cuicunq; dare, assignare, vēdere, vel legare voluerit, tantā terrā &c. et sive procedat charta sive non de donatione, talis charta sufficit ad warrantiam. ¶ 2. Sufficit etiam charta de confirmatione quandoq; per se, quandoq; cum

charta

charta p̃cedente ubi ab initio invalida fuit donatio, eo q̃ donatorius seysinã rei donatæ non habuit in vita donatoris, quia ex charta de confirmatione subsequente facta ab hærede cùm ei jus descenderit, cõvalescit prima charta de donatione q̃ ab initio fuit invalida, et sic quælibet illarũ juvat aliam. Item valet charta quoad warrantiam si specialiter faciat mentionẽ de warrantia, ut si dicatur. Et ego et hæredes mei warrantizabimus &c. Itẽ valet etsi nõ exprimatur, dum tamẽ homagiũ et servitiũ intervenerit sive servitiũ factũ fuit donatori p̃ manũ donatorii, sine capitali dño donatoris pro donatore p̃ manũ donatorii. ¶ 3. Itẽ sufficit finis factus in curia dñi Regis, licet expressa warrantia, vel homagium, et servitium nõ intervenerit, dum tamen cõstiterit p̃ finẽ et cyrographum, q̃ ille qui tenet, tenere debeat de eo qui vocatur ad warrantum. ¶ 4. Est etiam casus specialis, ubi quis tenetur ad warrantiam et excambiũ, quãvis alius in seysina fuerit de homagio et servitio tenentis sui, sicut capitalis dominus donatoris, ubi vz. tenens cum domino suo homagium suum obtulerit et servitiũ, et dominus suus ea recusaverit sine justa causa, poterit tenẽs impune ad capitalẽ dñum donatoris ire, et facere ei homagiũ et servitium p̃ defectu dñi sui, et idem dominus suus nihilominùs tenebitur ei ad warrantiam. ¶ 5. Itẽ tenetur dominus ad warrantiam, ratione homagii p̃ se, licet nullum servitiũ de tenente suo receperit: ut cùm quis districtus fuerit p̃ servitio q̃ dño capitali debetur, p̃ defectu dñi sui qui medius est, et totum servitium percipit, et p̃priæ bursę infundit, et idem tenentem suum erga suum feoffatorem non acquietat, p̃ defectu domini sui cum p̃testatione p̃borum hominum poterit domino capitali de servitio suo acapitare et se attornare p̃ defectu ipsius dñi sui, & dominus suus nihilominus tenebitur ad warrantiam.

¶ 1. Cum warrantus warrantizaverit, suspenditur prosecutio cõtra tenentem donec placitum de warrantia terminetur. 2. Non tenebitur warrantus ad majus excambium quam ad id ad quod vocatus est ad warrantum. 3. Si Rex vocetur ad warrantiũ de dono antecessoris, quis sit antecessor Regis videndũ. 4. Si privata persona vocetur ad warrantiũ ratione chartæ suæ vel antecessoris suorũ. 5. In quibus casibus non tenetur warrantizare. 6. Exceptio quod donator nunquã fuit in seysina. 7. Quòd nõ est hæres nec suus feoffatus. 8. Non tenetur aliis hæredibus warrantizare quàm illis qui sunt in charta cõprehensæ secundũ modum donationis. 9. Ubi quis remisit & quietum clamavit. 10. Si salvo jure cujuslibet. 11. Si non tenuerit nisi ad vitam, vel si certi homines excepti sunt. 12. Si modus in donatione contentus quod donator non teneatur ad warrantiam & quod conventio unicit legem. 13. Propter variationem si tenens semel cognoverit quod non tenuit tenementũ nisi ad vitam vel ad voluntatem domini qui vocatur ad warrantiũ. ¶ 14. Nõ tenetur quis ad warrantiam nec excambiũ de feoffamento & incumbratione tenentis sui vel de injuria & injusta detentione. 15. Non tenetur quis de incũbramento tenentis sui. 16. De excambio rehabendo si factum fuerit.

Cap. 9.

POst essonia & dilationes, de quibus satis dictum est supra, comparentibus in judicio tam petente q̃m tenente, q̃m warranto, & vicecom̃ miserit breve de summonitione warranti, suspenditur placitum principale, donec placitum de warrantia terminetur, & audito brevi excipere poterit warrantus contra breve de warrantia, si forte ibi fuerit error in nominibus perso-

personarum, vel villarum ad breve de warrantia posternendũ, et secundũ ꝙ aliàs plenius dicitur de erroribus. ¶ 2. Visum autem petere non potest, quia satis sufficit ꝓ visu id quod dicitur, ad warrantizandũ tantam terrã ꝙm talis petit, sed statim inquirat warrantus à tenente, an aliquid habeat ꝓpter quod teneatur ad warrãtiam, chartam, vel aliud: & si chartas, vel instrumẽtum habeat, illud statim ostendat, instructus enim venire debet ad ꝓbandã intẽtionem suã, nõ est enim ei tempus indulgendũ nisi ex causa, ut si instrumẽta ita deposita sint ꝙ copiam inde habere non possit, nisi ad tẽpus, & quo casu dabitur ei dilatio legitima ad exhibendũ & ꝓferendum instrumẽta. Si autem dicat ꝙ instrumenta habuit, sed tamen casu deperdita sunt vel aliud simile, nihil aliud video, nisi quòd ꝓbet casum. Cùm autẽ tenens instrumenta exhibuerit, & ostendat rationem quare vocatus ad warrãtum warrantizare debeat, (secundum quod superius dictum est in pte) respõdeat vocatus, et doceat quare warrantizare non debeat. ¶ 3. Inprimis si ipse Rex vocetur ad warrantum, secundũ suum modum, et de puro feoffamẽto ancessorũ suorũ, videndum erit qui sunt anteceſſores sui. Non enim tenetur warrantizare donationẽ & feoffamenta regum qui regnaverunt ante cõquestũ, ipse enim Rex nõ est eorum hæres, et perinde ad warrantiã non tenetur, nisi de facto suo, si se ad warrantiam obligaverit per confirmationẽ. Si autẽ de puro feoffamento suo, vel anteceſſorum suorum: warrantizare tenetur, nisi conditio vel modus aliud inducat, sed semper erit sua voluntas expectanda, cùm non possit ei necessitas imponi. Si autẽ de puro feoffamento anteceſſorum suorum, et de sua pura confirmatione, tunc warrantizare tenetur. Si autẽ pura sit donatio, & cõfirmatio cõditionalis, vel modalis, ut si dicatur, secundũ ꝙ charta talis Regis anteceſſoris nostri rationabilis testatur, tunc præjudiciale erit istud. Ideo illud imprimis debet inquirere utrum donatio prima rationabiliter facta sit vel non, et secundum hoc terminare negotium: & cùm quis dñm Regem ita warrantum nominaverit, solet hoc aliquando cum ꝓtestatione fieri, ꝙ si hoc non sufficeret, tenens diceret aliud, quòd quidem modo recessit ab aula, quia vocatio illa aliquãdo frivola inventa fuit et quasi nulla. ¶ 4. Si autem privata persona vocetur ad warrantum ratione chartæ suæ vel anteceſſorũ suorum, contra chartas poterit multipliciter responderi. Inprimis ꝙ charta vitiosa est in se, vel ꝓpter rasuram in loco suspecto habitam vel ꝓpter signum falsum quod appositum est, quorum unum ꝓbari potest per aspectũ, & aliud per collationem signorum. Item ꝙ si charta sufficiens sit & bona, excipi poterit contra illam ꝙ valere non debeat, quia confecta fuit dum donator non fuit compos sui, nec bonæ memoriæ ꝙ quidem ꝓbari potest per testes in charta nominatos, et per patriam, & qualiter hoc ꝓbari debeat, dicetur infra plenius in titulo de warrantia chartæ. ¶ 5. Item excipere poterit warrantus contra tenentẽ qui vocavit, ꝙ licet charta de feoffamẽto sufficiẽs sit in se, tamen donũ illud est insufficiẽs: quia donatorius qui chartã ꝓfert, vel ejus anteceſſor, cui donũ fieri debuit, nũqm seysinã habuerit de tra data in vita donatoris, nisi post mortem

tem ejus per intrusionem, & ꝓpter ꝙ ille qui vocatus est ad warrantū, intendit petere illā in dominico de seysina ancessoris sui qui inde obiit seysitus ut de feodo. ¶ 6. Itē excipere poterit, ꝙ anteceſſor qui donum fecisse debuit nunqm in seysina fuit de tali terra ꝙ donationē facere potuit. Poterit quidem charta esse sufficiēs quæ nō est nisi vestimentū donationis, et donū illud insufficiens ꝓ defectu seysinæ, & ecōtra, donū sufficiens, & charta vitiosa: & aliquādo utrūq; vitiosū et insufficiēs, & sic utrumq; nullum. Et unde si charta de donatione ꝓferatur, oportet ꝙ warrantus utrumq; defendat, scilicet chartā et donū, et ex hoc habet tenēs necesse ꝓbare utrūq; ꝓpter copulativā cōjunctionē (&) interjectā: unde si in ꝓbatione unius defecerit, perinde haberi debet ac si in ꝓbatione utriusq; defecerit, nō enim sufficit probare chartā sufficientē si donū sit insufficiens. Itē quicunq; donū cognoverit, warrantizare tenetur, quāvis ostendere possit chartā esse vitiosam vel fallā, quia donū valere possit, etiam si charta nō intervenerit, ut de itinere W. de Ralegh in coīn Buck. de Alicia de rupella. Itē etsi donatio ab initio invalida fuerit ꝓpter nō seysinā, poterit postmodū cōvalescere ex facto hæredis: ut si cùm donatorius quocūq; modo in seysina fuerit, cùm jus ad hæredē descēderet, recognoscat hæres chartā patris sui & donū, et homagiū donatorii ceperit, vel donū patris cōfirmaverit, terrā illā petere non poterit in dominico, sed illā warrātizare tenetur cōtra alios: ut de Itinere M. de P. & sociorum suorū in diversis coīn post guerram de loquelis q̄ remanserunt ad judiciū si Wilhelm̄ de Grēbale. ¶ 7. Excipere etiā poterit vocatus ad warrantū cōtra tenentē qui vocavit, ꝙ ipse tenens nō est feoffatus suus, nec hæres ejus q̄m feoffavit, & cùm charta donationis mētionē nō faciat nisi tantū de suo feoffato, et ejus hęredib⁹: et unde si su⁹ feoffat⁹ vel ej⁹ hæres alios feoffaverit, ipse talib⁹ iñediate warrantizare nō tenetur, cū charta de talib⁹ nō faciat mētionē: ut de terrīs P. Anno regni Regis Henī nono in coīn Midd de quadā Juliana q̄ petiit dotē versus quendā Henī, qui vocavit inde ad warrātū quendā W. filiū Herewardi, & qui respondit ꝙ warrantizare nō debuit, quia nec ipse nec pater suus eundē Henricū feoffaverint, sed cognovit ꝙ pater suus feoffavit q̄ndam Thomā, & ipse Thomas feoffāvit ipsum Henricū, et deficut ipse Hēricus nō fuit hæres ipsius Thomæ (quāvis ab eo feoffatus) nec ipse Wilhelm̄ fuit in seysīna de homagio & servitio ipsius Hērici, nec ipse Hēricus chartā habuit de ipso Wilhelm̄ nec aliud per ꝙ ei warrantizare deberet, ideo cōsideratum fuit quòd Wilhelmus quietus esset de warrantia. ¶ 8. Item ad warrantiam non tenetur quis aliis hæredibus quàm illis qui in charta comprehensi sunt per modum donationis, ut si cui facta fuerit donatio, scilicet sibi & hæredibus suis quos de carne sua & uxore desponsata sibi procreatos haberet, vel de certa uxore tali. ¶ 9. Item non tenetur quis ad warrantiam ratione alicujus quietæ clamantiæ: ut si quis terram petat versus aliquem ut jus suum, et postea illam remiserit & quietum clamaverit, ex hoc autem vocare non poterit ad warrantum illum, à quo jus fuerit remissum: ut de itinerī Abbatis de Rading et M. de P. in coīn Gloc.

Anno

Anno Regis H. quinto de Radulpho Chandos. ¶ 10. Itē non tenetur ad warrantiam quis ratione homagii q̄ ab aliquo ceperit salvo jure cujuslibet: ut si dubitetur an alius sit hæres, nec sit alius hæres apparēs, ut si dicatur: capio homagium vestrum salvo jure cujuslibet. Vel sic. Capio homagiū vestrū de jure vestro cùm quasdam t̄ras de pluribus t̄ris teneat, de quibus alii jus habēt, & quas ipse warrantizare nō debeat. Si autē nullū sciat esse hæredē, vel dubitet an sit alius hæres, quia bastardus forte se gerat p̄ hærede, & se domino offert sicut hæres, vel si dominus petat versus tenentē sicut eschaetam suam, & per cōsequens nullū esse hæredē. ¶ 11. Itē non tenetur hæres alicui, qui cognovit in curia, q̄ nō tenuit tenementū de quo vocat warrantū nisi ad vitā anteceſſoris ejus q̄m nunc vocat ad warrantū. Itē nō tenetur quis ad warrantiam p̄ modū donationis contra certas p̄sonas in donatione exceptas, ut si dicatur. Ego & hęredes mei warrantizabimus contra omnes gētes, p̄terquàm cōtra talē & talē: ut de Itinere Abbatis de Radinge & M. de P. in com̄ War̄ assisa mortis anteceſſoris si Wilhelmus Trussell. ¶ 12. Itē nō tenetur quis ad warrantiam quamvis homagiū intervenerit p̄ modū donationis ex cōsensu donatorii, ut si quis donationē fecerit alicui p̄ homagio & servitio, & dicatur in charta p̄ se & hæredibus suis q̄ si donatoriū contingat implacitari q̄ nec ipse nec hæredes sui ad excambium teneantur nec ad warrantiā, sicut de Wilhelmo de Bruere in multis chartis suis, & sic unicit summa conventio legem, sicut in multis aliis locis & casibus supradictis. Sed quid si cùm donatorius implacitatus fuerit p̄pter homagiū, (q̄ p̄bari poterit) feoffatorem suum vocaverit ad warrantum, & cùm ipse feoffator excepit q̄ ad warrantiam nō teneatur per modum donationis, donatorius noluerit chartam exhibere cùm faciat cōtra ipsum: quæritur an ad hoc cōpelli possit? & si cōpellatur, respondeat q̄ chartam non habuerit: & si habuerit q̄ illam casu amisit: sic videtur q̄ deficiat p̄batio, licet jus non deficiat, nisi sit qui dicat hoc p̄ patriam esse dirimēdum. Consultè igitur faceret donator si per scriptum aliq̄ de tali conventione in initio donationis sibi cautius p̄spiceret. ¶ 13. Itē nec ad excambiū tenetur nec ad warrantiam quis p̄pter variationē, ut si quis semel cognoverit q̄ terram non tenuerit nisi ad voluntatem talis dn̄i sui, et si postea dicat q̄ in feodo, cadit ab intentione sua p̄pter variationē: ut de Termino Sanctī Hilarii Anno Regni Regis Henrici octavo. Et eodem modo nō admittitur variatio, ut si quis fuerit requisitus in placito de p̄parte, an teneat pro hærede, & confiteatur quòd sic, et postea dicat q̄ inde feoffatus sit, & warrantum vocaverit, non audietur propter variationē, cùm ista variatio sit contra breve, & contra intentionem petentis, cui primò consensit: sed si primò cōfiteretur quòd teneret sicut feoffatus, & non hæres, & sic contra breve: & postea variaret, & confiteretur se esse hæredem, talis variatio admittenda esset, quia non in p̄judicium petentis, prima autem non, quia in præjudicium. ¶ 14. Item non tenetur quis ad warrantiam de injuria & injusta detentione tenentis sui versus feoffatum à suo tenente. Ut si A. feoffaverit B. de aliquo tenemento, &

to, & idem B. de eodem feoffaverit C. & C. relictis hæredibus infra ætatẽ existentibus decedat, & B. ratione custodiæ ceperit tenementum illud in manum suam, & cùm hæres ad ætatem pervenerit tulerit assisam super ipsum B. & B. inde ad warrantũ vocaverit ipsum A. idem ad warrantiã non tenebitur de injuria et injusta detentione tenentis sui, quia ex hoc sequeretur ꝙ si ipse hæres recuperaret tenementum suum, ꝙ idem A. teneretur B. ad escambium, et de hac materia inveniri poterit in rotulo de termõ S. Hilarii, anno regni Regis Henrici decimoquarto assisa mortis antecessoris ſi Galfridus pater Gilberti, & quam tram Prior de Colum tenuit, et cui vocavit inde ad warrantũ q̃ndam warinum de Monte Caviſo versus p̃dict'um Gilbertum, et ubi idem warinus venit et cognovit ꝙ domus illius Prioris de Colum feoffata fuit per antecessores suos de tenemento unde assisa arramata fuit, sed p̃decessores ipsius Prioris feoffaverunt p̃dictum Galfridum de cujus morte assisa arramata fuit, et unde ibi consideratũ fuit ꝙ warinus non tenebatur ad warrantiã ꝓpter incumbramentum p̃decessoris ipsius Prioris. Et sic videtur ꝙ sive feoffatus medius fuit detentor injustus sive alios inde feoffaverit et hic tenementũ incũbraverit, sive ipse implacitatus fuerit per assisam, sive vocatus ad warrantum à tenente suo et facto ꝓprio. ꝙ feoffator suus non tenebitur ad warrantiam, licet teneatur contra extraneas p̃sonas de warranto in warrantum usq̃ ad plures, contra extraneas p̃sonas quæ jus habuerint in re data ante feoffamentum suum, quod primum fuit et principale, & in quo casu tenet warrantizatio ab ultimo feoffato usq̃ ad primũ feoffatorem, et quilibet tenetur suo feoffato warrantizare per ordinẽ, cùm feoffati fuerint sibi et hæredibus suis. Si autem sic, sibi et hæredibus suis, vel cui dare vel assignare voluerit, tunc habebit assignatus vel donatorius electionem, utrum velit vocare ad warrantum suum feoffatorem, vel feoffatorẽ sui feoffatoris ꝓpter modũ primæ donationis imediatè, et sic cõsiderare oportet utrũ quis feoffatus fuerit sic vel sic. Item esto quòd A. primò feoffaverit B. et B. relicto hærede infra ætatem moriatur, et cùm A. in manum suam ceperit hæreditatem ratione custodiæ, feoffaverit C. qui inde seysitus moriatur relicto hærede infra ætatem, et A. eodem modo ceperit terram in manum suam ratione custodiæ, et cùm uterq̃ hæredum assisam mortis antecessoris proferat super ipsum A. idem A. de incumbramento suo warrantum vocare non poterit, propter factum & proprium incumbramentum suum, sed assisa ultimi feoffati ꝓcedet primò super ipsum A. & cum recuperaverit, tunc cadit assisa primi feoffati impetrata super ipsum A. et reincipiet super ultimum feoffatum, ut ipse ad warrantum vocet ipsum A. & cùm hæres primi feoffati recuperaverit versus A. habeat hæres ultimi feoffati ad valentiam de terra warranti. Et ꝙ dicitur de uno feoffato erit observandum in pluribus feoffatis & eorum hæredibus in infinitum, ut si A. feoffaverit B. & B. C. & C. D. & D. E. & E. F. sic in infinitum. Si aliquis capitaliũ dominorũ usq̃ ad primũ feoffatorẽ justè sicut ex causa donationis, vel nomine custodiæ, vel aliqua alia justa de causa: vel injustè, sicut per intrusionem

sionē vel disseysinā, sive tenemētum tenuerit in manu sua & inde implacitatus fuerit, sive alios feoffaverit à latere unum vel plures, & ipse alios unum vel plures, simul vel successive, et ipse talis vocetur ad warrantū, nunquam de facto et incumbramēto suo suum feoffatorem vocare poterit ad warrantum. ¶ 15. Item esto q̄ quis de ꝓprio facto et incumbramento feoffatorem suum vocaverit ad warrantum, et cùm ipse warrantizaverit, et excambium fecerit, qualiter et p q̄ breve debeat excambium revocari: verbi gratia, A. feoffat B. B. vero feoffat C. amitam D. mortua C. D. ꝓfert assisam versus B. capitalem dominum qui feoffavit C. B. vocat inde ad warrantum A. A. venit et warrantizat D. recuperat seysinā suam versus A. A. facit excambiū ipsi B. ad valentiam. Ad querelam igitur ipsius A. restituetur ei excambiū per breve q̄ tale erit. ¶ 16. Rex vicecomī salutem. Præcipimus tibi q̄ venire facias coram nobis vel Justiciariis nostris apud Westmonasterium ad terminū talē Benedict ad respondendū Adæ quare excambium cepit de tra ipsius A. ad valentiam tantæ træ cum pertinentiis in tali villa, quam D. in curia nostra coram Justiciariis nostris talibus recuperavit versus eundē B. p assisam mortis anteceſſoris inde captam, inter p̄dictum D. et eundē B. & unde idem B. vocavit ad warrantum p̄dictum A. versus p̄dictum D. & qui venit et ei warrantizavit terram illam quam pater suus dederat ipsi B. sed excambiū inde facere non debuit (ut dicit) eo q̄ C. amita prædicti D. de cujus morte prædictus D. tulit assisam illam feoffata fuit de prædicta terra à p̄deceſſoribus prædicti B. postquam pater prædicti A. eandē terram dederat ipsi B. ut idē A. dicit. Et habeas ibi summonitorū nomina et hoc breve. Teste &c. Et unde cùm idem Benedictus convictus fuerit tale recepisse excambium, illud restituet quasi injuste receptum. Et q̄ ita sit, inveniri poterit de termino S. Hilarii anno regni Regis Henrici decimoquinto in coīn Berkshire de Priore de Bradley et Wilhelmo de Cyfrewast.

¶ 1. *Suspenditur quandoque warrantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.* 2. *Fallit hoc quandoque propter finem factum, vel si anteceſſor minoris obiit seysitus ut de feodo, quia minor respondebit ad finem.* 3. *Cum minor warrantizaverit propter finem, non respondebit petenti ante ætatem.* 4. *Videtur quòd teneatur respondere de quibus anteceſſor non obiit seysitus ut de feodo, si vice versa non teneatur respondere de quibus obiit seysitus ut de feodo.* 5. *Suspenditur quandoque per mortem warranti.* 6. *Si quis duos vel plures vocaverit ad warrantum, ut si virum & uxorem.* 7. *Ubi plures vocantur ad warrantum successivè, refert quis prius moriatur & in persona cujus debeat placitum warrantiæ suscitari & unus ex principalibus personis moriatur.* 8. *Quod remanebit totum placitum ad minorem ætatem unius warranti & post seysinam.* 9. *Si plures warranti vocentur sicut unus hæres.* 10. *Suspenditur warrantia propter dubium eventum propter partum qui in utero est.* 11. *Si warrantus vocatus appellatus sit de vita & membris.* 12. *De eo qui debet esse loco hæredis ut de eschaeta.* 13. *Refert utrum warrantus qui obiit tenuit in feodo vel ad vitam.* 14. *Poterit quis intrare gratis ad warrantiam si non vocetur ad proprii juris tuitionem.* Cap. 10.

Suspen-

SUspenditur quandoque warrantia ad tempus propter minorem ætatem, quandoq; ꝓpter mortem warranti, & quandoq; ꝓpter casum fortuitum superveniente, & nō perimitur sed durat actio principalis, cùm adhuc durat fundamentum, scilicet placitum principale super quod construi poterit ædificium, ut si durantibus partibus principalibus, petente vz. et tenente, moriatur warrantus. Si autem aliqua partium vel ambæ partes principales moriantur, sic cadit causa principalis et totum fundamentū, et per consequens placitum incidens de warrantia. Suspenditur autem warrantia ad tempus propter minorem ætatem ipsius warranti in placito proprietatis : ut si pater vel mater, vel alius antecessor. de aliquo tenemento obiit seysitus ut de feodo, quo casu, ille qui minor est sive unus sive plures ante plenam ætatē non respondebit, licet petere possit aliquando in causa proprietatis ante plenam ætatem viginti et unius anni, secundum quod tenementum fuerit socagium vel feodum militare. et cùm warrantia propter ætatem suspendatur, merito debet esse in suspenso usque ad plenam ætatem placitum principale. ¶ 2. Fallit tamen illud in casibus tum propter finem factum in curia domini Regis, tum quia antecessor minoris non obiit seysitus ut de feodo de re de qua vocatus est ad warrantum in dominico nec in servitio, sed forte ad terminum annorum vel ad vitam, vel ut de vadio vel nomine custodiæ, & hujusmodi : propter finem factum, quia esto quòd A. petat versus B. tantam terram cum pertinentiis &c. et B. vocet inde ad warrantum C. qui nolit respōdere infra ætatem, quia antecessor suus obiit inde seysitus ut de feodo. Si B. proferat cyrographum vel finem factum in curia Domini Regis inter ipsum & prædictum C. vel inter eorum antecessores, tunc quamvis idem C. infra ætatem existat, respondebit ad finem illum, quod de facili reprobari non poterit, & ꝓcedetur ad judicium de warrantizatione, licet ad simplicē chartam, vel ad homagium, vel servitium infra ætatem non teneatur respondere, sed in hoc casu respectum habebit respondendi tam de warrantizatione versus B. q̄m de principali placito versus A. ¶ 3. Sed si finis & cyrographū intervenerit, ætas ipsius C. nō expectabitur versus B. qui ipsum vocavit ad warrantū ꝓpter finē illū, quin statim warrantizet, nō expectata ætate sua, quia ad finē factū respondebit quilibet minor, etsi non esset nisi unius anni, et cùm C. sic warrantizaverit ipsi B. expectabitur ætas sua versus ipsum A. qui petit de placito principali, & sic videtur prima facie ꝙ in uno et eodē placito expectatur ætas & nō expectatur, ꝙ quidē verū est, sed tamen secundum diversos respectus, cùm hic sint duo placita, unum vz. principale, ꝙ est inter ipsum A. et B. & aliud incidens, ꝙ est inter B. et C. de warrantia. ¶ 4. Itē cū minor nō teneatur de aliquo respōdere de quo pater vel mater vel alius antecessor obiit seysitus ut de feodo in dominico vel in servitio ante plenam ætatē, ꝓterquàm ad finem factum (ut prędictum est) videtur à contrario sensu quòd respondere debeat tam ad warrantiam, quàm ad principale placitum, de omnibus de quibus non obiit seysitus ut de feodo nec in servitio nec in Dominico, sicut sunt ea de quibus paulò

ante dictum est. Et unde sive placita sint per breve de recto, sive assisæ sicut mortis anteceſſoris, et aliæ hujusmodi in quibus ostendi poterit quod anteceſſor minoris qui vocatus est ad warrantum non obiit seysitus de repetita ut de feodo, nec in dominico nec in servitio, ad warrantiã respondere tenebitur, & post warrantiam ad placitum principale, non obstante minori ætate. Si autẽ inde seysitus obiit ut de feodo, in dominico vel in servitio, aliud erit. Et de hac materia dicetur plenius infra de exceptionibus, ubi dicitur ad quæ debet minor respõdere, et ad quæ non. ¶ 5. Suspenditur autem quandoq̃ warrantia per mortem warranti, ubi scilicet quis vocatus fuerit ad warrantum et obierit antequàm warrantizaverit, vel postqm warrãtizaverit, vel quãdocunq̃, dum tamen ante judiciũ et loquelã terminatam inter ipsum et principalẽ dominũ petentẽ. Et quo casu, sive hæres ejus infra ætatem fuerit sive non, non ꝓpter hoc cadit loquela, nec ex toto erit reincipienda per mortem warranti, cùm semel warrantizaverit, & in se susceperit defensionẽ: et ꝓ hoc fit quasi tenens, cùm adhuc duret fundamentum, scilicet petens et tenens, ut supradictum est, inter quos vertitur contentio, et ideo de novo vocetur hæres ejus ad warrantum, qui obiit. Et ꝙ hæres vocari debeat, ꝓbatur in rotulo de terñ Paschæ, Anno Regni Regis Henrici decimosexto in comitatu Kanc. de Alicia de Bendenges. Ad idẽ facit ꝙ habetis de terñ Trinitatis anno regni Regis Henrici octavo in principio Rotuli. Et ꝙ dicitur de hærede, observari debet de succeſſore, sicut Episcopis, Abbatibus et Prioribus: ut de terñ Paschæ anno regni Regis Henrici septimo in comitatu Devoñ de Wilhelñ Paynel & Abbate de Doneckswell, & sic non peribit lis, quamvis pereat instantia litis. ¶ 6. Item esto quòd quis duos vel plures vocaverit ad warrantum, sicut virum & uxorem, verbi gratia: A. petit versus B. terram, B. vocat inde ad warrantum C. & D. uxorem ejus qui veniunt et warrantizant, & vocant inde ad warrantũ E. & pendente placito warrantiæ inter eos, moritur C. vir ipsius D. quo casu oportebit ꝙ D. uxor C. de novo vocet ad warrantum ipsum E. & per novum brẽ, & qui non respondebit nisi ad warrantiam sine nova sumonitione: ut de terñ Paschæ anno Regis Hẽrici decimosexto in coñ Linc de Richardo de Elings. Sed quid si uterq̃ moriatur tam C. quàm D. tunc sumoneãtur hæredes ipsius D. Itẽ esto ꝙ warrãtus cùm vocatus fuerit ad warrantũ warrãtizaverit et amiserit sed excãbiũ nõ fecerit in vita sua, hæres ipsius (sine alio brevi) tenebitur excãbium facere: ut de terñ S. Trinitatis añ regis H. octavo de Hugone de Bailol. ¶ 7. Refert tamẽ utrũ ex pluribus primus moriatur ubi plures succeſſivè vocati fuerint ad warrãtizandũ de warranto in warrantum et warrantizaverint usq̃ ad ultimũ, et ille qui ultimò vocatus fuerit ad warrantũ, sive warrantizaverit sive nõ, et sive ad placitum principale respondet sive nõ, dum tamẽ moriatur ante judiciũ in principali, & quo casu erit placitum warrantiæ reincipiendum in persona hęredis ex nova sumonitione. Si autem juditium redditum sit, sine nova summonitione et novo brevi, erit executio judicii facienda de bonis hæredis, quoad excambium.

Si au-

Si autē ille primus qui warrantizavit moriatur, vel tenens cui warrantizatū est, vel illi qui sunt medii, pendente placito warrantiæ inter ultimos warrantos, et aliquis ipsorū emiserit: fiat escambiū hæredibus ipsius ultimi warranti, et illud idē tenenti, si superstes fuerit: Si autē nō, tunc cadit principalis loquela, et erit de novo reincipienda. De warrātis vero qui medii sunt, si moriantur pendente placito warrantiæ inter ultimos warrātos, non est multū curandū, quia eorū hęredes nō versantur nec in lucro nec in damno suo quoad escambiū, ex quo ultimò vocatus non respondet ad warrantiam, sed hæres mortui qui vocavit, & qui aliis warrantizaret si plene ætatis fuerit sum̄onitus ad warrātizandū in statu quo pater fuit, et si fuerit infra ætatem expectetur ætas. ¶ 8. Si autē ibi sint plures warranti vocati, qui sunt quasi unus hæres de feoffamento anteceſſorum suorum, quorū unus fuerit infra ætatem, ꝓpter ætatem suā remanebit placitum warrantiæ usque ad ætatem, ac si omnes essent infra ætatem, cum distinctione supradicta. Si autē unus vel plures moriantur, et hæredes habuerint de corpore suo qui sunt infra ætatem, vel plenę ætatis, tūc sum̄oneantur hæredes in forma supradicta, & fiat ut supra. Si autē alios non habuerit nisi cohæredes quibus descendit jus defunctorum per jus accrescendi, iniquum esset et onerosum si pro parte illa q̄ eis de novo accreverit essent omnes sum̄onēdi de novo non allocatis essoniis et dilationibus suis præhabitis: cùm lites et dilationes potius restringēdæ sunt quam laxandæ. Igitur non erit de novo sum̄onitio reincipienda, sed teneat ꝓcessus secundū quod inceptus est. ¶ 9. Item si plures warranti simul vocentur qui sunt quasi unus hæres, tunc refert utrum pritio facta sit inter eos vel non: Si autē non, omnes simul nominandi sunt et vocandi quasi unum corpus, et nullus sine alio respondebit. Si autem partita fuerit, tunc refert utrum feoffamentum, de quo unus vocatus est ad warrantū, factum sit à participe post partitionē vel ante, à cōmuni anteceſſore omniū. Si autem tantū à participe sine aliis, ipse solus vocetur & respondeat de facto suo proprio. Si autē à communi anteceſſore, tunc omnes vocentur: nec expedit tantū unum nominare sed omnes, licet unus posset respondere quod sine participibus ad warrantum non teneretur respondere nisi sum̄onerentur ad warrantizandum cum eo. ¶ 10. Suspenditur autem warrantia ꝓpter dubium eventum de warranto, ut si duo se gerant pro hærede, de quibus ante juditium constare non possit quis eorum sit hæres legitimus. Item si mulier habens in utero partum, de quo constare non possit utrum nascatur vivus vel mortuus, vel cùm sit natus, utrum sit homo vel declinet ad monstrum. ¶ 11. Item remanet warrātia in suspenso, si quis vocatus fuerit ad warrantiā qui appellatus sit de vita & mēbris, donec cōstiterit utrum se defēdere possit vel nō de felonia: quia nō magis tenetur respondere ad warrātiā pendēte accusatione, q̄m tenetur ad placitū principale, quia subleqūte cōdēnatione, omnia q̄ cum ipso facta essent post feloniā factā, sunt irritanda et revocāda, et etiā generatio sua suscepta post feloniā exhæredāda, & ideo suspendit warrantia donec constiterit quis ei succedere debeat post delictū.

¶ 12. Itē idē erit si warrantus obierit pendente placito warrantiæ, donec constiterit ad q̄m terra sua debeat reverti si obierit sine hærede, cùm talis esse debeat loco hæredis, ut de donationibus factis ante feloniam. Et si talis forte suspensus fuerit pendente warrantia vel utlagatus, tunc eodē modo reincipiatur loquela, & in eodem statu in quo fuit quando tenens primò warrantum vocavit, cùm constiterit cujus eschaeta debeat esse hæreditas talis: ut de Itinere W. de Ralegh. in com̄ Warr̄ de quodam Wilhelmo filio Roberti. ¶ 13. Videndum est etiam utrū warrantus qui obiit, tenuit in feodo vel ad vitam tantum, sicut nomine dotis, vel alio modo sicut liberum tenementum, quod post mortem ipsius warranti reversurum est ad dominum ꝓprietatis. Si autē in feodo, fiat ut supradictum est, si autē ad vitā, & dominus ꝓprietatis implacitaverit, tunc non cadit breve nec loquela principalis sed tantum placitum de warrantia, quod in personis hæredum reincipere non potest: & ꝓcedet placitum principale, ac si tenens ab initio warrantū non vocasset. ¶ 14. Poterit etiam quis intrare in warrantiā etsi non vocetur ad warrantum, ad ꝓprii juris tuitionem: ut si quis tenuerit ad vitam suam, sicut mulier nomine dotis, vel alio modo, vel ad terminum terram aliquam q̄ post vitam vel terminum reversura esset ad dominū ꝓprietatis si se in fraudem & exhæredationem ipsius permiserit implacitari ab aliquo, & cùm posset dominum ꝓprietatis inde vocare ad warrantū ad defensionem suam, hoc omiserit: bene poterit dominus ille ꝓprietatis, cùm sibi viderit exinde periculum iminere, comparere per se, & si non vocetur, intrare in warrantiam ad sui proprii juris defensionem: cùm melius & utilius sit in tempore occurrere, quàm post causam vulneratam quærere remedium, & sic malitiis hominum obviare. Quia cùm mulier vel alius qui tenet ad vitam, sine warranto suo placitare vel respondere nō possit, statim cùm implacitata fuerit de aliquo ad dotē suam ptinente, q̄ in corpore vel in jure cōsistat, vocare debet warrantū suū: ut de term̄ S. H. & P. anno Regis H. iv. circa finē, & si hoc in fraudem omiserit, vel forte defaltam facere voluerit, ille cujus interest intret in warrantiam etiam si non vocatus. Si autē cùm warrantus vocatus fuerit defaltam fecerit, petens recuperabit rem petitam et tenens escambiū. Si autē tenens, & warrantus non, tunc amittit tenens, & escambium non habebit.

¶ 1. *Cùm warrantus se de warrantia defendere non possit vel cùm gratis vel per juditium, tunc reincipiet petens principale placitum versus warrantū sicut fecit versus tenentem, & eodem modo proponat intentionem.* 2. *Si ille qui warrantizaverit ulterius vocat warrantum, tunc fiat ei tale breve pro auxilio curiæ.* 3. *Si ille qui vocatur ad warrantum non tenuit nisi ad vitam quando feoffavit & mortuo eo qui vocatus est.* 4. *Cum ultimus warrantus ulterius warrantum vocare voluerit, tunc statim defendat jus petentis.*

Cap. 11.

CUm autem warrantus de warrantia defendere se non possit, quin per juditium warrantizat, vel si gratis hoc fecerit, tunc reincipiet petens placitum suum principale versus ipsum qui warrantizavit, & proponat eodē modo intentionem suam versus ipsum warrantum, sicut proposuit versus

ipsum

ipsum principalem tenentem, & dicat sic, q̄ injustè intrat in warrantiam, quia terra, vel res de qua agitur est jus suum, quia talis anteceſſor ſuus inde obiit ſeyſitus ut de feodo & jure, & ſic per omnia ſicut verſus ipſum principalē tenentē, & ſic incipit placitum eſſe inter petentem et warrantum, & ſic tenens et alii warranti medii quibus warrantizatum eſt remaneant in pace, donec conſtiterit quid actum ſit inter petentem & warrantum: & quo caſu bene poterit warrantus warrantum ulteriùs vocare ſi warrantum habuerit, unum vel plures, ſimul vel ſucceſſivè: & quo caſu, ſi warrantus ſuſmoniri debeat, nulla fiat mentio in ſuſmonitione de tenente nec de warrantis mediis, quibus warrantizatum eſt, ſed dicatur. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutē. Suſmoneas per bonos ſummonitores A. q̄ ſit coram Juſtitiariis &c. ad warrantizandum B. ſcilicet warranto qui ultimò warrantizavit, tantam terram, &c. q̄m C. in curia noſtra coram Juſticiariis &c. clamat ut jus ſuū verſus ipſum B. & undem B. in eadem curia &c. vocavit ipſum A. ad warrantum verſus ipſum C. & qualiter ulterius de warrantis ſit procedendum ſi vocati fuerint, ſatis perpendi poterit ex p̄miſſis. ¶ 3. Item eſto quòd ille qui vocatus eſt ad warrantum non tenuit rem petitam niſi ad vitam ſuam, & antequam warrantizaverit moriatur, & terra reverti debeat ad dominū p̄prietatis qui petit, non cadit breve principale, nec warrantia, ſed reincipiat placitum warrantiæ in perſona hæredis, ſi ille qui ad vitam tenuit feoffavit in feodo. Si autem ad vitam ſuam, tunc cadit omninò warrantia & tenebit placitum principale. Si autē ad vitam tenentis, tunc tenebit warrātia: & de hac materia ſupra de donationibus. ¶ 4. Cùm autē ille qui ultimò warrantizavit warrantū ulteriùs vocare voluerit, vel non poſſit, tūc aut ſtatim defendit jus ipſius petentis & ſeyſinam & totum p̄ corpus liberi hominis ſui, et per duellum, vel ponat ſe in magnam aſſiſam, vel rem petitam recognoſcit petenti cum voluntate tenentis, niſi exceptiones habeat contra petentem quas p̄ponat. Et ſunt exceptiones cōmunes quæ competunt tam tenenti quàm warranto, et quas ipſe warrantus proponat ſi voluerit. Sunt etiam quædam exceptiones q̄ cōpetunt tantum tenenti et non warranto, quas quidem non p̄ponat warrantus, & econtrario, quia etſi aliquando cōpetat exceptio contra aliquem, non pertinet ad omnes qui illam proponant, niſi ad ipſum tantum cujus intereſt. Et unde videtur quòd ad illum cui warrantizavit non cōpetant exceptiones quæ propoſitæ fuerint à principali tenente, & per juditium caſſatæ, vel quibus ipſe tenens tacitè renuntiavit, vocando warrantum, ſcilicet antequam illas p̄poneret, ſicut contra breve de errore & hujuſmodi, ſi ita ſit quòd tacita renuntiatio tenentis principalis nocere poſſit warranto.

¶ 1. *Propoſita intentione contra warrantum ſi warrantus viſum petat denegabitur ei. 2. Si warranto competat alia exceptio quæ primo non competierit principali tenenti, proponatur ille incontinenti.* Cap. 12.

PRoposita autem intentione petentis (ut p̄dictum est) si warrātus vīsum petat, denegabitur ei: quia aut scit aut scire debet q̄m terram tenenti suo warrantizavit, et de qua tra homagiū ceperit & servitiū. Si excipiat & dicat q̄ totam tram petitam nō teneat, de qua vocatus est ad warrantū nō valebit ei, quia non tenetur ei ad majus escambiū. Et visu ei denegato, si dicat q̄ totam terram illam petitam nō teneat, de qua vocatus est ad warrantum, sive tenens primò illam ꝓposuerit sive non, & licet totā warrantizare debeat, quamvis tenens totam nō teneat, talē exceptionem ꝓponendo nō audietur, cùm ad majus escambium non teneatur principali tenenti, quàm ipse tenens tunc tenuerit, quando warrantus per juditiū amisit, licet illa exceptio ab initio competeret ipsi tenenti contra petentē. ¶ 2. Si autē sint exceptiones vel defensiones q̄ cōpetant ipsi warranto, & q̄ prius nō cōpetierunt ipsi principali tenenti tunc illas ꝓponat warrantus, ut si finis in curia dñi Regis et cyrographum factum fuit inter ipsum warrantum et petentē, vel eorū antecessores per quem finem ipse petens vel ejus antecessores remiserunt, vel quietū clamaverūt ipsi warranto, vel ejus antecessoribus totū jus suū q̄ habuit in tra illa petita, vel si antecessores petētis, vel ipse petens feloniam vel quid tale fecit, ꝓpter q̄ terra illa fuit eschaeta ipsius warranti vel antecessorum suorum. Item si recognitio, & redditio, donatio vel venditio, cum warrantia expressa, vel ꝓ homagio & servitio intervenit, vel si forte antecessores ipsius petentis terram illam amiserint versus warrantū per juditiū, vel per magnā assisam vel per duellum vel ejus hæredes: Et plures possunt esse hujusmodi exceptiones warranto cōpetentes, q̄ non competunt principali tenenti, & unde cùm warrantus per hujusmodi exceptiones vel per duellum vel ꝓ magnā assisam, vocantem legitimè defenderit, retinebit tenens seysinam suam, & petens in misericordia remanebit.

¶ 1. *Si nulla sit exceptio vel defensio de escambio rehabendo & cum warrantus tenentem suum defendere non possit.* 2. *Non tenetur quis factum patris warrantizare vel escambium facere de hæreditate matris vel e contrario.* 3. *Si warrantus tenuerit de domino Rege per warrantiam.* 4. *Si de escambio fieri debet extensio.* 5. *Casus ubi quis habere possit ipsam rem principalem & nihilominus escambium.* . . . . . *Cap.* 13.

SI autem non sit exceptio, nec defensio, sicut duellum vel magna assisa per quam possit warrantus tenentem suum defendere, secundum quod inferius dicetur, amittet tenens terram petitam, & warrantus ei tenebitur ad escambium, quatenus habuerit de hæreditate ejus ratione cujus vocatus fuerit ad warrantum. ¶ 2. Non enim tenetur quis factum patris, vel matris, vel alterius antecessoris (cujus hæres ipse fuerit) warrantizare, vel escambium facere de suo perquisito. Itē nec de hæreditate matris warrantizare debeat quis, vel escambium facere de hæreditate patris, vel ēconversō de hæreditate patris warrantizare debet quis, vel escambium facere de hæreditate matris. Ut de Itinere Episcopi Dunholm̄ & M. de P. in com̄ Eborum anno Regis H. iii. circa medium rotuli. Et quod donum patris warrantizare

zare debeat de hæreditate patris, inveniri poterit in eodem rotulo de eodem Itinere de Wilhelmo de Vavasour: ubi hæres satis habuit ad warrantizandum de hæreditate patris. Si autē nō habeat unde totum, sed partem, fiat excambium quatenus fieri possit, & de residuo expectet tenens tempora meliora. Si autē nihil, non erit omninō absolvendus de escambio, dum tamen sit aliquid q̄ ei accidere possit de hæreditate ejus, ratione cujus vocatus fuerit ad warrantum. ¶ 3. Itē quamvis quis teneatur ad warrantiam, ad escambium tamen non tenetur ratione rei quam tenet, licet ei hæreditariè descendat, ut si teneat de dño Rege in capite per servitium quod dividi nō potest, ut per serjeantiam, ne dominus Rex cogatur servitium suum, & officium servientis recipere per particulas, cùm particularis solutio multa habet incomoda, & q̄ revocari & coadjuvari debet si fuerit dispersa, nisi ita sit q̄ ille qui serjeantiam vel ejus partem alienaverit, tantum retinuerit q̄ sufficere possit ad plenum servitium. Et q̄ dictum est de serjeantia, dici poterit de aliis feodis quæ tenentur de domino rege in capite. Si autem de excambio fieri debet extensio & estimatio, estimari debet res quæ admittitur in eo statu in quo fuit quando primò data fuit. Item nec si ille qui warrantum vocavit aliquid adjecit de alterius feodo, nō enim admittitur melioratio tenentis qui amisit: ut si post feoffamentum suū ipse vel antecessores sui ibi ampla construxerit ædificia, sicut castra, parcos vel vivaria. Et si plures sint warranti qui amiserint quilibet contribuat ad excambiū p̄ portione virili, & fiat excambiū & extensio per hoc breve. ¶ 4. Rex vic. salutem. Scias q̄ cùm A. in curia nr̄a &c. peteret versus B. tantam terram cum pertin̄ &c. ut supra. Idem B. venit in eadē curia & vocavit inde ad warrātum C. et qui venit in eadē curia et ei warrantizavit, et postea p̄ juditium ejusdē curiæ nostræ terram illam amisit versus p̄dictum A. q̄ quidē per rationabilem extensionē inde factam p̄ p̄ceptum nostrum in com̄ tali, valet per annū x. l. Et ideò tibi p̄cipimus q̄ de terra ipsius C. in comitatu tuo eidem B. in excambium p̄dictæ terræ sine dilatione habere facias et assignari x. libratas terræ p̄ visum legaliū hominū de comitatu tuo, & per rationabilē extensionē, et quid et ubi et p̄ quas p̄ticulas terram illam ei assignaveris, nobis scire facias per literas tuas sigillatas, et per duos ex illis p̄ quorū sacramentum extensio illa et assignatio facta fuit, & habeas ibi hoc breve et nomina eorum per quorū &c. Teste &c. Et si causetur extensio, fiat sicut alibi de extensionibus. ¶ 5. Poterit etiam quis in casu habere ipsam rem principalem, & nihilominus escambiū, verbi gratia. Dominus capitalis cū in possessione fuerit alicujus tr̄ę ratione custodiæ de duobus fratribus, feoffat postnatū de eadē terra, primogenitus p̄fert assisam mortis sup̄ fratrē postnatum, & ipse vocat ad warrantum capitalē dominum, & cùm ipse warrantizaverit recuperet antenatus seysinam versus eum, & ipse dominus capitalis facit postnato excambium, mortuo autem antenato sine hærede de se seysiat dominus capitalis terram in manū suam, frater postnatus petit illā versus eum per assisam mortis antecessoris de morte fratris sui, objicit ei dominus

minus ſuus capitalis q̄ non poteſt petere terram cùm inde habeat excambiū, Revera poterit diverſis reſpectibus terram in dominico ꝓpter deſcenſum, & eſcambium ſimiliter retinere ꝓpter feoffamentum, & ſic utrumq̄, tamen ex diverſis cauſis.

¶ 1. *Si tenens warrantum vocaverit qui manens ſi extra regnum & nihil habuerit in regno per quod diſtringi poſſit.* 2. *Breve ſi implacitatus in Anglia warrantum vocaverit qui manet in Hibernia.* 3. *Si warrantus non venerit nec tenentem ſuum warrantizaverit.* 4. *Si implacitatus in Hibernia warrantum vocaverit qui manens ſit in Anglia.* Cap. 14.

DIctum eſt de illis qui warrantum vocant per auxilium curiæ infra regnum, & ubi dominus Rex diſtrictionem habeat ut vocatus veniat ad warrantizandum. Nunc autem dicendum ſi tenens warrantum vocaverit qui ſit manens extra regnum, & nihil habuerit in regno Anglię per quod diſtringatur, et tunc refert ſi extra regnum ſi Rex habuerit poteſtatē vel non ad diſtringendum talem, quòd ſi nullam, ſicut in poteſtate Regis Franciæ, vel Alemaniæ, vel hujuſmodi, licet auxilium tenenti concedatur, non valebit: ſed oportebit tenentem talem ꝓducere ſi voluerit, quia auxilium non habebit, alioquin in defaltam remanebit, debet etiam illos ꝓducere ſine auxilio curiæ, quos habuerit ſub poteſtate ſua, quamvis infra regnum manentes ſint, & ſub Regis coertione, ſicut uxorē ꝓpriam, & liberos ꝓprios, & alios quibus poſſit imperare. Eſto etiam q̄ cùm tenens implacitatus fuerit in Anglia, warrantū vocaverit qui manens ſit in Hybernia, vel in Wallia, ſub poteſtate Regis, & ubi brevia ſua currunt, et hoc per auxilium curiæ. Videtur q̄ ei dari debet auxilium, et placitum principale in ſuſpenſo manere, & ſine die, quouſq̄ in Hybernia diſcuſſum fuerit de placito warrantiæ, et q̄ tenens ſequatur placitum de warrantia, vel q̄ per defaltam amittat, & fiat breve dñi Regis juſticiariis ſuis in Hibernia in hac forma. ¶ 2. Rex dilecto & fideli ſuo tali juſtic. Hyberniæ ſalutē. Scias q̄ cùm A. in curia noſtra coram juſticiariis noſtris apud Weſtm̄ peteret verſus B. tantam terrā &c. ut jus ſuum, idem B. venit in eadem curia noſtra &c. et dixit q̄ terram illam tenuit de dono C. vel alicujus anteceſſoris ipſius C. cujus hæres ipſe C. eſt per chartam ſuam quam obtulit & ibi oſtendit, & vocavit inde ad warrantum prædictum C. verſus eundem A. per auxilium ejuſdem curiæ noſtræ, & quia idem C. manens ſit in Hybernia ſub poteſtate noſtra, et nullam terram habet in Anglia ubi ſum̄oniri poſſit & diſtringi, vobis mandamus quòd ſummoniri faciatis prędictum C. certis die & loco ſecundum quod videritis expedire, ad warrantizandum prædicto B. prædictam terram, vel ad oſtendendum quare warrantizare non debeat, & recordū illius loquelæ de prædicta warrantia, ſecundum quod coram vobis deducta fuerit, nobis ſine dilatione ſcire faciatis per literas veſtras ſigillatas, & remittatis nobis breve iſtud ſimul cum recordo. Et ſi prædictus C. warrantizare debeat, detis ei diem coram nobis ad audiendum recordum et judicium ſuum de warrantia prædicta, & ad reſpondendum eidem A. in placito principali. T. &c.

¶ 3. Et

¶ 3. Et quo casu si C. in Angliam nõ venerit, nec tenentẽ suũ defenderit versus A. A. recuperet terram petitam versus B, & B. de terra ipsius C. in Hybernia habebit escambiũ ad valentiã. Sed si cùm C. venerit in Angliã & defenderit B. versus A.B. tenebit in pace,& C. quietus erit de escambio. Sed esto quòd cùm C. in Anglia warrantizaverit forte warrantũ vocaverit in Hybernia, & qui nihil habet in Anglia per ꝙ distringi possit,tunc fiat breve eodem modo quo supra, et ꝙ contineat totum recordum cum utraq̃ warrantia et sic in infinitum. ¶ 4. Et vice versa fiat de Hybernia in Anglia,nisi sit qui dicat ꝙ imẽdiatè distringi debet warrantus ꝙ veniat in Angliam ad warrantizandũ cum suis dilationibus. Sed si sit aliqua libertas ubi non curat breve dñi Regis,mandetur eodẽ modo dño libertatis,ut prædictum est, vel distringatur ꝙ faciat eum venire ad warrantizandũ p terras suas, infra libertatẽ vel extra nõ refert, quia Rex qui libertatẽ dat, potestatẽ regiam servituti non supponit, quamvis illam de gratia in parte restringat.

¶ 1. *Si warrantus contenderit de warrantia,& charta producatur calumniata,& petens se posuerit super patriam & testes in brevi nominatos.* 2. *Summoncantur testes sed quid si manentes in diversis comitatibus.* 3. *Si charta bona sit in se & recognita pro bona, sed cum donator non fuit compos sui nec sane mentis quando fecit donum illud.* 4. *Inquisitio si fuit sanæ mentis.* 5. *Si per testes de consensu partium.* 6. *Si res una data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate.* 7. *Si advocatio data fuerit duobus.* 8. *Si inquisitio fieri debeat per testes & per patriam.* 9. *Si fieri debeat inquisitio in comitatu & non coram Justiciariis.* 10. *Si testes manentes sint in diversis com'.* 11. *Si in com' breve interlaqueatum.* 12. *Si testes & recognitores non venerint ad primum diem.* 13. *Quòd variantur hujusmodi inquisitiones secundum varietatem placitorum.* 14. *Cùm comparuerint testes & recognitores.* *Cap.* 15.

ITem cùm ille qui ad warrantum vocatus est contendere velit de warrantia, & ille qui vocavit chartam ꝓferat ꝓ se in juditio, et contra quẽ exceptum fit ꝙ minus sufficiens sit vel falsa,oportebit eum qui ꝓfert chartam docere illam esse sufficientem & veram. Ut si scripturæ et signo contradicatur,& defendatur donũ illud, & ille qui chartam ꝓfert dicat esse donum ritè factum, & chartam esse validam, et inde ponat se sup patriam & super testes in charta nominatos. Et tunc fiat inde inquisitio & per tale breve. Rex vic. salutem, sumoneas per bonos sumonitores A.B.C. testes in charta nominatos quã D. in curia nostra coram justiciariis nostris &c. ꝓfert sub nomine E. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, et p̃terea xii. tam milites quàm alios legales, liberos & discretos homines de visneto tali, ꝙ sint coram justic. nostris tali loco, tali die,ad recognoscendum super sacramentum suum, si p̃dictus E. terram illam dedit prædicto D. & chartam suã ei inde fecit, et homagium suum inde cepit, & ipsum D. inde in seysinam posuit, sicut idem D. dicit vel non,quòd tam prædictus D.quàm ipse E. posuerunt se inde in Juratam illam, et ita se inde interim certificent,ꝙ præfatos justic. nostros ad p̃fatum terminum plenius inde certificare possunt, & habeas ibi nomina militũ et hoc brẽ Teste &c. ¶ 2. Si vero testes fuerint in diver-

diversis comitatibus manentes, tunc fiat brē interlaqueatum singulis vic. in hac forma, ita q̄ milites assumantur de cōm illo ubi terra sita est. Rex vicecomiti salutē. Sumoneas per bonos sumonitores A. B. C. testes nominatos ut supra. Et præterea octo tam milites q̄m alios &c. ut supra, q̄ sint tali die &c. ad recognoscendum super sacramentum suum simul cum D. E. F. aliis testibus nominatis in eadē charta, et simul cum octo vel duodecim liberis et legalibus hominibus de alio tali cōm (et sic de pluribus cōm si testes & milites sint evocādi) ad recognoscendū super sacramentū suum &c. ut supra. ¶ 3. Item eodem modo si charta recognita fuerit, scilicet scriptura & signum, sed contra chartam excipiatur q̄ valere non debeat, quia facta fuit dū donator fuit impotens sui, vel nō sanæ mētis, vel postquā memoriam amisit in infirmitate qua obiit, vel dum donator fuit infra ætatē constitutus, vel dū fuit in vinculis detentus donator, fuit charta illa per vim & per metum extorta, & ubi ipse donator reclamavit cùm potuit. Itē si per dolū, ut si donatorius fecit sibi chartam de feoffamento, ubi fecisse debuit cyrographum de terrā. Itē ubi charta fieri debuit ad vitam fecit illam in feodo & hujusmodi. Dum tamen nihil fit q̄ imputari possit imperitiæ suæ vel negligentiæ, ut si sigillum suum seneschallo suo vel uxori traderet, q̄ cautiùs custodiri debuit, cùm uxor & sigilla ad paria judicentur, & hujusmodi secundum varietatem recordorum, et quo casu oportebit ipsum qui chartam p̄fert, docere cōtrarium et p̄bare, scilicet q̄ donator fuit compos mentis suæ, & bonæ memoriæ, et plenæ ætatis, et hujusmodi, et exempli causa fiat inquisitio in singulis casibus in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A. & B. testes nominatos &c. & p̄terea octo tam milites &c. ut supra, ad recognoscendum super sacramentum suum si prædictus C. in ligea potestate sua, et dum fuit compos sui, vel bonæ memoriæ, vel sanæ mētis et cōpos sui dedit p̄dicto B. tantam terram cum p̄tinētiis in tali villa vel advocationē talis Ecclesiæ, vel aliud quid tale, et chartam suam ei inde fecit vel nō. Et unde E. filius & hæres p̄dicti C. (versus quem p̄dictus B. in curia nostra &c. clamavit p̄dictam terram, vel p̄dictam advocationē, vel aliud quid tale) dicit quòd prædictus talis pater suus, vel alius antecessor, nunquam dedit p̄dictam terram, advocationē, vel quid tale prædicto B. et si hoc unquam fecit, hoc fuit in infirmitate sua, de qua idem talis antecessor obiit, et postquam memoriā amiserit, & dum aut non fuit sanæ mentis vel dum fuit infra ætatē in custodia ipsius antecessoris, ut idem C. dicit, quia tam p̄dict⁹ C. quàm p̄dictus D. posuerunt se &c. ut supra. ¶ 5. Et quandoquè fit inquisitio tantum per testes, et quandoquè per alios quam per testes si partes hoc voluerint, hoc tamen observato, quòd si per alios quām per testes fieri debeat inquisitio, semper in fine addatur hęc clausula: & interim terram illam videant, Ecclesiam illam, vel aliud quid tale. Item aliter: Ad recognoscendū &c. Si p̄dictus C. in bona voluntate sua & sponte dedit ipso D. terram illam vel quid tale, ut idem D. dicit, vel si hoc fecit coactus et per metum sicut idem C. dicit, & si hoc fecit coactus & per metum,

tum, tunc diligenter inquiras qualem metũ et qualẽ coactionẽ idẽ talis ad hoc exhibuit, et inquisitionẽ &c. Item aliter: Ad recognoscendum &c. Si A. pater B. dedit C. tantam terram cum pertinentiis in tali villa, et eum inde in seysinam posuit, et ita q̃ per donum illud fuit inde in seysina positus in vita ipsius A. per tantum tẽpus. Et si idem C. postea dimisit terram illam p̃dicto A. patri ipsius B. ad firmam vel ad vitam, vel si idem A. semp fuit inde seysina, et inde obiit seysitus ut de feodo absq̃ aliqua seysina quam idem C. inde haberet in vita ipsius A. vel non, quia tam p̃dictus B. quàm p̃dictus C. inter quos contentio est de p̃dicta tra posuerunt se inde in inquisitionem illam. Et notandum q̃ hujusmodi inquisitiones locũ habent generaliter et ubiq̃ ubi contentio habita est de chartis et donationibus factis per chartas. ¶ 6. Si quis autẽ unicam rem dederit duobus, et contentio habeatur de prioritate quis eorum habuerit primã seysinam, vel si quis dederit advocationem alicui, post donationem illam dicat donator se p̃sentasse ad Ecclesi ãillam, et donatorius q̃ non, tunc fiat inquisitio tam de prioritate doni quàm de p̃sentatione p̃ hoc breve. ¶ 7. Rex vicecom̃ salutẽ. Præcipimus tibi q̃ venire facias coram justiciariis nostris &c. tali die, tali loco duodecim tam milites q̃m alios liberos et legales homines de visneto tali per quos rei veritas &c. et tales qui non sunt essoniabiles, ad recognoscendum &c. Si A. anteceſſor B. uxoris talis postquã idẽ A. dederit C. advocationem illius Ecclesiæ, et postquàm chartam suam (q̃m inde habet) ei fecit, p̃sentavit D. ad eandẽ Ecclesiam ita q̃ ad p̃sentationem suam fuit admissus, et ultimò obiit in eadem Ecclesia p̃sona, vel non, quia tam talis quàm D. uxor ejus q̃m idem C. inter quos contentio est de eadem advocatione, posuerunt se inde in Juratam illam, et similiter ad recognoscendum super sacramentum suum simul cum D. E. F. testibus nominatis in charta quam prædictus A. fecit tali Abbati de eadem advocatione et simul cum G. et H. testibus nominatis in charta quam idem A. fecit tali Abbati de eadem advocatione, videlicet utrum prędictus A. prius dedit advocationem illam prædicto tali & B. uxori suæ vel prædicto Abbati. Et interim Ecclesiam illam videant, & se ita inde interim certificent, q̃ p̃fatos justiciarios nostros &c. et habeas ibi nomina recognitorum et hoc breve Teste &c. Si autem fieri debeat inquisitio de prioritate per testes, et per patriam, tunc fiat sic. ¶ 8. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi q̃ venire facias coram justic. &c. A. & B. testes nominatos in charta quam C. fecit Priori & canonicis talibus de advocatione talis Ecclesiæ, ad recognoscendum super sacramentum suum simul cum xii. tam militibus q̃m aliis &c. Et simul cum E. F. G. testibus in charta nominatis quam idem C. fecit tali Abbati & conventui de eadem advocatione, utrum scilicet prædictus C. prius dedit advocationem illam prædicto Priori, & chartam suam ei inde fecit, vel prædicto Abbati, & interim &c. ut supra. Et sic fit aliquando inquisitio de prioritate donationis, & aliquando de seysina et prima præsentatione. Cùm autem fieri debet aliquando inquisitio in comitatu & non coram justiciariis, tunc fiat breve in hac forma.

¶ 9. Rex

¶ 9. Rex vicec. ſalutẽ. Præcipimus tibi q̃ venire facias coram te & cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno coñ tuo A. B. C. teſtes nominatos in charta &c. ut ſupra. Et p̃terea xii. tam milites &c. ut ſupra de viſneto tali p̃ quos rei veritas &c. et qui D. & E. nulla affinitate attingant, & qui nullo modo ſunt eſſoniabiles, & per corũ ſacramẽtum diligenter inquiras ſi p̃dictus E. &c. ut ſupra, quia tam p̃dictus D. quàm p̃dictus E. poſuerunt ſe inde in juratam illam, et inquiſitionẽ inde feceris ſcire facias juſtic. &c. ad talẽ terminum, evidenter, diſtincte et aperte p̃ literas tuas ſigillatas ſigillo tuo, et ſigillis p̃dictorũ cuſtodum placitorum coronæ noſtræ, et per quatuor vel duos legales et diſcretos homines ex illis, p̃ quorum ſacramẽtũ inquiſitionẽ illã feceris, & habeas ibi hoc breve et nomina eorum p̃ quorũ ſacramentum inquiſitionem illam feceris Teſte &c. ¶ 10. Si vero teſtes degentes ſint in diverſis coñ, oportet q̃ omnes teſtes conveniant corã vic. cui demandata fuerit inquiſitio facienda, et tunc fiat breve interlaqueatũ ut ſupra in hac forma. Rex vic. Eſſex ſalutẽ. Præcipimus tibi q̃ venire facias corã te et cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ ad diẽ certũ et locũ ſecundum q̃ videris magis expedire quãdo ad hoc intendere poſſis A. B. C. teſtes nominatos in charta, quam D. in curia noſtra coram juſtic. noſtris &c. profert ſub nomine E. et p̃terea octo vel xii. tam milites quàm alios liberos et legales homines &c. et p̃ eorum ſacramentũ &c. et ſimiliter p̃ ſacramentũ F. et G. teſtium nominatorum in eadem charta de coñ Suſſex, et ſimiliter xii. tam militũ q̃m aliorũ &c. de eodẽ coñ quos vic. noſter Surrex coram te venire faciat, & etiam per ſacramentum H. et I. teſtium nominatorum in eadẽ charta de coñ Surrey, & p̃terea viii. tam militum quàm aliorum &c. de eodem coñ quos vic. noſter Surrey coram te venire faciat, diligenter inquiras ſi p̃dictus &c. ut ſupra. Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias &c. ut ſupra. Mandavimus enim præfatis vic. noſtris Suſſex et Surrey q̃ p̃fatos teſtes et recognitores coram te venire faciant ad diẽ et locum quem eis ſcire feceris, et habeas ibi hoc breve et nomina eorum &c. ut ſupra. Breve autẽ quod ſequitur ſiet in hac forma. ¶ 11. Rex vic. Suſſex vel Surrey ſalutẽ. Præcipimus tibi q̃ ad diẽ et locum q̃m vic. noſter Eſſex tibi ſcire faciet, venire facias coram eo A. et B. teſtes nominatos in charta q̃m D. in curia nr̃a coram juſtic. &c. p̃fert ſub nomine E. &c. ut ſupra, p̃terea octo vel xii. tam milites quàm alios &c. de coñ tuo p̃ quos rei veritas &c. ad recognoſcendũ ſup̃ ſacramentũ ſuum ſimul cum F. et G. de coñ Surrey aliis teſtib⁹ nominatis in eadẽ charta, et ſimul cum octo tam militibus &c. de eodem coñ, & ſic de pluribus coñ ſi teſtes fuerint in diverſis et pluribus coñ degentes ſic: p̃dictus E. &c. ut ſupra. Et ita ſe inde interim certificent quòd præfatum vic. noſtrum Eſſex inde plenius certificare poſſunt, et habeas &c. Teſte &c. Et conſimilia brevia fiant aliàs vic. Si autem teſtes et recognitores non venerint ad diem eis datum, tunc p̃cipiatur vic. ſicut prius p̃ breve quòd ſic incipiat. ¶ 12. Rex vic. ſalutẽ. Bene recolimus aliàs tibi præcepiſſe quòd ad diem et locum quem vic. noſter talis tibi ſcire faceret

venire

venire faceres &c. Et ꝑ omnia ut supra. Et in fine brevis addatur istud cõminatorium, s. et ita te habeas in hoc negotio ne nos ad te graviter capere debeamus. ¶ 13. Variãtur autẽ hujusmodi inquisitiones multipliciter, secundum varietatem placitorum, et partium responsiones, sicut sæpius contingit in assisis et in brevibus de ingressu, ut si unus dicat ꝙ terrã teneat in feodo, et alius ꝙ nõ nisi ad terminũ vitæ vel annorũ et hujusmodi, secundũ ꝙ superius dicitur in tractatu, de ingressu. ¶ 14. Cùm autẽ in curia cõparuerint testes et recognitores, et facto sacramento dicant se interfuisse ubi donatio facta fuit, et sub eorũ ꝑsentia charta donationis lecta et audita, et homagiũ captũ et seysina donatorio legitime facta in eorũ ꝑsentia et cum debita solennitate, valida erit charta et donatio erit legitima. Si autẽ sic dicant et loquãtur de auditu, ꝙ audiverint dici ꝙ charta facta fuit et homagiũ captum, sed nullus eorum tunc ibi præsens fuit, sed præsentes fuerint ubi seysina facta fuerit donatorio per seneschallum, vel per nuntium, per fustĩ, vel per baculum, vel per haspam, et ꝙ donatorius inductus fuit in vacuam possessionem, ita ꝙ nullus ibi remansit ex parte donatoris, valebit donatio ut supra. De hac materia inveniri poterit de termõ Sancti Hilarii anno regni Regis Henrici decimo quarto de Rogero de Danudeser et Matilda uxore ejus qui per judicium warrantizaverit in cõsimili casu. Si autẽ dicant se interfuisse ubi donatio facta fuit et charta, et homagium captum, sed de seysina nihil sciverint, ꝓbatur charta legitima, sed donatio erit invalida, quia nihil ꝓbant de seysina. Et vice versa fieri poterit si seysinam probaverint legitimam, ꝙ donatio erit valida, licet nihil ꝓbaverint de homagio capto, nec de charta: ut si testes et Juratores dicant ꝙ chartã illam nunquã antea viderunt, nec unquam audita fuit in cõm nec hundredo, licet dicant ꝙ rogati fuerint ꝙ essẽt testes, tamen non valebit charta: ut de termino Paschæ añi regni Regis Henrici duodecimo in cõm Hunt de Ægidio de Merk. Idem erit si dicant se nunquam interfuisse confectioni chartæ, nec recitationi, hoc enim multum derogat chartæ et ipsius fidei: ut de ultimo Itinere M. de P. in cõm Suffolk, assisa novæ disseysinæ si Mabilla. Itẽ si omnes testes dicãt, vel si omnes ꝑter unum vel duos dicant se nihil scire de charta et chartæ cõfectione, et unus vel duo dicant ꝙ nihil sciant de charta nec de donatione, sed dicant ꝙ interfuerunt ubi cõfirmatio chartæ facta fuit, adhuc non valebit charta, ex quo nihil ꝓbant de principali, s. de chartæ confectione, ut de termõ Sancti Hilarii anno regni Regis Henrici octavo in cõm Norff. de Radulpho de Lerlinge et Priore de Thefford de advocatione Ecclesiæ de Russeworth. Si autẽ dicant testes ꝙ præsentes fuerint confectioni notæ in ꝙm utraq; pars cõsentit donator & donatorius, hoc sufficit ad ꝓbationẽ, licet ꝑsentes nõ essent ubi charta scripta fuit et assignata: ut de Itinere M. de P. ad assisam novæ disseysinæ capiendã et Gaolas deliberãdas in cõm Norf. Jurata de consensu partium ꝓ Johanne de Wanton añi regis H. octavo, et sic poterit charta esse valida et donatio nulla vel ècontrariò. Si autẽ nullꝰ testis apparet quia omnes mortui sunt, vel extra regnũ, de fide chartæ erit de

necessita-

necessitate ad patriam recurrendū. Sed quid si cùm testes appareant dicant q̄ de charta nihil sciant, vel inde dubiè respondeant, & ille qui chartam ꝓfert suspectus habeatur q̄ ꝑ fraudem chartam acquisiverit, quia fuit camerarius donatoris, vel ꝑ fraudē uxoris, vel sit alia vehemens p̄sumptio q̄ faciat contra ipsum, non valebit charta nec donatio ꝓpter p̄sumptionem, et maximè quia nihil ꝓbat.

¶ 1. *Probari poterit charta alio modo quàm per testes.* 1. *per collationem signorum, & de vitiis chartæ.* 2. *Probatur sigillum per collationem.* 3. *Si plura proferantur instrumenta. Cap.* 16.

PRobari etiam poterit charta alio modo quàm ꝑ testes et ꝑ patriā, sicut ꝑ collationē signorū, ut si fortè chartę contradicatur, cōferant alia signa q̄ aliquādo in judicio ꝓlata et approbata fuerint, et à donatore recognita, et si modis omnibus conveniant et ꝑ omnia, ita q̄ nulla in eis appareat differentia: hoc solum sufficit ad ꝓbationem chartæ, & omnia in ea contenta erunt tenenda, nisi forte aliquid in charta inveniatur q̄ manifestam suspitionem inducat, ut si rasura facta fuerit in locō suspecto, s. in narratione facti, secus tamē si in narratione juris. Jura autem ubiq̄ scribi possunt, quia non variantur nec mutantur ꝑ rasuram. Apparere autem debet charta in prima sui figura absq̄ omni vituperatione, rasura, vel cancellatura, quia calumpniosam scripturam inde in juditio obtinere nō convenit. Sunt tamen in scripturis quædam quæ levem inducunt p̄sumptionem, quæ quidem convinci possit per veram testiū ꝓbationem in contrarium, et ꝑ patriam, ut si in scriptura inveniatur diversitas calami, & diversitas scribendi, et diversa manus, aliter enim scribit unus, & aliter alius, aliter Juvenis & aliter senex: Item diversitas incausti & atramenti ut si in una pars scribatur incausto nigro, et altera pars incausto rubro non attramento. ¶ 2. Item cum sigillum ꝓbari debeat per collationē, et signa plura ꝓferantur sub nomine ejus confecta, qui ad ꝓbationē tenetur, non erit eis fides adhibenda, quia omnes possūt esse adulterina, nisi ita sit q̄ aliq̄ illorū prius in juditio ꝓbatū sit, et à donatore recognitū, vel à ꝓferente ꝓbatum, ut si quis fortè tram aliq̄m ab initio alicui concesserit ad terminū et ad firmam, et inde cōficiatur instrumentū et signatū, et firmarius postmodum dicat se inde esse feoffatum et inde ꝓferat chartā vel instrumentum, cui ab eo qui dimisit fuerit contradictum, si terminum recognoverit et instrumentū de termino confectum & sigillum recognoverit, si in omnibus cōveniant sigilla tam de tmino quàm de feoffamento, chartam de feoffamento contradicere non poterit ꝓpter convenientiam sigillorum, nisi ita sit quòd excipere possit contra chartam vel instrumentum de dolo vel metu: et sic ꝓbantur chartę & instrumenta per collationem sigillorum. ¶ 3. Si vero cùm ex parte probantis plura prolata fuerint instrumenta & signa, nec sit aliquod eorum priùs à parte adversa recognitum, vel à proferente probatum, tunc de necessitate recurrendum erit ad instrumenta aliorum eodem sigillo signata vel sigillata, & quæ quidem prius recognita fuerunt vel probata, cùm utraque in se

possent

possent esse vitiosa, & sufficit si unum probetur, dum tamen ut traq; sint convenientia.

¶ 1. Aliud genus warrantiæ, sicut de warrantia chartæ. 2. Breve de warrantia chartæ. 3. Si nō venerit attachiatus observetur ordo attachiamentorum. 4. Si summonitus ad warrantizandum vexaverit tenentem suum erga dominum feoffatorem. 5. Si tenens in brevi de recto nullum habuerit warrantum quem vocare possit vel velit, tunc ad elidendam actionem petentis, tenens proponat exceptionem si quam habuerit & illam probet, cum quodamodo actor sit in hac parte. Cap. 17.

ESt etiam aliud genus warrantizationis quæ dicitur warrātia chartæ, ubi quis de facto vel feoffamēto suo ꝓprio vel anteceſſorū ſuorū tenetur alium defendere et acquietare in ſeyſina ſua, per ſervitiū in charta ſua nominatum, cùm ab aliis, ſicut à dñis capitalibus diſtrictus fuerit & vexatus fuerit ad faciendum plura ſervitia q̄m in charta exprimātur, et ubi ipſe nō implacitatur de teneme̅to q̄ tenet, ſed vexatur ut p̄dictum eſt: ubi hoc ſit in cōm & niſi warrantum vocaverit cùm fuerit implacitatus, & quo caſu currendū eſt ad curiam dñi Regis & ſum̅onitur ille qui warrantizare tenetur ꝓ tale breve. ¶ 2. Rex vic. ſalutē. Præcipe tali q̄ juſte & ſine dilatione warrantizet tali tantum terræ cum ꝓtinentiis in tali vi la q̄ tenet, & de eo tenere clamat, et unde chartā ſuam habet ut dicit, vel ſic. Et unde chartā talis patris vel matris, fratris vel ſororis, avunculi vel amitæ, Avi vel Aviæ, ꝓavi vel ꝓaviæ talis, quamvis ipſe qui queritur hæres ſit valde remotus, et tunc dicatur cujus hæres ipſe eſt ut dicit, & niſi fecerit, & talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo ꝓſequendo, tunc ſum̅oneas ꝓ bonos ſum̅onitores p̄fatum talē q̄ ſit coram juſtic. noſtris apud Weſtm̅ tali die, vel coram juſtic. noſtris ad primam aſſiſam cùm in ꝓtes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſum̅onitores et hoc breve. Teſte &c. Ad talē vero ſum̅onitionem bene jacebit eſſonium unicū, antequam cōpareat ſum̅onitus ſi voluerit. ¶ 3. Et ſi nō venerit, nec ſe eſſoniaverit, ꝓpter defaltā ſuam nō erit aliqua terra capienda in manū dñi Regis, ſicut in warrantiis ſupradictis. ſed attachietur ꝓ vadium & ſalvos plegios q̄ ſit ad certum diem ad warrantizādū vel ad oſtendendū quare non, eodē modo quo p̄dictum eſt, & obſervetur ordo attachiamentorū ſecundū q̄ alibi obſervatur de attachiamētis donec cōparuerit, cùm autē comparuerit in judicio, reſpondere poterit contra chartā, et q̄ warrantizare nō debeat ſecundum formā brevis: vel quia querens terram nō tenet de qua petit warrantiā, vel quia chartā nō oſtenderit nec aliud quare ſum̅onitus warrātizare debeat, vel quia ipſe querens nō eſt hæres ipſius ſub cuius nomine petit warrantiam ꝓpinquus nec remotus. Et plures aliæ ſunt reſponſiones, ſecūdū q̄ ſuperius videri poterit per exemplum de vocatione warranti. ¶ 4. Si autē ille qui ad warrantizandum ſum̅onitus eſt, tenentem ſuū cōtra chartam ſuam vexaverit, & gravaverit, exigendo alia ſervitia vel plura q̄m deberet facere, ſunt qui dicunt q̄ locū non habet erga dominū bre de warrātia chartæ, ſed bre de recto de ſervitiis & conſuetudinibus ꝓ q̄ pervenire poſſit ad duellum vel magnā aſſiſam, quamvis objici po-

ei poterit et sustineri q̄ ille qui contra alios tenetur defendere tenentē suū, ipse illum contra chartam suam gravare non debet, nec ei injuriam facere, et ideo videtur q̄ teneatur de injuria per tale breve, quia qui tenetur defendere nō debet destruere, & quia cùm quis ex officio suo alios prohibere necesse habet, idipsum in p̄sona sua committere non debet. ¶ 5. Ad diem summonitionis post dilationes & essonia revertamur, ad quam cùm partes comparuerint, si non habeat tenens warrantum quem vocare potest vel si habuerit et nullum vocat, proposita in judicio coram justic. ut prædictum est, intentione petentis, et fundata, et illo eam probare offerente, ad elidendam actionem proponat tenens exceptionem si quam habuerit et illam probet, et doceat quòd exceptio ad illum pertineat, secundum quod dicitur de actionibus et eodem modo. Exceptiones enim loco actionum sunt. Nam qui excipit, videtur agere, quantum ad onus probationis, et respectu actionum dicuntur exceptiones, unum enim alterum impugnat, et sicut actores armantur actionibus & quasi accinguntur gladiis, ita rei e contra muniuntur exceptionibus, & defenduntur quasi clipeis.

Tractatus quintus Libri quinti, in quo tractatur de Exceptionibus.

¶ 1. *Quid sit exceptio, & de divisione exceptionum quod quædam dilatoriæ quædam generales quædam speciales.* 2. *Quando proponendæ sunt & quando non.* 3. *Quædam ante visum & quædam post.* 4. *Contra exceptionem competit replicatio.* 5. *Ad replicationem competit triplicatio.* 6. *Quædam sunt perpetuæ quædam sunt temporales.* 7. *Quòd quis potest pluribus uti.* 8. *Probari poterit exceptio multis modis.* 9. *Non per sectam.* 10. *Non per simplicem vocem.* 11. *De exceptione quæ ponitur contra jurisdictionem.* Cap. 1.

IN primis videndū quid sit exceptio, & qualiter dividatur, et sciendū q̄ exceptio est actionis elisio, p̄ q̄m actio perimitur vel differtur. Exceptio quidem sic dividitur. Exceptionū quædā sunt dilatoriæ quædā peremptoriæ, et hæc est prima et brevis divisio. Itē dilatoriarum quædā sunt peremptoriæ jurisdictionis, & dilatoriæ actionis, et non peremptoriæ. Et eodem modo aliæ pemptoriæ brevis et dilatoriæ actionis. Itē quædā exceptiones sunt generales ad omnia placita sive actiones, et quædā speciales, quæ cōpetunt et dātur cōtra actiones singulares: q̄libet enim actio habet suas exceptiones appropriatas, secundum formā actionū: ut supra videri poterit de assisis et placitis de ingressu. Generales vero sunt q̄ se habēt generaliter ad oīa placita, sicut exceptio cōtr̄ jurisdic. exceptio cōtra p̄sonā agentis, exceptio cōtr̄ bre, exceptio q̄ p̄venit ex tēpore secūdū diūsa geña p̄litorū: et exceptio q̄ cōpetit

cõpetit ratiõe loci ꝑ errorẽ impetrationis, secundũ ꝙ superiũs dictũ est, et q̃ sunt dilatoriæ actiones et quasi extra actionẽ, et ideo actionẽ non ꝓmunt quamvis illam ad tẽpus differant. ¶ 2. Itẽ sunt q̃dam exceptiones ꝓponendæ in initio litis, et in ꝓparatoriis judiciorũ, et ante visum petendũ, ad perimendum judiciũ ne ꝓcedat: sicut sunt illæ q̃ proponuntur contra jurisdictionem, et contra ꝑsonas judicantiũ quibus deficit autoritas judicandi. Itẽ exceptiones illæ q̃ cõpetunt cõtra ꝑsonam petentis. Itẽ exceptiones illæ q̃ cõpetunt contra breve, quæ quidẽ exceptiones si in initio litis omittantur, et ad petendũ visum ꝓcedatur, si tenens illas post visum petitũ velit alias ꝓponere, non audietur: quia per petitionem visus videtur tenens hujusmodi exceptionibus tacitè renunciasse, et in jurisdictionem judicãtis cõcessisse, & ꝙ omnia quoad judicium ratificandum rite ꝓcesserunt. ¶ 3. Sũt etiam q̃dam quæ visum sequuntur et de quib⁹ certificari poterit tenens antequam petens ei visum fecerit, & certa res in judicium deducatur, de qua debeat tenens respondere, ut tunc sciri possit si totam rem petitã tenuerit, vel ejus ꝑtem vel etiam nihil, et sic fiat de ꝑtinentiis. Itẽ post visum competit exceptio si error fuerit in loco ubi res ita est, de qua agitur & istæ ꝓcedunt contestationẽ. Et quid si nullus visus petatur, tunc ꝑ ordinẽ proponi debent & suo loco et erit à digniori incipiendum, sicut à jurisdictione judicãtis, & ꝑsona justic. cùm justic. sit pars principalis judicii. Postea vero cõtra ꝑsonam petentis, si qua cõpetat cõtra ipsam ex ꝑsona sua propria. Postea contra breve, si qua competat ex persona tenentis contra petentem, & postmodum si qua cõpetat ex ipsa re, ut si nihil inde teneat, vel non nisi ejus ꝑtem, & idem de ꝑtinentiis, & post modum si qua competat ratione loci, et cùm nulla ꝓdictarũ competat, vel si illis tacitè renuntietur (ut ꝓdictum est) tunc ꝓponatur illa q̃ cõpetit ratione juris, q̃ multiplex est, ut si nihil juris descenderet posset ad petentẽ. Et sicut fit ordo petendi sic debet fieri ordo excipiendi: ut si diceretur corã talibus justic. A. petit versus B. tantam ter̃am ꝑtinentiis in tali villa ut jus suũ. Itẽ sunt duæ exceptiones q̃ proponi possunt omni tẽpore et post judiciũ, sicut judicis non sui, et falsi ꝓcuratoris, cum quibus nullũ judicium, controversia nulla. Et sicut necesse est actionem ꝓponere et fundare et ꝓbare (ut ꝓdictum est) ut prima facie justa videatur, ita oportebit exceptionẽ, ut ꝑ hoc sciri possit an ꝑtineat ad excipientẽ exceptio, sicut ad agentẽ ꝑtinet actio, quia cùm aliquãdo cõtra actionẽ ꝑtineat exceptio, tamẽ (ut supradictũ est) nõ semper ꝑtinet ad omnes ut illam ꝓponant. ¶ 4. Contra exceptionẽ vero licet ab initio cõpetens videatur, subveniri poterit petenti ope replicationis, ut si quis petat, excipere poterit tenens de pacto postea interveniente ne petat, contra qm replicari poterit à petẽte de pacto posterius interposito ꝙ petat, ut si dicatur. Pact⁹ ne peteret postea cõvenit ut peteret, quo casu, primũ pactũ ꝑ posteri⁹ eliditur, non quidem ipso jure sed ope replicationis, & sic de similibus de modis & cõditionibus in cõtractibus appositis, ut si cõvenerit in initio cõtract⁹ ꝙ quid fiat vel ne quid fiat, et fiat vel non fiat, ꝙ tũc liceat contrahenti sic facere vel non

vel non fic, vel ſi tali modo nō fiat, ꝙ tunc fic fiat ut ſupra de donationibus. ¶ 5. Ad replicationē vero ſequitur triplicatio, et ad triplicationem quadruplicatio ex cauſa, & ſic ulterius in infinitum, et ita poterit ad initio cōcedi quòd actio bona ſit prima facie, eliſa tamē ꝑ exceptionē, & eodē modo quòd exceptio bona, eliſa tamen ꝑ replicationē et ſic deinceps. ¶ 6. Exceptiones vero ꝑpetuæ ſunt quamvis ex temporalibus actionibus deſcēdant, quia non erit in voluntate tenentis quando velit excipere, licet in voluntate actoris ſit quando velit agere. Et talis ordo (ſecūdum ꝙ p̄dictum eſt) neceſſarius eſt ad ꝓponendū exceptiones, quamvis quidam illum non obſervāt, quia forte credunt ꝙ dum unā ante tēpus vel non ſuo loco ꝓpoſuerint cum ꝓteſtatione, ſalvum ſibi fore beneficium ceterarum indiſtinctè, & ſi in ꝓbatione unius defecerint ꝙ poſſint ad alias habere recurſum. ¶ 7. Pluribus autē poterit quis uti exceptionibus dilatoriis, variis & diverſis, dum tamen ſuo loco. Sed ſi plures peremptoriæ actionū concurrant, unam debet tenens ꝓponere & ꝓbare, ſicut cōtingit ſuperius de actionibus: ut ſi alicui plures competant actiones, unam debet experiri, quia ſi tenens, cùm duas peremtorias proponeret vel plures exceptiones, in ꝓbatione unius deficeret, poſſet recurſum habere ad alias, & ꝓbare ſicut poſſet ſe pluribus baculis defendere, quod eſſe non debet cùm ei ſufficere debeat tantum probatio unius. ¶ 8. Probari autē poterit exceptio multis modis, tum per vocem mortuā, ſicut per inſtrumenta: tum per vivam, ſicut per patriam, & inquiſitiones, nō per familiares et domeſticos & alia ratione ſuſpectos, ſed per tales qui neutram partem aliqua affinitate attingant. ¶ 9. Itē non per ſectam quæ fieri poterit ꝑ domeſticos & familiares, ſecta enim probationē non facit, ſed levem inducit p̄ſumptionē, & vincitur per ꝓbationem in contrariū, & ꝑ defenſionem per legem. ¶ 10. Itē non per ſimplicē vocem, quia vox ſimplex nec ꝓbationem facit nec præſumptionē inducit. Si quis autem in ꝓbatione exceptionis vel replicationis et ſic ulterius defecerit, amittet ꝑ judicium. ¶ 11. Item inprimis dicatur de una illarum q̄ generalis eſt ad omnes actiones, ſcilicet de illa q̄ apponitur contra juriſdictionē. Et nihil aliud eſt juriſdictio quām habere autoritatē judicandi ſive jus dicēdi inter ꝑtes de actionibus ꝑſonarū & rerū, ſecūdū ꝙ deducte fuerint in judiciū ꝑ autoritatem ordinariā vel delegatā, de quibus ſupradictū eſt de poteſtate judicātiū.

¶ 1. *Quid ſit juriſdictio & de ejus diviſione.* 2. *Quale forum actor ſequi debeat & quæ pertineant ad forum ſeculare.* 3. *Ratione criminis & ratione contractus.* 4. *Si quis elegerit unum judicem ad alium recurrere non poteſt de facili, & debet eſtimari ſi ſit ſui juris.* 5. *Quæ pertinent ad forū Eccleſiaſticū & quæ ad forū ſeculare.* 6. *Quòd laicus nō eſt cōveniendus corā judice Eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis.* 7. *Quòd quis poſſit renūciare iis quæ pro ſe introducta ſunt, ſed non in præjudicium alterius.* Cap. 2.

ESt etiam juriſdictio quędam ordinaria, quædam delegata quæ pertinet ad ſacerdotium et forum eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualibus & ſpiritualitati annexis. Eſt etiam alia juriſdictio ordinaria vel delegata quæ

gata q̃ pertinet ad coronam et dignitatem regis ad regnum in cauſis & placitis rerum tẽporalium in foro ſeculari, & unde videndũ cujus juditium & forum actor adire debeat, & verum eſt ꝙ ſive laicum ſive clericum verit quis cõvenire, debet adire judicem & ſequi forum rei, & iudicẽ habebit illum apud q̃m reus habet domicilium, ſive domicilium habuerit ſub juriſdictione unius vel duorum. ¶ 2. Et licet generaliter verum ſit ꝙ actor forũ rei ſequi debeat, fallit tamen in caſibus ꝓpter diverſitatẽ juriſdictionum & cauſarum de rebus ſpiritualibus & temporalibus et earum ſequela, ſicut in cauſa matrimoniali, & rebus præmiſſis ob cauſam matrimonii, quæ in foro Eccleſiaſtico terminari debẽt, quia cujus juris, i. juriſdictionis eſt principale, ejuſdem juris erit acceſſorium. Et eodem modo ſicut ſi in foro ſeculari agatur de aliquo placito quod pertineat ad coronam & dignitatem regis, & fides fuerit appoſita in cõtractu, non ꝓpter hoc ꝑtinebit cognitio ſuper principali ad judicem Eccleſiaſticum. ¶ 3. Item fallit in cauſa teſtamentaria, & aliis pluribus cauſis Eccleſiaſticis. Item ratione criminis convenitur quis ubi delicuit, ut ſi quis crimen cõmiſerit in terra aliena, quia ubi deliquit ibi ſubjiceat juri, ſicut videri poterit de **utfangthef** per exẽplum. Item ratione cõtractus, quia cõveniendus ubi cõtraxit ille qui cõtraxit. Item ratione rei petitę, ut ſi clericus petat verſus clericum vel laicum debitum ꝙ non ſit de teſtamento vel de matrimonio, ſequi debet forum laicale, et eodem modo ſi petat laicum feodum, ſub domino feodi erit actio, ſicut petitio hæreditatis per breve de recto erit tractanda coram domino feodi, vel coram vicecomĩ ſi dominus negligens fuerit, quia ratione negligentiæ ꝓprii judicis videlicet domini, transfertur loquela ad comitatũ et ſic corã rege & ſuis juſticiariis, multis et variis de cauſis. ¶ 4. Item ſi quis unum judicem de voluntate ſua elegerit, ad alterius audientiam recurrere non debet volũtate propria, cùm talis ꝑ conſenſum effectus ſit ſuus judex quamvis generaliter verum ſit, ꝙ ſententia à non ſuo judice lata non teneat, et hoc verũ eſt niſi hoc faciat Regia prohibitio, quia juriſdictionem Regis non poterit quis mutare per renuntiationẽ in præjuditium Regiæ dignitatis, ſecundum quod inferius dicetur: quamvis expediat aliquando actori convenire reum ſub judice de cujus factus eſt juriſdictione per conſenſum, magis quàm ſub eo cui ſubeſt domicilii ratione, quia ſi proprius judex fuerit negligens, alius judex (licet non ſuus) poterit eſſe diligentior, dum tamen coertionẽ habeat ꝙ poſſit juditium ſuum demandare executioni. Et unde cùm diverſæ ſint hinc inde juriſdictiones et diverſi judices & diverſæ cauſæ, debet quilibet ipſorum inprimis eſtimare an ſua ſit juriſdictio, ne falcem videatur ponere in meſſem alienam. ¶ 5. Quia clericus in nullo conveniendus eſt coram judice ſeculari ꝙ pertineat ad forum Eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualibus vel ſpiritualitati annexis, ut ſi pro peccato vel tranſgreſſione fuerit pœnitentia injungenda, et quo caſu judex Eccleſiaſticus habet cognitionem, quia non pertinet ad Regem injungere pœnitentias, nec ad judicem ſecularem, nec etiam ad eos pertinet cognoſcere de iis quæ ſunt ſpiritualibus annexa,

ſicut de decimis et aliis Eccleſiæ ꝓventionibus. Item nec de catallis q̃ ſunt de teſtamento vel matrimonio. Itē nec de pecunia ꝓmiſſa ob cauſam matrimonii, quæ eſt quaſi ſequela matrimonii, ut ſuperius dictū eſt, et hujuſmodi, quia judex Eccleſiaſticus in iis omnibus habet jus revocādi donū, & quāvis in omnibus aliis actionibus ſive placitis ad forū ſeculare ꝑtinentibus videatur ꝙ clericus ſequi debeat forum ſeculare, et ibi agere et reſpondere ratione rei vel cōtractus ubi agitur realiter vel ꝑſonaliter ſicut in actione injuriarum vel criminis, dum tamen civiliter agatur, ſecundū ꝙ vi̇deri poterit tota die, ꝙ ſi clericus cōveniendus, quia laicum feodum non habet, ſum̃onitionem ſuſcipere noluerit, nec plegios invenire, mandabitur Epiſcopo vel ordinario loci ꝙ faciat talē venire coram rege vel juſticiariis ſuis, ad reſpondendum & ſatisfaciendū de quocunq̃ placito ad intentionē petētis vel querentis: quamvis ſunt qui dicant ꝙ de nullo placito tenentur reſpōdere, nec ratione rei, contractus vel delicti coram judice ſeculari, et ſalva pace eorū, videtur ꝙ ſit in omnibus actionibus et placitis civilibus & criminalibus, p̃terquàm in executione judicii in cauſa criminali, ubi laicus condemnandus eſſet ad amiſſionem vitæ vel membrorum, et quo caſu, quamvis judex ſecularis habet cognitionem ut cognoſcat de criminne, tamen non habet poteſtatem exequendi judicium ſicut in cauſis civilibus, non enim poſſit degradare clericum, magis quàm ad ordines promovere, et ideo ꝓpter ejus defectum habet ordinarius executionē judicii, licet aliter obſervetur ꝙ in cauſa criminali ubi pœna capitalis infligenda eſt, habet ordinarius utramquè, videlicet cognitionem et judicii executionem. ¶ 6. Vice verſa non eſt laicus conveniendus coram judice Eccleſiaſtico de aliquo qđ ꝑtineat ad coronā et Regiam dignitatem et ad regnum, quod in foro ſeculari terminari poteſt et debeat, ſicut nec de laico feodo vel eis pertinentiis, ratione ſupradicta, ut ſi jura pertineant ſicut advocatio, jus paſcendi, eundi, agendi et hujuſmodi. Item nec de debitis, nec catallis, niſi ſunt de teſtamento vel matrimonio et hujuſmodi, quia Rex jus habet revocandi donum propter ſuum privilegium, quàmvis ipſe qui convenitur coram judice Eccleſiaſtico de placitis quæ pertinent ad coronam et dignitatē Regiam per ſe effectus ſit per cōſenſum de alterius foro et juriſdictione. ¶ 7. Poterit enim quis renuntiare iis q̃ pro ſe introducta ſunt, ſed tamen non in p̃judicium aliorū, ſicut in præjudicium Regiæ dignitatis, quia injuſtè non trahitur ad alienum forum ex quo renūtiando privilegio ſuo hoc voluit, injuſtè tamen ꝓpter privilegium ipſius Regis. Et unde ſi quis ſe obligaverit ꝑ ſcripturam ad reſpondendum in foro vetito, non obſtante ſuo privilegio, i. Regia ꝓhibitione, ſeipſum obligat et non Regem, et unde ſi ille idem poſtmodum ꝓhibitionem impetraverit quòd judices nō ꝓcedant, et cōtra factū ſuū multipliciter delinquit, delinquit enim ꝑ hoc ꝙ placita quæ pertinent ad coronam et dignitatem Regis trahit ad alienum forū. Delinquit enim ex hoc quôd venit contra factum ſuum proprium, et unde cùm judices et partes comparuerint, judices puniuntur, eo quòd poſt prohibitionem contra prohibitionem proceſſerunt,

et ſi

et si convincantur, Gaolæ committantur, et pœna pecuniaria graviter puniantur, et ille eodem modo de quo queritur qui hoc ꝓcuravit, sed non propter querelam querentis et injuriam ei factam, sed propter injuriam factam ipsi Regi, non est enim ei aliqua injuria facta propter consensum, quia trahi voluit ad alienum forum, & quia sic voluit, puniatur ut primi, & quia venit contra factum suum, et ꝑ impetrationẽ suam jam rediit ad forũ debitum, ut ibi respondeat de placito principali, etiam sine alio brevi, et judices et ille de quo queritur quantũ ad placitum ꝓhibitionis recedant versus eum sine die, et ipse in misericordia versus eos pro falso clameo.

¶ 1. *De prohibitionibus domini Regis. Item dictum est si per consensum, nunc autem si contra voluntatem.* 2. *Breve ad prohibendum si contra coronam & dignitatem domini Regis judicibus ne teneant placitum de catallis quæ non sunt de testamento vel matrimonio.* 3. *Breve judicibus ne teneant de laico feodo.* 4. *Breve parti ne sequatur.* Cap. 3.

DIctum est qualiter per consensum fit de alterius jurisdictione: Nunc autem dicendum si contra voluntatem trahatur in placitum coram judice Ecclesiastico de placitis quæ pertinent ad coram et dignitatem Regis, unde cùm quis ita tractus fuerit coram judice Ecclesiastico contra voluntatem suam qui estimare noluerit an sua sit jurisdictio sed jurisdictionem Regis sibi usurpaverit, & delinquunt tam judices qui placitum tenent quàm ille qui sequitur, ad querelam illius qui sic ad non suum judicem trahitur, fiat breve domini Regis judicibus ne procedant & ei qui sequitur ne sequatur in hac forma. Et si judicassent, iudicium exequi non possent, quia vicecom̃ nihil faceret ad mandatum ipsorum. ¶ 2. Rex talibus Judicibus salutem. Prohibemus vobis ne placitum teneatis in curia Christianitatis inter A. petentem & B. tenentem de tanta terra cum pertinentiis, vel de laico feodo ipsius B. in tali villa vel aliter: de catallis vel debitis quæ non sunt ex testamento vel matrimonio, & unde p̃dictus B. queritur quòd prædictus A. eum injuste trahit in placitũ coram vobis, quia placita de laico feodo & de debitis & catallis q̃ non sunt de testamẽto & matrimonio spectant ad coronam & dignitatẽ nostrã. Et hujusmodi ꝓhibitio locũ habet cùm scribitur judicibus qui ordinariã habẽt jurisdictionẽ. Si autẽ delegatam, ut si delegati fuerunt à dño Papa, vel alio ordinario tunc sic. ¶ 3. Rex talibus judicibus salutẽ. Prohibem⁹ vobis ne teneatis placitũ in curia Christianitatis de laico feodo A. in tali villa, & unde idẽ A. q̃ritur q̃ B. de N. trahit eum in placitũ corã vobis in curia Christianitatis autoritate literarũ dñi Papæ de laico feodo suo vel debitis et catallis &c. ut supra. Et idẽ dici poterit de advocationibus Ecclesiarũ vel de aliis placitis q̃ pertinent ad coronam et dignitatem domini Regis, & tunc sic: ne teneatis placitum in curia Christianitatis de advocatiõe Ecclesiæ de tali loco unde talis q̃ritur &c. ut supra, quia placita

placita de advocationibus Ecclesiarum spectant ad coronã et dignitatẽ nr̃m T. &c. Et sic fiet de omni jure q̃ pertinere potest ad laicũ feodum de quo Rex habere debet cognitionem. Et eodẽ modo scribatur parti adverse ne sequatur in hac forma. ¶ 4. Rex tali salutẽ. Prohibemus tibi ne sequaris placitũ in curia Christianitatis de laico feodo tali in villa vel de debitis, catallis vel advocatione Ecclesiæ et hujusmodi, et unde p̃dict° talis queritur q̃ tu trahis eum in placitũ in curiam Christianitatis corã tali judice, ordinario videlicet, vel corã talib° judicibus, videlicet delegatis autoritate literarum dñi Papæ, vel autoritate literarũ alicujus alterius ordinarii, vel autoritate literarũ alterius subdelegati à judicib° à dño Papa delegatis, quia hujusmodi placita &c. ut supra, & ita q̃ hujusmodi brevia semper conveniant brevibus ad judices transmissis.

¶ 1. *De prohibitionibus & advocationibus Ecclesiarum.* 2. *Prohibitio de advocationibus Indicavit judicibus.* 3. *Prohibitio si rectores Ecclesiarum contendant inter se sine patronis.* 4. *Prohibitio si Clericus præsentatus ab eo que optinuerit implacitatus fuerit à Clerico ipsius qui amisit in curia Regis.* 5. *Breve prohibitionis (ostendit nobis) formatum à justic. secundum querelam.* 6. *Breve prohibitionis contra eum qui sequitur contra judicium factum in curia domini Regis.* 7. *Prohibitio si fiat contra ea quæ in curia domini Regis vite acta sunt.* 8. *Si de iis quæ pertinent ad laicum feodum ratione alicujus advocationis sicut de exenniis & redditibus quæ pertinere possunt ad coronam.* 9. *Si minus idoneus fuerit recusatus & idoneus admissus ad querelam breve formatum à justic.* 10. *Prohibitio judicibus si Clericus ad præsentationem Regis vel antecessoris admissus implacitetur in curia Christianitatis.* Cap. 4.

SUnt etiam alia genera ꝓhibitionũ q̃m plura & diversa quarũ q̃dam sunt de advocationibus Ecclesiarũ, ubi nõ agitur directè inter patronos ut hic, sed indirecte: ut si inter rectores qui tenẽt Ecclesias de advocatione et donatione diversorum patronorũ inter se cõtendant de decimis, oblationibus, & obventionibus Ecclesiarum, et ita quod si petens obtineret, posset patronus jacturã suæ advocationis incurrere, fit judicibus ne ꝓcedant ꝓhibitio in hac forma, si de tota advocatione fiat cõtentio. ¶ 2. Rex talibus judicibus salutem. Indicavit nobis A. q̃ cùm B. talis Clericus vz. tenet Ecclesiã de tali loco de advocatione sua C. talis Clericus vz. clamans eã de advocatione D. trahi eũ in placitũ corã vòbis in curia Christianitatis autoritate literarũ dñi Papæ. Quia vero manifestũ est q̃ p̃fatus A. jacturã advocationis suæ incurreret si p̃dictus C. in causa illa optineret, vobis ꝓhibemus ne in causa illa ꝓcedatis donec discussum fuerit in curia nostra ad quẽ illorũ, s. A. vel D. ꝓtineat ejusdem Ecclesiæ advocatio, quia placitũ de advocatione &c. ut supra Teste &c. Est & alia ꝓhibitio de eodẽ ubi agitur indirectè de parte sicut de toto, ut si agãt rectores de medietate alicuj° Ecclesiæ vel de tertia parte inter se de Ecclesia q̃ divisa fuit ab antiquo inter patronos & de advocatione ratiõe diversorũ feodorũ, & tũc fiat ꝓhibitio in forma supradicta. *Si autem* cõtentio fuerit inter rectores de aliquib° decimis q̃ estimari possunt usq̃ ad quartam, quintam, vel sextam partẽ advocationis, et ultra quam partẽ non extẽditur ꝓhibitio ut videtur, tunc fiat judicibus ꝓhibitio in hac forma.

¶ 3. Rex

¶ 3. Rex talibus Judicibus ſalutẽ. Indicavit nobis A. ꝙ cùm B. teneat de advocatione ſua ſextam ꝑtem Eccleſiæ de N. talis Abbas clamãs ꝑdictam ſextam ꝑtem de advocatione B. trahit eum in placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis, quia vero manifeſtũ eſt quòd ꝑdictus A. jacturam advocationis ꝑdictæ ſextæ partis illius Eccleſiæ incurreret ſi prædictus Abbas in cauſa illa obtineret, vobis ꝓhibemus ne in cauſa illa procedatis, donec diſcuſſum fuerit ad quem illorum pertineat prædictæ ſextæ partis advocatio, quia placitum &c. ut ſupra. Et fiat clerico ꝓhibitio qui ſequitur in forma q̃ conſona ſit ꝓhibitioni factæ Judicibus. Poterit aliquando ſine præjuditio alicujus de cõſenſũ patronorum, ab breve quod dicitur Indicavit, ſi contingat quòd decimæ petantur in foro Eccleſiaſtico quæ ſunt de alterius advocatione ſive in toto ſive pro parte majore, fieri inquiſitio in curia dñi Regis tanquam de advocatiõe ꝓpter eſtimationem decimarum ubi Eccleſia enormiter læſa eſt, ut ſi Eccleſia recenter ſpoliata fuerit in hac forma: utrũ vz. talis præſentatus à tali patrono recenter fuerit in ſeyſina de talibus decimis tanquam ſpectantibus ad Eccleſiã ſuam q̃m tenet de ꝑſentatione talis patroni ſui vel ſi talis alia ꝑſona inde fuit in ſeyſina tali tẽpore ut de decimis ſpectantibus ad Eccleſiam ſuam talẽ q̃m tenet de advocatione talis patroni ſui. ¶ 4. Eſt & aliud genus ꝓhibitionis, ut cùm inter patronos cõtentio fuerit aliquãdo de jure ꝑſentationis & quilibet eorũ Clericũ ſuũ ꝑſentaverit et pendente ꝑſentatione unus obtinuerit, ad cujus ꝑſentationẽ Clericus admiſſus fuerit, ſi Clericus qui ab aliquo alio patrono ꝑſentatus fuerit Clericũ ita admiſsũ corã judicib⁹ Eccleſiaſticis implacitaverit ratione ꝑſentationis ejus qui amiſit, fiat eis ꝓhibitio talis in hac forma. ¶ 5. Rex tali priori & cõjudicibus ſuis ſalutẽ. Oſtẽdit nobis A. ꝙ cùm ipſe ad Eccleſiã talẽ vacantem aliquãdo ꝑſentaſſet B. C. gerẽs ſe patronũ illius Eccleſiæ ad eãdẽ Eccleſiã ꝑſentavit Clericũ ſuũ, s. D. & cũ idẽ A. ſeyſinã ꝑſentandi in curia nr̃a &c. recuperaſſet verſus ipſũ C. et B. Clericus ad ꝑſentationẽ ſuam ad mandatum noſtrũ ſic admiſs⁹, idẽ D. trahit eũ in placitũ in curia Chriſtianitatis corã vobis ratione ꝑſentationis de ſe factæ, autoritate literarũ dñi Papæ, & quia ea q̃ in curia nr̃a ritè acta ſunt irritari non debẽt, vobis ꝓhibemus ne in cauſa illa ꝓcedatis ad irritanda ea q̃ in curia nr̃a rite acta ſunt. Teſte &c. Itẽ alia forma de eodẽ & quaſi ꝑ breve de Indicavit. ¶ 6. Rex tali priori et cõjudicibus ſuis ſalutẽ. Oſtẽdit nobis A. Prior de N. ꝙ cùm nup in curia nr̃a corã Juſtic. nr̃is &c. recuperaſſet verſus B. Priorẽ de tali loco advocationẽ capellæ de N. ut ꝑtinẽtẽ ad matricẽ Eccleſiã ipſius A. prioris ꝑ recognitionẽ magnæ aſſiſæ inde ibi inter eoſdẽ priores captã, & idẽ A. prior de tali loco teneat eandẽ capellã in ꝓprios uſus ꝑ ordinariũ loci cui ꝑ cõſiderationẽ curiæ nr̃æ mandavimus ꝓceſſum illius loquelæ, ut ꝙ ſuũ eſſet inde exequeretur, C. s. clericus de N. trahit ipſũ A. priorẽ de tali loco in placitũ coram vobis, petens capellam illam ut ꝑſona ejuſdem ex advocatione & donatione prædicti B. prioris de tali loco qui advocationẽ illam in curia nr̃a amiſit ꝑ recognitionẽ magnæ aſſiſæ, & tanq̃m inde ſpoliatus deficut mũq̃m fuit in

eadem

eadē institutus ut p̄dictus A. prior de tali loco dicit. Et quia p̄dictus B. prior de tali loco (de cujus advocatione dictus C. petit capellā illā) nihil juris habet in illa sicut recognitū est p assisam, & ea quæ in curia nostra rite acta sunt nō debeant in foro ecclesiastico ab aliquo infirmari, vobis mandamus, quòd si ad mandatū dicti ordinarii vobis constiterit q̄ p̄dictus C. clericus nunq̄m fuit in eadē capella institutus tēpore quo p̄dictus A. prior de tali loco nec ante recuperavit in curia nr̄a prædictam advocationē, vobis ꝓhibemus quod in causa illa q̄ est corā vobis (ut dicitur) non ꝓcedatis, quia hoc esset manifeste contra coronam & dignitatē nr̄am Teste &c. Itē q̄ ea quæ in curia domini Regis rite acta sunt irritari non debent, & ubi consensum est in aliq̄m clericum eo q̄ hæres alicujus fuerit infra ætatē si clerici primo p̄sentati velint institutum implacitare, tunc fiat ꝓhibitio in hac forma. ¶ 7. Rex talibus Judicibus salutē. Prohibemus vobis ne teneatis placitū in curia Christianitatis de ecclesia de N. de cujus advocatione nuper placitum fuit in curia nostra coram Justic. &c. inter A. querentem & B. custodē C. filii & hæredis A. impediētem ratione juris q̄ idem B. dicebat eundē C. habere in p̄dicta advocatione, & unde inter eosdē A. & B. convenit in curia nr̄a coram Justic. nostris q̄ uterq̄ illorum cōsensit in E. cancellariū talē eo q̄ judiciū ꝓcedere non potuit, quia p̄dictus C. (de quo dicitur q̄ jus habet in p̄dicta advocatione) ad chartas antecessoris sui vel hujusmodi respondere nō potest cùm sit infra ætatē. Et quia si placitum q̄ est coram vobis in curia Christianitatis ꝓcederet, idē C. dum infra ætatē fuerit jacturam advocationis suæ posset incurrere, et placita de advocationibus ecclesiarum pertinent ad coronam & dignitatē nostram &c. Teste &c. Est et aliud genus prohibitionis ratione rerum temporalium quæ ad ipsum Regem pertinere possunt ratione custodiæ Archiepiscopatuum & Episcopatuum vacantium, & quæ occasionem inducunt prohibendi sicut pro sancto Edmundo Archiepiscopo Cantuar̄ & fit prohibitio in hac forma. ¶ 8. Rex priori & Convētui Roff. salutē. Ex relatione quorundā nuper didicimus q̄ cùm venerabilis pater E. Cantuar̄ Archiepiscopus habeat custodiā episcopatus Roff: nunc vacantis cum omnibus exitibus & ꝓficuis ad dictum Episcopatum spectantibus, vos trahitis in placitum in curia Christianitatis eundē Archiepiscopum autoritate literarum domini Papæ super quibusdā exenniis quæ præstanda sunt de maneriis nostris, et eodem modo consuetudo quo alii annui redditus reddi solent episcopo si viveret, eo q̄ idem Archiepiscopus ea sibi reddi postulat ratione custodiæ eiusdem episcopatus tempore vacationis. Et quoniam si vos in causa illa obtineretis, manifestum esset nobis inde damnū incurrere si contingeret aliquādo archiepiscopū Cantuar̄ simul cū episcopatu Roff: vacare & utrūq̄ in manu nr̄a existere, vobis ꝓhibemus ne placitum illud sequamini in curia Christianitatis, quia hoc esset contra coronā et dignitatem nostram & ad damnum nostrum & p̄judicium libertatis nostræ quam habemus de episcopatibus vacantibus in regno nostro. Teste &c. Et fiat aliud breve in eadem forma Judicibus ne procedant. Est & aliud genus prohibi-

prohibitionis ubi quis clericus p̄sentatus ad eccleſiam p dominū Regem ꝓpter inſufficientiā recuſatus fuerit & alius idoneus inſtitutus, ſi velit inquietare inſtitutum & tunc fiat ꝓhibitio in hac forma. ¶ 9. Rex talibus Judicibus ſalutem. Satis meminimus nos jam pridem p̄ſentaſſe venerabili patri E. Cantuar̄ Archiepiſcopo A. de N. ad eccleſiam talē tunc vacantem, quem quidem cùm idem archiepiſcopus minus idoneum inveniſſet, ipſum ad eandem admittere recuſavit, et cùm idem archiepiſcopus à nobis licentiam obtineret de idonea ꝑſona eidē eccleſiæ ꝓvidenda, illam B. de N. viro ꝓvido & honeſto & laudabilis converſationis contulit, cujus collationi et ordinationi de eadem factæ Regium adhibuimus aſſenſum & favorē. Et cùm idē A. jam priſtinæ p̄ſentationi ad dictam eccleſiam de perſona ſua per nos factæ adhæreat, & de qua nihil conſequi potuit ꝓpter ſuam inſufficientiam, trahit ipſum B. in placitum de eadem eccleſia coram vobis autoritate literarum dñi Papæ, et quoniam injuſtum eſt & contra dignitatem noſtram q̄ idē A. cui fuit ꝓpter ſuam inſufficientiam inſtitutio denegata, ipſum B. implacitet et inquietet qui per ipſum archiepiſcopum ſicut perſona idonea ad eandem admiſſus & canonicè inſtitutus noſtro interveniente aſſenſu & favore, vobis ꝓhibemus q̄ de cætero placitum illud non teneatis Teſte &c. Et fiat br̄e in conſimili forma clerico ne ꝓcedat. Eſt et aliud genus prohibitionis, cùm ipſe Rex vel aliquis anteceſſor ſuus, ratione alicujus vacationis alicujus epiſcopatus, Abbatiæ, vel prioratus, & in manu ſua exiſtentis, p̄ſentaverit clericum, & qui ad præſentationem ſuam fuerit inſtitutus: & Epiſcopus, vel Abbas, vel prior ſubſtitutus veniat cōtra p̄ſentationem Regis vel patris ſui, tunc fiat ꝓhibitio in hac forma. ¶ 10. Rex talibus Judicibus ſalutem. Monſtravit nobis A. de N. q̄ cùm teneat advocationem talis eccleſiæ de donatione J. Regis patris noſtri, quam ei contulit ratione talis prioratus vacantis, & in manu ſua exiſtentis, prior illius loci jam infirmare nititur inſtitutionem illius A. de p̄dicta eccleſia, quam ſic ad p̄ſentationem dicti patris noſtri canonice eſt adeptus, & gravans, & inquietans eum multipliciter, trahit eum coram vobis in curiam Chriſtianitatis, autoritate literarum dñi Papæ de eadē eccleſia. Et quoniam hoc eſt manifeſtè in opprobrium et p̄judicium Regiæ dignitatis, ſi p̄dictus prior in cauſa illa obtineat: vobis ꝓhibemus ne in cauſa illa ꝓcedatis, cùm vobis & univerſis de regno nr̄o notorium ſit & eſſe debet, q̄ eccleſię vacantes, & ꝓtinentes ad collationem Epiſcoporum, Abbatum, & priorum ſede non vacante dum viverent: ꝓtinere debent ad nos, ratione cuſtodię tempore vacationis. Teſte &c. Et q̄ dictū eſt de Epiſcopatibus, Abbatiis, Prioratibus, dici poterit de Baroniis & aliis dum fuerint in cuſtodia dñi Regis.

¶ 1. *De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationibus Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum & hujuſmodi.* 2. *Prohibitio ſi clericus implacitaverit ballivum vel alium miniſtrum eo quòd areſtavit eum pro pace Regis vel pro latrocinio.* Cap. 5.

ESt etiã inter alias ꝓhibitiones q̃dam ꝓhibitio, ubi videlicet clericus implaciraverit ballivũ dñi Regis in curia Christianitatis aliqua de causa, eo forte quòd idẽ ballivus eũ arrestavit ꝓ aliqua transgressione, & ꝓ pace dñi Regis, & de quo petita fuit curia Christianitatis ꝑ Episcopum: & forma ꝓhibitionis talis est. ¶ 2. Rex talibus Judicibus salutẽ. Mõstravit nobis talis vic. m jor, ꝑpositus talis villæ, vel ballivus quilibet q̃ cùm A. clericũ tanq̃m malefactorẽ & rettatũ de roberia & societate latronũ, vel inventum tali loco in convẽtu & societate latronũ, & certa suspitione notatum, ꝓ officii sui debito, & ꝓ pace nr̃a ꝑ legem terræ secundũ regni nostri consuetudinẽ nuper arrestari fecisset, quoniã etiam postmodã tali Episcopo, qui ipsum petiit sibi liberari tanq̃m clericũ à carcere & custodia nr̃a fecimus liberari. Idem A. clericus ꝑfatum ballivũ nostrũ, occasione ꝑdicta trahit in placitũ coram vobis autoritate literarũ dñi Papæ, & quoniã hoc est manifestè contra coronã & dignitatẽ nostram, & etiam contra pacẽ nostram q̃ aliquis ballivus noster occasione ministerii sui, vel ꝓ aliquo q̃ ad cõservationẽ pacis nostræ pertineat, vel ꝓ Justicia facienda, trahatur in placitum in curia Christianitatis cùm eorũ facta nr̃a reputemus in hac ꝑte, vobis ꝓhibem⁹, &c. ut supra. T. &c. Et cõsimile br̃e fiat clerico qui sequit̃, & qui poti⁹ capi debeat et inprisoñ mitti.

¶ 1. *Prohibitio de eo qui dicebat se tenere per legem Angliæ & in curia Christianitatis probare voluerit pueros suos legitimos qui revera bastardi sunt.* 2. *Si quis voluerit in curia Christianitatis legitimationem suam probare, antequam inquisitio esset Judicibus per curiam Regis demandata per Willielmum Muschet.* 3. *Si petens tenenti vel è contrario bastardiam objecerit, et mortuo eo cui fuit objectum velit judex inquirere de legitimatione filii, cùm hoc non sit ei demandatum.* Cap. 6.

ESt etiam breve ꝓhibitionis in casu ubi quis tenere se dicebat ꝑ legem Angliæ, & cùm disseysitus esset et tulisset breve de nova disseysina ad seysinam recuperandã, objectum esset ei q̃ recuperare nõ potuit, eo q̃ pueri ratione quorũ ad vitam suam tenere debeat, cùm in curia Christianitatis illos ꝓbare velit ad legitimos, q̃ facere nõ debuit, secuta fuit ꝓhibitio in hac forma. Rex tali Episcopo salutẽ. Ostensum est nobis ex parte A. q̃ cum B. nuper in curia nostra &c. nuper arramaverit assi. no. diss. versus eundẽ A. de tenemẽto in tali villa q̃d idẽ B. dicebat se tenuisse ꝑ legẽ Angliæ et idẽ A. ꝑ cõsiderationẽ ejusdẽ curiæ nr̃æ ide recessisset sine die versus eũdẽ B. eo q̃ pueri quos habuerat de uxore sua tali, cujus hæreditas tenemẽt illud fuerat, & ratione quorũ puerorũ idẽ B. clamavit tenere illud tenemẽtũ ad vitam suã ꝑ legẽ Angliæ secundũ regni nostri consuetudinem, nati fuerunt ante matrimonium contractum inter ipsum B. et talem uxorem suam, sicut in eadem curia nostra recognitum fuit per confessionem ipsius B. & etiam cõtra eum præsumptum, eo quòd idem B. prius fuit in curia nostra cum præfatali quam nunc dicit uxorem, et cùm in probatione esset in curia nostra, idem B. venit cum ea sicut serviens, et non ut maritus, nec aliqua facta fuit mentio in brevi per quod ipsa placitaret quod virum haberet, prædictus B.

postea

postea ad deceptionē curiæ nr̄æ et ad infirmandū iudiciū in curia nr̄a factū, trahit ipsum A. in placitum corā vobis in curia Christianitatis, autoritate literarū dñi Papæ, ad p̄dictos pueros legitimandos, ut sic ꝑ aliam viam rehabere posset tenementū qđ amisit, & ꝙ pueri sui sic succedere valeant in bonis paternis & maternis. Et cum nō possint judices aliqui de legitimitate cognoscer̄ quoad hæreditatē & successionē habendam, nisi fuerit loquela prius in curia nr̄a incepta per br̄e, et ibi bastardia obiecta, et postea ad curiā Christianitatis trāsmissa, vobis ꝓhibemus ꝙ in placito illo ulteriùs nō ꝓcedatis, nos enim cùm p̄dicti pueri ad nos venerint, in p̄dicta curia nr̄a de p̄dicto tenemento eis Justiciam exhibeamus, secundū consuetudinē regni nostri, ubi si eis bastardia objecta fuerit, mandabimus ordinario loci ut de ipsorū legitimatione cognoscat, si ad ipsum fuerit in hac parte cognitio demandanda. Est etiam ꝓhibitio huic cōsimilis, & magis aperta de quodam Waltero Muschet ꝙ non valet cognitio de legitimitate quoad successionē, nisi sic fuerit a curia Regia demādata, et est ꝓhibitio talis. ¶ 2. Rex talibus judicibus salutē. Ostensum est nobis ex parte A. ꝙ cùm in curia nr̄a coram iusticiariis nostris ꝓximo itinerantibus in tali com̄ arramavit quādam assisam mortis anteceſſoris versus B. de quadam terra in N. idem B. timens sibi posse opponi notam bastardiæ in eadē assisa, et ante p̄dictū adventū iusticiariorr̄, et anteq̄m ei bastardia opponatur in curia nr̄a in eadē assisa, et anteq̄m fuerit ꝑ nos ordinario loci inquisitio de legitimitate ꝓbanda secundū regni nr̄i cōsuetudinē demādata, literas dñi Papæ ad vos directas impetravit, ut de legitimitate sua cognoscatis, & ad ꝓbationē illius testes admittatis, ut ꝑ hoc remaneat hæreditas & successio cōtra cōsuetudinē regni nostri q̄ hucusq̄ obtinuit, ut approbata et à Sede Apostolica cōfirmata. ꝙ in causa successionis & hæreditatis petitione debet prius placitū moveri in curia nostra, & cū ibi obiecta fuerit bastardia, tunc deinde trāsmitti debet recordū loquelæ et cognitio bastardiæ ad curiā Christianitatis, ut ibi ad mandatum nr̄m de legitimitate inquiratur qđ quidē nō est in hac ꝑte obſervatū. Et cū hoc sit manifestè cōtra cōsuetudinē regni nr̄i, ꝙ habita vel habenda inter alios cōtentione de iure successionis debeatis ad inquisitionē de legitimatiōe ꝓcedere anteq̄m à nobis hoc fuerit vobis demādat̄: vobis ꝓhibemus, &c. ut supra. ¶ 3. Est etiā alterius modi ꝓhibitio, cū petēs tenēti bastardiā objecerit, & ordinario loci fuerit inquisitio demādata, si mortuo petēte vel tenēte velit ordinarius sine novo mādato in ꝓsona hæredis ad inquisitiō ꝓcedere. Rex tali ordinario salutē. Ostēdit nobis A. filius & hæres B. ꝙ cū C. in curia nr̄a corā iustic. ultimò itinerātibus in com̄ tali, peteret versus eūdē B. tantū trāe &c. ꝑ assisā mortis anteceſſoris inde ibi inter eos sum̄onitā, & idē B. objecerit eidē C. bastardiā in eadē curia, & cognitio vobis esset demādata, & pēdēte īquisitiōe illa, idē B. diē clausit extrem̄: vos p̄fatū A. filiū & hæredē p̄dicti B. vocari feciſtis in iudiciū p̄dicta occasiōe, ut in ꝓsona hæredis defuncti ꝓcedat inquisitio sine alio mādato, et quia si cōtingat ꝙ altera ꝑtiū inter quas agitur in cur̄ nr̄a decedat, tota loquela illa cadit & remanet

nec

nec ſuper eodē ꝓcedi poterit contra hæredē defuncti, niſi ꝑ brē noſtrū de novo cōtra ipſum ꝓpetratū, vobis mandamus q̄ in cognitione p̄dictæ cauſæ cōtra p̄fatum A. de cætero nō ꝓcedatis, donec à nobis aliud inde habueritis mandatum. Teſte &c.

¶ 1. *Quibus fieri debet prohibitio.* Cap. 7.

QUibus fieri debet ꝓhibitio videndū, & ſciendū q̄ tam ei qui tenet placitū q̄m ei qui ſequitur, ſive plures ſint judices delegati ſive ſubdelegati, ſive unus, ſicut ordinarius quicūq̄, ſi unus qui ſequitur ſive plures, licet prima facie videat q̄ ſufficere debeat ſi tantū judici fiat ꝓhibitio, quia ſi Judex ꝓcedere noluerit, non valebit, quāvis querens ſequi velit, quia non ibi erit judiciū quaſi deficiēte judice, ſi autē ꝓti tantū & ipſe ſequi voluerit, nullū erit iudiciū ratiōe ſupradicta, quia non valet ſi iudex tenere vellet, ſi non ſit qui ſequatur, & ſic nō erit iudiciū. Melius tamen erit q̄ omnibus fiat generaliter, ne iudices vel querens impunè poſſet ꝓcedere. Sed quid ſi judices delegati alios ſibi ſubdelegaverīt, & qui cognoverint de cauſa, videndum quibus fieri debeat ꝓhibitio, utrū vz. principalibus vel ſubdelegatis, & tunc refert utrū ita ſubdelegaverint, vz. ad certum diem, vel ſic quòd ſibi reſervaverint principalia iudiciorum, videlicet principium, medium, & finem, ſcilicet conteſtationem et diſpenſationem ſuper conteſtationibus & diffinitivam ſentētiam, et quo caſu videtur q̄ locum habere debet ꝓhibitio, cū ſic ſibi aliquid reſervaverint, & ipſi autoritatē ſubdelegatis p̄ſtiterint, cùm ipſe facere videtur cuius autoritate fit. Si autē ſe ad totā cauſam excuſaverint & nihil ſibi reſervaverit, tūc refert utrū hoc fecerint ante ꝓhibitionē, vel poſt. Si autē ante ꝓhibitionē, nō credentes aliquā intervenire poſſe ꝓhibitioē, tūc ſufficit ſi ꝓhibitio fiat ſubdelegatis. Si vero poſt ꝓhibitioñ, tunc p̄ſumi poſſit q̄ hoc fecerit per fraudem. Et ideo tenebit ꝓhibitio facta in perſonis eorū, quaſi nulla facta ſubdelegatione.

¶ 1. *Si judices prohibitionem admittere recuſaverint & ſuperveniat illa prohibitio, eſtimare debent an eorum ſit juriſdictio, & ſi dubitaverint, debent conſulere juſtic. & de hujuſmodi conſultationibus dicatur.* 2. *Breve ad reſpondendum conſultationi judicum per juſtic. de nova garba.* 3. *Aliud breve & alterius modi ſi clericus clericum de eodem.* Cap. 8.

PRopoſita ſic exceptione cōtra iuriſdictionē (ut p̄dictū eſt) & cùm illam admittere recuſaverint, ſuperveniat, prohibitio, et facta examinatione an eorum ſit iuriſdictio vel non, decreverit ſuperſedendum, tunc remaneat querentis proſecutio. Si autem dubitaverint utrum ſuperſedendum ſit vel non, ſolent iudices aliquando iuſticiarios cōſulere utrū ꝓcedere poſſent vel neceſſe haberent ſuperſedere, & utrum ad eos ꝑtinet cognitio vel non ꝑtinet, & quo caſu fuit eorū conſultationibus per iudices multis modis reſponſum, ſecundum q̄ prohibitio locū habere debet vel non habere, & fit brē hujuſmodi de reſpōſione faciēda ſub nomine iuſticiariorū. ¶ 2. *Viris* venerabilibus, vel dilectis ſibi in Chriſto tali & cōiudicibus ſuis ſalutē. *Literas* veſtras ſuſcepi, cōtinentes q̄ cùm q̄dam cauſa q̄ vertitur coram vobis inter A. priorē

A.priorẽ et cõventũ talẽ et B. talẽ clericũ vel laicũ, facta vobis editione (ut dicitis) ſuper nova garba træ ipſi⁹ B. ꝑdictis A. priori et cõventui quondã in ꝑpetuã eleemoſinã collata, autoritate literarũ dñi Papæ examini veſtro ſit cõmiſſa, & cùm ex earundẽ autoritate literarum, in eadem cauſa jam inceperitis ꝓcedere: Idẽ B. ne de laico feodo ſuo in curia Chriſtianitatis, ꝓcedatis vobis literas dñi Regis ꝓhibitorias porrexerat, unde à nobis conſiliũ requiritis vel petitis, utrũ in cauſa illa ꝓcedendũ ſit vel ſuperſedendũ, ad ꝙ vobis vel cõſultationi veſtræ duxim⁹ reſpõdendũ. vel aliter ſic. Deſiderio igitur veſtro ſatisfacere cupiẽtes vel violẽtes, cõſultationi veſtræ in hac parte ſic duximus reſpõdendũ, ꝙ ſi ꝑdictus A. prior & cõventus, novam garbam iliã aliquo tẽpore perceperũt, et inde in poſſeſſione pacifica fuerint ꝑ aliquod tẽpus, et inde ſpoliati injuſtè, ſuper reſtitutiõe illius novæ garbæ, (ſi vobis hoc cõſtiterit in veritate) in foro Eccleſiaſtico ſecure poteſtis ꝓcedere nõ obſtante Regia ꝓhibitione. Si autẽ in poſſeſſione inde nõ fuerint nec inde recẽter ſpoliati injuſte, tũc magis expedit vobis ſuperſedere qm ꝓcedere, quia ſi ꝓcederitis, hoc eſſẽt in ꝑjudiciũ Regiæ dignitatis. Fiat quandoq̃ reſpõſio cõſultationibus ſub nomine Regis, quãdoq̃ ſub noĩne juſtic. brevi⁹ tamẽ et rectius poterit cõſultationib⁹ reſpõderi examinata judiciũ cõſultatiõe hoc modo. Talibus Judicibus ſalutẽ. Inſpectis literis veſtris quas nobis tranſmiſiſtis et plenius intellectis (ſine ꝑjudicio melioris ſententiæ) conſultationi veſtræ duxim⁹ reſpõdẽdum, ꝙ ſi res ita ſe habet ſicut in cõſultatione veſtra nobis expoſuiſtis, videtur nobis ꝙ in cauſa iſta bene poteſtis ꝓcedere, non obſtante Regia ꝓhibitione. Eſt etiã alius modus conſultationis & reſponſionis per M. de P. ꝙ ꝓhibitio locũ non habet inter eccleſiaſticas ꝑſonas, ut ſi viri religioſi teneantur alicui clerico in annuo redditu ꝑ chartam et ſub ꝑſtatione ſacramenti, ſi clericus velit agere in foro eccleſiaſtico. ℣ 3. Tali N. et cõjudicibus ſuis talibus ſalutẽ. Literas cõſultationis veſtras benignè ſuſcepi, & qua decuit diligentia inſpexi, & quibus inſpectis et intellectis, vobis et cõſultationi veſtræ ſi duximus reſpõdendũ, ꝙ cùm juri canonico ſit contrariũ ꝙ ſi clericus clericũ et maximè viros religioſos cõvenerit corã judice eccleſiaſtico, quod iidem religioſi quaſi religionis ſuæ ĩmemores, et de eccleſia (ſalva pace eorũ) male ſcientes, ut negotii ꝓceſſũ impediant, et judiciũ eccleſiaſticũ ſubterfugiãt, et maxime ſuper annuo redditu ꝑ eorũ chartã et juramẽto obligati, ad ꝓhibitionẽ Regiã malitioſè recurrãt, advertat diſcretio veſtra, ꝙ in caſu ꝓpoſito nõ obſtat Regia ꝓhibitio, et ꝓcedatis ſecure, ne ſubterfugiẽdi detur ꝓnicioſa occaſio, quia ſi ipſi cõveniantur in ſeculari judicio, ſe ibi tuerẽtur fori privilegio, quia forte dicerẽt ꝙ clerici eſſent, et ideo ꝙ non tenerentur reſpondere in foro ſeculari ratione ordinis clericalis et ꝑſonæ ſuę, & ſic videtur ꝙ cauſa ſecularis et res trahitur ad forum Eccleſiaſticum ꝓpter privilegium ꝑſonæ eccleſiaſticæ, ꝙ eſſe non deberet (ut videtur) quia ſi illud privilegium haberet pro ſe ne reſponderet in foro ſeculari, merito illud contra ſe haberet ne ei in eodẽ foro reſponderetur. Nec etiam valere deberet (ut videtur) illud quod ſuperius dictũ eſt,

quod

quòd propter recentem ſpoliationem mutari debet juriſdictio de re temporali, non magis de redditu quàm de laico feodo, ubi remedium habere poſſet in foro ſeculari per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, vel hujusmodi, ſecundum q̄ redditus fuerit talis vel talis.

¶ 1. *Ubi & quando & quibus rebus locum habet prohibitio, ratione perſonarum & rei.* 2. *Ratione contractus.* 3. *Ratione delicti.* Cap. 9.

UT autē conſultationibus Judicū meliùs poſſit reſpōderi, videre non eſt inutile, ubi, & quando locum habere debeat ꝓhibitio, & de quibus rebus, et quando nō. Et ſi non in toto, in ꝑte tamē ꝑ exceptionē. Et ſciendum q̄ locum habet ꝓhibitio ne judiciū ꝓcedat in foro Eccleſiaſtico, quādoq̄ ratione ꝑſonarum & rei de qua agitur, ut ibi cognitio merè ꝑtinet ad coronam & dignitatē Regiam, ut ſi laicus laicū implacitaverit coram judice Eccleſiaſtico, de aliquo laico feodo, vel de aliquo q̄ ad laicū feodum ꝑtineat, quia juriſdictionem Regiam in hac ꝑte mutare nō poterit aliq̄ privilegium, ſicut privilegium cruce ſignatorū, vel alicujus alterius, etiam etſi Rex hoc vellet, diſſimulat tamen hoc quandoq̄, quāvis hoc ſit cōtra privilegium coronæ & dignitatis ſuæ. Itē juriſdictionē ſuam non mutat fidei interpoſitio, ſacramētū p̄ſtitum, nec ſpontanea renuntiatio ꝑtium, quamvis ſibi ipſis in hac parte p̄judicent ꝑ conſenſum. Et illud idē dicendum erit de debitis, & catallis quæ nō ſunt de teſtamento, vel matrimonio, vel eorū ſequela. Itē locum habet ꝓhibitio ratione ꝑſonarum vel rei, ut ſi clericus laicum, vel laicus clericū, in foro eccleſiaſtico traxerit de aliquo p̄dictorum. Itē ratione rei tantū, ut ſi de aliquo p̄dictorū clericus in foro eccleſiaſtico clericū traxerit in placitū, quia ſi judex eccleſiaſtic⁹ inter tales judicaverit judicium ſuū executioni mandare nō poterit, quia nō eſt vicecom̄ nec alius miniſter qui in executione facienda ei obtēperet, et ſi ipſe exequi voluerit, locū habebit cōtra ipſum aſſiſa novę diſſeyſinæ, et cōtra eum qui ſequitur, de laico feodo dico, ad differentiam liberæ eleemoſinæ, quæ magis ꝓpriè dicitur libera cùm ſit quaſi Deo dedicata, ſicut ītra data eccleſiæ nomine dotis tempore dedicationis, q̄ magis privilegiata eſt, et cujus cognitio ad forū ſpectat eccleſiaſticum, quàm ſit pura & libera eleemoſina data eccleſiis & viris religioſis, et de qua juriſdictio & cognitio ꝑtinet ad forum ſeculare. Itē locū habet ꝓhibitio ratione rei, ſicut de laico feodo q̄ alicui deſcēdit ex cauſa ſucceſſionis, ut ſi judex eccleſiaſticus cognoſcere vellet de ſucceſſione, ad querelam clerici vel laici locum habet prohibitio ratione rei. ¶ 2. Item & eodē modo ratione cōtractus, ut ſi clericus cōtrahat cum laico in cauſa alicujus emptionis et venditionis de aliqua re ſeculari, de qua cognitio ꝑtineat ad forum ſeculare. ¶ 3. Itē & eodē modo locum habet ꝓhibitio ratione delicti, ut ſi clericus delinquat contra clericum vel laicum, vel laicus contra laicum in re temporali: ratione delicti, vel facti, pertinet cognitio ad forum ſeculare, tam in actione injuriarum quàm criminis, dum tamen civiliter agatur, & in quibus caſibus omnibus judex ſecularis habet cogniti-

onem

onem & cohercionẽ, et judex Eccleſiaſticus nõ niſi ꝑ diſſimulationẽ. Si autem criminaliter agatur & ſuper crimine, judex Eccleſiaſticus nõ habebit juriſdictionẽ, licet habere debeat judicii executionẽ. In cauſa enim ſanguinis judicare non poteſt nec debet, ne cõmittat irregularitatem. Pertinet igitur (ut videtur) ad judicẽ ſecularem cognitio, & ad judicẽ Eccleſiaſticũ judicii executio, quia judex ſecularis degradare non poteſt, non magis quam ad ordines ꝑmovere, ſicut ſuperius dictum eſt in parte.

¶ 1. *Quando & in quibus locum non habet prohibitio ſicut de re ſacra vel quaſi.* 2. *Quod ratione acceſſionis locum non habet prohibitio.* 3. *Quòd actiones legari non poſſunt.* 4. *Item non in cauſa teſtamentaria.* 5. *Si de facto ſuo effectus ſit alterius juriſdictionis.* 6. *Non habebit prohibitionem de recenti ſpoliatione.* 7. *Item in cauſa reſtitutionis.* Cap. 10.

QUando & in quibus locũ non habeat ꝑhibitio dicendũ. Et ſciendũ ꝙ locũ nõ habebit ꝑhibitio in curia Chriſtianitatis de aliquo ſpirituali vel ſpiritualitati annexo, ſive agatur inter clericos ſive inter clericũ et laicũ, vel ubi agatur ex cauſa teſtamentaria vel matrimoniali, vel de aliquo de quo ſit pœnitentia injungẽda ꝑ peccato. Item locũ non habebit ꝑhibitio ſi in curia Chriſtianitatis agatur de aliquo tenemẽto quod ſi ſacrũ, et ꝑ pontifices Deo dedicatũ, ſicut ſunt Abbatiæ, prioratus, & monaſteria, & horũ cæmiteria. Item quaſi ſacra, quia ſpiritualitati annexa, ſicut ſunt ẽræ datæ Eccleſiis tẽpore dedicationis, cũ ædificiis in eadem contentis, & in ꝑtinentiis eorũ. Unde ſi Eccleſia vel monaſteriũ de hujuſmodi ẽra in dotem data, vel de ejus ꝑtinentiis ſicut de cõmunia paſturæ & hujuſmodi fuerit ſpoliatã, ſi in foro Eccleſiaſtico de reſtitutione agatur, locũ non habebit ꝑhibitio, quod quidẽ nõ eſt intelligendũ de libera eleemoſyna quamvis ſit pura. Nota ꝙ nõ jacet ꝑhibitio in dote Eccleſiæ, jacet tamẽ in libera & pura eleemoſyna. Et de hac materia habetis de term̃ P. añ Regis H. xv. in coñ Soñ de Richardo pſona de Hideford. Et ad hoc facit expreſſe ꝙ habetis de term̃ S. H. anno Regis H. vii. in com̃ Bedf. de Gylberto ꝑſona de Denhã. Itẽ nec locum habebit ꝑhibitio ſi in foro Eccleſiaſtico agatur, & hoc ratione pſonarũ, ſicut de catallis clericorũ eis violenter ablatis, ut de term̃ S. H. añ Regis H. viii. in com̃ Cornubiæ de Ewerino de le Lind. Itẽ locũ non habebit ꝑhibitio ſi de decimis agatur, vel ſi tractatũ fuerit in forma ꝑhibitionis, ut ſi fiat ꝑhibitio de debitis ubi fieri debet de catallis, vel e contrariò: ut de term̃ S. H. añ Regis H. vi. in com̃ Warr̃ de quodã ꝑcentore Lyncolñ. Sed contra de decimis ꝙ locũ habet ꝑhibitio ſi decimæ petantur, vel earũ ꝑcium ſi vendãtur ex vẽditione: ut de term̃ S. M. añ Regis H. ix. incipiente x. in com̃ Eborũ de Richardo pſona de Mapeldon. Sed hoc ſolvitur ſic, ꝙ in primo caſu cõvent⁹ fuit primus & principalis debitor, ubi locũ nõ tenuit ꝑhibitio, & in ſecundo caſu cõventi fuerint fidejuſſores & implacitati, cùm ipſe principalis debitor ſolvendo eſſet, ubi poſt ꝑhibitionem judicatũ fuit in foro ſeculari ꝙ pſona ſẽ caperet a principalẽ debitorẽ, qui ſolvendo fuit, & fidejuſſores inde quieti: Et unde videtur ꝙ ſi principalis debitor ſolvendo nõ eſſet,

quòd ꝑſona agere poſſet in foro Eccleſiaſtico cõtra fidejuſſores,nõ obſtante ꝓhibitione. Itẽ locũ non habebit ꝓhibitio in cauſa teſtamentaria vel matrimoniali, quia hujuſmodi genera placitorũ ſpecialiter excipiuntur, cùm ſint ſpiritualia vel ſpiritualibus annexa. Itẽ nec de aliquibus quæ ſunt eis acceſſoria, vel annexa: acceſſoria dico, ſicut eſt obligatio fidejuſſionis, ut in venditione decimarũ, de qua ſuperius dictum eſt. Itẽ de ꝓmiſſionibus factis, de pecunia danda ob cauſam matrimonii in initio cõtractus nomine maritagii. Secùs autẽ ſi tenementũ ꝓmittatur. Et q̃ hujuſmodi pecunia peti poſſit nõ obſtante ꝓhibitione: inveniri poterit de terñ S. M. an. Regis H. xiv. incipiente xv. in coñ Suff. de Hugone de Monte Cauſa. Ad idem facit q̃ habetis de terñ S. T. anno regis H. xv. in coñ Oxoñ,& unde prior de Bernceſtre fuit judex. Et ſẽper videndũ erit, ꝓpter quid aliquid factũ ſit vel ꝓmittatur. ¶ 2. Itẽ ratione acceſſionis in cauſa teſtamẽtaria non habet locũ ꝓhibitio ſi pecunia legetur,& petatur ut debitũ in foro Eccleſiaſtico ex cauſa teſtamentaria: Itẽ nec locũ habebit ꝓhibitio, ſi teſtator pecuniã ſibi debitã legaverit,dum tamẽ debitũ in vita teſtatoris recognitũ ſit & ꝓbatũ, quia hujuſmodi pecunia inter bona teſtatoris cõnumeratur, & pertinet ad executores. Si autẽ petatur debitũ ꝑ executores,de quo debitores in vita teſtoris confeſſi nõ fuerint nec cõvicti, vel nec poſt mortẽ gratis recognoverint, hujuſmodi debitũ inter bona teſtatoris nõ cõnumeratur, et ſi ab executoribus, vel ab hærede in foro Eccleſiaſtico petantur, locum habebit ꝓhibitio, et in foro ſeculari oportebit agere, hujuſmodi enim actiones hæreditariæ ſunt & pertinent ad hæredes, & ideo legari non poſſunt,& ſicut dãtur hæredibus contra debitores et non executoribus,ita dantur actiones creditoribus cõtra hæredes & non cõtra executores. ¶ 3. Et q̃ actiones legari nõ poſſunt, nec judices Eccleſiaſtici inde recognoſcere, nec executores petere debitũ q̃ in vita teſtatoris nõ eſt recognitũ, ꝓbatur de terñ S. H. anno regis H. vi. in coñ North. de Radulpho ꝑſona de Irclinbourghe. Et q̃ actiones legari nõ poſſũt, nec inter bona teſtatoris cõnumerantur, maxime de antiquo debito: ꝓbatur de terñ P. añ Regis H. xv. in coñ Eſſex de Gervaſio de Aldermãbury. Ad idẽ facit q̃ habetis de terñ P. añ Regis H. xvi. in coñ South. de Engelardo de Cygoiny. ¶ 4. Itẽ nec locum habet ꝓhibitio in cauſa teſtamentaria, ſi catalla legentur et inde agatur in foro Eccleſiaſtico. Itẽ nec ſi in civitatibus & burgis legentur domus vel ædificia, q̃ habuit teſtator de ꝑquiſito, cũ ſint quaſi catalla teſtatoris. Secus tamen eſt in quibuſdã locis ſi ꝓveniant ex deſcenſu anteceſſoris, in quibuſdam locis ſicut in Civitate Lond', ubi locũ habet ꝓhibitio ſi inde agatur. Itẽ locũ non habet ꝓhibitio ſi legetur uſus fructus alicujus tꝛæ,ut ſi teſtator aliquam tꝛam tenuerit ad terminũ annorũ, et uſũ fructũ legaverit, quia uſus fructus inter catalla cõnumeratur, teneme̅to in ſuo ſtatu duraturo ſicut laicum feodum. Sed cùm terra ad terminum ita alicui data fuerit, refert utrum teſtatori tantum, vel teſtatori et hæredibus ſuis. Si autem teſtatori tantum,tunc poterit teſtator in vita dare et in morte legare ſine præjudicio hæredum.

Si

Si autē ſibi et hæredib⁹ ſuis,nō ſic : niſi in vita dederit,ubi hæredes tenentur ad warrantiā, et eodē modo ſi legaverit expreſsè , ſi autē nullā mētionē inde fecerit, tunc tranſit uſus fructus ad hæredes. ¶ 5. Itē locū non habet ꝓhibitio ubi quis de facto & cōſenſu ſuo ꝓprio effect⁹ eſt alterius juriſdictionis, ſcilicet quantū ad ſe ipſū, ſed nō quantū ad Regē ad q̄m ꝑtinet juriſdictio,ſecundū ꝙ ſuperiùs dictū eſt:& ibi judiciū de renūciatione, ꝙ nō poteſt quis in p̄judiciū alterius renūciare, factū tamen fuit contrariū, ut in Rotulo de term̄ P. anno Regis H. xvi. in com̄ Devon̄ de Thoma de Buttyler , Alfrido in Cottone ꝙ renūciatio aliis p̄judicat q̄m renūtianti. Itē et eodē modo nō habebit locū ꝓhibitio ſi quis effectus fuerit de alterius juriſdictione de facto ſuo ꝓprio ꝑ appellationem,ut ſi implacitatus fueri corā judice eccleſiaſtico et nō ſuo,appellaverit ad aliū judicē nō ſuū, ſi ad ꝓhibitionē Regiā convolaverit ratione rei ſecularis q̄ petitur , quantū ad ꝑſonā ſuam audiri non debet, licet nō quantū ad ꝑſonā Regis,ut ſupra dictū eſt,quia quos ſemel approbavit eos poſt reprobare nō poteſt. ¶ 6. Itē locū non habebit ꝓhibitio de recēti ſpoliatione , ut ſi clericus clericū ſpoliaverit de decimis vel aliis de quibus cognitio ꝑtinet ad forū Eccleſiaſticū , quia de hujuſmodi reſtitutione nō generatur p̄judiciū patronis,quantū ad jus advocationis. ¶ 7. Item nec locū habet ꝓhibitio in cauſa reſtitutionis , cùm Eccleſia recenter ſpoliata fuerit de aliqua libertate q̄ ei conceſſa fuerit tempore dedicationis, ſicut habendi rationabile eſtoveriū in boſco patroni , ſicut ad housbote & heybote et ad ardēdū,et hm̄oi. Itē habēdi cōmuniā paſturæ ratione t̄ræ datæ Eccleſiæ in dotē : recēter dicitur, quia ſi nō eſt recenter , aliter erit. Itē nec locū habebit ꝓhibitio,ubi quis negligens & juris ſui contēptor tardiùs ſibi ꝓſpexerit q̄m deberet, quia tūc primò tulit ꝓhibitionē cùm ꝑventum eſſet ad ſententiā diffinitivā ferendā, vel forte cùm lata eſſet ſentētia, quia extūc nō eſſet qui ſequeretur placitum , quia prius fuit placitū vel judex qui placitū teneret,ꝙ poſt ꝓhibitionē nō fuit ſecutū, qđ quidē querens ꝓpriæ poterit imputare negligentiæ, ꝙ ſi tempeſtivè feciſſet, non eſſet ei implacitandū et ꝙ judicibus non ſit negligentia querentis imputanda , habetis de term̄ S. H. anno Regis H. x. in com̄ North. de Richardo Olive.

¶ 1. De judicibus qui fraudulenter ſimul faciāt ſuas cōminationes ut facilius procedant ad excōmunicationem. 2. Breve de capiendo excōmunicato domino Regi per Epiſcopū directū. 3. Si Epiſcopus vel alius ordinarius fraudulenter procuraverit captionem. 4. Cum quis juſte fuerit excōmunicatus. 5. Cùm juſte excōmunicatus paratus ſit ſatisfacere Deo & Eccleſiæ, breve ad deliberandum eum qui captus fuerit. Cap. 11.

SUnt revera judices qui,cùm citatus cōparuerit de re ad cognitionē ſuam non ptinente, ut ꝓhibitionē evadere poſſint, facta editione ſine ſcriptis, & denegato ei beneficio deliberationis, faciūt ei tres cōmonitiones,quamlibet poſt aliā primo die litis, & ubi ſatisfecerit eorū voluntāt,innodāt eum vinculo excōmunicationis, et pendēte ꝓhibitione , cùm talis in hujuſmodi excōmunicatione ꝑſtiterit ꝑ xl. dies, ut ꝓhibitionibus ꝑſecutionē evadāt , ad impetrationē eorundē judicū ſignificat ordinarius Regi ꝙ talis in excō-

municatione extitit per tantũ tempus, & ꝓcurat captionem ꝑ hoc breve. ¶ 2. Excellentiſſimo dño ſuo H. Dei gratia &c. talis N. permiſſione divina Exoñ Epiſcopus ſalutẽ in eo qui dat ſalutẽ Regibus: Serenitati Regiæ præſentibus intimamus ꝙ A. de N. ꝓpter ipſius contumaciam manifeſtam excoñunicationis vinculo inodatus ꝑ xl dies & amplius in excoñunicatione perſeverans Eccleſiaſticæ negligit parere cenſuræ, claves Eccleſiæ contemnendo. Quia vero Regia majeſtas eorũ ſolertiam reprimere conſuevit qui Eccleſiaſticis præceptis obedire negligunt & mandatis, celſitudinis veſtræ brachiũ invocamus, rogantes attentiùs quatenus Dei et honoris Eccleſiæ intuitu, ꝙ minus valet Eccleſia in hac ꝑte dignetur Regia ſupplere majeſtas. Conſervet vos altiſſimus. Si autem ſit qui conqueratur domino Regi ꝙ ordinarius, Judex, vel delegatus ita maliciosè procu averit captionẽ quo minus ſequi poſſit ſuam prohibitionẽ, ſtatim fiat breve vicecoñ de non capiendo talem in hac forma. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Oſtendit nobis A. ꝙ cùm B. ꝑſona de tali loco implacitaſſet eum in curia Chriſtianitatis coram Archidiacono tali, & officiali tali, de quodam prato, vel aliquod tale quòd eſt laicum feodũ ipſius A. et idem A. tuliſſet eidem Archidiacono et officiali ſuo breve noſtrum de ꝓhibitione ne placitum illud teneret, et eidem B. perſonæ aliud breve noſtr̃ ne illud ſequeretur, & poſtmodum reſiſtere voluerit, tuliſſet breve noſtrum de attachiando eos, ipſe Archidiaconus & officialis & perſona, ut ꝓceſſum ꝓhibitionis noſtræ quam idem A. ſecutus eſt fraudulenter impedirent, ſuggeſſerunt tali Epiſcopo ꝙ idem A. excoñunicatus fuit, & per xl dies & amplius in excoñunicatione illa contumaciter perſeveravit, ad quorũ fraudulentam ſuggeſtionem idem Epiſcopus impetravit à nobis breve noſtrum de capiendo ipſum A. ꝓdicta occaſione. Et quia nõ debet fraus ſua alicui patrociniari nec valere, tibi ꝓcipimus ꝙ ipſum A. occaſione brevis noſtri ꝙ tibi venit de capiendo eum non capias, quo magis impediat in cauſæ ſuæ proſecutione, & ſi occaſione prædicta captus fuerit, ipſũ ſine dilatione facias deliberari. Et ſi ꝓdictus Archidiaconus officialis & ꝑſona laicum feodũ habuerint in baliiva tua, & idẽ A. fecerit te ſecurũ de clamore ſuo ꝓſequendo, tũc illos ponas ꝑ vadiũ et ſalvos plegios ꝙ ſint corã nobis tali loco, tali die, inde reſponſuri et habeas ibi &c. T. &c. ¶ 4. Cum autẽ quis meritis ſuis exigẽtib⁹ juſte excoñunicat⁹ fuerit, & ad mãdatũ ordinarii capt⁹ et impriſonat⁹, nõ erit ꝑ dñm regẽ nec ꝑ aliũ deliberãd⁹, antequam Deo et eccleſiæ ſatisfecerit cõpetẽter. Sed ſi cũ hoc fecerit vel cautionẽ ꝓſtiterit de parẽdo juri et ſatisfaciẽdo cõpetẽter, et ordinarius ulterius ipſũ malicioſe in priſona detineri fecerit, extũc ꝓtinebit ad regẽ deliberatio ꝓpter maliciã, dũ tamẽ ꝓcedat ſatisfactio vel ſufficiẽs cautio de ſatisfaciẽdo (ut ꝓdictũ eſt) qđ pri⁹ fieri nõ deberet, niſi tũc demũ cũ ipſe Rex literas ordiñ de ſatisfactiõe reciperet, et in hoc caſu fiat br̃e vic. in hac forma. ¶ 5. Rex vic. ſalutẽ. Oſtẽſũ eſt nobis ex ꝑte A. de N. qui meritis ſuis exigẽtib⁹, vel ꝓpt̃ manifeſtã cõtumaciã ſuã excoñunicat⁹ fuerit, et ad ꝑceptũ nr̃m capt⁹ et in priſona nr̃a detẽtus, eo ꝙ ꝑ xl dies et amplius in excoñunicatione illa contuma-

tumaciter ꝓseveravit, donec Deo et Ecclesiæ satisfecerit competẽter, paratꝰ sit Deo et ecclesiæ satisfacere, talis ordinarius facit eum malitiosè in prisona detineri ad gravamẽ & damnũ ipsius A. non modicũ. Et quoniã in hac ꝑte ꝓpter malitiam ipsius ordinarii ad nos ptinet deliberatio: Tibi ꝑcipimꝰ ꝙ si idem A. eidem ordinario tali sufficientẽ fecerit securitatẽ de parendo juri, & satisfaciẽdo cõpetenter Deo et ecclesiæ, tunc illũ A. sine dilatione facias deliberari. Et si ordinarius hoc recusaverit, tũc tu ipse vice nr̃a capta securitate (ut ꝑdictũ est) illũ sine dilatione deliberari facias. Cùm autẽ ad ꝓhibitionẽ Judices supersedere noluerint, nec ille qui ꝓsequitur à ꝓsecutione desistere, attachientur omnes ꝙ sint coram Rege, vel Justic. suis de banco, vel itinerantibus, ꝑ tale br̃e, ad respondendũ quare &c.

¶ 1. *De Judicibus attachiandis si procedant contra prohibitionem.* 2. *Breve de Judicibus attachiãdis ſi autoritate literarũ domini Papæ.* 3. *Item quòd attachiet per meliores plegios.* Cap. 12.

REx vic. salutẽ. Si A. fecerit te securũ de clamore suo ꝓsequendo, tunc pone ꝑ vadiũ et salvos plegios B. talẽ ordinariũ ꝙ sit corã nobis vel Justic. nostris apud Westm̃. vel corã Justic. nostris ad primã assisam &c. ostẽsurus quare tenuerit placitũ in curia Christianitatis de laico feodo ipsius A. in tali villa contra ꝓhibitionẽ nr̃am, vel de advocatiõe talis ecclesiæ, vel de debitis & catallis q̃ nõ sũt de testamẽto vel matrimonio, et hujusmodi. Pone ꝑ vadiũ et salvos plegios E. ꝙ tunc sit ibi ostẽsurus quare secutus est idẽ placitũ in eadẽ curia Christianitatis contra ꝓhibitionẽ nostram, et habeas ibi nomina plegiorũ et hoc br̃e. Teste &c. Et ita fiãt brevia de attachiamẽto, q̃ conveniant cũ brevibus de ꝓhibitione. Si autẽ fieri debeat attachiamentũ de Judicibus delegatis vel subdelegatis, tunc fiat breve in hac forma. ¶ 2. Rex vic. salutẽ. Si A. fecerit te securũ de clamore suo ꝓsequendo, tunc pone ꝑ vadiũ et salvos plegios B. C. D. (nominibus ꝓpriis expresè, videlicet B. Episcopũ, vel Abbatem, vel Priorem talem. C. Archidiaconũ talem, & D. officialem talem) quod sint coram nobis vel Justic. nostris &c. ut supra. Ostensuri quare tenuerũt placitũ in curia Christianitatis de laico feodo et hujusmodi &c. (ut supra) autoritate literarũ dñi Papæ, et hujusmodi, contra ꝓhibitionem nostram. Pone etiam per vadium & salvos plegios C. ꝙ tunc sit ibi ostensurus quare secutus est idem placitum in curia Christianitatis contra prohibitionem nostram, & habeas ibi &c. (ut supra.) Et ita fiat attachiamentum si judices et ille qui sequitur manentes fuerint in eodẽ com̃. Si autem in diversis, tunc fiant brevia diversa singulis vic. ꝑ se. ¶ 3. Si autem ad diem non venerit, tunc aut vicecomes mandat ꝙ attachiati sunt, in quo casu attachientur per meliores plegios & ꝙ distringantur per omnes terras &c. quod sint ad alium diem, & observetur ordo attachiamentorum, sicut observatur in aliis actionibus ꝑsonalibus. Si autem mandaverit vicecomes ꝙ clerici sint, & plegios invenire noluerint, nec laicum feodum habuerint per quod possint distringi, tunc mandetur ordinariis & Episcopo quòd faciant eos venire, sicut alibi in actionibus personalibus observatur.

Regulararitер verum est ꝙ Judex clericus cognitionem non habet de laico feodo alicujus. Sed quid dicitur de tenementis quæ sunt in civitatibus & villis quæ legari possunt sicut catalla sive tenementa sicut de perquisito, vel hæreditas descendens, an locum habeat prohibitio? videtur quòd non, quia de voluntate testatoris qui legare potest hujusmodi de jure cõmuni effecta sunt hujusmodi tenementa quasi catalla testatoris, & ideo non habet locum ꝓhibitio. Item de hoc quod dic. de laico feodo talis, oportet quòd ille qui queritur, doceat laicum tenementum illud esse suum. Et unde si quis teneatur alicui domino suo ad redditum aliquem, tenens ꝓhibitionem non habebit, quia redditus erit ipsius domini non tenentis. Si autem de hujusmodi non fiat prohibitio cùm sint quasi catalla vel pecunia promissa ob causam matrimonii, non habet locum ꝓhibitio, cùm illud quod principale est trahat ad se debitum & catalla quasi accessoria testamento vel matrimonio. Item si fiat prohibitio ut de laico feodo, non valet de jure nec quantum ad petentem redditum, nec quantum ad tenentem tenementum de quo ꝓvenit, quia laicum feodum versum est in catallam & causa testatoris, ut cum legaretur ex tali causa obtinuerit. Item incipit tale tenementum esse laicũ feodum & non ante, quod non erit de decimis, cùm semel efficiantur laicũ feodũ, nunquam reincipient esse decimæ, & hæc vera sunt secundũ Biastos: sed contra de termino S. Michaelis, anno Regis H. filii Regis J. secundo incipiente tertio in cõm Kanc de Matilda filia Simonis quæ attachiata fuit quia secuta fuit placitũ, & Abbas Sancti Augustini & Prior S. Trinitatis Cantuariensis, & prior Sancti Gregorii Judices, quia tenuerint placita de quadam domo quam Matilda petiit ex causa testamentaria in London. Et unde Simon filius Simonis questus fuit ꝙ laico feodo suo ibi defenderunt omnes, & adjudicatæ fuerunt leges sed remissæ, cùm ad petit legari, & Judices securitatem præstiterunt quòd ulterius non procedant, sed quale remedium habebit legatarius in foro laicali. Et sciendum quod semper locum habet prohibitio quousque discussum fuerit in curia Regis utrum legata fuerit vel non. Et tunc primò procedant Judices de licentia, quia ipsi non possunt estimare ab initio.

¶ 1. *Cùm partes comparuerint in judicio.* 2. *De probatione intentionis.* 3. *De legis vadiatione si defendat.* 4. *Qualiter formantur verba legis.* 5. *Quòd refert quis eorum prius purgaverit.* 6. *De responsionibus judicum.* *Cap.* 13.

CUm autem partes comparuerint in judicio tam querens quàm ille de quo queritur, & Judices, vel quidam illorum: proponat querens intentionem suam in hunc modum. Ego A. conqueror de B. quòd me iniuste vexavit & gravavit trahendo me in placitum in curia Christianitatis de laico feodo meo, scilicet tali, & exprimat qualitatem terræ, vel huiusmodi, vel alterius tenementi, vel si de debitis & catallis quæ non sunt &c. tunc exprimat cuiusmodi debita & cuiusmodi catalla de quibus implacitatus fuerit, & quòd hoc fecerit contra prohibitionem & unde damnum ad valentiam

tiam &c. ¶ 2. Item ad intentionem ſuam confirmandam & iuvandam, proferat æditionem ei factam in iudicio & in ſcriptis redactam, ſi poſſit, & dicat quòd porrexit ei prohibitionem domini Regis tali loco, tali die in pleno conſiſtorio tali, & ipſi nihilominus proceſſerunt ad proſecutionem ipſius de quo queritur, ita ꝙ admiſerunt ꝓbationes teſtiũ et huiuſmodi, vel quia ipſe querens noluit obtemperare iudicatis, excoñunicaverit eũ non obſtãte ꝓhibitione ſua, & inde ſtatim ꝓducat ſectam ſufficientem, duos ad minus vel tres vel plures, ſi poſſit. Et ſi de veritate dubitetur, examinentur diligẽter de die & loco et aliis circumſtantiis, ſecũdum ꝙ obſervatur de teſtibus ꝓducendis, qui ſi in examinatione facienda inventi fuerint diſcordes, perinde erit ac ſi nullam ſectam ꝓduxerit, & unde ad ſimplicem vocem querentis non habent Judices neceſſe, nec pars de qua queritur, defendere ſe per legem. Sed quoniam deficere poſſit ꝓbatio licet ius non deficiat, cùm tales fuerint abſoluti forte pro defectu probationis, dicatur eis: quod quicquid actum fuerit, non procedant de aliquo placito, quod pertinet ad coronam et dignitatẽ Regiam. Si autẽ in omnibus inveniantur cõcordes, audire debẽt Juſtic. reſpõſiones Judicũ et partis. Reſpondere itaq̃ poterunt multis modis, vel ꝙ locũ habere nõ potuit ꝓhibitio, quia res quæ acta eſt mere ſpiritualis eſt vel ſpiritualitati annexa, & hoc docere poſſunt per æditionẽ factã, ut ſi cauſa fuerit teſtamentaria vel matrimonialis, in quo caſu in nullo ꝓſumptũ eſt contra Regiam dignitatem, et ſic abſolvi poterunt ab obſervatione iudicii. Si vero per æditionem vel ꝓ confeſſionem conſtiterit ꝙ res de qua actũ fuerit, mere fuit temporalis, ita quòd cognitio pertinet ad Regem, bene poterunt defendere contra querentem & ſectam ſuam, ꝙ nunquam ꝓſecuti fuerint poſt prohibitionem ſi quam inde habuerint, vel ꝙ nullam habuerint omninò prohibitionem. ¶ 3. Et quo caſu vadiet legem quilibet ſe xii. manu, qua vadiata & plegiis inventis de lege facienda, dabitur eis dies ad legẽ faciendã, ad quam ſi voluerint, poſſunt ſe eſſoniare, & habebunt aliũ diem ꝓ eſſoniatores ſuos. Et ſi ad diem ſibi datũ non venerint, nec ſe eſſoniaverint ꝓ cõvictis habebũtur, judiciũ habebũt, et dãna querenti reſtituent. Cùm autem cõparuerint et ꝓducant cõpurgatores ſuos, quãvis familiares et amicos, ſecundũ ꝙ ſecta ꝓducta fuerit de familiaribus & amicis, facilius enim admittuntur purgatores alicujus ad legẽ & defenſionem ꝓpriam, qm recognitores ad recognitionẽ, et non eſt neceſſe ꝙ omnes ſint ejuſdem ordinis, conditionis, vel dignitatis cujus eſt ille qui legem vadiat, ſufficit enim ſi fideles ſint & bonæ opinionis, ut ſi Epiſcopus, Abbas, vel Prior ad legem teneatur, non oportebit ꝙ omnes compurgatores ſint Epiſcopi, Abbates, vel priores, nec ſi clerici ſint ordinati, milites, vel conjungati, dũtamẽ alio modo ſint idonei, ut ꝓdictũ eſt. ¶ 4. Formantur autem verba legis ſecundũ formam recordi ſicut in omnibus aliis legibus faciendis obſervatur, in qua ſi quis eorum defecerit, ſi laicus fuerit, pro convicto habeatur de eo quod imponitur, & Gaolæ cõmittatur ſicut ꝓſumptor contra Regiam dignitatẽ ac ſi crimẽ læſæ majeſtatis cõmiſiſſet. Si autẽ clericus, aliquando cũ eo mitiùs

agitur de gratia ob reverentiam ordinis clericalis. Si autē convicti dāna restituent querenti, adhibita tamen taxatione aliquando debita secundum ꝙ Justic. viderint justū. ¶ 5. Refert (secundū quosdā) quis prius se purgaverit, Judex vel ille de quo queritur. Dicunt quidā ꝙ si judex se purgaverit prius, unus vel plures, ꝙ ille qui secutus est non ꝑpter hoc liberabitur, & ꝙ quilibet in hoc casu defendat causam ꝑpriam, licet videatur prima facie ꝙ non est qui sequatur, cùm non sit qui teneat placitum (ꝙ non est verū secundū quosdam) sed vice versa, si ille qui sequi debeat se purgaverit, Judices per hoc liberantur, cùm non sit qui teneat placitum cùm non sit qui sequatur, quod non est in ipso casu ubi quis sequi poterit de facto suo & voluntate: licet Judex in probatione defecerit, ille qui sequitur non est propter hoc condemnatus, nec eodem modo si unus ex pluribus Judicibus, quia quilibet in hoc casu defendet causam suam propriam secundum quod legitur ff. ad legem Julianam de adulterinis lege ult. Denunciasse, C. Quare: ubi dicitur quòd expectabit mulier sententiam de adulterio prolatam, qui si absolutus fuerit, mulier ꝑ eum vincet, nec ultra accusari possit. Si autē condemnatus fuerit, mulier non est condemnanda, sed aget causam suam, & fortassis obtinere vel gratia vel justicia poterit vel legis auxilio. Quid enim si adulter ab inimicis oppressus sit, aut similibus argumentis testibusq̄ subornatis, apud præsidem gravatis, quia aut voluit aut non potuit mulier provocare judicem religiosum. Mulier verò sortita pudicitiam suam defendat, sed hoc antequàm fuerit condemnata, quod quidem (ut videtur) melius esset observare in omnibus casibus supradictis, ut si unus judex se purgaverit ꝙ hoc prodesse debet conjudicibus suis & parti. Si autē in purgatione defecerit, ꝙ hoc aliis non noceat, quin se defendere possit & causam suam. ¶ 6. Itē respondere possunt Judices, secundum ꝙ superius in parte dictum est, quòd quamvis res de qua agitur temporalis sit, & cognitio pertineat ad forum seculare, ipse querens expressè renunciavit privilegia fori in scriptura & Regiæ ꝑhibitioni, et ꝙ conveniri possit ubicunq̄ creditor vellet, & in quocūq̄ foro. Et ideo ꝙ ipse q̄rens audiri non debet propter renunciationē, ex quo gratis trahi voluit ad forum vetitū, et Judicem non suum. Et cùm Judices super hoc, & creditor, instrumentum ꝑ ulerunt de renunciatione, ꝙ querens dedicere non possit, statim & ante omnia in judicio seculari compellatur ipse querens ꝙ reddat illud ꝙ debet, vel faciat ꝙ convenit, et sic in misericordia ꝑ injusta detētione versus suū creditorē, etiā sine alio brevi, sicut supradictū est, ꝑpter dolū & malitiā suā, quia ꝑ se reversus est ad judiciū Regiū cui prius renūciavit in ipsius Regis p̄judicium. Et iis ita peractis, tunc demum ꝑcedatur in causa prohibitionis, et si convictum sit quod aliquando gratis ꝑcessit in foro Ecclesiastico, tunc prosecutione & renunciatione concurrentibus, aggravetur pœna propter multiplicem injuriam, & debitor in causa prohibitionis puniatur propter renunciationem cum pœna præcedenti propter injustam detentionem, & propter fraudem in veniendo contra factum suum proprium. Judices vero puniantur, quia tenuerunt placitum

placitū in p̄judicium dñi Regis, et similiter creditor quia debitorem traxit ad forum vetitum. Et secundum quod dicitur quòd laicus non poterit renũciare foro seculari in p̄judicium Regiæ dignitatis,eodē modo videtur q̄ nec clericus si velit in causa criminali vel alia cujus cognitio p̄tineat ad Ecclesiasticam dignitatem & ordinem clericalem , & est eadē fere ratio habita inde. Judex vero Ecclesiastic⁹ si judicaverit de laico feodo , non poterit sententiam demandare executioni,quia si illam demandaverit vicecomiti exequendam , non erit ei parendus. Si autem illam legem per ipsum vel suos exequatur, locus erit novæ disseysinæ. Eodem modo videtur q̄ si laicus cognoverit in causa criminali de clerico , ubi sequatur degradatio si judicium faciat contra clericum , sive se gratis posuerit in inquisitionem sive non , q̄ non valebit quod actum est : quia Episcopus nunquam ad mandatum Judicis secularis sine se procedet ad degradationem. Igitur alia convictione opus erit in foro Ecclesiastico ut ipse cognoscat & judicet, qui poterit judiciū demandare executioni. Igitur quandocunq̄ petatur clericus in tali actione ab Episcopo , erit illi deliberandus , quia non habebit Rex prisonam de eo quem judicare non poterit. In causis vero civilibus ubi non agitur ad degradationem, videtur quòd clerici se tueri non possunt quin respondeant in foro seculari in placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis, quia Rex poterit judiciū demandare executioni sine p̄judicio Ecclesiasticæ dignitatis , maxime si voluerit quod clericis in hujusmodi actionibus civilibus in foro seculari respondeatur q̄ hujusmodi placita p̄tinent ad dignitatem et coronam regiam ratione rei et ratione dilecti.

¶ 1. *Qualiter procedendum sit contra jurisdictionem alicujus Judicis.* *Cap.* 14.

SUperius dictum est qualiter revocatur jurisdictio , cùm quis tractus fuerit in placitum ad judicium vetitum,& ad judicem non suum. s. ad forum Ecclesiasticum in placitis & actionibus quarū cognitio pertinet of coronã & Regiam dignitatem , p̄ exceptionē oppositam cõtra jurisdictionē. Nunc autē dicendum est qualiter excipiendum est cõtra jurisdictionem alicujus Judicis,qui se facit judicem de placitis & actionibus quæ pertinent ad coronam et regiã dignitatē , cùm quis tractus fuerit in placitum coram eo. Et sciendum q̄ imprimis , ad hoc q̄ rata sint judicia , videre oportet an justic. warrantum habeat à Rege q̄ judicare possit , quia si warrantum non habuerit, non valebit quod coram eo actum fuit quasi coram non suo judice , quia primò legi debet breve originale , & postmodum breve per quod Justic. constitutus est , & si nullum omnino habuerit, vel si habuerit non tamen ad manum, non erit ei parendum, nisi forte ita sit quòd breve originale de justiciaria sua faciat mentionem. Item nec est ei parendum si contra jurisdictionem suam excipiatur quòd fuit ob eo subdelegatus qui judicē dare non posset, ut si justic. sub se justic. fecerit ad totam causam , non magis quàm si procurator faceret procuratorem. Item nec erit ei obtemperandum cùm con-

contra eum excipiatur, licet warrantum ostendat, ubi p ipsum qui se delegavit translata fuerit jurisdictio & cognitio ad aliū, quia si quis diversis tēporibus duos dederit Judices, posteriorem dando videtur ꝓhibuisse Priori. Itē nec est ei parendū si excipiatur, licet legatus fuerit & warrantū habuerit, si sub ptextu unius placiti velit cognoscere de aliis ad q̄ non extenditur sua jurisdictio. vel si cùm habeat iurisdictionē ad unū placitū, fines mandati excedat & iurisdictionē extendat ad alia q̄ sequuntur assisam post captionem assisæ, cùm sit functus officio suo sicut ad certificationē & conviction̄, cum generalē non habeat iurisdictionē sibi delegatam, sicut habent iustic. itinerantes in comitatu ad omnia placita, vel sicut iustic. capitales. Itē excipitur contra iurisdictionē inferioris iusticiarii ubi p̄fertur iurisdictio iurisdictioni, ut si quis implacitatus fuerit de una et eadem re, ab uno vel diversis, in diversis curiis, sicut in curia dñi Regis, curia baroñ, vel alterius alicuius inferioris, quo casu maius auditoriū præferri debet minori. Et si in maiori curia ostenderit tenens q̄ de eadem re in minori curia implacitatus fuerit, ꝓhibebitur ex ꝑte Regis quòd de placito illo in inferiori curia non procedatur, et quamvis ꝓcessum fuerit, quandoq̄ sive ꝓhibitio intervenerit sive nō, omnia quæ acta sunt in minori curia revocabuntur. Itē datur exceptio cōtra iurisdictionē ꝓpter privilegium implacitati, ut si quis respondere non debeat de aliquo placito nisi coram ipso rege vel capitali iustic. suo, quale habent hospitalarii, tēplarii, & plures alii. Itē datur exceptio contra iurisdictionem ꝓpter privilegium proveniens ex concessa libertate, ut si universitas vel cōmunitas civitatis alicuius, sicut Londoñ respondere non teneatur de aliquo placito extra civitatem, quale habent Barones civitatis Londoñ, qui de nullo respondebunt extra civitatē, nisi tantum de tenuris & cōtractibus forinsecis. Itē exceptio datur contra iurisdictionē ꝓpter libertatē alicuius universitatis, q̄ de nullo placito respondebit nisi certo loco, qualem habēt baroñ de quinq̄ portibus qui non respondebūt de aliquo nisi apud Shypwey. Item datur exceptio contra iurisdictionem ꝓpter utilitatem alicuius universitatis. s. ne trahantur extra cōm ad faciendā assisam novæ disseysinæ & mortis anteccssoris. Itē datur exceptio contra iurisdictionē sicut in curia Boroñ, qui placitū de recto tenere nolunt vel nō possunt, vel si iurisdictionē remiserint in curia sua, & eam velint post modū repetere. Item datur exceptio contra iurisdictionem ratione contractus, ratione delicti, & ratione renunciationis, de quibus superius dictum est.

¶ 1. *De exceptione cōtra personā justiciarii & de causa recusationis.* 2. *De jurisdictione majoris judicū sicut Papæ.* 3. *Quòd judex debet examinare & estimare an sua sit jurisdictio.* Cap. 15.

DIctum est de exceptionibus q̄ cōpetunt cōtra iurisdictionē: Nunc videndum si sit aliqua q̄ competere possit contra ꝑsonam iustic. ut si aliqua ratione habeatur suspectus, timore, odio vel amore, & non video quare non debeat recusare, quia si male judicaverit ex certa scientia, litem suam facit, & tenebitur ad restitutionē dānorū, cùm de hoc per superiorem fuerit convictus.

convictus. Si autẽ per imperitiã, nec sic, sed sufficienter poterit & veniat & faciat recordum ut ea q̃ correctione indigent, corrigantur, & in statũ debitũ reformentur. Melius tamen est (ut videtur) in tẽpore occurrere, quã post cauem vulneratã remediũ q̃rere: ut suspectus amoveatur et ei substituatur nõ suspectus, cũ nihil detur gratius inimico quàm si detur ei quis adjudicand⁹ quem damnificare intendit, et valde meticulosa res est sub justic. litigare suspecto, quia sæpius tristissimum sortitur eventum. Justiciarius potest recusari ex causa, causa vero recusationis unica est suspitio, quæ cõsurgit multis ex causis. s. si justic. sit consanguineus petentis, homo vel subditus, parens vel amicus, vel inimicus tenentis, affinis vel familiaris, vel cõmensalis, consiliarius, vel narrator suus extiterit in causa illa, vel in alia, & hujusmodi. ¶ 2. In fine notandũ de jurisdictione majorũ & minorũ, & imprimis sicut dominus Papa in spiritualibus super omnibus habeat ordinariã jurisdictionẽ, ita habet Rex in regno suo ordinariam in tẽporalibus, & pares non habet, neq̃ superiores, & sunt qui sub eis ordinariam habent in multis, sed non ita meram sicut Papa vel Rex. Et pares esse poterunt illi cui inferiores sunt in jurisdictione sua multis rationibus, sed par in parem non habebit jurisdictionẽ nõ magis quàm imperium, & multo fortius nec in superiorem. ¶ 3. Item sicut à Papa poterit quis habere jurisdictionem delegatam in spiritualibus, ita poterit quis à rege in temporalibus sicut justic. majores vel minores, vel alii qui sunt quasi justic. vz. quibus rex concessit libertates aliquas q̃ pertinent ad coronã & libertatẽ suam, & ideo quamvis in temporalibus sicut in spiritualibus debet Rex estimare vel justic. sui, an sua sit jurisdictio an non, ut sciri possit utrum sufficienter venire debeat an non: Tamen si judex Ecclesiasticus falcem ponens in messem alienam aliquid præsumpserit cõtra coronã & dignitatem regiam, sicut de laico feodo vel de catallis, cùm ꝓhibitionẽ à Rege susceperit, supersedere debet in omni casu, saltem donec contiterit in curia Regia, ad quẽ ꝑtineat jurisdictio, quia si judex Ecclesiasticus estimare posset an sua esset jurisdictio, in omni casu indifferenter ꝓcederet nõ obstante regio ꝓhibitione. Debet igitur vel omninò supersedere, vel cùm attachiatus fuerit, venire, vel mittere & examinato placito in curia regia de consilio curiæ superfedeat, vel ꝓcedat, & si non fecerit, pœna debita puniatur ut supra.

¶ 1. *Quod quandoque mutatur Jurisdictio de jurisdictione in jurisdictionem & quandoque de persona in personam mutat nomine rerum.* 2. *An privatorũ consensus mutare possit jurisdictionem.* 3. *Quod mutat jurisdictionem aliquando conversus aliquando delictum.* Cap. 16.

MUtatur quandòque jurisdictio de jurisdictione in jurisdictionem mutatis rerum nominibus, ut si de laico catallo fiat spirituale: ut cùm res fuerint decimatæ, fiunt de laico catalla res spirituales, & sic mutatur jurisdictio secularis in spiritualem. Item e converso cùm decimæ venditæ fuerint, & ad alium translatæ, reincipiunt iterum esse laicum catallũ. Eodem modo dici poterit de laico feodo, quòd mutato nomine in causa testa-

testamentaria fit laicum feodum quasi res spiritualis, secundum quòdam sicut videri poterit in domibus, tris, & tenemtis legatis in civitatib⁹ burgis, & villis, & iterum redeunt in laicum feodū executo testamento. Eodem modo fieri deberet (ut videtur) de reb⁹ datis vel promissis ob causam matrimonii principaliter, et illud idem de rebus quæ accidūt de matrimonio, ut si pecunia ꝓmissa fuerit ob causam matrimonii. Et quia ejusdem juris. i. jurisdictionis esse deberet accessorium, cujus juris fuerit principale, & quāvis p̄dictorum ꝑtineat cognitio ad judicem & forū Ecclesiasticum, tamen ad ꝓhibitionem Regiam erit supersedendum. Sed re vera locum habet ꝓhibitio, quia si in burgo domus vel p̄dium legatum fuerit, in foro seculari terminabitur negotium, sicut de assignatione fieri oportet. Et si legatarius fuerit in seysina, habebit exceptionem contra hæredem & assisam novæ disseysinæ si fuerit ejectus. Si autem extra seysinam, tunc habebit actionem in foro seculari per modum donationis versus omnes. ℣ 2. Item videndum est an privatorum consensus commutare possit regiam jurisdictionem in contractibus privatis, ut si quis sic consentiat ad alterius jurisdictionem, ad vetitum examen convolando non obstante prohibitione, & verum est quod non, quia imponi non potest necessitas regi quòd suam jurisdictionem amittet, secundum quod superius dictum est in parte. Item nec mutari poterit per modum donationis sive per conventionem privatorum, licet ipse qui modú imposuerit sibi & suis p̄judicet, ut si privata ꝑsona bastardo dederit & suis hæredibus, vel cui dare vel assignare voluerit, & si hæredes non habuerit reversura esset terra ad donatorem, sed quia donator modū adjicit, quia dare possit & assignare, valebit donatio & assignatio, q̄ aliàs non valerent. Eodē modo videtur, ꝙ adjicere possit ꝙ bastardus legare possit, sed per huiusmodi modum adjectum non mutatur iurisdictio Regis, sed in curia Regis terminabitur negotium si legatarius fuerit extra seysinam, & ꝑ tale breve. Præcipe &c. Et quæ ad talem reverti debent per modum donationis quam talis ei fecit, quod illam dare potuit legare & assignare, quia eadem ratione qua bastardus per modum donationis dare potest & assignare, licet hæredes non habuerit: eadem ratione poterit legare, & ita quòd res data nec ad se, nec ad hæredes suos reverti possit, quia nulla ex hoc fit eis iniuria, quia donator hoc voluit, & nihilominus tenentur hæredes factū illud warrantizare legatario, licet hæredes bastardi defecerint, & quod dicitur de bastardo idem observāri poterit de legitimo, quia poterit in persona omnium lex imponi & modus, sive donatorius liber sit vel servus, legitimus vel bastardus, quia oportet utrumquè, tam donatorē quam donatorium facere ꝙ convenit, ex quo uterq̄ ab initio hoc voluit. ℣ 3. Item mutat aliquando iurisdictionem contractus, & aliquando delictum. Ut si clericus contraxerit aliquo modo cum laico, conveniendus est ubi contraxerit, & aliquando ubi deliquit, dum tamen civiliter agatur & non ad pœnam corporalem infligendam, nisi degradatio vel alia capitis diminutio imponatur. Itē mutat aliquādo iurisdictionem, privilegiū ordinis clericalis, ut si clericus

ricus clericũ cõvenerit in actione injuriæ, vel de rebus spiritualibus, sicut de decimis, vel aliis rebus mobilibus, vel hujusmodi clericorũ, sicut de catallis & debitis ubi ad vetitum examen cõvolare non debent. Si autẽ de laico feodo agatur, aliud erit nisi fuerit: dedicatum & Deo sacratũ, & efficiatur res sacra, ꝙ quidẽ dici nõ poterit de re in liberam & ꝑpetuam eleemosynã datam.

¶ 1. *De exceptionibus contra breve & ubi eadem competere debet & ubi non.* 2. *Quæ sunt brevia originalia & quæ sunt magistralia.* *Cap.* 17.

COnfirmata sic jurisdictione Judicis, consequenter audiatur brẽ per ꝙ expediri & exponi debet jus actionis, quo audito, perpendere poterit tenens an ex ipso brevi ei competere poterit exceptio, quia multæ sunt exceptiones quæ cõpetunt tenenti cõtra brẽ. Oportet quidẽ ꝙ breve conveniat actioni, & ꝙ in suo casu impetratum sit, alioquin non valebit, verbi gratia. Si magnum brẽ de recto patens impetratum fuerit, ubi parvũ brẽ clausum impetrari deberet in dominicis dñi Regis secundum consuetudinẽ manerii, & sic cadit breve, licet actio non cadat vel e contrario, & nihilominus redire poterit ad aliud brẽ de recto ꝙ competit casui, non obstante eo quod prius egit cum brevi quod non competiit, quod pro nullo computatur: ut de Itinere W. de Ralegh anno regni Regis Henr̃ tricesimo in com̃ Not. Item si ordo brevium non observetur, ut si alicui plures competant actiones, et primò agere incepit per breve de recto super ipsa proprietate, vel super ipso jure & possessione simul, non poterit postmodum descendere ad inferiores actiones de ipsa possessione quod si fecerit, cadit actio simul de ipsa possessione cum brevi. Sed licet processum sit per brẽ de recto quousquè visus petatur, ex pœnitentia poterit petens reverti ad inferiora placita sicut ad assisam novæ disseysinæ, mortis antecessoris, & alia plura: ut de termino Paschæ anno regni Regis Henrici duodecimo in comitatu Berk. de Henrico de Siccario quia ibi descensum est ad assisam novæ disseysinæ post breve de recto. De ordine brevium satis perpendi possit per ea quæ supradicta sunt. Item cadit breve si super modo & qualitate alicujus facti impetratum fuerit breve, ubi impetrari deberet super ipso facto, per quod terminari potest utrum tam ipsum factum quàm modus & qualitas, quia sꝑ debet prius terminari principale cum quo terminari possit accessorium. Verbi gratia. Si quis disseysitus fuerit de aliquo tenemento cum violentia & armis, & impetraverit breve. Quare vi & armis, valere non debet breve, quia per hoc agitur de qualitate disseysinæ, & non de ipsa re, vz. de ipso teñto, ꝑ quo fiat violentia, nec acquirit querens aliquid de ipso teñto, sed si plura brevia impetrata fuerint de uno facto contra aliquem quod sub se contineat plures actiones, sicut plures disseysinas, & in uno brevi & in una actione terminari possit, si sic agatur, tamen propter hoc alia brevia non cadunt nec actiones sed terminantur, & extunc erunt hujusmodi brevia supervacua. Et notandum quòd esse poterit exceptio peremptoria brevis & non juris, quia

quia quandôq; vertitur una actio in aliam ꝓpter privilegiũ hæredis ad rem cõsequendam, et cadit omnino bre super ipsa possessione, et retorquetur ad ipsum jus, sicut assisa mortis antecessoris nõ jacet inter cohæredes & ꝑsonas sanguine cõjunctas, sed breve de recto. Itẽ ꝑemptoria esse poterit, tam brevis quàm ipsius juris, ꝑ exceptionem rei judicatæ, recognitiones, et remissiones et quietũ clamantię & in omni casu ubi perimitur actio perimitur bre sed non econtrario, ut ꝓdictũ est. ¶ 2. Breve quidẽ cùm sit formatum ad similitudinem regulæ juris, quia breviter et paucis verbis intentionẽ ꝓferentis exponit et explanat, sicut regula juris, rem q̃ est breviter enarrat. Non tamẽ ita bre esse debeat quin rationẽ et vim intentionis contineat. Et sunt q̃dam brevia formata super certis casibus, de cursu et de cõmuni cõsilio totius regni concessa et approbata, q̃ quidẽ nullatenus mutari poterint ablq̃ consensu et voluntate eorum. Sunt etiam brevia ex eis sequentia q̃ dicuntur judicialia, & sæpius variantur secundũ varietatẽ placitorũ ꝓponentis et respondentis, petentis, et excipientis, secundũ varietatẽ responsionũ. Sunt etiam q̃dam quæ dicuntur magistralia et sæpius variantur secundum varietatẽ casuũ et querelarum et quædam sunt ꝑsonalia quædã mixta secundum qđ sunt actiones diversæ et variæ, quia tot erunt formulæ brevium quot sunt genera actionum, quia non potest quis sine brevi agere, cùm non teneatur alius sine brevi respondere nisi gratis voluerit, et ex hoc ei nõ injuriatur, cûm scienti et volenti non fit injuria. Item cùm de eadem re alicui plures competant actiones eodem modo competunt ei plura brevia, sed uno oportet experiri sicut una actione, ordine tamen (ut convenit) obſervato. Breve quidem domini Regis in se nullam continere debet falsitatem. Item nullum errorẽ. Apparere etiã debet in prima sui figura, non vitiosum, maxime si fuerit patens sive apertum, quia originalium quædam aperta quædam clausa, et sive aperta sive clausa apparere debent non abrasa, nõ obolita, et si inveniatur abrasio, tunc refert quo loco, et à quo, et quãdo. Quo loco, utrũ vz. in narratione facti vel juris, si autẽ in narratione facti cadit bre quasi suspectum, facta enim et nomina mutari nõ debẽt sed iure ubiq̃ scribi possunt. Item à quo, utrum vz. per ipsum Cancellarium vel ausu temerario per alium, sicut per clericum justic. vel vic. ad ꝓcurationem alicuj' partis, ubi omnes tam agẽtes quàm cõsentientes de omnibus bonis suis sunt in misericordia et voluntate dñi Regis, et ipsi tanquã falsarii nihilominus puniantur. Et quòd tales argui possunt de falsitate: ꝓbatur de termñ S. M. anno regni Regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Hereford de Radulpho Harang. Item quando, videlicet utrum hoc fiat antequam breve fuerit in curia recitatum & publicatum vel post et sic breve suspectum & cadit si hoc fuerit à petente impetratum. Item cadit breve si in se contineat talem falsitatem ꝙ signum appositum sit adulterinum ipsius dñi Regis, sive omninò falsum sive verũ, falso tamen appositum per industriã falsariorum. Et quo casu committitur crimen læsæ majestatis, & puniuntur tales ultimo supplicio si laici fuerint, si vero clerici, pœnam degradationis sustinebunt cum

8 Co. 48

per-

perpetua infamia, nisi warrantū habuerint: secundū q̄ inveniri poterit in itinere M. de P. in com̄ Eborū anno Regis H. decimo de Rogero de Fanborne et Agnete uxore eius qui protulerūt quoddam breve de recto cui signum verum appensum fuit falso brevi et per industriam falsarii, & ubi ipse Rogerus suspensus fuit, quia warrantum nō habuit, sed uxor sua liberata sive conscia sceleris sive non, quia fuit sub virga viri sui. Item cadit breve simul cum actione ad damnū ipsius impetrantis q̄ impetratū fuit per falsam suggestionē vel per veri suppressionē. Per falsi suggestionem: ut si dicat quis se esse hæredem cum non sit: ut de term̄ S. Trinitatis anno regni Regis H. quarto in com̄ Midd̄ de Hamond de Brood. Idem erit si quis dicat se tenere in feodo cùm nō teneat nisi ad terminū et huiusmodi, vel si mulier cùm dotē petierit p̄tem dotis habuerit cùm dicat se nihil habere & sic breve de dote impetravit & huiusmodi. Itē p̄ veri suppressionē, ut si quis dicat se ingressū habere per aliū quàm per illum per q̄m ingressus fuerit. Item cui talis dimiserit qui nunquam dimisit, eo q̄ inde nullam seysinam habuit, vel si aliquem gradū impetrando omiserit. Et de hac materia inveniri poterit inter placita quæ sequuntur Regē Henr̄ anno tricesimo primo inter Michaelem Abbatem Glastoñ et Rogerū Episcopū Bathoñ. Et unde idem Abbas dixit Regi q̄ Episcopus non habuit ingressum nisi per Episcopū J. cui Prior Eustachius terras illas dimisit, qui nunquam inde seysinam habuit. Et illud idē dici poterit in brevi de warrantia chartæ ubi impetrator impetrando dixerit se tenere terram quam non tenuerat, & sic impetraverat, quo expresso non impetrasset et hujusmodi. Et cùm br̄e ita in se fuerit vitiosum in aliqua parte, in nulla p̄te valebit quantū ad unam actionem, secus esset si plures sint ibi actiones ratione plurium tenentiū. Et si unus petat per unum breve feodū unius militis in una villa et versus alium in eodem brevi feodū alterius militis in eadē villa vel in diversis, quamvis cadat br̄e de feodo unius militis, nihilominus stabit de feodo alterius militis versus eundē, quia ibi sunt diversæ actiones ꝓpter diversitates tenementorum quāvis br̄e unicū. Item eodem modo erunt actiones plures ratione diversarum p̄sonarum & rerum, ubi plures sunt tenentes. Et de hac materia inveniri poterit de term̄ S. Hilarii anno regni Regis H. octavo in com̄ Hereford de Richardo filio Godfrey. Et sic vel cadit breve omninò, vel stabit quantum ad quosdam et cadet quantum ad alios. Item cadit breve quantum ad mortē unius partis sive petentis sive tenētis, simul cum actione. Item si plures sint petentes vel plures tenentes qui sunt cohæredes et participes et unū jus habentes, morte unius vel plurium cadit breve sed non actio, quia quandoque cadit breve sed non actio, et quādoq̄ stat br̄e simul cū actione sed corrigitur ꝓpter errorē vel defectū, quādoq̄ cadit br̄e simul cū actione, quia ubi cadit actio ibi cadit br̄e. Itē quādoq̄ tenet br̄e et differtur actio, quia ubicūq̄ tenet actio ibi & br̄e, licet corrigat̄ quādoq̄ ꝓpter errorē. Itē quandoq̄ cadit br̄e sed mutat̄ petitio in aliā actionē de eadē re sed p̄ aliud br̄e, secūdū q̄d̄ superi⁹ dicit in parte super possessione & ꝓprietate. De hoc autem q̄d̄ dicit q̄ quādoq̄ stat

breve

breve simul cum actione, sed corrigatur ꝓpter errorẽ vel defectũ de errore impetrantis videndũ est & sciendũ quod error multiplex esse poterit. s. in personis & in nominibus, & cognominibus personarum. Item in rebus & in locis, cut in comitatu & villis & eorum nominibus, secundum quod superius dicitur in tractatu de seysina. Sed esto q̃ quis sum̃oneatur in alio com̃ quàm in quo res est de qua agitur, & ubi sum̃onitus nullũ tenementum habet nec feodum in actione reali, licet vicec. p̃sit duobus com̃, sicut dici poterit de vic. Essex & Hereford et nominatur tantũ in brevi vic. Essex, & res petita fuerit in comitatu Hereford, cadit bre. Si autẽ uterũ com̃ nominetur, va et. Si autẽ actio fuerit personalis, videtur tamen adhuc q̃ valere debeat, licet sum̃onitus tram non habeat in com̃ expresso. Item cadit bre si impetratũ fuerit cõtra jus et regni consuetudinẽ & maxime cõtra chartam libertatis, sicut bre q̃ vocatur (præcipe in capite) per quod liber homo posset curiam amittere. Si autem præter jus fuerit impetratum, dum tamen fuit rationi consonum et non juri cõtrarium erit sustinendũ, dum tamen à rege concessũ et à consilio suo approbatũ. Sed esse debet personale sed non debet concedi nisi de gratia speciali, nec refert utrũ magnates expresse non p̃buerint assensum, dum tamen expresse non dissentiverint, nec ostensa ratione sufficienti quare valere nõ debeat, ꝑtinet enim ad regem ad quamlibet injuriam cõpescendũ remedium competens adhibere, brevia tamen communia inter omnes ꝑ jure generaliter debẽt observari cùm sint originalia & actionibus originem p̃stent. Item cadit breve si tenens minus teneat quàm petens petat, secus tamen si plus teneat. Item cadit breve si tempore impetraionis nulla fubfuit causa impetrandi quia tempore datę impetrationis nulla petenti cõpetiit actio nec causa petendi. Item nec causa cõquerẽdi, quia tũc nulla fuit disseysina nec aliqua injuria. Item nec valet breve, quia ille qui nunc tenet tẽpore impetrationis non fuit in seysina de tota re petita vel aliqua ejus ꝑte, licet statim vitium perat cũ nihil teneat vel nõ totum, tamen ꝓpter hoc nõ amittet exceptionẽ suam contra bre. Et hæc vera sunt, licet post impetrationem incipiat tenens totum possidere, quãvis videatur q̃ actio pervenerit in eum casum à quo incipere poterit. Itẽ cadit bre si cui p'ures cõpetant actiones de eadẽ re & p'ura brevia. & una actione agere incipiat facta electione & per unum bre, si pendente actione in brevi illo ad aliam actionem convolaverit, cadit bre posteriùs impetratũ, quia à prima non est recessũ: ut de placitis q̃ sequuntur regem anno tricesimo primo in loquela inter Petrũ de Soiandia & Abbatem de Ryvaul in forgiis de foresta de Glaxtoll, & hoc verũ est si se tẽpestive retraxerit ante judiciũ, post judiciũ vero non poterit. Sed q̃ro an quis poterit retrahere se à quibusdam articulis brevis & de quibusdã non? Item videndum utrũ ita sint connexi q̃un⁹ sine alio terminari possit vel nõ & secũdũ hoc ꝓcedatur vel nõ. Item cadit breve mortuo eo qui impetravit, vel depositio si forte Episcopus fuerit, Abbas vel Prior vel hujusmodi sed none contrariò, si Episcopus Abbas vel Prior tenentes fuerint, quia dependet actio cum brevi donec

fuerit

fuerit alius ei substitutus maximè si actio fuerit civilis et non pœnalis. Si autem civilis sit et pœnalis, durabit actio quantũ ad pœnã & quantũ ad restitutionem quãdiu depositus vixerit. Si autẽ depositus mortuus fuerit vel ante depositionem, extinguitur pœna cum ꝑsona, sed durabit in ꝑsona substituti quoad restitutionem, sed tamen ꝑ aliud bre. Item cadit bre sed non actio ꝑ mortem tenentis in actione ꝑsonali sive mortuus fuerit morte civili vel naturali, dum tamen ꝑ fraudem se non dimiserit post impetrationem si mortuus fuerit morte civili. Item cadit bre mortuo eo qui mandavit vel ꝑcepit re integra. Item si quis ꝑ eadẽ re duo brevia impetraverit et utroq; simul et semel agere incepit tam super jure qm super possessione, & differtur actio super ipso jure, & pendet bre donec discussum fuerit super possessione: ut de term S. Trinitatis añ Regis Henr decimoquarto in com Surr de priore de novo loco, et hæc sive brevia impetrata fuerint ab uno vel duobus vel pluribus. Idem erit si mulier dotem petat ꝑ bre de dote aliqm ptẽ, & alius petat totum in actione ꝓprietatis, suspenditur actio dotis donec de ꝓprietate constiterit. Item si duo unum implacitaverint de una et eadem re, una et eadem actione et eodem brevi, ille ꝑfertur qui prius incepit agere, et aliud bre simul cum actione in suspenso remanebit sive hoc sit in eadẽ curia sive in diversis, exceptis curiis dñi regis ubi nulla attenditur prioritas propter majoritatem et dignitatem suam, et ubi fallit regula. Qui prius incepit agere, ille aliis ꝑferatur, ut supra de actionibus. Item cadit bre ubi quis clamat tenere de Rege et alius ab alio quãm de Rege. Item eodem modo si duo tenere clamaverint de Rege ꝑ certum servitium, quorum unus ꝑ minus servitium et alius ꝑ majus bre illius cadit qui per minus servitium, ꝓpter utilitatem Regis. Item cadit bre si quis impetraverit super certa re et certa actione, & postmodum se retraxerit & in alio judicio velit agere de eodem. Item quædam exceptio contra bre substantiam capit ex tempore. Sunt autem quædam brevia limitata infra certa tempora, sicut sunt actiones ultra quas non extenditur bre non magis quàm actio ꝓpter defectum ꝓbationis, secundum ꝙ actio fuerit ꝓdita super possessione vel super ꝓprietate sicut assisa novæ disseysinæ mortis anteccssoris, assisa de utrum, bre de ingressu, aut breve de recto ut supra. Item cadit breve, ut si quis per narrationem in judicio factam recesserit de brevi suo, excedendo virtutem & naturam brevis, ut si agatur in causa possessionis per bre de consanguinitate, & petens in narratione sua mentionẽ fecerit de ipso jure, vel si unum ore petat, & per bre diversum, nisi ita sit cùm dicat diversum ꝙ dicat ꝙ tantũdem valet. Et fere omnes exceptiones quæ cõpetunt alicui licet vel contra alíquem connumerari poterunt inter exceptiones contra breve, quia cùm terminatur actio finitur bre, & ubi cadit actio cadit & bre, & ubi differtur actio vel suspenditur vel mutatur, ita & bre. Cùm autem plures competant exceptiones contra bre, non possunt (secundum quosdam) proponi temporibus diversis, sed in potestate judicis erit arctandi tenentem ꝙ simul & semel uno die ꝓponat omnes exceptiones competentes contra breve, & sic

præcludi poterit via ꝓponendi ulterius exceptiones contra breve. Sed cùm tenens unam ꝓpoſuerit ꝙ rem petitam totã non tenuerit ſed alius, illa terminata ulterius non redibit ad conſimilem, ut infra dicetur plenius. Et notandum ꝙ cùm breve ceciderit per defectum & errorem ſi corrigatur, conſimile erit correctum & eadem erit actio quæ prius & idẽ brẽ ſed correctũ, licet aliud ꝓgamenũ et aliud incauſtum, & ideo nec mutari debet narratio prius facta in judicio nec attornatus qui prius fuerit, cùm eadem ſit hinc inde actio & breve idem.

¶ 1. Si competat exceptio ex perſona petentis unde quedam dilatoria, quædam peremptoria multis rationibus. 2. Exceptio contra petentem ex perſona tenentis. Cap. 18.

CUm autem nihil ſit quod excipi poſſit contra brẽ, tunc videndũ ſi ſit exceptio quæ competat tenenti ex perſona ipſius petentis quod omnino petere non poſſit, vel nõ niſi poſt tempus omnino, ut ſi petens ſervus fuerit vel baſtardus vel ſeculo mortuus, ſicut ille qui habitũ religionis aſſumpſit. Itẽ ꝓpter defectum ſcientiæ, ut ſi furioſus & nõ ſanæ mentis. Itẽ ꝓpter defectum ſenſuum, ut ſi fuerit naturaliter ſurdus vel mutus. Item ꝓpter morbum incurabilẽ, ut ſi leproſus fuerit & à cõmunione hominum ſeparatus. Itẽ ꝙ ei non competat actio cùm ſit amotibilis, ſicut Monachus vel canonicus non ꝓpetuus. Item ꝓpter feloniam ꝓpriam vel anteceſſorum. Item ſi non niſi poſt tẽpus, quia minor infra ætatem agere nõ poteſt in cauſa ꝓprietatis, licet agere poſſit in cauſa poſſeſſionis, & hoc ꝓpter defectum ſcientiæ cùm non multum diſtet à furioſo, nec furioſus à bruto. Item ꝓpter dubium rei eventum, ut ſi quis fuerit in ſtatu dubio dignitatis vel corporis, & ſic in pendenti donec quid fiat vel non fiat: ut ſi quis appellatus ſit de vita & mẽbris in cauſa criminali, in civili cauſa agere nõ poteſt antequam defendit ſe in criminali, non magis quàm tenens tenetur reſpondere in cõſimili: dignitates, ut ſi Abbas vel Prior vel alius à dignitate depoſitus, & ad tuitionẽ ſtatus ſui ad ſuperiorẽ appellaverit, quia ſi cum talibus ageretur vel ipſi agerent contra alios, ſic poſſent judicia eſſe deluſoria cùm à tali caſu omnia poſſent revocari. Item competit exceptio tenenti ex ꝑſona petentis ꝓpter defectũ nationis, ut ſi petens copulaverit ſe inimicis dñi Regis, ut ſi fuerit ad fidem dñi Regis Franciæ, ſaltẽ donec terræ & regna cõmunia extiterint actio talibus denegatur. Item cõpetit tenenti exceptio ꝓpter lepram animæ petentis, ut ſi fuerit excõmunicatus nominatim, ſed non in genere, quia ſicut lepra eſſe poterit in corpore ita et in anima, & ſicut leproſo interdicitur cõmunio gentium, ſic et excõmunicato, & ꝙ plus eſt, omnis actus legitimus. Item cõpetit tenenti exceptio non tantũ ex ꝑſona petentis ſed ratione cohæredũ & ꝑticipũ, ſine quibus agere nõ poſſit, quia tantundẽ juris habent quantũ ille qui petit vel aliũde: quia ille qui petit nihil juris habet ſed ali⁹, vel cùm alius plus juris habeat & ſic quòd petens ſine aliis agere non poteſt vel omninò non. Item competit tenenti exceptio ratione petentis vel ratione ad-

adjuncti, ut si vir agere velit de re uxoria sine uxore, et quo casu non magis audietur qm uxor sine viro, sed non cadit breve si vir sine uxore, quia vocare poterit uxorem ad warrantũ sed non è contrariò. Itẽ cõpetit exceptio tenẽti cõtra petentẽ ratione superioris q̃m res tangit in aliquo, sicut sunt priores ppetui & quandoq̃ amotibiles sine Abbate vel Priore, clerici et canonici sine Episcopo et patrono. Itẽ fratres alicujus domus sine curatore domus, & aliquãdo nec sanctimoniales sive sorores sicut sorores de Bockland sine Priore hospitalis, et quo casu vocãdi sunt curatores ad sequẽdũ, sine quibus fratres et sorores sequi non poterũt. Exceptione vero servitutis ꝓposita cõtra petentẽ, satis ꝓpendi poterit quid fieri oporteat tã in causa possessionis qm ꝓprietatis ꝓ ea q̃ superius dicta sũt in tractatu de assisa novæ disseysinæ ubi respõdetur cõtra assisam. ¶ 2. Itẽ cõpetit exceptio tenẽti cõtra petẽtẽ ex ꝑsona ipsius petentis peremptoria ut excludat eum ab actione imperpetuũ, eo quòd nihil juris habeat cùm sit bastardus, & aliquando opponitur in modũ exceptionis, secundũ q̃ hic dicitur, et cum ꝓponatur à tenente quandoq̃ cadit loco actionis quasi ꝓponitur à petente cõtra tenentẽ, ut ita à possessione amoveatur. Et unde videndũ inprimis qualiter opponi debeat &c. & cui, & â quo & in qua actione, & qualiter cõtra exceptionẽ respõdeatur alii cùm fuerit oppositа. Itẽ qualiter ꝓbari debeat, et ubi opponi, et ubi terminari, & ad q̃m sequi ꝓtineat, & q̃ sit officiũ judicis Ecclesiastici, & quod sit officiũ seculare. Item quis legitimus dici debeat et quis bastardus quoad successionẽ secundũ legẽ et cõsuetudinẽ Angliæ. Itẽ quid juris si uterq̃ bastardus, tam petens q̃m tenens. Itẽ quid juris si cùm legitimatio ꝓbata fuerit moriatur ille qui ꝓbaverit anteq̃m ad curiã regiã ꝓvenerit cũ ꝓbatiõe.

¶ 1. *De exceptione bastardiæ in cãsibus bastardiæ quod nulla bastardia simplex sed qualibet causam habet certam.* 2. *De mittendo ad curiam Christianitatis utrum ante vel post matrimonium constitutio concessa & approbata coram rege & consilio suo clericis & laicis.* 3. *Quis possit appellare bastardiam.* 4. *Contra quem competat.* 5. *Inter quas personas.* 6. *Cùm objecta fuerit cum causa, oportet quod sequatur probatio.* 7. *Quòd mittatur inquisitio bastardiæ ad curiã Christianitatis per breve.* 8. *Forma brevis.* 9. *Oportet quod ille cui opponitur bastardia probet se esse legitimum.* 10. *Breve quod opponitur ei bastardia qui est in seysina.* 11. *Quòd pater nunquam desponsavit matrem.* 12. *Breve quod natus ante matrimonium.* 13. *Cùm loquela transmissa fuerit ad curiam Christianitatis & remaneat placitum in curia regis donec veniat inquisitio.* 14. *De officio ordinarii.* 15. *Facta inquisitione, breve per quod statim resummoneatur loquela.* 16. *Quòd ad diem resummonitionis poterit esse essoniatus si voluerit.* 17. *Quis sit effectus legitimationis cùm probata fuerit.* Cap. 19.

QUaliter opponi debeat bastardia inprimis vidẽdum. Proponi quidẽ solet aliquando cum adjectione causæ quare bastardus sit et quandoque sine causa, sed quoniam ubi causâ non adjicitur sub tali responsione poterit esse obscuritas & incertitudo, quia cùm sciri non poterit ad quod forum pertinere debeat cognitio, non refert utrum quis omninò non respondeat vel obscurè: ut si dicat tenens simpliciter quod petens nihil juris habet in re petita, quia bastardus est, & paratus est probare bastardiam, ubi et quando

quando debuerit, si ꝓhibitio ex tali ꝓbatione & resp̃sione statim mittatur ad curiam Christianitatis, ita poterit quidem ꝓbatio q̃libet indifferenter fieri in curia Christianitatis q̃ in quibusdã cõtraria est legi & cõsuetudini Angliæ, q̃ esse non debet cùm nihil aliud sit sub tali obscuritate transmittere inquisitionem de bastardia faciendã ad curiã Christianitatis, q̃m venire cõtra legem & cõsuetudinem Angliæ. Ad talem igitur errorem tollendũ, necesse est causam addiscere, ut si dicat tenens, frater nihil juris habes in ẽra petita quia bastard' es quia pater tuus nũq̃m desp̃savit matrem tuã, talis cognitio bastardiæ rectè ꝑtinet ad judicem Ecclesiasticũ ex quo ꝑcisè dedictũ est matrimoniũ, quia nõ ꝑtinet ad judicem secularem discussio utrũ sit ibi matrimoniũ vel nõ, cũ ipse cui objicitur dicat cõtrariũ. Idem erit si dicat, frater nihil juris habes in ẽra illa licet matrimoniũ intervenerit, quia inter patrem tuũ & matrẽ tuã cõtractũ fuit matrimoniũ illegitimũ ex quo prius cõtraxit cũ quadã q̃ vixit tempore quãdo cõtraxit cum matre tua. Est igitur ad curiã Christianitatis inquisitio in hoc transmittenda, quia ad judicem secularem nõ ꝑtinet discussio quis eorũ & q̃ illarũ sit legitima uxor & q̃ nõ. Itẽ opponi poterit bastardia, cũ adjectione causæ ut supra, sed nõ erit ad curiam Christianitatis inquisitio demãdanda, quia nihil ꝑtinet ad judicem ecclesiasticũ cognoscere de prioritate vel posterioritate nativitatis ejus cui opponitur bastardia, cũ sp̃salia vel matrimoniũ hinc inde concessa sint, nõ magis q̃m si quis ita diceret, frater nihil juris habes in terra illa, & si jus haberes petere non potes quia petis de tempore Regis Henr̃ senis, vel ulterius q̃ omnem excludit actionem, vel si dicat tenens sic: frater, nihil juris habes in ẽra petita quia bastardus, quia natus fuisti ꝑ tantum temp' ante sponsalia vel matrimoniũ contractũ inter patrẽ tuum & matrẽ tuam. Et quia hinc inde conceditur matrimonium, bene poterit Rex in curia sua inquirere sine alicujus p̃judicio utrũ talis cui objiciatur natus sit ante matrimoniũ vel post, sicut inquirere poterit in aliis casib' utrũ natus in tempore Regis H. vel Regis J. & maxime in defectũ Episcoporũ, quia cõtrarii sunt legibus & consuetudinibus Angliæ, nec etiam magis injuriosum est quàm si Rex in placito dotis in curia sua fieri faciat inquisitionẽ utrum mulier dotem petens dotata sit ad ostium Ecclesiæ vel alibi, vel utrum sponsalia vel matrimonium publicum sit vel clandestinum. Et cùm in curia domini Regis anno Regni sui vicesimo in crastino sancti Vincentii apud Merton coram venerabili parte tunc Cantuar̃ Archiepiscopo, & coram suffraganeis suis omnibus, & coram majore parte comitum & Baroñ Anglię tunc & ibidem existentium ꝑ coronatione Regis & Reginæ, pro quo omnes vocati fuerunt, generaliter tractatum esset de communi utilitate totius regni super pluribus articulis Regem & Reginam tangentibus, inter alia tractatum esset de hujusmodi objectione bastardi, utrũ vz. quis natus ante sponsalia & matrimonium haberi possit ꝑ legitimo sicut ille qui post matrimonium natus fuit. Ad quod omnes episcopi respõderũt q̃ omnes illi qui nati fuerunt ante sp̃salia vel matrimonium, ita erunt legitimi sicut illi qui nati erunt post matrimonium quoad

dominum

dñm Deũ et quoad eccleſiã, nec voluerunt nec potuerũt ſine ꝑ judicio eccleſiaſticæ dignitatis reſpõdere ad bꝛe ſuper hujuſmodi inquiſitione facienda de baſtardia ſic objecta, reſcribere dño Regi vz. utrũ ante vel poſt, quia hoc eſſet in ꝑjudiciũ S. Eccleſiæ, ut dicebãt, ſed rogabant regẽ et magnates ꝙ ad hoc conſenſum ꝑberent ꝙ nati ante matrimoniũ quoad omnia legitimi eſſe poſſent, ſicut illi qui poſt, et omnes comites et baroñ, quotquot fuerũt, reſponderunt una voce ꝙ noluerunt leges Angliæ mutare q̃ uſq̃ ad tẽpus illud uſitatæ fuerunt & approbatæ. ¶ 2. Poſtea verò die Jovis ꝓximè poſt feſtum S. Dionyſii anno eodem coram ipſo dño Rege & ſubſcriptis, convocato conſilio ꝓviſum fuit & conceſſum ab ipſo dño Rege coram venerabili patre E. Cantuarienſis Archiepiſcopo R. Cyceſtr̃ Epiſcopo dño regis Cãcellario, R. Dunolm̃ epiſcopo, H. Elienſ. epiſcopo, epiſcopo Norwic. epiſcopo Lõdoñ, epiſcopo Bathoñ, epiſcopo Exoñ, epiſcopo Karleol, epiſcopo Hereford et epiſcopo Roffen̄. Itẽ corã baronibus ſubſcriptis. Richardo com̃ Corũbiæ et Petro G. com̃ Marr. J. com̃ Linc. W. com̃ Warhã, J. com̃ Ceſtr̃, W. com̃ Ferr̃ T. com̃ Warr̃, H. com̃ Kãc. H. de Ver com̃ Oxoñ, H. com̃ Hereford, Simõ de monte forte com̃ Leic. Itẽ corã barronibus ſubſcriptis, Radulpho de Tony, Philippo de Albinaco. R. filio Michaelis, H. filio Machute, J. Mareſcall̃, G. de Lucy, R. de Argentõ, H. diſpenſatore, W. de Say. W. Bardolph. W. de Cantelupo ſeniore & W. juniore, R. Sylkard, W. de Bromich. A. de S. Amando, B. Curiall. E. de Syngoy, R. de Muſſengoy. B. de Pancy, G. de Lucy, R. filio Hug. & aliis ꝙm pluribus tunc ibidẽ ꝑſentibus, ꝙ de cætero cùm baſtardia objecta fuerit alicui de tali cauſa in curia dñi regis ꝙ baſtardus ſit, & ideo baſtardus quia natus ante ſponſalia vel matrimoniũ cõtractum inter patrem ſuũ & matrẽ ſuam, mittatur loquela ad ordinariũ loci & fiat inquiſitio ꝑ hæc verba, utrũ videlicet talis natus fuerit ante ſpõſalia ſive matrimonium vel poſt, & reſcribat ordinarius ꝑ eadẽ verba domino regi ſine aliqua cavellatione. Et in inquiſitione illa facienda ceſſet omnis appellatio ſicut in omni alia inquiſitione de baſtardia de qua inquiſitio demãdãda fuerit alicui ordinario faciẽda, & maxime ꝙ nulla fiat appellatio extra regnũ ſi de neceſſitate cõtingat appellari, & tũc ꝑceptum fuit ꝙ ita teneretur & obſervetur in futuro tã de illis ꝙm de quibus judiciũ extunc faciendũ eſſet in curia dñi regis tam de placitis inceptis ꝙm incipiendis, cùm hujuſmodi baſtardia objiciatur ex tali cauſa. Et ꝙ aſſiſa mortis anteceſſoris ꝓceſſit in curia dñi regis ſuper hujuſmodi baſtardia infra ætatẽ petentiũ, & ubi jurata dixit ꝙ nõ fuerunt hæredes ꝓpinquiores, quia nati fuerunt in adulterio ante matrimoniũ: ꝓbatur in itinere M. de Pateſhull in com̃ Cant̃, anno regis H. filii J. undecimo Aſſiſa mortis anteceſſoris. ſi Henricus Pamſore decẽſ Norlington. Rationibꝰ igitur ſupradictis & ex tali com̃uni cõſenſu, in electióe dñi regis eſſe poterit utrũ velit īquiſitionẽ illã faciẽdã demãdare ordinariis vel illã facere in curĩ ſua, quia ſi illã in curĩ ſua fecerĩ cũ exceptio ei data fuerit et apta et ex certã cauſa, nõ debet reſpõſio eſſe obſcura, ſed ſicut opponit exceptio ꝙ ſecũdũ legẽ et cõſuetudinẽ Angl baſtardꝰ eſt, eo quòd

quòd natus ante ſponſalia vel matrimoniũ, & ſic ex tali cauſa replicare debet petens et dicere q̃ legitimus eſt ex cauſa contraria, quia natus eſt poſt ſponſalia vel matrimoniũ, & ſic contradicere intentioni tenentis, quia non contradicit ſed dicit ſimpliciter q̃ legitimus ſit & paratus p̃bare ſe legitimum ubi debuerit, quia ad cauſam non reſpondet. Debet igitur dicere cauſam q̃ legitimus, quia natus poſt ſponſalia vel matrimoniũ. Si autem ex tali obſcura reſponſione mittatur ad curiam Chriſtianitatis, et reſcribatur obſcurè q̃ legitimus, vel ſi cauſa objecta fuerit & non reſcribatur p̃ eadem verba ſed q̃ legitimus ſit, in defectũ curiæ Chriſtianitatis fiat inquiſitio in curia dñi Regis utrum ante matrimoniũ vel poſt, quia videtur p̃ hoc q̃ ibi poſſit eſſe fallacia, & verum reſcribatur et falſum ſed diverſis reſpectib⁹, quia poterit eſſe legitimus ſecundũ ſtatuta eccleſiæ quantum ad ordines, et quãtum ad dignitates, et quantũ ad leges et cõſuetudines Anglicanas, baſtardus quantũ ad ſucceſſiones, quia ibi licet legitimus ad p̃dicta ſive ante ſive poſt. Et cùm taliter objecta fuerit baſtardia ex cauſa tali, ſi petens obſcurè reſpondeat, denegetur ei actio ac ſi nihil reſpondiſſet, & tenens ſe teneat in pace. Si autẽ tenenti objecta fuerit et ſic obſcurè reſponderit, quaſi indefenſus rem poſſeſſam amittat, quia non omninò reſpondere vel obſcurè ad paria judicantur. Ad Papam et ad ſacerdotiũ quidem p̃tinent ea quæ ſpiritualia ſunt, ad Regem vero et ad regnum ea quæ ſunt temporalia, juxta illud, Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Et unde ad Papam nihil pertinet ut de tẽporalibus diſponat vel ordinet, non magis q̃m Reges vel principes de ſpiritualibus, ne quis eorum falcem im̃ittat in meſſem alienam. Et ſicut Papa ordinare poteſt in ſpiritualibus quoad ordines et dignitates, ita poteſt Rex in temporalib⁹ de hæreditatibus dandis vel hæredibus conſtituendis ſecundum conſuetudinem regni ſui. Habet enim quodlibet regnum ſuas conſuetudines et diverſas, poterit enim una eſſe cõſuetudo in regno Angliæ, et alia in regno Franciæ quantum ad ſucceſſiones. Et notandum quòd ſi quis apponendo baſtardiam mentionem non faciat de hac dictione (baſtardus) amittet per judicium: ut ſi dicat, frater nihil juris habes in terra illa quia natus fuiſti ante matrimonium, nulla facta mentione de baſtardia: ut in itinere W. de Raleigh in comitatu Warr. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus de Munworth pater Thomæ. Opponi etiam poterit baſtardia multis de cauſis inſtituta actione, aliquando in judicio, aliquando ad querelam ejus qui dicit ſe eſſe verum hæredem, & de quibus non oportet tranſmittere loquelam ad curiam Chriſtianitatis vel inquiſitionem, ut ſi partus naſcatur poſt mortem patris (cui dicitur poſthumus, per tantum tempus quòd non ſit veriſimile quòd poſſit eſſe defuncti filius, & hoc probato, talis dici poterit baſtardus. Item dici poterit baſtardus & illegitimus et partus alienus falsò ſuppoſitus & nutritus ad exhæredationem veri hæredis, ubi mulier fecerit ſe prægnantem cûm non ſit. Item ſi inquiratur p̃ quantum tempus natus fuerit poſt humationẽ patris cujus filius eſſe debuit, ita quod non poſſit eſſe veriſimile quòd ſit filius talis. Idem dici poterit

baſtardus

baſtardus partus ſuppoſitus mortuo vero hærede ſub cuſtodia, ut ſupra de qualitate & differentia hæredis de ptu ſuppoſito. Item dici poterit baſtardus ab alio quàm à patre ꝓgenitus, ubi non ſit veriſimile aliqua ratione ꝙ poſſit eſſe hæres mariti, ut ſi pater abfuerit ꝑ longum tẽpus in terra ſancta, quod veritas vincere poſſit ꝓſumptionem. Sed aliud erit, ſi vir in patria vel extra patriam prope quod acceſſum habere poſſit ad uxorem occulte, et maximè ſi maritus eum deadvocaverit omnino, niſi ꝓſumptio faciat cõtra ipſum quod partus poſſit eſſe hæres, ut ſupra, et ibi de hac materia, ubi perpendi poterit quis ſit legitimus & quis baſtardus. Et ſciendum ꝙ liberorum quidam poſſunt eſſe legitimi et quidam baſtardi, et aliquando omnes legitimi et aliquando omnes baſtardi, vel unus ex pluribus legitimus, et alii omnes baſtardi et è contrariò, ut ſupra perpendi poterit de qualitate hæredum. Item notandum ꝙ cùm quis partum ſuppoſitum ſemel advocaverit, non poterit illum ulterius readvocare ſi hoc ꝓbari poterit, et erit talis filius et hæredes de quocunque anteceſſore tenuerit. Et cùm capitales domini vel quidam illorum hæreditatem tali reſtituerint et quidam reſtituere contradixerint, oppoſita baſtardia non valet contradictio, nec erit in hoc caſu inquiſitio demandanda ad forum Eccleſiaſticum, vel mittenda ad curiã Chriſtianitatis: Ut de itinere R. de Leinton de quodã Adamo de Aſton qui in tali caſu voluit tranſmittere loquelã ad curiam Chriſtianitatis, ꝙ quidem revocatum fuit & correctũ ꝑ M. de Pateſhull. ¶ 3. Item videndum quis baſtardiam opponere poteſt, et ſciendum ꝙ ab eo ad quem pertinet, ſicut à vero hærede contra eum qui ſe facit hæredem cùm non ſit, ſive petens ſit qui opponit ſive tenens. Item ille qui loco hęredis eſt, ſicut dominus capitalis cùm in ſeyſina fuerit hæreditatis ſicut de eſchaeta ſua propter defectum hæredum tenentis ſui, cùm non ſit alius niſi ille qui petit, et ſit baſtardus. Si autẽ plures ſunt qui ſe faciant hæredes, tunc non ptinebit ad dñm capitalem baſtardiam objicere, quia quamvis competat contra hæredem, tamen non ptinet ad dominum capitalem ut illam opponat. Et quôd ad capitalem dominum non ptineat, ꝓbari poterit de termñ Paſchæ anno Regis Henr̃ duodecimo in comñ Berk. de Roberto Hachard, ubi terra eſſe debuit eſchaeta ſua: ut de itinere Martini de Pateſhull in comñ Eborũ anno regis Henr̃ decimo, Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de Bully, ſed cùm capitalis dominus baſtardum ſemel cognoverit ad hæredẽ, vel ſi reddiderit ei aliquam ptem hæreditatis ut legitimo, ſi poſtmodum ei velit baſtardiam objicere, non audietur ut illam opponat: ut de termñ S. Hilarii anno Regis Henrici decimoquarto in comñ Midd̃ de Abbate S. Albani & Wilſo filio Radulphi. Sed cõpetit vero hæredi contra fratrẽ et aliũ qui ſe facit hæredem cùm ſit baſtardus, ſive unus eorũ ſit hæres ſive plures legitimi, vel unus vel plures baſtardi qui ſe faciunt hæredes, ſive tenentes ſint ſive petentes. Et ſi uterq̃ baſtardus fuerit tã petẽs qm tenẽs, et petẽs baſtardiã objecerit tenenti, ſi tenẽs replicãdo dixerit petẽtẽ eſſe baſtardũ, oportet petẽtẽ ſe docere legitimũ, alioquin nihil capiat, cũ melior ſit in hoc caſu conditio poſſidentis, &

tnnc capitalis dñ' petat & ꝑtinet ad ipſum exceptio. ¶ 4. Itē contra q̄m cō-petat, & ſciendū ꝙ contra q̄mlibet tam maſculū q̄m fœminā, tā cōtra mi-norē q̄m majorē. dū tamē ſi infra ætatē ſit minor cui opponitur, nō ꝓce-dat inquiſitio de baſtardia ante ætatē, dū tamen minor tenens fuerit, quia nō magis tenetur reſpondere ad exceptionē de baſtardia ante ætatē, q̄m ad aſ-ſiſam, cùm exceptio baſtardiæ tā in cauſa poſſeſſionis q̄m ꝓprietatis tmi-net negotiū, ut de itinere M. de P. in cōm̄ Kanc ad feſtū S. M. añ regis Hē-rici undecimo incipiente duodecimo, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelm̄ de Herſt, ubi aſſiſa venit ſuper cuſtodē, qui dixit ꝙ nihil habuit niſi nomine cuſtodiæ cum quodā qui fuit infra ætatē, & de quo reſponſū fuit ꝙ baſtardus erat. Si autē à majore contra minorē petentē, ꝓcedat aſſiſa, ut in eodem itinere, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Henr̄ Pauſurere quibus à petentibus ob-jecta fuit baſtardia, & de quibus dixerunt juratores ꝙ baſtardi fuerunt, quia nati ante matrimoniū, et proceſſit aſſiſa mortis anteceſſoris in curia regis. ¶ 5. Itē non cōpetit exceptio baſtardiæ nec locum habet inter conjunctas ꝑſonas, ſed inter extraneas, in cauſa poſſeſſionis, nec in placito de cō ſan-guinitate, nō magis q̄m in aſſiſa mortis anteceſſoris, quia ubi eadē ratio ibi erit & idem jus, inter tales ꝑſonas agitur de ipſo jure, & non de aliqua poſ-ſeſſione, ſi fuerit hæreditas deſcendens à cōmuni ſtipite, quia ſi inter eos te-neretur hujuſmodi exceptio, ſic terminari poſſet ꝓprietas ipſa in placito poſſeſſionis: licet objici poſſet ꝙ baſtardus ſit tanquā extraneus quantū ad verū hæredē. Sed tamen inter eos non ꝓcedat iſta exceptio, non magis q̄m aſſiſa, quia adhuc in pendenti eſt utrum ille cui objicitur baſtardia ſe ꝓbare poſſet legitimū vel non. ¶ 6. Cùm autē ſic objecta fuerit baſtardia adjecta cauſa, non valet exceptio niſi ꝓbetur ꝙ tenens dicat petentem eſſe baſtar-dum, et idem petens replicando dicat ſe eſſe legitimum vel e contrariò. Vi-dendum ad q̄m illorum ꝑtineat ꝓbatio baſtardiæ vel legitimationis, & vi-detur ꝙ ad ipſum ꝑtinebit in omni caſu qui eſt extra ſeyſinā, cum ille qui eſt in ſeyſina nō habeat neceſſe ꝓbare nec exceptionē ſi ipſe exceperit de baſtardia, neq̄ replicationē de legitimitate ſi baſtardia objecta fuerit cōtra ipſum, ꝓpter cōmodum poſſeſſionis: quia cùm tenens objecerit exceptionē baſtardiæ cōtra petentē, petens arctatur ad ꝓbationē legitimitatis, tenens ad ꝓbationem baſtardiæ ꝓcedat & excipiendo, oportebit petentē docere legitimū eſſe replicando, alioquin cadit à cauſa, & tenenti remanebit poſ-ſeſſio. Si autē e contrariò à petenti tenēti opponatur baſtardia, & ꝙ nihil juris habeat in tra q̄m tenet, quia baſtardus: reſponderi poterit à tenente ꝙ ipſe eſt in ſeyſina, ſicut hæres legitimus, unde oportebit petentē replicare ꝙ baſtardus, & ſic replicando ꝓbare baſtardiam, & ſic oportet petentem ſe-qui, quia tenens nunquam ſequeretur, & ſic in utroquè caſu incumbit ꝓ-batio replicationis ipſi petenti, vel ꝙ ꝓbet ſe legitimum ſicut in primo ca-ſu, vel quòd tenentem probet baſtardum ſicut in ſecundo caſu. ¶ 7. Cùm igitur in ſuo caſu aliquando tranſmittēda ſit loquela ad curiā Chriſtianitat̄ in caſu licito, modo cōſueto & debito, quia cognitio baſtardiæ et inquiſitio

fieri

fieri debeat in curia Christianitatis: tunc fiat bre ordinario loci sub hac forma. Ex pte Regis, infra Regnũ si ordinarius fuerit sub potestate Regis. Si autem extra regnum fuerit ordinarius qui cognoscere debuit & non sub potestate Regis, & non teneatur obedire nisi velit, nec inquirere possit nisi fuerit ei demandatũ, cadere poterit actio petentis ꝓpter defectum ꝓbationis. Et notandũ q̃ antiqm loquela & inquisitio bastardiæ transmittatur ad curiam Christianitatis, oportebit q̃ visus fiat de tra q̃ petitur, quia cùm ꝑ inquisitionem sic factam tota causa decidatur, et nihil superst post inquisitionem nisi judiciũ reddendũ in curia dñi Regis, ꝓposterè ageretur si tunc primo visus peteretur. Et ideo necesse est q̃ prius fiat visus, ut Justic. de re certa certum dare possit judiciũ. Et cùm remissa fuerit inquisitio ad ordinariũ dño Regi, non erit ulterius aliqua exceptio opponenda, ꝓ qua minus ꝓcedat judicium. ¶ 8. Rex venerabili in Christo Patri A. eadem gratia Londoñ Episcopo salutẽ. Sciatis q̃ cùm A. in curia nostra coram nobis, vel coram Justic. nris peteret versus B. tantã tram cum ꝑtinentiis in tali villa, idem B. venit in eadem curia coram &c. et objecit eidem A. quod nullum jus habuit in terra illa, eo quod bastardus est, quia natus antequam talis pater ipsius A. desponsavit matrem ipsius A. Et ideo vobis mandamus, quod convocatis coram vobis convocandis, rei veritatem inde diligenter inquiratis, videlicet utrum prædictus A. natus fuit antequam prædictus talis desponsavit talem matrem ipsius A. vel post. Et inquisitionem q̃m inde feceris scire facias nobis vel Justiciariis nris talibus per literas vestras patentes. Teste &c. Et cùm in voluntate Regis sit trãsmittendi hujusmodi inquisitionem ad curiam Christianitatis vel non, nõ dicatur in brevi, & quoniam hujusmodi inquisitio ꝑtinet ad forum Ecclesiasticũ, sicut in aliis causis sequentibus ubi ꝑtinet ad forum Ecclesiasticum, et non ad forum seculare, et in hoc casu cùm a tenente proponatur exceptio bastardiæ versus petentem, oportebit quòd petens sequatur et probet se legitimũ replicando cõtra exceptionem bastardiæ. ¶ 9. Henricus Dei gratia &c. venerabili &c. vel tali officiali salutẽ. Sciatis q̃ cùm A. de N. in curia nostra coram &c. peteret versus B. et C. uxorem ejus, tantam terram cum pertinentiis in tali villa, ꝑ assisam mortis antecessoris inde ibi inter eos summonitam & captam, & prædicta C. diceret se esse propinquiorem hæredem D. de cujus morte A. tulit assisam illam, idem A. objecit eidem C. quòd nullum jus habere potuit in terra illa eo quòd bastarda est, quia nata fuit antequàm pater suus desponsavit matrem suam, et ideo vobis mandamus &c. ut supra, & in hoc casu quia petens opponit exceptionem bastardi versus C. quæ tenet replicando contra eam quæ dicit se esse legitimam & hæredem & in seysina esse excipiendo, oportebit petentem probare bastardiam replicando illam esse bastardam. Et q̃ dictum est supra de bastardia ejus qui natus est ante sponsalia, idem dici poterit de eo qui natus est post mortem antecessoris sui per tantum tempus, quòd non possit esse verisimile quòd possit esse filius & hæres. Item aliud breve consimile de eodem contra tenentem masculum vel fœminam

minam qui natus est de illegitimo matrimonio, sicut de adultera, scilicet ubi quis duas habuerit uxores, unam videlicet de jure et aliã de facto, et ille partus qui de legitimo fuerit in seysina; & hujusmodi cognitio ad forum pertinet Ecclesiasticum et non ad forum Seculare. ¶ 10. Rex tali Episcopo salutẽ. Sciatis q̃ cùm A. peteret versus B. tantam terram cum ptinentiis in tali villa ut jus suum, et idẽ B. veniret in eadẽ curia, et diceret q̃ fuit in seysina de eadem tra sicut de illa q̃ ei hæreditariè descendit de quodam C. patre suo cujus hæres ipse est ut dicit, Idem A. objecit eidem B. in eadem curia nra q̃ nihil juris potuit habere in terra illa petita quia bastardus est, & natus de adultera, asserens se esse filium legitimum ipsius C. & hæredem, & quoniam hujusmodi cognitio ad forum pertinet Ecclesiasticum, vobis mandamus quòd convocatis convocandis &c. (ut supra.) Est etiam alia exceptio bastardiæ, q̃ ad curiam Christianitatis transmittenda est, et non terminanda in curia regia, sive ꝓponatur à petente tenẽti, vel à tenente petenti, adjecta tali causa q̃ pater talis nunquam desponsavit matrẽ talis petentis, vel tenentis, et tunc fiat tale brẽ. ¶ 11. Rex tali Episcopo salutẽ. Sciatis q̃ cũ A. in curia nra coram &c. peteret versus B. tantam terram cum ptinentiis in tali villa ut jus suum, idẽ B. venit in eadẽ curia et dixit q̃ p̃dictus A. nihil juris clamare poterit in terra illa, quia bastardus est eo q̃ C. pater suus, cujus hæredem se facit, nunquam desponsavit matrem suam. Et quoniam hujusmodi cognitio, de tali bastardia objecta ad forum pertinet Ecclesiasticum, vobis mandamus q̃ convocatis convocandis coram vobis &c. ut supra. Item si quis crediderit alium esse bastardum, quia natus fuit tempore interdicti, adhibita solennitate quæ tunc potuit adhiberi, sive solennitas fuerit adhibita in facie Ecclesiæ, sive non, talis cognitio transmittenda est ad forum Ecclesiasticum ꝑ tale breve. ¶ 12. Rex tali episcopo salutẽ. Sciatis q̃ cùm A. in curia nra &c. peteret versus B. tantũ terræ cum ptinentiis in tali villa ut jus suũ, Idẽ B. venit in eadẽ curia et objecit eidẽ A. q̃ nihil juris inde clamare potuit, quia bastardus est, eo q̃ natus fuit per tantum tempus ante matrimoniũ cõtractum solenniter in facie Ecclesiæ inter talẽ patrem ipsius A. & talem matrẽ ipsius A. responsum fuit à p̃dicto A. q̃ legitimus est, et natus post matrimonium contractũ inter patrem et matrem suam tempore interdicti, adhibita omni solẽnitate quæ tunc potuit adhiberi. Et quoniã hujusmodi causæ cognitio ut supra. ¶ 13. Cùm autẽ loquela et hujusmodi inquisitio transmissa fuerit ad curiã Christianitatis, remanebit placitum in curia dñi Regis sine die, quousq̃ venerit inquisitio ad curiam, postq̃m discussum fuerit de bastardia in curia Christianitatis. ¶ 14. Officiũ vero ordinarii erit, q̃ cõvocatis ꝑtib', in earũ p̃sentia si interesse voluerint, fiat diligẽs et sumaria inquisitio secundũ formã brevis, et si spõsalia vel matrimoniũ sint cõtracta, vel õninò nullũ, vel si matrimoniũ, tamẽ illegitimũ: videlicẽt dũ igit erit de matrimonio de quo supradict̃ est in tractatu, quis hæres sit legitimus, et ubi dicit q̃ hæres est legitimus q̃m justæ nuptiæ demõstrãt, sive clãdestinũ fuerit matrimoniũ sive publicum, sive per verba de p̃senti sive per

verba

verba de futuro, ſive ſub conditione contractũ, dum tamen diſſolvi nõ poſſit, nec in vita contrahentiũ fuerit diſſolutum, cùm ſpõſalia ſive matrimonium ſit conjunctio maris et fœminę individuam vitæ retinens cõſuetudinem. Et ꝑ hoc de facili ꝑpendi poterit quis legitimus fuerit & quis baſtardus. Cùm autẽ judex Eccleſiaſticus inquiſitionẽ fecerit, nõ erit ab eo appellandum ab aliquo, nec à petente nec à tenente: à petente nõ, quia talẽ juriſdictionẽ et talem judicẽ elegit; à tenente non, quia ſic poſſet cauſam in infinitũ ꝑtrahere de Judice in Judicẽ uſq; ad Papã, et ſic poſſet Papa de laico feodo indirecte cognoſcere. Itẽ notandũ ꝙ tantũ operatur tenentis abſentia qm ꝑſentia, ſed à delegato et ab officiali ſi dicãtur erraſſe vel colluſionem feciſſe poteſt appellari ad Epiſcopũ, vel aliũ ordinariũ, quia ordinarius errorẽ taliũ et ſententiã poterit revocare vel corrigere, licet nõ poſſit ꝑpriũ, niſi cũ difficultate. Facta igitur inquiſitione ſecundũ ꝙ ꝑdictũ eſt cùm pars ſequens venerit ad curiã cũ inquiſitione, ſtatim ſumoneatur loquela q̃ remãſit ſine die & ſumoneatur tenẽs ꝑ hoc brẽ. ¶ 15, Rex vic. ſalutẽ. Summoneas ꝑ bonos ſumonitores B. tenentẽ ꝙ ſit coram Juſtic. nr̃is apud talẽ locũ auditurus recordũ & judiciũ ſuũ de loquela q̃ fuit in eadẽ curia nr̃a corã &c. inter A. petentẽ et eundẽ B. tenentẽ, de tanta tr̃a cũ ꝑtinentiis in tali villa, quã idẽ A. in eadẽ curia nr̃a clamat ut jus ſuũ verſus eundẽ B. et unde idem B. dixit ꝙ idẽ A. nullũ jus habuit in terra illa eo ꝙ baſtardus fuit, quia pater ſuus nunqm deſponſavit matrem ſuam, vel alia tali de cauſa: & unde inquiſitio baſtardiæ tranſmiſſa fuit ad curiã Chriſtianitatis, & habeas ibi ſumonitores et hoc brẽ. Teſte &c. ¶ 16. Ad primum vero diem ſumonitionis bene poterunt ſe eſſoniare tam petens qm tenens ſi voluerint, ſimul vel viciſſim, quouſque habuerint eſſonium. Si autem ad primum diem vel poſt eſſonium tenens defaltam fecerit poſt reſummonitionem, cùm ſummonitione ꝑventus ſit, ſtatim teſtata ſummonitione capiatur terra in manum dñi Regis per defaltam per parvum cape, & tenens ille ſumoneatur ꝙ ſit ad alium diem auditurus inde judicium ſuum. Et ad quem diem ſive venerit ſive non, amittet ſeyſinam ſuam per defaltam, ſive inquiſitio fecerit pro eo ſive contra ipſum, niſi docere poſſit rationem ſufficientem quare nõ venerit. Si autem ſummonitione præventus non fuerit, ſed malitioſè ante reſummonitionẽ pendente inquiſitione cõtumaciter ſe tranſtulerit ad ꝑtes tranſmarinas & extra regnũ abſentaverit, ita ꝙ ſequi noluerit nec intereſſe inquiſitioni cùm Epiſcopus vel Ordinarius Juſticiariis hoc mandaverit, nihilominus faciant Juſtic. eũ ſumoneri, ac ſic in regno eſſet, ꝙ ſit auditurus recordũ & judicium ſuũ, ut ſupra. Et ita ꝓcedant quouſq; talis amiſerit ꝑ defaltam: ut de Itinere M. de P. in comñ Norff. de Henry de la Stoke. ¶ 17. Effectus vero legitimationis ꝓbatæ hic eſt, ꝙ cùm ſemel ꝓbata fuerit & judicium ꝓ tali reddatur in curia Regis, ſemper quoad omnes legitimus erit, niſi in ꝓbatione intervenerit fraus, nõ erit itaq̃ ad plures curias Chriſtianitatis trãſmittẽd°, objecta ab aliquo tali exceptiõe, quia ſi ad diverſos mitteret epiſcopos, poſſẽt cur̃ regiæ cõtraria vel diverſa reſcribere. Sed fraudulenter

lenter posset fieri inquisitio hoc modo, ut si quis plures ẽras vel amplas hæreditates peteret à diversis, ꝓcurare poterit petens ꝑ fraudẽ ꝙ ab aliquo ipsorũ ei opponeretur bastardia, & ita pacisci cũ eo ne quid diceret in testes & cõtra testificata, et sic fraudulenter ꝓbare possit legitimationẽ, et sic obtinere versus omnes, ꝙ quidẽ esset iniquum. Itẽ esto ꝙ quis cum legitimationẽ suã ꝓbaverit corã quibuscunq; judicibus, anteqm ad curiã venerit cum inquisitione moriatur, si talis hæredes habuerit de carne sua ꝓcreatos, tales habendi sunt ꝓ legitimis, et aliis ꝑferendi in successione, et ex tali inquisitione erit judicium reddendum ꝓ hærede, ꝙ ꝓ antecessore redderetur si viveret, quia legitimitas antecessoris ꝓbata, extenditur ad hæredes quoad omnia, videlicet successiones, ordines, et dignitates. Et notandũ ꝙ post mortem nõ valet talis exceptio ꝓposita contra eum qui mortuus est, cùm ad exceptionem talem respondere non posset, inquiri tamen poterit ꝑ patriam utrum talis fuerit necne, secundum ꝙ inquiri poterit utrum quis libere tenuerit, vel in villenagio, licet de statu talis inquiri non potest post mortem, ut de termñ S. M. anno Regis H. vi. incipiente vii.

¶ 1. *Exceptio competens ex persona petentis si fuerit non sanæ mentis. 2. Exceptio ex persona petentis si fuerit surdus & mutus naturaliter. 3. Exceptio propter morbum incurabilem sicut de leproso. 4. Exceptio ex cognitione ubi quis se cognovit ad villanũ. 5. Exceptio si de crimine convictus fuerit de felonia vel aliquis antecessorũ. 6. Exceptio per mortem civilem si quis contulerit se religioni & habitum religionis susceperit.*

Cap. 20.

COmpetit etiã exceptio perẽptoria tenenti ex ꝑsona petẽtis, si petẽs furiosus fuerit vel nõ sanæ mẽtis ꝙ discernere nesciat, vel omninò nullã habeat discretionẽ. Tales emñ non multũ distãt à brutis q̃ ratione carent, nec valere debet ꝙ cũ talibus agitur durãte furore, possunt enim quidã dilucidis gaudere intervallis, & quidam habent furorem ꝑpetuũ. Quod autẽ actum fuerit cũ talibus tẽpore quo dilucidis gaudent intervallis, ratũ erit ac si cum aliis ageretur, sive furorem simulaverint sive non. Acquirere quidem non poterunt in ipso furore, vel cùm non fuerint sanæ mentis aliqui, quia consentire nõ possũt, nec acquisita alienare vel dare, quia alienationi non magis consentire possunt quàm acquisitioni, sed seysinam retinent, quia animum mutare non possunt, quem acquirendo dum essent sanæ mentis habuerint, et furor superveniens nihil adimit non magis quàm morbus incurabilis sicut lepra, secundum quod dicitur quòd multa impediunt contrahendo quæ non dirimunt contractum, & ita sunt multa quæ impediunt ꝓmovendo, quæ non dejiciunt jam promotum. Et talibus de necessitate dandus est tutor vel curator. Sed quid dicendum erit de fatuo: Fatuus quidem acquirere poterit, non tamen in aliquo discretionem habet, & talibus similiter datur curator, nisi autem expresse renunciaverit, quia contra voluntatem expressam non acquirit, sicut contigit coram ipso Rege & fratre & hærede Herberti filii Petri, qui publicè renunciavit hereditati, & ita quòd successit ei Reginaldus frater minor. Si autem ita fatuus fuerit quòd nihil sciat discerne-

cernere inter teneme̅ta nec inter jura,talis nunq̃m acquirit,quia nō cō̃sentit. Sed discussio hujusmodi exceptionis discretioni judicis relinquatur. ¶ 2. Competit autē tenenti exceptio perē̅ptoria ex persona petentis ꝑpter defectū naturæ:ut si quis fuerit surdus & mutus naturaliter,s. q̃ ōnino loqui nō possit nec audire, nō tamē si tardè audiat,vel loqui fuerit aliquātulū ipeditus. Et talis cùm naturaliter surdus fuerit & mutus, acquirere non potest, quia nō potest cō̃sē̅tire,quia verba stipulātis audire nō potest omninò,et cū ōninò audire non possit nec omnino loqui, voluntatē & cō̃sensū exprimere nō potest,nec verbis nec signis. Naturaliter dico, hoc est à nativitate, sicut dicitur de cæco, qui cæcus fuit à nativitate, quia si hoc aliter alicui evenerit à casu, inquirendū erit qualis fuerit ante hujusmodi infortuniū, quia si loqui potuit ab initio & audire & cō̃sentire, ꝑ se & ꝑ ꝓcuratorē acquirit, & acquisita retinet, sed tamen de facili non transfert ad alium acquisita, sed cū surdus et mutus naturaliter acquirere non possit. ꝑ officiū judicis inveniendа sunt ei necessaria quoad vixerit ꝓ qualitate ꝑsonæ, & hæreditatis quantitate si hæres esse debuit, & si semel autoritate curatoris acquisierit,si fuerit inde ejectus recuperabit ꝑ assisam sicut minor. ¶ 3. Datur etiam exceptio tenenti ex ꝑsona petentis peremptoria, ꝓpter morbū petentis incurabilē & corporis deformitatē, ut sit petens leprosus fuerit & tam deformis q̃ aspectus eum sustinere non possit,& ita q̃ à cō̃munione gentium sit separatus, talis quidē placitare non potest,nec hæreditatē petere: ut de term̃ S.T. añ Regis H. xi. in com̃ Hereford de Agnete q̃ fuit uxor Johannis de Westwikam petēte dotē ejus. Hujusmodi vero morbus repellit petentem ab agendo, sed hæreditatem jam habitam non adimit morbus superveniens sed habendā. ¶ 4. Datur exceptio tenenti ex ꝑsona petentis peremptoria,ꝑ cō̃fessionē & cognitionē petentis sive liber sit sive servus,ut si quis in curia dñi Regis semel cognoverit se esse villanū, licet liber sit,semper obstabit ei exceptio villenagii,ut supra in pluribus locis:et similiter de itinere M.de P.de loquela q̃ fuerit super judiciū in diversis com̃ a Regis H. iii. in com̃ Dorſ. de Hamelino filio Radulphi. ¶ 5. Datur etiā exceptio tenenti ex ꝑsona petentis perē̅ptoria,ex crimine & delicto petētis,de quo ꝑ judiciū fuit covict⁹ vel utlagat⁹,vel si trā abjuraverit & postea ꝑ Regē fuerit restitutus ad pacē, & q̃ eodem modo competit tenenti ex ꝑsona anteceſſorū petentis,sicut ex ꝑsona sua ꝓpria,ita q̃ hæreditas vel tenementū petitū descendere nō possit ad petentē,ut si ipse petens felonia fecit,pater vel mater, frater vel soror,à quo vel ꝑ q̃m jus desc̃dere deberet ad petentē, refert tamē qualiter quis fuerit utlagat⁹,& qualiter restitutus, & utrū utlagatus fuerit ꝑ legē træ,vel cōtra legem træ & ꝑ volūtatem:et cōtra istā exceptionem respōdere potest petēs multis modis,q̃ nō est secūdū legē træ. Itē q̃ nō in loco debito,sicut in com̃. Itē q̃ nō interrogat⁹ de com̃ in com̃,sed in mercatis et in aliis publicis locis clamat⁹,vel utlagat⁹ ꝑ brē dñi regis & ꝑ solā volūtatē dñi regis,ordine juris nō observato:ut de term̃ S.M añ regis H.xv.in com̃ Salop de Falcon̄ filio W. Et qualit & quādo talis exceptio valere debet videri poterit de placit

coronæ

coronæ de utlagatione utlagatorũ, & eorũ inlagatione, & ad q̃ restituãtur & ad q̃ non. ¶ 6. Cõpetit exceptio tenenti ex ꝑsona petentis peremptoria, ꝓpter mortẽ civilẽ, ut si quis se religioni cõtulerit, et postea ad seculũ reversus agere velit & hæreditatẽ petere, non audietur. Cùm semel quis se religioni contulerit renunciat omnibus q̃ seculi sunt, habita distinctione, utrũ habitũ ꝓbationis susceperit, vel habitũ ꝓfessionis, & cùm sic objecta fuerit hujusmodi talis exceptio, inquisitio curiæ Christianitatis demandabitur facienda, cũ contra exceptionẽ talem fuerit replicatũ, et secundũ illã inquisitionẽ in foro seculari erit judicãdũ. sicut cõtigit de W. Burdó de Desebürgh qui uxorẽ duxit quandã postq̃m effecta fuit monialis. Est etiã mors civilis in servo in servitute sub potestate dñi cõstituto. Hujusmodi vero servitus mortalitati cõparatur, quia fuit aliquãdo in manu dñi vita et mors, sed modo nõ, ꝓpter severitatem dominorũ sed in manu dñi Regis, sed cùm tales potestatem dñi sui effugerint, quasi resuscitati ad vitam aliquãtulum respirant, secundum q̃ superius ꝓpendi poterit de exceptione servitutis.

¶ 1. *De exceptionibus quæ cõpetunt ex persona petentis & quæ peremptoriæ sunt sicut de minori ætate.* 2. *De quibus minor infra ætatem debeat respondere & de quibus non.* 3. *Breve ne minor respondeat infra ætatẽ de libero tenemẽto suo donec sit talis ætatis.* 4. *Si plures sint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non.* 5. *Exceptio rationc adjuncti sicut de participe & uxore.* 6. *Si mulier cum hæreditate nupta fuerit minori vel ẽ contrario.* 7. *Status minoris mutari non debet nec de tenementis nec de servitio & consuetudinibus.* 8. *Replicatio, si in assisa mortis antecessoris vel in placito per breve de recto objiciatur minori quod placitare non possit quia minor est.* 9. *De probatione ætatis ex præsumptione per aspectum corporis.* 10. *Si Justic. dubitaverint cum venerint.* 11. *Qualiter probatur ætas per patriam cum per aspectum corporis probari non possit & per quos.* 12. *Ex præsumptione ut si quis alios placitaverit sicut major.* 13. *De resummonendo loquelam ad curiam quæ remansit sine die propter minorẽ ætatem.* 14. *Breve cùm seysinam recuperaverit jam major factus versus dominum capitalem, & similiter de vasto facto in uno brevi.* *Cap.* 21.

DIctum est in ꝓximo superius de exceptionibus q̃ cõpetũt tenẽti ex ꝑsona petentis, & q̃ perẽptoriæ sunt ꝑpetuæ: Nunc autẽ dicendũ est de exceptionib⁹ q̃ cõpetunt eidẽ ex ꝑsona ejusdẽ q̃ dilatoriæ sunt, & tẽporales. Et inprimis de illa q̃ petẽti opponitur qui ante tẽpus agere nõ potest eo q̃ est minor & infra ætatẽ, maximè in causa ꝓprietatis nec etiam cõveniri, qua objecta si cõstiterit ipsũ esse minorẽ, differtur actio quousq̃ major effect⁹ fuerit, sed non cadit brẽ, sed resumoneatur loquela cũ ꝑvenerit ad ætatẽ, nisi forte talis sit actio ad q̃m infra ætatẽ respondere teneatur. Et quoniã diversæ sunt ætates et diversimodè judicãdæ secũdũ diversitatẽ actionũ, ꝑsonarũ & tenementorũ, ideo de ætatib⁹ qualiter inter se differãt videam⁹: sed de hac materia & differentia ætatũ dicitur in ꝑte supra in tractatu de custodia minorũ qui esse debent sub custodia et cura dominorũ & ꝑ quantum tẽpus. Sed quoniã minor quandoq̃ infra minorem ætatẽ agere poterit & cõvenire majorem & quãdoq̃ cùm fuerit in seysina tenetur respondere infra minorem ætatem in quibusdã casibus tam minori q̃m majori, in quibusdã autem nec majori nec minori ante plenã ætatem, videndũ inprimis ĩ quib⁹ casibus infra ætatem agere possit & petere, & quæ, & qua actione. Et sciendum

endũ q̄ in qualibet ætate petere poterit seysinã ꝑpriã si fuerit disseysitus, p assisam novæ disseysinæ quandocunq; & qualitercunq; fuerit disseysitus. Itẽ seysinã anteceſſorũ cujuſcũq; p assisam mortis anteceſſoris ſed cum ita recuperaverit, nõ respondebit inde ante plenã ætatẽ ad aliquod brẽ impetratũ ſuper poſſeſſione vel ꝑprietate, ſed liberũ ſocagiũ petere nõ poterit ante tẽpus de seysina anteceſſoris p brẽ de recto, ante ætatem xiv. annorũ non magis q̄m feodũ militare anteq̄m effect⁹ fuerit ætatis xxi. anni, hoc eſt anteq̄m īpleverit xxi. annũ et xxii. attigerit. Et cũ ſic p brẽ de recto seysinã ꝑpriã recuperaverit de ſocagio inde non respondebit ante plenã ætatẽ nec de feodo militari nec minori nec majori. Itẽ nec feodũ militare petere poterit ante tempus p̄finitũ, ſed tũc cùm recuperaverit p breve de recto & major effect⁹ fuerit, reſpondebit inde cuilibet majori cùm fuerit implacitatus, minori tamẽ non niſi in cauſa poſſeſſionis. Sed eſto q̄ ipſe minor vel cuſtos ſuus alienaverit, q̄ritur an minor ante ætatẽ poſſit revocare factũ ꝑpriũ vel cuſtodis? videtur q̄ factũ ꝑpriũ revocare nõ poſſit ante ætatẽ, quia cùm ad ætatẽ p̄venerit ratificare poterit donũ ſuũ & facere validũ q̄ ab initio non valuit. Eodẽ modo nec factũ cuſtodis ſui, cùm alienatio illa non multũ noceat minori ante ætatẽ. & tũc recuperare ſuũ habebit p breve de ingreſſu, niſi ſit qui dicat q̄ facta alienatione ſtatim poſſit minor per assisam novæ disseysinæ infra ætatẽ ſibi ꝑvidere. Si autẽ plures ſint minores non pticipes qui in cauſa poſſeſſionis petant unicam rem verſus eundẽ majorẽ, non poſſunt ſimul agere nec ſimul recuperare, ſed ſemper de ultima seyſina erit judicandũ, ut ſupra in tractatu de assisa mortis anteceſſoris plenius. ¶ 2. Cũ autẽ minor fuerit in seyſina, videndum de quib⁹ teneatur reſpondere infra ætatem et de quibus non. Et ſciendũ q̄ reſpondere tenetur, non obſtãte ætate, majori in omni caſu tam ſuper ꝑprietate q̄m ſuper poſſeſſione, & minori in cauſa poſſeſſionis ſi fuerit feoffatus in minori ætate, et fere omnia habebit remedia in exceptionibus et eſſoniis tam de malo veniẽdi q̄m de malo lecti, & in warranti vocatione p̄terq̄m in hoc q̄ attornatũ facere non poſſit. Et ſi hoc, ſequitur q̄ eſſoniũ de malo lecti habere non poterit, ut ſi languor ei fuerit adjudicatus & poſt languorẽ venire non poſſit, reſponſalẽ pro eo mittere non poterit non magis q̄m facere attornatũ. Reſpondebit etiã in minori ætate de facto ſuo & injuria ſua ꝑpria, tã in cauſa criminali q̄m civili, dũ tamẽ civiliter agatur: ut ſi minor disseysinã fecerit ad assisam novæ disseysinæ reſpõdebit. Reſpõdebit etiã non obſtãte minori ætate munieri dotẽ petẽti ꝑpter favorẽ dotis. Fallit tamẽ in caſu ſpeciali, ſcilicet ubi avus alicuj⁹ minoris dotavit uxorẽ ſuam & ipſa mortuo viro ſuo dotem non petiit p longum tempus, ſcilicet, x. xx. vel xxx. annos in vita hæredis viri ſui, & mortuo hærede illo ante aſſignationẽ dotis hærede ſuo infra ætatẽ relicto, ſi mulier tũc petere poterit ex cauſa dotis, talis hæres non ita reſpõdebit ei ante ætatẽ ſuam, ſed obſtabit ei exceptio minoris ætatis uſq; ad ætatem hæredis, et eo q̄ p tantũ tẽpus tacuit, p̄ſumi poterit q̄ inter ipſã & hæredem anteceſſoris intervenit pactum de non petendo, vel quòd remiſit, & hujuſm.

Item

Item respondebit infra ætatē aliquando si res tangat ipsum regē, quia infra ætatē inquiri poterit, salvo jure minoris & salvo jure cujuslibet, utrum anteceſſor hæredis qui rem tenuit obiit inde ſeyſitus ut de feodo vel non, ſicut de Wilhelmo Lungeſper Comite Sarum & Elena uxore ejus q̄ fuit infra ætatē, & ubi facta fuit inquiſitio de caſtro Sarū corā Simone de Pateſhul & ſociis ejus, utrū caſtrū illud cū com̄ pertineret ad Regē ſcilicet vel ad p̄dictū Wilhelm̄ ratione Elenæ uxoris ejus, & ubi Rex Henr̄ poſtmodū retinuit p̄ p̄dictam inquiſitionē. Itē reſpōdebit minor ad finem factū nō obſtāte ætate ſi implacitetur. Si autem alius fuerit implacitatus & p̄ finem factum minorem vocaverit ad warrantū, in placito warrantizare reſpondebit p̄pter finē factum, ſed cùm warrantizaverit petenti non reſpondebit in principali placito ante ætatem: ut p̄batur de term̄ S. Michaelis anno regni Regis Henr̄ xv. incipiente xvi. in com̄ Eſſex de Alicia quæ fuit uxor Lucæ Brokenhed. Ad idem facit in rotulo de term̄ S. M. anno Regis H. xvi. incipiente xvii. in com̄ Suff. de Juliana quæ fuit uxor Alani de Giſeham. Item infra ætatem reſpōdebit petenti ad aſſiſam mortis anteceſſoris et ad alia brevia & ad alia placita ſive res corporalis ſive jura petantur de omni de quo anteceſſor minoris non obiit ſeyſitus in dominico ut de feodo. Itē ſi minor in minori ætate amiſerit p̄ aſſiſam in placito poſſeſſionis ſicut p̄ aſſiſam mortis anteceſſoris, recuperabit major factus p̄ breve de recto in placito p̄prietatis. Itē infra ætatē reſpondebit minor tam de facto alieno quàm p̄prio quoad reſtitutionē licet non quoad pœnam, ſi pater vel alius anteceſſor ſuus (cujus hæres ipſe fuerit) diſſeyſinam fecerit cùm immediate ſuccedat in rem vitioſam ſi contra ipſum agatur poſt mortē anteceſſoris per breve de ingreſſu. Quia vice verſa de nullo reſpondebit de quo anteceſſor minoris in ſeyſina obiit ſeyſitus in dominico ſuo ut de feodo. Item infra ætatem reſpondebit quandoq̄ ex obligatione anteceſſorum facta in curia dñi Regis de conſilio curiæ, ut ſi anteceſſor obligavit ſe ad reſpondendū alicui certo die, vel hæredes ſuos ſive fuerit plenæ ætatis ſive infra ætatē ſi de eo humanitùs cōtigerit, ſicut de hæredibus Johannis de Monumew verſus Regem. Minor etiā cùm placitatus fuerit ante ætatē non reſpōdebit de aliquo de quo anteceſſor ſuus (cujus hæres ipſe eſt) obiit ſeyſitus ut de feodo, & quia (ut prædictum eſt) quandoq̄ tenetur reſpondere infra ætatem & quandoq̄ non, ideo ſine p̄judicio ſuo fieri poterit inquiſitio infra ætatem utrū anteceſſor ſeyſitus obiit ut de feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel tantū ad terminū vitæ, vel annorū vel ut de vadio vel in cuſtodia vel hujuſmodi ut de W. Lungeſper. Et ſi forte infra ætatem de hujuſmodi arctatus fuerit ad reſpondendum, ſuccurritur ei p̄ tale breve ne reſpondeat ante ætatem, quia ſtatus minoris mutari non debet. Et facta ſic inquiſitione aut remanebit placitum aut proceder. Rex vicecomiti ſalutē. Præcipimus tibi quòd non implacites vel implacitari permittas talē qui eſt infra ætatē (ut dicitur) de libero tenemento ſuo in tali villa, donec idem talis. talis ſit ætatis q̄ poſſit & debeat ſecundum legem & conſuetudiñ Angliæ de tenemento reſpondere. T. &c. Item ſi aliquis minor

voca-

vocaverit ad warrantũ in coñ, ne tenens cogatur petenti in principali placito reſpondere, vel ne ulterius ꝓcedat in principali ante ætatẽ fiat ei tale breve. ¶ 3. Rex vic. ſaluꝫ. Præcipim⁹ tibi ꝙ nõ ꝓmittas ꝙ A. implacitet B. de tanta terra cũ ꝑtinentiis in tali villa, unde idẽ A. trahit ad warrantũ C. qui eſt infra ætatẽ & warrant⁹ ejus eſſe debet ut dicit, donec idem C. ſit talis plenæ ætatis ꝙ poſſit et debeat ſecundũ legẽ & cõſuetudinẽ Angliæ terram warrantizare. Et hoc locum habet ſi minor in coñ vocetur ad warrantũ. Et cũ minor non teneatur reſpondere de aliquo de quo anteceſſor ſuus ſeyſitus obierit ut de feodo, à cõtrario ſenſu videtur ꝙ reſpõdere debeat de omni de quo anteceſſor ſuus non obiit ſeyſitus ut de feodo, facta ꝓtius inquiſitione, ſive res corporales petãtur ſive jura. Seyſiri autẽ poterit quis de re corporali in qua jus habet, ſive de jure ad rẽ vel ad ꝑſonam ꝑtinente. Et unde ſi de re corporali agatur et fuerit ſeyſitus añ et die quo fuerit vivus et mortuus, locũ habet ꝙ dicitur. Si autẽ jura ſint, et in ſeyſina fuerit añ & die quo moriebatur, licet non fuerit uſus añ & die quo moritur dũ tamẽ nõ ſit deuſus, hoc eſt ꝙ non amittat ꝑ non uſũ, ſicut dici poterit de ſervitutibus de paſtu pecoris, et aliis cõſimilibus. ¶ 4. Itẽ cùm nullus teneatur reſpõdere ante plenã ætatẽ, tamẽ ſi plures ſint unũ jus habẽtes quaſi unũ corpus, licet plures ſũt plenæ ætatis & unus vel duo infra, illi qui plenæ ætatis ſunt exceptionẽ dilatoriam habebũt ex ꝑſona taliũ quouſq; omnes plenã ætatẽ habuerint, et ſic exceptionẽ cõſequantur ex perſonis aliorũ qm ex ꝑſonis ꝓpriis non habebunt. Et ꝙ dicitur de tenente, dici poterit de petente, ut ſi tenẽs ſine ꝑticipibus ſuis qui ſunt infra ætatẽ reſpondere non teneatur, vice verſa tenenti à petente ſine ꝑticipibus non debet reſpõderi, ut infra dicetur plenius de ꝑticipibus. ¶ 5. Itẽ exceptionẽ poterit habere quis ratione adjunẽti ꝙ ex ſe ipſo habere nõ poterit, ſicut inter virum et uxorẽ, ut ſi vir plenæ ętatis exiſtens ducat in uxorẽ aliquã cum hæreditate q̃ fuerit infra ætatẽ, et implacitati fuerint de re uxoria ꝓpter minorẽ ætatem uxoris remanebit loquela ſine die, quouſq; uxor (de cujus jure agitur) effecta fuerit plenæ ætatis. Si autẽ vir tenẽs fuerit infra ætatem, & uxor plenæ ætatis, cum implacitati fuerint nõ remanebit loquela ſine die ꝓpter minorẽ ætatem viri, ſive nupta ſit ante impetrationẽ brevis vel poſt, quia mulier implacitata de jure ſuo ſi ꝓpter minorem ætatem viri poſſet differre juditiũ, ita poſſet q̃libet mulier in fraudẽ nubere viro minori cũ ꝑticipes haberet vel non, ꝙ eſſet iniquum, et ſive hæreditas ꝑtita eſſet ſive nõ. Et idẽ dici poterit ſi qua mulier nuberet villano, cùm fraus talibus patrocinari non debeat. Et de hac materia inveniri poterit, s. de uxore majoris ætatis et viro minoris, in rotulo de term̃ S. H. apud Weſt. añ regis H. xv. in coñ North. de W. Lungeſper minore & Idonea uxore ejus majore. ¶ 6. Si autẽ vir & uxor, vel è contrario hæreditatẽ et rem uxoriã ſimul petãt, quorũ unus eorũ ſit infra ętatem, ſi vir plenæ ætatis fuerit & uxor infra, ſive ante bꝛe impetratum ſive poſt contraxerint, remanebit loquela ſine die uſq; ad ętatem uxoris q̃ fuerit infra ætatẽ, et hoc ſi nupſerit ante bꝛe impetratum. Si autem poſt, cadit omnino bꝛe ſi tenens

voluerit,vel differtur actio usq; ad ætatem uxoris de cujus jure agitur. Si vero maritus fuerit infra ætatē et uxor plenæ ætatis, non remanebit loquela ꝓpter minorē ætatē viri (ut supra) si cōtraxerint ante bre. Si autē minor petat contra minorē, vel major cōtra majorē, vel è cōtrariò in causa possessionis,quid fieri debeat satis dictum est supra in tractatu de ass.mor ātec. Si autē in causa ꝓprietatis,nec petēs petere poterit,nec tenēs tenebit ei respondere, sive petēs major fuerit sive minor āte plenā ætatē. ¶ 7. Status enim minoris mutari nō debet nō magis de servitio & cōsuetudine q̄m de tenemēto,ut si de minori petātur servitia & cōsuetudines de quib⁹ pater vel alius anteceſſor suus quietanciā habuit añ et die quo fuit vivus & mortuus, minor ante ætatē petēti nō respōdebit. Itē nec mutari debet status suus,ut si servitia & cōsuetudines debitæ exigātur à minore, & pater vel alius anteceſſor illa fecerit alii dño capitali q̄m ei qui nunc petit, añ et die quo fuit vivus et mortu⁹,minor petēti nō respōdebit ante ætatē,quia ab eo cui anteceſſor solvit recedere nō potest ante ætatē:& sic nō mutatur status minoris ante ætatē, sive sit tenemētū sive servitiū, sive libertas, sive quid tale; dum tamē ꝑ inquisitionē cōstiterit de veritate,cū tali ꝓtestatione,q̄ salvū sit jus minoris cùm ad ætatē ꝓvenerit,nō obstantib⁹ chartis vel instrumentis anteceſſorū in cōtrariū faciētib⁹,cū minor ad chartas infra ætatē respōdere non possit, ut si custos nomine minoris cōsuetudines & servicia petat de quibus pater vel alius anteceſſor minoris seysit⁹ obiit, licet tenētes chartas sufficiētes vel alia instrumēta ostenderint q̄ aliter tenere debeant & ꝑ alia servitia, ꝓ seysina anteceſſoris & ꝓ minore judicabitur, quia ad chartas respondere nō potest. Et vice versa si minor indebita petat servitia & cōsuetudines, & tenentes sui quietanciā allegaverint q̄ die & añ &c. ante ætatē minoris nō respōdebit. Eodē modo si dñus capitalis minoris indebita servitia,consuetudines et incōsuetas petat à minore. Idē etiā erit q̄ status minoris mutari nō debet, ut si pater vel alius anteceſſor minoris aliq̄m tenentē suum acquietaverit de servitio illo versus superiores dominos capitales anno,die &c. ille minor eundē sine aliqua conditione acquietabit. Quod quidē dici poterit de illo qui terrā aliquam dederit alicui domui Religiosæ in liberam, puram et ꝑpetuam eleemosynam, si Abbas vel Prior distringatur pro aliquo servitio forinseco, vel alio, si anno & die quo anteceſſor minoris donator obiit, fuit talis q̄rens in seysina de acquietancia, ita q̄ anteceſſor minoris eum acquietaverit, hæres quamvis minor eum acquietabit: ut de term̄ S. Michaelis anno regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Kanc. de Priore de Merton & Nigello de Mumbrey. Et idem erit licet warrant⁹ nihil solverit nec acquietaverit,cùm à capitali Dño anno & die nihil sit petitum. Itē si de maritagio alicujus vel de alia re agatur, unde minor vocatus fuerit ad warrantū, si anno et die quo anteceſſor minoris fuit vivus & mortuus, fuit idē anteceſſor seysitus de maritagio illo,minori infra ætatē respōdebitur: ut de term̄ S. Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in com̄ Eborū de W.de Carleton & R.de Percy. Item casus de minore

quòd

quod si quis pepigerit cum dño capitali ne hæres ſuus ſit in cuſtodia cùm fuerit infra ætatẽ, vel ne releviũ det cùm plenam ætatẽ habuerit, & talis dominus capitalis ſuperiorẽ capitalẽ habeat dominũ, ſi cõtingat utrumq; tenẽtẽ mori hæredibus eorũ infra ætatem exiſtentib⁹, & cuſtodia hæredis tenentis medii devenerit in manũ ſuperioris capitalis dñi, non poſſit hæres tenentis inferioris liberari quin ſit in cuſtodia ſuperioris capitalis dñi, vel quin relevium det ſi major fuerit, non obſtante charta vel cõventione facta cum tenente medio, niſi talis hæres oſtendere poterit ꝙ charta ſic uſitata fuerit ꝙ alius hæres p̃cedens quietanciam habuerit, ꝙ per talẽ conventionem ſub cuſtodia ſuperioris capitalis dñi non extiterit, vel ꝙ releviũ non dediderit, ut de Comitiſſa de Inſula capitali domina, & W. de Crecure tenente ſuo, & W. de Honywell tenente W. de C. & unde idem W. de Crecure fuit medius inter Comitiſſã & W. de Honywell. Quod autẽ dicitur ꝙ ſtatus minoris mutari non debet in rebus corporalibus, ſic nec in juribus nec in libertatib⁹, ut ſi alicui concedatur libertas de faciendo aliquid in alieno, vel in proprio, vel de utẽdo fruendo in alieno, vel de habendo in alieno, vel in ꝓprio: de faciendo gurgitẽ, ſtagnũ, molendinũ, piſcariam, vel hujuſmodi, de utendo fruendo, ſicut eundi, agendi, aquam ducendi, falcandi, fodiendi, vel hujuſmodi. Item de habendo in ꝓprio, ferias, mercata, furcas, vel hujuſmodi. Tol & theam, licet ille cujuſmodi jura conceduntur ſtatim non utatur, tunc eſt quaſi in ſeyſina, & jus illud tranſmittit ad hæredem ſuum majorem vel minorem, & ſemper videtur uti, donec amiſerit per non uſum, hoc eſt donec omninò eject⁹ fuerit & diſſeyſit⁹, vel ꝙ coñode uti non poſſit, & ſic nihil tranſmittit ad hæredẽ niſi tantũ actionẽ de ſeyſina ſua, vel quaſi recuperanda quam in vita ſua amiſit, quã hæres licet minor ſit in minori ætate recuperabit per bṽe de ingreſſu: quia ſicut minor ad tale bṽe de ingreſſu infra ætatem reſpondere tenetur, ſic à fortiori ratione ei in conſimili caſu reſpõdebitur. Cùm autẽ quis hujuſmodi jura ex donatione Regis vel alterius, vel ex cõſtitutione dominorũ fundi & libertatis talis habuerit & illis uſus fuerit, ſeyſinã & uſũ trãſmittit ad hæredẽ. Et eandẽ ſeyſinã habebit hæres, ſive major fuerit ſive minor, quã habuit anteceſſor. Et cũ ſemel in ſeyſina fuerit, ſtatus ſuus mutari non poterit, ſecundũ ꝙ anteceſſor ſuus obiit ſeyſitus vel quaſi. Et in hujuſmodi non amittit quis, licet ſtatim nõ utatur, licet uti poſſit donec fuerit diſſeyſitus, vel cùm ſtatim uti nõ poſſit quia caſus non evenit ꝙ uti poſſet. Sed ſi caſus evenerit ꝙ uti poſſet & tunc non utatur, ſed alius, vel cùm uti velit impediatur ꝙ uti nõ poſſit, vel non coñodè, & ſic diſſeyſitus, in minore ætate hæredis non poterit ſtatus anteceſſoris mutari, niſi ex nova actione ꝓ hæredẽ de ſeyſina. Sed ſi hæres in ſeyſina fuerit, nemini infra ætatem reſpondebit. Et ſic ſtatus ſuus mutari non poterit. ¶ 8. Cùm autem minori oppoſita fuerit exceptio minoris ætatis quòd petere non poſſit per breve de recto, vel ſeyſinam anteceſſoris ſui verſus cuſtodem, reſpondere poterit & replicare & dicere, major ſum & plenæ ætatis, et hoc bene patet, quia omnes domini mei de quibus teneo præter te reddiderunt mihi

hæreditatē meam, et me habent ꝓ majore, vel reſpondere poterit, ꝙ ætatē ſuam ꝓbavit coram talibus. Et quoniam aliquando de ætate dubitari poterit, videndū erit qualiter ꝓbatur ætas, quia reſpondere poterit tenens replicationi ſuæ ꝙ non eſt plenæ ætatis, quia ſi reſtituta ſit ei hæreditas hoc fuit in fraudē, nec illi debet p̄judicare fraus illa. Item ſi reſpondeat petens ꝙ plenæ ætatis ſit ꝙ ætatē ſuam ꝓbaverit per inquiſitionem & per patriā, reſponderi poterit à tenente quod hoc ei nocere non debet, quia Juratores male juraverint, vel ꝙ Juſticiarii male decepti fuerint, ſi ꝓbata fuit ætas per aſpectum corporis. Item reſponderi poterit ꝙ non eſt plenæ ętatis quantum ad ſocagiū, nec quantum ad feodum militare. Item licet quantum ad ſocagiū, non tamen ad feodum militare. Item ſi dicat ꝙ major ſit quia in curia domini Regis placitavit, ſicut ille qui plenæ ætatis eſt, et ibi ꝑ judicium recuperavit. ¶ 9. Sed omnis talis reſponſio plenam & ſufficientē probationem ætatis non inducit, niſi tantum una, q̄ fit per parentes & teſtes ſufficienter examinatos, et omnes aliæ inducunt p̄ſumptiones, ſicut aſpectus corporis & alię. Sed tamen q̄dam admittunt ꝓbationem in contrarium & q̄dam nullam, ſicut ꝑ aſpectum corporis ꝑ viſum Juſticiarii, ut ſi appareat talis ꝙ p̄ſumi poſſit de eo vehementer ꝙ plenæ ætatis fuerit, ut ſi fuerit barbatus, ſtatura magnus, vel hujuſmodi, et cùm Juſticiarii talem adjudicaverint ꝓ majore, ꝓ majore habebitur quantum ad omnes, et non erit ulteriùs contra eorum juditium diſputandū. Sed quoniam appareat ſæpius quòd aliquis major ſit cùm ſit minor, et è contrariò cùm minor ſit apparet eſſe major, et ex hoc dubitaverint Juſticiarii, de neceſſitate recurrendum eſt ad ꝓbationem patriæ & parentū, ſive minor petat ſive petatur ab eo. Sed qualiter hoc fieri debeat videndū. ¶ 10. Et ſciendū ꝙ per duodecim legales homines vel plures ſi opus fuerit, quorum quidam de parentela ejus qui dicit ſe eſſe majorem, et quidā qui non ſunt de parentela ejus, ꝑ quos rei veritas melius ſciri poterit, et qui examinati nulla ratione inveniantur ſuſpecti, ſed certis judiciis manifeſti: & eſt forma ſacramenti. ¶ 11. Jurare enim debent ꝙ talis habet ad minus viginti et unum annum & plus, vel ꝙ non ſit viginti et unius anni. Jurare autem debet primus ſic, quòd habet viginti & unum annum et amplius ſi fuerit maſculus. Si autem fœmina quòd habet quatuordecim vel quindecim annos et amplius, ſic me Deus adjuvet & ſancta Dei Evangelia, &c. Et poſt primum alius ſic: Et illud ſacramentum ꝙ talis fecit verum eſt, ſicut me Deus adjuvet, et ſic alii omnes. Et ſic admittetur minor ad agendū vel reſpondendū ſecundū diverſitatem tenementorum, vel ſi dixerit contrarium non admittetur. Et quòd ita ꝓbari debeat ætas, habetis de Termino Sancti Michaelis anno regni Regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Suſſex de Johanne de Bruſe et Reginaldo Bruſe, quia Juſticiarii per aſpectum corporis non poſſunt eſſe certi de ætate p̄dicti J. Et ideo conſideratum fuit quod fieret ꝓbatio per patriam et ꝑ parentes. Sed hic quòd aſſumi debeant parentes, videndum erit utrum fieri debet ꝓbatio pro minori vel contra minorem, quia ſive ſic ſive ſic, in omni

caſu

casu possunt parentes esse testes suspecti. Aliæ vero responsiones omnes quia levē inducūt p̄sumptionē admittunt ꝓbationem in contrariū. ¶ 12. Probatur quandoq̄ ætas ex p̄sumptione etiam indirectè, & sine corporis aspectu, & sine testium ꝓductione, ut si quis agat cōtra alium & gerat se ꝓ majore, sive major sit sive non, aliis agentibus cōtra se respondebit, si forte contra ꝓcessum & factum suum dicat se esse minorem, quia ex quo semel se fecit majorem & ꝓ se, contra se habeatur ꝓ majore. Item ex p̄sumptione, ut si aliquis alios implacitaverit sicut major, aliis respondebit ut major. Item ꝓbari poterit quandoq̄ ætas ꝑ assisam, et ꝑ Juratores assisæ tantum, quandoq̄ exhibitis aliis ex causa parentibus et vicinis, ut si quis qui in custodia exiterit petat hæreditatē suam versus capitalem dominū ꝑ assisam mortis antecessoris, et objiciatur ei ꝙ non sit plenæ ætatis, et quo casu cùm sic ꝓbata fuerit ætas, sufficit, nec in contrarium admittitur convictio, vel alia ꝓbatio propter consensum, maxime quantum ad illum qui hujusmodi exceptionē objecit, licet (secundum quosdam) non teneat quantum ad alios, quia hujusmodi Juratores falli possunt vel falsum facere sacramentū prece vel precio corrupti. Si autem minorem se dicat quis cùm sit major, et ad tuitionē sui prætendat minorem ætatem ꝙ non respondeat, sufficit quòd probetur ætas quocunque modo, ut sic respondeat petenti, et per hoc tenebitur respondere omnibus aliis. Item ubi et quando debeat ætas probari videndū, & sciendum quòd in curia domini Regis sine resummonitione, ubi ille cui objicitur minor ætas petens fuerit per assisam mortis antecessoris versus dominum capitalem. Si autem objecta fuerit pro se ne respondeat ante ætatem, vel contra se à tenente ne ei respondeatur, tunc post resummonitionem fiat probatio ætatis si inde dubitetur, et fiat resummonitio ad instantiam petentis per hoc breve. ¶ 13. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A. quòd sit coram Justiciariis nostris apud &c. auditurus recordum & judicium suum de loquela q̄ fuit in eadē curia coram &c. inter B. petentē et p̄dictum A. tenentē, de tanta terra cum ꝑtinentiis in tali villa, ita ꝙ loquela illa tunc sit ibi in eodem statu in quo fuit quando remāsit sine die, eo ꝙ p̄dictus A. tunc fuit infra ætatem, & nunc habet ætatē ut dicitur. Et habeas ibi summonitores & hoc breve. Teste &c. Cùm autem ad curiam venerit, si de ætate dubitetur, fiat ꝓbatio ut supra. Si autem constiterit ꝙ plenæ ætatis fuerit, tunc ꝓcedat loquela inter partes. Si autem nondum plenæ ætatis, tunc inquiratur infra ꝙ tempus plenæ ætatis esse possit, et fiat inde mentio in rotulis. Cùm autem probata fuerit ætas contra dominū capitalem cum petens recuperaverit seysinam, tunc si vastum factum fuerit, vel destructio, fiat brē de seysina facienda & de inquisitione de vasto simul & in uno brī in hac forma. ¶ 14 Rex vic. salutē. Scias ꝙ A. filius & hæres B. in curia nostra coram &c. per judiciū ejusdē curiæ nostræ sicut ille qui in eadem curia nostra ætatem suam ꝓbaverit, legitimè recuperavit seysinam suam versus C. de terris & tenementis quæ fuerunt p̄dicti B. patris sui in balliva tua, quarum terrarum et tenementorū idem C. habuit custodiam de con-

concessione nostra. Et ideo tibi p̃cipimus q̃ eidem A. de omnibus terris & tenementis quæ fuerunt p̃dicti B. patris sui, vel quæ fuerũt in manu p̃dicti C. de eadẽ cõcessione nr̃a in balliva tua, sine dilatione plenariã seysinã habere facias. Et quoniã testatũ est corã p̃fatis Justic. nostris q̃ p̃dictus C. dũ terra illa fuit in manu sua de p̃dicta concessione nr̃a magnũ inde fecit vastũ & exiliũ, in domibus, gardinis, boscis, et aliis ad exhæredationem ipsius A. Tibi p̃cipimus q̃ assumptis tecum xii. tam militibus quàm aliis liberis & legalibus hominibus &c. ut supra, accedas ad p̃dictam terrã et per eorum sacramentum &c. Et unde idem A. q̃ritur q̃ p̃dictus C. vastum fecit et destructionem ad valentiam tanti, et inquisitionem mittas &c.

¶ 1. *De loquela ad curiam resummonendam quæ posita fuit sine die.* 2. *Breve de resummonendo loquelam ubi remansit sine die propter ætatem minoris qui vocatus fuit ad warrantum.* 3. *Item propter iter Justiciariorum & pro servicio Regis.* 4. *Item propter peregrinationem in terram sanctam.* 5. *Item si ad curiam Christianitatis quæcunque de causa vel in placito dotis.* 6. *Si in partes transmarinas in servicio Regis de advocatione.* 7. *Si generalis fieri debet resummonitio ad bancum.* 8. *Breve vic. quòd clamare faciat.* Cap. 22.

QUoniam vero multis de causis et rationibus possunt loquelæ poni sine die in curia domini Regis, et cessantibus vel terminatis causis illis necesse sit loquelas illas resummonere, ideo videndum qualiter fieri debeant resummonitiones ex causis diversis, et de aliquibus dictum est supra, videlicet qualiter debet resummoneri loquela quæ ꝓpter bastardiam transmittatur ad curiam Christianitatis, et sic in curia Regis remansit sine die. Item si propter minorem ætatem si minor petat vel ab eo petatur: nunc autem dicendum si remanserint sine die eo q̃ minor vocatus sit ad warrantum, et tunc sic. ¶ 2. Rex vicecom̃ salutem. Summoneas per bonos summonitores A. q̃ sit &c. ut supra, auditurus recordum et judicium suum de loquela quę fuit in eadem curia nr̃a inter B. petentẽ et C. tenentem de tanto terræ cũ ptinentiis in tali villa, et unde idem C. (qui tenens est) vocavit ad warrantũ p̃dictum A. et ita q̃ loquela illa tunc sit in eodem statu quo fuit quando remansit sine die, eo q̃ idem A. tunc fuit infra ætatẽ, et qui nunc habet ætatem ut dicitur. Et sum̃oneas per bonos sum̃onitores p̃dictum A. q̃ tunc sit ibi ad warrantizandum prædicto C. terram illam, vel ad ostendendum quare warrantizare nõ debeat, et habeas ibi sum̃onitores et hoc br̃e. Teste &c. ¶ 3. Si autẽ remanserit sine die propter iter Justic. tunc sic: sum̃oneas &c. ut supra, ita q̃ loquela illa tunc sit ibi in eodẽ statu in quo fuit quando remansit sine die ꝓpter iter Justiciariorũ p̃ singulos com̃, vel sic: quando posita fuit coram Justiciariis ad primam assisam cùm ad partes illas venissent, ad quas nondũ venerint sicut ꝓvisum fuit, vel aliter: si remansit sine die p̃ servitio dñi Regis tunc sic. Ita q̃ loquela illa tunc sit in eodẽ statu in quo fuit quando remansit sine die, eo q̃ prædictus talis profect' fuit in partes transmarinas in servitio nostro, vel alibi per præceptum nostrum, et de

quibus

quibus idem talis reversus est ut dicitur. ¶ 4. Item aliter si in terram sanctam, et tunc sic. Ita q̄ loquela illa tunc sit in eodem statu in quo fuit die quo remansit sine die, eo q̄ p̄dictus talis profectus fuit in terram sanctam de qua nunc reversus est ut dicitur. ¶ Item si placitum dotis in curia dñi Regis remanserit sine die ꝓpter inquisitionem transmissam ad curiam Christianā et tunc sic. Sumoneas per bonos sumonitores A. q̄ sit ad respondendum B. mulieri quare non reddit ei dotem suam, quæ eam contingit de libero tenemento suo q̄ fuit talis viri sui &c. ita q̄ loquela illa tunc sit ibi in eodem statu in quo fuit quando remansit sine die, eo q̄ prædictus A. objecit eidē B. quòd non debuit inde dotem habere, eo quòd prædictus talis vir suus p quem dotem petiit vivus fuit. Et unde p̄dicta B. coram p̄dictis Justic. nostris sectam sufficientem ꝓduxit q̄ mortuus est, et sic de aliis, ubi inquisitio facienda est in foro seculari. Si autem facienda sit inquisitio in curia Christianitatis in suo casu in placito dotis, tunc sic: et ita quòd loquela illa, vel: unde loquela illa transmissa fuit ad curiam Christianitatis eo q̄ p̄dictus A. objecit eidem B. q̄ non debuit inde dotem habere, quia nunquam fuit talis viro suo desponsata, vel aliter: videlicet legitimo matrimonio copulata. ¶ 6. Item si de advocatione Ecclesiæ fuerit loquela, et remanserit sine die propter servitium dñi Regis, tunc fiat resumonitio ut supra. Si autem de assisa ultimæ p̄sentationis, tunc sic: Auditurus recordum et judicium suum de assisa ultimæ p̄sentationis q̄ summonita fuit coram eisdem justiciariis nr̄is &c. inter A. petentem et eundem B. deforciatorem, ita q̄ assisa illa tunc sit in eodem statu in quo fuit quando remansit sine die, eo q̄ p̄dictus B. profectus fuit ad partes transmarinas in servitio nostro per p̄ceptum nostrum. Et ex p̄dictis tumi poterit exemplum qualiter in casibus consimilibus fieri debeat resumonitio. ¶ 7. Si autem generalis fieri debeat resummonitio ad bancum, eo q̄ omnes loquelæ de banco positæ sunt sine die ꝓpter itinerationem Justic. in diversis com̄. tunc fiat resumonitio in diversis com̄ in hac forma. ¶ 8. Rex vic. salutē. p̄cipimus tibi q̄ sine dilatione clamare facias in com̄ tuo, et per com̄ tuum in diversis hundredis, et mercatis, et p omnes p̄tes de com̄ tuo q̄ omnia placita q̄ per brevia nostra, vel per p̄ceptum Justic. nostrorū de banco atterminata fuerunt apud West. infra octabas S. Hilarii ultimò p̄teritas et paschæ ꝓxime sequentes, et q̄ per p̄ceptum nostrum posita fuerunt sine die occasione itinerationis talis, vel occasione exercitus nr̄i in Walliam, vel alterius, sint coram Justic. nostris &c. apud W. ad talem terminū in eodem statu in quo fuerunt quando remanserunt sine die per p̄ceptum nostrum occasione p̄dicta, tam de essoniis faciendis et non faciendis, quam de omnibus aliis circumstantiis eorundem placitorum. Alia vero placita quæ per præceptum nostrum vel p̄ceptum p̄dictorum Justic. nostrorum itinerantium posita fuerunt post certum diem ad talem terminum apud talem locum ad talem terminū, et talem ibi deducantur & teneantur, sicut ibi posita fuerunt, et habeas ibi hoc br̄e, et alia brevia omnia quæ penes te habes pertinentia ad p̄dicta placita. Teste &c.

¶ 1. *Exceptio*

¶ 1. *Exceptio ex persona petentis propter lepram & propter excommunicationem. 2. Si vir uxoris appellatus sit de felonia, non cadit actio prius ante conjunctionem instituta. 3. Si quis ritè excõmunicatus fuerit & extiterit in excommunicatione per 40. dies. 4. Breve de excommunicato capiendo. 5. Si appellatus de felonia ad appellum declinandum falso dedit intelligi Episcopo quod appellans excommunicatus fuit & captus fuit, breve ad deliberandum eum. Cap. 23.*

COmpetit etiam tenenti exceptio dilatoria ex persona petentis, eo ꝙ separatus est à cõmunione gentium ꝓpter lepram q̃ est in anima, ut si fuerit specialiter excõmunicatus, quia sicut quis poterit habere lepram in corpore, ita et in anima. Excõmunicato enim interdicitur omnis actꝰ legitimus, ita ꝙ agere non potest nec aliquem convenire, licet ipse ab aliis possit cõveniri. Qui autẽ hujusmodi exceptionẽ oppoſuerit, oportebit eum habere ꝓbationem, quia simplici voci tenentis non erit fides adhibenda, nec etiam cujuslibet de populo testimonio, quia oportebit eum qui excipit in hoc casu, habere literas Ordinarii, sicut Archiepiscopi, vel Episcopi, vel alterius Judicis ordinarii, vel delegati, rei veritatẽ testificantes ꝙ talis nominatim excõmunicatus sit, et ex tali causa, vel si Ordinarius p̃sens sit & hoc testificetur vivâ voce. Funestam enim vocem interdici oportet, potius q̃m audiri, nec solum vox eorum interdicitur, sed si quid ab ipsis fuerit impetratum firmitatem non obtinebit. Cum excõmunicato autem nec orare, nec loqui, nec palam nec abscondite, nec vesci licet, exceptis quibusdam p̃sonis. ¶ 2. Conveniri autẽ potest (sicut p̃dictum est) ne melioris conditionis sit q̃m non excommunicatus, vel ne de malitia sua possit lucrum deportare. Ut si vir & uxor implacitati fuerint de hæreditate uxoris, si vir de felonia appellatus fuerit & convictus, tamen ꝓpter hoc non cadit actio prius ante cõvictionem instituta, et sic ex malitia lucrũ non reportant, ꝙ cadere possit actio, licet differri possit ad tẽpus ꝓpter dubium eventum appellati, dum tamen convictus non fuerit condemnatus ad mortẽ naturalem vel civilẽ. Naturalẽ, ut si suspensus fuerit, quo casu cadit actio. Si autẽ civilẽ, eodem modo, ut si utlagatus fuerit. Si autẽ tale fuerit crimẽ ꝙ ultimũ non inducat supplicium, sed tantũ membrorũ amissionẽ, sicut oculos, aut testiculos, vel utrũq̃, ꝓpter hoc non cadit actio prius instituta: ut de itinere M. de P. in cõm Lync. de Thoma de Rasue, &c. A petente vero in contrarium sic poterit responderi, frater, si essem excõmunicatus, absolutꝰ sum à tali superiore Judice ordinario vel delegato, ad q̃m appellavi. Item dicere poterit, ꝙ si excõmunicatus fui, hoc fuit de facto, quia nulla subfuit causa alia, nisi ꝙ judici Ecclesiastico obtẽperare noluit cognoscẽti de layco feodo, vel de catallis et debitis q̃ nõ sunt de testamẽto vel matrimonio, et unde hora cõgrua exhibui eis literas dñi Regis ꝓhibitorias ne ꝓcederent, et quibꝰ p̃dicti Judices differre noluerũt. Itẽ respõderi poterit ꝙ excõmunicatio nulla fuit, vel injusta, quia à tali sẽtẽtia rite fuit appellatũ, et plures alias p̃tẽdere poterit respõsiones ad tuitionẽ statꝰ sui, sed ad manũ statim habeat ꝓbationẽ, quia cũ cõstiterit de excommunicatione, de absolutione constare oportebit. ¶ 3. *In fine* vero notandum, quòd ubi quis fuerit rite excommunicatus, et *in ea* pertinacia & excommunicatione pertinaciter perseveraverit per xl. dies, claves Ecclesiæ

cleſiæ contemnendo, tunc (ut gladius gladium adjuvet) ad mandatum Epiſcopi vel ejus officialis capiatur excomunicatus. Sed nunquam capietur aliquis ad mandatū Judicum delegatorum, vel Archidiaconum, vel alterius Judicis inferioris, quia rex in Epiſcopos coertionem habet ꝓpter baroniam. Cùm autem talis capi debeat rationabili de cauſa, cùm cancellarius literas Epiſcopi receperit, fiat breve in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutē. Significavit nobis venerabilis pater N. ꝑ literas ſuas patentes, quòd talis ob manifeſtam contumaciam ſuam excommunicatus eſt, nec ſe vult per cē ſuram Eccleſiaſticam juſticiare. Quia vero poteſtas Regia ſacroſanctæ Eccleſiæ in querelis ſuis deeſſe non debet, tibi p̄cipimus quòd p̄dictum talem per corp⁹ ſuum (ſecundum conſuetudinem Angliæ) juſticies, donec ſacroſanctæ Eccleſiæ tam de contēptu quàm de injuria ei illata ab eo fuerit ſatisfactum. Teſte meipſo apud Weſtmonaſteriū &c. Qui cùm captus fuerit & Eccleſiæ ſatisfecerit, deliberabitur ad mandatum Epiſcopi per tale br̄e. Rex vicecomiti ſalutem. Quia venerabilis pater talis Epiſcopus, ſignificavit nobis quòd talis quantum ad mandatum ſuum, vel ad mandatum talis venerabilis patris talis Epiſcopi, à te capi & per corpus ſuum tanquam cōtemnentem claves Eccleſiæ juſticiari p̄ceperimus, beneficium abſolutionis impēdit, tibi p̄cipimus ꝙ à priſona noſtra qua detinetur ipſum deliberari facias quietum &c. Et notandum ꝙ ad nullius mandatum deliberari debet, niſi ad mandatum dñi Epiſcopi, nec antequā ipſe mandaverit quòd Eccleſiæ ſic ſatisfecerit, niſi captus fuit per falſam ſuggeſtionem ordinarii, vel aliorum p̄latorum, vel ſi per malitiam adverſarii, ut eum excludat ab actione quam verſus eum inſtituit. Et ſi ita, tunc fiat tale breve ad ipſius deliberationem. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte talis, ꝙ cùm aliquando appellaſſet quendam talem in comitatu tuo de roberia & hujuſmodi, & tibi à nobis p̄ceptum eſſet quòd talem appellatum attachiares: Idem appellatus ut ipſum talē appellantē gravaret, & appellum ſuum adnihilaret, falsò ſuggeſſit Epiſcopo tali, quòd idem appellans in quadam excommunicatione perſeveravit contumaciter ꝑ quadraginta dies et amplius, & ita ꝙ literas ab eodem Epiſcopo impetravit ad nos directas ꝙ extenderemus brachium ſeculare, per cujus deceptionem idem appellans captus eſt, & in priſona noſtra detentus, ut dicit. Et quia nemini debet fraus ſua patrocinari, tibi p̄cipimus ꝙ ſi p̄d. talis appellans fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc pone p vadium &c. p̄dictum talem appellatum, quòd ſit coram &c. inde reſponſurus. Et interim facias p̄dictum talem appellantē deliberari à priſona noſtra, niſi captus fuerit alia occaſione quare deliberari non debeat. Teſte &c. Si autē forte captus non fuerit, & Judex aliquis malitioſè ſuggeſſerit Epiſcopo, ꝙ quis excomunicatus fuerit, fiat breve vic. de non capiendo talem, ut ſupra, de ꝓhibitionibus.

¶ 1. *Exceptio ex perſona petentis quia alienigena & ad fidem regis Franciæ.* 2. *Exceptio contra petentem propter ſtatum dubium multis rationibus.* 3. *Exceptio ex delicto ſpoliationis donec fuerit reſtitutus.*

ESt etiam et alia exceptio q̃ tenenti competit ex persona petentis ꝑpter defectum nationis, q̃ dilatoria est et non perimit actionem, ut si quis alienigena qui fuerit ad fidē Regis Franciæ, et actionē instituat versus aliq̃m qui fuerit ad fidem Regis Angliæ, tali non respondeatur, saltem donec trᾶ fuerint cōmunes, nec etiam sive rex ei concesserit placitare, quia sicut Anglicus non auditur in placitando aliq̃m de terris et tenementis in Francia, ita nec debet Francigena & alienigena qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, audiri placitando in Anglia. Sed tamen sunt aliqui Francigenæ in Francia, qui sunt ad fidē utriusq̃, et semper fuerunt ante Normanniā deperditam & post, & qui placitant hic et ibi ea ratione qua sunt ad fidē utriusq̃, ꝟcut fuit W. Comes Marr̃ et manens in Anglia, et M. de Feynes manens in Francia, et alii plures, et ita tamen si contingat guerrā moveri inter Reges, remaneat psonaliter quilibet eorū cum eo cui fecerit ligeantiā, et faciat servitium debitū ei cum quo non steterit in persona. ¶ 2. Competit etiam tenenti exceptio ex psona petentis ꝑpter statū dubiū, & dubium rei eventū. Status quidem hominis dubius esse poterit multipliciter, tum ꝑpter dignitatis mutationem, ut si quis fuerit in aliqua dignitate constitutus, et electus fuerit vel postulatus ad aliam dignitatē, & cùm consensum p̄buerit, pendet status suus quousq̃ fuerit confirmatus, et sic ratū esse non poterit quod cum eo actum fuerit pendente statu suo. Idē dici poterit si quis fuerit, in aliqua dignitate constitutus, et fuerit in causa depositionis, et meritis suis exigentibus vel non exigentibus, et cùm fuerit depositus juste vel injustè appellaverit, pendente appellatione non valet q̃ cùm eo actū fuerit, quia si teneat depositio, omnia erunt revocanda, & sic judiciū deluſoriū. Item poterit status esse dubius ꝑpter causam criminalem impositam alicui ubi vertitur periculum vitæ vel membrorū, in causa civili respondere non tenetur nec ei respondebitur antequam se defenderit vel non defenderit in causa criminali, quia si prius in causa civili ageretur, convicto crimine retrotrahendum erit tempus usq̃ ad tempus cōmissi criminis, & sic quicquid actum fuerit in medio tempore inter convictionem et crimen cōmissum erit revocandū: et ita cum talibus agi non poterit donec status confirmetur, ut supra de placitis coronæ plenius de hac materia. De causa vero depositionis sumi poterit exēplum de Episcopo Bathonensis & Abbate de Glastoñ coram Justiciar. de banco. ¶ 3. Competit etiam exceptio tenenti ex psona petentis, et ex delicto dilatoria, ut si tenens spoliatus fuerit à petente et non restitutus in toto vel in parte, non respondebit tenens ante restitutionem, quia nudi contendere, nec inermes nos inimicis debemus opponere, nec videtur quis restitui qui non in totū restituitur, sicut nec videtur res reddita quæ deterior facta redditur, secundum quod superius videri poterit de spoliatoribus & disseysinis & restitutionibus.

¶ 1. Exceptio

¶ 1. Exceptio dilatoria quia jus commune, ita quod sine aliis respondere non potest, vel quia in parte tangit alios sine quibus &c. 2. Exceptio quod participes habet sine quibus &c. 3. Exceptio quod particeps est ad fidem Regis Franciæ. 4. Cum particeps sine participe obtinuerit forte per fraudem & per fraudem sequi noluerit. 5. De summoncndo participes. 6. Si unus de participibus moriatur cùm omnes in brevi nominentur. 7. Cùm unus ex participibus totam tenet hæreditatẽ. 8. Si hæreditas partita sit inter participes. 9. Sunt qui terram tenent in communi sed non ut cohæredes. 10. Exceptio quod viro non respondetur cujus hæreditas sit terra. 11. Exceptio quod sine assensu talis superioris. Cap. 25.

COmpetit etiam exceptio tenenti peremptoria ex persona petentis, et quandoq̃ dilatoria tam ex p̃sona alterius quàm petentis, quia sine alio agere non poterit per se, qui tantundem juris habet quàm ipse qui petit, ut sunt plures participes, vel quia nihil juris habet sine alio sicut vir de re uxoria sine uxore, vel q̃ uxor agere nõ poterit sine viro de re ꝑpria, cùm vir sit ei adjunct⁹ et caput uxoris, vel quia petẽs actionem non habet aliquam q̃ rem deducere possit in judicium sine aliis, sicut sunt canonici et monachi simplices vel amotibiles sine Abbate vel Priore. Item decanus & capitulum sine episcopo. Item si petens jus habeat cùm sit cohæres justus et ꝑpinquus, alius tamẽ majus jus habet quia ꝑpinquior: sicut videri poterit supra in tractatu de assisa mortis antecessoris. ¶ 2. Sed inprimis dicendum erit de exceptione illa quæ cõpetit tenenti eo q̃ participes qui tantundem juris habent in brevi nõ nominantur. Et sunt plures participes quasi unum corpus in eo q̃ unum jus habent, et oportet quòd corp⁹ sit integrum, et q̃ in aliqua parte non sit defectus. Et sunt participes quasi partem capiẽtes, sicut partis capaces, ut supra de qualitate et differentia hæredum, eo q̃ communis est inter eos res ratione plurium p̃sonarum, vel ratione vicinitatis, vel ratione ipsius rei q̃ partibilis est, et non ratione p̃sonarũ, quæ non sunt quasi unus hæres & unum corpus, sed diversi hæredes ubi tenementũ ꝑtibile est inter plures cohæredes petentes qui descẽdũt de eodẽ stipite, et semper solet dividi ab antiquo. Possunt autẽ plures ꝑticipes esse et cohæredes petentes, & plures tenentes cohæredes et ꝑticipes, vel unus petens sine ꝑticipe, et plures tenẽtes ꝑticipes, vel unus tenens ꝑticeps vel plures, et plures cohæredes qui nihil inde tenent nec in ꝑparte nec in compensatione, et alii qui in ꝑparte, et alii in compensatione ꝑ ꝑte sua. Item possunt esse plures petentes ꝑticipes, vel unus sine participe, et unus tenens sine ꝑticipe, vel plures tenentes qui omninò sibi sunt extranei & non cohæredes, sed ꝑticipes ut vicini. Item plures petentes sine ꝑticipe, vel unus sine ꝑticipe totã hæreditatẽ, sive ibi sint plura maneria sive nõ, sive versus plures ꝑticipes vel extraneas p̃sonas, vel versus unũ vel duos participes, et unũ extraneũ non ꝑticipẽ, totam hæreditatẽ vel ejus partẽ. Cùm autẽ plures sint ꝑticipes cohęredes, vel ꝑticipes nõ cohæredes petentes, oportet q̃ omnes qui petunt & qui capere debent de re petita nominẽtur in brẽi: unde cùm dicat tenens excipiendo, frater, non teneor ad hoc brẽ respondere, quia si jus haberes, participes habes qui tantundem juris habent in re quantum et vos, vz. A. & B. Ad quod

Co. L. 180 b. n. 3.

poterit

poterit petens replicare & dicere, ꝙ omnes qui jus clamare poterunt, vel ꝑtem de tenemento petito, vel de re petita nominati ſunt in hoc brevi, & nihil juris ꝑtinet nec ad A. nec ad B. ꝙ participes eſſe poſſunt, quia A. baſtardus eſt, & B. de ſervo progenitus, licet de libera participe & conjugata. Et unde A. nullo tẽpore capere poſſit cùm ſit baſtardus, nec B. cùm ſit de ſervo ꝑgenitus. Itẽ nec talis particeps fœmina petere non poſſit ante tempus cùm ſit ſervo ſuo copulata. Itẽ talis fœmina particeps ꝑtem de re petita capere non poteſt, quia de cõmuni hæreditate tenet quandam ꝑtem in maritagiũ ſuum, nec vult maritagium ſuum in ꝑtem ponere, ut partem ſuam per totũ habeat de cõmuni hæreditate. ¶ 3. Item reſpondere poterit, ꝙ particeps de quo dicitur nihil capere poteſt, quia eſt ad fidem Regis Franciæ, & nihil capere poterit anteꝙm fiat fides Regi Angliç, & cùm terræ ſint cõmunes et concordes, & ideo non eſt neceſſe ꝙ in bꝛi nominentur. Item ꝙ particeps qui non nominatur, vel aliquis anteceſſorum ſuorum feloniam fecerit, ita ꝙ particeps eſſe non poſſit. Item reſpondere poteſt ꝙ particeps de quo fit mentio mortuus eſt ſine hærede de ſe, vel ſi hæredes habuit, omnes mortui ſunt. Item ꝙ ille qui ꝑticeps eſſe debuit totum jus ſuum ꝙ inde habuit cohæredibus ſuis remiſit, & quietum clamavit. Ad primam vero replicationẽ petentis, ꝙ ꝑticeps nõ nominatur quia baſtardus eſt, triplicari poterit à tenente ꝙ ſit nominandus, quia incertum eſt adhuc utrum ſe poſſit ꝓbare legitimũ vel non. Eadem vero reſponſio eſſe poterit replicando de ſervo non nominato. Ad hoc autẽ ꝙ dicit ꝙ fœmina particeps nominari non debet cũ ſit ſervo copulata, ad hoc poterit triplicari ꝙ nominari debet, quia ſi ad ꝑſens capere non poſſit, capere poſſit ad temp°, quia ſervus mori poterit. Ad hoc autem ꝙ dicitur ꝙ fœmina particeps non nominata tenet quandam ꝑtem hæreditatis in maritagium, nec vult maritagium ponere in ꝑtem: ad hoc poterit à tenente replicari ꝙ adhuc in voluntate ſua eſt & electione utrũ hoc facere voluerit vel non, & ideo in brevi nominanda. De hoc autẽ quod dicit de participe qui eſt ad fidem Regis Franciæ, triplicari poterit à tenente quòd nominãdus eſt, quia terræ poſſunt eſſe cõmunes. Ad hoc autem ꝙ dicitur quòd particeps mortuus eſt ſine liberis, vel ſi liberos habuerit, omnes mortui ſunt, quia dubitari poſſit an ita ſit vel non, detur alius dies ut fiat certificatio, & ſecundum hoc aut cadat breve aut ſtet: de hoc autem quod dicit quòd particeps remiſit, quia de hoc dubitari poterit, detur alius dies ut ſupra, & ſummoneatur particeps quòd ſit ibi ad oſtendendum ſi quid juris clamet cum aliis participibus de tali hęreditate, quia ſi talis remiſit participibus, pars illa accreſcet aliis. Et illud idem (ſecundum quoſdam) poſſet dici de baſtardo & ſervo petentibus non nominatis, quod quidam non admittunt. Et notandum ꝙ ſunt quidam participes qui ſtatim agere poſſunt & capere, & alii qui ſtatim agere ſed nihil capere poſſunt ante tempus, ſicut fœmina copulata ſervo, & ille qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, & nominari debent omnes. Et ſunt quidam qui aliquando capere poterunt & nunc capere non poterunt, quia ex delicto & felonia facti ſunt non capaces, ſicut

cut ꝑ crimine dãnati, et tales nominare nõ oportet. Sed omnes nominandi sũt de quibus certũ est vel dubiũ utrũ capere possint vel non, quia in dubio in benignã ptem erit interptãdũ, vz. q capere possint, donec ꝓbetur in cõtrariũ. Si autem certũ sit q capere nõ poterit sicut videt de felone nec pars illis accrescere poterit ꝑticipibus, sed dñis capitalibus, et ideo de eo nihil ptinet ad ꝑticipes. Itẽ nihil accrescet participibus de ꝑte eorũ qui post tẽpus capere poterit, sed cum tenẽte capitali, vel capitali dño remanebit pars talium quousque capere possunt (secũdum quosdã) sed (secũdum alios) videt q nõ, quia cùm oporteat eos in bri nominare et ꝓcedat loquela et juditiũ sub nomine eorũ, videt q recuperare debeãt inter alios, & cũ juditiũ redditũ sit ꝑ eis, oportebit q in ꝑsonis eorũ fiat executio, et sic poni debẽt in seysina sicut et alii. Sed cùm seysinã habuerint, quis ejiciet eos? quia si sine juditio ejicianꝫ à ꝑticipibꝰ vel ab aliis, de jure seysinã recuperabũt. Si vero à ꝑticipibus implacitentur, cadit actio de jure, cuia ꝑticipibus nihil potest accrescere, & ita nihil juris habent nec aliquid petere poterũt ratione custodiæ. Sed quid ergo fiet videndũ est in sequẽtibꝰ. ¶ 4. Sed quid cũ ꝑticipes plures extiterint et capaces et quidã eorũ petãt & obtineant sine aliis qui nõ nominantur in bri, nõ nominatis cõsuli poterit ꝑ officiũ judicis ꝓpter fraudẽ. Itẽ cùm plures sint ꝑticipes & omnes nominati & quidã sequi noluerint, nihilominus tenebit brẽ, quia satisfactũ est impetrationi, & tales qui nõ venerint sumoneãtur q sint ad sequẽdũ cũ ꝑticipibus si voluerint. Si autẽ sequi noluerint, alii nihilominûs sequãtur de ꝑte sua, brẽ sumonitionis talis erit. ¶ 5. Rex vic. salutẽ. Sumoneas ꝑ bonos sumonitores A. & B. q sint corã Justic. nris tali die et loco, ad sequẽdũ cũ C. & D. de tãta tra cum ꝑtinẽtiis in tali villa, & unde ꝑdicti D. & C. clamãt duas ꝑtes versus E. ut rationabilẽ ꝑtẽ suã q eos cõtingit de hæreditate talis cujus hæredes ipsi sũt. Et unde ꝑdictus E. dicit q nõ vult ꝑdictis C. & D. respõdere sine ꝑdictis A. & B. ut dicit, & habeas ibi sumonitores & hoc brẽ. Teste &c. ¶ 6. Itẽ cùm oẽs nominati sũt & agere inceperint simul, et unus eorũ moriatur cadit brẽ, & de novo incipere oportet ꝑ aliud brẽ in ꝑsona hæredis statim vel post tẽpus, secũdũ qd hæres fuerit infra ætatẽ vel nõ. Sed quid si unus ex ꝑticipibꝰ cũ agere inceperit feloniã fecerit, vel leprosus devenerit, furiosus, vel nõ sanæ mentis, videndũ utrũ remanere debeat loquela vel ꝓcedere sive fuerit petẽs vel tenens. ¶ 7. Cũ autẽ plures sint cohæredes & ꝑticipes, & unꝰ vel plures totã teneãt hæreditatẽ, & ꝑticeps unꝰ vel plures petat versus unũ ꝑticipem tenentẽ vel plures, si plures petãt nõ est necesse oẽs nominari in uno brĩ, quia diversæ sũt actiones, quia quilibet petat ꝑtẽ suã ꝓpriã q eũ cõtingit sine alio ꝑticipe, ac si unꝰ ꝑticeps peteret versus unũ vel plures ꝑticipes una erit actio, & quo casu tenens ꝑticeps visũ non habebit, quia divinare nõ poterit q pars ei accidere poterit de communi hæreditate, poterit tamẽ ei fieri qd tantundem valet, ut si dicat, rationabilẽ pero ꝑtem meã q me contingit de tota hæreditate, unde talis anteceſſor meus obiit seysitus ut de feodo. ¶ 8. Cõtingit autẽ quãdoq; qm divisa sit hæreditas inter participes, & cùm

quis

cuis ꝑtem ſuam habuerit à poſſeſſione ſua ceciderit, vel ꝙ donationem fecerit ſub conditione aliqua, per q̃m poſt tempus eſſe poterit ꝙ ad ipſum ſit reverſura, et cùm per conditionem ad ipſum reverti debeat alius injuſte ſe ponat in ſeyſinam, & tenens ei objecerit ꝙ participes habuerit, exceptio illa non valebit, quia poſtquàm ꝑticeps in ſeyſina fuerit, & terrã de facto ſuo incumbravit, nihil de hoc ad cohæredes vel participes, non magis de dãno quàm de lucro. ¶ 9. Sunt etiam qui tenent in cõmuni rem aliquam de cõmuni conſenſu ſicut ꝑticipes & capaces, ſed non tamen ut cohæredes, ut ſi de communi conſenſu aliquam vaſtitatem ꝓ cõmuni cõmodo reliquerint ad paſturã vel aliud cõmodum vel alium uſum, ſi forte petant, eadem erit exceptio contra ipſos q̃ & contra hæredes, ꝙ nullus ſine alio agere poſſit nec reſpondere. Res quidem cõmunis eſſe poterit inter plures multis rationibus, ut ſupra, ſicut ſunt diviſi et hæredes. ¶ 10. Datur etiã exceptio dilatoria tenẽti, nõ ex ꝑſona petentis ꝙ agere non poſſit, ſed ex ꝑſona adjuncti ſine quo petere nõ poteſt, et qui non ſunt ꝑticipes quaſi ꝑtem capientes, quia res q̃ peritur inter petentes cùm evicta fuerit non capit diviſionẽ, ſicut inter virum et uxorem qui ſunt quaſi unica ꝑſona, quia caro una & ſanguis unus. Res tamen ꝓpria uxoris, et vir ejus cuſtos cùm ſit caput mulieris, et in quo caſu nõ reſpondebitur viro ſine uxore nec è contrario. Item datur exceptio tenenti peremptoria quoad petentẽ, ſed non ad eum qui jus habet, ut ſi quis petat nomine ſuo rem qui petere deberet rem nomine alieno, ut ſi ſervus fructuarius qui non habet actionẽ, et ſicut ſimplex canonicus vel ſimplex monachus, quia amotibiles ſunt et ꝑpetuitatem non habent, et in quo caſu cadit actio & bre in ꝑſona talis et tenet actio in ꝑſona alterius ꝓ aliud breve. ¶ 11. Itẽ datur exceptio dilatoria tenenti contra petentẽ licet actio tota ad ipſũ ꝑtineat ꝓpter autoritatẽ ſuperioris, ſine cujus aſſenſu & autoritate petere non poſſit, ſicut decanus & capitulũ trãſigere non poſſunt nec paciſci nec mutare ſtatũ ſuũ, ſicut nec rectores Eccleſiæ de rebus Eccleſiæ ſine cõſenſu epiſcopi: et plures ſunt exceptiones aliæ q̃ cõpetunt tenenti cõtra petentẽ ꝑdictis rationibus, et de quibus ad ꝑſens nõ recolitur.

¶ 1. *De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria.* 2. *Quòd oportet quod omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſint quod quidam ſunt baſtardi & quidam villani & hujuſmodi.* 3. *Si particeps furdus fuerit vel mutus.* 4. *Si tenenti competat exceptio ex ipſa re.* 5. *Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinentiis.* Cap. 26.

Dictum eſt ſupra de exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona petentis, nunc autem dicendum de exceptionibus quæ competunt ipſi tenenti ex ꝑſona ſua ꝓpria. Competit quidem ei exceptio minoris ætatis, ꝙ ante ætatẽ non reſpondeat, non magis quàm petens agere poſſit cõtra eum ante ætatẽ, ſecundũ ꝙ ſuperius dictũ eſt de minori ætate. Et ſecundum hoc videri poterit quid agendũ ſit hic. Item reſpondere nõ teneatur, quia non eſt in ſeyſina nomine ꝓprio ſed nomine alieno, et ideo non poteſt in judicium rem deducere. Item cõpetit ei exceptio ex ꝑſona ſua ꝓpria ſicut cõ-

tra

tra petentem ex ſtatu dubio et dubio rei eventu ut ſupra. Item cõpetit ei exceptio ex perſona ſua ꝑpria, quòd ſine aliis reſpondere non poteſt, qui tantundem juris habent in re quam tenet ſicut et ille, vel ratione adjuncti, vel ratione majoritatis ut ſupra. Sed ad hoc quòd exceptionẽ habeat quoad actionem differendam et breve poſternendum, ſecundum quod participes nominandi ſunt in brevi vel non nominati, videndum erit an partita ſit inter cohæredes vel non cohæredes ꝑticipes hæreditas vel res cõmunis vel nõ. Si autem hæreditas non fuerit partita ſed teneatur in coñuni, quilibet cohæredũ tantundẽ juris habet tenendi hæreditatẽ quantũ & alii: ſed tamen non ꝑ ſe ante diviſionẽ ſed ꝑ ſe in coñuni cũ aliis, et ſic totũ tenet et nihil tenet, s. totũ in coñuni, & nihil ſe patim ꝑ ſe. Cúm autem tenens ita excipiat quòd non teneatur ſine ꝑticipibus reſpondere, videndũ eſt inprimis ſi hæreditas partita ſit vel non. Si autẽ partita ſit, & tenens teneat rem petitam ſic partitã & in ꝑparte, non eſt neceſſe quòd omnes participes in brevi nominentur, quia ſi in bꝛi nominẽtur illi qui nihil tenent, cadit breve: ut ꝑbatur de termino S. M. añ regis Henꝛ decimoquinto in coñ Eſſex. Aſſiſa utrum de J. ꝑſona de Meſſe et Radulpho de Ardern et uxore ſua et eorũ ꝑticipibus. Ad idẽ facit de comitiſſa Oxoñ & W. Blundo & uxore ſua, quia receſſum eſt à coñuni, ſed tamen ſine participibus ſuis non teneẽ petenti reſpondere, et ſi ſine eis reſponderet et amitteret, regreſſum non haberet erga participes ad damnum ſuum reſtaurandum in aliqua contributione facienda, ſed hoc ſibi ipſi & negligentiæ ſuæ poſſet imputare. Sed licet non ſunt nominati, tamẽ oportet ꝙ vocentur cùm tenens ſine illis reſpondere non teneatur. Suñoniri igitur debet per hoc breve. Rex vicecoñ ſalutem. Suñoneas ꝑ bonos ſimmonitores A. B. quòd ſint coram juſtic. &c. ad reſpondendum C. ſimul cum D. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa vel in tali coñ, vel de tanto terræ cum pertinentiis in alio coñ quam idem C. in curia noſtra &c. clamat ut jus ſuum verſus prædictum D. et ſine quibus prædictus D. nõ vult reſpondere eidem C. cùm ꝑdicti A. et B. ſint participes ipſius D. de ꝑdicta terra &c. et quo caſu ſi venerint, reſpondeant cum ipſo D. ſi voluerint, ſi autem non, nihilominus ꝓcedat loquela. Et in hoc caſu ſive venerint ſive non, et tenens amiſerit, ꝑ æqualibus portionibus facient tenenti excambiũ. Et ꝙ participes nõ nominati ita ſuñoneri debent, ꝑbatur de termino S. Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in coñ Eborum et Lync. de Adam Tuſſet. ¶ 2. Si autẽ hæreditas communis partita non ſit, oportet de neceſſitate quòd omnes nominentur in brevi, alioquin cadit breve ex toto. Si autẽ à petente ita fuerit replicatum, ꝙ non eſt neceſſe omnes nominare rationibus paulo antedictis, quia omnes illorũ vel quidã baſtardi ſunt vel mortui cùm maſculi ſunt, vel ſi fœminæ, quòd q̃dam baſtardæ et q̃dam villanis maritatæ, & quædam villanæ q̃ non nominantur, item quædam contulerunt ſe religioni, breve in pendente erit & actio, donec de veritate conſtiterit. Inprimis cùm dicatur, quòd abſens ſit baſtardus, ſummoneatur per breve in forma ſupradicta, quòd ſit corã Juſtic. ad certos diem & locũ ad oſtendẽdũ quid juris clamat in tanto

terræ

terræ cum ꝑtinentiis in tali villa quam talis clamat versus talem ut jus suũ, vel per assisiam mortis anteceſſoris. Et unde idem talis, s. petens dicit ꝙ baſtardus eſt, et quòd nihil juris clamare poteſt in p̃dicta terra. Et de hac materia inveniri poterit de termino S. Trinitatis anno regni regis H. quarto in comitatu Somerſet. Si autem dubitetur an particeps non nominatus ſit mortuus vel non, detur alius dies ut interim inquiratur veritas: ut de itinere M. de Pateſhull in comitatu Kanc. anno regni regis H. decimo tertio de W. filio Roberti. Item refert de tenente cùm tenuerit pro diviſo facta partitione et ille moriatur qui de re petita nihil tenet, an cadat actio per mortem talis ac ſi ille qui teneret rem moreretur? Revera non cadit, non magis quàm ſi warrantus vocatus moreretur, ſed ſtat breve, & ibi incipiendũ. Si autem moriatur nominat⁹, cadit: ſed ſi idẽ qui non nominatur habeat talem hæredem infra ætatẽ, expectabitur hæredis ætas. De hoc autem quod dicitur de maritata villano quòd ſi talis non nominetur cadit breve ut ſupra dictum eſt, et ſi nõminetur tenet et procedit placitũ de aliis, illa tamẽ ad tempus à petitione excluſa eſt quouſquè villanus mortuus fuerit: ut de itinere M. de P. in comitatu Lincolñ anno regni regis H. decimo de Hugone de Hull. Et ad hoc facit de itinere Roberti de Vere comite Oxoñ et M. de Pateſhull anno regni regis H. quinto in comitatu Hertford aſſiſa mortis anteceſſoris ſi W. de Ludwich. Et quòd cadat breve ſi non fuerit nominata: inveniri poterit de eodem itinere in eodẽ coñ, aſſiſa mortis anteceſſoris de Matilda filia Godwini, & eſt ratio ibi aſſignata, quia villanus mori potuit. Item de ꝑticipe abſente, de quo replicatur ꝙ villanus eſt, ſumoneatur ꝙ ſit ad oſtendendum quid &c. Item de hoc ꝙ dicitur ꝙ particeps cõtulit ſe religioni & ita mortuus ſeculo, conſtare poterit per literas Epiſcopi utrum redire poſſit ad ſeculum vel non, ſecundum quod ſuſceperit habitum ꝓbationis vel ꝓfeſſionis. Et de hac materia inveniri poterit de termino S. Trinitatis anno regis H. quarto in coñ South. de Johanne de Brywes. Item eſto ꝙ particeps in priſona detineatur quòd venire non poſſit. Item ſi tali infirmitate detentus vel ab hoſtibus captus nihilominûs oportet eum nominare, & cùm nominatus fuerit, ſuperſedendum erit quouſquè venire poſſit. Si autẽ impriſonatus fuerit particeps nominatus ꝓpter feloniã, de qua ſit in periculo vitæ vel membrorum, remaneat loquela ſine die quouſque conſtiterit de ejus deliberatione vel damnatione: ut de itinere W. de Ralegh in coñ Bed̃ de Juliana de Nodariis. Ita ſuſpenditur bẽ et loquela ſi unus ex ꝑticipibus fuerit infra ætatẽ donec ad ætatẽ ꝓvenerit. ¶ 3. Sed quid dicetur de ꝑticipe qui naturaliter ſurdus fuerit et mutus, videtur ꝙ talis omni tempore ꝓ non hærede & ꝓ non participe haberi debeat. Et ideo ſive nominetur ſive non, non cadit actio nec breve. Sed tenet tam in perſona petentis quàm in perſona tenentis quantum ad omnes. Si autem à caſu venerit ſurditas vel non venerit & ꝙ mutus fuerit, expectandum erit ꝑ aliquod tempus ſi ſpes habeatur de convaleſcentia. De adjuncto vero et ſuperioris conſenſu, qualiter fieri debeat in ꝑſona tenentis, ꝑpendi poterit ꝑ ea quæ ſuperius dicta ſunt in perſona petentis. Et notandum quòd licet non capa-

ces

ces hæredes nominentur, vel fortè penitus extranei, non tamẽ ꝓpter hoc cadit bre, sed stabit in ꝑsonis aliorũ qui jus habent, quia in hoc tali casu utile non vitiatur ꝑ inutile. Notandum est etiam ꝙ plures participes petere possunt tenendi in comuni à pluribus qui separatim tenent, et qui sese in nullo contingunt, et hic plures erunt actiones ꝓpter pluralitatem ꝑsonarum. Et vice versa plures non participes quorum jura separata sunt, petere possunt versus plures cohæredes & ꝑticipes, & similiter erunt hic actiones plures et diversæ. Item possunt plures cohæredes & ꝑticipes petere versus plures cohæredes et ꝑticipes et hic erit unica actio ꝓpter unitatem juris. ¶ 4. Si autem non sit exceptio q̃ competat tenenti contra petentem, nec ex persona petentis nec ex ꝑsona sua ꝓpria, firmato sic juditio ex persona Judicis, petẽtis & tenentis, cùm juditium sit trinus actus trium ꝑsonarum, videndum erit an sit aliqua quæ competat tenenti ex ipsa re q̃ petitur, si corporalis fuerit & im̃obilis sicut terra, tenementum, vel redditus qui ꝓveniat ex tenemento. ¶ 5. Oportet igitur inprimis quòd petens rem designet quam petit, videlicet qualitatem, ut sciatur utrum petatur terra vel redditus cum ꝑtinentiis. Item quantitatẽ, utrum videlicet sit plus vel minus ꝙ petitur. Certam enim rem oportet deducere in juditiũ, ne contingat juditium esse delusoriũ vel obscurum, quia de re incerta in juditium deducta certa fieri non poterit sententia, licet quandoq̃ de incerta re agatur. Judex sive Justic. (in quãtum ei possibile fuerit) certum debet ꝓferre juditium. Specificare autem poterit sic, ut si dicat: Peto versus talem tot maneria, quandoque cum ꝑtinentiis, quandoq̃ sine. Item tot feoda militum cum ꝑtinentiis. Item tot carucatas terræ, tot virgatas, tot acras, tot selliones. Item tot libratas terræ, tot solidatas, tot bovatas secundum diversitatẽ tenementorum, & secundũ ꝙ in brevibus de recto & de ingressu continetur, et ita ꝙ narratio bri conveniat, à quo si discordet & brevi non conveniat narratio, amittit petens, quia non admittitur variatio. Admittitur tamen variatio quandoque, dum tamen dicat simile, ut si cõtineatur in bri ꝙ petit duas carucatas q̃ ꝑ annum valent decẽ libratas, non ꝓpter hoc recedit à brevi suo si dicat, peto decem libratas terræ, quia dicit ꝙ tantundem valet, non enim refert utrum quid fiat vel suum simile.

¶ 1. *Proposita intentione videre poterit tenens an totam teneat vel non, & unde oportet quod visum habeat vel quod tantundem valeat.* 2. *Cùm visum habuerit quid faciendum.* 3. *Oportet designare quæ vel qualis sit quam petit res mobilis vel immobilis & certa designatio.* 4. *Exceptio quod nihil inde tenet & pœna quæ sequitur si inde convincatur.* 5. *Exceptio quod tenementum non teneat quia alius tenet de pertinentiis.* 6. *Quod aliquando fuit de pertinentiis sed postea desiit esse.* 7. *Inquisitio utrum totum tenuerit vel non.* 8. *Si tenens dicat quod nihil teneat & aliâs cognovit quod totum teneat.* 9. *Si cognoverit quod totum non tenuerit in feodo sed partem.* 10. *Si quis manerium petat cum omnibus pertinentiis ad quod pertineat advocatio.* 11. *Replicatio super hoc.* 12. *Si dicat quid nihil tenuerit mentiendo sicut de Priore de Weylocke & W. de Insula.* 13. *Si tenens dicat quod totam terram non teneat, & petens quod totam, & sic fit res dubia per negationem aut locus erit joco partito aut inde inquisitio de pertinentiis, & sunt pertinentiæ pertinentiarum. Cap. 27.*

Cùm autem petens intentionẽ ſuam ſic formaverit, æſtimare debet tenens an teneat totam terram petitam vel ejus ꝑtem vel omnino nihil: ſi totam teneat, utrum illam teneat nomine ꝓprio vel nomine alieno. Si autẽ nomine alieno ut ſi in cuſtodia, ad vadium, ad voluntatem, vel ad terminum annorum, cadit brẽ, quia actio non competit cõtra talẽ, ſed contra illũ cujus nomine fuerit in ſeyſina. Si autẽ nomine ꝓprio, tunc refert utrũ ad terminũ vitæ, vel ut de feodo. Et quo caſu concedatur ei viſus ſi viſum petierit, ut petens oſtendat ei quantũ terræ petierit, et ꝑ quas metas, et hac ratione dabitur ei dilatio, ut inde habito viſu, ſciri poterit ſi terram petitã integrè teneat vel non, ut ſupra in tractatu de viſu faciendo. Et hæc vera ſunt, niſi petens incontinenti oſtendere poſſit certitudinẽ ꝑ quã facere poſſit ꝙ tantundem valeat, ut ſi dicat: peto tantam terram ꝑ tales metas, vel tantam terram unde anteceſſor ſuus obiit ſeyſitus ut de feodo, vel ſic: peto advocationẽ Eccleſiæ S. Petri cùm duæ fuerint Eccleſiæ in eadem civitate, videlicet S. Petri & S. Pauli, ut ſupra plenius in tractatu de viſu faciendo. ¶ 2. Cùm autem tenens viſum habuerit vel quod tantundẽ valet, ſcire poterit utrum petenti reſpondere teneatur et ad breve ſuum vel non teneatur; ſecundũ quod tenuerit totam rem nomine ꝓprio vel alieno, vel nihil inde tenuerit, vel non niſi ejus partem: quia ſi totam non tenuerit, amittere non poteſt quod non habet, et ita cadit breve ſed non actio, niſi ita ſit quòd petens oſtendere poſſit quòd tenens totam teneat in dominico et in ſervitio, niſi tenens docere poſſit contrarium, quòd nec in dominico nec in ſervitio: & quo caſu fieri poſſit jocus partitus ſi partes conſenſerint ſub tali periculo, vel quòd tenens rem petitam amittat, vel quòd petens clamorem ſuum imperpetuat, ſed hoc erit voluntarium & non judiciale. Et notandum quòd cùm tenens ſemel talem exceptionem ꝓpoſuerit, ulterius conſimilem ꝓponere non poſſit, ne diutius ꝓtrahatur negotium, et tenens ad hoc poterit coarctari quòd oſtendat quid in poſſeſſione extiterit, ne iterum cadat breve ꝑ mendacium, et etiam ad omnes exceptiones quæ faciunt ad breve poſternendum. ¶ 3. In hac quidem actione ꝑ brẽ de recto, ſicut in qualibet alia actione ꝑ quã petitur res corporalis, deſignare oportet petentẽ q̃ & qualis ſit res quæ petitur, ut ſi ſit res im̃obilis ſicut tenementum, deſignare oportet qualitatem et quantitatem, ut ſupradictũ eſt. Si autem res mobilis, ſicut animal, veſtis, vel aliud quod conſiſtit in pondere, numero, vel menſura, quia non ſufficit dicere, peto rem, niſi dicatur peto talem rem. Item ſi tenementum, oportet deſignare utrum ſit terra vel redditus. Item ſi redditus, utrũ ſit annuus ꝓveniens ex tenemento, vel datus de camera, ſecũdũ ꝙ ſupra diſtinguitur in tractatu de nova diſſeyſina. Itẽ ſi res ſit mobilis, oportet deſignare utrum petatur animal vel veſtis, ſi animal, utrum leo vel homo: ſi autem veſtis, utrũ bombicina, vel lana, vel de linio. Si autẽ petatur res q̃ in pondere conſiſtat, ſicut maſſa rudis vel formata, tunc ſcire oportet cujus ſit ponderis et cujus generis. Si autem petatur res q̃ in numero conſiſtat ſicut pecunia numerata, tunc quot libræ, quot ſolidi, vel quot denarii. Si

autem

autem petatur res quæ consistit in mensura, tunc utrum liquidum aut solidum, ut si solidum, tunc cujus generis, utrum frumenti, hordei, vel alterius annonæ. Si autem liquidum, tunc utrum vinum, an oleum, vel hujusmodi, et sic cujus generis. De numero autem constare oportebit quot modia, vel quarteria, vel hujusmodi, & ita perpendi poterit de qualitate & quantitate rei mobilis. Si autem res fuerit immobilis sicut terra, eodem modo oportet designare qualitatem et quantitatem, ut supra dictum est. Item utrum tota petatur an ejus pars, et ne plus petatur à petente quàm tenens teneat. Item utrum petatur corpus rei cum pertinentiis vel sine. Item utrum petatur unum corpus per se cum pertinentiis, vel plura corpora per se vel cum pertinentiis. Item si plura corpora cum pertinentiis vel sine, tunc utrum sese contingant et ita annexa sint quòd unum ab alio separari non possit, vel quòd sese in nullo contingant, et penitus sunt diversa. Item refert utrum petatur ab uno vel pluribus, et eodem modo utrum teneatur ab uno vel à pluribus, ut supra de participibus. Item designatur res quæ petitur ex nomine, ut si petam hominem, oportet designare nomen, quia nomina hominum cognoscendorum gratia imposita sunt. Eodem modo si petatur manerium, oportet quòd designetur ex nomine, vel si alia quævis res, vel alia quæ tantundem valeat, ut supra de visu faciendo. Et quemadmodum petuntur corpora, sic & quandoquè petuntur jura, sicut jus advocationis quod est de pertinentiis alicujus rei corporalis, quia jura sine corporibus esse non possunt. Et petitur aliquando jus advocationis per se et cum suis pertinentiis, & aliquando cum corpore simul cum ipsa re cùm sit de ipsius rei pertinentiis. ¶ 4. Cùm autem dicat petens in intentione sua, peto versus talem tantam terram cum pertinentiis &c. excipere poterit tenens contra intentionem suam quòd ipse nihil inde tenet, nec unquam aliquid inde tenuit: si petens hoc dedicere non posset cadit breve simul cum actione, cùm tenens verum confiteatur. Si autem dicat se nihil tenere cùm revera totum teneat & inde se posuerit in inquisitionem, si tenens per inquisitionem convincatur pro mendace, amittet rem quæ petitur propter mendacium. Et qualiter et per quod breve fieri debet inquisitio inferius dicetur: nec erit hic locus joco partito, nisi in hoc consenserint partes ex abundanti. Item si excipiat tenens hoc modo, & dicat quòd ipse nihil tenet sed alius, si in hoc mendacium inveniatur, amittit quod tenet propter mendacium et sine joco partito. Item si cognoscat quòd rem teneat sed non totam quia alius partem sive de ipso corpore, sive de pertinentiis, si per inquisitionem de mendatio convincatur, non tamen propter hoc amittet ipsam rem totam, nec ejus partem, nec punietur mendacium ut prius, sed procedit loquela versus tenentem ut de toto respondeat nisi aliud inducat ex communi assensu, ut jocus partitus. Et quod dicitur de corpore dicatur de pertinentiis, secundum quod totum tenuerit vel non tenuerit vel ejus partem. Item respondere poterit & cognoscere quòd aliquando tenuit rem petitam sed modo non tenet illam, quo casu videndum erit quando de-

do desiit possidere. Desinere autem potest quis dolosè ne secum agatur, & quandoq; sine dolo, & unde videndum an desiit possidere ante brevis impetrationem vel post. Si autem ante, non tenetur ex dolo cùm non sit in arbitrio suo quin debeat respondere licet sit in arbitrio petentis quando velit agere. Item non tenetur ex dolo licet post impetrationem alienaverit & transtulerit ad aliam rem petitam, quia bene potest tenens ignorare impetrationem. Et petens poterit esse negligens in ꝓsecutione. Item alienare poterit sive dolo post impetrationem, et post summonitionem, ut si ante impetrationem vel post impetrationem (dum tamen summonitione præventus non sit) se transtulerit tenens ad partes transmarinas vel tam remotas quòd de summonitione nihil sciverit & ibi alienaverit, non punitur. Si autem fecerit contrarium in casibus supradictis, haberi debet ꝓ possessore, & maximè si alienaverit post sumonitionem testatam & ꝓbatam: ut de termino S.Michaelis anno Regis Henrici quarto incipiente quinto. Item si post impetrationem facta fuit alienatio pendente inquisitione, erit breve in pendenti et secundum hoc teneat vel cadat: ut de termino sanctæ Trinitatis anno Regis H. septimo in comitatu Oxoñ de Joceto de Plungenay. Si autem summonitione prævent⁹ fuit ꝙ illam scivit vel scire debuit, ꝓ possessore habebitur sive donatorius possessionem apprehenderit sive non. Item respondere poterit quòd totum corpus manerii non tenuerit, quia talis tenet tantum de corpore unde ipse nihil habet sive manerium petatur cum pertinentiis vel sine. Et unde nihil habet nec in dñico nec in servitio, nec in eleemosyna, nec in advocationibus. Et unde oportet petentem ꝓ inquisitionem docere contrarium. Item vel tempore impetrationis vel summonitionis nihil tenuerit, dum tamen postea possidere inceperit, respondebit. Item cùm corpus manerii petatur in dominico, respondere poterit tenens, quòd nihil inde tenet in dominico sed totum in servitio, et quo casu si ita sit, cadit breve et similiter actio, quia non potest tenens amittere id in dominico quod non tenet nisi in servitio. Item cùm petens totum petat in dominico, tenens respondere potest et cognoscere ꝙ totum non tenet in dominico, sed partim in dominico & partim in servitio, quo casu videtur quòd ex toto cadit breve, et actio tantum pro ea parte quam non tenet in dominico: nisi ita sit (secundum quosdam) quòd petens possit intentionem institutam in hoc mutare, quòd petere possit in dominico quod tenens tenet in dominico, & in servitio quod tenens tenet in servitio. In electione vero petentis est in hoc casu utrum velit quòd breve stet vel cadat, secundum quod se tenuerit ad petendum in dominico & servitio versus tenentem, et sic stat breve: vel quòd totum petat versus tenentem in dominico et quòd sic cadat breve. ¶ 5. Item dicere poterit et respondere (ut supra) quòd nihil inde tenet omnino nec in dominico, nec in servitio, nec in eleemosyna, nec in advocaria, & hoc ꝓbato cadit brē. Item si dicat tenens ꝙ totum non teneat, quia alius tenet de ꝑtinentiis, vel de corpore manerii tantum, sicut advocationem vel tantam terram, replicare poterit petens ꝙ non habet necesse exci-

se excipere ꝑtem illã, vel quia omninò nõ est de ꝑtinentiis sed pertinet ad aliã trã & ad aliud feodũ, & semper ꝑtinuit, & unde ipse idem nihil inde clamat, licet quandoq̃ esset de corpore vel pertinentiis, capitalis suus dñus qui eum inde feoffavit ꝑtem illã alienavit anteq̃m anteceſſorem suũ (cujus seysinã ipse petit) feoffaret, & ipse nihil aliud petit, nisi illud ꝙ anteceſſor suus habuit anno & die quo feoffatus fuit, & post feoffamentũ illud nihil de re petita alienatum fuit vel translatum. ¶ 6. Item dicere poterit tenens quòd quando dominus Rex dedit manerium illud cum pertinentiis tali Abbati qui eum inde feoffavit per chartã suam non fuit terra illa de corpore manerii, nec de pertinentiis, quia prius data per ipsum regem, et idem Abbas illam dedit anteceſſori suo per chartam suam in eodem statu quo Abbas illam tenuit de dono domini Regis, & sicut charta Regis testatur, scilicet in dominico id quod Abbas ante donum suum habuit in dominico, & in servitio quod habuit in servitio, eleemosyna, & in advocaria. Et unde dicere possit ꝙ Abbas à conquestu Angliæ de Rege in Regem, & semper se defendit per hoc quod dixit ꝙ tenuit terram illam cum talibus pertinentiis in eleemosynam de regibus: ut de itinere Martini de Pateshul de loquela q̃ fuerit super judicium de diversis comitat̃ anno Regis Henrici tertio in comitatu Kanc. de W. comite Marr̃ seniore & Falcasio de Breyãte. Ad hoc autem facit de termino Sanctæ Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitatu Bedf. de W. comite Marr̃. Facit etiam ad hoc manifestè de termino Hilarii et Paschæ anno regni Henrici ut supra in principio, quia ibi dicitur, ꝙ sicut manerium datũ fuit anteceſſori in dominico & servitio &c. ita illam petit. Item si dicat tenens ꝙ totam terram illam non teneat, quia cõmunis est, & partibilis inter cohæredes et participes, et si hoc negetur, inde fieri poterit inquisitio, utrũ ita sit vel non sit, ut supra de ꝑticipibus. Et similiter de terr̃ S. M. añ regis Henrici decimosexto incipiente decimo septimo in fine. Item si petens plus petat q̃m tenens teneat, ut si petens petat viginti quatuor acras træ, cùm tenens nõ teneat nisi viginti aut stat brẽ aut cadit, & tũc fiat inquisitio ꝑ tale brẽ. ¶ 7. Rex vic. salutẽ. Præcipim⁹ tibi ꝙ assũptis tecũ quatuor vel sex, vel pluribus legalibus hominibus ex illis qui visũ fecerunt, de terra q̃m talis petit versus talẽ, & ꝑ eos et alios legales homines diligẽter inquiras, si ꝑdictus talis tenens teneat xxiv. acras terræ intergræ, quas talis clamat versus eundẽ talem necne, & unde idẽ talis tenens dixit ꝙ nõ tenuit inde nisi tantũ viginti acras, & ꝙ talis petẽs inde tenuit quatuor acras, & inquisitionem illam nobis mittas &c. T. &c. Et de hac materia inveniri poterit de terr̃ S. H. añ regis H. quinto in coñ Eborum de Petro de malo lacu. Itẽ si dicat tenẽs excipiendo ꝙ nihil teneat, cũ aliàs in coñ dixit se tenere totũ, & cognovit, & à tali tenente, versus q̃m nunc petitur nisi ad terminũ, et non alio modo, cùm petens hoc dedixerit fiat inquisitio ꝑ hoc brẽ. ¶ 8. Rex vic. salutẽ. Prꝙcipimus tibi ꝙ in pleno coñ tuo recordari facias loquelã q̃ fuit in eodẽ coñ tuo, inter tales de tanta trã cum ꝑtinẽtiis &c. Et unde ꝑdictus talis versus quem &c. respondebit quòd non tenuit ter-

it terram illam nisi ad terminum, & ad voluntatẽ talis, nec aliquod jus clamavit in eadem. Et recordum illud habeas &c. per quatuor &c. Teste &c. Idẽ dies datus fuit partibus. De hac materia inveniri poterit de termino S. Michaelis anno Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Bedford de Richardo de Bavadum. Item notandum ꝙ si quis terram petat cum pertinentiis ab aliquo,& petat in dominico quod in dominico,& in servitio quod in servitio, si tenens nihil tenuerit in dominico, cadit breve. Et eodem modo licet ille qui tenet de tenente, tenere debeat de eo, si tamen tenens implacitatus nihil perceperit de servitio cadit breve eodem modo ut supra: ut de termino S. Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitat̃ Buck. assisa mortis de Hugone de Gurnay. ¶ 9. Si autem tenens ita respondeat,quòd totam non teneat in feodo, sed partem in feodo, et partem in custodia, non cadit br̃e pro ea parte quam tenens tenet in dominico: ut de itinere Martini de Pateshull in comitatu Kanc. anno regis Henrici duodecimo. De Godefrido de Resiton. Eodẽ modo si quis ꝑ unũ br̃e plura petat maneria,vel terras,vel alia q̃ sese non contingunt, stare poterit br̃e pro una parte,& cadere ꝑ alia ꝑte: cùm placita sint omnino diversa. ¶ 10. Item si quis manerium petierit cum omnibus ꝑtinentiis, ad quod pertineat advocatio Ecclesiæ, & nihilominus per aliud breve petat advocationem, una est actio, sed breve cadit, cùm sit superfluum, quia petens plus petit eo quòd bis petit idem, & est una petitio nugatoria & inutilis cùm alia sufficiat per se. Et idem erit si per unum breve petat manerium cum pertinentiis, et postea in narratione sua dicat sic: peto tale manerium cum pertinentiis & cum advocatione Ecclesiæ, non tamen cadit propter hoc actio nec breve, sed suspendatur adjectio illa quasi superflua, cùm sufficiat manerium cum pertinentiis petere. ¶ 11. Item replicare poterit petens eo quòd tenens dicit quòd totum non teneat quia alius tenet advocationem, replicari poterit quòd advocatio non pertinet ad terram petitam, sed ad aliam baroniam, & ad aliud feodum,& ideo ꝙ non est necesse illam excipere,ut de placitis quæ sequuntur Regem annũ Regni Henrici decimo nono in comitatu Bedf. de Johanne de Traylie & Waltero de Godardville. Et sic amittere poterit quis multipliciter propter plus petitionem. Plus autem peti potest multis modis: re, causa, loco, tempore, ut si quis dicat vel petat plus quã tenens teneat, cadit breve, sed non cadit actio, ut videri poterit de muliere petente dotem, ut si plus petat quã ad ipsum ꝑtineat nomine dotis,nõ tamẽ cadit à causa, dum tamen ꝓtestata fuerit ꝙ plus non petierit quam tertiam ꝑtem unde vir suus obiit seysitus ut de feodo: ut de term̃ P. anno Regis H. septimo in com̃ Suffex de Nicholaa quæ fuit uxor Thomæ de Casteneys. ¶ 12. Cùm autẽ tenens dicat (ut supradict̃ est) ꝙ nihil teneat cùm revera tenuerit mentiendo,& petens ante inquisitionem inde factam se ipsum decipiendo se de brevi retraxerit, et agere inceperit versus alium,qui à tenẽte falsò dicebatur esse tenens, & qui dixerit se non tenere, cùm re vera nihil teneat & per hoc constiterit per inquisitionem, ille qui falsò negavit non

amittet

amittet propter mendacium eo quòd petens de mendacio illum non convincit, sed minus cautè se retraxerit,& sic non punitur mendacium propter suam negligentiam, quod quidem fieret si negligens non fuisset. ¶ 13. Cùm vero tenens excipiendo dicat quòd totam terram petitam non teneat et petens dicat quòd totam teneat, quia per hoc si res dubia, fiat inde inquisitio sub periculo amissionis per jocum partitum: ut de termino sancti Hilarii anno regis Henrici nono de Rogero de Drayton in comitatu Derby. Si autem objiciatur à petente quòd terra quæ excipi deberet non sit de pertinẽtiis terræ petitæ, tunc fiat inquisitio per hæc verba, scilicet si tanta terra cum pertinentiis quam talis tenet in tali villa sit de tot hidis vel de tanta terra, vel de corpore talis manerii, vel de ejus pertinentiis, quam talis clamat versus talem, vel aliter: Si ille talis teneat tales hidas,vel tot hidas terræ, vel tantam terram in eisdem villis, sive terram illam quam idem talis clamat in prædictis villis versus talem. Et de hac materia inveniri poterit de termino Sancti Hilarii anno regis Henrici nono in comitatu Warr̃ de Roberto de Cherleton. De hoc autem quod dicitur (quòd talis petit tantam terram cum pertinentiis) dictum est supra de pertinentiis quæ et quales sunt. Sunt enim pertinentiæ, & corpus ad quod pertinent pertinentiæ, & sunt pertinentiæ pertinentiarum.

¶ 1. De exceptione quam habetis ex errore in nominibus villarum. Item quid sit villa,quid mansio, quid manerium. 2. Exceptio ad hoc quod dicit Jus meum & quod diversa sunt jura. 3. Ad quos descendit hæreditas & quo jure, & plures possunt jus habere & unus majus & alius minus. 4. Quòd poterit impediri descensus per feloniam commissam per aliquem antecessorum. 5. Competit exceptio tenenti ex ipsa æditione actionis si omnino non vel obscure. 6. Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo unum & modo aliud primo contrarium. 7. Item competit tenenti exceptio rei judicatæ. Cap. 28.

ITem dicitur (etiam in tali villa) & si error sit in nominibus villarum satis dictum est supra quid inde faciendum sit, sed si minus ibi dictum sit, fiat hic repetitio ut addatur. Videndum igitur quid mansio, quid villa, et quid manerium. Mansio autẽ esse poterit cõstructa ex pluribus domibus, vel una q̃ erit habitatio una & sola sine vicino,etiã etsi alia mãsio fuerit vicinata nõ erit villa, quia villa est ex pluribus mansionib⁹ vicinata,& collata ex plurib⁹ vicinis. Manerium autẽ non poterit ex plurib⁹ villis vel una, plures enim villæ possunt esse in corpore manerii sicut et una, & ad unam mansionẽ ptinere poterunt plura tenementa. Et genera tenementorũ plurib⁹ & diversis nominib⁹ specificata, q̃ cùm ad mansionem ptineant non poterunt dici q̃ sint in tali villa specificata, denominatione mãsionis, sed mãsio et tenta simul esse possunt in aliqua villa, ex plurib⁹ mansionib⁹ vicinata. Itẽ quandoq̃ est manerium in villa, & ubi non fuerit nisi unica villa in manerio denominari possunt uno nomine, & tenta tali manerio adjacentia erũt in tali villa & in tali manerio,quia villa denominatur à manerio, & maneriũ à villa è cõtrario. Item & secundum hoc plura possunt esse in patria una & diversa manerria &

ria et diversæ et plures villæ : & ideo tenementa et agri limitata ad unum manerium vel unam villam non possunt dici quòd sunt in alio manerio sive alia villa, quia limitati sunt fines agrorum. Item si plures sint villæ in uno manerio, poterit res petita esse in una villa vel in diversis, & si in diversis : specificari poterit quantum vel quid petatur in una vel in alia & tamẽ utraquè erit in uno manerio et corpore manerii, sed non è contrario, & quicquid sit in manerio sit in qualibet villa, quia villa non continet manerium nec comprehendit, sed è contrario manerium continet & cõprehendit omnes villas. Poterit etiam esse, cùm plures sint villæ in manerio quòd totũ manerium denominatur à nomine illius villæ licet totũ manerium cõprehendi nõ possit sub villa, et unde aliud est dicere, in tali villa, aliud in tali manerio, quia specificato nomine manerii, obscura erit petitio et nulla, nisi specificatũ fuerit nomen villæ in qua tenementum petitum fuerit, si alia fuerit villa et diversa ab ea de qua denominatur maneriũ, cùm plures fuerint villę in eodem manerio. Si autem tenementum fuerit in villa de qua denominatur manerium, recte petitur si fiat respectus ad denominationem qua specificatur villa, et non qua specificatur maneriũ, licet villa illa sit in eodem manerio, quia si haberetur respectus ad nomen secundum quod est nomen manerii, villæ esset specificatio, cùm plures aliæ villæ sint in eodem manerio. Item habito respectu ad nomina villarũ, non quicquid est in una villa est in alia, licet quicquid sit in omnibus villis sit in uno et eodẽ manerio. ¶ 2. Itẽ cõpetit exceptio tenenti ex hoc quòd petens in intentione sua dicit, peto versus talem tantã terram cũ pertinentiis in tali villa ut jus meum. Ad quod notandum quòd diversa sunt jura, unum videlicet possessionis & aliud ꝓprietatis : possessionis, quoad liberum tenementum vel quoad feodum : Quoad liberum tenementum, ut si quis quacunque ratione tenuerit ad vitam suam : Quoad feodum, ut si quis tenuerit ad feodum sibi & hæredibus suis Est etiam jus ꝓprietatis quod dicitur jus merum. Et quandoquè conjungitur in una persona jus possessionis & jus proprietatis, secundum quod dicitur : Iste se ponit in assisam de Dzeyt Dzeyt, et ad quem cumque pertineat jus proprietatis illum sequi debet possessio, quia possessio semper sequitur proprietatem et non è converso. Et quandoquè dividitur jus proprietatis à possessione, quia proprietas statim post mortem antecessoris descendit hæredi propinquiori, præsenti & absenti, scienti & ignoranti, minori sicut majori, masculo & fœminæ, furioso et mente capto, stulto et fatuo, surdo & muto naturaliter. Sed tamen non statim acquiritur talibus possessio, quia alius ante aditionem hæreditatis parens vel extraneus medio tempore se ponere possit in seysinam, et de seysina talis poterit jus possessionis descendere ad hæredes talium inferiores, per negligentiam proprietarii : ut si cùm jus proprietatis descendat ad antenatum propinquiorem, frater postnatus se ponat in seysinam, et sic cùm post longum intervallum quòd sine brevi ejici non potest moriatur seysitus, transmittit ad hæredes suos cum jure possessionis quod ipse habuit quasi in feodo quoddam jus proprietatis

cum

cum jure poſſeſſionis, illius q̃ ſequi debeat primam ꝓprietatem, et ſic de hærede in hæredem uſq̃ in infinitũ, et ſic erunt ibi duo jura ꝓprietatis per diverſum deſcenſum et diverſas perſonas et gradus. Sed unus eorum majus jus ꝓprietatis habebit ꝓpter prioritatem, ſicut frater antenatus & ipſius hæredes, et illi minus jus qui deſcendunt de fratre poſtnato, ſed ſemper p̃ferri debet poſſeſſio, donec hæredes deſcendentes de fratre antenato jus ꝓprietatis evicerint, et ſi cùm frater poſtnatus plures habuerit filios, et poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam et ſic ſeyſitus obierit, ut p̃dictum eſt, ita eſſe poterit ut p̃dictũ eſt. ¶ 3. Et ſic de hærede ad hæredem quòd ad plures deſcendere poſſit jus ꝓprietatis per diverſas ꝑſonas, gradus et lineas. q̃ plura poſſunt eſſe jura ꝓprietatis et plures poſſunt habere majus jus aliis, ſecundum q̃ fuerint priores vel poſteriores. Et hoc locum habere poterit in ꝑſonis extraneorũ, ſicut in perſonis parentum qualitercunq̃ ſe poſuerint in ſeyſinam. Poterit autem quis dicere in intentione ſua q̃ jus habeat in re petita, cùm omnino nihil juris habeat, quod perpendi poterit per narrationem deſcenſus. Item cùm aliquid juris habuerit ſicut cohæres, ſicut frater poſtnatus, & hujuſmodi, alius majus jus habet, ſicut frater antenatus vel hæredes ex eo ꝓvenientes. Item excipere poterit tenens, q̃ ſi petens jus habeat, tamen ſunt alii cohæredes et ꝓticipes qui tantũdem juris habent, ſine quibus ipſe nihil petere poterit, ut ſupradictũ eſt: vel, quia res cõmunis eſt cum aliis ꝓticipibus licet non cohæredibus. Item excipere poteſt q̃ adjunctum habet, ſicut uxor de cujus jure agitur, & ſine qua petere non poterit, ex quo nulla eſt facta mentio in brevi de uxore. Item excipere poteſt quòd ſi petens jus habeat, ille qui tenens eſt majus jus habet, quod quidem expediri poterit per magnam aſſiſam ſi tenens voluerit. ¶ 4. Item competere poterit tenenti exceptio licet anteceſſor ita ſeyſitus fuerit ut de feodo et in re ſicut petens ꝓponit ꝓpter impedimentum deſcenſus, ut ſi aliquis anteceſſorum feloniã fecerit de qua convictus fuerit, ut ſi ſuſpenſus fuerit propter feloniam, vel utlagatus ritè et ſecundũ legem terræ, ex cauſa juſta vel ſine. Item ex cognitione ꝓpria ſi feloniam cognoverit quamcũq̃, & ſic regnum abjuraverit. Item ſi aliquis anteceſſorum ſuorum jus ſuum remiſerit tenenti vel alicui de quo ipſe habet cauſam poſſidendi, et quietũ clamaverit vel cognoverit & remiſerit pro ſe et hæredibus ſuis per finem factum in curia dñi Regis. ¶ 5. Competit etiam exceptio tenenti ex ipſa intentione & editione actionis, ut ſi cùm proponere debet intentionem, audito brevi nihil ꝓponat vel nihil omnino dicat, tenens erit abſolvendus, quia nihil dicenti non erit aliquid reſpondendũ. Itẽ ſi intentionem ſuam ꝓponat obſcurè, vel minus plenè, vel dubiè, non erit ei reſpondendum, quia non refert utrum quis omnino intentionem ſuam ꝓponat, vel obſcurè, vel non plenè, vel dubiè. Item ſi cũ intentionem ſuam ꝓponat plenè, nec doceat quo jure petat, non erit audiendus, quia ſi tantum dicat, peto talem rem ut jus meum, non ſufficit niſi incõtinenti de jure doceat, ut ſi dicat, et unde talis anteceſſor &c. Itẽ ſi de jure doceat aut fundat intentionẽ ſuam, non valet, niſi incontinenti ꝓ-

batio-

bationem habeat, ſicut inferius dicetur, Quia qui nihil ꝓbat cadit intẽtio ꝓpter defectum ꝓbationis, nec refert utrum omnino nihil ꝓbaverit vel minus ſufficienter, ſecundum q̃ inferius dicetur de litis conteſtatione. ¶ 6. Itẽ datur exceptio tenenti ex variatione narrationis, dicendo modo unum modo aliud primo cõtrarium vel diverſum, et ſi intentionem ſuã mutaverit, niſi in caſu licito vel ꝑ narrationẽ ſuam à brevi ſuo receſſerit, ita q̃ narratio non ſit cõſona brevi, vel q̃ non dicat quod tãtundẽ valeat. Item ſi cùm ſemel intentionẽ ſuã ꝓpoſuerit et poſtea cadat breve ꝓpter vitiũ, & cùm ꝑ aliud breve poſtmodũ agere inceperit intentionẽ ſuam quam ꝑ primũ bre ꝓpoſuerit in toto mutaverit vel in parte. Et multò fortius ſi ꝑ fraudem ſe retraxerit ab uno ut intentionẽ ſuã mutare poſſit in alio, quãvis objici poſſit q̃ res nova novã cauſã deſiderat, ſed quãvis mutetur bre, tamẽ mutari nõ debet actio nec intentio priº ꝓpoſita, nec magis variari debet in uno quam in diverſis ꝓpter pluralitatẽ breviũ cùm ꝓpoſita fuerit ſub eadem actione. ¶ 7. Itẽ cõpetit tenenti exceptio rei judicatæ ut ſi anteceſſor petentis vel aliquis hæredũ ſuorũ rem petitam amiſerit ꝑ juditiũ in cauſa ꝓprietatis, ſicut ꝑ magnã aſſiſã vel duellũ, vel juratam aliq̃m in q̃m ſe poſuerat et talis exceptio ꝓemptoria eſt, quia ex toto ꝓmit juditiũ. Itẽ ſi ꝑ concordiam & finẽ q̃ ſimiliter ꝓemptoria eſt, quia dicitur finalis cõcordia, & ideo finaliis quia imponit finẽ litibus, ut ſi tenẽs dicat q̃ aliquãdo fuit placitũ in curia regis de eadẽ tra inter talẽ petẽtẽ & talẽ tenẽt vel eoꝝ anteceſſores, & loquela ita deducta fuit vel t̃minata q̃ tra remãſit tenẽti vel ejus anteceſſori ꝑ magnam aſſiſã vel ꝑ duellũ, juratã, vel inquiſitionẽ, vel ꝑ defaltã poſt duellũ vadiatũ, vel magnã aſſiſam electã, ꝑ juditiũ, ꝑ finẽ factũ, & hujuſmodi de clameo nõ appoſito, hæc omnia ꝓbari poſſunt ꝑ rotulos et recorda Juſtitiarii.

¶ 1. *Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit.* 2. *Cui præjudicatur de clameo non appoſito.* 3. *Qualiter fuerit excuſatus quis qui clameũ non appoſuerit.* 4. *Excuſatur ſi in priſona tunc fuit.* 5. *Item ſi infirmitate detentus vel ultra mare* 6. *Si finis continet falſitatem ſicut de warrantia charæ, ubi ille qui dicit ſe fuiſſe in ſeyſina nullam habuit ſeyſinam tempore cõfectionis cyrographi.* 7. *Si tempore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus jus habuit.* 8. *Si finis factus fuit in occulto ante tempus legitimum, vel ſi tenuerit niſi ad vitam.* 9. *Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propriâ.* Cap. 29

COmpetit etiam tenenti exceptio ex taciturnitate petentis vel alicujus anteceſſoris ſui, ut ſi quis tacuerit cùm viderit de jure ſuo litigare vel concordiam facere clameum ſuum non appoſuerit per juditium, ſicut ſi magna aſſiſa adjudicata fuerit, vel duellum vadiatum, vel jurata arramiata, vel cyrographum factum in curia, ut de Itinere W. de Ralegh in comitatu Lync. de W. de Berningehurſt. Et videndum quis & qualiter opponi debet clameus, & quando, & ubi, & cui præjudicatur quod clameum non appoſuerit, & cui non. Item quando quis excuſatur quod clameum non appoſuerit & quando non. Quis? & ſciendum quod quilibet cujus interfuerit, ſicut ille qui jus habuerit in re de qua contentio fuerit per ſeipſum vel per alium. Qualiter? & ſciendum quòd ſic dicere poſſit ſimpliciter:

Appo-

Appono clameū meū. Vel ſic, ſi duellum vadiatū fuerit dicere poſſit, ꝙ non ponit jus ſuum in clameū petentis nec in defenſum tenentis, ſufficit quidem ſi ipſe vel anteceſſor ſuus faciat quod tantundem valeat, ut ſi placitū moverit tenenti et fecerit rem litigioſam, quia ſicut plus eſt facto appellare qm verbo, ita plus eſt apponere clameū facto qm verbo. Et ad hoc facit de termino S. Trinitatis anno regni Regis H. xv. in coñ Hunt̄ de quadam Guldeburga cui objectū fuit ꝙ clameum non appoſuit, et ipſa reſpondit ꝙ fecit ꝙ tantundē valet, quia tempore finis facti implacitavit tenentem p aliud br̄e. Item ſi ipſe cui apponitur quòd clameū non appoſuit, ſufficit ſi anteceſſor clameum appoſuerit. Et ad hoc facit de termino S. Trinitatis anno Regis Henrici nono in comitatu Midd̄ de Henry de Haquebut, et ubi Henry amiſit tenement̄ quia pater ſuus clameum nō appoſuit cujus interfuerit clameum appoſuiſſe, & ſi clameum appoſuiſſet, hoc prodeſſet Henrico: et ibi ita reſponſum fuit petenti ꝙ finis fact⁹ fuit de terra quæ petebatur in curia Henrici avi Regis dñi Regis Henrici anno regni ſui xxx. inter Wilhelmum Deynis avum Wilhelmi qui petiit & Waleranum tenentem patrem cujuſdam Johannis participis ſui, per quem finem terra illa remanſit eidem Walleramo et hæredibus ſuis, et inde ꝓfert cyrographum &c. Et poſtea alius finis factus fuit de eadem terra inter Luciam matr̄ prædicti Johannis et ipſum Johannem, et inde ꝓtulit cyrographum confectum anno quarto Regis J. Et deficut Henr̄ non appoſuit clameum ſuum nec anteceſſores ſui, ideo noluit idem Johannes ei reſpondere niſi curia conſideraret. Ad quod reſpondit Henricus quòd primus finis et cyrographum non potuerunt ei nocere, quia tunc fuit ipſe infra ætatem. Et de ſecundo fine dicit quòd non debuit ei nocere, quia fuit in ſervitio dñi Regis ultra mare apud Windoñ. Ad quod Johannes reſpondit ꝙ tempore primi cyrographi et ſecundi fuit pater ipſius Henr̄ vivus & ſanus et p̄ſens in curia ubi fines facti fuerunt, et deficut ipſe clamorem ſuū non appoſuit, petiit iuditiū ſi debuit ei reſpondere. Ad quòd Henr̄ reſpondit quòd re vera poſtquàm pater ſuus qui cruce ſignatus ꝓfectus fuit in terram ſanctā, et inde reverſus fuit quaſi ſtultus, & amiſerat memoriam ita quòd neſcivit terram regere et ſe dimiſit de terra illa. Ad ꝙ Johannes reſpondit & divit ꝙ ſanus fuit et incolumis, et tempore interdicti ſe contulit religioni & bona memoria diu vixit poſtea in habitu religionis, et quia Henr̄ non potuit hoc dedicere, Johannes inde quietus receſſit. Item quando? & ſciendum ꝙ ſtatim in ipſo placito et factione cyrographi, vel ante juditium ſi p̄ſens fuerit in curia, vel ſi in patria vel in regno infra quatuor maria, nec allegare poterit ignorantiam niſi juſtum intervenerit impedimentū, nec ulterius audiri debet (ut videtur) quia terminum habet ad minus unius mēſis (ſecundū cōmunem ꝓviſionē regni) infra quem venire poteſt coñodè poſt placitū motū ubicūq̄ fuerit in regno infra quatuor maria, quia quilibet implacitatus debet habere ſummonitionem xv. dierum ad minus, quæ rationabilis dici poterit ſummonitio, nec conceditur alicui cyrographū primo die litigii, ſed habebit alium diem ꝓ ſpatium xv. dierum

ad minus ad capiendum cyrographū suum, ut infra totum illud tempus possit qui jus habuerit apponere clameum suum. Itē ubi? & sciendum est q̄ in curia dñi Regis in ipso juditio vel ante juditium. ¶ 2. Itē cui p̄judicatur? & sciendum q̄ ei de cujus jure agitur & hæredibus suis in infinitum ab eo descendentibus. ¶ 3. Excusatur autem ille qui clameum non apposuerit multis modis, ut si tempore quo finis factus fuit & cyrographū, fuit petens infra ætatem, vel anteceſſor qui clameum apposuisse debuit. Et illud idem observari deberet de jure (ut videtur per simile) si tunc fuit furiosus, vel mente captus, & non sanæ mentis, quia in multis ad paria judicantur minor et furiosus, vel multum non differunt, quia ratione carent. Illud idem (ut videtur) observari deberet de jure & feodo Eccleſiæ, si rector clameum non apposuerit, q̄ Eccleſiæ non p̄judicatur, cùm fungatur vice minoris, non magis, q̄m minori si custos clameum non apposuerit. Quod quidem dici possit de aliis sicut de ideotis, & naturaliter surdis & mutis, et consimilibus. Sed vidēdum utrū imperpetuū excusentur vel ad tempus, scilicet quò minor effectus fuerit plenæ ætatis, vel furiosus sanæ mētis ut tunc q̄ in minori ætate vel in furore facere non potuerunt, postmodū facere teneantur, vel si tacuerint ex hoc p̄judiciū eis generetur, quia dicunt quidam q̄ nisi minor infra annum postquam effectus fuerit plenæ ætatis clameum apposuerit, minor ætas eum non excusabit: Sed revera excusatur imperpetuum, quia tempore litigii, in ipso juditio, et ante juditium redditū pendente litigio, debet clameū apponi vel non apponi, quia post juditium, vel cyrographi liberationem, non valet licet fuerit appositum. ¶ 4. Excusatur autē quis q̄ clameum suum non apposuerit, si tempore litigii in prisona detentus fuit ita q̄ venire non possit, nec mittere, quia nulli vertitur in dubium, & ubi eadem ratio, et idem jus erit, ideo videtur q̄ excusari debeat quis si per vim majorem, vel p̄ fraudem, extra prisonam detentus fuerit ita q̄ venire non possit nec mittere, dum tamen hoc per certa juditia p̄bari possit. ¶ 5. Item excusari poterit (ut videtur) per similem, tanquàm prisonam, si quis tempore litigii tali infirmitate detentus fuerit quòd venire non possit, nec mittere, quia non discernit factum. Item excusatur uxor quæ sub potestate viri suppositā quòd clameū non apposuerit, licet mittere possit: ut de termino Sanctæ Trinitatis anno Regni Regis Henrici quarto in comitatu Glocester de Roberto Cusin. Et sic videtur quòd omnis impotentia excusat, sicut infirmitas, vis major, & hujusmodi. Est enim bona ratio à similibus procedere ad similia. Excusatur etiam quis quòd clameum non apposuerit, ut si toto tempore litigii fuit ultra mare, quacunque occasione, ita quòd sit verisimile quòd de placito poterit ignorare, nec in aliquo prædictorum casuum habet quis necesse post juditium vel cyrographum liberatum clameum apponere. Excusatur etiam quis quòd clameum non apposuerit, scilicet ubi finis ipso jure sit nullus, ut si factus fuit de tenemento quòd alius tenuit, ut si ipse qui debuit clameum apposuisse, vel anteceſſor suus, fuit in seysina de eadem re, quando finis factus fuit, & non ille vel anteceſſor suus qui finem allegat,

vel

vel si finis factus fuerit per dolum et fraudē vel alio modo in alterius præjudicium, quòd finis tenere non debeat. Et de hac materia inveniri poterit de termino Sancti Michaelis anno Regis Henr̄ iii. incipiente 4. in comitatu Suſſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Matilda amita Rogeri de Batlegh. Item excuſatur quis quòd clameum non appoſuerit ubi cyrographum nullum, ut ſi quis poſt diſſeyſinam factam alium feoffaverit, quia finis revocari poterit & adnihilari. ¶ 7. Excuſatur etiam quis ſi tempore litigii nec ipſe nec anteceſſores ſui aliquid juris clamare potuit in tenemento de quo agitur. Item excuſatur quis de hoc quòd anteceſſor clameum non appoſuit, cùm hoc fuerit objectum, eo quòd ille qui anteceſſor dicitur non fuit anteceſſor ejus qui nunc petit, quòd aliquid juris ei deſcendere poſſet per prædictum anteceſſorem. ¶ 8. Excuſatur etiam quis qui clameum non appoſuerit ſi ante legitimum tempus unius menſis ad minus factum fuit cyrographum & deliberatum per fraudem. Et licet prima facie in pluribus caſibus revocari poſſit finis & cyrographum ratione perſonarum quę tenementa non tenent niſi ad vitam, ut mulieres quæ tenent nomine dotis et hujuſmodi, vel ratione perſonarum quæ villani ſunt, & finem faciunt, & cyrographum de villenagio dominorum, præjudicatur eis ſi præſentes fuerint, & excuſari non poſſunt cùm clameum non appoſuerint. Et de hac materia inveniri poterit de termino Sanctæ Trinitatis anno Regis Henr̄ xiv. in comitatu Norff. de Richard Angod. Excuſatur etiam quandoque quis quòd clameum non appoſuerit per ſervitiū dñi Regis, cùm nulli debeat eſſe damnoſum, dum tamen in tali ſervitio ſit quòd venire non poſſit nec mittere, ut ſi in regno obſeſſus fuit in caſtro vel aliter impeditus. ¶ 9. Item excuſatur quis qui clameum non appoſuerit, ſi loquatur de ſeyſina ſua ꝓpria ante finem factum poſt diſſeyſinam, & impetraverit ante finem per breve ſuum, quia ſic effecta eſt res litigioſa.

¶ 1. *In quibus caſibus non excuſatur.* 2. *Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare debet, ut ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus tranſmarinis vel in priſona & hujuſmodi.* 3. *De exceptione finis facti.* 4. *Exceptio de defectu probationis per lapſum temporis quòd tam longinquo tempore quòd excedat memorias hominum, vel propter immutationem.* 5. *Exceptio ſi tenens fuerit à duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſpondere poteſt.* 6. *Exceptio contra petentem jus merum per breve de recto, ut ſi ipſe tenens teneat ad vitam quacunque ratione.* 7. *De tenente per legem Angliæ.* 8. *Quid retinere poſſit ſi tenuerit per legem Angliæ.* 9. *De partu ſuppoſito.* 10. *De firma & monſtro.* 11. *Si inutilia natura reddidit membra vel ſi curvus fuerit vel gibboſus vel membra tortuoſa.* 12. *Si omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.*

Cap. 30.

ET notandum quod non excuſatur quis de clameo non appoſito ſi fuerit in regno infra iv. maria, & venire poſſit vel mittere ſi voluerit. Et quòd non excuſatur ſi mittere poſſit, inveniri poterit in rotulo de termino Sancti Hilarii anno Regis Henrici vii. in comitatu Lincol. de W. de Fountygne. Item non excuſatur licet fuerit in languore, quia

mittere

mittere poteſt, ut in eodem rotulo in comitatu Lync. de Simone de Hale, languor eum non excuſavit, quia potuit miſiſſe hominem ſuum ad clamorem apponendum. ¶ 2. Qui vero impedimentum allegaverit non ſufficit dicere ſe eſſe impeditum, niſi hoc probet per ſectam vel per patriam, ut ſi quis replicando dixerit ſe eſſe in partibus tranſmarinis, hoc probare debet: ut de termino Sanctæ Trinitatis anno Regis Henrici iv. in comitatu Middleſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus Cocus. ¶ 3. Item competit tenenti exceptio finis facti contra petentem. Dicere enim poterit tenens quòd aliquando finis factus fuerit in curia Regis de eadem terra inter ipſum & petentem vel eorum anteceſſores ita quòd per finem illum recognovit idem petens vel aliquis anteceſſorum ſuorum terram illam eſſe jus ipſius tenentis vel alicujus anteceſſoris ſui, & illam remiſit et quietum clamavit &c. Et ad hoc probandum ſtatim proferat cyrographum & finem, ad quod ſtatim reſpondeat petens, ſtatim replicando, et oſtendat rationem quare finis ei nocere non debeat, vel quòd finis ille in nullo tangit perſonam ſuam, vel quòd ei nocere non debeat, vel tenenti valere, ſupradictis rationibus, & pluribus aliis inferius dicendis. ¶ 4. Excipere etiam poterit tenens contra petentem quòd licet jus ei deſcenderit ſicut petens dicit, tamen non valet petitio ſua nec actio pro defectu probationis propter lapſum temporis, quia non eſt qui de ſeyſina anteceſſoris petentis loqui poſſit, vel aliquid probare de viſu ſuo proprio, vel patris ſui qui hoc ei injunxit, quia ſeyſina de qua petens loquitur omnem excedit probationem, ſicut de tempore Henrici Regis ſenis & ulterius, & hujuſmodi exceptio ſubſtantiam capit ex tempore. Et hic eſt caſus quòd ille qui jus habet amittit imperpetuum & hæredes ſui, & ille qui nihil juris habet & hæredes ſui imperpetuum retinebunt, & hoc eſt pro defectu probationis. ¶ 5. Item competit tenenti exceptio dilatoria tantum. Ut ſi tenens de eadem re à duobus implacitatus fuerit, quia de una re non poteſt quis nec debet duobus ſimul & ſemel reſpondere. Et ideo refert utrum inſtitutæ ſunt actiones utræque ſuper jure proprietatis, vel ſuper ipſa poſſeſſione. Item quis prius, quis poſterius impetravit, & ad quem & ad cujus juriſdictionem, ut per hoc ſciri poſſit quis alteri præferri debeat & quis non. ¶ 6. Item (ut ſupradictum eſt) poterit exceptio eſſe peremptoria contra petentem, quantum ad ipſum & hæredes ſuos & perpetua, ut ſi quis rem petat ut jus ſuum & in feodo, & tenens dicat ſe jus habere ut in feodo ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum. Eodem modo concedere poteſt tenens quod petens jus habeat & feodum, tamen excipere poteſt tenens quòd habet liberum tenementum, ut quacunque ratione teneat ad vitam ſicut nomine dotis, vel ex cauſa donationis per legem Angliæ, & hujuſmodi. ¶ 7. Ut ſi quis cum hæreditatem habuerit vel non habuerit uxorem duxerit habentem hæreditatem vel maritagium, vel aliquam terram ex cauſa donationis, ſi liberos inter ſe habuerint ex juſtis nuptiis procreatos, ſi uxor præmoriatur, remanebit viro hæreditas, & terra ſua tota vita ipſius viri ſive ſuperſtites fuerint liberi

beri sive mortui, omnes, vel quidam : dum tamen semel aut vocem aut clamorem dimiserint quod audiatur inter quatuor parietes, si hoc probetur. Et quod dicitur de primo viro dici poterit de secundo, si postmodum nupserit secundo viro, sive de primo viro hæredes habuerit apparentes sive non, plenæ ætatis vel minoris ætatis, quod quidem injuriosum est secundum Stephanum de Segrave, maximè cum de primo viro hæredes habuerit, quod quidem sustinere posset si nullos habuerit, dicebat enim quòd lex illa malè intellecta fuit, & malè usitata, quia quod dicitur de lege Anglię, intelligi debet de primo viro et eorum hæredibus communibus, et non de secundo, maximè cùm hæredes apparentes extiterint de primo. Cùm igitur ille qui sic tenuerit implacitatus fuerit ab aliquo, & exceperit quòd tenet per legem Angliæ ad vitam suam ratione pueri qui auditus fuit clamare inter quatuor parietes, et responsum fuit ex adverso quòd nullus talis procreatus fuit nec vocem emisit, oportet tenentem probare contrarium per sectam sufficientem, quę audivit clamorem in propria persona, & non ex relatione aliorũ vel auditu, qui omnes bene examinentur tam de die quàm de loco quàm de hora & de aliis circunstantiis, vel quod tantundem valeat, quòd vocem emiserit & baptizatus fuerit et Christianus effectus, ut de itinere M. de P. in cõm Leic. anno Regis H.x. de Wilhelmo filio Walteri. De Lync. de terra de Grimesby. ¶ 8. Habebit etiam ꝑ legem Angliæ quicquid accidere potest, videlicet in servitio & hujusmodi, et in custodiis & in releviis tota vita sua. Si autem terra vel hæreditas acciderit post mortem uxoris, hoc ꝑtinebit ad hæredes si fuerint plenæ ætatis, & ad capitales dominos custodes si infra ætatem extiterint, & similiter custodia, quia nihil amplius retinere potest ꝑ legem istam nisi id quòd in vita uxoris accedit : ut de itinere W. de Raiegh in cõm Bed in fine rotuli. S. de Segrave de consuetudine illa & lege malè intellecta & usitata. Et ideo necesse est probare quòd talis vocẽ emiserit, quia bene potest esse ꝙ vocẽ emiserit, & ꝓbatio deficere poterit, & bene poterit esse ꝙ nunqm vocẽ emiserit, quia in utero mortuꝰ, ita ꝙ nunqm ꝓcessit ad lucẽ, vel in ipso ꝑtu mortuus, ita ꝙ vocem nunqm emiserit. Et ideo licet dicatur ꝙ baptizatus fuit & sepultus ut Christianus, tamẽ nisi vocem emiserit & hoc ꝓbetur, non valet. Et licet ꝑtus moriatur in ipso ꝑtu, vel vivus nascatur vel fortè semimortuꝰ, licet vocẽ non emiserit, solent obstetrices in fraudem veri hæredis protestari ꝑtum vivum nasci & legitimum, & ideo necesse est vocẽ ꝓbare, & licet naturaliter mutus nascatur et surdꝰ, tamẽ clamorem emittere debet sive masculus sit sive femina : Nam dicunt. E. vel A. quotquot nascuntur ab Eva. Non sufficit igitur tantum baptizatus & sepultura. ¶ 9. Sed quid dicetur si uxor revera partum non peperit sed supponatur partus qui clamorem emiserit, hoc ꝓbato cadat exceptio. ¶ 10. Item si cùm partum ædiderit, tamen partus declinaverit ad monstrum, & cùm clamorem emittere deberet emittit rugitum, & tunc videtur quòd tenere non debet exceptio, quia partus monstruosus est cùm non nascatur ut homo. Sed non dico partum monstruosum

licet

licet natura membra minuerit vel ampliaverit : minuerit, ut in defectu digitorũ vel hujusmodi : ampliaverit ut si plures digitos vel articulos, sicut sex vel plures, ubi non debet habere nisi quinq̃, si inutilia natura reddiderit mẽbra, ut si curvus fuerit, vel gibbosus, vel membra tortuosa habuerit. Et notandum q̃ exceptio ista locum habet tam in causa possessionis, sicut in assisa mortis antecessoris & novæ disseysinæ, quàm in causa ꝓprietatis per brẽ de ingressu vel per breve de recto. Et replicari poterit contra exceptionem ꝑmissam quòd omnino nullus ꝑtus æditus fuerit, nec clamor auditus, licet partus æditus, quia mortuus fuit in utero vel in ipso partu. Item q̃ nullus æditus fuit sed suppositus, licet clamor sit auditus. Item si æditus, non tamẽ fuit formatus ut homo, sed ut monstrum. Item si æditus, tamen convictus ad bastardum quacunque ratione quòd hæres esse non potuit propinquus vel remotus aliqua ratione. ¶ 11. Item q̃ ille qui exceptionem opponit non fuit vir illius mulieris legitimus, sed alius cujus hæredes clamant hæreditatem illam. Item si machinatus fuit in mortem uxoris. Item licet partus æditus & clamor auditus, et ille tenens vir legitimus, terra tamen de qua agitur nunquam accidit in vita uxoris, & unde pertinet ad veros hęredes, vel ad dominum capitalem. Item quia terra illa fuit hæreditas primi viri vel primæ uxoris, vel quia uxor sua tenuit nomine dotis, & non nomine successionis. Item quia uxor et mater pueri non obiit seysita ut de feodo. Item quia terra de qua agitur data fuit in maritagiũ sub cõditione tacita vel expressa, videlicet si pueros non haberet vel si haberet & deficerent, q̃ terra data reverteretur ad donatorem. Et quòd omnino nulli, vel si fuerint defecerint, terra data in maritagium ꝛeverti debet ad donatorem. Item si pueri æditi sunt et ꝓcreati, tamen hæredes esse non poterunt propinqui vel remoti non magis quàm bastardi, quia nihil clamare poterunt de hęreditate mulieris, quia hæreditas illa sive maritagium datum fuit tali viro in maritagium cum tali uxore & hęredibus de carne prædictorum procreatis, unde vir talis hęreditatem tenere non debet ad vitam suam per legem Angliæ. ¶ 12. Si autem nullus hæres omnino extiterit, & post mortem uxoris se teneat vir per vim in hæreditate mulieris contra verum hæredem sub specie & colore legis Angliæ, consulitur hæredi per tale breve per W. de Ralegh formatum pro Radulpho de Dadescomb in hac forma : Rex vicecomiti salutem. Ostendit nobis A. quòd cùm B. de N. & C. uxor ejus tenuissent tantam terram cum pertinentiis in tali villa ut jus et hæreditatem ipsius C. quæ nuper obiit sine hærede de corpore suo ꝓcreato (ut dicitur) unde terra illa descendere debuit ad prædictum A. sicut ad propinquiorem hæredem ipsius C. quia prædicta C. sine hærede de corpore suo ꝓcreato decessit. Idem B. post mortem prædictæ C. uxoris suæ contra legem & consuetudinem regni nostri cum vi sua se tenet in eadem, ita quòd ꝑdictus A. in ꝑdictam terram ut in jus & hæreditatem suam ingressum habere non potest. Et ideo tibi ꝓcipimus q̃ si prædictus A. fecerit te &c. tunc sum̃oneas &c. prædictum B. quòd sit coram Justiciariis &c. ostensurus quare deforciat eidem

dem A. prædictam terram & habeas ibi summonitores &c.

¶ 1. Qualiter procedendum sit contra contumaces in actione personali. 2. In actione criminali. 3. Irrotulatio post defaltam. 4. Breve de attachiando & ponendo aliquem per vadium & plegios in actione personali cum fecerit defaltam. 5. Breve de attachiando per meliores plegios. 6. Qualiter & quando plegii sint amerciandi. 7. Breve quòd distringatur quis per terras & catalla & ulterius per ordinem. *Cap.* 31.

REdeamus igitur ad diem summonitionis. Dictum est supra qualiter quis excusatur si ad juditium non venerit cùm legitimè summonitus fuerit, cùm necesse habeat venire in actione reali. Nunc autem dicendum de contumacibus & ad juditium non venientibus, & qualiter ꝓcedendum sit contra contumaces in personali actione civili, & secundum quod fuerit ei contractum vel delictum. Et inprimis qualiter contra contumaces ꝓcedi debeat in actione personali, secundum quod actio fuerit civilis vel criminalis. Civilis, ratione delicti vel injuriæ, vel super aliqua promissione vel conventione non observata, vel finis facti in causa ꝓhibitionis, vel quare impedit vel hujusmodi, ubi principaliter agitur in rem, ad aliquam rem certam mobilē vel imobilē consequendam. Item civilis ꝓpter delictum vel injuriam, quæ quidem actio ꝓvenit ex aliquo facto & dicto ꝓcedente, & ubi non agitur ad aliquam rem certam cōsequendam, sed ad interesse quod incertū est, donec ex discretione Justiciariorū fuerit damnū & injuria estimata, secundū quod fuerit majus vel minus, & injuria atrox vel levis. ¶ 2. Item si causa fuerit criminalis et civiliter agatur eodem modo quod quidem fieri potest sed non è contrario. Poterit enim in causa criminali agi civiliter, sed in civili causa non criminaliter. Si autem ꝑsonalis causa fuerit criminalis, & maxima, scilicet de crimine læsæ majestatis, nulla erit ibi solennitas attachiamentorum, sed statim capiatur per corpus, nec erit per plegios dimittendus, sed plegii ejus sint (donec se defenderit) carcer & gaola. Si autem majus sit crimen quod tangat privatas personas & non Regem, sicut de morte hominis nequiter interfecti, de roberia, de crimine falsi, & hujusmodi, ubi sequitur amissio vitę & membrorū, fiat eodem modo secundū quod superius dictū est. Vix tamen aliquando retorquebitur à principe, quòd tales majori crimine irretiti per ballium dimittuntur. Si autem crimen minimum sit quòd in se contineat interdictum vel exilium à villa vel à provincia, tales solent aliquando attachiari secundum quosdam. Cùm autem delictum fuerit vel transgressio vel injuria, licet contra pacem, ibi observari debet solennitas attachiamentorum sicut in aliis casibus civilibus, & personalibus actionibus. Et qualiter procedi debeat in casibus criminalibus, satis ꝓpendi poterit ut supra in tractatu de placitis de corona. Sunt autem inter alias actiones civiles & personales, quæ ex causa certa instantiam desiderant, & non quęrunt dilationes, nec attachiamentorum solennitatem, sed maturitatem judicii, sicut videri poterit si res tempore peritura fuerit, sicut in fructibus & aliis. Item si periculum & jactura causæ immi-

immineat per lapsum vi. mensium ne collatio Ecclesiæ post tempus devolvatur ad Episcopum. Item atrocitas injuriæ, et reverentia personæ, sive privilegium contra quẽ illata fuerit injuria contra pacẽ vel contra nobiles personas, vel extraneas qui moram trahere non possunt longam, sicut sunt mercatores & hujusmodi, et aliæ possunt esse causæ plures. Si autem sint actiones personales & civiles quæ instantiam non desiderant, et sumonitus legitimè ad diem sumonitionis non venerit, quia sine responsione sua procedi non possit ad juditium, offerente se liti querente contra sumonitum primo die litis, secundo, tertio, et quarto, ulterius non expectabitur sumonitus, sed procedatur contra ipsum ꝙ attachietur per plegios, sive sumonitio testata fuerit sive non, cùm non sit dedicta. ¶ 3. Et fiat talis irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B. de placito tali vel tali, quare videlicet non teneat ei conventionem vel finem factũ vel hujusmodi. Sic inseratur et irrotuletur breviter virtus actionis et forma brevis, et tunc dicatur. Et talis nõ venit & sumonitus &c. Juditiũ. Attachietur quòd sit ad talem diem respõsurus de principali placito, et de defalta ꝑ tale breve, ꝙ tota die variatur secundũ diversitatem actionum. ¶ 4. Rex vicecomiti salutẽ. Pone ꝑ vadium et salvos plegios B. ꝙ sit coram Justiciariis nostris apud West. ad talẽ diem ad respondendum A. de placito quare non tenet ei conventionem inter eos factam vel finem inter eos factum, de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, vel sic: de tali placito ꝙ warrantizat ei tantum terræ cum pertinentiis in tali villa quod tenet, et de eo tenere clamat et unde chartam suam habet, vel chartas antecessorum suorum cujus hæres ipse est ut dicit, vel sic: de placito quare non facit ei consuetudinem et certa servitia, quæ facere ei debet de libero tenemento suo quod de eo tenet in tali villa, vel de tanto terræ cum pertinentiis, vel de placito quod reddat ei tantam pecuniã quã ei debet et injustè detinet ut dicit. Item de placito quare idẽ A. simul cum aliis venit ad domũ suam et ibi fecit talem injuriam contra pacẽ nostram, et ita fiet breve de attachiamento secundum diversitatẽ actionum et querelarum, sed hæc exempli causa sufficiant. Et in fine addatur ei hæc clausula, ad ostendendum quare non fuit corã eisdẽ Justiciariis nostris apud West. ad talem diem sicut sumonitus fuit, vel si ad alium diem essoniatus fuit tunc sic, & ad ostendendum quare non servavit diem sibi datum per essoniatorem suum ad talem terminum, et quo casu si ad primum attachiamentum venerit, inprimis respondeat quare ad diem sumonitionis, vel ad diem sibi datum per essoniatorem suum non venerit, et si se excusare non possit antequam respondeat de principali, erit in misericordia pro defalta. Si autem ad primum attachiamentum non venerit, tunc offerente se liti querente, attachietur pars fugiens per meliores plegios, quòd sit ad alium diem responsurus, quod quidem dicitur aforciamentum plegiorum, et quod fit ad similitudinem districtionum quæ fiunt pro servitiis et consuetudinibus, ubi primò et ad primam districtionem capiuntur averia si tenens ad diem summonitionis non venerit, & si ad alium diem per talem

districtio-

districtionem non venerit, capiuntur plura, et retinentur prius capta pro afforciamento districtionis &c. ulterius ut infra, & ita fiat irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B. de tali placito ut supra, et B. non venit et aliàs fecerit defaltam postquàm fuit summonitus, & ita quòd attachiatus tunc fuit per C. et D. Juditium. Ponatur per meliores plegios quòd sit ad talem diem et primi &c. Forma brevis talis est. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Pone per vadium et meliores plegios B. de N. quòd sit coram Justiciariis nostris &c. ad respondendum A. de placitis &c. secundum formam brevis originalis, et ad ostendendum quare non fuit coram eisdem Justiciariis nostris &c. tali die sicut attachiatus fuit. Et summoneas per bonos summonitores C. &c. D. primos plegios ipsius B. quòd sint coram eisdem Justic. ad præfatum terminum audituri juditium suum de hoc quòd prædictum B. in eadem curia nostra coram eisdem Justiciariis nostris non habuerint, sicut eum plegiaverint, et habeas ibi nomina secundorum plegiorum et hoc breve. ¶ 6. Ad quem diem si reus non venerit, nec plegii ad ostendendum quare prædictum reum non habuerunt, omnes plegii erunt in misericordia, et reus non antequam comparuerit, vel quia plegii ei deficiunt, tunc primò incipiunt omnes defaltæ in persona ejus ac si plegios non invenisset, sicut videri poterit in fine brevis subsequentis, ubi dicitur: quòd sit ad audiendum juditium suum de pluribus defaltis, & ex hoc die cessabunt omnia afforciamenta plegiorum. Si autem post secundum attachiamentum reus compareret, tunc solummodo amerciandi sunt primi plegii et non secundi, nisi venirent et docerent quare eum ad primum attachiamentum non haberent. Et quòd omnes plegii amerciandi sunt, si ad secundum attachiamentum non venerint, nec reum habuerint, et ipse reus non, antequam fuerit summonitus ad audiendum juditium suum de pluribus defaltis, probatur in rotulo de termino S. M. anno Regis Henrici ix. incipiente x. in comitatu Eborum de Nicholao de Statevil. Sed contra (ut videtur) si quis plegios invenerit de prosequendo, et non fuerit prosecutus, omnes erunt in misericordia tam plegii quàm principales, sed revera non est simile, quia in hoc ultimo casu, omnes sunt in culpa, querens scilicet quia non prosequitur, & plegii quia non est prosecutus secundum quod eum plegiaverunt. Et quia sunt plegii de faciendo ad obligationem querentis, et alii in superiori casu seipsos obligant tantum factum alterius promittendo, et de habendo talem ad diem summonitionis. Si autem fortè contingat quòd ad primum diem summonitionis vel attachiamenti non veniat summonitus sive attachiatus, nec querens, adhuc non cadit breve, & continuari potest actio, et querens sequi poterit quando voluerit, ex quo summonitus sive attachiat' se liti non obtulit, nec sine die recessit. Et unde si cùm ad aliũ diem apparuerit et juditiũ petierit de defalta querentis ad primũ diem, non valebit ei facta compensatione defaltæ ad defaltam, quia paria delicta mutua compẽsatione tolluntur ut supra. Cùm autem attachiatus per meliores plegios ad diem suum non venerit, nec infra quartũ diem

offerente se liti q̃rente, fiat ita irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B. & B. non venit &c. & plures fecit defaltas ita quòd primò attachiat⁹ fuit p C. et D. et secũdò per E. et F. et ideo omnes plegii in misericordia, & est ratio, quia ulterius non sunt sumonendi quòd sint ostensuri quare eum non habuerunt sicut eum plegiaverunt, et tunc præcipietur vicecomiti quòd habeat corpus ejus ad aliũ diem per tale breve. Rex vic. salutẽ. Præcipimus tibi q̃ habeas corã Justic. nostris &c. ad talem diẽ corpus A. ad respondendũ B. de placito tali (ut supra) secundũ formã brevis originalis, & in fine addatur hæc clausula, ad audiendũ juditiũ suũ de pluribus defaltis, et habeas ibi hoc bre. Teste &c. Et ad q̃m diẽ si venerit, inprimis si se salvare nõ possit de defaltis, ad diẽ illũ retrotrahũtur omnes defaltæ et p̃ omnibus amerciabitur, et postea respondeat ad principale placitũ. Si autẽ ad diẽ illũ nõ venerit, sed malitiosè se subtraxerit et latitaverit q̃ corp⁹ inveniri nõ possit, vel forte se transtulerit extra com̃, extra potestatẽ vic. et vic. hoc mandaverit q̃ inveniri nõ possit in balliva sua, fiat talis irrotulatio: A. optulit se quarto die versus B. talẽ de tali placito &c. ut supra, et B. nõ venit et plures fecit defaltas, ita q̃ p̃ceptũ fuit vic. q̃ haberet corp⁹ ej⁹, et vic. mãdavit q̃ nõ fuit invent⁹ in balliva sua, et ideo vic. distringat eũ p̃ omnes t̃ras et catalla, q̃ sit ad talẽ diẽ p̃ tale bre, et tunc fiat simplex districtio ita q̃ t̃ræ et catalla simpliciter capiantur in manũ dñi Regis. ¶ 7. Rex vic. salutẽ. Præcipimus tibi q̃ distringas B. p̃ t̃ras et catalla in balliva tua q̃ sit corã &c. ad talẽ diẽ ad respõdendũ A. de tali placito &c. Et in fine addatur, et ad audiendũ juditiũ suũ de pluribus defaltis. Et si ad diẽ illũ venerit, tũc fiat de defalta ut supra, et si nõ venerit, adhuc aggravari debet districtio, s. q̃ vic. distringat ipsum per t̃ras et catalla q̃ sit securus habendi corpus ejus ad aliũ diem. Et si tũc non venerit, q̃ vic. tunc distringat eũ p̃ t̃ras et catalla ita q̃ nec ipse nec aliquis p̃ eo nec per ipsum manũ apponat in terris, tenementis, bladis nec in aliis catallis. Et si tunc non venerit, p̃cipiatur vic. q̃ ita distringat eum p̃ terras et p̃ catalla q̃ capiat omnes t̃ras et omnia catalla sua in manũ dñi Regis, & capta in manũ dñi Regis detineat, quousq̃ dñus Rex aliud inde p̃ceperit, et q̃ de exitibus respondeat dño Regi. Et de hac materia inveniri poterit de term̃ S. M. añ Regis H. iii. incipiente iv. circa finem rotuli. Ulterius vero fieri non poterit aliqua districtio p̃ terras et catalla. Sed cùm quærens post tot et tantas dilationes justitiam non fuerit cõsecutus, quid erit? durũ est enim q̃ placitũ suũ deserat, et infecto negotio desperat⁹ recedat domũ. Bonum esset igitur (ut videtur) distinguere inter placita sive actiones civiles, utrũ videlicet actio esset personalis et pecuniaria descẽdens ex cõtractu, quo casu bonũ esset adjudicare querẽti ab initio seysinã catallorũ secundũ quantitatem debiti petiti, et dare ei diẽ et sum̃onere illũ de quo queritur. Et si ad diẽ sum̃onitionis veniret, extunc restituerẽtur ei catalla, ita q̃ super principali responderet, si autem non, quòd ulterius super catallis non audiretur, sed querens extunc verus possessorius efficeretur. Si autem placitum esset civile descendens ex delicto sicut actio injuriarum, quòd tunc per officium

Justic.

Justic. æstimaretur injuria, et adhibita taxatione de redditib⁹ et catallis fugientis, caperetur in manũ dñi Regis ad valentiam ꝓ contumacia ipsius, & fieret eodem modo sicut supra. Si autẽ cùm corpus non inveniatur, nec terras habuerit nec catalla ille de quo queritur, iniquum esset si justitia remaneret vel malitia esset impunita. Et in utroq; casu sive causa esset pecuniaria sive injuriarum, etiam quamvis non criminalis, quòd talis de secta querentis interrogaretur de coñ in coñ ꝓpter contumaciã & inobedientiam factam dño Regi, quia nullum majus crimen quàm contemptus et inobedientia, omnes enim qui in regno sũt obedientes esse debent dño Regi, & ad pacem suam, & cùm vocati vel sumoniti per Regem venire contempserint, faciũt seipsos exleges, & ideo utlagari deberent, non tamen ad mortem vel membrorũ truncationem si postea redierint, vel intercepti fuerint, cùm causa utlagationis criminalis non existat, sed ad perpetuam prisonam, vel regni abjurationem, et à communione omnium aliorum qui sunt ad pacem dñi Regis; et sicut causa excoñunicationis facit excoñunicationem " minorẽ et pœnam, ita causa utlagationis facit utlagationẽ esse minorem " & pœnam, & facilius debet invenire gratiã ꝙ taliter utlagatus restituatur ad pacẽ. Excoñunicatio enim et utlagatio in multis ad paria judicantur.

¶ 1. *De returnis vic. & si vicecomes negligens fuerit.* 2. *Pone sicut aliàs.* 3. *De fraude vicecomitis.* 4. *De imperitia vicecomitis.* 5. *Breve de attachiando ulterius sicut aliàs vel pluries ubi vicecomes negligens fuerit.* 6. *De excusatione vicecomitis.* 7. *Breve quod vic. non omittat propter libertatem.* 8. *Si clericus securitatem invenire noluerit propter privilegium ordinis.* 9. *Breve ad episcopum vel alium quòd faciat venire clericum cùm non habeat per quod distringi possit.* 10. *Breve si episcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, quod episcopus distringatur.* *Cap.* 32.

REdeamus ad juditium districtionum et attachiamentorum, quia aliquando vicecoñ negligens sit in executione præceptorum domini Regis per fraudem, aliquando illa exequi non possit propter impotentiam, et unde nisi rationabilem prætendat excusationem, in misericordia domini Regis remanebit. Contingit ei quandoque quod cùm breve domini regis susceperit de attachiando aliquem, post sumonitionem factam quod attachiamentum non facit, nec breve quod ei inde venit remittit, quo casu (offerente se liti querente) fiat talis irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B. de tali placito vel tali (secundum diversa genera placitorum personalium) & B. non venit, & præceptum fuit vic. ꝙ attachiaret eum ꝙ esset ad talem diem, et ipse vicecomes inde nihil fecit, nec bñe ꝙ ei inde venit misit, et ideo præceptum est vic. sicut aliàs, quòd attachiaret eum quòd sit ad talem diem, & ꝙ ipse vic. tunc sit ibi auditurus juditium suum de hoc ꝙ prædictum talem non attachiavit, nec breve quod ei inde venit misit sicut ei præceptum fuit. Forma brevis talis est. ¶ 2. Rex vicecoñ salutem. Præcipimus tibi sicut aliàs tibi præceperimus, ꝙ ponas per vadium et salvos plegios A. ꝙ sit coram Justic. &c. ad talem diem ad respondendum &c. ut supra. Et in fine addatur hæc clausula, et tuipse tunc sis ibi auditurus juditium

juditiũ tuum de hoc q̃ ipsum A. non attachiasti, nec br̃e nostrum quod inde tibi venit justiciariis nostris non misisti, sicut aliàs tibi præceptum fuit, & habeas &c. Teste &c. Et ad quem diem si nihil inde fecerit magis quàm prius fecit nec se excusaverit, p̃ voluntate dñi Regis amerciabitur de contemptu et tertiò p̃cipietur ei q̃ attachiet A. per tale br̃e. Præcipimus tibi sicut sæpius tibi p̃ceperimus &c. ut supra. ¶ 3. Mittit quandoq̃ vicecom̃ br̃e quòd inde susceperit, et fraudulenter rescribit et mandat q̃ breve tam tardè ceperit quòd præceptum dñi Regis exequi non potuit, quo casu, si in contrarium testatum fuerit q̃ illud tempestivè recepisset, ita quòd potuit attachiasse talem si vellet, vel quòd breve fuit ei liberatũ in pleno com̃ ubi ipse p̃sens fuit qui attachiari debuit, et potuit attachiari. Item si fraudulenter mandavit quôd ille qui attachiari debuit non fuit inventus in balliva sua, quia manens fuit extra comitatũ suum. et testatum sit in contrarium q̃ manens sit in com̃ suo, et ibi habeat reseantiam suam. Item si fraudulenter mandaverit q̃ ille qui attachiari debet itinerans est de loco in locum, et de com̃ in com̃ vagans, nec certum habet domicilium, nec quòd sit de alicujus manupastu vel familia, et testatũ est in contrariũ quòd domiciliũ habeat, et reseantiã apud talem locũ certũ, ubi quotidie inveniri possit, vel quòd sit de manupastu vel familia talis. Item cùm p̃ceptũ fuerit vic. quòd distringeret talem per terras et catalla, et falsò rescribat Justic. et mandat quòd talis non habet terras nec catalla per quæ distringi possit vel attachiari in balliva sua, et testatum fuerit in contrarium quòd terras habeat et catalla ad sufficientiam in balliva sua, tali loco et tali. Et unde infiniti sunt casus de genere isto ubi vic. per fraudem rescribit et prætendit non causam ut causam. ¶ 4. Item si p̃ imperitiam suam erraverit in modo et ordine attachiamentorum et districtionũ, ut si præceptũ sit ei q̃ ponat per vadium et salvos plegios, et ipse mandavit q̃ distrinxit per terras et catalla vel è contrario. Item si præceptũ sit ei quòd habeat corpus, et ipse mandaverit q̃ attachiavit p̃ plegios vel com̃isit per ballivũ vel hujusmodi, et unde sunt casus multi. Et unde vicecom̃ modo debito præceptũ dñi Regis non sit executus, de omnibus hujusmodi mandatis oportebit in irrotulationibus et brevibus facere mentionem, & fiat irrotulatio sic: A. optulit se quarto die versus B. de tali placito personali & B. non venit, et vicecom̃ mãdavit q̃ non attachiavit eum, quia recepit br̃e tam tarde quôd præceptũ dñi Regis exequi non potuit. Et testatũ est q̃ istud recepit satis tempestivè vel in comitatu ubi attachiandus præsens fuit, & ideo (ut prius) præcipiatur quòd attachiet eum quòd sit ad talem diem &c. et vicec. tunc sit ibi auditurus juditium suũ de hoc q̃ eundẽ B. non attachiavit sicut ei præceptũ fuit. Et in hac forma fiat irrotulatio in omnibus aliis mandatis vicecom̃ supradictis. Forma brevis talis est, quod sequitur talem irrotulationem. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi sicut aliàs tibi præceperimus quòd ponas per vadium et salvos plegios A. quòd sit ad talem diem &c. ut supra, ad respondendum tali de tali placito personali. vel aliter: præcipimus tibi sicut aliàs tibi præceperimus

quôd

quòd distringas talem per omnes terras et catalla sua in balliva tua q̃ sit coram Justiciariis nostris ad talem diem ad respondendũ B. de tali placito personali, vel tali, secundũ formam brevis originalis. Et unde mandasti prædictis Justiciariis nostris apud talem locum quòd breve nostrũ de attachiando prædictũ B. talem adeo tardè tibi venit quòd præceptũ nostrũ exequi non potuisti, & testatum est ibidem quòd illud satis tempestivè ad horam recepisti, quòd illud præceptũ nostrũ exequi potuisti, vel sic: quòd illud recepisti in pleno comit̃ ubi prædictus B. præsens fuit &c. ut supra. Et tu ipse tunc sis ibi auditurus juditiũ suum de hoc quòd prædictũ B. non attachiasti quòd esset ad talem diem sicut tibi præceptũ fuit, et habeas ibi nomina plegiorũ & hoc breve. Teste &c. Et ad quem diem si non attachiaverit, nec se excusaverit in misericordia remanebit. ¶ 6. Excusatur vicecom̃ multotiens ꝓpter libertatem, et impotentiam quòd libertates sine warranto ingredi non possit, nisi per defectũ eorũ qui libertates habent et returna brevium per vicecom̃. Et unde si præceptũ sit vicecomit̃ quòd attachiet talem qui manens sit infra hujusmodi libertates, cùm vic. ingredi non possit faciat vicecom̃ returna breviũ ballivis prædictæ libertatis, et præcipiat ballivis quòd tale præceptũ dñi Regis exequantur, quo casu aut ipsi ballivi exequuntur præceptum domini Regis, aut nihil inde faciunt; si autem illud plenè fuerint executi, per hoc liberabitur vicecomes; si autem nihil inde fecerint, sufficiat ad excusationem vicecom̃ q̃ mandet Justic. quòd præceptũ sit ballivis. Et quo casu, cùm ballivi nihil inde fecerint, ꝓpter defectũ eorum præcipietur vicecom̃ quòd non omittat ꝓpter libertatem talem quin attachiet talem quòd sit &c. Et sic poterit vicecomes libertates ingredi cûm warrantum habuerit, quod aliàs ei non liceret, et fiat sic irrotulatio: A. optulit se quarto die versus B. de tali placito, & B. non venit, et præceptum fuit vicecom̃ quòd attachiaret eum vel quòd haberet corpus suum, vel quod distringeret eum per terras et catalla. Et vicecomes mandavit quòd præcepit ballivis talis libertatis et ipsi nihil inde fecerunt, et ideo præceptum est vicecom̃ q̃ non omittat propter libertatem talem quin ponat per vadium et plegios prædictum B. vel quin habeat corpus ejus, vel quin distringat eum per terras et catalla, vel quin capiat in manum domini Regis talem terram, vel aliud quid faciat secundũ p̃ceptũ dñi Regis, et ballivus sum̃oneatur per vicecom̃ q̃ sit responsurus quare pręceptum domini Regis non fuit executus, & fiat breve in hac forma. ¶ 7. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd nõ omittas propter talem libertatem talis quin ponas B. per vadium et salvos plegios quòd sit &c. ad respondendum &c. vel aliter, secundum quod præceptum est &c. ut supra. Et unde mandasti Justiciariis nostris &c. quòd mandasti ballivo vel senescallo talis libertatis quòd attachiet eum quôd esset ad talem diem &c. et unde nihil fecit, et sum̃oneatur per bonos sum̃onitores prædictus ballivus vel senescallus quòd sit coram prędictis Justiciariis nostris ad prædictum terminum responsurus quare præceptum nostrum non fuerit executus, vel quare prædictum non attachiavit, vel quid tale

non

non fecit, ſicut ei præceptũ fuit, vel aliter (ſecundũ quoſdã) q̃ ballivus ſit auditurus inde juditium ſuũ de hoc &c. Et ſi forte cùm vic. ingredi voluerit hoc non ei permittatur ꝓpter potentiam ballivorũ libertatis, præcipiatur (ut prius) vic. q̃ non omittat ꝓpter libertatẽ talem, quin attachiet talẽ in forma p̃dicta. Et ſi aliquẽ invenerit reſiſtentẽ, aſſumptis ſecũ (ſi op⁹ fuerit) militibus et liberis hominib⁹ de com̃ ad ſufficientiã capiat corpora hominũ reſiſtentiũ, et illos in priſona ſalvo cuſtodiat, donec dominus rex inde p̃ceperit voluntatem ſuam. Et nihilominus dominus libertatis attachietur q̃ ſit ad prædictũ diem ad defendendum ſe, ſi poſſit, de prædicta tranſgreſſione. Et quam quidem ſi advocaverit, vel defendere non poſſit, capiatur illa libertas in manũ domini Regis ꝓ voluntate dñi Regis detinenda, quia libertatem meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Et in primo caſu, licet vicecom̃ ingredi poſſit cùm præceptũ inde habuerit, nihilominus ſi ballivus non venerit ad diem ſuum ꝓcedatur contra ipſum de defalta, s. q̃ non attachietur ſed quòd reſum̃oneatur, et ſi ad reſum̃onitionem non venerit, tunc amercietur graviter, ut de term̃ S. Trinitatis anno regni Regis H. tertio. ¶ 8. Item excuſari poterit vic. ꝓpter privilegium clericorum, ut ſi p̃ceptum domini Regis habuerit de attachiando aliquem qui clericus ſit, & qui plegios invenire noluerit ꝓpter privilegium clericale, nec laicum feodum habuerit p quod poſſit diſtringi, nec debet dominus Rex manus in eos mittere, et cùm in eos coertionem non habeat, maximè in delictis & tranſgreſſionibus ſicut in majoribus criminibus, nullum aliud ſupererit remedium niſi quòd ex parte dñi Regis mandetur ordinariis loci qui baronias habent, ſicut Archiepiſcopis, Epiſcopis, et aliis in quorum dioceſibus tales ſunt manentes qui attachiari debent, vel beneficia eccleſiaſtica habuerunt, et in quos dominus Rex habet coertionem propter baronias ſuas, quòd faciant tales venire, et ſic fiat talis irrotulatio: A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali &c. Et B. non venit, & præceptum fuit vicecom̃ q̃ attachiaret eum, et vicecom̃ mandavit q̃ prædictus B. clericus eſt et quòd noluit plegios invenire, nec habet laicum feodum per quod potuit diſtringi, et ideo mandatum eſt ordinario loci ſicut Archiepiſcopo, Epiſcopo, et hujuſmodi, quòd faciat talem clericum venire ad talem diem, niſi ita ſit q̃ fortè teſtatum ſit quòd talis clericus habeat laicum feodum, et catalla in laico feodo per quæ diſtringi poſſit. Et vicecom̃ per fraudem mandaverit quòd nihil habuerit, et quo caſu, fiat ut ſupra de fraudibus vicecom̃. Sed quid ſi clericus præbendam habuerit, laicum feodum ſcilicet et noluerit plegios invenire, quæritur an vicecom̃ eum diſtringere poſſit ſtatim per præbendam, vel ſi cùm præceptum habuerit de attachiando retornum fecerit ordinario, an ordinarius diſtringere poſſit canonicum per præbendam ſuam, videtur quòd neuter, nec vicecom̃ nec Epiſcopus: vicecom̃ non, licet warrantum haberet ingrediendi libertatem ſine Epiſcopo vel alio ordinario, cùm Epiſcop⁹ ſit caput eccleſiæ & canonici m̃bra. Itẽ nec Epiſcopus p tale retorn̄, ſine ſpeciali præcepto domini Regis, cùm canonicus adeo liberè teneat præ-

bendam

bendam ſuam de Eccleſia ſicut ipſe Epiſcopus baroniam ſuam, et canonici ſunt quaſi unũ corpus per ſe in eccleſia: Et quãvis epiſcopus ſit caput eccleſiæ, tamen canonici habent ſua bona à bonis epiſcopi ſeparata, & ideo cùm epiſcopus à dño Rege ſpeciale mandatum habuerit, ex hoc incipit habere juriſdictionem, et coertionẽ in p̃bendis quaſi ordine obſervato. Forma brevis tunc talis eſt. ¶ 9. H. Dei gratia &c. venerabili in Chriſto patri B. eadẽ gratia Epiſcopo London ſalutẽ. Mandamus vobis q̃ venire faciatis coram Juſtic. noſtris &c. ad talem diem talẽ Archidiaconũ, vel talẽ decanum vel canonicum ad reſpondendũ C. de tali placito &c. ut ſupra. Et tunc addatur hæc clauſula, Et unde vicecom̃ noſter Midd̃ mandavit præfatis Juſticiariis nr̃is, quòd p̃dictus Archidiaconus, vel talis alius qui clericus eſt, noluerit plegios invenire, nec habet laicum feodũ p̃ q̃ diſtringi poſſit, et habeatis ibi hoc br̃e. Teſte &c. Si autẽ Epiſcopus nihil fecerit ad mandatum Domini Regis, tunc fiat irrotulatio ſic: A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali, et B. non venit, et aliàs p̃ceptũ fuit vic. q̃ attachiaret eum, & vic. mandavit q̃ clericus fuit &c. ut ſupra, et ita q̃ mandatum fuit epiſcopo tali q̃ faceret eum venire, et quòd mitteret breve, et ipſe nihil inde fecit. Et ideo ſum̃oneatur epiſcopus quòd ſit ad talem diem, & ibi habeat p̃dictum talem ad reſpondendum p̃dicto A. quare &c. ſecundũ breve originale, & ad oſtendendũ quare p̃dictum B. coram p̃fatis Juſticiariis ad talem diem non habuit ſicut ei mandatum fuit. Forma brevis talis eſt. Rex vicecomiti ſalutem. Sũmone p bonos ſummonitores F. London Epiſcopum quòd ſit coram Juſticiariis &c. ad talem diem, & ibi habeat talem archidiaconum, vel talẽ clericum, ad reſpondendũ tali de placito quare &c. ut ſupra. Et in fine, ad oſtendendum quare non fecit eum venire corã Juſticiariis nr̃is ad talem diẽ, ſicut ei mandatum fuit, et quare non miſit br̃e &c. Ad quem diem aut facit eum venire aut non facit; ſi autẽ non, tũc obſervabitur ſolennitas attachiamentorũ, ſicut in aliis diſtrictionibus, et ſtatim diſtringatur Epiſcopus per baroniam ſuam q̃ ſit ad alium diẽ, et ibi habeat clericum p̃fatum ad reſpondendũ &c. Et ſum̃oneat Epiſcopũ q̃ tunc ſit ibi auditurus judicium ſuũ de hoc quòd præfatũ clericũ non habuit ad talem diem &c. ſicut ei mandatum fuit, et fiat irrotulatio ſic: A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito &c. ut ſupra. Et B. non venit, et aliàs mandatũ fuit Epiſcopo quòd faceret eum venire ad talem diem. Ad quem diem non fecit eum venire, et ita q̃ p̃ceptũ fuit vicecom̃ quòd ſummoneret eum q̃ eſſet ad hunc diem, et ibi haberet p̃dictum B. ad reſpondendum. Et ſimiliter quòd Epiſcopus eſſet ad oſtendendũ quare non fecit eum venire ad aliũ diem ſicut ei mandatũ fuit. Et Epiſcopus non venit, nec habuit ipſum B. et ideo diſtringatur per baroniam ſuam q̃ ſit ad talem diem, et ibi habeat prædictum B. ad reſpondendum, &c. Et ipſe Epiſcopus ſit auditurus juditium ſuum de hoc quòd ipſum, B. &c. Forma brevis talis eſt, &c. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd diſtringas F. London Epiſcopum per terras ſuas quas tenet in baronia in comitatu tuo quod ſit coram Juſticiariis &c. Ad talem diem.

& ibi

& ibi habeat talem clericum ad respondendum tali de tali placito &c. et similiter ad audiendum juditium suum de hoc q̄ præfatum clericum non habuit ad talem diem sicut ei mandatum fuit,et habeas,&c. Ad quem diem si non venerit Episcopus nec clericus,procedatur contra ipsum clericum de cõtemptu secundũ considerationem curiæ,et ne maleficia remaneant impunita, apponat Rex manum suam in defectu episcopi,ita quòd clericus arrestetur et detineatur quousq̄ episcopus eum petierit ex officio suæ jurisdictionis ut ei liberetur, vel ex certa causa detentus remaneat nec ꝓpter hoc vic. nec ballivi sui pœnam incurrant, cùm executio juris non habeat injuriam. Episcopus autem et superiores possunt pro injuria et pro crimine arrestari. Posset etiam episcopus latronem fugientem ad ecclesiam impunè expellere, et ita quòd irregularis non teneretur, si latro exire nollet et stare juditio Regis et Regni. Debet enim gladius juvare gladium, et unde gladii sunt duo, spiritualis vz. et temporalis. Item cùm clericus non venerit ad diem suum,episcopus venire possit vel mittere et excusare se quòd clericum habere non poterit,dicere enim possit quòd clericus nullum habet beneficium in dioceſia sua per quod possit distringi. Item etsi beneficium habuerit, quòd scholaris sit et vacans in scholis Parisiis ultra mare, et fecit quod potuit & sequestravit eum per p̄bendam suam, & alia beneficia sua, et nescivit ulterius quid facere posset, et unde supersedendum erit (ut videtur) donec clericus redierit q̄ capi possit et coerceri.Et unde si episcopus tunc noluerit,hoc faciat vicecom̃ in defectu Episcopi ratione supradicta.

¶ 1. *De Rebus communibus inter vicinos dividendis.* 2. *Quòd solennitas attachiamentorum non sit ubiquè & in omni casu tenenda.* 3. *Si statim venire debeat reus propter privilegium actoris.*

Cap. 33.

ESt autẽ inter alias actiones actio mixta, q̄ datur tam in rem q̄m in personam, sicut actio de com̃uni dividundo, ubi uterq̄ actor uterq̄ reus, & ubi sine affinitate et parentela, habẽt aliquam extraneæ ꝑsonæ potestatem ad rem aliquam dividendam quæ inter eos jacet in com̃uni, sicut sunt viciri & omnino extranei. Item est alia actio mixta quæ dicitur actio familiæ herciscundæ, & locum habet inter eos qui com̃unem habent hæreditatem dividẽdam: sed hæ duæ actiones non statim nascuntur,cùm hereditas vel alia res in com̃uni tenetur. sed ex eo tempore quo quis eorum velit rem dividere: & locum habet (ut videtur) inter cohæredes ubi agitur de ꝑparte sororum, vel inter alios ubi res inter partes & cohæredes dividi debet,in ꝑparte,sive ratione personarum inter quas res dividi debeat, sicut sunt plures sorores quæ sunt quasi unus hæres, vel inter plures fratres qui sunt quasi unus hæres ratione rei quæ divisibilis est inter plures masculos, & ubi quilibet eorum est actor et quilibet reus, et ideo dicitur hæc actio mixta. Et hoc casu quilibet dicetur actor qui primò ꝑvocaverit ad juditium. Et in iis duobus casib⁹, si cùm ꝑticipes vel cohæredes partem suam petierint rationabilem versùs suos participes et cohæredes & illi defaltam fecerint, capienda erit terra in ma-

manum dñi Regis de cõmuni hæreditate ꝑ ea ꝑte quæ contingit petentẽ, & ita erit districtio in hoc casu realis & non personalis. Itẽ & est actio tertia de finibus agrorum inter vicinos terminandis et definiendis, quæ dicitur actio finium regundorum, quæ idem est quòd Rex præcipiat ꝙ rationabiles divisæ fiant inter vicinos, et hoc est valde subtilis inter alias, & ubi pro defectu ejus qui non queritur debet pars illa de qua cõtentio est capi in manum dñi Regis, & sic erit districtio realis et non personalis. Sunt etiam aliquando duæ actiones quæ cõprehenduntur sub uno brevi, et quarũ una modo utentium personalis est, et altera realis, & si bene judicarentur quælibet earum frivola esset et inutilis ut supra. ¶ 2. Non semper (ut paulo ante dictum est in parte) obseruari debet solennitas attachiamentorum in actionibus personalibus, tum ꝓpter privilegium & favorem cruce signatorũ, quorũ negotia maturitatem desiderant et instantiam. Item ꝓpter privilegium & favorẽ mercatorũ eodẽ modo. Item ꝓpter causam sive necessitatẽ, ut in assisa ultimæ p̃sentationis, vel quare quis impedit præsentare, vel non permittit, propter lapsum sex mensium & hujusmodi. Item ꝓpter ipsam rem quæ tempore peritura esset, sicut de fructibus maturioribus & hujusmodi. Item in actione injuriarum, ꝓpter atrocitatem injuriæ quæ magna est, et contra pacem dñi Regis. Item ꝓpter personam contra quem injuriatum est, ut si injuriatum sit dño Regi vel Reginæ, vel eorum liberis, fratribus, vel sororibus, vel eorum parentibus, et ꝓpinquis, in quibus casibus & cõsimilibus statim præcipiatur vic. ꝙ habeat corpora talium ad respondendum talibus, secundũ ꝙ de antedictis sumi poterit exemplum. Et idem fieri debet si aliqua actio incidens sit principali actioni, et ubi quamvis in actione principali obseruetur ordo attachiamentorũ, tamen in incidenti non erit solennitas obseruanda, ut si cõtingat episcopum vel aliũ ordinariũ sum̃oneri quare nõ habet clericũ &c. Et in quibus casib⁹ oĩb⁹ cũ p̃cipiatur vicecom̃ prima die ꝙ habeat corpora taliũ ad diẽ talẽ rationabilẽ si absẽtes sint extra com̃ & nõ in com̃ nec in civitate nec in villa, nõ potest fieri mẽtio in fine br̃is secundũ solitũ cursũ attachiamentorũ de clausula ista, vz. & ad audiendũ judiciũ suũ de plurib⁹ defaltis, cũ nulla defalta p̃cesserit, sed loco illius clausulæ addatur in quolibet br̃i causa quare tollitur dilatio, & solẽnitas attachiamẽtorũ: & fiat br̃e sic. ¶ 3. Rex vic. salutẽ. Præcipim⁹ tibi ꝙ õni occasione & dilatione postposita, ꝓpter privilegiũ et favorẽ cruce signatorũ et mercatorũ, quorũ placitũ instantiã desiderat, habeas corã Justic. nr̃is ad talẽ diẽ, corpus talis ad respondendũ tali cruce signato, vel mercatori, de placito quare &c. vel ꝙ reddat ei &c. secundũ formã br̃is originalis, & in fine apponatur aliꝙ cominatoriũ, tale vz. Et ita te habeas in hoc negotio ne ꝓ defectu tui ad te graviter capere debeam⁹. Et ita fiat de aliis causis supradictis, & quo casu, licet br̃e de habẽdis corporib⁹ faciat mentionẽ, tamẽ nihilominus locũ habebit essoniũ de malo veniendi, quãvis hoc esse videatur cõtra solitũ judiciũ essoniorũ, quia quãvis tollatur solennitas attachiamẽtorũ, tamẽ legitimã dilationem quam reus habet usque ad primũ diem litigii, semper sequetur

essonium